

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

UNIVERSITY OF LANCASTER
LIBRARY

COMENIUS COLLECTION

Purchased from the bequest
of Dr. Danuše Knourková

319 d. 2056/11

SLOVNÍK NAUČNÝ.

Redaktorové:

Dr. Fr. Lad. Rieger a J. Malý.

*V práci a věděni
Je naše spasení.*

Díl jedenáctý.

Obach — Ristić (v 3. doplňku).

V PRAZE.

Nakladatel kněhkupectví: I. L. Kober. — Národní kněhtiskárna : I. L. Kober.

• 1874.

80 000103

Obach Kašpar, malíř, nar. v Curichu r. 1807, vzdělával se tam u H. Füssliho, načež usadiv se ve Štutgartě působil tam až do své smrti (1866) s dobrým úspěchem nejen co praktický umělec, alebrž i co horlivý a zkušený učitel, získav sobě nemalé zásluhy o rozšíření zdravého pojmání přírody, jakož i smyslu pro krásu. Z jeho prací, sestávajících dílem z akvarel, dílem z nákrešů epiových, dílem i s lithografií, jmenují se co zvlášť zdařilé: *Lauffen, klášter Moulbronský, Wildbad a okolí*. Mú.

Obcování svatých (*sanctorum communio*). Tak smí 9. článěk víry katolické dle apoštolského snění, čimž rozumí se jistě účastenství v zásluhách i milostech všech členů církve viditelné i neviditelné (v. Katolická církev) na vzájem, tak že kterýkoliv člen církve dosahuje milosti boží nejenom pro své vlastní zásluhy, nýbrž i pro zásluhy kteréhokoliv jiného člena a všech členů vůbec.

Obdržálek Peregrin, současný spisovatel theol., nar. 9. kv. 1826 v Slavkově u Brna. Gymnasiální studie konal v Uh. Skalici, kde františkáni na základě československé řeči gymnasiálním předmětům vyučovali. Strávil zde 2 roky přestěhoval se k dalším studiím gymn. na Moravu do Strážnice. Humanitní, filologické a bohoslovné studia pak ukončil v Brně. R. 1850 na kněžství vysvěcen působil v Dražovicích napřed 4 léta co kooperátor, pak 1 rok co administrator. R. 1855 administroval lokalitě v Topolanech, a po skončené výpomoci v Brankovicích byl toho roku co koop. dekretován pro Pustiměř. R. 1863 s připojením děkanství Věškovského k Olomúckému arcibiskupství co arcibiskupský patronátní klient s Brněnské diece, přешel do Olomúcké. Začátkem r. 1864 stal se administrátorem fary Pustiměřské a r. 1867 tuto dále co koop. pracoval. Pak opět administroval faru Topolanickou, r. 1868 co koop. exposita ustanoven byl pro Tichou u Frenštátu pod Radhoštěm. O. založil knihovny při školách: v Dražovicích, v Pustiměři, v Dryslicích a v Tiché pro mládež farského obvodu Tichavského. Získal pro dědictví ss. Cyrilla a Methoda kolem 200, pro Dědictví malířských výše 50 údů. Zařídil hospodářský spolek ve Věškově a dal hlavní podnět k ařšení občanské záložny ve Frenštátě. Dopisoval do rozličných novin, jako: do *Cyrilla a Methoda* v B. Bystřici, do *Blasu* v Brně, do

Slavský zámek. XI.

Hořáky a Moravana v Olomúci, do *Mor. Orlice*, do *Národ. Listů*, do *Posvátné Kasatelny*. Pak veršem i prosou hlavně humoristicko-satirické pojednání do kalendáře *Moravana*; jako: *Maloměstské dívek vychování*, *Nedělní zábava maloměstská*, *Osudná stovka žilí námluvy na venkově a j.*, tamtéž děje a zeměpis *Černé Hory*. Uk.

Oberg, Eilhart von, německý básník, dvorní Jindřicha Lva a Otty IV.; složil mezi lety 1189—1207 epickou básně *Tristrant*, která se však pouze v jednotlivých zlomech zachovala. Podle této romantické básně bylo v německé literatuře v XIII. a XIV. stol. velmi mnoho zkrácených, prosaických románů psáno.

Oberleiftner Karel, spisovatel německý, nar. se 2. kv. 1821 ve Vídni, navštěvoval tam školy střední a ukončil studium filozofické, načež co manipulační úředník při dvorní komoře zaměstnání obdržel. Znenáhla postupovav stal se O. v několika letech adjunktem a po smrti Prechtlera správcem archivu. Po smrti však otce svého r. 1867, jsa dědicem značného jmění, opustil službu a žije nyní co soukromník, zabývá se toliko pracemi literárními. Uveřejniv některé menší plody básnické a prosaické v některých almanáčích a časopisech vydal r. 1844 *Aforismy*. Po těchto následovaly: *Švédské bájky a pověsti dle Stephense a Hyllen-Cavallinea* 1848 ve 2 sv.; *Nordické runy dle J. G. Liljegrena* (1849); *Beiträge zur Geschichte des 30jährigen Krieges mit besonderer Berücksichtigung des öster. Finanz- und Kriegswesens; Oesterreichs Finanzen- und Kriegswesen unter Ferdinand I. 1522—1564; Die Stadt Enns im Mittelalter v. J. 900—1493; Die evangelischen Stände im Lande ob der Enns unter Maximilian II. und Rudolf II. (1861); Album de fac-simile des régents, capitaines et hommes d'états depuis l'an 1500 jusqu'en 1576* (Víd. 1862); *Die Finanzlage Niederösterreichs im 16. Jahrh. (1863); Die Partaikämpfe in Niederösterreich, insbesondere in Wien, in den Jahren 1519—1520; Briefe und Actenstücke zur Geschichte des Passauer Kriegesvolkes; Lebensweisheit in den altgriechen Tragikern a j. v.*, které po většině *Notisblatt* cis. akademie neb *Archiv* pro prameny dějin rakouských přinesl. Mnohé s nich vyšly však také o sobě.

Obermann Anthonij, holandský malíř, nar.

v Amsterdamě r. 1781, † tamtéž co úd akademie okolo r. 1850. Maloval ponejvíce krajiny s budovami, stáje s koňmi, pastvisti, květiny, ovoce atd. Byl též spůsobem leptacím, a s těchto jeho prací sluší jmenovati 20 listův, obsahujících řadu zdiřlých studií bravu a skotu. *Mů.*

Obornitz, Hugo von, pruský generál, nar. se 16. dub. 1819, vstoupil r. 1836 jako lieutenant do prus. armády, stal se 1858 osobním adjutantem korunního prince, r. 1863 plukovníkem; velel ve válce r. 1866 u Králové Hradce první brigádě pěší gardy a stal se na to generálmajorem. R. 1868 byl vřechm dozorcem myslivců, a ve válce proti Francii velel viremberským plukům.

Obětnice 1) oltář, na který se druhdy kladly suché oběti anebo zápalné spalovaly. — 2) V první křesťanské církvi stál, na který o mši svatě kladl biskup dobrovolné dary věřících. — 3) Nyní tak slove pokladnice neb jiné náčiní v kostele postavené, do něhož věřící skládají ofěry k nábožným účelům.

Obod, též Rječki neb Crnojevića grad, jmenují se sbytky sámku, který v Černé Hoře na pravém břehu řeky Crnojevićské a naproti vsi Rjeka na vysokém vrchu leží. Zámek *O.* vystavěl v druhé polovici XV. stol. Ivan beg Crnojević, když před přesilou turekovo se Zablaku do Černé Hory ustoupil mušil. On sde sřídil kněžiakárnu, v které se poprvé srbské církevní knihy tiskly. První sde roku 1491 vytištěná kniha *Ormoglasnik* nalezá se dosud na Cetinji. V XVI. stol. bylo už tolik poturčených na Černé Hoře, že se snadno sámku *O.-a* smocnili, a ten sřstal v jich rukou, až vladyka Danile Petrović na začátku XVIII. stol. s Černé Hory je vyhnal. R. 1702 byl zámek od Turků zase dobyt a rosboben. Ve vnitřní prostře sámku stojí podnes klášterní chrám sv. Mikuláše, krásně s tesaného kamene vyvedený. Kostel ten prý jest ještě starší než sámk, a byl řiřitěním chrámem kláštera a biskupství Vranjinského. *Sz.*

Obolenskí, Michal kníže, současný badatel o historii ruské, nynější ředitel archivu správ zahraničních v Moskvě, vydal několik děl, obsahujících vsácné prameny k dějinám Litvy, Ruska, Polska i velikého knížectví Moskevského. Z těch jmenujeme: *Sbornik kniazia Obolenskago* (v Moskvě 1838—40, 7 sv.); *Stomniki diplomatyczna wielkiego księstwa Moskiewskiego z Polak, Litw i Tatarami* (tam. 1842—44, 4 sv.).

Obřad, každý sevnitřní kon při nějaké slavné příležitosti, obzvláště při bohoslužbě. Souhrn všech *o-ř* bohoslužebných slove liturgie (v. t.).

Obřatlovec v. Vertebrata v hl. díle.

Obragon, Pedro de, jméno dvou záslužných malířů španělských. 1) Pedro starší maloval v miniaturě, jakýmto spůsobem ozdobil ok. r. 1564 kostelní knihy katedrály Toledské. — 2) Pedro mladší, nar. v Madridě r. 1597, † tamtéž r. 1659. Byl jeden s nejschopnějších řáků Vincencia Carducha, jehož jak v přesnosti kresby, tak i v jařdrném přesvitu napodoboval. Hlavní jeho dílo jest obraz *Sz. Trojice* v sále kláštera de la Merced calzada v Madridě. Provedl též několik velmi zdiřlých rytin spůsobem leptacím. *Mů.*

Obronovac, městys v kníž. Srbském, kr. Vraňevském ležící v krásné rovině nedaleko řeky Kolubary, do které se sde ř. Tamaava úřtí, a jen $\frac{1}{2}$ hod. od ř. Savy, má 1818 obyvatelů, mezi těmito 230 oikánů. Má kostel, chlapeckou a řivě řkoln, pořtu, telegrafickou stanicí a smířel soud. Zde jest též sídlo nářelníka okresu Posavského. Do r. 1859 jmenoval tento městys Paleř, kníže Miloř směnil jméno

to v nynějši. Dne 19. řn. 1804 svedli sde řrbové s Turky bitvu vítěšnou. *Sz.*

Obsequiale, středověké slovo církevní, znamená vlastně služebnost církevní a navedení k ní; taktě ř agenda řili knihy obřadnou. Takoven má svlařtní pro sebe metropolitní chrám Pražský, obsahujel svlařtní jeho obřady, ku př. k svčcení vody řtkrálově. Poněvadž *obsequium* řili *obsequies* znamenávalo též slavnou mři sa mrtvé, znamenalo *o.* též ritual řili modlitby a služebnosti záduřní.

Obusiera, tolik o loř houfnicová (*obusier*, fr. houfnice), jest druh menřích válečných loř, větřím řilem podoby splořtěné. Druhdy *o-y* počítaly se k tak svaným řalupám bombardérským. *Čekj.*

Ocelot. V řlánku tom hl. řila v 2. řádku řisti sluři *ocas* místo *nos*.

Ocimum *L.*, řod rostlin pyskokvřťých (*Labiatae*) s pořadí *Ocimoides*. Kalich má větří, okrouhlý jeden sub hořejří, jenř jako řřitek přikřývá dolejši řsubý pysk kaliřní; naopak zase má koruna hořejří pysk na řřvero klanř, dolejši nedřšený, toliko soubkovaný neb nejcelošří, a řřtery řřřinky jsou na něj sehnuty. Dost řetně druhý toho řodu přebřvaji v teplejších krajínách celě semě, jsou řilem byliny, řilem řřřky s květy po 6—10 v přesřlnkách do klastř sestavených. *O. basilicum* *L.*, bazalka, pochází s řiřni řsie, chová se u nás pro řřbeřný zápach v řrancích, a též se řási co kuchyňské kořeni.

O'Connor J. A., anglický malíř krajín, nar. v Londýně ok. r. 1790, † ok. r. 1840. Vřřřlávav se sám bez dalřřho svlařtního návodu maloval s pořátku menří obrazy pro svří vlastní obchod v řeč. sboří. Posřřji byv Danby nař posorna uřčiněn spojil se s ním, nařeř společně kopřovali starří mistry, zejména Canalettiho. Odebrav se konečně *O.C.* s francouzským obchodníkem v obrařích do Bruselu maloval pro tohoto řilem originály, řilem kopie. Po svém návratu do Londýna (ok. r. 1830) mřval pravidelně ve výstavách obrazy, kterýmiř pro jich jasné a správně provedení se stal ve své vlasti mistrem velmi oblíbeným. *Mů.*

Odart Alexandre Pierre hrabě, franc. řřřstovatel řevy, nar. se 1. kv. 1778 v Présaultu, a nabř vychování v benediktinské koleji v Pontflevoyi vstoupil r. 1796 do řřkoly polytechnické. Po skončeni svých studiř nesvřill řádný vefejný řřřad, nřbřž oddal se zcela studium hospodářřkým a zejména o vinařství. Po více než 25 let sbřral ze všech konřin řvřta řevy, a byl r. 1839 odeslán od vlády francouzské do Uher, aby tam konal vinologická studia; vřbec pak si řřjednal o sřvelebení vinařství ve Francii veliké zásluhy. Sepřal: *Essai des divers modes de la culture de la vigne* (v Toursu 1837); *Ampélographie universelle ou Description des cépages les plus estimés* (tam. 1841); *Manuel de vigneron* (v Pařři 1845).

Odasi (též Odazzi) Giovanni, italský malíř, nar. v Řimě r. 1663, † v Miláně r. 1731. Uřil se umění svému u Bloemaerta, Gauliho a Ferriho. Jeho kresba jest velmi správná, a jeho řřřky jsou vysocě vářeny. V řřiměkem kostele sv. Jana v Lateraně maloval na obřitce proroka *Hosiáš*, a podobněř ozdobil i klenbu katedrály Velletriaké. Za tyto jeho zásluhy uřřil mu papeř řřř Kristřv. *Mů.*

Oddi, farnost okresu Bangaavallského v řřřhovýchodním řslandě, známá s XI. a XII. řřleři co vlast řaemunda Frode a jeho potomků, s kterých náde vřěcky prolul jeho vřaz John Loptson. Bylař tou dobou hlavním řřilem věd na řslandě; sde provedl Snorre Sturleson své vědecké práce; ořdud vřřlo mnoho uřčeně; pavařujice

ji za jednu nejpřednějších farností v semi rádi se oni ucházeli nejstatečnější duchovní na Islandě. *Mu.*

Oddi Mauro, italský malíř, kreslíř, rytec a stavitel, nar. v Parmě r. 1639. Vzdělával se v Římě u Petra z Cortony, načež vrátil se po 6 letech do své vlasti osobil v sánku Calornoském malbami pokoj věvodův k takové tohoto spokojenosti, že byl od něho jmenován jeho dvorským malířem a stavitel. Podobným způsobem osobil i města Parmu, Piacenzu a Modenu a shotočil během tří let výkresy 2000 medailí s věvodské sbírky mincovní. Z jeho rytin, leptacím způsobem provedených, jsou známy: *Klanějíci se pastýři* dle Parmigianina a J. Caraglia, a *Únos Evropy* dle A. Caracciho. Uveřejnění jeho díla o stavitelství překazila smrt, utkvěl ho r. 1702 neb 1703. *Mu.*

Oddsen Gunnlögr, nar. 9. kv. 1788 na štatku Gildingaholtakém okresu Skagafjordského na severním Islandě, vydal mezi jiným stručný dánsko-islandský slovník pod titulem: *Orðabók yfir fagaet, framanði og vandaskiliu orð i dönskum bókum* (1819), jakož i ve spojení s Grimurem Johnssonem učební knihu zeměpisnou v islandském jazyku (*Almenn Landaskipunarfræði* I.—II, 1821—27). *Mu.*

Oddur Snorrason, obyčejně Oddur Mnich sv., žil v klášteře Thingöreském na Islandě okolo r. 1300 současně s jiným mnichem, Gunnlögem Leifssonem. O sepsal pověst o Olafu Trygvasonovi původně latinsky, kteráž nyní, ačkoli neúplně, nás došla u velmi starém překladu islandském. Zbytek pověsti té vydán od Reenhjelma v Upsale r. 1691, jakož i v Pověstech starodávných (*Fornmanna sögur* díl X.; 1835), od jednoty archaeologické vydaných. Tato pověst (saga) o Olafovi byla dle svědectví smateli sepsána neodvisle od historie téhož krále, vydané mnichem Gunnlögem, ačkoli O. i Gunnlög psali současně. O. ův spíše pochází asi s konce XII. stol., jelikož jej O. dal ku prohlédnutí a k opravě učenému soudci Gissuru Hallssonovi, kterýž u vysokém věku zemřel r. 1206. Dle správy učeného Arngrima Johnsona sepsal prý O. krom toho ještě výpočet svátků církevních. Björn Skardassaský praví v předmluvě ke svému letopisu, že O. a Gunnlögr přeložili několik knih s rozličnými jazyky na jazyk nordický a sepsali též pověsti; avšak se všech těchto spisů se pohříchu nic neshochovalo. *Mu.*

Odenathus Septimus, rodem s Palmyry, smocnil se r. 260 po Kr. panství nad Syrií a porazil Perakého krále Sapora na Eufratu. Za to obdržel od Galliena titul Augustus a panství ve východní Asii, kteréž po jeho smrti dědila choť jeho Zenobia. *Kv.*

Odevaere Josef Diviš, nizosemský malíř a ba-dátel v oboru krásného umění, nar. v Bruggách r. 1778. Strávil s počátku nějaký krátký čas v obchodě věnoval se pak zcela a velmi horlivě krásnému umění, ve kterémž sprvu na akademii ve svém rodišti, později v Paříži ve škole Davidově a konečně v Římě se vzdělával. Po svém návratu s Itálie r. 1812 usadil se ve své vlasti, docházeje svými zdařilými malbami veliké oblibou a četných vyznamenání. K nejvýtečnějším s jeho maleb náleží: *Smrt Fokionova*, *Ifigenia v Aulidě*, *Kladení základu k moci rodu Oranského*, *Koronování Karla Vel.*, *Unie Utrechtá*, *Bitva Waterlooá*, *Bitva Nieuportá* a *Vítězoslava Cimabua*. Právě před svou smrtí, utkvěl ho v Bruselu r. 1830, chystal se O. vydati dílo o vzrůstající se skáze ve krásném umění. *Mu.*

Odo 1) starší, slatník z Caënu, květl ke konci XI. století. Provedl tam na rozkaz Viléma Zravného (Rufa) pro jeho otce, Viléma Dobývatele, pomník, slatem, stříbrem a drahými kameny hojně

osdobený, kterýž spočíval na třech bílých mramorových sloupech, a jehož vrchol záležel ve skutečném slatnickém kameni, s letopočtem 1087. —

2) O. mladší byl též slatníkem a vedl r. 1287 dozorství nad pracemi u opatství Westminsterakém. *Mu.*

O'Doherty J. W., irský sochař, nar. v Dublině r. 1835. Maje v úmyslu stát se malířem vstoupil do král. společnosti v Dublině, avšak ve svém spůsobu kreslení dával k umění plastickému takovou schopnost na jevo, že na radu svého učitele Panorma výhradně tomuto oboru se věnoval. Již po roce obdržel za svého *Hocho s plátek* první cenu v modelování. Po smrti Panormově učil se dále u Kirkea; r. 1854 pak jej sochař John Jones s sebou vzal do Londýna. Zde modeloval O'D. kránsé pojatou *Gordolinu* a jemným citem utvořenou *Erinu*, dále mramorovou sošku *Alethy* a několik ženských poprsí (viscountessy Guillimorské, paní Colemanové, slečny Shirley Brooksovy, v letech 1862—64). Roku 1865 odebral se do Itálie, by tam dokončil své studie, jakož i objednanou u něho sochu *Mučedníka*. Na zpáteční cestě však zemřel r. 1868 v Berlíně nemocnicí la Charité. *Mu.*

O'Donnell (v. hl. d.) Leopold, hrabě Lucenský a vévoda Tetuánský, byl 21. čna 1866 povolán potkati v čelo vlády. V novém úřadě svém chtěl otevřít cestu některým vnitřním opravám, a též na venek samýšel dosavadní politiku španělska směniti. Především docílil toho, jakkoliv se dvůr sám tomu opíral, že bylo umáno království Italské. Svou rozhodností popouzel O'D. proti sobě krajní strany, a generál Prim, použiv té příležitosti sbouřil proti němu v led. 1866 vojsko. Když sbouření toto potlačeno bylo, následovali jiné bouřlivé výstupy v Salamance i v Madridu, kde 22. čna 1866 i ku krvavému pouličnímu boji došlo. Aby dalšímu revolučnímu hnutí předešel, žádal O'D. prozatímni suspendování ústavních garancí, k čemuž obě sněmovny kortestů svolily. Leč právě tím otevíral O'D. revoluci novou cestu, a když mu královna odpřela žádost, aby bylo jmenováno 35 nových senátorů, vzdal se svého úřadu, a na místo jeho dostoupil 11. čce 1866 Narvaes, před jehož násilným systémem vlády i sám O'D. se nejistým cítění počal. Vydal se na cestu do Francie, † však 5. list. 1867 v Bayonně.

Odriu, slovanaké jméno Adrianopole šli Drinopole.

Odur, v nordické mythologii manžel Frejin, kteráž mu porodila dceru, spanilou Hnosu. O. byl dlouho od ní vzdálen; Freja prolévala o něj sláté slzy — pročel i od skaldi severních nasývána jest slzavou bohyní — a potloukala se pod rozličnými jmény mezi mnohými nesnými národy, aby ho vyvaldila. *Mu.*

Odvodňování, odvádění vody. O. dolů (*Wasserhaltung, épuisement des eaux*), t. j. při dobývání rud a uhlí odvádění a zdvihání vody dolům přítékající, děje se: 1. Zahraděním t. j. hrázemi s jilu, ze dřeva aneb zděnými, nejen ve štolách a štítách, nýbrž i v šachtách. Za tou příčinou se tedy šachty často nejen neproměchlely vyčerví neb vyzdí, ano i, jako na př. v Anglii, docela železem vybudují. 2. Odváděním, t. j. z hlubokých údolí žene se k dolům štola dědičná, po které se veškerá nad obsorem jejím přítékající voda na den vyvádí. Kde však štola takovou založiti nemožno, ku př. v rovinách, hloubí se šachta, s níž se 8. zdviháním, t. j. buď v nádobách (okovech) po provase, aneb rozličně ústrojenými pumpami, ssavními i tlakostrojními, na den vyvádí. Stroje hnací zde používané jsou rozličné, jako: vrtidla, šentoury,

vodní kola, turbíny, vodostroje sloupové a parostroje sestavení rozličného. Ba.

Odvorci, ves v Hranici Vojenské v Gradiškánském pluku, má 354 obyv. Na místě, kde nyní koštel stojí, stával někdy hrad, z něhož však nic více nebylo. R. 1822 nalezený zde kámen s latinským nápisem smiňuje se o Aemiliu Aemilianu, praetoru Dolní Panonie, který r. 258 za císaře povolán byl. Z toho možná s jistotou usavřít, že zde jakás Hrnká osada stávala. R. 1397 hájil hrad ten Ivan Morović proti Bosňákům, kteří tehdeš s králem Sigismundem válku vedli. R. 1494 dobyl hradu Vuk Branković králi Vladislavovi. Turci dobyli hradu r. 1508 po povstání oblehání, a teprve pak byla jim cesta k Pokose otevřena. Posdžji se nečiní nikde více o hradu Odvorském zmínka. Sz.

Oehme 1) Ernst Friedrich, novější malíř krajiny, nar. v Drážďanech r. 1797, † tamtéž co dvorský malíř okolo r. 1858, byl žákem profesora Friedricha. Až do r. 1819 byl jeho sloh velmi vášný; strávil pak několik let v Itálii, odkud se vrátil ok. r. 1725, maloval O. mnohem půvabnější a liboznější. Z obrátě jeho chválí se co velmi sdalilá *Horaká kopie*, poetický smínní obraz; *Krajina s okoli loveckého zámku Morizova* a *Podzimní krajina*. Jeho syn a žák — 2) Ernst Erwin O., narozen v Drážďanech, maluje podobně krajiny a někdy i genrové obrazy. Navštěvovav nějaký čas Drážďanskou akademii konal pak cesty po Německu, Švýcarsku, Francii a Anglii, studovav tu pilně přírodu, kterou pak věrně následoval. K nejlepším z obrátě jeho náležejí: *Hallali*; *Lesní krajina*; *Motiv se zasných Snjgar*. Ma.

Oechs Josef Dominik, kreslíř a malíř v miniatuře a v oleji, nar. v Erbachu ve Vrtambersku r. 1776, † v Mítavě v Kuruonsku r. 1836. Učil se umění u svého bratra Antonína v Řezně, u F. Prosta v Norimberce, a u A. Graffa a Klengela v Drážďanech. Roku 1804 odešel do Kuruonska a stal se r. 1824 učitelem kreslení na gymnasiu Mítavském s titulem rady. Větší část jeho maleb záleží v podobiznách, kteréž co do věrnosti i co do správného provedení jsou všeliké chvaly hodny. V kuruonském provinciálním muzeu chovají se od něho výtečné, v oleji malované kopie veškerých vévod a vévodkyň Kuruonských. Z ostatních jeho maleb olejních zasluhují býti jmenovány: *Pán Kristus slepých hojící*, oltářní obraz v Mítavě; *Pán Kristus a Samaritánka u studně*. Ma.

Oechlin Johann Jakob, žijící sochař v Šafhúse, kdež se i narodil r. 1802. Prvního vzdělání svého nabyl u Danneckera ve Štutgartě (v letech 1821—25), načež sa dovoléto pobytu svého v Itálii, zejména v Římě a Neapoli, všemožně hleděl dále se zdokonaliti. Po svém návratu obdržel r. 1830 stříbrnou medaili za svůj hliněný návrh (v basreliefu) k pomníku švýcarského dějepisce Jana s Müllera. Posdžji dostalo se mu jak ve Šv. Havle, tak i ve Winterthuru hojného saměstání: pro hlavní chrám Svatohavelský provedl kolosální sochy sv. Mauricia a Desideria, pro chrám sv. Vavřince tamtéž čvero evangelistů; do Winterthuru pak sochy Sulzera a Gessnera pro tamější školní budovu. V muzeu Basilejském nachází se od něho sedmero basreliefů, *Rozvoj umění a průmyslu* představujících; v Šafhúse pak pomník feč. Jana Müllera s poprsím, a v publišském Charlottenfelsu (u H. Mosera) *Belisar se svým synem* v položivotní velikosti s mravnou, jedna s nejsladšími prací O-ových. *Socha H. Holbeina* v položivotní velikosti chová od něho vtarosta Basilejský Sarasin. Krom toho maloval

O. v akvarele rozličné genrové vřevy, zejména se židovského života, kteréž se mu svláště dařily. Ma.

Oelenhainz Friedrich, malíř, nar. r. 1749 v Endingách ve Vrtambersku s otce kasatele, † r. 1804 ve Faloburku. Maje v Tubinkách studovati theologii vzdělával se tam u Meyera a pak ve Štutgartě u Bayera v malířství, načež odešel r. 1766 k dalšímu vzdělání svému do Vídně maloval tam celou cíl rodinu, mnoho dvořanův stá. a stal se r. 1789 údem tamější umělecké akademie. Ke konci minulého století sdřžoval se v Curichu a v Bernu. F. U. Durmer byl ok. r. 1796 díle něho dvě sličné selky, jednu s Černošesl a druhou s okoli Bernského. Ma.

Oenanthylová kyselina (v. hl. d.) $\text{C}_8\text{H}_{14}\text{O}_6$ jest bílá pevná krystalující látka, taje při 31° teplotě Celsiova, a mění se při 295° v plyn; podobá se svými vlastnostmi kyselině stearové. S vodou smíšená tvoří hydrát kyseliny oenanthylové, která má vlastnosti kyseliny máselné (*Acidum Butyricum*), jest bílá, nevonná a nechtutná, ve vodě se nerozpouštějící látka; rozpouští se v líhu, v alkoholu ethylnatém čili v etheru, lakmus červení, ale červený papírek lakmusový nemodří, saháť výše než 12° C mění se v kapalinu olejovitou, kteráť látka s alkaliemi (kys. draselnatým KOHO, sodnatým NaO, amoniatým NH₃) dává mýdla podobné soli. Hydrát její se dobývá tím, vaří-li se ether oenanthylový s louhem draselnatým, čímž se tento na své součástky totiž o-ou k-u a ether rozloží. O. k. spojí se s kys. draselnatým na oenanthylian draselnatý a ether s vodou na líh, který destilováním se vyloučí. Oenanthylian draselnatý rozloží se střednou kyselinou sirkovou, kyslíčnk draselnatý spojí se s ní na siran draselnatý KoSo_2HO , a k. o. se vyloučí co bílé žluté tekutina. Po té se odejme a myje se vodou několikrát, pak se suší pod vývěvou pomocí kyseliny sirkové; destiluje-li se opět, obdržíme anhydrid o-é k-y, přidáním líhu krystaluje při vypařování. Se zásadami dává soli; nejsnázejší jest oenanthylian ethylnatý neb ether oenanthylový $\text{C}_8\text{H}_{14}\text{O}_6$, bezbarvá, hřká tekutina, má silný zápach po víně, nepřijemné chuti, rozpouští se snadno v líhu a v etheru ale nikoliv ve vodě. Oenanthylian ethylnatý je sloučenina k-ny o-vé s kyslíčnkem ethylnatým (etherem) $\text{C}_4\text{H}_8\text{O} + \text{C}_4\text{H}_8\text{O}_2$, a proto slove Oenanthylian ethylnatý. Alkalie odnímají mu k-nu o-vou, čímž se volný kyslíčnk ethylnatý sloučí s vodou a dává kys ethylnatý vodnatý čili líh $\text{C}_4\text{H}_8\text{O}_2$. Nachází se nejen ve víně, které jím chutná, nýbrž i v přibouleném oleji kořalky obilné, a dobývá se nečistý destilací vinných kvasnic s vodou a třepáním se ubližtanem draselnatým; sprostěn k-ny o-vé a oenanthylianu mědnatého, kterýž se odvádí, trubici destilační a přidáním chloridu vápenatého dostane se bevdový. Ether oenanthylový slove též olej kořalkový neb matolinový, a slouží k padělání rumu, kořalku a do zboží cukrářského; užívá se ho i s jinými co essenci, dílem o sobě dílem i ve smíšeninách s jinými éthery, jako jsou ether salnitrový, octový, mravenčí a ananasový.

Oer, Theobald baron v o n, novější malíř historický a profesor v Drážďanech, nar. r. 1807 na statku blíž Řhedy ve Vestfálaku, vzdělával se v letech 1826—31 nřvodem profesora Matthäi v Drážďanech, v letech 1832—36 pak na Düsseldorfské akademii. Z jeho maleb obzvláště vynikají: *Hans Sachs; Camoesa a jeho věrný černoš; Neapolitánka* (lithografoval Jiří Koch); *Albracht Dürer, naslřven v Bsdňkách; První čtení Schillerových Loupežníků* (lithografoval M. Golde); *So. Lukáš; August III. při dovození do Drážďan Sixtinské Madonny; Karel August a Goethe po lovu u Ilmenova;*

Kůlna Galicínová uprostřed svých přátel (s 19 podobismami, ryl Pavel Droehmer pro Vestfálskou uměleckou jednotu).

Oeri 1) Petr, slatník v Curichu, nar. r. 1637, † r. 1692, prováděl velmi sdařilý šperk kutého díla. — 2) Hans Jakob O., malíř histor. a podobismů, kreslí a lithograf, nar. v Kyburku ve Švýcarsku r. 1782. Vydušiv se u Davida konal pak rozličné cesty po Evropě, zejména i po Rusku. Na jeho obrazech se chválí komposice, kresba a věrnost, kdežto některým, jako jeho *Daidala a Ikarus* a jeho *Chloi*, se nedostává dosti teplé barvitosti. Výtečné jsou pak jeho lithografie, a s těchto zvláště *Zasnoubení Panny Marie* dle Rafaela; *Josef od svých bratrů prodáný* dle Overbecka; *Madonna se epim dědkem* dle Cantarinioho.

Oeser Christian (vlastně Schroerer), profesor a spis. něm., nar. se r. 1791 v Prešpurku s rodiči evangelických. Prvního vzdělání nabyl v rodině, později bez pochyby některou universitu v Německu navštěvoval, jak to tehda u protestantů v Uhrách svykem bylo, načež se profesně oddal, již na lyeu Prešpurském až do své smrti, jej 2. kv. 1860 stihnuvši, sástal. R. 1828 vystoupil s první literární prací svou veselohrou *Reingefagt*, která v Lebrunově *Almanachu her dramatických* vyšla. Po ní následovaly veselohry *Der Bär*, jenž v Holsteově *Jahrbuch deutscher Bühnenspiele* uveřejněn byla; *Der alte Herr*, v níž se skvostným vtipem Metternich co správčí domu bídí; jakož i humoristický kert *Die Krebs*, který se pro svobodomyšlnou tendenci a politické narážky žádný kněhkupec ani vydati neodvážil. Větší dramatická práce *Leben und Thaten Emerich Tököly's* a *seiner Streitmacht* (Lipsko 1839), jež se strany kritiky a obecnstva velmi skvěle přijata byla, přivedla spisovatele, jenž již před tím dvěma spisy a sice *Über Erziehung und Unterricht in Ungarn in Briefen an Grafen St. Salchény* a *Die Religionsbeschwerden der Protestanten in Ungarn, wie sie auf dem Reichstage im J. 1833 verhandelt wurden* pozornost policie na se obrátil, do nemilých nesnází. Hrozeno mu Munkáčem. Leč ukryv se za často se měnícími pseudonymy stál O. nepoznán. Nátlak policie na Wiganda, nakladatele Prešpurského, u jehož bratra Ottona v Lipsku spisy O.-vy vycházely, byl také marný, an Wigand raději s Rakouska se vystěhovali chtěl, než by byl právě jmeno spisovatele smíšených spisů udal. Hned po Tökölym vydal O. opět anonymně novelu *Die heilige Dorothea. Dichtung und Wahrheit aus dem Kirchenleben in Ungarn*, kterou censura s počátku propustila, svedena jsouc posvátným titulem, později ale, ovšem poslé, zapověděla a všude konfiskovala. Mimo uvedené spisy vydal O. buď pod svým pravým jménem Schroerer buď pod tím neb jiným pseudonymem ještě: *Briefe über die Hauptgegenstände der Aesthetik* (Lipsko 1838); *Der Vogelherd. Dramatisches Gemälde aus Luthera häuslichem Leben* (Halle 1845); *Kurzer Abriss der allgemeinen Weltgeschichte* (Lipsko 1846); *Theatralien in Lindenham. Eine Sammlung von Gedichten, Novellen, Schauspielen* (Lipsko 1846); *Blumenlese aus den vorzüglichsten Werken deutscher Schriftsteller* (Prešpurk 1820); *Kurze Geschichte der deutschen Poesie und Prosa* (Prešpurk 1839); *Archeologia Graecorum et Romanorum; Tabulae synchronisticae* a j. v.

Ottingen-Wallerstein (v. hl. d.) Ludvík kníže, bavorský ministr, † 22. čna 1870.

Oettl 1) Oldřich, učený benediktin, nar. se v Achleiteněch v dolních Rakousích 12. kv. 1731. Pocházej se rodiny šlechtické (matka jeho byla roz. Kuglerová z Auegg a Sekavy) dán jest do klá-

štera Kremsmünsterského, kde studie své ukončil a na to v Salcpurku na vysokých školách benediktinských práva poslouchal. Vrátil se do kláštera vyučoval tam na gymnasiu až do r. 1761, v kterémto době o institucích Justinianových čísti započal. Co učitel práv působil pak až do r. 1791, sástávaje při tom zároveň úřad druhého bibliotekáře. R. 1775 stal se subregentem šlechtického konviktu a přednostou nábož. kongregace. Po smrti Fixlmillnerové řídil oo děkan studie, později také hlavní školu. Po mnoholetém působení † 24. Hj. 1795 v Kremsmünsteru v 64. roce věku svého. Z pera jeho jsou: *Historia juris civilis* (Styraz 1769); *Institutiones juris civilis* (ibid. 1770 et 1771) a dosud netištěný spis *Institutiones imperialium*. — 2) Jan Nepomuk O., farář v Pušicích v Čechách, smatenitý vělař, † 7. zář. 1866. Na světové výstavě v Londýně r. 1862 obdržel za síťový ovl vlastní konstrukce medaili. Také vydal spis jednající o vělařství, a sice: *Klaus, der Bienezwaber aus Böhmen* (Praha 1843), kterýto také v českém překladě pod tit. *Vitak vělař, a spolu ovlář* vyšel. Spis ten dočkal se čtyř vydání, při posledním nachází se dodatek *Klaus der Jüngers oder die Diersen'sche Bienezuchtmethod*. Mimo to vyšla od něho ještě malá monografie *Der Prinsstock mit Wabenrhythmen*, a na žádost vlast. hospodářské společnosti napsaná knížka *Die Düngewirtschaft des kleinen Landwirthes* (Praha 1866).

Oetvös August, maď. lékař a archaeolog, nar. se 27. dub. 1811 v Bělehradě Karlovském v Sedmihradsku, kde skončil studia gymnasiální. Medicinu studoval v Pešti od r. 1828 až do r. 1834, v kterémž se odebral do Vídně, kde ve všeobecné nemocnici nějaký čas praxi provozoval. R. 1836 vydal tam spis *Erddy orszag gyogyviseiről* (o léčivých vodách Sedmihradských) a vrátil se do svého rodiště, kde se jako prakt. lékař usadil. R. 1841 zvolila jej uh. kr. společnost přírodopysců za svého člena, a r. 1848 zastupoval své rodiště na sněmu Pešťákem. Vedle provozování své lékařské praxe zabýval se O. horlivě starožitnictvím, zejména sbíral pilně starobylé památky své vlasti, jichž mnoho před skázon uchránil. Z oboru tohoto vydal *Rejtelmes levelek első Rákóczy György korából* (Záhadné listy z doby Jiřího I. Rákocského). O. byl též členem uh. akademie věd a † 26. Hj. 1861 ve svém rodišti.

Oexleln Johann Leonhard, rytec medailí a drahých kamenů v Norimberce, kdež se i narodil r. 1715, † r. 1787. Byl žákem Kristofa Daniela ve svém rodišti, načež vzdělav se dále ve Vídni stal se r. 1737 mincmistrem, a pracovav mnoho pro rozličné dvory provedl četná sdařilá díla, s kterých zvláště se chválí: Mince s Jindřichem II. v císařském ornátě; dolar se sv. Jiřím na koni a penis na památku korunování císaře Josefa II.

Oßlius Aulus, římský právník, vrstevník Ciceronův, a přítel Cesarův, napsal: *De legibus vicisimae, De jurisdictione, Actiones, Jus partium a Edicta praetoris*. O. jest prvním římským právníkem, jenž položil právu vědecký základ.

Ogilvy, hraběcí rodina skotská, s níž mnozí členové během XVII. stol. vlast opustili, aby v cizině v službách vojenských štěstí sobě hledali. Někteří vstoupili do služby rakouské. Z těch smínky zasluhují: 1) Jiří O., čis. podplukovník, který chrabřím bráněním Spielberka r. 1645 proti Torstensohnovi hlavně k zachránění Brna přispěl. Později stal se komandujícím na Spielberku, kdež i zemřel. — 2) Jiří Benedikt O., syn před., vstoupil jako otec jeho do vojska císa., stal se c. k. komořím a generalmajorem; když však r. 1698 Ruský car

Petr Vídeň navštívil, zalíbil se mu mladý hrabě tak, že jej do služby své vzal a po smrti Lefortově polním maršálkem jmenoval. Co takový velel O. r. 1704 při dobytí Narvy a Ivanogrodu. Následujícího roku vstoupil do služby saské a † v Hjnu 1710 co polský a saský polní maršálek v 62. roce věku svého. Od něho zakoupen jest statek Záhořany v Litoměřicku v Čechách a vymožen titul Hléských hrabat.

— 3) Hermann Karel O., syn předešl., nar. se 31. pros. 1679 a vstoupil jako otec do služby císařské. Co plukovník pluku Bonnevalského zúčastnil se polních výprav r. 1716 a 1717 proti Turkům. V Hjnu 1723 stal se generálmajorem a r. 1733 komandujícím v Praze. Dostoupiv r. 1735 na stupeň gen. polního sborníka byl r. 1741 v Praze od Šasů a Francouzů přepaden a s třemi tisíci muži zajat. Postaven na to před vojenský soud ospravedlnil se docela, a obdržel již r. 1742 své komando zpět. Hrabě Hermann Karel † v led. 1751. Choť jeho Esther Anna, roz. hraběnka von Welz, odebrala se po smrti jeho k saskému dvoru do Drážďan, stala se tam nejvyšší hofmistryní královny Marie Josefy, roz. arcikněžny Rakouské, a prodala statek Záhořany za 140.000 sl. české dvorní komoře. Z dětí hrab. Hermana Karla byl syn 4) hr. Karel Josef jako otec a děd jeho c. k. komořím, umřel však již v r. 1755. Po něm nebylo žádného mužského potomka více. Dcery byly Maria Theresia, od r. 1739 provdaná Janu Adolfu hr. Kounicovi; Maria Margaretha, od r. 1748 provdaná Prokopu hrab. Kolovratu Krakovskému, a hrab. Wilhelmina, od r. 1765 provdaná za Leop. Štěpána hrab. Palffyho.

Ogulnius Quintus a Cnejus byli r. 300 př. Kr. tribunové lidu v Římě. Od nich pochodí zákon (*Ogulnia lex*), aby byl počet pontifiků na osm svýšen, a čtyři aby byli vždy zvoleni z plebejů.

Ogurjané jmenují Srbové ony Rumuny v kraji Pošareveckém, které princ Eugen toho času, když tento kraj Rakousku náležel (1717—1739), s Uher a Sedmíhradska zde osadil. Jazyk O-gurjanů liší se valně od jazyku druhých Rumunů, neboť je promíchán množstvím srbských slov, a nebylo by proto velkého namáhání potřebl, aby se tyto Rumuni osrbili.

Ogygia, ostrov Kalypsey, nazývá se v básních homerických středem (vl. pupkem) moře, a klade se obyčejně do Středozemního moře mezi Sicilií a Řeckem, aneb na severní pobřeží Libye.

Oheral Jan † ve Vídni co člen redakce časopisu *Vorstadtzeitung* 22. čna 1868, zanechav po sobě nechvalnou pověst co odpadlík od věci národní.

Ohmův zákon. Ohm (v. t.) vytkl r. 1826 následující fyzikální zákon: Síla proudu elektrického roste v přímém poměru se silou elektrobudící a v opačném poměru s elektrickým odporem drátu. Změníme-li tudíž při neměněném odporu sílu elektrobudící, roste též síla proudu; neměníme-li však sílu elektrobudící a rozmnožíme-li odpor na př. třím, že prodloužíme neb stěžíme drát oba protivné póly spojující, ubýde též síly proudu. Zoveme-li sílu elektrobudící E a odpor ve vodiči O , bude síla proudu

$$S = \frac{E}{O}.$$
 Rovnice tato jest důležitou, poněvadž lze pomocí její snadno vyšetřiti, jaký vliv má na rozličných okolnostech rozmnožení článků jakéhosi elektrického sloupce aneb světlení plochy těchto článků. Je-li e elektrobudící silou jednoho článku Voltairova sloupce, o pak odporem v článku samém a o' odporem ve vodičném drátu, s pak silou elektrického proudu v témže článku, jest $s = \frac{e}{o + o'}$. Spojíme-li

pak s takových článků v jeden sloupec, a zavěsíme-li jej týmhž vodičným drátem, jest elektrobudící síla v celém sloupci $= ne$, odpor ve všech jednotlivých částech no a nová síla proudu $s' = \frac{ne}{n + o'}$. Je-li pak

o' u porovnání s e příliš malé, jest rozdíl mezi cenami obou s a s' , vynecháme-li s jmenovatele o' , příliš nepřesný. s by se rovnalo v tom případě skoro $\frac{e}{o}$; s' pak $= \frac{ne}{no}$ a tudíž $s = s' = \frac{e}{o}$. Je-li tudíž

odpor ve spojovacím drátu u porovnání s odporem v jednom článku sloupce příliš nepřesný, nezvětší se rozmnožením počtu článků ani síla proudu celého. Je-li však o' značné, bude i s' tím větším u porovnání s s , čím větší bude počet jednotlivých článků. Největší síly (maxima) proudu lze za daných poměrů docíliti, když $no = o'$, totiž, když jest odpor v sloupci roven odporu v spojovacím drátu. Zvětšíme-li povrch jednotlivých článků, kládouce n článků ne za sebe, nýbrž vedle sebe, nezvětší se elektrobudící síla a odpor nestane se n -krátě větším, nýbrž n -krátě menším, tudíž bude roven

$\frac{1}{n}$. s'' bude pak rovno $\frac{e}{\frac{n}{n} + o'}$ čili $s'' = \frac{ne}{1 + no'}$. Je-li

pak o' velmi malé u porovnání s o , shledáme, že světlení povrchu článků má za následek též zvětšení síly proudu. Z O -a vyplývají tyto praktické následky. Dráty s těchto kovů, jejich délky se mají k sobě v témž poměru jako jich průřesy, jeví stejný odpor. Jsou-li pak všechny okolnosti stejné, přibývá odporu v drátu v stejném poměru s jich délkou a ubývá ho v stejném poměru s jich průřesem. Vodičnost proudu u rozličných kovů jest rozličná; za jednotku odporu pak se berte dla návrhu Jacobbiho onen odpor, jaký jeví drát s lučebně čistě mědi délky 1 metru a průřezem 1 milimetro. Vodičnost proudu elektrického u jednotlivých kovů srovnává se namnoze s jich vodičností tepla. Vodičnost proudu elektrického klesá svýšenou teplotou, a Müller vypočetl, že elektrický odpor v železném drátu v bílém žáru jest 11krát tak velký. O měření galvanických proudů napsal důkladný článek Frant. Petřina v *Čas. čes. Musea* r. 1847, v díle druhém. Bk.

Ohnišev, vesnice blíže Nového Města n. M. na malém potoku, s 900 obyvateli, má školu a 4 mlýny. Blíže O -a, a sice mezi O -em a vesnicí Valy, nalézá se vysoké, mohutnými valy obehnané návrší „Strážnice“ svané, kde v nejstarších dobách stráž stávala, střehouc zároveň se strážnicí u Nového Hrádku průsmyk česko-kladský. Od ohně, jež stráž ty stále udržovaly, dostala dědina ta, dle pověsti, jméno O . Ve francouzských válkách, jakož i ve válce prusko-rakouské 1866, stála na strážnici O -váke stálá posádka. Je.

Ohrada slove též ohražený dvůr, kde obchodníci v dříví zboží své složené mají a je prodávají.

Ohryzko Josefat, zasloužilý polský vydavatel, založil r. 1859 v Petrohradě časopis *Słowo*, a když tento pro malé účastenství zanikl, vydával *Pismo zbiorowe* (o 2 sv. tamže r. 1859), které k nejlepšímu podnikům toho druhu náleží, obsahující odborné články nejlepších spisovatelů polských. Současně založil si v Petrohradě vlastní tiskárnu, v níž *Volęmina legum*, dílo velmi rozsáhlé, tisknouti počal. Nehledě na osobní siak, ale k všeobecné potřebě, ustanovil pro jednotlivé svazky cenu tak nízkou, že se, dříve než první svazek vyšel, na 1400 předplatitelů přihlásilo. Ke konci r. 1861 dokončeno dílo to, jenž vynázuje se, jako všechny spisy nákladem O -vým

runa. Tyčinky jsou dvě, semeník prostý, nedokvětý, dvoupouzdrý, pouzdra jsou dvou-, troj- a mnohovaječná. Zárodky visuté, obrácené. Plod je dužnatý, buď bobule neb peckovice, buď stobolčelý neb podobý ořechu. Semena jsou v pouzdech obvyklejš po jednom. Kel v bilku dužnatém. Větší část rostlin sem náležejících žije na severní polokouli. Ty, které mají plody dužnaté, daří se v krajinách teplejších. Užítka poskytují rozmanitého. Olivovitě rostliny dělí se na dvě podřady: a) Olivovitě pravé (*Oleaceae* Endl.), b) Jasanovitě (*Fragariae* Endl.). Olivovitě pravé mají plody dužnaté. K nim patří: oliva (*Olea europaea*, v. hl. d.). Jasanovitě nemají plodův dužnatých. K nim patří: šelík čili bes svatojánský (v. *Syringa* v. hl. d.); jasan (v. t., *Fraxinus excelsior*); smínář (*Ornus europaea*), roste na kopcích a chlumcích v jižní Evropě co strom 20 až 30 stop vysoký, má listy vstřícné lichopeřené, nejčastěji 3jarmé, listky podlouhlokopinaté, drobně pilované, řapíkaté, kalich téměř nepatrný, plátky malé, čárkovité; bělavé neb načervenalé, plod jest jednoosemenná nožička. Z kmene toho stromu prýští se sama sebou neb nahánutím štáva, která na vsduchu stvrde a v lékařství co manna se potřebuje. Nejlepší jest manna sicilská a kalaberská. Dříví smínářské slouží jako jasanové. Z přibuzného řádu jasmínovitých (*Jasminaceae*) roste v jižních krajinách Rakouska divoce a pěstuje se u nás jasmín obecný (*Jasminum officinale*), jehož libovonné bílé, po pěti neb šesti ve vrcholcích stojící květy slouží ku připravování voňavek.

Oleszkiewicz Josef, pol. malíř, nar. se roku 1777 na Żmudi. Oddav se umění malířskému byl r. 1800 učněm Fr. Smuglewicse a odebral se r. 1808, podporován byv hrab. Alexandrem Chodkiewiczem, do Drážďan a do Paříže, kde se sdokonalil ve svém umění pod malířem Davidem. Po návratu svém do vlasti meškal na Volyni a odebral se r. 1810 do Petrohradu, kde až do své smrti malováním historických obrazů se zabýval, jsa členem tamější akademie pěkných umění. V *Slovníku malířův polských* jsou vypočítána všechna jeho na mnoze velmi zdařilá díla, my však zde uvádíme jen jím shotovené podobizny *Adama Jiřího Czartoryského*, *Marie s Wolowickich* a *Jindřicha Reesuckého*. † 1830 v Petrohradě.

Oleksiński Frant. Xav., polský malíř miniatur a podobizen, nar. se r. 1788. Král Stanislav August, hledav v něm nadání pro malířství, odevzdal jej do učení malíři Smuglewici. Od r. 1814 žil O. ve Varšavě, a zabýval se tam malbou miniatur a podobizen byl jedním z nejváženějších umělců své doby. † v Plocku r. 1826. Z podobizen jím shotovených jmenujeme: *Josefa Poniatowského*, *J. H. Dąbrowského*, *Josefa Zajacka*, *Ludvika Osińskiego* a *Kajtana Koźmiana*.

Oliva Alois, čes. průmyslník, nar. se 11. čce 1822 v Kutné Hoře, kde jeho otec byl usedlým měšťanem. Odbýv nižší školy ve svém rodišti, poslán byl na další vzdělání do Drážďan, kde gymnasiu navštěvoval. Navrátil se později do Prahy nastoupil dráhu kupeckou a vstoupil tam do obchodu Urfusova, v němž si brzy takovou důvěru získal, že se stal již r. 1842 prokuristou v téměř obchodě, v němž setrval až do r. 1854. Toho roku přestoupil jako kněhvedonci a prokurista do cukrovarny Jindřicha Dinglera v Rusín u Prahy, kdež se stal brzy společníkem závodu. Obor tento nepostačoval však činnosti a snahám jeho, a tudíž vystoupil z řečeného spolku přestěhoval se do Prahy, kde si zavedl dosud kvetoucí obchod komisijsní. Tím nastal též důležitý obrat v životě O-vově, neboť vynikaje vzdělaností, vášněností a snažným

jméním svým nemohl dlouho přestávati na záležitostech soukromých, nýbrž se ocel brzy v kruhu mužův, kteří se platně účastní života veřejného. R. 1863 zvolen byl do zastupitelstva král. hlavního města Pražského, kdež se stal po smrti Schmitzerově členem rady městské, v kteréž úřadě si sjednal zejména platných zásluh především o sřizení obecní plynárny, v jejíž správní radě sasedá. Jsa též ředitelem Průmyslové jednoty podporuje horlivě vše, co směřuje k zvelebení průmyslu a obchodu domácího. Též o sřizení banky průmyslové zasadil se O. horlivěji než kdokoliv jiný, a jest na ten čas jejím ředitelem. Obchodní spolek „Merkur“ vzdávaje účtu nevšedním jeho zásluhám svolil jej na valné hromadě r. 1872 za svého protektora. R. 1865 zvolen byl O. za předsedu Smíchov poslancem do sněmu českého, kdež účastnil se prací v některých odborech pro záležitosti obchodní a průmyslové a podepsal známou deklaraci. Též o nově sřizenou slovanickou obchodní akademii v Praze zasadil se O. se zdarem, a dosud se těší každý podnik směřující k zvelebení obchodu a průmyslu a k posilování obecného blaha štědré jeho podpoře. Pro zásluhy jeho udělil mu J. V. císař Rakouský rytířský řád Františka Josefa.

Oliver 1) Petr (v. hl. dílo) nar. se r. 1601, a † r. 1660 nebo 1664. — **2)** John O., malíř ve skle a rytec, nar. r. 1618, byl, jak se zdá, bratřec Petrův, a svláště co malíř ve skle počíval až do svého vysokého věku veliké váženosti. Byl též způsobem leptacím krajiny a v černém způsobu podobizny, zejména krále Jakuba II., *soudce Jefferies*, *biskupa Peterboroughského* *Whitese*, *holandského trpaslíka Woremburga* a *Spícího hocha* dle Gentileschiho. Žil a pracoval ještě ok. r. 1700. *Má.*

Olizarowski Tomáš August (v. hl. d.), vřetěný básník ukrajinský, nar. se r. 1814 na Volyni, studia konal na lyceu Křemeneckém a zabýval se tam nejvíce matematikou a psaním veršů. V Křemenci si jej oblíbil zejména Josef Korzeniowski, a sledav v něm skutečně vlohy básnické podněcoval jej k psaní. Odtud oddal se O. zcela básnictví, a neustal vydávati tiskem zdařilé verše své, ani když r. 1831 sa hranice své vlasti se odebral. Mimo v hlav. díle uvedené vydal ještě sbírku básní *Woskresenki* (v Paříži 1846); *Wincenty s Seamotul* (drama v 5 děj. v Poznani 1850); *Dnievenci Erynu* (v Paříži 1857) a *Rada v Čechinach* (dramat. báseň, v Paříži 1861). *Dniela F. A. O-ge* vyšla r. 1852 ve Vratislavi ve 8 svazcích.

Ollech Karel Rudolf, vynikající pruský generál, nar. se r. 1811. Nabyv na Postupimské a posději na Berlinské vojenské škole vzdělání, vstoupil r. 1828 do pruské armády. Posději se stal učitelem na rozličných vojenských ústavech. R. 1858 přišel jako major do generálního štábu a postoupil do r. 1860 za plukovníka. R. 1866 účastnil se výpravy proti Rakousku a byl u Skalce těžce poraněn. Výpravy proti Francii účastnil se jako generallieutenant. Sepsal: *Historische Entwicklung der taktischen Uebungen der preussischen Infanterie* (v Berlíně 1848); *Die leichte Infanterie der französischen Armee* (tamt. 1854); *Friedrich der Grosse und die Kadettenanstalten* (tamt. 1863).

Ollivier Emile (v. hl. d.) byl zvolen r. 1865 do generální rady departementu Varaského, a téhož roku jmenoval jej místokrál Egyptský svým právním komisařem a radou, následkem čehož se vzdal O. advokatury. Dne 2. led. 1870 bylo mu svěřeno sestavení nového, tak zvaného parlamentárního ministerstva, v němž se stal sám ministrem spravedlnosti a vyučování; v čci 1870 mluvil horlivě pro

válku s Německem, a po kapitulaci Sedanské 4. srpna 1870 byl i s ostatními kolegy sbaven úřadu. Drobné politické jeho spisy, jakož i řeči na sněmu obývané, vyšly r. 1867 v Paříži pod názvem *Démocratie et Liberté 1861—1867*.

Ollivier d' Angers Charles Prosper, franc. lékař a spisovatel, nar. se r. 1796 v Angersu, byl praktickým lékařem a členem královské akademie medicinské v Paříži, kde † r. 1845. Sepsal: *De la morille épineuse et de ses maladies* (3. vyd. v Paříži 1837, 2 díly); *Dictionnaire hist. de la médecine* (tamtéž 1828); *Hist. anat. et patholog. des bourses muqueuses chez l'homme* (tamt. 1833); *Mémoire sur quelques point de la pathologie du coeur* (tamt. 1834).

Olovo, ves v Bosně v sandžaku Šarajevském, v nahliji Kladanjšké, leží pod pohořím Stoborjem při řece Krivaji, a má 1 dšami a 400 byv. tureckých **O.** bývalo dříve katolickým městem, a mělo veliký klášter, jehož zříceniny se tu dosud spatřují. Roku 1687 sbořili Turci klášter, vyhnali obyv. a usadili se tu sami. Někdy dobývala se tu hojnost olova, odkud povstalo i pojmenování místa, nyní však jsou doly opuštěné. **Sč.**

Olufsen 1) Oluf Christian, dánský spisovatel, nar. ve Viborgu 20. led. 1764, † 19. kv. 1827. Po obřetých v Kodani studii podrobil se skoučce právnické a zemědělské. Vypomáhaje pak po několika let při vyměřování v Jutech zastával posléze též úřad stanovištníka a auditora. Roku 1790 konal přírodovědeckou cestu po Norsku. Vystoupil poprvé co spisovatel v oboru komickém r. 1790 svým *Jochem og Maren* (parodii na Heibergovy spěvohy *Selim og Mirra*). **O.**-ovo nejlepší komické dílo, veselohra *Gulddaasen* (Zlatá pikala), byvši beze jména spisovatelova podána feditelství divadelnímu, potkala se s hlučnou poctou při svém provozování (1798). V letech 1793—96 cestoval **O.** po Německu, Švýcarsku, Anglii a Skotsku, aby poznal stav rolnictví v těchto zemích. Svými přednáškami o polním hospodářství, jakož i svou učební knihou o zemědělství (*Laerebog i den danske Landøkonomie*, 1805), vydáváním po mnoho let hospodářských letopisů (*Økonomiske Aarsaet*, 1797—1810 a 1812—20) nemalo přispěl ve své vlasti k zvelebení tohoto odvětví literatury. Ve spise *Danmarks Braendselevaesen* (o stavu topení v Dánsku) jednal živým způsobem o předmětu jinak suchopárném, a svými náčrtky k národnímu hospodářství (*Grundtraek af den praktiske Statsøkonomie*) podal dobrou učební knihu. Roku 1815 jmenován byl profesorem národního hospodářství na vysokých školách Kodanšských. Roku 1819 vydal příspěvek ku přehledu národního průmyslu v Dánsku (*Bidrag til en Oversigt af National-Industrien i Danmark*), r. 1821 pak příspěvek k objasnění vnitřních poměrů dánských za starších dob, zejména ve XIII. století (*Bidrag til Oplysning om Danmarks indvortes Forfatning i de ældre Tider, især i det XIII. de Aarhundrede*). Ve spisech skandinávské literární jednoty vydal pojednání o úkole slověním ve světě fyzickém (*Om Menneskets Rolle i den fysiske Verden*) a o dánských panských státech (*Om de danske Herregårde*). Krom toho psal i kritiky do dánských literárních novin (*Dansk Litteratur Tidend*), ve kterých r. 1827 vyšel od P. E. Müllera jeho nekrolog. Jeho syn — 2) Christian Fries Rottböl **O.**, nar. v Kodani 15. dub. 1802, † 29. kv. 1865, stal se r. 1824 asistentem při Kodanšském observatoriu a konal v letech 1825—26 cestu vědeckou. Roku 1827 provedl rozsáhlé niverování v Holštýnsku pod Schumacherem. Roku 1829 jmenován byl observátorem, r. 1831 lektorem a r. 1832 profesorem astronomie na vysokých škola

lách Kodanšských, r. 1834 údem tamější společnosti věd. Nejčelnější z jeho vědeckých prací jsou jeho *Tables du soleil, exécutées d'après les ordres de la société royale des sciences de Copenhague*, par P. A. Hansen et C. J. R. Olufsen (1853). Krom toho přispíval též k Schumacherovým *Astronomische Nachrichten* a k tétož *Astronomische Jahrbücher*, jakož i přehlednými články do spisů (*Forhandlinger*) dánské společnosti věd, a r. 1848 vydal též naučnou knihu o hvězdářství (*Laerebog i Astronomien*). **Mú.**

Omer Paša (v. hl. d.) poslán byl 1867 na Kandii, aby udusil tamější povstání. Ze začátku ač se bti ve válečných svých pohybech váhavým, až najednou v čer 1867 se mu podařilo, povstalcům citlivě porážky sptšobiti, Sfaki, kde povstání své hlavní středisko mělo, dobyti a obsaditi. Posléze, když se nemohl s velkovězeňem Aali-Paşou ohledně podmínek povstalcům kladených shodnouti, vzdal se začátkem měsíce listop. vrchního svého velitelství a vrátil se spět do Cařihradu. Z jara 1868 po vystoupení Mahmed Rušdy-Pašy, tehdejšího ministra války, s ministerstva, převzal **O. P.** až k přehodu svého nástupce, dosavadního guvernéra Bagdadského, Namyk-Pašy, správu toho úřadu, který až dotud nikdy ještě nebyl svěšen renegatovi, trvalo to však pouze dva měsíce, a on podržel jenom velitelství nad gardou. Konečně se v letě 1869 i této službě vzdal, však s plným služným měsíčním 60.000 piatrův (8000 tol.). Od té doby byl neustále chorý, až 18. dub. 1871 zemřel.

Omladina, srb. mládež. Slovo toto jaksi ostentativně, ale zcela sbytečně, ujímá se v nejnovější době také u nás.

Omolje, též Homolje, jmenuje se v kníž. Srbakém v kr. Požareveckém prostranné údolí, které se mezi horami od Rijnja k Dunaji se táhnoucími roskládá. Délka jeho obnází 3—4 hod. a šířka 1 až 2½ hodiny. Hory údolí obklopující pokryty jsou buď lesem aneb jsou holé skály. Hlavní řetěz vrchů těch nazývá se **O.**-ska planina, jejíž výška 3500' obnází (Boné). Od údolí obdržel jméno okres **O.**-ský; povrch jeho obnází 14.58 □ mil, na nichž v jednom městysu a 17 vscch žije 13.617 obyvatelů, s nichž jest 7518 (55.2%) Rumunů. Okresní náčelník sídlí v Žagubici. Obyvatelstvo zabývá se většinou chovem dobytka, obvaláště vepřového chová se značně množství. **Sč.**

On v. Heliopolis.

Onate, Juan de, špaulecký stříbrník, kvetl v Seville a počátku XVI. století. Stojte u veliké vácnosti provedl tam r. 1515 čtyry veliké stříbrné hole a r. 1517 několik stříbrných andělů pro tamější katedrálu, dále pro kostel Albaydský několik stříbrných nádob na křtmo. **Mú.**

Ondrisik Jan, kurát u sv. Anny v Trenčíně, nar. 1820 v Rovném v Trenčanské Stoli. Odbyv gymnasiu přijat jest za klerika do Nitry, pak na bohoslov. fakultu do Pešti, načež r. 1844 na kněze vysvěcen poslán byl za kaplana do Turasova, kde zejména obral si za úkol, schvalovati lidu slovenskému co nejvšelejší spolky stádmosti, což spůsobilo mu nepřítelů panských úředníkův tamějších, kteří toho dovedli, že **O.** přessasen byl za kaplana do Bosáče, pak do Nov. Města na K., kde r. 1848 v době odboje maďarského podněcoval slovenský lid k odporu proti revoluci, leč tím vpadl do nemilosti strany protivné a přeložen za kaplana do Vestenice, pak do Belluše a konečně do Trenčína, kde vysnazená se horlivostí kněžskou a tvoří středisko národověd slovenských. **O.** dopisuje pilně do rozličných časopisův, jest činným údem Matice Slovenské, Spolku sv. Vojtěcha a j., jakož i horlivý podporovatel slo-

Orlik Vavřinec, kněz jednoty bratrské, nar. r. 1820 v Solnici. Sepsal *Paměti k životům bratří českých*, jež jsou vydány r. 1863, a *Výklady na evangelia*. Zemř. 21. dub. 1889 v Mladé Boleslavi. *Uh.*

Orlikowski Felx, malíř polský, nar. se ve Lvově r. 1806. Objeviv sáhy nejvyšší nadání malířské poslán jest od rodičů do Říma, aby se tam dokonale vzdělal. Strávil v Římě několik let vrátil se O. do své otčiny s mnohými obrazy a malbami, však s podrytým zdravím. Z obrazů jeho vynikají *Papeš Řehoř XVI.* v životní velikosti; *Christus odvedený sv. Petru klíče* a *Sv. Cyrill a Method.* O. † v lednu 1840.

Orłowski 1) Lukáš, malíř polský říjící as v polovici XVIII. století. Byl žákem Krakovského malíře Tadeáše Konice, v jehož manýře a duchu, an jinych vsorů nesnal, pracoval. Již r. 1745 stal se mistrem, poslédě senioresem malířského cechu, v kterémto hodnosti na opravě stanov jeho pracoval, následkem kteréž malíři Krakovští Jagellonské univerzitě podřízení byli. Z jeho prací známé jsou mnohé oltářní obrazy v kostele panny Marie v Krakově, v chrámě misionářů na Kasiměři, dva obrazy před Loretskou kaplí v kapucinském kostele, *sv. Sebastiana* v kostele farním v Lanckoroně, podobizna *Mariany s Ruskowakich* v sakristii Lvovské katedrály a mnohé jiné osob neznámých. O. maloval obrazy historické, oltářní i podobizny, a býval často na sámký šlechtické volán, kde asi mnohé obrazy jeho se ukrývají. Současníci ctili ho, co velmi dovedného malíře, jak o tom r. 1764 v Římě vyšlá kniha *Sacra rituum* svědčí. Doba smrti jeho jest neznámá, však spadá jistě do druhého pol. XVIII. stol., an na mnohých obrazech jeho letopočet 1762 přichází. — 2) **Josef O.**, kapitán stráže litevské za krále Stanisłava Augusta a velmi schopný kreslíč, nápodoboval velmi dovedně pérem rytiny a maloval též v oleji. Z prvního druhu prací jeho nachází se v Berlíně kabinet rytin velmi sdávil kresba perem, představující *Guida Reniho Kleopatru* dle rytiny na slovo vsatého Rob. Strange. V oleji malovaný obraz *Sv. Ondřeje* od téhož umělce z r. 1786 chová p. Ciechowski v Gostyniaku. — 3) **Alexander O.** (v. hl. d.) † v Petrohradě 13. bř. 1832, a ne, jak v hl. díle omylem udáno, r. 1833. Obdivnější jeho životopis i s jeho podobnou obsazen v *Rastawieckiego Słowniku malarstwa polskiego*, kdež i vypočtena číselněji jeho díla. Olejné jeho malby nacházejí se s velké částí v Anglii, kdež byly svého času velmi oblíbeny; ostatní jeho malby a kresby sase v rozličných sbírkách polských a ruských; mnohé s nich, obzvláště s první jeho doby, chová syn jeho učitele, *Sebastián Norblin* (v. t.) v Paříži. V galerii Eremitáže Petrohradské jest od něho 8 obrazů, představujících rozličné výjevy z národního života, jakož i krajiny a námořské předměty, ve sbírce nákrešů tamtéž: *Německý šlechtic na koni*, *Zastavení jezdce*, *Pluk Kalmuků na pochodě*, *Krize a Kalmuk na stráž*, *Cerkev na koni* (všecky náčrty) a *Hlava kočky* (černou a červenou hrudkou). R. 1852 přibýlo tamtéž od něho 50 nákrešů. V galerii akademie umělecké tamtéž pak jest od něho výtečný olejný obraz představující *Přechod táboru kosackého lesní krajinou*. Někdy, ač pořídku, zabýval se O. též ryjetvím, dávaje i v tomto oboru neobyčejnou schopnost na jevo. *Má.* — 4) **Antonín O.**, hudební skladatel a houslista polský, nar. se r. 1811 ve Varšavě. V rodišti svém navštěvoval konservatorium, učil se na housle u Bielawského, theorii hudby u Elanera. R. 1824 složil již hudbu k baletu, po čemž, když dobře přijat byl, brzy druhý balet, *Karlové v Hispánii*, následoval. Vydav na to ně-

kolik skladeb na piano a housle odebral se r. 1829 do Němce a odtud v srp. 1830 do Paříže, kde na tamější konservatoři k zdokonalení svému dále se cvičil. Na podzim r. 1832 odešel do Rouenu, odtud r. 1834 do Říma a Neapole. Navrátil se zpět do Rouenu stal se tam ředitelem hudby při divadle a zároveň ředitelem družstva filharmonického. V úřadech těchto setrval až do jara r. 1837, a napsal mezi tím jednoaktovou operu *Le Mari de circonstance* na slova Planardova, která se v bř. 1836 s úspěchem provozovala. Ostatní čas života trávil co učitel hudby v Rouenu a † tam 11. ún. 1861. Mimo jmenované práce napsal ještě trio na piano, housle a basetu, některé polonesy a mazurky (vyšlé ve Varšavě), tři ronda, sonatu, dvě dua na housle a piano, kvintet i kvartet na housle, dva valčíky pro čtyry ruce a romanci (vše vyšlé v Paříži).

Ormós Sigmund, maď. spisovatel, nar. se roku 1818. Pošed s rodiny bohaté nabyl pečlivého vychování, a obracel potom zřetel svůj k umění vůbec a k umění v Uhrách zvláště. Učiniv se r. 1858 v maď. literatuře známým svým románem *A banya sziklósja* (Kouzelná skála, 2 díly, v Pešti) podnikl románské cesty po Evropě s účelem studií uměleckých, a vydal na to velké cestopisné dílo *Utazási emlékek* (Upomínky z cest, 6 sv. v Pešti 1860—63). Mimo to sepsal *A herceg Esterházy képtár műtörténelmi leírása* (Obrazárna kníž. Esterházyho s umělecko-histor. stanoviska, v Pešti 1864) a *A Széchenyi szobor és a szobrászat realizmusá* (Széchenyiho socha a realismus v sochařství, tamt. 1864). Poslední z jeho známějších spisů vyšel v jazyku něm. pod názvem *Peter von Cornelius und seine Stellung zur modernen deutschen Kunst* (v Berlíně 1866).

Ornowski Jan, básník polský, rodem z Černigova, šel ku konci XVII. a v první polovici XVIII. století. Opěval život a činy slavných válečnicků kosackých, zejména zaporožských. Značnější jeho práce jsou: *Niebieski Merkuryjusz* (Černigov 1686) na oslavu Stanisłava Golinského; *Musa Rozolawka o triumfální slávě i fortune helmana Mascepy* (tamže 1688); *Bogata drogich kamieni szpaza* (Kijev 1693) na oslavu Jana Obredovského; *Bogaty Wyrydars* (Kijev 1706) na oslavu Teodora Zacharevského a j. v.

Orosz Josef, spisovatel a publicista maďarský, nar. se roku 1809. V době předřeznové vydával v Pešti beletr. časopis *Fülszár* a založil r. 1837 polit. časopis *Hírnök*, který až do r. 1842, kdy jej vláda zrušila, redigoval. O sobě vydal O. *Magyarorságot a nemzetiségét* *Körper auf dem Reichstage zu Pressburg im J. 1830. Sammt Aktenstücken und Anmerkungen* (v Lipsku 1832), kterýžto spis svého času v polit. kruzích mnoho hluku nadělal. Že se O. udalostí z r. 1848 činně účastnil, dá se souditi s toho, že hledal r. 1849 spásu v útěku do ciziny. Koncem r. 1849 odebral se do Paříže, upadl tam však v takovou bídu, že se r. 1851 ve Versailu zastřelil.

Orrente stojí v hl. díle chybně místo **Orrente**.

Orsel Victor (v. hl. d.) nar. se v Lyoně r. 1795, † r. 1850. Vzdělával se hlavně v Římě, kdež zejména Veit a Overbeck blahý vliv naň měli; vedle toho pak pilně studoval i antiku, hledě ji s uměním křesťanským v jistou shodu uvést. Jeho kresbám dostalo se v umělecké výstavě Mnichovské r. 1869 hojně pochvaly. *Má.*

Orta, Diego de, špan. malíř miniaturní, kvetl v Seville v druhé polovici XVI. stol. Byl syn a žák Bernarda v, kterýž s jinými umělci ok. r. 1540 miniaturami osdobil kostelní knihu *Sanctoral y Do-*

mimical; Diego pak se svými bratry maloval r. 1555 v chorální knise *La Fiesta de San Pedro*; ok. r. 1575 pak malbami ozdobil ještě jiné chorální knihy. *Má.*

Orti Manara, Giovanni hrabě, archaeolog italský, nar. se ve Veroně r. 1803, † tamže 16. čce r. 1858. Nabyl v domě otce vském pečlivého vychování sástal v letech 1837—49 úřad podesty, v kterémžto čase také c. k. komořím jmenován byl. Roku 1854 vysnamenal jej císař Frant. Josef pfi zasnoubení svém s Alžbětou princezkou Bavorskou řádem železné koruny 2. třídy. O. pracoval nejvíce v starožitnostech a vydal v tom oboru spisy: *Dell' antica Basilica di S. Zenone Maggiore in Verona* (1839); *Di un antico monumento dei tempi Romani*; *L' antico Battisterio della S. Chiesa Veronese* (1856); *La Penisola di Symione sul lago di Garda* (1856) a j. v.

Ortlepp Arnošt, něm. spisovatel, nar. se 1800 v Droyssigu, studoval v Lipsku a žil tamtéž posději mnohostranně literárně i sa saměstnán; sáhy se vysnamenal co plodný zvláště politický básník; od r. 1836 žil v Štuttgartu a Žiři. Sepsal básně: *Gedichte* (v Lipsku 1831); epicko-lyrickou básně *Die Cholera* (tam. 1832); *Polens Sterbelied* (tamtéž 1831); *Lieder eines politischen Tagewächters* (v Štutt. 1843) a j., romány: *Cölestin* (v Naumb. 1838); *Briefe eines Unglücklichen* (tam. 1833); *Die Geschichte* (tam. 1836) a j. v. Mimo to překládal výtečně Byrona a Shakespeara. Bohužel vsácny ten talent utonul v nepořádku a spustlém živobytí.

Ortmann Jan, botanik, nar. se 28. bř. 1814 v Planě v Čechách, a žije nyní ve Vídni jako účetní oficiál. Vedle úřadu svého hleděl si vždy s velikou pfi studií botanických, a sjednal si zejména o důkladné seznání bohaté květeny okolí Vídeňského velické salsulu, odkryv nejen několik zcela nových druhů rostlin, nýbrž i některá nová stanoviska druhů již známých. Výsledky studií svých aložil porůznu ve věd. správách Vídeňského zoologicko-botanického spolku, jehož bezplatným pokladníkem byl od založení jeho až do roku 1857. Z pojednání jeho uvádíme: *Über Orobis versicolor und Orobis albus* (*Abhandl. des zool. bot. Vereins* 1851); *Ueber die Entdeckung einer neuen Pflanzenart Anthemis Neureichii* (tam. 1854); *Bemerkungen über einige Pflanzenarten sowie über die Auffindung von neuen Pflanzenbürgern im niederösterreichischen Florengebiet* (tam. 1855). Do Mannlova spisku *Der Führer in Karlsbad und Umgebung* (v Karl. Var. 1850) napsal O. část botanickou *Die Flora Karlsbads*.

Ortullo, fcezbář XIV. století ve Zhořelci v Lužici, provedl a dokončil r. 1385 v tamějším kostele sv. Trojice osobné chorální lavice, sestaviv tam už r. 1382 varhany. *Má.*

Osa v krystalografii. Místo definice v hl. díle podané položena buďi tato: V krystalografii jmenuje se O. rovná čára v nějakém krystalu, která jdouc středem jeho spojuje buď středy dvou proti sobě paralelně ležících shodných ploch, buď středy dvou proti sobě paralelně ležících shodných hran, buď dva proti sobě ležící shodné rohy.

Osborne Jiří, angl. hud. skladatel a pianista, nar. se r. 1806 v Limericku v Irsku, a byl určen od otce svého, takéž proslulého pianisty, pro stav duchovní. Studoval tudíž s počátku bohosloví, náklonnost však, kterou jevil k hudbě, svedla jej brzy s této dráhy, i oddav se hudbě odebral se s počátku do Belgie, kde našel v knížeti de Chimay vřelého přísnice, kterýž mu též poskytl pomoci, by se mohl v umění svém zdokonaliti. Přišel do Paříže zdokonaloval se O. u mistra Pixise ve hře na piano a studoval harmonii pod Fetisem. Posději se stal žá-

kem Kalkbrennerovým a zdokonaliv se na uměloce požíval jako virtuos a jako učitel hudby v Paříži po dlouhou dobu velmi chvalného jména. Mnohé skladatelské práce konal společně s Beriotem a Auberem, a vydal o sobě některé *fantasie*, *ronda*, *variaci* a j.

Osello Gaspar, též Gaspar ab Avibus Ciudadelensis, Gaspar Patavinus neb Padova-
vno svany, ryjec, nar. v Padově ok. r. 1530, kvetl v letech 1555—85. Jeho díla podobají se ve způsobě rytí dílům Giorgia Ghisiho Mantovana, pročť i mnozí O-la pokládají za žaka Ghisiho. K čelnějším s rytin O-vých náležejí: 66 listů s podobiznami *Rakouských arciknížat*; *podobizna* Sien-
ského lékaře *Ondřeje Mattioli* (Andreas Mattiolus Senensis); *Zasnoubení Panny Marie* díle Pavla Veronského. *Má.*

Osenice, také Osojnice, Osonice, něm. *Wosensitz*, vesnice ležící na jižním svahu kopce Bačalského v příjmně a úrodné krajině, dříve v Boleslavsku, nyní v Jičínsku, s 311 obyv. Státek O., zakoupený 22. čna 1739 hrabětem Karlem Bathyanem od Václava Kazimíra hraběte Netolického, pána na Kostí, čini samostatnou část panství Dětenického, které po vymření rodu baronů s Wessenbergův odkazem posledního jeho dědice † Filipa, barona s Wessenbergův, r. 1866 na rytířský řád Johanitů žili Maltézů přešlo. Jest tam myslivna, dvůr, ovčín, od r. 1826 škola o třech třídách, kostel Narození Panny Marie, 17. září 1865 světicím biskupem Pražským Petrem Krejřím vysvěcený, fara a c. k. poštovní úřad, r. 1870 zřizeny. Dřívější kostel, nyní rozbořený, byl již r. 1384 jedním s nejpřednějších farních v arcidiekanátu Mlado-Boleslavském. Ve válkách husitakých ale byl zároveň se školou vedle něho stojící vypálen, posději opět na tom samém místě vystaven a od ntravistů pro bohoslužby zřizen. Když pak po bitvě Bělohorské sousední panství Dětenické hrabětem Oktavianem Ladislavem Valdštejnem koupeno bylo, byl r. 1650 nadzminěný kostel nákladem štědrého patrona světšen, pro katolické bohoslužby upraven, jakož i novou farou a školou obdařen. — Balbín ve své kronice čini smínku o rytířské rodině Závišův s O. na Bílovanech, s nímžto Jiří Záviš s O. na Bílovanech (1507—1559) nejstarším členem byl.

Ostecki, Jan rytíř, spis. polský, nar. se r. 1827 v Dombravici v Haliči, oddal se studiím technickým a byl nějaký čas v rak. státní službě inženýrem. Opustiv však sáhy službu tuto odebral se r. 1860 do Vídně, a založil tam téhož roku ilustrovaný měsíčník v polském jazyku pod názvem *Postęp*, který s počátku velmi rozšířen byl, po třech letech však zánik, neb vydavatel jeho byl pro závadný jakýs článek se sločinu rušení veřejného pokoje obžalován a k pololetní tuhé vazbě odsouzen. O. vydal ještě tiskem: *Koziusko v Ameryce* (pověst historická s dřevorytinami, ve Vídni 1861) a *Zofia Kosakowska* (tam. 1863).

Os-Offermans, slečna M. van, v Haagu žijící holandská malířka genu, jejíž obrazy velmi se chvály. Co zvláště zdařilé jmenují se: *Prodávka perníku na mšeinném trhu v Amsterdamě* a *Hrdě v šachy* s r. 1838. *Má.*

Ossowski, několik starožitných rodů ve Velkopolsku: 1) Erbu Dolega, kteří se psali s Ossovy. Z těch připomínají se Matěj, jenž r. 1566 maje tři sta mužů pod svým velením hrabě na Voločitzně, pod Gdańskem, Byčnou a v Livonsku bojoval; Václav v kastelán Naklélský, slavný bojovník a poslanec na sněmlech, † r. 1643; a Kazimír, učený kanovník Poznaňský, známý slavnou řečí, již měl na synodě

Poznaňské a která tiskem vyšla pod titulem *Sermo dictus in Sinodo Poznaniensi* (Varšava 1689). — 2) Erbu Gryf. Z těch jmenuje se Stanislav, syn Pavla, zemského sudí v Sandomíři, kanovník Krakovský, od r. 1576 kantor Hněsdenský, probošt v Sandomíři a referendář korunní; † právě když jmenován byl biskupem Chelmským r. 1580. — 3) Erbu Belina. Z těch byl František, syn Vojtěcha O-kého, nar. r. 1740, kanovníkem v Sandomíři, stal se r. 1775 kustodem katedrály král., † r. 1788. Z ostatních O-ských jmenovati sluší Michala, kněze, žijícího v druhé polovici XVIII. stol., jenž vydal dvě válná díla o historii starostectva, totiž: *O urządzaniu starostw* (1790) a *Projekta względem obrocenia starostwa na dobro diejeścianskie* (1791); a Jan, vynálezce a zakladatel lázni parních a přenášecích ve Varšavě, o nichž také spis vydal pod tit. *O lazniach parowych w apparatusch przenośnych* (Varšava 1852).

Ostendorfer, jméno několika umělců bavorských XVI. století. 1) Martin, dvorský malíř vévody Viléma IV., kvetl v první polovici šestého století. Náležel ke škole Landsburské a maloval mezi jinými svého pána a jeho manželku Marii Jakobovu, dceru Filipa markraběte Badenského. V kapli sv. Mauricia v Norimberce nacházejí se od něho dva obrazy, představující *Umučení sv. Ondřeje* a *sv. Bartoloměje*. — 2) Hanuš (Hans) O. z Řesna, snad syn předchozího, provedl se sborníkem Hanušem Schenkem v letech 1541—1544 pro řeč. vévodu Viléma IV. kolí knihu, kteráž, ve 30leté válce dostavši se do Gothy, v nejnovější době zase do Mnichova navrátna byla. — 3) Michal O., malíř, sochař a rytec ve dřevě, kvetl v Řesně v letech 1519—1559. Vzdělával se ve mnohých částech, zejména ve krajině, dle Altdorfera. Skládací, tak zvaný slatnický oltář od něho nachází se ve sbírkách historické jednoty Hořejší Falce a Řesna. Dále ryhl ve dřevě O. od Karla Aignera, malíře Ingolstadtského, sestavený rodokmen Tureckých sultánů s jich poprsími, a shotovil též nákresey ke 24 dřevotiskům do katechismu, vyšlého v Řesně r. 1554. V nejnovější době nalezena od něho s r. 1523 podobizna mladého muže, a připsuje se mu též omylem Ottavianu Mascherinovi přiknutý obraz *Pána Krista na kříži* v galerii Schleisheimské, a M. Ossingerovi přikladán obraz *Boha Otce v ozdobě* v pinakothece Mnichovské. *Mu.*

Oster Michal, novější malíř historický v Štrasburce, kdež se i narodil r. 1807. Pilností a vytrvalostí podával se mu bez obzvláštního návodu povznésti se na dosti znamenitý stupeň v umění. Bujná fantazie, vroucnost náboženská, přesná kresba, jednoduchá a přece souměrná barvitost zdobí jeho malby, s kterých co svláště zdařil se chvilí freska v elsaském kostele Soufflenheimském, kdež představil *Zápas archanděla Michala s padlými anděly* a *Výjevy s umučením Pána*; v biskupském semináři Štrasburském: *Panna Maria s několika svatými*, a v rozličných kostelích tamějších: *Vyvolobození sv. Petra v šedí, sv. Leo a j.* *Mu.*

Osterwald 1) Jan Friedrich, slavný theolog protestantský, nar. v Neufchâtelu ve Švýcarsku r. 1663, stal se r. 1699 pastorem a † v rodišti svém r. 1747. Úspěch, s jakým se potkaly jeho *Argumenta et reflexiones super bibliam* (Neufchâtel 1720), dílo, jež rychle v Anglii, Holandsku a Německu se rozšířilo, přiměl ho k tomu, že v osmdesátém roce věku svého znovu bibli přeložil, kterýžto překlad v užívání vešel v luteránských chrámech švýcarských i francouzských. — 2) Georg O., malíř, kreslíř, lithograf a rytec způsobem leptacím v Rýno-Kolíně, nar. v Rín-

telenu v údolí Vesarákém r. 1803. Navštěvovav gymnasium ve svém rodišti, v Bonnu pak přednášky mathematické a artisticke, odebral se v 19. roce svém do Mnichova, by tam pod prof. Gärtnerem dále se vzdělával. Po třech letech usazen byl co učitel kreslení v Hofwylu, což mu poskytl přiležitost ke studiu krajin ve Švýcarsku a v Horní Italii. V letech 1830—32 sdílel se v Paříži. Nato strávil nějaký čas v Hanoveru a odešel r. 1841 do Drážďan usadil se trvale v Rýno-Kolíně. Předměty k svým obrázkům čerpal dílem z historie, dílem z rodinného a všedního života, dílem i z oboru krajin, a z architektury, k čemuž i podobizny přicházejí, a to buď v oleji, buď v akvarele, buď v pouhém nákrese. Z olejních obrázků jeho sluší jmenovati: *Katedrálu Bamberkovu*, s akvarelem pak *Prořezání Jeremidžovo o narození Pána Krista*; s rytin, leptacím způsobem ve mědi provedených: *Isaakova a pánova* dle básně od Wolfganga Müllera, s lithografií pak *Amora s lyrou*. Dle jeho nákrese vyšly pak v celorytině *Kolín nad Býnem i s okolím* atd., ve dřevotisku pak ilustrace ke Gellertovým bájkám a povídkám, kamenotiskem 9 listů k pověstem a báchorkám hornoloučickým; ve fotografii podobizna papeže Pia IX. (1860). *Mu.*

Ostřešov, něm. *Schildberg*, krajské město v Poznaňsku; má poštu, klášter bernardini a přes 2000 obyv., zabývajících se s velké části jirohářstvím.

Ostrovec s Kralovic Jan, od r. 1415 děkan kostela Pražského, sufrý protivník svého arcibiskupa Konrada s Vechty, poněvadž tento k míru s Husity se klonil, odešel s částí kapitoly do Žitavy, odkud nepřestal proti Konradovi brojiti, a když tento r. 1421 narovánán s Husity učinil, opovážil se jej co přivrace kacířů sa svrženého prohlásiti, kterýžto krok však od papeže Martina nebyl schválen, čímž O. octnul se v nemilém postavení. O dalším jeho osudech nám nic není známo.

Ostrowski 1) Stanislav Zděšek, erbu Koráb, opat Přemetský řádu cisterciánského v Polště, semel v Přemenci r. 1610. Tiskem vydal: *De trinitate* (Poznaň 1591); *Refutatio examinationis etc. etc.* (tamže 1594) a *Księgi o prawdziwym bóstwie Jezusa Chrystusa etc. etc.* (tamže 1598). — 2) Daniel O., bernardin, kasatel v Kořaně žijící v pol. XVI. stol., vydal tiskem nejstarší výklad mše svaté v polštíně mistrným jazykem. Zmíněný výklad má následující tit.: *Odpowiedz oja Daniela Ostrowskiego bernardyna na list przesław ofersa świętej Nowego testamentu, która kościół op. masz sownie etc.* — 3) Jan O., konsenior distriktu Podlaského, nar. se v Parčicích r. 1609. Prvního vzdělání nabyl v městě rodinném poslán pak do Byczyny a do Brzesku v Slezsku, odkudž se r. 1627 na dvůr knížete Januše Ostrogského, vojvody Volynského, dostal. Po smrti jeho odebral se do škol jesuitických v Lublíně, kdež také na katolickí přestoupil. Na prosby strýce svého vrátil se ale zase k vysnání svému a poslán jest na universitu Lejdenskou a posléž do Londýna r. 1635. Vrátil se do Polska šil nějaký čas na dvoře kněžny Kateř. Radziwillové a J. K. Chodkiewiczce, načež se r. 1642 konsenior distriktu Pod. stal, v kterémžto úřadě † 15. bř. 1644. Tiskem vydal: *Obrona niewinności ewangelickiej* (1640) a *Żołnierka i wojownik chrześcijański*. — 4) Ant. Kazimír O., erbu Grzymala, primas a arcibiskup Hněsdenský, nar. se v Ostrově pod Magnusevem r. 1712, navštěvovav školy piaristické v Goře a Drohyčíně, pak sloužil nějaký čas ve vojsku, načež se do semináře misijnářského ve Varšavě odebral, kdež vysvěcen na kněžství kardinálu Lipakému přidělen byl. R. 1736 stal se kanovníkem Luckým,

r. 1788 Posnaňským, r. 1788 Hnědenským, r. 1789 kustosdem a kanovníkem Variavským. R. 1747 jmenován jsa kanov. katedrálným v Krakově vysvěcen jest r. 1768 na biskupa a sásedal v senátu, pak r. 1777 stal se arcibiskupem primasem v Hnědně a spolu i opatem Tynickým a Lepzským. Od něho vystavěno mnoho kostelů a paláců, zejména palác primasovský v té době s ohromným nákladem zcela přestavěn a přeměněn. Ze spisů jeho tiskem vyřlých uvádíme: *Epistola pastoralis* (Varš. 1758) a *Przetwoya duchowickstwu o sukodach s niedowiarstwa* (tamže 1774). Smrt stihla ho na cestě do Paříže r. 1784. — 5) Petr O., učitel jazyka ruského na gymnasiu Vilenském, posdějši ředitel gymnasia v Dynaborgu, kdež † r. 1846. Vedle mnohých článků, týkajících se zeměpisu a statistiky Rusi, vydal o sobě tiskem *Wypisy rosyjskie* (Vilno r. 1819); *Rys krótki ogólnej teoryi statystyki* (tamže 1821); *Grafijsja krótka cesarstwa rosyjskiego, kr. polskiego i królestwa fińskijskiego* (1824) a *Historyja krótka państwa Rosyjskiego* (1824).

Ostrožac, město s tvrní v Bosně, v sandž. Bihackém, leží na levém břehu Uny, má 4 džamie a 2100 tur. obyv.

Ostružnica, ves v kníž. Srbském, kr. Bělehradském, leží při Sávi a má 710 obyv. Má školu, svého duchovního a smírčí soud. Do r. 1862 byla zde kancelář okresu Posavského, která potom do Umky přeložená byla. Zde se narodil onen Jiří Ostojic, který zastřelil otce Karađorděva, když se spěchoval s ostatními se Srbska do Rakouska uprchnouti.

Ostřivica, Ostrovica, vrch v kníž. Srbském, 1 hod. od Rudnika, na jehož temeni zbytky hradu se spatřují. Hrad tento, jako i sám Rudnik, pochází sajisté od Římanů. Letopisy srbské mlčí o O-ci, jenom národní podání praví, že zde panovala „prokleta“ Jerina, žena Dordja Brankoviće, desputa Smederevského. Teprve k r. 1436 jest o O-ci zasnámenáno, že ji dobyl sultán Murat, který r. 1454 i ostatní Srbsko až po Smederevo si podrobil. Mezi sčíceninami, které na nedlouho docela zmizí s povrchu země, nalezají se shusta starožitné věci, obvláště Hrněké. Z O-ce pocházel známý svým dějepisem, v jazyku polském sepsaným, Michal Konstantinovič.

Ott August, franc. publicista, nar. se r. 1814 v Štraspurku, studoval práva a stal se r. 1836 advokátem. Posdějši však počal s velikou nálibou působiti studium filosofie a historie, a pracoval o velkém historickém díle *Histoire parlementaire de la revolution française*, kterou vydal společně s Buchezem, Bastidem a Bois-Lecomtem. R. 1848 účastnil se též činně ruchu politického, redigoval nějaký čas *Revue nationale* a oddal se studium národohospodářským. Z jeho historických, filosof. a národohospodářských spisů jmenujeme: *Manuel d'histoire universelle* (1840—1842, 2 díly); *Hegel et la philosophie allemande, ou exposé critique des systemes allemands depuis Kant, et spécialement celui de Hegel* (1844), brochurka; *Comment doit être élu l'Assemblée nationale* (1848); *Traité d'économie sociale, ou l'économie politique coordonnée au point de vue du progrès* (1855).

Ottawa v. Bytown v hl. díle.

Ottin [otěn] Auguste Louis Marie, žijící sochař franc., nar. v Paříži na počátku tohoto století, vzdělával se u Davida s Angersu a obdržel r. 1836 první cenu v Římě; r. 1855 měl v Pařížské výstavě *Polyfema Aiois a Galatée přepadajícího*, a poprá *Ingresovo*; r. 1859 čtvero fotografií: *Francie, Maršlie, Pithécusa a Eutymanesa*; v nejnovější době pro-

vedl do žití pobočného průběh velké opery v Paříži postavy umění dramatického a hudebního; za jeho bronzové skupení *Zápasu do křížku* udělena mu r. 1867 druhá cena a kříž čestné legie.

Ottini Pasquale, sv. Pasqualotte, malíř historický a rytec ve Veroně, nar. ok. r. 1570, † tamt. morem r. 1680. Byl žákem Felice Ricciho, a dokončil společně s Alexandrem Turchim, sv. Orbetto, po smrti mistrově některé malby tohoto. Dále zdokonalil se pilně studováním maleb Raffaelových. Obrazy jeho vynikají krásou formy a jemným a ušlechtilým výrazem. Ke sdařilejším s nich náleží: *Vraždění dítek Bellemalech* v kostele sv. Štěpána v Benátkách; *Sv. Mikuláš a Sv. Bernard s několika církevními oboi* v kostele sv. Jiří tamtéž. Z jeho rytin, leptacím způsobem provedených, jmenujeme *Kladení Krista do hrobu*.

Ottley [otly] William Young, anglický malíř, rytec, spisovatel a sběratel v oboru krásného umění, narodil se r. 1771 v Dunstan-Parku u Tatchamu, † r. 1836 v Londýně. Učiv se umění a počátku u Cuitta a pak na Londýnské akademii odebral se r. 1791 do Itálie, kdež strávil 10 let studoval pilně díla starých mistrů. Po svém návratu vydal r. 1808 snímky a nákresy starších mistrův italských; posdějši sepsal *Převod a historie umění ryteckého* (1816); *Kritické katalogy anglických obrazův Staffordské a národní* (1823); dílo o *Kreslitelské škole Florentinské* (1826) a *Slovník rytcův* (1838). Z jeho vlastních maleb sluší jmenovati: *Pád Satanášův*.

Otto, Ota, dvanáctý biskup Pražský (s rodu prý pánů Švabenických ze Švabenio), dříve probošt kostela Pražského, zvolen jest na biskupství 23. ún. 1140, a téhož roku 28. kv. v Mohuři vysvěcen. Za něho shořel kostel sv. Víta r. 1148 při oblehání Prahy od Znojenského knížete Kunráta, který se byl proti Vladislavovi II. posdvihl, ale pětí O-vou v bruce v daleko pěknejší tvárnosti jest nanovo vystavěn. R. 1143 přijel do Prahy od papeže vyslaný kardinál Guido, aby svedl v Čechách bezženství kněží, jehož, ač ne bez nesnází, také pomocí O-vou dosáhl. Potom kardinál spolu s biskupem O-u a biskupem Olomúckým Zúlkem vymohlí pokovenému knížeti Kunrátovi milost, tak že mu Vladislav nejenom spouru jeho odpustil, nýbrž také oddáté Znojensko vrátil. Za Otto přičiněním téhož legáta papežského dovedena ku konci svému (1144) také stará pře biskupů Pražských s Olomúckými o Podivín. Tento sůstal biskupům Olomúckým, a Pražským postoupil Vladislav Želivso v náhradu. O. † 10. čce 1148. Ještě to se o něm připomíná, že byl velikým přítelem a podporovatelem nové řehole premonstrátské, onoho času do Čech uvedeně.

Otto 1) Karol, lékař a spis. dánský, nar. 20. kv. 1795 na ostrově Sv. Tomáše v Antilách. R. 1800 byl poslán od rodičů do Kodaně, kde byl vychován a vzdělán a kde se také r. 1819 doktorem medicíny stal. R. 1824 konal cestu po Evropě a uveřejnil popis její v jazyku dánském i německém (*Reise durch die Schweiz, Italien, Frankreich, Grossbritannien und Holland*, v Hamb. 1825). Na cestě této navštěvoval zejména čelnější nemocnice a lékařské ústavy, a podal o nich v dotčeném cestopisu svá pozorování a úsudky. R. 1832 byl jmenován mimořádným profesorem farmakologie na universitě Kodánské a r. 1840 skutečným, taktéž se stal členem akademie Pařížské, lékařské společnosti Kodánské a j. v. Hlavní díla jeho jsou: *Broussais og Broussaismen* (v Kodani 1822); *Phrenologien* (1825); *Om Braendevinens fordeelselge Virkninger paa Menneskets Legeme ok Aand* (1844); spis tento o škodlivosti kofalky byl přeložen do něm. a švéd. jazyka;

Ledetrad i *Pharmakodynamiken* (v Christianii 1847). Mimě to redigoval O. rozličné lékařské časopisy, a uveřejnil množství vědeckých menších prací v jazyku dánském, německém i anglickém. — 2) J. S. O., malíř a rytec v Berlíně, narozen v Posnanech okolo r. 1798; obdržel r. 1844 titul profesora a r. 1858 řád červeného orla 4. třídy. Z jeho maleb, obzvláště podobizen, jmenují se ony *apoteozy Lehmannovy, Pruského krále Fridericha Viléma IV. a kněze Volkonského* v životní velikosti. — 3) Jindřich O., šijící malíř, hlavně krajin, nar. ve Vídni r. 1832. Pocházejí z nezáměrných rodičů byl původně určen k rytecké práci a snádk; navštěvoval k tomu účelu Vídeňskou akademii vzbudil pozornost profesora Steinfelda, který se ho ujal a jej přiměl k tomu, že mladý O. seela se oddal malbě krajin. Po krátké přestávce r. 1848 vstoupil do dílny malíře Rahla, kdež dále se vzdělával. Udělena mu cena od umělecké jednoty usnadnila mu cestu do Tirolska a do Horní Italie; posléžji doměněná cena císařská mu pak sjednala prostředky, že mohl přes rok prodléti ve Střední a Dolní Itálii. Po svém návratu odtamtud maloval od rakouské umělecké jednoty zakoupený obraz, představující *Torguata Tassa, žouchoho ve vile d'Este svou básni*. Na to osudil Vídeňský tak sv. Kuršalon čtyřmi velikými obrazy na stěně, *palmy, cyprisy, pinie a duby* představujícími; dále předal lásku Salcburských *Zemědělníků Amorovým*; s dalších obrazech jeho jmenují se co zvlášť zdařilé: *Z háje Diamina a Z ostrova Capri*. Od Vídeňské akademie udělena mu tak sv. Fügerova cena se slatou medailí. Za novější doby trpí umělec ten bolavými očima. — 4) Karel O., šijící malíř a dřevorytec, s Ostrode v Hareu pocházející. Užív se na akademii Mnichovské maloval sde *Husa v žaláři*; posléžji provedl pro bavorské národní museum tři zdařilé stěnomalby, s kterých obzvláště vyniká *Scut kurfiršta Maza*. Za nejsdařilejší s jeho maleb historických pokládá se *Kvas Belsazorův*, znamenitě komposice s mistrovskou barvitostí. Posléžji věnoval se umělec ten genu historickému, ve kterémž jak pěstnou malbou, tak i rozměrem a důvtipem dosáhl valných účinků. *Má*. — 5) Jan O., knihtiskař a nakladatel český, nar. v Přibislavi 8. list. 1841. Byv málem deset let obchodvedoucím Gregrovského závodu knihtiskářského a nakladatelského ujal r. 1871 knihtiskárnu tehna svého Jarosl. Pospělila v Praze, kterou moderněji sřídil a velice rozšířil. Zároveň rozvinul tak znamenitou činnost nakladatelskou, že nyní firma jeho sanjímá velmi čestné místo mezi podobnými závody českými. O. byl první, jenž odvážil se vydávati *Lacinou knihovnu národní* za cenu bezpříkladně levnou (4—5archové seřity po 10 kr.), a brzo se ukázalo, že podnikem tím velmi prospěšně se pracuje proti shoubnému rozšiřování literatury dryčnické. Další svědectví o jeho nakladatelské horlivosti vydávají sbírka českých *protonárodních přednášek*, *Bibliotéka ženská* (první to u nás sbírky svého druhu), humoristický nepolitický list *Paleček* a množství jiných spisů od něho vydaných, jmenovitě dvě skvostná díla obrásková pro dívky, elegantní úpravou vynikající. — Mimo to účastní se O. velmi činně života našeho spolkového, jsa členem téměř všech vlasteneckých spolků Pražských, jmenovitě pak výborem první občanské záložny Pražské, správním radou spolku pro vývoz a přívos, revisorem banky Slavie, místopředsedou obchodnického spolku „Merkur“, místopředsedou výboru pro sřazení a udržování českoslovanské obchodní akademie. Od něho vyšel podnět ke mnohým vlasteneckým podnikům a osvědčením, jme-

novitě k sřazení Pražské bursy a založení smíšené obchodní akademie, on založil „Matice průmyslovou“, on vyslal ku první pouťi Čechů do Kostnice, on učinil návrh k slavnosti Husových v Husinci a k postavě pomníku Žižkovi u Přibislavi, on konečně vyslal k svedení krejcarových sbírek na národní divadlo, které se tak skvěle osvědčily. — O. konal delší cesty v cizině, jmenovitě v Německu, ve Švýcarech a ve Francii, navštívil v Kostnici Husův hrob a r. 1867 světovou výstavu Pařížskou, o kteréž pak přednášel v obchodním spolku „Merkur.“ — O jeho všestranné praktické činnosti ve prospěch národu našeho lze ještě mnoho sdárného očekávati.

Oudet Jean Victor, franc. subní lékař, nar. 1788, člen franc. akademie, důstojník čestné legie a svého času subní lékař krále Ludvíka Filipa, uveřejnil mnoho důležitých vědeckých prací o nemocích subů. Z těchto jmenujeme: *Considerations sur la nature des dents et leurs maladies* (1826) a *De l'emploi de l'éthérisation pour l'extraction des dents* (1849).

Ouliček (Aulíček) Dominik, sochař, nar. se 1784 v Poličce v Čechách. Vyučil se ve své vlasti kreslení odebral se do Vídně, aby se tam sasltil v umění sochařské; posléžji navštívil Paříž, Londýn a konečně i Řím, kde architekt Chiaveri mu byl mistrem. Když vysadila akademie sv. Lukáše cenu za dílo sochařské, obdržel ji brzy i O. a papež Kliment XIII. udělil mu řád slatě ostruhy. Dokončiv v Římě několik čelnějších prací sochařských vydal se se snažnými penězi, jichž byl během času v Římě nabyl, do své vlasti, byl však o ně na cestě od jakéhosi podvodníka, jenž se za uher. biskupa vydával, oloupen. Na to byl povolán do Nymfenburku do továrny na porcelánové zboží, jejímž ředitelstem se sáhy stal. V továrně této shotočil množství vsázených soch pro zahrady Bavor. kurfiršta a množství pěkných vzorů pro továrnu samu. Čtyry známé sochy v Nymfenburku, představující Jupitera, Junonu, Platona a Proserpina, jsou dílem O-ovým. † 1808 v Mnichově.

Ours, Paul de Saint, malíř, nar. v Genevě r. 1752, † v Šafhúziach r. 1809. Jeho otec, schopný kreslič, byl prvním jeho učitelem. Obdržev cenu na Genevské akademii odebral se mladý St. O. co 18letý jinoch do Paříže do školy Vienovy, kdež mu přiknuty všechny ceny, s kterých velká dána mu byla za jeho *Únos Sabíthansk*. Na to navštívil i Řím, a usadil se pak r. 1792 trvale ve svém rodišti. Historickým obrazům jeho vytýkají mnozí barvitost přilži do šialova přecházející. Z obrazů těch náležejí k nejsdařilejším: *Hry olympické*; *Návršek ke konkordátu mezi Římem a Francií*; s ostatních jeho maleb pak *Zeměřecem*. *Má*.

Ouvrage, fr. ve vojenském pevnitelství hradba vůbec. O. *isolé*, hradba osamotnělá, v obraně sama sobě postavená. *Čeký*.

Overbeck Friedrich (v. hl. d.) † 12. list. 1869 v Římě, kdež byl strávil 59 let. Jedna s posledních čelnějších jeho maleb bylo *Sedmero svátostí*. Roku 1867 obdržel komandérský kříž řádu Leopoldova.

Overlaet Antonín, nizozemský kreslič a rytec způsobem leptacím, květl v Antorfě ve 2. polovici minulého století. Byv dříve pekařem věnoval se pak umění kreslitelskému, ve kterémž dosáhl veliké zrůčnosti a dokonalosti. Pérem kreslené jeho podobizny, historické výjevy, genrové obrazy a krajiny jsou velmi sličné, obzvláště pak uměl O. pérem klamně nápodobiti kresby a rytiny starších mistrů. Z jeho rytin, leptacím způsobem provedených, náležejí ke sdařilejším: *Žebrák se svou ženou dle Rembrandta* (s r. 1760); *Pohled na holandskou vesnici se sádkem*

s *praktiku*, dle tétož (1761); dva menší, v Osta-
deově způsobě duchaplně provedené listy, předsta-
vující v polovičních postavách *holandského sedláka*
a *selku*.

Ma.

Owen 1) William, novější malíř anglický,
nar. r. 1769 ve hrabství Shropském. Za jeho učení
v Londýně byl mu zejména slavný Reynolds radou
a zkušeností svou věrně po boku. Roku 1806 stal
se O. údem akademie a r. 1813 prvním podobisní-
kem anglického prince regenta. Z obrazů (zejména
podobizen) jeho zasluhují býti jmenovány: *podobizna*
Viléma Pitta a ona *dcery lorda Viléma Russela*;
z ostatních obrazů pak: *Slupý Žebrák Bethnal-Green-
ský*; *Vernická učitelka*; *V lese zabloudilá dítky*. Umě-
lec ten zemřel r. 1825 lékem omylně změněným.

2) Edward Pryce O., malíř a rytec, nar. r. 1788,
† v Chaltenhamu r. 1868. Studovav v Kambridži
theologii stal se r. 1818 magistrem. Chtěje původně
vstoupiti k vojsku sástal konečně přece při duchov-
venstvu, byv jmenován ranním kazatelem v Londýně.
Obdržev faru Wellingtonskou konal pak cesty po Fran-
cii a Belgii, kdež co vysoce nadaný samouk pérem
zhotovil množství jadrně a věrně provedených ná-
kresů. Vzdav se posději své fary cestoval r. 1840
po Itálii, Východu, Německu, Švýcarsku a Francii,
a sebral množství nákrešů krajin, budov a postav
(12 silných svazků ve fol.). Teprve v 50. roce svém
jal se v oleji malovati, a provedl ještě výše 400
obrazů dílem dle svých nákrešů, dílem co výtvo-
ry své fantasie. Obrazy ty vynášejí se velikolepou

komposicí a živou barvitostí. Krom toho ryl i velmi
duchaplně způsobem leptacím dle svých návrhů
krajinu a genrové výjevy, jakžž namnose vyro-
vnávají se nejlepším dílům flámských malířů. Ve
mnohých z jeho hlav pozorovati lze docela rás Re-
brandtův. K nejsladilejším jeho malbám olejním
náležejí: *Krajina z Wrekingských hor*, *Park Orletonský*,
Pahorky Ketleyské, *U Dolegelly a Barmouthu*, *Vni-
šťak chýše walesské*; z jeho rytin pak leptacím spů-
sobem provedených obzvláště vynikají: *Utonulá*,
Moják Scarboroughský, *Mlýn*, *Hodina k dojení*, *Ulice*
Shrewsburyjská, *Most tamidský*, *Vnitřek chaloupky*,
Z opatství Balopského.

Ma.

Owen Richard (v hl. d.) vydal ještě: *Principes*
d' oestéologie comparée (v Paříži 1855) a *Comparative*
anatomy and physiology of the vertebrate ani-
mals (v Londýně 1866 3 svaz.).

Ozeáš, Oziáš (též Usia, Azaria), desátý
král Judský, syn a nástupce Amasiášův, panoval
52 let, bojoval šťastně proti Filištinským, Amoni-
tům, Arabům a Egyptanům. Dal mnoho měst,
zvláště Jeruzalém, opevniti, studnice pro stáda své
kopati, strážně věže na poušti stavěti, a pečoval o
dobré vzdělávání země. Když však nedbaje odporu
nejvyššího kněze chtěl také kněžskou důstojnost
sobě osobiti a v chrámě kadidlo páliiti, jest náhle
málomocenstvím stížen, tak že musil z chrámu od-
veden býti. Potom šel v domě soukromém, odevzdav
vládu synu svému Joatamovi. Za času jeho pro-
rokovali Amos, Ozeáš a Isaiáš.

P.

Paalzow Adolf, dr. fil., nar. se 5. srp. 1823 v Rathenově, a jest od r. 1856 učitelem fysiky na dělostřelecké a inženýrské škole v Berlíně; sepsal mezi jiným *Über subjective Farben und Entstehung des Glanzes* (Monatsber. d. Berl. Acad. 1857) a *Über einige Bewegungs-Erscheinungen innerhalb des Schließungsbogens der gale. Kette* (Pogg. Ann. 1858).

Pacca Bartolomeo, římský kardinál, biskup Ostianský a Veletrijský, narodil se v Beneventu 15. pros. 1756, byl jmenován r. 1786 arcib. in partibus a nunciem Kolínským, r. 1795 nunciem Lisabonským a r. 1801 kardinálem, a vrátil se za nějaky čas do Říma. V rostráckách mezi papežem a Francií stál věrně při straně papeže a byl sato od něho r. 1808 sekretářem ministerstva papežského jmenován. Poněvadž ale rozklífoval klatbu, do které Napoleon dán jest, byl dne 6. čce 1809 od Francouzův zajat a i s papežem Piem VII. z Říma odveden, v Grenoblu byl od Pia odřízen, a 2 1/2 léta v pevnosti San Carlo u Fenestrellesu ve vazbě držán. Konkordátem Fontainebleauským opět svobody nabýv přemluvil papeže k zrušení konkordátu, a byl proto od čsaře v led. 1814 do Ústíu vypověsen. Po pádu Napoleonově obdržel opět své hodnosti, musil ale r. 1815 z Říma i s papežem prehnouti, když byl Murrat Řím obsadil. Po druhém míru Pařížském byl členem kongregace záležitostí misionářských pro Čínu. R. 1824 složil úřad svůj co komorník a † 19. dub. 1844 v Římě. Literárně proslavil se pracemi: *Memorie storiche del ministero di San Carlo* (v Římě 1830); *Notizie sul Portogallo* (v Římě 1835); *Relazioni del viaggio di pape Pio VII.* (v Římě 1836.)

Pace [páce], Michelangelo, sv. di Campidoglio, malíř zátím v Římě, nar. asi r. 1610, † as r. 1670. Učil se u Fioravante a provedl mnohé zdařilé dílo, jichžto větší část v Římě se nachází, mnohé však i jinde, jako překrásný květinový obraz u rodiny Fossombroni v Aressu.

Padarewski Franciszek, polský malíř na počátku tohoto století žijící, šák Marcella Bacciarelliho, byl velmi schopný obnovovatel a opravce starých maleb a výborný podobizník. Pracoval až do své smrti v královské malárně na zámku ve Varšavě, kde i zemřel 21. kv. 1819, dosáhnuv let 60. Jeho podobiznu krále Stanislava Augusta chová Slovák nanešť. XI.

p. Tomáš Zieliński, a jeho podobizna knížete Josefa Poniatowského, vádce polského vojaka v knížectví Varšavském, podle Bacciarelliho, nachází se na radnici Varšavské. *Mu.*

Padli v. Lapsi v hl. d.

Paeken Kristian, lékař a spisovatel, nar. se r. 1730 v Rosenavě v Uhrách. Prvního vzdělání nabyl v rodšti svém, načež se do Vitemberku odebral, aby se tam studiu medicíny věnoval. R. 1761 dosáhnuv hodnosti doktorské vrátil se do vlasti a žádal, aby mu po otci místo fysika v Gümörské župě uděleno bylo, kteréž když jinému žadateli dáno jest, do ruské služby co polní lékař vstoupil. R. 1760 jmenovala jej vláda ruská prim. lékařem velké vojenské nemocnice v Petrohradě, při čemž byl tamže zároveň učitelem chirurgie oněch kandidátů, kteří co chirurgové do vojska ruského vatoupiti chtěli. R. 1763 stal se členem čs. rus. lékařského kolegia a r. 1764 státním radou, v kterémto úřadě lékařské záležitosti v celé říši řídil. Z pera jeho jsou: *Dissertatio de causis et effectis Plethorae* (Wittenberk 1751); *Pharmacopaea Rossica pro iis, qui in exercitu imperiali medicinam faciunt* (Petrohrad 1765); *Ars medendi* (Petrohrad 1765); *Pharmacopoea Castrensis* (Petrohrad 1782) a j. v. P. † v Petrohradě r. 1779.

Pagliacetti [paljačety] Raffaello, žijící sochař italský, provádí velmi zdařilé podobiznické sochy a poprsí, z kterých obzvláště vynikají: *Garibaldi na břehu mořském*, *Capellini v Lisyy* a poprsí stařeny. Roku 1867 udělena mu ve Florencii zlatá medálie. *Mu.*

Paglano Eleuterio, žijící malíř historický, z Casal Monferrata v Milánsku rodilý. Učil se u Scrosatiho, a jeho malby, důkladně promyšlené, vynikají jak dramatickostí, tak i harmonickou barvitostí svou. Ke zdařilejším z nich náležejí: *Uzdruvení se Bayard*; *Buondelmonte, spatřiv poprvé Donaty*; *Louisenice*; *Tintoretto u lázka mrtvé dcery své*; *Z bitvy u San Martina*; *Hudební produkce*. V galerii Viktora Emanuela v Miláně představil P. na stěně *Afriku*. *Mu.*

Pahl, Jan Gottfried von, něm. spisovatel, nar. 1768 v Aalu, r. 1790 byl kazatelem evangelické obce v Neubronnu, 1814 ve Vichberku, 1831 poslan-cem vitemberského stavovského shromáždění a †

co prelát a generální superintendent Habského obvodu. Sepa.: *Geschichte des französischen Revolutionskrieges* (ve Štutg. 1799—1801, 3 díly); *Geschichte der parthenopaischen Republik* (ve Frankf. 1801); *Nationalchronik der Deutschen* (tamt. 1800); *Lectionen aus der Vorschule des Lebens* (ve Štutg. 1811); *Geschichte von Württemberg* (ve Štutg. 1827—31 6 sv.).

Pachmann Theodor, právník, nar. se 9. list. 1801 v Horaticích v Čechách. Co syn vrchnostenského úředníka hospodářského navštěvoval pouze vesnickou školu, načež, připravován byv nějaký čas duchovním správcem svého rodiště, na Chomutovské gymnasium přijat byl. Po odbytých studiích gymn. odebral se do Prahy na universitu a skončil tu studium právnícké r. 1828, v kterémto roce povýšen za doktora. S počátku chtěl se věnovati advokatuře a vstoupil také do praxe, ale brzy nenechala se mu tato dráha, i satoužil po řádu učitelském. Z té příčiny ucházel se o místo adjunkta na universitě Pražské, však sklamán byv v naději odebral se do Vídně, kdež u dvorního rady von Dillera (nyní Diller-Hess) vchovatelem přijal. Následujícího roku ustanoven byl co suplující prof. Hmského a kanonického práva na univ. Vídeňskou, když však stolice tato definitivně obsazena byla, stal se suplujícím v těchto předmětech v Olomouci, kdež r. 1836 co řádný profesor definitivně ustanoven byl. Čtrnáct let posléh r. 1850 jmenován řádným prof. práva církevního na universitě Vídeňské, kdež od té doby účinkuje. Z prací jeho jmenovati sluší: *Die Verjähnung nach dem allgemeinen bürgerlichen Rechte in Oesterreich* (Vídeň 1833); *Lehrbuch des Kirchenrechtes mit Berücksichtigung der auf die kirchlichen Verhältnisse Bezug nehmenden öster. Gesetze und Verordnungen* (2 sv.); *Freimüthige Worte gegen die Concordat-Verbesserung* (Vídeň 1867), jakož mnohé výtečné články uveřejněné v *Zeitschrift für österreichische Rechtsgelehrsamkeit* a v Haimlerově *Magazin für Rechts- und Staatswissenschaften*. R. 1867 byl P. pro své zásluhy skutečným vládním radou jmenován, a obdržel od Maxmillána císa. Mexického komandérský kříž řádu Guadeloupského.

Paka (Paká) Nová (v. hl. d.) čítá 4485 čes. obyv. (1869), byla městem již v XIV. stol. a náležela vždy k panství Kumburskému. R. 1414 listem daným na Kumburce v pondělí před Božím vstoupáním založil p. Hynek Krušina z Lichtenburka při farním kostele Packém kaplanství. K bývalému zde klášteru paulánskému záklád položen dne 25. čna 1664 pětí p. Rud. s Tiefenbachu († r. 1658), jenž odkázal témuž klášteru statek Chotěč. Kostel kláš. Nanebevzeší Panny Marie dostavěn r. 1724, na témž místě, kde v XIV. stol. stávala malá kaple. Klášter paulánský byl r. 1785 zrušen, a kostel Panny Marie stal se filiálkou rozsáhlé farní osady Novopacké, k níž kromě města a 3 předměstí (Hefmanice, Podlevín a Vlkov) náležejí vsi: Stará P. (kde v XIV. stol. byla fara), Brdo, Kramol, Oujezd Kumburský, Oustí, Rožkopov, Studynka, Štikov a Vrehovina. Kaple bolestné Panny Marie vystavěna r. 1700 nákladem šesti měšťanů Novopackých. Od majetnického panství Kumburského obdržela Nová P. mnoho privilegií, na jichž základě vedli sousedé Pačti 38letou pfi s vrchností Kumburskou o dodávání jistých poplatků, jichž privileji dříve danými byli zbaveni; pfe ta ukončena vyvazovací komisí r. 1858. V Nové Pace jest měšťanská a obecní škola, kterou obec r. 1864 svým nákladem vystavěla, městský chudinec r. 1647 založený, lázně od r. 1779, lákárna druhdy paulánská, spolek tělocvičný, spěvácký, divadelní, střelecký, krásná stfelnice, přádelna na lněnou pfiší, akciový pivovár se sladovnou,

r. 1872 vystavěný; pětí okr. zastupitelstva zřizuje se okr. nemocnice v býv. kláštere paulánském. Trhy na obilí jsou každý úterek. Nová P. velickou pohromu utrpěla požárem r. 1827, v novější pak době siskala, že městem jde žel. dráha Severozápadní a na blízku dráha Pardubicko-Liberecká, což velice pomáhá k povznesení obchodu a průmyslu. V Pace narodil se r. 1749 literární historik P. František Faustín Brocháska (v. t.). *Paměti města Nové Paky* vydal tiskem P. Jos. Beran (v Praze 1872).

Palacký 1) František (v. hl. d.) obdržel r. 1866 za své „zásluhy o vědu a jmenovitě dějepis český“ řád Řezenského koruny druhé třídy, účastnil se r. 1867 pouť na etnografickou výstavu do Moskvy, podepsal r. 1868 známou deklaraci českých poslanců, vydal 1868 polemický spis *Die Geschichte des Hussitentums und prof. Constantin Höfler*, pak 1871 *Zur böhmischen Geschichtsschreibung. Actenmäßige Aufschlüsse und Worte der Abwehr*. Mezi tím pokračoval u vydávání svého *Dějepisů* v jazyku českém, a r. 1871 počal vydávati pod jménem *Radhoš* sbírku svých spisů drobných s oboru řeči a literatury české, *krasovědy, historie a politiky* (3 díly), již ukončil znamenitým *doslovem*, takofka politickým závětem svým, jehož ostře vyslovené pravdy nemálo popudily žurnalistiku německo-řidovskou, u Němců však velickou posornost vsadily a spravedlivého usmání došly. Některý čas trpěl P. následkem přílišného duševního namáhání silnou závratí, proti níž přinucen byl v zimě 1869—70 hleďati úlevu v Nisse, na ten čas však požívá bodrý kmet sase dosti pevného zdraví, nepřestáváje býti činným v politickém i dějepisném povolání svém. — Co opravu hl. d. uvádíme, že P. jest řádným členem král. české společnosti nauk od r. 1830, a nikoliv od r. 1828, jak tam mylně udáno. — 2) Jan P. (v. hl. d.) byl r. 1867 poslancem na sněmě českém s kurie velkokotlářů a spolu náhradníkem v zemském výboru, v kterém době podepsal spolu známou deklaraci; též r. 1870 byl volen do sněmu, a v letech 1871—72 členem zemského výboru a též do říšské rady volen. Mimo dila v hl. dle uvedených vydal *Statistiku Jiho- a Středomoří* a *Přirodní poměry Asie*. — 3) Ondřej P., bratr Františkov, muž vysoce vzdělaný a vřelý, obětovný vlastenec, † 8. ún. 1872 v Zubří u Rožnova na Moravě, v 64. roce svého věku.

Palagi Pelagio (v. hl. d.). Vysoce nadaný tento malíř historický nar. se v Bologni r. 1775 a byl žákem na slovo vsatého mistra Appianiho, obnovitele malířství v Itálii. K nejlépeším s obrazů jeho náležejí: *Galeazzo Visconti a Gustav Adolf*, je-muž stavové jeho říše přísahou se svasují, že chtějí uznati jeho dceru za královnu.

Palanka (do r. 1859 Hassan Pašina P.), městy v kníž. Srbském, v kr. Smederevském, leží při řece Jasenici a má 1365 obyvatelů. Zde jest sídlo náčelníka okr. Jasenického, telegrafický a poštovní úřad, kostel, chlapecká a dívčí škola. Každoročně obdávají se zde dva velké výroční trhy na dobytek a plodiny. Známý cestovatel Václav Vratislav z Mitrovic přenocoval zde 16. říj. 1891, a jmenuje toto místo ve svém cestopise Veliká Polanka. Pro Srby jest P. památným místem proto, že zde žil slavný junák Stanoje Glavaš (v. t.).

Paleček Josef, výtečný zpěvák, nar. 28. září 1842 v Jestřebí Lhotě u Kolína, byl určen od svého otce, učitele, také k stavu učitelskému, a proto obyv. reálné školy v Kolíně a Kutné Hoře odebral se do Prahy, kde navštěvoval učitelskou čekatelnu a varhanickou školu, načež stal se prosazatelným učitelem na dívčí škole u sv. Štěpána. V tom čase

vystupoval pilně s nemalým úspěchem na ochotnickém divadle Smichovském. Kapelník Mayr, seznav r. 1862 hudební jeho schopnosti, přiměl jej k tomu, aby vstoupil do sboru české zpěvohry; zároveň mu přislíbilo, že se mu dostane též menších samostatných úloh. Slibu tomu však se nedostalo, a proto P. odebral se do Olomouce, kde s jinými sáhlil odpolední česká představení. Odtud podruhé získán jest pro sbor české zpěvohry v Praze, a zároveň přidělovány mu i menší zpěvné partie. Zároveň konal pilná studia pěvecká u Fr. Pivody s takovým úspěchem, že již v krátké době vystoupil co Sarastro v *Kouzelné flétně* s výsledkem velmi čestným. Odtud pokračoval P. prvním krokem na dráze umělecké, a vynikaje jednak svučným, sympatickým hlasem, jednak řídou uměleckou plní a svědomitostí stal se brzy miláčkem českého obecnstva. Pověst o skvělém nadání a umělecké spůsoblosti P-ově i za hranice se rozšířila, a P-ovi učiněno lichotivé nabídnutí od intendantů dvorní opery Vídeňské; vlastenecké však smýšlení mu nedopustilo aby na ten čas opustil národní náš ústav. Teprve r. 1870 přijal engagement k carské dvorní opeře ruské v Petrohradě, kde, sňav si hned s počátku přiseň obecnstva divadelního a hudby milovného, došel mešká co jeden z nejváženějších umělců tamějších. Kritika ruská, vytýkajíc mu pouze výslovnost poukud neruskou, vsdává mu neobmesenou chválu, zejména v posledním čase co nejvíce mu zalichotila, nasvoco ho po slavném Petrovu nejlepšímu tlumočníkem „Sasanina“ v Glinkově *Ziň sa carja*. Nejlepší úlohy P-ovy jsou tyto: „Kecal“ v *Prodává nevěstě*, „Janek“ ve *Studni*, „Almamon“ v *Lejle*, „Mediatio“ ve *Faustu*, „Bertram“ v *Robertu*, „Marcel“ v *Hugenotech*, „Leporello“ v *Don Juanu* a j. P. není jen výtečný pěvec, ale výkony jeho i co do mimické části vyznačují se řídou svědomitostí a dovedností jak ve válečník tak i v komickém oboru.

Paleocapa Pietro, ital. státník a stavitel, nar. se 11. list. 1788 ve vsi Nembro u Bergama s rodiny starošlechtické. Studia konal s počátku v Padově, posději navštěvoval vojenskou školu v Modeně, kterou opustil jako důstojník. Ve válce r. 1818 vpadl u Dennewitz v pruské zajetí, s něhož však posději útěkem vyvázal. Po uzavřeném míru byla mu nabízena služba ve vojstě rakouském, P. jí však nepřijal, a šel ve své vlasti delší dobu jako civilní měřič. R. 1820 byl povolán do Milána, r. 1829 stal se předsedou komise pro stavbu silnic a průplavů v království Benátském, a r. 1840 generálním ředitelem veřejných staveb v Benátsku, v kterémž úřadě setrval až do 22. bř. 1848. V úřadě tom reguloval Brentu a Bacchiglione a uchránil tím Benátský a Paduánský okres od ročně se opakujících záplav. Též Adrii reguloval, a učinil přístav Malamocký i velkým korábům přístupný. I vláda uherská používala té doby služeb P-ových, porolavši jej r. 1842 k regulování Dunaje mezi Budínem a Pešti, r. 1846 k regulování Tisy a r. 1848 k opravě přístavu Rjeckého. Za revoluce r. 1848 byl jmenován členem prozatímní vlády, v níž zastával úřad ministra nitra a veřejných prací. Jakkoliv byl co do smýšlení republikánem, hlasoval pro připojení se k Smýšlení. V srp. 1848 odebral se do Turína, stal se tam ministrem prací a sňstul v úřadě tom až do r. 1857. Piemontsko děkuje P-ovi svou soustavu železničnou a telegrafickou, přeložení válečného přístavu z Janova do Spezzie, regulování řeky Arve v Savojsku, stavby v přístavu Janovském a mn. j. V mezinárodní komisi pro stavbu průplavu Sueského r. 1855 v Paříži zastu-

poval P. Itálii. R. 1855 byl jmenován senátorem, r. 1860 předsedou správní rady lombardských a středoitalských drah, a † 13. ún. 1869 v Turině, byv posledních deset let svého života již docela slepým. V září 1872 byl odhalen pomník jeho v Turině, jenž byl vystavěn s příspěvků, které se naň sešly z celé Itálie.

Paleš viz Obrenovac.

Palfyn Jean, nar. 1649 v Courtray, byl rauhojičem a profesorem anatomie a chirurgie v Gentě, a † zde 1730. Sepa: *Beschryving der Beenderen vans menschen Lichnam* (v Gentu 1702); *Description anat. des parties de la femme, qui servent a la generation etc.* (v Leydenu 1708); *Van de vornaemete Handwerken der Heelkonst* (tamt. 1710, 2 sv.); *Heelkonstige Ontleending vans menschen Lichnam* (v Leydenu 1718).

Palkao, Cousin de Montauban, hrabě (v. v hl. d. Montauban), byl od srpna až do 4. září 1870 předsedou posledního ministerstva Napoleona III.

Palizzi 1) Guiseppa (v. hl. d.) narodil se v Neapoli r. 1813. Maluje velmi zdařilé krajiny a zvířata, ve kterýchž hledí svůj vzor, na slovo vzatého Troyona (v. t.) překonati. K nejlepším z obrazů jeho náležejí: *Z lesa Fontainebleauského*; *Voli v Abruzzech vichřicí zachyceni*; *Skupení divokých koní*. R. 1859 udělen umělci tomu kříž čestné legie. — Jeho bratr 2) Filippo P. maluje se stejným úspěchem v témže oboru, představitel na jednom z lepších obrazů svých *Zvřata archu opouštějící*. Obvlastěš zdařile představitel osly, pročej i *Rafaelem* oslá sluje. — Kromě těchto dvou malířů žijí toho jména ještě jiní dva malíři genu, a sice: Francesco P. v Paříži a Nicola P. v Neapoli.

Mu.

Palko (též **Paleko**), jméno umělecké rodiny, jejížto zakladatel 1) Antonín P. nar. se ve Slezsku, posději však do Vídně a do Prešpurku se přestěhoval, ve kterémžto posledním městě i zemřel r. 1754. Maloval posváté neb i ze společenského života čerpané obrazy s četnými postavami v malinkém rozměru, tak že někdy až 50 i více figur na jednom obraze představil. — Jeho starší syn 2) František Antonín šel delší čas ve Vídni co malíř kníž. Esterhazyho a vynikal ohnivou a přirozenou barvitostí. Dva oltářní obrazy od něho, *Sv. František Xav. a Sv. Ignác*, nacházejí se v kostele sv. Salvatora, a jiný velmi zdařilý *Sv. Štěpán* v katedrálním chrámě téhož svatého ve Vídni. V Pražské obrazárně chová se od něho *Sv. Jan Křtiteľ*. — Mladší syn 3) František Karel P. (ar. v. Balko Fr. Xav. v hl. d.), nar. ve Vratislavi r. 1724, † v Praze r. 1767, učil se umění u staršího bratra v Prešpurku, načež navštěvoval akademii Vídeňskou, kdež za svůj obraz, představující *Judit u Holofernesa*, slatou cenu obdržel. Navštívil též Itálii a sdržovav se opět nějaký čas v Prešpurku stal se r. 1752 král. sasko-polským dvorským malířem v Drážďanech, r. 1764 pak dvorským malířem kurfiřta Bavorského v Mnichově. Maloval nejvíce oltářní obrazy, jakž se od něho nacházejí v Prešpurku (u trinitářů *Osvobození zajatých*), v Prešově, v Tábě, v Brně, v Drážďanech (v kapli Svatojanské při dvorském chrámě s představením řec. svatého), v Římě (v národní kapli polské *Sv. Kazimír*) a j. Kromě toho osdobil v Praze býv. jezuitský chrám *Sv. Ignáce* malbou na stěně, a provedl též více duchaplně leptaných rytin, jako jsou: *Křisto a Samaritánka u studně*, *Adam a Eva* a j.

Mu.

Palladius Petrus, první dánský biskup evangelický, nar. v Ribe r. 1503, † 3. led. 1560, byl nějaký čas ředitelem školy v Odense, načež ode-

brav se do Vitemberka stal se tam velmi horlivým žákem a přivrženecem Lutherovým a Melancthonovým, tak že ho protestanté účtají k předním svého času bohoslovci, jehož spisy odo Římského „Indexu“ se dostali. Vybídnut od Melancthona proměnil původní jméno své, Peder Plade, v Petrus P. a stal se r. 1536 profesorem na vysokých školách Kodaňských, kterýžto úřad zastával až do r. 1545, ačkoliv už 2. září 1537 od Bugenhagena posvěcen jest na biskupa Sjællandského. Přičinil se velmi horlivě k rozšíření nové víry, počínaje sobě při tom s dosti velikou ještě snášlivostí. Jevil veliký vliv na uspořádání církevních záležitostí a přispěl hlavně k urovnání církevních ordonancí, kteréž i sám do důležitosti přeložil. Krom toho vydal i rukověť (*Enchiridion*) pro kněze, a r. 1556 první tak sv. oltářní knihu (*Altarbog*), která v pozdějších vydáních svých stala se zákoníkem vedle „ordonancí.“ *Mů.*

Palleske Emil (v. hl. d.) žije nyní v údolí Eisenachském. Proslulého jeho spisu *Schillers Leben und Werke* vyšel r. 1871—72 náklad pátý.

Pallière Vincent Léon, velice nadaný novější malíř franc., pohledu ve mladém ještě věku semfělý, nar. v Bordeauxu r. 1787, † tamtéž r. 1820. Počátkům svého umění se učil u svého otce, krejčího a ryjce, načež dále v Paříži se vzdělával u Vincenta. R. 1809 obdržel za svůj obraz, představující *Priamu před Achillem klečícího*, druhou cenu, a r. 1812 za obraz, představující *Odyseu napadnutý Penelopy ubíjejícího*, velikou cenu pro Řím, kdež strávil 5 let. Za jeho *Bičování Pána Krista* v kostele Trinita de Monti v Římě udělana mu králem Francouzským Ludvíkem XVIII. slatá medaile. Z obrazů, jež po svém návratu z Italie provedl, vyniká obvláště *Tobiáš otci svému srak navracující*, v muzeu Bordeauxském. *Mů.*

Palloni (též **Polloni**) Michelangelo, italský malíř, nar. r. 1637 v Campi v Toskánsku, učil se u Baldassara Franceschiniho v Volterry. R. 1674 odebral se do Polska a do Litvy, kdež mnohé zdařilé dílo provedl. V Itálii mnoho maleb nezanechal; v Polsku zdá se že pracoval pro hetmana Mikuláše Paca, jehož podobinou aspoň okolo r. 1677 maloval. R. 1684 žil ve Varsávě a semfěl na Litvě ok. r. 1700. *Mů.*

Pallucci Natalis Josef, lékař a spis., nar. se 1719 v Toskáne, studoval lékařství a se zvláštní oblibou chirurgii, v kterémžto oboru mezi první své doby jest počítán. Co chirurg zděroval se při dvoře velkovévody Toskánského, dlel dlouhý čas v Paříži, až konečně povolán do Vídně, kde mu místo cís. kr. chirurga propůjčeno bylo a kde také † 1797. Sepa.: *Histoire de l'operation de la Cataracte faite a six soldats invalides* (v Paříži 1750); *Remarques sur la lithotomie* (tamtéž 1750); *Lithotomie nouvellement perfectionnée avec quelques essais sur la pierre et sur les moyens d'en empêcher la formation* (ve Vídni 1757); *Saggio di nuove osservazioni e scoperte* (ve Florencii 1768) a j. v.

Palm Gustav Vilém, švédský malíř krajin a architektury, nar. r. 1810 v Christiansandě ve Švédsku. Konal první studie své na akademii Štokholmské, a procestovav na mnoze svou vlast, jakož i sousední Norvéžsko, podniknul pak 18 let trávící pouť po Evropě, strávil při tom 3 léta v Německu a Švýcarsku, 13 let v Itálii, zvláště v Římě, půlroka roku ve Francii a půl roku v Anglicku. K nejdárejšími s obrazů jeho náležejí: *Pohled na Neapol a na Benátky*; *Ze Sabinských hor*; *Římská Campagna*; jiné pohledy z Neapole a z Římského

okolí; krajiny sicilské; *Colosseum Římské*; *Veliký kanál Benátský* a j. *Mů.*

Palma starší Jacopo (v. hl. d.) nar. prý se, dle listin nedávno nalezených, roku 1528 v Benátkách. *Mů.*

Palmeta, *palmetta*, druh ozdobných výkresův, k nimžto se bře obrysy od listův palmy (jakožto základu), jenž se pak rozmanitými, od obrasnosti utvořenými tahy obměňuje v krasolibý celek. Obdobné ku p-tám jsou jaksi arabesky. Ozdob těch užívá se předně při umělem vykládání a tkaní na kobercích, zálech a pod.; tak se na př. vetkávají do nitěných krajků v Rusku, zejména v Kasani; rovněž se nacházejí na zálech Kašmírských, jichžto cena dle výšky a šířky p-t poměrně vystoupá. — Též ve stavitelství a malířství brávány bývají p-ty při slohu byzantinském k vysdobování čelních cíhel a částek na físaších, buď vypuklou prací buď malbou. *Deha.*

Palmieri Luigi, ital. fysik, nar. se 21. dub. 1807 ve Faicchio, jest prof. fysiky na universitě v Neapoli, a sepsal: *Della regione vulcanica del monte Vulture* (společně se Scacchimu v Neapoli 1852; něm. překl. od Rotha); *Lesioni di fisica sperimentale e di meteorologia* (tam. 1854, 2 sv.); *Nuove esperienze sulle induzioni del magnetismo terrestre* (tam. 1842), a mnohé fysikální a meteorologické články v časop. akademie Neapolské a v jiných učebných časop. italských.

Palotai Josef, učený benediktin, nar. se 26. čna 1806 v Kyseku v Uhrách. Původně jmenoval se Purgstaller. Školy gymn. navštěvoval v Kyseku, posději vstoupil do řádu benediktinů, studoval v Temešváru a v Kološi filosofii a byl r. 1827 v Pešti na doktora filosofie povýšen. Byl pak též na kněze vysvěcen odebral se znovu na univ. Peštskou, studoval tam řeči východní a byl tam povýšen též na doktora bohosloví. R. 1836 stal se profesorem filosofie ve Vácově a r. 1847 ředitelem gymn. ve Velké Kanži, leč již rok na to byl povolán za profesora filosofie na univ. Peštskou a zvolen zároveň za opata svého řádu. Po přemožení revoluce s r. 1848 byl i P. od vlády Vídeňské obou těchto úřadů svých zbaven a odebral se do Uherských Starých Hradů, kde se výhradně studiu filosofie věnoval. Sepsal: *A bölcsészeti elemek* (Počátkové filosofie, 2 sv. v Bud. 1846, 2 vyd.); *Propylaemok a társasági philosophiák* (Propylaeia k filosofii sociální, v Bud. 1848); *Philosophiai propagandica* (v Pešti 1851); *Szépesség azas Aesthetika, elemző módszer szerint* (Aesthet. dle analyt. meth. tam. 1852). Uher. akademie věd jmenovala P-e r. 1848 skutečným svým členem.

Pálsson, jméno několika proslulých Islandců, z kterých 1) Bjarni, nar. r. 1719 v severním cípu Islandu, společně s Eggertem Olafssonem v letech 1751—57 na král. útraty konal cestu po Islandě se stanoviti přirodovědecko-hospodářského, r. 1760 jmenován jest prvním semským fysikem na Islandě a získal sobě co takový veliké zásluhy o opravu poměrů zdravotních na řed. ostrově. Zemřel 8. září 1779. — Jeho bratr 2) Gunnar P., nar. na Islandě r. 1714, byl po nějaký čas ředitelem latinských škol Holmuských a zemřel r. 1791. Je znám co básník, obvláště pak co svého času nejlepší a nejdůkladnější znatel a vykládatel starých severních pověstí. — 3) Svann P., nar. na Islandě r. 1762, studoval lékařství na vysokých školách Kodaňských, konal v letech 1791—93 přirodovědeckou cestu po Islandě, kdež posději byl dosazen co lékař okresní, a kdež i zemřel r. 1840. Je znám co spisovatel rozličných důkladných pojednání při-

rodovědeckých, zejména vřňatř s denníku na cestě po Islandě (*Udlog af en Dagbog, holden paa en Reise i Island*) ve spisech společnosti přírodovědecké. *Mu.*

Palšović Antonín, bohosl. spis., nar. se v Trnavě 1771, v semenití Prešpurském nabyt duchovního vzdělání a byl 1794 na kněze posvěcen. Duchovní správu co kaplan vedl v mnohých osadách na venkově, r. 1817 ustanoven byl za faráře v Sobě, roku 1825 stal se arcijáhnem a dozorcem řár. škol v župě Topolčanské. R. 1836 jmenován děkanem kapituly Prešpurské. R. 1842 stal se ředitel semináře u sv. Emericha v Prešpurku, kdež † 1864. *Seps.: Věnanuka křesťansko-katolická v 653 kázáních nedělních* (v Budíně 1856); *Nábožný výhled*; *Poklady kazatelského řekněto*; *Výklad nedělních evangelij*; *Spisované kaseň*. P. byl také několik let co redaktor *Slovenských Novin* a *Věstníkú vlády semskéj* činným.

Palaguy Emerich, maď. dějepisec a statistik, nar. se v Mádu v stolici Zemplinské r. 1818 s rodiny šlechtické. Školy navštěvoval v Sátorallya-Ujhelyi a v Košici, kdež právníká studia svá ukončil. Na sklonku r. 1840 vstoupil do služby státní při uherakém místodržitelství, r. 1849 byl jmenován prozatímním šupanem stolice Peštaké a posději královským radou při uherakém místodržitelství v Prešpurku. *Seps.: Úgyvėdek Korsserű tervezet ügyebem* (O advokátech. Časový rozhled v Pešti 1841); *Verbűcsy István rővid életiraja* (krátký životopis Štěpána Verbűcsyho; tamt. 1842); *Megye-rendeser hajdan és most* (soustava župní nyní a jindy, 4 svaz., tamt. 1844—1848); *Turmeső oklevelekkel kísért jogtörténeti ismeretűkelt* (právnícko-dějepisné studie o Turmesšském diplomu; tamt. 1847); *Történeti vázlatok Dalmáciának hazánkhoz viszonyairól* (dějepisný náčrt v poměru Dalmacie k Uhrám, tamt. 1852); *Magyarország történeti, földúnti s állami legújabb leírása* (nejnovější historicko-geografický a statistický popis Uher, 4 sv. tamt. 1855) a j. v.

Pambour, François Marie Guyonnoe hrabě, nar. se r. 1795 v Noyennu, byl s počátku důstojníkem v dělostřelectvu a v generálním štábu franc. armády, vstoupil r. 1828 jako kapitan se služby a šil v Paříži. *Sepsal: Traité théorique et pratique des machines locomotives* (v Paříži 1835); *Théorie analytique des machines à vapeur* (tamt. 1844); *Calcul de la force des machines à vapeur* (tamt. 1845), a veliké množství učených článků s oboru mechaniky a matematiky do rozličných učených časopisů franc.

Pancíc Josef, dr. lėk., znamenitý přírodopyspec a profesor srbský, nar. se r. 1814 v Brebiru poblíž města Nového v Přímoří charvátském. Gymnasium navštěvoval v Rjece a filosofii studoval v Záhřebě. Náhylnost k přírodním vědám přiměla P-e k studiu medicíny na universitě v Pešti, kdež byl r. 1842 za doktora povýšen; nemínil se však s počátku praktickému lékařství oddati, nýbrž sptováním přírody se obrátil, pročez odešel do Vídně navštěvoval v l. 1845—46 přednášky Endlicherovy, načež přijal nabídnuté mu místo krajského lékaře v Kragujevci v kníž. Srbském, kterýž úřad po 7 roků zastával. R. 1853 obdržel konečně místo profesora přírodních věd na lyceu v Bělehradě, kde až dosavad působí. Od r. 1868 jest P. rektorem veliké školy. Vědecké práce, obvláště s oboru botaniky, sjednaly P-ovi slavné jméno v učeném světě daleko za hranicemi Srbska, a vysnazenán byl od více učených spolků svolením se úda; tak jest zejména údem srbského učeného družstva, Vídeňských spolků: botanického a geografického, botanické společnosti v Řesně a Société des naturalistes v Cherbourgu. Díla P-em sepsaná jsou následující: *Rěbs v Srbiji*

(1860); *Živí pesak u Srbiji i bilje što na njemu raste* (1868); *Zoologija* (1864); *Flora u okolini beogradskoj* (1865); *Ptice u Srbiji* (1867); *Mineralogija i geologija* (1867); *Botanika* (1868); *Kopaonik i njegovo podgorje* (1869); *Gradja za faunu kněževina Srbije* (1870); *Nešto o našim šumama* (1870). Mimo to vydal P. společně s prof. Visianim *Plantarum serbicarum pemptas* (1860) a *Plantae serbicae rariores aut novae* (1862). Mnoho pojednání s pera P-ova obsaženo jest v rozličných přírodovědeckých časopisech. Velikých zásluh získal si P. spřádáním a zvelebením přírodnického kabinetu srbských vysokých škol. *ŠZ.*

Pandiani, Costantino cavaliere, řijelci sochař italský, narozen r. 1837 v Miláně. Při jeho dlěch chválí mnozí jistou plastičnost a bedlivě provedení, jiní zase pohřšují v nich dosti jemného výrazu. Ke sdafilejším s nich náleží: mramorová socha *etrurské bohatýrské Camilly*; *Jaro*; *Eva* (mramorová soška); *Křillof Kolumbus* a *Beno dei Gossadini*, sochy pro galerii Viktora Emanuela v Miláně. *Mu.*

Panini Giampolo (tž Pannini, Giovanni Paolo pa.), italský malř, nar. v Piacenze r. 1695, † v Římě r. 1768. Vzděláv se doma v architektuře a v perspektívě odebral se do Říma, kdež zejména pilně se učil dle návodu Andresa Lucatteliho a Benedetta Luttioho, pracoval po nějaký čas tž ve způsobě Salvatora Rosy, jen že jeho malba posbyla pak poněkud své ráznoti. Byl údem akademie Římské a od r. 1732 tž údem akademie Pařížské. K nejzdafilejším obrazům jeho náleží: *Vnitřek chrámu Svatopeketského v Římě* (v Louvru Pařížském); *Zbytky staveb slohu dorickeho*, vynikající obvláště sdafilelou vzdušnou perspektívou (tamtěž), a *Pohledy z Fora a Colosseu Římského* (v Castle Howardu v Anglii). Mnohé s jeho maleb ryli P. Augier, P. le Bas a j. *Mu.*

Panizza, Bartoloměj rytř, lékař a přírodopyspec, nar. r. 1785 v Pavii. Odyv s prospěchem výborný studia lékařská vstoupil co ranhojiš do vojska Napoleona I. Posději vzdal se postavení toho, a zabývá se výhradně studiemi anatomickými v oboru tom záhy tak vyniknul, že udělena mu byla profesura pitvy na universitě v Pavii. Za výtečné působení své ve vědě anatomické, zejména za mnohá původní objevení a důmyslná badání v anatomii porovnávací jmenován byl P. skutečným členem akademie Milánské: *Istituto di scienze, lettere ed arti*. Roku 1838 udělen P-ovi řád železné koruny, následkem čehož povýšen byl roku 1842 v ddičství stav rytřský. Z četných spisů P-ových dlužno připomenouti: *Annotazioni anatomico-chirurgiche sul fungo midolare dell'occhio e sulla depressione della cataratta* (v Pavii 1821); *Osservazioni antropo-zootomico-fisiologiche* (v Pavii 1830); *Sopra il sistema linfatico dei rettili* (1833). Spis tento uznán od učenců na slovo vzatých za nejlepší práci P-ovu. Posději vydal ještě: *Ricerche sperimentali sopra i nervi*, kteréž dílo také jasykem německým vyšlo pod názvem: *Versuche über die Verrichtungen der Nerven. Mit Insätzen von Karl Schneemann*, r. 1836 v Erlangách. V *Giornale dell'Istituto lombardo* vydal P. množství výborných pojednání jako: *Annotazioni zootomico-fisiologiche sopra i rettili* (1847); *Ricerche sul sistema linfatico dei rettili e specialmente sulle vescicole pulsanti della Salamandra terrestre e dell'acquaioala*; pak *Osservazioni sopra i canali deferenti e le vescicole seminali* (1861). Spisy P-ovy přešly překladem v literatury cizí, zejména přeloženy u většín na jasyk francouzský a německý. Přední odborní časopisy vědecké v literatuře něm. toho času, *Müller's Archiv für Anatomie*

atd., a *Froriep's Notizen aus dem Gebiete der Natur und Heilkunde* přinášely pravidelně práce P-ovy v plném doslovném překladu. P. zemřel u vysokém stáří 82 roků v Pavii 17. dub. 1867.

Panjevac, ves v knížectví Srbském v kr. Jagodinském, má 580 obyvatelů a smířil soud. Zde se narodil pověstný v dějinách srbských Koča (Petrović) Kapetan, jenž r. 1787 s Rakušany proti Turkům bojoval, kterouž válku národ srbský podnes Kočinrat (v. t.) jmenuje.

Pankreas v. Slinivka v hl. d.

Pannasch, Antonín von (v. hl. d.) vzdal se velitelství nad národní obranou obdržel úřad v archivu rak. ministerstva války, v kterémž setrval až do své smrti, kteráž jej stihla 6. říj. 1855 ve Vídni. Z jeho dramát uvádíme ještě: *Johnson's Tod*; *Cserny Georg* (hist. drama v 5 jed.); *Das Labyrinth der Liebe* (veselohra v 5 jed.) a *Er lebt* (vesel. v 1 jed.).

Panneels, Willem van, nizozemský malíř a rytec, nar. v Antorfě ok. r. 1600, květl v letech 1630—38. Byl žák Rubensův a pracoval též v rozličných městech německých, zejména odebral pry se s Rýno-Kolína do Frankfurtu nad Mohanem. I v Madridě pry nějaký čas pracoval. Z jeho menších, avšak velmi duchaplně a přívabně dle jeho mistra leptacím způsobem provedených rytin náležejí k nejdaňilejší: *David, utínajíc hlavu Golíášovi*; *Svatí tři králové*; *Strojící se Venúše*. Dle něho ryly Konrad Woumans řadu podobisen starých Burgundských a Brabantských vojvod a brabat. *Mu.*

Panse Karel, nar. se 1798 v Naumburku, žil ve Výmaru co soukromý učitel, až r. 1832 převzal redakci Výmarských novin; r. 1835 stal se profesorem dějin a německé literatury tamtéž. Sepsal: *Launen meiner Muse* (1826 ve Výmaru, 2 sv.); *Geschichte des preussischen Staates* (v Berlíně 1827, 6 sv.); *Frankreich und Europa* (v Lipsku 1830) a j. v. Roku 1823 počal vydávati kritický časopis *Prometheus* a r. 1826 měsíční zábavník *Der Eremit*.

Panselinos Manuel, mnich a malíř s města Thessaloniky, květl v XI. nebo XII. stol. a považuje se za vlastního původce č. zakladatele novější tak sv. byzantské malby. *Mu.*

Pansner J. H. Lor., nar. se 1777 v Arnstadt; vybidnut vládou ruskou podnikl geometrické měření hranice rusko-činských a byl až do 1836 ředitelem obchodní školy v Petrohradě, kde † 1851. Sepsal: *Pyrotelegraph* (v Petrohr. 1801 a 1829); *Resultate der Untersuchungen über die Härte und spezifische Schwere der Mineralien* (tamtéž 1818); *Versuch einer deutlichen Darstellung der Methode Distanzen durch den Schall zu bestimmen* (tamtéž 1812); *Versuch einer tabellarischen Übersicht der russischen Münzen* (2. vyd. tamtéž 1833).

Panum Petr Ludvig, lékař, nar. se 19. pros. 1820 v Rönne na ostrově Bornholmu, jest od r. 1853 profesorem physiologie na universitě v Kielu a od r. 1859 členem král. dánské společnosti učených. Sepsal: *De første Begyndelsesgrunde i Naturlaeren* (1845); *Om Fibrinen i Almindelighed og om dens Coagulation i Sædelesked* (1851); *Physiologische Untersuchungen über das Sehen mit zwei Augen* (v Kielu 1858) a mnohé jiné menší ophthalmologické a nasografické práce.

Panvic, starožitná rodina, jak se podobá, s Lužic, se Slezska a Kladska do Čech přibýlá. Dědila se na několik větví, tak na př. v tit. s r. 1534 připomíná se Antonín P. s Rotlevu, v tituláři s r. 1589 přichází Sigmund P. s P. na Boříně; r. 1628 žil Kašpar P. s Kutelovic, cis. ritmistr, který byl t. r. přijat za obyvatele kr. Českého. Nejčastěji však připomíná se v Čechách ta větev, která

se psala s Lomnice a užívala v erbů štítu na příd rozpoltěného, jehož dolní polovice černé barvy, horní pak na dvě části rozštípena, s nichž pravá bílá a levá červená jest, a nad helmem dvou rohů bítvolových. — V druhé čtvrti XVI. stol. drželi P-ové Lom. statek Chodov (Chudobu?), s nichž r. 1556 připomíná se Bartoloměj P. a posději v l. 1580—1615 jiný Bartoloměj P. na Chodově. Tento gñšl za manželku Juliánu s Chodova, byl poručníkem sirotků Slepoticých, prodal r. 1609 k jich ruce statek Hradišský, a připomíná se ještě r. 1615; téhož času žil také Václav P. s Lom., který zemřel r. 1606 a pochován jest v kostele Bystřickém blíž Libáně v Bydžovsku. — V minulém století (1758) připomíná se Frant P., který byl kanovníkem Královéhradeckým. — V hrabství Kladském a knížectví Slezským kvetou P-ové již od XIII. stol., a jmenovitě připomínají se v knížectví Hlohovském již r. 1297 a 1312 mezi předními rody šlechtickými. Dělili se tu tolikrát v několik větví, totiž ve větve: a) Albendorfskou a Rengersdorfskou, b) Lomnickou, c) Mechvickou, d) Piskovinskou a Vikolickou, a drželi i dříi až po tu chvíli rozličné šboží v Slezsku a Kladsku. *Ra.*

Paon, Louis le, franc. kreslitel a malíř bitev v Paříži, nar. ok. r. 1740, † r. 1785. Za svého mládí byl vojákem, načež věnoval se umění studoval s obzvláštní pilností anatomii koňů. Stal se pak soupeřem Casanovovým (v. t.), jemuž sice co do barvitosti a zápalu se nevyrovnal, nad nějž ale v kresbě a věrnosti předčil. Někteří za to mají, že byl i jeho žákem, což ale až posud není rozhodnuto. Čelnější s jeho maleb jsou: *Oblehání turze Svatošlípské*, *Oblehání Granady* (ryl Godefroy) a podobisny *Lafayette* a *Washingtona* (ryl Noel le Mire). *Mu.*

Paonazzo, ital., tolik co fialový; od krásné barvy, jakou jest po přednosti páv (paone) částečně ozdoben. Slovo to se brává zejména při barvě talárného obleku, jehož právem někteří duchovní dle vyššího stupně bývají vyznamenáni: u př. „papežský komorní pán in obito p.“ (v hábitě fialovém, v klerice fialové). *Dcha.*

Pap Ignác, maď. spisovatel, nar. se 1800 ve Vesprimu; studia svá konal ve Vesprimu a Pešti, kdež filosofii a posději medicinu poslouchal. Co praktický lékař usadil se ve svém rodišti, kdež jej později kapitula kanovnická za svého lékaře zvolila. Práce své literární, které se rozličných oborů týkají, uveřejňoval buď různě po časopisech aneb je samostatně vydával, jako hlavně *Eredeti holmi* (originalie, ve Vesprimu 1826); *Magyar Poesis* (maď. básnictví, tamt. 1827); *Magyar orthographia tanítványok számára* (uherská orthografie, tamt. 1830); *Ékhó* (Osvěna, tamtéž 1832); *Marhadög* (O dobytém moru, tamt. 1842); *Székesi Almanach* 1843 (chirurgický almanach); *Ékes-szólászat* (Rhetorika, tamt. 1847) a j.

Papineau Louis Jos., státník angl., nar. se 1787 v Montrealu na Kanadě s rodiny s Francie vystěhovalé, r. 1810 otevřel v Montrealu advokátskou kancelář; roku 1814 zvolen za Montreal do sboru zákonodárného byl hlavou opozice proti těm, kteří hlasovali pro spojení obou Kanad; několikrát byl předsedou jmenovaného shromáždění, v jehožto záležitostech vícekrát do Anglie cestoval, kdež sbudil co výtečný řečník všeobecnou na se pozornost. R. 1837 byl hlavou kanadského povstání a utekl se po nezdaru sáměrd svých do Spojených Obcí severoamer., navštívil též na nějaký čas Paříž; amnestován vrátil se posději do Kanady, kde opět se postavil v čelo strany republikánské.

Papke Jeremiáš, nar. se r. 1672 v Greifswaldu,

byl od r. 1782 profesorem matematiky na universitě svého rodného a † r. 1786. Proslavil se spisy: *De phaenomenis quibusdam coelestibus* (v Greifsw. 1702); *De ventis in atmosphaera* (tamt. 1708); *De conjunctionibus planetarum et conjunctione Mercurii cum sole* (tamt. 1710); *De effluviis corporum naturalium ex atomorum doctrina* (tamt. 1726) a j.

Pařížští Jan, filolog polský, profesor porovnávací jazykovědy slovanstvé na vysokých školách Varšavských a akademii Hmako-katolické, ředitel ústavu bluhoněmých a člen rady pro veřejné vchoování v království Polském, nar. se r. 1819 v městěku Vídeň v Kovenanské gubernii. Ukončiv studia gymnasiální ve Vídni odebral se na univ. Moskovskou, kde se kandidatem filosofie stal. Z Moskvy povolán byl na profesora do Varšavy, kdež na reálném gymnasiu, v akademii pěkných umění a slechtickém ústavu vyučoval. Posději působil co starší censor u Varšavské censury a dohlížel nad školami, až se mu místa profesorského pro porovnávací jazykovědy na universitě tamějši dostalo. Mimo různé vědecké články a rozbory kritické, uveřejněné v časopisech polských jakož v Encyklopedii povětečné, vydal o sobě r. 1862 překlad Helmholtzovy *Kroniky slovanstvé* a r. 1864 *Lekce vstupné o filologii porovnávací slovanstvé*. V jazyku ruském napsal: *Úvahy filologické o jazyku ruském a porovnání se staroslovanstvem a jinými jazyky slovanstvními* (1841); *O literatuře polské* a j. v.

Papon Jean Pierre, nar. se 1734 u Nissy, byl učitelem humanior a rhetoriky v Marseille, v Lyonu a jinde, posději bibliotekářem v Marsellu, a † v Paříži 1803. Sepa.: *Voyage de Provence* (1780 a 1787, 2 sv.); *Hist. de Provence* (v Marsellu 1777—86, 4 sv.); *Epoques mém. de la peste* (tamtéž 1800, 2 sv.); *Hist. de la révolution* (vyd. od jeho bratra 1816, 6 sv.).

Papratulca, pravosl. klášter v Bosně, v nahii Maglajské, leží pod pohorím Borogovo svatým. Založil jej srbský král Dragutin († 1817), a jeho synové Vladislav a Orošica, kteří zde i odpočívají, dostavili klášter. Od Turků spustošen ležel dlouho v sutinách, a teprv r. 1856 byl opraven. Šk.

Papuzynski, polský malíř s Krosna rodlý, kde i poslední léta svého života strávil († 1830), pracoval ponejvíce pro tamějši kapucíny. V kostele jich nacházejí se od něho čtyři oltářní obrazy, představující *Sv. Františka Seraf.*, *Sv. Felixe*, *Sv. Antonína* a *Bolestnou Matku Boží*. V káře tamějšiho kláštera vyobrazil *Umučení Páně* a v refektáři osobil stěny několika malbami. Mú.

Para du Phanjas François, učený jesuita, nar. se 15. led. 1724, byl během času učitelem v Marsellu, Grenoble a Besançonu, po srúšení řádu pak šel v Paříži a † v kv. 1797. Sepal.: *Théorie des sensibiles ou Cours complet de physique spéculative expérimentale systématique et géométrique* (v Paříži 1772, 4 svaz.); *Principes du calcul et de la géométrie* (tamt. 1778); *Éléments de physique* (tamt. 1781); *Théorie des nouvelles découvertes en genre de physique et de chimie* (tamt. 1786) a j.

Parafianc, fr., něm. *Seitenwahr*, pobočí, v polním pevnostství náryp umístěný v bocích ohražené posice na sástitu posádky proti nepřátelské stěbě z boků. Čeký.

Paraguay (v. hl. d.). Dějiny. R. 1858 se měl prezident Don Carlos Antonio Lopez, jenž po celých 18 let vládl téměř neobmezeně P-em, a přenechal hodnost prezidentskou v sásvěti své na syna Franciska Solana Lopeza. Za jeho vlády zapletl se P. do několika válek se sousedy, zejména s Brasilíí. V sousedním Uruguayi (v. t.) stáli

totíž proti sobě v beji Blancos (Bílí) a Colorados (Barevní); Brasilie pak ujala se nádeľníka tšého posledních, totiž generala Floresa, a hrosila, že semí ve prospěch jeho vojakem svým obsadí. P. sadal proti tomu 30. srp. 1864 protest, nicméně vnikli však Brasilští v Hjí. 1864 do Uruguaye, a tím savdán podnět i k válce mezi P-em a Brasilíí. Když pak Brasilští během času Florensovi v Uruguayi na prezidentský stolec dopomohli, obrátil se i tento stát proti P-i. V sálekřitostech obchodních snepřátelili si v této době P. i republiku Argentinskou, a 4. kv. 1865 usavšela Brasilie, Uruguay a republika Argentinská proti P-i spolek, a počaly vésti proti této republice společnou válku. P-ští hájili se nad míru hrdinně, tak že válka trvala s malými přestávkami až do r. 1870, kdež skončila pádem pevnosti Humaity, dobytím Asuncionu a smrtí diktatorovu. Mír byl usavřen 20. čna 1870, a P. byl nucen povolití svobodnou plavbu po řekách P-i a Paraná. Válku p-skou vypsal Thompson (1869).

Parascenium (s řec.) nazýval se při divadlech řeckořímských dle jedné vchoď na jevišti, dle jiných prostranná místnost k uschoování potřebného k divadelním představením nářadí; dle jiných dokonce též jen pokoj k oblékání a převlékání se hercův, naše garderoba.

Parasole Norzini Leonardo, italský dřevorytec, nar. v Římě ok. r. 1570, † tamtéž ok. r. 1680. Jeho díla vynikají přesnou kresbou a bedlivou řesbou. Ke sádekřejším s nich náleží: *Zvšetování P. Marie* dle Tempesty; dřevotisky v Rostlináři papežského lékaře Castora Durante, vyd. na rozkaz papeže Sixta V., dřevotisky v Novém Zákoně, arabsky a latinsky vyd. — Jeho manželka Isabela, sestavivši knihu rozličných ženských prací díla drhaneho, vyřezávaného atd., ryla výkresy k ní sama ve dřevě, podobněž i mnohé správně provedené byliny v Rostlináři kářište Cesiho s Aquasparty. Pracovala v Římě ok. r. 1600 a zemřela tam v 50. roce svém. — Její sestra Geronima ryla ponejvíce dle Antonia Tempesty, a k nejsádekřejším jejím dílům náleží řada *výjevů se života sv. Antonína* a *Boj Centaurů s Lapithy*. Mú.

Paravey, Charles Hippolyte de, nar. se 25. září 1787 ve Fumay, v depart. Ardennském, byl od r. 1816 až do 1822 inspektorem na polytechnice Pařížské a posději franc. státním inženýrem, v kterémž úřadě setrval až do r. 1848, v němž dán jest na odpočinek. P. proslavil se s oboru astronomie a věd přirodních mnohými spisy, s nichž uvádíme: *Aperçu des Mémoires sur l'origine de la sphère et sur l'âge des zodiaques égyptiens* (v Paří. 1821); *Nouv. considerations sur le planisphere de Dendera* (tamt. 1822); *Essai sur l'origine unique et hieroglyphique des chiffres et des lettres de tous les peuples* (tamt. 1826); *Essai sur quelques zodiaques apportés des Indes 1833 v Annal. de phil. chrétienne*; *Astronomie ancienne et égyptienne et astronomie chez les Japonais et les Chinois* (tamtéž).

Paravicini [paravičiny] Tito Vespasiano, říjící (?) stavitel a malíř architektury v Benátkách. Od r. 1840 zastával v řechém městě ředitelství polytechnické školy, a obnovil též mnohé s tamějších krásných středověkých paláců. Šetřil při tom bedlivě původního slohu. Maluje též velmi sádekřil obrazy architekturní. Mú.

Parcellis, též Percellis 1) Jan, holandský malíř a rytec XVII. stol., nar. v Lejdě ok. r. 1597, † v Leyerdorpe roku neznámém. Učil se u H. C. de Vrooma, a posorovav s nebespědím života rozličné sjevy rozbouřeného moře uměl je též ve výjích hrše představovati. Z jeho rytin sádekřují

býti jmenovány: 12 menších námořských předmětů a 12 listů s lodmi spojených provincií holandských. — Jeho syn 2) Julius P. pracoval v téměř oboru a s tímž úspěchem co otec. *Mu.*

Parczewska Róza, polská malířka, dcera plukovníka a statkáře na Litvě Ignáce P-kého, a Salomey z Dasiwoniukich, nar. se 15. září 1799. Strávil mládí své v osamělosti venkovské zasvětila je výhradně rodině a skutkům dobročinným. Jedinou zábavou jí byla malba, ku kteréž dčila v sobě zvláštní povolání a zálibu. Není nám povědomo, kdo ji v tom vyučoval, avšak dila jí provedená svědčí, že v umění tom neobyčejného stupně dosáhla. Malovala se stejným úspěchem jak v oleji, tak i v miniatuře. Oblíbení sobě milé sáskouti v lůně své rodiny vydala se toliko jednou r. 1847 na malou cestu po vlasti a navštívila i Variavu; avšak ochrnuvši na to strávila pak delší čas na lázku a skončila život svůj práním neduhem 20. říj. 1852, pochována jsouc ve farním kostele v Němčíně. Celnějším z jejích maleb olejních jsou: *Prosměněné Páse* dle Rafaela, dříve v katedrále Vileňské; posději přeneseno do kostela Němčinského; *Nepokorněné počty Panny Marie* v kostele bernardinském v Kretyně; *Matka Boží* v kostele Žydomlaňské; *Bolestná Matka Boží*, velmi zdařilá to kopie s obrazu neznámého mistra vláského; *Zjevení se Pána Krista apoštolům* dle Rembrandta; *Vyvolavení sv. Petra ze žaláře*, kopie s Pompea Battoniho; *Pán Kristus rozmlouvající s Nikodemem*; *Společ. sv. Romualda*; *Hlava Pána Krista*; *Pán Kristus mezi Farizeji*; *Matka Boží*; *Soud sv. Pavla*; *Podobizna Žofie Potocké* dle Lampiho; *Sv. Maria Egyptská*; z jejích miniatur pak: *Pán Kristus*; *Ludvík XIV.*; *Ludvík, kníže Burgundské*; *Pant de lo Vallière*; *Pant de la Rochefoucauld*; *Van Dyck malíř* (vesměs dle Petitota); *Sv. rodina* dle Rafaela a *Pán Kristus žehnající mládež* dle Overbecka. *Mu.*

Paré (v. hl. d. Partsch) Frant. Xav., narodil se 30. led. 1760 v Duchcově co syn chudých rodičů, stal se vokalistou v Jihlavě; posději odebral se do Prahy, kde studoval filosofii a práva a vyučováním v hudbě skrovnou výživu našel, posději řídil operu u společnosti divadelní Frant. Spenglera. R. 1800 jmenován jest ředitelem kůru v Tejně na Starém městě Pražském. Vynikaje důkladným vzděláním v hudbě sepsal i mnohé skladby hudební, zejména ofertoria, graduale, mnoho písní i výborná kvarteta, jakož i jednu kantatu, čtyři mše a velkou mši koncertní, též operu *Viktor a Heloise*, která se již v letech 1793 a 1794 provozovala; nejzdařilejší části skladby té jsou sbory čarodějnic a arie královny. † 6. dub. 1822. (*Čechoslava* r. 1825 str. 390; *Diabla* str. 426.)

Parcus 1) David, též Wängler jmenován, znamenitý theolog, nar. dne 30. pros. 1548 ve Frankensteinu v Horním Slezsku, studoval v Heidelbergu, byl kazatelem v Schlechtenbachu, učitelem v Heidelbergu, pak opět kazatelem v Hemsbachu, v Oggersheimu, ve Vinzingách, r. 1584 v Heidelbergu představeným v *Colegium sapientiae*, r. 1592 radou, r. 1598 profesorem theologie, a † v Heidelbergu 13. čna 1622. P. působil hlavně pro sjednocení reformovaných a luteránů, spracoval tak zvanou Novoměstskou bibli a vydal mnoho spisův. — Syn jeho 2) Jan Filip P., nar. 24. kv. 1576 v Hemsbachu, † 1648 co ředitel gymnasia v Hanavě, byl výborným theologem a kritikem.

Paris Jan, nar. se r. 1829 v Čechách, vstoupil po skončení filosofických studií na nějaký čas do kláštera malteského, posději z něho vystoupil a

studoval práva na vysokých školách Pražských. Po skončení těchto studií odebral se do Vídně a stal se tam úředníkem v eis. dvorní knihovně. P. pěstoval s velikou zálibou vědu historickou, zejména odbor numismatický, a sebral veliké množství památných mincí a autografií. Mimo některé menší beletrické práce, kteréž uveřejnil v *Lamtru*, podal v *Památkách archaeologických* důkladnou monografii hradu Rohozce v Bolešlavsku, jakož i genealogický přehled rodu hrabat Desfours-Walderoda. Též pracoval o *příruční knise pro sběratels autografů*, když jej 20. kv. 1861 v Praze předčasná smrt zachvátila.

Parise Jean, franc. médailleur XVII. stol., byl za vlády královny Kristiny povolán do Štokholmu, kdež provedl rozličné medailie, vstahující se ku vládě řečené královny a jejího nástupce Karla Gustava. † r. 1655 ve Švédsku na statku Lecko. *Mu.*

Paříž (v. hl. d.) byla ve válce francouzsko-německé s r. 1870—71 dne 19. září 1870 od Němců obklíčena a od 27. pros. s východu, od 6. led. 1871 s jihu a od 21. led. konečně i se severu bombardována. Z jihu donášela střeliva až ku paláci Luxemburskému, ku Pantheonu a ku chrámu Sv. Sulpice. Jakkoliv P-ská posádka učinila několik soufalých výpadů (a sice zejména 28.—30. říj. 1870 směrem k Brie a Champigny, 21. pros. opět směrem k Le Bourgetu, 18. led. směrem k Mendonu, Clamartu a Le Bourgetu a 19. led. směrem k Versailu), byla P. nucena 28. led. 1871 kapitulovati. Dne 1—3. břez. vešla část pruského vojska do Paříže, a císař Německý měl v Hippodromu v Longchampsu vojenskou přehlídku. Od konce března pak až do květa byla P. jevištěm hrůšného řádění komunalistů, kteří celé Tuillerie, většinu část Louvru, Palais royal, Palais Luxembourg (s částí), radnici, soudní palác a velkou část ulice Rivoli pobobili. I sloup Vendémský byl 16. kv. 1871 na rozkaz komunální vlády rozbořen. Ostatně viz čl. Francie v Doplňku str. 199 a 200.

Pařížek s Pařískou, česká rodina starožitná, která kvetla již v XV. století a užívala v erbů štítu bílé a červené šachované, jsouc v držení zboží šosovního i zemského ve východních Čechách. — R. 1513 přichází Čeněk P. na Radboři a Oldřich P. za sněmu a v smlouvách rozličných; v titul. s r. 1534 čteme Čenka a Ctibora P-ska, pak Jana P-ska, Oldřicha P-ska na Radboři a Václava na Sukdole. Jan P. držel tehdejší tvrz Lorec u Kutné Hory, a měl za manželku Kateřinu ze Svárova; r. 1558 byl však již mrtv. Hendrich P., syn Oldřichův, prodal ještě před shořením desk statek svůj Janovičky Adamovi z Říčan a vložil jej r. 1542 k ruce jeho znovu do desk. T. r. vymal Václav P., že před shořením desk prodal statek Hranici Václavovi Poplovi s Vesce a koupil r. 1544 od téhož Václava Popla statek Pašín. — V tit. s r. 1556 přichází Václav P. na Svojičích, pak Jan P. s Pařískou. R. 1578 byl na sněmu Oldřich P., a v tit. s r. 1589 čteme Oldřicha P-ska ve Sviněšanech, pak Hendricha a Jáchima P-sky s Pařískou. *Ra.*

Parker, sir William (v. hl. d.), stal se r. 1863 admirálem a † 12. list. 1866.

Parma Giulio, spisovatel, nar. se v Zadru (kdy?). Práva studoval v Pádově, kde též hodnosti doktorské dosáhl; co advokát usadil se ve svém rodišti, kde † 1836. *Septs.: Dei più semplici mezzi onde rianimare l'agricoltura dalmatina* (v Benát. 1790); *Istruzione di agricoltura pratica pei contadini della Dalmazia* (tam. 1793); *Analisi critica del piano di scolastica educazione esposto dal Francesco*

Dre Segnemanovich (v Zadru 1808). Zvláštního jména sjednal si v Dalmacii skládáním slavnostních a jiných přiležitostných básní.

Paroy [paroa], Jacques de, franc. malíř na skle, nar. v Saint-Pourcainu sur Allier v Alverni ke konci XVI. stol. Vzdělávav se v Římě u Domenichina odebral se odtud k dalšímu vzdělání svému do Benátek, načež usadiv se v Paříži malbami tam ozdobil okna v presbyteriu chrámu Saint-Merry, navrhl též pro kaplu téhož kostela kresby, *Rozsedek nad Zuzonou* představující, kteréž pak Jean Nogare na skle provedl. V Gannatě maloval na skle pro tamější velkou kapli obrazy čtyř otců církevních, vypodobiv při tom arcibiskupa Aixského a jiného pána s Filhotu. Ke konci XVII. stol. † v Moulinsu, dosáhnuv neobvyčejně vysokého věku 102 let. *Mú.*

Parria E. T., novější malíř genru, v Londýně žijící. Jeho malby vynikají půvabností motivů, skvělou barvitostí a jemným provedením. Ke sdařilejším z nich náleží: *Needa* (s r. 1831); podobizna královny Viktorie (ryl Wagstaff), a *Zrušená přehra* (ryl J. C. Bromley). *Mú.*

Parrocel, též **Parocel**, jméno umělecké rodiny francouzské, jejíž čelnější údové jsou: 1) **Joseph**, malíř a rytec, nar. v Brignollesu v Provincii r. 1648. Jelikož jeho otec Barthélemy, byv též malířem, již r. 1660 semřel, učil se mladý Josef umění u staršího bratra svého Ludvíka v Languedoku, strávil 8 let u něho, načež odešel do Paříže. Pobyt tu 8 let odebral se pak do Říma, kdež obvláště přátelaké obcování s na slovo vzatým malířem bitev, Bourguignonem (v. t.), rozhodný vliv naň mělo. Prodáv 8 let v Itálii a navštívil kromě jiných měst pa delší čas i Benátky, odebral se r. 1676 podruhé do Paříže, kdež rok na to se stal údem akademie a r. 1708 radou téhož ústavu. Ministr války Louvois dal jim jednu z jídelních síní v invalidovně malbami ozdobiti, a rozličné bitvy pro Versail a Marly vymalovati. Pro hlavní chrám Matky Boží (Notre Dame) v Paříži maloval *P. Sv. Jana Křt. na poušti kdesyjského*. V muzeu Lyonakém jest od něho sdařilý *Odpovědník několika jezdců*. Paprsky uměl P. výtečně podávat; avšak jeho barvy časem poněkud se potmívají, a též jeho kresba nebyvá vždy docela přesná. Mnohé obrazy, jako řadu 48 *výjevů z života Pána Ježíše* dle svých vlastních maleb duchaplně ryl způsobem leptacím ve mědi. † r. 1704 v Paříži. — Jeho syn 2) **Karel**, nar. v Paříži r. 1688, učil se s počátku u otce, posléž u la Fosse, a obdržev několik cen akademických odebral se pak do Říma s podporou královskou, a provedl tam několik obrazů historických. Po svém návratu do Paříže věnoval se výhradně malbě bitev, a jmenován jest r. 1745 profesorem. V tu dobu nařizeno mu, dopravit krále do Flander a malovati tehdejší jeho válečnou výpravu, ve kteréž Karel P. se účastnil co jasec. Představil mezi jinými i *tureckého vyslance* před a po audienci v Tuilerích, kterážto malba i v gobelínech byla provedena. † v Paříži r. 1762. — 3) **Pierre P.**, syn svrchu jmenovaného Ludvíka, nar. v Avignoně r. 1664, † r. 1739, byl žákem svého uje Josefa a v Římě Carla Marattio. Z jeho maleb jmenují se co zvláště sdařilé: *13 výjevů z života Tobidásova* v St. Germain-en-Laye, a s duchaplně způsobem leptacím provedených jeho rytin *Triumf Amfityry*. *Mú.*

Pars William, angl. kreslitel a malíř, nar. v Londýně r. 1742. Učil se v Shipleyově kreslitelské škole a na akademii St. Martinánské. R. 1764 obdržev cenu za obraz historický poslán jest od společnosti ochotníkův co kreslíč s komisí k vypátrání starožitností do Řecka, kdež strávil tři léta, načež do-

provázel Palmerstona na cestách po Švýcarsku a po Itálii. Roku 1770 jmenován jest údem akademie; r. 1776 poslala jej společnost ochotníkův opět do Říma, kdež ale † již r. 1782. Mnohé s jeho kresb s Řecka byly Byrnem a j. rytý. *Mú.*

Parthenogenese (z řeč.), panenské plosení. Až do let padesátých našeho století byla v zoologii i botanice všeobecně uznávána zásada, že každé pravé vajíčko jen tehdy na samostatného jednotníka se vyvinouti může, když bylo na ně srodňující semeno mužské působilo. V posledních letech však posorovány byly od přírodopysců úkasy, jež učinily zásadu tu záhadnou a jež nasvědčují tomu, že v některých případech i bez srodňujícího semene mužského jednotlivci povstávají mehou. Siebold úkasy tyto na základě vlastních zkušeností první ve spise *Wahre Parthenogenese bei Schmetterlingen und Bienen als Beitrag zur Fortpflanzungsgeschichte der Thiere* (v Lipsku 1856) sebral. Namáhavými akouškami Siebolda, pak proslulých včelařů Daierzona, svob. pána s Berlepschů a Lenkarta, podařilo se nejprve dokázat p. u včel, při nichž se osvědčilo, že vajíčka, s nichž samečkové čili trubci včel povstávají, ponhou silou přírodní bez předešlého srodňujícího semenem mužským, se vyvinou i dokázáno tudíž, že ke vzniku trubců není srodňující potřeba. Dalším badáním vyšlo na jevo, že jako u včel, tak i u ostatního společenského hmyzu blanokřídleho, zejména u čmeláků, vos a mravenců se p. vyskytuje. Totéž se shledalo u některých ráčků s čeledi dafnidce (*Daphnia*), u jistých motýlů s čeledi molů (*Solenobia triquella* a *S. lichaella*), u vakonožce hlasejšdovitého (*Psycha helix*), u červů (*Coccida*) s rodu *Leucaniam* a *Aspidiotus* a j. Srov. Lenkart *Zur Kenntnis der Generationswechsel und der Parthenogenese* (ve Frankfurtu. M. 1858); A. Barthélemy *Études et considérations générales sur la Parthenogenese* (*Annales des sciences natur.* XII.); a v jazyku českém články Kotalův *O melagenesi a parthenogenesi u živočichstva* (Vesmír, 1871 číslo 11 a 12). *Bbk.*

Parthey Gustav (v. hl. d.) konal v posledních letech častěji cesty do Říma, kde se oblíbenými svými studii o starožitnících zabýval, a tam jej zastihla také náhlá smrt 2. dub. 1872.

Partikularisté jest v Německu název oné politické strany, která se spouje proti obmexování politických práv jednotlivých zemí ve prospěch sjednocení, silného Německa.

Partini, žijící stavitel italský, provedl mezi jiným návrh k přáceli velikolepé katedrály Florentinské, kterýž se považuje za nejkrásnější s návrhy trojštinných, soudaně s ním shotovených. *Mú.*

Parton Arthur, velmi schopný americký malíř krajin, v New-Yorku žijící, jehož malby toho druhu velice se chválí. *Mú.*

Partsch Xaver P., skladatel český v. Parě v doplňcích.

Parys Piotr, malíř polský, v první polovici minulého století v Krakově umění své provozovavší, pracoval ponejvíce pro Krakovského kastelána knížete Wiśniowieckého, měl pěknou sbírku obrazů, a s jeho vlastních maleb pochvalná směnka se činí o obraze, jež v oleji maloval r. 1759 pro arciděně Lopackého při chrámě Panny Marie v Krakově, a na němž představil téhož *Jacka Lopackého, smýslojícího nohy 12 kmetův v témež kostele P. Marie*. *Mú.*

Pasažerní hrazení, tolik co dočasné, prozatímní polní hrazení, na rozdíl od hrazení stálého, permanentního. Vis čl. Fortifikace a Hrazení. *Čbký.*

Pascutti Antonio, ital. malíř, s Říma (dle jiných s Benátk) pocházející a v Paříži svoje umění provozující. Vzdělával se na Benátské akademii a maluje architektury, krajiny, dekorace a genrové obrazy. Jeho *Canal grande v Benátkách* jest velmi poeticky pojat a umělecky proveden, podobněž velmi duchaplně a živě jeho *Fies Barcelonský*. Při Pařížské výstavě r. 1867 maloval P. dekorace na průčelí papežského oddělení. **Mů.**

Pasinelli Lorenzo, ital. malíř a rytec, nar. v Bologni r. 1629, † tamtéž r. 1700. V kreslení a v malbě učil se u A. Baroniho a u S. Contariniho; krom toho navštěvoval i školu Fl. Torreh. Pracoval nějaký čas v Turíně a v Mantově odebral se do Říma. Strávil nějakou dobu též v Benátkách směnili tam způsob svého sestavování postav a svého oroužení dle způsobu Pavla Veronského, načež se vrátil do svého rodiště. Z jeho maleb náležejí k nejzdařilejším: *Sv. František, křtící mrtvého v kostele téhož svatého v Bologni*; *Vjezd Pána Krista do Jerusalema* v Certose Bolognské; *Těložádvar s limbu* tamtéž. Z jeho rytin, leptacím způsobem provedených, chválí se zvláště: *Mučnická smrt rozličných svatých*; *Sv. Jan Křtitel na poušti kázající*; a *Vraždění dítěte* dle Guida Reniho. Dle P-ho ryli D. Bonavera, J. Fabri a j. Jeho návodem vzdělalo se též několik schopných žáků, zejména Ercole Pietro Fava. **Mů.**

Pasini, cavaliere Alberto, říjící malíř italský, s Brusseta u Parmy rodilý, a v Paříži, kdež u Ysabey se vzdělával, umění své provozující. Maluje ponejvíce arabské a perské výjevy ve způsobě velmi naturalistickém. Co zvláště zdařilé s obrazů těch jmenují se: *Sach Perský na cestách po své zemi*; *Karavana na poušti*; *Kurfyr v pustinách perských*; *Lov se sokoly na jezeře Urumatinském*. Dostalo se umělci tomu již mnoho vysnamení; mezi jiným udělen mu r. 1868 kříž čestné legie. **Mů.**

Pasković Jan, nar. se v Oseku 23. ún. 1803, † v Novém Sadě 24. kv. 1855. Gymnasialní studie odbyl ve svém rodišti, a později navštěvoval vyšší učiliště v Segedině a Šarospataku. R. 1826 stal se advokátem, od r. 1826 do 1840 byl fškálem ve Vukovaru. R. 1842 stal se sekretářem Karloveckého arcibiskupa a setrval v tom postavení až do r. 1849. Toho roku byl radou prozatímní vlády Vojvodiny Srbské, načež v měsíci březnu poslán do Vídně, kde u centrální vlády národ Srbský zastupoval. Ve Vídni setrval až do srpna r. 1852, načež jmenován radou při Novosadském kr. soudu. Byl horlivý národovec, a obzvláště r. 1848—1850 mluvil si velikých zásluh o prospěch národní věci. **Sč.**

Passaglia Carlo (v. hl. d.) založil r. 1862 časopis *Mediatore*, který vedl tuhé boj proti Římské kurii a její světské moci. Po událostech r. 1866, které porážoval sa dokonání sjednocení Itálie, sám od dalšího vydávání toho listu, jenž se byl nyní sbytečným stal, upustil. Mimo v hl. d. uvedené spisy uveřejnil ještě: *Per la causa Italiana ai vescovi cattolici* (ve Florencii 1859); *Obbligo del vescovo Romano e pontifice massimo di risiedere in Roma, quantunque metropoli del Regno italico* (tam. 1861); *Della Scomunica* (tam. 1861); *La questione dell'indipendenza ed unità d'Italia dinanzi al clero* (tam. 1861) a j.

Passé (též de Pas, de Pass, van de Pass a Passaeus), jména umělecké rodiny holandské, zvláště v ryjectví vynikající. 1) Křišpín de P. starší, kreslič a rytec, nar. se v Armuyden ve hrabství Seelandském ok. r. 1580. Vyučiv se v umění svém u Dirka Volkaerta Cornhaerta provozoval je pak v rozličných městech, zejména v Ko-

lině na Rýně, v Utrechtě, Amsterdamě, Paříži a Londýně. Rydlem vládnul, jak bylo třeba, velmi důrazně i velmi jemně, tak že mnohé z jeho rytin Goltziusovým po bok se staví. Ke zdařilejším z nich náležejí: *Podobizna Dánského krále Kristiana IV.*, *podobizna Anglické královny Eližběty v celé postavě*; *13 výjevů ze života Ježíšova* a *19 výjevů z umučení Páně*. Krom toho uveřejnil dílo s rytinami o rozměrech lidského těla atd. — Jeho syn a žák 2) Křišpín mladší, nar. v Utrechtě r. 1585, květl v letech 1607—45. Rytiny v Pluvinelově díle o jezdecké r. 1629, zdají se, že pocházejí všechny od něho. — Dcera a žákyně Křišpína staršího 3) Magdalena, nar. v Utrechtě okolo r. 1583, pracovala toliko rydlem s velikou bedlivostí a přehledností. Ve svých rytinách dle Elsheimera hleděla nápodobiti způsob Hendrika Gondta, jenž sice v důlnku přisvitu se nevyrovnala, na to tím více docílila jemným vedením rydla a shodou barev. Její krajiny jsou zvláště zdařilé. — 4) Šimon, nejmladší syn Křišpína staršího, nar. v Utrechtě r. 1591, byl i jeho žákem. Odebral se do Anglicka ryl tam dílem podobizny, dílem i historické předměty. Z prvních jmenují se: *Král Jakub I. ve výklenku sedící*; *Anna, jeho manželka, na koni*; z druhých: *Pán Ježíš se zátky v Emausech a Svatá rodina*. Strávil 10 let v Anglii odebral se do Kodaně, kdež i † co rytec královský a co též tamější akademik. — 5) Willem, druhý syn Křišpína staršího, nar. v Utrechtě r. 1590, učil se podobněž u svého otce, načež odebral se do Anglie došel tam svými rytinami, ponejvíce podobizny představujícími, pro výtečné jich provedení velké pochvaly. K nejzdařilejším z nich náležejí: *Robert Dudley, hrabě s Leicesteru*; *Robert d'Eureux, hrabě s Essexu*; *George Villiers, vévoda Buckinghamský*. **Mů.**

Passemant Claude Simeon, franc. matematik a strojník, nar. se r. 1702 v Paříži, byl s počátku obchodníkem, zanechal však později obchodu a oddal se zcela vědě mathematické. R. 1749 shotočil pro Ludvíka XV. umělé astronomické hodiny, a obdržel za ně roční penzí a doživotní byt v Louvru. Sepsal: *Construction d'un télescope de réflexion avec la composition de la matière des miroirs et la manière de les polir et de les monter* (v Paříži 1738); *Description et usage des télescopes, microscopes, ouvrages et inventions de P.* (tam. 1763), a jiné články mathem. a mechan. v rozličných učených časopisech francouzských.

Passé-partout (v. hl. d.) v ryjectví sluje obrubou opatřená dřevěná deska nebo měděná plotna, uprostřed prázdná, kteráž jiné ryté plotno opět za rámeček slouží. **Mů.**

Passini Lodovico, ital. malíř akvarelista, v Římě říjící. Obrazy jeho vynikají malebností předmětů, bedlivým provedením a mocným účinkem. Co zvláště zdařilé z nich jmenují se: *Vyučování v náboženství v Římě*; *Nejpoř v chrámě sv. Pavla v Římě*; *Podělování chudobných jídlem u fortny klášterní*; *Vybírání desátku z ryb*; *Římský pasák a Římská pasáčka*. **Mů.**

Passot Gabriel Aristide, říjící malíř miniaturní v Paříži, s Neversu rodilý. Vyučiv se v umění svém u paní Mirbelové, u Dubuffe staršího a u Milleta obdržel za svoje díla rozličná vysnamení, a r. 1852 i rytířský kříž čestné legie. R. 1855 měl v Pařížské výstavě 12 miniatur, mezi nimiž i podobiznu *prince Jeronyma*, a r. 1859 stejný počet maleb, mezi nimi podobizny *císaře Napoleona III.* dle Winterhalter, a jeho matky, *královny Hortensie*, dle Gérarda. **Mů.**

Paszkiewicz Józef, malíř pol., žák Baecia-

relliho,žil ve Varšavě, kdež i † 1. Hj. 1844 v 68. roce svého věku. Maloval obrazy kostelní, podobizny, krajiny a kopie rozličných maleb jiných mistrů. Po několik let byl i učitelem v kreslení při vévodské škole otčiv piaristův ve Varšavě, v jehož klášterě od něho se nacházejí v refektáři podobizny 6 zasloužilých otčiv téhož řádu. V kostele trinitátském na Solcu ve Varšavě jest od něho oltářní obraz *Prostřelenosti Boží nad ubohými a nemluvitými*. Po smrti Bacciarelliho bydlel P. nějaký čas v malárně zámecké, zaměstnával se opravováním některých obrazů tamějších.

Ma.

Paszkowska Veronika, polská malířka, rodem z městečka Piščaca ve vévodství Podlaském, okresu Bialského, bydlela ve Varšavě, malovavši velmi zdařile v miniaturě. Ve sbírce krále Stanislava Augusta nacházely se od ní miniatury: *Dvě ženštiny s obnaženými prasy; Banán modlitba dle Greuze*. Ke konci svého života ubytovala se řečená umělkyně na své útraty v klášterě sv. Rocha ve Varšavě, kdež i † 6. ún. 1842, čítajíc 72 let svého věku. Zanechala po sobě některé podobizny v miniaturě, mezi nimiž i *Tad. Kościuszko*, s kterýmž byla spřízněna, a *kněžka Josefa Poniatowského*; krom toho zanechala i rozličné akvarely, krajiny a pod. představující.

Ma.

Paszkowski 1) Josef, vojn. a spisovatel polský, nar. se ve vsi Stokách na Volkoviaku. Prvního vzdělání nabyl v Švisloči a v Bornách u basilianů; po ukončení škol odebral se do Varšavy, kdež r. 1810 co sprostý dělostřelec do vojska knížectví Varšavského vstoupil. Následujícího roku složil zkoušku přijat byl do školy inženýrů jako poddůstojník, účastnil se známé výpravy na Moskvu r. 1812, kdež za chrabré chování slatým křížem poctěn byl, a bitvy u Lipska. Vrátil se z Francie co poručík jmenován byl při nové organizaci království Polského profesorem dělostřelctva v kadetní škole Kališské, r. 1822 přecasen co kapitán do aplikační vojenské školy ve Varšavě, kdež až do r. 1830 setrval. Postoupiv na to v krátce na plukovníka byl při rospuštění armády polské r. 1833 místa toho zbaven; r. 1837 jmenován inspektorem pedagogických kursů dodatkových stálal v tom úřadě až do r. 1842. Sešli věkem a chorobou † ku konci r. 1858 v Čálděch v Kališku. Z prací jeho jmenovati sluší: *Rosól kanonierski, Kordynalskie doty, Wielkanoc we wsi Skochach*; nejdůležitější jsou však v rukopise dosud ležící životopisy gen. polských *Blumera, Haukeho a Sowińskiego*, kteréž se za drahocenný pramen události od r. 1815—1831 v Polsku sběhlých považovati musí. — 2) Josef Edmund P., jeden z nejlepších překladatelů polských, nar. se ve Varšavě r. 1817. Vzdělání svého nabyl ve školách piaristů, načež r. 1834 do státní služby vstoupil, kdež se stal sekretářem při zkušební komisi. † r. 1861 ve Varšavě. Mimo některé rozpravy o literatuře anglické, uveřejněné v *Biblioteczce Varšavské*, jakož úkasky překladů básnických ze Schillera, Gothe, Byrona a V. Hugona po různých časopisech roztoučené vydal o sobě: *Poesyje* (Varšava 1824) a *Dramata Shakespeara* (tamtéž 1857). Jsou to překlady nejlepší, jaké polská literatura chová, mezi nimiž zvláště vyniká mistrný překlad *Krále Leara*.

Paškovecký Matěj Nachor, rodilý Moravan, jeden z bratří českých, jenž u vyhnanství v Polsku žil a tam i život svůj skončil. Byl mistrem při synodě Goluchovské onoho vynázení r. 1895, spravoval záležitosti duchovní ve vsi Zagevnikách ve vévodství Kališském nedaleko městečka Klecka, později ve Skokách, městečku ve vévodství Poznaňském, kdež i † 20. listop. 1917. Od r. 1913 byl

konseniorem bratří českých. Josef Zukaszewicz, jenž o něm smínku činí, podotýká, že zvláště oblíbenou zástavou P-kém byla malba, ve kteréž přý na jevo dával neobyčejné schopnosti; jen že se nám pohledu bližších zpráv nedostalo, jakého druhu byly tyto jeho malby, a zdali nebo kde nějaké obrazy od něho se zachovaly.

Ma.

Pátecký. Toho jména připomínají se v Čechách v XVI. a XVII. století dvě rodiny, které však nebyly ani erbem ani krví spojeny: a) P. s Freitagu. Praotec rodiny té byl Linhart Freitag, jemuž r. 1569 cis. Max. II. propůjčil erb; ten měl syny Řehoře a Jakuba. Řehoř, vzdělav se v umění kterním a válečném, sloužil za času cis. Ferdinanda I. a Max. II. ve vojště císařském, a jmenovitě r. 1556 táhl s arciknížetem Ferdinandem do Uher; na to byl delší čas písařem při soudu nad apelačními na hradě Praž., a nadán jest společně s otcem erbem a titulem s Freitagu; poslédě byl sekretářem při též soudu a konal výše 30 let služby tak platné, že cis. Rudolf II. r. 1593 obnovil a rozhojnil erb jeho, a povolil aby se i s bratrem Jakubem, sousedem Slanským, napotom psátí mohl P. s Freitagu. Řehoř P. zemřel r. 1608 jako sekretář apelační. Zachovalo se několik penězů jemu ku počtu bitých. — b) P. s Vostředku. Rodina ta kvetla v Čechách již na začátku XVI. století a psala se dle statku Pátka. V tit. s. r. 1556 přichází Jan P. s Vostř. na Vítkovicích, a v tit. s. r. 1589 tolikéž Jan P. s Vostř., pak Sigmund P. s Vostř. Ku konci téhož století seděl Václav P. Vostř. na dvoře v Chrásti, již r. 1594 prodal Oldřichovi Smrčkovu s Mnichu, který zboží to roku 1662 vložil do desk. — Podobá se, že obě tyto rodiny zanikly u nás ještě v XVII. století, ješto později nečiní se o nich smínky více.

Ra.

Pátek Jan, nar. 1890 v Rakšicích na Moravě, odbyl gymn. a filos. studia v Brně, a r. 1846 stal se asistentem přírodovědy a polního hospodářství na filos. ústavu tamtéž. R. 1849 stal se učitelem na tamější vyšší realce a vedělavatelně učitel, roku pak 1854 jmenován ředitelem tamější hlavní školy normální. R. 1863 ustanoven za prosadního, ale již rok na to za definitivního semského školního radu v Čechách se sídlem v Praze, a r. 1869 učiněn inspektorem semským pro české národní školy. Vedle svědomitého konání svých povinností snažil se P. všemožně probouzeti u mládeže smysl pro štěstí, včelství a hečbávnictví. V poslední době snažil se pilně připravovati pracemi pro světovou výstavu Vídeňskou, pro kterouž shromažďoval množství výtečných pomůcek vyučovací, jeho zvláštním snalcam té věci již s předěllých výstav Pařížské a Londýnské, kteréž byl navštívil. P. † v noci na 27. pros. 1872 nešťavicemi.

Patellani Luigi Mikoláš, lékař italský, nar. se v Lombardsku r. 1815. Odbyv v otčině své studia gymnasiální, filosofická a medicínská, odebral se do Vídně, aby tu školu svěrolékařskou navštěvoval. Ukončením kursu vrátil se do vlasti, kdež na Milánské svěrolékařské škole, která dle způsobu Vídeňské zařizována byla, profesorem zoologie a zoofysiologie jmenován byl. Ze spisů jeho jmenovati sluší: *Abosso per un trattato di anatomia e fisiologia veterinaria* (Milan 1855); *Due righe sopra un cervello ossificato in un animale sano* (1841); *Il buco dell'orso sur lago di Como e le sue ossi fossili* (1850) a j. v.

Patch [pač] Thomas, angl. ryjec a malíř, kvěží okolo r. 1770 v Itálii. Společně s Ferdinandem Gregorem uveřejnil vyobrazení produlých plastikých osob Lorenza Ghibertiho na dveřích u křesné kaply ve Florencii; dále ryly malby Gio-

žovy s Florentinské kaply Manetti, vyhořel r. 1770; hlavy a studie dle maleb Masaccioových v kapli al Carmine ve Florencii. Co malíř líboval sobě v oboru karikatury. *Mu.*

Patočka František, spisovatel český, nar. se 28. Hj. 1836 ve Vysokém pod Krkonoši, studoval na gymnasiu v Jičíně, v Litoměřicích a v Praze, po obdoby pak studiích gymnasiálních oddal se studiu klasické filologie na universitě Pražské. Roku 1862 stal se suplentem v Slaném, r. 1863 pak byl povolán za profesora na nově zřízené reálné gymnasium do Tábora, na kterémž ústavě téměř celých 10 let působil, těše se neobmezené důvěře a lásky svých žáků. R. 1872 byl přesazen na české reálné gymnasium v Praze. P. uznává, že pro novy druh škol, jakými jsou reálná gymnasia, jest zapotřebí i zvláštních k jich potřebám upravených knih, napsal r. 1867 *Stručnou mluvnici jazyka latinského*, vydal dle nynějších poměrů přepracovaný Komeuského *Orbis pictus* v jazyku českém a německém a r. 1878 upravil zvláštní školní vydání *Cornelia Nepota*, jež od podobných školních vydání valně se liší. Ve spisech těchto hledí P. užívati metod, jež v živých jazycích se osvědčily i ve prospěch klasické filologie. Také napsal více článků mythologického obsahu do *Školníku* a uveřejnil některé ze svých básní v časopise *Tábor*.

Paton [pétn], sir Joseph Noël, schopný žijící malíř anglický, nar. r. 1823 v Dunfermlinu ve Skotsku, provedl již mnohé zdařilé dílo, s kterých obzvlášť se chválí: *Smíření se Oberona s Titaniem* (cenou 300 liber šterlinků počteno); dále *Paolo a Francesca* s *Rimani* (1852); *Caliban* (1869); ilustrace k Shelleyově básni *Prometheus* (vyšle pod titulem *Compositions from Shelley's Prometheus. 13 plates, with extracts. Lond. 1844*); *Zatkaení Rogera Mortimera*; *Smrt Barthramova*; *Návrat s Krymu* (1869). *Mu.*

Patres (v. hl. d.). Na místě "Tak sluli u starých Římanů senatorové *conscripti*" čti, "U starých Římanů sluli senatorové p. *conscripti*."

Patrois [patroa] Isidore, žijící franc. malíř historický a genu, s Noyers (Yonne) rodilý. Jest žák Lenfantův a Monveisinův, a obdržel za svoje malby již několik medailí. S počátku představoval ponejvíce a velmi zdařile rozličné výjevy z národního života ruského, jako: *Ruský národní tanec*; *Malá dcera*; později jeho obrazy ze života *panny Orleanské* jsou více v podrobnostech nešli v celku zdařilé; za novější doby zdá se, že umělec ten zcela genu se věnoval, jakž o tom svědčí jeho: *Malé vno* a *Dvojnásobný útok*. *Mu.*

Patrokles, řecký sochař, kvetl okolo r. 400 př. Kr. Zúčastnil se v provedení slavnostního daru Delickéhoho, a došel veliké pochvaly svými sochami sápaníkův, sbrojencův, lovcův a obětujících. Jeho syn a žák byl Daidalos se Sikyonu. *Mu.*

Patteson John Coleridge, evang. biskup pro Melanesii, nar. se r. 1826 v Londýně. Vzdělání svého nabyl dílem v Etonu dílem v Oxfordě, odkudž za učitele do Merton College povolán byl. Jsa na to nějaký čas farářem v hrabství Devonském odebral se co misionář do Nového Zealanda, kdež se r. 1861 evang. biskupem pro Melanesii stal. P. zavražděn byl dle správy se Sydney od ostrovanů santakruských. Vědě semépaně učinil velikou službu, an nejen na špatné umístění Bankových ostrovů, jež na všech mapách o celý stápeň špatně kladeny byly, poukázal, ale i nomenklaturu téměř celé Melanesie opravil. Pro mluvospyt hudou máti zápiaky jeho značnou důležitost, an množství řečí ostrovanů grammaticky spracoval.

Patton [petn] 1) George, angl. malíř historický a podobizník, nar. r. 1801 co syn malíře miniatury v Londýně, kdež záhy vstoupil do akademie. Až do r. 1830 maloval i on v miniaturě, načež oddal se malbě v oleji. R. 1837 odebral se do Italie studoval tam pilně díla starých mistrů. Po svém návratu stal se údem akademie. Navštívil pak i Německo maloval zde podobiznu prince Alberta, načež jmenován jest dvorským malířem. Maloval pak rozl. obrazy pro radnice a pro školy; s jeho podobizen náleží k nejzdařilejším *Pagami-ni*; s jeho historických obrazů zvlášť se chválí: *Simon a Ifigenia*; *Bakchos a Ivo*; *Zběhly Herakles*; *Dante v podzemí*; *Zuzana se starci* a j. Zemřel pak umělec ten r. 1865. — Jeho syn 2) Alfred P., nar. r. 1829, maluje historické a poetické obrazy, věrně líče povahu představených osob. K lepším s obrazů těch náleží: *Krádná Peršanica*, *podávající lejkovi pohár s vínem*; *Manželka vođafova*; *Koprník a rouhající se mu hercové kočovní*. *Mu.*

Patuzzi Alexander, spis., nar. se ve Vídni 1813. Studoval medicinu ve Vídni, brzy ale opustil dráhu tuto a učil se kněžkupectví v Lápku, při čemž ale také dlouho nesetřval. Procestoval Německo a sev. Rakousko, pracoval v rozličných redakcích a do rozličných almanachů a sepsal: *Des Wanderers Pilgerfahrt und Heimkehr* (kyklus písní, v Ulmu 1841); *Schwäbische Sagen-Chronik* (tamtéž 1844); *Der Thron von Württemberg* (básně; v Churu 1848); *König und Aebteissin* (truchlohra, ve Vídni 1853); *Geschichte Oesterreichs, dem Volke erzählt* (tam. 1864) a j. † 1869 ve Vídni.

Pauli Georg Reinhold, dějepyspec, nar. se 25. květ. 1823 v Berlíně, studoval tam jakož i v Bonnu na universitě, a odebral se r. 1847 do Anglie a do Skotska, aby tam sbíral prameny s části pro svá vlastní studia, s části pak pro Pertsovy *Monumenta Germaniae*. V letech 1849—52 byl soukromým sekretářem u Bunsena, a stýkal se v tomto úřadě svém s nejčelnějšími učenici a politiky anglickými. Vrátiv se r. 1855 do Bonnu habilitoval se na tamější universitě, odebral se však již r. 1857 jako profesor do Rostoku. Dvě léta později byl povolán do Tubink. Mimo četné menší články sepsal: *König Alfred und seine Stellung in der Geschichte Englands* (v Berlíně 1851, přel. do angl.); *Bilder aus Allengland* (tam. 1853—58, též do angl. přel.); *Simon von Montfort, Graf von Leicester, der Schöpfer des Hauses der Gemeinen* (v Tub. 1867). Na jaře 1867 vystoupil P. s viremberské služby, a odebral se jako prof. na pruskou universitu v Marburku.

Pauspertl s Drachenthalu, erbovní rodina moravská až podnes kvetoucí. R. 1522 připomíná se M. Jan P. s Jihlavy, jenž tehdejší farář Jihlavský a falckráb (*comes palatinus*) dr. Pavel Sperat propůjčil erb a titul s Drachenthalu. Potomek jeho Jan P. byl r. 1550 městským rychtářem tamtéž, a obdržel toho s bratrem svým Petrem, tolikéž sousedem Jihlavským, že jim oběma císař Max. II., majestátem daným ve Vídni po sv. Petru v okovech r. 1563 potvrdil a obnovil dosavadní jich erb a titul s Drachenthalu. Bratři tyto drželi grunty šosovní v Jihlavě a v okolí, a byvše potom přijati do stavu ryt. mark. Morav. koupili sobě také zboží posemské. — V první čtvrti XVII. století žili v Jihlavě Pavel P., farář evang., jenž zemřel r. 1622; pak Matouš P., český písař radní († 1621), a M. Augustin P., r. 1623 taktéž farář evang., který při reformaci s města se odebral. — Jiní členové rodiny též stáli však v Jihlavě, přistoupivše k víře katolické, a drželi tam i potomně dvory šosovní a úřady obecní, jmenovitě žil tam

v druhé polovině století toho Petr Julius P. s Drach., který byl v l. 1666—1678 JMC. rychtářem. — V přítomném století držel P-ové tyto statky na Moravě: Nesenice, Červ. Újezd a Olšov. Baskriptem dvor. dne 16. HJ. 1845 výtlým potvrzen byl Janovi a Tobiášovi P-ům stav šlechtický a titul s Drachenthalu.

Ra.

Paušt s Liběšat, rodina šlechtická, přišla na začátku XVII. stol. do Čech, jenž držela napotom v severních krajích českých. rosičská sborka zemská. Dne 10. led. 1804 povýšen byl Jan P., obchodník v Těšíně, do stavu šlechtického s titulem s Liběšat, a t. r. také na sněmu přijat za obyvatele král. Českého; r. 1607 koupil od Hanbolda s Starschedlu na Benešově statek Scharfenstein, a posději od Viléma Trmala s Toněle statek Vel. Bukovinu. R. 1616 držela Anna P-ová s L. statky Benešov, Scharfenstein a Bukovinu, jsouc jak se podobá, vdovou po výše jmenovaném Hanboldu s Starschedlu. Potomně připomíná se Hanbold P. s L. na Vel. Bukovinu, který r. 1637 koupil od Jiřího s Kronachu statek Dolní Ebersdorf. Posději však mizí rodina tato s register stavovských i s desk zemských.

Ra.

Pautre [pótr] Jean le (též Lepautre), franc. stavitel, kreslil a ryjce, nar. v Paříži r. 1617, † r. 1682. Ve své sbírce hlavních výtvarů architektury zanechal 780 listů s oboru dekorace, které co nevyzpytatelný zdroj slohu renesančního až posud průmyslu velmi vhod přicházejí; krom toho ryli spůsobem leptacím veliké množství listů ve světlých odděleních (knihu zrcadel, stolů atd., lupení a j. ozdoby, vázy a rámce, štíty a samky atd.), v celku 14—1500 listů.

Má.

Pauwels Ferdinand, velmi schopný nizozemský malíř historický, nar. r. 1830 poblíž Antverp, kdež navštěvoval akademii již od r. 1842 až do r. 1850. Avšak nejvíce k jeho vzdělání přispěl malíř Wappers (v. t.), v jehož dílně mladý P. delil čas pracoval. Již jeho první, v Bruselu r. 1851 veřejně vystavený obraz: *Baldwin a jeho dcera Johana* svědčil o neobyčejných vlohách umělcových. S velikou poctou se potkal následujícího roku jeho *Korolán, pohrubař slzami své matky*. Obdržel pak stipendium k dalšímu vzdělání se v Itálii sňstal tam až do r. 1857. První s tamějších obrazů jeho, *Debora* představující, došel všeobecného uznání, načež mladý umělec s obvládnutím zápalu a s výborným úspěchem jal se malovat rosičnou výjevy s dějin vlastních. Výtečně v oboru tom malby jsou jeho: *Vdova Arveldeova a Vracující se do vlasti Nizozemské, vevodou Albou vypovězení*. R. 1861 udělen mu belgický řád Leopoldův, načež r. 1862 povolán jest co profesor malby historické do Výmaru, kdež vedle učitelské činnosti své nepřestal prováděti nové výtečné obrazy, k jakým náležejí: *Zachránění života Leroyu Pymovi* (na kterýž obraz obdržel r. 1862 řád sokolový); *Měštané Genísi před Filipem Smělným, Královna Filipina, chudým na ulicích Genických almušnu udávající*. V nejnovější době zdobí P. malbami na obmítce tak sv. Lutherův dům na Wartburku, od kteréhožto díla lze nejlépeho výsledku se nadíti.

Má.

Pávai Alexis, soud. spisovatel maď., nar. se ve Velkém Enědu (kdy?). Studia geologická konal v Štátnici a ve Vídni, poslouchal chemii v Berlíně a Giesseňech, kdež také hodnost doktora filos. dosáhl. Aby vědecké snámosti své rozšířil, pokračoval ještě dále ve svých studiích v Paříži a v Londýně, odkudž nastoupil cestu do sev. Ameriky, a posději i na jih. Navrátil se stal se kustosem sbírky přírodovědecké u Sedmihradského nár. Múzea v Kolozě. Spisy jeho jsou: *Magyarország földtörténeti meg-*

kézés (o navátém pisku v Uhrách); *Nővényadatok és a termények értékesítése* (O stěhování se rostlin a střídavé ekonomii přírody); *Egy erdélyi természetrajzi Kérsít* (přirodovědecké cesty po Sedmihradsku); *Magyar állgyek füvészkönyve* (botanika pro uheraké dámy); *Magyar gasdák növénytana* (botanika pro uheraké rolníky) a j. v.

Pavel, císař Ruský, nebyl savaředěn 12. bř. (v. hl. d.), nýbrž 23. bř. 1801.

Pavels Claus, norský spisovatel a biskup Bergenský, nar. r. 1769 ve Vanse Praestogjeldu v No-rech, žil po obdytých studiích theologických několik let co kasatel v Dánsku, načež byv r. 1805 povolán do Christianie, účinkoval tam až do r. 1817, od kteréž doby až do své smrti (1822) byl biskupem Bergenským. Stál u velké vědomosti co výtečný řečník duchovní a vydal množství kásaní a náboženských pojednání, jakož i rosičnou básně. Po několik let svého života vedl denník, kterýž sice až posud není vydán, v němž ale prý se nacházejí mnohé drahocenné příspěvky k historii literatury a vlasti.

Má.

Paviček Frant., čes. stavitel, nar. se r. 1776 v Praze a byl v posledních letech svého života stá-vebním ředitelem na statech Pražského arcibiskupa a na statech hraběte Kolovrata Libšteinského. P. vystavěl po Čechách mnoho chrámů i soukromých budov, a zejména provedl mezi lety 1837—1843 sda-filou a obřiknou stavbu velkého chrámu a Kolovrat-ské hrobky v Rychnově v Čechách. P. † 20. kv. 1861 v Praze.

Pavissich Luigi Cesare, ital. spis., nar. se r. 1828 u Makarsce v Dalmacii; věnoval se po skon-čení studií filosofických bohosloví, a byv vysvěcen na kněze stal se profesorem italské literatury na orientální akademii ve Vídni, posději školním radou pro Dalmacii. Sepsal mezi jiným *Cenaí storici sulla peste di Macarrea del 1816*, též u překladu *Uppomena povistna o knji makarskoj god. 1816* (ve Vídni 1851); *Una notte in Vaticano, carme in sciolti* (tam. 1852); též obstaral nové vydání Bossiova *Manuale di conversazione nelle due lingue italiana e tedesca*, a přeložil Swilágyiovy dějiny uhersko-sed-mihrad. revoluce pod názvem *Gli ultimi giorni della rivoluzioni Ungherese* (v Modeně 1852).

Pavlovič 1) Jovan, prota Šabecký, nar. se 30. led. 1804 ve vsi Banjici v Bosně. Bylo mu 2 léta, když jej rodiče do Šabce přivedli. Zde a v Mitrovici naučil se číst srbsky a německy. Jiných škol nenavštěvoval, a nabyl řídkého vzdělání jediné neumavným snažením a vlastní píli. Čtě v sobě náklonnost k stavu duchovnímu připravoval se pro budoucí své povolání v klášteře. r. 1822 byl na kněze vysvěcen, a již r. 1826 stal se protou v Šabci, v kterémž úřadě působil až do své smrti r. 1859. P. počíval veliké vážnosti v národu. On byl účast-níkem i oné památné národní skupětiny, která r. 1858 knížete Miloše Obrenoviče na novo k vládě povolala. Nevi se, zdali náhodou aneb úmyslně povolal P. v rozhodném okamžiku, když totiž národní skupětině útěk knížete Alexandra Karađordjeviče do turecké pevnosti oznáměn byl, Obrenoviče na jediné schopné vlády nad národem, a tím smařil Garaš-ninovy pletichy. P. sepsal: *Časovi blagovjenja* (1850), byl výborným kasatelem, a mnohé s jeho přileži-tostných řečí vyšly tiskem. V rukopise zanechal překlad Miltonova *Ztraceného ráje*. — 2) Dam-jan P., srbský spisovatel, nar. se r. 1839 v Novém Sadě. Školy navštěvoval ve svém rodišti a v Běle-hradě, technické studie konal v Praze a ve Vídni, po jichž ukončení obdržel místo inženýra v srbském ministeriu veřejných staveb. † 19. dn. 1866 v Běle-

milu, kteráž císař Ferdinand I. r. 1862 uvedl v důstojnost rodu manšeláckého a povolil, aby erbu i jména otce svého mohli užívat. — V XVII. stol. nepřipomíná se více rodina tato.

Ra.

Pechánek František Jaroslav, nar. 21. H. 1837 v Dobřenicích u Chlumce nad Cidlinou, † tamtéž 2. z. H. Odbýv v Hradci Král. nižší reálku odešel do Prahy na další učení a absolvoval techniku. Již co student mával časté opletání s policií pro vlastenské demonstrace. Posději věnoval se spisovatelství, a v letech 1866—1869 (až do 4. čísla) byl redaktorem *Humoristických Listův*; co takový odešel v Novom. radnici trest několikaměsíčního žaláře. Mimo to přispíval do *Rodinné kroniky*, *Lumíra* (1865), *Obrany*, *Květy* a *Světosora*.

Pechová Eliška viz Krásnohorská Eliška.

Pejčák Konstantin, dr. lékařství a městský fysik v Pančevě, nar. se r. 1804, v Borově, studoval gymnasium v Karlovicích, kde si jej velice zamiloval metropolitní Štěpán Stratimirovič, uděle mu hmotné podpory. R. 1821 odebral se P. na lyceum do Prašpurku se stipendiem ročních 40 zl., vedle čehož žil se soukromým vyučováním. R. 1824 odešel do Pešti studovat medicínu. I zde našel podporovatele v spanilomyslné rodině Stankovićů a pravoslavného faráře Margy. Byl r. 1830 za doktora povýšen chtěl v Pešti praktikovati, s nenadání však obdržel list od slavného Vuka Karadžiće s vysláním, aby přijal místo tělesného lékaře u knížete Srbského Miloše Obradoviće, a zároveň došlo ho i od obce Mitrovické posláním k nastoupení úřadu městského lékaře. Po marném vyjednávání s plnomocníkem Milošovým volil P. jíti do Mitrovic. Po půlrobném roce stal se obecním lékařem v Somboru, a r. 1835 uštěděl mu k návrhu metropolitny Stratimiroviče úřad městského fysika v Karlovicích, jež až do konce r. 1844 podržel. Zde zastával též po deset let čestný úřad gymnasiálního dohládkatele. R. 1838 svolil Karlovičané P-e za svého poslance do církevního národ. shromáždění, které na místě r. 1836 zemřelého Stratimiroviče svolilo za nového metropolitu Stankoviče. R. 1845 přesídlil P. do Pančeva jedině proto, že mu nepřál metropolitní Rajadžić, poněvadž při volbě jeho r. 1842 proti němu byl hlasoval. V Pančevě jej zastihly bouře r. 1848—49. P. neschvaloval s počátku branné vystupování Srbů proti Maďarům, poněvadž neočekával šťastného výsledku, proto však přece přijal v kv. 1848 volbu spoluobčanů svých do deputace, která měla císaři Ferdinandovi v Inšpruku přání národa přednésti. Dříve však vyhledal P-e tehdejší rak. konsul v Bělehradě, Meierhofer, vzal jej s sebou do Bělehradu, a přiměl jej k tomu, že knížeti, ministerstvu a senátu srbskému jménem rak. vlády ústně přednesl prosbu, aby Srbsko boj rak. Srbů proti Maďarům všemožně lidem, sbraní a penězi podporovalo, začal se mu svého času náležitě odměny dostati má. Z toho viděti, že to nebyl jedině patriarcha Rajadžić, který Srbsko na pomoc vyslal, a to prý bez vědomí vlády Vídeňské. P. svědomitě provedl úlohu Meierhoferem naň vzešenou, a odebral se na to s deputací, která 50 členů čítala a jej za svého vůdce zvolila, do Inšpruku. Na této cestě pracoval P. k tomu, by se mezi Charváty a Srby dorozumění docílilo, a svou duchapřítomností odvrátil od deputace jistou záhubu, která jí v Záhlřebě od sfanatizovaných katolických serežantů hrozila. Jeho přičiněním vysláni byli ze Záhlřebu do Itálie k Radeckému tři vyslancové, kteří od něho zvoleného vojvodu Šuplika vyžádali a obdrželi. P. byl pak mluvčím deputace při audienci u císaře v Inšpruku. Při této příležitosti nabyl P. konečně

přesvědčení, že císař jednání národu Srbského schvaluje, a proto se napotom s celým záplem věci národní věnoval. Deputace vzešla se s Inšpruku přes Vídeň, kdež v anle měl v č. 1848 památnou řeč o strastech a plánech národa Srbského. Sotva se P. do Pančeva vrátil, byl zvolen za předsedu krajského branného výboru, a když vojvoda Šuplika s Itálie na bojiště se dostavil, ustanovil P-e údem váleční rady. Vliv P-ův na obecný lid byl ohromný, což se ctižádostivému patriarchu nikterak nelíbilo, že však P. v Šuplikovi mocného ochránce měl, nemohl proti němu patriarcha sjevně nepřátelsky vystoupiti. Po smrti Šuplikové musel se však P. k vůli osobní bezpečnosti do Srbska uchýlit, kde se nějaký čas zdržoval, až tam Jelacić a gen. Meierhofer spor mezi patriarchou a P-em vyrovnali. Na to ustanoven P. ředitelem rozsáhlého vojenského lazaretu v Mitrovicích, kde se i sám na tyfus onemocněl a jen s těžkí při životě zůstal. V H. 1849 vrátil se P. zase do Pančeva, a více do politického popředí nevystoupil. Když vláda Bachova v plném květu stála, byl také P. do černé knihy zanesen. U svých spoluobčanů požívá P. veliké váženosti, a působení jeho vůbec a r. 1848—49 zvlášť bude dějinami náležitě oceněno. P. sepsal následující díla: *Mladec i Dragoljub* (1829); *Rukovoditel k všeobštemu zdravíu* (1830); *Rukovoditel k izgubjenom zdravíu* (1834 2. vydání 1840); *Vikentija Primenio, njegova lačna vodna lekarija* (1839); *Žitije Teodora Pavlosiće* (1857); drama *Primeri prijateljstva*. Zvláštního povšimnutí zasluhuje dílo *Pobožne želje hristijanske*. Od r. 1871 vydává P. společně s dr. Nenadovičem prstonárodně psaný časopis *Domaći lekar*. V rukopise chová: *Gradja sa povesciicu srpskog pokreta u Ungarskoj 1847 i 1849* a *Pobožne želje hristijanske* 2. díl. — Syn P-ův Alexander jest advokátem ve Vukovaru; práva studoval částečně (po dva roky) v Praze. Jedna s dečů provdaná jest za Todoroviče, nyní rak. gen. konsula v Sarajevě.

Sz.

Pek (u Plinia *Pingae*), řeka v knížectví Srbském, sestává z malého a velikého P-u. Malý P. vzniká v Majdanpekakých horách u Rajkovy Reky, strácí se v podzemní sluji, a 1/2 hodiny dále vystupuje zase ven teče směrem jižním, a od města Majdanpeku obrací se k západu k mědným hutím, nedaleko od těchto vlévá se do velikého P-u. Veliký P. pramení se v kraji Krajinském. Také veliký P. probíhá podzemní chodbou, s níž vystupuje u Debeleho Lugu, přijímá do sebe Malý P., žene potom kola blízkých měděných hamrů a ubírá se dále v směru severozápadním do kraje Požarevackého, od Kruševice pak teče severně, a u Vincu pod Velikým Gradištěm vlévá se do Dunaje. Řeky P-u jsou nízké a neupravené, proto činí svým vystupováním válečným rolím značných škod.

Sz.

Pek s Římkou, rodina vládycká, která kvěla v Čechách již na začátku XVI. stol.; jmenovitě obdržel Hannš P. společně s Heřmanem Hararem od císaře Max. I. dne 16. ún. 1618 list erbovní, kterýžto list král Ferdinand I. k žádosti synů jmenovaného Hanuše P-a: Viktorína, Cipriána a Sigmunnda r. 1558 potvrdil, jakož i aby se psáti mohli s Římkou povolil. Nejstarší s synů těchto, Viktorín P., koupil statek Besděkov v Čáslavsku, byv již r. 1556 na sněmu přijat za obyvatele a potomně r. 1567 do stavu rytíř. král. Čes.; týž obdržel také t. r. od císa. Max. II. list mocný na knížatství. Statek Besděkov sdělil po něm Jan P. s Ř., jež čteme také v tit. s r. 1589; po něm seděl na Besděkově a Tupadlech Vilém P. s Ř. r. 1615. — V druhé

polovici XVII. stol. připomíná se Jan H. P. z Ř. na Draví v Píseňsku, který semřel okolo r. 1678, načež statek Drslavský prodán jest k ruce pozůstatých šroťků Anně z Vrtby, roa. Nebilovské z Drahouba. Dalšíh zpráv o rodině této nemáme před rukama.

Peloponés (v. hl. d.) byl nejjihnější díl starého Řecka, poloostrov převlakou Korintskou s vlastní Helladou spojený. Resvřtení jeho porovnávali staří s listem revovým, v novější době nosí jméno Morea dle své podoby s listem morušovým. Jej obklopovalo na západě moře Jonické čili Sikulské, na jihu Lidycké, na východě Kretické čili Myrtoické. Mezi četnými salivami značnější byly Saronský, Argolický, Lakonický, Messenský, Arkadský a Korintský. Na severu bylo předhoří Rhion, na západě Araxos a Chelonatos, na jihu předhoří Akritas, Tanaron a Malea, na východě pak Skyllaon. Vlastní jádro poloostrova tvořila arkadská vysočina, kolikolem nížšími i vyššími horami obtočená. Na severním okraji této vysočiny táhl se Erymanthus, pohoří Oroania a Kyllena, východní okraj tvořil Parnon a Lyrkejské pohoří, na jihu lemovalo jí pohoří Tampojské a Folojské a zakončoval na hranici messenské vrch Nomia. Z ní vybíhal, táhna se směrem jižním až k Tanaronu, se svými hustými lesy drsný Taygetos. Dálejišší řeky byly Alfios a Peneos v Elidě, Neda a Pamisos v Messonii, Eurotas v Lakonii, Erymanthus, Ladon, Helisson a Alfios v Arkadii, Inachos v Argolidě a Selinus a Píros v Achaji. Krajiny, v něž se starý P. rospadal byly 1) Achaja na Korintském salivu s městy Petří, Aegion a Helika. 2) Elis na západním pomoří s městy Elis, Pisa a Olympia. V posledním odbývaly se slavné hry olympické každého čtvrtého roku. V chrámě Zevsově nacházela se velikolepá socha boha Zevsa s mramoru a zlata, zhotovena od nejslavnějšího sochaře řeckého Fidie. 3) Arkadie uprostřed poloostrova s městy Mantinea, Tegea a Megalopolis. 4) Messenie na západní straně jižního pomoří. Tam stávaly od Spartanů sbořená tvrze Eira a Ithome, město Messene a při moři obchodní město Pylos, proti ostrovu Sfakterii položené. 5) Lakonie na východní straně jižního pomoří. Hlavní město Sparta leželo na řece Eurotas, bylo otevřené a mělo as 60.000 obyv., mezi těmi as 8—9.000 svobodných občanů. K Lakonii patřil ostrov Kythera. Na východním pomoří prostíraly se: 6) Argolis s městy Argos, Tiryns, kdež se památky nejstarších staveb řeckých nalazaly, Nauplis, Epidaurus a Troezen. 7) Flissia s městem Flis. 8) Sikyonia s městem Sikyon, a 9) Korintia s městem Korint, druhým to obchodním městem celého Řecka. Počet obyvatelstva v celém P-u páchl se od doby válek perských až k Alexandru V. na 1.050.000, s čehož připadalo na Lakonii a Messonii 300.000, na Arkadii 161.750, na Achaji 61.800, na Sikyon, Flis a Korint 177.520, na Argolis 162.500 a na Elis konečně 186.000 duší.

Pelops, řecký lékař a spisovatel v II. století po Kr., žák Numesianův a učitel Galenův. Z jeho spisů připomíná Galen 3 knihy *Ἰπποκρατέων εἰσαγωγῆς*, v kterých jednal hlavně o anatomii. Zdá se, že psal vlastní komentáře ke spisům Hippokratovým. Mnohé věci se spisy P-ových použil Plinius ve své *Hist. Nat.*

Penčík s Penčíku, rodina, původně německá, s Lužko a Slezsku polská, kdež blíž města Horkle bývalo její sídlo rodinné; avšak v XVI. a XVII. stol. byla také v Čechách usedlá. V tit. z r. 1534 připomínají se Baltasar, Hanuš a Leitold P-ové na Strážnici. R. 1558 přichází Vilim P. na Žandov, a r. 1570 Karel P. na M. Bukovině;

který sbořil to prodal Adamovi Tejnovi z Tejna. V tit. z r. 1589 čteme Baltasara a Mikuláše P-ky na Žandov; r. 1606 držel Hendrich P. statek právě jmenovaný a prodal jej Janovi Berkovi z Dubě. R. 1615 seděl Adam P. za Vilku a Horním Rudrordfu, pak Hendrich na Horní Libchavě, který koupil statek ten od Doroty Berkové z Vartmberka. Dalšíh vědomostí nemáme však o rodině této, která po válce 80leté v Čechách více nepřichází. — V Sasku a Slezsku kvetla však rodina ta ještě v přítomném století.

Pennie John, angl. básník a spia, nar. se r. 1782 v East Lulworthu, byl divadelním hercem a † 1849 ve Warchamu v hrabství Dorsetském. Se-psal epické básně: *The Royal Minister* (1818) a *Rogvald* (1823); dále *The harp of Parnassus* (1824); *The garden of Wild Roses* (1824); *Scenes in Palestine* (1825); *The tale of a modern Genius* (1827, 8 sv.); *Britains* (hist. drama, 1831).

Pepoll, Gioachino marchese (v. hl. d.), po matce vnuč Muratův, státník italský, nar. se 6. list. 1825 v Bologni s rodiny vážené. Již v 16. roce věku svého napsal drama *Elisabetta Soreni*, kteréž se v Římě a ve Florencii několikráte provozovalo a líbilo. Jaa 19 let stár pojal za manželku princeznu Frideriku Hohensollern-Sigmaringen, a vystoupil r. 1840 besprostředně po smrti papeže Řehoře XVI. ve veřejném životě; byl totiž jedním s původců oně petice, která žádajíc opravy do konklave zaslána byla. Na liberální horlivost papeže Pia IX. pohlížel P. s větší nedůvěrou, než většina jiných. V čnu 1859 postavil se v čelo provisorní vlády v Bologni, stal se za diktatury Ciprianiho ministrem financí a zahraničních věcí, a později jej jmenoval Cavour generálním komisařem pro Umbrii. V italském parlamentu zastupoval delší čas svoje rodiště, byl pak od bř. až do pros. 1862 v ministerstvě Rattasiově ministrem obchodu a orby, a odebral se po rozpouštění tohoto kabinetu jako vyslanec do Petrohradu. R. 1864 byl poslán v diplomatických záležitostech do Paříže a vyjednal tam sňhvojovu konvenci, kterouž společně s Nigrou podepsal. Poúátkem bř. 1868 byl jmenován vyslancem ve Vídni.

Percy John, nar. se 23 bř. 1817 v Nottinghamu, jest lékařem a učitelem metalurgie při Museum of Practical Geology v Londýně, zároveň členem král. učené společnosti Londýnské. Se-psal: *Experimental investigation concerning the presence of alcohol in the ventricles of the brain after poisoning by thal liquid* (spis počtený od med. fakulty Edinburské r. 1838 velkou slatou medailí); *On a method of distinguishing between meconic acid and sulfo-cyanogen in cases of poisoning by opium* (1841); *On the crystallized slags etc.* (Report British Assoc. 1846); *On the extraction of gold and silver from their ores by the wet way* (1850) a j.

Perdonnet Albert Auguste, technolog, nar. se 1801, jest profesorem při École des arts et manufactures v Paříži, franc. státním inženýrem a administrátorem Pařížsko-Strasburské železné dráhy. Se-psal: *Voyage métallurgique en Angleterre*, společně s Beaumontem a Dufrenoyem (v Paříži 1827, 2 sv.); *Mémoires métallurgiques* s L. Costem (tamt. 1830); *Mém. sur les chemins à orniers* s týmk (tamt. 1830); *Traité élémentaire des chemins de fer* (tamt. 1835—66, 2 sv.) a j.

Peregó Antonio, nar. se 1787 v Aldeniga v Milánsku, studoval v Miláně filosofii a v Pavii matematiku, kterou s velkou zálibou pěstoval. Stav se doktorem filosofie vyučoval od r. 1811 lučbě a přírodním vědám na lyceu ve Faenze, po čtyrech letech počal přednášeti o fysice na lyceu v Brescii

a setrval v tomto úřadě svým celých třicet let. † 1848. Sepsal: *Memoria intorno ai processi mecanici atti a svilupparsi ne' corpi elettrici statici etc.* (v Bresci 1843); *Esperimenti sul potere respirabile dell' aria atmosferica mista al gas acido carbonico* (v *Annali di fisica*, 1841, 3 sv.) a j.

Peregriny Alexius, spis. maď., nar. se v Sečovi v Zemplinské stolici r. 1812. Odbýv gymn. studia v Sighetu vstoupil do řádu benediktinského, v kterém ale jen dvě léta setrval; sdokonaliv pak se dalšími studii na školách v Kečkemetu, Pešti a Prešpurku stal se vychovatelem v rodině hrab. Andrásyho a poslédě v jiných rodinách. Procestoval Německo, Anglii, Francii a Švýcarsko; spisy jeho určeny jsou nejvíce pro mládež, a jmenujeme z nich: *Életből eszedett képek csarnoka* (obrazy ze života; vyd. 1836); *Magyarok története az ifjuság használatára* (dějiny Uherska pro mládež; 1861, 6. vydání v Pešti); *Természettörténet műtáradmánya jegyzetekkel a tanuló ifjuság használatára* (přirodopis s technickými poznámkami pro mládež; v Budíně 1842; 2 vyd. 1844); *Mythologia a két nembeli ifjuság használatára képekkel* (bájesloví s obrázky pro mládež; tamt. 1845); *Általános nevelőtan* (všeobecná nauka o výchování; v Pešti 1860); *Magyarország története* (dějiny Uherska, 2. vydání v Pešti 1866) a j.

Pereira da Silva Juan Manuel, brasilecký advokát a spisovatel, nar. se 1816 v Rio Janeiru, studoval práva v Paříži, a procestovav na to celou Evropu doplnil své vzdělání. Navrátil se do vlasti počal provozovati advokátskou praxi a stal se brzy známým i oblíbeným; zejména proslul v hájení práv otroků a v pojednávání jiných veřejných záležitostí, kterých v Brasílii té doby byly ovšem vesměs ještě v zárodku. I na sněmu ústředním, kamž byl zvolen r. 1844, vynikal výmluvností a hájením rozumných zásad liberálních. Jako spisovatel získal si slavné jméno svým spisem *Plutarcho brasileiro*, kterýž se považuje za jedno s nejlepších děl v celé brasilecké literatuře.

Perényi Sigmund, svob. pán, místopředseda a poslédě předseda uherské panské sněmovny v letech 1848 a 1849, poed se slavné šlechtické rodiny nar. se r. 1783. R. 1848 byl královským reskriptem se dne 4. čce jmenován místopředsedou tabule magnátů, a přidruživ se k opozici dosedl po vypuknutí revoluce a po odstoupení hraběte Jiřího Majlátha na stolec předsedy v téže sněmovně. V hodnosti této rozvinul veškerou svou činnost k provedení revolučního programu, podepsal 16. dub. 1849 v Debrecně manifest, prohlášeující neoddílnost Uherska, a byl po utlačení revoluce od Pešťského vojenského soudu k smrti odsouzen a 24. říj. 1849 oběšen.

Perger 1) Jan, maď. právník, nar. se r. 1791 ve Velkém Varadu, kdež také gymnasiální a filosofická studia konal. Poslédě poslouchal v Pešti práva a stal se r. 1814 advokátem. Vedle advokátské praxe zabýval se i spisovatelstvím právníckým, a uveřejnil r. 1821 v Pešti spis *Bewusstsein a diplomatikda Schwartzner után* (Úvod do diplomatiky dle Schwartznerova spisu *Introductio in artem diplomatiæ*), dále vydal *Verböcsey István magyar törvénystár* (Soubor uher. zákonů Verböcseyových s poznámkami, v Pešti 1830); *A magyar és horvát régenslem* (Maďar a jeho dávná vlast, 1831). Uherská akademie zvolila jej r. 1821 za svého skutečného člena, a světila mu vydávání maď. slovníka právnické terminologie, který však nedokončil, neb byl již 25. kv. 1838 smrti poštěn. — 2) Jan P., maď. bohoslovec, nar. se 7. bř. 1819 v Zemplinské župě, studoval

gymn. v Užhorodu a filosofii i bohosloví v Jagra, a přednášel na tamějším biskupském lyceu o církevním právu. Od r. 1852 jest děkanem v Sabolci. Jako bohosl. spisovatel byl P. již od počátku svých bohoslovských studií činným a vydal mezi jiným: *A protestantiemus egyház kormányzati rendszere* (1847, O soustavě ařízení protestantských církví); *Theodosius cseszár és az antiochiak forradalma* (1850, Císař Theodosius a sbouření se Antiochenských) a *As europai országok jelen állapota politico-egyházi szempontból* (1851, Nynější stav evropských států z nábožensko-politického hlediska).

Perger (Vrchota, Vrchovský). Jména toho přichází v XVI. a XVII. stol. několik rodin šlechtických v Čechách: a) P. s Girthofu, s kterých rodiny r. 1556 František P. přijat byl do stavu rytířského v Čechách. — b) P. s Altenburku (ze Staré Hory); v druhé polovici XVI. stol. sloužil ve vojtě cís. drahně let věrně a statečně Václav P., který sástavil syny Josefa, Martina a Václava, ješto cís. Rudolf II., hledě k platným službám otce jejich r. 1580 nadal erbem a titulem s Altenperku čili Staré Hory. Z bratří těchto držel Václav P. s Altenp. Bílý dvůr nad Merlinou, a r. 1598 přijat jest do stavu rytířského; r. 1595 byl také výběrčím posudního v kraji Hrad. — c) P. s Perku, vlastně Vrchovský s Vrchu; r. 1589 byli Jiří a Bartoloměj bratři P-ové, s nichž onen byl expeditorem při české kanceláři dvorní, přijati za obyvatele království Čes. a učinili r. 1590 písmání k semí. Bratři ti to byli synové Štěpána Vrchovského, jinak P-a s Pergu, jenž byl obyvatelem semě Charvátaké a pocházel se staré šlechtické rodiny tamější; v běžích válečných v druhé polovici XVI. stol. přišel však o všechny statky a utekl se do Rakous a odtud do Čech, kdežto císař Rudolf II. stav šlechtický mu potvrdil. V XVII. století držel Jiří P. Tufany a Sedlnice na Moravě, a byl na sněmu Brněnském r. 1612 přijat do stavu ryt. mark. Mor., jehož potomci tam pak delší čas kvetli. — d) P. s Částolovic, erbovní rodina v městech Pražských v XVI. a XVII. stol. usedlá; jmenovitě byl za časy císaře Rudolfa II. a Matjáše Jiljí P. s Č. měšténinem na Novém městě Praž., držel dům Josevni ve čtvrti Jindřichské, byl delší čas radním a primasem Novoměstským (1709—13), přicházel často na sněmích a jiných jednáních a přál školám a mužům učeným. — e) P. (Vrchota) s Rosenwertu; praotec rodiny té byl Vavřinec P., také Vrchota svaný, který se narodil na začátku XVII. stol., sloužil delší čas na panství Třeboňském, v bouřích stavovských r. 1618 stál pevně k domu Rak. a víře kat., a byl proto dne 5. bř. 1629 nadán erbem a titulem s Rosenwertu, a koupil poslédě statek Bradlín. Potomek jeho Jan P. s R. povýšen jest dne 24. pros. 1650 do stavu rytířského; po něm připomíná se Václav Leop., který r. 1670 učinil slib dědičné věrnosti, držel statek Bořetín, r. 1675 koupil od Viléma Malovce zboží Chvatkov v Bechyňsku, r. 1678 však prodal Bořetín Jáchimovi Slavatovi s Chlumu. Rok 1707 učinil Jan Ignác P. s R. slib věrnosti dědičné, načež se připomíná ještě r. 1740 a jest posledním nám známým potomkem rodiny této. — f) Hrabata P-ové; rodina tato přibyla do Čech ku konci XVII. stol.; jmenovitě byl Hendrich hr. P. r. 1689 přijat za obyvatele král. Čes. Potomek jeho Leopold hr. P. učinil r. 1739 slib dědičné věrnosti a koupil t. r. statek Poláky (Pohlig) v Žatecku. R. 1758 přiznal se k semí Antonín hr. P., a r. 1767 držel dle dědičného narování Jan Antonín hrabě P. statek Oploty a Neprobylce v Žatecku. Na začátku

přítomného století (od r. 1811) seděl na Polákách Josef hr. P.

Pericaud Marc Antoine, franc. archaeolog, nar. se 4. pros. 1782 v Lyonu, kdež také studiu svá konal. Po roce 1826 stal se bibliotékářem města Lyonu, a věnoval od té doby veškerý svůj čas a svoje síly studiu dějin a starožitností tohoto města i jeho vzkolů, a práce jeho v tom oboru podané považují se dosud za nejlepší. Jmenujeme z nich: *Précis de l'histoire de Lyon de 1600 à 1643* (1835); *Bibliographie lyonnaise du XV. siècle* (2 sv. 1851); *Tablettes chronologiques* (1831—36); *Varietés historiques, biographiques et littéraires* (1837—38) a j. Těš sebral hojně příspěvků k životopisům arcibiskupů Lyonských.

Perignon Alexis, franc. malíř podobizen, nar. se 15. břes. 1806 v Paříži, konal studia malířská v dílně Grosové a věnoval se s počátku opravování a obnovování maleb starších mistrů. Posději však opustil tuto dráhu, a oddav se podobiznářství vystoupil ponejprv r. 1834 s podobiznou *Krále Belgieckého*. Z jiných jeho obrazů jmenujeme: *Kristus u sloupů*, *Kristus nesoucí kříž*, *Sedláci bretoňští* (1852); *Sedláci z Abrusu*.

Periklin Breithaupt, nerost s řady geolitů, hrání se v soustavě trojkonné, jest barvy bílé, na hranách průsvitavý, a má poměrnou váhu 2.54, na prášek rozemletý 2.64. Lučební sloučenství jeho vykazuje křemík, hliník a sodu, někdy i část draslí; před dmuchavkou se málo rozpouští a žlutí při tom plamen. Vyskytuje se v Tirolských a Salpurských Alpách.

Périn Henri Xavier Charles, belgický národohospod. spisovatel, nar. se 25. srp. 1815 v Monsu, studoval práva a polit. ekonomii na univ. v Levně a byl nějaký čas advokátem v Bruselu. R. 1844 byl povolán za profesora práva na katol. universitu do Levně a o rok posději se uválal též v přednášky o politické ekonomii. Sepsal: *Les économistes, les socialistes et le christianisme* (v Paříži 1849) a *De progrès matériel et du renouveau chrétien*.

Perinet Joachim, něm. básník, nar. se r. 1765 ve Vídni. Nedbalé vychování, jakého se mu v domě otcovském dostalo, mělo rozhodný vliv na celý život jeho. Touha po životě dobrodružném přiměla jej k tomu, že k divadelní společnosti přistoupil, nemaje k tomu ale svorného hlasu kritiky žádného nadání. Zdržoval se nejvíce ve Vídni, kde v divadle Leopoldovském co komik vystupoval, † 1816. Štastnější byla činnost jeho co básníka svl. v oboru dram. Seps.: *Der Eremit auf Formentara* (veselohra; ve Vídni 1790); *Der Page* (veselohra; tamt. 1792); *Die zwei Savoyarden* (ves., tamt. 1796); *Die Schwestern von Prag* (spěvohra; tamt. 1796); *Der Fagotist* (spěv.; v Praze 1798); *Telemach* (travestie; ve Vídni 1805); *Katechismus der Liebe* (ve Vídni 1786); *Sinngedichte* (tamt. 1788); *Blumensträusschen* (tamt. 1814); *Der Spielkarten - Almanach für das schöne Geschlecht* (tamt. 1815) a j. v.

Perknovský z Perknova, také **Kamberku** česká rodina vládecká, která se původně psala **Kamberbský z Kamberku**, když však v prodlení XVI. stol. nabyla statku Perknova v Čáslavsku, nasývala se **P. z P.** — V tit. s r. 1534 čteme Hynka a Václava P-kého s P., kteréhož času byl také živ Petr P. s P., jenž prodal statek Perknov Janovi Trčkovu, a r. 1542 vložil jej k ruce dědič Trčkovských znovu do desk. R. 1543 prodal Oldřich P. statek Semčice a Viměřice, po otci Jiřím P. zděděný, Fridrichovi purk. z Donína na N. Benátských; týž Oldřich koupil potomně r. 1563 statek Radostov od Pavla Bradleckého z Meškova; r. 1570

držel také dům v Mýte Vys., a r. 1573 přichází na směn. V tit. s r. 1589 čteme Oldřicha P-kého (syna předešlého?) na Tisové u Vys. Mýta. — Nezdá se však, žeby P-ští v následujícím nato XVII. stol. byli více drželi nějaká zboží semská v Čechách.

Perkovac Ivan (v. hl. d.) nar. se r. 1826 v Harnici, v okresu Berdoveckém v Charvátsku, normální školy navštěvoval v Kanji, gymnasium a práva pak studoval v Záhřebě a v Štýrském Hradci. R. 1848 byl soudním adjunktem ve službě tehdejší charvátské vlády. Za vlády Bachovy opustil tuto službu, a byl nějaký čas samostatně v kanceláři advokáta Mrasoviče. Na směnách s let 1861 a 1865 sastupoval P. okres Sv. Ivana a počítal se mezi přední směšovníky toho času. Posději vzdálil se pro chorobu vši veřejné činnosti, a redigoval jen ještě nějaký čas beletristický časopis *Vienac*, kterýž se jeho redakce velmi oblíbeným byl. P. † v polovici dub. 1872 v Záhřebu, a Charvátsko v něm stratilo národovce horlivého a muže povahy vznešené.

Pernhardt Marek, malíř krajín, nar. se 6. čce 1824 v Untermiegeru v Korutanech. Co syn prostého venkovského truhláře vydal se pouze touhou po umění veden beze vši pomoci do Celovce, kde u malíře Ondřeje Hausera do učení přijat byl. U tohoto seznal nadaného a přičinlivého mladíka kanovník a dějepisec Jindřich Hermann, který se brzy ve spojení s kníž. bisk. Lušinem a ryt. von Moro o další vzdělání jeho postaral. P. vsat od Hausera a dán k malíři Boklenovi, kdež se svláště kreslení krajín věnoval. Při neobyčejné plii své měl P. brzy pěknou galerii krajín korutanských a krajinských, genrových a obrásků svíat pohromadě. V letech 1854—1857 vystavil také v měsíčních výstavách rak. společnosti umělecké své krajiny, a sice r. 1854 *Zimní krajinu: Partii na Klopeinském jezeře v Korutanech*; r. 1855 *Partii na Dunaji v Lince* a druhou na Klopeinském jezeru; *Krajinu u Horní Krajíně*; *Zříceniny hradu v zimě*; r. 1856: *Zámek Feistritz*; r. 1857 *Veliký Zvon s kostelíčkem Heiligenblut*, kterýžto poslední obraz od cis. Alžběty zakoupen byl. Vyzván od J. V. a stavě korutanských pracoval na skvostném album 31 obrazů, pohledů to rozličných na Korutany, které k tomu účelu několikrát projel. Nejkrásnější s obrazů těchto jsou s Velikého Zvonu, k jichž vysvětlení pro přátele a znalce alpejských krajín jakož pro každého přítele umění zajímavou knížetku vydal. Od r. 1864 vydává P. obrazy s Korutan (v Celovci), kteréž litografické pohledy nejrozkosnějších dědin této země obsahují.

Pernolec (něm. *Bernetsreith*), ves v Čechách, v kraji Chebském se 169 něm. obyv. a kaplí sv. Anny. P. byl za dávných dob vědy svláštěm statkem; k r. 1251 připomíná se Přibyslav se svými syny Radoslavem a Závišem s P-lee; r. 1413 prodal Otík s P-lee tvrz a dvůr popl. s příslušenstvím Hanušovi Pehmovi s Ōsova za 200 kop grošů, proti čemuž r. 1415 kladla odpor Markéta, dcera Petra s P-lee. R. 1590 držel P. Ondřej Tašner, měšťan v Tachově, a r. 1613 syn jeho Jiří Adam.

Pernot Alexandre François, franc. malíř, nar. se 1793 ve Vaasy, stal se r. 1812 žákem Hersenta v malování figur a Viktora Bertina v krajinomalbě. První svůj obraz vystavil r. 1819 a byl jmenován od krále Karla X. profesorem malby u dvorních pážat. Po r. 1830 procestoval Francii, Německo, Švýcarsko, Skotsko a krajiny porýnské, a nasbíral na těchto svých cestách množství látek k svým krajinomalbám, vynikajícím vesměs mistrným pojmutím a věrností dle přírody. Jmenujeme z nich: *Kaple*

Vilma Tella, Zámek Bayardův, Zámek Abbotsfordský, Pohledy na Edinburk a Holyrood, Jezero Lomondské, Katedrála Straburská, Požár katedrály Chartreské, Stará Paříž, Brýle Rigny, Zlíceniny Lin-lůvkové a mn. j. Mnohé s obrázky jeho byly zakoupeny od franc. vlády pro rozličná musea, pro palác invalidů a j., též hrabě Larochefoucauld zakoupil s nich některé.

Perraud Jean Joseph, franc. sochař, nar. se v dub. 1821 v Monayi, pracoval v sochařské dílně Rameyově a Dumontově, a navštěvoval vedle toho školu pěkných umění v Paříži. R. 1847 obdržel velkou cenu Římskou za sochu představující *Telamacha přinášejícího do Palantu popel Hippida*. Roku 1855 zaslal na Pařížskou světovou výstavu mramorovou sochu *Adama*, za níž dostal medaili první třídy, a r. 1857 vystavil v Paříži sochu *Děství Bacchova*.

Perrin I. Maximilien, franc. románopisec, nar. se r. 1796 v Paříži. První román, s nímž dosti poslé u veřejnost vystoupil, byl *Le prêtre et la danseuse* (4 sv. 1832), jímž se osvědčil býti napolo žákem Pigault-Lebrunovým, napolo Kocokovým. Po tomto prvním románu následovalo veliké množství jiných, kreslicích nejvíce mravy střední třídy lidu; pamětihodnějšími s nich jsou: *Les mauvaisetés* (1834); *La femme et la matresse, Les soirées d'une grisette* (1835); *Le marié de la comédienne* (1837); *Vierge et modiste* (1840); *L'enfant de trente six pères* (1844); *Les débardeurs* (1846); *Le sultan du quartier* (1853); *Un passion diabolique* (1855); *Le mariage aux deux* (1857) a mn. j. — 2) Théodore P., kněz a spis. franc., nar. se v Lavalu 18. list. 1801, stal se 1827 knězem a oddal se spisovatelství. Sepsal: *Les vertus du peuple* (3 sv. 1829—1830); *Les martyrs du Moine* (1830); *Origine des dieux du paganisme* (2 sv. 1837), a počal r. 1854 vydávati první *Dictionnaire religieux universel*. — 3) Emile P., franc. malíř, nar. se v led. 1815 v Rouenu, studoval s počátku školy gymnasiální a oddal se později malířství, zvoliv si za učitele Grosse a Dela-rochea. Malířská jeho činnost obmezuje se pouze na dobu od r. 1840 až do 1848, v kteréž vystavil následující obrazy: *Ludvík XV. v zámku Crécy; Smrt Malafildreova, Pouzin učící svého synovce Kapara, a Veliký Corneille u přístěpě*, obraz zakoupený od ministerstva nitra. Touže dobou psal P. články o umění do *Moniteur parisien, L'Union catholique* a j. R. 1848 byl jmenován komisařem republiky při národní komické opeře v Paříži, a od té doby nemaloval více žádných obrazů.

Persano Carlo Pellione (v. hl. d.) byl až do pros. 1862 ministrem námořnictva v kabinetu Rattasiově, a udělal si před vystoupením s tohoto sám nejvyšší hodnost admirála. Od r. 1865 byl též itál. senátorem. Když r. 1866 vypukla válka mezi Itálií a Rakouskem, postavil se P. v čelo italského loďstva, jež bylo shromážděno v Tarentu, sčítal s ním však přes 14 dní nečinným v zálivu Jakyňském. Konečně vypul na doléhání ministra Depretise se svého zákoutí, křižoval však 5 celých dní bez boje na vysokém moři a vrátil se zase do přístavu Jakyňského. Teprv důrazný rozkaz ministra námořnictva přiměl jej k tomu, že učinil útok na ostrov Vis, kde od rak. kontradmirála Tegetthoffa 20. čna 1866 loďstvo jeho poraženo a rozprášeno jest. Veřejné mínění v celé Itálii obrátilo se hněvem proti P-ovi, a vláda se viděla nucena proti němu vyšetřování zvésti. Jako senátor nesměl býti povolán před soud vojenský, a byl tudíž vyšetřován od senátu. Tento rozhodl koncem led. 1867 malou většinou, že obžaloba pro zbabělost není na místě, za to však se oavalo 88 hlasů proti 48, že se dopustil

neposlušnosti, a 116 proti 15, že se dopustil též neopatrnosti a nedbalosti, a že pro tyto sločiny před soud postaven býti má. Dne 15. dub. 1867 byl vynešen od senátu rozsudek, jímž byl P. hodnosti a úřadu svého jako admirál zbaven a k náhradě útrat soudních odsouzen.

Persigny, Jean Gilbert Victor Fialin hrabě, od r. 1863 vévoda. (V. hl. d.). Ještě r. 1859 povolán jest z Londýna do Paříže jakožto ministr vnitřních záležitostí, v kterémžto úřadě setrval až do čna 1863. Příčinou odstoupení jeho bylo vítězství liberální opozice, která při volbách sněmovních v Paříži se všemi kandidáty prorasila. Od té doby byl politicky činným pouze v senátu, přisluhuje se k straně protiliberální. † 13. led. 1872 v Nisve.

Persie (v. hl. d.). R. 1868 sužila v P-ii záhubná cholera, zejména nabyla kolem Teheranu velikých rozměrů, a 1. září 1868 padl jí za obětí i syn a korunní dědic šachův, Musaffer-el-Din Mirsa. Co se vnitřního politického vývoje P. za posledních let týče, neudálo se nic, co by svláštní smýslu zasluhovalo; co do politiky zahraniční, nastal však r. 1867 spor mezi Tureckem a P-ii strany neoprávněného počinutí tureckých hranic, jehož se turecký Kibli-Paša dopustil, a strany některých útoků učiněných od tureckých pohraničných úředníků na poddané perské. Anglickému a francouzskému poslanci se však podařilo předejiti velikému boji, a záležitost byla urovnána v míru. R. 1871 sužil v Persii veliký hlad.

Persoz Jean François, franc. lučebník, nar. se 9. čna 1806 ve Švýcarsku s rodiny francouzské. R. 1833 byl jmenován profesorem lučby v Štrasburku, a zřídil v městě tom r. 1835 vyšší školu pro lékárníky, jež má ředitelem se stal. Téhož roku byl jmenován důstojníkem čestné legie. Sepsal mezi jiným: *Introduction à l'étude de la chimie moléculaire* (1839); *Traité théorique et pratique de l'impression des tissus* (4 sv. 1846).

Perty Ant. Max (v. hl. d.) sepsal ještě: *Anthropologische Vorträge* (1863); *Realität der magischen Kräfte* (1862); *Seelenleben der Thiere* (1866); *Die Natur im Lichte philosophischer Anschauung* (1869).

Peru (v. hl. d.). Dějiny. President Peset byl svržen 6. list. 1865 a koncem téhož měsíce postaven byl v čelo republiky plukovník Prado, bývalý prefekt v Arequipě. Vládou jeho nepřátelská politika proti Španělsku znovu důrazně byla oživena. Především usavřela republika 6. pros. spolek s Chilim, v lednu 1866 s Ecuadorem a v únoru i s Bolivií, a již 14. led. 1866 byla válka nových spojenců proti Španělsku opovězena. První útok španělského loďstva udal se v ún. na spojené lodě Chilských a P-ánských v zálivu Ankudském. Když se první tento útok španělským nedařil, počali oběhati a bombardovati Valparaiso; leč i zde potkali se Španělé s nedarzem, a když s loďstvem svým ještě několik nedařilých pokusů proti břehům nepřátelským učinili, opustili 10. kv. 1866 docela vodstva p-ánská a válka byla tím skoučena. Vláda p-ánská i chilská vypověděly v čnu na to všechny Španěly se svého území. Na podzim r. 1866 přišlo se na stopu spiknutí generála Castilly, jenž byl již dříve v dějinách P. velkou dílou hrál, a vláda byla nucena jej se země vypověděti. Již od počátku r. 1867 nastaly v republice silné agitace proti Pradovi; 15. ún. byl totiž svolán kongres, na němž Prado diktátorakou svojí moc, kterou 1½ roku v rukou měl, složil, aby se ujal prosazím úřadu presidentského. Na témž kongresu byl dán též za bouřných debat návrh, aby byla prohlášena v P. rovnost všech vyznání. Nedar návrhu tohoto byl přímou

Miečislava I.; Postavení hraničních sloupů Boleslavem Chrabrým; Boleslav Chrabrý tiskem na Kiew. Čtyry tyto obrazy, dle myšlenky mistra jeho Smuglewice provedené, jsou s obrazy jeho největší a postavy na nich téměř životní velikosti; mimo tyto vynikají s větických historických obrazů ještě: Smrt Boleslava Křivokosého; Kristus před Pilátem; Spojení Polaka s Litvou na říšském sněmu Lublinském; Slepý Czarnieski v Krakově od Šedů oblečen; Vítězství Sobieského před Vídní; Zasnoubení Miečislava s Doubravkou a j. v.; s historických podobizen svlášť znamenitě jsou: Adam kníže Czartoryski, general Podolce; Ignác Potocki, velký maršál Litevský; Ignác Wyssogot Zakrzewski; Kazimír Nestor kníže Sapieha a mnohé jiné, které se po většině v radní síni Varšavské nacházejí. Co umělec zaujmá P. jedno s nejpeknějších míst mezi malíř polskými. Jeho historické obrazy jsou pravé perly co se týče podobnosti osob, pravdivosti kroje, mistrného skupení a živé barvitosti. Mezi postálostí jeho našlo se přemnoho skiss s historie polské, jakož množství obrazů ronch a zbraní starých Slovanů a Poláků, které s velikou pilí dle starých památek a popisů nejstarších dějepisců jsou sestaveny. Oboje získal slavný milovník umění Qualbert rytíř Pavlikovski, od jehož syna do Lvova odvezeny jsou.

Pěštera, planina v sanděku Novopazarském, dělí nahíjí Novopazarskou od nahíje Bihorské. Na temně P-ry nalézají se zřetelně hradu Jeleč s doby Nemanjičů. Jiné sfénieny hradu na jiném místě P-ry nazývá vřkolní lid Trojanov grad. Pod Prou pramení se řeka Račka, která prý jest pokračováním řeky Uvora, jenž v Bihorské nahíjí na úpatí P-ry a vsi Delimedja do země se strácí. Šč.

Péťerffy Karel, maď. filosof, spisovatel, nar. se 7. dub. 1790 v Sedmihradsku; studia svá konal v Maroš-Váárheli a ve Vídni. R. 1818 stal se profesorem filosofie v Maroš-Váárheli, a byl jedním s prvních, kteří o vědě této v jazyku maď. přednášeli. Uherská akademie jmenovala jej r. 1834 svým skutečným členem. Sepsal: *Philosophusok és philosophia története* (Dějiny filosofů a filosofie, v Maroš-Váárheli 1833). † r. 1861.

Peterka Jan, svěrolékař, nar. se v Čechách, počátkem XIX. stol. Studia svá konal bez pochyby v Praze, a byl s počátku svěrolékařem na panství Rostockém u Prahy. Roku 1826 vydal v Praze u Calve *Versuch einer systematischen Darstellung der Dreh-, Horn- und Lungenerkrankheiten der Schafe*; pak *Gründliche und kurzgefasste Darstellung der verschiedenen Arten von Knochenbrüchen und Hufkrankheiten unserer landwirthschaftlichen Haustiere, um sie mittelst einer Schwabenschemas leicht zu heilen* (v Praze 1827); *Die richtige Erkenntnis des gesunden und kranken Zustandes des zur Schlachtbank, zum Handel oder Transport bestimmten Horn-, Woll- und Borsten-Viehes* (v Praze 1829); *a Versuch einer systematischen Darstellung der Rinderpest-Krankheiten* (v Lipsku 1838).

Petit Jean Louis, franc. malíř krajín, nar. se r. 1793 v Paříži, a konav malířská studia pod Mandevarem, Regnaultem a Rémondem, vystoupil s prvním svým obrazem u veřejnost r. 1822. Za doby restaurace vykonal několik uměleckých cest, a navrátil se do Paříže, otevřel tam svoji vlastní dílnu. Zároveň byl od r. 1831 až do nedávna ještě profesorem kreslení na koleji Stanislavské. Z obrazů jeho jmenujeme: *Slavnost Dianina* (1822); *Zápas Rolandů a Rodomontů*; *Při jamě luně*; *Přítel Cherbourský*; *Pohled na přístav Calaiský* a j.

Petka svatá, klášter v kníž. Srbském, v kr. Čuprijiském, 3 hod. jihovýchodně od Paraćina. Ny-

nější kostel postaven jest na starých základech r. 1824. Kdy a od koho byl klášter původně založen, není známo. Pout se zde odbyvá každoročně 26. čca, a četní poutníci přivádějí sem své nemocné, kteří zde u pramenu Toplík nasvaného uzdravení hledají. Šč.

Petkovica 1) klášter v kníž. Srbském, v kraji Šabackém, 5 hod. od Šabce vzdálen. Kostel je stavba stará; kdy a od koho byl založen, není známo. Turci Bosniáci vypálili klášter po dvakrát, r. 1806 a 1818. R. 1858 dostavěno je pěkné klášterní stavení a klášter sdi obehnan. Okolo kláštera rozložena jest ves P. se 680 obyv., kde jest škola a smírčí soud. — 2) P. jmenuje se též jeden s klášterů ve Fruské Hoře nedaleko kl. Filatovce. Šč.

Petnica 1) ves v Drobnjadach v Hercegovině. Zde sídlí četné staré plémě Karadzićů, z kterého i předkové slavného Vuka H. Karadžiće pocházeli. — 2) P. novou se dvě vsi v kníž. Srbském. Jedna leží v kr. a okresu Valjevském, má smírčí soud a 109 obyv.; druhá jest v okresu Trnavském kr. Čačanského a má 206 obyvateľů. Šč.

Petůň Alexander (v. hl. d.). Výbor básní jeho nejvíce lyrických vyšel v jazyku českém r. 1871 překladem Františka Brábka a Karla Tůmy (II. sešit *Poésie světové*).

Petr svatý, apoštol (v. hl. d.). O působení a mučnické smrti jeho v Římě uvádějí se svědectví hned již s nejstarší doby, a sice: Klementa Římského, Ignáce Antiochenského, Papiáše, Diviše, Ireneae, Tertulliana, Caje, Origena, Laktantia a j.; nicméně není to přece ještě všeobecně uznávaná událost; a na základě nesvratných dokladů, jež i před přísnou historickou kritikou ob stojí, je jen tolik nad vši pochybnost sjítkáno, že tvrsení o činnosti a smrti sv. Petra v Římě jest od třetího století v církvi rozšířeno; nebo nejstarší převé svědectví Klementovo ok. r. 100 je příliš obecné a neurčité. První jeho příchod do Říma pokládá se dle novějších badání k r. 42 za císaře Klaudia, kde snad až do sněmu apoštolského v Jerusalemě pobyl (47); podruhé působil tam pravdě nejpodobněji v letech 58—64, až pak tam i zemřel při druhém žalátování sv. Pavla společně s ním smrti mučnickou, jak se za to vědec má, 29. čna r. 67. V tom smyslu jedině lze tedy mluviti o 25letém nebo docela o stálém působení jeho v Římě. A jelikož před prvním svým příchodem do Říma působil i v Antiochii (někteří tvrdí, že po sedm let), a učeník jeho Marek, od něhož *Evangelium* téhož jména a *Skutky Apoštolské* pocházejí, v Alexandrii, považovaly se obě tyto stolice za apoštolské čili patriarchální, jako Jerusalemská, Římská, a posléze i církevního usnešení i Konstantinopolská. (Sr. Ginzcl *Kirchenshistorische Schriften*. Wien 1872, I. Bd. strana 112; *Der Episkopat Petri in Rom*; Gams *Das Jahr des Martyrtodes der Apostel Petrus und Paulus*. Regensburg 1867; Ritter *Ueber das antiochische Episkopat Petri v Bonner Zeitschrift* 66 Heft), a Hilgenfeld *Petrus in Rom v Zeitschrift für wissenschaftliche Theologie* 15. Jahrgang 1873).

Petráček s Vokounšteinu, česká rodina erbovní až podnes kvetoucí, jenž vzala počátek svůj od Jana P-čka, souseda Star. Města Praž., který společně s Jiřkem Vokounem majestátem císa. Rudolfa II., jehož datum dne 19. čce 1603, nadán byl erbem a titulem s Vokounšteinu, kterýžto erb se vypisuje takto: Štít červený, v němž od pravé k levé straně čtyřech bílých na přě položený a po každé straně vokoun ryba své přirozené barvy, a nad helmou mezi dvěma křídlyma toliké vokoun hlavou dolů postavený se spatřuje. — Jan P. měl syny

Jana ml., Adama a Václava, a r. 1820 konpil Dablice, Březnov a jiné vsi klášteru křižovníckému náležitě, kterýžto trh však po bitvě Bělohorské zrušen a s deak vymášan jest. Jan ml. P. měl účastenství v bouřích stav., svátek r. 1624 dán mu pardon a zůstaven takto při statku svém, načež jej čteme ještě r. 1636 na sněmu mezi osobami k vybraní restantů berních zvolenými. Týž zůstavil syna Jana Karla a vnuka Jana Daniele, o nichž však nemáme správ širších. Adam, druhý syn Jana st. P-čka (nar. 1619), dostal se do Kadaně, kdež potomci jeho drželi sborů šosovní a spravovali úřady rozličné. Jan Karel P., syn Adamův (nar. 1650), zůstavil syna Josefa P-čka (nar. 1696), jehož vnuk Kajetán P. (nar. 1790) toho vymohl, že nejv. reškrity, jichž dátum dne 21. list. 1846 a 14. led. 1853, stav šlechtický s výše psaným erbem a titulem byl mu potvrzen a obnoven. Ra.

Petranović Božidar (Theodor), JUDr. a profesor v Zadru, nar. v Šibeniku v Dalmácii 18. ún. 1809. Gymnasium navštěvoval v Srbských Karlovicích a filosofická studia konal v Štýrském Hradci, ve Vídni studoval práva, a v Padově dosáhl r. 1833 hodnosti doktora. Od r. 1834—1839 byl sekretářem biskupa Dalmatského, a posledního roku vstoupil do rak. státní služby. R. 1848 byl P. zvolen za poslance do říšského sněmu, a po rozpuštění tohoto stal se redaktorem srbského textu říšského zákoníku. R. 1850 jmenován radou zemského soudu v Zadru a posléze v Kotoru, a 1857 radou apelačního sboru v Zářevě. P. byl od r. 1836—1841 redaktorem časopisu *Srbsko-Dalmatinski Magazin*, psal mnoho historických a filologických článků do italských a německých listů, svlékš do *Blätter für Literatur und Kunst*, byl sakladatelem právnického listu *Pravodnik*, který r. 1851—1852 vycházel, přeložil r. 1852 rak. občanský zákoník. P. jest údem srbského učeného društva v Bělehradě, meklenburského historického spolku a historického spolku v Oděse. Ze spisů P-ových jsou hlavnějšími: *O austrijanském gradjanakom zakoniku i o srbskom prevodnistoga* (1850); *Istorija književnosti poglavitiš na svjetu naroda od najstarijih vremena do sadašnjega veka* (1858); *Bogumili. Istorika rasprava* (1867), kterýž spis vydalo srbské učené društvo svým nákladem. Šž.

Petricas-Orlay Samuel, mač. malíř rodem z Kumanáka (nar. ok. r. 1820), byl vedle Morice Jókaije nejlepším přítelem slavného básníka Alexandra Petőfiho, s nímž r. 1841 v Pápe studoval. P. jest dobrým malířem krajin, též v historické malbě provedl několik sádkových děl; největší zásluhy však si sjednal tím, že podal věrně podobizny obou rodičů Petőfiových černou křídou. Též vytvořil v novější době (1862?) pěknou apothéosu svého geniálního přítele Alex. Petőfiho. Bbk.

Petrino Alexandr, svob. pán, nar. se r. 1819 v Bukovině. Pošed z řecké rodiny, v Multánsku usadil se posléze do Bukoviny se přestěhovavši, konal v Černovicích gymnasiální a filosofická studia, a převzal r. 1837 po smrti svého otce správu rozsáhlých svých statků. Záhy přičinil se v Bukovině o zaklázení zemského spolku pro polní hospodářství, pro zřízení zemské knihovny, a o provedení jiných k obecnému dobru směřujících opatření. Když r. 1860 byla svolána do Vídně posílená rada říšská, byl tam povolán i P. V prvních zasedáních tohoto sboru přednesl P. návrhy na odstranění mnohých dosavadních nerovností týkajících se zemských deak v Bukovině, jakož i poměrů církevních a školních své rodné země, a přidružil se k straně hájící autonomii jednotlivých korunních semi Rakouska. R. 1861 byl zvolen do sněmu Bukovinského a odtud vyslán opět

do říšské rady Vídeňské, kde se osvědčil býti přívržencem rakouské strany federalistické. I na říšské radě z r. 1867 byl odpůrcem jak směru centralizačního, tak i politiky dualistické, a hlasoval v zasedáních říšské rady z roku 1869—70 proti zavedení přímých voleb do říšské rady, čímž urychlil pád ministerstva Giskrova a po něm i odstoupení ministerstva Hasnerova. Když roku 1871 ministerstvo Potockého sestaveno bylo, zaujal v něm P. křeslo ministra orby. Odstoupením ministerstva tohoto vzdal se i P. svého úřadu.

Petronijević Milan A., hlavní sekretář srbského senátu v Bělehradě a syn slavného Avrama P-e, nar. se 11. list. 1831 v Jagodině. Až do r. 1840 navštěvoval školy ve svém rodišti a v Bělehradě, načež dán do německé školy v Petrovaradině, kde zůstal až do r. 1844; potom studoval zase v Bělehradě na lyceu práva až do konce 1850, a odebral se na to k dalším vzdělání na universitu do Mnichova, kdež pobyl jeden rok, načež odešel ještě na universitu Heidelbergskou. Vrátil se do vlasti byl 3. kv. 1854 jmenován kancelistou v ministerstvu zahraničných věcí, 17. srp. obdržel místo sekretáře při srbském vyslanectví v Cařihradě; 22. říj. 1856 stal se vyslancem, v kterémž úřadě až do nastoupení knížete Michala Obrenoviće potrvál. R. 1861 stal se pomocníkem ministra spravedlnosti, 1867 ministrem zahraničných záležitostí, a když po osudné katastrofě Topčiderské ministerstvo Christićovo odstoupilo, stal se P. hl. sekretářem senátu, kterýž úřad až dosud zastává. Jsa údem srbské učené společnosti napsal P. pro *Glasnik* některé články a překlady z řeckého. Šž.

Petrovac 1) město v Bosně, v sandžaku Biharském, leží v krásné rovině pole Bilajského, má pevnůstku, 1 džamijí a 1600 obyv. Nedaleko odtud pramení se řeka Sana. Pravoslavní obyv. mají zde faru. Nahije P-ka má 400 pravoslavních v 2116 tureckých domů se 3104 pravosl. a 9493 tureckými muslimskými obyvateli. — 2) P., ves v kníž. Srbském v kraji Požareveckém, má 1422 obyvatelů, kostel a školu. Zde jest sídlo náčelníka okresu Maršského. — 3) P., ves v kraji a okresu Kragujeveckém s 520 obyvateli. Šž.

Petrović 1) Miloje s příjímím Trnavac, vynikající muž v novějších dějinách srbských, nar. se r. 1770 v Trnavě v kr. Kragujevacském. Před vypuknutím povstání byl u svého kmotra Mladena Milovanoviće obchodním pomocníkem. Když r. 1804 povstání vypuklo, byl P. mezi prvními, kdož se zbraní chopili, a již r. 1806 při vzetí Bělehradu byl mezi nejpřednějšími národními vůdci. Příbuzný P-ův Mladen Milovanović stal se v krátkém tom čase skoro rovným Černému Jiřimu co do moci, neboť byl předsedou tehdejší utvořeného senátu, kteréhož stupně byl dosáhl ne tak udatenstvím jako spíše výmluvností svou. Proto také spojil se P. s mocným svým přítelem Mladenem, a oba jednali vždy svorně, hledíce si především jen vlastního prospěchu. Po vzetí Bělehradu nabyli P. ohromného bohatství a stal se hlavou Bělehradských obyvatelů. Jako bohatství a vliv rostli P-ovi i nepřátelé, kteří mu obojího záviděli, a jež on všemožným způsobem proti sobě popouoval. R. 1809 ustanovil jej Černý Jiří za velitele vojska, které mělo pevnost Niše dobytí, a udělil mu zároveň nad celým tamjším krajem úplnou moc a vládu. To však rozhořčilo v největší míře Petra Dobrinjce (v. t.), dosavadního vládce onoho kraje, který byl dávším, jistivým nepřitelem P-ovým, tak, že se obě vojska, která měla společně nepřítelů potírat, ve dva sobě nepřátelské tábory rozdělila. Následek toho nemoudrého a nevlasteneckého počínání

byla hrozná katastrofa na Kamenici, kterou Srbové obrovských strát utrpěli. P. byl nucen se sbytky svého vojska uchýlit se do Deligradu, a musil se posádky před skupitinou, která se na podzim r. 1806 v Hasan-pašiny Palance odbývala, se skutků svých zodpovídati. Vina mu byla dokázána, a on zbaven všech svých úřadů a do Ostružnice internován. Brzo potom byl i mocný přítel P.-ův Ml. Milovanović přinucen úřadu předsedy senátu se vzdáti. Na počátku r. 1810, když savražďením junáka Marka Katiće upadl P. v podezření, že se jeho návodem vražda ta stala, a že to mělo býti znamením pro spiklence v Šumadiji, aby Černého Jiřího o život připravil, usnul P. na prospěšné se Srbska se vzdáti. Přišel do Zemuna byl zde uvězněn, a posádky do Petrovaradinu dopraven. Když pak Černý Jiří o vydání jeho neustále s rakouskými úřady vyjednával a několik rakouských uprchlíků za P.-e dáti slibil, byl konečně P. do Mitrovice odveden a tam vyvalenci srbskému Luku Lasarevići odevsán, který jej do Šabce přepravil a tam ještě téhož dne k výlovnému nařízení Černého Jiřího odpravitel dal. Hlava P.-ova byla do Bělehradu poslána a před kostelem lidu na odív vystavena. P. byl malý postavy, ale krásný muž; s počátku byl dobrým bojovníkem, posádky však štětim velmi spýšněl, a hleděl své postavení vždy k svému prospěchu vykořistit. Pozůstalé po něm dětičky odvedl Ml. Milovanović po pádu Srbskem roku 1813 do Besarabie. — 2) Mirko P. Njeguš, proslavený junák a vojvoda Černohorský, otec panujícího nyní v Černé Hoře knížete Nikolý I., nar. se 19. srp. 1820 a † 20. čes 1867 na cholery v Cetinji. On se stal svými hrdinskými činy v bojích proti Turkům nesapomenutelným. Povídky památkou ostane porážka, kterou Mirko na Grochovci 29. dub. a 1. kvěť. 1858 tureckému vojsku pod Hussein-pašou připravil, za kterých hrdinský čin od knížete Danila titul „velikí vojvoda od Grahova“ obdržel. Známý jsou činy Mirkovy ve válce r. 1862. Vojvoda Mirko byl od přírody dary duševními štědře nadán; jsa výborný pěvec složil celou řadu národních písní, které r. 1864 na Cetinji pod názvem *Jusovači epomenik* od Nicifora Dučića, archimandrity, tiskem vydány byly. — 3) Demeter P., srbský spisov., nar. 1828 v Novém Sadě, studoval gymnasium v rodišti svém a v Pešti, filosofii v Pešti a v Prešpurcu, užívaje srbského stipendia. R. 1845 odešel do Prahy studovat lékařství, ale brzy svůj úmysl změnil dal se zapísat na tamější polytechniku. Téhož roku otevřen mu přístup do domu našeho Josefa Jungmanna. V tom čase již počíná jeho činnost literární, a první tištěný plod její byl v jazyku českém. Mezi tím rozhodl se P. pro vědy přírodní, a za speciální obor zvolil si hospodářství co budoucí své povolání. K tomu konci ucházel se u srbské vlády o subvenci, aby mohl studovati na vyhlášeném prakticko-hospodářském ústavu v Hohenheimu, avšak bez výsledku. Zmařená naděje způsobila mu těžkou nemoc, s které teprv po více měsících se zotavil, avšak předehlého pevného zdraví nikdy více nenabyl. Rok 1848 volal jej do otčiny, kdež účastnil se boje uherkých Srbů proti Maďarům, jsa již 4. kv. zvolen za členu „Glavního Odбору“, jenž vedl správu semakou; od něho byl vyslán do Prahy k známému slovan- skému sjezdu. Zároveň byl spoluredaktorem úředních srbských novin *Posranič vojvodine srbske*. V též- kém boji tom byl otec P.-ův r. 1849 od Maďarů zajat a do Petrovaradinu odveden, kdež u vězení zemřel, dům jeho v Novém Sadě jest rozbořen a veškerý majetek jeho rozehřávan. Po ukončené válce stál P. samotěn ve věšt, maje pečovatí ještě o dva mladší bratry, i přijal z nouze učitelské místo u srb-

ském krajském městě Užici na bosenských hranicích. Avšak setrval v tom postavení jenom půl léta, neboť nemaje žádných dalších výhlídek vzdal se postavení toho a odebral se do Zemuna, kdež opativ si prostředky k dalšímu studování vrátil se v pros. 1849 do Prahy, a tam připravoval se ke zkoušce pro učitelství na gymnasiích. Zároveň vyvinoval čilejší působnost literární pod přijatým jménem Slavko Zlatojević. Již r. 1849 byl pod tím jménem vydal v Karlovicích *Glasi srpske vile*, roku 1851 vydal v Prase sbírku básní pod názvem *Zlatinstvo* a srbský překlad *Kralova rukopisu*, jež věnoval vládě kovi Černohorakému Petru Petrovići II. a ježž Hauka přijal do polygloty téhož rukopisu. Roku 1852 hlásil se P. o vypsané místo profesora na nově organizovaném vyšším gymnasiu srbském v Karlovicích, jež obdržel ještě téhož roku Prahu opustil. Na jaře 1853 přišel P. opět do Prahy, aby se sasnobil s nejmladší deorou Jungmannovou, Kateřinou ovdovělou Lauernmannovou, s nž 5. dub. oddán jest a ještě téhož dne do své otčiny odjel. R. 1854 učil při gymnasiu, na němž vyučoval, tělocvičnou školu, a r. 1855 jal se vydávati hospodářský časopis *Batar*, který přinášel výtečné články, avšak již následujícího roku následkem netečnosti obecnstva sašel. Rovněž i *Polodjelstvo*, kterýžto spis přeložil s němčiny, vyšel toliko první sešit s téže přičiny. R. 1856 s jara P. povážlivě ochuravěl nemocí plicní, tak že ve svém úřadě učitelském se musil dát zastupovati, kije klidně na vinici, kterou svým časem proměnití hodlal v hospodářský vyučovací ústav. Ještě podnikl výlet do Bělehradu, hledaje úlevy ve změně povětří, v sází pak vykonal cestu do Vídně, aby se účastnil sjezdu přírodospytů toho roku tam odbyvaného. Po návratu jeho se nemoc jeho neustále horšila, až konečně odlehčila mu smrt dne 28. pros. 1856. Smrtí tou zmařeny jsou mnohé naděje, jež krajané jeho vřím právem v něj kladli, a P. byl v celé Vojvodině upřímně oplakáván. Ovdovělá manželka jeho vrátila se do Prahy k svým příbuzným. Mimo spisy od nás uvedené zůstával po sobě P. *srbskou mluvnici pro Čechy*, jejíž rukopis chová jeho vdova, a která by zasluhovala býti tiskem vydána. r. — 4) Jovan P., srbský spisovatel, nar. se r. 1841 v Gospodjinci, kde byl otec jeho učitelem. Gymnasialně studie započal v Rjece a Karlovcí, a ukončil v Pešti. R. 1851 začal studovati filosofii. Po skončených studiích obdržel r. 1864 místo profesora na gymnasiu v Karlovicích, a r. 1865 povolán za prof. přírodních věd na gymnasium v Novém Sadě. Zde † 26. kv. 1867. Sepsal: drama *Milan Toplica* (1862); *Nauka o životinjanu* (1867); a přeložil Shakespeara *Kapota Benetického* (1862). Mimo to psal skoro do všech srbských časopisů, zvláště *Danica* a *Matice* přinesly mnoho povídek a poučných článků od P.-a. Do almanachu *Prodavnice* napsal pěkný článek *Konj u Srbima*. Všechny P.-em do časopisů psané články vyznamenávají se slohem populárním. 88.

Petrovice, též P. Velké, statek a far. ves s 500 čes. obyvateli v kraji Královhradeckém. Někdy zde byla tvr. P. jsou po katastrofě Bělohorské v plen vsaty a Albrechtu Valdštejnovi prodány, po jehož pádu opět koruně připadše Janu Gordonovi, cís. plukovníku, dány jsou. Po smrti toho jsou roku 1648 hr. Rudolfovi Kollaredovi s Walsee prodány, při jehož rodě až do r. 1809 zůstaly. Roku 1812 dostaly se P. rodu s Gränsenšteina, načež je r. 1829 nynější držitelové hrabata s Harrachu koupili.

Petrew Pavel, znamenitý orientalista polský, nar. se r. 1810. Vzdělání svého nabyl na universitě Moskevské, kdež výklady o arabském a perském ja-

syku poslouchal; posději sdokonalil se na ústavu pro východní jazyky v Petrohradě, odkudž se k dalším studiím sejměna sanskrtu do Londýna, Paříže, Vídně i Berlína odebral. Od r. 1837 přednášel o sanskrtu na universitě Kazaňské, posději byl na universitu Moskevskou povolán kdež účinkuje až dosud. Značnejší jeho práce jsou: *Prseglad rękopismów arab-skich, perskich i tureckich* (1837); *O inwieliej literaturze ludów Indyj za Gangiessem* (1841); *O własnościach i składzie języka Sanskryckiego* (1841); *Hja-ta Harparam* překlad se sanskrtu s gramm. výkladem; *Atha sitaharanam*; *Antologija sanskrycká*; *Lusyjadd*, překlad portugalského eposu L. Camoense a j. v.

Pettenkofer Augustin, malíř, nar. se r. 1821. O životě a vzdělání tohoto umělce, jenž při prvním svém vystoupení pozornost všech znalců a přátel umění na se obrátil, není nám ničeho známo. S počátku vystoupil co kreslíř a lithograf, posději vystavil v měsíčních výstavách rak. spolku pro umění akvarely *Ruský bisovak v Igmandu r. 1849* a *Doprava raněných*; než daleko výtečnějším okázal se v genrových olejových malbách. Z těchto vynikají zvlášť obrazy *Nádvuří*; *Mniti v klášterní chodbě*; *Uherká pustá*; *Uherký trh*; *Koně před čardou v Uhrách*; *Cestující cikámi*; *Čikánka*; *Souboj s dob Ludolka XIV.* a j. v.

Petters Vilém Ignác, prof. kožních a příjichých nemocí na vysokých školách Pražských, nar. se r. 1826 v Blatné, kdež otec jeho byl hospodářským ředitelem. Po důkladném domácím vychování napočal P. r. 1838 v Klatovech studia gymnasiální, ve kterých po roce v Prase na gymnasiu Malostranském pokračoval. Tehdejší poměry, zvlášť na gymnasiu Malostranském, nebyly dle toho, aby byly žákům vítěpily zvláštní zálibu ve studiích klasických, a tak se tedy P. obrátil směrem jemu přirozenějším ke studiím přírodovědeckým, ku kterým slovný tenkrát botanik Opitz studijním dobré příležitosti poskytoval. Přání otcovo vedlo P-e po obdoby studiích gymnasiálních na dráhu technickou, však náklonnost P-ova k studiím přírodovědeckým (náklonnost to, která přednáškami slavného mineraloga Zippe ještě více utvrzena byla), jakož i neblabě tehdejší poměry polytechnického ústavu přiměly P-e po roce k tomu, aby opustil dráhu technickou a aby se mohl oddati docela studiu lékařské vědy. Nejdříve však bylo zapotřebí v tehdejší době obdoby přípravná studia tak sv. filosofická. P. vstoupil tedy r. 1844 do studií filosofických, a když byl tato studia obdyl, na fakultu lékařskou. Všeobecný šílý ruch, který r. 1848 nastal, tknul se také P-e, který pokynutím svěčného prof. Kolenatého spolu s dr. Forstrem (nyní profesorem na skoto-léčitelském ústavu Vídeňském) a dr. Prokopem se stal spoluzakladatelem studentského přírodovědeckého spolku „Lotos“, s kterého se po srúšení studentských spolků v době reakční stal spolek přírodovědecký „Lotos“, který až dosud skvělá. Vůbec zabýval se P. tenkrát velmi mnoho studiemi přírodovědeckými (botanikou a lučbou), přednášel také přírodní vědy v ústavěch soukromých, a stal se r. 1851 asistentem právě afizického zoochemického ústavu. R. 1852 stal se P. doktorem lékařství, r. 1853 doktorem hojictví. Když byl P. dvě léta v ústavu zoochemickém strávil, byla jemu r. 1853 nabízena asistentura na první klinice vnitřních nemocí, kteréž místo P. také přijal. Zde měly pile a nadání jeho velké pole působení, a zde získal sobě P. soukromými přednáškami pro cizozemské lékaře, kteří tenkrát v hojném počtu universitu Pražskou navštěvovali, dobrého a chvalného jména, sahajícího daleko přes meze naší vlasti. V po-

stavení tom setrval P. 4 léta, stav se r. 1857 po četných překážkách, které jemu kladeny byly, docentem pro nemoci břišní, poněvadž jemu habilitace pro větší objem vnitřního lékařství povolena nebyla. R. 1860 byl jmenován P. po odchodu prof. Čejky docentem prauích nemocí a ordinujícím lékařem na oddělení prauích nemocí ve všeobecné nemocnici. Zde přialuší P-ovi zásluha, že počal na oddělení tomto přednášet také žákům domácím, kdežto dříve pouze pro cizozemce přednášky obdávány byly. Po úmrtí prof. Čejky r. 1863 byl P. jmenován primárním lékařem oddělení pro kožní a příjiché nemoci, a když se byl pro nemoci tyto habilitoval, stal se r. 1864 mimořádným profesorem pro příjiché a kožní nemoci na vysokých školách Pražských. V tomto postavení zasadil se P. vší silou a s výborným úspěchem o sarísení zvláštního oddělení pro kožní nemoci v nemocnici, a založil tak pilnou práci svou první na zdejší universitě vědecké pěstování poměrně mladé ještě nauky o kožních nemocích, tak že r. 1865 byly obdávány první přednášky s oboru kožních nemocí. V postavení tom působí P., který mezi tím velmi pilně se samšl a samšl činností spisovatelskou (čítáme až dosud od něho 30 větších původních prací uveřejněných v *Časopise českých lékařů* a lékařských listech německých), až dosud. P., který také své síly věnuje spolku českých lékařů, jehož jest místopředsedou, jest zajiště jedním z našich nejpřednějších badatelů v svém oboru, a činnost jeho jak co může vědy, který bes moderního humbugu jde cestou kritické pilné skúšenosti, tak i co učitele, který rozumí svým žákům a sná je pobádati ku práci, musíme počítati k činnostem nevedudím oněch mužů, kteří upřímně a železnou pilí působí ku blahu vlastní naší, každý ve svém oboru a na svém místě. Jaký.

Petursson Gatur, učence islandský, nar. se 3. řij. 1808 v Miklabae, odebral se 1829 na universitu Kodanskou a stal se tam 1844 doktorem bohosloví. Sepsal: *Historia ecclesiastica Islandiae ab anno 1740 ad annum 1840* (v Kodani 1841), a *Commentatio de jure ecclesiarum in Islandia ante et post reformationem* (tam. 1844).

Petzval (jak se německy přse) Josef, proslulý současný matematik, rodem s Čech, jest od r. 1849 členem cis. akademie věd ve Vídni, doktorem filosofie, profesorem vyšší matematiky na universitě Vídeňské a rytilem řádu císaře Františka Josefa. Sepsal: *Bericht über die Ergebnisse einiger dioptrischen Untersuchungen* (v Pešti 1843); *Integration der linealen Differentialgleichungen mit constanten und veränderlichen Coefficienten* (ve Vídni 1851—59), dílo vyšlé nákladem Vídeňské akademie věd, které založilo pověst P-ovu. V Haidingerových *Naturwissenschaftliche Abhandlungen* uveřejnil P. r. 1847 *Ueber die Theorie des Grössen und Kleinsten*; v *Denkschriften a Sitzungsberichten* Vídeňské akademie pak *Ueber die Schwingungen gespannter Saiten*; *Ueber ein allgemeines Princip der Undulationslehre: Gesetz der Erhaltung der Schwingungsdauer*; *Ueber die Unzukömmlichkeiten gewisser populärer Anschauungsweisen in der Undulationstheorie und ihre Unfähigkeit, das Princip der Erhaltung der Schwingungsdauer zu ersetzen* (ve dvou svazcích); *Ueber die Abhandlung Arcari's: Ein Problem des Stoffes (těž o sobě)*; *Ueber das neue Landschafts- als Fernrohr-Objectiv*; *Die Mathematik in ihrer Beziehung zu den Naturwissenschaften* a mn. j.

Peut François Marie Hippolyte, franc. publicista, nar. se 1809 v Lyonu, studoval práva, posději též medicinu, přírodní vědy a politickou ekonomii. Vykonav na to cestu do Italie a Algerie založil v Pa-

Křiž časopis *L'Afrique*, věnovaný nájmům Algerie. Na vědeckém sjezdu v Marsilii r. 1846 podal P. návrh, aby se počala pěstovati ryše na sanedbané deltě Rhony, a aby v Arlesu byla založena hospodářská škola pro celou jižní Francii. Posději sadal k národnímu shromáždění v těle sáležitosti memorandum pod titulem: *du Delta du Rh6ne et de son am6lioration au moyen de la culture du ris*. Na sjezdu o m6r, obd6yvan6m r. 1849 v Paříži, navrhl a hájil P. úsilovně sávedení stejných m6r, váh i peněz. R. 1850 vydal spis *Almanach pour tout le monde*, obsahující obálirné pojednání: *Cours 6l6mentaire d'6conomie politique*, a pak brošuru *Sur le gouvernement de la France* (1850). Na statistick6m sjezdu v Paříži r. 1855 m6l P. novou p6liležitost rozvinouti své zásady o mezinárodních sáležitostech, a p6liležením jeho položen byl na témž sjezdu sáklad třem podnikům, totiž: společnosti nasvané *L'association pour l'uniformit6 des poids, mesures et monnaies*, jejímž p6edsedou jest James Yates a generálním sekretářem sám P.; dále společnosti pro vydávání knih, pojednávajících o sáležitostech mezinárodních, a konečně časopisu *Revue internationale*.

Pevnitelství polní (*Feldbefestigung*), p. válečné (*Kriegbefestigung*) vis 6l. Fortifikace a Křazení.

Peyer Julius, mladistvý proslavený orograf a odvážný plavec ve vodách severních, nadporučík ve vojětě rakouském, narodil se 6. sáří 1841 v Šénavě v Čechách. Svého prvního v6d6lání nabyl P. v kadetním ústavu v Krakov6, odkud do vojenské akademie v Novém M6stě na Vidni se odebral. Odbyv tam s vřetdným prosp6chem vojenská studia, byl vyloučen r. 1859 jako poručík a vřađen v 36. pluk p6choty hraběte Degenfelda, a r. 1866 povřšen na nadporučíka. V tomto roce 6castnil se polního tažení v Itálii a bitvy u Custossy. Vřude, kde byl v posádk6, obíral se studii orografickými a geografickými, a poukíval své dovolen6 ku procházkám v Alpách. Tak jmenovit6 v letech 1864—65 prošel vřet část Alp tirolských, proskoumal, vyměřil a popsal Alpy ortlepek a skupeninu Adamello ředenou, a vydal v Petermannových *Mittheilungen* vřetdné monografie i s nákrepy těch až doand ne valně známých ledovců italsko-tirolských. Roku 1869 6castnil se n6mecké výpravy k severní točn6, ohledal u nevřslovných trampotách a nebespečl pobřeží gronské až p6es 80 stup. sev. šířky, a nastoupil r. 1872 op6tn6 druhou námořní cestu do vod severních na lodi rakouské k tomu cíli svláště vystrojen6. Za své sásluhy o vřdu orografickou a geografickou vřbec byl P. r. 1870 od císaře Rakouského vysámenán ryt. řádem 6lezn6 koruny. Čeký.

Peyrat Alphonse, franc. publicista, nar. se 31. čna 1812 v Toulousi, kdež také studia právnická konal. R. 1833 odebral se do Paříže a stal se tam spolupracovníkem časopisu *La Tribune* a později listu *National*. Posději odebral se na cestu do Itálie a Španěl, aby sernal politické i sociální poměry obou těchto zemí. Navrátil se do Paříže stal se spolupracovníkem časop. *La Presse*, v němž pojednával o sáhraniciích politiky a otázkách náboženských až do jeho saniknutí r. 1858. O sobě sepal a vydal P. mezi jiným *Un nouveau dogme* (1856), jakési do dějiny dogmatu o nep6lkrvněném početi Panny Marie; *Critique des hommes du jour* (1855), jednající o Guisotovi, Thiersovi, Montalembertovi a j.; *L'empire jug6 avec l'ind6pendance* (1856).

Pezelt, též Petzolt JH, malíř, nar. se r. 1810 v Salcpurku. Studoval ve svém rodišti gymnasium, p6stovav vedle toho horliv6 studium dějepisu a aesthetiky, a oddal se posději zcela malířství, v němž

mu byl učitelem Wurser. R. 1837 provázel jako kreslil6 angl. archaeologa Molitora do Itálie, a zdokonaloval tam své aesthetické vřd6lání na vřorech antických. Za tohoto svého pobytu v Itálii počal malovatí pojednou obrazy historické, genrové, i obrazy krajín, ku kterýmžto mu p6vábne krajiny Itálie, kterouž kříž na kříž prošel, hojnou a vřetdnou látku podávaly. Povřet jeho se tak daleko roznesla, že mu nestačilo ani času, aby vřetker6 s Paříže, Londýna a Berlína objednávané obrazy ahotovití mohl. V Benátkách maloval pro krále Pruského *Mausoleum Canovy v chrámě dei Frari*. Po roce 1835 procestoval Tirolecko, aby tam nabral motivy pro nové komposice krajín, a přibyl r. 1837 op6t do svého rodiště, kteréž taprv po dvou letech opustil, a usadil se trvale v Itálii. Z obrazů jeho jmenujeme: kartony *Spiknutí Catilinovo*, *Epaminondova smrt*, pak olejové obrazy *Smrt Petrarkova*, *Smrt Leonarda da Vinci*, kteréž jsou oba v Paříži, a *Francesca da Rimini* v Rejn6 Kolín6. Historický jeho obraz *Baněbal p6isahá Říman6m vřetnou nendevist* jest v Řím6, *Lady Macbeth v Hamburku*, *Regulova smrt* v Terstu, *Kristus se zjevil Majdalen6 v Neapoli*, *Hebe očkává Jovi6* v Milán6, *Marino Faliero k smrti odsouzen v Kralovci* a *Vřet6 brigant6 ve Florencii*. Tyto historické obrazy nejsou vřak nejvřetnějším výřasem jeho um6leckého snažení, neb nejmilejší obor P-6v jest krajinomalba, a množství sádlých jeho krajín jest ocaloritinnami daleko rozšířeno. V oboru tomto vydal též P. r. 1833 v Karlsruhe dílo nasvané *Malerische Reise durch das lombardische-venetianische K6nigreich. Mit Original-Ansichten nach Zeichnungen von G. Petzolt in Stahl gestochen* a *Das Herzogthum Salzburg und seine Angrenzungen* s 90 krajinami v oceli rytými. Jako malíř krajín není P. pouhým kopistou, nřbř dovede v obrazech svých spojití vřetnost p6řrodní se stránkou vlastní své um6lecké individuality; pojímáť krajiny duchapln6 a poeticky se svlástním též sřetelem na historické upomínky.

Pfaff Hans Heinrich Ulbrich Vitalis, matematik, nar. se 29. dub. 1824 v Erlangách, stal se doktorem filosofie, byl od r. 1848—51 rektorem na průmyslové škole v Nordlinkách, od r. 1851 pak jest profesorem matematiky a fysiky na průmyslové škole svého rodiště a docentem na tam. universit6. Sepaal: *Ueber Curven zweiter Ordnung* (v Erlangách 1854); *Ueber die imaginären Elemente der Curven zweiter Ordnung* (tamt. 1855); *Analytisch-geometrische Beitráge zur Lehre von der projectivischen Beziehung* (ve Frankf. n. M. a v Erlangách 1855); *Lehrsatze aus dem Gebiete der neueren Geometrie* (v Erlangách 1857); *Ebene Trigonometrie* (tamtéž 1859) a *Lehrbuch der Physik* (v Nordlinkách 1860).

Pfannenschmidt Julie (v. hl. d.) † 27. 6n. 1868
Pfeiffer Frans (v. hl. d.) vydal mimo v hl. d. uvedené ješt6: *Ludwig Uhland, ein Nachruf* (Vid. 1862); *Zwei deutsche Arzneibücher aus dem XII. und XIII. Jahrh. mit einem Wörterbuch* (Vid. 1863); *Forschung und Kritik auf dem Gebiete des deutschen Alterthums* (Vid. 1863); *Reisebericht über die in Salzburg und Tirol ausgestellten Weichh6rner Zeichnungen* (Vid6 1866); *Altdeutsches Übungsbuch zum Gebrauche an Hochschulen* (Vid. 1866); *Quellenmaterial zu altdeutschen Dichtungen* (Vid. 1867—68); *Freie Forschung* (Vid. 1867). R. 1864 počal vydávati nákladem F. A. Brockhause v Lipsku: *Deutsche Classiker des Mittelalters. Mit Wort- und Sacherklärungen*, k nimž p6isp6li Karel Bartsch, Fedor Bech, Reinhold Bechteln a j. Sám obstaral pro sbírku tu vydání *Walthera von der Vogelweide* (Lps. 1864; 2. vyd. 1866). Z článků, které P. sám pro *Germanii*

napsal, svládního povšimnutí zasluhuji: *Ein Aufsatz über Gottfried's von Straburg Lobgefangen a Kritik von des Minnesanges Frühling*. Pro zásluhy jeho jmenoval jej r. 1860 císař Rakouský skutečným členem akademie věd ve Vídni. Mimo to byl členem ještě mnohých učených společností. + 30. kv. 1868.

Pfellschifter, Baptist von, něm. spis., nar. se 1793 v Höfenn v Bavořích, studoval 1810—13 v Landsburské právnické škole, pak v Mnichově. Výtvarný a literární činný. R. 1820 navštívil Holandsko, Francii a Španělsko, r. 1825 stal se vyslaneckým radou ve Frankfurtě, a r. 1829 povýšen do stavu šlechtického. Vydával periodiky: *Der Staatsmann* (v Offenb. 1832 a násl.); *almanach Célestine* (3 ročníky). Sepsal: *Denkwürdigkeiten aus der Geschichte der Revolution in Spanien* (v Aschaffenburgu 1836); *Mittheilungen aus Spanien über Land und Volk* (tamt. 1837); *Betrachtungen über die Revolution in Spanien, Portugal, Frankreich und den Niederlanden* (tamt. 1839).

Pfäzer Pavel Achaz (v. hl. d.) byl v bř. 1848 povolán znovu do státní služby, již r. 1823 opustil, a sice co ministr kultu, mimo to zvolen byl v svém rodišti v Štuttgartu do Frankfurtského sněmu. Však pro chorobu musel se v krátké době obou míst vzdáti. Po svém udravení působil nějaký čas co rada soudní v Tubinkách, až jej znovu se dostavivš nemoc i toto místo opustiti přinutila. Obdržev snažnou penzi šel na to na odpočinek, zabýváje se již jen pracemi literárními. Ze spisů jeho sluší jmenovati ještě: *Gedanken über Recht, Staat und Kirche* (Stutt. 1842); *Das Vaterland* (Stutt. 1845); *Beiträge zur Feststellung der deutschen Reichsgewalt* (Frankfurt 1848) a *Zur deutschen Verfassungsfrage* (1862). † 30. čce 1867 v Tubinkách.

Pfizmaier, též Pfitzmayer, učený sinolog, nar. se 16. bf. 1808 v Karlových Varech, kdež byl otec jeho hostinským. Gymnasium studoval v Plzni a učil se sám jazyku francouzskému, italskému a anglickému. Tím vzbudila se v něm taková touha po studích jazykospytných, že za několik let téměř ve všech evropských řečech se vyznal. Po skončení gymnasia pokoušel se o to, aby byl přijat do orientální akademie ve Vídni, když se mu to však nepodařilo, studoval medicínu v Praze a odebral se r. 1845 jako praktický lékař do svého rodiště. Zde setrval až do r. 1848, zabýváje se více studii jazyka arabského a koptického nežli provozováním lékařské praxe. R. 1848 odebral se do Vídně, kde mu císařská knihovna mnoho příležitosti k pěstování jeho zaměřovaných studií poskytovala. Za předmět zvláštních studií obral si zde P. jazyk čínský a mandžurský, a během času se mu podařilo mnohé dosud neznámé u nás poměry společenského a kulturního života Číňanů a Japonců odhaliti. On poplnul též vládu rakouskou k tomu, že dala liti i písmenu tyrokánské abecedy, tak že se mohly ve státní knihtiskárně také japonské spisy tisknouti. P. vydal: *Lamy'y, die Verherrlichung der Stadt Bursa* (tada turecké básni přeložena od P.-a, ve Vídni 1839); *Grammaire Turque ou developpement separé et methodique de 3 genres de style usités, savoir l'Arabe, le Persan et le Tartare* (ve Vídni 1847); *Sechs Wandschirme in Gestalten der vergänglichen Welt. Ein japanesischer Roman, im Originalltexte sammt den Facsimiles von 25 japanischen Holzschnitten* (ve Vídni 1847); *Wörterbuch der japanischen Sprach* (tamt. 1851) a nepřehledné množství jazykospytných pojednání nejvíce z čínského a japonské literatury v *Sitzungsberichte a Denkschriften* cís. akademie ve Vídni, jejímž skutečným členem jest P. od r. 1848.

Pfleger 1) Antonín (v. hl. d.) byl r. 1870

jmenován berničným správcem král. hlavního města Prahy. Jeho dcera Marie, nar. 6. ún. 1855 v Hořicích, vychovanka Prážského hudebního ústavu „Euterpe“, jezt značný hudební talent a zvláště co pianistka požívá chvalného jména. — 2) Josef P. (v. hl. d.) jezt toho času ředitelem akciového cukrovárny v Pardubicích, předsednou spolku českých cukrovárenníků a spolku akciového pivovárny v Pardubicích, správním radou Karlínských akciových společností na stroje, majitelem zlatého záslužného kříže s korunou a král. pruského řádu korunního 3. třídy. R. 1866 za války pruské, jmenovitě v čas bitvy Sadovské, získal si neoborokným a obětovným chováním co ředitel cukrovárny hraběte Harracha v Sádovi neocenitelné zásluhy netoliko o celé okolí, nýbrž o obě bojující strany, jichž raněné bez rozdílu v bytu svém ošetřoval. — 3) Gustav P. (v. hl. d.). Vybrané jeho spisy vycházejí v Kobrově *Národní Bibliotéce* a r. 1872 jich tam vyšel první díl. Rýmovaného románu *Pan Vyšinský* má připravený druhý díl k vydání. Román jeho *Paní fabrikantová*, jenž byl uveřejněn ve *Světlozoru*, vyšel r. 1872 o sobě ukádem Theodora Mourka.

Pfłdger Eduard, nar. se 7. čna 1828 v Hanoveru, stal se doktorem mediciny, byl 1858—59 priv. docentem fysiologie na universitě Berlinské, a jest od r. 1859 řádným profesorem téže vědy na univ. v Bonnu. Sepсал: *Untersuchungen über die Physiologie des Elektrotonus* (v Berl. 1859); *Veränderung der Erregbarkeit eines Nerven durch einen constanten elektrischen Strom* (v *Monatsberichts d. Berl. Acad.* 1858) a i.

Pfordten Ludv. Kar. Jindř., svob. pán (v. hl. d.) stal se v pros. 1864 bavorským ministrem zahraničních záležitostí a předsedou bav. kabinetu. K úřadu tomu byl povolán za tím účelem, aby po dvojnásobné porážce politiky středních států něm. (v záležitosti šlesvické a v záležitosti celního spolku) započal po svob. pánu Schrenkovi důraznější politiku proti Prusku, a v skutku se mu podařilo za krátký čas sjednotiti vlády středních něm. států k rozhodněmu si počínání. Když v srp. 1865 se stala úmluva Gastýnská, hleďel si Bismark P-a nakloniti k plánu, jehož účelem měla býti reforma Německa a vyloučení z něho Rakouska. P. však, jakkoliv byly Bavorsku slibovány mnohé výhody, nespoklil se přece s Bismarkem. Když r. 1866 počala hroziti válka mezi Rakouskem a Pruskem, přabil P. s počátku k tomu, aby mír nebyl porušen, později se však postavil rozhodně proti Prusku. Ať po bitvě u Králově Hradce nedal se pohnouti k srážení spolku s Rakouskem, a v Mikulově se mu podařilo vymoci Bavorsku od Pruska ještě dosti slušné podmínky míru, který uzavřel s Pruskem 22. srp., načež 29. pros. 1866 úřadu svého se vzdal.

Pfuehl, Ernst von (v. hl. d.), † 3. pros. 1866.

Philippi Rudolf Amandus, nar. se 14. září 1808 v Charlottenburku u Berlína. Stav se doktorem medicíny provázel F. Hoffmanna na jeho geognostické cestě po Itálii a Sicílii, stal se pak profesorem přírodních věd na vyšší průmyslové škole v Kasselu později se vystěhoval do Chili a stal se tam profesorem v St. Jagu. Sepsal: *Beiträge zur Kenntnis der Tertiärversteinerungen des nordwestlichen Deutschlands* (v Kasselu 1843); *Enumeratio molluscorum Siciliae* (v Berl. 1846); *Über die Verhältnisse der untergegangenen und lebenden Conchylien-Arten in Sielien* (v Leonhardově Jahrbuch 1834), a *Nachricht über die letzte Eruption des Vesuvs* (tamt. 1841).

Phillips Georg (r. hl. d.) † 6. září v Aigenu
u Salcburku.

Phipson Thomas Lambe, přírodopyscec, nar. se 5. kv. 1833 v Birminghamu, studoval po šest let v Bruselu přírodní vědy a šije jako soukromník v Paříži. Sepsal: *Mémoire sur la féculle et les substances qui peuvent la remplacer dans l'industrie* (v Paříži 1856); *Essais sur les animaux domestiques des ordres inférieurs* (tamt. 1857); *De la phosphorescence en général et des insectes phosphoriques en particulier* (v Bruselu 1758), a nepřehlédlné množství přírodovědeckých článků do akademických časopisů francouzských a belgických.

Phyletismus (od řec. *φύλις*, spojení v obec, třída, též národní kmen). Ve východní řecké církvi křesťanské stoupenci sarytého a sobeckého, jen k své řecké samojednotě hledícího směru, dávají ten název — jaksi předstívkou církevního „separatismu“ — spravedlivým snahám těch, kteří uznávají právo a potřebu toho, aby se na církevní půdě četlilo slušné živlu též jiných národností a protož i jejich jazyka. Oni řeckí stoupenci výhradně samojednoty kladou a sestávají zásadu, že prý „církev nezná žádných národností, v tom totiž chybí samojednotný smysl, že oni v církvi připouštějí ráz národnosti pouze své řecké, a že nechť vědět o jazyku jiném, než výhradně o svém řeckém. Té jejich jednostranné zásady omylnost jeví se vnutřním křivého výkladu ve větu sverchu připomenutou; neboť církev „nezná žádných národností“ toliko v tom smyslu, že ona mezi národnostmi nemá žádného rozdílu činiti, ale že má se stejnou spravedlivostí přichýlena býti k nim ke všem při slušné péči o jejich jazyk i vůbec o jejich národní bytost. Zakládá se ta spravedlivost na biblickém výroku (sv. Pavla k Řím. 14, 11): „πᾶσα γλώσσα ἑομολογῇ ὅτι ὁ κύριος, ὁ κύριος ὁ κύριος ὁ κύριος“ (Srov. k Filip. 2, 11; Isai. 45, 24; pak I. Kor. 14, 11 a 39.). Předstávky ph. též v době nejnovější ušíváno vášnivým počínáním se strany církve vylučně řecké, která savrhuje ano i církevními klatbami (na „svatém sněmu“ v Konstantinopoli 1872 a v sezení „svatých synodů“ Jerusalemské 1872) stíhá ku př. snahy Bulharův a jejich přátel o národní slovanstvo u církev při slušném opatrování živlův domorodých a tedy též jazyka národu, v čemž vidětí jaksi boj akostnatého, samochtivého centralismu proti spravedlivému federalismu, jenž uznává spojenou jednotu většního celku zároveň hledí k nevyhnutelným potřebám zvláštním v církevních věcech.

Děla.

Plan 1) Antonio de, malíř stavitelských ozdob, nar. se r. 1784 v Benátkách, kde se umění svému vyučil. Na počátku tohoto století přestěhoval se do Vídně a vystavil tam r. 1820 vzácný olejový obraz *Pohled na chrám sv. Štěpána*. Další jeho obrazy vyskytují se teprv po roce 1832, a jsou to zejména: *Atrium italské vily, Velké náměstí Turinské*, r. 1835 *Dogana a velký kanál v Benátkách*, r. 1836 *Vnitřek gotického chrámu*, r. 1839 *Soudní síň, Chodba klášterní a j.* V belvederu Vídeňském nalezá se od něho velký olejový obraz představující *Velkou hrobku, do níž upadá denní světlo*. — 2) Jan P., syn předělného, též dekorativní malíř, nar. se ve Vídni r. 1813, † tamtéž r. 1857. Z obrazů jeho, které časem svým vystavila Vídeňská akademie výtvarných umění, jmenujeme: *Pohled na vnitřek chrámu sv. Marka v Benátkách a Dvůr lázeňský, v prostředí s vodojemem, v jehož středu se nalézá chrám postavený Askulapovi*.

Picot François Edouard (v. hl. d.). Po návratu svém s Říma maloval mimo *Požehání Jakubovo* též: *Smrt Saffiry*, kterýž obraz majetkem chrámu sv. Severina se stal. Pro Louvre nakreslil dva alegori-

cké obrazy: *Genia umění, odhalujícího Egypt Řecku*, a *Město kol Vesuvu proslavě Cybelu o ochranu proti výbuchům sopky*. Za vlády šervencové maloval *Ústup věvodů Guise do Calaisu*, a podobiznu *Talmovu*. V dílně jeho vzdělali se umělci, které nyní k největším malířům počítáme. Poslední léta strávil P. v zátíši, byl vždy horlivým obhájcem klasické školy a protivníkem realistické malby. R. 1836 zvolen byl P. na místo Karla Verneta za člena akademie krásných umění, a r. 1852 jmenován důstojníkem čestné legie. † v bř. 1868.

Pictet (v. hl. d.) François Jules sepsal mimo v hlav. díle uvedené ještě: *Histoire naturelle générale et particulière des insectes néoptères* (2 sv. v Genevě, 1841—43); *Description des mollusques fossiles* (1847), a vydal též již r. 1815 *Itinéraire aux vallées du Mont Blanc* (3 vyd. 1840).

Pičin, Píčina, far. ves v Čechách, v okresu Příbramském s 606 čes. obyv.; má farní chrám Narosení Panny Marie, původně se XIV. stol. K r. 1393 připomíná se Albrecht. 1437 Petr a 1456 Častolov s P.-a. R. 1596 patřil statek P.-ský Bechyňovi z Lažan na Dlouhé Lhotě, a okolo r. 1571 Adamovi Muchkovi z Bukové jemuž byl po bitvě Bělohorské odňat a spolu s Hlubočl Václ. Bechyňovi z Lažan prodán. Od té doby stál ve spojení s paustvím Hlubočským.

Piepenhagen (mylně Pípenhagen) August, malíř, nar. v Soldinu v Prusku 2. srp. 1791 s rodič. nesámožaych, kteří syna již v 12. roku dali vyučití řemeslu pasířskému. Když P. dostal za vyučenou, odebral se na zkušenou nejprve do Švýcar, kdež náhodou seznámil se s starým jakýmsi malířem. Naučiv se od něho nejnutnějším začátkům malířství vzdělal se záhy tak, že pokusy jeho v krajinářství nejlepšího umění dosáhly. P. šel v Prahu, kdež dvě s jeho deer (Charlotta a Louisa) rovněž v malířství nemalých úspěchu získaly. Z obrazů P.-ových připomínáme toliko následující: *Krajina při západu slunce, Krajina se stáncem, Lago maggiore, Krajina při měsíčku* (vyst. v Praze 1867). P. nemohl se nikdy odhodlat, aby výtvoř umění svého podal na cizosemské výstavy umělecké, a přivolil toliko v posledních letech, že obrazy jeho vystaveny bývaly na výstavách uměleckých v Praze. P. † na Jenerálce u Prahy 27. září 1868.

Pierron 1) Pierre Alexis, franc. hellenista, nar. se 17. čce 1814 v Champlittu ve Francii, studoval v Langresu a v Dijonu. Od r. 1837 byl profesorem na rozličných gymnasiích v Paříži a konečně na gymnasiu sv. Ludvíka. P. jest první, který přeložil r. 1840 společně se Zévortem Aristotelovu *Metafysiku* na jazyk francouzský. Též přeložil některé tragédie Aischylovy, spisy Marka Aurelia, Plutarchovy *Životopisy*, a vydal dva vzácné spisy, totiž *l'Histoire de la littérature grecque* (1850) a *l'Histoire de la littérature romaine* (1853). — 2) Eugène P., dramatický herec a spisovatel, narozen se 2. kv. 1819 v Mezy ve Francii, započal hereckou dráhu na divadle v Saint-Germain en Laye, r. 1840 přišel do Paříže, hrál s počátku v Pantheonu, posléž v Odéonu, až konečně r. 1849 přestoupil k divadlu historickému (*Théâtre-Historique*). Od r. 1858 jest hlavním režisérem Odéonu. P. napsal celou řadu vaudevillů, mezi nimi zejména *Aline Paris* (1847), pak veselohru *Livre III, chapitre I.* (1851) a j. Od r. 1854 jest sekretářem franc. spolku dramatických herců, o jehož zvelebení, jakož i zejména o opravu jeho stanov si velké zásluby získal. R. 1857 udělil mu císař slatou medaili první třídy.

Pietkiewicz Antonín (Pug Adam), současný

aktorem časopisu *la Revolution démocratique et sociale*, který již 18. čna 1849 potlačen byl. Po státním převratu s r. 1852 byl s Francie vypověsen a uprchl do Belgie.

Pillet Raymond François Léon, franc. spisovatel a žurnalista, nar. se 6. pros. 1803 v Paříži a studoval práva. Když r. 1827 byl saložen literární časopis *Nouveau Journal de Paris*, byl svěšen P-ovi v něm feuilleton dramatický. Později zaměnil sám P. tento list na žurnál politický, a hájit v něm zásady liberální byl často stíhán a odsuzován, taktéž podepsal v čci 1830 snámý protest franc. žurnalistů, a vydával 26., 27. a 28. čce téhož roku list svůj třikrát denně. R. 1831 prodal svůj list vládě a byl posádjí jmenován král. komisařem při Pařížské opeře, jejímž ředitelem se stal r. 1840. V tomto obtížném úřadě setrval až do r. 1847, a sepsal za tu dobu množství libret k operám, s nichž jmenujeme svláště libreta: *Židovka*, *Hugenoti*, *Robert diabol*, *Gustav III.* a j. Sám sepsal též mnoho vaudevillů, zejména: *La liste de mes maîtresses*, *Un mari du bon temps*; pak složil operu *La Vendetta* (1839) a vydal spis *De la situation actuelle des théâtres royaux, et notamment de celle de l'Académie de musique* (1844).

Pilliard Jacques, franc. malíř, nar. se okolo r. 1815 ve Vídni, konal malířská studia v Paříži pod Victorem Orselem, načež se odebral do Italie a usadil se v Římě, kde dosud umění svému žije. Obrazy jeho jsou vesměs rázu náboženského; jmenujeme s nich: *Smrt Rachelina*; *Jehů u Marie a Marty*; *Umučení sv. Ondřeje a jeho apotheosa* (1838); *Umučení s. Hippolyta*.

Pillot Gabriel Maximilian, franc. spis., nar. se 21. kv. 1801 v Avesnesu, studoval práva v Paříži, stal se 1820 advokátem ve svém rodišti a r. 1830 prokurátorem královským. Posádjí byl dozorcem nad školami departamentu na Dolejším Rýně (Bas-Rhin), a stal se též členem franc. akademie. Sepsal: *Histoire du parlement de Flandre* (2 sv. v Douai 1849); *Documenta sur l'université de Douai de 1699 à 1704* (1850); *Esquisses sur les requêtes du palais du parlement de Paris* (Rouen 1844) a j.

Pils Adrien Auguste Isidore, franc. malíř, nar. se 19. čce 1813 v Paříži, kde se stal žákem Picotovým. S obrazy svými se ukázal veřejně ponejprv r. 1846; na to podnikl za doby Krimské války cestu na Východ a sebral na ni nejpěknější motivy k svým pracím, s nichž jmenujeme: *Kristus na ložičce Simonově*, *Smrt sv. Majdaleny* (1847); *Přechod přes Beresinu*; *Bacchantky a Satirové* (1848); *Gondola* (1849); *Athénští otroci v Syrakusách*; *Modlitba před jídlem*, *Přítok před Sebastopolem* (1855) a *Franc. vojsko vystupuje na břeh Krimský* (1857).

Pinl Hermanegild, přírodopyspec, nar. se v Miláně 1789; záhy rozhodl se pro život klášterní a vstoupil do řádu barnabité, který za tehdejších dob mnoho učenců členů choval. R. 1760 odebral se do Říma, pak do Neapole, kde bohoslovecká studia dokončil; brzy na to ustanoven byl za profesora matematiky v Miláně, v kterémžto úřadu po 6 let setrval, jsa zároveň správcem tamějšího musea přírodního. Za účelem vědeckým cestoval po Francii, Švýcarsku a Německu. R. 1812 vydal se úřadu svého a šil na odpočinku, až † 1825. Co spisovatel pracoval v rozličných odborech, nejvíce ale v přírodopisu. Sepsal: *Dell architettura* (v Miláně 1770); *Introduzione allo studio della storia naturale* (tamtéž 1773); *De venarum metallicarum excoctione* (tamtéž 1779, 2 sv.); *Memoires sur des nouvelles cristallisations de Feldspath* (tamtéž 1788); *Sulla metamorfosi*

o tia nuova teoria e nomenclatura chimica (tamtéž 1798) a j. v.

Pišovany, Pňovany (Pšovany), ves v Čechách v Píseňsku s 511 něm obyv., kapli sv. Anny a sámkem. P. nazývají se r. 1205 dvorcem kláštera Kladrubskému darovaným. K r. 1239 připomíná se Beneš a r. 1242 Vavřinec s P-n. Později byly P. svlátní statek, kteréhož nabyl r. 1796 od Aloise Perglera s Perglasu Václ. Křištof Dohalský s Dohalic.

Pintar Lovro, slovinský národovec, nar. se 2. srp. 1814 v Sv. Tomáši v Krajíně, studoval gymnasium v Karlovcích a filosofii v Lublani. R. 1836 vstoupil do Lublaňské biskupské semináře, ve které zejména jazyk hebrejský a jazyky slovanské pilně studoval. R. 1840 byl posvěcen na kněze, pro charakterné zdraví však vykonával jen několik let úřad kasatelský, a přijal r. 1848 vchovatelské místo u hrab. Thurna v Radolici (*Radmannsdorf*). Tou dobou přispíval též pilně svobodomyšlnými politickými články do časopisů *Slovenja* a *Novice*, a působil velmi k probuzení se národní uvědomělosti Slovinců. R. 1861 nastoupil opět duchovní správu a obdržel faru v Bresnici u Radolice. V letech 1867 a 1870 byl v okrese Radolickém zvolen do sněmu krajinského a odtud vyslán do Hlaské rady Vídeňské, kde byl přivřencem programu federalistického. P. působí ve své vlasti též mnoho pro zvelebení včelářství a hodbávnictví, a vydal výklad obecního zákona s r. 1849 pro lid pod názvem *Baslaganje crvenjake postave*.

Piebert Guillaume, narodil se 29. list. 1793 v Lyonu, vstoupil r. 1815 do franc. armády, byl nějaký čas profesorem dělostřelectví na vojenké škole v Metách, posádjí generálem divize. Od r. 1840 jest členem franc. akademie a bydlí posud (?) v Paříži. Sepsal: *Memoires sur les effets des poudres de differents procedés de fabrication etc.* (1830); *Traité d'artillerie theorique et pratique* (dva díly v Paříži 1838 a 1859) a četné články o dělostřelectví do *Comptes rendus* a jiných odborných časopisů francouzských.

Piper Karel Vilém Ferdinand, nar. se 7. kv. 1811 v Štralsundu, oddal se studiím bohosloveckým, stal se r. 1843 profesorem na universitě Berlinské, r. 1849 ředitelem Musea universitního tamtéž. Založil: *Preussischer Staatkalender* (1849); *Evangelischer Kalender* (1850), a vydal: *Mythologie und Symbolik der christlichen Kunst* (ve Výmarnu 1847—51); *Der christliche Bilderkreis* (v Berlíně 1852); *Das grosse Kalenderium* (tamtéž 1858); *Die Kalendarien und Martyrologien der Anglosachsen* (tamtéž 1862).

Pipitz Frant. Arnošt, něm. publicista, nar. se v Celovci 1815. Vzdělal se na školách domácích, s počátku věnoval se právníctví, posádjí bohoslovectví, a r. 1838 přesídlil se do Švýcar. V Curichu pro zásluhy své o universitu promovován na doktora filosofie. R. 1850 vrátil se do Rakouska a uvázal se v redakci *Triester Zeitung*; r. 1854 stal se prozatímním tajemníkem obchodní a průmyslové komory Terstské. Sepsal: *Fragmente aus Oesterreich* (v Mannh. 1839); *Die Grafen von Kyburg* (v Lips. 1840); *Memoiren eines Apostaten* (v Stutt. 1843); *Bibliothek ausgewählter Memoiren* (v Kostnici a Curichu 1844—48, 5 sv.); *Bücher und Menschen* (v Hirsau, 1846); *Der Jakobiner in Wien* (3. vyd. v Lipsku 1848); *Verfall und Verjüngung. Studien über Oesterreich* (v Curichu 1848); *Mirabens* (v Lipsku 1850, 2 sv.) a j. v.

Pirlinger Josef, virtuos na housle a hudební skladatel, nar. se v Dolních Rakousích r. 1796 a † ve Vídni 17. čna 1798. Záhy dostalo se mu pečlivého hudebního vzdělání, při čemž zejména ve hře

(1864); *Bemáské disky* (1865); *Diska v studnici* (1868) a j. v. Velkou část obrasů P-ových chová také rodina vévodkyně z Berry a jiné soukromé rodiny.

Pillet Henri, učený fysik a vodní stavitel, nar. se 31. kv. 1695 v Aramonu ve Francii, žil až do r. 1740 jen vědeckým pracím v Paříži, později se však stal vodním stavitelem v Languedoku a provedl v jižní Francii množství památných i důležitých staveb. Od r. 1724 byl členem francouzské akademie, a od r. 1740 též členem Roy. Societý v Londýně. † 27. pros. 1771 v Aramonu. Sepal: *Théorie de la manœuvre des vaisseaux* (v Paříži 1731), a přispíval od r. 1724 přecetnými vědeckými články s oboru vodního stavitelství a s hydrostatiky vůbec do časopisů franc. akademie, s nichž jmenujeme jen *Réflexions sur le mouvement des eaux* (1730) a *Résolution d'une question astronomique, utile à la navigation etc.* (1736).

Pitre-Chevalier, Pierre Michel de, franc. spis.
nar. se v Palmboeufu r. 1812, a oddal se po roce
1840, kdy se stal redaktorem časopisu *Figaro*, zcela
žurnalistické a spisovatelství. Sepsal mezi jiným
Études sur la Bretagne (6 sv. 1839—43); *La Bre-
tagne ancienne et moderne* (1844, 2 obrázky); *Brave
et blonde* (2 sv. 1841); *La chambre de la reine* (4
sv. 1842—43); veselohru *Un mari, s'il vous plaît!*
(1843) a j.

Pitschmann Josef Frant. J., malíř polský, nar. se v Terstu r. 1758 a † v Kfemenci 1. září 1834. Dle udání Bobrovičova v dodatku ke erbářci polskému s r. 1846 byl P. rodem šlechtic a otec jeho ritmistr v polské armádě. Vzdělání svého nabyl ve Vídni, kdež i malířskou akademií pod Fügerem, Brandtem a Lampim navštěvoval. R. 1787 obdržel za historický obraz velkou slatou medaili a byl členem akademie jmenován. R. 1788 odebral se k žádosti kníh. Csartorského na statky jeho ve Volyni, kde nějaký čas pobyl, načež do Varšavy odešel. Tam šel až do r. 1794 a maloval velké množství obrazů, mezi nimi čtyřkráte Stanislava Augusta, jenž jej za to drahocenným prstenem s diamantem obdaroval. Z Varšavy odebral se do Lvova, kdež 12 let strávil a taktéž značné množství obrazů shotovil. R. 1806 jmenován jej Thadeáš Csacki profesorem kreslení na gymnasiu Kfemenském, kterého úřad až do smrti zastával. Z prací jeho čelnější jsou: *Adam a Eva v ráji; Sv. Konstantín a v. Helena; Scena s Ovisiana; Matka Boží s dětmi; Sv. Thakla; Achilles u mrtvol Patroklovy; Thetis Achillovy zbraň doručující* a j. v.

Pitt William Fessenden, americký státník, narosen v Boscawen v hrabství Merrimac, v státu New-hampshire 16. říj. 1806. + 8. září 1869 v Portlandu v státu Mainaském. Od 13. roku studoval na koleji Lowdoinské, a odbyv 1823 zkoušku věnoval se prá-
vům a usadil se pak co advokát sprvu v Bridgetonu, posléh v Portlandu, kde pak až do své smrti sástal.
R. 1831 započala politická jeho činnost, a od toho času byl stále buď členem legislatury státu Maine, neb spolkového kongresu ve Washingtonu. Když známý spor Kansas-Nebraska mēseru mēsi oběma stranama opětně rozšířil, přidal se P. ke straně Whigů, a podporoval generála Winfelde Scotta, když tento 1853 proti Franklinu Pierceovi od Whigů sa kandidáta presidentství ponavřel byl. Podobně hlasoval r. 1840 se stranou Whigů pro generála Williama H. Harisona a r. 1848 pro generála Zachariáše Taylora. Nebyl sice co politik mnohých chyb, jako nerozhodnosti, polovičitosti a odkládavosti prost, přece se mu ale roasmýl, prozřetelnost a svědomitá péče upřít nedá. Dne 3. bř. 1854 řečnil v senátu

proti Nebraské záležitosti, kterážto řed pomornost celé Unie naň obrátila. Téhož času posoudil velmi přísně poselství presidenta J. Buchanana o Kansaském otáče, a když se r. 1861 tak svaná rada míru (*Peace Conference*) sestavovala, zvolen P. za člena jejího. Největšího vlivu však požíval v záležitostech finančních, a proto byl též 30. čvna 1864 od Abrahama Lincoln na místo Salomona P. Chase na křeslo finančního ministerstva povolán. Tehda právě však byla severoamerická republika ve velkých finančních nuzách, a brzo se ukázalo, že P. i genialnosti i energické odhodlanosti, kterých sa tehdejších okolností nutně třeba bylo, postrádal. Proto se již 4. bř. 1865 sám svého úřadu vzdal. Posději ještě jednou bylo jméno jeho v nejkrásnějších kruzích jmenováno. Byl totiž jedním s oněch sedmi republikánů, kteří co soudcové v známé státu obkaložili proti presidentovi Andrew Johnsonu tohoto sa nevinného usnali. Co advokát požíval P. slavné pověsti, a byl od koleje Lowdoinské a od Harvardské university jmenován čestným doktorem filosofie.

Pius IX., papež (v. hl. d.), slavil r. 1867 v Římě svatočetřicátý jubileum, totiž 1800letou památku mučednické smrti sv. Petra, u příležitosti asi 500 biskupů z celého světa shromážděných, a prohlásil při tom 25 osob za svaté, mezi nimi svažďného r. 1485 španělského inkvizitora Petra Arbusa, ubitého r. 1623; arcibiskupa Josafata Kunceviče ve Vitebsku; spolu prohlásil 205 osob za blahoslavené, mezi nimi Holešovského faráře na Moravě Jana Sarkandra. Téhož roku připravovala se nová bouře proti světskému panství papežovu, neboť Garibaldi vtrhl s vojskem dobrovolníků do země papežských, prorasil kordonem italských, ale vojsko francouzské odvrátilo tenkrát ještě nebespečení sv. Říma, poražilo spolu s vojskem papežským u Mentany Garibaldu na hlavu. Dne 11. dub. 1869 slavil P. 50leté své kněžství, a téhož roku svolal ke dni 8. pros. do Vatikánu obecní sněm církevní, na němž a velikým nákladem provedl prohlášení neomylnosti papežské (v. t.), kteráž se stalo 18. čce 1870. Ale ještě téhož roku vzalo konec světské panování papežovo, neboť když Napoleon pro válku s Německem vojsko francouzské z Říma odvolal, Viktor Emanuel snadno se zmocnil věčného města. Papeži sice pojištěn jest stálý roční důchod, kteréhož on ale nepřijal. Od téch dob se papež omezuje na Vatikánský svůj palác. Téhož roku slavil P. 25leté své papežství k veliké dlouhosti svých ctitelů, an nikdo ještě z papežů tak dlouho nepanoval, vyjma tradičními pověstí o 25letém biskupování sv. Petra v Římě. Papež P. zanašl se nejraději kanonisacími a oslavováním Matky Boží, o níž se domnívá, že jej zvláště chrání. V nedostatku vlastní hlubší učenosti dává se návodem jesuitů a strany své svědčící k odporu proti moderním ideám a pokroku vůbec (r. 1863 zastavil vědecké snahy theologické v Mnichově, r. 1864 vydal pověstný syllabus, r. 1868 zavrhl liberální zákony rakouské), po prohlášení pak neomylnosti a po strátě evětského panství svého nepřestává odsuzovati odporce své. Ucházel se sice o pomoc u Pruska, Rakouska i ve Francii, ale bez výsledku; nyní pak stěhuje se při každé příležitosti před kardinály a všelijakými deputacemi na své „oloupení“ a „sazeti,“ nechtěje nikterak uznati sjednocení Italie, aniž přijímaje podávané garancie krále Italského.

Pivot (pivó), franc., služe ve vojenství osný bod, jenž při satačce (*Schwenkung*) nebo změně čeli (*Frontveränderung*) vojenských oddílů bývá oporou buď pravému buď levému křídlu, jestliže oddíl buď v pravo buď v levo se satačí. U taktických

a Janovi odkáсал. Tento postoupil r. 1446 práva svého Janovi a Mikulášovi bratřím z Gutšteina, kteří se pak po smrti Ivana z Nečtin v panství uvázali, z čehož jim pře povstala. Dle výroku soudců navrácen hrad Buben Janovi z Volfšteina, a bratřím Gutšteinským vyplaceno 300 kop grošů. Roku 1563 prodal Jiří Chlumčanský z Přestavík polovici hradu i s příslušenstvím Jiřímu a Josefu bratřím Úlickým s P. R. 1591 jmenuje se Buben hradem pustým. Nyní náleží P. k statku Čeminskému.

Ploennies, Louise von (v. hl. d.) † 22. led. 1872 v Stuttgartě.

Plossel Simon, slavný optik (v. hl. d.), † ve Vídni 29. led. 1868.

Plongée [plónžé], franc., ve vojenském pevnitelském svah předprsně.

Plongirovatí [plónž-], z franc., vlastně potápění, u dělostřelstva snižiti ústí hlavně hrubé střelby tolik, aby se pod obzor, to jest šikmým směrem s hůry dolů střílelo.

Čský.

Plücker Julius, matematik, nar. se 16. čce 1801 v Elberfeldu, stal se doktorem filosofie, byl až do r. 1833 mimoř. profesorem matematiky na universitě v Bonn, od 1834—36 prof. téže vědy na univ. v Halle a od té doby profesorem matematiky a fyziky na univ. v Bonn. Sepsal: *Analytisch-geometrische Entwicklungen* (2 svazky v Es-senu 1828—31); *System der analytischen Geometrie* (v Berlíně 1836); *Theorie der algebraischen Curven* (v Bonn 1839); *System der Geometrie des Raumes* (v Düsseldorfu 1846) a mnohé články z matematiky a fyziky do rozlič. věd. časopisů franc. i německých.

Pluskal František, současný spisovatel moravský, magister chirurgie, žil delší čas v Lomnici na Moravě, přestěhoval se ale počátkem r. 1857 do Velehradu. Z prací jeho sluší jmenovati: *O pěstování morušových stromů a bourců*; *Velehrad, hlavní sídlo velkých knížat moravských, že byl a kde byl*; *Obšírný popis svatyně Velehradské*; *Staromoravský Velehrad a okolí jeho v IX. stol.*; *Děje na Moravě, od nejstarších až do nejnovějších časů* (Olomouc 1863). Mimo to přispíval hojnými články do rak. *Botanického Týdeníku*, do botanického časopisu *Flora* a do *Notizen-Blattů* hist. statist. sekce c. k. moravsko-slezské společnosti. Ve svém dějepisu Moravy upadl v krajnost, odvozovali jakákoliv histor. jména ze slovanštiny.

Pobočí v pevnitelském, něm. *Seitenwehr*, *Schulterwehr*, t. co paraflanc (v. t.).

Poboční, po boku se nalézající. P. hlídky (*Scienpatrouillen*), menší oddíly vojenské, na pochodu proti nepříteli v bocích valného houfu postupující, k ostraze tohoto, aby se strany náhle a bez přípravy nepřitelem nemohl býti napaden. — P. zbraň (*Seitengewehr*), po levém boku v pochvě na opasu (*Kuppel, Leibriemen*) visící, jako šavle, paláš, bodák, bodák-jatagan (*Säbubajonet*), sekáček a pod. Čský.

Pocerina, Pocerje, nazývá se v knížectví Srbském krajina u pohoří Ceru v kraji Šabeckém. Odtud obdržel jméno Pocerický okres, jenž zaujímá 12.9 □ mil, a má v 1 městysu (Lešnica) a 33 vesech 21.172 obyv. Okresní nádelník sídlí v Šabci. Na stránkách Ceru rodí se výborné víno. ŠS.

Pocić, Orsat (Orsato Posza neb též Medo Pučić), hrabě Zagorský, básník dalm., nar. se 12. bř. 1821 v Dubrovníce. Rodina P-ův náleží mezi nejstarší rodiny Dubrovnické, ant se tam již v IX. stol. z Kotora přistěhovala. P-i patřili v Dubrovníce vždy k šlechtě a zastávali v tamější republice po mnohá století nejdůstojnější místa, i otec našeho básníka byl členem rady Dubrovnické. Pro své zásluhy byla tato rodina v osobě Mat. P-e od císaře

Leopolda I. r. 1864 povýšena do stavu hraběcího s predikatem Zagorskí. Počátky svého vychování obdržel P. ve svém rodišti, gymnasiu studoval v Benátkách a práva na vysokých školách Padovanských. Již tenkrát bavil se literaturou a napsal více článkův o látkách slovanských do italských časopisův *La Favilla di Trieste* a *L'avvenire di Ragusa*. V Padově se seznámil s Janem Kollárem, který tenkrát po Itálii cestoval a od P-e několik básní obdržel, jež dílem ve svém *Cestopise do horní Italie* dílem v *Pešťanském Srbském listě* uveřejnil. R. 1843 odebral se P. do Vídně na právnická studia. Na železnici seznámil se náhodou s Karlem Ludvíkem vévodou Luckým, který si ho hned oblíbil a svým komorníkem učinil. Když týž vévoda r. 1847 nastoupil panování ve vévodství Parmském, vyhradil P-i roční výsluhné 2400 sl., které až dosud nepetržleně dostává. Mezi tím vyšla od P-e již r. 1844 ve Vídni sbírka básní nejstarších básníkův Dubrovnických, nazvaná *Slavjanska antologia iz rukopisah Dubrovačkih pjesnikah*. Osudný rok 1848 strávil P. v Záhřebě, vzdálen vši znamenitější i vážnější politické činnosti. Rok na to vydal zde sbírku básní, za pobytu v Itálii 1846—1848 sepsaných, pod názvem *Talijanke*, a v Gajově *Danci*, do které jakož i do *Zory dalmatinské* pilně přispíval, uveřejnil téhož roku článek *Dubrovník, ilirská republika*. Na to se vrátil do svého rodiště a počal tam vydávati ve spolku s jinými spisovateli ročník *Dubrovník, cviet narodnoga knjižtva*, od kterého však jen prvý svazek na r. 1849 jeho redakcí vyšel, svazky následujících let 1850 a 1851 vyšly redakcí Matěje Bana a nákladem Matice ilirské v Záhřebě, načež toto pro dějepis republiky Dubrovnické, její společenský a literární život tak vážné dílo zaniklo, ant se redaktor Mat. Ban s Matićem o některých gramatických formách a způsobu psaní dorozuměti nemohl. *Dubrovník* obsahuje mnohé vědecké, poučné i zábavné články z pera samého P-e, s nichž zvláště připomínáme básně Dubrovnického básníka J. Bunice a životopisem, básně a životopis Marka Bruera Dériveauxa, jenž, ač rozený Francouz, slovansky psal, *Zákonny ostrova Mlita od r. 1343*, pak více překladův z Zaleského (*Duh stepi*), z Puškina (*Klevetnicima Rusije*), z Berangera a Mickiewicze. Procestovav již dříve západní Evropu, zvláště pak Francouzsko, vypravil se nyní P. na východ do Ruska, odkudž se vrátil cestoval po Itálii, kde se r. 1853 sešel s mnohými italskými učenici, kteří, jsouce potomci Jihoslovánův za času Skanderbega do jižní Italie se přestěhovalých, svůj jazyk ještě zachovali. Na počátek P-ovo napsal prof. Jan de Rubertis celou řadu listův o dějinách, jazyku a obyčejích této slovanské kolonie, které P. r. 1856 v Zadru vydal pod názvem *Della colonia slave nel regno di Napoli*. Brožura tato došla valného rozšíření a přeložena jest do mnohých jazykův zvláště slovanských jazyků. Téhož roku vydal P. tamtéž *Pověstnicu dubrovačku* přeloženou s italského rukopisu Gjona Restiće, senatora Dubrovnického; dílo toto je ceny znamenité a jadrným národním jazykem psané. Následujícího roku uveřejnil v Terstu mistrný překlad s Platona: *Platonov pis ili razgovori o ljubavi*. Dávno již sbíral P. po Dubrovnických archívech materiál k dějepisu svého rodiště, který konečně r. 1858 spofádal a nákladem družstva srbské slovesnosti v Bělehradě ve dvou svazcích vydal pod názvem *Srbski spomenici od r. 1395—1433*, dílo významu veliké, ale pro nedostatky potřebných rejstříkův neopraktické. Úlohu svou, seznámiti Itálii s výbornými výplody slovanského ducha, kterou hned na počátku svého lite-

desátníka (kaprála), šetaře (*sergeant, Zugführer*), šikovatele nebo strážmistra (*Feldwebel, Wachmeister*), kadeta, až k důstojnickému kadetu-nástupníkovi (*Offiziersstellvertreter*). Podle stupně svých hodností rozesnává se u nás poddůstojnictvo jistým počtem bílých hvězdíček na límci, majte na poboční zhraní třepec (*porte-épée*) harasový nebo hedbávný. *Čeký.*

Podesta Giambattista, orientalista, narodil se v Istrii v první polovině XVII. století. Jasykům východním se učil v Římě u proslulého učence Marracciho, a strávil na to nějaký čas v Cařihradě stal se tlumočnickem císaře Německého. jenž jej r. 1674 jmenoval na univ. ve Vídni profesorem jasyka arabského. P. sepsal: *Twricas chronicas para prima* (v Norim. 1672) a *Course grammaticalis linguarum orientalium* (ve Vídni, 3 sv. 1687, 1691 a 1708). Kniha tato, obsahující mluvnice arabskou, tureckou a perskou, jest nyní již velmi řídkou. Na sklozku života svého proslul P. ještě učenou svou hádkou s Meninskim. Rok úmrtí jeho nám není znám.

Podgorac, největší ves v knížectví Srbakém, ležící v kraji Prunjeckém, okresu Boljeveckém, má 3390 obyvatelů, skoro samých Rumunů, smířel soud, kostel a školu.

Podgorakl Alexander, současný spis. polský, vydal *Pisni kęglarsa* (v Petrohradě 1864). Dílo to líčí živě dvě plavby po moři, a sice na jih a na sever Evropy.

Podhorský Matěj, operní zpěvce český. Studoval v letech dvacátých v Praze, a jsa dobrý zpěvák a nevědní herec býval častu toho jako ochotník často zaměstnán v opeře na stavovském divadle tamtéž. Když r. 1824 uvázali se J. Štěpánek, Kainas a Polavský v ředitelství divadla toho na deset let poštěl důvodem, byl P. od nich angažován co přední tenorista Pražské opery německé i české, načež r. 1829 přestoupil k baritonu. R. 1827 oženil se s tehdejší primadonou opery Pražské, vůbec válečnou a oslavovanou pannou Katinkou Kometovou, která mu posléh porodila syna Ferdinanda, napotom tolikéž dobrého hudebníka a zpěváka. Spojuje s velmi příjemným a vydatným hlasem výbornou hru byl P. po celé jmenované desetiletí jedním s předních členů opery Pražské, vynikaje tu svláště jako Josef a Simeon (v Mehli. *Josefu*), jako hr. Almaviva (v Mozartově *Figaru*), Don Juan (v Moz. *Don Juane*), Jan s Paříže (v Boieldieuově opeře téhož jména), Vávra (ve Weiglově *Rodině Švajcarské*) a j. Když A. Stöger r. 1834 uvázal se v ředitelství divadla Pražského, býval P. zaměstnáván již toliko v rolích vedlejších. ačkoliv hlas jeho byl ještě nemálo svažný a obřímý, i hra jeho vůbec zdařilejší nežli leckterého tehdeš znova do Prahy přibylého zpěváka. Po r. 1840 však nevystupoval P. již téměř více na divadle, a zemřel v Praze 7. pros. 1849. — P. byl muž nemálo vzdělaný, rásný, umělec vsácný a při tom národu i jasyka českého upřímně milovný, a v letech třicátých společně s manželkou svou, s K. Strakatým, J. Drškou a J. Illnerem předními sloupky s osdobami Pražské opery české, která také častu toho dosáhla takové oblibnosti, že představení její na př. *Don Juana*, *Jana s Paříže*, *Figarovy sňatky* a j., nejen od Čechů, nýbrž od samých Němců co nejhojněji bývala navštěvována.

Ra.

Podhradský Jan, současný evangelický kněz, druhdy farář slovanaké evangelické obce v Pešti, rodem z Uherska, studoval evangelické bohosloví ve Vitemberce, a stav se pak farářem v Pešti hájil statečně sámy slov. evang. církve v Uhrách. Když cíl. patentem se dne 1. září 1859 protestantům

v Uhrách v církevních jejich záležitostech úplná autonomie udělena byla, opřela se mu zejména šlechtá velmi rázně. Za tou příčinou vydal P. spis pod názvem *Vyvolání cíl. patentu ode dne 2. září 1859* (v Pešti 1860), a spojil se na obhajbě tohoto patentu s evang. farářem ve Štávnici, Janem Seberinym, založiv s ním v břez. 1860 *Evangelické církevní noviny*, v nichž nejen v církevních nýbrž i v politických záležitostech Slováky uherské k uvědomění národnímu vedl. Za tuto horlivost svou byl mnoho od Maďarů pronásledován a musil v září 1862 s Pešti uprchnouti, načež se usadil ve Vídni. P. sepsal ještě: *Vádná a vzdělatelná památka velkého knížete Alexandra Leopolda, palatína uherského, a Lipovský a Hrajnoha, anebo Seditek žení božho* (v Budíně 1857).

Podhradezky Josef, maď. spis., nar. se r. 1795. Školy navštěvoval v Trnavě, v Nitě a v Budíně, a obdržel r. 1816 u král. uher. dvorní komory úřad, který ještě r. 1856 zastával. Vedle prací svého úřadu věnoval se studium historickým a proslul v tomto oboru jako vážený spisovatel. Sepsal mezi jiným: *Bredeti kët magyar kronika* (dvě původní maď. kroniky, v Pešti 1833); *Pásmány Péter élete* (Život Petra Pásmáně, v Bud. 1836); *Zeigmond király élete egy vaticamusi codex után* (Život krále Sigmunda dle jednoho Vatikánského kodexu, tamt. 1836); *Szalondárdi mint Magyarországi alkotmányos részéről* (O Slavonii, jako ústavní částce Uherska, v Bud. 1837); *Chronicum Budense* (1838). Uher. akademie svolila jej r. 1835 za svého člena.

Podmanický (osky) s Assódu, Fridr. sv. pán, spis. maď., nar. se 1824 v Pešti. Školy navštěvoval v Mělkovic, Pešti a Kémarmu, kde také právnická studia skončil. R. 1846 podnikl cestu do Švédska a Ruska, a popsal ji r. 1848 ve spise *Úti társas*. R. 1848 dal se strhnouti politickým proudem a agitoval horlivě ve smyslu věci národní, začaž po utlačení revoluce jako sprostý do rak. armády vřádn byl. Byv r. 1850 s trestu toho propuštěn odal se zcela spisovatelství, a podal během času řadu duchaplných beletristických spisů a románů, s nichž jmenujeme: *As alföldi vadászata* (Chýše alföldského lovce, 5 sv. v Pešti 1854); *Tessék ibolyát verni* (Račte vřiti řalku, 5 sv. tamt. 1856); *Alom és valóság* (Sen a pravda, 2 sv. román, tamt. 1860); *Egyetlen könyvesep* (Jediná slsa, 3 sv. román, tamt. 1863); *A kék szeműség nő* (Dáma s modrými brýlemi, 2 sv. román, tamt. 1864); *Egyen történet mind* (Z dávných dob, 3 sv. román, tamt. 1865); *Apály és dagály* (Přliv a odliv, fragmenty s deníku, tamt. 1867) a *A kedvence* (Miláček, 2 sv. román, tamt. 1869). R. 1861 byl zvolen od Bákešské župy do sněmu, užímal se tam Židů, a patři co do politického smýšlení svého k nynější levici protideákovské, ačkoliv provokuje více politiku citu. R. 1870 nabízeno mu od vlády intendantství maď. národního divadla, kteráž však, jakkoliv jest nyní schudlým šlechticem, s tím doložením zamítl, že přijímá dary od vlády, proti níž po celý život bojoval, považuje za šlechtice nedůstojné.

Bbk.

Podmokly, ves v okresu Touňkovském v Píseňsku, na bývalém panství Krukanickém, a bývalým, nyní úplně zaslým hradem, jenž býval kolébku pánů s Podmokle. Ve XII. stol. byla ves P. dána klášteru Kladrubskému, s jehož drčení jak vyšla neví se. R. 1864 připomíná se Sezima s P-keľ. ale již r. 1446 seděl na P-ích panosť Jan s Prostiboře, jehož rodina odtud také se psala s P-keľ. Od ní přelý P. na začátku XVI. století na rod Úlických s Píseňnic. R. 1835 prodali Jan Sebastian Jindřich a Briket bratři Úlickí

Infanterie und Cavallerie (v Adorfu 1852, 3. vyd.); *Praktische Anleitung zur Recognoscierung und Beschreibung des Terrains* (tamt. 1840, 2. vyd. 1855); *Die Eisenbahnen als Militärische Operationslinien betrachtet* (tamt. 1841, 2. vyd. 1853); *Militär-Briefe eines Verstorbenen* (tamt. 1841—45, 3 díly; 2 vyd. 1851); *Kriegerische und friedliche Träumereien über Vergangenes, Gegenwärtiges und Zukünftiges* (v Lps. 1857) a j.

Pönnlinger Frant., sochař, nar. se 29. pros. 1832 ve Vídni, a vzdělav se na Víd. akademii výtvarných umění pracoval s počátku v dílně Schrotthově, posléž pak a sice až do r. 1866 v dílně Fernkornově, načež mu bylo nejvyšším cíl. rozhodnutím svěřeno Hsiení c. k. kovářského ústavu, v kterémž díle posud trvá. Z dosavadních jeho sochařských prací jsou paměti hodny: *Hagen ponořuje poklad Nibelungů do Rhýnu*; kopie Fernkornova *Jiřho s drakem* (velmi rozšířená); *socha arcivévodky Karla* (s mramoru, 6' vys. pro Víd. arsenál); *Socha Vojtěcha Lanný v životní velikosti* (1869); *Pomník arcivévodky Jana pro Štýrský Hradec*. Nyní pracuje P. na pomníku Ondřeje Zelinky, býv. purkmistra Vídeňského.

Poerio Carlo (v. hl. d.) zastupoval v posledních letech svého života rodiště své Neapol v parlamentu italském, a byl během dvouasedání místopředsedou komory poslanecké. † 28. dub. 1867 ve Florencii a byl následkem usnešení parlamentu pohřben na státní útraty.

Pötsch Christian Gottlieb, narodil se 1732 v Schneeburgu, byl od r. 1776 dosorcem v přírodovědeckém kabinetu Saského kurfiřta v Drážďanech a od r. 1804 finančním komisařem tamtéž. † v Drážďanech 1805. Sepsal: *Mineralogische Beschreibung der Gegend um Meissen* (v Drážď. 1779); *Chronologische Geschichte der grossen Wasserfluthen des Elbstroms seit Tausend Jahren und mehr* (tamt. 1784); *Darstellung der Geschichte über das Vorkommen des gediegenen Eisens sowohl, als des problematischen meteorischen* (tamt. 1803); *Beobachtungen über das Vorkommen des Granits in geschichteten Lagen oder Bänken im Hinsicht auf die Laurent* (tamt. 1804).

Poezl Josef (v. hl. d.) zvolen byl r. 1863 za zástupce Mnichova do komory poslanců, kdež nějaký čas co místopředseda, posléž po odstoupení hrab. Hegenberga co předseda účinkoval. Co se týče spisovatelské činnosti, sluší ještě vytknouti, že od r. 1858 kritický časopis pro zákonodárství a právníctví vydává. S počátku vycházel tento pod titulem *Kritische Übersicht*, od r. 1859 však co *Kritische Vierteljahrsschrift*. Mimo to uveřejnil P. výklady k mnohým novějším bavorským zákonům a napsal ještě: *Grundriss zu Vorlesungen über Polizei* (v Mnichově 1866).

Pogatschnigg Valentin, něm. spis., nar. se r. 1840 v Körtanech. Studoval historii, filosofii a práva, a stav se doktorem filosofie vstoupil r. 1864 při místopředsedství v Štýrsku do státní služby, v kteréž posud trvá. P. jest horlivý sběratel národních pověstí a písní alpských, a přispívá do mnohých časopisů německých články kulturo-historickými. Z pojednání jeho jmenujeme zde jen: *Die Wälschen in der Sage, ein Beitrag zur Geschichte des Bergwesens und Handels (v Jahresber. der Handelsakademie v Štýrském Hradci 1864)*; *Märchen aus Kärnten* (v časopise Carinthia 1866, v 25 číslech); *Über altslowenische Schicksalsfrauen* (tamtéž) a j. Mimo to vydal společně s drem Em. Hermannem dva svazky *Deutsche Volkslieder aus Kärnten* (v Štýr. Hrad. 1868 a 1870).

Poggi Cesare, historický malíř italský, nar. se v Miláně 1803 a † tamže 1859. Odbýv nejdříve gym-

nasíalní studia vstoupil r. 1820 do školy ornamentické, z které postupně do ostatních odborných škol malířských se dostav, na konec u dovedného malíře Sabatelliho v malbě se cvičil. Pracoval delší čas pod dozorem mistra toho, načež se r. 1824 do Benátek odebral, aby na tamější uměl. akademii ve svých studiích pokračoval. Zde svými pracemi pozornost vlády rak. na sebe obrátiv obdržel od ní doporučení na vyslance v Římě, kterýž mu ve svém vlastním paláci dílnu a byt poskytl. Tu pracoval neunavně o svém zdokonalení. První velký hist. obraz, s kterým na výstavě Římské a posléž Milánské vystoupil, vzbudil všeobecný obdiv. To bylo příčinou, že se P. do svého rodiště vrátil, kdež se jedním s nejvýhlášenějších malířů stal. Z četných jeho obrazů vynikají svláště: *Tri hrdi z karly*; *Cajus Marius prsa své mečem Cimbrů nastává*; *Návrat marmotatního syna*; *Římská loupežnická brannou mocí pronásledovaná*; *Umučení sv. Sebastiana*; *Kristus na hoře Kalvarii*; *Sv. Antonín*; *Cisoložnice*; *Brutus a Ligarius*; *Zuzana v koupeli od starců překvapená* a j. v.

Poggiale A. P., franc. lučebník, nar. se 9. ún. 1808 ve Valle na Korsice a byl až do r. 1858 v Paříži prof. lučby na École impériale de Medicine et de Pharmacie militaire, posléž členem rady sdružení ve franc. armádě. Jest též od r. 1856 členem akademie. Sepsal: *Recherches sur les eaux des caveres, des forêts, etc. de Paris* (v Paříži 1853); *De pain de munition distribué aux troupes de puissances Européennes et de la composition chimique du son* (tamt. 1854); *Analyses de l'eau minérale acide ferrugineuse d'Orreza* (tamt. 1854); *Action des alcalis sur le sucre dans l'économie animale* (1856); *Recherches sur la composition chimique et les équivalents nutritifs des aliments, de l'homme* (tamtéž 1856) a mn. j.

Pogson Norman Robert, znamenitý astronom anglický, nar. se 23. bř. 1829 v Nottinghamu. Až do r. 1851 byl učitelem matematiky v Londýně. Téhož roku stal se však mladším asistentem na South Villa Observatory za J. R. Hinda. Od r. 1852 až do pros. 1854 byl druhým asistentem na Radcliffe Observatory v Oxfordě, až do r. 1858 prvním asistentem tamže, od r. konečně 1859 jest ředitelem Hartwell House Observatory v Buckinghamshiru. P. jest objevitel tří asteroidů, a sice Isidy, již 23. kv. 1856 odhalil, Ariadny, již odhalil 15. dub. 1857, a Heestie odhalené 16. srp. 1857.

Pohl Josef Jan, přírodopysce, syn Jana Křt. Emanuela P-a (v. hl. d.), nar. se 12. ún. 1825 ve Vídni. Po skončených studiích filosofických stal se doktorem filosofie a věnoval se výhradně studiu přírodních věd, zejména lučby. R. 1846 stal se asistentem a suplentem na technice Vídeňské, a obdržel na též ústavu r. 1856 profesuru lučební technologie. P. jest ve svém oboru neustále literárně činným, a uveřejnil zejména v *Sitzungsberichte* Vídeňské akademie řadu vzácných lučebních článků, s nichž jmenujeme: *Ermittelung des technischen Werthes der Kartoffeln* (Sitzungsber. VIII., 1852); *Beobachtungen während der Sonnenfinsterniss am 8. Juli 1851* (tamtéž 1852); *Beiträge zur Prüfung der Mikroskope* (tamt. XI., 1853); *Studien aus dem Gebiete der Megalytie* (tamt. XXIII., 1857) a mn. j.

Pohnání, farní ves v Čechách, v kraji Tábořském, má farní chrám sv. Prokopa z r. 1714, jenž jmenuje se mezi farními již r. 1350, a školu. Někdejší tvrz byla původistěm soujmeného rodu; r. 1387 připomíná se Petr, vnuk Vikéře z P., a r. 1462 Jiří z P., syn Janův. Rod ten vyskytuje se ještě na počátku XVII. století, až již tehdyž nebyl, jak se zdá, v drčení svého rodiště, neboť r. 1527 sapa-

v kusem. kolegiu v Štokholmu. R. 1739 jmenován byl členem vědecké akademie v Štokholmu a sedmkrát na to i členem vědecké společnosti v Upsal. Z pára jeho jsou: *Dædalus Hyperboreus* *de supra sua mathematica et physica foret* (Upsala 1716); *Berättelse om sina förnämsta vetenskapliga inventioner* (Stokh. 1829); *Theoretiska uttællningar vid skriftgæder; Tankar om husbyggnad* a mnohá jiné spisy. — 3) Gabriel P., syn předobého, byl dlouhý čas adjunktem u svého otce při veřejných stavbách a po smrti jeho dědic jeho úřadu. Také byl poštěn titulem král. komořího a r. 1739 jmenován členem vědecké akademie štokholmské. P. nar. se z. 1700 ve Falunu a † 1. srpna 1772 v Štokholmu. Z jeho spisů jmenujeme aluiki: *Upplysning af kunnas släpa och justers stalealsar till största fullkomlighet efter händningen* (Vetensk. 1740); *Om tennisvicker som öppna och tillsluta sig sjelfva* (1741) a *Ny förbättring af palkranar* (1744).

Polidori Luigi Eustachio, doktor lékařství, nar. v Bientině u Fisy a † 29. kv. 1830 v Pise. Po obřetých studiích působil na mnohých místech co praktický lékař, byl posději profesorem mediciny v nemocnici Panny Marie ve Florencii, a posléze profesorem fyziologie a soudního lékařství na universitě Pisané. Z pára jeho poehám: *Mém. sulla cause di terremoto* (*Brugnatteli Ann. di chimica etc.*); *Scritti riguardanti cose fisiche* a četné články a spisy medicinské.

Politzer Adam, docent nemocí ušních na Vídeňské universitě a odborný spisoatel, narodil se z. 1835 v Uhrách, studoval medicinu na univ. Vídeňské, a dosáhnuv r. 1859 stupně doktorského věnoval se zcela studiū nemocí ušních. V laboratoři fyziologa Ludvíka učinil P. mnoho fyziologických pokusů na sluchovém ústrojí lidí a zvířat, a uveřejnil vědecké výsledky těchto pokusů r. 1861 v *Siemensberichts* Vídeňské akademie. Téhož roku podnikl cestu do Německa, Francie a Anglie, a konal v Virepurku a Tröltschem a v Paříži s Ministrem praktické studia zejména o mechanice svalů rakovodu a o chvění se bubínku. V Londýně studoval pathologickou anatomii ucha, a byl na žádost těchto studií jmenován docentem nemocí ušních na univ. Vídeňské. Zde nabyl brzy takové pověsti, že lékařové z Ruska, ze Švédska, ba i z Ameriky jeho přednáškám spěchoali. R. 1868 uveřejnil nový, im vynalezený prostředek proti nedoslýchání, který se osvědčil býti nad míru praktickým. R. 1864 sešel P. společně s Tröltschem a Schwartzem vědecký časopis *Archiv für Ohrenheilkunde*, jenž vycházel ve Virepurku, a uveřejnil r. 1865 obřinné dílo pod názvem: *Die Beleuchtungsbilder des Trommelfells im gesunden und kranken Zustande mit 24 Trommelfeldphotographien* (ve Vídni), které obsahuje veškerou nauku o nemocích ušního bubínku a bylo v Novém Yorku do angl. jazyka přeloženo. R. 1867 zasal P. na Pařížskou světovou výstavu řadu pathologicko-anatomických preparátů bubínku ušního, kteréž obdiv všech analců vzbuzovaly. Počet od P-a uveřejněných prací, jež jsou řadu fyziologického, pathologicko-anatomického a praktického, pět se na 40, jmenujeme s nich: *Über physiologische Zustände in der Trommelfeldhöhle* (*Wiener med. Presse* 1869); *Die Therapie der beweglichen Zustände* (*Wiener med. Wochenschrift* 1870); *Über normale Gebilde im Mittelohr des menschlichen Gehörorgans* (*Archiv für Ohrenheilkunde* 5 svaz.); *Über ein Hörsystem zwischen Trommelfell und Hammerhals* (*Wiener med. Wochenschrift* 1870).

Pollak Vilém, malíř krajín, nar. se ve Vídni 1802. Vzdělav se na Vídeňské akademii výtvarných

umění cestoval po Italii, navštívil Řím a jiná města italská, aby v umění svém se zdokonalil. První vystoupení jeho padá do r. 1826, a od doby té téměř pravidelně až do r. 1859 práce své na výstavě Vídeňské veřejnosti podával. Zemřel ve Vídni 1860. Z obrazů jeho jmenujeme: *Venkov co ideál* (1826); *Vchod k „Mrtvé ženě“ ve Štyraku* (1832); *Volfgangské jezero s ovčím horou* (1832); *Jezero v horách* (1832); *V lese* (1835); *Zámek v horách* (1841); *Zříceniny v Staatsu v Dolních Rakousích* (1848); *Krajina v horách* (1847); *Partie z jezera Neiderského* (1858) a j.

Pollhammer Josef, lyrický básník něm., nar. se v Ausee v Štyraku 20. ún. 1832. Otec jeho byl poštovním v Ausee, a u něho dostalo se P-ovi prvního vzdělání. R. 1840 dán jest do Štyrského Hradce, odkudž se po obřetých studiích gymnasiálních do Vídně odebral, aby se na universitě studiū právníckému věnoval. Dosáhna tu hodnosti doktorské rozhodl se pro advokacii a vstoupil u jistého Vídeňského advokáta do praxe, kde co koncipient až do r. 1864 pracoval, načež se notářem v Gföhlu v Dolních Rakousích stal, kde dosud žije. První básnická práce, s kterou vystoupil, byl *St. Salvador*, úryvek z větší epické básně *Kolumbus*, jenž v almanachu *Dichterbuch aus Oesterreich* uveřejněn byl. Brzy na to vydal P. větší sbírku svých básní pod tit. *Gedichte*, jež *Obrasy z přírody*, *Lásky lásky*, *Znělky*, *Smládné zpěvy* a smíšený epos *Kolumbus* obsahuje. Všeobecně považuje se P. za jednoho z lepších nyní žijících německých básníků.

Politz, též Polith, současný srbský národovec, bývalý sekretář Černohorského knížete Danila. Roku 1861 uveřejnil v *Serbskim Dnevníku* pozoruhodný článek o poměru rakouských Srbů k rak. Měské radě, a účastnil se 1867 slovanské pouti do Moskvy a Petrohradu, kde při slavnostní hostině u ruského ministra osvěty hraběte Tolstojce měl slavností řeč, týkající se polit. poměrů srbských, kterou *Golos* v doslovném znění uveřejnil. P. sepsal též politické brošurky: *Die Nationalität und ihre staatsrechtliche Begründung* (ve Vídni 1862) a *Die orientalische Frage und ihre organische Lösung* (t. 1862).

Pollinger 1) Petr, něm. spis., nar. se r. 1756 v Praze, kde také práva studoval. V sedmdesátých letech předešlého století redigoval v Praze německý týdeník *Die Alltagswelt*, v němž některé z básní svých uveřejňoval. Též jest od něho známa dramatická báseň v 5 jed. pod názvem *Antonio del Bassano* (v Praze 1778). Rok úmrtí jeho není znám. — 2) Felix P., současný malíř zvířat a náití, žijící v Linci. Na výstavě rak. uměl. spolku ve Vídni měl r. 1868 velký olejový obraz, představující *Páca pohltějícího na loveckou kořist* (v ceně 900 al.) a *Zátíží*, též olejový obraz v ceně 150 al.

Polní cvičení (*Feldübung*) slovou ona vojenská cvičení, jenž nikoliv na urovnaném cvičišti (*Exercirplatz*), nýbrž v půdě porostlé, prorvané a pahrbkovité, na vzájem, totiž s nasazčováním vojenských oddílů proti sobě bojujících (přítele a nepřítelé), často s palbou na slepo se obřívají, a v nichž se vojíní všemu tomu přičiní, co v řádě p. služby (*Felddienst-Reglement*) předepsáno: Konají-li se tato p. cvičení u větších rozměrech, s celými pluky a brigádami, jichž se sděšťují všechny 3 hlavní sbraně, pěchota, jízda i dělostřelstvo, nazýváme je p-mi manévry (*Feld-Manoeuvres*). V dějinách válečného umění prosluly v letech 1834—1848 ony p. manévry, jež slavný p. maršálek hrabě Radecský z Radce na starých bojích horo-italských poblížil Mincia, Verony, Mantovy, Peschieri, Somma Campagny, Castiglione delle Stiviere a jinde co rok na podzim s rakouskou v Italii rozloženou posádkou vždy od-

porův o 4 setninách. V pádu potřeby ještě jiných 10 praporův s mužstvá sčíslného lze sestaviti tak, že armáda rakouská 60 mysliveckých praporův do pole postaviti s to jest. Myslivci rakouští ozbrojeni jsou verndlovkou s jataganem, a ve válce každý muž 73 patronami zásoben. — P. přiblas, p. pokřik, fr. *cri*, *mot de ralliement*, něm. *Feldruf*, *Feldgeschrei*, ve vojšě jest slyšitelné znamení, na př. hřivdnutí, houknutí, volání, udeření na sumku a pod., aby vojenské poučky v posádkách, v pevnostech, a také někdy v poli se setkávajíce, podle toho se hned poznaly a jedna druhou nadarmo nezastavovala. — Rád p. služby (*Felddienstreglement*) v. Poľní služba. — P. služba, něm. *Felddienst*, na rozdíl od služby posádkové a pevnostní (*Garnisons- und Festungsdienst*), zahrnuje v sobě všechny služební výkony, jež vojsku buď na pochodu proti nepříteli, buď již poblíž něho stojícímu nebo tábořícímu plniti třeba. Pravidla veškery p. služby jsou zahrnuty v řádu p. služby, jež obsahuje: nauku o pochodech (pochody mírové, válečné, urychlené, úsilné, štupy, *Friedens-, Kriegs-, beschleunigte, forcirte, Rück-Märsche*), nauku o dopravě po železnicích, po vozích a po vodích (*Eisenbahn-, Wagen-, Wassertransporte*), nauku o vytýčení tábora (*Ausstecken des Lagers*) a tábořnictví vůbec (*Oastramentation*), nauku o bytování po dědinách (*Cantonierung*), o službě výzvědné (*Nachrichtendienst*, viz Výzvědná služba), o obcházkách a obhlídkách (*Infanterie- u. Cavallerie-Patrouillen*), nauku o službě ostrážné (*Sicherheitsdienst*), o předvoji (*Avantgarde* v. t.), o hlídkách čelních a bočních (*Vor- und Seitenspatrouillen*), o sadním voji (*Arriergarde*, v. t.), nauku o chování se na útupu, nauku o předstrážích (v. t.), o p-ích hlídkách (v. t.), o valných hlídkách (v. t.), o vedetech (svídkách, v. t.), o chování se těchto vůči nepříteli, o stálých hlídkách (*Postirungen*), o ostrážitím postoji (*gesicherter Halt*), o ostraze vojska na postupu v případech mimořádných, o ostrážné službě na pochodech bočních a jiné předpisy o službě před nepřitelem vůbec. — P. strážmistr (*Feldwachmeister*), v starším válečnictví vyšší šarže důstojnická, vřaděn přímo pod podplukovníkem, tedy to, co nyní praporek (major). — P. válečné umění (*Feldheerkunst*) viz Válečnictví v hl. díle. — P. sdrazovní sčíslné ústavy (*Feld-Sdrazovni-Reserve-Anstalten*) zahrnují v sobě: 1. p. sdrazovní zásobárny potřeb lékařských (*Sanitäts-Material-Feld-Depôt*) i sčíslníků. Taková zásobárna zakládá se pro každou mobilní armádu, majte na skladě pokrmy a nápoje obžerství, obvazy, lékařské nářadí, prostředky k desinfekci a jiné, jimiž podléhá všechny sdrazovní sčíslny potřeb lékařských (*Sanitäts-Material-Reserve*), ba i p. nemocnice, je-li potřeba. Má též zásobu dopravních vozů pro raněné (*Blessirten-Transportwagen*) a nosidel. 2. Všecky stálé léčitelné ústavy (*stabile Heilanstalten*), jež ve vlastním území neb i v cizině po čas války se stíhají, buď v domech soukromých, buď pod širým nebem v stanech a barácích. Jsou co do správy podobny nemocnicím mírovým. 3. Takové nemocnice, jež vlastenecké spolky a soukromníci zařizují a na něž vojenská správa má vliv jen tak dalece, aby vojenská nemocnice sčíslní aspoň v evidenci úřadův vojenských. 4. Konečně všechny stálé posádkové a vojenské nemocnice vůbec. Ve všech těchto ústavech pravidlem léčí lékařové civilní (ještěž lékaři vojenská v poli jsou samostanní) nemocnělé vojstvo; opatrovnictvo a hlídání vykonávají se s vojínů k službám válečným méně schopných. V novějších válkách, počínaje od r. 1869, mává zhusť v těchto léčitelných místo systém

rozptylování, čímž rozšiřování nemoci a epidemii předejiti lze. — P. snak, p. známě, p. známě, fr. *signal militaire*, *cocarde*, *cohorte*, něm. *Feldzeichen*, jest nějaká snakovka, nebo poľní pás nebo cos tomu podobného, jímž se vojínové od ostatního občanstva rozesnávají; také jen zelená ratolest (z dubu, jedle, ořeš), kterou vojsko do pole táhnoucí, nebo po vítězství, po dobytí pevného místa, k poľní mši, neb i v míru k parádám vojenským, v den narození mocnářova a jiný na čáky a čapky nastrkuje. Mělat je už vojska starého věku, na př. Římané orly, podobiznu znamenitého vojévůdce na žerdi, Táboři kalich na praporeci, v bitvě Bělohorské vojsko císařské bílé, vojsko krále Fridericha bílé a azurové p. odznaky. — P. žandarmerie, něm. *Feld Gendarmerie*, ve vojšě činí zvláštní ozbrojený sbor, jenž má dvojí účel, aby totiž byl v čas války orgánem výpomocným generálnímu štábu v rozličných jeho výkonech, zvláště ve službě výzvědné, a za druhé, aby konal služby policejní, kurýrské; asistence, ordonnance při armádě v poli. Již generál Montecuculi radil, aby v Rakousku pro služby výzvědné poslové se sjednali, a řád pro generály (*Generals-Reglement*) z r. 1679 hledí k tomu, by takoví poslové se najímali. K podobnému cíli zřizn r. 1848 tak zvaný sbor poselůvých myslivcův (*Boten-Jäger-Corps*), jenž se doplňoval s důstojnictva a bezúhonného mužstva armády. R. 1851 sbor ten rozpuštěn a vřaděn v pluky četnické (v. Žandarmerie v hl. d.) právě zorganizované; i ustanoveno, aby v čas potřeby s četnických pluků se sestavila četnická válečná setnina (*Gendarmerie-Kriegsfügel*), jenž by dílem v hlavním stanu, dílem při sborech armádních policejní služby konala. Vedle toho přidělen každé, na slu válečnou postavené armádě generální profos (*General-Gewaltiger*), a každému armádnímu sboru profos sborový (*Corps-Gewaltiger*), oba důstojníci s četnictva, kteří by v poli s četnickou válečnou setninou policejní služby obstarávali. R. 1870 i tyto úřady zrušeny, a p-í žandarmerie na novo a sice tak zorganizována, že se v čas války se 290 jízdých a 360 pěších poľních žandarmův sestaví, jenž se s řád pěchoty, myslivcův a jezdecky vyberou a v menších sčíslepech jednotlivým válečným sborům podle potřeby přidělí. P. žandarmerie užívá všech práv, jaká má každá vojenská stráž. Vojín v poli a každý občan, vyvážán jmenem zákona, musí jí uposlechnouti bez výminky a odmluvy; vojenští valitelové jsou povinni jak četnického důstojníka, tak i každého p-ího žandarma, žádat-li to, všemožně podporovati, ano jim, potřeba-li, také vojenskou asistenci přidělit. Zemskému občanstvu poskytují ochranu proti drancevníkům a násilníkům, při tom pozorují stále všudek toulavý lid, obchodníky podomní, aby vyváždačství zanesli. I v sčíslech armády sa voji operujícími konají služby policejní, bývající k tomu cili podléhány rozkazy mobilních místních valitelův. Služby asistenční konají při souvozech (trainech), u civilních zemských komisariův a úředníkův intendantův, potom při rekvizicích. Veškerá p. žandarmerie třídí se na 1 oddělení v hlavním armádním stanu, na 1 oddělení v každém armádním sboru, a na oddílky (*detachementy*) u jednotlivých vojenských diví. Jednotlivým větším sčísleptm velí důstojníci, menším u diví strážmistr. Hlavnímu stanu přidělen jest štábní důstojník p. žandarmerie, ježně v ohledu vojenském, správním a služebním věščí p. žandarmové jsou podřízeni. Aby bylo lze v čas války p. žandarmerii bez překážky sestaviti, jest nařizeno, by již po čas míru s každého pěšího pluku dva, s každého pra-

nepřítelé, byl ale od Polemarcha zavražděn, načež mu byl postaven pomník při hrobu Orestovu. Úřadové spartáckí pečovali jeho obrazem všechna veřejná usazení a ustanovení.

Polyeuktos, Athénský řečník a státník, přítel Demosthenův, s kterými pevně stál a vystupoval proti Filipovi Makedonskému a jeho zakoupené straně v Athénách. Posději zapletl se do procesu známého dobrodruha a mraha Harpala (v. t.) *Křt.*

Polyfonie (z řec. *πολυς* a *φωνη*) tolik co vícehlasnost, v hudbě protiva jednohlasnosti (*monofonie*) neb souhlasnosti (*homofonie*), jsou-li totiž hudba neb spěv provozovány více než jedním hlasem. Hudební teoretikové však tomuto významu ještě užívali kladou mize, nazývajíce p-ílkou pouze onu skladbu, ve které ostatní hlasy nejsou v podružní hlasu prvního, sloužíce pouze k jeho doprovázení, nýbrž jaksi samostatně se pohybují a rozvíjejí.

Polyrrhenia, republika na ostrově Kretě za doby staré, hranicemi na východ na Sydonii. Město P. v republice této leželo na vrších, a mělo proslulý chrám Diktynny diti Artemidy. *Křt.*

Polyplast (z řec. *πολυς* a *πλαστω*) tolik co více-

Pomégue, opevněný ostrov v Štítedosemím moři před přístavem Marseillekým, jest hraničím spojen s rovněž opevněným ostrovem Ratonneau. Mezi oběma ostrovy leží teprve v novější době vykopaný přístav Diendonné, jenž za státní přístav slouží a v němž řadové lodě zakotvují.

Pomezni stráž jest osbrojený sbor, mající účel pečovat, aby nebylo přiváženo přes celní hranice nějaké zboží, kteréž nebylo podrobeno celnímu jednání. Mnohdy však slouží p. st. také všeobecným účelům státním (ne pouze účelům finančním), tak hlavně v státech, kde nedovoleno jest překročit hranice bez průvodních listů, má p. st. na to dohlížeti.

Pommayrac, Pierre Paul de, franc. malíř, nar. se okolo r. 1818 v Porto-Rico s rodiči franc., odebral se s nimi do Francie, a konal tam v letech 1831—34 za vedení paní Mirbelové malířská studia v genu a miniatuře, oddal se však sám posději podobiznářství. Od r. 1835 vystavil v Paříži množství obrazů, zejména podobizen, s nichž jmenujeme podobizny *Jindř. Scheffera*, *Berliose*, *Pavla Sieyese*, *Galileiho*, *Paganiniho*, *Napoleona*, *presidenta republ.* (1849), *královny Isabelly II.* a j.

Pompée Pierre Philibert, franc. pedagog, nar. se 6. čna 1809 v Besançonu, byl od r. 1829 až do r. 1859 ředitelem na jedné obecní škole v Paříži, učinil během té doby mnoho pro zvelebení nižšího školství Pařížského, a zřídil si tam r. 1859 ústav pro nauky hospodářské, průmyslové a obchodní. Psal mnoho pedagogického, a mezi jiným vydal o sobě *Études sur la vie et les travaux de J. H. Pestalozzi* (1850).

Pompéri Jan, spisovatel maďarský, nar. se v Miskovci 21. čna 1819. Odyv gymnasium v rodišti odebral se v Hjnu r. 1835 na universitu do Pešti, studoval posději práva v Prešově, a šil od r. 1839—40 co soukromník v Boršodské župě. Roku 1843 stal se advokátem a od r. 1848—44 poslancem na Hlaském sněmu Prešpurském. Od r. 1846—1847 sdířoval se ve Vídni, stal se tam vychovatelem hrab. Karla Esterházyho, načež se do Uher navrátil, a vrchním řápanem v Rábu zvolen za poslance Jasygá Kumáň byl posději před vojenský soud postaven, dosáhl ale r. 1850 svobody. Již r. 1835 vystoupil s některými pracemi v *Társalkodó*, r. 1841 uveřejnil v Athenaeum povídku *Laura* pod pseudonymem Aldor. Mimo to zabýval se historickými studiemi, a sbíral prameny k obšírné historii Uher

v XVIII. stol. Za svého pobytu v Prešpurku psal „Listy k Yolemu“ pro časopis *Életképek*, kteréž všeobecnou pozornost vzbudily. Posději vydal některé novely pod pseudonymem Ervin. Někjaký čas byl také spolupracovníkem časopisu *Festi Napló* a *Magyar Ország*, u kteréhožto posledního redakci převzal. Sbírku povídek vydal r. 1855, a v druhém vydání r. 1864 pod titulem *Besédlyek*, s nichž mnohé dr. Falkem do němčiny přeloženy jsou.

Ponce de Leon, Fray Luis, jeden s nejvýtečnějších lyrických básníků španělských, nar. se v Granadě r. 1527. Studoval v Salamance bohosloví vstoupil tamtéž do řádu augustiánského a stal se doktorem a profesorem bohosloví na universitě tamější. Pro svůj překlad písně Šalamounovy do španělského sátnut jest na rozkaz inkvizice a po pět let v tuhé vashé dráž, konečně byl usnán za nevinnu a všechny dřívější jeho hodnosti mu byly vráceny. Krátce před svou smrtí se stal generálním vikářem aug. řádu v provincii Salamance. † 28. srp. 1591 v Madrigalu. Básně jeho byly 40 let po jeho smrti od Queveda vydány s titulem *Obras proprias y traducciones de latin, griego y toscano* (v Madr. 1651; 16 sv.); básně ty, nejvíce s mladých let básnickových pocházející, významávají se správností řeči i verše, lahodný, přítulný, myslický duch vane každou písní, a náboženská vřoucnost se sdruvým světovým názorem pojí se tu v nich v utěšený soulad. Výborně podařilo se mu též přeložiti některé antické básničky, jako Pindara, Horáce, Virgila a j.

Ponge Šalamoun, franc. spis., nar. se r. 1767 v Berlíně, od r. 1800 byl učitelem franc. jazyka v sirotčím ústavu, od r. 1813 ředitelem divého pensionátu v Berlíně, kde † 1844. Sepsal: *Contes moraux, pour former le coeur et l'esprit de la jeunesse* (v Berl. 1802, 2 díly); *Recueil de piéces dramat. à l'usage de la jeunesse* (tam. 1804); *Dialog. franç. et allem. à l'usage des écoliers* (tam. 1816); *Manuel de la langue franç. à l'us. des écoles* (tam. 1819) a j. v.

Pongrácz Ludvík, svob. pán, maď. spis., nar. se roku 1815 v Horním Tárovci v Hontské župě s velmi staré a po Uhrách široce rozvětvené šlechtické rodiny. Gymnasiiální studia konal ve Vácce a v Štávnici, a poslouchal v Pešti po r. 1830 filosofii a práva. R. 1848 byl jmenován od palatina sekretářem v ministerstvu financí. Posději se stal ředitelem jednoho panství v Biharské župě. Činnost jeho literární zasahuje nejvíce v obor beletrie a národního hospodářství. Sepsal: *Érsemdnyek* (City, 1838); *Kelet népe* (Lid s výchoodu, 1842); pak cestopisy po vlasti a množství dobrých novel. Sebrané spisy jeho vyšly r. 1846 v Pešti.

Ponroy Pierre Gabriel, franc. spisovatel, nar. se 25. bř. 1816 v Issoudunu a studoval v Paříži medicinu. R. 1841 počal vystupovati na poli literární menšími pracemi, a učinil se ponejprv známým širšímu obecenstvu svou tragédií *le Vieux consul* (1844), kteráž v Odeonu s dobrým výsledkem dávna byla. Posději napsal ještě dvě dramata, a sice *Mirabeau* (1852) a *Minervine*, s nichž první však cenzurou zakázáno bylo, k provozování druhého pak pro smrt herečky Riblatové ani nedošlo. Mimo to sepsal P. ještě: *Pamphlet littéraire* (1841); *Formes et couleurs*, básně (1842); *Légendes orientales*, básně (1842); *Le Monde romain*; *Les Bacchanales* (1855, 2 sv.); *Une fille de Monck* (1857) a j.

Ponsard Francis (v. hl. d.) † v Paříži 3. čce 1867; na sklonku života svého vystoupil ještě s dvěma dramaty, která se zvláštní oblíbě těšila, totiž: *Le Lion amoureux* (1866), kde děj vzat jest s doby revolucní za času direktorů, a *Galiléi* (1867), kteréž

a farář ves v Čechách v kraji Pražském, má farář chrám P. Marie Sněžné (připomíná se co takový již r. 1884), školu, 2 školy, mlýn a vinopalnu. P., po smrti Jana z Záhořovic na Praze spadl, dány jsou r. 1817 Mikulášovi Počátkovi. Poslední dostaly se v držení Nového města Pražského, jenž pro spoudu proti Ferdinandovi I. r. 1847 v plan vsaty a Jifičovi s Greštana prodány jsou. Na počátku XVII. stol. náležely Jiřímu Al. Mošauerovi s Valdova († 1827), a r. 1854 premonstrátskému semeništi v Praze, od kteréhož jich benediktině u sv. Mikuláše na Starém městě v Praze trhem získali. Po zrušení kláštera r. 1784 připadly náb. fondu, od něhož se ve veřejné dražbě Bedřich svob. pán se Schmiedburka koupil. Tento postoupil jich r. 1804 Marii Anně Hartmannové, jejíž syn Vincenc je r. 1842 hraběti Ervinovi s Nostie-Rhienek prodal.

Popović 1) Dionisij, pravoslavný biskup Budinský, nar. se r. 1750 v makedonské vsi Koženech, a jako otec jeho, i on se stal knězem. Po smrti manželské vstoupil P. do kláštera Volopedského na Sv. Hoře (Athos), kdež se stal za krátký čas archimandritou. Meštaje v náležitostech svého kláštera v Cařihradě byl od patriarchy kníže Valaškému za vychovatele dítek doporučen, i odebral se za tím novým povoláním do Bukurešti, kdež strávil několik roků. Vrátil se spát do Cařihradu byl r. 1785 za biskupa Bělehradského ustanoven. Zde pečoval všemožně o to, aby se národu Srbskému blížně od Turků mu uložené zmenšilo. Když na to r. 1789 válka mezi Rakouskem a Tureckem vypukla, konal P. Rakousku veliké a důležité služby, v odměnu za to obdržel r. 1790 od císaře biskupství Budinské, a r. 1791 byl do stavu šlechtického povýšen. Úřad biskupský zastával až do své smrti 27. led. 1828. Biskup P. byl velice vzdělaný muž, mluvil jazyky srbským, tureckým, řeckým, německým a latinským. Aby podřízenému kněžstvu dobrých kněží seopatřil, k tomu vydířoval si svlaštinného překladatele, který s řečtiny a latiny církevní spisy překládal, a tyto překlady dával biskup svým nákladem tisknouti. Sám sepsal a vydal *Učenijsje christianskoje* (Budín 1828); *Sokrovište kristianskoje* (tamt. 1824); *Žitije Kirila i Metodije* (tamt. 1823) a *Jana Damaskina djela filosofičeska* (tamt. 1827). — 2) Jette P., nar. se v Karlověch r. 1797, studoval мудро- i bohosloví a stal se učitelem na srbské škole v Terstu, odkud r. 1832 odešel do Černé Hory. Sám nejasa co spisovatel plodný jal se vydávati díla starších básníků a učinil počátek k Minšetičovi *Suze Radmilove* (Budín 1826), kterouž však výbornou básně co do jazyka zcela pokasil, chtěje ji posrbštit. Totéž učinil s Gunduličovým *Osmenem*, kterého vydal v Budín r. 1827 jakožto *Bazna djela Jette Popovića*, sv. I., II. V třetím svazku těchto jeho rozličných děl je jeho původní básnický plod, *Milostjuda*, hrdinská básně v 8 zpěvích, kde bese všeho básnického vzletu opěvá junáctví Miloše Obiliće. Konečně, chtěje národu svému popatřiti vše co je významnějšího v jeho dějinách, počal r. 1831 v Budín vydávati *Svesloviti ili Pantheon*, jehož během dvou let vyšly tři svazky, kdež se spůsobem zcela nekritickým vypravují činy i život carův Štěpána Dušana, Lazara, hrdinův Kraljeviće Marka, Miloše Obiliće, Jug-Bogdana i devíti Jugovičův. Aby náru všeho dovrhl, přidal ke každému životopisu fantastickou podobiznu. — 3) Jan Štěpán P. s Vrče v Banátu, kde se narodil r. 1806. Studoval na gymnasiu v Karlověch i Temišvaru, pak na evangelickém lyceu v Kežmarku a konečně filosofii na vysokých školách Pešťanských. Již v páté třídě gymnasiální vydal r. 1825 *Slesy Bulgarie* a

r. 1826 *Poema srbskom narodu na godinu 1826*. Jako posluchač filosofie v Pešti uveřejnil r. 1827 tragédii *Svetoslav i Milova* (Budín 1827), která se tak zalíbila, že v jednom roce dvakráte vydána býti musila. Rok na to tamtéž dráh jeho hrdinská truchlohra *Miloš Obilić i Život Djordja Kastriota Skenderbaga* s příloženými o něm písněmi s Kačiče, pak nákladem Matie srbské román *Boj na Kosovu neb Milan Toplica i Zoraida*. V Kežmarku odbyl práva a vrátil se do Vrče, kde se stal profesorem lat. jasyka. Roku 1830 vydal truchlohu *Nesrečno svpruženstvo*, veselohru *Paša i Faralaša* a dva kalendáře Vinka Lonice. R. 1835 sanechal profesury a stal se advokátem ve svém rodišti. R. 1837 vydal veselohru *Tvrdica*, a rok na to *Pokondirana tika*, *Zla žena*, i prvou část žertovného románu *Roman bes Romana*. Konecem r. 1840 byl jako prof. právnických věd povolán do Srbska, kdež jevil mnohostranou sociální i literární činnost. Jeho přičiněním založeno r. 1841 v Bělehradě *Društvo srbske slovesnosti*, jehož blahý účinek na rozvoj literatury srbské je každému dobře znám. Když se na to r. 1842 v Bělehradě divadlo zafidilo a divadelní představení v Kragujevci i Šabci dávati počala, kdež se nejvíce jeho kusy provozovaly, pokračoval P. v činnosti své na poli dramatické literatury. V tu dobu sepsal veselohru *Vladislav*, činohru *Hajduci*, veselohru *Ženidba i udatba*, alegorii *Simpatija i Antipatija*, veselohru *Prevara* za *prevara* a jiných více. Ze všech těchto kusův je tištěn jen *Vladislav* (1842). Téhož roku stal se P. představeným v ministerstvě osvěty, v kterémž úřadě mnoho, učinil pro zvelebení školství v Srbsku. V též úřadě přičinil se též o založení Bělehradského musea, kteréž se již nyní velikou bohatostí honosí. Když se roku 1847 divadlo v Bělehradě po delším přestání opět otevřelo, počal i on znova pracovati. Z této doby pochází alegorie *San Kraljevića Marka* (1847), truchlohu *Smrt Stefana Dečanskoga* (Bělehrad 1849), *Torčestvo Srbija*, *Skenderbeg*, *Koja je dobra žena*. R. 1848 odešel se pro rozličné nepřijemnosti svého postavení v Bělehradě a vrátil se do Vrče, kdež žil soukromě až do své smrti r. 1856. Do poslední doby jeho snažného i blahonosného života náležejí truchlohra *Lachan* a veselohra *Bograd nekada i sada*. Mimo to napsal pro školy *německou a latinskou mluvnici* a vydal některé *lyrické básně*, roztoušené po rozličných časopisech, jakož i r. 1853 sbírku básní pod názvem *Davorije*; i v latinském jazyku osvědčil se obratným básníkem. Každý se s jistotou podiviti musí této jeho literární plodnosti, a kdo pohlédne na množství jeho divadelních her, snadno by si myslil, že žil v semi a v době největšího rozkvětu divadelního umění, a přece za jeho živobytí nebylo v celém Jihoalvanství ani jednoho stálého divadla. Tím se však od svého snažení odstrašiti nedal, nýbrž na cestě započaté pokračuje stal se miláčkem celého národa, a není nikde ani ochotnického ani stálého divadla, kde by se P-ovy kusy neprovozovaly. — 4) Gavril P., vládka Šabecský, nar. se 16. Hj. 1811 v Baji. Gymnasium navštěvoval ve svém rodišti a dále studia filosof. konal v Segedině a Bábu, na to studoval po jeden rok práva v Pešti. Odtud odešel do Srém. Karlovci a strávil tam tři léta v bohosloveckém semináři. K vybiřnutí srbského metropolitu Petra Janovického odebral se P. 7. dub. 1834 do Bělehradu, kdež r. 1836 stal se údem konsistoře a profesorem bohosloví, a 7. čna t. r. byl na kněze posvěcen. R. 1839 ustanoven za učitele náboženství na lyceu v Kragujevci, kterýž úřad až do 12. kv. 1844 zastával, byv r. 1843 za rektora lycea zvolen. R. 1844 stal se archimandritou a zároveň jmenován údem

Willaserta, a vstoupiv pak do řádu sv. Františka byl kapelníkem chrámu františkánského v Padově, pak při hlavních chrámech v Ossimu a Ravenně a konečně v Lorettě Santa Casa, kde zemřel r. 1601. Patřil k největším hudebním učencům své doby, a sloh skladeb jeho jest velice vážný a vznešený. Od r. 1556—86 vydal v Benátkách roční sbírky mší a madrigalů; mimo to jsou některé jeho skladby v jiných sbírkách rostroubeny. Sepsal též *Istruzione di contrapunto*. — 2) Giovanni P., známý hudební skladatel, nar. se v Benátkách, byl s počátku kapelníkem v službě kardinála Ottoboniho, šil potom od r. 1716—1729 v Benátkách, kdež sepsal vícero oper, s nichž vyjímáme: *La Costanza combattuta in amore* (1716); *Agrippa* (1717); *Teoderico* (1720); *Il sforzo d'ambizione e d'amore* (1724); *La Marianna* (1724); *Ulisse* (1726); *Aldiso* (1727); *Amor e fortuna* (1728) a j. Roku 1730 povolán byl do Mnichova, kdež opery *Farnace* a *Liripela* složil. † r. 1740 v Mnichově. — 3) Bernardo P., sklad. ital., nar. r. 1758 v Římě, zemřel v Paříži r. 1832. Byl žákem Magriniho a stal se nejprve kapelníkem v Tivoli. Navrátil se do Říma vstoupil do služby prince Salma složil mnohé skladby církevní jakož i spěvohru *La principessa d'Amalfi*. R. 1789 odešel do Paříže, kde znám byl co výborný učitel spěvu a skladyb hudební. Až do r. 1804 složil následující spěvohry: *Diabla à quatre*; *La Blanche haquenée*; *Agricola Viola*; *Pagamin*; *La réunion du 10. août*; *Les Horaces* (nejlepší jeho spěvohra) a *La comédienne de Clisson*. Mimo to jméno své známým učinil mnohými skladbami komorními, tercety, kvartety a kvintety atd.

Portée, fr., u dělostřelcův dálka dostřelu.

Portefeuille, něm. *Portefeuille*, kniha nebo zápisník dostřelů, do níž se při střílení do terče vstřelí, kam a jak trefily, zapisují. Česky.

Portemanteau v. Vak.

Perth Emil, geolog, nar. se v Praze 16. kv. 1832 a † v Terstu 11. čna 1868. Již v nejútlejším mládí jevil neobyčejné vlohy, po odbytu studiu gymn. věnoval se přírodním vědám, a jmenovitě se stálou péšou geologii a geognosii, již se s celou duší oddal. Na jedné cestě o prázdniinách odhalil v Rudohoři u Rochlic měděné doly, v kterých ihned pracovatí dal, a prodal je r. 1856 za 200.000 zl. jistému bankéři ve Vídni. Přednášky jeho, které měl v učené společnosti, a jeho *Briefe über die allgemaine Naturkunde an Gebildete* (Praha 1852) obrátily naň pozornost c. k. křs. geolog. ústavu, od něhož skutečným členem jmenován, a geologický náčes Rudohoři mu svěřen byl. Sotva s polovice s práci touto hotov poslán byl s horním radou Fötterlem na vědeckou cestu po východu. Vášk blížě Sinope rozemohl se na úpal sluneční tak, že okamžitě se vrátili musel. V Terstu zastihla jej smrt.

Portogallo Marcantonio, skladatel ital., nar. r. 1768 v Lisaboně, † tamže r. 1830. Jmenován se vlastně Simao, jsa však rodem Portugalec nazýván od Vlachů P. Přítel s mistrem svým Borsellim do Madridu v 20. svém roce svém stal se cimbalistou u vláské opery tamější, odebral se pak r. 1787 do Italie za příčinou hudebního svého zdokonalení, a uvedl za svého tam pobytu na jevišti množství jeho spěvohr, které patřily k nejoblíbenějším svého času. Získav si slavné jméno povolán jest r. 1790 do Lisabonu jakožto královský kapelník, v kterémžto úřadě následoval krále Jana VI. do Ria de Janeiro a zůstal tam až do r. 1815. Toho roku vrátil se do Italie a několik svých oper uvedl na jevišti, avšak doba jeho byla zašla, neb s Rossinim nemohl s úspěchem závoditi. Po návratu královské

rodiny z Brasilie nastoupil opět úřad kapelníka král. kapely v Lisaboně. Přední jeho spěvohry jsou tyto: *La Bachetta portentosu* (v Janově 1788); *L'Asiutto* (ve Florenci 1789); *Il molinaro* (v Benátkách 1790); *La donna di genio volubile*; *Il principe di Spazzucamino* (1791); *Alceste*; *Demofoonte* (1794); *Fernando in Messico* (1797), nejlepší jeho dílo; *Il diavolo a quattro*; *Argenide*; poslední jeho opera byla *Adriano in Siria* (v Miláně 1816).

Portugaly (v. hl. d.). Dějiny. R. 1862 měla portugalská vláda některé třenice se stolicí papežskou, vzniklé tím, že na Římském koncilu odbyvaném 15. kv. 1868 se neobjevil ani jediný portugalský biskup, což savdalo papeži podnět k hořkým žalobám na líknavost vlády p-lské u všech církevních. Vláda odpověděla na náky papežovy tím, že vydala přísný zákaz veškerému kněžstvu, aby se na kasatelně do politiky nemíchalo. V letech 1862—1865 udály se časté změny ministerstva, v ústavě však se nestaly během toho času žádné podstatné přeměny, vyjímaje zrušení majorátů a zrušení dědičnosti hodnosti pairské. Když počátkem r. 1866 generál Prim ve Španělských prapor zpoury vztýčil, ohradila se i vláda v P-lech i zastupitelstvo lidu jednomyšlně proti tak avané iberské unii, o jejíž provedení povstalecká strana ve Španělských usilovala, a když ještě během měsíce ledna generál Prim na p-lskou půdu přešel, musilo jeho vojsko složiti zbraně a on sám byl internován; aby sepsat vláda p-lská i nejmenším neshodám a vládou španělskou vyhnula, bylo Primovi i roskázáno, aby semí bez prodlení opustil. Ku konci r. 1866 na to navštívila královna Španělská se svými dětmi dvůr p-lský, a král Ludvík použil této návštěvy ve své trůnní řeči v lednu 1867 k označení „vzájemného přátelského dorozumění mezi oběma královstvími,“ načež první komora v adrese své vyslovila obavu, aby přílišné přátelství se Španělskem neohrožovalo autonomii P-lska. Počátkem r. 1868 byly v celých P-lech nepokoje za příčinou zavedení nového systému vybírání daní; v některých městech přišlo i k pouličním bojům mezi lidem a vojskem, což vše mělo za následek povolání ministerstva hraběte Avily. Ani tomuto se však nepodařilo mysli upokojiti, a když kortesové novou jeho předlohu finanční samitli, odstoupilo již 14. čce opět ze svého úřadu, načež 22. čce nový kabinet Sá da Bandeira vládu nastoupil. Dne 26. ún. 1869 bylo zrušeno v osadách královským dekretem otroctví. Dne 19. kv. 1470 sdvihl Saldanha vojenskou spouř, načež byl jmenován předsedou ministerstva, 20. kv. však sadaly obě komory protest proti převratům jím způsobeným, a následkem toho byl již 30. srp. z ministerstva propuštěn a utvořeno nové koalici ministerstvo pomoci Sá da Bandeira, lež již 30. říj. bylo i toto ministerstvo propuštěno a utvoření nového kabinetu svěřeno biskupovi Vizeňskému.

Poryck, městčko ruské v gubernii Volyňské, v kraji Luckém, někdy Iliničům náleževší, kterým dal kníže Vitold za věrné služby ves P-o s jinými statky. Feodor, syn Vasila Korybnta, kn. Zbaravského, pojal ok. 1500 za ženu jednu lžanku a počal se psáti po P-u s ní sdědženým P-ým. Syn jeho Alexandr njednau r. 1554 privilej od krále Sigmunda Augusta, kterým osoboseno město popelem lehlé na 10 let ode všech mýt a cel, vyjma toliko pohraničné poplatky. Vnuč Alexandrův, takéž Alexandr, sůstavil jedinou dceru Isabelu, s kterou se dostal P. Křištofovi Koniecpolskému, vévodovi Belskému, od rodu toho pak r. 1640 Ondřejovi Zahorovskému, r. 1694 Felixovi Csackému. Král Stanislav August obnovil

a spojení s jinými, k nimž nenáležejícími státy spůsobem jakýmkoli vykonávaly. — V Rakousku stala se r. 1869 některá nová poštovní zařízení, týkající se zejména zásylek tuzemských, a zavedeny tak zvané „listky korespondenční“ pro dopravování krátkých správ.

Potěhy, někdy svlátní statek, nyní toliko ves faru v Čechách v kraji Čáslavském, má faru chrám sv. Gotharda, jenž uvádí se co taký již r. 1384, a školu. Tam kde se říká „na Hrádku“, stávala někdy tvrz. Kral Václav daroval po smrti své manželky Anny P. r. 1263 křižovníkům řádu německého. Na počátku XVI. stol. prodal Bernard Zehnčický s Nestajova P. panu Kunžovi Bohdaneckému s Hodkova, jehož potomek Heřman jich trhem postoupil r. 1558 městu Čáslavi. Od té doby měly P. stejnou vrchnost s Tupadly.

Potenzano Francesco, přímým Magnus, vlásky malíř a básník, nar. se v Palermu, obdržel s rukou místokrále Sicilského Marka Antonia Colonna básnický vavřín, a co malíř věnoval s květin, který mu za všeobecného jásotu lidu na hlavu posazen byl. V Eakurialu a v Barceloně, taktéž na Maltě, v Římě, v Neapoli a v jiných městech zachovány jsou malby jeho. V Neapoli na umělecké své pouť onemocněv dal se dopravit do Palerma, kde brzy na to † 1599. Obrazy jeho vynikají pravidelnými, ryse uměleckými taky a umělým násosem; jmenujeme z nich: *Se. Michal v boji se zlými duchy; Se. Křtěl a Ježíšek přes vodu se brodící; Ježíš umývá nohy apoštolům.*

Potidaia, v starověku korintská kolonie na poloostrově Pallenském v Macedonii. Ve válce Peloponéské dostala se P. v moc Athénanů, kteří obyvatele její k vystěhování se přinutili a nové kolonisty tam zavedli. Poseději Filip Macedonský do byl města toho, rozbíjel je a okrálel jeho daroval Olynthickým. Kassander vystavěl na sfiočinách P-ských nové město, které Kassandrii nazval a které v bruku nejslavnějšíjm městem macedonským se stalo. Od Hunů dobyto a popleněno, bylo od Justiniana novými hradbami obehááno, mísí ale poseději s dějepisci. Město Pinaka leží teď na témě místě, kde stará P. stávala.

Poteckí 1) Alexander hrabě, syn Stanislava Felixe (v. hl. str. 735, a), nar. se v Tulčíně v Podolí 9. kv. 1798, vstoupil r. 1815 do vojska ruského, z kteréhož r. 1829 vystoupiv usel na statcích svých v Humani. V revoluci r. 1830 nabídnou služby své vlasti postaven jest v čelo 5. pluku jízdných střelců, jemuž velel po celou válku. Po udušení revoluce usadil se v Paříži a poseději v Drážďanech, zachovav s velikého jmění svého, an statky jeho v plen vstaly byly, pouze kapitál, čímž jen skrovnou jeho část. O tento chatrný posůstatek někdejší bohatství svého dědil se co pravý lidumil s chudými, svlátně s krajany svými, kteroužto svou dobročinnost získal si všeobecnou lásku. † 25. srp. 1868. — 2) Adam P., hrabě, syn císa. komořího hrab. Arthura P-kého s jeho manželství s hraběnkou Žofií Branickou, nar. se r. 1816. P. jest držitelem Křesovic v Haliči a zastupuje od r. 1861 okresy Chřanovský, Javoňnovský a Křesovický na sněmu halič. a jest též v Haličské radě Vídeňské. Řeč jeho, kterou měl na sněmu s r. 1861, vyšla tiskem pod názvem *Mova depulovaného hrab. Adama P-ého na posedeníu izby nížejšího dně 18. srpna 1861 r.* — 3) Alfred hrabě P., rak. státník, nar. se r. 1817 a jest synem tajného rady hrab. Alfreda P-kého (nar. 1785) a jeho manželky kněžny Josefny Csartoryské. Mladý Alfred věnoval se s počátku dráze diplomatické a byl po nějaký čas saměstátní u rak. vyslanectva v Londýně.

Bray však se vrátil do své vlasti, aby se ujal správy přerostálých svých statků v Haliči a v ruském Polaku, a šel až do r. 1861 jediné hospodářství, v kterémž oboru velikých vědomostí a zkušeností nabyl. Roku 1861 byl povolán co dědičný člen do Haličské rady, a byl též zvolen do haličského zemského sněmu. V tomto sněmu byl roku 1867 zvolen do poslanecké sněmovny Vídeňské Haličské rady, vzdal se však k výslovnému přání císařovu toho mandátu a zaujal své místo v sněmovně panaké. Když pak v led. 1868 ministerstvo Giakrovo vlády v Rakousku se ujal, byl do něho povolán P. za ministra orby, kterýž úřad zastával až do konce r. 1869, kdy společně s Taafem a Bergerem z ministerstva vystoupil. Po odstoupení těchto tří byli v krátkce i ostatní ministři propuštěni, a v krátkém čase na to bylo P-ěmu od císaře nařazeno, aby sestavil ministerstvo nové, v němž sasedl na křeslo předsedy. Nejdůležitější udaj, který se na vlády jeho stal, bylo úřední arušení konkordátu. P. úřadoval jako předseda rak. ministerstva až do 4. ún. 1871, kterýmž dnem ministerstvo Hohenwartovo vlády se ujal.

Potečník Blažej (v. hl. d.) † 24. čna 1872, a pohřben jeho s velikou slávou odbyván. P. napsal první slovinskou mluvnicí v něm. řeči, a byl po dlouhý čas redaktorem prstonárodního kalendáře *Pratiko*, rozšířeného v 30.000 výtiscích. Také o školství měl veliké zásluhy.

Pott Percival, slavný angl. chirurg, nar. se v Londýně r. 1718. Pfiučiv se chirurgii v nemocnici Bartolomějské v Londýně věnoval se jí výhradně, a stal se posději ředitelem jmenovaného ústavu. † r. 1788. Vyznamenávaje se v peaxi i theorii získal si velké zásluhy o chirurgii. Množství bolestných operac odstranil slepěním nástrojů. Dle něho nazván jest svlátní způsob nemoci P-ovým neduhem, t. j. schromení křbetní kosti, poněvadž jej on první důkladně popsal. Ze spisů jeho jsou důležitější: *Treatise on ruptures* (2. vyd. v Londýně 1766); *Observations on that disorder of the corner of the eye called Fistula lacrymalis* (5. vyd. tamt. 1775); *Remarks on the disease called Flac in amo* (2. vyd. tamt. 1765, něm. překl. ve Vídni 1778); *Chirurgical works* (2. vyd. 1791 tamt., 3 sv.; něm. překl. v Berlíně 1787—88, 2 sv.).

Potulka, pohyblivá věž, viz Zářtita.

Poujulat Jean Joseph François (v. hl. d.) R. 1860 vydal čtyry brožury o nábožensko-politických otázkách: *Réponses à la circulaire de M. le ministre des affaires étrangères relative à la encyclique du pape; Les droits du pape, réponses à la brochure Le pape et le congrès; Le pape et la liberté a Essai sur l'origine et la formation de l'Etat et l'Eglise.* Dle jeho *Histoire de Jérusalem* vyšlo v Paříži 1865 5. vyd.; dále sluší ještě jmenovat *Histoire de France depuis jusqu'au temps présent* (v Paříži 1866, 1. a 2. sv.).

Poultier-Delmotte François Martin, politik franc., nar. v Montreuil-sur-Mer. 31. pros. 1753, † v Tournayi 16. ún. 1826. Prožil velmi dobrodružné mládí, jea nejdřív vojákem, pak divadelním hercem, dále profesorem a benediktinem, až konečně revoluce povolala jej k politickému životu. Oženiv se stal se opět vojákem, postoupil na velitele praporu, vysnažil se ve výpravě proti Prusům, a v září 1792 zvolen jest zástupcem depart. du Nord v konventu. Zde osvědčil se býti pšným republikánem (hla-seval mimo jiné po smrti královu) a nepřitelem royalistů, proti nimž bojoval v listu svém, pikantně psaném a velmi rozšířeném, *L'Ami des lois*, jež pak věnoval službám direktoria. Jakožto člen rady star-

špara Četra s Prahy a Tehova hrad a ves Těhov, Vojkovice, Tehovec, Svojetice, Mukařov, Znojmici, Louňovice, Klokočnou, Menčici a Věstary na tvr. Brašec, pak tvr. P. s příslušenstvím v 1800 kopách gr., k čemuž ještě 750 kop gr. přidal. Roku 1453 odkázala Běta, vdova po Kašparovi Četrovi s Praž, kdýžby synové její Baltasar a Janek zemřeli, P. panovi Václ. s Lamberka, pěstounu Zbyška Zajíce s Haamburka. Týž Václ. s Lamberka a s Praž prodal pak r. 1461 v svém a syna svého jménu tvr. P. s příslušenstvím seti svému Jírovi s Pístitou. Napotom dostaly se P. Novoměstské obci Pražské, která jich postoupila r. 1547 Ferdinandu I. Posději přešly P. v majetek dominikánského kláštera na Malé straně v Prase, po jehož zrušení r. 1784 je p. Josef Meissler koupil. Od r. 1868 drží P. František a Alois Meissler.

Pradher neb **Pradère** 1) Louis Barthélemi, skladatel franc., nar. 18. pros. 1781 v Paříži, † v Gray, dep. Haute-Saône, v H. 1848. Od dáv se hře na klavír navštěvoval král. školu hudební, posději též konservatoř Pařížskou a obdržel r. 1797 první, roku následujícího druhou cenu. R. 1802 stal se profesorem hry na piano v konservatoři Pař. a účinkoval v úřadě toho až do r. 1827, načež přestěhoval se do Tolousu, kde posději jmenován ředitelem tamější konservatoře. Tiakem vydal sonaty, rendu, směsy, fantasie, romance a jiné menší skladby pro piano a jiné nástroje. Též složil spěvohry: *La folie musicale* (1807); *Jeune et vieille* (1811); *L' emprunt secret* (1812); pak společně s Kreubém: *La philosophe en voyage* (1821); *Jenny la bouquetière* (1823); konečně s G. Dugazonem: *La chevalier d'industrie* (1804). Jeho drahá manželka — 2) P-ova, rozená More, byla výborná zpěvačka a v letech 1816—1835 vynikajícím členem komické opery v Paříži.

Prändl Jan Jiří, něm. učenec a spis., nar. se 1759 v Mnichově, byl profesorem matematiky, fyziky a věd přírodních v léchtickém domě v Mnichově, † r. 1816. Sepal: *Kugeldreiecklehre* (v Mnichově 1798); *Algebra, nebst ihrer literar. Geschichte* (tam. 1795); *Übericht der Mathematik und Physik* (tam. 1804); *Neue Theorie der reinen und kubischen Gleichungen* (tam. 1809); *Anleit. Landkarten zu entwerfen* (tam. 1810); *Erdbglobuslehre, im Verbande mit mathemat. Geographie* (v Ambergu 1812) a j. v.

Praetorius Michal, výtečný skladatel a hud. spisovatel něm., nar. 15. ún. 1571 v Kreuzbergu v Durinaku, † ve Wolfenbüttelu 15. ún. 1621. Byl kapelníkem v Lüneburku, pak dvorním varhaníkem vévody Brunšvického a konečně kapelním mistrem a dvorním sekretářem téhož knížete ve Wolfenbüttelu, zároveň pak také převorem kláštera Ringelheimského u Goslaru. Jeho hlavní dílo theoretické, jímž získal si trvalé a vynikající jméno v dějinách umění hudebního, jest *Synlogma musicum*, které v letech 1614—18 ve Vitemberku a Wolfenbüttelu o 3 kvartových svazcích vyšlo. Jest to souhrn téměř všech hudebních vědomostí; P. pojednává v něm důkladně o psalmodii, liturgii, o církevních spěvích od nejstarších dob, o hudbě hebrejské, o hudbě a nástrojích hudebních starých národů, zejména Řeků, nejméně i novějších, o zpěvu, generálním basu atd. Dílo toto jest dosud vítaným pramenem všech badatelů dějin hudby. V rukopise zanechal P. *Von der Lieferung und Probierung einer Orgel*. Úplný seznam skladeb svých podal P. v 3. svazku svého veledíla. Mimo to vydal 25 větších sbírek mší, motet, spívů církevních i světských, církevních kon-

certů, též tanečních kusů a j. Mnohé jeho chorály dosud v Německu se spívají.

Praha (v. hl. d.). *Statistika*. 1. Počet obyvatelstva všech měst Pražských obnášel dle sčítání ode dne 31. pros. 1869 157.713 duší, s nichž připadá 46.46% na Nové Město, 29.20% na Staré Město, 14.04% na Malou Stranu, 6.58% na Josefov a 3.77% na Hradčany. Tyto předměstí Praž, totiž Vyšehrad, Karlín a Smíchov, měla počátkem r. 1870 celkem 633 domů, v nichž bydlelo 32.226 obyv., takže Praha i s předměstími čítá 4190 domů a 189.939 obyv. Obýšejně však se čítají do pražského policejního obvodu i obce Libeňská, král. obec Vinohradská, Vrčovice, Holečkovice, Břevnov, Nusle a j. (dohromady vůbec ještě 5 obcí a 26 míst); s těmito pak dohromady má P. skutečného obyvatelstva 223.371 duší, a rovná se tudíž op do počtu obyvatelstva Hamburku, Lisabonu a Římu. Co do pohlaví připadá na každých 10.000 mužů na Starém Městě 10.475 (2.32%), v Josefově 10.892 (4.28%), na Novém Městě 10.932 (4.44%), na Hradčanech 11.436 (6.70) a na Malé Straně 12.527 (10.32%) žen. Zajímavé jest, že numerická převaha žen jest na levém břehu Vltavy mnohem větší nežli na pravém. V předměstích Pražských připadá na 10.000 mužů, a sice na Vyšehradě a v Karlíně 10.607 (2.94%), a na Smíchově 10.181 (0.90%) žen. Co do národnosti přihlásilo se obyvatelstva při sčítání r. 1869 na Starém Městě a v Josefově 31.038 (77.11%), k národ. Čes. a 8994 (22.86%) k Něm.; na Novém Městě 47.139 (85.96%) k Čes. a 7893 (13.48%) k Něm.; na Malé Straně 18.909 (77.90%) k Čes. a 3818 (21.38%) k Něm.; a na Hradčanech 4604 (80.90%) k Čes. a 1042 (18.31%) k Něm. Z 118.638 se přihlásivších jest tudíž 96.690 Čechů, 21.247 Němců a 701 jiných národností. Co do náboženského vyznání čítala P. dle posledního sčítání 144.649 křesťanů vůbec, tedy 91.72% veškerého obyvatelstva, s těchto bylo římských katolíků 89.92%, řeckých katolíků 0.02%, pravoslavných 0.02%, evangelíků augšp. vyznání 1.13%, evangelíků helv. vyznání 0.62% a křesťanů jiných vyznání 0.01%. Židů bylo mezi skutečným obyvatelstvem počátkem r. 1870 v Josefově 52.89%, na Starém Městě 11.77%, na Novém Městě 2.87%, na Hradčanech 0.40% a na Malé Straně 0.28% veškerého obyvatelstva Pražského. Co se obchodu, průmyslu a s nimi sdražených odvětví lidské činnosti týče, bylo koncem r. 1869 v Prase celkem 10.792 podnikatelů a 50.874 pomocníků; s těchto připadalo na Staré Město 3929 podn. a 12.550 pom., na Nové Město 4847 podn. a 17.197 pom., na Malou Stranu 1118 podn. a 5178 pom., na Hradčany 253 pod. a 1918 pom. a na Josefov 1045 pod. a 2739 pom. Dělníků měla P. tou dobou 86.489, s těchto Hradčany 1878, Staré Město 11.571, Josefov 2581, Malá Strana 4774 a Nové Město 15.635. Co se stavu vůbec týče, bylo koncem r. 1869 v Prase ve správě duchovní 14.4%, v službě zdravotní (lékaři a lékařníci) 0.7%, při rolnictví a hornictví 0.9%, při průmyslu 36.4%, při obchodu a peněžnictví 12.3, majetníků domů a kapitalistů 8.0%, služebnictva 24%. Průmysl jest tudíž nejživější zastoupen. V něm pak jest zaměstnáno při stavitelství a šrotování uměleckých výrobků 11.4%; při vyrábění kovů a dřevěných věcí 23.6%, při vyrábění lučebnin a potravin 12.4%, při vyrábění zboží bavlněného, šatstva, sukna a pod. 34%, a při vyrábění zboží s kůže a papíru 18.6%. Aktivní jmění důchodů městských, v němž jest zahrnut i statek Libeňský, plynná obecni a most Františko-Josefský, obnášelo 31. pros. 1871 8,781,564 zl. 89 1/2 kr., jmění dlužní pak úhrnem 1,967,431 zl. 86 1/2 kr., a šbylo tudíž 31. pros. 1871

státník a numismatik německý, nar. se ve Vídni 4. srp. 1701 a † v Brunněku v kv. 1786. Odbýval universitu v Altdorfu vstoupil r. 1722 co vladní asesor do služeb knížete Albrechta Ernesta II. Oettingenského, odkud se jako auditor při kanceláři vévody Ludvíka Rudolfa Brunněckého, švábra bývalého pána svého, dostal na post. Zde samostatněval jej vévoda i při své bibliotéce, a jmenoval jej brzy v uznání důkladných vědomostí a neobyčejné pilnosti skutečným dvorním radou při Blankenburském soudu. Když pak r. 1731 vláda nad veškerým územím Brunněckého-Wolfenbüttelským v ruce vévody Ludvíka Rudolfa přešla, dostal se P. k dvornímu soudu do Wolfenbüttelu. Úřada toho vzdal se však r. 1735 a věnoval se úplně soudnictví, obdržel r. 1736 titul tajného soudního rady, r. 1749 stal se místokancelářem a r. 1765 tajným radou, presidentem kanceláře a konsistoriálním presidentem. Roku 1773 jmenován brunněckým ministrem sázel sároveň úřad presidenta vojenského kolegia, ředitele všeobecné pokladny pro sirotky a vdovy, a vedl zároveň vnitřní dozor nad archivem a bibliotékou ve Wolfenbüttelu. Vádal romanitým těmto úřadům, jež činnost jeho na mnoze poutali, byl P. literárně neobyčejně činným. Jeho nejdůležitější práce jsou: *Gründliche Nachrichten von dem teutschen Mäusenwesen allerer und neuerer Zeit* (Gotinky 1739); *Gründliche Nachrichten von dem Mäusenwesen inagemein, insbesondere aber von dem Teutschen* (Helmstädt 1741); *Bibliotheca Brunsvico-Luneburgensis scriptores rerum Brunsvico-Luneburgensium juxta materiarum ordine dispositos exhibens* (Wolfenbüttel 1744); *Vollständiges Brunsvico-Lüneburgisches Mäusen- und Metallenkabinett* (Helmstädt 1744); *Vollständiges Brunsvico-Lüneburgisches Siegelkabinett* (1779); *Meditation sur l'excellence de la religion chrétienne* (1767) a j. v. V rukopise zanechal *Synagoga juris publici Brunsvico-Luneburgici*, k tisku již přehystanou statistiku všech evropských států, výtahy věrné Wolfenbüttelského archivu a mnohé jiné důležité spisy, z nichž však značná část k strátě přišla.

Praun, Sigmund Otto svob. pán, výtěčný houslista, nar. se 1. čna 1811 v Trnavě. Vzdělání v hudbě se mu dostalo od proslulého Mayse dera, načež již r. 1820 nastoupil cestu uměleckou a hrál r. 1820 v Miláně a r. 1821 v Římě před papežem s takovým úspěchem, že tento desetiletému hochu již řád slatě ostruhy udělil. V Itálii se zdržel až do r. 1824; odtud odebral se r. 1825 do Paříže, r. 1828 do Holandska a Německa, kde všude hrou svou všeobecný obdiv vzbuzoval. Roku 1830 vypravil se do Petrohradu, na cestě však onemocněl a † teprv 19 let star v Krakově.

Pražák Karel, architekt, nar. se 3. ún. 1803 v Prase, kde gymnasiál a technická studia konal. R. 1822 vstoupil do rak. státní služby u samého stavobního ředitelství v Prase, byl r. 1842—44 krajským inženýrem v Lokti, posléž byl přidělen jako vnitřní inženýr ministeriu obchodu a veřejných staveb ve Vídni, načež se stal r. 1856 inženýrem rakousko-mleského sam. stavobního ředitelství v Opavě, s kteréhož úřadu byl r. 1864 dán na odpocinek. Nejčelnější stavby P-ovy jsou Malostranské gymnasion v Prase, velké kolonady v Karlových Varech a ve Františkových Lázních a gymnasion v Opavě.

Préault Auguste, sochař franc., nar. v Paříži r. 1809, učen slavného Davida. Práce jeho vynikají se jakousi výstředností; jmenujeme z nich tyto znamenitější, které většinou přijaty byly do výstavy Pařížské: *Ohavná žena*; *Umírající Gilbert*; *Bída* (1833); *Křídlovna Sabaká* (1835); *Karel Vel.* (1836); *Křídlovna*, pro chrám sv. Gervasia v Paříži

(1839); *Abbe de l'Epée*, v průčelí radnice Pařížské (1844); *Křídlovna na křídli* (1849); *Generál Marceau*, v Chartresu (1850); *Jesdec galský*, na Jenském mostě (1843); *Sv. Valerius* (1858); *Smrt utrhající květinu* (1855) a j.

Přebory, Příbozy, ves v Čechách v kraji Čáslavském. Mikuláš se Zámek a s Přebory prodal část dědictví svého v P-ích r. 1455 Markétě, vdově po Janovi Deupovci z Prahy, r. 1457 Danielovi z Tuchoraz, a 1459 Milošovi z Hrušova. R. 1513 postoupila v dluhu tvrz P. Mariána s Kostelee obci Starého města Pražského tak, jak šlo k manžel její Jindřich s Kostelee od Buriána Troskovce s Veleně koupil. Po bitvě Bělohorské jsou P. Jiřímu st. Mirkovi se Solopisk pro účastenství v povstání stavů protestantských od král. komery 1621 v plen vsaty a r. 1624 Karlu s Lichtensteina prodány, který je spojil s panstvím Čer. Kostelee.

Precipitante neb precipitante, tolik co kvapem, o překot, v hudbě znamená, že místo takto nadepsané přednosti se má s raseou urychleností.

Předbar z Radešína, česká rodina vládycká, připomíná se již na začátku XVI. stol., jmenovitě čteme v tit. s r. 1534 Ondřeje, Sigmunda a Václava P-ů s R.; r. 1558 přichází na sněmu Adam P. s R., a na to v tit. s r. 1559 připomíná se Adam P. s R. v Postupicích.

Předborský z Předboře, starožitná rodina vládycká, která v Čechách již v XV. století držela zboží posezmař, jmenovitě sídlo Předboř v Čáslavsku, odkud se také psala. — V druhé čtvrti XVI. stol. seděli Aleš P. a Jan ml. na Předboři, pak Jan st. na Studenci, ješto čteme také v tit. s roku 1534. Jan ml. P. koupil r. 1537 od Jana Trčky s Lápy vsi Zubří, Stružinec, Meslenice a Kamenici, a přichází s r. 1544 také jako smírce mezi dědici Trčkovými a Bernartem Sobkem v přičině statků některých; r. 1557 koupil od jmenovaných dědičů Lhotu Čenkovou, Horní a Dolní Vesec, Kladruby a Štěpanov, a přichází tolikrát co svědek ve smlouvě o Zubří. — R. 1567 obdržela Kateřina P-ka s Besedkova list mocný na křtování; r. 1570 seděl Hynek P. s P. na Besedkově, který měl se manželku Kateřinu Sobkovou a držel také Zubří a jiné vesnice, jež však roku 1572 prodal Janovi Kunetovi s Lípky. — Na začátku XVII. stol. (1616) seděli Adam P. na Štěpanově (v Čásl.), Jan P. na Besedkově, Petr na Březovicích (v Chrud.) a Mariána P-ka s Náchodou na Studenci a Předboři. — V bouřích stavovských nezdá se, že by byli P-ši měli účastenství; z nichž r. 1629 přichází na sněmu Adam P. na Studenci. Posléž nedočítáme se správ o rodině této, která, jak se podobá, v prodlení osudného XVII. století zanikla.

Predieri Luca Antonio, hud. sklad., nar. se v Bologni 13. září 1698. Dospěl k 18. roku věku svého vystoupil se skvělým výsledkem na některých jevištích co operní zpěvák, posléž vřemal se úplně skladatelství a získal si slavné jméno svými operami, v nichž živě fantasie a lahodný výraz charakteristickými smáčkami jsou. R. 1739 přišel do Vídně kdež stal se po 7 letech dvorním kapelníkem. Před smrtí vrátil se do své vlasti, kdež † 1770. Z oper jeho uvádíme: *Griselda* (1711); *Asiarto* (1715); *Il trionfo di Solimano* (1719); *Merope* (1719); *Zoe* (1736); dále zasluhuje čestnou smínku velkého oratorium jeho, které ve Vídni 1736 provozováno bylo, *Il Sacrificio di Abramo*.

Přední stráž, něm. *Vorposten*, ve vojenství v. Předstráž.

Předovka, něm. *Vorderlader*; všecka palná

nie přidati a nie mēnití. Jedná-li se o spis vědecký, musí p. býti především co nejvěrnějším, úplně srozumitelným a jasným. Poetický p. jest vřeh umění překladatelského. Překladatel musí se dověst ponořiti s celou duší v předmět svůj a dát se jím proniknouti a tak nadobouti, aš i sám v též stavu myslí se nalesá, jako původce originálu, když jej tvořil. V takovém naladění myslí pak překladatel básní snova se sebe vytvořuje a takofka druhým původcem jejím se stává. Takovým způsobem povstávají p-y klasické. Komu tento způsob dar poetické vnímavosti schází, ten není povolán sa tlumočnicka velikých myšlének a hlubokých citů; v nejlepším případě vyvede jenom dílo umělé strojné, nesoucí na sobě znak nucenosti a nepřirozenosti. Na poetickém překladu žádá se také, aby co možná zachoval i formu originálu; jen tenkrát, kde by to naprosto bylo nemožné, smí se činiti výminka, ale přiměřená obsahu básně. Tak na př. jest pro Angličana nemožno skládati hexametry, a kdyby tedy se jednalo o anglický p. Odysey, nie by tomu na odpor nebylo, kdyby se stal p. v nějaké moderní rýmované sloce; která by se k dobrodružnému obsahu básně velmi dobře hodila. — V novější době vyhraňují sobě mnozí spisovatelé právo ku p-u svých spisů. (Viz ostatně J. Malého pojednání *O překládání klasiků v Čas. mu.* na r. 1854, str. 301 a sl.)

Preller Ludvík (v. hl. d.). Po smrti jeho uveřejnil Kühler ještě následující spis: *Ausgewählte Aufsätze aus dem Gebiet der klassischen Alterthumswissenschaft* (v Berlíně 1864); s dřívějších jeho prací důkno ještě uvéstí *Über die Bedeutung des schwarzen Meeres für den Verkehr und den Handel der alten Welt* (v Dorp. 1842).

Premet, stará Antigonía, město s pevností v Epiru, v souděku Bořetském, na levém břehu ř. Vojuš. Má 2 džamije, 2 kostely a 2000 obyv. Zde utrpěl Filip III. Macedonský král porážku od Římanů pod vůdcovstvím prokonsula Flaminia.

Premierlieutenant [premiérlöjtnant], fr., vlastně první poručík, ve francouzské, v německé a v jiných armádách (v italské *primolotenente*), název důstojníka v šurli hned po setníkovi postaveného, v Rakousku na poručík (*Oberlieutenant*); na rozdíl od *second-lieutenant* (italsky *sollotenente*), jenž jest druhým poručíkem, onomu podřízeným, u nás krátce poručíkem (*Lieutenant*) svaným.

Premysel, syn krále Českého P-a Otakara I., nar. 1209, obdržel po smrti staršího bratra Vladislava od otce svého markrabství Moravské, spojil se 1233 se švagrem svým Fridrichem Bojovným, vévodou Rakouským, proti vlastnímu bratru králi Václavu I., po porážce Rakušanů však pokořil se jemu a jest na milost přijat i v držení Moravy ponechán. Avšak r. 1237 podobně sbouřil se P. s nezaujatých příchů proti Václavovi, i musil býti znova pokořen. Král Václav i tenkrát odpustil nepokojnému bratru svému, i ponechal mu knížectví Olomoucké a Opavské, s kterýmž na napotom spokojil se až do své smrti 1239. Za manželku měl P. od r. 1233 Markétu Meránskou, kterážto sňatek však, jak se zdá, stál bezdětný.

Preobraženje, klášter v kníž. Srbském, v kr. Rudnickém. Leží na levém břehu řeky Moravy pod pohořím Kablarem. Od koho byl původně založen, není známo. Z nápisu nade dveřmi chrámovými vidí se, že přes 100 let byl pustým, a r. 1811 obnovil jej Nikifor Jeromonsch. Okolo kláštera nalézají se roztoučené sčesniny rozsáhlých staveb, s čehož se na někdejší velikost kláštera usavíratí dá.

Preradović (v. hl. d.) † 18. srp. 1872 ve Fahr-

feldu u Vöslavi v Dolních Rakousích oo generálmajor a brigádník.

Presentovati. Navrátili-li se sběh k svému vojenskému nástupu, nebo přijde-li dovolesec k svému vojenskému oddílu, aby na čas určitý přímo nastoupil službu pod zbraní, bývá sapsán do listiny presentování (*Präsentierungsbefehl*), což sluje p. sběha, dovolesce. Od toho dne vstupí presentovaný voják v erární opatřování, a bývá vojenským čatem, bytem a platem, jak pro vojsko ve službě presentování předepsáno, až do svého odchodu na dovolenou, nebo do propuštění podělován.

Přestavky 1) ves v Čechách v kraji Tábořském, okr. Benešovskému, má na blisku vápenné lomy. P. přilnulý někdy k hradu Dubé, s nímž dostaly se od Markýti, roz. s Richenberka, vedově p. Vác. s Dubé, r. 1428 trhem p. Perochtě se Sternberka, seděním na Konopišti, a od té též způsobem Jakoubkovi s Božejova, jehož syn Zdebor hrad Dubou s přilnulstvím prodal r. 1443 Bohušovi Kostkovi s Postupic a na Hrádku. P. stály pak při Hrádku až na naše časy. — 2) P., ves v Čechách v kraji Tábořském, okr. Sedleckém, má sánek, pivovar, dvůr poplužní, mlýn a cihelnu. Na někdejší tvrzi, která stávala blízka panského dvora, seděl r. 1591 ryt. Litvín Mitrovský s Nemyje. V druhé polovici XVII. stol. náležely P. rytířům Šmerovským s Lidkovic, kteří ještě r. 1708 sádek tvrzi obývali. R. 1724 koupil statek P. od Frant. Josefa hr. Černína s Chudenic hr. Jan Josef Vratislav s Mitrovic, a připojil jej k Mitrovicům.

Premchen August Gottlieb, nar. se r. 1734 v Diethartu v dol. Hessenau, byl církevním radou, a od r. 1792 městským a dvorním diaconem v Karlsruhe, dříve diaconem v Grünstadtu. † 1803. Sepal: *Essais préliminaires sur la typométrie ou le moyen de dresser les cartes géographiques à la façon des imprimeurs* (v Karlsruhe 1776); *Denkmäler von alten physich. und politisch. Revolutionen in Deutschland* (ve Frankf. nad M. 1787); *Gemeinnützli. Theorie von Erdbeben, nebst Nachrichten von einem neu erfund. Erdbebenmesser* (v Heidelbergu 1789); *Moralische Arithmetik nach biologischen Grundsätzen* (tamt. 1797).

Preuss Johann David Erdmann (v. hl. d.) † v Berlíně 25. ún. 1868. Z posdějších jeho prací jmenujeme ještě: *Erinnerungen an Friedrich den Grossen in Bezug auf seine Armee* (1854); *Die militärische Richtung in Friedrichs Jugendleben* (1855); *Friedrich der Grosse im siebenjährigen Kriege und in seinen späteren Regentensorgen* (1856); dále rozmanité úvahy historické v časopisech.

Prévost-Paradol Lucian Anatole (v. hl. d.) zavraždil se 21. čce 1870 ve Washingtonu. Ačkoliv byl stálým nepřitelem Napoleonovým, dal se při nastoupení ministerstva Ollivierova od tohoto sláskati a přijal místo vyslanecé v Spojených Obcích Severoamerických. Však po rozmluvě s Hamiltonem Fishem, bývalým svým přitelem, v níž mu tento nevěrnost k zásadám po celý život zachovávaným a ve všech spisech hájeným vytýkal — posnal velikost svého přezáhlení, stal se sadumčivým a pekušil se již 19. čce o sebevraždu, když však překažena byla, nastříl se třetího dne na to. Z posledních prací jeho vabudil sejmána spis *La France nouvelle* (1868) v celé Francii neobyčejnou sensací.

Prévôt d' Exiles, Antoine François, franc. spisovatel, nar. 1. dub. 1697 v Hesdinu v Artois, studoval na jesuitské koleji a stal se údem řádu, vystoupil však brzy a vrhl se na dráhu vojenství; ale ani zde dlouho nezdržel a vstoupil do řádu benedikt-

nost) a výhradní moci v celé církvi nad každým biskupem i jednotlivým věřícím, tak že by biskupové byli jen jeho zřízenci či stílníci (sicarii). Ale taková pravomocnost, nemajíc základu dogmatického, odporuje původnímu p-u v staré církvi, kdežto papež byl vlastně jen biskupem své diocese Římské a patriarchou západní církve, při tom však spolu, jakožto nástupce na stolici Petrově v hlavním městě říše, předsedou čili přednostou celého sboru biskupského t. j. prvním mezi sobě rovnými, nemaje nad nimi žádné vyšší pravomocnosti. Proto Cyprián píše mu: „bratru, souduhu,“ a biskupové synody Karthaginské (418) píšou mu: „pane bratře“; Řehoř Velký (604) diví se, že mu říkáš *papa* (otec), a Tarasius biskup píše mu ještě (787): „bratru a spoluzároveň panu Hadrianovi, papeži staršího Říma.“ Středověký názor o papežské pravomocnosti povstal lichým vývodem z některých textů a titulů, dále porovnáním s lenním svazkem a nápodobou svetských vládařů zvláště od XIII. stol., když se stali papežové světskými panovníky, konečně pak podvrženými listinami Isidorovskými, a doveden výstřední stranou papežskou (system papální) a školu jezuitskou (Bellarmin) v novém věku na nejvyšší stupeň, bez ohledu na starší dobu a původní podstatu, účel i potřebu, v níž nebylo řeči o centralisované nebo absorbované moci biskupské v rukou papežských. Proto také obecné sněmy středověké staly se podružními papeže, ač episkopální strana v Kostnici a Basilei mocně se tomu spírala a ještě v Tridentě se orývala. Na základě porovnání poměru, v jakém stojí Kristus (ne Petr) k apoštolům, stojí dle této teorie papež k biskupům, a tak povstal i název jeho náměstek Kristův (místo Petrov, ač litanie dobře praví: náměstek apoštolský, t. j. sv. Petra a Pavla); ale ještě v XI. stol. každý biskup a kněz tak se mohl jmenovati, v staré pak církvi se tak jmenoval jen Duch svatý, a teprv r. 496 vykytl se výraz ten poprvé na synodě Římské, když volali biskupové: „V tobě vidíme apoštola Petra, v tobě náměstka Kristova.“ V středověku pak s toho názvu odvozovali všechna práva papeže na nebi i na zemi, obviňují proti biskupům, ač ti to, zejména francouzští, až do r. 1517 jmenovali se přece pořád biskupové s milostí nebo milosrdenství božího, a teprv odtud obyčejně „s božího milosrdenství a s apoštolské stolice milostí“ se nasyňují. Proto také papež r. 1866 nynější papež Pius arcibiskupů Pařížskému Darboyovi: „Jako se v světské vládě zákonití správce sami jmenují úřady, ač král neb císař má besprostřednou a řádnou plnou moc nad každým poddaným: tak užívá tohoto v pravdě velmi vhodného porovnání andělský učitel (Tomáš Aquinský), když praví: Papež má plnou biskupskou moc, jako král ve své zemi; ale biskupové jsou jednou částí příslušníků mu starostí poděleni (in *partem sollicitudinis assumunt*), tak jako světské vrchnosti, jež jednotlivým městům jsou ustanoveny.“ Proto také musí biskupové nyní skládati zvláštní přísahu papeži. Jiný název jest viditelná hlava církve naproti neviditelné, jenž jest Kristus. Název tento také jest posvězšího původu, dle papálského systému sdělaný, neboť papež Řehoř Velký v listu ku Konstantinopolskému patriarchovi Eulogovi ještě praví, že Kristus je hlava a my tělo, kdežto v středověku docela pravili, že papež je hlava a kardinálové údové těla. Ostatně dobře sluší v tomto porovnání si všimnouti toho, že církve není žádné fyzické tělo, jehož hlava by nutně s celým tělem též život vedla, nýbrž že je tělo duchovní (mystické); a tohoto duchovního těla hlavou není papež, nýbrž Kristus, jak dobře sv. Pavel učí; dle nynější

nauky však jest papež hlava všech církvi Kristových a knížetem, t. j. nejvyšším představeným církve v absolutní moci. Konečně výraz Stolice apoštolská, jehož se nyní vedle papežské stolice užívá, byl název všech od apoštolů založených církvi, jež i patriarchálními nazývány (Jerusalém), Antiochie (Petr), Alexandrie (Marek, Petrův žák) a Řím (Petr a Pavel), a Konstantinopole, již přidán od sněmu církevního v Konstantinopoli r. 881. Postupem času tedy přenesena byla na papeže nejvyšší zákonodárná, soudcovská a kázní pravomocnost co přibylé čili nabyté právo, jež dříve vykonávali biskupové sami nebo synody, a papež má ho užívat jen v nejnútnejší potřebě k zachování jednoty a pořádku v církvi dle sdělené tradice a s pomocí biskupů a sněmů církevních, a jen tehdy, když by jednotliví biskupové péče své zanedbávali. Srovnej: Schulte *Die Stellung der Concilien, Päpste und Bischöfe vom historischen und kanonistischen Standpunkte. Mit Quellenbelegen* (Prag 1871); pak *Die Macht der römischen Päpste über Fürsten, Brüder, Völker, Individuen nach ihren Lehren und Handlungen seit Gregor VII.* (Prag 1871); Lange *Das vatikanische Dogma von dem Universal-episkopat und der Unfehlbarkeit des Papstes in seinem Verhältnisse zum neuen Testamente, der patristischen Exegese und der exegetischen Ueberslieferung bis zum XIII. Jahrhunderte* (Bonn 1871 u. 1872, 2 sv.); Janas *Der Papst und das Concil* (Leipzig 1869); Ginzol, *Reform der römischen Kirche an Haupt und Gliedern* (Leipzig 1869).

Primié Pasko, sván též Latinié, srbskocharvatský básník, nar. se v Dubrovniku asi r. 1590, † r. 1640, současně Gunduličův a Palmotičův, vydal tiskem r. 1617 divadelní hru *Zuridiče*; mnoho církevních a světských děl jeho zůstalo až dosud nevydáno. *Sz.*

Primotenente v. Premierlieutenant

Primus Antonín, opat Rejhradský, nar. v druhé polovici XVII. stol. v Brně, obdiv studie přípravně vstoupil do řádu benediktinského, byl potom převorem a od 30. pros. 1709 opatem kláštera Rejhradského, kterouž hodnost až do své smrti o nejhvalitebnější spravoval. Vystavěltě znovu krásný chrám Rejhradský, jakož i část prelatury a kláštera tamního, i jiná stavení klášterní a residenci v Ostrovačicích. Jsa sám muž důkladně vzdělaný stal se o vzdělání svých řeholních spolubratrů, sbíral knihy, rukopisy a jiné památky historické a umělecké, a vystavěl krásnou sňh, v níž uložena jest knihovna klášterní. Sám obdiv se tolikéž studiem historickými a theologickými, zůstavil tři folianty učených svých prací a sbírek, ježto se chovají v bibliotéce Rejhradské; taktéž podporoval co nejhorlivěji muže učené, zvláště řeholní své spolubratry Jana Hána, Prokopa Kroppa a Richarda Schallera v jich studích diplomatických a historických, s nichž Hán († 1744) a Kropp († 1761) spořádali a důkladně popsali také archiv kolegiálního chrámu Brněnského u sv. Petra. Učený, rozšafný, o řeholi svou i historii domácí vysoce zasloužilý muž tento zemřel 1. ún. 1744. *Ra.*

Prina, Giuseppe hrabě, politik italský, nar. r. 1768 v Novafé, † v Miláně 20. dub. 1814. Dosáhnuv v Turíně stupně doktorského stal se náměstkem generálního prokurátora, a r. 1796 svěfeno mu bylo vyměšování nových hranic mezi Francií a Piemontem na základě míru Obarského. Karel Emanuel IV. jmenoval jej r. 1798 intendantem financí, kteréž tehdy v Sardinskou náležaly se v bídném stavu. Proto P. nucen byl obříkati velkýmí daněmi statky církevní, šlechtické, jakož i boháče,

Privy council [privy kaunsil], tajná rada, jest v Anglii jeden z nejvyšších úřadův, sestávající z prince královských, vysokých úředníků korunních, dvou arcibiskupů, státních sekretářů, předsedy dolní sněmovny, a z členů, které jmenuje král nebo královna na čas nebo na dobu svého panování. Výbor této rady, skládající se z nejvyššího soudce stolice královské (*chief justice of the king's bench*), z archiepisce (*master of the rolls*), mistokanceláře anglického a několika jiných osob ex officio, zasedá co apelační soud v záležitostech osadních, admirálních a církevních. Celá tajná státní rada čítá nyní 187 členů, mezi nimiž jsou nejřednější politikové angličtí. Předsedou jest jeden ministr, zvláště jen k tomu úřadu ustanovený, posledním mezi ministry.

Probluz, farní ves v Čechách v kraji Král. Hradeckém, má farní kostel Všech svatých s hrobkou pánů z Vínova, jenž uvádí se co taký již k r. 1384, a byl r. 1691 od jesuitův znova vystavěn. Cis. Sigmund zapsal r. 1437 vsi jeptišek Svatojirských v Hradci Králové: Bobětuhy, Třešovice, Stěsešice a dv. popl., P. a v Dlouhých Dvořích dv. popl. s dědinami Bořkovi s Miletkou. R. 1457 uvádí se pánové Jan Karas s Probluzem a s Telibí. V čas bitvy Sadovské jest P. spálena a kostel kullemi částečně rosbít.

Procházka Matěj, jež výbor Dědictví sv. Prokopa v Praze r. 1871 v předmluvě k *Listu sv. Pavla ku Galatům*, vyloženého od Fr. Sušila, navývá patriarchou československého duchovenstva na Mor., nar. se 4. ún. 1811 v Brtnici, městečku u Jihlavy, a navštěvoval do 8. roku místní českou školu. Toho pak roku odstěhovali se rodičové jeho do Jihlavy, kde dán byl do škol úplně německých. R. 1821 vstoupil do gymnasia Jihlavského, r. 1827 do filosofických škol v Brně a r. 1829 do bohosloví tamtéž; r. 1833 posvěcen byl na jáhenství (nemaje ještě potřebných ku kněžství let) a poslán za katechetu a kazatele na něm. štaci ve Stallekách, léta pak následujícího byl na kněžství vysvěcen a slavil své prvotiny dne 9. bř. Všechný biskup Ant. Gindl poslal jej nyní na českou štaci do Čejkovic, městečka u Hodonína, a po půldruhém roku povolal jej do Brna za kooperatora k sv. Tomáši, kde mu uložil, aby první postní kázání v českém jazyku učinil (r. 1837). Za příčinou porušeného zdraví dán jest téhož roku na štaci méně namáhavou do Komárova u Brna, léta pak 1840 k vlastní žádosti zase na štaci do Zábrdovic u Brna. V Zábrdovicích pobyl kooperátorem do říj. 1850, když jej biskup Arnošt Schaffgotsche za katechetu na vyšší gymnasium Brněnské povolal. Tu přednášel nejprve náboženství samo, v druhém pak běhu školním už také češtinu, posléž i filosof. propedeutiku, a někdy pomocným způsobem také obecné dějiny. Od několika let vyučuje pouze náboženství od třetí do osmé třídy, pak českému jazyku v nejvyšších třídách, podrobiv se v Praze r. 1853 státní zkoušce z češtiny a dosáhnuv potvrzení za skutečného učitele gymnasiálního r. 1857. Na ústavě tomto působil a působil velmi blahodárně na mysl slovenské mládeže ve smyslu národním, jsa jí vždy ochotným rádcem a obětivým přítelem. Slovenské uvědomění vzniklo v něm teprve v posledním roce bohosloví, když K. a. m. pelik jako alumnus do semináře vstoupil. Literární činnost jeho počíná se rokem 1843, když k vyhlášení několika pobožných posluhačů kázání na nedělní rážencovou vydání chtěl a v té příčině s prof. Sušilem se seznámil. Pomocí Sušilovou vydal dotčené kázání, jehož vydání za nedlouho rozebráno bylo, načež r. 1847 je podruhé vydati musil. K vyhlášení těchto posluhačův jal se pracovati o knize nábo-

ženské (posud v rukopise chované). Kniha tato byla mu hlavním evičištěm v češtině, an Sušil k němu po celý rok docházel a slohové poklésky opravoval. Tak se připraviv založil k žádosti členův jednoty katolické r. 1849 církevní list *Hlas jednoty katolické*, jehož redaktorem byl. Stav se katechetou odevsadal redakci P. Fr. Poimonomovi; však nepřestal býti po všechna léta až do nynějška hlavním spolupracovníkem jeho, jenž, nyní (1873) jménem *Hlas* v 26. ročníku vychází a jak úvodní články, tak církevní správy s péra P-kova v sobě chová. Jako učitel češtiny přeložil pěkným hexametrem první spěv *Odyssey* na jazyk český do gymn. programu Brněnského na rok 1855. Z tohoto pole činnosti odveden byl bezděčně návalem prací jinorodých. Prohlížel a opravoval rukopisy, jež vydati mělo Dědictví sv. Cyrilla a Methoda, r. 1850 od několika kněží, mezi nimiž P. stanovy vypracoval, založené. *Životopis sv. Jana Kapistrána* jest s větší částí, zejména v částech s původních pramenů čerpáných a ponejprv uveřejněných, práce P-kova. Do kalendáře *Moravana*, týmě Dědictvím vydávaného, napsal mnoho článkův jak prosou tak varšem. Do církevního listu *Cyrill a Method*, od Jiřího Slotty redigovaného, přispíval články filosoficko-náboženskými a básněmi, s nichž *Palma* do *Čteníky Jirečkovy* vsata. Do *Světlozoru*, do *Pražských Novin* a jinam podával správy a recenze, tak na př. O národních písních moravských od Sušila sebraných a o básních jeho. Beatifikace kněze moravského Jana Sarkandra, jež dne 6. kv. 1860 v Římě prohlášena byla, savdala Dědictví Cyrillo-metodějskému přičin, aby uložilo P-ovi sepsání obšírného životopisu tohoto blahoslavence. Sebrav všechny potřebné prameny a shledav místa činnosti Sarkandrový sepsal *životopis* ten, a opatřil jej tak obšírným úvodem (o dvoustoletém zápasu nábož. na Moravě a v Čechách od Husa až do bitvy Bělohorské), že životopis, ač nejobšírnější ze všech vydaných, pouhým přídavkem k úvodu se býti sá. Obšírný spis tento (1118 stran), vynikající jak svědomitým badáním tak formou nad míru pečlivou, vydán byl r. 1861. Téhož roku vydal stručný *životopis Stanislava II. Pavlovského*, biskupa Olomouckého, posledního to kněze církevního na Moravě, který ještě česky psal († 1698). V též roce přestál také bouří, která se naň sesula židovsko-německými časopisy a vyšetřováním sa tou příčinou, že se opovážil vedle německých a latinských spěvů při bohoslužbách gymnasiálních savětí také spěvy české, kteréž zavřzení přes všechnen odpor až do té doby se zachovalo, kdy v Brně zvláštní české gymnasium se založilo. Tou dobou vymohl si také dovolení, aby slovanští žáci náboženství ve své mateřtině odhíkavati směl. K tomu konci sdělal P. následujícího roku *překlady učebných knih nábož. pro tři třídy* (od III. do VII.) a rok posléž *pro osmou třídu*, kteréž překlady si žáci litografovati dávali. Poněvadž r. 1863 pro třetí a čtvrtou třídu nové knihy zavedeny byly, musil práci tu opakovati, a teprve r. 1865 dokonány všechny tyto překlady. Vyšly pak u Kobera v Praze pod tímto názvy: *Katolická mravověda*, dle Dr. K. Martina 1864, druhé vydání chystá r. 1873 k tisku, *Dějiny církve Kristovy* dle Dr. Jos. Fesslera (se značnými doplňky a dodatkami z dějin českých od překladatele, 1865 a 66, dva díly), *Dějiny zjevení božího v starém zákoně* (1866, druhé vydání 1878) a *Dějiny zjevení božího v novém zákoně* (1866, druhé vydání r. 1873). Že nenapsal původních děl náboženských, stalo se proto, že dotčená něm. díla ode všech rakouských biskupův autorizována a za pravidlo vy-

—180) hrozný rozkaz proti křesťanům vydal (Polyarp, Photinus, Justin, Athenagoras, legio fulminatrix). Syn jeho Commodus pokoj přál křesťanům, za to Septimius Severus r. 203 vydal zákon, aby žádný křesťanskou aneb židovskou víru neopovažoval se přijmouti. V III. stol. vykládaly se náhledy pohanů duchovníji a mírněji, odkud i s křesťany mírněji se jednalo; ano císař Severus Alexander otíl Mojžíše a Krista spolu s Apollem a Orfeem, a nad vchod do paláce svého dal napsati: „Co nechceš, aby kdo činil tobě, nečini i ty jemu.“ Vrah jeho Maximinus Thrax (235—238) týral křesťany již proto, že jim předchůdc jeho byl přál, zvláště ubližoval kněžstvu. Za Gordiánů (238—244) počivali věřící opět pokoje, ano Filip Arab (244—249) jim přál. Messius Decius (240—251), chtěl zastaviti rozpádnutí Hše jedinou vírou, velel křesťany nejukrutnějšími prostředky přiměti k obětování. Ač mnozí věřící raději volili smrt za příkladem biskupa svého Fabiana, přece mnozí odpadli aneb se vykupovali od obětování. Valerian (253—259) po čtyry léta četl křesťanů ano i ke dvoru svému přístupu jim přál; než překonán milkem svým Makrinem r. 257 velel vyhnati ze země duchovní a netrpět žádných schůzek věřících; r. 258 pak rozkázal ihned potratiti všechny biskupy, kněze a jahny; kdo se senátora aneb rytíře byl by křesťan, měl důstojnost i jmění shaven, a setrval-li, stat býti; ženy vsněžené pak oloupeny a vybočovány byly. Syn jeho Gallienus (259—268) smiloval se opět nad křesťany. Taktéž Diokletian (284—306) nesděl se býti jim nepřitelem; až posději pohnut setím Galeriem císařem, r. 298 vydal rozkaz, že každý voják musí obětovati; r. 303, že mají křesťanství chrámové až do základů se rozkotati a písma svatá spáliti, čímž byl v Nikomedii začátek učiněn. Nedlouho na to dal Galerius všechny starší církevní okovy spontati a k obětům nutiti, což konečně i o všech věřících nařídil, sváděje příčinu požáru v paláci císařském na křesťany. Týráni a vraždění křesťanů toho času nedá se ani vypsat, zvláště v Egyptě se suřilo proti nim; toliko cesar Konstantin Chlorus v Britanii, Galii a Španělských mírnějším se prokázal. — Co Julianus Apostata (odpadlík) proti věřícím podnikal, bylo více duchovního a čestného způsobu, odjmaje křesťanům větší přiležitosti ke vzdělání, zbožnění a povýšení, a rozdmýchuje rásnice mezi nimi. — V Persii šířilo se křesťanství volně až do IV. stol., že snad nebylo tam města, v němž by křesťanské obce nebylo bývalo; hlavou církve byl tam biskup v Ktesifoně a v Seleucii. Když ale náboženství křesťanské v Římské říši za státní jest povýšeno, vedly politické příčiny k dlouhému a hroznému p. k., při němž ovšem magové a Židé sáží podněcovati neopomjeli. Král Japur II. dal r. 380 jen několik křesťanů utratiti, než r. 333 rozkázal všechny, ať by byli státi, stavu a rodu jakéhokoli, savražditi, načež po 10 dní krev křesťanská se prolévala, až konečně ukrutný rozkaz toliko na kněze, mnichy a jeptišky byl obmesen. Až po 40 let pronásledování toho s velikou sužostí zvláště magové podněcovali a prováděli, nepodařilo se přece křesťany vyhladiti, jimž s Japurových nástupců Jesdekerd I. opět velice přál. Proč tím žalostnější byla přehnaná horlivost biskupa Abdaše, který r. 418 dal chrám pohanů rozkotati a spíral se jej opět postaviti, sázež všickni křesťanští chrámové jsou poboření, a Jesdekerdův nástupce Bahram V. (420—440) se za oprávněna měl, týrati křesťany nejukrutnějšími mukami, tak že ku př. mnozí se svázányma nohama a rukama do jam hlubokých

myšmi a krysy naplněných jsou házeny, aby za živa od nich sežráni byli; jiným opět též za živa oud po oudu byl utínán atd. Konečně obměkčil Bahrama biskup s Amidy Akacius, který r. 422 za spropadlé stříbrné a zlaté obědní náčiní 7000 sajatých Peršanů od smrti hladem vykoupil, ale syn Bahramův Jesdekerd II. pronásledoval církev opět až do r. 450. Vyhubení katolické víry a církve v Persii podařilo se teprv Nestorianům, kteří vyhnaní z Římské Hše sem se utekli. — Na západě nastalo v též dobu ariánské pronásledování věřících za císaře Valence, a pak při šíření se moci Vandalů a Gothů, tak že velmi často, zvláště r. 450 a 471, netoliko víra a církve, nýbrž i všecko dobré a blahé působení a šíření, křesťanstvím v lidstvu po dlouhé věky sjednané, v nebespěch plné záhuby přišlo. Když se spojil Attila s Geisericem, a tím Ariané bysaněti Vandaly a Visigothy, třásl se celý křesťanský svět pravověřící. — K těmto pohromám přidrůžilo se mahomedánské hubení církve. Až s počátku mahomedané křesťany sužovali, brzy sakažovali jim nové kostely stavěti, žádali přístup ku chrámům křesťanským, kdykoli se jim sblížilo, nutili věřící, aby je na cestách po 3 dni častovali, nikdy proti koranu ani nešpetli, každého mahomedána u veliké účtě měli, aniž komu bránili neb ho zrazovali k islamu se hlásiti, a nížádná vysmazení nenosili. Než na tom nebylo dosti, sa mocných kalifů svých divoce se sbrání chopili a v krutých válkách vítězíce Fénicii, Palestinu, Armenii, Meseopotamii, Cyprus, Rhodus, po smrti Jesdekerda II. Persii, pak i Egypt a celou severní Afriku, ano r. 713 i Hispanii, a konečně v IX. stol. též Sicilii a jižní část Italie vydobyli; právě ty krajiny, v kterých nejen náboženství ale i umění křesťanské rostomile skvětalo, a kdež nyní, vyjma evropskou těchto semí část, velmi pořídku křesťany najdeš, a ti jsou sa posdějších dob přišli a šijí tam pod ochranou mocnářů evropských. Velké množství mučedníků čítá dojista církve z těch dob, kteří pro víru svou se byli obětovali; však i velké poklady umění křesťanského na písmech svatých, na spisech sv. otců, stavbách, malbách i řezbách a p. v. sa nenahraditelně utracené oplakává. — Více méně v každém národě a každé krajině pronásledovali se hlasatelové víry Kristovy; než i to vynati sluší, že mnohdy přepych, lakota, vládyčtivost i ukrutnost křesťanův, jich panovníkův a kněží nemalou toho vinu nesly. Až dosud se vřadí vysnažáči a hlasatelé víry Kristovy od národů jak civilisovaných (Číňanů, Japonců) tak i divokých (ostrovů australských), k nimž savítali v nejlepším úmyslu, aby s vírou i požeňání a užítku vzdělanosti účastny je učinili.

Propiac, Catherine Joseph Ferdinand Girard de, spisovatel a hud. skladatel franc., nar. v Dijenu r. 1759, † v Paříži 31. H. 1823. Pocházeje z rodiny šlechtické byl pečlivě vychován, se zvláštní pak zálibou pěstoval hudbu a vynalil se několika komickými spěvohrami, které se s úspěchem provozovaly v letech 1787—90 v Comédie-Italienne, zejména: *Isabelle et Rosalie* (1787); *Les trois déesses rivales* (1788); *La continence de Bayard*; *La fausse paysanne* (1790). Byl též šťastný skladatel romancí a písní, které uveřejnil v sborníku *Chansonnier des Grâces*. R. 1791 vystěhoval se z Francie sloužil ve vojsku prince Condé, šil pak několik let v Hamburku, a obdržev sa konsulátu dovolení k návratu do vlasti stal se archivářem v Seinské prefektuře. R. 1815 vynámenán křížem sv. Ludvíka. Co spisovatel nemá žádné váhy, ačkoliv byl velmi plodný; psal romány, průpravní spisy, překlady a j.

ministerstvu války, a r. 1862 povýšen za podplukovníka. † v Bělehradě 1868. Šč.

Protoevangelium, původní evangelium. Pro nápadnou shodu tří prvních evangelií, sv. Matouše, sv. Marka a sv. Lukáše, kteříž také z té příčiny synoptiky se nazývají, připadli mnozí učenci na domněnku, že všichni tři podle jednoho od nich rozdílného, v aramejské řeči složeného spisu svá evangelia uspořádali. Tento první, jako základní spis o životě, učení, smrti a oslavení Páně slove jím p.; z toho pak ponechávali prý, čili k němu přidávali spisovatelé řečených tří evangelií podle zkušenosti a paměti buď své vlastní (Matouš) aneb očitých svědků, k nimž se přidružili (Marek, Lukáš). Toho náhledu jsou Clericus a mnozí protest. učenci, s těch pak někteří tvrdí, že snad evangelium Markovo (nyní ovšem toliko v překladě zachované) je p., poněvadž u porovnání s Matoušem a Lukášem má jen 27 vlastních veršů. Skladatel evangelia Matouš přidal prý blahořeči Páně, jež měl zasnamenán, a Lukáš rozvedl dle jiných zpráv a spisů, kterýchž tehdy již vícero bylo, co se v Markově evangeliu stručně povídá. — Eichhorn pak myslí, že originál aramejský hned se překládal, a že překladatelové jej měnili, odkud li směn uvádí. Jiní kritikové se domýšlejí, že nejdříve se spisovaly řeči Páně, aby s pamětí neuhly, neboť nejvíce záleželo na nich, poněvadž od panujících v též čas náhledů velice se lišily; (ovšem psaly prý se jak je spisovatel pochopil); ale události života, působení a oslavení Páně uchovávaly prý se v živé paměti neustálým jich od apoštolů vypravováním a dovoláváním. Dle toho bylo by původní evangelium ústní (Hieseler, Eckermann); časem pak potřebě ten i onen evangelista vyhověl, sepsav co se povídalo a použiv více méně řeči Páně. Na původní ústní podání též staví Strauss náhled svůj, že vypravování o Kristu v ústech lidu posnenáhla se změnilo v mythologické bájesloví a dovazuje, že co se v evangelích píše, doslovně-li se to beře, nemožné jest. Hojná jest literatura, obsahující jména slavných učenců všech národů, kteří tyto náhledy vyvrátiti usilují. Viz čl. Evangelium; Evangelisté; pak čl. Jan, Lukáš, Marek, Matouš v hl. díle.

Protopresbyter, vůdce protopop svaný, jest člen hierarchie ruské mezi biskupem a popem položený, tolik asi co arcikněz, biskupský vikář (středník), děkan (na Moravě). Při každé katedrále bývá takový p. ustanoven; též i při značnějších kostelích ve větších městech, kdež více popů přisluhuje; pak se i každé biskupství (eparchie) na několika částí rozpadá, které se zvláštním p-tem k dohlídce podřizují (vikariáty naše). Jsouť p-ové u všech pfi a hásně jako první instancí. P. nosí zvláštní roucho epigonatikon zvané na vyznamenání, a zastává nejvyšší úřad, na nějž neklášterník dosazen býti smí.

Proud, fr. *colonne*, něm. *Kolonne*, sluje ve vojenství onen útvar zástupu, v němž množství při pochodu na užším území, v úvozech, cestách, silnicích, v řadách buď po dvou (dvojstup, *Reihen-Kolonne*), po čtyřech (čtyrstup, *Doppelreihen-Kolonne*) nebo ještě u větších četách a oddílech po 10—25 (proud oddílový, *Abtheilungs-Kolonne*) za sebou kráčí. Tento posledně jmenovaný útvar bývá také nejpříměřenějším na cvičení i na pochodu před nepřitelem, postupuje-li se na půdě otevřené, jelikož z něho rozvoj, vývin v čelí (*Aufmarsch*, *Entwicklung in die Front*) vždy a v nejkratší době diti se může. V útvaru oddílovém setniny (*Kompagnie-Abtheilungs-Kolonne*) kráčí čty (Züge) za sebou, majíce mezi sebou mezery (*distance*, inter-

valy) šesti kroků. Mezery tyto dle potřeby a na povel komandantův mohou býti ještě těsnější nebo volnější. Čský.

Proudhon Pierre Joseph (v. hl. d.) † 19. led. 1865 v Passy. Jeho *Ouvres complètes* vyšla r. 1869 v 23 svazcích.

Provana di Collegno Giacinto narodil se r. 1794 v Turině, a byl důstojníkem u piemont. dělostřelectva. R. 1821 odsouzen pro politický přečin k smrti utekl se do Francie, kde se stal v Bordeaux profesorem geologie. R. 1848 vrátil se do vlasti, kde se stal generálem, posději ministrem a senátorem, † 1866. Sepsal: *Sulla giacitura del carbon fossile in Europa* (v Miláně 1838); *Note sur les changes de succes que presenterait la continuation du sondage de la place Dauphine* (v Bordeaux 1841); *Sur le méamorphisme des roches de sédiment et en particulier sur celui des dépôts de combustible* (tamt. 1842); *Terrains tertiaires du département de la Gironde* (tamt. 1843); *Elementi di geologia pratica e teorica etc.* (v Turině 1847).

Provera, markýz, d. rakouský generál, nar. v Lombardii, vstoupil záhy do rakouského vojska, účastnil se sedmileté války a bojů s Turky, stal se brzy generálem, a bojoval co taký údatně a šťastně v letech 1792 a 1796. R. 1796 velel P. jednomu oddílu armády v Itálii, byl u Millesima od hlavního voje odtržen hájil se údatně proti Augereanovi, tak že tanto po čtyřech dnech s ním vyjednávati počal a P. svobodně odtáhnouti nechal. V list. t. r. vyznamenal se P. u Calagnoli a u Soave; r. 1799 velel co polní maršálek oddílu vojska, s kterým na Francouse u Legnana útok učinil, byv ale 16. led. u Mantovy poražen kapituloval. Tím upadl do nemilosti a dán na odpoučinek. † r. 1800 ve Vídni.

Proviant v. Špiže.

Proviantní důstojník v. Špižný důstojník.

Provodev, vesnice s 85 domy a 170 obyv. čes. v kraji Král. Hrad., okr. Novoměstském, na úpatí pohoří Dobeninského. Zde bylo od dávných dob tržiště při staroslavné bráně semské, kteréž r. 1253 král Přemysl Otakar II. daroval klášteru Broumovskému a povolil, aby trh, který se zde každou středu odbyval, přeložen byl s P-a do města Police, nově založené. Blíže P-a náležala se strážnice, jejíž posádka kupce, od Krátna tudy do Polska a naopak táhnoucí, proti lupičům chránila, dávajíc jim vždy stálý právo d (odkud jméno P.) průsmykem Náhodským. R. 1305 postoupil klášter Broumovský P-a panu Beneši z Vartemberka na čas jeho života za rozličné služby, jež byl klášteru prokázal. Šč.

Provostaye, Ferdinand Hervé de la, franc. fysik, nar. se 15. ún. 1812. R. 1840 stal se doktorem a byl jmenován profesorem fysiky na univerzitní akademii v Rennes. R. 1844 na to byl povolán za profesora fysiky na kolej Bourbonnaskou, a stal se r. 1847 dozorcem akademie Pařížské. Též jest důstojníkem čestné legie. P. sepsal řadu užitečných prací s rozličných oborů fysiky, lučby a krystalografie. S Pavlem Desainem uveřejnil v *Annales de physique et de chimie staté: Sur la théorie des anneaux colorés de Newton. obtenus sous des incidences obliques* (sv. XXVII.); *Sur la chaleur latente de fusion de la glace* (sv. VIII.); *Sur la variation des pouvoirs émissifs* (sv. XXII.); *Sur la réflexion régulière et la diffusion de la chaleur* (sv. XXII., XXVI. a XXVII.); *Sur la polarisation de la chaleur* (sv. XXII. atd.), práce to vesměs záslužné a odhalující namnoze nové pravdy. O sobě vydal P. *Action de l'acide sulfureux sur l'acide hypozoétique, a Théorie de la fabrication de l'acide sulfurique* (1840); mimo

jeho koncertní skladby pro housle jsou velmi oblíbeny a rozšířeny (svláští jeho *Melanchole*), taktéž váženy jsou jeho *etudy* pro housle.

Průpověď, propověď, v prvním nejširším smyslu nějaké rčení, proslavení vůbec, věta; v užším smyslu též průpovídka, krátké, výsnamné, pamětné aneb též, ohledem k jazyku, svého svlaštícího způsobu rčení, tedy tolik co sentence (něm. *Sprach-, Denk- und Sinnspruch*); pak přísluví, v posledním smyslu též fráze, dále též věta neb myšlenka, o níž se řeč činíti aneb důkaz vésti má, t. these, lat. *propositio*. P. má podle rozličných okolností a způsobu, v nichž se jí užívá, též ještě jinak svlaštící jména, jako: *apophtegma*, *devisa*, *dictum*, *gnoma*, heslo, motto, *protasis*, též *návěst*, o nichž v. o každém svlaště. Spůsob slohu, který se pohybuje v p-dích, nasývá se p-ný, sentenciární, ten pak, který jich jen rád a shusta užívá, p-ný, sententiosní. Ostatně v. též *Propovědná báseň* v hl. díle.

Prusko (v. hl. d.), velmoc a četní stát Německé říše, skládá se nyní se starých pruských provincií (Pruska, Poznaňská, Braniborská, Slezska, Pomorí, Saska, Vestfálska a Porýnska) a s nově nabytých provincií, a sice Hanoverska, Slesvik-Holštýnska, Hesensko-Nasavská a Lauenburku, a čítá na celkové prostoto 6396 □ m. 24,089.668 obyv. (50.48 % žen). Z těchto jest 21,089,000 (88 %) Němců; 2,414,000 (10.1 %) Poláků; 147,000 (0.6 %) Litvanů; 147,000 (0.6 %) Dánů; 50,000 Čechů; 86,000 Srbů a 11,000 Valonů. Podlé náboženství jest 15,664,711 evangeliků, 7,950,758 katolíků, 818,167 Židů a 92,281 jiných vyznání. — Školství. R. 1866 bylo v P-ku 25,120 veřejných a 1409 soukromých škol elementárních s 3,026,743 žáky a 82,805 učiteli; mimo to 508 středních škol (69 reálků, 195 gymnasií, 26 gymnasií, 74 učitel. ústavů) a 9 universit (v Berlíně, Vratislavi, Bonně, Greifswaldu, Halle, Královci, Göttingech, Marburgu a Kielu). — Železnice mělo P. r. 1870 1496 m. — Finance jsou dosud velmi spřádány a skvělé. R. 1869 byl v státní pokladnici přebytek 30,483,677 tolarů, státní dluh r. 1871 obnášel 454,511,665 tol. — Armáda pruská jest rozdělena na 11 sborů, s nichž každý jest rozdělen na 2 divize, a obnáší v míru 265,836, ve válce pak 536,894 mužů. — Dějiny. O událostech, jež se v posledním desetiletí v P-ku oběhly, zejména pak o válce rakousko-pruské a o válce německo-francouzské viz články Francie a Německo v doplňcích. Mezi nejnovějšími událostmi pak, týkajícími se vnitřní politiky pruské, jest nejdůležitější ta, že byl v ún. 1872 přijat v sněmovně zákon o novém sřícení školství, dle něhož dosud nad velkerými školami konati má budoucně jedině stát.

Průmysl, průmysl, těsný průchod (*ense Passage*, *Pas*, *Appasse*); p. zemský, těsný průchod se země domáčí do země sousední. V staré době náleželo hájení p-ů zemských k nejdůležitější části domáčí strategie. Podlé p-ů náležely se strážnice. Blížil-li se nepřítel, byl p. ihned zasekan, aby vojsko nepřítelaké do Čech vtrhnouti nemohlo. P-om vedla vždy steska zemská. Nejdůležitější p-y české vis v Šl. Stesky zemské v Dodatku. Je.

Prutz Robert Eduard (v. hl. d.) vydal překlad *Holberg's ausgewählte Komödien* (v Hildb. 1868, 4 sv.); pak sepsal básně *Mai 1866*, a *Julí 1866*, vkrátko první shledán slohu uražení veličenstva a básník odsouzen k tříměsíčnímu vězení, kterémuž prohlášením amnestie ušel. † 21. čna 1872 v Štětíně, raněn jse mrtvicí.

Psallakantha, nymfa na ostrově Ikarii, jež samilovavši si Bakcha, aby se mu svedčila, k Ari-

adně mu dopomohla. Avšak vidouc, že Bakchus jí nemiluje, chtěla se na Ariadně pomstíti; o čemž když Bakchus se dověděl, proměnil P-hu v rostlinu.

Psamathe v fec. myth. 1) Nereidka, již Aiakos miloval; aby jeho úkladům unikla, proměnila se v pramen, dle jiných v rybu; avšak přece stala se s ním matkou Foka. Později zavraždili Peleus a Telamon Foka, ale P. pomstila se na vrasích, dádouc jich stáda od vlků rossápati. (Hesiod. Theog. 260, 1004), Ovid. Met. 9, 346; 11, 381 398. — 2) P., dcera Krotopa, krále Argvákého, stala se s Apollína matkou Lina. — 3) V. Proteus.

Psellus Michal, filosof, nar. se r. 1020 v Cařihradě, konal studia svá v Athenách a stal se později učitelem filosofie v Cařihradě; zde vyučoval též syny císaře Konstantina Dukasa a zastával veřejné úřady. Později byl vytačen se svého postavení u dvora filosofem Janem svaným Italos, a uchlýl se do kláštera, v němž † 1110. Sepsal: *Liber de quatuor mathematicis scientiis*, *Arithmetica*, *Musica*, *Geometria et Astronomia* (vyšlo tiakem 1556 v Basleji); *Liber de lapidum virtutibus* (v Tolose 1615); *Compendium mathematicum* (v Lejdi 1647) a *De terrae situ, figura et magnitudine*. P. zove se mladším na rozdíl od jednoho filosofa téhož jména, který žil ok. r. 870 po Kr.

Pellás (okřídlený, od dorieckého *Ψίλα*, křídlo) slul Bakchus, jež etili v Amyklách. Pausanias přičinu toho běže alegoricky; neboť vínem povznáší se mysl člověka, jako pták na peratích svých.

Psosif 1) Dcera Eryxa v Sicilii, kterou Herkules obejmul. Otec se s toho rmoně psalal ji k svému příteli Lykormovi (Lykormas) do Fegie, kde porodila Echeirona a Promacha, kteří pak město Fegii jménem matčiným P. nazvali. — 2) P., dcera Xantha a vaučka Erymantha, potomka Arkadova. — 3) P., město v Arkadii, kde byla svatyně „Afrodity Erykiny“ a hrob Alkmaínův.

Psychopannychia (*Ψυχή* duše, *παννυχος* po celou noc trvající), též hypnopsychia (*ὑπνος* spaní), spánku podobné položení duše, jež trvá (prý) má až do vzkříšení. Peripatetikové domýšleli se, že duše, nástroje těla zbavená, nemůže žádně činnosti vyvinouti, až by sase novým tělem byla opatřena. Jim podobně učil biskup Vigilantius Barcelonský v V. stol., odvolávaje se na *I. Kor. 15, 20*; *I. Tess. 4, 13*; *Heb. 11, 39*; a odvrňuje se toho, že ani spravedliví nebudou hned po smrti, nýbrž až po vzkříšení oblaženi patřením tvářboží. Papež Jan XXII., ač sděl se k této domněnce se kloniti, ale později savrl ji; též Benedikt XII. vydal bulu, aby ji se klamnou prohlásil; souhlasně rozhodl sněm Florentský. Učít se pak v katdické církvi, že hned po smrti těla postaví se duše na soud boží, aby brala co za živa zasloužila, buď v nebi neb v očistci, aneb v pekle. — Za lohy reformací hájili náhled o spaní duše novokřtenci; Kalvin ho savrhoval; Socináné pak a jiní přest. učenci, na př. Atropsaus, Heyn atd., přijali a savstávali. — Uvážení zasluhuje, co o spánku luže složil Dr. Bolzano v knise *Athanasia* (Sulsiach 1838, 2. vydání).

Pšovský s Moukoděli, vládycká rodina česká, psala se dle sídla Pšoviků v Žatecku jež držela již v XV. stol. V erbů užívala ruky obrněné kladivo držící v poli modrém, a nad helmem dvou rohů bávolových, jednoho bílého a druhého modrého. Na začátku XVI. stol. byli P-ští v držení státní Tlesku, jakož v tit. s r. 1634 čtme Jiřího P-kého s M. na Tlesku, který sboží tone

str. 24, b). P. byl již dávno před tím osobou vynikající, a vykytuje se několikrát v popředí při rozličných příležitostech. Jmenovitě byl r. 1884 vedle rektora univerzitního smluvním ve sporu univerzitním o udělování míst kolegiálních. P. se zachoval přesně ve smyslu strany domácí, rozhodnuv, aby Češové měli 10 míst a o 2 aby se s ostatními národy v užívání střídali, jak se potom také dělo. Po smrti arcibiskupa Olbrama se Škvorce († 2. kv. 1402) povýšil jej Sigmund, který tou dobou držel bratra svého u vězení, na hodnost arcibiskupskou; nežli však došlo papežské potvrzení, semfel P. 19. září 1402.

Pückler-Muskau, Hermann Ludwig kníže (v. hl. d.) † 4. ún. 1871.

Pujati Giuseppe Antonio, nar. 1711 ve Furlánu, byl s počátku lékařem na ostrově Krčole, posléze ve Furlánu, a konečně od r. 1754 profesorem medicíny na universitě v Padově, kde † 1760. Sepul: *Dissertationi fisiche (1. Della ragione di produrre i cambiamenti de' temporari; 2. Della voce, sua formazione, e fenomeni si naturali che morbos; 3. Dissertazioni meteorologiche) ed una Etyloga intorno la origine delle fontane* (v Benátkách 1736).

Pujol Alexis, výtečný lékař franc., nar. 10. říj. 1739 v Pujolu u Besiersu, † 15. září 1804 v Castresu. Dokončiv v Montpellieru svá studia povýšen jest r. 1862 za doktora lékařství a usadil se pak po krátkém pobytu v Bedariouxu v Castresu, kde brzy nabyl věhlasného jména co praktický lékař. Věšak i ve svých literárních pracích osvědčil se býti pilným pozorovatelem a byl proto od rozličných akademii vyznamenán. Ze spisů jeho uvádíme: *Observations sur la fièvre militaire épidémique* (Pař. 1783), spis od král. spol. lékařů v Paříži cenou vyznamenán; *Essai sur les maladies propres à la lympe et aux voies lymphatiques* (tam. 1790); *Essai sur les inflammations chroniques des viscères*, nejlepší jeho dílo, za kterého r. 1791 byl slatou medailí vyznamenán; *Essai sur la nature du vice rachitique*, taktéž výtečný spisak. Sebrané své spisy vydal P. sám v Castresu r. 1802, 4 sv.; podruhé vyšly pěti Boisseaua *Ouvres de médecine pratique de Pujol* (Pař. 1823, 4 sv.).

Pujoult Jean Baptiste, spisovatel franc., nar. v St. Macairu (dep. Gironde) r. 1762, † v Paříži 17. dub. 1821. Byl tajemníkem divadla de la Gaîté. Vydal množství spisů zábavného a dramatického obsahu, která však valnou většinou přišla již v zapomnění. V posledních svých letech uveřejnil několik spisů vědeckých, zejména přírodopisných, archaeologických a krasovědeckých, z nichž uvádíme: *Figaro ou salon de peinture* (Pař. 1785); *Paris à la fin du dix-huitième siècle ou esquisse historique et morale des monuments et des ruines de cette capitale* (tam. 1800); *Leçons de physique de l'école polytechnique* (tam. 1805); *Minéralogie à l'usage des gens du monde* (tam. 1813); *L'astrologue parisien* (tamtéž 1817, 6 sv.); *Louis XVI. peint par lui-même, ou correspondance et autres écrits de ce monarque* (tamtéž 1817). Mimo to pilně přispíval do četných listů a encyklopedických děl francouzských.

Pulsky Frant. Aurel (v. hl. d.) žil až do r. 1866 v Turíně. Na jaře téhož roku odebrala se jeho choť s nejstarší svou dcerou do Pešti, aby tam vyjednávala o navrácení svého vládou zabaveného jmění, roznemohla se však v Budíně na cholera. Následkem toho bylo P-u dovoleno, by navštívil na čas Budín, když však tam savital, byla již choť i dcera mrtva. Dne 18. říj. 1866 vyprosil si u císaře audienci a obdržel od něho úplnou milost, načež více

své vlasti neopustil. R. 1867 byl zvolen do uher. anému, a na jaře 1868 odebral se v čele pětičlenné komise do Cařihradu, aby tam prokoumal zbytky knihovny krále Matiaše Korvína, kteráž od Turků s Pešti odvezena byla.

Punderpur, město v indobritickém presidentství Bombajském, v úrodné rovině na řece Bhimě. P. jest jedno z nejkrásnějších měst vých. Indie a posvátné všem Hindům. Má totiž veliký chrám Višňův, k němuž o slavnosti Desserah veliké množství Indů putuje. Město samo vede živý obchod, má květonci průmysl a přes 20.000 obyv.

Purkyně 1) Jan (v. hl. d.) † 29. čce 1869. — 2) Karel P. (v. hl. d.) † 7. dub. 1868.

Purmann-1) Matiaš Gottf., chirurg a spis., nar. se v polovici XVII. stol., co vojenský ranhojčí účastnil se mnohých výprav, r. 1679 usadil se v Halberštadu, kde při vypuknutí morové rány mnohé zásluhy si získal; r. 1685 odebral se do Vratislavi, kde † 1711. Sepul: *Der rechte und wahrhafte Feldscher* (v Halberst. 1680, a posléze, posléze v Lips. 1735); *Der aufrichtige und erfahrene Pestbarbier* (v Halb. 1683); *Chirurgischer Lorbeerkrans oder grosse Wundarsnei* (tam. 1688, 3 vyd. v Vrat. 1705); *Fünfundwanzig sonderbare Schweswundenkuren* (tam. 1687, 3 vyd. v Jeně 1721); *Chirurgia curiosa* (ve Frankf. nad M. 1699, v Jeně 1716; do angl. v Lond. 1706). — 2) Jan Jiří P., spis. něm., nar. se 1733 v Královci, stal se rektorem na gymnasiu ve Frankfurtu nad M., kdež † 1813. Vydal: *Aquetil du Perons Reise nach Ostindien* (ve Frankf. 1776); *Sim. Pelloutiers älteste Geschichte der Colten* (tam. 1777 — 84, 3 sv.); *Sitten und Meinungen der Wilden in Amerika* (tam. 1778, 3 sv.); *Vorbereitung zur deutschen und latein. Sprachkenntnis* (tam. 1786) a j. v.

Pustkuchen - Glanzov Jan Fridrich Vilém, něm. spis., nar. se 1793 v Detmoldu, studoval bohosloví, stal se kasatelem v Hamikelnu a 1830 ve Wiebelskirchenu, † 1834. Sepul: *Poesie der Jugend* (v Lip. 1817); *Die Natur des Menschen* (tam. 1818); *Die Perlenschnur* (v Quedlinburku 1820, 2 díly); *Wilhelm Meisters Tagebuch* (v Hale 1821); nejznámější jeho spis jest *Wilhelm Meisters Wanderjahre* (v Quedlinburku 1821, 3 sv.), velmi zdařilé to pokračování Götheova díla, kdež Göthe přisně kritizován jest.

Putéal (lat. od *puteus*, studně) nazývá se obrubeň čili obruba studně, zvláště je-li osobná. *Mú.*

Puthod, Jacques Pierre Marie Louis Joseph, vicomte, generál franc., nar. 28. září 1769 v Bagé-le-Châtel, † blíž Livorna r. 1837. Vstoupiv r. 1785 do vojska postoupil brzy na kapitána, a vyznamenav se při hájení Lillu r. 1792 povýšen jest na generálního adjutanta a svěfeno mu verbování vojska v Códé-Or. R. 1799 bojoval v divisi Montriehardově, která od Rusů na Trebii byla poražena, r. 1801 byl brigádníkem v rýnské armádě a r. 1806 jmenován velitelem na hofejším Rýně, načež postoupiv na divisonáře účastnil se výpravy do Španělska a jmenován pak guvernérem v Maastrichtu. Dne 31. kv. 1813 porasiv pruskou gardu smocnil se Vratislavi, však jen na krátko, neboť brzy stal se pruským zajatcem. Byv r. 1814 na svobodu propuštěn přešel k Bourbonům a jmenován rytířem sv. Ludvíka a generálním inspektorem 5. divise; vsedl tomu však přijal po návratu Napoleonově z Elby velitelství nad 19. divisi a byl proto po druhé restauraci suspendován. Věšak již r. 1818 jmenován opět velitelem 8. divise a podržel úřad ten až do r. 1834. Jméno jeho napsáno jest na oblonku de l'Étoile.

Putím, farní ves v Čechách nad Blanicí, kte-

Q.

Quackenbos George Payn, vychovatel amer., nar. v Nov. Yorku r. 1826. R. 1847 otevřel privátní školu v Nov. Yorku, a přispíval mimo to do rozličných časopisův, až r. 1848 sám založil časopis *Literary American*, jež redigoval po dvě léta. Q. vydal četné knihy školní, z nichž jmenujeme: *Advanced course of composition and rhetoric* (1854); *Illustrated school history of the United States* (1857); *A natural philosophy for schools and academies* (1859) a *Primary history of the United States* (1860).

Quadrant, čtverník, u dělostřelcův pravidlem mosazný nástroj na vyměřování úhlu, jež u střílení podle stupnice na něm nasnažené elevaci dělové hlavně udává. Q-ů užívá se v oněch případech, v nichž olovnice (nofidla, *Senkel*) potřebujeme, abychom osu hlavně v plochu směru naměřeného uvedli, nebo nestačí-li největší výška násadky, abychom střílejte přes to ustanovený sáměř hlavní děla dšti mohli. Dělostřelci mají rozličné q-ty v užívání: tak svazé všeobecné, libelní pro nabíjení děl zadem, rikošetní, ústní a dřevěné moždířové q-y (*allgemeine, Libellen-, Hinterladungs-, Ricochet-, Mund- und hölzerne Mörser-quadranten*).

Quadrat Bernard, lučebník, nar. se 21. kv. 1821 v Prase, byl s počátku asistentem lučby na universitě Pražské a docentem analytické lučby na tam. polytechnice; nyní jest profesorem technické lučby na technickém ústavu v Brně. Sepsal: *Lehrbuch der Chemie* (v Brně, 1853—54; 2 vyd. t. 1855—57, vyšel též překl. českým); *Anleitung zur qualitativen und quantitativen chem. Analyse* (tamt. 1855); *Der Verzehrungsleiter-Beams als Chemiker* (tamt. 1857); *Über Verbindungen des Platincyanürs mit Cyanmetallen und über die Platinsäure* (Abhandl. d. königl. Böhm. Gesell. d. Wiss. Folge V. Band V. 1847); *Analyse des Bronzekessels der Podmokler Goldmünzen* (tamt. v témž svaz.); *Über die Zusammensetzung des Hercinites* (Liebig. Annal. LV. 1845); *Über die Koprothiten von Macropoma Mantellii* (tamt. v témž svaz.); *Über fossile Hayfischsäure* (tamt. v témž svaz.); *Über den Plünerkalk von Bilitz* (tamt.); *Über einige Platincyanverbindungen* (tamt. LXIII. 1847; LXV. 1848; LXX. 1849); *Über einige Bestandtheile des Safrans* (Sitzungsb. der Wien. Acad. VI. 1851) aj. Učební jeho kniha jest rozšířena na středních ústavech celého Rakouska.

Quaglio Francesco, říjící malíř svífat v Mnichově. Jeho svífkata, jakož i jeho vojenské výjevy s jezdectvem (ku př. *Rakouské vojsko ve Veroně*) jsou výborně kresleny a skvěle malovány. Ma.

Quandt Daniel Gottlob, spis. a herec něm., nar. v Lipaku r. 1762, studoval práva, žil pak několik let soukromně v Lipsku, stal se potom divadelním hercem a sřdil r. 1801 v Bamberku a 1808 v Ansbachu a Baireuthu samostatnou společnost, jejímž ředitelem až do r. 1811 sřstal. Později odebral se do Prahy, kdež † co soukromný učitel r. 1815. Sepsal: *Vermächtniss eines alten Komödianten an seinen Sohn* (ve Vratislavi 1799); *Versuch durch ein psychologisch-ästhetisches Gemeinprincip für wahre Menschen-Darstellung auf der Bühne, den Beruf zu ihr aus ihren Forderungen herzuleiten* (Norimberk 1818) a *Vorläufige Ideen über den wohlthätigen Einfluss der stitlichen Schaubühne auf Geschmack und Volksbildung* (1796).

Quanz Jan Joachim, výtečný virtuos na flétně, učitel krále Fridricha II., nar. 30. led. 1697 v Oberschadenu v Hanoversku, † v Postupíně 12. čce 1772. Jsa sběhlý na několika nástrojích byl členem několika hudebních sborů německých, pobyl též za přičinou svého zdokonalení delší čas v Drážďanech, a stal se konečně r. 1718 hoboistou v král. pol. kapele ve Varšavě. Zde zvoliv sobě flétnu za hlavní svůj nástroj zdokonaloval se na ní u slavného Buffardina, dále pak ve skladbě u slavného českého hudebníka J. D. Zelenky. R. 1723 přibyl do Prahy a účinkoval při slavnostním provedení Fuxovy opery *Constanza*, za přičinou korunovace Karla VI. složené, meřkal pak nějakou dobu u Gaspariniho v Římě, jakož i v jiných městech italských a francouzských. Navrátil se přes Londýn do Drážďan navřtivil v průvodu Polského krále Berlín a došel zde takové obliby, že královna vymohla mu dovolení, že směl několikrát za rok Berlín navřtíviti a korunního prince Fridricha ve hře na flétnu vyučovati. Uplně se služby Fridricha Augusta II. propuřtěl jest Q. teprvé r. 1741, a jmenován komorním hudebníkem s výminkami tehdeř nad míru skvělými, sačeř povinnován byl s králem denně dueta hráti a proi nové kusy skládati. Zde vydal r. 1752 velmi záslužný spis *Versuch einer Anweisung die Flöte zu spielen* (2. vyd. ve Vratislavi 1780), která ve mnohých překladech došla valného rozřfení. Q. sám zhotovoval vý-

a vzácný list, představující podobiznu *Ludolfa XIII. co dítěte vedlé své matky.* *Mu.*

Quesnet Eugène, franc. malíř, nar. se r. 1808 v Paříži, konal malířská studia v Dubufe a oddal se zcela podobismářství. Veřejně s obrazy svými vystoupil r. 1833, a shotovil mimo četné podobizny některých vynikajících osob též obrazy genové: *Po nemoci* (1836) a *Skupiny dítek* (1843—57).

Questel Charles Auguste, franc. architekt, nar. se 18. Hj. 1807 v Paříži, studoval stavitelství pod Peyreem, Blouetem a Dubanem, a navštívoval od r. 1828 až do 1828 Pařížskou École des beaux-arts. Prvním jeho větším dílem byla katedrála Sv. Pavla v Nimesu, kterou r. 1838 sapočal a 1849 dokončil, v téměř městě stavěl pověstný vodotrysk, o kterémž pracoval 5 let. Byl pak jmenován členem komise pro zachování historických památek stavitelských, podal návrh na opravu amfiteátru v Arlesu, jehož mistrný výkres jím shotočený byl vystaven v salonech Pařížských. Podobně shotovil výkresy katedrál Nimeské a tamějšího vodotrysku a vystavil je na světové výstavě r. 1855. Později byl jmenován architektem sádku Versailského a Trianonského.

Quet Jean Antoine, franc. fysik, nar. se 18. list. 1810 v Nimesu, byl r. 1833—35 profesorem fysiky a matematiky v Grenoblu, pak až do r. 1849 profesorem fysiky na lyceu ve Versailu, a r. 1849—54 na lyceu sv. Ludvíka v Paříži. V nejnovější době jest rektorem akademie v Besançonu. Sepsal: *Des mouvements relatifs en général, et spécialement des mouvements relatifs sur la terre* (Lionvilliers Journ. XVIII, 1853); *Sur le magnetisme des liquides* (Compt. rend. XXXVIII, 1854); *Recherches mathématiques faites à l'occasion des expériences de Mr. Foucault pour rendre sensible aux yeux le mouvement de rotation de la terre* (tam. XXXV, 1852), a mnohé jiné záslužné články z oboru fysiky a lučby.

Queue d'aronde [kô darônd], fr., ve vojenském pevnitelském vlašťovčí ocas (v. t. v hl. d.). *Český.*

Queyroy [kéroa] Louis Armand, novější ryjec franc., v Moulinsu žijící (?), žák Luminaisův. Vyniká obzvláště v věrném podávání krajin a starožitných památek stavitelských své vlasti. K nejstaršímu z jeho rytin náleží: *Staré Blois* (s r. 1865); *Starý Moulins* (1866); *Starý Vendôme* (1867) a *Památky z emigrace Francie* (1868). *Mu.*

Quinaultova Marie Anne, vynikající herečka franc., vystoupila nejprve ve velké opeře v Paříži r. 1709 a stála při tomto ústavu až do r. 1713, pak ale přistoupila k divadlu Comédie française a opustila je teprv r. 1722. Vynikající krásou a duchem byla nejprve milostnicí vladaře vévody z Orleansu, později starého vévody z Neversu, který prý se s ní dal také oddati. Zemřela teprve r. 1791, čítající více než sto let stáří svého. Q-ova znala se též výborně v hudbě a byla dovednou skladatelkou; její skladby provozovala královská dvorní kapela ve Versailu, a za jedno moteto významná byla velkou páskou řádu sv. Michala, kteréhožto významování žádá žena před ani po ní účastnou se nestala.

Quincy Charles Sevin, markýz de, vojenský spisovatel franc., nar. r. 1666 blíž Meauxu, † r. 1736 v Paříži. Ještě v mladém věku postoupil až na generallieutenanta v dělostřelectvu, v kterémžto úřadě významenal se zejména v bitvě u Hochstädtu. R. 1707 byl velitelem dělostřelectva v armádě Villarsův, r. 1708 ve vojsku kurfiřta Bavorského. Po míru Utrechtském byl vojenským vrchním velitelem ve vládařství Auvergneckém. O vojenskou literaturu velkých zásluh sobě získal obšírným a důkladným dílem *Histoire militaire du règne de Louis le Grand, avec une traité particulier de pratiques et des ma-*

zimes de l'art militaire, dédiés au roi (Pař. 1726, 8 sv. s 44 mapami a plány). Poslední díl vyšel ve zvláštních výtiscích co *L'art de la guerre* (Haag 1728, 2 sv.; Pař. 1740, 2 sv.).

Quinet Benoit, belgický básník, nar. se r. 1819 v Monsu a nabyl pro svou horlivost, jakou činil ve svých spisech útoky na liberální zásady, u belgické katolické strany jakési pověsti. Hlavní jeho veršované práce jsou: *La voix d'une jeune dame* (1839); *La prière civique* (1844) a jeho *Oeuvres* (1854, 2 sv. 3. vyd.). Pod názvem *Souvenirs de la presse* (1849) uveřejnil sbírku svých různých feuilletonů, které v belg. dennicích během času vycházely.

Quinones, Andres Garcia de, špan. stavitel, květkář v první polovici minulého století. Díle jeho návrhu bylo největší a nejpěknější náměstí španělské, tak zvané *Plaza mayor* v Salamance, v letech 1700—38 uspořádáno. *Mu.*

Quilot du Passage, Jérôme Joachim baron, franc. generál, nar. 9. ún. 1775 v Alixanu, † 12. led. 1849 v Balmes de Fontaine. Vstoupil r. 1791 co prostý granátník do vojska, postoupil v krátkém čase až na kapitána, a na výpravách do Pyrené a do Italie došel velké chvály generálů Scherera a Moreaua. Po bitvě u Slavkova postoupil na plukovníka, a v bitvě u Jeny byl těžce raněn. Nenabýv ještě plného zdraví účastnil se výpravy do Polska a r. 1808 do Španělska, kde významenal se při druhém obležení Saragossy, neméně i v průsmycích Sierry Moreny, zajav 800 Španělů. Jmenován pak guvernérem v Campomayoru v Portugalsku, kterého místo počal opevňovati; nežli však byl hotov, napaden jest Angličany pod Beresfordem, i ač musel přesile jich ustoupiti, učinil tak s stálého hrdinného boje a dosáhl v úplném pořádku Badajoz, za kterýžto skvělý čin povýšen jest na brigádníka. Poraziv pak ještě Ballesterosa na hlavu povolán r. 1813 k velké armádě. U Chlumu obdržel rozkaz hnáti útokem na sbor Kleistův, což učiniv s velkou udatností ztratil polovici své brigády a sám co mrtvý na bojišti ležeti zůstal. Byl pak v Prase vyléčen a r. 1814 na svobodu propuštěn, od kteréž doby byl velitelem v departementech Drôme, Haute-Vienne a Isère. R. 1823 jmenován generallieutenantem a r. 1830 dán na odpočinek. Napoleon jmenoval jej r. 1808 baronem, a jméno jeho napsáno jest na oblonku d'Étoile.

Quis Ladislav, souvěký básník a spisovatel český, nar. se 5. ún. 1846 v Čáslavi, kdež otec jeho úřad městského lékaře zastával. Prvního vzdělání nabyl v domě otcovském, načež hlavní školu a tři třídy nižšího gymnasia na Starém Městě v Prase navštěvoval. Do čtvrté třídy dán na gymnasium Německobrodské, odkudž se do Tábora odebral, kdež vyšší gymnasium absolvoval. Co žák páté třídy vydával tam psaný časopis *Zora*, později, když se mezi mladistvými talenty téhož gymnasia literární spolek „Slavoj“ utvořil, přispíval hojně do taktéž psaného listu spolku tohoto *Lužničana*, jenž po tři léta pečlivou redakcí Al. Hoffmana, nyní kand. slovanek filologie a suplujícího profes. v Pelhřimově, vycházel. Z Tábora odebral se Q. do Prahy, kdež se studiu právnickému oddal a je roku 1872 dokončil. Nyní žije v Prase co spolupracovník *Národních listů*. Tiskem vyšlo od něho v časopise *Tábor: Jeho první láska* (novela), pak některé básně pod pseudonymem Lad. Hradecký. V almanasích *Ruchu I. a II.*, v almanachu českého študentstva a v literárním almanachu *Um. besedy Mlý* uveřejněny různé básně, obsahu nejvíce lyrického. Mimo to přispíval básnickými plody do časopisů: *Květy*, *Osvěta*, *Svoboda* a *Lumír*, literárními články do *Slovana*. Sbírku svých básní vydal pod titulem *Z ruchu* r. 1872 v Prase.

R.

Reab 1) Frant., skladatel moravský, nar. v Poudšanech na Moravě r. 1743, † 9. kv. 1804 v Seitenstättenu v Rakousch. Byl důkladný, hudebník, v skladbě šák Albrechtsbergerův. Obrav si ve svých skladbách Michala Haydna za vzor, dostihl jej v té míře, že mnohé jeho práce považovány od smalců za díla Haydnova. Skladby jeho jsou uschovány v klášterě Seitenstättenském, kde R. byl spěvákem a učitelem hudby; jsou to sejměna: 16 *troitus*, 12 *gradualů*, 4 *offertoria*, 4 *nešpory*, 1 *velká mše a rekviem*, 16 *fug pro varhany*, písň, sbory a variace. — 2) Jiří R., soud. malíř, rok a místo narození jsou nám neznámé. R. 1846 přišel z Pešti do Vídně, kde dosud žije a na výstavách tamní umělecké jednoty často se svými pracemi u veřejnost vystupuje. Z přednějších prací jeho jmenujeme: *Dionysos*, *St. Sebastian*, *Dítě se lbatelk*, *Debora*, *Orientalka*, *Kostimádka*, *Pobožná a. j.* Zvláště jsou šťastné obrazy jeho, které představují ideální dívčí hlavy.

Raabse Josef Ludvík, polský matematik, nar. v Brodech v Haliči 15. kv. 1801, † v Curichu 12. led. 1859. Stav se doktorem filosofie jmenován roku 1853 profesorem matematiky v Curichu na tamějším gymnasiu, později na vysokých školách a konečně na polytechnice. Byl výborný matematik a zabýval se sejměna mnoho teorií řad, diferenčních rovnice a integrály, o čemž důkladná pojednání uveřejňoval v rozličných časopisech; úplný seznam drobnějších těchto prací v Pogendorfově *Wörterbuch der exacten Wissenschaften*. O sobě vydal R.: *Die Differential- und Integralrechnung mit Functionen einer Variablen* (Curich 1839—47, 3. sv.); *Die Jacob Bernoulli'sche Function* (t. 1848); *Mathematische Mittheilungen* (1857 a 1858); *Über die fortschreitende Bewegung der Schwerpunkte der Planeten unseres Sonnensystems* (t. 1858).

Raban Louis François, franc. románopisec, nar. se 14. pros. 1795 v Damville. Nabyv již záhy ohebného a lehkého slohu uveřejnil s počátku několik politických pamfletů, sejměna *Calet vilain* (1816) a *Le petit Jésus* (1826). Lež již po roce 1820 oddal se zcela románopiscectví, a uveřejnil v letech 1820—51 množství duchaplných prací v tomto oboru. R. jest na poli franc. románopiscectví sokem Pigault-Lebrunovým, s tím toliko rozdílem, že spisy jeho prozrazují méně ohně a živosti, za to však jsou jeho kresby mravů rozličných vrstev společenských mistrné. Z románů jeho uvádíme: *Le curé capitaine* (1819, 2 sv.); *L'époux parisien* (1820, 3 sv.); *Mon cousin Mathieu* (1824, 2 sv.); *Le patronille grise* (1829, 4 sv.); *Le Conscrit* (1830, 3 sv.); *La Résurrection* (1832, 4 sv.); *Le curé de village* (1833, 4 sv.); *Robert Macaire* (1838, 2 sv.); *Le valet du diable* (1838, 4 sv.); *Les Mythes du Palais* (1838, 4 sv.).

Royal (1845, 2 sv.); *Comme l'esprit vient aux filles* (1850, 2 sv.). Pod pseudonymem „comte Foelix“ uveřejnil R.: *Les fleurs animées* (1846, 2. vyd. 1856); *Les Étoiles* (1847); *L'Astronomie des dames* (1849); *Perles et parures* (1850, 2 sv. s obrazy od Gavarniho) a j.

Rabanis Jean, franc. historik, nar. se ok. 1800, byl s počátku prof. na koleji v Bordeauxu a od r. 1852 přednostou v kanceláři franc. ministerstva pro veřejné vyučování. Sepis: *Histoire de Bordeaux* (1837); *Saint Paulin de Nole, études historiques et littéraires* (v Bord. 1841); *Recherches sur les dendrophores* (1841); *Les Mérovingiens d'Aquitaine* (1856) a mnohé historické články v rozl. časop. franc. Od r. 1843 jest důstojníkem čestné legie.

Rabe 1) Johann Jakob, nar. 1710 v Lindfuru, 1735 stal se kasatelem v Ansbachu, později gener. superintendentem a konsistoriálním radou. † 1798. Napsal mimo mnohé malé botanické a historické spisky *Calendarium festorum* (Ansb. 1735) a přeložil *Talmud* (tamt. 6. dílů. 1765). — 2) Karl Ludw. Heinr. von R., nar. 1776 v Stendalu, vystudovav práva stal se soudcem ve Wriesenu, 1807 korunním komorníkem prince Augusta Pruského v Berlíně, 1816 výmarským tajným dvorním radou, 1825 povýšen byl do stavu šlechtického. Psal: *Hälsbuch für praktische Juristen in den preussischen Staaten* (v Berl. 1814); *Sammlung preussischer Gesetze und Verordnungen* (v Halle 1816—23, 18 sv.); *Neues Hälsbuch beim Gebrauch des allgemeinen Landrechtes* (3. sv. v Berl. 1825—27) a v. j. práv. spisů.

Rabicar s Rabic, šlechtická rodina, jak se podobá s Němec (s Lužice nebo s Bavor) do Čech přišlá, kdež v XVI. a XVII. stol. v severozápadních krajinách držela zboží zemské. V druhé polovici XVI. stol. přichází Jiří R. s Rab., jež ještě štame v tit. s r. 1589. R. 1611 koupil Sebastian R. na Sklenné huti (v Šumavě) od Hanuše Bartol s Širndinku na Otelíně polovici statku Trmalu (*Dirumaul*) s vesnicemi Vel. a Malá Hladscebe a Tří Sekery. — Dle sbírek sněmovních s r. 1615 seděli času toho Jan Křištof R. s Rab., jež ještě Jan Sebastian R. na Sklenné huti (v Šumavě). Jan Křištof R. držel potom také Herperk a odkázal r. 1617 zboží Trmalské a Hernperské na případ smrti své manželce Sibile Globnarové a dvěma dcerám svým Marii a Eufrosině. V bouřích stavovských neměli R-ové účastenství platného, pročť byli také v tehdejších procesech proti rebelům provedeným Jan Křištof a Sigmund R-ové s Rab. prohlášeni za nevinny. O jejich potomcích nemáme však žádně vědomosti, a popobá se, že rodina ta zanikla docela v prodlení XVII. stol. **Ra.**

Rabon Charles, franc. žurnalista a románopisec, nar. se 6. Hj. 1803, studoval na koleji Jin-

bám stavu vojenského (*Gebühren-Regl.*); f. vojenského kroje a výstroje (*Adjutirungs- Vorschriften*); f. pro masnou správu v poli (*Fleisch-regie-Regl.*); f. pro souvozi (*Train-Regl.*) a jiných více. Srv. v ostatním Regimente. *Osby.*

Radakovics Josef, maď. románoписец, známý pod pseudonymem *Vas Gereben*, nar. se 9. dub. 1823 ve Fürgedu, v Tolnavské župě, studoval ve Vespřemu, Stoličném Bělehradě a v Pětikostell gymnasiu, v Rábu práva, a stal se r. 1846 advokátem. R. 1847 založil v Pešti satirický list *Életképek és darásfésnek* (Obrazy života a vosí hnědo), který však již koncem r. 1847 zanikl, načež se R. přestěhoval do Bábu. R. 1848 jal se redigovati polit. časopis *Népbárdi* (Přítel lidu) a vydal brožurku *Öreg ABC vna emberek szándára* (Stará abeceda pro staré lidi), kterou tehdejší uher. ministerstvo v mnohých otiskách rozšířilo. *Népbárdi* vycházel r. 1848 a 1849 a bojoval s prospěchem proti smáhajícím se komunistickým zásadám, rozšiřovaným mezi obecným lidem od pověstného Tancsicsa. Po r. 1849 oddal se R. zcela literatuře a sejměna románoписец, v němž v Uhrách vynikající místo zaujímá. Ze spisů jeho, významnějších se vesměs dovednou kresbou povah a na mnoze zdravým humorem a slohem jadrným, jmenujeme: rozšířený *Falusi esték* (Vesnické večery, 6 sv. v Pešti 1858); *Régi jó idők* (Dobré, staré časy, 3 sv. 1857); *A nemzet napuszódosai* (Národnici národa, 3 sv. 1857); *Egy Alispán* (Vicešpan, 3 sv. 1858); *Nagy idők, nagy emberek* (Velké doby, velcí mužové, 3 sv. 1859); *Régi képek* (Staré obrazy, 2 sv. 1859); *A porós atyafák* (Přítelé v rosepi, 2 sv. 1860); *Eletunt ember* (Omrzelý život, 2 sv. 1863); *Gazagos arisztokracia* (Grošová aristokracie, 2 sv. 1865); *Dixi. Korrajz* (Dixi. Časový obraz, 2 sv. 1865); *Jurátus élet* (Právník život, 3 sv. 1866); *II. Jozsef kora Magyarországa* (Doba císa. Josefa II. v Uhrách, 3 sv. 1867). Veškeré tyto spisy jsou po Uhrách velmi rozšířeny a sjednaly R-ovi velkou popularnost. R. † 26. led. 1868 ve Vídni. *Bb.*

Radenin (Hradenin, Radonin), ves v okr. Tábořském soujmeného kraje, má sámek, kostel sv. Markéty, asi 110 stav. a ok. 1800 obyv. Statek R-aký náležel v XVI. stol. Smrčkům z Mnichu; od těch koupil jej na začátku XVII. stol. Jiří Homut z Harasova na Choustniku, po němž se dostal došší Zusaně, manželce Jana staršího Černína z Chudenice († ok. 1643). Po její smrti († po 1650) zdědil R. mladší syn, Heřman Václav hrabě Černín z Chud., kterýž jej držel společně s manželkou Marií Markétou, roz. hrab. Desfourskou, r. 1678 ale sboží to prodal Janovi svob. pánu Sporkovi († 1702). Po tomto zdědila R. mladší dcera Maria Teresia, a po ní r. 1743 manžel její Ferdinand hrabě Desfours, který k panství R-akému statek Vlčoves přikoupil a r. 1753 zemřel. Po tom držel to panství seř František Václav hr. Carotto-Millesimo, tuším co poručník dcery své Marie Teresie († 1769), s kterou se R. dostal manželův jejímu Leopoldovi hrab. Krakovskému z Kolovrat, jehož potomkům až po dnešní den náleží.

Rader Mathaeus, jesuita, nar. r. 1561 v Jechingenu, v Tyrolsku, prof. rhetoriky v Augsbuřku; † 1634 v Mnichově. Napsal: *Viridarium Sanctorum ex Menasie Gracorum collectum* (v Aug. 1604—12, 3 sv.); *Bavaria sancta* (v Mnichově 1625—27, 3 sv.); *Bavaria pia* (tamt. 1628); *Chronicon Alexandrinum* (tamt. 1615).

Radešinský z Radešovic Samuel, básník a právník, nar. okolo r. 1560 na Moravě z otce Jana R-kého, studoval na akademii Pražské, kde nabyt hodnosti bakalářské a pak mistrovské, obíral

se básnictvím a takovým účinkem, že se mu dostalo vavřinu básnického (*poeta laureatus*) a hodnosti falckraběte (*comes palatinus*); vyučoval na to ve školách venkovských a jmenovitě také nějaký čas v Nimburce. Na to odebral se za příčinou vyššího vzdělání do Německ, kdež povýšen jest r. 1590 na akademii Heideberské za doktora veškerých práv, při čemž vydal *Theses de jure feudorum*, ježto připsal radě města Nimburka. Vrátil se do vlasti přijat jest na sněmu r. 1591 v Brně za obyvatele mark. Mor., a oddal se na to právníctví jako prokurátor (*publicus provincialium causarum marh. Mor. et duc. Silesiae advocatus*), čímž nabyt nemalého jmění, tak že držel statky Radešín, Rožinku, Mítrov, Korouhev a j. Pro svou právnickou spůsoblost jmenován jest JMC. radou a semským prokurátorem mark. Moravského. † v Praze 31. bř. 1608 v nejlepším ještě věku. — Z příbuzných jeho připomíná se Zachariáš R. z R., který r. 1601 na sněmu Brněnském přijat byl za obyvatele mark. Moravského. *Ra.*

Radešov, (něm. *Radisfurt*), ves v Čechách v kraji Chebákém, na pravém břehu Ohře ležící, přes kterouž pamětihodný most se klene, má lokální chrám sv. Václava, kterýž byl v XIV. stol. farním, a školu. Osada tato slula prý za nepamětí Radovany aneb Radovanův Brod, odkudž německý její název, nepochybně dle svého zakladatele Radovana, župana Sedleckého, jež nazývá Rukopis Zelenohorský „Radovan od Kamena mosta.“ R. 1465 sapsal král Jiří Janovi se Štampachu v dědičné držení k hradu Andělské Hefe vesnice R. Šemnici, Cetvor, Hartmanesgrün, Šonov, Altdorf, Lomnici hořejší i dolejší, Rüdigersgrün, Pfaffengrün a Rausengrün, kteréhož zboží Jan, opat kláštera Oseckého, králi pro uměnění jistých poplatkův postoupil.

Radhošť, farní ves v Čechách v kraji Chrud. při Loučné v příjemné, vyvýšené krajině, má farní chrám sv. Jiří, vystav. r. 1772 na místě starého, již r. 1384 far. kostela, na svonech letopočet 1510 a 1532, školu, dvůr popl. Na východ od vsi jsou na pokračí rybníka stopy někdejší tvrze a vsi Jestřibce, odkud se ok. r. 1399 psal Aleš z Jestřibce. Posději zde sídlili Jestřibští z Riesenburka, od nichž r. 1545 Vysokému Mýtu tvrz a ves Jestř. a Tyništko prodány. Roku 1547 jest Jestřibce Vya. Mýtu skonfiškován a posději k Chroustovicům připojen. Též byla R. sídlem panenským, které po smrti Zbyny na krále spadší potom r. 1380 Přibíkovi Tršovi se Semína dáno jest. Dostavili se posději k Jestřibci přivtělena s ním R. k Chroustovicům.

Radič Petrovič, proslavený junák srbský, nar. se r. 1754 v Svijokovci v kr. Jagodinském. Do vypuknutí rak.-turecké války (1788) udržoval se R. v Ostružnici, zabýváje se obchodem. Když válka vypukla, vstoupil do dobrovolnického sboru gen. Michaljeviče, a přivlekl to udatností svou až na kapitána. Po ukončení války byl s pensí propuštěn s rak. služby a zároveň do uherského stavu šlechtického povýšen, načež se až do r. 1804 v srbské vsi Jakovu udržoval. Když na počátku toho roku povstání Srbské raje proti Turkům vypuklo, pospíšil R. hned do vlasti k dávnému svému druhu Černému Jifimu, a byl od tohoto s velikou radostí uvítán. R. 1804, 1805 a 1806 konal R. národu vydatné služby svými vojenskými vědomostmi. Při obléhání pevnosti Bělehradské r. 1806 byl R. těžce do kříže raněn, s kteréž rány se sice po dlouhé těžké nemoci vyléčil, ale až do smrti shrben zůstal. R. 1808 ustanovil R-ě Černý Jifí soudcem při magistrátě Bělehradském, v kterém bezpečném postavení zde dlouho neštal, neboť už r. 1809, když

kteřížto erb se vypisuje takto: Zvrše daněš čili daněš k pravé straně přes plot žlutý vysoký. Pavel R. byl také t. r. (1556) přijat do stavu vládyckého království Českého, a koupil potom statek Vostroměš u Horšova Týna, ježž však r. 1581 zase prodal Šeb. Jách. Roraurovi z Hochstättu. Týž přijal takéž přátely své: Jana Čecha obyvatele města Hradce Jindř., pak Jiříka Slánského z Albrechta Rudenského, oba sousedy Klatovské, k erbů a titulů svému, kteréž přijeti dle Rudolfa II. majestátem, jehož dáma na hr. Praž dne 28. Hjna r. 1583, potvrdil. — Pavel R. stávil několik potomků, z nichž však na začátku XVII. stol. šel jediný vnuk jeho Václav R. s K. v městech Pražských; jsa poslední rodu svého přijal k erbů a titulů svému Jana Římského, měšťánina Nov. M. Pr., a jakož byl tento již delší čas konal služby platné v úřadě konšelském, potvrdil dle Rudolfa II. majestátem daným dne 1. bř. r. 1610 toho přijeti k erbů a titulů. Potomci Jana R.kého z Kosmačova, jakož i ostatních výše jmenovaných strýců z Kosmačova připomínají se ještě po celé XVII. stol. mezi obyvateli Pražskými a venkovskými, jmenovitě byl Jiří Římský s K. r. 1629 registrátorem a Jan R. s K. r. 1635 taxátorem komory české.

Ra:

Rados Luigi, ryjec, nar. se v Parmě 1780. Počásl nepochybně s maď. rodiny, která se v polovici XVIII. století do Vlach přestěhovala. Nabyv počátečného vzdělání v Parmě odebral se za dalším zdokonalením do Milánu, kde brzy řadil se práce jeho důstojně po bok jiným snam. umělcům, jako byli Longhi a Morghen. Z prací jeho jmenujeme: *Veděle dle Leonarda da Vinci, Madonna della Seggiola dle Rafaela, Maria Vergine addolorata*, genové obrazy: *Travaglio, Penitensa, Ricompensa, Ricreazione* a j.

Radovanovič 1) Petr, srbský spisovatel, nar. se v Novém Sadě r. 1806. Vystudoval zde gymnasium poslouchal na Pařížské universitě filosofii a práva; po odbytech zkouškách stal se r. 1830 advokátem v Novém Sadě. R. 1834 v měsíci červnu povolán do knížectví Srbského za prof. na gymn. v Kragujevci, které bylo tehdeš jediným vyšším vzdělávacím ústavem v Srbsku. R. 1836 stal se R. ředitelem všech národních škol v Srbsku, r. 1838 sekretářem v ministerstvě osvěty, a když téhož roku lyceum otevřeno bylo, jmenován R. na tomto ústavu profesorem matematiky, statistiky a německého jazyka. R. 1839 jmenován R. přednostou v ministeriu osvěty, 1842 předsedou kr. soudu v Čáčku a 10. září 1843 svěřen mu zase úřad ředitele všech národních škol, ježž až do své smrti zastával. † 3. bř. 1857 v Bělehradě. R. byl od r. 1842 údem srbské učené společnosti a napsal: *Krátko sočinjenje antropologije ili nauka o čoveku* (1844); *Obita manja svakom čoveku nužna* (1850, 2. vyd. 1855. Dílo bylo r. 1855 též do bulharštiny přeloženo); *Vojne Srba s Turcima od ustanka vojša srbskog Karađorđa do Septembra meseca 1813* (1852). Mimo to byl R. r. 1848 redaktorem listu *Novine čitalista beogradskog*. — 2) Mihajlo M. R., nadaný právník srbský, nar. se 13. srp. 1840 v Šabci. Po odbytech s prospěchem studií na domácích školách byl R. od srbské vlády r. 1859 do Paříže poslán, aby na tamější universitě práva dále studoval. V právních cestoval po Belgii a Švýcarsku; avšak podněbí a více ještě veliké duševní namáhání podkopaly zdraví R.ovo v té míře, že dalších studií sanečati a r. 1863 do vlasti vrátiti se musil. Onemocněv porádklivě nepopřál si přece oddechu, nýbrž pracoval takofka až do posledního okamžiku, a když v dubnu 1863 zemřel, byla to pro Srbsko stráža velmi bolestná.

Od R. e má srbská literatura dílo: *Justinijanova inkvizice* (s latiny přeložena) a *Osnovy kamietnog prava*. Obě díla vyšla r. 1864. Mnohé závažné právníké články, kterými R. otázku o svobodě tisku a o porotě kriticky rosbíral, nalásaji se v rozličných časop. *Sz.*

Radujevac, ves v knížectví Srbském, v okr. Krajinském, leží při Dunaji, má 1800 obyv., většinou Rumunů, kostel, školu a soud smírčí. Vede šlý obchod s Valašskem a Tureckem. Zde jest karanténa a celnice. *Sz.*

Radvanov, statek a ves v Čechách v kraji Tábořském, má zámek, dvůr popl., mlýn a pivovár. R. držel v druhé polovici XVI. stol. rud. Ústějovských s R. a. Dne 20. bř. 1698 koupil dvůr popl. R. Fridrich Vavřinec Jeník s Bratřic od Jiřího Lhotky se Smyslova. Jeníkově, s nichž svláště Jan Jeník smínky zasluhuje, postoupili R. a ok. r. 1790 Františkovi Josefovi Vratislavovi s Mitrovic. R. 1794 s 95 vládil zde Trautmannsdorfové, a po nich mnoho ještě rodin stavu městského. R. 1864 koupil R. od Anny Vamberové František Jindřich, měšťan Pražský.

Rafael 1) Karel František, skladatel čas., nar. v Zámberku r. 1795, † 14. list. 1864 v Ptují. Absolvovav konservatoř Pražskou (kontrabas) stal se členem divadla v Brně, maje však výborný basový hlas oddal se úplně zpěvu a byl pak vynikajícím členem spěvoherním v rozličných městech, posléze ve Vratislavi. Ztrativ posději hlas byl obhbeným kapelníkem ve Vratislavi, pak v Opavě, Brně, v Mariboru a posléze v Ptují. R. co výborný hudebník v theorii i v praxi pokusil se s úspěchem v skladbě; složil mnohé písně, sbory, pak mše, requiem a jiné menší církevní skladby. — 2) František R., syn před., hud. sklad., nar. v Brně 1816, † 19. dub. 1866 v Štýrském Hradci. Byl kapelníkem při divadle v Štýrském Hradci a známým se učinil svými skladbami, zejména operetami *Die Spinnstube* (1864) a *Berechneschwänke*, pak spěvohrami *Wittekind* a *Heinrich der Finkler*.

Rachel Joachim, něm. satirik, nar. 28. ún. 1618 v Lundenu, studoval v Hamburku a Rostoku a převzal pak místo domácího učitele v Livonsku. Vrátil se 1652 byl na více místech rektorem a † 3. kv. 1669 v Šlesviku. Byl svého času nejlepším něm. satirikem. R. 1664 vydal svých prvních 6 satir, posději opět 2. Překládá též s latiny rozličné, básně a s H. Grotia přeložil *Nučené se etře, čili rozmluvy otce se synem* (Halberstadt 1687). Roku 1828 vyšly satiry jeho s jeho životopisem od Schrödera v Altoně.

z Raicenšteinu, Raicsenšteinu, (Raitsenšteinu), vládycká rodina s jihovýchodních Němec do Čech přibylá, avšak tam již v XV. stol. zdomácnělá a usedlá; držela napotom rozličná zboží v západních Čechách: Staré a Nové Sedliště, Bonětice, Kocov, Volňi a j., a byla s českými rodinami tamtéž nemálo spřízněná. Na začátku XVI. stol. připomíná se Mikuláš s R. na Novém Sedliši, pak strýcové jeho Jošt a Jan bratři s R., a jmenovitě stalo se r. 1516 prostřednictvím Křištofa s Švamberku, Mikuláše s R. a Jiřího Markolta narovnání mezi Joštem a Janem br. s R. strany zastavených vsi Starého Sedliště, Bonětice, Kocova a j. — V tit. s r. 1534 přichází Jošt s R. na Volňi, pak Křištof a Jan s R. R. 1543 přišel se Jiří s R., že obdržel od bratří svých Jana a Mikuláše s R. díl svý otcovský. V tit. s r. 1556 čteme Jana Jiřího s R. na Novém Sedliši, ježž jakož i Jiří s R. byli přítomni na sněmu r. 1558. — Jan (Hanuš) Jiří s R. na Novém Sedliši

a sice tak, aby voják sloužil 3 léta přesněně u svého zástupu, 3 let v záloze a 2 léta v semské obraně. Dle toho vypočítána síla stálého vojáka i s námořnictvem, bez Vojenské Hranice a semské obrany, na 800.000 mužů, k nimž přispívají semš Uherští koruny 329.632, mimoúherští 470.868 m. V ostatním, co se týče nového branného zákona, srv. čl. Vojenské povinnosti. I v jiných odbořech, i co do organizace, i co do správy vojenské, pilně k opravám přihlíženo, jež v letech 1869—73 vojenský ministr svob. p. Fr. Kuhn prováděti se snažil. Oprava s nejnáslednějších v organizaci byla otázka o osbrojení vojáka. Ručnice předovky se zápletem kapsulovým, jimiž Rakoušané proti rychlonosným pruským dreyrovkám r. 1866 bojovali, ustoupily systému ručnic sadem nabíjených (v. Verndlovka, Venolovka). Pěchota rostředně na menší tělesa, takticky pohyblivější tak, že ve válce 480 praporů řadových naproti 320 s lety 1866 přístě postaviti lze. Ve Vojenské Hranici r. 1870 srušováním vojenského zřízení, pod nímž veškeré tamější občanstvo úpelo, jakožto historického anachronismu, započato, a sice až do r. 1873 prosatím provincialisováním dvou pluků hraničarských a vřazením mladého mužstva s nich v pluky pěchoty; během několika let v celém tom poměru ustoupí pak správa vojenská úplně správě civilní. U jásdy upuštěno od rostředění na jásdu těšek u lehkou; aby pak tato v případě války byla vycvičena i otěžila, a nemusila s nevycvičenými nováčky a neojedněnými remontami táhnouti do boje, jest počet mužstva a koňstva štábu a šesti škadron každého jezdeckého pluku již v míru tak vysoký, jaký má býti v čas války; každá škadrona mírová čítá totiž 150 koní, jako škadrona válečná. Dělostřelectvo r. 1871 rozmnoženo o 13. pluk; kulomety (mitrailleusy) dle způsobu francouzského a podle soustavy Montignyho se právě (1873) savádějí; část dělostřelectva jest vysbrojena děly k nabíjení sadem, jelikož není dosud na dobro rostřešena otázka, sdiž nabíjení komorou také u hrubě stěelby se lépe osvědčí, nežli nabíjení ústím hlavně. I v tak zvaných pomocných sbraních, v hradebnictvu, zákopnictvu, sdravotnictvu a jiných, děly se mnohé časové reformy. Vojáko hradebnické (genijní) na čas války skládá se z 64 setnin v síle setnin pěších (po 220 mužích), jsouc osbrojeno krátkou sadovkou s bodákem a sekáčkem (*Fachschneidmesser*), vystrojeno nářadím tesáckým a zákopnickým, sekerami, pilami, skobami, provazy, ryčkami, špičáky a pod., opatřeno nářadím podkopnickým k zakládání podkopů (min) a prostředky traciemi, mezi nimiž patrony dynamitové první místo sauníjají. Zákopnický pluk (*Pionir-Regiment*), druhdy s hradebnictvem v jedno sloučen, od r. 1867 stal se samostatnou pomocnou sbraní. Skládá se (1873) pro případ války z 25 setnin (5 praporů polních o 4 setninách a 5 setnin záložních). Z mužstva zákopnického jsou dvě třetiny osbrojeny krátkou sadovkou a sekáčkem jako hradebnictvo, třetina bez ručnice jen sekáčkem; též jak u tohoto jest mužstvo zákopnické vystrojeno nářadím tesáckým a zákopnickým. K válečnému výstroji zákopníkův patří ekvipáže mostové (*Kriegsbrückenequipagen*). Každému praporu přiděleno 8 takových ekvipáž, s nichž každá most o 28 sáhů dlouhý na šestnáctých pontonech klásti může. Sbor sdravotnický, jsa do r. 1869 rostředěn na setninu sdravotní (*Sanitäts-Compagnien*), r. 1873 čítal 23 menších sdravotnických čet (*Sanitätsabtheilungen*), jednotlivým vojenským divisím přidělených. K sdravotnictvu též připočítati dlužno tak zvané nosiče raněných a nosiče obvazadel (*Blessirten- und Bandagenträger*) u pěchoty v počtu 4—5

mužů při každé setnině, jenž jsouc obvazy opatřeni v nejpřednějších řidech mezi bitvou nejnáslednější obvazy poraněným přikládají. — Taktéž čestné jsou směny časové a opravy, provedené ve vojenské administraci. Generální štáb, odbor ve vojensství s nejdůležitějších, byl též během r. 1870 a 1871 úplna na novo sorganisován. Práce generálního štábu u armády v poli obstarává nejvyšší přednost (*Generalstabs-Chef*), maje po ruce oddělení armádní intendanty (*Militär-Intendanten*). Jemu jest podřízeno generálštábní důstojnictvo armádních sborů a divisí (v hodnosti plukovníků, podplukovníků a praporníků stojící), a štítní správa pro vojenskou dopravu a železnice (*Centralleitung für Militär-Transporte und Eisenbahnen*). V čas míru generální štáb obstarává všechny záležitosti, jenž se týkají organizace, dislokace, vycvičování vojáka, opevňování Hše, komunikace v ohledu vojenském, mapování a vojenského vyměřování i jiných předběžných vojensko-vědeckých prací pro válku. Generálními štábními mohou státi se jen výborní a inteligentní důstojníci, kteří s prospěchem skouku ve váleční škole, nebo ve vyšší genijní a hradebnické škole odbyli. System dřívějších vojenských komisařův (*Kriegs-Kommissäre*) zrušen, a na jejich místě po způsobu pruském a francouzském zavedeny vojenské intendanty (*Militär-Intendanten*), jenž bdi nad vojenským hospodářstvím a účtnictvím. U plukův, praporův a vůbec vojenských zástupův dčty kladoucích pro dohlížení na nítní ekonomii, na vydávání peněžitých platů, sbroje, oděvů a jiných potřeb vojenských ustanoveny správní komise (*Verwaltungs-Kommissionen*), skládající se z vyššího důstojníka jako předsedy, s dčty vedoucího úředníka (*Truppen-Rechnungsführer*) a důstojníka proviantního nebo vůbec manipulujícího. Ve vojenském soudnictví odstraněny tělesné tresty na dobro, srušeny plukovní a praporní auditoriáty a saveny soudy brigádní. (Srv. čl. Vojenské zákonodárství a soudnictví.) Pro důstojnictvo v trestních záležitostech vojenských čti se týkajících vydán 1. ledna 1868 předchůdcem vojenského ministra Kuhna, podmaršálkem Johnem, předpis o čestných soudech (*Ehrengerichte*), jenž však pro své nedostatky a přikrosti nenalesuv sympatií v důstojnictvu, r. 1871 liberálnější směnám a opravám, baronem Kuhnem vydaným, musil ustoupiti. Vedle těch rozhoduje o přestupech důstojníků čti se týkajících čestná rada (*Ehrenrath*), složená v každé vojenské divisi většinou hlasů volbou veškerého důstojnictva divise. Důstojník pak jen tenkrát může býti pohnán před stolicí čestné rady, jestliže veškeré důstojnictvo sboru, v němž provinilec slouží, většinou hlasů se usnese, aby vyšetřování se dělo. Odsouzenému pak vždy ještě přisluzí právo odvolací k vyšší instanci, čehož se pohřešovalo v dřívějším předpisu. Pro povyšování (*Avancement*) důstojnictva, kteréž se až do r. 1868 v každém vojenském sboru dělo o sobě a s vůle majetníka pluku, saven status konkrétní pro každou sbran hromadně, totiž pro veškerou pěchotu, pro myslivce, jezdectvo, dělostřelectvo a menší sbory vojenské, a r. 1870 vydán předpis o povyšování důstojníkův (*Avancements-Vorschrift*), podle něhož každé čtvrté místo růsných káří ponecháno těm, jenž uloženou theoretickou a praktickou skouku s prospěchem odbyvše sobě nárok sjednali na povýšení mimořádně (*aussertourliches Avancement*). Proti tomu arcí v krasích důstojnických hlasy zhusta se ovsývají, poněvadž takové povyšování často se děje na úkor starších ve službě sešedivělých a před nepřitelem se osvědčivších důstojníkův. — Rossáhle jsou reformy a převraty, jež na

Válečné loďstvo rakouské počítalo dle úředních statistických dat na r. 1871, v r. 1872 uveřejněných, 70 dílem vybavených, dílem dočasně odstrojených menších a větších lodí, které úhrnem unesou 101.582 tůn, majíce sílu o 15.386 koních a 438 hrubých střeleb, buď na palubě, buď pro případ válečného osbrojení v námořních sbornících a stanicích uložených. Počet velkého námořního důstojnictva a mužstva v témže roce v sobě zahrnoval: 7 admirálův a viceadmirálův, 58 štábních, 299 nižších důstojníkův, 80 námořních kadetův (jenž zastávají služby důstojnické), 438 lékařův, duchovních, auditorův a námořních úředníkův, 1806 poddůstojníkův, 12.977 sprostých námořníkův, většinou částí s Dalmatincův a Pomoranův (Istriancův) se doplňujících, 2134 důstojnických služebníkův, fmešníkův a jiných osob na palubě zaměstnaných, celkem 17.799 mužův.

Následující podrobný výkaz udává jména všech těchto rakouských lodí válečných z počátku r. 1872 i s počtem tůn, jež unesou, a udáním síly o síle koní.

Jména a druhy lodí

unesou tůn	o síle koní
------------	-------------

Parníky:

4 obrněné kasamatované lodí	Císař	5440	800
	Vis (Lissa)	5950	1000
	Custossa	6700	1000
	Arcikníže Albrecht	5800	800
7 obrněných fregat	Arcikníže Ferdinand Max	5200	800
	Habsburk	5200	800
	Císař Maximilian	3650	650
	Don Juan d' Austria	3650	650
	Prince Eugen	3650	650
	Salamandr	3220	500
3 fregaty	Drak	3120	500
	Novara	2650	500
	Radecký	2430	600
	Dunaj	2430	300
5 korvet o vrtuli	Arcikníže Bedřich	1540	230
	Dandolo	1670	230
	Helgoland	1770	400
	Fasana	1900	400
3 škunery	Mikuláš Zrinský	1270	230
	Kerka	530	90
	Narenta	530	90
	Möve	370	45
6 dělových lodí o vrtuli	Hum	930	230
	Velebit	930	230
	Dalmat	930	230
	Rjeka	910	230
	Grille	360	90
	Sansego	360	90

Parníky o koleších:

9 parníků	Curtatone	800	160
	Ondřej Hofer	820	180
	Vulkán	720	120
	Taurus	400	100
	Rjeka	430	120
	Císařovna Alžběta	1570	350
	Santa Lucia	1440	300
	Terst	1180	200
	Gargnano	1380	270
Parník o vrtuli Pulj		920	160
Loď torpedová Seehund		910	230

Jména a druhy lodí

		unesou tůn	o síle koní
2 jachty	Greif	1840	800
	Fantasia	290	120
2 monitory na Dunaji	Maroš	310	80
	Litava	310	80
Loďice o vrtuli	Kamsik	360	90
	Hentsai	230	45
4 parní lodice o vrtuli	Thurn-Taxis	120	40
	Alnoch	180	40
	Gornakowski	40	16

Lodi plachtové a „hulky“:

Korveta Minerva		590	—
Škuner Saída		290	—
3 přepravné škunery	Bravo	200	—
	Chamäleon	290	—
	Dromedar	200	—
Cvičebná dělostřelecká loď Adria		2430	—
Kasární loď Bellona		1610	—
2 lodí pro účel	Schwarsenberg	2650	—
	Venuše	1580	—
Cvičební škuner Arethusa		170	—
Cvičební briga Arthemisia		180	—
Cvičební baterie Feuerspaier		1650	—
10 menších lodí zvaných „Hulky“	Montecuccoli	410	—
	Streiter	910	—
	Pilades	490	—
	Mongibello	270	—
	Vesuvio	270	—
	Sačitta	100	—
	Fermo	250	—
	Forte	150	—
	Proserpina	71	—
	Najade	71	—

Z těchto jest v čas míru (1873) jen 30 lodí, totiž: 3 fregaty o vrtuli Habsburk, Novara, Dunaj, 3 korvety Arcikn. Bedřich, Dandolo, Helgoland, dělové lodice Hum a Rjeka, škuner Kerka, 12 parníků o koleších a 9 lodí plachtových (fregaty Adria, Schwarzenberg, Bellona, korveta Minerva, škunery Saída, Chamäleon a Bravo, pontony Fermo a Forte) úplně vystrojeno a osbrojeno (ostatní odstrojeny), na nichž se 2 admirálové, 182 důstojníků, 79 kadetů a 4326 námořníků ve službě přesední nachází. Čeky.

Ústava. Císařským reskriptem ze dne 17. ún. 1867 rospadá se R. na dvě skupiny (viz nahoře), které mají jen osobu panovníkovu (dynastii), finance, vojsko a diplomatické zastupitelstvo společné. Říšské ministerstvo skládá se z ministra císařského domu, ministra věcí zahraničních, ministra financí a ministra války. V obou skupinách semí jsou pro zákonodárství zvláštní parlamenty a pro administraci zvláštní dvě ministerstva. Parlament pro země cisalánské jest Říšská rada Vídeňská, skládající se ze sněmovny panské (175 členů) a sněmovny poslanecké (203 členové), parlament pak pro země transalánské jest Říšský sněm Pešťský, skládající se z tabule magnátů (410 členů, vysoké kněžstvo, šlechta a vrchní šupani) a ze sněmovny poslanecké (438 členů z obcí volených). Mimo to má každá země pro své zeměské zákonodárství zvláštní sněmy.

Dějiny. Po zrušení únorového patentu (20. září 1865) byly svolány sněmy v celé Říši na den 23. září, a halický sněm vyslovil první adresu díky císaři, za nímž i ostatní sněmovy slovanských semí se v tom smyslu vyjádřily. V Čechách, kde byl

ských ustanoveno, aby se rakouské státní papíry ani nepřijímaly v seznamy bursovní. Pro Čechy byl rok 1868 rokem mnohých utrpení; obyvatelstvo české chápalo se každé příležitosti, aby dalo vědět Vídeňské vládě na jevo, že nechce utonouti v nově utvořené Cisalajtánii a že lne k historickým právům své vlasti. Vhodnou k tomu cestu poskytl mu právo spolčovací. První tábor uspořádán byl 10. kv. 1868 na úpatí Řípu a sešlo se k němu na 20.000 lidí, kteří rokovali o hlavních právech a požadavcích národa Českého. Po táboru Řípakem odbýváno jich ještě několik, všechny posléze byly však úředně zakázány, obyčejně pod tou záminkou, že není program dosti jasný; poněvadž se pak lid přes všechny zákazy přece na tábory scházel, saváděla se proti účastníkům hromadná soudní vyšetřování a nesčíslný počet jich byl odsuzován a pokutován. Nicméně však proskakovaly po celou tu dobu novinami správy, že se vláda hodlá s Čechy vyrovnati, polo-úřední listy však dodávaly k těm správám vždy s důrazem poznámku, že vyrovnání to se může státi jen na základě ústavy prosincové (31. pros. 1867), čemuž ovšem Čechové při každé příležitosti odpírali. V čnu 1866 přijel císař František Josef do Prahy, aby přítomen byl zasvěcení třetího mostu, i mělo se všeobecně na to, že tato cesta má díel politický, totiž vyrovnání s Čechy, svlášť když se rozhlásilo, že vůdcové čeští, Palacký, Rieger a hrabě Clam-Martinic jsou pozváni k dvorské hostině, u kteréž byl v Praze přítomen i předseda ministerstva kníže Auersperk a na říšského kancléře povýšený baron Beust. Tento měl dlouhé rozmluvy s Riegem i Palackým, nedocílilo však žádného narovnání, ba spíše se stala roztřeska mezi vládou a národem Českým ještě větší. Od té doby nastalo pronásledování opoziice české pňsnější než kdykoliv dříve, svlášť pak zakončela mnoho svízeli opoziční žurnalistika česká, jejíž redaktoři šmahem odsuzováni byli k vězením a k strátám s novinářských kaucí. Odvolal-li se redaktor odsouzený rozsudkem první stolice k vyššímu soudu, byl mu trest obyčejně značně svěřen. Sněmy zemské na rok 1868 svolány byly ke dni 22. srp.; poslanci čeští však do sněmu nešli, vyloučivše v známé deklaraci zemskému maršálkovi příčiny tohoto svého jednání; ani na Moravě neúčastnili se federalističtí poslanci zasedání sněmovny; němečtí poslanci pak na sněmu českém, nemajíce žádného odporu, odstraňovali všechna ustanovení s doby předěle, která jim nebyla po chuti, zejména přijali návrh na rozdělení Pražské polytechniky. Napnutí mezi vládou a národem Českým došlo konečně tak daleko, že občanské ministerstvo prohlásilo v Praze a okolí stav výmínečný a politická správa semž svěřena rukoum vojským, totiž podmaršálkovi baronu Kollerovi; opatření proti opoziční žurnalistice byla tak soustředěna, že nejčelnější listy federalistické v Praze byly zastaveny. V sněmu halickém učinil Smolka návrh, aby se říšští radové vzdali svých mandátů, proti němu však povstal Zyblikiewicz a navrhoval, aby sněm přehlédl ústavu prosincovou. Přání Polákův podána byla na to ministerstvu pod názvem resoluce, kterouž odkázalo ministerstvo říšské radě k vyřízení, jeouc přesvědčeno, že vládnoucí strana v této radě si dá s oným vyříšením zajisté na čas. Jak upřímě to ostatně ministerstvo tehdejších a Poláky myslilo, vysvitá s toho, že místopředseda halický hrabě Goluchowski, jenž se orvědl při debatách o resoluci býti přivrácenem samosprávy zemské, byl úřadu místopředsedelského zbaven. Maďaři nabyvše vyrovnání značného výhod stali se již r. 1868 téměř pány situace v Ř-ku, i titul Ř-ka byl po jejich vůli smě-

něn na „říši Rakousko-Uherskou.“ Všecky strany v Uhrách však nebyly přece s vyrovnáním spokojeny; strana Deákova podporovala sice vydatně ministerstvo Andrássyovo, ale levice sněmu Pešťského směřuje až dosud přímo k unii personální. V Charvátaku byl svolán sněm dle nového řádu oktrojovaného, a poslanci národní charv. strany opustili sněmovnu, ohradivše se protestem proti všem budoucím ustanovením tohoto sněmu; maďarská strana pak na sněmu Záhřebském pospíšila si učiniti s Maďary svláštní narovnání, v němž však nikterak nevyhověno přáním Charvátův, kteří se při všem chovali pasivně. Během měsíce září 1868 stala se ve Vídeňském ministerstvu směna, kníže Karel Auersperk totiž s něho vystoupil „s příčin zdravotních.“ Pravá příčina jeho vystoupení však byla ta, že říšský kancléř Beust se mical do sálčnosti vnitřních, a že jeho hlas měl často v takových věcech více váhy, než hlas samého předsedy ministerstva. Místo Auersperkovo zůstalo dlouhou dobu uprázdněno, poněvadž se členové ministerstva nemohli o předsedu shodnouti, a zástupcem jeho ustanoven byl hrabě Taaffe. Říšský kancléř Beust povýšen byl pro své zásluhy při vyrovnání s Maďary do stavu hraběcího. Po dlouhých třenicích a svárech v lůně samého ministerstva byl konečně hrabě Taaffe 17. dub. 1869 jmenován předsedou maďarské rady. Během r. 1869 vydáno bylo více zákonův, jež se dotýkaly citlivě sájmů českých. Tak schválen zákon zemský o rozstržení Pražské polytechniky, a zákonem ze dne 30. dub. zrušeno jest v Čechách právo propinační. Dne 29. dub. konečně vyhlášeno bylo nařízení veškerého ministerstva, jímž se zrušil výmínečný stav nad Prahou a okresy Smíchovským a Karlínským, podmaršálek baron Koller však byl ponechán ve svém úřadě jako správce místopředsedství českého. Zrušením stavu výmínečného nezměnilo se však nic v poměru Čechův k ministerstvu. S velikým odporem potkal se v Čechách Hasnerův zákon školský ze dne 14. kv. Ani ostatní národové v Ř-ku, vyjma Němce, netěšili se jeho vydání, majíce jej za skrácování samosprávy zemské, do jejíhož oboru sálčnosti školské právem náležeti mají. Proto se také před hlasováním o tomto zákoně odstranili s říšské rady všickni poslanci s pravice, totiž Poláci, Slovinci a Tiroláci, tak že zbyli v ní jenom Němci a ruský kněz Guselewicz. Po zrušení stavu výmínečného počal v Čechách znovu žítý ruch politický, tak zejména vzdala se strana pokroku v Praze účastnství při volbách do obchodní a živnostenské komory Pražské, poněvadž se s ních staly spolky politické, nevyhovující nikterak původnímu svému účelu. V noci ze dne 10. na 11. čna udála se v Praze politování hodná výtržnost; vypálena byla totiž petarda blíž policejního ředitelství. Událost tato byla Vídeňským, Čechům nepřijímavým listům, vítanou příležitostí, aby mohly štváti proti celému národu Českému. Tím vzrostla přirozeným způsobem kyselost a jřtění mezi oběma národnostmi v Čechách, a obapolná tato sálť vedla až ke krvavým srážkám. Tak učiněn byl na Sokoly Novopacké vracející se se slavnosti od Němců útok. Také na Moravě stala se srážka mezi obyvateli Bystřickými a námeckými turnéry; v měsíci čci pak nastaly dělnické nepokoje v Brně, při kterýchto příležitosti vojsko i do lidu střílelo. Několik osob bylo zabito a mnoho poraněno. Zemský sněm český na rok 1868 byl svolán ke dni 30. září. Vláda mnoho na tom záleželo, aby při volbách doplňovacích nebyli opět voleni deklaranti, které sněm byl prohlásil za vystuplé. Přes neelýchaný nátlak však, jaký vláda skrze okresní

8. dub. na to byla říšská rada odročena. Potocki vyjednával o vstoupení do ministerstva zejména s Rechbauerem a Kaiserfeldem a s jinými náčelníky stran, když se však nemohl s nikým o budoucím utvoření kabinetu dohodnouti, byla svěřena správa jednotlivých portefeuille odborním přednostám v jednotlivých ministerstvech, a ministerstva nitra a země obrany ujal se na čas hrabě Tasfia. Teprv 6. kv. nastala v útvaru tohoto ministerstva jakási modifikace, správu financí obdržel svob. pán Holzgethan, portefeuille země obrany baron Widmann a ministerstvo orby svob. pán Petrino. Od ministerstva tohoto očekávaly se změny ve smyslu federativním, totiž obměnění říšské rady a rozšíření právomocnosti zemských sněmů. V Čechách ustanovil Potocki 13. kv. na místě barona Kollera místodržitelem knížete Mensdorff-Dietrichsteina, sám pak odebral se 17. kv. do Prahy, kamž jej byl již Petrino, doprovázen Smolkou, předešel. V Praze měl Potocki porady s Riegram a s jinými čelními muži národa českého, s důvěrníkem Moravanů Pražákem a se Smolkou. Ze soukromých těchto porad nevyšlo nic na veřejnost, jen tolik bylo zjištěno, že Potocki usnul nespravedlivost volebního řádu sněmu českého. Tím větší nastalo ale podivení, když po návratu svém do Vídně rozpustil patentem ze dne 21. kv. říšskou radu a všech 16 sněmů předlitavských, vyjímaje jediný sněm český; leč právě český sněm to byl, jenž potřeboval přede všemi ostatními obnovu předsevzetím nových voleb, ano se dalo očekávat, že by se spravedlivější zastoupení národa docílilo, třeba by se volilo ještě dle pořádku starého. Německý jednostranně zastoupení mělo v Čechách tedy i na dále potrvati. Při volbách doplňovacích však, odbyvaných v čí 1870, svolení opět všickni bývali deklaranti, a též na Moravě, jejíž sněm byl rozpustěn, svolení byli dosavadní důvěrníci. Sotva byly vykonány volby červencové, vypukla s hranicemi válka francouzsko-německá a hrozilo nebezpečí, že i ten neb onen sousední stát do velkého toho sporu stržen býti může. Vláda rakouská, ačkoliv neutralitu svou prohlášovala, pomyslela na shášení prostředků obranných, an tu vyšel s čísta jasna císařský patent, jímž byl rozpustěn i český sněm a vypsaný volby docela nové. Rozhodnutí to, kteréž by byli Češi svého času radoště užívali, přijato nyní zcela chladně, a to zejména s té příčiny, že pohnutkou k svolání nového sněmu nebyly vyrovnávací sáhery Vídeňské vlády, nýbrž obsazení říšské rady i ze strany českého národa, jehož vlastenectví a věrnosti v době nebezpečí se Potocki dovolával ve svlátním připsu, uveřejněném stejně s patentem sněm rozpustějším. Nové volby do všech tří kurů sněmu byly konány za velikého účastenství všech stran. Deklaranti prorazili opět všude, nabýve ještě o dvě místa více; kandidáti Pražského německého kasina pak propadli ve 20 volebních okresech, a ve sboru velkostatkářském svěřila strana historická, přibližující se politickou svou k české straně deklaranti. Tím nabyl sněm Pražský podstatně jiné tvárnosti. Za předsedu jeho byl ustanoven císařem hrabě Albert Nostic, a za jeho náměstka dr. rytíř Bělský. Dříve než sněm se počal, učinili poslancové čeští na důkaz toho, že měli poctivou snahu o odstranění domácích sporů národnostních, krok velikého významu. Poslalť totiž Riegra, Běláckého a Klauudyho do něm. kasina, kde něm. poslanecký klub shromážděn byl, a ti vyslovili vroucí přání, aby svornost mezi oběma národy v Čechách docílena byla. Dříve krok tento nebylo jim lze učiniti, poněvadž byli až dosud vždy na sněmu v menšině, a bylo by se zdálo, že se práv svých dožebrají. Krok tento, jakkoliv jej Němci

vůlně uvítali, neměl přece žádných praktických výsledků. Dne 30. srp. byl zahájen sněm, na kterýž se po dlouhém se vedlování i čeští poslancové dostavili. Císařské poselství vysyvalo k neprodlenému obsazení říšské rady, a ohledně přání veliké většiny obyvatelstva českého, aby se před se vzala revize postavení království českého k veškeré říši, pověděno v poselství jen tolik, že přání toto jest „prozatím předmětem bedlivého uvážování vlády.“ Na to bylo čteno osvědčení velkostatkářů, v němž se vyslovili rozhodně pro práva království českého. Po tomto osvědčení následovalo prohlášení poslanců českých, v němž se vyslovili, že setrvají na základě deklarace a že na tomto sněmu berou účastenství jen proto, aby vyvolali poselství královské a neusavili cestu oboustrannému se dorozumění. Němci podali druhý den také své osvědčení, a setrvali v něm nevrátně na dosavadní říšské ústavě. Na císařské poselství usavila česká většina sněm odealati adresu, v níž bylo vysloveno trvání při požadavcích deklarace, a v mimořádných tehdejších okolnostech volení několika poslanců do společné rakousko-uherské delegace; mimo to, kdyby císař to za další usnul, svolení se sněmu několika důvěrníků k dorozumění se se zastupitelstvy ostatních sněmů. Adresa většiny byla 6. říj. 142 proti 73 přijata, načež 73 německých poslanců sněmovnu opustilo. Den na to byl sněm český rozpustěn a nařizován pro Čechy přímé volby do říšské rady, kteréž mezi tím do 7. list. odročena byla. — Na sněmu halickém, zahájeném též v měsíci srpnu učinil Smolka návrh, aby, ačkoliv dosavadní ústava přáním a potřebám národů rakouských nevyhovuje, sněm nicméně věci hrstčímů nebezpečí s venku přikročil k volbám do říšské rady, kde se také stalo bez velkého odporu. V Uhrách, kde po dobu zde pojednávanou sněm téměř bez přetržení sáseďal, sfisována s velikou horlivostí armáda honvédská. Též o směně uherského sfisení municipálního rozpřelo se na sněmu dlouhé jednání, a směna ta provedena konečně v ten smysl, že neobyčejné svobody a privileje municipiální a centrální vlády Peštakou v rozumnější soulad uvedeny byly. Připojení Vojenské hranice k říši Uherské nebylo v tomto roce ještě nakutečeno na příčinou velkého a spravedlivého odporu Hranicářů, kteří si přáli sice vybavení s právomocností vojenskou, nikoliv však bezvýjimečné podrobení se živlu maďarskému. I v Sedmihradsku množila se povážlivě nespokojenost s přivtělením k Uhersku, a zejména si podívali Rumuni statečně při obhajování své samosprávy; v Charvátsku stály i v tomto roce dvě strany příkře proti sobě, totiž strana pravých národovců, nespokojená s libovolně provedeným vyrovnáním s Uherskem, a strana tak zvaných unionistů, kteří vyrovnání tomuto byli příznivci. Nepanujeť sice v Charvátsku přílišný tlásk národní, jasykovy, ale záležitosti veřejné, úřadování a j. podříseno jest přímě vládě uherské v Pešti, v čelo pak země postaven byl r. 1868—1871 baron Rauch, muž ultramaďarského smýšlení a arputný nepřítel veškerých autonomních snah celého národa Charvátského. Teprv 27. led. 1871 byl Rauch ze svého úřadu propuštěn, a na místě stal se jeho banem Charvátským Bedeković. Za vlády Potockého byl srušen též 30. čce oficiální konkordát, besprostředně po vyhlášení v Římě dogmatu neomylnosti papežské. Na počátku roku 1871 dosáhly ústavní smatky v Rakupně v skutku již povážlivého. V Čechách trvala státoprávní opořice nesvratně na svém stanovisku, Halič nesla těžce sklamané naděje, jakéž byla kladla do rozřešení resoluce, a věrné vždy země dědičné, jako Tirolsko, Horní Rakousko a j. nebyly se stavem věcí v mocnářství též nikterak spokojeny, ne-

cích. Když takto naděje Čechů na konečné vyrovnání dlouholetého sporu cíle blízkými býti se zdály, napjali nepřátelé národa Českého tím usilovněji veškeré své síly; uveřejnění českých vyrovnávacích návrhů způsobilo divokou bouři nejen v žurnalistice Vídeňské, nýbrž i u takových rakouských diplomatů, kteří živil německý hejčkali. Ústavověrci se ucházeli na všech stranách o mocné spojení, Giakra odebral se do Pešti hledat pomoci u Maďarů, na sněmích cisalajtánských pak (vyjímaje sněm tirolský) se prohlašovali Němci proti článkům fundamentálním, a k tomu ke všemu pojal se rozhodující vliv Pruska. I říšský kancelář hrabě Beust a předseda uher. ministerstva hrabě Andrassy usilovali na rozhodujícím místě o smazání českého vyrovnání, a tak se stalo, že k ústupu celého Českého národa a k nemalému podivení politického světa vyrovnání na smar přivedeno jest. Hohenwart, jemuž byl předložen k podpisu rešcript ze dne 30. říj., vysýlvající sněm český k volbám do Vídeňské říšské rady, podpis ten odepřel a sadal se všemi kolegy, vyjímaje Holsethmana, za propuštěnou, kteréž se mu také dostalo. Dojem posledního rešcriptu, jenž byl čten na sněmu českém 4. list., byl velice smutný, a ihned byla zvolena komise třiceti členů, aby se poradila, jakou odpověď by měl dáti sněm na cisáfské toto posláni. Dne 8. listop. přečetl kníže Karel Švarcenberk návrh oné komise, jenž zněl takto: „Sněm máje v paměti, že státoprávní postavení království Českého bylo uznáno, a uvažuje, že státoprávní postavení tohoto království vylučuje rozhodování každého jiného sboru zákonodárného, prohlašuje, že setrvati chce na svém náhledu právním o samostatnosti království Českého ve spolku států rakouských, že státoprávní postavení nemůže jinak upraveno býti, než úmluvou mezi sněmem a legitimním králem, a usnáší se tedy odepřiti volby do říšské rady neuherských království a semí.“ Návrh tento byl jednoblasně přijat, a schůze sněmu byly ihned s nahášením vlády ukončeny. Hrabě Chotek poděkoval se s místopředsedou úřadu. Sestavení nového kabinetu bylo svěřeno knížeti Adolfo Aueršperkoví, jenž povolal k vládě muže (Glaser, Unger, Banhans, Depretis, Stremayr) smýšlení zcela opačného, než jaké mělo ministerstvo Hohenwartovo. S opravy volebního řádu a se zákona o ochráně obou národností sešlo docela, a vyjednávání o fundamentálních člancích bylo přetrženo. Místopředsedou v Čechách byl jmenován opět baron Koller, a v pros. byly vypsaný v Čechách do říšské rady přímé volby. V českých městech a okresích zvoleni byli opět deklaranti a v odboru velkostatkářů svítěšila opět strana historického práva, tak že jen poslanecké s ním. okresy se do Vídně dostavili. Do prosince 1871 a ledna 1872 spadá též příkrý spor vlády se zemským výborem českým v záležitosti školské. Školní rada zemská požadovala totiž od výboru se zemské pokladnice přes 1 milion státek na uhrazení školních výloh za minulý rok. Zemský výbor, v němž seděli tou dobou přivrženci práv zemských, odepřel požadavek vlády jako nesákonitý, načež místopředsedství sabavilo výplaty zemských přírůžek k cisáfským daním a platů vyrovnavcích, ačkoliv zemský výbor proti tomu rozhodně protestoval. Zvrhnutím vyrovnání nastaly v Čechách opět bývalé útky veškerého národního ruchu, a zejména pro českou žurnalistiku přišla opět doba mnohých svízelsů. Poněvadž poroty Pruské až dosavadě vždy pro nevinnu hlasovaly, ustanovila se vláda na tom, postaviti novínářstvo české před poroty německých měst, Chebu, Litoměřic, Mostu a České Lupy. V bř. 1872 rozpouštěn byl sněm český. Nové volby v městech a

okresech konané v dub. vypadly jako v letech předcházejících. Jinak bylo s volbami velkostatkářů; poněvadž výsledek jejich měl rozhodnouti o trvácnosti celého budoucího sněmu, nastal před jich vykonáním v Čechách nikdy před tím nevidaný ruch agitací. Velkostatkářé totiž jest v Čechách něco přes 700. Polovice z nich chýlvala se dosud ke straně státoprávní a skoro polovice ku straně ústavácké, všichni velkostatkářé dohromady pak volí 70 členů do sněmu. Tentokráte byl nalezen vydatný prostředek k získání hlasů velkostatkářských a k zesílení tudíž své strany v kupování a přepřelacování velkostatků, což bylo velikým lákadlem pro majetnky žádostivé výhodného prodeje. Obě politické strany utvořily k tomu cili svléštní spolky, které o přskot navádily v takovémto kupování. Spolek ústavověrných, jenž měl hlavní svůj střed ve Vídni a „Chabrusem“ pojmenován byl, obětoval na koupi statků v Čechách sumy ohromné, statky tyto pak kupovány svléštními agenty, tak že přemnohý nový majitel ani nevěděl, kde jeho statek leží a jakým vůbec jest. Celá říše pohlížela s nedočkavým napnutím na výsledek tohoto úsilovného zápasu. Se spolkem ústaváckým podporovaným patrně vládou nemohl ovšem spolek český v nerovném zápasu odolati, a tak se stalo, že historická strana velkostatkářů, předvídjící že by při volbách podlehnouti musila, voleb se vůbec zdržela a podala místopředsedství protest proti seznamu voličů, kterýž ono bylo sestavilo a uveřejnilo. Následkem toho byli vyvoleni sami ústavověrci, a poněvadž by tito, seslání německými poslanci s měst a okresy byli tvořili převahu na sněmu českém, nedostavili se poslanci čeští na sněm r. 1872. Sněm pak vykonal volbu nového ústavověrného zemského výboru, jakož i volby do říšské rady a odročil se. Tím bylo skončeno opět jedno údobí velkého zápasu národa Českého proti hubici jej politice ústavověrců rakouských, a záležitost česká, jež stála r. 1871 a do první polovice r. 1872 v popředí rakouských dějin, zdá se býti opět na čas (jak dlouhý?) odročena. Že na smazání vyrovnání českého velkou vinu nesá Andrassy a sám sněm uherský, jenž s vynětím málo členů chování Andrassyovo, v této záležitosti byl schváln, jest věcí všeobecně známou. Ludvík Kořut pokáral přisně v památných svých „třech listech o krizi české“ zasazených do časopisu *Magyar Ujság* toto počínání si Andrassyovo, a přimlouval se vřele za uznání práv koruny České a za štetení práv nemad. národností vůbec. Na Moravě obdržela na sklonku r. 1871 právě jako v Čechách strana národní na sněmu také vrch, sněm moravský projevil na to soublas s fundamentálními články sněmu českého a vyslovil přání, aby pro země koruny České byl sřázen při osobě panovníkově společný kancelář co hlava vlády těch zemí. Po obratu však, jenž nastal v politické situaci v Čechách koncem října, byl i na Moravě sněm rozpouštěn a nastaly poměry jako dříve. V září 1871 sasedly i ostatní sněmy cisalajtánské a významenaly se, jak již praveno (mimo sněm tirolský), suřivými útoky na fundamentálky české, poukazující a zjevně na sympatie rakouských Němců k sjednocení Německu, jehož pomocí se ústavověrné žurnály Vídeňské ústoktivě dovolávaly. Touže dobou, kdy Aueršperg k veslu vlády cisalajtánské propuštěn Beust s kancelářství říšského a velkomocný hrabě Andrassy dosazen na jeho místo. Na nové sasedání říšské rady po odstranění fundamentálních článků českých dostavili se s federalistů Poláci, Slovinci, Tirolci a Dalmatinci. Poláci omlouvají své sasedání v sněmovně za škotkou branou „důvody oportunité“, chtějí dosáci na centralistech výhody

Hrádku Epivokléta u přítomnosti krále Václava IV., jeho celého dvora, arcibiskupa Jana a četných prelátů v příčině očištění odbývané, byl předním účastníkem také M. Albert R., a rásnil se od náhledů arcibiskupových, jakož i sjevně vystoupil r. 1886 proti usazení synody Pražské o svcení svátku „Navštívení P. Marie“ od arcibiskupa Jana bez vyžádání k tomu dovolení papežského svedeného, veděl a sa tou příčinou svlátní spis *Apologus*, k němuž posléh sám arcibiskup Jan odpověděl. — Také horlivé účastnivi měl Albert R. ve sporu, který vzešel v příčině práva dědičného Hdi kmetů na statech duchovních, kdež arcibiskup i kapitola sa to měli, že nepořízený statek kmetů bez mužských dědičů semfelych připadá dcerám a jiným jich přibazným; M. Albert R. však pevně na tom stál, že statek takový co odumřelý připadá církvi. — Kromě těchto polemických spisů stávil M. Albert R. ještě také díla exegetická, patristická a dogmatická, jako jsou: *Notas super Joannem*, *Exempla ex Bonaventura de frequenti Laicorum communione* a j. — Tuto sluší také připomenouti, že M. Albert R. byl důvěrným přítelem a písniivcem našeho Tómy ze Štútného, který mu svůj spis o *obecných věcech křesťanských*, jakož i spis o *odpustcích* podal k přehlednutí a opravení, že to jakoby na obranu proti tehdejšími doktorům a učeným, kteří — jak Štútný nejednokrte toní — sa to měli, že by o výšších věcech náboženských psáti příslušelo toliko doktorům a jazykem latinským, a nie laikům a češtinou, díle čehož vyrosuměti jest, že M. Albert R. byl muž nejen učený, anobz vůbec spánilomylný, jasyka českého snalý a upřímně milovný. — R. 1868 učinil M. Alb. R. křstí, jímž mimo jiné odkásal většiké knihy své klášteru Břevňovskému, sač se klášter ten savásl, každoročně na den úmrtí Albertova odbývati sa něj zádušní služby boží a učiniti almužnu škákům chudým. Avšak M. Albert šil ještě r. 1898, a to někde sa hranicemi, snad v Paříži, odkud psal tehdešák příteli svému kn. Martinovi, faráři Pražskému, strany častého přijímání laicků, avšak toliko pod jednou spůsobou. — Kdy a kde však tento vysoce učený, výmluvný, rásný a národnosti své milovný prelát napotom semřel, není snámo, ješto po r. 1896 nepřicházejí o něm žádná správy více. (*Balbin Bohemia docia II. 163 a Čas. O. Museum 1872 str. 139—142*).

Ra.

Randa Antonín (v. hl. d.) sepsal a vydal ještě: *Zur Kritik des Gesetzeswesens, betreffend die Aufhebung der Wuchergesetze* (Vídň 1867); *Über die Haftung der Eisenbahnunternehmungen für die durch Eisenbahnfälle herbeigeführten körperlichen Verletzungen oder Tötungen von Menschen nach dem Gesetze vom 5. März 1867* (tamt. 1868); *Zur Lehre von den Zinsen und der Conventionalstrafe* (tamt. 1869); *Friedrich vossius a výstinu desk čili věřejných knih hlavně v Čechách a na Moravě* (v Praze 1870); *O závažích kněžských škodů a činně nedovolenných, pak o úrochích díle rak. práva občanského* (tamt. 1870); *O závažích, na kterých státa knih věřejných spočívá* (tamt. 1871) a *Systém rak. občanského práva* (tamt. 1871).

Ramečnice, nábojnice, něm. *Patrontasche*, v. Samka.

Ranfi z Wiesenhalu, něm. rodina erbovní, která byla již sa času císa. Ferdinanda I. v službách domu Rakouského; v druhé polovici XVI. stol. byl pfi dvoře císaře Rudolfa II. na hrade Pražském Křištof R., jako císa. garderobier, který uměl sobě získati důvěru panovníka tohoto v té míře, že téměř neustále býval okolo osoby jeho a mřval shusta nemalé působení na předsevzetí a usnešení císařova. Panovník řetězný učinil také R-ovi sa jeho služby

Slovák naučej. XI.

platné nevědní milosti; r. 1699 povýšil jej do stavu šlechtického sa titulem z Wiesenhalu, roku 1810 polepšil mu jeho erb dosavadní, udělil mu titul JMC. služebníka i učinil mu jiné milosti v příčině domů, sahrad a gruntů šosovních, jež Křištof R. držel v městech Pražských, na Vyšehradě, na Pohorlci a jinde. — V bouřích r. 1818 vzešlých stál Křištof R. na straně katolické, sa vůbec horlivý katolík a věrný služebník domu Rakouského. R. 1825 koupil grunty nějaké na Hradčanech od Jana Celara z Rosenthalu, a na aněmu r. 1827 přijat jest za obyvatele král. Čes., učiniv potom ještě t. r. písání k zemi. Zůstavil syna Kristofa ml. R-a, který nějaký čas přicházel mezi obyvateli Pražskými a služebníky císař.; o potomcích jeho nemáme však zpráv křikých.

Ra.

Ranjina Dominik, charvátský spisovatel, nar. se v Dubrovniku 1837. Otec jeho sa obchodníkem poslal syna po skončených studiích sa obchodními záležitostmi do Messiny. Odtud navštívil R. i Florenci a procestoval napotom skoro celou Italií. Cesta ta velice mu prospěla jak v hmotném tak i duševním ohledu. † 1807. Práce R-novy záležejí v překladech latinských a řeckých klasikův, a vyšly tiskem r. 1884. Básnické spisy vydal sám r. 1868 ve Florenci. U svých vrstevníků stál R. ve veliké vážnosti.

Sd.

Rank (v. hl. d.) 1) Josef sepsal a vydal ještě: *Rukověť ku poznání jasyka ruského* (v Praze 1868) a *Konverzační knížka jasyka českého a ruského*. Díle J. Corneta (tamt. 1869) a počal vydávati koncem r. 1872 *Přručný slovník všeobecných vědomostí*, jehož však vyšel posud jediný sešit. — 2) Josef R., německý spisovatel téhož jména, žije nyní v Praze. Z pozdějších jeho spisů došli oblíby *Aus meinem Wanderleben* (ve Vídni 1864), a *Steinleben. Lieder aus dem Stadt- und Volksleben* (v Lipsu 1867).

Ransonnét Viléz, Eugen svob. pán, cestovatel a malíř, nar. se 7. čna 1838 v Hietsingu u Vídne. Po skončených studiích gymnasiálních studoval na universitě Vídeňské práva (?), a sabýval se vedle toho sa velikou zálibou a se sdarem kreslením a malováním olejových obrazů. R. 1859 vstoupil jako oficiál do ministerstva zahraničných věcí a konal vedle svého úřadu neustále studia umělecká. Roku 1860 navštívil CaHhrad, Řecko a Malou Asii; 1862 Palestinu, Egypt a Skalmaton Arabii, na kterých cestách kreslil mnohé zajímavější krajiny a učinil sbírky přírodovědecké. R. 1863 pak vydal ilustrovaný spis *Reise von Cairo nach Tar su den Korallenbänken des rothen Meeres*. R. 1864—65 podnikl cestu na Cejlon a do Přední Indii, a vydal r. 1867 o této cestě v Londýně nové, bohatě ilustrované dílo *Sketches of Ceylon* (též v překl. něm.). R. 1868 procestoval Přední a Zadní Indii, Siam, Čínu, Japonsko a část Ameriky, a sebral na těchto cestách hojnost materiálu vědeckého, důležitého pro ethnografii, zoologii, průmysl a j. R. žije nyní ve Vídni a sabývá se spracováváním nasbíraného na cestách materiálu.

Ranzoni 1) Emerich, něm. spisovatel a kritik, nar. se 17. pros. 1838 v Dol. Rakousích, studoval gymnasium v Kremži a Medlíku a práva ve Vídni. R. 1848 počal dráhu žurnalistickou a spisovateckou a přispíval do opozičních listů *Der Radicale*, *Die Reform* a do známé svého času *Katzenmusik*. Posléh byl nějaký čas úředníkem u císařské univ. knihovny ve Vídni, r. 1852 hercem, a oddal se na to zcela spisovatelství. Od založení *Neue freie Presse* píše do tohoto listu feuilletony a kritické úvahy o sjevech literárních i uměleckých. Do bel. týdeníku *Der Salon* sepsal řadu feuilletonů pod ná-

sv.); *Descrizione delle pitture, sculture e architettura della Riforma in Genova* (t. 1781); *Vita del Con. Menga* (1797) a jiné příspěvky k životopisům vláských malířů přijaty jsou do nového vydání Sopranioho díla *Vite de' pittori, scultori ed architetti Genovesi*. R. byl čestným i skutečným členem mnohých malířských akademií a stálým ředitelem akademie ligustické.

Rau (v. hl. d.) 1) Karl-Heinrich † 18. bř. 1870 v Heidelbergu. — 2) Sebastian Fuleo Johann R., nar. 1765 v Utrechtu, stal se 1795 kanstelem sprvu v Harderwijk, později v Lugdunu, r. 1788 prof. theologie, vychodních řečí a starožitností; † 1807. Napsal: *Descriptio et excerpta libri Ahmedis Perfachii de gemmis et lapidibus preciosis* (v Lugdunu 1784); *Sermons sur diverses lectures de l'écriture sainte* (tamt. 1809). — 3) Gottlieb Ludwig R., nar. 1779 v Erlangách, byl od 1801 t. soukromným docentem, později kníž. životním lékařem ve Schleisu, od 1818 městským lékařem v Lauterbachu, kde 1841 †. Ze spisů jeho uvádíme: *Ueber die Reichthümer der Fiebertheorie* (v Erlang. 1801); *Anleitung zweckmäßiger Krankheitsberichte zu verfertigen* (v Giesseu 1870); *Handbuch für Hebammen* (tamt. 1807); *Die Hämorrhoidalkrankheit* (tamtéž 1821); *Ueber den Werth des homöopathischen Heilverfahrens* (v Heidelberg. 1824); *Ueber die Erkenntnis und Heilung des Nervenfiebers* (v Darmst. 1829); *Geschichte und Bedeutung des homöopathischen Heilverfahrens* (v Giesseu 1838); *Organon der specifischen Heilkunst* (tamt. 1838). — 4) Wilhelm R., syn předěšlého, nar. 1804 v Schleisu, 1827 stal se soukr. docentem v Giesseu a 1834 prof. očních a dětských nemocí v Bernu. Napsal mnoho medic. spisů, mezi jinými: *Ueber die Erkenntnisse a t. d. der Staphyloz des menschlichen Auges* (v Heidelberg. 1828); *Handbuch der Kinderkrankheiten* (ve Frankfurt. n. M. 1832); *Die Verrichtungen des fünften Nervenpaares* (v Lippsku 1832); *Grundlinien der Pathologie* (Frankf. 1834); cenou počtený spis: *Worin ist die unnatürliche Sterblichkeit der Kinder in ihrem ersten Lebensjahre begründet* (v Bernu 1836 2. vyd. 1840); *Lehrbuch der Ohrenheilkunde* (v Berlíně 1856) a j. v.

Rauber (Raubář, Raeber) s Brusu, rodina vládycká, jak se podobá původu německého, avšak byla již v XV. stol. v Čechách sdomácněla. V první části XVI. stol. seděl Bedřich R. s Br. na Záhořanech v Žatecku, jejíž čtete také v tit. s. r. 1584. V tit. z r. 1556 přichází tolikéž Bedřich R. na Záhořanech, syn aneb přibuzný předěšlého, a dle tit. s. r. 1589 seděl času toho Vilím R. s Br. na Vidolících, (n Kadaně). R. 1592 čtete v kšaftu Albrechta Šlika jako svědka Hanuše R-e s Br., a r. 1611 v kšaftu Kateřiny Šlikové tolikéž Hanuše R-e s Br. na Záhoř. (u Žitce) a Vilíma R-e na Vidolících, dle čehož lze se domnívati, že R-ové s Br. byli v nějakém přátelském nebo služebním spojení s rodinou Šliků. — Dle sbírek sněm. s. r. 1615 seděl času toho Volf Erhart R. s Br. na Záhořanech a Vidolících, který měl důstojství v bouřích stavovských, pročež propadl r. 1623 třetinu statku svého. Napotom mísí však památka rodiny této, která ve vzeblých na to běsích válečných buďto se semě se vystěhovala, aneb sice zanikla. Ra.

Rauscher Josef Othmar, kardinál arcibiskup Vídeňský (v. hl. d.) udržuje sobě v ohledu politickém svůj vlastní orgán (*Volksfreund*) směru německocentralistického, jenž s federalistickým a infallibilním *Vaterlandem* dříve neustále v obojm ohledu bojoval. Nyní však přepustil jej do redakce známému benediktinu Wiesingerovi, redaktoru ultramontánního *Wiener Kirchenzeitungen* a *Volksblattu*, tak že stal se zcela podobným těmto dvěma listům. Kardinál R.,

hlavní původce rakonského konkordátu, dle něhož snovu u nás provedeno manželské právo a nově svedeny soudy manželské od r. 1857, vypracoval k těmto smlávkám instrukci, schválenou od papeže i od vlády. Na sněm Vatikánském byl vedle kardinála Švarcenberka vůdcem oposice, sepsal i smlávkání spis proti neomylnosti; nyní však i v tom ohledu změnil své chování. Spisy jeho jsou: *Geschichte der christlichen Kirche* (Sulzbach 1829, 2 Bde III. stol.), kniha výborná. *Observationes quaedam de infallibilitate ecclesiae subiecto* (Vindobonae 1860, spis velmi důkladný); *Instructio quoad matrimonium pro iudiciis ecclesiasticis in Austria* (1856, lat. a něm.); *Die Ehe und das 2. Hauptstück des bürgerlichen Gesetzbuches* (1870, vydání druhé tamž); *Das allgemeine Concil von Vaticano*, 2 *Hirtenschriften* (1870, tamž); *Hirtenbriefe, Predigten, Anreden von J. O. R.* (1860, tamž, 2. vyd.).

Rauschnick, Gottfried Peter, dějepisec německý, nar. 1778 v Královci, studoval tamtéž práva a filosofii a přidelem byl pak rostlícímu komisi ve vých. Prusku. R. 1807 vrátil se do Královce, koupil statek a samostatně se polním hospodářstvím. Ztrativ rozličnými nehodami celý svůj majetek odešel do Holandska, odtud na Rýn a pak do Švýcar. Od r. 1815—19 sdílel se ve Frankfurtu, Mohuči a Bonnu, a 1819 převzal v Elberfeldu redakci časopisu *Elberfelder allgemeine Zeitung*; 1822 odešel odtud do Schwelmu, kde redigoval časop. *Hermann*. Od r. 1827 žil co soukromník v Lipsku. Psal mimo mnohé romány hlavně pojednání historická, s nichž jmenujeme: *Denkwürdigkeiten aus der Geschichte der Vorzeit* (2 sv. v Mariboru 1822 a 23); *Fragmentisch-chronologisches Handbuch der europäischen Staatengeschichte* (v Šmalkald., 3 sv. 1824—26); *Handbuch der Specialgeschichte sämtlicher deutschen Staaten älterer und neuerer Zeit* (v Mohuči 1828); *Allgemeine Hauschronik der Deutschen* (8 sv., v Lipsku 1828—29); *Historische Bilderhalle* (v Milně 1830, 2 sv.).

Rauzzini Venansio, skladatel oper, zpěvák a virtuos na piano, nar. v Římě 1752, vstoupil 1766 v Mnichově do služeb kurfiřta Bavorského, a za desetiletého pobytu na jeho dvoře složil opery: *Astarte* a *Eros chinese*. Po smrti kurfiřtově odešel do Londýna, a opery: *Pyrame* a *Thise*, *La Regina di Goleonda*, *Armida* a *la Vestale*, které zde složil, potkaly se na jevišti Londýnském s velmi dobrým úspěchem; první tři s nich byly též v partituře tiskem vydány. Mimo to složil mnoho sonát pro piano s průvodem i bez průvodu houslí. O pozdějším životě jeho nedostává se zpráv.

Ravaton Hugo, slovatný franc. chirurg, vrchní ranhojič ve francouzském vojskě a v nemocnici Landavské, vrchní dozorce nemocnic bretských v polovici XVIII. století. Jeho *Chirurgie d'armée ou traité des playes d'armes à feu et d'armes blanches* (12. vyd. v Paříži 1850) platí doposud za nejlepší spis o poranění střelném. Mimo to napsal a vydal *Pratique de la chirurgie* (v Paříži 1777).

Ravin, ravine, fr., výras ve vojenství shusta užívaný, úvoz, úžlabí, hluboká cesta. Čeky.

Raxis Gaetan, hrabě de Flassan, franc. publicista, nar. v Bedoninu v depart. Vauclusekém 1760, † v Pař. 30. bř. 1845. R. pocházel s rodiny řecké, jenž uprostřed XVII. stol. ve Francii se usadila. S počátku sloužil ve vojsku, pak ale oddáv se diplomacii obdržel důležitá postavení v ministerstvu zahraničných záležitostí, s kteréhož byl propuštěn za revoluce, upadnul v podesření, že nalézá se ve spojení s franc. emigranty. Po nějakém čase stal se prof. dějepisu na vojenské škole v St. Germainu, a r. 1814 historiografem ministerstva zahrani.

historie dogmat; ale již Vincenc Lerianský († 450) ukazoval na mase tohoto vývoje, aby plynul vždy jenom z jádra, neutráceje podstatného jádra svého pátého (sr. *Perfectibilitas* v hl. d.). Ve správě pak a sevnitřním náboženakém životě a v soustavě své nutně musí se říditi církev podle rozličných národů a věků, stavíc se ovšem při tom na základní zásady původní ústavy Kristovy. Proto hleděla církev staré doby tolik na pospolitě dorusnění a společné umlouvání na sněmích, hovic co nejvíce samosprávy v Hsni a romanitosti v správě, a šetříc dle sv. Augustina jen v potřebných věcech jednoty, v ostatních pochybných neb vedlejších však neshavěje volnosti. Odtud také ono všeobecné účasťství věřících a péče jejich o blaho církve, a povolné trpění víceletých růzností bez njmy potřebné jednoty. Teprv v středověku, když nejen vlády stotožňovaly nebo spojovaly se s církví k jednomu účelu, ale i když církev nabývali světaké moci sama dle státního řízení se zase sařisovati počínala, mizel duch a touha po r-mách, an secentralisovaná církev (hierarchie) sama jen dle své chuti a náhledu věcko říditi chtěla, netrpíc nijakého odporu. Nicméně osvali se tu přece velmi závažné: sv. Petr Damiani († 1072), sv. Bernard († 1153), sv. Brigita († 1373), také Dante († 1311) a Petrarca († 1374) básníci; po nich pak slavní profesoři univerzity Pařížské kardinál Petr d'Ailly, Mikuláš Clemangis kanovník († 1434), kancléř Gerson († 1429), s Kostnického sněmu známý, po něm pak dominikán Savonarola († 1498), Jan Wesel a jiní, kteří volali po nutných opravách v církvi. Teprv, když nebyly tyto provedeny ani na sněmech v Kostnici a Basilei, kdeš i naši předkové velikého podílu brali, učiněny pak násilou na počátku XVI. století v Německu, strhnouce sa sebou bez rozdílu i mnohé sdravě věci nebo nevyhnutelně potřebné základy v učení i ústrojí církve. Po „reformaci“ této staly se sice některé opravy na sněmě Tridentakém v tom ohledu; — ale reakční strany v církvi (Římská kurie s kongregací indexu a s inkvisicí a řádem jesuitů) přemohly pomocí vlád opět tato hnutí, tak že sdálo se, že nastala ještě smutnější doba úplné stagnace ne-li docela reakce v církvi. Jen francouzský klérus za Bossueta udržoval staré svobody galikanské (viz je) a vědu theologickou. Tu uprostřed minulého století posvihl v tom směru hlasu svého opět pseudonym Febronius (světitel biskup Hontheim s Treviru 1763 *de statu ecclesiae*), načež v Pistoji (v Toskánsku) na synodě biskupem Riccim (1786) svolané a pak v lázenském městě Emsu čtyři arcibiskupové němečtí v témž směru (1786) jej následovali. Ale i toto hnutí zaniklo brakou smrti v tom ohledu svobodomyšlného císaře Josefa II., a následující na to přímou censurou v Rakousku po francouzské revoluci sa Metternicha, ministra císaře Františka I. Ani nadějně probušení Litoměřického biskupa Hurdálka s Fesselem a Bolsanem v Praze (viz je), ani návrhy duchovenstva r. 1841 v Kolíně nad Rýnem, ani abromáždění svobodomyšlnějšího kněžstva českého v Praze r. 1848 (*Versammlung von Geistlichen gehalten zu Prag 18—20. Mai 1848 Prag*) u Náhlenského (viz je) nemělo žádného výsledku, aniž dva výherné s toho oboru spisy Frýburského kanovníka J. Hirschera (*Die kirchlichen Zustände der Gegenwart a Antwort an die Gegner meiner Schrift* etc. Tübingen 1848—1850), tak že konečně s Říma dorazem byl tento je odvolat. V Rakousku pak po schůzi biskupů ve Vídni r. 1849 sa Vídeňského arcibiskupa Reuschera (viz je) povstal brzy konkrédt (1855), an zatím v Německu podobný směr na poli vědecké theologie bavorských učených profesorů bohosloví sa Döllingera v Mnichově (1863) od papeže

Pia IX. násilně také byl zastaven. Naposled odhodlal se papež s návodu jesuitů k svolání obecného sněmu ve Vatikáně; odevšad kladený veň nejlepši a nejrůznější naděje (viz je), a proto i hned vydávány spisy o cítěných opravách v církvi. První místo sajal spis obsahem i formou, objektivním lčením, důkladným zpracováním, slohem uhlaseným, a zcela církevním avšak svobodomyšlným duchem nad jiné výtečný, arci anonymně vydaný od Litoměřického kanovníka dr. Ginzla s názvem *Reform der römischen Kirche in Haupt und Gliedern. Aufgabe des bevorstehenden römischen Concils* (Leipzig 1869), jehož i biskupové shromáždění na konclu Vatikánském s počátku velice sobě vřímali. Vedle něho pak spis dr. Ratzingera *Das nächste allgemeine Concil und die wahren Bedürfnisse der Kirche* (Jena 1869), a pak spis od Pražské theologické fakulty pro kardinála Švarcenberka vypracovaný a sněmu skutečně od něho předložený (*Desideria patribus concilii oecumenici proposita* ve Frídřichových *Documenta I.* 280). Než místo všech oprav dekretována neomylnost papežská a universální episkopát papeže, čimž by srušena byla původní ústava církve Kristovy na apoštoliích a nástupcích jejich (biskupech) založená, ale i zakladatelem samým poříštěná pravdivost svatého učení jeho. A právě tím zase na novo osval se hlas po nutných opravách, a když episkopát podlehl nucení papeže, aby třeba jen sevnitř přijal dekrety tyto: ujala se toho opoisc protinášlní v čele sa dr. Döllingerem se Mnichova, a důsledně počala se zasazovati o vyšetření potřebných v církvi oprav, ponechávaje provedení jejich teprv budoucímu řádnému sněmu církevnímu (V. Starokatolici). Opravy tyto, jichž domáhá se učená strana theologů svobodomyšlných, týkají se i dogmatiky i kultu, ústavy i správy církve. Steaky hlavní pak vedou se vůbec na odchýlení se od staré doby v církvi, jež způsobeno nejvíce centralisováním a světskou mocí církve. S jedné strany v popředí byla neustále stavena místo staré církve (sboru věřících) jen hierarchie její (představení v ní), a mezi nimi všude a ve všem zase papež, tak že konečně sama naryvána Římskou, místo obvyklého: katolickou (obecnou), ano i papežskou; s druhé strany pak spořčovala se hierarchie všude s vládou, opírajíc se o její hmotnou sílu a ušleje o nabytí statků i moci světské. Písmo svaté a nepřetržitá tradice — prameny to pozitivní víry křesťanské — kladený vedle učitelského a ředitelského úřadu církevních představených, ano tento na obecných sněmech, odvolávaje se k svátostní pomoci Ducha svatého, stavěl se sa výhradně oprávněného vykladatele a soudce obou dvou. Při tom rozlišován nebo uvolňován byl pojem článku víry (dogma) posnenáhlá tak, že nerozesmáváno ani přímě mezi Kristovým učem a bohoslovím, mezi vírou a vědou, mezi články víry a náhledy učených theologů, mezi původní prostou naukou Kristovou a vyvinutou systematikou školastickou. I při této vědě pak konána přímá censura s Říma (index), a dáváno buď výhradní právo středověké theologii sv. Tomáše Aquinského, nebo připisována jediná výsada orthodoxní theologii sa řádu jesuitského a stoupencům jejich. Tím arci přeházela theologie v boj s filosofi a přirodovědou i historií, samedbávaje ji bez toho anebo jen ve svém směru a v úzkých mezích ji pěstující. Teprv Tubinská a Mnichovská kritická škola přilhlila stále jen k pramenům — ale tím (1863) právě s Říma zastavena. — V ohledu správy církevní nastupovalo přirozeným zákonem a podle vzoru světské vlády posnenáhlá stahování různé moci v církvi jen k třem samému, čimž práva metropolitů vymisela, biskupská právomocnost obzmesována, starověká ústava

Reichenbach 1) Karel, svob. pán (v. hl. d.), † 19. led. 1869. — **2)** A. R. R., přírodopysce, nar. r. 1807 v Lipsku, byl učitelem přírodopisu na reálné škole a později docentem na univ. tamtéž. Sepsal: *Bildergalerie der Thierwelt* (v Lipsku 1834); *Naturgeschichte des Pflanzenreiches* (1837); *Naturgeschichte der Insekten, Krabes und Spinnenthiere* (tamt. 1838); *Naturgeschichte der Weichthiere und Ringelthiere* (tamt. 1842); *Naturgeschichte der Fische* (1840); *Naturgeschichte für die Jugend* (tamt. 1842); *Völkernaturgeschichte* (v Praze 1842); *Naturgeschichte der Menschen und der Säugethiere* (v Lip. 1847); *Naturgeschichte der Vögel* (1848); *Orbis pictus oder die Welt in Bildern* (1842); *Reisebilder durch alle Zonen der Erde* (tamt. 1845); *Exanimatorium der Botanik* (tamt. 1852); *Der Schmetterlingsfreund* (1852).

Reichl (Raychl) = **Reichu**, rodina patrně německá, přichází však již v XV. stol. mezi českými rody vládyckými. Na začátku XVI. stol. seděl Dětřich R. s R. na Srbci (v Rakovníku), který vedle Jana a Petra R. s R. přichází tolikrát v tit. s r. 1534, a r. 1538 obdržel list mocný na křesťování. Syn jeho tolikrát Dětřich R. měl za manželku Markétu s Rachmberku, jiho roku 1541 napsal věna 200 kop gr. š. a j. v. na abokl svém Srebekém; týž připomíná se r. 1555 na sněmu a r. 1556 v tit., kdež čteme také Jiřího R. a s R. Dětřich R. měl syna jediného Adama R. a, který jej však předeml v Augšpurku, pak doeru Kateřinu provdanou za Gotharta Žďárského ze Žďaru; poněvadž tu nebylo jiných mužských příbuzných, odkázal křesťan statek Srebek jmenované docei Kateřině a manželce Markétě, a semtev r. 1575 pochován jest v Srbci, jsa poslední nám známý mužský potomek rodu svého.

Ra.

Reichlin-Meldegg, Filip Antonín, svob. pán, bavorský generál a spisovatel s oboru vojenství, nar. 1766 v Pfaffenhausenu, † co velitel v městě Augšpurku r. 1838. Vystoupav ve Vídni vstoupil r. 1781 co kadet do doplňovacího vojska augšpurského, účastnil se výprav v letech 1792–96 a povýšen posloupně až za setníka. Na to přivtělen byl nově utvořenému bavorskému pěšímu vojsku a účastnil se výpravy r. 1813. Ve výpravách r. 1807 vysnamenal se u Sierocka (9. kv.) a v bitce 13. kv., a povýšen 1808 za majora. Ve výpravě r. 1812 byl R.-M. u Polocka poražen, 1813 povýšen za podplukovníka a povolán za profesora vojenských věd na kadetské učiliště do Mnichova. R. 1816 povýšen za plukovníka, 1817 propuštěn na žádost svou a profesury, šil soukromně v Mnichově, až byl r. 1823 spravodajem ministerstva jmenován. R. 1830 povýšen R.-M. za generálmajora a jmenován velitelem města Augšpurka. Napsal a vydal četné spisy s oboru vojenství, s nichž uvádíme: *Die Perpendikularmethode* atd. (v Lips. 1805); *Ueber die Anordnung und das Verhalten der Vorposten* (2. vyd. v Mnichově 1819); *Ueber die Anordnung und das Verhalten der Patrouillen* (tamt. 2. vyd. 1820); *Ueber Kriegerbildung* (ve Vídni 1822); *Ueber Terraingestaltungen mit Beziehung auf die Hauptmomente der Taktik* (tamt. 1826); *Ueber Lagerstellungen* (tamt. 1831); *Ueber Quartierstellungen und einige damit in Verbindung stehende Bewegungen* (v Stuttgartu 1834).

Reinkens Josef, profesor theologie na universitě ve Vratislavi, nar. 1821 v Burtshaidu u Oáči, r. 1848 na kněžství vysvěcen v Kolíně nad Rýnem, r. 1849 za doktora promován v Mnichově, r. 1850 privátní docent dějepisu církevního ve Vratislavi; r. 1852 beneficiál u kurfiřtské kaple a kasatel i penitentiar v biskupském chrámě, r. 1857 řádný profesor dějepisu církevního tamž, r. 1858 nepřijal

kanovnictví a složil všechny ostatní hodnosti a úřady, mimo profesuru, r. 1871 pak pro odpor proti dekretům Vatikánského sněmu o neomylnosti papežské a universálním episkopátě od papeže suspendován a exkomunikován. R. jest theologický a historický spisovatel velmi vzdělaný a velice činný. Spisy jeho: *De Clemente Alexandrino homine, scriptore, filosofo, theologo liber* (Vratislav 1851); *Die Geschichtsphilosophie des heil. Augustinus in seiner Schrift vom Gottesstaate. Mit einer Kritik des Materialismus gegen die Existenz des Geistes* (Schaffhausen 1866); *S. Hilarius, Bischof von Poitiers* (Schaffhausen 1864); *Die Einsiedler des heil. Hieronymus* (Schaffhausen 1865); *Der h. Martin von Tours, in seinem Leben u. Wirken dargestellt* (Breslau 1868); *Über päpstliche Unfehlbarkeit einige Reflexionen* (München 1870, v *Stimmen aus der katholischen Kirche, über die Kirchenfragen der Gegenwart* II. Bd. 3. H.); *Papst und Papstthum nach der Zeichnung d. h. Bernhard vom Clairvaux. Uebersetzung und Erläuterung seiner Schrift De consideratione* (Münster 1870); *Die päpstlichen Dekrete vom 18. Juli 1870* (Münster 1871, 6 sv.); *Religiöse Parabeln des heil. Bernhard übersetzt und erläutert* (Breslau 1863) a mn. j. polemických a náboženských drobných spisů.

Rekowski, Ferdinand svob. pán, básník něm., nar. se r. 1806 v Jilově v Prusku západním, ve svém 18. roce vstoupil do pluku husarského, a stal se brzo důstojníkem, později ale pro častou churavost vystoupil s vojska a oddal se vědě, hlavně studiu dějepisu, a žije nyní v Gdánsku. Sepsal: *Der letzte Stern Marienbergs*, historicko-dramatická báseň (v Gdánsku 1837); *Eichenkränze um die Denksteine der Vorseit Preussens gewunden* (tamt. 1839); *Balgove* (historicko-romantický obraz, v Altenburku 1844); *Die Frauen von Kulm* (tamt. 1847) a mnoho menších spisů.

Renan Ernest (v. hl. d.) vystoupil za německofrancouzské války s pozoruhodným článkem v *Revue des deux Mondes* a ve svých listech psaných Davidu Straussovi i jako politický spisovatel, a radil k mírnění se na obou stranách. Ve svých studiích o původu křesťanství pokračoval R. i v nejnovější době neunnavně dále. Po svém spisu *Apollolove* vydal r. 1869 pokračování historie vývinu církve spisem nadepsaným *Paulus*, v němž končí vyprávování smrti Pavlovou. Čtvrtý jeho spis r. 1873 vydaný aluje *Antichrist*.

Renger Karel L., od 14. kv. 1871 asistent při stolici botaniky na Pražské universitě, spisovatel český, nar. 4. čna (Šembera udává mylně 4. led.) 1842 v Jenšovicích u Turnova, kde jest otec jeho řidičím učitelem, † 11. list. 1872 v Praze zánětem mosku. Vynikaje zvláštní snalostí geologie a botaniky přispíval velmi činně do *Živý* (1861–4), do *Grégrových Květ* (1866), do *Slovníka naučného*, jehož redakce byl jeden čas členem, a do *Liter. Listův* sdailými články. Nejnověji psal i do *Vlčkovy Oravky* (čl. *Vývoj nauky o živoč. rostlinné* 1872, str. 717). V posledních letech (až do počátku r. 1871) byl korektorem *Bohemie*, odkud si odnesl zárodek smrti od korigování v noci.

Ut.

Řepanský = **Řepan**, prastará rodina vládycká, která se psala dle sídla svého, vesnice Řepan na panství Chýšském v Loketskú, kteréž držela sáhy v XIV. stol. Pověstným stal se z rodiny té předkem Sigmund R. s R. (1400–1420), který byl, at tak dme, prvním českým pikartem, jterý (1417) zahrnoiti učení církve kat. o transubstantiaci a nahřkat a hanět všechny kněze, mistry a osoby, jenž se drželi učení řečeného. R. spojil se s několika svými přáteli a panoři a rozšířoval — jako

říže. R.ové drželi časů toho grunty Mosovní v m. Lounech a napotom také zboží semská. R. 1556 připomíná se Šebestián R., který byl konšelem, pak r. 1668 JMC. rychtářem tamtéž a semfelr. 1573. Téhož roku ženil se Urban R. s L. (snad syn předěšho) s Justinou dcerou Jana Zákořelského s Bilejova; tžé koupil r. 1589 od Adama Hrušky s Března statek Hrádek, jenž později (r. 1604) byl prodán obci Lounské za 3000 gr. m. — R. 1604 potvrdil cis. Rudolf II. k žádosti Jana R.-e s L., tehdeš měšternína Mosteckého, erb a titul výše vypsaný rodině této. R. 1610 dal Jan R. slísti svou k chrámu P. Marie v Lounech, a r. 1612 sděliti zvonici tamtéž. — Die sbírka smluvních držel r. 1615 Jan R. s L. v Lounech 14 poddaných; že však v bouřích stavovských stál k straně evangelické, propadl polovici statku svého ke komoře cis. Na to mizí paměti rodiny této, kteráž měla svůj pohřeb při chrámu sv. Petra v Lounech, kdež se až podnes spatřují náhroby dvou dcer Urbana R.-a s L. s roku 1575 a 1585.

Rheinländer Karel Ludvík Theodor, nar. se r. 1770 v Rusbachu ve Falcku, byl nejprve sekretářem u hraběte Salim-Grumbacha, později komisařem ve Söttern a r. 1799 justiciářem v Hohenwittersbachu. † 12. ún. 1844 v Karlsruhe. Sepsal: *Kurses lateinisches Wörterbuch für Schreibercianfänger* (Karlsruhe 1844); *Handbuch für Incipientes und Skribenten*; *Vormundschaftslehre nach dem Code Napoleon als Landrecht für das Grossherzog. Baden* (tamt. 1810); *Praktisches Handbuch für jeden Staatsbürger Badens über Eheverträge, Schenkungen unter Lebenden und Testamente* (tamt. 1810); *Wesentlicher Inhalt der Rechtsbelehrungen und Unordnungen zum Code Napoleon als badisches Landrecht*. (tamt. 1813); *Die Gantpraxis* (tamt. 1828).

Rheinwald Georg Friedrich Heinrich, něm. theolog a spisovatel, nar. 1802 v Scharnhausenu u Stuttgartu, † 31. kv. 1849 v Berlíně. R. 1826 stal se soukrom. docentem a 1830 řádným prof. theologie v Berlíně a 1833 v Bonnu. Později vrátil se spět do Berlína, byl ok. r. 1838 krátký čas redaktorem *Staatszeitungu*, na to byl zaměstnán v ministeriu vyučování a duchov. záležitostí. Vydal četné theologické spisy, s nichž jmenujeme: *Die Kirchliche Archäologie* (v Berlíně 1830); *Wanderungen eines Sächsischen Edelmanns atd.* (3 sv. tamt. 1835—37); *Die Evangelischen im Zillerthale* (tamt. 4. vyd. 1838); *Theses CI zur Reformationsfeier im Norddeutschland* (tamt. 1839); *Was ist der deutsch-ewangelische Gustav-Adolphs-Verein?* (tamt. 1843); vydal s Peltem a Vogtem *Homiliarium patristicum* (tamtéž 1829); *Abdardi dial. inter philos. christ. et judaean* (tamt. 1831); *Acta historico-ecclesiastica seculi XIX.* (v Hamburku 1838—40); založil 1833 *Das allgemeine Repertorium für theologische Literatur und kirchliche Statistik* a 1839 *Die Berliner allgemeine Kirchenzeitung*.

Ribas, Giuseppe de, ruský admirál, rodem s Neapole. Vstoupiv r. 1772 do služby ruské postupoval rychle v důstojenství, až konečně stal se admirálem. Zúčastnil se v rozličných bitvách s Turky s velkým vysnamenaním. Velké zásluhy získal si tím, že původcem jest města Odessy (v. t.). On totiž předsvědčil Kateřinu II. o prospěšnosti založení města na místě dobytém od Rusů r. 1791 pevností Hadžibej, a jemu také společně s generálem inženýrem Volanem svěřeno řízení celého podniku r. 1796. † r. 1800.

Ribbeck Vilém, spisovatel, nar. se 11. bř. 1793 Markgrafenpíesku u Storkova v marce Brandeburské, vzdělal se v Berlíně za třetího hospodářského,

když r. 1813 do zbraně jej povolal. Nejprve sloužil ve sboru Lützovově, později stal se důstojníkem. V posledních letech života svého oddal se vědě, byl delší čas členem rozličných společností vědeckých v Halle, v Magdeburku, Halberstadtu a Brunšvicku. † 27. ún. 1843. Sepsal: *Wilde Rosen aus Eugénias Nachlasse* (ve Veselu 1820); *Jungfr. Emerentia Lorenz von Tankermünie* (legenda v Dávině 1835); *Gedichte* (v Lipsku 1839). Jeho báseň *Die belende Bauernfamilie* stala se předmětem mnohých hádek kritických.

Ribeiro Tomáš Antonio, proslulý portugalský básník, nar. se 1831 ve vsi Parado de Gonta, vrostl za poměrů nuzných a studoval práva v Coimbra. Později byl nějaký čas ve své vlasti parlamentárně činným, a odebral se na to do Západní Indie, kde dosud živ jest. Z básní jeho vyjímáme: *Sonques passam* (sbírka lyrických básní, v Porto 1854); *Jaime* (v Lissab. 1863) a výpravnou báseň *A Delfina do mal* (v Lissab. 1868).

Ricci Federigo, skladatel ital., bratr skladatele Luigi R.-ho (v. hl. d. 13). Nar. r. 1809 v Neapoli, kde společně s bratrem svým nabyl hudebního vzdělání na tamější konservatoři San Pietro a Majella, byl pak učitelem zpěvu ve svém rodišti, později též hudebním ředitelem divadelním v Madridě a Lissaboně. Společně s bratrem svým složil následující spěvohry, které s velkým úspěchem byly provozovány: *L'impresario in angustie* (1829); *L'orfanello di Ginevra* (1828); *Il Colonabo*; *Monsieur Deschalmieux* (1835 v Benátkách); *Crispino e la comare* (Krysín a kmotra), která na našem jevišti stala se velmi oblíbeným kusem repertoáru. Samostatně složil opery: *La prigionie d'Edimburgo* (1839), která téměř na všech jevištích italských s pochvalou se potkala; *Michel Angelo e Rollo* (1841 ve Florenci); *Corrado d'Allamara* (1842 v Miláně); *Vallombra* (1843); *Isabella de Medici* (1845); *Estella di Murcia* (1846).

Ricklefs Friedrich Reinhard, dějepisec něm., nar. 1769 v Ovelgünne, † 1827 v Oldenburku. Byl sprvu prof., později rektorem gymnasia v Oldenburku. Sepsal: *Erinnerungen aus Mansos Leben* (v Oldenb. 1796); *Darstellung der Menschengeschichte* (2 sv., t. 1806—12, a doplňky k dlu tomu t. 1807 a 1810); *Ueber die Electrides* (t. 1820). Od r. 1813—15 redigoval časopis *Germania*.

Rididlo, něm. *Richtmaschine*, n. dělostřelečv nástroj se žroutu bez konce se skládajícím, pod koncem hlavně děla postavený, jímž předstřelce (popředník, *Vormeister*) hlavně střelby volně řídí, dávaje jí tím určitý směr a mohu ústí její dle libosti snížit nebo zvýšiti. (Léký.)

Rieger 1) Gottfried, hud. skladatel, nar. 1764 v rak. Slezsku, nabyl co páže hraběte Sedlnického důkladného vzdělání hudebního, zejména praktického, stal se pak zámeckým varhaníkem téhož šlechtice, a usadil se konečně trvale v Brně jakožto kapelník při stavovském divadle. Zde žil ještě v letech třicátých. Z přechetných jeho skladeb vyšly tiskem mnohé sonaty, variae, tria, kvarteta, koncerty pro klavír a j. Dále složil spěvohry: *Das wüthende Meer*; *Die Todtenglocke*; *Schuster Flick*; *Die vier Saucyarden*. Též složil mnoho mší, ofertorií, motet a jiných cír. skladeb, pak kantáty a oratorium *Thirga*. — 2) Frant. Ladislav R., (v. hl. d.). Když po skončení války rakousko-pruské a po pádu ministerstva Belcrediova dosedl na křeslo věci zahraničn. svob. pán Beust, Hře Rakouská vyrovnání uherským ve dvě roždělena byla a o to se jednalo, aby vedle státu Uherského s ostatními zemí před

puštěn a vypuštěn v Ůčechách přímé volby do říšské rady. Počátkem roku 1871 dosáhly politické smasky v Rakousku takofka svého vrcholku, R. však stál v čele státoprávní opozice české pevně a nezvratně na svém stanovisku, očekávaje klidně, co se dále dít bude. Tu povoláno pojednou 12. ún. ministerstvo Hohenwartovo, vyrovnání s Českým národem přislové, k němuž se již na půl léta před tím v krutých rozhodajících byly, ať potají, připravily chystaly, a R.ovi nastala nová doba činnosti politické. Nejprve podal R. k vysvání ministra Schöffle tomuto čestní vysvětlení, které směny sobě Ůčehové ve správě ústavní přejí, načež byv od ministra Hohenwarta povolán do Vídně předložil tomuto rozsáhlé promemoria, obsahující celý plán směna práva ústavního, kteréž uznání a šetření státního práva českého a uznání státoprávní osobnosti vyžaduje. Tyto první rysové fundamentálních článků byly, byt jen co podklad dalšího jednání, od Hohenwarta přijaty a na vyšším místě osnáměny. Když pak hr. Hohenwart mezi tím s ústaváskou radou říšskou byl zápas dosti tuhý statně provedl, odebral se k posvání jeho R. a hr. Clam-Martinice co náčelník strany historické šlechtý české do Vídně, a konali tam s ministerstvem Hohenwartovým mnohé a vícekrát opakované důkladné a namáhavé porady o upravení státního práva království českého, a jakým způsobem by konečně dlouho trvající spory s vládou k oboplnému spokojení rozřešeny býti mohly a bez ukrácení jiných samí právkutečných neb domnělých, nabytých ústavou dosavadní. Resultát těchto porad byla celá řada státních aktů a předloh zákonních pro směn český i pro radu říšskou, do níž by byli Ůčehové jen k vůli vyrovnání a zákonnému směnění ústavý vstupnutí měli, avšak jen pod ohradou proti všemu praesudikátu od samé říšské rady výslovně unanouc. Když porady ty, vedené za schválení koruny, byly v podstatě ukončeny, byl R. v delší audienzi od Jeho Veličenstva přijat. První sjevný ákas těchto úrad s ministerstvem Hohenwartovým byl památný císařský reskript ze dne 12. září 1871, jenž předložen byl 14. září českému směnu, a v němž slíbeno králem uznání práv koruny české a vyslovené přání, aby směn podal své návrhy, jakým způsobem by svazky království českého s veškerou říší způsobem všestranně spravedlivým a uspokojujícím uspořádány býti mohly. Za tím účelem byla svolena od směnu českého komise, jejíž práci se účastnili na prvním místě R. a Clam-Martinice, a od níž byly dle návrhů od nich ve Vídně vypracovány a vládou předběžně schválených definitivně formulovány a schváleny známé fundamentální články, jež pak byly přijaty od směnu jednohlasně, načež směm sám odročil se až na tu dobu, kdy dojde o těchto článcích císařské rozhodnutí. Mezi tím ale zhatil se stav věcí ve Vídně působením činitelů veřejnosti nepřístupných, velikým nátlakem sjevným i skrytým se strany prusko-německé — příkrým vystoupením politiků uherských, hlavně hraběte Lonyaye a hraběte Andrassyho — a budova vyrovnání, již již takofka hotova aneb aspoň ve všech podrobnostech pečlivě promyšlena a navržena, povalena opět — ve velké radě koruny, v níž Maďaři se odloučili Ůčechům za podporu, kterou ti to byli před tím věnovali státnímu právu uherskému, způsobivše takto praecedens, kteréž někdy může i jim se státi osudným, totiž to, že státníci jedné polovice říše osobili si hlas rozhodující o státním a ústavním právé v polovici druhé. Fundamentální články uznány touto radou koruny, t. j. převahou a prudkým útokem ministrů uherských proti obraně ministerstva císařského, hlavně proti poutivému hrab. Hohenwartovi, kterýž věrně držel se zásad své již na vyšších místech přijatých, za

říši nebezpečné, a Ůčehové měli býti vysvání, by se jich sřekli dobrovolně — podrobili sebe a právo království českého právomocnému rozhodnutí rady říšské. R. a hr. Clam-Martinice povolání opět do Vídně a předloženi jim tento návrh a návrh reskriptu nového, v němž podstatně zásady druhého reskriptu, již dříve s jich svolením vypracovaného, byly na rub obráceny, a zástupcové Ůchů měli k tomu dáti své svolení. Nemohouce tak učiniti ani podle přesvědčení, aniž majíce k tomu práva a mandátu, a vidouce nesbýt podali skrze min. Hohenwarta koruně promemoria, v němž ještě jednou varovali před zrušením všech dosavadních příprav a úmluv stran vyrovnání, ukazující k povážlivému ořesení obeoné důvěry a možným následkům záhubným. Avšak vše to bylo již marné. Hrabě Hohenwart, co muž povahy čestné, citě se zavázána úmluvami, nechtěl se propůjčiti k provádění jiných zásad politických a složil ministerstvo, nazvané ne bes práva ministerstvem poutivců, ku kterémuž kroku se přidali druhové jeho Habětinek, Jireček, Schöffle a Scholl, načež sřícena prosatimáná vláda, v níž účastnili se jen Holzgethan a Polák Grocholaki. Konečně vráceno se zase k staré politice německo-ústavácké, a směm český vysván reskriptem ze dne 30. října — kterýmž předložil reskript ze dne 12. září byl v podstatě své zrušen — obeslati říšskou radu, a utvoření nového ministerstva vloženo, když pokus s baronem Kellersperkem se nezdařil, do rukou knížete Adolfa Auersperga. Nové ministerstvo přijalo do programu svého zrušení samých sbytků federalistické povahy dosavadního práva ústavního zavedením voleb přímých do rady říšské na místě zástupců volených od směmí samských. Tak smazeny opět všechny konečného zdaru již tak blízké práce a snahy R. a hr. Clam-Martinice. Avšak národ uměl oceniti práce jich, s mnohým sebesapřením a mnohou obětí hmotnou konané, a projevil uznání a díky způsobu romanitými. Když přijel R. po smazeném vyrovnání s Vídně zpět, vyšla mu celá Praha s nadšením vřtíce na nádraží; když pak do povosu svého sedal, vypřaženy s něho koně, a vůdce národa byl vesen od českých studentů kolem sochy sv. Václava na Václavském náměstí do svého přibýtku za nepřetržitého provolávání „sláva.“ Velkolepý tento výjev byl důkazem, že národ český nepřestal a nepřestane nikdy skládati veškerou svou důvěru v prvního obháje svých národních práv, a že lze s upřímnou láskou k mužů, jehož celý život zasvěcený vlasti jest fádou dlouhých zápasů, s nichž, Bůh dā, jednou národ náš vítěsně vyjítí musl. — Mezi četnými novějšími podobiznami R.ovými jest nejzdařilejší jeho obraz ve *Sebestosoru* r. 1872 č. 1.

Rietm Vilém Frídřich, hud. sklad., nar. v Čělědě v Durinsku r. 1779, † 20. dub. 1857 v Bremách. Maje nevědní nadání hud. dubní proslaval se jména ve hře na klavír tou měrou, že co desetiletý chlapec již ve veřejných koncertech vystupoval. Později dle přání dědova studoval v Lipsku práva, avšak láska k umění v něm svítězila, že oddal se zcela hudbě. Zjednav si brsy rozličnými skladbami klavírními pěkně jméno stal se r. 1807 varhaníkem v reformovaném chrámě v Lipsku, odkud roku 1814 povolán do Brém s varhaníka při tamějším hlavním chrámě a ředitele pěvecké akademie. V úřadech těchto setrval až do své smrti. R., jenž byl skladatelem důkladným a velmi vzdělaným, vydal tiakem: kvarteta a kvinteta pro smyč. nástroje, sónáty, variace, ronda, fantasie pro klavír a housle, církevní skladby, písně atd.

Rietmann Othmar, cestovatel něm., nar. 13. čna 1881 v Sv. Havle ve Švýcarsku, † tamže 6. srp. 9*

place, nar. 1800 v Štětutím u Lipka, † 1728 v Altdorfu. Žil sprvu co vychovatel v Kodani, posádjí ve Vídni, až 1707 povolán za prof. práv do Altdorfu. Takem vydal: *De veteris numismatis potentia et qualitate* (v Lipa. 1701); *Lebensbeschreibung des Kaisers Leopold des Grossen* (v Kolíně n. R. 1708); *Lebensbesch. des Kaisers Joseph I.* (t. 1712); *Einkleitung in die österreichischen Historien* (ve Virep. 1713); *De eo quod factum est circa galcanm* (v Altdorfu 1726) a mn. j.

Riposte fr., v umění šermířákem obdob nebo odek, jímž bod nebo sek protivníkřv se stíhnu neb s krytu odvětuje. R-e doublee jest obdob na obdob, nebo odek na odek, a vzniká tankráte, vede-li se po období nebo odeku opětňý bod čili sek.

Čekj.

Ristić Jovan, ministr zahran. záležitostí v Srbaku, nar. se r. 1840 v Kragujevci s rodičů chudých. Po skončení v Bělehradě studii odešel nejprve do Heidelbergu a studoval tam vědy filosofické, posádjí navštěvoval universitu Berlínskou a ukončil studie své v Paříži. Vrátil se do Srbaku vstoupil hned do státní služby a už r. 1858 byl přednostou (zásluhám) odboru policejního v ministerstvu nitra. R. 1860 přidělen byl k deputaci, jenž měla některé spory s Portou vyrovnati. Když kníže Michal Obrenovič vládu v Srbaku nastoupil, ustanovil r. 1861 R-e zástupcem své vlády u tureckého dvoru v Cařihradě. Již r. 1862 prokřásal vlastní své platnou službu svou obařelostí, s jakou vedl vyjednávání o sado-studiích, kterého Srbako od Porty za bombardování Bělehrada požadovalo. Další zásluhy dobyl sobě R. vyjednáváním, jehož výsledkem bylo odstoupení všech v Srbaku nalezajících se pevností Srbům. Jen R-ově diplomatické dovednosti mohlo se takového něco podařiti, a to usnul i sám kníže, nasýraje ho v svém vlastnoručním listu *Seoij pravou rukou*. Dne 2. list. 1867 propuštěn od knížete Garašanina a R. jmenován ministrem zahranických záležitostí. Jmenování to bylo jaksi snamením, že se teď rozhodně Srbako záležitosti křestanův tureckých ujme. Něméné byly i tehdejší naděje všech vlastenců předčasně! R. vrátil se sice do Bělehradu, ale nemoha se s ministrem Nikolou Christićem o sestavení nového ministerstva shodnouti ustoupil překážkám, které se jeho působení v cestu klady. Kníže maje na to, že osudná chvíle tak blízka není, jmenoval Petromijeviče minist. zahranických záležitostí, a R. nastoupil sátm cestu ke všem cílům dvorům, s nimiž měl předběžná vyjednávání o přestání konsulatní jurisdikce v kníž. Srbákem započít. V Petrohradě stihla R-e správa o úkladném savařžení knížete Michala, a zároveň mu od prozatímné vlády srbské uloženo, aby s Paříží nově svoleného knížete Milana Obrenoviče do vlasti přivedl. Vrátil se s svolením národa do téže navštívané vlasti byl R. od národní skupštiny 20. čna 1868 vedle Blaznavce a Gavriloviče za člena náměstnictví zvolen, kterýž důležitý úřad zastával až do plnoletí knížete Milana svědomitě k blahu vlasti. Když pak kníže Milan r. 1872 sám vládu ujal, jmenoval R-e ministrem zahranických záležitostí. R. je na ten čas prvim státníkem srbským a další nynější vlády srbské. Jej kráší vlastnosti, jaké se shůdka u tak vznešených osob nalezají. Jen vysoké vzdělání věnuje R. své prádné chvíli i národní literatuře. Od něho máme r. 1852 vydané dílo: *Die neue Literatur der Serben*. V *Glasniku društva srbské slovesnosti*, jehož členem R. jest, nalezají se četné jím sepsané články nejvíce obsahu historického. R. 1860 napsal dvě politická studie: *Zákonnost a Reforma v Bržii*. R. 1872 vydal R.

Bombardanje Beograda, kterýžto veledůležitý spis obsahuje mimo nářt novější historie srbské též sbírku diplomatických listin vedle mnoha soukromých dopisů knížete Michala Obrenoviče R-ovi, tehdež vyslanec v Cařihradě, poslaných. Čistý výnos s prodeje knihy věnoval R. na postavení pomníku nezapomenutelnému knížeti. 32.

Rittershaus Friedr. Emil, současný něm. básník, nar. se 8. dub. 1834 v Harmenu, kde dosud žije, studoval reálku ve svém rodišti, a oddav se kupectví procestoval Německo, Anglii, Holandsko, Francii, Belgii a Švýcarsko. R. 1852 stal se spolupracovníkem na Prutsově *Deutsches Museum*, učniv se již před tm známým mnohými básněmi příležitostnými. Jeho *Gedichte* (4. vyd. ve Vratislavě 1871) pronasují sdrávý nášor světa a hluboký cit. Za války německo-francouzské sepsal mnoho básní vlasteneckých a válečných písní, které bray velkého rozšíření došly. R. 1870 vydal v Lipaku *Freimaurerische Dichtungen* a r. 1871 *Neue Gedichte*.

Rittinger, Petr rytíř, horařik a strojník, nar. 23. led. 1811 v Novém Jičíně na Moravě s rodičů chudobných. Že záhy osiřel a již v útlém věku svlátní vtip a dychtivost po učení na jevo dával, ujaly se ho některé osoby dobročinné a staraly se o jeho další vychování a vzdělání. Dán tudíž na gymnasium do Lipníka, a skončiv studie tamní poslán jest do Olomouce, kdež odbyl studie filosofické a právnické, byv tu i tam vědy mezi nejvýtečnějšími spolužáky, sčkoliv nemalou část času svého obětovati musel soukromému vyučování sa přičinou potřebné výživy své. V Olomouci navštěvoval vedle filosofických a právnických čtení také přednášky o hospodářství a spravování statků posemakých na akademii stavovské a prospěl u věci této v té míře, že připravoval jiné spolužáky a úředníky hospodářské ke akončkám, jichž se tehdež vyhledávalo při každém, kdo chtěl sřizen býti na venku v správě hospodářské a administrativní. — Obíraje se při tom všem svláště také studii matematickými a fyzikálními přešel R. po skončení právec na hornicko-lesnickou akademii v Štávnici (v Uhřích); i zde vynikal nad ostatní posluchače a mřval soukromé přednášky o vyšší matematice a rejsování perspektivním, a pokusil se již tehdež také na poli spisovatelském, vydada r. 1839 ve Vídni pojednání *Freie Perspektivzeichnung*, jež oddal tehdejšímu prezidentovi dvorské komory bažské a mincovní, známému Longinovi knížeti s Lobkovic. Skončiv R. t. r. s nejlepším prospěchem své studie hornické byl ihned na začátku r. 1840 jmenován inžektorem pucherem v Štávnici, a učiniv tu mnohě platné opravy týkající se vypracování a vzdělávání (prejtvání) ková vedl také r. 1843 vrchní správu na tak avaném Vindšachtu a Štávnici. R. 1848 poslán jest R. do Brandýska v Čechách, aby řídil práce při erárním šorfování uhlí kamenného v Čechách a na Moravě. R. 1849 svěřena jest mu správa vrchního úřadu horního v Jáchimově, kdež působil k vysvěžení a svelebení tamních hor tak platně, že mimo jiné rada a obec města toho r. 1864, uznávaje jeho nevřední zásluhy u věci té, jmenovala jej čestným měšťanem Jáchimovským. R. 1860 pověřen jest R. za odborního radního v ministerium pro zeměvzdělání a hornictví v oddělení hutnickém a stavitelském, r. 1864 jmenován titulárním a r. 1868 skutečným radou v ministerium financí, v němž setrval až do 1. kv. 1872, přestoupiv na to v téže hodnosti k nové zřizované ministerium zeměvzdělání a hornictví, i však po delší churavosti již 7. pros. 1872 k veliké strátě vědy i praktické služby hornické. — R. byl nejen jedním s předních anatelů a vzácných dělníků

l' Astrologie judiciaire (tamt. 1668); *Opera philosophica* (v Genevě 1664); *Les incertains* (tamt. 1672).

Rodvic. Toho jména přicházejí v Čechách v XVI. a XVII. stol. dvě rodiny šlechtické, s Míšně a Lužice sem přišlé, totiž: a) R-ové s Friden-dorfu; ti to drželi uprostřed XVI. století statky Švojku, pak Lipé v Látom., jakož čteme v tituláři s r. 1556 Hendricha R-e na Švojce a jiného Hendricha R-e na Lipém, s nichž onen semšel r. 1578, stástaviv kšaftem statek Švojku synům Fri-drichovi a Petrovi s tou výminkou, aby vy-platili sestrám svým Anně a Lukrecii věno slušné a chovali náležitě matku svou na Švojce. V tit. s r. 1589 připomínají se bratři nadepsaní jako páni na Švojce, s nichž Fridrich R. ještě téhož roku prodal několik poddaných v Brništi Adamovi Blentovi a r. 1591 celý statek Švojku Barboře Var-tenberkové s Lobkovic. Rodina tato připomíná se v Čechách ještě v minulém stol. — b) R-ové s Rod-vic; tato rodina přichází v Čechách, kdež jmenovitě Karel Hendrich R. s R., hleďíc k tomu, že ro-dina tato někdy v Čechách již usedlá byla, s při-volením císa. Leopolda I. r. 1663 přijat jest za oby-vatele král. Čes., načež koupil r. 1665 statek Drach-kov od Jana Václ. Novohradského s Kolovrat. — Na začátku XVIII. stol. držel Karel R. s R. statek Horní a Dolní Ebersdorf, jež však r. 1718 prodal Janovi V. hrab. Gallasovi. R. 1743 učinil přislaní k semi a věrnosti dědičně Jan Ignác R., posději však nechtěme rodinu tu v registrech stavů českých, ačkoliv květila za hranicemi ještě za našich časů. *Ra.*

Röbling John A., genialní stavitel mostů po-věsti světové, nar. 12. čna 1806 v Mithlhausen v Du-rinkách. V rodišti svém studoval gymnasium a odešel pak na král. polytechniku Berlínskou; na to vstoupil do pruské státní služby a byl delší čas vrchním do-zorcem veřejných staveb ve Vestfálsku. Roku 1831 odešel do sev. Ameriky, usadil se poblíž Pittsburgu v státu Pensylvanském a samostatněval se rolnictvím. Brzy ale našel příhodnější zaměstnání při upra-vování břehů Leavery, přítoku Ohia. Když se byl při stavbě kanálů, spojujících jezero Erieaké s Ohiem, vysnamenal, svěřeno mu vyměření železnice s Harri-sburgu přes pohoří Alleghanské do Pittsburgu, kterou práci k úplné spokojenosti vykonal. R. první použil železného drátu při stavbě mostu, a sice při stavbě mostu přes řeku Aleghanskou u Pittsburgu r. 1844. Podobné mosty vystavěl též přes Delawareký a Hud-sonský kanál r. 1848, posději most Neversinský a j. v. R. 1846 vystavěl první svůj železný most přes řeku Monongahela, jímž spojil smamenitě to-várnické místo Sligo s Pittsburgem. R. 1850 pře-sídlil se R. do Trentonu, v státu Novojerseyakém, a dokončil tam ve čtyřech letech stavbu velikého železného mostu přes Niagara, čímž spojil dráhu Newyorkskou s Greatwesternkanadskou. Posději vy-stavěl mimo mnohé jiné 1030 stop dlouhý most přes Ohio nedaleko Cincinnati. Poslední dílo jeho, jehož plán úplně vypracoval, byl visací most přes East-River, který spojovali měl New-York a protějším Brooklynem. Dokončení díla toho nebylo mu však dopřáno; když dohlížel k stavbě jeho, rozedřena mu noha, která mu odejmuta býti musila. Nežte se, jak třeba bylo, podlehl ráně té 22. čce 1869. Most East-Riverský dokončen za vedení nadějného jeho syna.

Röder Georg Vincenz, něm. skladatel, nar. 1780 v Rammungenu v dolních Frankách. R. projevoval již v mládí velikou náklonnost k hudbě, zvláště duchovní, a již 1798 stal se varhaníkem v augu-stinském klášteře v Münsterstadě. R. 1798 odešel do Virepurku, kde práva studoval; r. 1805 obdržel

místo při dvorní kapele tamtéž a zároveň jmenován ředitelem opery. R. 1814 byl dán do výslužby a žil nějaký čas co soukromník, ale r. 1830 povolán byl za ředitele opery do Augšpurku a r. 1837 za ředitele dvorního orchestru do Mnichova. Složil mnoho mší a oratorií. Z posledních nejvíce se chváli ora-toria *Messia* a *sv. Cecilie*. Mnoho to spracoval a vydal zvláštní aesthetiku hudby.

Röper Jan, současný botanik, byl nejprve pro-fesorem v Basleji, pak v Rostokách. Sepsal: *Enum-eratio Euphorbiarum, quas in Germania et Pannonia gignuntur* (v Gotinkách 1824); *De organis plan-tarum* (Basleji 1828); *De floribus et affinitatibus Bal-saminearum* (v Rostokách 1830). Díle něho nazývá se jeden řád rostlin *Röperia*.

Röseler Gottlieb Kristian Jindřich, něm. mathe-matik a bohoslovec, nar. r. 1740 v Štuttgartu, stal se r. 1767 prof. matematiky a fysiky na gymnasii v Štuttgartě a † tamtéž 1790. Sepsal: *Bibliothek der Kirchendiener in Uebersetzungen und Auszügen* (v Lips. 1776—1786); *Handbuch der praktischen Astronomie* (v Tubinkách 1788); *Beiträge zur Naturgeschichte von Württemberg* (tamt. 1788); *Anleitung zur Algebra* (v Štuttgartě 1789); *Würde und Wachsthum der Wissen-schaften* (v Štuttgartě 1789).

Roetscher Heinrich Theodor (v. hl. d.) † po dlouholeté, trapné nemoci 9. dub. 1871 v Berlíně.

Roháč, rohovník, fr. *courage a cornes* [uvrřák a korn], hradba rohová, něm. *Hornwerk*. Tak ve válečném pevnitelství nazýváme hradbu, v níž vnějším lícem (facy) dvou vedle sebe v jednom průčelí (frontu) ležících polobažtí rovně do sadu běží. Ukívá se jí v hrazení polním u hradeb otevřených sváště při řekách k tomu cíli, abychom seasilili čelí, před nímž se tak široké a rozsáhlé posemí rozkládá, že bychom pohnými jen lunetami nebo flejnami je brániti nemohli. *Čoký.*

Rohls Gerhard (v. hl. d.) vrátil se r. 1869 ze svých cest po Africe a žije ve Výmarnu. Ze samo-statných jeho děl, jež tiskem vydal, jmenujeme: *Reise durch Marokko, Uebersteigung des grossen Atlas u. s. w.* (v Brémách 1868, 2. vyd. 1869); *In Abyssynien* (tamt. 1869); *Land und Volk in Afrika* (tamt. 1870); *Von Tripoli nach Alexandrien* (tamt. 1871); *Mein erster Aufenthalt in Marokko und Reise südlich vom Atlas durch die Oasen Draa und Taflet* (tamt. 1873).

Rohovlád s Bělé, starožitná rodina vládycká, která květila v XV.—XVII. stol. ve východních Čechách, přišic se dle sídla Bělé v Bydžovsku. V při-běžích náboženských a válečných XV. stol. přichá-zejí zhusta členové rodiny té, stojící vedle jiných pánů, vládyk a panošť kraje Hradeckého a Chrudim-ského k straně kališnické a Poděbradské. Taktéž drželi R-ové času toho grunty šosovní v městech krajů těchto, a bývali v službách pánů a velmošků v krajích těch sboží dráček: pp. s Pernšteina, Smi-fic, Lípy a j. — Ku konci XV. stol. držel Mikuláš R. s B. vesnice Hažkovu Chotu, Bělu, Mokrou, Staronovodou a j. v Bydžovsku, kterýchž nabyl po Johance s Hustifan (snad manželce své), a prodal sboží to r. 1513 panu Vilímovi s Pernšteina na Par-dubicích. V druhé polovici XVI. stol. byl Jan R. s B. v drčení dvoru popl. v Levíně, jež r. 1589 prodal Salamině R-ové s Ryseuberku. V tit. s roku 1589 přichází mimo práv jmenovaného Jana R-a také Martin R. na Domouslavicích, pak Jiří Mat. R. s B. Na začátku XVII. stol. nepřichází více rodina ta v dekách, a podobá se, že zanikla v pro-dlení osudného století toho docela. *Ra.*

Rochefort, Victor Henri, hrabě de R.-Lucay, franc. politik, žurnalista a dram. básník, nar. se 30. led. 1830 v Paříži a jest synem markýze Claude

franká. — Dějiny. Kníže Karel našel při svém dosednutí na stolec (12. čce 1866) semi v stavu rozervaném, pokladnice státní téměř prázdné; v semi suflila cholera, a pro nesnad úrody hrozil obyvateľstvu v přístihu roce hlad. Jediná strana „červených“ byla přiznava novému knížeti, kdežto strana „bílých“ mu nepřála. Spory mezi těmito stranami stále se opakující, fevnivost přivrženčů Kusových na vládu, a vůbec stálé směny ministerské charakterisují neuzrálé dosud poměry politické v R-i za posledních 10 let. Teprv když kníže Karel v jednom listu svém, zasláném do *Augsburger Allgemeine Zeitung*, pohrozil, že raději semi opustí, než aby hřídkou choutek té neb oné strany byl, přivedena byla velká část obyvateľstva k lepšimu poznání, a 23. bř. 1871 dostalo se k veslu konservativní ministerstvo Catargi-Costaforu, od něhož sem rozumnou správu očekává.

Romé de l' Isle Jean Baptiste Louis, mineralog franc., nar. se 26. srp. 1736 v Gray ve Franche-Comté a † 1790 v Paříži. R. 1757 odebral se co sekretář dělostřeleckého a genij. sboru do Indie, upadl u Pondichéry do „sajeti anglického, žil nějaký čas v Trankebaru, na sv. Tomáši a v Číně, načež se r. 1764 do Paříže navrátíl, kdež se mu král. penze jakožt' značné podpory od M. d' Ennery dostalo. Z četných spisů jeho vynikají zvláště: *Essai de cristallographie* (Paris 1772); *Cristallographie ou Description des formes propres à tous les corps du règne mineral etc.* (s atlasem o 3 sv., Paříž 1783); *Sur les alterations qui surviennent naturellement à différentes mines métalliques et particulièrement aux pyrites martiales* (Act. Acad. 1776); *Sur les terres simples et particulièrement les terres absorbables* (Journ. phys. XVII. 1781); *Sur le bec de seche dans l'ambre gris* (ib. XXV. 1784); *De antiquorum alabastris et carnis quibusdam lapidibus, quos recentiores alabastris nomine appellaverunt* (Nov. Act. Acad. Nat. Cur. VI. 1778) a j. v.

Rondeau (v. hl. d.) smamená tolik co „okružná básně;“ verše čili fádky mohou dle básníkovy vůle býti též veskrse trochaické; slabik se útá někdy pouze osm a devět. Obsah básně jest nejčastěji bodrý a žertovný. Příklad: *Náhrbek* od Fr. Donchy (Květy 1867 č. 11.). Co Sušil v své *Prosvodě* složil na ukásku pro r. (jemuž dal český název kolo), jest formou spíše triolet.

Ronchi Salvatore Maria, lékař italský, nar. 12. list. 1768 v Neapoli a † tamže 25. pros. 1840. Byl profesorem medicíny, posádjí lučby na universitě Neapolské a řídil tamtéž medic. kliniku. Tiskem vydal: *Analisi delle acque della solfatara di Pozzuoli*; *Annotazione alla farmacia e materia medica di Wylie*; mimo to mnohé menší práce s-oboru lékařství.

Roon Albrecht (v. hl. d.), hrabě, byl jmenován r. 1866 generálem infanterie a doprovázel krále na výpravu do Čech. Skvělý jeho organizační talent osvědčil se výborně za výpravy r. 1870 a 1871. V nanáší zásluh jeho o vojenství pruské byl povýšen od Něm. císaře 16. čna 1871 do dědičného stavu hrabědcho a udělena mu část sněmem povolené státní odměny.

Roppelt Jan Baptista Jiří, benediktín, nar. 17. pros. 1844 v Bamberku, † tamže 11. ún. 1814. Některý čas trávil v benediktinském klášteře v Banzu, posádjí žil v Bamberku, kdež na universitě prof. fysiky a matematiky byl. Z pera jeho máme: *Institutio de calculo literali et analysi* (Bamb. 1763); a *Systema universalis matheseos* (ib. 1794).

Roqueplan Louis Victor Nestor (v. hl. d.). Materiálními rozpaky přinucen vydal se brzy fedi- telství komické opery a pracoval hlavně pro Con-

stitutionnel. Léška k divadlu přimála jej k sekoupení divadla *Chateletského*, které v dům národní opery přeměnití samýšlel. Plán ten se mu však nezdařil, a mrsutostí s toho všešlé mnoho k urychlení jeho smrti přispěly. † 29. dub. 1870 v Paříži.

Roscoe Henry Enfield, lučebník angl., nar. se 7. led. 1833 v Londýně, studoval v Heidelbergu a jest nyní doktorem filosofie a profesorem lučby na Owen-College v Manchesteru. Z pera jeho jsou: *On the absorption of chlorine in Water* (Journ. of Chemis. Soc. VIII. 1856); *Some chemical facts respecting the atmosphere of hydrochloric acid and ammonia in water* (1860); *On the composition of the aqueous acids of constant boiling point* (1860) a, mn. j. věd. článků s-oboru lučby.

Rose 1) Ferdinand, doktor medicíny, praktický lékař a městský fysik ve Viamaru, nar. se 26. čna 1809 a † 18. bř. 1861. Napsal: *Diss. de albumine, ejusque cum oxydis metallorum consubio* (1833). — 2) Adolf R., doktor filosofie, nar. se r. 1811 ve Viamaru, byl od r. 1841 až do r. 1856 lučebníkem v Hermannově továrně v Schönebecku, posádjí feditелеm luč. továrny v Schönlínkách ve věv. Brunšvickém. Od něho jest: *Über die Verbindung des Schwefelsäurehydrats mit Sticksäureoxydgas* (Pogg. Ann. t. 1840) a *Über d. Antimonoxyd* (ib. LIII. 1841).

— 3) Edmund, doktor medicíny a prakt. lékař v Berlíně, nar. tamže r. 1836. Napsal: *Diss. de cantharico* (1858); *Über d. Wirken der wesentlichen Bestandth. der Wurmbülthen* (1859); *Über die Farbenähnlichkeit durch Genuss von Stannösäure* (1860) a *Über stehende Farbensetzungen* (Gräfe's Archiv VII. 1860).

Rosenkranz Karl (v. hl. d.) uveřejnil v posledním čase ještě následující spisy: *Epilogomena zur Wissenschaft der logischen Ideen* (v Královci 1862); *Diderots Leben und Werke* (v Lipsku 1866, 2 sv.); *Hegels Naturphilosophie* (1868); *Hegel als Nationalphilosoph* (1870).

Roschmann 1) Antonín, něm. spis., nar. se ok. 1710 v Tirolsku, studoval práva a stal se posádjí historiografem Tirolska, jakož i archivářem university Inšprucké. Sepsal: *Regnum animale, vegetabile et minerale Tyrolense* (v Inšp. 1788); *Bella Romanorum in Rhaetia vel ejus vicinia* (ve Vídni 1788); *Valtidentia urbs, Augusti Colonia a tembris eruta* (v Ulmu 1745) a j. † 1765. — Syn jeho 2) Cassian Anton (v. hl. d.) sepsal *Geschichte von Tyrol* (ve Vídni 1792—1802).

Ross Jan Fridrich, nar. 1757 v Steinbockenheimu ve Falci, byl učitelem na akadem. paedagogium v Giesenu, potom prof. dějepisu tamtéž, † 1804. Sepsal: *Beiträge zur historischen Kritik* (v Giesenu 1794); *Probleme aus der alten und neuen Geschichte* (tamž. 1798) a *Geschichte des Deutschlandes* (v Giesenu 1794—96).

Rosse Lawrence William Parsons (v. hl. d.) † 1. listop. 1867. Vydal 1867 proti Brightovi, jehožto zásady R-ově aristokratické povaze sdělly se směřovat ku komunismu, spis *A few words on the relation of landlord and tenant in Ireland* (v Londýně 1866).

Rossetti Dante Gabriel (v. hl. d.) proslavil se též jako angl. básník a překladatel staroitalských básníků, zejména pak co výborný komentátor Danteův. Sepsal: *Early Italian poets, from Cioello D'Alcamo to Dante* (1861) a *Translation of Dante's Vita Nuova* (1866). Síršimu obecenstvu se učinil známým se svými *Poems* (v Lond. 1870), jimiž si trvalou básnickou pověst založil. Na básních těchto chváíl se plastičnost formy i síla a melodičnost řeči, slučující něžný, někdy až mystický cit se sdruvým praktickým náorem.

škole (1806) a pak na vojenském. Kdy se narodil a zemřel, není nám povídáno. Ze spisů, jež vydal, jsou: *Tableaux historiques des propriétés et phénomènes de l'air etc.* (Pař. 1784); *Descript. des machines électriques à toffetas* (Ib. 1785); *Sur l'électricité appliquée aux végétaux* (Journ. phys. XXXV. 1790); *Descript. d'un instrument au moyen duquel on peut rétablir la respiration* (Ib. XXXVI. 1790).

Roussseau 1) Johann Baptist (v. hl. d.) šil poslední čas v zaspomenutí a nuzných poměrech v Kolíně, kdež † 8. Hj. 1867. — 2) Lovell H. R., jeden z nejzaslouhilejších důstojníků severom. Unie, nar. 1820 v hrab. Lincolnském pobíhá Lengar. Pocházel ze staré hugenotské rodiny, která po zrušení ediktu Nanteského s Francie do sev. Ameriky se vystěhovala. Otec jeho byl přibuzným gener. Williama Henryho Harrisona, který se r. 1813 ve válce proti Angličanům vysnamenal a 1840 od strany Whigů velkou většinou hlasů za devátého prezidenta Spojených Států zvolen byl. R. 1841 přestěhoval se R. do státu Indiana a věnoval se zde právní praxi; bral vždy vřelý podíl na politice a byl třikrát zvolen do státního sboru zákonodárného. Za války mexikánské vstoupil do vojska a dosáhl stupně kapitána. R. 1861 vrátil se do Kentucky, kde se v Louisville, na řece Ohio, usadil. R. 1861 vzdal se místa v senátu, které byl v státu Kentucky zastával, a připojil se k vojsku Unie. R. náležel k straně tak zvaných „demokratů války“ a vysnamenal se v mnohých pětích jménován byl v Hjuu téhož roku brigádním generálem dobrovolníků. R. 1862 mnoho přispěl k vítězství generála Mac Ooka u Perryville nad sboufeneš, a byl za to na generálmajora povýšen. Podobně vysnamenal se v třídenní krvavé bitvě u Murfreesborouhu r. 1868. Po skončení této války byl R. až do r. 1866 na kongresu poslancem za stát Kentucky, a náležel vždy ku straně Andrew Johnsona. R. 1867 byl jmenován brigádním generálem a do Alasky přesazen. Později obdržel od prezidenta Johnsona místo v Novém Orleansu (na místě generála Sheridanova), a vrchní velitelství jižních departementů (Departement of South). V oběhém tomto a velice zodpovědném postavení získal si přec četné přátele, † ale brzo, 7. led. 1869, tamtéž, po krátké ale bolestné nemoci.

Roussset François, tělesný lékař vévody Nemourského, jenž šil ku konci XVI. stol., byl první, jenž dokázal možnost pupkořesu. Sepsal *Traité nouveau de l'hysterotomomie, ou enfancement oesierien* (v Pařii 1661, ve Frankf. nad M. 1662).

Roussier Pierre Joseph, kněz a proslulý své doby hudební spisovatel, nar. se v Marceillu r. 1716; † v Pařii 1798. Sepsal: *Traité des accords et de leur succession* (v Pařii 1764); *Mémoires sur la musique des anciens* (tamt. 1770); *Notes et observations sur la musique des Chinois* (tamt. 1779) a j.

Roustan Antoine Jacques, spisovatel franc., nar. v Genevě r. 1784, † tamtéž 18. čna 1808. R. 1764 odebral se do Londýna, kde sůstav až do r. 1790 přímými mravy svými neméně i co výtečný kasatel nabyl velké obliby a věznosti. Po té meškal, až do své smrti ve svém rodišti. Přední jeho spisy jsou tyto: *Offrande aux autels de la patrie* s posorhodnou kapitolou *Défense du christianisme*, proti níž ostře vystoupil sám Voltaire ve svých *Démonstrations des pasteurs de Gêvaudan* (Amsterod. 1764); *Lettres sur l'état présent du christianisme* (Londýn 1768, doplněk tamt. 1771); *Catéchisme raisonné de la religion chrétienne* (tamt. 1788); *Abrégé de l'histoire universelle* (Pařii 1789—90, 9 sv.); společně s Vernešem sepsal *Histoire de Genève*, která však nevyšla tiskem.

Roux Augustin, lékař v Pařii a prof. farmacie, člen akademie v Bordenuxu, narozen 26. led. 1796 v Bordenuxu, † 28. čna 1776 v Pařii. Od roku 1764—1776 byl redaktorem časopisu lékařského od Vandarmonda založeného. Sepsal: *Recherches sur les moyens de refroidir les liqueurs* (v Pař. 1758); *Mémoires de chimie* (1764); *Histoire nat. des pierres et des minéraux* (1881).

Roux Charles, výtečný strojník, který mnoho cestoval a pak v Pařii samostatně se usadil. Nar. 1. led. 1770, čas jeho úmrtí nám není znám. Jeť vynálezce stroje *Pompe invisible* zvaného a v Glib. *annales* XXVIII, str. 244 a XXIX, str. 470 vyobrazeného; jakož i uranografického stroje, o němž vydal spis *Panorama céleste ou Description et usage du mécanisme uranographique* (Pař. 1847).

Rouyer Franz Kenrad, nar. se 18. srp. 1727, byl prof. mathem. a fysiky na Joachimovském gymnasiu v Berlíně od r. 1768—1788, načež odešel dán na odpočinek. Zemřel 24. ledna 1802 v Berlíně. Sepsal: *Korte Gründe der Rechenkunst* (Berlín 1766), pak *Mathemat. Lehrbuch a Entwurf der Naturlehre* (1778).

Rovida Cesare nar. se 19. máj 1786 v Miláně, kdež vykonav studia stal se prof. mathem. na lyceu di Porta Nuova r. 1819. Sepsal v italské řeči *Soluzioni di 210 problemi d'algebra e di geometria analitica*. Mimo to přeložil E. G. Fischerova *Lehrbuch der Physik* do italského.

Roxburgh William narodil se 29. čna 1769 v Underwoodu, byl dr. medicíny, před tím chirurgem v hospitalu u sv. Jiří a r. 1781 ve východní Indii v Samulootahnu; r. 1798—1814 byl ředitelem botanické zahrady v Kalkutě, odkud se vrátil do Evropy a † 10. dub. 1815 v Edinburgu. Zbýval se mnoho s botanikou a meteorologií a vydal dva spisy: *Meteorolog. diary kept at Fort St. George* (1776—77), pak *Meteorolog. diary etc. from March* (1777) to March (1778).

Roye, François de, učený právník franc., nar. v Angersu, kde také † r. 1886. Byl profesorem na právnické fakultě svého rodiště a vynikajícím členem tamější akademie, o jejíž založení platně měl zásluhy. Ze spisů jeho významnější: *De jure patronatus et de juribus honorificis in ecclesia* (Angers 1667, Nantes 1748); *De missis dominicis, eorum officio et potestate* (Angers 1672, Benátky 1773), nejlepší jeho dílo; *Canonici juris institutiones* (Pařii 1681).

Rozen 1) Willem Fredrik van, holandský malíř z Harlemu, šijel v prostředku XVII. stol., stal se později dvorním malířem a ředitelem malířské akademie, a proslavil se obrazy představujícími ovoce a květiny, i sátiikmi. † v Berlíně 1728. — 2) Adrian van R., holandský botanik šijel v XVIII. století, byl ředitelem botanické zahrady v Lejdě. Sepsal: *De anatome et demonstratione plantarum* (v Lejdě 1728) a *Floras Leid. prodromus* (tamt. 1840). Dle něho nazval Linné jeden druh tropických kařů *Royena*.

Royle John Forbes, nar. se r. 1800 v Cawnpuru ve východní Indii, dr. medicíny, v letech 1822—1831 byl polním lékařem u britské armády ve východní Indii a zároveň ředitelem botan. zahrady v Saharanpuru, odkud se odebral do Evropy a byl r. 1837—1866 prof. de Materia medica na Kings-College v Londýně, kdež po 2 letech (1868) zemřel. Přinesl sebou mnoho rostlin z Indie a popsal floru pohoří Himalajského ve spise: *Illustrations of the botany and natural history of the Himalaya Mountains and Cashmere* (Londýn 1839), pak *Manual of materia medica* (1846).

Jest starý hřbitov, od zdejších obyvatelů „madjar-eko groblje“ svaný. Velmi shusta bývají zde vykopány starověkosti z různých dob. R. 1848 a poslé, když kníže Michal Obrenović vládu nastoupil, pokoušela se vláda srbská o to, aby se zde zase ruda kopati začala, ale všechny pokusy okázaly se býti marnými, jednak pro nedostatek horníků, a jednak pro slabé finance. Veliká budoucnost však očekává tento hornický kraj.

Rudná Glava, ves v kníž. Srbském, kr. Krajinakém, leží při řece Šajca a má 950 obyv., skoro samých Rumunů, a smířčí soud. Severovýchodně vzdálen 3/4 hod. od vesnice a na levém břehu Šajky táhne se pohoří R. G. Zde na místě Okno (Šachta) navraném nalézá se ložisko výborného magnetového železa. Za starodávna dobývala se tu měď, a nyní ustoupila vláda srbská R-nou G-vu s Majdanpekem jistému anglickému družstvu na 90 let v užívání. 89.

Ruete Christian Georg Theodor (v. hl. d.) byl r. 1863 zvolen za rektora university Lipské. Z ostatních jeho spisů důležitější jsou: *Beiträge zur Physiologie des Fiebers* (1852 v Gotinkách); *Über die Grundregeln des therapeutischen Verfahrens* (Lips. 1852), a keč při inauguraci za rektora Lipské university 31. H. 1868 *Über die Existenz der Seele vom naturwissenschaftlichen Standpunkte*. Zemřel 23. čna 1867.

Ruffier Vojtěch (v. hl. d.) † 15. čna 1870.

Ruffio Vincenz, vynikající skladatel ital. XVI. století, současník Palestrinův, rodem z Neapole. Byl kapelníkem v hlavním chrámu Mlánském, posléžij třeť řád zastával ve svém rodišti. Skladby jeho byly velmi věšny, a vyšeše takem v letech 1550—83 dočkaly se posléžij několika vydání; jsou to zejména rozličné sbírky mší, motet a madrigalů.

Ruffy, Antoine de, dějepisec franc., nar. v Marseille r. 1607, † tamže 8. dub. 1669. Vynikaje příkladnou poctivostí byl ve svém rodišti předsednic soudu, a r. 1664 jmenován od Ludvíka XIV. státním radou. Z dějepisných jeho děl jest nejlepší důkladný dějepis roditiš jeho *Histoire de Marseille depuis sa fondation* (Mar. 1642, 2. román. vyd. tamt. 1696), dále *Histoire des comtes de Provence depuis 934 jusqu'en 1490* (Aix 1655); *Vie de Gaspard de Simiane, chevalier de La Côte* (t. 1655).

Ruhland Reinhold Ludvík, nar. 16. dub. 1786 v Ulmu, byl r. 1809 drem medicíny v Landshutu a od r. 1810—1817 členem a pak adjunktem učené společnosti v Mnichově, kdež jej choroba myslí zastihla, až 23. dub. 1827 v Ulmu zemřel. Známé jeho spisy jsou: *De nutritione plantarum* (Mnichov 1810); *System der allgemeinen Chemie oder über den chemischen Process* (Berlín a Stettín 1818); *Über eine neue Art, Luft zu galvanisiren und galvan. Ketten mit + und — elektrisch-gestalteten Pflanzenversetzen* (Gehlen's Journal 1810); *Über den Gegensatz der Elektr. und des Chemismus*; *Fragmente zu einer Theorie der Oxidation* (Schweigg. Journ. 1811); *Über den Ursprung der Meteorsteine* (1812); *Über den Einfluss des Lichts auf die Erde*, a mnoho jiných článků podaných ve Schweigg. časopis.

Ruhmkorff Heinrich Daniel, slavný mechanik, nar. se 1803 v Hannoveru, kde se i v mechanice vzdělal. R. 1869 usadil se v Londýně. R. 1844 zhotovil thermo-elektrický aparát, který strojím svým nad jiné téhož druhu značně vynikal. R. 1849 zhotovil jiný stroj, aby polarisací magnetismem dokázal. Všeobecný stroj jeho indukční objevil se poprvé na mezinárodní výstavě r. 1855, a R. byl za tento náles svj mnohými medailonmi vyznamenán.

Ruchat Abraham, spisovatel franc., nar. okolo roku 1680, † v Lausanne 29. září 1740. Byl nej-

prvé pastorem v Aibonne, od r. 1731 profesorem na akademii Lausannské. Přední jeho spisy jsou: *Grammatica hebraica* (Lejda 1707); *Histoire ecclésiastique du pays de Vaud* (Bern 1707, nové vyd. v Lausanne 1842); *Les délices de la Suisse* (Lejda 1716, 4. sv., pod pseudonymem G. Kypseel, 4. vyd. v Neuchâtelu 1778, 2. sv.); *Histoire de la réformation de la Suisse, 1516—1556* (Genève 1727—40, 6 sv.), důkladné avšak dosti stranické dílo; pokračování jeho až do r. 1566 stálo v rukopise v Bernské knihovně, kde také se uschovává jeho *Histoire générale de la Suisse jusqu'en 1516*; *Poids mesures et monnaies dont il est parlé dans la Sainte-Ecriture* (Lausanne 1748).

Rückert Leopold Immanuel (v. hl. d.) † se tajný círk. rada v Jeně 9. dub. 1871.

Rüffer Eduard (v. hl. d.) účastnil se části polního tažení r. 1866 co správodaj *Politiky*, a to s nemalým osobním nebezpečenstvím, poněvadž nebyl příslušníkem rakouským, načež uveřejnil v témtě časopise celou řadu vojenských studií, jakýmiž od té doby nepřestal se zanášeti. R. 1868 vyšla od něho u Schneidra a Pecha v Budyšině vojenská kniha *Die Balkanhalbinsel und ihre Völker*, která pak v ital. překladu vyšla v Zadru v časop. *Il Nazionale*. Téhož roku přiměl svého přítele Emanuela Kitzla k založení časop. *Correspondance slave*, jehož po delší čas byl pilným spolupracovníkem. R. 1869 vydal R. na svj náklad *Die Strategen und die Strategie der neuesten Zeit*, kteréž dílo na sebe obrátilo nemalou pozornost. Téhož roku vyšlo od něho v Prase jiné dílo, *Eine strategische Studie über Dalmatien, Montenegro, Bosnien und Herzegovina*, kteréž bylo do češtiny, italštiny a franštiny přeloženo. Ku kosei téhož roku založil, ve spolku nejprve s dr. Frant. Skrejšovským, pak s J. S. Skrejšovským, aby též v lidu českém podnítil myšlenku sbrojené obrany, *Vojenskou Bibliotéku*, s níž jmenovitě zasluhuji býti uvedeny *Všobecný válečný dějepis*, *Kniha o strategii a Moderní taktika*. R. 1879 založil R. konečně samostatný časopis vojenský *Žižka*, který však již v letě 1871 byl potlačen, načež vstoupil na jeho místo vojenský týdeník *Vlast*, vymáhající nemalých hmotných obětí. Téhož roku vydal ve Vídni nákladem dr. Jordana *Phantasiakrieg gegen Bussland*, v kterémto spise odsuzuje nesmyslné štvání jisté strany proti Rusku, radě Rakousku ku přátelství a spolku s Ruskem. Na to vydal v Prase nákladem F. Bartela vojenskohistorické dílo *Volka francousko-německá, politicko-strategický sepsání*. R. 1872 uvázal se R. sám v redakci a vedení listu *Correspondance slave*. Téhož roku vydal něm. román *Die letzten Tage von Alt-Oesterreich*. Na začátku r. 1873 vyšlo od R-a vojenské dílo franc. *La guerre de second empire contre l'Allemagne* nákladem J. S. Skrejšovského. Mimo to pracuje o některých populárních románech českých, jako: *Spiknutí Židů v Prase*, *Internacionála a j.* Za literární služby své v duchu slovanském obdržel R. komandérský kříž černohorského řádu Danilova. — Jest to obras mnohostranné neunavné činnosti literární, jež jame tuto nastínil; a jest zajisté málo spisovatelů, kteří by stejné obratně vládli trojím jazykem, jako vládné R. jazykem českým, německým a francouským.

Rüstow (v. hl. d.) 1) Wilhelm. Z novějších spisů jeho jmenujeme: *Die ersten Feldzüge Bonapartes in Italien und Deutschland 1796 und 1797* (v Curichu 1867); *Der deutsch-dänische Krieg 1861—1863* (tamt. 1864); *Der Krieg von 1866 in Deutschland und Italien politischmilitärisch* (tamtě 1867); *Der Krieg um die Rheingrenze* (tamt. 1871). — 2) Alexander R., vyznamenal se v řadách pruských

1840—47 na Kolínském reáln. gymn. v Berlíně, pak na Werderském a Friedrichském tamtéž. Sepsal: *Die combinationalen Variationen* (Berlín 1848); *Ueber die Cyclotide des Pascal* (1858).

Ruprecht Frant. J., výtěčný botanik, člen cis. ruské akademie, nar. se r. 1815 a † 4. srp. 1870 v Petrohradě. Botanické práce jeho, které jej k mnohým cestám přiměly, vztahovaly se nejvíce k říši Ruské. R. 1841 podnikl s Savellievem cestu na poloostrov Kanin, o níž správu v *Recueil des actes des sciences publiques de l'Acad. imp. des sciences de St. Pétersb.* r. 1841 a 1842 pag. 45 uveřejnil, r. 1845 cestu do Čudaka, r. 1854 botanickou cestu po gubernii Petrohradské, o níž v *Bulletin de l'Académie imp. des sciences de St. Pétersb.* a v Ermanově *Archivu* r. 1855 správy podal. K nejčelnějším pracím jeho patří *Flora Ingrica*, práce o vegetaci Kavkazu, samojedských Tunder a severním Uralu, o rozšíření kryptogam v Rusku, o rostlinách v moři Ochotském a j. v.

Rusko (v. hl. d.). Statistika. Veškerá imperie ruská rospadá se od r. 1868 na čtyry hlavní skupiny, a sice: R. evropské i s královstvím Polským, velkoknížectví Finlandské, náměstnictví Kavkasské a Sibiř s centrální Asií. R. evropské jest rozděleno na 60 gubernií (v. hl. d.), a nichž připadá 50 na vlastní R. a 10 na Polsko (v. toto v doplňcích). Veškerá plošná rozloha R. evropského a velkoknížectví Finlandského obnáší 93.823 □ mil., na nichž žije 71,407.794 obyv. (761 obyv. na 1 □ m.). Dle výsňání náboženského bylo v R-ku evropském r. 1868 pravoslavných 58,169.179, důstojných přivrženců ruské státní církve 926.631, gregoriánských Arménů 37.136, Řeků sjednocených 229.260, Hmakyých katolíků 7,209.464, protestantů 2,365.354, Židů 2,612.179 a mohamedánů 2,359.372. Ostatní jsou pohané aneb náležejí k menším křesťanským sektám. Náměstnictví Kavkasské zaujímá oblast Kubánskou, gub. Stavropolskou, oblast Terskou, Daghestan, oblast Bakatskou, gub. Tifliskou, gub. Kutaiskou, voj. okres Suchum-Kalé, okres Černo-morský, gub. Elisabetpelskou, gub. Baku a gub. Eri-vanskou, celkem 7978 □ m. s 4,661.824 obyv. (583 obyv. na 1 □ m.). Sibiř s centrální Asií obsa-huje: vlastní Sibiř s guberniemi Tobolskou, Tom-skou, Jenisejskou, Irkutskou, Zabajkalskou, Přimor-skou, Kamčatskou, Amurskou, Jakutskou, oblast orenbur-gských Kirgizů s provinciemi Uralskou a Turgai-skou, oblast západosibiřských Kirgizů s provinciemi Almatinskou a Semipalatinskou, a gubernii Tur-kestaňskou s provinciemi Syr-Darja a Semirečinská a oblast Sarjaňvanskou, v celkovém objemu 270.624 □ m. s 6,302.412 obyv. (23 obyv. na 1 □ m.). Veškerá říše Ruská má tudíž plošnou rozlohu 372.425 □ m. s 82,371.928 obyv. (221 obyv. na 1 □ m.). — Pro dopravu vykonalo se v této mohutné říši během deseti let velmi mnoho stavěním drah žele-zných, které budou za krátký čas nejsaší konce tohoto obrovského státního tělesa spojovati. R. 1838 mělo R. jen 25 verst železnic, 1857 1092, r. 1862 3174, 1869 7748 a r. 1870 již 10.531 verst (1505 mil.) hotových a 3830 verst (556 mil.) rozestavěných. Dle toho rozmnožila se tudíž během posledních tří let 1869—70 délka obchodu odevsdaných železných drah o 5737 verst. K tomu se druzí ještě 2096 v., které byly odevsdány obchodu od 1. led. až do 15. list. 1871, a 1848 v., které koncem r. 1871 ještě rozestavěny byly — vůbec obnášela délka všech ru-ských drah (hotových, rozestavěných a povolených) koncem r. 1871 20.415 verst. Ruská síť železničná (s r. 1871) spojuje především Volhu, tuto nejvšší říční dráhu R-ka šesti liniemi, jichž východiště jsou

Rybinsk, Jaroslav, Kinešma, Nižgorod, Saratov a Caricin, s mořem Baltickým u Petrohradu, Rígy a Libavy. Trať jdoucí s Oděsy spojuje Černé Moře s mořem Baltickým, a trať Tifliskou jest toto opět ve styku s mořem Kaspickým. Po vystavění tratí Moršansk-Orenburské a Nižgorod-Tobolské nabude i obchod asiatský zcela jiného rázu. — Dovozy a vý-vozy za posledních let vykasuje v R-ku tato čísla v ru-blech: r. 1866 dovoz 180,573.208, vývoz 201,049.471, r. 1867 doz. 220,154.466, výv. 236,845.719, roku 1868 doz. 217,686.080, výv. 244,425.203, roku 1869 doz. 256,507.762, výv. 324,101.177, r. 1870 dovoz 351,578.558, výv. 315,407.400. Dle zemí, s nimiž v obchodu se stýká, obnášel dovoz do R-ka: s Velké Britanie 31%, s Pruska 37%, s Francie 6%, s Ra-konska 5%, s Holandska 4%, s Turecka 2%, s Ita-lie 2%, se Spoj. Obcí severoam. 2% a s ostatních státní 11%; vývoz obnášel do Velké Britanie 52%, do Pruska 15%, do Francie 9%, do Holandska 3%, do Turecka 4%, do Rakonska 3%, do Italie 2%, do Spojených Obcí severoam. 1% a do ostatních zemí 11%. Vyvezené zboží náleží s většiny v obilí, lnu, konopí, loží, vlně a dříví. V obchodu s Asií byl r. 1866 obnos veškerého dovozu 24,714.783 rublů a veškerého vývozu 21,858.803. — Co se státních fi-nancí týče, jest pozorovati od r. 1866 poněkud pokrok. Příjmy ruské říše obnášely postupně: roku 1866: 358 milionů rublů, 1867: 420 mil. rub., 1868: 422 mil. rub., 1869: 458 mil. rub., 1870: 481 mil. rub. Věřat obnáší tudíž během jmenovaných 5 let 36.3%. Státní dluh ruský obnášel 1. led. 1869: 1858 mil. rublů, 1. led. 1870: 1841 mil. rub. a 1. led. 1871: 1821 mil. rub., zmenšil se tedy v době 1869—71 o 37 mil. rublů. Státní výdaje rozmno-žily se v posledních l. 1866—1870 též značně, ač-koliv ne v takovém poměru, v jakém vrostly státní příjmy. Vydání obnášela r. 1866: 413 mil. rub., 1867: 425 mil. rub., 1868: 441 mil. rub., 1869: 469 mil. rub. a 1870: 486 mil. rub.; s těchto přišlo (v milionech rublů) 86 na státní dluhy, 2%, na nej-vyšší státní sbory, 9 na svatý Synod, 10 pro císařský dvůr, 2%, pro ministerstvo věcí zahraničních, 145 pro min. války, 29 pro min. námořnické, 91 pro mi-nist. financí, 8%, pro minist. státních statků; 39 pro min. nitra, 10 pro min. vyučování, 38 pro minist-erstvo komunikací, 10 pro ministerstvo spravedlnosti, 2 pro říšskou kontrolu, 1/2, pro ředitelstvo hřebčinců, 4 pro Polsko a 7 pro civilní správu Zakavkazska. K těmto vydajům druzí se ještě zvláštní železniční fond státní, jenž byl utvořen r. 1867 a s něhož se vedou náklady s částí na stavbu drah státních, s částí pak se z něho uděluje státní podpora podnikatelům staveb drah soukromých. Ve finančním r. 1872 pře-sahovaly ponejprv státní příjmy v obnosu 497,197.000 milionů rublů státní výdaj o 384.000 rublů. Prá-mysl může jen vysokými ochrannými cly hájen s průmyslem cizozemským sávoditi, ostatně jsou jeho pokroky velmi nepatrné. Dle ročních výkazů rusk. finančního ministerstva s r. 1870 bylo téhož roku v R-ku 19.431 továrnických závodů s 410.225 dělníky a se sumární cenou výrobnou 373 milionů rublů. Hlavní závody továrnické, jich počet dělnictva a ceny výrobní byly tyto: 67 přádelen bavlny se 43.778 dělníky a 53 1/2 mil. rub.; 1660 tkáren bavlny s 65.568 děl. a 35 mil. rub.; 669 továren na sukna se 77.548 děl. a 36 mil. rub.; 686 tkáren na vlnu s 18.419 děl. a 13. mil. rub.; 42 přádelen na bavlnu s 3152 děl. a 3 mil. rub.; 180 tkáren na hedvábí s 4967 děl. a 3 1/2 mil. rublů; 158 továren na papír s 9527 děl. a 5 1/2 mil. rub.; 167 továren na stroje s 19.209 děl. a 15 mil. rub.; 48 rafinerií na cukr s 10.787 děl. a 27 1/2 mil. rub. a j. Do výše uvede-

lidu, která byla potaď odkrásána jen na podříslenou službu církevní neb na život klášterní, otevřeny nové životní dráhy, a ruská církev zbavena obtíživého, na mnoze neuvědomělého proletariátu. Přátelský poměr mezi R-em a Pruskem sůstal i v nejnovějších dobách nezměněný. Když císař Alexandr II. dne 8. pros. 1869 100leté jubileum založení vojenského řádu sv. Jiří slavil, udělil králi Vilému I. první třídou řádu tohoto, který dle stanov jen sa vyhranou bitvu (sde Králohradeckou) se uděluje, a obdržel na svájem sám prus. řád *pour le mérite*. V následujícím létě (1—4. čna 1870) setkali se oba vladaři Alexandr II. a Vilém I. v Emsu, na spáteční pak cestě udělil Alexandr Prus. korunnímu princovi a princei Fridr. Karlu, s druhé strany ovšem též Rak. arciknížeti Albrechtovi řády sv. Jiří. Při vypuknutí války francouzsko-německé prohlásilo R. (23. čna) svou neutralitu, a přistoupilo též k smlouvě o neutralitě, uzavřené mezi Velkou Británií a Itálií. Vděčnost svou za to prokázal císař Německý Vilém I. Ruskému císaři 27. čna 1871, když mu po uzavření předběžného míru telegrafoval „že Prusko jedině má R-ku děkovati, že válka nenabyla nejrůznějších rozměrů.“ — Dne 31. Hj. 1870 rozeslal rus. kancléř kníže Gorčakov cirkulární depeši všem mocnostem, která podepsaly Pařížský mír se dne 30. bř. 1856 s tím vyjádřením, že R. se necítí více býti vázánou podmínkami, týkajícími se neutralisování Černého moře, a že se domnívá býti oprávněno a povinno, onu s Tureckem uzavřenou speciální konvenci, která obmezovala množství a velikost lodí ruských na Černém moři, nyní vypověditi. K tomu přidal Gorčakov ovšem poznámku, že se R. nikterak nesabývá myšlenkou, východní otázku snova na denní pořádek uvéstí, naopak že jest ochotno se o modifikaci smlouvy s r. 1856 s těmi kterými státy na mírně costi dohodnouti. V celém R-u vzbudil tento krok, jímž ruskému národnímu vědomí sa dost účinně bylo, všeobecnou pochvalu, a veliké množství měst i jiných korporací vyslovilo sa to císaři v adresách své díky. Za to však vzbudila depeše Gorčakova nepokoj nejen v Ca-hiradě a v Londýně, nýbrž i ve Vídni, a v Pešti, a svlášť anglická a rakouská (uherská) žurnalistika horšila se mnoho na toto „násilné porušení smlouvy;“ při tom všem bylo ale sřejmě věděti, že nikdo nemá chuti tomuto rozhodnutí se Ruska vážně na odpor se postaviti, naopak nejen Turecko se tvářilo velmi přívětivě, nýbrž i lord Granville a hrabě Beust vyslovili v depeších svých ochotu, vzíti přání a zá-měry R-a v společnou úvahu. Za takových okolností byl přijat bez odkladu návrh Bismarkův (26. listop.), jenž tehdeš v Versailles díel, aby se sa příčinou otázky pontické svolala konference do Londýna. Po dlouhém odkládání — čekalo se marně na přijed zástupce francouzského — sahající byla konečně konference tato 17. led. 1871; zastoupeno bylo R., Rakousko, Turecko, Německo, Velká Británie a Itálie, sa předsedu pak byl zvolen lord Granville. Ruský plnomocník von Brunnovo odůvodnil požadavky R-ka těmiž důvody, jako to byl učinil již s počátku Gorčakov ve své depeši; dne 18. bř. pak byl porady konference skončeny a stala se následující hlavní ustanovení: 11., 13. a 14. články Pařížské smlouvy o mír, týkající se neutralisování Černého moře, jakož i speciální ruskoto-turecká konvence, byly srušeny; Černé moře má býti otevřeno obchodním lodím všech národů. Dne 18. bř. 1872 pak uzavřelo ještě R. s Tureckem svláštní smlouvu, dle níž se stala každá s obou mocí oprávněnou, vydržovati na Černém moři loďstva v počtu a síle libovolné. Vábec nastal od té doby mezi Tureckem a Ruskem poměr přátelský, a sultán Abd-ul-Asis udělil

na děkas toho císa. řád Osmanieh v briliantech. S druhé strany pak savdala druhá (vojenská) oslava založení řádu sv. Jiří v Petrohradě (v prosinci 1871), kamž Pruský princ Fridrich Karel. hrabě Moltke a jiní něm. válečníci se byli dostavili, novou příležitost k utvrzení přátelského poměru mezi Německem a R-kem, na kterouž však národní strana ruská a s ní též carevič jen s malou pobíhající důvěrou. V září 1872 sešel se Alexandr II. provášen Gorčakovem v Berlíně s císaři Německým a Rakouským, provášeným taktéž od svého kancléře Andrássyho; nějaké praktické výsledky této schůze tří císařů se však dosud v politice evropské neukázaly.

Russell Odo William Leopold, angl. diplomat, syn generalmajora lorda George Williama R-a (druhého syna šestého vévody Belfordského a staršího bratra hrab. Johna R-a), nar. 20. čna 1829. Svěho vzdělání v Etonu a Exfordě nabyv nastoupil r. 1849 diplomatickou dráhu při angl. vyslanectví ve Vídni. R. 1850—52 saměstán byl u svého strýce hraběte R-a, ministra zahraničních záležitostí v Londýně. V únoru 1852 povolán byl co attaché do Paříže, a téhož roku v dubnu do Vídne, ale roku 1853 opět co attaché do Paříže povolán byl. V srpnu 1854 přidělen byl co první attaché vyslanectví v Ca-hiradě, kdež přitomen byl válce na Krimu. R. 1857 naskytla se mu příležitost, co attaché ve Washing-toně svoje diplomatické zkušenosti rozšířiti. V Hst. 1858 přidělen byl vyslanectví v Neapoli s titulem tajemníka, a když tam vyslanectví následkem střežení království Neapolského za své vzalo, stal se vyslancem v Římě až do srpna 1870, získav sobě pro své nadání diplomatické nemalých zásluh. Při vypuknutí války prusko-francouzské povolán byl sa podsekretáře státního v ministerstvu zahraničních záležitostí do Londýna. U anglické vlády uznány byly jeho schopnosti. Svůj úřad zastával s energií až do uzavření míru v bř. 1871, načež byl 16. Hj. 1871 sa angl. vyslanec u pruského dvora jmenován.

Rust 1) Friedrich Wilhelm, hud. skladatel, nar. 6. čce 1789 blíže Desavy, † tamže 28. čna 1796. Ačkoliv měl nevšední vlohy hudební a již co mladík výtečně hrál na klavír, musel dle přání rodičů svých v Halle r. 1788—81 studovati práva, pak ale věnoval se úplně hudbě, a sa tou příčinou stal se žákem slavných tehdejších mistrů Hoescha v Sribšti a r. 1788 Fr. Bendy v Berlíně. R. 1786 meškal v Itálii s velkým prospěchem pro hudební své vzdělání, načež trvale žil při knížecím dvoře v Desavě, kde r. 1775 jmenován ředitelem hudby. R. byl výtečný houslista a klavírista, jakož i nadaný a velmi vzdělaný skladatel, o čemž svědčí nejen obecná jeho vážnost u současníků, ale i vydání svláštní jeho biografie (ve Vratislavi 1801). Z velmi četných jeho skladeb jen skrovná část vyšla tiskem, a sice: 7 sonát pro klavír, variace, dvě sbírky ód a písní, pak svlášť zajímavé 3 sonáty pro housle. Semam neúštěných jeho skladeb náleží ike v Gerberově *Musikantler-Lexicon*. — Jeho syn 2) Wilhelm Karl R., nar. r. 1787 v Desavě, † tamže r. 1855. Z jeho skladeb, o nichž se sám Beethoven pochvalně vyslovil, variací, fantasií, předehar pro varhany, písní a j., nevysla žádná tiskem. — Jeho bratrovce 3) Wilhelm R., soudasný hud. skladatel, nar. 15. srp. 1822 v Desavě, žil v l. 1845—49 v Uhrách, od té doby pak v Berlíně jakožto učitel hudby a skladatel. V Berlíně stal se posději varhaníkem v chrámě sv. Lukáše a ředitelem „Bach-Vereinu.“ R. jest výborný pianista a varhaník, a také co skladatel pro piano a spěv získal si čestné jméno.

Rusti Giacomo, sklad. ital., nar. v Římě roku 1741, † r. 1786, byl od r. 1767 kapelníkem v Bae-

sluší ještě zasnamenati: *Rosa i Tyskland, Frankrike och Italien* (Cesta po Německu, Francii a Italii, tamt. 1838); *Tidens oro och tidens kraf* (Nepokoje a požadavky časové, tamt. 1840); *Den historiska sprakforskning* (tamt. 1849. 2. vyd. 1863); *Ljudlager och skriflager* (Zákony hláskové a písemnosti, tamt. 1870). R. vydával r. 1828—32 literární týdeník *Hemdal* a přeložil mnohé spisy cizojazyčné do švédštiny, zejména Thom. Moorea a Washingtona Irvinga.

Ryswyk [rejsvejk] 1) Hermann van R., holandský kacíř, rossiřoval od r. 1499 v Holandsku učení nových Manicheů, popíral nesmrtnost duše a odplatu po smrti, tvrdil, že svět jest věčný, bible že skládá se z báčorek a Ježíš že byl blouznivec. R. 1510 upálen jest v Haagu. — 2) Theodór van R., fámeký národní básník, nar. 8. čce 1811 v Antorfě, kde byl sekretářem zastavárny a † 7. kv. 1849 v šílenství. Historickými spěvy, zvláště pak písněmi v duchu národním pojalil si R. trvalé jméno v literatuře fámaké. Tiskem vydal: *Eigenaerdige Verhaalen* (Antorf 1837); *Eppenstein* (tamt. 1840); *Antigonus* (t. 1841); *Postische Luimen* (t. 1842); *Dichterijske bespiegeling op het Onse Vader*, spěvy nábo-

ženské (t. 1842); *Balladen* (t. 1843); *Politieke Refereinen* (t. 1844); *Godgeworde gezangen* (t. 1844); *Karel de Stouta* a *Jacob van Artevelde*, básně cenou vysnmenané (t. 1845); *Volksliedjes*, nejlepší jeho plody (t. 1846). Od r. 1843—48 redigoval literární almanach *Muzenalbum*. Sebrané jeho spisy vyšly v Antorfě r. 1849—50 o 4 svazcích.

Ryves, sir Thomas, učenec angl., nar. v Dorsethiru ok. r. 1580, † v Londýně r. 1651. Dokončil studia v Oxfordě povýšen r. 1610 na doktora práv, jmenován r. 1618 sudím, později za Karla I. královským advokátem a povýšen do stavu šlechtického. Byl horlivým přivržencem královým, což osvědčil několikerým poraněním, utrženým v řadách vojska královského. Byl též přítomen při jednání o mír na ostrově Wightu. R. byl výtečný snatel práv jakož i starých spisovatelů. Sepsal zajímavé dílo *Historia navalis* (v Lond. 1629), které později vydal značně rozmnožené a na dva díly rozdělené: *H. n. antiqua* (tamt. 1633) a *H. n. media* (tamtéž 1640). Mimo to sepsal: *The Vicar's plea* (tamtéž 1620); *Regiminis Anglicani in Hibernia defensio* (tamt. 1624); *Imp. Justiniani defensio adversus Alamanum* (tamt. 1626).

ženým ve Valladolidu, pak v Zamore, a měl značného podílu v stavbě severní dráhy špaň. Súčasně se r. 1852 povstání provincie Zamorské svolen jest jejím zástupcem v ústavodárných kortesech, a získal si brzy náruživou svou výmluvností přilákal lidu a liberálů, kterážto znamenitá jest zvěsta neohroženosti jeho osvědčenou v červenci r. 1856. Bojoval v čele inženýrského praporu národní obrany s nevšední vytrvalostí, až konečně odpor ukásl se býti marným. Tu zachrániv se útěkem do Francie sňstal zde až do ohlášení amnestie. Byl pak profesorem na inženýrské škole Madridské a zároveň členem menšiny progresistů v kortesech, v nichž ostře dohlídal na přivrácení liberální unie. Velkého vlivu nabyl, když strana jeho po smrti C. Asensiové světila mu řízení listu *La Iberia*; tu články jeho měly ráz náruživosti a vůbec i jeho smýšlení pokračovalo stále směrem demokraticko-radikálnějším. Pro sčastnění se v pouličním boji dne 22. čna 1866 byl s mrtví odsouzen, utekl však do Francie, a v Paříži jakož i v Londýně neunavně pracoval na přípravách k svrhnutí vlády bourbonské. Po povstání v Kadixu vesl s vítěznými povstanci do Madridu, stal se zde členem prosatinní vlády jakožto ministr nitra, a po stažení toto uměl výborně využítkovati v tom směru, aby strana progresistů se sešla a aby všechny kandidáty na trůn, Primovi nemilé, nemožnými učinil. Svým liberálním zásadám se však S. stále více odčisoval, a obmazuje svobody ústavou s r. 1869 saručené veřejně se prohlásil, že základní tyto zákony každou vládu činí nemožnou. Jeho vysvavému vystupování lze připsati původ republikánského povstání na podzim r. 1869, kteréž on krvavě udusil. Od té doby, kdy Prim působením hlavně Zorrillovým komory a veřejné mínění získal pro kandidaturu Amadeu vévody z Aosty, stal se S. Zorrillovým nepřitelem, a že tento sňstal věren svému radikálnímu programu, tím spíše ustupoval do řady konservativců. Když Zorrillovi podalilo se r. 1871 sjednati novému králi sympatie i v rozhodně republikánských provinciích, pokasil S. opět vše, svrhnuv Zorrillu dvorními plotkami a rozštěpiv stranu progresistů. Při volbě předsedy kortesů dne 8. Hj. 1871 zvíťasil S. proti vládnímu kandidátu Riverovi, načež kabinet Zorrillův odstoupil a nový se utvořil pod předsednictvím Malcampe se strany S-ovy. Ten však vstoupil do nového kabinetu teprve 20. pros. t. r. jakožto ministr nitra, v kterémžto úřadě setrval pouze pět měsíců, neboť král senav sňhubnou jeho jediitost povolal k vládě opět Zorrillu. Při volbách srpnořých r. 1873 nebyl S. do kortesů svolen.

Sahánek Kliment Emanuel, učitel na dívčí škole v Příboře na Moravě, narozen 24. Hj. 1827 v Němčicích u Kojetína. Studoval rok u piaristů v Kroměříži, a odbyv pñletní přípravní běh v Olomci, vyučoval na rozličných místech, až byl r. 1857 ustanoven za učitele v Mírově, ale brzy na to na lívě školu v Příboře přišel, kdež posud nejen ve škole výborně působil, ale zejména, jsa předsedou tamější učitelské jednoty „Komenský“, vyvíjel velmi blahodárnou činnost, neméně i v občanské besedě tamější. Sepsal a r. 1865 vydal *Kytíčku s jargch květd*, r. 1866 *Jaré květy*. Mimo to přispíval pilně do časopisů, zejména uveřejnil od něho *Vitákův Pátoun* r. 1863 *Učitel a jeho milenka*, r. 1864 *Kamarádi*; mimo to ve všech 5 ročnících téhož časopisu uveřejněny jsou *Obrusy ze života školského*. Dále pilně dopisuje do *Brněnských Učitelských Listů*, *Školy a Života*, *Národní školy* (předehůde nynějšího *Posta z Budče*). V kalendáři *Moravans* uveřejnil r. 1880 povídku *Vemický pasáží*; v almanachu *Zora* na rok 1881 *Slasti a strasti života učitelského*; ve *Vitákově*

Slavnostním almanachu učitelském r. 1868 *Petr a Pavel*.

Sacher Václav Alois, dr. fil., nar. 31. kv. 1811 v Praze. Od r. 1836—38 byl adjunktem matematiky a fysiky na Pražské universitě, pak až, do r. 1861 prof. fysiky na filosof. fakultě v Tarnově v Haliči, a na to prof. fysiky na vyšším gymn. v Salepurku. Vydal *z-měpisné, meteorologické a zeměmag. stáde* (konstanty) *Tarnova* (1861 Tarnov) a *Die inducirten elektr. Ströme* (Salep. 1856).

Sacher-Masoch, Leopold rytíř, duchaplný něm. románopisec, nar. se r. 1837 s otce Leopolda, jenž byl policejním ředitelem a dvorním radou ve Lvově, v Praze a konečně v Štýrském Hradci, kde posud na odpočinku žije. Matka jeho byla poslední potomkyní starého šlechtického rodu v sev. Uhrách, navzaného Masoch, kteréž jméno otec Leopoldův k svému byl připojil. Mladý Leopold nabyl již záhy velmi pečlivého vychování v domě otcovském, v němž se shromažďovala duchaplná společnost rozličných spisovatelů i umělců, a na níž S. již v útlém věku podíl brával. Posději oddal se studium historickým, a již r. 1856 měl na právnické fakultě v Štýrském Hradci co mladý dr. filosofie přednášky o dějepisu. Leč již tehdež upoutala veškerou mysl jeho činnost literární, a mnohé feuilletony a novely, uveřejňované v rozličných něm. časopisech, uváděly jméno jeho v širší známost. Další práce jeho jsou poněvíc historické romány s novější dějin, svláště ruských a polských, z nichž dosud jsou nejznámější: *Aufstand in Gent unter Kaiser Karl V.*; *Ungarns Untergang und Maria von Oesterreich* (v Lipsku 1861); *Die geschiedene Frau*; *Vermächtnis Kaisers* a j. Koncem r. 1872 počal S.-M. uveřejňovati v Pražském časopise *Politik* svůj zajímavý historický román *Sklave und Gemahl*, s dějin ruských ku konci XVIII. stol. S.-M., jsa následkem dlouhého pobytu ve Lvově a v Praze seznámen dokonale se svlátnostmi národa Slovanského, platí v románopisecké literatuře německé jaksi za duševního prostředkovatele živlu slovanského a germánského. Vůbec pak nesou na sobě spisy S-ovy ráz duchaplnosti a duševní svěsti, a řadí idealistického původu svého mezi přední hlasatele pravé osvěty a humanity. Mimo to sepsal menší dílko *Galisische Geschichte* 1846.

Sachs Salomo, vládní stav. inspektor v Berlíně, nar. 22. pros., † 1865 tamtéž. Sepsal: *Elementar-Unterricht in der reinen und angew. Mathem.* (Berlín 1833—35); *Axenparallelismus*, pamětní spis o pravé poloze zemské a sluneční osy ve vesmíru (1844); *Ueber die Existenz des Luft- und Wasserdruks* (1845), spis hlavně proti Driebergovi čelící; *Das Sonnensystem oder neue Theorie zum Bau der Welten* (1850); *Cylindrisches Ellipto-Tellurium* (1852), a mn. j. technicko-stavitelských pojednání. Sestavil ještě r. 1844 *diagonom*, stroj k znárodnění aféricko-trigonom. kruhů a úhlů.

Sachse Jan David Vilém, lékař, nar. se v Aelzeu v Lüneburku (kdy?), byl od r. 1826 dvorním lékařem ve Zvěříně, posději stal se lékařským radou a osobním lékařem velkovévodы tamtéž, a roku 1837 byl dán na odpočinek. Sepsal: *Beobachtungen und Bemerkungen über die Kuhpocken* (v Berlíně a Štětíně 1802); *Das Wissenswürdige über die häutige Bräune* (v Hanoveru 1810—12); *Beiträge zur genauern Kenntniss und Untercheidung der Kahlkopf- und Lufttröhrenschwindsuchten* (v Hanoveru 1821); *Medicinisches Beobachtungen und Bemerkungen* (v Berlíně 1835—39). Vydal: *Lentius Beiträge zur ausübenden Arzneiwissenschaft* (v Lipsku 1838); *Wichmans Diagnostik* (v Hanoveru 1837—36).

Saidan Václav (v. hl. d.) † 31. bř. 1870.

žebřatí. Zatím se byl ústav jeho znamenitě rozšířil, a S-ova bespříkladná obětavost docházela všeobecného uznání. R. 1684 navrhl pro svůj spolek svládní řeholi, a nový řád přijal název svrchu spomenutý. Při všem protivěnství, s jakým se potkával, šel se řád ten znamenitě a zakládal i v jiných městech řeholky, r. 1691 i v samé Paříži. Tam okolo 1700 založena jest od něho také první nedělní škola pro řemeslnické učedníky. R. 1705 rozšířil se řád až do Říma, kde též založil školu. Zatím ale v Paříži spikli se proti němu soukromí učitelové pod záštitou, že jim bezprávně ujmu číní, a netoliko vymohli, že S. odsouzen jest od úřadů k peněžitě pokutě, nýbrž popudili také lusu proti jeho ústavu, která vrasivši do nedělní školy všechno tam potloukla a smičila. Tak zanikla sice nedělní škola, ale nikoli řád, který vsad všelikým překážkám vždy více a více se rozšiřoval. S. † 1719, nadočká se potvrzení své řehole, kteréž se stalo teprve 1724 od papeže Benedikta XIII., a zároveň od vlády franc. král. dekretem.

Salomon s Friedberku, rodina patricijáká, jenž připomíná se v druhé polovici XVII. stol. v městech Pražských; času toho šel tam Václav Moric S., který byl předním písařem u soudu komorního, pak měšťanem a konšelem Star. města Praž. Týž koupil r. 1662 od Viléma Frid. Míchny s Václava dům na Star. městě a r. 1663 vinici Mandeliku u Kolíře od Jana Arnošta s Rotperka, a r. 1670 statek Podbradec od Max. Lva Malorve; r. 1677 byl povýšen za falcgrábe (comes palat.), a to pro své hrdinské zachování při obležení švédském. Zemřel r. 1708, jmenovav dědici svými syna Maria Josefa Václava s 2. manželství, pak potomky staršího syna s 1. manželky, který byl před 30 lety do světa šel a více se nenavrátil. — Rodina tato květa až počnes, a počes s ní chvalně známý český spisovatel Emanuel S. s Friedberku (pseudon. Mirohorcký).

Salutovati, s lat. *salutare*, posdraviti S-vání jest posdrav vojencký, záležející v posdrvihnutí pravé ruky k stínidlu šapky nebo šáky a v dotknutí se okraje stínidla špičkami prstů, kdykoliv ničí v důstojnosti vyššího potkává. Voják, potkáváje pánovníka nebo dáa rodiny mocnářovy, salutuje rukou a současně čelím se obrátí tam, kudy onen jde. — I válečné loďi, blížíce se k válečnému přístavu nebo za slavnostních případností, salutují, t. j. stílejí na alepo s lodních děl určitý počet ran. *Čeký.*

Samarkand (v. hl. d.), do nedávna druhé hlavní město chanátu Bucharakého, nyní hlavní město ruského Sarjavěnského okresu, byl po úplné porážce vojska emira Bucharakého 18. bř. 1868 i s tvrzí od Rusů zaujat a s ním posádka 800 mužů pod velením majora von Stempel sancechána. Generál Kaufmann, velitel vojska proti Buchaře, postupoval zatím s poraženým emírem. Osamotnění ruské posádky pohrnulo obyvatelé města ve spojení s některými sbytky vojska emirova, které na blízku stály, k útoku na ni. Až se značnými stratami, odrásla posádka od 18. až do 19. čna trvajících útoků šťastně, 20. pak objevivši se gen. Kaufmann další pokus překasil. Zatím přiměly nezměrné straty na lidech a spousta země hrdého emira k míru, následkem kteréhož město se značnými krajinami ruské državě připadlo. Krvavým bojem uvnitř utrpěl S. velmi, any některé části jeho úplně zničeny byly. V smutném tom stavu navštívil je ruský učenec Radlov. Ten popisuje obšírně hlavní chrámy jeho, šťastnou náhodou od pohromy uchráněné; nejprve Túrhetí minar, hrob Timur-Lenka, který jen značnou sumou, již na opravu jeho gen. Kaufmann povolil, od rospadnutí zachován

býti máhe; dále tři meдресy, Sirurdar, Tille-Kari a Mirsa-Uluk-Beg, první dvě s r. 1010 a 1020 p. Kr. pocházející. Všecky nalézají se ve středu města. Škvostnější nář ne jest od manželky Timurovy sbudovaná meдресa i Chanym, která však s větší částí pobořena jest. Tvrz v objemu několika verst plna jest úzkých spletených ulic, s jejich středu se sánek emira vypíná. V jednom dvoru táhož nalézá se památný Kók Tasch (modrý kámen), hladce otěsaný to mramorový balvan modře žilkovaný, na nějž emirové při svém nastolení vstupovali. Mimo smíšené meдресy čítá S. množství menších mešet, v jejichžto stinné klenby se lid s horka utíká a knímá ročně četné houfy poutníků s nejvzdálenějších končin střední Asie přicházejí.

Sambuga Josef Antonín, přítel J. M. Sailer, nar. se 1782 ve Welfdorfu, blíže Heidelbergu, a sáhy stratil rodiče. Dle přání matčina, aby knězem se stal, vydal se do Vlach, kde cíle svého dosáhnout na kněžství byl r. 1774 vysvěcen a přijal v Komu duchovní správu německých nemocných ve špitále. Vrátil se po roce do Německa pracoval v duchovní správě, až mu r. 1797 falcgráběnká Porýnská vyhovování Bavorského prince korunního Ludvíka svěčila. Tomu lásku k vlasti a národu, k víře a církvi věti-píti, snažil se S. upřímně. Život, příkladem mrtvím s mládí secalbený, skončil r. 1816. Přes velkou pravověrnost dovedl S. uchovati při sobě lidkou lidumilnost a přičinlivost, pro kteréž samiloval je Sailer. Psal velmi mnoho: *Život sv. Vincesse de Paula* (přeložil s franc., 1782); *Hájení bezčestnosti při kněžích* (1782); *O nezbezpečí filosofismu pro náš věk* (1805); *O základu a podstatě církve* (1809); *O potřebě obrácení a polepšení* (2 díly 1807); *Dávek od dar novoroční, čili skoumání o víře v alé duchy* (1810); *Kněs při oldři* (vyšlo troje vydání, první 1815); *Modlitba kniha pro katolické křesťany* (1816) a mn. j. v. Sailer sepsal a vydal životopis jeho r. 1817.

Samodreža, ves v Kosovu poli nedaleko řeky Laba. V kostele, jehož ostatky dosud stojí, připravovalo se srbské vojsko cara Lazara k boji. Dle národního podání jest prý zde slavný junák Miloš Obilić pochován.

Samezmarzáčení, viz Zmrzáčení sebe sama.

Samšinský s Samšiny, česká rodina vládecká, psala se dle sídla Samšina na panství Velikém v Čechách, v jehož držení byla již za válek husitských; na začátku XVI. stol. držela však Kurovodie a j. statky. V tit s r. 1534 čteme Adama a Petra S-ské; r. 1556 vložil Mikuláš S. s 8. tvrz Kurovodie spřál znovu do desk, jak ji drahně let již držel. R. 1580 seděl Mikuláš S. (syn nebo potomek předěšlého) na Hrádku (v Bydž.), jejíž roku 1590 prodal Janovi Bradskému s Labouně, a v tit s r. 1589 připomíná se také Diviš S. s 8. Na začátku XVII. stol. nedržela rodina ta více zboží samského v Čechách, a mixi vůbec na to s pamětí veřejných.

Sancta Sanctorum. 1) Ve Vulgátě tak slove ta část stánku a chrámu židovského, do kteréž vstupiti nebylo lze nikáděmu krom nejvyššího kněze, a to jen jednou v roce, a kdež postavena byla archa úmluvy s cheruby, na jejich středních křídlech věšili Židé, že trůní Hospodin. — 2) U katolíků slove tak a) chor čili prýstěv, pro kněžstvo ochraňené místo a velkým oltářem, někde také *sacrarium*, *sanctuarium*, *presbyterium* svané; pak i β) *tabernakul* čili schránka dvírkami opatřená, v níž se skrývá nádobka (*pyxis*, cibof, *ostensorium*) a nejvyšší svátosti. S. S. překládá se vůbec co *Svatyně svatých*.

Sander Antonín, nisoemský učenec, nar. se

Sebratova a Kristova. V té době již silně sklíževala jej choroba plicní, on však vřad tomu ještě dokončil *Mythologii pro vyšší dívčí školy* a komentář Platónova *Protagora*, mimo to byl nennavně činným v redakci *Summaria*, a přičinil se též o založení průmyslové a vyšší dívčí školy v Klatovech, jejímž prvním ředitelem jmenován jest. S. † 16. bř. 1870, sástaviv mezi jinými rukopisy také starořecký překlad *Libušina soudu*.

Sasko (v. hl. d.) království mělo 1. pros. 1871 2,556,244 obyvatelů, z nich 1,248,799 mužů a 1,307,445 žen, a bylo tudíž v S.-ku r. 1871 na 1 □ m. 9404 duší. Železnice mělo S. r. 1872 150 mil a 56 telegrafických stanic. Hospočet finanční vykazoval na rok 1873 státní i příjmy i výdaje na 13,752,919 tolarů. Státní dluh obnášel roku 1871 114,981,125 tolarů, z čehož připadá 75 milionů na stavby železnice. Saské vojsko jest od roku 1867 zcela dle pruského měřítka organizováno, a tvoří vesměs 12. sbor německé říšské armády. Sbor ten náleží z 9 pluků pěchoty (6 pluků řadové pěchoty, 1 pluku střelců a 2 praporů myslivců), dohromady se 16,142 mužů, dále se 6 pluků jízdeckých (4484 mužů), 2 dělostřeleckých sborů (2782 mužů), a sboru pionérského (521 mužů). Veškerý počet vojska i důstojnictva obnáší v míru 43,396 a ve válce 81,300 mužů. Jako člen Německé říše má S. ve spolkové radě 4 hlasy, a volí do říšského sněmu 23 zastupců. — Ve válce proti Francii pomáhalo S. Prusku velmi vydatně, a sbor saský vítězil u Gravelotte, Beaumontu a Champigny.

Sanpe Julius (v. hl. d.) † na začátku února 1871 v Geře.

Saxe Kristof, dějepisec, narozen 1714 v Eppendorfu na Kamenici v Sasku, byl roku 1752 profesorem dějepisu v Utrechtu, kdež též zemřel 3. kv. 1806. Sepsal: *Onomastici literarum sive nomenclator hist. crit. praestantissimorum omnium aetatis scriptorum* (Utrecht 1775—90, 7 dílů); *Onomastici literari mantissa recentior* (tamt. 1804); *Onomastici literarii epitome* (tamtéž 1792); *Quaestiones literariae* (tamtéž 1807); *Tabulae genealogicae sive stemmata deorum, regum, principum etc.* (tamt. 1792); *Animadversiones historicae ad festos Romanorum sacros* (tamt. 1786).

Scodino (ital. bes ohonu) říka se v obchodnictví o rybě, která se do prodeje rozealá, když ji byl dříve afisanť ohon. Rozšířením pak pojmu užíváno toho výrazu též o rybách, rozealáných nejen bes ohoně, ale i bes hlav, obyčejně v bečkách. *Dcha.*

Seemler John, angl. přírodopysce, narodil se 1799 v Glasgově. R. 1824 účastnil se výpravy na ostrovy Vancouveraké a zabýval se od té doby pilně etnografií severozápadní Ameriky. Po návratu svém byl jmenován profesorem přírodních věd na universitě Andersonské, a zastával též úřad několik let na to při král. společnosti v Dublině až do r. 1855. Nejznámější jeho etnografický spis: *Observations on the indigenous tribes of the N. W. coast of America* vyšel tiskem v Journal of the R. Georg. Soc. of London (vol. XI. 1841), jiné spisy jeho jsou uveřejněny v *Zoological Journal* (vol. IV.) a v *L'Institut* (1847, 2 sv.). † v list. 1871 ve svém rodišti.

Sebastián Frant Antonín, pilný a nemálo spůsobilý malíř v oleji a na vápně, který, jak se podobá, pocházel z rodiny vlašské, za času císařovny Marie Teresie však přebýval na Moravě v Prostějově a Přibově. Až podnes spatřují se práce jeho v rozličných chrámech moravských, na př. ve Chvalovicích (v Hrad. kr.), obraz sv. Bartoloměje na hlavním oltáři v Chvatnově (tamtéž); 8 obrazy v kostele sv. Jakuba v Stačici (v Přerov. kr.); čtyry obrazy oltářní v Libhošti (tamtéž); obraz sv. Vavřince na

hlav. oltáři v Ullersdorfě (v Olom.); 12 scén s umučením P. Krista na vápně; v Šternberce vymalován od něho na vápně celý vnitřek chrámu farního, v Semčicích jsou od něho vymalovány 3 obrazy olt., v Ločicích hlavní obraz sv. Prokopa, takéž v Dobromilicích a j. v.

Ra.

Seberiny, Seberiny 1) Jan, superintendent ev. a. v., nar. 1. led. 1780 ve Velké Vsi na Oravě z rodičů sprostých, ovičil se v základech literních pod Michalem Šulekem ve škole domácí, posléž navštěvoval školu Lstebenakou a r. 1792 Rožnavskou; r. 1792 přišel do Prešova, kde strávil čtyry léta, načež se odebral do Kežmarku, aby tam studoval filosofii a vyovičil se v jazyku německém; r. 1799 byl opět v Prešově a r. 1801—1803 v Prešpurku na studiích theologických. Odbýv r. 1803 tak zvanou skoušku kandidátskou zanešel se soukromým vyučováním mládeže, načež v kv. 1804 odebral se na vysoké učení do Jeny, kde strávil půl druhého léta šlyšel přednášky přírodovědecké, filosofické a theologické, a jmenovitě navštěvoval bedlivě také přednášky pověstného lebošlovce Galla. Vráťv se dne 8. září 1805 do vlasti zanešel se dvě léta v Prešpurce soukromým vychováváním, načež se r. 1807 stal správcem duchovním v Nitranské Středě, byv 11. bř. t. r. akce superintendenta Dan. Kruďného na kněžství ordinován. Ze Středě přešel r. 1811 do Kochanovic, kde se vysoce o to zaslouoval, aby tam i v okolí zavedeno bylo očekování krakými neštovicemi; r. 1819 jest povolán do Štávnice, kdež byl zároveň seniorem a notářem okřilku tamního, a posléze 4. kv. 1834 po smrti superintendenta Adama Loviče zvolen jest za superintendenta evang. církvi okolí Báňského, kterýžto vysoce důležitý a obtížný úřad spravoval s nejlepším účinkem až do r. 1851, byv dne 10. ún. t. r. po utišení tehdejších bouří politických c. k. nejv. správcem vojenským z úřadu toho propuštěn; † 10. ún. 1857. — S. byl muž všestranně vzdělaný a předkem jazyků klasických výborně znalý, při tom kněs příkladný, ve vyrovnaní povinností úřadu svého nad jiné kněse evang. času toho horlivý, kazatel výborný, pastýř duchovní o vzdělání svých osadníků jakož i zvelebení jich blaha materiálního nemálo pečlivý, jehožto přičiněním bylo také obnovení lyceum evang. v Štávnici a nadáno novými fundacemi; při tom byl tolikéž jazyka a literatury domácí upřímně milovný a národnosti slovanaké, jak proti přemrštěným Maďaronům tak i tehdejšími domácími roszkolníkům obháje amužil a vytrvalý, stoje jmenovitě za novotářstvi a odtržení se od jazyka biblického, na Slovensku v letech čtyřicátých působením Hurbana, Štára a Hoděi všeobě, vedle Palkoviče, Josefa a Kollára pevně k jednotě jazykové s Čechy a Moravany. Pro svou vzdělanost, ráznost, rozřádnost a pastýřskou horlivost požíval S. také doma i vně obecné vážnosti a důvěry, byl členem rozličných spolků učených a humanitních, a jmenovitě také spolku mineralogického a společnosti latinaké v Jeně, a r. 1840 počtěn jest od tamní university hodností doktora theologie. — S. pokusil se tolikéž s dobrým účinkem na poli spisovatelakém, vzdělav a vydav rozličné spisy v jazyku latinakém a českém, totiž: *Oratio ad natalem diem Ser. Prina. Caroli Aug. ducis Saxoniae, Jmas 8. Sept. 1805 perorata* (*Schriftum der mineral. Societät. Jena 1806, II. Bd.*); *De praecipuis capitibus primae educationis per paedagogos eorumque munera* (Posonii 1810); *J. F. Galli doctrina de cerebro, cranio et organis animi, historice exposita ex quaestionibus nonnullis illustrata* (Posonii 1811); *Pietatis monumentum, quod Ser. Duci Carolo Aug. Magno duci Saxoniae nuper renuntiato nomine Hun-*

Sedlecký = Dubu, rodina vládycká, jejíhož ko-
lébku byla v r. 1624 v Táboře, dle něhož se př-
vodně zvala. Rodina ta, nabývají posději jiných ještě
sboží, rozdělila se na několik větví, přiče se potomně
dle statků těch. Jednou takovou větví byli S-ští
z Dubu, přiče se dle sídla Sedlice na Kramlovsku
a užívající v erbu bílého dvojnásobného lilium (he-
raldického) v poli červeném, a nad helmem mužské
ruky obrněné, držící v pěsti třtinu bílou. Na začátku
XVI. stol. připomínají se Heřman, Jan, Ondřej
a Petr S-ští z D., jež čteme také v tit. z r. 1534;
r. 1536 přichází Heřman S. jako svědek v kšaftu
Jiřího Vřeše se Sedlínem, a r. 1555 v tit. Jan ml. S.
na Tačovicích. R. 1569 vložíli Jan st. a Jan ml.
S-ští z D. na Tačovicích dědictví své Tačovice, jak
je po bratra a otci svém — Ondřejovi a Petrovi
S-škém z D. — drželi, znovu do deak. V tituláři
z r. 1589 přichází Jan S. z D. na Tačovicích. **Ra.**

Sedlecký = Drohlavy, rodina vládycká, při-
pomínající se v první polovici XVI. stol., jmenovitě
v tit. z r. 1584 čteme Hendricha S-ského z D.,
který r. 1545 vložíli dědictví své v Sedlici znovu do
deak. V tit. z r. 1589 přichází Vilím S. z D. a
v Sedlici. Dalšíh zpráv o této rodině nemáme, aniž
víme, zdaliž byla přibuzna se S-mi z Dubu. **Ra.**

Sedleňovský z Lovčic, staročeská vládycká
rodina v severovýchodních Čechách usadlá; znám
jest Tobíáš S. z L., který měl sboží v Náchodě,
posději však, asi okolo r. 1580, se svou manželkou
Aněškou, ovdovělou Brodinskou, do Svidnice se od-
stěhoval. **Je.**

Seemann Berthold, cestovatel a botanik, nar.
se 28. ún. 1825 v Hanoveru, studoval přírodní vědy
v Göttingu, odebral se pak do Anglie a stal se
tam roku 1846 přírodopyscem na výměšovací lodi
Herald. Na této lodi odebral se přes ostrov Ma-
deiru a přes ostrovy Západodídké do Panamy, kte-
rou procestoval, načež opět po lodi Herald plul
r. 1848 kolem pobřeží Peru a Ekuadora, kterě
sem, jakož i západní Mexiko také navštívil.
Berlingovým průlhem konal tři výpravy do arkti-
ckého moře, a sebral v krajích severozápadní
Ameriky mnohý přírodovědecký materiál. Výsledky
vědecké těchto svých cest složil v díle: *Narrative
of the voyage of H. M. S. Herald, 1845—51, under
the command of Capt. Henry Kellett; being a circum-
navigation of the globe and three cruises to the arctic
regions in search of Sir John Franklin* (2 sv. v Lond.
1853; něm. vydání v Hanov. 1853, 2 vyd. 1859).
R. 1852 upravil v Londýně veliké a skrovné vy-
dání svých botanických zápisů s obrázy, vydával
od r. 1853 botanický časopis *Bomblandia* a sepsal
mimo to: *Popular history of the palms* (v Lond.
1856) a *The popular nomenclature of the American
flora* (v Hanov. 1851). Přiležitost k novým cestám
se mu naskytla r. 1860, když jej britské minister-
stvo kolonií vyzvalo společně s plukovníkem Smy-
them na ostrovy Fidžijské, aby vyšetřovali, zdali by
byly příhodnými pro založení na nich britských
osad. Výskumy své o tomto souostroví složil v *Cor-
respondence relative to the Fiji Islands, presented
to Parliament* (v Lond. 1861), a ve spisech: *Viti, an
account of a government mission to the Viti or
Fiji Islands 1860—61* (v Lond. 1862) a *Flora Vi-
tiensis* (tamtéž 1862—71). Od r. 1864 dlel nejvíce
v centrální Americe a procestoval Venezuelu a Ni-
karaguu, kde zakoupil pro jedno anglické družstvo
slatě a stříbrné doly Javaliáky. Spisy jeho z této
poslední doby jsou: *Dottings of the roadside* (v Lond.
1868) a *The history of the Lathus of Panama* (v Pa-
namě 1867). + 10. H. 1871 u dolů Javaliáky v Ni-
karaguu.

Segrales [segrá], Jean Regnaud de, franco.
báseník, nar. v Caennu 22. srp. 1624, † tamtéž 25. bř.
1701. Vystupoval u jesuitů ve svém rodišti a na-
maže chuti k stavu kněžskému, ku kterému byl usta-
noven, oddal se spisovatelství, v kterém hned s po-
čátku básněmi, písněmi a jinými drobnými věcmi dobré
jméno si získal. Potom sepsal tragédii *La mort
d'Hippolyte* a román *Bérénice* (Pař. 1648 a 1651, 4
sv.). Byl uveden r. 1647 k princezně Montpensierové
vstoupil co komorník a sekretář do její služby, a do-
provázel ji posději do jejího vyhnanství do Luxem-
burku. Navštívuje od r. 1645 literární společnost,
známou pod jménem „Hôtel de Rambouillet“, získal
si tam četných přátel s vyšších kruhů, a r. 1662 byl
svolen za člena akademie Francouzské. Odložen
se 1671 od Montpensierové našel vlivného příjezdi
nové přátele v domě paní Lafayettové, a vydal tou
dobou půvabné romány *Zéide* a *La princesse de Clé-
ves*. R. 1676 navrátil se do svého rodiště, kde potom
až do smrti žil, vystavěl tam také chrám Panny
Marie a zřídil znovu tamější akademii. Z jeho ostat-
ních spisů uvádíme: *Nouvelles françaises, ou les di-
vertissements de la princesse Aurélie* (Pař. 1656, 2
sv.); *Poésies diverses* (t. 1659); *Le Tolédon, ou his-
toire romanesque de don Juan d'Autriche* (t. 1659,
5 sv.); *Segresiana, ou mélange d'histoire et de litté-
rature* (Pař. 1722, 2 sv.); *Poésies* (v Caennu 1823). Mimo
to přeložil veršem Virgiliovu *Bucida* (Pař. 1668—61,
2 sv.), a zvláště výtečně jeho *Eklogy* (t. 1712, 2 sv.).

Seller Ondřej, nejplodnější a posud nejlepší
báseník lužickoborský, nar. 1. ún. 1804 v Sloné Bor-
šči u Budyšina. Odbyl gymnasiu v Budyšíně stud.
od roku 1826 do 1829 bohosloví v Lipsku. Co hor-
livý člen srbského oddělení „lužického“ kasatelského
spolku“ založil tam s Krügerem rukopisní *Novinu*,
do níž mimo národní písně, přísloví, pověsti atd. své
písně podával. Tam se poznal s Palackým, Knechar-
ským i Milutinovicem, což nastalo bez vlivu na
něj. R. 1832 stal se diakonem ve vesnici Klinkě,
1835 povolán co pastor do Lasu v pruské Lužici,
kdežto jakož i po celém Srbsku posud veliké otí po-
bíhá. Ačkoli S. již r. 1830 mluvnici (*Kuragische
Grammatik der serbenwendiſchen Sprache*, Budis-
zin, Weller), a posději některé písně vydal, zá-
kladní literární jeho činnost hlavně od r. 1842 vabu-
zením srbského novinářství. Nejprve přispíval do
Jahrbücher Jordanovy pod pseudonymem Borščan,
a po brzkém saniknutí této založil sám beletristický
týdeník *Tydeňská Novina*, který pak až do roku
1848 redigoval. Mimo to vydával od r. 1844—48 ná-
boženský měsíčník *Missionische Posaune*. Srbské be-
sedy (*spřevazské svjedenje*) od r. 1845 hlavně do-
stávaly větším dílem od S-a texty, kteréž pokaždě
pod jménem Wěnc vyřily a Kocorem v nápěvy uve-
dony byly; v *Časopisu Matic* srbské nacházejí se
z těchto textů: *Nalže* a *Žně*. Od r. 1848 podával
S. vltijaké básně i písně do *Časopisu Matic*, jako:
Bajki (jichž 50 pro lid zvláště otisknuto r. 1855),
Hane Wěbča, *Wěnc hórskich spřevaz*, *Zymtske wo-
bramy*, *Powjese* ze srbského kraja a luda atd. Ros-
ličné jeho práce jsou umístěny v spřevnicích i po
časopisech. S. byl též spolupracovníkem Pfulova
srbského slovníka. Od založení Maticy byl členem
jejího výboru i čestným údem společnosti nauk v Zho-
felci. S. † 15. H. 1872 v Lasu. **Hor.**

Seisenegger Jakub, malíř a zeměměřič, na-
rodil se na začátku XVI. stol., a vzdělav se důkladně
v umění mathematickém a měřickém, i vyučiv se
při tom také v rejsování a malování, usadil se okolo
r. 1525 ve Vídni a saněšel se s počátku měřičstvím
a stavitelstvím, a to s takovým důlnkem, že byl na-
dán erbem a jmenován geometrem dvorským. Vedle

pokřem zálých divadel v Drážďanech a Darmštadtě. S. přidruží se při svých pracích zásad staré antiky, které však nenápodobuje otrocky, nýbrž s novými tvary jiných slohů v harmonický celek spřádá. Syn jeho — 2) Hans S., nar. se 1845 v Drážďanech, studoval práva a archeologii v Berlíně a v Mnichově, a stal se 1866 vychovatelem v domě hraběte Castiglione, privatního sekretáře krále Italského. Po smrti Castiglione opustil své vychovatelské místo, a oddav se výhradně studium umělecko-historickým sepsal a vydal: *Uebersicht der Geschichte der toscanischen Sculptur bis gegen das Ende des XIV. Jahrh.* (v Curichu 1869) a monografii *Donatello, seine Zeit und seine Schule* (Sv. I. *Die Vorläufer Donatello's* v Lips. 1870). Od list. 1871 žije S. v Římě, kde jest na král. technickém řádu profesorem německého jazyka. — 3) Karel S., proslulý přírodopysce a cestovatel, bratřec Gottfriedův, nar. se 6. čce 1832 v Altoně, navštěvoval až do r. 1849 gymnasium svého rodiště a vstoupil na to do námoř. kadetní školy v Kielu, již opustil r. 1850, aby se účastnil války proti Dánsku. Od r. 1851 až 1854 navštěvoval techniku v Hannoveru a na to universitu ve Virepuru, kde se oddal výhradně studium o zoologii. Byv r. 1856 promován na doktora filosofie podnikl za účelem dalšího sebe vzdělání cestu do Dánska, Francie, Španělska, Belgie a Holandska, a odplul r. 1858 do Singapur. V letech 1858—64 sjedil velkou část ostrovů Filipinských a nastoupil r. 1865 přes Čínu, Cejlon a Suez zpáteční cestu do Evropy. R. 1866 habilitoval se ve Virepuru za docenta zoologie a srovnávací anatomie, a byl r. 1868 jmenován řádným profesorem těchto věd; taktéž se tam stal r. 1872 ředitelem nově založeného zoologicko-anatomického institutu. Mimo četné statě v rozličných vědeckých časopisech uveřejnil S. následující větší díla: *Entwicklungsgeschichte der Ampullaria polita Deshayes nebst Mittheilungen über Entwicklungsgeschichte einigen andern Gastropoden aus den Tropen* (v Utrechtu 1862); *Reisen im Archipel der Philippinen* (Sv. I. *Holothurien*, v Lips. 1867—1869; sv. II. *Malacologische Untersuchungen*, ve Wiesbad. 1870—72; sv. III. *Landmollusken* v Lips. 1872); *Die Philippinen und ihre Bewohner* (ve Virepuru 1869) a *Die Palau-Inseln im Stillen Ocean* (v Lips. 1873).

Sendražský s Sendražic, jedna s nejstarších rodin českých, ježto se připomíná již ve XIV. stol. Užívala prvotně v erbu krkavce, prsten slatý v sobáku dráčedho, v poli zlatém, a nad helmem téhož krkavce, a psala se dle tvrze Sendražic v Hradecku, jižto držela ještě na začátku XVI. stol. Co se povídá o přijetí rodiny této s Charvát nebo s Polska do Čech a o jejím příbuzenství s rodinami Korvínů, Sokolovských a j., jest pouhá smyšlenka posledních genealogů domácích i německých. V Čechách přichází rodina ta za času krále Václava IV., kdež mimo jiné čteme Jiřího a Petra panoše s Sen. mezi kolatory a dobrodinci kostelů v okolí Hradeckém. V běsích vládních a náboženských, jižto jevištěm v XV. století byla země Česká, mívali S-ští nespokojenost platné účastnosti. R. 1433 připomíná se Čeněk s Sen., který byl odpověďděl Pražanům a činil jim škody nemalé; byv pak od nich chycen, odsouzen jest pro loupeže své k hibenici; že však jej panna Markéta s Lomnicí vyžádala sobě za muže, puštěn jest na svobodu. V druhé polovici XV. stol. přichází tolikéž Čeněk s Sen., snad potomek předěšlého, v listech a jednáních rozličných. Ku konci téhož století připomínají se Jan st. a Jan ml., pak Mikuláš, strýcové a bratři S-ští s Sen., s nichž Jan st. seděl tehdež na Sendražicích, Jan ml. a Matiš však drželi tvrz Městec, Jesenice, Domy-

kov, Rychnov, Vrchovianu, Slavětín a j. Na začátku XVI. stol. byl Beneš st. S. v držení tvrze Sendražic, jižto s příslušenstvím r. 1512 prodal Mikulášovi Trčkovu s Lopy; téhož času rozdělili se výše jmenovaní bratři Jan ml. a Mikuláš S. o dědictví nadepsané, načež roku 1528 Jan ml. svou polovici sboží toho prodal p. Vojtěchovi s Pernštejnem na Pardubicích, a r. 1545 vložil ji Beneš S., syn Janův, k ruce p. Vojtěcha znovu do desk. — V tit. s roku 1584 čteme Mikuláše S. s Sen., kterýž r. 1545 svou polovici statků nadepsaných tolikéž prodal p. Vojtěchovi s Pernštejnem. Okolo r. 1550 držel Václav S. s Sen. dvůr šosovní při m. Chrádím, jež r. 1552 prodal Zdeňkovi s Rybenka. R. 1572—1582 připomíná se v knihách Chrudimských paní Elišběta s Sen., jež s manželem svým Samuelem Nekolovským s S. držela tam grunty šosovní. V tit. s r. 1589 přichází Jindřich S. v Pohoff a Čeněk S. s Sen. R. 1622 a 24 připomíná se Bohuslav S. s Sen., jakožto komisař při lidu vojenském, r. 1640—1644 Jan Sigmund S. s Sen. a na Čermně, jezuiti Červ. Kostelec patřil, a roku 1650—58 Adam Bohuslav S. se Sen., jež roku 1653 dne 26. května dvůr svůj řečený "Tvrdišť" v Něm. Čermě se váim prodal Jindřichovi s Bubna při městě Hradci nad Labem za 2600 sl. rýn. Na to nedržela rodina ta v Čechách více sboží posemského, ačkoliv prý někteří členové její žili tam ještě okolo r. 1720. — Za to však kvetli a drželi hojně sboží zemské S-ští času toho v knížectvích slezských, kam se byli na začátku XVII. stol. vystěhovali. První, který se s rodiną této v Slezsku času toho připomíná, jest Bohuslav S., který s manželkou svou N. Abšacovou splodil syna Adama Bohuslava S-kého. Tento drž státek Dlouhou Bělu a Weigelsdorf v knížectví Svidnickém, a semfev roku 1695 zůstavil s manželky své Barbory s Getthornu syny Jana Bedřicha a Bohumila Ferd. Onen byl ženat s Juliánou hraběnkou s Haugvic, byl zemským starostou knížectví Svidnického a páneem na Dlouhém Seifersdorffě, Šveitsku, Přednovicích, Malých Knihnicích a Pantenově. Bohumil Ferd. S. měl za manželku hraběnkou s Barkhausenu a držel Dlouhou Bělu. Bratři Tito obdrželi toho při cla. Leopoldovi I., že — hledi k starostnosti roku jejich — majestátem, daným ve Vídní dne 11. ún. 1697, povýžil je do stavu panského v semích koruny České a potvrdil jich erb přirozený. — Jan Bedřich sv. p. S. splodil syna Jana Ferd., který se oženil s Eleonorou paní s Henkel-Gutwohlen, a byl povýšen od krále Bedřicha II. dne 6. list. 1741 do stavu hraběského král. Prus. s polepšením erbu dosavadního, jakož i nabyt (r. 1765) hodnosti dědičného maršálka knížectví Slezského. Zemřev r. 1775 měl za nástupce syna Fridricha Viléma Ferd. hr. S-kého, který s povolením král. zřídil r. 1778 majorát Dlouhobělský, v němž následoval syn jeho Adam Karel Bohumil S. (r. 1774); tento oženil se s Filipinou hrab. Pükler-Tannhausen, s níž splodil syna Adama Karla. — Ješto byla druhá větev S-ská (po Bohumilovi Ferd.) času toho vymřela, spojil Adam Karel hr. S. statky její s majorátem svým a obdržel toho (1827), že jeden každý držitel majorátu toho má hlas kolektivní v řízení na zemském sněmu slezském. Dědicem jeho († 1841) byl nadepsaný Adam Karel hr. S. (kr. 1808), kr. komoří, děd. maršálek knížectví Slezského, od r. 1854 děd. člen panské sněmovny pruské, držitel majorátu Dlouhobělského, pán na Borově, Petřkově, Ššněfeldu, Güppersdorffě a j.; týž pojal za manželku Luisu Eleonoru hr. Kalkreuterovu, která mu porodila syna Jana Adama Bohuslava (1848) a dceru

uspokojivě rosfaliti, poněvaž senát Washingtonský jeho předbádnou úmluvu s Anglií v této záležitosti všemi hlasy proti jednomu savorhl. Po svém odstoupení s úřadu podnikl S. dvouletou cestu kolem světa a † 9. KJ. 1872 v Auburnu v státu Novo-Yorském.

Seyfert Bernard, slavný porodní lékař, narodil se 1817 v Drmech v kraji Litom. Když povyrosl, dal jej otec, chudý to fomenář, dle stávajícího tehdy obyčeje do české krajiny, by se češtině naučil. Odbyv studia gymnasiální v Litoměřicích a filosofii v Praze věnoval se vědě lékařské. Ačkoliv s bídou a nedostatkem zápasiti musil, přece pilně a vytrvalost jej neopustily. Dosáhnuv r. 1844 na vysokých školách Pražských hodnosti doktora lékařství, sloužil po dva roky co sekundární lékař ve všeob. nemocnici Pražské. R. 1847 vstoupil co praktikant do samé porodnice, a brzy stal se prvním asistentem na klinice porodnické pro lékaře. Co takový věnoval se s veškerou pílí a horlivostí vědě porodnické, ve které činil takové pokroky, že pověst o něm brzy daleko sa hranice Rakouska se roznesla. Roku 1849 habilitoval se co privátní docent pro praktické porodnictví v Praze. Po smrti prof. Kiwische r. 1851 svěřena byla S.-ovi suplatura, až do obhacení místa Chiarim, a když tento r. 1855 do Vídně povolán byl, jmenován S. profesorem porodnictví pro lékaře v Praze, v kteréž hodnosti setrval až do smrti (7. kv. 1870). V porodnictví byl S. učencem nad jiné vynikajícím. Jeho přičiněním zavřeny rozličné náhledy staré, které nejen k cili, totiž k praktickému porodnictví, navedly, nýbrž jen chaos ve vědě působily. Nehynoucí jeho zásluhou stane sjednocení a slepení nástroj porodnických, které na míru co možná nejmenší uvedl. Ačkoliv nespěl mnoho, vynikají za to jeho práce jednoduše, učenosti a vřetným slohem, avšak kritiky jeho v *Prager Vierteljahrschrift*, sv. 31—39, uveřejněné, patrný jsou svědectvím o znamenitě jeho zkušenosti a o bystrosti ducha. Ostrým pérem tapal nesváry do vědy uvedené, a nemyšly, kterými jiní, jejich zkušenosti jen od psachého stolu vycházely, sebe povznést se snažili, nedbajíce na to, zdaž něčím vědě prospějí. A čeho opomínal napasti, to podal ústně žákům svým, kteří s daleka do Prahy putovali, aby přednášky jeho slyšeli. Nemalá škoda, že nespěl S. učební knihu porodnickou, k čemuž co dokonale znalost literatury, co vřetný a praktický zkušený učenec vřelost povolán byl. Články S.-em psané jsou: *Bemerkungen zum Artikel über die häufige Erkrankung der Wöchnerinnen in der Wiener Gebäranstalt und das Mittel über die Verminderung derselben* (*Prager Vierteljahrschrift* 2, 1850); *Der aufsteigende Mutterkuchen* (*Prager Vierteljahrsch.* 3, 1852); *Querverengtes Becken* (*Verhandlung der med. Gesellschaft zu Würzburg* III. 3, 1853); *Prolapsus uteri, geheilt durch retroflexion* (*Prager Vierteljahrsch.* 1, 1853); *Ueber Haematometra* (*Prager Vierteljahrsch.* 1, 1854); *Albuminurie bei Schwangeren und Gebärenden* (*Wiener med. Wochenschrift* 12, 1853); *Ueber Mastitis*; *Ueber chronischen Uterusinfarkt*. (*Spitalszeitung* 1862); *Beiträge zur Aetiologie und Behandlung des Vorfalles der Nabelschnur* (*Scanzone's Beiträge* 1854).

Jda.

Shell, sir Justin, angl. spisovatel v oboru zeměpisném, statistickém a politickém, vstoupil r. 1820 jsa ještě mlád do Bengalského vojska, vysnamenal se při obléhání Bhurtporu a odebral se r. 1833 s jinými angl. důstojníky do Persie, kde organizoval armádu šachovu. R. 1844—54 byl anglickým vyslancem u perského dvora. Ze spisů jeho došlo největšího uznání *Glimpses of life and manners in Persia* (v Londýně 1856). † 13. dub. 1871 v Londýně.

Schack Adolf Fridr. (v. hl. d.) vykonal v nejnovější době opět jednu cestu do Španěl a na Výchoď. Z posledních jeho spisů jmenujeme ještě: *Epi-soden* (v Berl. 1869), sbírka výpravných básní, mezi nimiž zejména *Giorgione*, *Lais* a *Heinrich Dandolo* vynikají; *Lothar*, epická báseň v 10. spěvích (tam. 1872); truchlohra *Die Pisaner* (tam. 1872) a dvě politické veselohry *Der Kaiserbots* a *Cancon* (v Lipsku 1873). Dílo jeho *Poésie und Kunst der Araber in Spanien und Sicilien* vyšlo v španělském překladu Juana de Valera (8 sv. v Madridě 1867—71).

Schad Christian, nar. 1821, † 1871 v Kitzingách na Mohaně, kdež byl profesorem. Jest znám co dncchaplý básník, do r. 1859 vydával sbírky básní cizích (*Deutscher Musenalmanach*) a pořádal vydání spisů starších básníků. Nejznačejší básnické jeho dílo jsou *Lieder vom Klingenbergwald*. Vydal též přírodovědecká pojednání, zejména *Ueber die Tonnwelt der Vögel des mitteldeutschen Waldes* a j.

Schaffle Albert Eberhard Fridrich, národní ekonom a rak. státník, nar. se 24. ún. 1831 s protestantské rodiny v Nürtinkách ve Vrtamberku, kde byl otec jeho († 1839) nemajetným reálním učitelem s pěti dětmi. Sch. konal r. 1844—48 bohoslovecká studia na evangelickém semináři v Schönthalu, r. 1848—49 pak byl v evang. štítu university Tubingenské, kde se zabýval vedle povinné theologie zejména fysikou a výšší analýs. Když r. 1849 politické události i universitu v Tubinkách s poklidu vyrušily, přidal se Sch. sáhy k opozici federalisticko-demokratické proti již tehdejší samýšenému císařství Průšáckému, a účastnil se mezi jiným v též duchu svolané schůze lidu v Reutlinkách a celého hnutí badenského. Vzdav se po nesdaru tohoto hnutí studií bohosloveckých strávil rok 1850 u veliké tísně jako soukromý učitel, až byl v letě téhož roku povolán do redakce časopisu *Schwäbischer Merkur* v Stuttgartu, v níž setrval až do r. 1860, háje horlivě zásady federalistické. Při namáhavých žurnalistických pracích podnikl Sch. zcela soukromé studium nauk státních a právních, a podrobil se r. 1855 státo-vědecké zkoušce s dobrým úspěchem. Nicméně se nedal do státní služby, nýbrž státní i na dále žurnalisticky činným. V době této seznámil se též s J. G. Cottou a psal vědecké články do jeho *Deutsches Vierteljahrsblatt*, jakož i do *Zeitschrift für die gesammte Staatswissenschaft*, vydávaném v Tubinkách. R. 1859 vydal též účinkoval ve prospěch Rakouska, jednak ve Švábském Merкуру jednak svasky svými a Cottou. Učiniv se též rozpravami svými ve *Vierteljahrsblattu* známým povolán byl r. 1860 za řád. profesora politické ekonomie na universitu v Tubinkách, v kteréž úřadě setrval až do r. 1868. Mezi tou dobou usiloval Sch. soukromými studii jakož i mnohonásobnými cestami po Německu, Belgii, Holandě, Anglii, Francii, Rakousku a Švýcarsku o zdokonalení svého odborného vzdělání, a redigoval neustále vedle toho od r. 1861 zmíněný státo-vědný časopis v Tubinkách. Téhož roku vstoupil na dráhu parlamentární, byv sa okres Tubinský zvolen do sněmu vrttemberského, na němž se zastával snah federalistických proti centralisačním chončkám Průska. Taktéž jeho přičinění dlužno přičísti, že když po výledku prusko-rakouské války, pro něm. federalisty nepřiznivém, r. 1868 celni sjedl něm. uspořádán byl, ve Vrttembersku do něho ve všech 17 okresech výlučně federalisté zvoleni byli. On sám byl mezi nimi a zastupoval okres Ulm-Laupheim-Biberachský. Mezi tím vyšlo pod názvem *Gesellschaftliches System der menschlichen Wirtschaft* roku 1867 v Tubinkách druhé vydání jeho všeobecné knihy o národním hospodářství (první vyšlo v Lipsku 1861),

tomkš Juliusa Sch-a připomínáme vauky jeho Františka a Josefa. Onen oddal se stavu kněžskému, stal se doktorem theologie a protonotářem, a byl od r. 1714—1741 děkanem ve Vys. Měst. Josef Sch., oddav se tolikéž vyšším studiím na universitě Praž., byl povýšen na doktora práv, usadil se v Praze jako advokát semský, a koupil zboží semská Vlasenici, Veselice a Luštěnice. Při obležení měst Pražských skrze vojsko francouzské a pruské (1741) činil veliké oběti peněžitě a konal i jinak služby platné; po dobytí města odešel do Vídně, začež byly dům jeho v Praze a statky venkovské od lidu nepřátelského drancovány a pustošeny. Za takové zlechetné zachování byl Josef Sch. od císařovny Marie Teresie majestátem, daným dne 6. dub. 1747, povýšen do stavu rytířského král. Čes. s titulem ze Sch-n a erbem rozkojněným; semžev r. 1750 sňatavil syny nezletilé Františka Eliáše a Josefa, jichž poručnicí byla jich matka Apollonia, roz. Hanelova. Frant. Eliáš Sch. došel let dospělosti uvázal se r. 1752 ve správu dědictví otcovského, stal se předsedlím soudu komorního a lenního (1752—63), a když r. 1762 mladší bratr Josef Sch., jenž sloužil ve vojskě, došel let svých, koupil od něho statek Vlasenici a Veselici; r. 1772 prodal statek svůj Luštěnici Krist. hraběti Klam-Gallasovi, začež r. 1774 koupil od bratra nadepsaného statek Lochkov. Bratři ti to byli pro své a svých předků služby platné, a že starší jich větve panská byla vymřela, majestátem císařovny Marie Teresie dne 21. kv. 1762 povýšení do stavu panského, při čemž erb i titul jich byly rozmnoženy. — Předepsaný sňib dědičné věrnosti učinili: r. 1748 Josef Sch., 1749 Jan Václav, 1752 Frant. Eliáš, 1760 Josef, 1764 Frant. Josef a 1770 Leopold Karel svob. pán Sch. — R. 1788 prodán byl statek Lochkov rodině té náležitě pro dluhy, čímž přišla v nemalý úpadek a zanikla téměř docela; poslední mužský potomek svob. pánů Sch-ů zemřel v letech čtyřicátých přítomného století.

Ra.

Scherzer, Karl von, proslulý cestovatel a spisovatel v oboru geograficko-statistickém, nar. se 1. kv. 1821 ve Vídni. Učil se s počátku omění kněhtiskářskému a odebral se r. 1841 do Anglie, Škotska a Irsku, kde studoval národohospodářské a průmyslové poměry tamější, zabýváje se myšlenkou, zříditi ve Vídni velkolepý ústav literární a artistický, k čemuž však mu vláda po návratu jeho do Vídně nedala svolení. R. 1850 odebral se tudíž do jižní Francie a Italie, odkud podnikl několikrát cesty vědecké do severní a střední Ameriky. Výsledky těchto cest uložil ve spisy: *Reise in Nordamerika* (v Lipku 1854); *Die Republik Costa-Rica* (tamt. 1854); *Wanderungen durch die mittelamerikanischen Freistaaten Nicaragua, Honduras und San Salvador* (v Brumžiku 1857). Touže dobou vydal ve Vídni (1857) Ximenovo dílo: *Las historias del origen de los Indios de esta provincia de Guatemala*. R. 1857 přidal se Sch. na vyslání arciknížete Ferdinanda Maxe k výpravě rak. lodi Novary, a opustiv na lodi této 30. dub. Terst seznal Brasilii, Kapsko, Indii, Nikobary, Singapur, Javu, Manilu, Čínu, Austrálii a j. V květnu 1859 opustil ve Valparaisu Novaru a vrátil se přes Panamu do Evropy, kamž přinesl rozmanité přírodovědecké sbírky, jakož i množství zajímavých a obilných zápisů. Zápisů tyto sloužily za základ k popisané části díla: *Reise der österreichischen Fregatte Novara um die Erde in den Jahren 1857—59* (8 sv. ve Vídni 1861—62, 4. vyd. 1868). Po návratu svém do Evropy šel Sch. až do r. 1861 u arciknížete Ferdinanda Maxe v Terstu, od r. 1861 pak ve Vídni, kde vypracoval dílo *Statistisch-kommercieller*

Theil der Novaraexpedition (2 sv. ve Vídni, rozmnožené vydání v Lips. 1867). Mimo to uveřejnil spis *Aus dem Natur- und Völkerleben im tropischen Amerika* (v Lips. 1864). Článek povýšil jej ihned po jeho návratu do dědičného rytířského stavu a jmenoval r. 1866 radou v ministerstvu obchodu, kde byl přednostou oddlu pro obchodní statistiku a národohospodářskou publicistiku. V led. 1869 podnikl jako člen východoasijské výpravy, při níž byl přednostou obchodního a vědeckého oddělení, třetí svou cestu světovou. Především navštívil na rozkaz vlády Suezský kanál, procestoval na to Východní Indii a setkal se teprv v Singaporu s oběma lodmi výpravy, totiž s fregatou Donau a korvetou Erzhersog Friedrich, které provázely do Siamu, Číny a Japonska, kde obchodní smlouvy v zastoupení rak. vlády uzavíral. V Jukuhamě opustil Sch. obě lodi a křižoval na jednom americkém parníku po Velkém Oceánu, objevil Kalifornii, navštívil Sierru Nevadu a Mormony na Slaném jezeře a plul pak podél západního břehu Ameriky do Guatemaly, kde se měl opět s fregatou Donau setkat. Toto setkání však se nezdařilo, jedině vůdce celé východoasijské výpravy, admirál Pets, přibyl na poštovním parníku ještě s několika úředníky do Guatemaly, aby ve spolu se Sch-em uzavřel ještě některé obchodní smlouvy v záp. Americe. Sch. zdržel se v těchto krajích jenom krátký ještě čas, a přeplul pak následkem valně porouchaného zdraví přímo do Evropy. Zotaviv se po několika měsících počal ve Vídni pořádati bohatý materiál, který z cest byl sebou přivezl, a vydal na rozkaz rakouské vlády velkolepé dílo: *Fachmännische Berichte über die österreichisch-ungarische Expedition nach Siam, China und Japan* (1. svazek v Stuttgartu 1868—71). Chatrně zdraví nutilo jej však záhy opustiti Vídeň a hledati v mírnějším podnebí trvalého zotavení, následkem toho jmezovala jej vláda generálním konsulem v Smyrně, nejdálšíkém k střednímu obchodu východního, kde od ledna 1872 posud působí. Zasluby Sch-ovy o vědu zeměpisnou a národohospodářskou jsou neocenitelné.

Scheuerlin Jiří, nar. 1802 v Mainbernheimě v Bavořích, stal se učitelem v Aushabru, samostatně se hudební a malováním. První jeho básně vyšly r. 1845 v *Charitas*, jeho laudná novela *Fahrten eines Waldhornisten in Hauschronik*. R. 1851 uveřejnil první sešit *Báseň*, r. 1858 druhý (*Haidblumen*). R. 1852 stal se kancelistou v protest. vyš. konsistoři v Mnichově, r. 1864 tajemníkem v minist. obchodu. R. 1869 vydal *Edwin*, báseň lyricko-epickou, chvalně uznanou, a co první svazek sebraných vypravování *Der Scharfrichter von Rothenburg*. *Die Musikernovellen* vydány byly v úmrtní jeho den, dne 9. čna 1872. Báseň jeho vyniká jaroostí a původností, vřelostí citu a dokonalou formou.

Schik Ignác, spisovatel a žurnalista, nar. se 17. dub. 1841 v Novém Bydžově v Čechách, kdež také nabyl prvního školského vzdělání. Školy gymnasiální navštěvoval v Praze, načež konal na Pražské universitě studia přírodovědecká a filosofická. Po skončení těchto studií byl 3 léta asistentem fyziologické katedry u prof. Purkyně, a vydal již tehdy, teprv 20 roků star, spis *Die Chemie in Rücksicht auf Physiologie und Medicin überhaupt*; též přispíval v té době svého výhradně vědeckého snažení různými lučebními a fyziologickými články do *Mittheilungen der kais. Akademie der Wissenschaften* ve Vídni. Žurnalistická činnost Sch-ova počala r. 1864, kdy vstoupil do časopisu *Politik*, v kterémž až posud působí, jsa redaktorem čáti jeho feuilletonové. Feuilletony své v časopisu tomto během 6—8 let uveřejněné (zejména *Tündelein*, *Portofreie Briefe*,

daň malby v oleji. Provedl též řadu výkresů divoké zvíře co předlohy kreslительské školy. *Mů.*

Schleicher August (v. hl. d.) † 7. pros. 1868 v Jeně. Poslední léta svého života zabýval se hlavně srovnávacím jazykospytem slovanským u porovnání s literárním a německým. Práce však ve směru tomto konané nedokončil; pouze jako úvodní práce k velkému dílu vyšla po jeho smrti *Last- und Formenlehre der polabischen Sprache* (Petrohrad 1871). Sch. byl sice zjevem velkým na poli jazykospytném, avšak nepočínal si vždy dosti kriticky opatrně, pouštěje často příliš úsud fantasii tvoření tak svaňých praforem v řečích indoevropských, kterých dokázati nikdy nedovedl. U nás došel důkladného, přišného posouzení ve mnoha člancích prof. M. Hat-taly, hlavně ale v něm. brožuře nadešpané *August Schleicher* etc. Obilný životopis Sch-ův napsal Sal. Lehmann (Lipsko 1870). *Kvř.*

Schlesinger Christian Andreas, dánský malíř genru, nar. 2. list. 1810 v Král. Longby u Kodaně. Vzdělával se s počátku na Kodaněské akademii a u malíře podobisen Jensena, posději (1840—1842) s král. stipendiem na cestách, sdružuje se nejvíce v Mnichově. Po svém návratu stal se r. 1852 údem Kodaněské akademie a r. 1858 profesorem tamtéž. Představuje u velmi něžné barvitosti a bedlivém provedení velmi půvabné, namnoze rosmarné výjevy s lodáckého a řemeslnického života, právě to kabinetní obrazy. K nejsdílejšími s nich náležejí: *Kotlářská rodina s listem; Přerušend polívka; Tirolský ptáček; Babička u medličích se vnučete; Hra-jící sobě námořníci; Rodina rybářská.* *Mů.*

Schlesinger, jméno více německých malířů. 1) Adam, nar. r. 1759 v Ebertsheimu v Bav. Porýnku, † r. 1829. Maloval sdaile ovoce, jakéhož chová sbírka Wagnerova v Berlíně dva pěkné obrazy: *Meruškla a Jahodník.* — 2) Jakub Sch., nar. v Grünstadtu ve Falcku r. 1793, † v Berlíně r. 1855. Učil se s počátku u svého otce, schopného malíře podobisen a ovoce, posději v Mannheimě a v Mnichově, načež jsa po tři léta očinným neduhem ode-vší práce sdřen trpěl tím i duševně. Bratři Boisse-rové posnavše jeho vlohy poukivali ho k restauraci nisozemských maleb. Povolán r. 1822 co profesor do Berlína osvědčil i tu svou neobyčejnou schopnost v obnovování starých obrazů. Provedl též několik sdařilých kopií proslulých obrazů, jako: *Rafaelovy Sixtinské Madonny* (v katedrále Špyrácké), *téhož Madonny s domu Colonna; Tisianovy doory* a j.; maloval výborně podobisny, ovoce a květiny; rozuměl též důkladně malbě na omítce. — 3) Felix Sch., malíř genru, nar. v Hamburce r. 1834. Navštěvoval v letech 1850—1851 Düsseldorfskou akademii a praecoval pod Rudolfem Jordanem. Posději odebral se do Paříže, kdež až posud žije. Jeho kresba jest přesná, barvitost sdařilá. Jmenujeme s jeho obrazů: *Zachránění vylodníků; Uzdravení se matčino; Děd a vnuk.* *Mů.*

Schletterer (též Schlederer) Jakob, sochař, nar. ve Wenzu v Tirolsku, † ve Vídni r. 1774. Provedl vícero soch pro park Schönbrunnský, a sbírka Vídeňské akademie umění chová od něho úbělové skupení, jež představuje *Mineruv, vltěštel nad Závisí a Nevědomostí.* *Mů.*

Schlösser Karel, malíř historických a genrových obrazů, nar. se 21. čna 1836 v Darmstadtu, konal studia umělecká s počátku ve Frankfurtě n. M. v ústavě Staedlově, posději v Paříži, kde záhy mesi vynikající malíře počítán byl a obrazy své od roku 1858 uveřejněné vystavoval. Z prací jeho, které po Francii, Anglii a sev. Americe roztroušeny jsou, jmenujeme: *Zajetí Ladělka XIV. ve Varennes, Smrt Ma-*

saniellova v Neapoli, Zapožehněd ovoce, Hodina zpěvu, Zkouška pro koncert. R. 1872 opustil Sch. Paříž a žije nyní v Německu.

Schmidt 1) Leopold (v. hl. d. 8.) † 20. pros. 1869. — 2) Johann Rudolph von Sch., malíř a vojenský rada, nar. ve Steině na R. r. 1590. Jeho otec ustanovil ho k malířství, a jeden důstojník ho vsal s sebou do Verony, kdež se čtyry léta učil. Doprovodiv však svého přísnivce do turecké války upadl tam v sajetí. Roku 1624 byl cis. vyslancem v Cařihradě vykoupen a na to v cis. službě použit. Pro své schopnosti u vedení státních záležitostí byl povýšen do stavu svobodných pánův, a udělena mu hodnost dvorního vojenského rady. Zemřel ve Vídni r. 1667. Provedl mnoho výkresů, kteréž by snamenitému umělci ke cti sloužily. — 3) Karel August Sch., kreslitel a malíř, nar. v Neuburku na Dunaji r. 1807. Vzdělává se s počátku na Mníchovské akademii, posději pak hlavně dle přírody, hotovil nákresy pro Spixův přírodopis a pro botanické dílo Martiusovo. Procestovav pak Alpy maloval od r. 1831 též pěkné krajiny v akvarelu, avšak zemřel již r. 1834. *Mů.*

Schmidel se Schmiden (Schmiedl s Schmieden), rodina šlechtická a napotom panská, která v XVII.—XIX. stol. držela zboží zemské i šosovní v Čechách, kamž přibyla s krajin německých. Ve válce 30leté sloužil Sigmund Sch. ve vojště císařském delší čas, byl pak setníkem a pro služby platné povýšil jej cis. Ferdinand II. dne 14. srp. 1634 do stavu šlechtického Hěškého. Byv na to majestátem cis. Ferdinanda III. dne 18. dub. 1644 přijat za obyvatele král. Čes. koupil sobě r. 1645 statek Dolní Teplici (*Wekesdorf*) v Hradecku, načež na sněmu dne 7. říj. r. 1652 povýšen jest do stavu rytíř. v Čechách a na sněmu roku 1656 přijat do stavu toho. R. 1664 koupil ještě ve Kamenec (*Stegreifsen*) v Hradecku, a 17. pros. 1672 povolil mu císař Leopold I., aby se napotom psáti mohl Sch. se Schmieden. Syn jeho Sigmund Leop. Sch. na Teplici byl přisědicím soudu komorního, v l. 1692—1699 místokomorníkem král. Čes. Majestátem daným dne 22. pros. r. 1708 povýšil cis. Josef I. Jana Václava, Leopolda a Jana bratří Sch-y do stavu pansk. rodů staročinných v Čechách, kteréhož povýšení dostalo se dne 2. pros. 1722 tolikéž příbuznému jich Sigmundovi Sch-ovi na Studenci, přisědicímu soudu komorního. Z bratří výše jmenovaných koupil Leop. sv. p. Sch. r. 1712 dvůr šosovní Híolerský (?) v Chrudimi na předměstí Kateřinském, jež potomci jeho drželi ještě na začátku přítomného století. R. 1730 učinili Ferd. Václav r. 1731 Jan N. bratří Sch-ové obyčejný slib děd. věrnosti, a prodali téhož roku (1731) dědictví své Dolní Teplice Janovi Karlu Strakovis Nedyblic. Na to drželi Sch-ové statek Hoješín v Čásl.; jmenovitě Jan N. sv. p. Sch. mimo slib děd. věrnosti uvásal se r. 1777 v zboží to, jež držel až do smrti († 1811), načež je manželka a dědička jeho Marie Anna Sch-ová r. 1814 prodala Karlovi Führerovi. — V druhé polovici minulého století seděl na jmenovaném dvoře šosovním v m. Chrudimi Jan sv. p. Sch. (vnuk Leopoldův, nar. 1748), který zemřev r. 1804 pochován jest v kostele sv. Kříže tamtéž, načež posud stál po něm dvůr prodán rodině Salaškovské. — Sch-ové kvetli v Čechách ještě za naší paměti, a jmenovitě drželi Řidku u Prahy až do nedávna Jakub svob. p. Sch. a manželka jeho Františka. *Ha.*

Schmidt 1) Jan, rakouský sochař, † 28. čna 1761 ve 72. roce svého věku v městě Mautern. Hlavní jeho dílo jest tabernakul a jiné řesby ve farním, bý-

Matías r. 1615 mlýn jeho (*Bämmühle*) s dvorem příslušejícím osvobodil od desátků a jiných poplatků; *týž* Bartoloměj Sch. býval také na sněmích a v rozličných poselstvích, provozoval kupectví rozsáhlé, jsa v obchodních a peněžitých spojeních s kupci zahraničními, a tehdejší šlechtou domácí, jmenovitě také s pány z Žerotína. — V bouřlivých letech 1618—1620 připomíná se často Augustin Sch. mezi sousedy a koněly Jihlavskými, a čteme jej tolikrát mezi osobami vyslanými, kteréž dne 11. pros. 1620 vyjednávali s císa. vůdcem Rudolffem s Teifenbachu o vadání se mu města Jihlavy. Času toho šil také v Jihlavě Petr Sch. s S. (syn Bartolomějův; nar. r. 1576), který vzdělav se v umění literárním byl učitelem na škole Jihlavské a potom vyučoval nějaký čas jazykům klasickým na akademii ve Frankfurtě na Odře; odtud navštívil akademie v Jeně, Štrasbure, Vitemberce a Basileji, a r. 1608 povýšen jest na hodnost doktora v lékařství na akademii Vitemberské, načež se stal fysikem v rodšti svém, kdež držel nadepsaný dům a mlýn Schmillanovský. Za protireformace r. 1626 přestoupil k domlouvání jesuitů i s manželkou svou do lána církve katolické, a byl napotom tak štodrým pšánivcem uvedeného do Jihlavy řádu jesuitského, že daroval tamní koleji výše jmenovaný svůj mlýn a dvůr, pak statek Mesečisko, a konečně vstoupil sám do koleje té, kdež i † r. 1637. — Sch-ové květi a drželi sborů šosovní v Jihlavě ještě v druhé pol. XVII. stol. R.

Schmutzer, rodina ryjchů ve Vídni. Bratři Jan Adam, Josef a Ondřej, nar. okolo r. 1700 ve Vídni, byli synové tamějšího gravéra. Jan Adam měl nejméně schopnosti, ryl několik listů v Vídeňské obrazárny velmi prostředně, lépe několik podobizen, a † již r. 1789. Josef a Ondřej († 1740 a 1741) pracovali téměř vždy společně, posnamenávajíce proto své práce buď Josef Andreas nebo Andreas Josef, dle toho, jak který z nich vůbec při tom více se sdílel. K nejlepším jejich pracím náležejí: tři obrazy s *Decem* die Rubense v galerii Liechtensteinské; podobizny hraběte a hraběnky z Questenbergů a císaře Karla VI. Nejvyšší slávy co umělec došel Ondřejův syn Jakub Matías (srv. hl. d.), nar. ve Vídni 5. dub. 1788. Ztrativ záhy rodiče byl ustanoven k pasení dobytka. Jelikož se to dalo blíž akademie, svěřil prý někdy svůj dobytek jinému pasáku a docházel na akademii, by se tam učil kreslit. Gravér Matías Donner, sponzorovav jeho nevědění schopnosti, ujal se ho a dal ho učiti architektuře. Mladý Sch., byv pak v Uhrách upotřeben co stavitelský kreslitel, nepřestal i tu pilně cvičiti se v kreslení a v malbě. Po svém návratu do Vídně oddal se docela ryjctví, a nařed tu šlechtěného pšánivce v knížeti Kounicovi byl na jeho návrh r. 1762 poslán do Paříže, by se tam řádně vzdělal ve svém umění, ve kterémž i pod návodem Willeho znamenitě čínil pokroky. Navrátil se r. 1766 do Vídně nemálo tu přispěl ku zvelebení toho umění, tak že na tamější akademii založeno bylo pro ryjctví zvláštní oddělení, jehož ředitelství svěřeno Sch-ovi, pod jehož návodem vzdělalo se tu několik znamenitých umělců, jako: Eissner, Höfel, Rahl a j. On sám pak až do své smrti (2. pros. 1811) pracoval s neunavnou pilností a velikou mistrností ve svém oboru, a provedl množství výtečných listů, s nichž přede všemi zasluhují býti jmenovány: *Podobizna kněžky Kounice*; *St. Ambroš zabírající císaři Theodosiovi vstup do katedrály Mildně*; *Mucius Scaevola*; *Narosení Venúzino*; *Neptun a Thetis*, vešmě die Rubense; *Kazorošci*, ryty pronáležející, dle Rutharta, a *Orlovec, stíhající vlky*, dle Snyderse. 2. . . M. a

Schneider Karl Ferdinand Robert, geograf, nar. se 28. srp. 1801 ve Vratislavě, byl s počátku farmaceutem a studoval posději přírodní vědy ve svém rodišti a v Erlangách. Po skončených universitních studiích procestoval jižní Německo, Itali, Francii a Belgi, a stal se učitelem v Norimberku a ve Weissenfelsu, kde setrval až do r. 1828. Od tohoto roku počínaje vyučoval v širokéšinci v Slezské Boleslavi až do r. 1850, v kterém se odebral na odpočinek a šil až do 17. srp. 1871 v Stolpu v Pomoranech. Jako geografický spisovatel byl Sch. velmi plodný a vydal následující větší díla: *Die Erdkunde in methodischer Abstufung* (v Boleslavi 1836—40); *Der preussische Staat in geographischer, statistischer und militärischer Hinsicht* (3. vyd. ve Vratisl. 1840); *Deutsche Vaterlandskunde* (v Erlang. 1840); *Kleine Weltkunde, oder die Erdkunde in ihrer Verbindung mit der Natur- und Menschenkunde vom christlichen Standpunkte betrachtet* (tam. 1840); hlavní své dílo: *Handbuch der Erdbeschreibung und Staatenkunde* (5 sv. v Hlohově 1846—57, 2. vyd. 1868); *Italien in geographischen Lebensbildern* (tam. 1868) a j. Mimo to sepsal četná přírodovědecká díla, jako zejména: *Flora von Bunsau* (ve Vratisl. 1837); *Beiträge zur schlesischen Pflanzenkunde* (s mapou tam. 1838); *Die Experimentell-Physik, ein geistiges Bildungsmittel, in ihren Beziehungen zum praktischen Leben* (3 sv. v Drážd. 1841—42); *Deutsches Giftbuch* (3. vyd. v Lipsku 1866); *Das Buch der Natur* (ve Vratisl. 1852); *Das Buch des Menschen* (tam. 1869), jakož i četné mapy celého Slezska a jednotlivých krajín slezských.

Schnorr von Karolsfeld Julius (v. hl. d.) † 24. kv. 1872 v Dráždanech co ředitel obrazárny a profesor na akademii.

Schödlberger Johann Nepomuk, malíř a ryjec, nar. ve Vídni r. 1779, † tamtéž r. 1858. Jsa s počátku co učitel pouhým ochotníkem, věnoval se pak zcela umění, malovav a ryv nejvíce krajiny, s ničtmo mnohé odbohy jsou krásnou stafáží. Čtyry s nejzdařilejších jeho maleb nacházejí se v Belvederu Vídeňském, a sice: *Vodopád Travný v Horních Rakousích*; *Krypta s pohřbem kapucinským*; *Krajina moravská na Jihlavce* a *Vnitřek italského kostela, v němž kapucín rozvolňuje svíce na oltáři*; jiné čtyry v akademickém obrazárně Vídeňské. M.

Schönfeld, rodina městská v XVII. a XVIII. století v Praze usedlá, která drahně let tam provozovala obchod konvářský a svonařský; až podnes spatřujeme v rozličných chrámech českých řemeslná díla konvářská a svonařská, kteréž druhdy shotovena byla v dílně Schönfeldovské. Z rodiny této připomínají se: 1) Bedřich Michal Sch., který šil na Starém městě Praž. ok. r. 1660—1685 a přelil r. 1668 svon do kaple samecké v Černém Kosteleci, a hl svony r. 1673 do Bylan u Čes. Brodu, r. 1678 do Horního Bukovska (u Soběslavi), r. 1682 do Svatky (v Chrudimsku), r. 1688 do chrámu sv. Havla v Zbraslavi. — 2) Antonín Sch. nar. se v Praze r. 1674 a provozoval konvářství tamtéž asi od r. 1670 až do r. 1730; shotoval mnoho svonů, křtitedlnic a svícenů do chrámů českých; svony v dílně jeho shotované mají obyčejně toliko nápisy německé a spatřují se v Charvatci (u Roudnice) a v Kacově (oba s r. 1696), v Chlumu (v Hradecku) s r. 1698; v Obdenicích u Vys. Chlumce s r. 1701; v Sedlici u Tábora s r. 1708, v kostele farním v Zbraslavi s r. 1707. Také přelil r. 1708 svon k bývalému kostelu sv. Benedikta v Star. městě Praž. — 3) Josef Michal František Sch. jest poslední známý svonař s rodiny té; šil v Star. městě Praž. v druhé čtvrti minulého století; až dosavade známe

akého s tou milostí, aby napotom místo Sch. psával se toliko s Deblína. Syn jeho Max. Frant. s Debl. oddal se výškám studiím, byl referendářem a asesorem u tribunálu mark. Mor., r. 1671 nabyl kleschtství a r. 1688 také indigenátu král. Uher. Těž byl veliký milovník historie a práv domácích a horlivý sbíratel památek historických, archeologických, výtvarných a j., k čemuž ukazují také mnohé foliantové zápisky a sbírky jeho, v bibliotéce Olomoucké až podnes chované. Max. Frant. s Debl. splodil s Marií Salomenou s Hofu čtvero synů: Františka Gabriela, jenž záhy zemřel, Max. Františka, Antonína Frant. a Františka Libora, pak patero dcer. Ant. Frant. a Frant. Libor oddali se stavu vojenkému a dosáhli v něm výškách hodností. Max. Frant. s Debl. však věnoval se výškám studiím v Prase, stal se r. 1687 doktorem práv, byl potom kancelářem a asesorem tribunálu moravského, a posléze referendářem a radou u české dvorní kanceláře ve Vídni. — Bratři tito byli majetkatémi cís. Leopolda I., dne 2. září 1699 daným, povýšení do stavu rytířského král. Česk. rodů staroditných, při čemž přirozený jich erb rozhojnen jest erbem mateřským, a to takto: Štít na tři pole na způsob jeblance (*episkopice*) rozdělaný; v prostředním modrém poli spatřuje se nahý muž dívky, na pahorku zeleném stojící, máje ránu krvavou v obličeji, a hlava a bedra vápínem ověšená a neša na pravém rameně palcát železný; pravé i levé pole jsou barvami rozdělena, a to pravé bílou a červenou, levé pak bílou a černou, a v jednom každém jest železná kotvice dvousubá vahůru postavená. Nadepsaný Max. Frant. s Debl. koupil potomě na Moravě statky Starou a Novou Hobou (*Hart*), Chvalkovice a Mutice, a v Čechách Humpolec a Hralec, obdržel r. 1710 od cís. Josefa I. hrad Znojemský s příslušenstvím jako léno, a povýšen jest pro své služby, platně dne 22. dub. 1710 do stavu panského král. Čes. R. 1729 sdělil se svých statků zemských fideikomis, k němuž povolal jako dědice nejprve syna svého Františka Antonína, svob. pána s Debl., a po něm své bratry Antonína Frant. a Františka Libora s tím doložením, kdyby rodina Deblínská měla docela pomínouti, aby fideikomisní statky tento obrácen byl na sřízení stavu pro kadety žili mladé vojiny, s českých a moravských rodin kleschtických počít. Max. Frant. s Debl. byl času svého jakožto muž výsoce vzdělaný, rozšafný a zámožný vůbec na slovo brán; těž byl tolikéž jako otec jeho veliký milovník dějin a práv domácích, a rozhojnil zděšené sbírky otcovské novými poklady literárními a uměleckými, jež uložil v síních obnoveného hradu Znojemského. Po smrti jeho († 1732) uvázal se syn Frant. Ant. s Debl. ve fideikomis rodinný, a jsa tolikéž pán vzdělaný a vůbec vážený rozmožnil sbírky zděšené hojnými sbraněmi a jinými věcmi vzácnými, a byl dne 20. ún. 1741 povýšen do stavu hraběcího zemí koruny České. Zemřev r. 1757 nůstavil dva syny, s nichž mladší vstoupil do řehole františkánské a zemřel (nasyváje se *Bevenutus*) v Mor. Třebové r. 1816; starší držel hrad Znojemský a fideikomis Deblínský, byl však r. 1784 od pytláka nějakého úkladně zastřelen. Jelikož nůstavil dědiců přirozených, hlásily se k fideikomisu Deblínskému dvě příbuzné, totiž Eufemie hrab. Želecká s Deblína, a Marie Antonie svob. paní s Deblína, kteréž se však spokojily s 6000 zl. platu ročního; načež statky a sbírky fideikomisu prodány a stržené peníze na sřízení 17 nadací kadetských tak svaných Deblínských v c. k. vojenské akademii Novoměstské obráceny jsou. Část obrasů a knih byly přivezeny do Vídně,

s těchto přišly některé do bibliotéky cís. akademie Teresiánské, mezi nimiž byl také vzácný a svého způsobu jediný rukopis, totiž česká gramatika *Blahoslavova*, jež tam r. 1855 tehdejší bibliotekář P. Hradil objevil a potom r. 1857 ve Vídni tiskem vydal. — Ku konci vypsalni tohoto ještě připomínáme, že již v XIII. století na Moravě květila rodina pánů s Deblína, kteří drželi tehdejší Deblín, Drahotouš a Řečice tamtéž, že však vymřeli již v prodlení XIV. století, tak že nadepsaná rodina Sch-ů s Deblína s nimi ani erbem ani krví nebyla spojena. *Ra.*

Schrauf Albrecht, mineralog, nar. se 14. pros. 1837 ve Vídni, studoval tam přírodní vědy a stal se tam r. 1861 úředníkem v cís. mineralogickém kabinetu, r. 1868 byl jmenován při témt kabinetu kustodem, a přednáší již od r. 1863 jako docent fyzikální mineralogii na universitě Vídeňské. Literární činnost Sch-ova pohybuje se nejvíce v oboru mineralogie a optiky. Mimo čtené statě s těchto oborů, uveřejněné v *Sitzungsberichte* Vídeňské akademie a v Poggendorfových *Annalen*, vydal: *Lehrbuch der physikalischen Mineralogie* (ve Vídni 1864—1868, 2 sv.); *Atlas der Krystallformen des Mineralreichs* (t. 1864—72, 3 sv.); *Physikalische Studien über die Beziehungen zwischen Materie und Licht* (tamt. 1867) a *Handbuch der Edelsteinkunde* (tamt. 1869).

Schreter Jiří Achac a Martin, svonaři v Hostinném za času třicetileté války. Od prvního pochází svon v Hafmanicích, od druhého svon ve Starém Bydčově. *Mu.*

Schreuder Hans Paludan Smith, skandinávský misionář, nar. v Sogndalu v Norvésku r. 1817. Studoval teologii, čtěl však v sobě svlátní touhu a povolání ku hlásání pohanům slova božího připravoval se horlivě k tomu vedle svých bohosloveckých studií, učiv se nejpotřebnějším fmealům, jako krejčovskému, kovářskému a stolářskému, cviče se v zacházení s puškou a studuje nejobecnější nemoci. Takto připraven byl r. 1842 na kněse vysvěcen; následujícího roku přišel do Port-Natalu v Jižní Africe do anglické kolonie mezi Kafrы usadil se tam u kmene Zulu. Mezi tímto lidem účinkoval téměř neustále, vyjma toliko cestu do Číny, kam se byl odebral v naději, že by i zde na poli misionářském s dobrým úspěchem mohl působiti, poněvadž tehdy po usazení míru Nankingkého přístup do této země právě byl otevřen. Jelikož ale Číňané slibů Evropanům učiněných nedodrželi, vrátil se Sch. rychle naspět ke svým Zulu-Kafrům. Mezi těmi působil, seč byly jeho učenost, láska a pobožnost. Naučil se brzo jejich řeči vydal (v Christianii 1850) mluvnici jazyka zulu-kaferského spolu s některými překlady. Dosáhl též neobmecené důvěry tohoto surového lidu i krutých jeho nádelníků, jejichž účta chránila za každé občanské války netoliko jej nýbrž i noraké jeho spolupracovníky, jichžto se čítá okolo dvaceti. *Mu.*

Schrevelius Frederik, švédský právník, nar. 18. bř. 1799 v Karlskroně. Po odbytech právnických studiích stal se r. 1824 docentem a r. 1844 řádným profesorem občanského práva. Vydal ve svém oboru více spisů, jichžto nejdůležitější jest jeho *Lärobok i Sveriges ämnade na gällande civil-rätt* (Naučná kniha švédobecného, ve Švédsku nyní platného občanského práva, 1851—58), ve kterémžto díle Sch. na jevo dal neobyčejnou bystrot a důkladnost. *Mu.*

Schreyer Adolf, současný malíř něm., nar. 9. čce 1828 ve Frankfurtě n. Moh., přilnul záhy k umění, vzdělával se v Mnichově a Düsseldorfě a 1853 odešel do Paříže. Konav na to daleké cesty po Evropě, Asii a Africe usadil se 1861 stále v Paříži a oženil

Walpurgisnacht (z Goetheova *Fausta*), *Zlatáková doerlita* (dle Uhlanda) a dvě studie z Říma. Ml.

Schuchardt Christian, nar. se (kdy?) v Buttstädt. Seznámil se časně s jakýmsi písařem, u něhož se učil krasopisu a kreslení; srudnost jeho byla v kráse tak vynikající, že jej rodiče dali učiti malířem. R. 1813 dán byl do Výmarnu k malíři divadelních dekorací, zároveň navštěvoval gymnasium, aby se mohl věnovat bohosloví. Posléž stal se učněm kreslířské školy Meyerovy. R. 1820 nastoupil právnická studia v Jeně, výřivu hledaje v kreslení a vyučováním. Po odbytém studiu stal se akciovou vládou velkovévodské, pokračoval ale ve kreslení. Brzo obdržel místo v dozorném úřadě pro vědy a umění, jehož správcem byl Götthe. Sch. měl dozor nad měřírny, rukopisy atd., zároveň byl tajemníkem Goetheovým a učitelem vnučků jeho; v rodině Goethových byl velmi vážen. Větší část sbírky měřírny, dřevorytů a výkresů v muzeu Výmarnském sebral a pořádal Sch. Byl muž šlechetný, nakloněn ideálním názorům v životě i umění. Zvláštní zásluhu má o vydání výkresů ze staré doby řecké šlesvického muzeje starostkyně A. Jak. Carstense (1849). Vydal též vědecké dílo: *Lukas Ormisch des Aelteren Leben und Werke* (v Lipsu, 1751—71). Sch. zemřel 10. srp. 1870 ve Výmarnu.

Schüle neb Schülein Hans, německý malíř, z Ulmu pocházející, květi v druhé polovině XV. stol. (1468—1508). Nejsnamenítější dílem tohoto schopného mistra jsou malby oltářní v Tiefenbrunnu u Calwu ve Vírtembersku. Představují rozličné výjevy z *Narození a umučení Pána Krista*, a jsou co do kresby, kompozice, barvitosti a perspektivy velmi zdařilé. Mámo tyto připsávají se mu ještě dva obrazy ve sbírce knížete Hohenollero - Sigmarského, podobné i nákrety k dřevofesům v biblí Ulmské z r. 1470, a konečně podobisna Vírtemberského vévody Eberharda (*Eberhard im Bart*) v Urachu. Ml.

Schultz Daniel, viz Schula v Doplácích.

Schultz 1) Kristian Jiří st., malíř, nar. 27. září 1718 ve Flörsheimu u Mohuče. R. 1731 dostal se k Hugonu Schlegelovi ve Frankfurt nad Moh. do učení; na to pracoval tři léta v Hohenollersách a v Saarbraku, kdež seznámiv se s Applanim učil návodu tohoto. Usvád se roku 1749 ve Frankfurtě maloval nejvíce na obitce, jak průčelí domů tak i stropy, až konečně zcela oddal se malbě krajin, následuje spůsobu Safflelova. Pracoval velmi snadně, pročež i hojně. Větší část obrazů jeho, představujících nejvíce krajiny porýnské, nachází se ve Frankfurtě a v Praze. R. 1762 cestoval po Švýcarsku a zemřel r. 1791 ve Frankfurtě. Lidské postavy a dobytek na jeho obrazech maloval s počátku W. Fr. Hirt, posléž Pferr. Jeho děti byli též schopní umělci. Deera Filipina byla dobrá kopistka. Syn a žák — 2) František Sch., malíř, nar. ve Frankfurtě r. 1758 (neb 1761), jevil již záhy neobyčejné schopnosti ku kreslení. Maloval ve Švýcarsku mnohé tamější krajiny. Ostatně byl podivín, milající nade všechno víno a hudbu, a trojí neustálé háky. Zemřel r. 1781 v Sacconayi v Genevě. Jeho bratr — 3) Jan Jiří Sch., nar. ve Frankfurtě 16. kv. 1755, odešel r. 1776 do Düsseldorfu, obrav tu sobě za vzor hlavně Rubense. Pomáhav pak po několik let svému otci odebral se r. 1784 do Říma, kdež učil až do r. 1790, kresle pilně dle antiky a Rafaela a obce mnoho s Goethem. Provedl též několik rytin a † r. 1815. — 4) Kristian Jiří ml., bratřevce a žák staršího umělce téhož jména, malíř, nar. ve Flörsheimu r. 1758, † r. 1838. Konal též cesty v Porýnsku a po Švýcarsku, a maloval nejvíce tamější krajiny, při

kterýchž obavilš se ohvát jasnost a průračnost vody a vzhledu. — 5) Karel Sch., kreslíř a rytec, nar. ve Vídni r. 1746, † tamtéž 14. bř. 1800. Pilný a schopný umělec ten pracoval a vydal v letech 1768 a 1790 s Zieglerem a Jančou barvitě pohledy Vídeňské, s nichžto 12 listů od něho pobáží. Kromě toho ryl též krajiny a vojenské předměty. — 6) Hermann Sch., rytec, v Mnichově žijící. Jest žák Amsterdáv a ryl mezi jiným velmi věrně a bedlivě řadu obrýsů dle Genelliho. — 7) Theodor Sch. (též Schüz svazý), malíř genu v Mnichově, nar. 16. bř. 1830 v Thumilákách ve Vírtembersku, vzdělával se s počátku v Tubinkách u malíře Leibnitse, posléž na umělecké škole v Karlsruhe a konečně na akademii Mnichovské. Maluje velmi zdařile dojmavé výjevy z venkovského života. Ml.

Schuldes Václav, český rytec z Tábora pocházející, květi na začátku tohoto století v Praze. Co sviděš adafilá práce uvádí se z jeho rytin *Stát se Barbory* dle oltářního obrazu od Skřety. Ml.

Schuler 1) Charles Louis, rytec, nar. ve Štrasburku r. 1784 (n. 1785), učil se v Paříži, pracoval pak s počátku ve svém rodišti menší rytiny pro almanachy a p., posléž však v Karlsruhe řadu větších a zdařilých rytin, s kterýchž zasluhuji býti jmenovány; *Nanebevstání Panay Marie* dle Guida Reniho; *Sv. rodina* dle Rafaela; *Převod před královskou rodinou* dle Hunolla. Jeho syn a žák — 2) Eduard Sch. (žije ve Štrasburku) provedl též více pěkných rytin, jako *Sochy Shakespearovy* dle Roubillaca; *Narození a Nanebevstoupení Pána* dle Hoopmana; *Křtist, volajícího k sobě bídné*, dle Ary Scheffera. — 3) J. Théophile Sch., malíř historický a genu ve Štrasburku, žák Drollingův. Hlavní jeho díla jsou: *Příchod Císařů do Štrasburku*; *Babičiny narozeniny*; *Karel I. Anglický na útěku*; *Vysídlování*. Ml.

Schullin Jan Sigmund, dánský hrabě, tajný rada a rytíř řádu sloního, nar. se 18. srp. 1694 v jednom městečku anšbašském, kdež jeho otec byl kazatelem. Odky studie na rozličných univerzitách německých stal se hofmistrem mladého markraběte Braniborsko-Kulmbašského, s nímž se i odebral do Dánska ke dvoru královskému, kdež svou bystrostí ducha jakož i svým slušným chováním došel neobyčejné přání krále Kristiana VI. a královny, kteráž byla sestra řeč. markraběte. I postupoval od jednoho důstojenství ke druhému (byv již r. 1731 povýšen na šlechtictví) až se stal r. 1738 tajným radou. V posledních 11 letech vlády krále Kristiana VI. Sch., vytisknuv ministry J. Rosenkrandse a von Plessena, měl spolu s J. L. Holsteinem největší účastenství ve státním řízení. Byl velmi schopný ministr, jen že, jsa povýšen královnou, nemohl s takovou samostatností, jako odstoupil ministři, opřít se její marotratností, netroufaje sobě něčeho jí odepřít. Od krále obdržel pěkný statek Frederiksdal, v jehož držení ještě jsou jeho potomci. Též sa Fridricha V. sachoval svůj vliv a byl povýšen do stavu hraběcího několik dní před svou smrtí, kteráž ho potkala 13. dub. 1750. Ml.

Schulte, Jan Bedřich rytíř, profesor církevního a německého práva na universitě v Bonnu, nar. se 23. dub. 1827 ve Vinterberku ve Vestfálku, kdež byl otec jeho doktorem lékařství. Po ukončených juristických studiích na universitě v Berlíně byl tam povýšen sa doktora obojích práv, a vstoupil hned do praxe k tamějšímu krajáckému a komornímu soudu, a na to u apelačního soudu ve Vestfálku. R. 1852 vstoupil do služby zemského soudu v Bonnu, sestává tam spolu docenturu na právnické fakultě po

svlákách ptákv. Na radnici Gdánské jsou od něho tři podobizny králův Polských, a sice Jana Kasimíra, Michala Korybuta a Jana III.; ve knihovně Gdánské pak veliká podobizna hvězdáče Jana Heveliusa. Mnozí schopní ryjcové, jako: Hondius, J. Falk, P. Kilian a P. Lombard ryli jeho podobizny. Jeho sdařilý obras domácího pectva se nacházel ku konci minulého století ve sbíře D. Schwarze v Gdánsku; tři jeho rytiny ptáků valice se chválí. — 2) Karl Friedrich Sch., malíř Berlinský, nar. v Seichově v Braniborech r. 1796. Súčasniv se polních tažení v letech 1814 a 1815 oddal se pak horlivě malířství a konal první studie své na akademii Berlinské, načež se vydal na cesty do Holandska, Francie a Anglie. Po svém návratu (1828) maloval mnoho krajin gunových a námořských obrasů. Co náruživý milovník lovu představoval zhusta a nejraději předměty lovecké, pročež i jmenován Jagd-Schuls; nejvíce proslul svými *Pytláky*. R. 1841 stal se profesorem. — 3) Johann Karl Sch., malíř architektury a krajin v Gdánsku, kdež se i narodil r. 1801. Prvního návodu obdržel na tamější uměl. škole pod Adamem Breysigem, načež se vzdělával v Berlíně, v Mnichově, obvláště pak v Itálii, kdež zejména provedl sdařilé *pohledy z Milánské katedrály a ze chrámu San Giovanni in Laterano v Římě s procesními*. Navrátil se r. 1828 do svého rodiště stal se čtyři léta na to profesorem malířství a ředitelem umělecké školy tamější. Zde provedl opět více sdařilých architekturních obrasů, mezi nimi 10 překrásných pohledů z Kobylce čili Marienburku v Prusích, s nichžto dva ryl Witt-holt. Jeho r. 1845 započaté vydání malebných pohledů z Gdánaka atd. bylo r. 1859 dokončeno, a obsahuje 42 půvabných rytin v leptacím způsobu, za kteréhož dílo Sch. obdržel velkou slatou medaili pro umění v Prusku. — 4) Leopold Sch., malíř ve Vídni, kdež se i narodil r. 1804. Navštívil tamější akademii přišel roku 1829 do Mnichova, kdež se pod Schnorrem a Corneliussem dále vzdělával. Později se odebral i do Itálie, kdež se mu dostalo cti, že směl malovati podobiznu tehdejšího papeže Řehoře XVI. Po svém návratu maloval v Mnichovské nové residenční některé výjevy s hymnů Homérových, jakož i v ložnici královinné některé předměty s Theokrita, s nichžto sa nejzdařilejší se pokládá *Výjev s pověstí o Hylasovi*. R. 1837 maloval pro klášterský chrám ve Sv. Florianě v Horních Rakousích oltářní obras s *Mučeníčkou smrti sv. Floriana* v kolosálních rozměrech, v jakýchž proveden i jeho *Sv. Augustin vydávající kletbu nad Manichejskými*. Nejnovější jeho dílo *Křesťan v Emausích* (z r. 1862) došlo však velmi nepřínalivého posouzení. Od r. 1837 jest Sch. druhým kustosem c. k. obrazárny a od r. 1845 prof. na c. k. akademii umění ve Vídni. — 5) Erdmann Sch. (tž Schulze pa.), malíř v Berlíně, nar. ok. r. 1810. Jest žák Völckerův a maluje ovoce a květiny téměř srovná tak výtečně, jako tento. R. 1841 obdržel výsadu na svůj způsob přivádění vodních barev k malbě na porcelánu. — 6) Hermann Sch., malíř v Berlíně, nar. r. 1816 ve Vitztku, jest žák Wachův a Blechenův. Maloval několik klasických předmětů díle Schinkelova v předání nového musea v Berlíně, dále v nové sámské kapli tamtéž *Sv. Jana*, jakož i *12 králův a kněží se Star. Zákona*; v oboru genu se chválí jeho *Vlaška se sloppm dítětem před oltářem Panny Marie*. Jest tž schopný malíř podobizen. — 7) Emil Sch., malíř a lithograf v Brunšviku, nar. ve Wolfenbüttelu r. 1822. Vzdělávav se s počátku pod prof. Brandesem v Brunšviku šel r. 1840 do Drážďan, kdež po 4 léta pracoval co lithograf pro

Hanfstängelovo dílo v tamější galerii, posáží v tomž oboru pro Mnichov, a vstoupiv r. 1849 co žák prof. Hildebranda do Düsseldorfské akademie počal tž malovati v oleji; vrátil se pak do Brunšviku pracuje tu co lithograf a malíř, hlavně co podobizník. K nejzdařilejšímu jeho pracím náleží několik lithografií dle maleb s Drážďanské obrazárny, zejména dle Wouvermana a L'Allemanda. — 8) Friedrich Sch., současný malíř Berlinský. Maluje nejvíce vojenské výjevy správné kompozice, bedlivého provedení, avšak trochu mdlé barvitosti. Ke sdařilejším s nich náleží: *Sítněti husaři na rekvizici*; *Petr Veliký po bitvě u Pollavy*; *Friedrich II. u Torgova a Hohensfiedberku*. — 9) Julius Sch., malíř v Berlíně žijící, maluje velmi sdařile krajin, lovecké a voj. výjevy. — 10) Moritz Sch., souvěký sochař v Berlíně, vzdělával se v Římě. Hlavní jeho díla jsou až posud: *Alegorie noci*, pěkné skupení v sádře; *Bakchanika s mladým Bakchem na pardalu*, podobně velmi půvabné skupení se sádry, a soška papeže Pia IX.

Mu. Schulze Christian Gottfried, ryjec, nar. v Drážďanech r. 1749. Kresliti se učil u Hutina, rýti u Cameraty. R. 1773 odebral se do Paříže, by se tu pod Willem v ryjectví zdokonalil. Navrátil se po 10 letech stal se v Drážďanském profesorem toho umění, provedl více rytin dle obrasů z tamější galerie a † r. 1819. Nejzdařilejší jeho rytiny jsou: *Hlava Kristova dle A. Caraciho*; *Eos homo dle Quida Reniho*; *Sixtinská Madona dle Rafaela*; *Chlapce se psím dle Greuse*. Pod jeho dozorem ryl r. 1800 mladší Witsani 6 českých prospektů dle nákrešů Klotzových.

Schumacher 1) Christian Frederik, dánský lékař a přírodopysce, narosen v Glücksborgu 18. Hj. 1757, studoval na universitě Kodaňské, kdež se i stal doktorem lékařství a r. 1819 profesorem anatomie, a † co státní rada 9. pros. 1830. Obíral se velmi pilně a s výborným úspěchem přírodovědou, zejména botanikou, v kterémž oboru vydal *Enumeratio plantarum Selandie* (1801—3; dílo to vyšlo tž v dánském jazyku pod tit.: *Den Kjöbenhavnenske Flora*), zanechav tž botanické zahrádě Kodaňské valný počet jím samým provedených vyobrazení hub domácích (3 sv. ve fol.), jakož i bohatý svůj herbář, okolo 30.000 bylin obsahující. — 2) Karel Sch., souvěký malíř ve Zvěříně, kdež se i narodil r. 1801. Vzdělával se s počátku na Drážďanské akademii, v letech 1821—27 pak v Římě, kde již r. 1824 vystoupil s pěkně malovaným obrazem *Loučení se Siegfrieda s Chrimhildou* představujícím. Ve Zvěřinském paláci maloval na obmítce: *Umění a Věda za panování Míra*; *Původ Meklenburského znaku*; *Křesť Pribislava II.*; *Návrat věvodů Jindřicha Poumika*; *Udlení mu léna Karlem IV.* a j. velikého umění hodné obrasy. Kromě toho ryl tž leptacím způsobem několik listů k *Nibelungům* a byl dvorským malířem ve Zvěříně, kdež maloval i více podobizen.

Schumann 1) Antonín, řezbář v Prase, kterýž r. 1790 provedl několik postav k tehdejší obnoveným slavným hodinám na Staroměstské radnici. — 2) Johann Gottlob Sch., ryjec, nar. v Drážďanech r. 1761. Učil se na tam. akademii pod Klengeltem kresliti a rýti, a odešel později (1791) do Londýna provedl tu mezi jinými společně s W. Byrnem několik větších rytin. Hlavní jeho práce jsou: *Výjev s Oberona dle Kooha a krajina dle Ruysdaela*. Vydal tž počáteční návod ku kreslení krajin a † r. 1810. — 3) Karl Franz Jakob Heinrich Sch., malíř, nar. r. 1767 v Berlíně, † r. 1827. Učil se umění svému u dvorského

vstoupil v 18. roce svém do řádu františkánského. Žil se malířství po tři léta u Eleutera v Krakově a maloval pak al fresco mnoho kostelů, klášterů, kaplí a paláců. Při mnohých feskářských pracích po kostelích pomáhal staršímu bratru svému Antonínu, podobně františkánu. R. 1789 byl ještě na živu. Jeho práce obou bratrů, malířské i feskářské, nacházejí se až posud ve františkánském kostele v Poznani. Adam Sch. ozdobil též pěknými malbami krásnostavského. Malby ty představují *výjevy z apoštolského života sv. Františka Xav. v Indii*; pohledu jak utrpěly tyto malby, jakož i celý ten chrám před několika léty značné škody, totiž sesutím se upoly; tato jest nyní ovšem obnovena, ale malby saly za své. Tentýž bratr Adam okrášlil podobnými malbami ještě kapli Umučení Páně ve františkánském kostele v Pysdrách, celý kostel druhdy stercký a nyní kapucinský v Lenzu, jakož i bodby kapucinského kláštera v Jaroslavi. Starší bratr Antonín † v srpnu 1709 ve 53. roce svého věku. Byl schopným feskářem a provozoval s dobrým úspěchem též ryjectví. Z feskářských jeho prací jmenují se: ve františkánském kostele Poznaňském *pěkný oltář Panny Marie a lavice* čili stalla před velkým oltářem sv. Antonína; podobné *lavice* ve františkánském kostele Krakovském. — 2) Conrad Nikolay Sch., norský básník a archaeolog, ar. v Hedemarkách r. 1793, stal se r. 1830 asessorem při Trondhjenském vrchním soudě a r. 1848 soudcem v Dolních Telemarkách, kdeš i † r. 1860. Sepsal mnoho básní politických i humoristických, z vyšly ve dvou sbírkách pod titulem *Samlkede digte* (1857) a *Digtninger, gamle og nye* (Básně, staré nové 1856). V oboru historickém sepsal též více pojednání, z kterýchž sluší jmenovati jeho r. 1842 vydané *Udsigt over de tre nordiske Rigers Myntvaesen* (Přehled mincovnictví ve třech říších nordických). **Mu.**

Schwaiger Krištof, feskář drahých kamenů a dvoře císaře Rudolfa II. v Praze, † r. 1600 v 68. roce svého věku. Z podpisu pod jeho podobiznou, kterou dle Jana s Cách Lukášem Kilianem Dominikem Custosem, vysvitá, že musel býti Sch. ve svém umění výtečník, jelikož se tu hrovnává k samému Pyrgotelesovi. **Mu.**

Schwanhart 1) Jiří starší, feskář ve drahých kamenech a ve skle, nar. v Norimberce r. 1601. Čil se s počátku u Filipa Walcka a Krištofa Larricha, od r. 1618 pak v Praze u o. k. dvorního kamenofeskáře Kašpara Lehmana, a u něhož konal veliké pokroky, a kterýž ho ustanovil svým dědicem. S tímto dědictvím, ve kterémž byla obsažena i privilej, vrátil se Sch. r. 1623 nazpět do Norimberka. V l. 1652 a 1653 vyučoval v kreslení amanentem císaře Ferdinanda III., pro něhož, jakož pro biskupa Víspurského a Bamberckého mnohé práce provedl. † 3. dub. 1667 v Norimberce. — Jeho 2) Jiří Sch. ml. a jeho tři dcery, Zofie, Marie a Zuzana, pracovali v tomtěž oboru. **Mu.**

Schwartz G., malíř vojenských předmětů v Pětrohradě, nar. v Berlíně r. 1800. V zámku Berlíněm nacházejí se od něho: *Velká ruská večerka* (č. k. sv. Štěpobít) v *Kalizi*; *Kopaný pochod pruských vojáků do tábora u Kalizi*; *Vyšetřování se strážní u císařské v Kalizi*; *Vojenské cvičení Čerkesů v táboře Kalizském*; *Přechod ruského vojska přes Vislu* 1831. **Mu.**

Schwarz 1) Michael, malíř a feskář, žák úředův na počátku XVI. století. R. 1512 provedl ve chrámě Panny Marie v Gdanskú hlavní oltář *Umučením Páně a výjevy ze života Panny Marie*, ve

kteréžto práci dal na jevo neobyčejnou sréznost jak v malbě tak i v řezbě. — 2) Julius Heinrich Sch., stavitel v Drážďanech, nar. r. 1706, † r. 1775. Stal se r. 1752 vrchním semským stavitelom a abudoval ve vkusném renaissancením slohu katolický chrám v Drážďanech. Před tím byl zde stavěť zbrazení palác kurprince a salošíl sábradu Mořinkovu. — 3) Paul Wolfgang Sch., kreslitel a ryjec, nar. v Norimberce r. 1766, † r. 1815. Vzdělával se v Basileji u Kristiana s Mechelů stal se roku 1789 dvorským ryjcem vévody Sasko-Koburského. Ryl dle Ostade, Hackerta a F. Kobella a vydal též několik návodů ku kreslení. Byl správný kreslil a ryl nejvíce ve způsobu tečkovacím. **Mu.** — 4) Johann Karl Eduard Sch., nar. se 20. červ. 1801 v Halle, † 18. kv. 1870 v Jeně. R. 1821 počal studovati v rodíktí svém theologii za učitelů Wegscheidera, Gesenia a j. Též poslouchal přednášky filologické duchaplného Karla Reissiga. R. 1826 stal se pomocníkem na faře ve Star. Weddingenách, r. 1829 vrchním intendantem a prof. na universitě Jenenské, posdějit ředitelem homiletického a katechetického semináře. R. 1847 udělena mu hodnost tajného črk. rady. Byl výborný kasatel, rozumný, theolog a nadaný duchovní správce. Dle nejlepších pramenů zpracovaný jeho spis: *Das erste Jahrzehnt der Universität Jena; Denkschrift zu ihrer dritten Säcularfeier* (Jena 1858) jest povážimnuti hoden.

Schwarzmann Joseph, malíř dekorací, nar. v Pruce v Tirolaku r. 1806. Provedl mnohé výborné dekorace v Mnichově (v kapli všech svatých, v kostele sv. Ludvíka, v basilice, bibliotéce, ve Wittelsbašském paláci), v Aschaffenburgu (v Pompejanum), v Chýčici (v konverzační síni a v protestantském kostele), v Mannheimu (v synagogě), obavláště pak v katedrálním chrámě Špyrském (1851), dodav tímto svými pracemi řečenému druhu malby nového vzorku a vřetu. **Mu.**

Schweder G. F. Theodor, sochař, nar. v Magdeburce 23. ún. 1812, vzdělával se u Kliebera ve Vídni, u Raucha v Berlíně a u Schwanthalera v Mnichově, konal daleké umělecké cesty a usadil se r. 1848 v Hamburce, avšak nenacházejí tu dosti zaměstnání viděl se přinucena vystěhovati se r. 1858 do Valparaísa. Hlavní jeho díla jsou: mramorová socha *Kazimíra Perriera* v Paříži, *Pán Kristus s Pannou Marií a s 12 apoštolý* v Lutichu; nápodobení *Medicejské Venuše a Apolla* v městské galerii v Hamburce. **Mu.**

Schweinfurth Georg August, slavný cestovatel po Africe a přírodospytec, nar. se 29. září 1836 v Ríge, kdež také gymnasiální studia konal. R. 1857 počal studia přírodovědecká, kteráž konal v Heidelbergu, v Mnichově a v Berlíně od r. 1857 až do 1862. Mezi studiemi těmito procestoval o prásdninách Rusko, Belgie, Francii a Itálii. Stav se r. 1862 v Heidelbergu doktorem filosofie, počal konati přípravy na cestu za příčinou proskoumání květeny krajin Nilských, kterou také r. 1864—66 z vlastních prostředků vykonal. Zdržev se přes zimu 1863/4, v Dolejším Egyptě, zejména u přílivu Sueského, o němž se tehdeš pracovalo, vydal se na jaře 1864 směrem jižním podél egyptsko-nubických břehů Červeného Moře, kteréž zejména jižně od Berenice dosud v nižádném ohledu proskoumány nebyly. Po 15denní plavbě po Nilu přibyl 13. bř. 1864 do Kennehu a sedm dní na to do Koseru na Červeném Moři. Odtud plul podél břehu moře směrem jižním, stavěl se v mnohých zátočkách a podnikal menší vycházky na pevnou semi, pátraje vůde bedlivě po květeně, bohatě svířené i po geologických poměrech přímoří. Z této cesty vrátil se 18. srp.

(1839—45); *Lehrbuch der Geburtshilfe* (tamt. 1841, 1. vyd. 1854); *Zur Lehre der künstlichen Frühgeburt* v Gottingách (1842) a *Lehrbuch der gerichtlichen Medicin* (v Berlíně 1846).

Siemering Rudolf, soudčasný sochař z Královce. Vzdělávav se na tamější akademii provedl též plastickou osobou tamější university, kromě toho více idalických poprsí (Rosenkranze, Simona a j.), jakož i sozorec čili model k soše Schillerově pro Berlín, která práce potkala se s velikou pochvalou. *Mú.*

Sierakowski, Josef hrabě, státní rada, dčd Varavské jednoty přátel nauk, veliký milovník a nebyčejný snatel krásného umění, narodil se ve vsi Jpolu ve vojevodství Podlašském. Po ukončení studií nastoupil dráhu diplomatickou a byl s času krále Stanislava Augusta sekretářem polského vyslanství ve Švédsku. Po rozdělení Polska vydav se na cesty navštívil Německo, Francii, Angličany, Itálii a Španěly, na kterýchžto cestách byl hlavní jeho zřetel obrácen ke krásnému umění, ve kterémž S. nabyl akto neobyčejného znansteví. Posději byl doma menován státním radou a dčdem vládního odboru pro veřejné vyučování. Zemřel ve Varšavě 28. kv. 1831, dosáhnuv 66. roku svého věku. Měl znamenité sbírky umělecké a uměl sám dobře kreslit a řiti, jak toho dosvědčovaly některé s jeho prací, často se nacházely na uměleckých výstavách ve Varšavě r. 1819 a 1823. V poslední vůli své odkázal Varšavské jednotě nauk svoje sbírky maleb, rytin, nedalší, antik a jiných znamenitostí. *Mú.*

Siena, da... Toho jména prosluli ještě následující umělci. 1) Mino neb Minuccio, malíř ku konci XIII. století. Maloval r. 1289 pro Sienaskou radnici *Panna Marii s jinými svatými* u velkolepých ovestavách, kterýchžto obras posději Simone Memmi obnovil. — 2) Agostino a Angelo da S., žákové Giovanni Pisanu, sochaři a stavitelé, květní v letech 1300—1344. Hlavní jejich dílo s r. 1330 est náhrobek biskupa Aresnského Guidona Tarlaio v katedrále Aresnské, na němž představeny řetěny biskup v ležící postavě a rozličné vřevy z jeho života v 16 polovypuklých řesbách. Ku provedení oho díla prý je odporučil slavný Giotto, se navší jejich řesbářské práce na průčelí katedrály Drvetské. Stavě se též oba stavitelskými mistry něsta Sieny provedli tu více staveb, jako tak sv. řmakou bránu (Porta romana, 1327), kostel a klášter v. Frantika, síd velké rady a věš při tamější radnici, palác Sansedoni a j. — 3) Simone da S., malíř XIV. století. Maloval pro radnici Sienaskou *Panna Marii s děťátkem* a pro tamější nemocnici *Zasmoucení Panny Marie*. Posději pracoval pro papežský dvůr v Avinoně, zde též podobizny Petrarky a Laury, vše velmi bedlivě a jemně provedené. — 4) Francesco di Giorgio di Martino da S., a slovo vzatý stavitel, též sochař a malíř, nar. ok. 1423, † ok. r. 1506. Vynikal obvláště ve statičtství pevnitelském, ve kterémž oboru provedl mnohé tvrže a hradby ve střední Itálii a v Neapoli. Avšak i v jiném oboru těchto umění dal velmi plodnou řinnost na jevo, jakž o tom svědčí rozličné světské kostelní stavby v jeho rodišti, v Orvietě a jinde, kterýmižto pracemi stojí uprostřed mezi Brunelleschimi a jin. čelnějšími architekty a inženýry oně doby. V oboru plastickém pocházejí od něho v katedrále Sienasé bronzové sochy dvou anělů na tabernákule hlavního oltáře, jakož i sochy poštůlv na sloupoch tamtéž. Co malíř byl méně atrný; jeho obrazy jeví sice schopnosti, ale ne řiliš správné provedení. Akademie Sienasé chová d něho *Nanebovstání Panny Marie*. Důležitě jsou též jeho rukopisy a nákresy, jakýchž se ještě více

zachovalo. V bibliotéce Sienasé nachází se od něho sbírka nákrešů díle starořimských staveb, dále vyobrazení strojů, nejvíce s oboru válečnického a vododvého, pak původní rukopis jeho *Trattato di architettura civile e militare*; ve sbíře cavaliera Cesare Salusza v Turině pergaménový rukopis podobného pojednání s opravami rukou spisovatelovou a s připojenými těchto nákresey, pak vyobrazení starých památek řimských; třetí přepracování těchto *Trattato di architettura* s připojeným svazkem výkrešů strojů válečných chová bibliotéka Magliabechiana ve Florencii; konečně nachází se v soukromé bibliotéce královské v Turině pěkná kopie na pergaméně *Francisci Georgii Senensis opusculum de architectura* s 18 listy nákrešů. — 5) Lorenzo di Pietro da S. vis Lorenzo. — 6) Giovanni da S., malíř, květní v letech 1427—62; nejsnameníjší jeho malba jest *Snímání s kříže* v tak sv. observance v Sieně. — 7) Pastorino da S., sv. Giovanni Michele, medailleur a malíř ve skle, květní u prostředí XVI. století. Jest svláště známý co vynálezce trvalého druhu sádry, s kteráž modeloval barevné podobizny díle přírody. Řesal též ve dřevě, lil ve spěši a pracoval mnoho díle nákrešů Perina del Vaga; chválí se též jeho pamětní penize. Roku 1549 odestbil okno katedrály Sienasé malbou ve skle, *Věčtí Páně* představující. — 8) Marco da S. vis Pino, Marco di. — 9) Michelangelo da S., sochař s času papeže Hadriana VII., jehožto náhrobek bedlivým způsobem provedl pro chrám S. Maria dell' anima v Římě. — 10) Francesco Antonio da S., malíř, květní ok. r. 1614. Známost od něho výrasuplně představení *Věčtí Páně* v kostele Madonny degli angeli v Assisi. *Mú.*

Signault Jean François, nizozemský sochař, nar. ok. r. 1787, † r. 1833 v Amsterdamě. Od něho pochází pomník na památku Haarlemské umělecké výstavy, jakož i umělý náhrobek van Speykův v novém kostele Amsterdamském. *Mú.*

Signálka, ve vojenství polnice (něm. *Signalhorn*), jíž se dávají rozličné znamení vojsku na pochodu, v poli a před nepřitelem, a jmenovitě při harcování. I v kasárně k shromařďování mužstva (*Rallierung*), při dšvitce, k veřerco, ku krmení kořstva, u cvičení a jinak vedle bubnů signálků se užívá. Každě menší oddělení, setnina, řkadrona, baterie, má ve svém počtu muže (i dva), signálkou nebo trubkou vřbec vystrojeného trubače (*Hornist, Trompeter*). Velitelé praporů i vyšší mívají po boku poddůstojníka obyčejně na koni (*Bataillonshornist, Divisionstrompeter*) signálkou vystrojeného, jejíž znamení vyššími tóny od obyčejných s-lek se liší. *Čeky.*

Sichelbein Johann, něm. malíř, nar. v Memminkách r. 1648. Vzdělav se v Itálii usadil se ve svém rodišti a maloval dosti zdařilé kostelní i světské obrazy, avšak † r. 1719 v chudobě. Po jeho smrti dostala se většič část jeho obrazů do Ruska, jiné nacházejí se v Memminkách, Ottobacernu, Ochsenhausen a j. Byl též několik listů způsobem leptacím. *Mú.*

Sicheu, Ludvig von vis Siegen.

Sicheu, von, rodinné jméno několika starších ryčů německých, o kterých se jen velmi neurčité správy zachovaly. 1) Křiřtof starší sdá se, že se narodil na počátku XVI. století v Basileji, a že zde, jakož i ve Štrasburku a Augšpurku pracoval, aspoň jest první jeho jménem a jeho rytinami opatřená kniha *o 18 mistech jednoty Švecarské* tiřtřena v Basileji r. 1573, druhá *Titus Livius* ve Štrasburku r. 1590, třetí *Joachima Meyera Umění řermřřků* v Augšpurku r. 1600, a *Flavia Josepha Historie řídovské* opět ve Štrasburku r. 1601. Umělec ten, sdá se, že konečně přestřhoval se do Nizozemí. — Mladší

nějvíce Garašanin představíkem stal, svěřeno S-ovi ministerstvo vnitra. Po odstoupení Garašanina r. 1858 stal se S. opět představíkem a 10. pros. 1855 jmenován senátorem, v kterémž úřadu až do 21. list. 1857 ostal, od toho pak času nevystoupil více do veřejnosti. † v Bělehradě po dlouhé nemoci 17. února 1872. S. nalezal se od začátku své veřejné služby vždy v nejbližším okolí panovníka, a tím se stalo, že byl do všech státních tajností zasvěcen a že měl veliký vliv na všechna usnesení. On se vysnamenal pravým diplomatickým taktem, dovést své jednání tak uspokádati, že v očích střadajících se panovníků i samého národa čistým a neohrovným se býti sděl, kdežto naopak Petronijević a Vučićem nikdy nedovedli své stannictví sakryti, a proto i mnohých nepřijemností sakusiti museli. S. si nahromadil po čas svého úřadování ohromné jmění, platil on za nejbohatšího po knížeti Milošovi v celém knížectví. Při všem nedostatku vyššího vzdělání napsal S. mnoho článků r. 1841 a 1842 do *Srbeskih Novin*, a když se r. 1849 v Valašce do Srbska vrátil, přinesla *Šumadinska* řadu článků od něho, které potom svlášť vydány byly pod názvem *Nekoliko članaka na polsu očečestva* (1852). Sepsal též *obrysy novější srbské historie*, odevšad rukopis asi 40 archů silný známému srbskému spisovateli Hadžićovi k poukítí. R. 1843 napsal v Cařihradě *Javno pravo Srbske*, který spis v řadě turecké, francouzské a srbské vydán byl. Tohoto spisu upotřebil Matić r. 1852 při vydání díla o tomž předmětu pojednávajícím. Veliké množství historického materiálu sanechal v rukopise. — 3) Milan A. S., syn předchozího, nar. se 1837 v Bělehradě. Po obytých gymnasiálních studiích byl dán na inženýrskou akademii do Vídně, jsa však slabě tělesně konstrukce oddal se r. 1846 studiu filosofických věd na universitě v Pešti, odtud odebral se do Paříže a studoval zde práva. Po svém návratu do Bělehradu r. 1848 vstoupil do státní služby a až do r. 1852 byl zaměstnán v ministeriu vnitra, do r. 1858 při ministeriu finanční, a potom účinkoval až do 18. srp. 1858 co sekretář I. tř. v ministeriu osvěty, načež byl k žádosti své se služby propuštěn. Když otázka o sřisení národního divadla srbského r. 1866 nase odvírala, byl i S. do výboru divadelního zvolen, a potrvál v něm až do jeho srušení r. 1870. R. 1871 jmenován S. ředitelem národního divadla, v kterém úřadu posud účinkuje. Jeho zásluhou jest, že byly na srbském divadle provozeny české historické kusy *Jan Hus* a *Jan Žižka*. S. napsal: *Razgovori nemacko-srbski* (1850, 2. vydání 1859); *Razgovori francusko-srbski* (1852); *Knížecne zabave* (I. 1851, II. 1852).

Simler Josias, kyjcarský učence, nar. se 6. list. 1820 v Cappelu blíže Curichu, † 2. čce 1876 v Curichu. Byl syn křeholníka, jenž opustil klášter Cappeleky. Jsa nadán znamenitými vlohami oddal se záhy studiím krásné literatury, umění a theologie, a navštěvoval několik roků nejznamenitější akademie v Německu. Vrátil se do Curichu 1849 zastával po Konradovi Gesnerovi přednášky mathematické, pak vykládal nový zákon a stal se posuději diaconem chrámu sv. Petra. R. 1853 následoval Petra Martyra ve výkladech theologických. Pakostnice ukrátila záhy jeho mladý život. Hlavní jeho práce jsou: *Epitome biblictheae C. Gesneri*, (Curich 1855 a 1874); *De principiis astronomiae* (tamtéž 1859); *De vita P. Martyris* (tamt. 1858); *Vita C. Gesneri*, (tamt. 1866); *Scripta veterum latina de una persona et duabus naturis Jesu-Christi*, (tamt. 1871); *De Helvetiorum republica* (tamt. 1874); *Valerianae descriptionis bibl. II., et de Alpibus* (tamtéž 1874); *De vita Slovák naučej. XL*

H. Bullingeri (tamt. 1875); *Vocabularia rei nummariae, ponderum et mensurarum* (tamt. 1784); *Commentarius in Ezechiel* (tamtéž 1784); též sanechal rukopis *Antiquitatum helveticarum bibl. V.*, uschovaný v Curichu.

Simmel Lambert, angl. usurpator, nar. se 1491, byl synem pekaře a vydával se sveden Oxfordským kněsem Simonem v Irsku za hraběte Eduarda Warwického, syna vévody z Clarence, jenž prý s Toweru, kam jej byl dal Jindřich VII. savřiti, uprchl. Dublin vsdal se S-ovi bez odporu, a lordkancléř dal jej tam provolati za krále Eduarda VI. I Markéta Burgundská, sestra Eduardova, dala se jím oklamati a poslala mu pomoc vojenskou, s kterouž S. do hrabství Lankasterského vtrhl, u Štocke však byl poražen a zajat. Král dal na to kněze Simona uvěsniti, S-a donutil ve své kuchyni pracovati, a přivrženec jeho trestal na penězích.

Simon Jan Frant., doktor fil., nar. 25. srp. 1807 ve Frankfurte nad O., byl r. 1843 soukromým docentem na universitě Berlinské, zároveň též učebníkem při ústavu Charité. † pomaten na smýslech 28. Hj. 1848 ve Vídni, přes kterouž se chtěl odebrati na sjezd přírodospytců do Štyrského Hradce. Sepsal: *De lactis multiebris ratione chimica et physiologica* (Berol. 1838); *Handbuch der pract. Toxicologie* (ib. 1838); *Die Heilquellen Europas mit Berücksichtigung ihrer chemischen Zusammensetzung* (ib. 1839); *Handbuch der angewandten medicinischen Chemie* (ib. 1840—42); *Wirkungen der Eisenoxyde als Gegengift des Arseniks bei Vegetabilien* (Pogg. Ann. XXXIX., 1836); *Veränderte Reactionserscheinungen, welche einige organische, dem Metallgismen beigemengte Substanzen hervorbringen* (ib. XL., 1837).

Simoneffa František, biskup ve Poligno, papežský nuncius v Polsku u dvora Sigmunda III., byl znamenitý právník, a přijda posuději do Říma stal se referendářem di signatura a nástupcem probošta u sv. Marie della Scala v Miláně. Papež Pavel V. povýšil jej za biskupa ve Poligno a poslal jej se slatou ráčí ke královně Konstanci, druhé choti Sigmunda III., on stál pak v Polsku po šest let a † ve Váňavě r. 1612, nenastoupiv ani biskupského svého úřadu. Zůstavil po sobě listy týkající se dějin polských, psané v letech 1609—1610, s nichž jsou výňatky umístěny v díle Turgeneva: *Specim. Hist. Russiae munimenta*. Všecky tyto listy naleznají se v aktech Nunciatury polské. Osobně vydal S. *Oratio in triumpho Sigismundi III., Poloniae Regis* (ve Vilně 1611).

Simonici Jan Štěpán, hrabě a ruský general-lieutenant, nar. se 5. září 1792 v Šibeniku v Dalmácii ze staré srbské rodiny. Otec jeho byl advokátem a určil syna k stavu duchovnímu, uskutečnění toho úmyslu překazil však tehdejší válečné bouře, a S. věnoval se válečnictví, k čemuž více náklonnosti měl. R. 1807 vstoupil jako kadet do dobrovolnického sboru, a stal se ještě téhož roku pobočníkem hraběte Landola, tehdejšího guvernéra Dalmacie; bojoval r. 1809 v Chavrátsku a sčastnil se i veliké bitvy u Vagramu. Po skončené válce byl jmenován poručíkem, a když r. 1810 maršál Marmont v ilyrské provincii nové vojsko sřisoval, přidán byl S. k třetímu mysliveckému pluku co kapitán. R. 1812 sčastnil se tažení do Ruska, při návratu padl do ruského zajetí, a byl nejdříve do Orelu a posuději do Kazaně odveden. Po pádu Napoleona vstoupil S. 11. září 1816 jako kapitán do ruské služby, a postoupiv 16. dub. 1818 za majora přidělen byl k vojsku proti horálům v Georgii bojujícímu. Dne 10. Hj. 1819 stál poprvé naproti Čerkesům a držel se statně, načež mu byl řád sv.

r. 1849 dle pod názvem: *Rapport sur un voyage historique et littéraire dans quelques cantons de la Suisse*. Od r. 1850 kije S. ve svém rodišti.

Sinsteden Vilém Josef, lékař, nar. 6. kv. 1808 v Cleve, byl až do 1828 lékařem v Berlíně, později plukovním lékařem v Pasewalku, v kterémž postavení se účastnil války dánské 1848—49. Dříve ještě (1832) byl lékařem v ústavě Bedřicha-Viléma v Berlíně. Sepsal: *Verständigung des scheinbaren Widerspruchs zwischen dem Aufrechten und dem umgekehrten Netzhautendruck, und Darlegung der Nothwendigkeit des umgekehrten Netzhautbildes zum Aufrechten (Med. Zeitung des Vereins für Heilkunde in Preussen); Elektrische Spannungserscheinungen, selbst Fixen, an ungeschlossenen Induktions-spiralen (Pogg. Annalen LXIX., 1849); Wesentliche Verstärkung dieses Apparates (ib. LXXXIV., 1851); Neuer Farbenkreislauf zur Darstellung subjektiver Complementarfarben (ibid.); Natur der Spannungselektrizität an ungeschlossenen Induktions-spiralen und bequeme Ladungstafel für dieselben (ib. LXXXV., 1852); Ueber Continuität und Stärke des Stroms eines magneto-elektrischen Rotationsapparates und über Wirkung des Eisenstrahlbündels in dessen Induktionsrollen (ib. XCII., 1854); Ueber ein pseudosk. Bewegungssphä-nomen (ib. XCI., 1860).*

Sintenis Karel Bedřich Ferd. † 2. srp. 1868 v Dessau.

Siraudin Paul, franc. vaudevillista, nar. se 1815; proslul četnými pracemi dramatickými lehkého druhu, kteréž buď sám, buď ve spolku s Gamtierem a Delacourem a jinými sepsal, a s nichž mnohé se posud hrají. My s nich uvádíme: *Un faction de nuit* (1842); *Un voyage en Espagne* (1843) a *Le tricorne enchanté*. Společně s Gautierem sepsal: *Une histoire de voleurs* (1846); *Lorettes et artistes* (1849); *Le misanthrope et l'Auvergnat* (1852); *Le télégraphe électrique a Un mari, qui ronfle* (1854), a *Sous un parapluie* (1856).

Siri Vittorio, italský historik, nar. se r. 1608 v Parmě, † 6. Hj. 1685 v Paříži. S. vstoupil do řádu sv. Benedikta, složil slib r. 1625 a směnili své křestní jméno Vittorio ve Francesco; pak se usadil v Benátkách a oddal se tam studiím mathematickým. Byv tam přidělen posádky k vyslané francouzskému stál na straně Francie a vévody Neverského proti Rakousku a Španělsku ve sporu o dědictví Mantuánské. První svazky jeho obšírné historie *Mercurio* počaly po r. 1644 šířiti jeho spisovatelskou slávu, kardinál Mazarin vykásal mu penzi s titulem rady a historiografa královského. Nepokojný jeho duch vzbudil však podezření u nástupců republiky, i byl přinucen opustiti Benátky a přijal službu u vévody Modenského, kdež setrval až do času první své cesty do Francie. Vrátil se dvakráte do Itálie, ale jeho ochránce kardinál Mazarin povolal jej roku 1669 do Paříže, kdež obdržel prebendu na 7000 fr. a místo kaplana u sv. Michala. Nejhlavnější dílo jeho jest *Il Mercurio ovvero historia de currenti tempi* (v 15 dílech, v Benátkách 1644, v Paříži a ve Florencii 1682). Těchto 15 dílů obsahuje historii od r. 1635—55. K těmto připojil spis *Memoire recueillie dell' anno 1601 sino al 1640* (v Paříži 1677 a v Lyonu 1679). Mimo to sepsal: *Memoires secrets des archies des souverains d'Europe* (v Paříži 1767—1785); *Problemata geometrica et mechanica* (v Bologni 1833); *Propositiones mathematicae* (v Parmě 1634) a j.

Sirmenová Maddalene Lombardini, slavná zpěvačka a houslistka předělného století, kila s počátku v Benátkách, kde se pod Tartinim naučila hudeb na housle a nabyla v umění tomto takové dokona-

losti, že stavěna byla na roveň nejslavnějším žáků Tartinovu, Nardinimu. V letech sedmdesátých konala S. mnohé umělecké cesty po Francii, Holandsku, Anglii a Německu, působila okolo r. 1780 nějaký čas v Drážďanské dvorní kapele a vrátila se r. 1784 do Itálie. Manželem jejím byl bezpochyby houslista Ludovico Simsen, jenž šel jako člen kapely v Bergamě. Ze skladeb jejích byly některá tria a koncertní skladby tiskem uveřejněny. Rok jejího úmrtí nám není znám.

Sismondin Delesse, nerost s řady amfoteritů, hrubozrný, křehký, tvořící zrnité a listnaté skupiny, jichž individua jsou v jednom směru velmi dokonale štípatelná; má tvrdost 5 a poměr. váhu 3.56, barvu černozelenou, vryp světloloseý; lehkne se silně na plochách štěpných. Lučební jeho sloučenství vykasuje dle Delessa a Kobella na 100 částek 24.3 křemíku, 40.3 hliníku, 28.2 kyslíčniku železnatého s magnesií a 7.2 vody. V křivulí dává vodu, před dmuchavkou se těžko taví, a roztéká se na prášek, roztlučen jen málo v kyselině sirkové; kyselina solná se ho nedotýká. Hlavní naleziště jeho jest Sv. Marcel v Piemontsku.

Sivertsen Cord, s příjím Adelaar (u Holanďanů Ruyter zvaný), slavný válečník námořský, nar. se r. 1622 v Brevigu v Norsku, vstoupil 16 let star jako sprostý loďník do služby Holandska a sloužil pět let posádky republice Benátské ve válkách proti Turkům. Dne 16. kvěst. 1654 byl obklopen od 67 galejí tureckých, leč prorasil s jedinkou svou loď její řadu, ponořil 15 galejí a několik jich zapálil, začem mu udělila republika hodnost admirál-lieutenanta a veliké sumy peněz. Po nějakém čase povolal jej král Dánský Fridrich III. v čelo veškerého loďstva dánského, které zorganizoval. Král Kristián V. mu světil r. 1675 vrchní velitelství ve válce proti Švédům, S. však sešel smrtí následkem poroučaného sdraví v Kodani dříve ještě, než válka započala. Příjím Adelaar (orel) bylo mu dáno pro znamenitou rychlost, jakouš pohyby s loďstvem prováděl.

Sivori Camillo, proslulý houslista, nar. se 1818 v Janově. Učitelem mu byl Paganini, a již v 12. roce svého stáří hrál S. veřejně v Paříži a v Londýně a vzbuzoval hrou svou obdiv obecnost. Leč s těchto cest povolal jej rodičové zpět domů, a poslali jej ještě několik let do konservatoře v Janově, kde mu byl učitelem Giovanni Serra. Též theorii hudby prostudoval zde S. důkladně a dosáhl ve hře na svůj nástroj vysokého stupně dokonalosti. Od roku 1839 koná umělecké cesty po světě; zejména se proslavil v Itálii, Rusku, Francii, Anglii a v sev. Americe.

Sjenica, Senica, městý v Starém Srbsku, v sandžaku Novopazarském, leží na Hřece Buvadž nedaleko ústí řeky Vapy a Jablanice v Uvac, v rovině holými pohořími obklopené. Má 1000 obyvatelů arnautských a pravoslavných, kteří se chovem dobytka zabývají. Má malou pevnůstku a jest pro blízkost hranice srbské v strategickém ohledu velmi důležitým místem. V případě války musilo by se se strany srbské toto místo v nejkratší době vzít, bylot by tím jednak spojení s Černou Horou zabezpečeno, a s druhé strany zase spojení Bosny s jižním Tureckem přerušeno. V S-ci sídlí mudír nahije Sjenické, která má v 954 domech 5000 mužských obyvatelů.

Skalka s Lasec, starožitná rodina vládýcká, jenž se psala dle sídla Lasec v Berounsku. Ku konci XV. a na začátku XVI stol. pchášil Víkeř (Vikhart) S. s Lasec na Losinách (v Čáslavsku), kterýžto statek po něm okolo r. 1506 sdělil Sig-

nynější členstvo; neporušena stála pouze 19. hlavní část Matoušova evangelia a pak některá jiná místa, jež mohou S. přislovit vykládati pro sebe. Rozumí se samo sebou, že Kristus učením o ohnivém křtu dle náhledů S-ců sám na sobě vykonal, též se podrobili apoštolové tomuto jedinému křtu; o němž hlásali. Též svatí, jenž bývají bez voust neb s malými vousty vyobrazováni, byli dle náhledů S-ců vykřtěšeni. Kristus přišel opět přijíti, by soudil „živé i mrtvé;“ živí jsou S., a mrtví nevykřtěšení hříšníci. Druhé toto objevení Kristovo událo se dle jejich učení v osobě Ondřeje neb Konrada Selivanova, jenž prý byl car Petr III., „Kristus, jejich pravý Bůh,“ narozem s čistě pannou Aliběty Petrovny. Tato carovna panovala prý ve vlastní osobě pouze dva roky, pak přenesla panování jedné jí podobné dvorní dámě a odešla pod jménem Akuliny Ivanovny do gubernie Orlovské, kde žila až do své smrti u představeného S-ců Filimona. Petra III., svého syna, poslal do Holštýnska, kdež dosáhnuv vyššího stáří vyskopil mnoho lidí a vykonával velké zásraky. Byv povýšen na trůn nelbil se své manželce, ja sám vykřtěšen, a ušel nastražené mu smrti tím, že se postavil na stráž místo vojáka. Pak se jmenoval Selivanov a usídlil se v gubernii Moskevské, posdělji kásal a konal divy v západních krajích. Vráťiv se do své otkliny byl v gubernii Tolské zatknut a soudu dodán, ve vesnici Sosnovce 15. (27.) září 1774 knoutou mrsákn a do Irkutska saven. Tato historie jest popsána v knize jeho „Umučení,“ nepodařené to parodii umučení Kristova. Car Pavel povolal Selivanova ze Sibíře k sobě a poslouchal jeho kásaní o ohnivém křtu, víry ale nepřijal. Za cíře Alexandra I. šel Selivanov v Petrohradě u snamenitého náčelníka S-ců. Nejvíce přivřeců verbuji S. u ruského vojska. Sproští vojáci, nemajíce náboženského, ba nižádného vzdělání, přijímají novou víru, nevědouce ani, že se od své víry uchýlili. S. rozdělují se na tak zvané proroky, to jest úplně vykopené, a šaluputy, kteří ještě úplně do víry zasvěceni nejsou a na ok všechny obřady řecko-katolické víry zachovávali. Přijímání do sekty děje se zvláštním způsobem. Novic uvede se do zvláštní komnaty, jejíž dveře jsou zavřené, všichni přítomní sapáli svíce, jeden s proroků podá novicovi též svici, načež musí přísahati, že o tom, co bude viděti, ničeho neřekne, zároveň se od něho žádá, by jmenoval rukojmí, jež by zaň ručili, že přisase dostojí. Novic odpoví, že nemá kromě Boha, Matky Boží a Ježíše Krista nikoho. Proroci odpovídají, to že jim dostačí, načež nový úd příslibuje, že nebude masa požívatí, víno a kofalku píti, že nebude svátky a křty navštěvovati, a že nikomu nesdělí, co se ve spolku děje. Tím je ceremonie ukončena, pak oblekou všichni přítomní dlouhé šaty, jedna polovice spívá a druhá křepčí, a sice tak dlouho, až jsou všichni unaveni. Na to se oblekou v obyčejný šat, do pokoje přinesou se stoly, a celá společnost usedne k pítí čaje. Do čaje nového úda přimíchají značnou částku omamujícího prostředku, a když posbude vědomí, bývá na něm operace vykonána. Sekta tato je po celém Rusku rozšířena a čítá sa své údy nejen prostý venkovský lid, nýbrž i bohaté měšťany a vysoké úředníky. K tomuto rozšíření přispěly ruské úřady samy velmi, byvše k této sektě shovívavými. Každý, kdož byl se skopectví obviněn, podplatil obyčejné úředníky vyšetřující a vyšel očištěn, vymluviv se, že nešťastnou náhodou v hostinci ve spaní neb na cestě od neznámého atd. byl vykřtěšen, a podplacené úřednictvo ruské jej propustilo, ponechajíc jej v užívání velkých občanských práv. Z Ruska vystěhovalo se množství S-ců do Rumunska, kdež se nejvíce v Jasách, v Bukurešti a jiných městech zdržují, ži-

více se dopravou zboží a osob. Vesnice Sosnovka, kdež se mnoho sa svatě pokládanych S-ců narodilo, je jim podobná jako Turkům Mekka svatým městem, a krajáké město Mariansk v gubernii Tambovské jest jejich Jerusalemem. Tam žila jejich nejvyšší hlava, bohatý kupec Ploticyn, jenž byl oo Skopec poznán, před soud pohnán, r. 1872 v Tambově vyšetřován a do Sibíře saven; jeho prosrazení stoupenci byli odsouzeni k nucené práci.

Skoplje 1) Dolnje, též Dolnji Vakuf, město na pravém břehu řeky Vrbasu v Bosně, v sandžaku Travnickém, má 2000 obyv. většinou tureckých. Přes Vrbas vede ade starý kamenný most. Zde sídlí mudir nahije S-janské, která čítá 18.916 mužských obyv., z nichž připadá na pravoslavné 4900 a na katolíky 8814; ostatní jsou mahomedáni. — 2) Gornje S., městyj jižně 4 hodiny od předěšého, též na Vrbasu položený. Mezi oběma městy rozkládá se úrodná, 6 hod. dlouhá rovina, kde nalezá se mnoho — nejvíce z celé Bosny — dvorů begovských; nejslavnějšími s begů těch jsou Skorbovići.

Skot (v. hl. d.). K článku v hlavním díle uvedenému přidáváme tímto část přírodovědeckou. S., též býk (*Bos L.*), jest druh ssavců dvounokopytníků s čeledí přežvýkavých a dutorohých, vysnačuje se s řezáky v spodní čelisti (v hořejší není žádných řezáků) a dole i nahore po obou stranách vždy 6 řezáků, dohromady 36 zubů. Obě pohlaví mají pravidelné 2 kulaté, hladké neb hrbolovité rohy, u kořene tlustší, a ocas krátkou srstí porostlý, jen na konci v malý chvost zakončený. Na ten čas snáme 10 řízicích a 11 skamenělých odrůd, z nichž *Bos primigenius C.* (též *Bos prius Schl.* zvaný) se nejhojněji vyskytuje, zejména v starších náplavech. Cuvier, Pusch a j. měli jej sa practice nynějšího s-u a sa odrůdu totožnou s taktéž již vymírajícím subrem. Odrůda *Bos Pallasi Baer* (též *Bison fossilis Pusch*) vyskytuje se též shusta v starších náplavech Evropy, Asie i Ameriky, a jeví též velmi velkou přibuznost s litevským i americkým subrem. Dosud žijící odrůdy jsou: býval (v. t., *Bos bubalus a B. coffer*); tur (v. t.), též subr zvaný (*B. urus*); subr americký (*B. moschatus, Buffalo, vis Bison*); jak žili býk tibetský (*B. grunniens*), pokrytý dlouhou hedvábnou srstí barvy černé neb bílé, a vysnamenávající se chvostnatým ohonem, jehož Turci k vojenským odznakům (nepravě „koňské“ ocase zvaným) užívají; býk domácí (*B. taurus L.*) s podřazenými odrůdami zebru (v. t., *B. taurus indicus*) a gajal (*B. frontalis*). Konečně budí ade učiněna zmínka o poslední odrůdě *Bos aculeatus* (něm. *Stachelochs*) zvané, žijící v střední Asii, jinak ale dosud málo známé.

Skrejšovský Jan St. (v. hl. d.) byl dne 15. srp. 1872 pro neodvedenou daň s inseráti zatčen a dlouhý čas ve vascb vyšetřován dráž. Závěreční řízení pro sločin podvodu, jenž se mu sa vinu kladl, počalo dne 17. ún. 1873 a trvalo přes čtrnácte dní. Státní zástupce navrhoval trest 5 roků, soudní dvůr však usnul S-kého sa nevinna v soudním nálezu, jenž byl dne 9. bř. o 5. hodině prohlášen. Až žádal zástupce S-kého dr. Klauď, by jeho svěřenec byl propuštěn, nestalo se tak, nýbrž teprve dne 16. bř. o 7. hodině byl S. následkem rozhodnutí nejvyššího soudního dvora ve Vídni sa 10.000 al. r. m. kauce s administrátorem Růžičkou (8000 al. kaucce) na svobodu propuštěn.

Skydáněk Josef, nar. v Mělníce asi v polovici XVIII. stol., znamenitý pianista a umělec na křídlovku, žák Segřvá, byl ředitelem hudby nejprvé ve svém rodišti, pak v Lounech, kdež také zemřel.

namě na vojné (v Uhrách) poručil, kdyby zemřel na té vojně, — tento statek svůj manželce Kateřině roa. z Loukoňů a doce Anně stejným dílem. Na cestu vy-
půjčil se Jiřík od Jana Hučka 4 kopy m. a požádal jej, aby i jeho manželce, kdyby toho potřebovala, 1—3 kopy půjčil. Z této „vojny“ se p. Jiřík, jak se zdá, nevrátil. Jan st. seděl r. 1545 na Břesově v Kladecku; ubíraje se r. 1545 též „na vojnu“ dává dvůr Břesovou se vším za 50 kop m. v sázavu vládyce Albr. Třebošovskému s Ohlem a na Babím, strýci svému, za 50 kop m., které po t. otcí Tobiáš byl zdědil; sázava ta stala se s dobrým svolením Bohuslava a na místě bratra Jana ml. let ještě ne-
majícího, jakožto pána dědičného toho grantu. Jan st. † r. 1601, zanechal sroty nealtilé: Tobiáš, Jana a Jiříka, jejich poručíkem byl Jan Holý Kostalecký (ze Sladova). Bohuslav S. s D. za-
koupil r. 1591 v Náchodě dům za 169 kop m. a byl též pánem (od r. 1578) na Ném. Černě. † r. 1591. Tobiáš S., Jana st. syn, prodal r. 1601 statek svůj Slaný se vším co k němu náleželo městu Náchodu za 9600 kop m. gr., v jehož držení obec Náchodská až posud se nalézá. R. 1638 připomíná se Bohu-
slav Benjamin S. s D., který byl téhož času ko-
misarem kraje Hradeckého. Další osudy vážené této rodiny vládycké jsou neznámý.

Slatina, malý měste v Bosně v nahiji Ramaké. Leží nedaleko ústí řeky Romy v Neretvu a 3 hod. východně od města Banjaluky. Zde jsou nejlepší teplice v celé Bosně, a prameny kyselky. Okolí bohaté jest rudami slata, stříbra a železa. Šč.

Slavík Václav Otakar, prof. gymn. a spisovatel český, nar. 27. září 1835 v Oudrněch v Jičíně. R. 1847 byl poslán na hlavní školu do Jičína, maje se státi podle přání rodičů svých učitelem, že však mezi ostatními žáky rozhodně vynikal, dán byl roku 1849 na studia gymnasiální tamtéž. Po obdoby gymnasiu věnoval se studiu klasické a slovan-
ské filologie na universitě Pražské, a r. 1861 podrobil se státní zkoušce s filologie pro nižší gymnasia. V době té zastupoval též na českých vyšších reál-
ních školách nemocného tehdejší prof. Štátného, jakož i ředitele Wenziga a prof. Zapa, pokud se ce poslanci účastnili zasedání na sněmu zemském. Roku 1862 přišel na prof. na gymn. do Mladé Boleslavi, kde v přední řadě přičinil se o zavedení a rozšíření vyučování v jazyku českém. Pro národní smýšlení své byl u úřadů politických valice osvědčen, hlavně ale pověstným krajským přednostou Komersem stí-
hán, který působil i k tomu, aby S. s učitelské se-
sasen byl. Toho arci Komerse nedocílil; leč vylou-
čil přece S. a kolegy jeho u učitelské s občanské besedy. V době té účastnil se při založení záložny a tělocvičného spolku v Boleslavi, a psal různé, hlavně ale kritické články do *Boleslavana*. R. 1865 byl povolán městskou radou Pražskou na nově zří-
zené městské reálné gymn. Malostranské, kde do-
posud ohlasně působí. R. 1867 vydal J. Caesara *Velkou galickou* s rozsáhlým úvodem, českým kome-
ntářem a mspou tehdejší Gallie (v Praze Kober); týž směřem upravuje pro školy J. Caesara *Velkou obdanskou* a *Anthologii* s *Ovidi*. Ráznější články, hlavně ale kritickými přispíval do *Věstníka biblio-
grafického*, do *Seštosora*, jakož i do *Slovníka nauč-
ného*. Přičel pak manželkou svou v přibuzenství s K. Vináříčkého byl jeho důvěrníkem svlaště v po-
sledních letech života jeho, pomáhaje mu k tisku upravování sebrané spisy, jakož i rozsáhlou a ne-
méně důležitou korespondenci. Po smrti Vináříčkého jest pokračovatelem u vydávání prací téhož v *Ná-
rodní Bibliotéce*, a r. 1872 počal v *Časop. čes. Musea* vydávati některé zajímavé práce a korespondenci

K. Vináříčkého. Účastně se činně života spolko-
vého má S. podstatně zásluhy o založení a zádrný
rozvoj Malostranské záložny, patře od počátku k nej-
činnějším členům rady a výboru. R. 1872 byl tak-
též zvolen za starostu Jednoty českých filologů, o
jejího rozvoj platných zásluh sobě získal. Kř.

Slavkovský ze Skalce a z Sonova. Z So-
nova psalo se v Čechách několik rodin vládyckých,
které jsouce téhož původu a erbů nasývaly a rose-
mnávaly se pak dle sboží semakého, jehož v pro-
dlaní času nabýly. Jedna takováto větev z Sonova
byli S-ští s Skalce a Sonova, pšice se dle
statku Slavkova na Krumlovsku; posději však
nabýli také sboží v Čáslavsku a jině. V tit. s roku
1556 čteme Buriána a Matiaše S-ké s S. Bu-
rián byl jak se podobá v službě pánů z Rožmberka
a držel statek Slavkov; byv škrátě ženat měl s prv-
ního manželství syna Jana, s druhého pak s Mar-
kétou s Strachovic sedm synů: Davida, Daniele,
Adama, Vilíma, Jeremiáše, Kašpara a Me-
lichara. Vyloudiv syna Jana od veškerého dě-
dictví odkázal křátem r. 1578 vyhlášený statek
Slavkov jmenovaným synům s druhého manželství,
sřídív jim matku jich Markétu a p. Vilíma s Rožm-
berka za poručníky. Ze synů těchto přicházi v tit.
r. 1589 Adam S., kdež čteme ještě jméno Adama
S-kého na Lhotě (u Krumlova). V bouřích stavov-
ských na začátku XVII. stol. nesá se že by byli
S-ští měli platného účastenství, alespoň držela ro-
dina ta potomně opět statky posemské, jmenovitě
Nejepín, Kostišany a j. Roku 1652 učinil Hen-
drich Adam S. slib děd. věrnosti, načež držel
statek Nejepín až do r. 1684, kdežto jej prodal
Ferd. Ant. Mladotovi s Solopisk. R. 1695 učinili
týž slib u kraj. úřadu Časl. Mikuláš Vilím a
Jan Antonín S-ští, kteří jsou poslední snami
potomci rodiny této, jenž, jak se podobá, v minulém
století u nás zanikla. Ra.

Slezák Ant., doktor, lékařství a chirurgie, nar.
se 17. říj. 1820 v České Třebové, gymnasiální stu-
dia odbyl v Litomyšli od r. 1834—40, a v Brně stu-
dia filosofická, r. 1848 počal ve Vídni studovati lé-
kařství a byl tam v čer 1848 na doktora lékařství
a dne 9. září téhož roku na doktora chirurgie po-
výšen. V listop. téhož roku byl jmenován soudním
a městským lékařem v Slaném, kteréžto místo až
do r. 1851 zastával a také delší čas co prozatímní
krajský fysik úřadoval. Od čce 1851 až do 1. čna
1853 byl praktickým lékařem v Karlíně u Prahy,
odkud byl povolán od Ledeckého úřadu purkmistrov-
ského za městského fysika, v bř. následujícího roku
přestěhoval se v téže hodnosti do Billetu v Baně, avšak i tam nebyl pobyt jeho dlouhý, neboť již
v dub. 1856 byl povolán za okresního fysika do
Velkého Sv. Mikuláše, kdež † dne 18. pros. 1863. S.
byl velmi ctěn a vážen a vyznamenal se nevířným
vlastenectvím, které též svými odkazy osvědčil. Svůj
dům ve Sv. Mikuláši i s polností odkázal po smrti
své manželky akademickému senátu Pražské univer-
sity, aby se s jich výdělků sařídilo stipendium pro
studujícího lékařství národnosti československé; Mu-
seum českému pak odkázal 20.000 zl. r. m. v obli-
gacích temelsko-banátských, a sice 10.000 hned a
ostatní až po smrti své manželky, ješ úroků s těchto
peněz užívá, avšak s tím vyhrazením, by polovici
s tohoto kapitálu obdržel „Svatobor.“

Slib jest v náboženském životě důležitý činitel.
Slove pak s-ec každé dobrovolné připojení, uč-
nění něco domněle ohvalitěného. Platí o s-ech
všec ta pravidla: Dobrovolný s., spravedlivý
dluh t. přívěd čini povinnost. Víra křest. ro-
seznává s-y lidem (*oposio*) a s-y Bohu činně (*vo-*

nění v tom, že otevřel ještě jinou veřejnou školu slovinštinou, do které chodili musili tudíž řádčníci, protože S. jediný nabyl od vlády práva, že dávali mohli vysvětlění veřejné platnosti. R. 1838 stal se farářem ve Vusenici (*Saldenhofen*). Na památku svým bývalým žákům vydal 1840 krásné *Mnemosenon slavianske* (sbírku přiležitostných řečí duchovních a slovinštinou překlad rituálu). Zde sepsal též druhé kasatelské dílo své *Apostolska hrana*, rovněž ve třech dílech, které v mnohých věcech předčí nad *Evang. hrana*. Co školdozorce také nyní více působil pro školství, než mohl před tím v Celovci. Vydal výtečné dílo pedagogické *Blaze i Nežica v nedeljske šoli* (Blaze i Ančka v nedělní škole), kteréš dílo prvním silným vydáním hned bylo rozebráno (přičemž i osmdesáté výtiskův šlo do Moskvy), a od té doby již vůbec čtvrtého vydání se dočkalo. Pro veliké své zásluhy o školství povolán jest r. 1844 za vrchního školdozorce a kanovníka diocese Labudské k Sv. Ondřeji. Zde chtěl vlechtit vlastními sálkami dílo pro vydávání dobrých knih slovinštinou; ale žádost jeho byla od vlády bez udání důvodů cele samituta. I založil aspoň časopis *Drobtinice* (*Drobnůstky*), jenž od r. 1846 vycházejí články vědecké i zábavné přínášejí. S. byl až do smrti nejpilnějším spolupracovníkem při něm. Dne 26. dub. 1846 ustanoven jest za opata v Celji, ale již 30. kv. téhož roku jmenován biskupem Labudským. Největším jeho dílem jest přenesení biskupského sídla ze Sv. Ondřeje do Mariboru a upravení diocese Labudské tak, aby Slovinci aspoň duchovně mohli spojení býti v jeden celek, když politicky tak rozdrobeni jsou. Tím sabil dalším poněmčování Slovincův podvaranských, jichžto počet od r. 1780 do r. 1838 se stal o padesát tisíc menším. Aby měl kněžstvo vzdělané dle potřeb národních, založil sám na své útraty ve Sv. Ondřeji aspoň čtvrtý rok alumnátu, v Mariboru pak celý seminář. Až do smrti přednášel sám svým alumnům homiletiku, „spovědnici“ a grammatiku slovinštinou. Pro chudé studující založil v Celovci *Maximilianum*, a v Mariboru *Victorinum*. Pečliv o všemožné vzdělání Slovincův za dob ministra Thuna uvásal se v upravení učebních knih pro národní školy slovinštinou, i sám nejedny sepsal, ze kterých obzvláště jmenována budiž *Mluvenice slovinško-německá*. Již sáhy sbíral všude národní písně světské i duchovní, k nimž opravoval i nápěvy, jsa výtečný hudebník, a vydával je v *Drobtinicích*. R. 1853 vydal veliké dílo *Sola vesela lepega petja* (Škola veselá krásného spěvu); r. 1861 *Ples při odpoledních službách Božích*. Taktéž od něho sebrané *Ples mělní* byly vydány po jeho smrti. Aby ve školách náležitě užívali se mohlo nových učebních knih, vydal dobrý návod k tomu, svaný *Ponovilo* (Kniha obnovy), a r. 1861 ještě jiný pod názvem *Krotko vodilo* (Krátké vodítko). Jako biskup vydal také *Življenjske besednice* (Životy svatých) 1854 ve dvou dílech. R. 1855 založil jednotu sv. Cyrila i Methoda, jejímž účelem jest pracovati k sjednocení všech Slovincův. Milovník svého národa hájil jej všude; ještě r. 1862 psal do *Drobtinice* články *Graja semškulorjev* (Hanba němčourův). Proto byl též mnoho očerňován. Roku 1862 byl i v Čechách co „apoštolský visitator“ benediktinských klášterův. R. 1862 na jaře cestoval do Říma; vrátiv se semřel po krátké nemoci 24. listop. 1862 k veliké žalosti svého národa, jemuž náležel všecken. Nebylo podniku vlechtění, jehož by se byl S. neujal; nebylo literáta, jenž by se s ním byl neradil. Působením jeho ožil duch národní v Krajině i Štyrsku, ano jím počíná nová doba literatury slovinštinou. S.

byli i příčinou, že obzvláště kněžstvo se ujmalo vše národní literatury. Sám pak psal nejen knihy, ale i pojednání do všech časopisův slovinštinou s každého téměř oboru. Jsa obětovný, že až přilhl zapomínal na sebe, byl pokorný, tichý a vřelý, tak že lid až dosud nemůže zapomenouti na „rajného škola Antona Martina“ (nebožtka biskupa A. M.). Prósa jeho nemá soupeře v literatuře slovinštinou. (Srov. jeho život v *Časop. katol. duchovenstva* 1872 a *Svobozor* 1872.)

Dcha.

Sloop (slúp), angl. lodice velmi rychle plouvoucí, již se pro tuto její vlastnost ve válečném námořnictví k vůli výsvědům a rekognoscím užívá. Srv. Šalupa, šlupa.

Čuký.

Slota (Slotta) JIH, kněz církevní na Slovensku, spisovatel a básník, nar. 24. bř. 1819 ve vsádém městěčku Rajci v Trenčanské stolici v severních Uhrách, kdež otec jeho byl sedlákem. Prvé počátky vzdělání svého nabyl v rodici svém, kde byl od tehdejších učitelův tamějších pro gymnasium vycvičen. Gymn. studia svá počal v Žilíně, načež dán do Prešpurku. Bohosloví studoval v Brně, odkud mnozí považují S-tu za Moravana, zejména i proto, poněvadž po svém vysvěcení dosazen jest za kaplana do Žeratic u Brna. Posději jmenován farářem a děkanem v Tuříně u Prievidze (*Prievidza*) na Slovensku, a když dosáhl Spolek sv. Vojtěcha (*Adalberta*) v Trnavě potvrzení, jmenován S. jeho správcem, a zároveň také redaktorem orgánu spolkového *Katolíckych Novin*, kterýžto poslední úřad složil r. 1872 pro příslušné práce, jichž vyžadovala správa Spolku sv. Vojtěcha, kterýžto úřad S. zastává s plní neunavnou a prospívá velice mladistvému spolku tomuto, jehož hlavním jest účelem, aby šli osvětu mezi katolíckými Slováky hlavně vydáváním knih populárních. S. sepsal a vydal r. 1847 *Zrcadlo malíčkových*, r. 1848 *Historii gymnasia Báňsko-Bystřického, náctik přiležitostných řečí duch.*, redigoval r. 1854—5 církevní časopis *Cyrill a Method* a r. 1860—64 *Slovenského národního učitele*. R. 1867 vydal básně dle Eliáše Okrugiče *Naša sora*. Básně své chystá k vydání do Koberovy Národní bibliotéky. Uh.

Sloop = Chotětic, vládycká rodina česká, psala se dle sídla Chotětic v Berounsku, držela však v XV. a XVI. stol. jiná šloka, jmenovitě Střitěs, Kundratice, Voleňna, Brňany a j. V tit. s. r. 1534 přichází Ondřej s Chotětic; r. 1549 vločil Petr S. s Ch. se sestrami svými šloka Střitěs, Kundratice a Voleňnou, jak je po otcí sdělil, znovu do desk; posději (r. 1551) prodal týž Petr S. statek Kundratice Křištofovi Škukrovskému. — Na sněmu r. 1573 byl přítomen Šebestián S. na Brňanech, jejíž čteme také v tit. s. r. 1589. Na to nečiní se více smynky o rodině té v památkách veřejných. Kromě S-t s Chotětic připomínají se v Čechách v XVI. stol. ještě také S-ové s Blatna, jmenovitě čteme v tit. s. r. 1534 Řehoře S-a s B. a v tit. s. r. 1589 Albrechta S-a s B. na Vrbčanech; v XVII. stol. nepřichází však více rodina ta v registrech stavovských.

Ra.

Sluchy, posluchy v podkopech, něm. *Horchgallerien*; srv. Mine a Rameau.

Čuký.

Služatecký s Služatek, rodina vládycká, květila v Čechách v XV. a XVIII., a užívala v erbů dvou stěl bílých křížem přeložených v červeném štítu trojhraném, a nad helmem týchž stěl bílých. Praotcem rodiny této byl Martin S., jemuž král Vladislav II. majestátem daným na Budíně u viglii sv. Petra v okovech r. 1493 propůjčil výše vypsaný erb s titulem se Služatek, a to dle dvoru a sídla popl. v Bechyňsku, v jehož držení byla tehdejší rodina ta. Na začátku XVI. stol. drželi S-ští Lhotku

řím a 3 svědky (forma Tridentská), nicméně nemají mti farář tento ani vyššího posvěcení tím méně kněžského, jelikož jest jenom zákonitým svědkem při uzavírání tom, a nikoli udělovatelem svátosti; taktéž usnávají se za platná i ta manželství, jež uzavřena byla v zemích oněch, kde forma Tridentská neohlášením neb dispensací až dosud se zachovávala, jakož i ta, která pozdějším svolením papežským bez výjimky a přitomnosti a činnosti kněze se za platná uznala (rekonvalidace). Papež Benedikt XIV. výslovně přidává se ve spise svém o synodě k obecnějšímu názlehu v církvi, že snoubenci sami jsou sobě udělovateli této svátosti, jak sama římská kongregace obřadů r. 1761 rozhodla. Proto sluší Tridentskou formu považovati jen za právní a nikoli za dogmatickou podmínku manželství, an by se jinak od ní osovobozování nescházelo, kdyby uzavírání manželství nutně potřebna byla. Měly se tím jen zameziti především škodné následky, jež s tajných manželství pro manžely i děti často povstávaly, když jeden z nespokojených manželů tajně uzavřené své manželství později upíral; proto byl účel zákona toho vlastně jen disciplinářní nebo povahy policejní (pořádku). Ze pak forma tato byla prohlášena přece za jediné platnou formu církevního manželství mezi křesťanskými snoubenci, s přidavkem dogmatického rázu, mohlo se jen tím státi, že sbor otců neměl na mysl možnost pozdější formy civilního sňatku, s nímž pak svým dekretem nevyhnutelně do kolise a konfliktu přijíti musel. Ostatně sám tentýž sbor prohlásil v témž dekretu (*Cap. 1. de reform.*) manželství před Tridentským sněmem tajně uzavřené za platná a pravá. — Tentýž rás mají na sobě i kanony 4. (o pozitivních překážkách manželství rozlučujících anebo nepřipouštějících, jichž by valný počet jen s prospěchem mohl pominouti, pokud nejsou v přirozeném právé založeny); 9. (o neochopnosti k manželství duchovních s vyšším svěcením a řeholním osob), jež nezachovávatelé své vyhlásili docela s církve, prohlásující manželství jejich za nijaké atd., nicméně nemohou přece také mti nikdy dogmatického (od Krista ustanoveného a tudíž nesmínnitelného) rázu, jsouce původu jen pozitivní legislativní moci církevní, jež si právě proto dispense od nich vyhradila. Okolnosti a potřeby dob různých přivedou samy sebou časem svým nutně a dovolené jejich opomenutí a zrušení, jakož kanon 6. (o zrušení nedokončeného manželství hlavním sňatem řeholním) a 11. (o vyloučení s církve pro nezachování zapovězeného od církve času k oddávám) směněny býti mohou a musí. Pohnutkou otců při ustanovení těchto kanonických zákonů ve formě dogmatické mohlo býti jenom stanovisko přísně juristické o manželství, a takto byla soudní dogmatické jeho původní podstatě, a takto byla soudní čili vlastně trestní zákonodárná moc církve přenesena bez potřeby až na pole dogmatické, čímž by pak ovšem doasavadní pojem přísného „dogmata“ ve smyslu věroučném v církvi vůbec do nemalého nebezpečení musel býti uveden, mělo-li by se přitomnosti díle Tridentské praxe o manželství za obecnou zásadu, že mocná církevní sněmu ustanoviti dogmatické dekrety s trestem vyloučení s církve, jež nemají základu v biblickém učení ani v církevním podání, a jen časovou, dle okolností změnnou podrobitelnou cenu a závaznost předstírají. — Na základě těchto dogmatických a historických důvodů, jež praxe církevní podporuje, jest nyní možná také rozřešiti spornou za naší doby otázku, zdali se stanoviska věrouky katolické a civilní sňatky jsou pravým manželstvím. Nepravíme:

„se stanoviska nynějšího práva manželského,“ jež v Tridentě ve formě dogmatické dovršeno bylo, jelikož pokud tyto dekrety své dogmatické formy sbaveny nebudou, o právní platnosti civilního sňatku mezi křesťanskými snoubenci ovšem ani řeči nemůže býti, nýbrž pravíme: se stanoviska dogmatického, jež oprá se o celou tradici a praxi církevní až do Tridentského sněmu. Seznam 80 hlavnějších „bludů naší doby,“ známý pod jménem *Syllabus* papeže Pia IX. od 8. pros. 1864, jemuž chtěli někteří dogmatickou platnost připisovati, zahrnuje sice v 73. thesi, že by mohlo mezi křesťany pouze civilní smlouvou pravé manželství uzavřeno býti: ano papež Pius IX. v alokuci své a v přípisě králi Sardinskému r. 1862 prohlásil civilní sňatek za pouhé souložnictví, a ve výnosu od 31. čce 1867 díky s něho polle sa nemanzelské: nicméně rozhodnutí obě mluví jen se stanoviska Tridentského, nyní v církvi platného zákonodárství, a nemohou nikterak za dekrety dogmatické považovány býti. Vždyť i sami biskupové němečtí, shromáždění ve Fulde ještě r. 1867, tedy již po vydání *syllabu*, usnesli se na tom, žádati papeže, „zdali by vůbec nebylo rádné, a ve celém Německu nejspíše povinné občanské manželství zavedeno bude, opět do života uvéstí předtridentskou formu při uzavírání manželství,“ t. j. aby se upustilo od Tridentské formy, a aby tedy i jinak uzavřené manželství, na př. bez přitomnosti farářovy, anebo v případě i před světským úřadem atd. za pravá a platná se považovala. Měli patrně na mysl možnost toho se stanoviska dogmatického, přihlížeti k předtridentskému učení bohosloveckému i k praxi církevní. Vždyť již kardinál Bonaventura († 1274) době o tom napsal: „že jest to sice také pravá svátost církve, ale uzavírá-li se před obličejem církve, že je prospěšnější; pakli tajně, že sice také pravá, ale méně prospěšná. Ano i potridentská praxe církve tomu nasvědčuje: kde totiž dekrety Tridentského sněmu o formě m-kého s-ku řádně prohlášeny nejsou (jako v Americe, vyjma Nový Orleans a některá jiná města; v některých osadách v Sasku stalo se toto ohlášení teprv před několika lety), tam nevyžaduje se ani nyní ještě přitomnosti farářovy; a platí tam tedy předtridentská forma, t. j. manželství jest tam i tehdaž platné, když vyjádří sobě jen snoubenci na vzájem, že se za sebe berou, nebo kde je od států civilní manželství zavedeno, když dle něho s. m. uzavírají. Zejména platí pak to o smíšených manželstvích (mezi katolíky a evangeliky), jež v některých zemích s přivolením papežským i tehdaž za platné se usnávají, když bez přitomnosti faráře katolického před protestantským farářem, nebo před obecním starostou nebo vůbec před dvěma svědky uzavřena bývají. Zamě ty jsou: Uhry (Sedmhradsko), Slesko, Ruské Polsko, Nizozemsko, Porýnsko, Kanada, Bombay, Malabar atd. Vždyť i v Tridentě samém dle svědectví Pallaviciniho (l. 22. c. 4.) zněl původní návrh na přitomnost tří svědků (bez faráře), a přidán pak jen proto farář, aby prý byl spolehlivý a jistý aspoň jeden svědek (c. 8.). A kongregace dotýčená s r. 1669 také rozhodla, není-li možná dostati k tomu katolického faráře nebo kněze vůbec, anebo neřádj-li se pro hrozící nebezpečí života a svobodě, že může s. m. i bez faráře ale v přitomnosti aspoň 2 svědků platně uzavřeno býti. — Před Tridentským tedy sněmem bylo by bývalo i civilní manželství uznáno bez překážky za církevně platný sňatek, a zajisté že by byl sněm novou výhradnou tu formu neustanovil, kdyby bylo tehdaž bývalo již někde zavedeno civilní manželství. Uvážíme-li tedy všechny tyto okol-

vším právem odmítá; vůbec i nejvýtečnější historikové v počtu tom velmi kolísají, i sama církev je na vřechách, nerozhodnuli nikdy určitý jich počet. Alsog a Hefele dle Bellarmina jich počítají 17, Ritter 18, Phillips 19 atd. Vůbec se nepočítá mezi oekumenické sněm v Sardice 347, v Rimini 359, Trullanský (v Konstantinopoli) 692, a druhý tamtéž r. 754. Prvních osmý přijímá východní i západní církev bez odporu, osmý (v Cařihradě 869) nechť Řekové, středověké pak koncily až do V. Lateránského (1512) neuznávali kanonisté středověcí, majíce je pouze za generální synody západní církve. Šam Kostnický sněm mluví v 89. sezení jen o 8 koncilech (ač by jinak o 16 mluvití musil), ano v Římě samém měl se v XV. stol. Florentský koncil (1439) teprv za osmý koncil, tak že jen sedm nejstarších počítáno a všechny středověké vynechávány. An se apoštolský sněm v Jerusalemském k nim nepočítá, uznáno jest těchto sedm východních všeobecně v církvi za oekumenické: Nicejský 325, Konstantinopolský I. 381, Efeský 431, Chalcedonský 451, Konstantinopolský II. 553, III. 680 a Nicejský II. 787; osmý (Konstantinopolský IV. o schismatu Fotiově) nepřijímají Řekové. Středověké koncily: čtyry v Lateránském kostele v Římě, I. 1123, II. 1139, III. 1179, IV. 1215, tři ve Francii, a sice dva v Lyoně 1245 a 1274 a jeden ve Vídni 1311, jsou jen okcidentálními, o Kostnickém 1414, Basilejském 1431 a Florentském 1439 roznášejí se hlasy (zvlášť o dvou posledních), Lateránský V. (1512) nebyl ani v posledním Tridentěm (1545) uznáván. O Vatikánském s r. 1869 srovnaj svláštní články níže.

Sobek z Jesera, rodina přicházející v XVI. a XVII. stol. v Čechách a na Moravě; v Čechách držela od dráhných let statek Jesero v Kouřimsku, odkudž se také psala. V erbů nosili S-ové z Jes. štít rozpolcený, jehož pravá polovice bílá a levá červená, a nad helmem dvě křídla rostlinná, pravé červené a levé bílé barvy. — V tit. z r. 1589 čteme Bohuše a Václava S-y z Jes. na Jeseře, a dle sbírky sněmovních s r. 1615 seděl tehdejší Bohuš S. na Jeseře. V druhé čtvrti XVII. stol. nesá se, že rodina ta držela více sborů zemské, a připomínají se častu toho (1637) již jenom Anežka S-kova a Johanka Tetaurová sestry z Jesera. Ra.

Sobelewski Eduard (v. hl. d.), jeden z nejnametivějších komponistů a hudebních spisovatelů, † 18. kv. 1872 v Saint-Louis v sev. Americe. V městě tomto působil ve filharmonické společnosti od r. 1860, když byl Milwaukee v státu Wisconsin, kdež se nějaký čas po svém přestěhování do Ameriky zdržoval, opustil. Z velikolepých jeho hudebních skladeb, které n největších mistrů, jako Lissta, Schumannna, Mendelssohna a j., usnání a obdivy došly, vynikají mimo v hl. d. uvedené opery: *Imogen*, *Velleda* a *Žižka*, oratoria: *Jan a spasitel* a *Basar*, melodramata: *Pygmalion*, *Kleopatra* a *Orfeus a Vlna*. Lisst po rovnává hudební plody jeho s květinami, které v divoké poušti neb na nedostupných horách květou, k nimž však málokdo dojde, aby svláštní vůně a krásy jejich v plné míře mohl užíti. Jsou větším dílem jen vzdáleným hudebníkům přistupny.

Sociální demokracie nazývá se ona politická strana socialistů (v. hl. d.), která se snaží přinést zákonodárstvím pomoci lidu sjednotit v státě politickou nadvládu tak zvané čtvrté třídě, totiž dělnictvu. První učitelové a zastáncové moderního socialismu, totiž R. Owen, Saint-Simon, Fourier a Cabot, hlásali své opravné záměry pouze theoreticky ve spisech a v ústěm kruhu svých přátel a žáků, a nepokládali stát za žádnou absolutní překážku, stavící se na odpor těmto společenským opravám;

nejnovější směr s. d. však, máje rozhodně politický a násilný ráz, žádá, aby se otázky sociální ujala výkonná moc státní a neshody sociální rázem urovnala. Za původce tohoto nového směru pokládá se právem Louis Blanc, spisovatel díla *Organisation du travail*. Louis Blanc, jenž žádá, aby stát průmysl organizoval, dělníkům kapitál sjednal, práci zaopatřil a patřičnou mzdou garantoval, měl v únorové revoluci r. 1848 co člen prosatimní vlády příležitost zásady jím hlášené též v praxi provést. Vláda prosatimní povolila právo ku práci v mylně vykládaném smyslu socialistů, a byla následkem toho nucena sříditi veřejné pracovní, kdež dělníci dle svého udání práce shaveni umístění a samostatní byty. Počet těchto dělníků vzrostl však v Paříži jen do června 1848 na 119.000, a celé hnutí dělnické přerostlo brzy samému Blancovi tak přes hlavu, že konečně byl Cavaignac nucen červenou republiku v pouličním boji střelbou rozpráskati. Červenové dni r. 1848 byly v Paříži prvním krvavým sjavem sociálně demokratického hnutí, které se všemi politickými revolucemi ve Francii za novější doby v úzkém styku bývá. Druhý, krvavější akt se odehrál za dnů Pařížské komuny v květn. 1871 (v. d. Francie v doplň.), a zdá se, že jím byl saražem výstřední a nebespečný proud komunisticko-sociální ve Francii na delší dobu. Jinak než ve Francii a v semích románských jeví se hnutí s. d. v Německu, Rakousku a Švýcarsku. Náčelníky tohoto hnutí jsou na předním místě Lassalle, Karel Marx a dr. Jan Jacoby; Schweitzer, Bebel a Liebknecht zaujímají již mezi německými sociálními demokraty místa podřízenější. Lassalle vyval ponejprv r. 1868 německé dělníky, aby utvořili samostatnou politickou stranu a vytkli si za heslo všeobecné a přímé volební právo, aby nabytve v státu převahy provésti mohli jeho socialistický program, jenž záležel v tom, aby dělníci pomocí a peněžitou podporou státu sami „podnikateli“ se stali. Za vlastního theoretika německé s. d. služno však pokládati Marxe, jenž ve svém díle *Das Kapital* dosavadní způsob výroby pomocí kapitálu zatracuje a tvrdí, že hromadění kapitálu má za následek množení se proletariátu. Založením „mezinárodního spolku dělnictva“ (*Internationale Arbeiterassociation*) sloučil Marx r. 1866 sociálně demokratické strany všech zemí v jakýsi spolek proti modernímu řádu společenskému. Tato internacionála odbyvala posud pět evropských kongresů, a sice: 1866 v Genevě, 1867 v Lausanně, 1868 v Bruselu, 1869 v Basileji a poslední r. 1872 v Hagu. Na tomto posledním sjedzu rozštěpila se celá internacionála ve dvě strany, generální rada přenesla své sídlo z Londýna do Nového Yorku a Marx s ní vystoupil, byv od členů Londýnského ústředního výboru nařknut, že podepsal jejich jména na veřejnou listinu, prohláňující sympatie internacionály s komunou Pařížskou. Sociálně demokratické rozdělení, kteréž zejména v letech 1868—70 ve Švýcarsku velikých rozměrů nabylo, ochladlo valně po skončení francouzsko-německé války. „Mezinárodní spolek dělnický“ saměnil se mezi tím na revoluční klub červené republiky, jenž i k Pařížské komuně vřel sympatie jevil. V Německu se přimávali oba sociální demokraté Bebel a Liebknecht ve svém časopise *Der Volksstaat* bez obalu tak dlouho k zásadám komuny Pařížské, až Lipská porota ahladala r. 1872 v jejich agitacích „velezrádné pikle a přípravy k násilným převratům společenským“ a oba k víceletému žaláři odsoudila. Program německých sociálních demokratů, jak jej ve spisech a novinách prohláňují, dá se asi v tato slova shrnouti: my sociální demokraté v ohledu společenském žádáme usnání přiro-

Sorbière Samuel, franc. spisov., nar. se 17. Hř. 1616 v Saint-Ambroixu a † v Paříži 9. dub. 1670. Osnov náhy byl do domu Samuela Petitia přijat, který s ním kněze mluvit chtěl. Než mladý muž odebral se do Paříže na studium medicíny. Stav se doktorem provozoval umění své dlouhý čas v Holandsku, kde převzal ředitelství koleje d'Orange. Ve filosofii byl skeptikem, obdivovatelem Hobbesa a Gassendiho, s nimiž ve stálém styku byl. Sepsal: *Discours sceptique sur le passage du chyle et sur le mouvement du coeur* (Loyde 1648); *Lettres et discours sur diverses matieres curieuses* (Paris 1660); *De vicia et moribus Ptri Gassendi* (Londres 1662); *Epistolae illustrium et eruditiorum virorum* (Paris 1666). Mimo to přeložil spis Tomáše Mora *Utopia*. Podobizna jeho, Audranem shotovená, se zachovala.

Sorby Henry Clifton, angl. přírodopysce, nar. se 10. kvěť. 1826 ve Woodbourne u Sheffieldu, kde také studiu svá konal. Stav se r. 1846 po smrti otce svého, bohatého obchodníka, pánem značného jmění, oddal se na svém letohrádku Broomfieldu zcela studiím přírodovědeckým, a sjednal si sáhy jako přírodopysce chvalného jména. Studia jeho vstoupila se nejvíce k mikroskopii, k fyzice a ku geologii. V letech 1856—58 uveřejnil v *Edinburgh New Philosophical Journal* řadu článků geologických, při kterých studiích užil s prospěchem drobnéhohledu při určování rozličných slohů geologických. S. byl též prvním, jenž užil spektrální analýze při mikroskopických výkumech, a vynalezl spektroskop, jenž došel již všeobecného rozšíření v praktických případech při určování zvířatných a jiných organických látek a harviv. (Srov. *Proceedings of the Royal Society*, 1867, sv. 15, a *Quarterly Journal of Microscopical Science*, 1871, sv. 11.) Pro své zásluhy vědecké byl jmenován r. 1858 členem Londýnské geologické společnosti královské, jakož i jiných zahraničních spolků a akademí.

Soret Jacques, redaktor-en-chef sborníku *Archives des sciences physiques et naturelles*, nar. se 30. čna 1827 v Genévě. Sepsal: *Note sur la décomposition de l'eau par le courant voltaïque à diff. températures* (Arch. Sc. XXV., 1854); *Sur la production de l'osone par la décomposition de l'eau à basses températures* (ib. id.); *Sur la question de la transmission simultannée des courants électriques en sens opposé dans le même fil* (ib. XXX., 1855); *Sur la loi des équivalents électrochimiques* (ib. id.); *Sur le phénomène de vision binoculaire* (ib. XXX., 1856); *Sur la décomposition électro-chimique de l'eau servant de conduction dans les phénomènes d'induction électro-statique* (ib. XXXI., 1856); *Rech. sur la corrélation de l'électricité dynamique et des autres forces physiques*.

Serge Jiří Ondřej, proslulý varhaník předěl. století, nar. se 30. bř. 1703 v Mellenbachu a nabyl o rozličných učitelů ve hře na piano sáhy takového vzdělání, že byl již v 19. roce svého věku jmenován dvorákem a městským varhaníkem v Lobensteinu. V tomto postavení setrval téměř až do své smrti (4. dub. 1778), a proslul též jako znamenitý teoretik hudební velmi spisy, s nichž jmenujeme zvláště *Genealogia allegorica intervallorem octavo diatono chromatica* (1741); *Anweisung zur Stimmung und Temperatur* (1844), podobné dílo o rozličných systémech temperování (1748), proslulé dílo *Ausführliche und deutliche Anweisung zur Rationalrechnung und Abtheilung des Monochords* (1749) a mnohé jiné spisy chrustické i kanonické. Též zanechal mnoho skladeb pro varhany a piano, preludie, sonaty a j.

Sesiles, řecký spisovatel s Lakadalmou, přítel Hannibala, kterého doprovázel při jeho vojenských

taženích. Napsal *Dějiny věku Hannibalova*, kteréžto dílo se však nezachovalo. Pouhé slomky vydal Müller ve sbírkách *Fragmenta historiae graecae*. Koř.

Sestius 1) Cajus, byl r. 49 př. Kr. praetorem; r. 38 př. Kr. velitelem v Judei, kde dal Antigona odpravit. V občanské válce mezi Octavianem a Antoniem přistoupil ku straně tohoto. V bitvě u Actium byl velitelem lodstva Antoniova, a po pádu tohoto byl přijat v milost Octaviana. — 2) **Cajus Senecio S.** byl konsulem za císaře Trajana; přítel mladšího Plinia a přísavce historika Plutarcha, kterýž mu některé ze svých životopisů dedikoval. Koř.

Sesnová (něm. *Zossen*), ves a statek v rak. Slezsku v okrese Benešovském (kníž. Krňovsk.), leží 1 1/2 m. jižně od Krňova, má ok. 140 stavení a asi 1000 obyv. něm., kostel (1727 vystavěný) s lokálií, škola, heský zámeček. Náležela s blízkým Býkovem (*Pickau*) a polovici Horních Žibotie (*Seisendorf*) již v druhé polovici XIV. stol. rytířům ze Šlevic co statek manauý. Byvši Hannovi se Šlevic r. 1446 s manství propuštěno přešlo zboží S-vské 1464 od Pavla ze Šlevic prodejem za Zbislava a Abolona bratry z Tvorkova. R. 1491 držel S-vou, Býkov a pustou ves Lhotku Oldřich z Višap, po němž koupil v držení statku toho následovali 1501 Jan z Bobolusk (1512—18, nejvyšší soudí kníž. Krňovského), pak Jindřich z Bílé († ok. 1518 co nejvyšší komorník téhož knížectví), a posléze Mikuláš Ojří z Protivce s manželkou Salomonou s Petrávaldu a s Kosačky. Od těchto manželů koupil statek S-vský 1529 Jan Štablovský z Kovalovic. Za jeho synů oddělen jest Býkov od S-vé co statek svléštal, a S. sama rozdrobena na 4 díly, s nichž jeden díl se až do druhé polovice XVII. stol. u rodu Štablovského udržel. Ostatní 3 díly přešly posuzenáhla do cizích rukou; naposledy držel je všechny Křištof Světlík s Kessu, od jehož syna Volfa Arnošta je koupil Albrecht Kotulinský s Kotulína († 1650). Tohoto vnučka Františka Helena Tarolová, roz. Kotulinská, přikoupivši též čtvrtý díl, prodala celé zboží S-vké 1619 Janovi Juliusovi von Trobelovi. U rodu tohoto kupitela udržel se statek S-vský až do začátku nynějšího století, kdež jej po Janovi Juliusovi von Trobelovi zdědila vdova Antonie, roz. svob. al. z Wittorfa. Po té připadl tolikéž dědictvím neteři Antonii s Eichstädt, roz. svob. al. z Wittorfu († ok. 1860), jejíž dědicové zboží to prodali hrab. Františkovi Bellegardovi a manželce jeho Rudolfině, roz. hrab. Kinské, k panství Velkoheraltickému.

Sesler (fca.), příjmi všech bohův opatrovníků, tak hlavně Zeusa, jakožto ochránce měst a semí; Poseidona a Diaoskorá jakožto ochránce v bouřích mořských, Asklepiu a Apollonu, jakožto ochránce v nebezpečných nemocích. I králům bylo posvěti toto příjmi dáváno, tak na př. Ptolemaiovi Lagovi, Antiochovi I. a j. Hody, při kterých bylo bohům jakožto opatrovníkům obětováno, nasývaly se s-i. V Sikyonu slavila se s-iu pátého dne měsíce anthestepiona ku počtu Zeusa, jakožto jejich ochránce přede jhem makedonským. Kněží nosili při hodech těch bílé stuhky s purpurovými skvrnami. Koř.

Setton, řecký filosof školy peripatetické v I. stol. po Kr., učitel Senekův. Mimo filosofii zabýval se hlavně zeměpisem, a psal o památných jeserech, řekách, pramenech a j. hlavně v Indii. Zbytky se spíší těch uveřejňují jsou ve sbírkách: *Physici et medici graeci*, a ve Westermannových *Παράδοξα γένεως* (1839). Koř.

Sottotenente v. Premierlieutenant.
Soubrany, Pierre Auguste de, člen konventu,

kladatelé král. astronomické společnosti v Londýně (1820), za jejíhož předsedu byl několikrát zvolen. Za své zásluhy v oboru astronomie byl povýšen r. 1830 na rytíře a obdržel penzi 300 lib. šterlinků. Z jeho spisů jsou důležité: *Observations of the apparent distances and positions of 380 double and triple stars, made 1822—1823* (v Londýně 1824); *The Curiosities of sciences*; též psal astronomická pojednání do správ astronomické společnosti v Londýně.

Souvozí, fr. trojn. slove ve vojensství souhrn pověstí, za oporující armádou v poli pro dovážení válečných potřeb se nacházejících. Podle druhu věd na vozech naložených rozeznáváme s. dělostřelecké, muniční, obléhací, mostové, proviantní, sdravotní a j. v. Sr. Train a Vosatajstvo. *Čeký.*

Spadafora Placido, italský gramatik, nar. se 1628 v Palermě, kde též 1. led. 1691 zemřel. Pocházel se zamožné rodiny, která se postarala o výborné jeho vychování. Vstoupiv 1644 do řádu Ježíšova zaměstnával se po 30 let výhradně spisy latinskými a řeckými. Jsou od něho: *Patronomica graeca et latina* (Palermo 1668); *Procedia italiana* (ib. 1709) — práce to vědecká; *Phrasologia, seu Segodoadaedalus utriusque linguae latinae et romanae* (ib. 1688); *Procedia grammaticali sopra l' orazione latinae* (ib. 1695).

Späth 1) Jan Leonhard, nar. se 11. list. 1759 v Augšpurku, † 31. bř. 1842 v Mnichově. Byl prof. matematiky a fyziky, posléze též lesnictví na universitě Altdorfské, pak až do r. 1826 prof. matematiky na lyceu Mnichovském. Roku 1824 stal se údem akademie věd v Mnichově. Sepsal: *Ueber Bau, Effect und Berechnung einer Walmmaschine mit 2—3 Wellen, die durch die Kräfte des Wassers in Bewegung gesetzt wird* (Erfurt 1788); *Beschreibung des Baus und Effects einer Poliermaschine* (ib. 1788); *Analyt. Versuch über die Zuverlässigkeit, womit ein Landmesser mittelst verschiedener geometrischer Werkzeuge Winkel und Linien abmessen kann* (Nürnberg 1789); *Geodäsie oder Anweisung zum Feldmessen* (ib. 1790—91); *Anleitung die Mathematik und physikal. Chemie auf das Forstwesen u. s. w. nützlich anzuwenden* (ib. 1797); *Statistik der hölzernen Bogenbrücken* (München 1811); *Die Kosmogonie oder über die Entstehung und Ausbildung des Sternenhimmels* (ib. 1815); *Die höhere Geodäsie* (ib. 1816); *Ueber die Verdichtung des Wassers bei seinem Durchgang durch Engpässe* (ib. 1820); *Ueber den natürlichen Magnetismus der Erde, über Nordlicht, Sonnenflecken, Feuerkugeln und Kometen* (Nürnberg 1822); *Ueber die Parallaxe und Grösse der Fixsterne* (ib. 1794); *Statistik der Dampfkessel* (Dinglers Journ. XII., 1823); *Ueber die pyrometrische Ausdehnung des Eisens in hohen Hitzeegraden* (ib. XV., 1824); *Ueber ein neues Verfahren grosse Hitzegrade mit einem Wedgewood'schen Pyrometer zu messen* (ib. id.). — 2) Ondřej S., hudební skladatel, nar. se 9. Hj. 1792 v Rossachu v Kobursku, kde se také prvního hudebního vzdělání dostalo; roku 1810 vstoupil do Koburské dvorní kapely a naučil se pod Gumlichem generalbasu. Roku 1814 a 1816 zabýval se nejvíce skladbami vojenských pochodů, načež se odebral r. 1816 s vévodou Koburským do Vídně, kde se zdokonalil v umění svém u kapelníka Rietta. Zde vynikly četné jeho instrumentální skladby, které v Mohuči, v Paříži a též v Basileji tiskem uveřejněny byly. R. 1833 stal se městským varhaníkem v Neufchatelu, kde též jako učitel hudby sdárně účinkoval, až jej povolal vévoda Koburský Arnošt v čelo své dvorní kapely. V úřadě tomto setrval S. až do smrti vévodovy, načež se zabýval výhradně skládáním. Ze skladeb jeho, jichž se počítá ke 200,

vynikly nad ostatní opery *Ida von Rosenau*, *Elisa*, *Der Astrolog* a dvě veliká oratoria *Lazarus a Petrus*. Zdali a kdy S. zemřel, není nám známo.

Spach Ludvík Adolf, elsaský dějepisec, nar. se 27. Hj. 1800 v Štrasburku, studoval na tamějším gymnasiu a 1820—23 práva na tamější fakultě právnické. Po skončení svých studií byl vychovatelem v domě hraběte Sainte-Anlaire v Paříži (1824—30), a odebral se s ním, když byl jmenován franc. vyslancem u papežského stolce, do Říma, kde byl roku 1831—33 sekretářem v Palazzo Colonna. Od konce r. 1832—39 šel S. nejvíce ve Švýcarsku, pak v Paříži a v Štrasburku jako vychovatel a literát. Od r. 1840 byl archivářem departementu Bas-Rhinského, a zastával vedle toho i jiné úřady. V literární činnosti své vytkl si S. za úkol, býti jaksi sprostředkovatelem mezi něm. a franc. literaturou, a sepsati na základě původních listin dějiny Elzaska v slohu přístupném též širokému obecnému. R. 1829—30 byl spolupracovníkem časop. *Universel*, posléze časop. *Temps*, a jedním s hlavních redaktorů Schnitzelovy *Encyclopédie des gens du monde* (1833—45). Pod pseudonymem Louis Lavater sepsal romány *Henri Farel* (2 sv. v Paříži 1834); *Le nouveau Candide* (2 sv. tamt. 1836); *Roger de Manesse* (v Neufchâtelu 1849); též pracoval do *Revue d'Alsace* (1850—70) a do bulletinů historicko-archaeologické a literární společnosti elsaské, jejímž předsedou byl. Jako archivář Bas-Rhinský sepsal: *Inventaire sommaire des archives départementales du Bas-Rhin* (3 svazky); monografii *Histoire de la Basse-Alsace* (v Štrasb. 1858 a 1860); *Lettres sur les archives départementales du Bas-Rhin* (tamt. 1861), a řadu spisů pod názvem *Mélanges littéraires* (1862—1869). S.ovy *Oeuvres choisies*, jichž první dva svazky pod názvem *Biographies alsaciennes* za jeho hlavní dílo pokládají sluší, vyšly v 5 svazcích r. 1869—71 v Štrasburku. Mimo to vše uveřejnil S. též oratorium *Der Münsterbau* (v Štras. 1865) a historickou hru (*Singspiel*) *Kaiser Sigismund* (tamtéž 1866). Po vzdání se Štrasburku Němcům snažil se S. v časopise *Strasburger Zeitung* o umířování nepřátelských stran.

Spalding Martin John, arcibiskup Baltimorský a primas katol. církve v Spoj. Obcích severoamer., nar. se r. 1810 nedaleko města Lebanonu v státě Kentucky; ve 20. roce věku svého odebral se do Říma, kdež nabyl velikého bohosloveckého vzdělání na doktora theologie povýšen byl. Byl na to posvěcen též na kněze vrátil se do svého domova. Zde spravoval rozličné vysoké úřady církevní až se stal s prvu biskupem v Louisville, a na to roku 1863 arcibiskupem v Baltimore. V úřadě tomto, kterýž zastával až do své smrti (8. ún. 1872) vykonal mnoho závažného pro římskou církev v Spojených Obcích, založil a vystavěl mnoho kostelů, škol a nemocnic, a proslul též několika učenými spisy v nejširších kruzích bohosloveckých. Na posledním koncilu Vatikánském byl S. jedním s nejhorlivějších zastavatelů dogmatu o neomylnosti papežské.

Spanpani Giovanni Battista, italský stavitel, nar. se okolo r. 1745 v Římě, kdež nabyl sejména na vzorech Vignolaových velkého vzdělání a vydal s Antoninem r. 1770 v Římě stavitelské dílo, navané *Il Vignola illustrato*, s mnohými obrasy.

Spann, Frant. svobodný pán, nar. 1753 v Tirolsku, † 8. kv. 1826 v Mnichově. Pro politické poměry šel dlouhý čas co sájec na Špilberku na Moravě, posléz v Mnichově. Sepsal: *Einleitung zur geometrischen Construction aller Probleme der sphärischen Trigonometrie* (Nürnberg 1811); *Ueber hölzerne Brücken mit grossen Jochem* (ib. 1818); *An-*

Dugetale a j. od něho byli bojně podporováni. S cel-
nějšími učenici byl ve stálém spojení, svázán s Uhe-
rem, Cottonem, Seldenem a Bignonem. Hlavní sna-
hou jeho bylo, aby nářečí saaské opět oživilo; on
byl též jedním s hlavních zakladatelův spolku sta-
rožitinského. Na rozkaz krále Karla I. byl po-
hřben v opatství Westminsteru. Hlavní práce
jeho jsou: *Glossarium archaeologicum* (Londýn 1626);
Councils, decrees, leges Ecclesiarum Angliæ (ib. 1639);
De sepultura (ib. 1641); *Aspilogia* (ib. 1659); *Hi-
story of sacrilege* (ib. 1698); *Codex regum veterum
regni Angliæ 1066—1225* (*Wilkins leges saeculi
1211*).

Spelta Antonio, vlašský literát, nar. se 19. kv.
1559 v Pavii, kde též 1632 zemřel. R. 1559 byl
s hymnu na oslavu sňatku Filipa III. s Markétou
Rakouskou jmenován historiografem krále španělského.
Byl spisovatel velmi plodný, sč nejvšestší
část prací jeho nám se nesaohovala. Jmenujeme
pouze: *Aggiunta alla Storia di Pavia del Breven-
tino* (Pavie 1602); *Latoria de' fatti notabili occorsi
nell' univervo, ed in particolare nel regno de' Goti,
de' Longobardi, de' duchi di Milano etc.* (ib. 1608);
La saggia pascia (ib. 1606).

Speth Baltasar, kanovník metropolit. chrámu
v Mnichově a kritik umělecký, nar. se 1774 v Man-
heimu; studoval bohosloví v Mnichově, kde se stal
1822 kanovníkem a r. 1829 spolkovým protonotá-
řem. R. 1816 podnikl cestu do Itálie, kde se oddal
delší čas kritickému posuzování děl uměleckých a
složil výsledky těchto studií v obšírném díle
Die Kunst in Italien (3 sv. v Mnichově 1819—23).
Před tím již redigoval r. 1810 a 1811 časop. *Kri-
tischer Anzeiger für Literatur und Kunst*. R. 1817
sepsal malé dílo *Wädigung der Kunstausstellung
in München*. Taktéž obsahuje *Stuttgarter Kunstblatt*
v letech 1816—1829 mnohé kritické draby a správy
o umělcích a jejich plodech vyhlé s pera S-ova.
S., jenž byl též velmi dovedným malířem miniatur
a od r. 1842 čestným údem Mnichovské akademie,
† 1846.

Spiegelberg Otto, znamenitý gynäkolog, nar.
v Peině v Hanoveru 9. led. 1830, kde i nižší třídy
navštěvoval. Gymnasiační studia konal v Hildes-
heimu, pak v Brunšviku, kde r. 1847 maturitní
skoušku odbyl. Navštěvoval půl roku chirurgickou
školu v Brunšviku odebral se na vysoké školy v Go-
tingkách a v Berlíně, načež v Hanoveru r. 1852 státní
skoušku s lékařství odbyl. Již za doby studií svých
na vysokých školách věnoval se se svlaštati pilností
studiu nemocí ženských. By se v oboru tomto ná-
ležitě vyvičil, odebral se do Vídně a do Prahy, kdež
po rok se zdržoval. Roku 1853 vrátil se s cizozem-
ského a habilitoval se v Gotinkách za privatního
docenta pro nemoci ženaké. R. 1855 strávil v Anglii,
by n znamenitého toho času učence Simpsona v oboru
nemocí ženských se zdokonalil. R. 1860 zvolen S.
za mimořádného profesora lékařství v Gotinkách, a
r. 1860 povolán za řádného profesora a ředitele po-
rodnícké školy pro babičky do Freiburgu v Baden-
sku. Oženiv se r. 1863 se sl. de Bary s Frankfurtu
nad Moh. povolán 1864 za řádného profesora po-
rodníctví do Královce, obdržel zároveň hodnost
medic. rady. R. 1865 stal se řádným profesorem po-
rodníctví ve Vratislavi, kdež posud blahodárně pů-
sohl (1873). Co lékař účinkoval ve válce franc.
pruské r. 1871 dobrovolně, sačež obdržel řád žele-
zné koruny. Z vynikajících spisů jeho lze uvést
jmenovitě: *Lehrbuch der Geburtshilfe* (1858); *Ueber
den kranken und gesunden Eierstock*; *Ueber die Be-
handlung der Nachgeburtsgewerungen*. R. 1869 sa-
ložil společně s Kredem, prof. porodnictví v Lipsku,

velmi chvalně známý časopis *Archiv für Gynaeko-
logie*, kdež od té doby větší část svých vědeckých
prací uveřejňuje; menší část uveřejněna ve Volk-
manns *Sammlung der klinischen Vorträge*. Jda.

Spless Bedřich Vilém, profesor a spisovatel
český, nar. 2. led. 1842 v Písku, kdež otec jeho
František, rodem Němec, byl městským stavitelem.
S. navštěvoval v rodišti svém školy národní, na-
potom nižší a vyšší gymn. Co gymnasiaal sčdil
s J. K. Hrašem a jin. tajný spolek literární. R. 1861
odebral se do Prahy, kdež na fakultě filosofické věno-
val se studiu historicko-filologickým. Suploval roku
1865 při gymnasiu Píseckém a 1867 na vyšší realce
v Litomyšli. Odhvyv v březnu 1868 státní skoušku
jmenován skutečným učitelem téhož ústavu. Odtud
dostal se r. 1870 za profesora na vyšší realné školy
do Hradce Králové. Až po německu vychován na-
byl S. záhy vědomí národního, a již co patnáctiletý
jinoch psápal pilně vědeckými články do *Pom-
níka od Olavy*. Pilným spolupracovníkem byl S.
taktéž nástupcem Poutníkovým *Olavamu* (1863—67)
a *Písku* (1868). Také do jiných časopisů českých
přispěl nejedním vědeckým pojednáním, jakož se-
jměna do *Basedy* (1864), *Tábora* (1865), *Kuřá* (1866—
1867), *Sečozora* (1869—1871), *Hradečana* (1871) a
Časopisu Musej. (1872). Mimo to vydával a redigo-
val sám r. 1864 v Písku sáboroponěný a politický
časopis *Pracheň*. Z četných rozprav S-ových je-
dnají jedny o staročeských jménech místních, druhé
o historii kraje Píseckého, některé týkají se ruko-
pisů Zelenohorského a Kralodvorského; jiné zase
líčí osudy starší novellistiky české aneb vřimají sobě
neobjasněných dosud některých zjevův literatury ja-
kož i kultury staročeské. Také nejeden starý ruko-
pis jím uveřejněn. Z toho všeho lze snamenati, že
S. oblíbil sobě svlaště ony obory vědy domácí, jež
ne aneb jen málo dosud byly vzdělávány. Proto
také bibliotekář Hanuš (v *Quellenkunde etc.*) chvalně
o něm pronáší soud.

Spiknutí k zběhlitvi, něm. *Desertions-Com-
plot*, sločin vojenaký, jehož dopouští se vojín; jenž
složiv přísahu na praporec dva neb více jiných vo-
jáků přemlouvá, aby sčšli (desertovali). Zločin
ten stane se skutkem, jakmile původce i přemlu-
venci o sčbhnutí se byli srozuměli, ať již opravdu
sčšli nebo-li dříve vysazeni byli. Jestliže spi-
knutí se dšlo k tomu konci, aby přemluvení voji-
nové přestoupili do válečných služeb nepřátelských,
původ (vedle voj. trestního zákoníku s r. 1855, § 218)
v Rakousku trestá se smrtí provazem, spiklenci 5—
10letým tšským žalářem. Zastřelen bývá původ s.
k z. tankrát, když jsa vojákem sločinu toho již dva-
krátě se byl dopustil, nebo v čas války, jestliže
dva nebo více soudruhův následkem spiknutí bylo
sčbšlo, nebo je-li původ vyšším důstojníkem včbec.
V Rakousku býval mimo to každý původ s. k z.
vřaděn v disciplinárnou setninu, a ode dne svého
tam přesazení bez ohledu na službu dřívější k osmi-
leté službě svázán.

Spindler Frant. Stanislav, otec něm. románo-
pisce Karla S-a (v. hl. d.), spěvák a hudeb. skla-
datel, nar. se 1769 v Augšpurku a účinkoval od
r. 1782 jako tenorista při rozličných operách ně-
meckých (v Inšbruku, Štýrském Hradci, Vratislavě,
Brně) a zabýváje se též skladatelstvím složil ně-
kolik oper, jako *Achmet a Zenoidea*, *Don Quixote*,
Leika v Ukrajině pak melodramata *Pyramus a
Thybe* a *Kain a Abel*. Posléze se stal kapelníkem
v hlavním chrámu Štrasburkém, složil ještě některé
církvní skladby a zemřel v Štrasburku okolo let
dvacátých tohoto století.

Spirk Antonín, lučebník český (v. hl. d.), †

v Bostonu 26. Hj. 1791, vstoupil r. 1816 do obchodu, později se stal kasírem jednoho bankovního domu. Pokusiv se nejprve v literatuře proslovem k ouvertuře divadelního kusu, vydal později didaktickou báseň *Curiosity* směru satirického, v níž zvláště vynikl zdařilým kreslením života rodinného. Roku 1850 vydal v Bostonu novelu *Poetical and prose writings*. R. 1856 počal v Novém Yorku vydávati *The Annals of amer. pulpiti*, jež obsahují četné životopisné a kritické známky o slavných mužích Spojených Obcí severoamerických.

Spring Antonín Josef, profesor medicíny na universitě v Lutichu, nar. se 8. dub. 1814 v Geroldsbachu v Bavorsku, kdež stratil záhy rodiče. Ebner, učitel v Juchenhofenu, vsal jej za vlastního a dal mu první vychování, že mohl studovati gymnasium v Augšpurku. Později navštěvoval universitu v Mnichově, kdež rozsáhlého vzdělání nabyl. V 21. roce byl s dr. filosofie povýšen. Lékařskou fakultu navštěvoval v Mnichově, učil se anatomii a fyziologií u Döllingera, chirurgií u von Walthera. Za času cholery r. 1836 a 1837 vyznamenal se hlubokým lékařským věděním a neobyčejnou obětavostí. Brzo na to odebral se do Paříže, by na tamější klinice se dále vzdělával a zároveň na *Collège de France* a v přírodovědeckém muzeu botaniku a přírodovědu studoval. Zde se seznámil s vysoce postavenou belgickou osobností, na jejíž doporučení dekretem od 5. září 1837 profesorem fyziologie a anthropologie na universitě v Lutichu jmenován byl; později převzal stolicí všeobecné a deskriptivní anatomie a všeobecné pathologie, a řídil lékařskou kliniku. Pro své zásluhy obdržel mnoho čestných vyznamenání, a r. 1868 byl jmenován životním lékařem vévody Brabantského. Hlavní jeho dílo vyšlo pod názvem: *Symptomatologie ou Traité des accidents morbides*; mimo to vydal rozličné spisy o klinice, pathologické anatomii, fyziologii a přírodních vědách. S. byl předsedou sdružení rady pro kraj Lutiský, údem královské akademie věd v Bruselu a v Mnichově, a † 17. led. 1872 v Lutichu.

Spurný Athanasius, český spisov. s řádu poborných škol, vedle linguisty a spisovatele Maximiliana Šimka (v. t.), V. Wiedemanna a Alexia Cervelliho jeden z nejprvnějších profesorů české řeči a literatury na vojenské akademii v Novém Městě na Vídni, nar. se okolo r. 1780 v Uherském Brodě na Moravě, stal se r. 1780 po odchodu Šimkově profesorem české řeči na řečené akademii, kdež až do r. 1791 setrval, obdržev za výsluhbu 100 sl. ročně. V čase svého tam působení vydal: *České cvičení pro schovance c. k. kadetního domu* (tak nazývala se tenkrát vojenská akademie), *posudkovéjící v exercitiu, službě atd. sprostého muže*. Ve *Videašském Novém Městě* 1783. Školní kniha tato obsahuje vojenská cvičení, výtah vojenských terminův a hrdinských činů s letopisť podle abecedy, a začátky české mluvnice. R. 1786 vyšlo druhé vydání. Nástupcem S-ného u vyučování českému jazyku na smíšených školách byl piarista Vincenc Radnický.

Srbová Anna (pseud. Věnc. Lužická), česká spisovatelka, redaktorka *Ženských Listův*, nar. v Hořicích 6. pros. 1835. Navštěvovala školu Hořickou, a aby se naučila německy, Broumovskou. Básnický její duch prokřivil již v útlém mládí, pokoušeje se, seč byl, o básničky a malé povídky pro děti. Broumovský katecheta Bernhard, vida u ní neobyčejnou na ten věk snahu, podporoval ji horlivě svými vědomostmi i mimo školou. R. 1849 dali rodičové svou Annu do Prahy do ústavu paní Hilové-

nové, ústavu to sice poloněmeckého a polofrancouzského, avšak žáčky byly po většině Češky, Pražanky. V kruhu těchto vlasteneckých dívek dospěla brzo k národnímu vědomí, o němž v německém Broumově ovšem řeči nebylo. Opustivši ústav provdala se za Antonína Srba, cís. úředníka v Hořicích, muže šlechtného, který ji ve snase její po dalším vzdělání všemožně podporoval. Nenalézajíc v malém městě dostatečného saměstnání pro ducha svého, šla S. odloučeně pouze své domácnosti a krásné přírodě. S oblibou pěstovala botaniku a hudbu. Avšak chronická choroba jejího manžela a péče o své malé dítky nedala jí tolik volné chvíle, aby s celou silou duše své oddala se českému písemnictví, v čemž jaksi účel života svého cítila. U veřejnost vystoupila první prací svou dne 30. srp. 1862, řečí to, již odevzdala, za kmotru byvši volena, prapor spěváckému spolků „Ratiboru“ v Hořicích. Všeobecná pochvala, s jakou se S. potkala, a povzbuzující slova manželova přiměla ji k tomu, že téhož ještě roku zaslala do Plásku redaktoru Janotovi, jenž dříve v Hořicích byl učitelem, pro *Otačana* malý obrásek *V domě svatebním* a později novelu *Šlender*. Manžel její směřl v kv. 1867. S. odchovávala se se svými třemi dítkami do Prahy, která ji odevzdala jakoby mocí kouzelnou k sobě vábila. Paní Riegerovou uvedena ihned ve spolek sv. Ludmily. Činnost tohoto ryse dobročinného spolku působila zdárně na sklíčenou mysl S-ově, jež v službě lidumilné nacházela útěchu a při pohledu na císt nešťastí učila se snášeti své vlastní. Do r. 1869 působila zde v hodnosti sekretářky, načež převzala úřad jednatelky, který podnes zastává. Tím přivedena byla k studiu ženských otásky a života sociálního vůbec. Poznala, že o osamělé ženy inteligentní třídy není v Prase postaráno; myšlenky o této věci uložila v řadě feuilletonův v *Pokroku*, přibližně hlavně ke školám průmyslovým. Když se zafixoval český výrobní spolek ženský v Prase, vstoupila do výboru zakládajícího, a zvolena byvši za náměstkou předsedy zahájila první schůzi v budově „Sokola Pražského.“účastnila se také v zakládání tělocvičného spolku paní a dívek Pražských co jednatelka samého výboru. Ujmajíc se vše ženského školství stojí v čele komitétu dám, které městská rada byla posvazla k dozoru nad vyučováním ženským různým pracím na městských školách Pražských, o kterémž předmětu smíšený komitét podal městské radě pamětní spisy s péra S-ové *Elaborát spolku sv. Ludmily a Návrh na zlepšení vyučování ženským různým pracím*. Jsouc snatelkou a milovnicí hudby a spěvu zvolena byla za předsedku výboru dám ve smíšeném pěveckém spolku „Beseda“ v Prase. Když r. 1870 kn *Kečtám* zvláštní přiloha *Ženských Listův* vycházeti počala, převzala S. jich Hsni. Po zániknutí *Kečtám* postavila se v čelo nových *Ženských Listův* Urbánkových. Rediguje nákladem Urbánkovým *Ženský Svět*, sbírku spisův k poučení a zábavě a ženský kalendář *Tatla*, jehož první ročník r. 1873 vyšel. Spisy její jsou roztrošeny v rozličných časopisech a sbornících. O sobě vyšly: *Žena ve svém povolání* (*Ženský svět*, sv. I. 1872); *Johana s Rozmislou* (*Lábas, matice*, I. ročník); *Babičino tajemství*. *Matice Slovanská* v Plzni tiskne její román *U kamenného lomu*, který přeložen do programu na r. 1873. V rukopise má mimo četné menší práce tři velké romány. Mimo to sdělovala duševní své plody s občanstvem četnými přednáškami v různých spolicích Pražských. Za své zásluhy zejména o školství ženské jmenována dop. členem „Učitelské Besedy“ v Prase a čestnou opatrovnicí „Zlaté Knihy“ v Plásku.

Uh.

trůnn v mužské línii rodu Obremovičů. Senát byl sice tímto návrhem knížecích náměstníkův nemálo překvapen, netroufal si však klásti žádného odporu, lid přijal ústavu na mnoze lhostejně, a Vysoká porta i ostatní garantující mocnosti si směny této hrubě ani nevšimly. Výsledky nové této ústavy nebyly však tak valné, jaké vláda byla očekávala, vůbec se nedá opřít, že vláda náměstníků nebyla u Srbů příliš populární, navíc více než bylo potřeba politice Andrassyově. První zákonodárná skupština, svolaná na základě nové ústavy, zasedala v září a říj. 1870 v Kragujevci, majíc na práci vyříditi některé administrativní záležitosti doplňující novou ústavu. Když Rakousko po vypovězení Pařížské smlouvy (s r. 1866) se strany Ruska žádalo za náhradu právo, aby mohlo odstraniti plavbu podunajské překážející skaliska v Železné bráně, ozvalo se proti tomu S. před konferencí Londýnskou (v led. 1871) a dokázalo, že dle mezinárodního práva může o tomto požadavku Rakouska rozhodnouti jedině mezinárodní komise pro upravení břehů a nikoliv evropská konference, následkem čehož bylo Rakousko nuceno od tohoto svého požadavku ustati. Od té doby stával se poměr mezi Rakouskem a S-kem vždy napjatějším, svláště od toho okamžiku, kdy mladý kníže Milan se odebral v říj. 1871 do Livadie ke dvoru císaře Ruského a tam s velkým vysnamenáním přijat byl. Jak ostatně S-ku velmi málo na přisli Vídeňské vlády záleželo, vysílalo sjejmě s modré knihy uveřejněné počátkem r. 1871, v níž diplomatické vztahy S-ka o záležitosti Železné brány se svláštění okázalostí vyznačeno bylo. Na jaře 1872 rozpředl se mezi S-kem a Tureckem spor o právo vlastnictví Malého Zvorníku a Sadaru; spor tento následkem věrolomnosti Vysoké porty a netečnosti ostatních mocností dosud není urovnán, ačkoli faktické i formální právo jest na straně S-ka. Na den 18. svých narozenin byl kníže Milan IV. (v. t.) dne 22. srp. 1872 za plnoletého prohlášen, a ujal se sám slavnostně vládu a přitomnosti zástupců téměř všech slovanských zemí. V čelo nového kabinetu povolal Blaznavce († co předseda minist. a generál 5. dub. 1873), přisahal 7. říj. na ústavu a zahájil 8. říj. v Kragujevci skupštinu. První s návrhů předložených od nové vlády týkaly se autonomie obcí, srbské banky a poštovní smlouvy s Romanii, kteréž všechny skupština přijala. Co se státního hospodářství týče, těší se S. dosti skvělému stavu svých financí, nemajíc dosud žádného státního dluhu. Ovšem nemá posud také ještě žádných železných drah, kteréž by se při málo vyvinutém obchodu a průmyslu na ten čas ještě špatně vyplácely; za to však bylo mnoho vykonáno v poslední době o zvelebení školství, silnic, kostelů a j.

Srebrnica, město v Bosně v sandžaku Zvornickém, leží v úzkém údolí řeky Crvenice na západním výběžku pohoří Trebiševa. Má 2500 obyvatelů a pěstuje velmi mnoho tabáku. V starých dolech dobývalo se zde stříbro, odkud i pojmenování města pochází, nyní jsou doly sapustlé. Nad městem na západní straně spatřují se zbytky starých opevnění, na východní pak straně jest pevnůstka z doby novější pocházející. S. jest sídlem mudira a dříve zde sídlil sám paša sandžaku Zvornického. Nahíje S-ská má 14.329 mužských obyvatelů, z nichž připadá 7216 na pravoslavné, ostatní jsou Turci. Š.

Srebrnik, pohoří v Bosně, v nahíji Gradačské. Na temeně pohoří nalézá se pevnůstka S., a pod touto 1/4 hod. od řeky Tinje leží 60 tureckých domů s džamií. Místo toto památné jest v dějinách Bosny bitvami zde svedenými r. 1359 a 1519. Š.

Srémac Jiří, uheraký historik, nar. se r. 1490

v Srémaké Kamenici. Vstoupiv do stavu duchovního byl nejdříve kaplanem u fletce Jakuba Bařfyho a později u Varadského biskupa Franta Perinyho. Potom přišel ke dvoru krále Ludvíka II., a po nešťastné bitvě Mohačské byl u Jana Zapolského až do r. 1540. R. 1548 byl profesorem na univerzitě Vídeňské. Když semfal není známo. V *Monumenta Hungariae historica* na rok 1557 vydáno jeho dílo *Georgii Sirmiensis epistola de perditione regni Hungarorum*, jehož rukopis chová se v císař. dvorní knihovně ve Vídni. Š.

Sretenje, klášter v kníž. Srbském, v kr. Čácaňském, nedaleko řeky Moravy a na úpatí pohoří Očar ležící. První jeho zakladatel není znám, avšak z rozsáhlých zřícenin vzkolních seznává se, že musela býti S. velikým a bohatým klášterem. Od Turků zbořen stál klášter dlouho v azutích, a teprve r. 1818 byl od Nicifora Maksimoviče, který se později biskupem Užickým stal, obnoven a bohatě nadán. Š.

Sretenović Sava, odborní přednost a srbském ministerstvu osvěty a činný spisovatel, nar. se 14. led. 1828 v Dedojevcích v kr. Čácaňském s rodiči rolníckými, a roku 1834 dán do Sudilimské školy. Roku 1841 začal navštěvovat gymnasium nejprve v Užici a 1844 v Čáčku, potom poslán od bratra otcova, popa Miloje, který jej chtěl mítí nástupcem na své fars, do Bělehradu, kde až do r. 1846 bohosloveckou školu navštěvoval, načež byl S. do Kyjeva poslán, by tam v bohosloveckých studiích pokračoval. Vrátil se r. 1849 do Srbska obdržel 21. září místo profesora na bohoslovecké škole a přednášel zde o staroslověnině, rhetorice a logice. Nemaje veliké chuti státi se duchovním byl k své žádosti 1856 jmenován archivářem v ministerstvu nitra, 18. dub. 1858 sekretářem v ministerstvu osvěty, a 1869 na místo Nenadoviče odborním přednostou téhož ministerstva. Ze samostatných spisů S-ových uvádíme: *Slavenská gramatika* (1853, 3 vyd. 1859); *Nemjenajuce se rječi i slovosložnjenje srbskog jezika* (1853, 3 vyd. 1865); *Slavenska čítanka* (1854). Mimo to sepsal mnoho článků do rozličných časopisů, zejména do orgánu srbské učené společnosti, jejímž čdem od r. 1856 jest. Š.

Staehelin (Stahelin) 1) Jean Henry, švýcarský lékař, nar. se 1668 v Basileji, kde též 1721. zemřel. Dosáhnuv v Lipsku hodnosti doktora šel co lékař v rodném městě svém. Sepsal: *Theses anatomico-botanicae* (1711). — 2) Jean S., bratr předcházejícího, nar. se tamtéž r. 1680 a zemřel 1755. Byl lékařem v Basileji a uveřejnil: *Theses medicae, anatomicae et botanicae* (1751); *Specimen observationum medicarum* (1753). — 3) Benoit S., syn Jana Henryho, medik a botanik, nar. se 1695 a † 1750. Studoval medicínu pod dohlídkou otce svého, který ho přiměl k velké cestě po Evropě, aby romšil vědění své vlivě botanické. Z Paříže, kde Vaillant byl mu učitelem a přítelem, podnikl výlet do Alp. Pozornost svou obracel svláště ke kryptogamům, jichž veliké množství popsal a některé dotud neznámé našel. R. 1727 stal se profesorem fysiky, v kteréžto činnosti až do smrti své setrval. Spisy jeho jsou: *De solidorum corporis humani adtributione et dissipatione* (Basilej, 1710); *Theses physico-anatomico-botanicae* (ib. 1715); *De clostris et partibus floris a staminibus dissectis, de subaculis particularum equiseti* (ib. 1731); *Epistola eucharistica* (ib. 1742). — 4) Jean Rudolphe S., syn před., nar. se 1724 a † 1796 v Basileji. R. 1753 stal se profesorem anatomie a botaniky tamtéž. Z prací jeho jmenujeme: *Specimen observationum anatomicarum et botanicarum* (Basilej, 1761); *Specimen observationum*

pobyt na náležitosti tom 5 let. R. 1777 vstoupil do Šajkašského sboru, stal se poručíkem a účastnil se r. 1778 a 1779 pruské války. V letech 1785—87 byl v Bavorsku, Tirolsku a na jiných místech činným, a když r. 1788 válka s Tureckem vypukla, byl Š. kapitánem. Po vzeti Bělehradu byl Š. od Londona k Smederevu poslán, aby pevnost tu k vyzádní se vyhlídl. Pevnost se brzy na to skutečně vzdala. R. 1795 nalezal se Š. v Itálii, a když r. 1796 vojsko rakouské s Itálií ustupovati začalo, měl Š. příležitost při přechodu přes Adii významenati se. Od r. 1799 do 1803 stal se brzy pe sobě majorem, podplukovníkem a plukovníkem Šajkašů. R. 1809 byl v Itálii od nepřítelů zajat a do Francie odvezen. R. 1813 byl už GM. a bojoval u Capliana. R. 1814 byl komandantem v Brescii. Od 1816 byl brigádem v Vinkovcích v Slavonii, kdež si velikých zásluh získal o rosvět té země zakládáním silnic, staraje se při tom otcovsky o šíření osvěty mezi tamějším lidem. Na to byl divisionářem v Zábrěbě, a za FML. povýšen obdržel zároveň řád Leopoldův. Posléz byl velitelem v Hradci Králové, a konečně přesazen v téže hodnosti k žádosti své do Petrovaradína. R. 1832 dán do penze a strávil poslední dny života svého v Novém Sadě, kde i zemřel 19. srp. 1833. Pochován jest v rodině hrobu u kláštera Koviljakého. Š. byl chladnokrevný a ducha pronikavého; s těmito pro vojna veledůležitými vlastnostmi spojoval nevědní udatnost. Co ale nejvíce na váhu padá, jest, že ostal svému národu až na konec života věrným, zastává jej vždy a všude.

Stanislav 1) mistr umění konvarkého, žil v prostředí XVI. století v Starém městě Pražském (1564—1565) a sil časů svého mnoho svonů a jiných nádob konvarkých způsobem kemesalým, na př. r. 1546 veliký svon na věž sv. Vítanou na hradě Praž., r. 1549 svon do Světlce, r. 1551 dva sfony do Štěpánova a j. — 2) S. (Raudnický), tolikrát mistr umění konvarkého, z Roudnice rodilý a v první polovici XVII. stol. v Praze uselý; sil roku 1641 sfony do Roudnice, Hodolína a j. v.

Stanislav Pavel, srbský senator, nar. se 10. bř. 1802 v Smederevě, kde až do r. 1813 školu navštěvoval. Jak snámo opanovali Turci toho roku znovu Srbsko, a to přimělo mnohé rodiny srbské k vystěhování do Rakouska. Mezi vystěhovalci nalezal se i Š. Když se r. 1818 zase do Srbska vrátil, obdržel místo ve státní službě, a byl již r. 1836 senatorem a správcem samské pokladny. R. 1839 a 1840 byl knížecím pobočníkem a 1841 ministrem financí, a zůstal jim až do r. 1846, načež zaujal opět dřívější místo v senatu. Jsa horlivým přivrženecem dynastie Obrenovićů stavěl se vždy proti straně oporné, a byl za to r. 1835 od senatora Fádama Nišana Iftihara a r. 1837 od knížete Miloše Obrenoviće sratou lavil odměněn. Když r. 1842 kníže Alexander Karađorđević vládu v Srbsku nastoupil, získal si Š. velmi brzo důvěru jeho, byl však vědom toho v stálém spojení s bývalým knížetem Milošem. Pomocí peněz r. 1857 od knížete Miloše poslaných zosnoval Š. ve spolku s údy senátu: Stefanovićem, Jankovićem, Damjanovićem a Rajovićem spiknutí o bestivou knížete Alexandra. Za 5000 dukátů měl býti panující kníže savražđen, a tak Milošovi přístup k trůnu srbskému sjednan! Nekalý záměr byl však ještě dost časné vysrazen, a účastníci spiknutí na smrt odsouzeni, kterých trest jim cestou milostí v doživotní vězení v „Gurgusovecke kúle“ směněn byl. Ve vězení ostal Š. až do léta r. 1858, načež na svobodu propuštěn odešel do Cařihradu, kde ostal, až starý kníže Miloš r. 1869 vlády v Srbsku se

ujal, který hned Š. senatorem jmenoval. R. 1860 byl Š. předsedou hlavního kontrolního úřadu, 1861 ministrem veřejných staveb a r. 1862 zase senatorem. † 1863. Syn jeho Jiří P. Š. jest od r. 1860 direktorem hlavní celnice v Bělehradě, a druhý syn Mihařlo důstojníkem ve vojěš srbském. 82.

Staňkovský Josef Jiří, nar. 11. list. 1844 v Kamenné Vysoké u Přibrami, kdež otec jeho byl ředitelem hospodářským. Studoval 1856—63 gymnasion na Starém městě v Praze a dvě léta práva měl dle přání svého otce, který se mezitím stal majetníkem hospodářství v Čelákovickách, to hospodářství přejmouti. Trval sa tou příčinou, přerušiv studie, po celý rok 1865 na venkově; když ale rodinné okolnosti přiměly jeho otce, že hospodářství prodav do Prahy se odstěhoval, vstoupil Š. r. 1866 jakož úředník do vsájemně pojišťovací banky „Slavia.“ Odstoupil však od toho úřadu, a zasnoubiv se r. 1870 s dcerou divadelního ředitele Pavla Švandy se Semělie dal se úplně na dráhu spisovatelskou, zejména v oboru divadla. První jeho literární práce s let 1865 a 1866, s kterými sobě netroufal na české divadlo semské v Praze, byly na venkovských divadlech velmi často provozovány, i vyřily tiskem jednak v Pospíšilově *Divadelní bibliotéce* (jednoaktové veselohry *Bramboři v Českách sv. 59.*, *Hroty v řachy sv. 64.*, *Musikanti sv. 74.* a *Není doma sv. 75.*); jednak v Mikulášově *Divadelním ochotníku* u Kobra vycházejícím (jednoaktový žert *Uš ho máme dli VI. seš. 1.*). Na Pražském českém divadle semském vystoupil poprvé se svým dramatickým žertem *Hoj Švanda!* dne 2. ún. 1867 (tiskem v Mikulášově *Divad. ochotn.* u Kobra 1867 dli IV. seš. 2.), hned na to s veselohrou *Literární nádmenní* 14. ún. 1867 a s žertem *Do sbraní* 11. dub. 1867. R. 1868 provozována tam též jeho jednoaktová veselohra *Božena*, od *Kliopery* a žert *O Sylvestru* 31. proa. (oboji tiskem v Pospíš. *Div. bibl.* 118.). R. 1869 napsal třlaktovou frašku *Nedejme se!* (tiskem v Pospíš. *Div. bibl.* 106.), která nebyla censurou ku provozování na Pražském divadle připuštěna, sato ale posléz na divadle v Plzni a v arné na Smíchově v Prahy pod titulem *Copy a Jozy* s úspěchem se dávala. Jeho fraška *Krakově* byla poprvé r. 1871 v Pražském letním divadle na hradbách k salibní obecenstva provozována; rovněž jeho historická činohra *Žebráci* v náběžním divadle Pražském, poprvé 23. listop. 1872. Z překladeř spisův dramatických, větších i menších, jichžto celkem jest přes čtyřicet a které všecky buď na Pražském semském, buď na Plzeňském divadle provozovány byly, vyřeteny zde buďtež; Moretova veselohra *Donna Diana* (Pospíš. *Div. bibl.* 86.); Calderonovy činohry *Život pouhý sen* (Pospíš. *Div. bibl.* 100.) a *Lékař své cti* (ve *Výboru dramatických spisů sv. 11.* u Kobra); Gruborovy dvě činohry *Farár* a *Podlést* (Pospíš. *Div. bibl.* 114.) a *Sedlák křivopřelstník*; Scribov *Sedlákův nákon* (Pospíš. *Div. bibl.* 97.); Bayardova *Šestdesátiletá královna*; Sardouova *Vlast* (pro Plzeňské divadlo svěřit přeložena) a Halmův *Fušk* (*Wildfeuer*). V rukopise chová, neprovozané posud, Calderonovu veselohru *Větrné tajemství* a Ludwiguva tragedii *Makkabejů.* — Mimo vše ty práce na poli dramatickém vydal dva svazky *Sólorých her a deklamací* (v Praze 1871 u Mikuláše); dějep. nástin *Králi bídk* (Ludvík XV., v Praze 1871), a histor. spis *Oddoj Nizozemska proti Filipu II.* (v Praze 1878), oboji nákl. Matice lidu; a překlad *Lenauova Fausta* (v Praze 1878, nákl. J. Otto). Mnohé drobnější příspěvky jeho nacházejí se v časopisech: ve *Květech*, *Sedlounu*, *Svobodě*, *Obrazech života*, *Dílátku* a j.; s těch vytknuty buďtež zvláště *Příspěvky k historii českého divadelního re-*

na úlánek víry již roku 1854 přivedla, na aněmš Vatikánském mimo neomylnost papežskou a univerzální episkopát římského papeže (na příkoří biskupské právomocnosti), i nanebevstoupaní Panny Marie (s tělem) proroků hodlala, kromě celé řady jiných náhledů, jak již v papežském syllabu (1864) nasnaženy byly. Také má pomoci být i lidu (laikům) k větší činnosti v záležitostech církevních, svláště při obsazování úřadů církevních, jakož i má sjednat být příchod národní řeči do bohoslužby, atd. Jsou tedy a. dosud jen jednou stranou mezi katolíky, a to ještě málo četnou, která na základě historických a dogmatických studií, nechce však rušit nikterak organizace církve, usiluje o všemožné opravy, jež však jen v duchu církevním dle vzoru patristické doby a s šetřením 1800letého vývinu jejího ve víře i liturgii, v správě i kázní převéstí samýšl, aby přiměřeně uspořádala církev časovým potřebám a požadavkům našeho věku. Jelikož pak teprv tvoří se tato strana, přidávají se k ní ovšem místy i všelijací šivlové pod společným násvem s-iků, ku p. ve Vídni a jinde, ale jsouce různých snah a neдрíče se přisluš onoho církevního základu a historického stanoviska časem buď saniknou anebo s protestantismem splynou nebo novou víru (sektu) založí. Také v sev. něm. Čechách ve Wernsdorfu, kdež i svláště svůj list mají (*Abwehr*), kašují katecheta Nittel a kněz Kraus osady takové, ač nelze ještě určit, nastihne-li je tentýž odstředivý osud, pakli se Mnichovsko-Kolínského centrálního komitě nebudou přidržovati. Zvláště velkobritaniů a američtí Anglikané, jakož i Rusové jeví vřelé účastenství v hnutí tomto; s. pak prozatím stojí s potřeby ve spojení s Utrechtskou církví, mylně jansenistickou nasyvanou, jakož i s východními Armeny, an nemají důvod žádného katolického biskupa k břimování a svěcení kněží ve svém středu. I sá se, budou-li sobě též dále tak důsledně počínati, že bude mti činnost jejich velikou důležitost a blahé následky pro církev katolickou. Srovnej: *Stenografischer Bericht über die Verhandlungen des Katholikerkongresses, abgehalten vom 22.—24. September in München. Mit einer historischen Einleitung* (München 1871); *Verhandlungen des zweiten Altkatholikerkongresses zu Köln. Officielle Ausgabe* (Köln 1872). Pak srovnej úlánek hl. díla *Perfectibilis* (kde však místo Michal Feder čti Feal) a úlánek Bolsano.

Start, angl. při vedení konfých dostihů tolik co „rosbřh k závodu.“ Když totiž všichni jezdce sestavili se v řadu k odjezdu, přistoupí — as třicet krokův od nich a praporek v ruce maje — starter čili „pořadatel rosbřhu,“ jehož úlohou jest, aby k úplnému pořádku při odjezdu přihlížel a k jeho pak započeti pokynul. Vidí-li, že koně se dobře k odjezdu mají, spustí praporek, jezdceové se skloní a koně se dají do běhu, čemuž se říká, že startují. Nedaří se pokaždě, aby rosbřh byl co možná stejný: buď se některý kůň dal do skoku dříve než ostatní, buď se některý jezdce opozdil; to slove lichý s., po kterém starter je zase všechny napstě volá, aby je na novo pořádal. Pakli se koně stejně a jedním řásem rosbřhli, jest to hladký s., jehož pořádek se od soudce pro cenu oznamuje zvonce.

Starý Daniel, kněz bratrský, rodem z Borovnice, byl s bratřmi v Moldavě, když jsou tito s Moravy vypovězeni od krále Matěje. R. 1510 sasedl s jinými v úské radě. † 1553 v Lipniku.

Stas Jean Servais, nar. se 20. září 1813 v Leuveně, jest doktor med. a prof. luhby na vojenské škole Bruselské a údem akademie věd tamtéž od r. 1841. Sepsal: *Recherches chim. sur la phloridrine*

(*Ann. chim. phys.* LXIX., 1838); *Mém. sur les types chimiques*, spolu s J. Dumasem (ib. LXXIII., 1840); *Recherches sur la véritable poids atomique du carbone* (ib. Sér. III., T. L., 1841); *Sur l'action de l'hydrogène sur quelques matières chlorées* (*Bull. Acad. Brux.* VIII., 1841); *Recherches médico-légales sur la nicotine etc.* (*Bull. Acad. de Médecine* XI.); *Note concernant l'action des alcools sur les alcalis*, s J. Dumasem (*Compt. rend.* X., 1840); *Novo. analyses de l'air fait à Bruxelles* (ib. XIV., 1842) a j. Stasimon nasyval se v staročeské tragédii zpěv choru, který byl spíván hned při příchodu choru na orchestru; také ale zpěv choru, který nebyl přerušován jambickými, neb trochaickými, neb anapaestickými systémy; zpěv tedy dialogem nerušený.

Stasek Antal, pseudonym Ant. Zemana, českého básníka, jenž nar. r. 1844 v Stanově nížší gymnasium odbyl v Jičíně, vyší v Krakově, studia právnická pak konal v Praze r. 1865. Za doktora práv povýšen byl r. 1868 na universitě Jagellonské, načež nastoupil dráhu praktického právníctví. Literární práce jeho jsou: překlad Viktora Hugona románu *Le dernier jour d'un condamné* uveřejněn v *Zlaté Praze* r. 1865; básně původní: *Z horaků krásky* vydáno ve *Kočech* r. 1866; *Královská* uveřejněn v *Osvědč* r. 1872; *Václav* vydán o sobě r. 1872; cyklus lyrických básní *Jeremia v Osvědč* r. 1872 a v *Lumbe* r. 1873. Mimo to, nabývá se literaturou polskou a ruskou, napsal do oboru toho sahajících několik článkův do *Osvědč* r. 1872 a 1873, zejména *úvahy o poezii Julia Slovanského* a j.

Stattira, dcera Daria Kodomanna, přišla po porážce otce svého u Isu s matkou Sisymbaidou v sajetí Alexandra Vel., který se s ní po návratu z Indie zasnoubil. Po smrti Alexandra byla ale od Roxany návodem Perdikovým zavražděna. Kvř.

Staudt Karel Jiří Kristian, matematik, nar. v Rothenburku 24. led. 1798, byl od r. 1822 až do 1837 prof. na gymnasiu Virepurském a docentem na tamější universitě, posléž prof. na gymn. Norimberském a učitelem polytechnické školy tamtéž až do r. 1835, odtud řádným profesorem matematiky na universitě v Erlangách. Sepsal: *Geometrie der Lage* (Norimb. 1847); *Beiträge zur Geometrie der Lage* (1856—57); *Möglichst einfache Entwicklung des Gauß'schen Theorems, die Theilung des Kreises betreffend* (1825); *Beweis eines Lehrsatzes, die Bernoulli'schen Zahlen betreffend* (*Crelles Journ.* XXI., 1840); *Construction des regulativen Siebneckes* (ib. XXIV., 1842); *Beweis, dass jede algebra. rationale ganze Funktion von einer Veränderlichen in Faktoren vom ersten Grade aufgelöst werden kann* (ib. XXIX., 1846).

Stauffenberg, Franz Aug. avob. pán Schenk von, něm. politik, člen bavorské komory poslanecké a něm. říšské sněmu, nar. se 4. srp. 1834 ve Virepursku. Studoval práva ve svém rodišti a v Heidelberku, stal se státním sástupcem u okres. soudu v Augšpursku, opustil však v kv. 1866 státní službu a žije od té doby v Geiselsbachu ve Viremberku na svém statku. V H. 1866 byl zvolen do bavorské sněmovny poslanecké, r. 1868 do celního parlamentu a r. 1871 na německý sněm říšský, kde se přidružil k straně tak nazvaných národních liberálů. S. byl první, jenž podal 20. ún. 1867 v bavorské sněmovně návrh zákona na srušení trestu smrti, kterýž však první komora sahrbla. V pros. 1867 přimlouval se za přijetí branného zákona dle vzoru pruského, a čítá se od té doby vůbec k oněm bavorským politikům, kteří pracují k užšímu spolku Bavorska s říší Německou. Na německém říšském

Landkronen v Čechách, byl s počátku farmaceutem, poslédě adjunktem profesora lužby na samé polytechnice v Praze, až se stal r. 1817 sám profesorem tohoto předmětu na též ústavě. Sešel: *Physikalisch-chemische Untersuchungen der Ferdinandsquelle zu Marienbad* (v Praze 1821); *Ueber die Darstellung des Strychnins* (Schweigg. Journ. XXV. 1819); *Chemische Untersuchung des Karpoliths* (tamt.); *Chemische Untersuchung des rothen Jochens* (tamt.); *Chemische Untersuchung des Mineralwassers von Bilm* (tamt. 1826 a 1827) a j. † 9. čec 833 v Praze.

Steinmetz Karel Fridr. (v. hl. d.) doprovázel o válece r. 1866 korunního prince pruského do Petrohradu, kde mu císař Alexandr II. udělil řád Alexandra Něvského v briliantech. R. 1867 zasedal S. konstitučním jako i poslédě v prvním říšském německém Severoněm. spolku. Při vypuknutí války francouzsko-německé bylo mu svěřeno vrchní velení nad rvními něm. armádním sborem. S tímto vypravil se Porýnskem k řece Saaze, účastnil se bitvy u Saarbrucku, jako i první a třetí bitvy u Met, ačž obléhal pevnost Gravelotte až do měsíce září, dež jej jmenoval král generálním guvernérem Pomořanska a Slezska. Krátce na to byl na své opěované prosby od krále ze služby vojenské propuštěn, šije od 8. dub. 1871 s titulem nejvyššího polního maršálka v Zhořelci.

Steinsdorfer (Stensdorfer) s Stensdorfu, odina šlechtická s Němec, jak se podobá s Mláňe, do Čech přibylá s tam již na začátku XVI. stol. usedlá. V tit. s. 1534 čteme Asmana s Steinsdorfu na Prtni (Pirku?), pak Křištofa a Petra s St. R. 1840 koupil Anselm S. s St. od Albrechta Martického s Rabsteina statek Teleč v Žatecku, který mu jej r. 1542 znovu do desk vložil. — R. 1552 byli Petr, Hanuš a Volf a r. 1559 Jan S. — příbuzní předekých a s Mláňe přišli — přijati za obyvatele kr. Českého. R. 1571 přichází na sněmu Adam S. s St. na Údrči, který r. 1572 koupil od Mikuláše Hasišteinského statek Bochov. R. 1589 čteme v tit. Anselma S-a na Hertensteině a Bochově, Abrahama S-a na Údrči, pak Jana Adama S-a a Jana S-a s St. R. 1592 koupil Kašpar S. od svého bratra Abrahama s St. statek Mifetice a r. 1603 Jan Křištof S. od Kr. Elbogara ves Pírken (Břesť). Ve sbírkách uměnovních s r. 1616 připomínají se: Abraham S. na Mifetich a Telči, Jan Křištof na Bochově a Břesť, Jachim a Křištof na Brodci, Marketa S-ová s Simdorfu na Mifetich a Telči, Anna Kateřina Lehnarová s Steinsdorfu na Lukách, Veruňkách a Herstošicích, a Anna M. S-ová s Simdorfu na Bochově. V bouřích stavovských měli téměř všickni údové rodiny této říšskosti, pročež propadli s části zboží své ke komoře císa., jmenovitě Abraham třetinu statku Teleč, Adam třetinu statku Sobolesu a Jesimek, Hanuš Křištof polovici statku Brodce a Jan Hendrich třetinu zboží svého, čímž ovšem rodina ta utrpěla nemalé ztráty a nepříliš více k nějaké větší plátnosti. Obyčejný šlib dědičné věrnosti učinili potomně, r. 1646 Kašpar Ondřej S., r. 1655 Valter Vilém S., r. 1679 Matiaš Ferd. S., r. 1709 Frant. Anton S., r. 1718 Václav Anton S. a r. 1740 Jan Kr., Frant. Václav a Jan Ferd. bratři S-ové s St., kteří majestátem daným dne 26. ún. 1738 byli přijati do stavu ryt. král. Českého. — Rodina ta kvetla v Čechách ještě na začátku přítomného století, a jmenovitě dřeš ještě r. 1806 Jos. Ferd. S. s manželkou svou Marií Annou Šleissmanovou dvůr poplužní Chlum

v Prachensku; avšak o potomcích jeho nemáme žádných vědomostí.

Stephan Heinrich, první generální ředitel pošt Německé říše, nar. se 7. led. 1831 v Stolpu, v Pomořanech, s otcem nezámožného řemeslníka; absolvoval gymnasium ve svém rodišti, a nemaje prostředků, aby se mohl oddati studium akademickým, vstoupil r. 1848 do služby státní k odboru poštovnímu. Zde vynikl záhy mohutným svým duchem nad unavující práce mechanické, a pochopiv bystrou soudnost důležitosti a význam poštovníctví pro duševní i hmotné úspěchy našeho století, oddal se studium obáhlým ve svém oboru, a byl již r. 1856 jako výpravčí tajemník k generální poště Berlínské povolán. Schopnosti jeho otevřely mu sde záhy cestu k vyšším hodnostem, tak že již r. 1865 byl jmenován tajným poštovním radou. Důkladné snámosti moderních řečí byly mu v tomto úřadě pomocny při uzavírání poštovních smluv s příčinou upravení poštovní komunikace s cizími státy, a po převedení Thurn-Taxiské pošty na korunu Pruskou (smlouvou se dne 28. led. 1867) byl 1. kv. 1870 povolán S. k nejvyššímu úřadu poštovnímu v království Pruském, stav se generálním ředitelem pošt. V úřadě tomto vytkl si S. za úkol, sjednoti politickému sjednocení se Německa platnost i v poštovníctví, což se mu také v plné míře povedlo. Vůbec jest S. reformátorem ne li tvůrcem nového poštovníctví německého, kteréž dle požadavků nové doby upravil, a slevěbiv tím jednu s hlavních pák vzdělanosti i hmotného pokroku společenského. R. 1872 povolal jej Pruský král do panské sněmovny.

Stephen de la Madlaine Jean Baptiste Nicolas, franc. literát a hudebník, nar. se v Dijonu 16. dub. 1801, studoval v Metách a odebral se r. 1825 do Paříže. Zde přiměl jej hluboký jeho tenor k tomu, že se zabýval nějaký čas zpěvem a též v koncertech veřejně vystupoval. Přes pěkné úspěchy své na dráze umělecké opustil přece tuto dráhu a oddal se od r. 1833 literatuře, byv před tím jmenován představeným statistické kanceláře v ministerstvu nitra. Psal feuilletony a uveřejnil malé romány, jež dosáhly několika vydání; mezi tyto patří: *Scènes de la vie adolescente* (v Paříži 1836); *Après le travail* (tamt. 1837); *Le Cœur de campagne* (1842); *L'Arc de Triomphe*, ilustrovaný román obsahu mravoučného. Dva spisy jsou to hlavně, jež mu získaly velkou slávu co theoretikovi v hudbě vokální, a sice: *Physiologie du chant* (v Paříži 1840); jenž byl přeložen do angličtiny, italštiny a němčiny, a pak *Théorie complète du chant*, usnané od ústavů a více konservatoří v cizině.

Sterling Coyne Josef, nar. 1805 v Irsku. Studovav práva věnoval se činnosti literární. První dramát, pokus jeho *Phrenologist* byl provozován 1833 v král. divadle v Dublině; roku 1836 psal *Honest Cheats* a *The Four Lovers*. R. 1837 přesídlil do Londýna, kdež si frašku *The Queen Subject* získal obecnost. Tam psal velmi činně pro jeviště a podal během času řadu sdalilých dramát, s nichž sde jmenujeme: *Helen Oakleigh*, *The Merchant and his Clerk*, *The Queen of the Abruzzi*, *The Signal*, *The Hope of the Family* a j. v. Prostonárodní jeho fraška *How to settle Accounts with your Landlady* byla přeložena do franšiny (*Une femme dans sa fontaine*). Po dlouhá léta psal dramaturgické správy do *Sunday Times*. R. 1856 stal se sekretářem *Dramatic Authors Society*, a byl spoluzakladatelem oblíbeného časopisu *Punch*. † 19. čec 1868 v Londýně.

Stern Moritz, dr. fil. a proslulý matematik, nar. se 28. čna 1807 ve Frankfurtu nad M., studoval na universitě v Gottingkách, stal se r. 1829 soukromým

Nechtěloho a jmenován pobočníkem královým. Vykonav na to některé diplomatické úkoly v Londýně a ve Vídni, provázal krále na výpravě s r. 1866 a zastupoval Prusko při vyjednávání o podmínkách míru. Po vypuknutí války francouzsko-německé stal se chetem generálního štábu druhé německé armády a umluvil kapitulaci Metakou. Po válce jmenován byl generálem a la suite a správcem prus. ministerstva války.

Stillington Benjamin, spisovatel angl., nar. se r. 1702 a † 15. pros. 1771 v Londýně. Vystudoval v Norwichi a v Kambridgi byl přes 20 let domácím učitelem, saček obdržel pensí 100 liber štr. Libečná povaha jeho sjednala mu mnoho přátel, mezi nimiž byl též Price. Dny své trávil pilným studováním přírody a činil velkou propagandu pro soustavu Linného. Sepsal: *Miscellaneous traits on natural history* (v Londýně 1762); *Treatise on the principles and power of harmony* (ib. 1771); *General History of husbandry* (ib. 1811).

Sillo Lucius Aelius, římský rytíř z Lanuvia, nar. 154 př. Kr., patřil ke straně optimátů a provázal r. 100 př. Kr. Q. Metella Numidika do vyhnanství. S. proslulým byl jakožto výtečný snatel řecké a římské literatury, Varro a Cicero byli jeho žáci. Psal komentáře ke sbírce *Carmina siliaria*, a *De prologiis* (nástin stoické logiky.) Zachovalé zbytky spisů těch vydal Heusde v Utrechtu 1839. *Křf.*

Stilpnosiderit *Ulmans* jest nerost s řady kyslíkatů železnatých, bextrvý, podoby ledvinovité, vyskytující se jako povlak neb vtoušený v jiné nerosty, někdy v pseudomorfósch po vivianitu, dolomitu, smitsonitu a j.; lom má lasturnatý až i rovný šli hladký, tvrdost 4-5, poměr. váhu 3-6; jest křehký, barvy černé až hnědočerné, vryp má hnědošitý, lesk nasytný, nepráhledný. Lučební jeho sloučenství jest ille rozboru Kobellova totožné se sloučenstvím Gšchitu, totiž $2\text{FeO}_3 + \text{HO} + 10\%$ vody. Vyskytuje se velmi husta v průvodu hnědelu.

Stirling 1) Patrick James, angl. ekonom nar. se v Dunblanu v Skotsku r. 1809, a studoval národohospodářskou politiku pod feditelstvem dra. Chalmersa. Uveřejnil několik malých spisů, pojednávajících o otázkách národohospodářských. V jeho *Philosophy of trade* (v Edinburku 1846) vykládá teorii ceny a výdělku, a skouší zákon určující poměrou cenu obilí, práce a peněz. Nejlepší jeho spis vyšel pod titulem *The Australian and Californian gold discoveries* (v Edinburku 1852). — 2) William S., angl. historik a poslanec, nar. se v Kennuru u Glasgowa r. 1818. Jest údem společnosti pro rozšiřování bibli v Londýně. Se zvláštní zálibou vyhledával a studoval prameny historie španělské a uveřejnil své studie pod titulem: *Annals of the artists of Spain* (8 sv. v Londýně 1848); tejšrozšířenější jeho spis jest *Cloister life of Charles V.* (tamtéž 1852). R. 1855 uveřejnil *Volagues and his works*.

Stobbe Jan Ernst Otto, výtečný právník německý, nar. se v Královci v Prusku dne 28. čna 1851, vstoupil o velikonoce roku 1849 na univerzitu tamější a věnoval se z počátku filosoficko-historickým studiím, které ale po několika semestrech pustil, aby se právnickým studiím oddal. Tu změna se zvláštní pilí německé právo pěstoval. Po své promoci 18. bř. r. 1853 v Královci odebral se lo Lipka a r. 1854 do Götink; r. 1855 habilitoval e co privátní docent něm. říského a státního práva na universitě v Královci, a stal se r. 1856 mimořádným a na podzim roku 1856 řádným profesorem šhož předmětu. R. 1859 dosazen byl na místo seřelého prof. Gauppa do Vratislavi, a r. 1872 přijal Slovnik naučný. XI.

po Gerherovi místo profesora něm. práva na universitě Lipské, kdež dosud účinkuje. Mimo menší články uveřejněné v časopise pro něm. právo vydal tiskem: *Zur Geschichte des deutschen Vertragsrechts* (Lipsko 1855); *Geschichte der deutschen Rechtsquellen* (Brunšvik 1860—64); *Beiträge zur Geschichte des deutschen Rechts* (Brunšvik 1875); *Handbuch des deutschen Privatrechts* a j. v.

Stobee Kilian, přírodopysce švédský, nar. se r. 1690 v Schonenském provincii a † r. 1742. Studoval medicinu na universitě v Sundu a stal se r. 1721 doktorem, 1729 profesorem věd přírodních a fysiky, konečně král. lékařem, profesorem historie a členem akademie věd v Upsale. Když Linné bez všech prostředků v Sundě žil, S. radou a skutkem se vynasnažil, aby velké švé dílo dokončiti mohl. Ve vědecké upomínce dal Thunberg, šák Linného, jednu rostlinu z rodu sločnokvětých jméno *Stobea*. S. sepsal: *De nummis et sigillis lundensibus* (Sund 1743); *Introductio compendiosa in fundamentorum historiarum civilium, imprimis patriae notitiam* (ib. 1742). Po smrti jeho byla vydána některá archaeologická pojednání jeho pod názvem: *Opera, in quibus petrefactorum, numismatum et antiquitatum historia illustratur* (v Gdánsku 1753).

Stockfleth Nils Joachim Christian Vibe (v. hl. dílo) obdržel r. 1838 státní podporu na cesty odebral se z Christianie do Finnmark, by se důkladněji přiučil řeči laponské a čudské, o nichž chtěl v Christianii přednáseti. R. 1840 podnikl třetí cestu do Finnmark přes Švédsko a Čudsko, strávil tam následující zimu a seznámil se v Uleaborgu s dr. Länrotam, sběratelem a vydavatelem čudských pověstí *Kalevala*, a podnikl s ním další cestu do nitra Finnmark. Od r. 1841—45 staral se hlavně o to, by zavedl ve Finnmarkách laponskou řeč do kostelů a škol o něho založených, vyjžděl do švédského Laponska a k Laponcům žijícím podél pobřeží Norského, vrátil se pak do Christianie, zamýšleje odbyvati na universitě přednášky o laponské řeči a vydávati některé spisy v řeči laponské. Roku 1851 a 1852 odebral se ještě jednou do Finnmark, by upokojil nepravým pochopením jeho spisů pobouřené a fanaticky Laponce. Nemocen a vyčerpán vrátil se do Christianie, a byv propuštěn ze státní služby s roční pensí 1000 speciealerů, usídlil se r. 1854 v malém městečku Sandefjord, by upotřebil tamější znamenité alné lázně, a † zde 26. dub. 1866. Svou činnost popsal ve svém díle: *Dagbog over mine Missionarier i Finnmarken* (v Christianii 1860), kterýž spis obsahuje krásné líčení přírody severních krajů a zvláštní posuámky o životě, mravech a svycích obyvatelů. Mimo to napsal *Norsko-laponský slovník* (1852), *laponskou mluvnici* (1839) a četné náboženské spisy v laponské řeči.

Stockhardt Jindřich Robert, právník, nar. se 11. srp. 1802 v Glauchově v Livonsku, byl profesorem práva říského na pedagogickém ústavu v Petrohradě, později čla. ruským státním radou; † 11. čjna 1845. Sepsal: *Die Wissenschaft des Rechts* (v Petrohradě 1825); *Tafeln der Geschichte des römischen Rechts* (tam. 1828); *Allgemeine juristische Fundamentallehre* (tam. 1837); *Juristische Propädeutik* (tam. 1838, 2. vyd. 1844, 3. vyd. 1852); *Geschichte der schönen Literatur Russlands* (1843).

Stockmar, Kristián Fridr. svob. pán, diplomat, nar. se 22. srp. 1787 v Koburku s rodiny původně švédské, studoval 1806—10 medicinu a usadil se jako praktický lékař v Koburku. Když r. 1816 princ Leopold Koburský samýšlel uzavřiti sňatek s angl. nástupkyní trůnu Augustou Karolinou, jmenoval S-a svým tělesným lékařem, když pak Karo-

současníků, a nikdo nemohl se mu v tom rovnati. Sepsal 12 koncertů pro svůj nástroj i mnoho jiných menších skladeb. Jeho nejlepší žáci byli Fr. Weiss a Václav Zalužan (oba později stali se prof. na konservatoři Pražské). Zemřel u vysokém stáří 29. kv. 1814 v Praze, provázen velkým počtem ctitelů a žáků svých, jež byl vycvičil. — 2) Ludvík Ferdinand S. (v. hl. d.) zemřel 12. září 1872. Co poctivec a šťastný humorista patřil S. k nejoblíbenějším literárním osobnostem v Německu; co básník byl ceny více méně prostřední. V posledním čase napsal vesnickou idylu *Ein Fühlung auf dem Lande* (Lipsko 1865), která se nemalé oblibě těšila.

Stomm (von), hraběcí rodina od druhé polovice XVII. stol. na Moravě uselá. Nejprve připomíná se tam Petr Ignác von S., kterýž co dš. ritmistr dne 12. led. 1661 do stavu svobodných pánů v rakouských zemích dědičných povýšen jest. Později byl vévodou Modenského tajným radou a vyslancem při dš. dvore ve Vídni, konečně pak JMC. naklizeným nejvyšším a velitelem v Hradišti. Koupiv 1667 od Melichara Lednického z Ledenic statek Chvalnov (v Král. Hradci) † dne 29. dub. 1679, načež vdova jeho Marie Alžběta, roz. von Reverelli, statek ten za syny nezletilé Jana Františka Hanibala a Jana Arnošta spravovala. Tito 2 bratři dosáhli dne 26. bř. 1700 povýšení do stavu svob. pánů i v koruně české; starší uválal se 1697 ve statek otcovský, k němuž 1697 od Sionie Kateřiny, ovdov. paní z Scherffanberka, roz. Šponurky z Blinsdorfu, Litenčice přikoupil. Zemřel 1710, načež obadva statky pro dobro sirotka jeho Františka Josefa prodány jsou. Tento sdělil po matce Johaně Zusaně, roz. Řikovské z Dobřic († 1714), statek Doloplazy (v kr. Olom.), kterýž tato t. r. byla koupila. R. 1731 přikoupil Dřevňovice a po manželce Johaně, roz. Otislavce z Kopenice, zdědil kompenz od ní 1726 Těšice. R. 1733—1747 držel též Želatovice (v Přer.). Jeho syn Jan Evangelista, nar. dne 28. pros. 1726, pán na Doloplazích a Dřevňovicích, byl spolu s mladším bratrem Karlem, c. kr. podplukovníkem, od kteréhož i Těšice nabyli, dne 20. led. 1781 povýšen do stavu hraběcího v říši i v dědičných zemích rakouských. Po tetě Karolině hrab. z Vagrainu, roz. Otislavce, zdědil 1765 statek Liptál, byl ředitelem stavovské akademie v Brně a † dne 27. dub. 1790; jeho manželka byla Kateřina, roz. hrab. Berchtoldtka († dne 18. kv. 1815). Starší jejich syn Jan Karel Kajetán Frant. Hilarión (nar. 21. Hj. 1781) držel po otci statky Doloplazy (s Dřevňov. a Těšic.) a Liptál, byl c. kr. kom. a drahný čas též ředitelem rydfaké akademie stavovské v Olomouci, a † dne 9. kv. 1852. Byv dvakrát ženat, nejprve s Marií Františkou, roz. hrab. z Gatterburgu († 1810), podruhé s Marií Johanou, roz. svob. sl. Forgáčkovou († 1842), zanechal toliko dcery, z nichž 3 nejstarší Adelheid (nar. 1811), ovdov. svob. paní Ulmová, Klottilda (nar. 1814) a Delfina (nar. 1815) statky otcovské drží; čtvrtá dcera Elvira (nar. 1818), provd. jest za Arnošta svob. p. Malovce z Malovic na Valdeheimě v Čechách. Mladší bratr hrab. Jana Karla, František (nar. dne 18. ún. 1787), byl c. kr. ritmistrem v arm. a † dne 11. čna 1849, zplodiv s manželkou Marií Annou, roz. hrab. Berchtoldtkou (nar. dne 7. srp. 1786) syny Ivana Isidora Jana Nepom. (nar. dne 4. dub. 1819), nynějšího náčelníka rodiny, a Alberta Huberta Jana Nep. (nar. 2. list. 1823), c. kr. ritmistra ve vojště.

Stoppina (Stoppine), viz Zápal, Zapalod a dle. Čeký.

Stosch, Albrecht von, generallieutenant a prus. státní ministr jakož i chef dš. admirality Německé říše, nar. se 20. dub. 1818, vstoupil r. 1835 do pruské armády a stal se r. 1852 setníkem, r. 1856 majorem a r. 1861 chefbem generálního štábu 4. armádního sboru a plukovníkem. Roku 1866 vyslanemal se u Náchoda a Králově Hradce, a stal se poválece v ministerstvu války ředitelem vojensko-ekonomického odboru. Ve válce francouzsko-německé byl až do konce r. 1870 generálním intendantem německé armády, a zůstal po uzavření míru jako chef generálního štábu prus. okupační armády ve Francii až do 1. led. 1872, kdy jej povolal císař za chefa admirality, uděliv mu zároveň titul prus. státního ministra. R. 1872 byl povolán do panské sněmovny pruské.

Strada, Giovanni della, viz Straet, Jan van der.

Stradanus Johannes, viz Straet, Jan van der.

Strachota z Královic, staročeská rodina vládycká, která se připomíná v Čechách již v XV. stol. a nazývala se dle sídla původního Královic v Čáslavsku. V XVI. stol. přijavši zároveň křesťné jméno praotce svého za jméno rodu, jakož tu a více jiných rodin českých a moravských přichází (ku pf. Karlové, Vratislavové, Vencelinové a j.). Tehdáž drželi S. své statky Vostrov, Orlici, Milovice, Petrovice a j. v. V tituláři z r. 1534 čteme Bohuslava S-tu, Jana S-tu, pak Michala S-tu na Orlici a Jana S-tu na Vostrově. — R. 1550 vložili Václav a Zdeněk S. z Kr. a Kateřina z Vostrova statek Vostrov znovu do desk, jak jej předkové jeho drželi, načež r. 1551 Václav S. na Mitrovicích prodal statek ten Zdeňkovi Zárubovi z Hustiřan. V tit. z r. 1556 připomínají se Jan S. na Orlici pak Václav a Zdeněk. R. 1558 prodal Burian S. svým a svého nezletilého bratra Jiřího jménem statek Petrovice Hynkovi Blizivskému z Bliziva a roku 1565 statek Orlici Sudovi z Řenec. Na to nemáme širších zpráv o rodu této. Ra.

Strachovský z Strachovic, rodina vládycká, přibyla v XVI. stol., jak se podobá se Slezsku nebo Lužici, do Čech a na Moravu. Roku 1545 byl na sněmu českém Filip S. z St. přijat za obyvatele král. Čes. a učinil t. r. přiznání k zemi. R. 1550 připomíná se Pankrac S. z Str., který byl toho času také poručíkem sirotků Vratislavových a prodal t. r. část zboží Mníšického k jich ruce. Ku konci XVI. držel Jiří S. statek Žitín, jež roku 1600 prodal Janovi z Klenového a Janovic. Téhož času přichází na Moravě Adam Hendrich S. z Str. na Dubenkách (1606). V bouřích stavovských stál Hanuš S. (1618) k české straně evangelické, pročež propadl r. 1623 část statku svého ku komoře císařské. V druhé polovici XVII. století přichází Václav Šeb. S. a Jiří S., z nichž tento r. 1564 koupil s manželkou svou Marthou z Lichtenfelsu ves Dolní Kozolupy od Mat. Ferd. Stehlíka z Čenkova. Obyčejný slib věrnosti učinili r. 1673 Jiří Frant. S. (který byl později hejtmánem král. a přichází r. 1683 a j. na sněmu), r. 1676 Jan Ferd. S., r. 1678 Frant. Kamil S., r. 1680 Jiří Vilém S., r. 1683 Karel Vojt. S., r. 1709 Frant. Josef S. R. 1786 byl Frant. X. S. z St. proboštem kapitoly na hradě Pražském, a jmenován jest r. 1772 JMC. tajným radou. — V přítomném století nepřipomíná se více rodina tato v registrech stavů. Ra.

Straka Adolf Vilém, prof. na univ. v Londýně (v. hl. d.), zemřel tamtéž 17. ún. 1872. R. 1869 zrazil v Londýně český čtenářský spolek, jehož předsedou byl až do své smrti. Připravoval též do tisku

i myšlení způsobem mechanickým dle zcela materialistických názorů. V sáhl 1872 přestěhoval se s Darmstadtu do svého rodiště Ludwigsburku. — S ova rozvedená manželka A nečka, rozená Schiebestová, druhdy slavná operní zpěvačka, † 22. čce 1870 ve Vídni v 43. roce svého věku.

Strážnice. V nejstarších dobách, kdy ještě žádného stálého vojska nebylo a sousední nepřátelé často nájezdy do Čech podnikali, vyhlídli si předkové naši podél hranic a stesek zemských vysoká méně přístupná místa: pahorky, vrchy, kopce atd., s nichž jak do cizích, tak i domácích krajin daleko široko bylo viděti, opevnili je valy, obyčejně se semě nahosenými, málokdy s kamene vystavěnými, na nichž pak mužové s nejbližší osady (chodové) stíhali na stráž stáli, odkudž jméno s., které se až po ten den u nás zachovalo. Později osadili se k roskasu panovníků českých lidé blíže těchto s-c, a kolonie taková dostala pak jméno, jakých se nám v Čechách hojnost zachovala: Stráž, S., Střežina, Střežiště, Varta atd. Obyčejně byly s. tak rozestaveny, že stráž nejprvnější s. na stráž nejbližší s. pohodlně viděti mohla. Posorovala-li stráž nejprvnější s. nepřítel, dala ihned známení stráží druhé, ta zase třetí, ta pak čtvrtá atd., až to došlo na stráž nejoslednější, již v kraji se nalézající. Znamení to dávalo se obyčejně ohněm (zapálením hranice) a účel jeho byl, aby vojsko rychle proti nepříteli se vypravilo a lid se upozornil, že vlastní hrozí nebezpečí. Zároveň zasedali strážníci (chodové, lesníci) stesky s Čech do ciziny kolem s. vedoucí a bránili odtud a s blízkých návrhí vlast proti prvnímu návalu nepřátelskému. Jiný účel s-c jmenovitě uvnitř Čech se nalézajících byl, stíci stesky zemské a chrániti kupce s ciziny do Čech a naopak se zbožím táhnoucí, jímž vždy od jedné s. ke druhé řádná stráž se průvod se dávala, aby jich lupičové zeměti nepřepadli a neoloupili, což velmi často a snadno se přiházelo, jelikož stesky zemské, po nichž kupci bylo táhnouti, kolikem hustými lesy pokryty byly. S-c obojího druhu udrželo se co do jména v Čechách velké množství, s nichž nejzájmavější jsou s. nalézající se na pomazi česko-prusko-slezském a tvořící celý řetěz staročeských strategických opevnění. Počínají totiž u Halbštatu za Broumovem a táhnou se podél hranic kolem Police, Hronova, Náchoda, Nového Hrádku, Nov. Města, Krčína, Olešnice, Dobrušky atd. až k hranicím česko-slezsko-moravským.

Strecker Adolf, nar. 21. října 1822 v Darmstadtu, † 7. list. 1871 ve Virepurku. Po ukončení studií na gymnasiu a vyšk. průmyslové škole v Darmstadtu odebral se S. na universitu v Giesenu, kdež pod vedením barona Liebiga lučbou se zabýval, načež 1842 za doktora filosofie promovoval. I obdržel místo učitele fyziky a přírodních věd na realce v Darmstadtu, avšak již 1846 vadal se toho místa, byv povolán baronem Liebigem za privatního asistenta, načež 1849 se stal soukromým docentem na universitě v Giesenu. Dvě léta na to již povolán byl za profesora lučby do Christianie, odkud 1860 přišel do Tübingu a 1870 na universitu Virepurskou. S. spracoval lučbu Regnaultovu ve 2 dílech a sepsal četná pojednání, s nichž mnohá ve spisu *Das chemische Laboratorium der Universität Christiania* (1864) obsažena jsou. Hlavně proskoumával luč. S-ovy zásady co učitele a učence byly četně uznány, král Norvežský dal mu řád sv. Olafa a císař Ruský řád sv. Anny 3. třídy, universita ve Greifswaldu jmenovala jej čestným doktorem mediciny a kr. bavorská akademie vědecká roku 1857 dopisujícím členem.

Streffleur Valentin, nar. se 18. ún. 1808 ve Vídni. Jest ministeriálním sekretářem při ředitelství administrat. statistik, představeným stavebního archivu ve Vídni. Dříve byl tam profesorem zeměpisu a válečnictví. Sepsal: *Die primitive Physik. Beschaffenheit der Nordpolarländer* (ve Vídni 1845); *Die Entstehung der Continente und Gebirge* (tam. 1847); *Die Erscheinungen der Ebbe und Fluth unter dem Einfluss der Rotation* (1847); *Terrainformenlehre* (1850); *Über die Natur und die Wirkungen der Wildbäche* (1852); *Orographisch-hydrograph. Studien über das Gebiet des österr. Kaiserstaats* (tam. 1854); *Die Darstellung der orograph. Verhältnisse in Übersichtskarten und Reliefs* (tam. 1854).

Střela slov. Střilidlo.

Střelna viz Střilna.

Střelný prach viz Prach.

Střelna zbraň viz Zbraň.

Streng Jan August narodil se 4. ún. 1830 ve Frankfurtu n. M. Jest doktorem a byl r. 1851—1853 asistentem Bunsenovým ve Vratislavi a Heidelbergu; roku 1853 stal se soukromým docentem na universitě v Heidelbergu a v témž roce lučebníkem na hornické škole v Klausthalu. Sepsal: *Beitrag zur Theorie der vulcanischen und plutonischen Gesteinsbildung* (1853); *Über eine allgemein anwendbare Bestimmungsmethode auf maassanalyt. Wege* (1854); *Volumetrische Bestimmung des Eisens* (1855); *Volumetrische Bestimmung des Antimons* (1855) a *Lehrbuch der reinen Mathematik* (1861).

Streubel Waldemar v. Arkolay.

Střibro. (Opravy článku v hl. díle). Na stránce 1065, a řád. 22 zdola místo je čti jej. Na str. 1065 b řád. 18 zdola místo vlastní čti vlastní. Na str. 1066 a řád. 5 shora místo Rilling čti Rittingerit. Na str. 1066 a řád. 9 shora místo anamý čti značný. Na str. 1066 a řád. 10 zdola místo proberou čti properou. Na str. 1066 a řád. 2 zdola místo na ně čti naň. Na str. 1067 a řád. 84 shora vynechej slova od: v chirurg. — až — sice, čti tedy: užíváno bývá nejvíce co leptadla. Na str. 1067 b řád. 24 zdola místo dělají čti dělí.

Strieckner Johann Michael, schopný malíř historický v Inšpruku, kdež i zemřel r. 1759 ve 40. roce svém. Od něho pocházejí fresky v kostele u tří svatých v Inšpruku, v kostelích v Ambrase, Ampasse a v Kranewitten; v posledně jmenovaném místě i obraz na hlavním oltáři; jiný oltářní obraz zdobi chrám Wiesingaký. — Měl syna Josefa, o němž viz hl. dílo.

Mů.

Strike (v. hl. d.). Zastavování práce se strany dělníků stalo se za našich dnů sjevem nejen velmi častým, nýbrž pro nejnovější sociální náš život i velmi charakterickým. V Belgii, Francii, Německu a Rakousku jsou stávky tyto téměř již na denním pořádku, kdežto v Anglii, ve vlastní domovině s-ků jich ubývá. Leč i zde udály se v posledních dobách dvě velké stávky, které se mohly státí snadno pro angl. průmysl osudnými; bylat to zejména r. 1871 stávka strojníků v Newcastle on Tyne a r. 1872 rozsáhlá stávka zemědělských pracovníků. Při zodpovídání otázky, jaký význam mají stávky pro obě strany, totiž pro dělníky a pro podnikatele, soudí se nezřídka velmi předpojatě a neobjektivně. Upříti se nedá, že tento prostředek jest v boji protivných sobě zájmů národohospodářských velmi nebezpečným a politování hodným, s druhé strany však se nedá též neuznati, že okolnosti nezřídka prostředek tento odůvodňují, ba mnohdy i nutně žádají. Právo zastavit práci a činiti v ohledu tom společná opatření, jest přiznáno dělníkům od všech vzdělaných států v tak zvaném právu spolčovacím. Neustálé změny

Zhk.

retischen Chemie (2 sv. v Got. 1808) a *Untersuchungen über die Mischungen der Mineralkörper* (t. 1821).

Stropin (Strupin) ze Stropína, vládkýká rodina, psala se dle sídla Stropína polohy nyní neznámé, přicházeli sáhy v XVI. stol. a držela jich před sholením dech sborů posemská. R. 1547 přiznal se Hendrich S., že obdržel od svého bratra Křištofa S-a náležitý mu díl otcovský v sumě peněžitá. Oba titi bratři přicházejí také v tit. s roku 1556. Potomek Křištofův, tolikrát Křištof S., držel na začátku XVII. stol. dvůr poplužní v Měsilesích (v Chrud.), pak dům v Prase a v Chrudimě, a připomíná se ještě r. 1622, kdež prodal dům Chrudimský. V bouřích stavovských neměla rodina ta šťastnější platného, protože byl také r. 1622 Hanuš ml. S. prohlášen za věš viny prostoho. S-ové byli však tehdejší velice již sešli, nemajíce téměř naprosto ničeho jmění.

Ra.

Strümpell Ludvík Adolf, něm. filosof, nar. se 23. čna 1812 v brunšvickém městečku Schappenstein, studoval gymnasiu v Brunšviku, a byv Griepenkerlem povzbuzen k studiu filosofickým odebral se na universitu do Královce, kde navštěvoval přednášky Herbartovy. Stav se r. 1863 doktorem filosofie a il se účelem dalšího filosofického vzdělání se nějaký čas v Lipsku. R. 1848 habilitoval se jako privatní docent filosofie na universitě Derptské, stal se zde 1845 mimořádným a r. 1849 řádným profesorem, kterýž úřad zastával až do r. 1870, v kterémž byl dán na odpočinek a jmenován skutečným ruským státním radou. Jakkoliv jest S. jedním s vynikajících stoupenců Herbartových, sanjal přece k filosofii Herbartově, jak s jeho kritiky o Herbartově metafysice vysvětluje, své výlučné a svlátní stanovisko. Ze spisů jeho jmenujeme: *Die Geschichte der Philosophie der Griechen* (1. Abth. *Die Geschichte der theistischen Philosophie der Griechen* (v Lipsku 1854); 2. Abth. *Die Geschichte der praktischen Philosophie der Griechen vor Aristoteles* (v Lips. 1861); *Erörterungen zu Herbart's Philosophie* (v Gotinkách 1834); *Die Hauptpunkte der Herbart'schen Metaphysik kritisch beleuchtet* (v Brunš. 1840); *Die Pädagogik der Philosophen Kant, Fichte, Herbart* (tamt. 1846); *Vorlesung der Ethik* (v Mitavě 1845); *Entwurf der Logik* (tamt. 1846); *Die Universität und das Universitätsstudium* (tamt. 1848); *Der Vortrag der Logik und sein didaktischer Werth für die Universitätsstudien* (Berl. 1858); *Erziehungsfragen* (v Lips. 1869); *Der Causalitätsbegriff und sein metaphysischer Gebrauch in der Naturwissenschaft* (tamt. 1871) a *Die zeitliche Aufeinanderfolge der Gedanken* (v Berl. 1872). R. 1871 přestěhoval se S. do Lipska.

Struve Jakub, dr. sl., nar. se 21. list. 1755 v Horstu a † 2. dub. 1841 v Altoně. S počátku byl konrektorem gymnasia v Harburku, pak r. 1783—1784 prof. a rektorem na gymnasiu v Bückeburku, r. 1784—91 rektorem lycea v Hanovru a pak roku 1794—1837 prvním prof. a ředitelem gymn. v Altoně, kdež na odpočinek dán. Spisy jeho jsou: *Handbuch der Mathematik* (Altona 1808); *Ueber die gewöhnlichen figurirten Zahlen nach Kätner* (Progr. gymn. 1812); *Ueber die Summirung der ganzen Potenzen der ersten natürlichen Zahlen* (1816); *Ueber die Zusammensetzung und Zerlegung der Quadratzahlen* (1817); *Allgemeiner Beweis des Newton'schen Binomialsatzes* (1822); *Ueber die Theorie der kubischen Gleichungen* (1825).

Struve, Gustav von (v. hl. d.) přestěhoval se r. 1869 do Vídně s † tam 21. srp. 1870. V posledních letech napsal ještě: *Pflanzenwelt, die Grundlage einer neuen Weltanschauung* (v Stat. 1869); *Das Seelenleben oder die Naturgeschichte des Menschen*

(v Berl. 1869) a drama *Eines Fürsten Jugendliebe* (ve Vídně 1870).

Stub 1) Ambrosius, dánský básník, nar. na jaře r. 1705 na ostrově Fünském ve vsi, kdež jeho otec byl krajcem; dostal se na gymnasiu do Odense a r. 1735 na universitu do Kodaně; nedospěl však dále, než že se stal studentem. R. 1755 se oženil, avšak osud, jak sám praví, nemilosrdně s ním nakládal. Nemaje od čeho živu býti potlučal se po rozličných místech, hledaje výživu. Chudý a chorý dostal se takto do města Rive v Jutech, kdež jeden s kněží a rektorů, znaje S-a se studentských let, společně s jinými tamějšími měšťany odevzdali mu své dítky k vyučování; avšak sotva S. toto byl sapačal, opřelo se několik starých, neschopných učitelů proti tomu, považující to za skracování své výživy. Tu ho konečně smrt zbavila všech nouse, jednoho jitra v čai 1758 semřel v největší bídě. Teprve 13 let po jeho smrti vyšla první tištěná sbírka jeho básní, vydaná knězem T. S. Heibergem. R. 1780 obstaral S-ův syn druhé romanožené vydání, a dvě léta potom vyřel dodatek. Roku 1848 uspořádal F. Barfod 3. vydání pod titulem *Ambrosius Stub's samlede Digte* s obšírným ávodem a životopisem básníkovým. Tento básník, jehožto má jeho krajané po dlouhý čas dle zásluhy nevímali, jest sájest jeden s nejlepších se skrovného počtu dobrých lyrických básníků dánských sa starší doby, a mnohé a jeho náboženských písní jakož i přípitků náležejí k nejvýtečnějším výtvorům starší poetické literatury dánské, podměce navždy svou cenu. — 2) Christian Gottlieb Kratzenstein S., dánský malíř, nar. v Kodani 15. srp. 1783, nabyl prvního vzdělání ve Sehnepfenthalském ústavě Salsmannově v Německu; navrátil se odtud pokračoval dále ve svých studiích; avšak později zcela se věnoval umění krásnému. Navštěvoval po nějaký čas dílnu Abilgaardovu vzdělával se pak sám doma a na dvoulété cestě, a uožen všeobecným nadšením pro Ossiana volhal sobě nejraději předměty s jeho básní, jakož i s báje o Amoru a Psýše ke svým obrazům, v kterýchžto jeho praeche jeví se živá poetická mysl a skvělá barvitost. Mimo to maloval též podobizny, dílem pro výživu. Přílišné namáhání, churavost a starost přispívaly jeho smrt, neboť semřel již 24. čce 1816.

Mu.

Stubbs George, anglický malíř, ryjec a anatom, nar. v Liverpoolu r. 1736 (dle jiných už roku 1724). Vzdělávav se v umění sprvu v Londýně, posléž v Římě, saměstnával se vedle toho stejně horlivě i pytvou, protože vynikal ce malíř méně poetickým pojmutím, našli výborný podáním předmětů. Představoval obzvlášť zvířata, nejvíce dravce a psy, ryl též krajiny a zvířata, a maloval i některé žertové výjevy, jakož i podobizny starců. R. 1766 vydal výběrou anatomii koně s 18, jím samým kreslenými a provedenými rytinami. Stav se pak údem akademie semřel r. 1806. Po jeho smrti vyšla jeho porovnávající anatomie člověka, tygra a ptáka. K nejzdařilejším jeho malbám náležejí: *Odpočívající tygřice* ve sbírce vévody Marlboroughského; *Dea lovi se svými psy ve mlýně*; *Islandský pes motýla posorující*; *Španělský lovč pes*; *Homci pre Filis*; *Arabští kočovci*. — Jeho syn 2) George Townley S. (1756—1815) prováděl několik výborných rytin dle nákrešů a maleb otcových.

Mu.

Stubenrauch, Philipp von, kreslitel a ryjec, nar. ve Vídně, stud. na Vídeňské akademii pod Függerem, věnoval se s počátku malířství. Zároveň ryl též dle svého mistra spůsobem leptacím několik listů, kteréž se ale považují za pouhý pokus v tomto oboru umění. Pak provedl i více nákrešů, před

Sturlungové nazýval se mocný rod, jenž na Islandě květl ve XII. a XIII. století. Kmenův otec jeho byl náčelník Sturla Thordsson starší ve Hvam v Dalském okrese, svaný též Hvam Sturla. Jeho tři synové byli: Thord († 1287), Sighvat († 1288) a Snorre & Snorri († 1241), proslulý dějepisec (v. Sturlason).

Sturm 1) Křištof, Pražský sochař, květl v první polovině minulého století. Mezi jiným provedl r. 1725 pro nemocnici Strahovskou a Questenberskou sochy sv. Jana Bapty a Panny Marie, kteréž tam byly na schodech postaveny. — **2)** Leonhard Křištof S., nar. v Altdorfu u Norimberka ok. r. 1669, byl synem matematika Jana Křištofa, po odbytu studijních na universitě Lipské stal se profesorem matematiky ve Wittenbüttele, a posléze ve Frankfurtě nad Odrou. Odtud se dostal co vrchní stavitelský ředitel do Meklenburku a konečně v též postavení do Brunšviku. V úřadě tom shotovil návrh k milohradu Salsdahlumskému, a psal o stavitelství občanském a vojském (1676 a 1702), o pevnitelství (1703 a 1708), zejména pak o porovnání pevnitelských soustav Vaubanových, Coehornových a Rimplerových (1718), a konečně o všech částech občanské a vojské architektury (1718—20). Jsa zároveň i horlivý a hašteřivý kalvinista vydal i více polemických spisů v též oboru, a † r. 1719 v Blankenburce.

Sturt Charles (v. hl. d.) vydal o svých cestách tyto dva spisy: *Two expeditions into the interior of South Australia during the years 1828—31* (2 sv. v Lond. 1833) a *Narrative of an expedition into Central Australia performed under the authority of H. M.'s Government during the years 1844—46* (v Lond. 1849). † 16. čna 1869 v Cheltenhamu, v hrabství Gloucesterském, byv několik dní před svou smrtí porýšen do stavu rytířského.

Sturtzenbecher Oscar Patrick, švédský žurnalista, nar. se 28. list. 1811 v Štokholmu. Studoval v Upsale jazyk islandský a moderní jazyky i literaturu, načež se stal sekretářem při král. kancelářství, leč pro účastnění se na redakci liberálního časopisu *Astonsbladet* ztratil záhy (1838) toto místo a odebral se na cesty do Německa a do Francie. Oblíbil si myšlenku o sjednocení všech tří skandinávských států pod jedinou vládou demokratickou, odebral se r. 1844 do Kodaně, aby tam o uskutečnění této myšlenky pracovati počal. Taktéž zde přednášel o dějinách moderní literatury švédské a uveřejnil v tom sněmu r. 1845 dílko *Sex literærhistoriska Föreläsningar*, vedle toho redigoval v Kodani švédskou část časopisu *Nordisk Literatur-Tidende*. R. 1847 odebral se do Helsinků, kde si zřídil kněhstánek a uveřejňoval pamflety, jakož i časopis *Osterunda-Posten*, v němž rozšiřoval svou ideu o splnutí všech tří skandinávských národů. S. jest původcem značného počtu čistě literárních i politických brožur, z nichž některé uveřejnil pod pseudonymem Orvar Odd; taktéž napsal text k dílu *Scandinaviakt Portrætgalleri* (1847).

Sualetm Renkin, mechanik belgický, nar. se 29. led. 1845 v Jemeppe a † 29. čca 1908 v Bougivalu. Syn chudého tesaře řemeslo otcovo sám provozoval, až vynálezem hydrodynamického stroje Marlyakého jméno své proslavil. Když totiž Ludvík XIV. se Seiny voďu do Versailů vésti nařídil, světil baron Arnold de Ville řízení prací S-ovi, a ten sestavil u Marly stroj, jenž voďu na vrchol kopce Louvicienneského, 502 stopy nad řekou, vyzdvihoval. Práce ta započata r. 1875 a ukončena r. 1882. S. jest v kostele Bougivalském pochován; na kameně pokrývajícím hrob jeho vyryt jest nápis

svědčící jemu co „vynálezci stroje Marlyakého,“ až jiní Arnoldu de Ville čest tu přifkli, jako J. A. Leroi ve *Mémoires de la Société des sciences naturelles de Seine et Oise* (1880).

Suares Joseph Marie, znamenitý starožitník franc., nar. se 5. čca 1599 v Avinionu a † 7. pros. 1677 v Římě. Rodina jeho byla se r. 1530 ve Venaissinu usadila a zaujímala tam vysoké úřady. Studia svá konal v Avinionu, načež stav se doktorem dal se posvětit na kněžství. R. 1622 byl koadjutorem strýce svého Františka, slovutného theologa, při hl. chrámě. Posléze odevzdal mu kardinál Barberini knihovnu svou a papež Urban ředitelství ústavu Avinionského a titul římského patricia. S velikým nadšením bojoval proti kalvinismu a založil mnoho klášterů. R. 1666 vzdal se biskupství svého a odebral se do Říma, kde zastával úřad vikáře u Sv. Petra a doměního preláta. Z četných prací jeho jmenujeme: *De foraminibus lapidum in praeiis aedificiis* (Lyon 1652); *De vestitiis litteratis, sive quibus nomina interita sunt* (Vaison 1652); *De numismatis et nummis antiquis* (Romea 1658); *De tractata* (ib. 1667); *Diatribae II., quarum prima universalis historiae syntaxis, altera discessionum locorum et fluminum synonymicum exhibet* (Lyon 1652).

Suaui 1) Jean, malíř historických obrazů, nar. se v Toulouse r. 1758, kdež byl v malířství žákem Rivalsovým. První obraz jeho alegorický byl počten velkou cenou, a od té doby byl neustále umělecky činným. Z hlavních jeho děl jmenujeme *Pád andělů*, *Smrt dětí Niobingů*, *Hercules a Cacus*, *Lycharův pád do moře* a j. Posléze stal se profesorem malby na centrální škole Haute-Garonneské, když akademie Toulonská zrušena byla, a † r. 1836. — **2)** Pierre Theodore S., syn předešlého, taktéž malíř histor. obrazů, byl žákem Davidovým v Paříži. Vynamenal se obrazy veliké ceny a velikých rozměrů, z nichž zejména uvádíme: *Františka Saleského*, *Navštívení P. Marie*, *Sv. Dominika před P. Marit*, *Křtíl na Křtí*, *Smrt Filopimenovu*. Mnohé chrámy v jižní Francii chovají obrazy poslé se štětcem tohoto umělce.

Succateri Jan, dvorský stavitel polský, květl ku konci XVI. století a Hdil mezi jin. stavbu kostela a kláštera kamaldulenského u Bělan blíže Krakova.

Suckov (Succov) 1) Simon Gabriel, nar. se 19. března 1721 ve Zvěříně a † 16. dub. 1786 v Erlankách. Byl prof. filosofie a od r. 1765 prof. mathem. a fysiky na universitě tamtéž. Napsal mnoho filosofického a mathematického, a obzvláště zajímavé jest pojednání o logaritmu x s logaritmu $x+1$ a $x-1$ vypočítaného. — **2)** Lorens Joh. Daniel S., bratr předešlého, narozen 19. ún. 1732 ve Zvěříně a zemř. 16. srp. 1801 v Jeně. Byl rok prof. mathem. na gymnasiu v Hamburku a pak prof. mathem. a fysiky na universitě v Jeně. Sepsal *Erste Gründe der bürgerl. Baukunst* (Jena 1798); *Entwurf einer Naturlehre* (1761 a druhé vyd. 1762); *Die Ursache der Ebbe und Fluth* (1766 a 1782); *Die Kameralwissenschaften nach dem Grundriss von Darjes* (1767); *Erste Gründe der Kriegsbaukunst* (Frankfurt a Lipsko 1769); *Entwurf einer fys. Scheidekunst* (Jena 1769); *Briefe an das schöne Geschlecht über Gegenstände aus dem Reiche der Natur* (Jena 1770); *Einleitung in die Forstwissenschaft* (1775).

Sudlička s Borovnice, staročeská rodina rytířská, jenž se psala dle tvrže Borovnice v Hradecku a byla stejného původu s rodinou Amchů s Borovnice (v. t.), s nimiž užívala také stejného erbů. V XV. stol. drželi S kové statek Petrovice (v Čásl.), jež Jan S. obdržel od Petra Janovského

ležející k nejzdařilejším: *Pád andělův* dle Rubense, *Vyjednání míru Münsterského* dle Terburga a *Cityj parkmistrov* dle Th. de Keysera. *Mů.*

Süssmilch Jan Petr, zakladatel politické arithmetiky, nar. se r. 1707 v Berlíně, studoval v Halle a Janě s počátku práva, pak medicínu a konečně bohosloví; byl na to nějaký čas polním kasatelem, posléze probostem, a † jako vrchní konsistoriální rada v Berlíně r. 1767. Jako spisovatel proslul svým svlátním pojednáním mosaické nauky o stvoření světa, pak spisem *Die göttliche Ordnung in der Veränderung des menschlichen Geschlechts aus der Geburt, dem Tode und der Fortpflanzung desselben* (3 sv. v Berlíně 1740, 3. vyd. 1776), v němž položil základ důležité v státu porovnávací statistice co se týče úmrtnosti, porodů a j.

Sůl v chemii v Soli v hl. díle.

Suleau Francois-Louis, pamfletista francouzský, nar. se 1757 v Granvilliersu a byl zavražděn v Paříži 10. srp. 1792. Vystudoval v Amiensu stal se advokátem královské rady (1784), kterouž hodnost však r. 1787 prodal, aby podniknouti mohl cestu do St. Dominga. Navštívil rozličné státy severní Ameriky navrátil se r. 1789 do Paříže, kde revoluce již byla započala. Dnové Rijnoví učinili zde s něho obnivého zastavatele autority královské. Nespokojiv se vydáním několika brošurek odebral se do Pikardie, aby městskou radu Amienskou pro své zásady získal. Byl však vyřazen aby opustil město, a neuposlechnuv v pevnosti uvězněn, posléze však do Conciergie dopraven, ale po čtyřměsíčním vězení zase propuštěn. Nyní teprv započal činnost velmi rozsáhlou, zvláště v časopisech aristokratických, a podnikl zároveň krutý boj proti pamfletistům revoluce, s jakýmsi svlátním salibem slost národa proti sobě vzbuzuje. Když však již snamenal, že vše Bourbonů je stracena, snášel se Danton a Robespiera získati pro konstituci anglickou. Z rána 10. srp. 1792 odebral se v kroji národní obrany do Tuillerií, kam ho departement jeho byl poslal. Byl však poznán a uvězněn. S velikým pokřikem žádal lid aby mu byl vydán, a marně snažila se posádka národní obrany, aby útok lidu odrazila. S. údajně se bránil, brso však pod ranami mrtv sklesl. Mrtvola jeho byla na náměstí Vendomské hozena a hlava na pice odsečena. Ze spisů jeho jmenujeme: *Un petit mot a Louis XVI., sur les crimes de ses vertus, par un ami des trois ordres* (Paris 1789); *Projet d'adresse a l'Assemblée nationale* (Amiens 1789); *Fidelissimas Picardorum genti ou Tudors, Picard, et Louis est dans les fers* (Amiens 1789); *Première interrogatoire de M. Suleau* (Paris 1790); *Les Pâques de M. Suleau* (ib. 1790); *Nouvelle conspiration de M. Suleau* (ib. 1790); *Le réveil de M. Suleau, suivi du prospectus du journal politique que le public lui demande* (1791); *Journal de M. Suleau* (1791—1792).

Sulma Pavel, rytec ruský, květl na počátku tohoto století; od něho pocházejí rytiny ke Keisarově *Slovenské mytologii*. *Mů.*

Sunka, s rusk., nábojnice, ránečnice, fr. *cartouche*, něm. *Patrontasche*, sebránka obyčejně kožená, v níž vojín své patrony s sebou nosí. Každý pěšák mívá za nynějších dob dvě s-ky zavěšené na opasu kolem těla, jednu před sebou, kterou, jsou-li patrony s ní vystříleny, na sad posouvne, a druhou, v sadu zavěšenou, nahradí. Jesdci mají jen po jedné sadě *sunk*, přes rameno na femenu zavěšené. S. vojína pěšího jest na 30—40 ostrých nábojů sázisena, tak, že voják v poli 60—80 patron (na nejvř) při sobě mívá. *Čský.*

Summanus (myth.), božství původu sabinského,

ctěné jakožto bůh nočního nebe a úkasů nebeských. Arvalští bratři obětovali k jeho oti černá jahňata. Na círou maximu stál chrám jemu zasvěcený. *Kř.*

Sundellin Karl Heinrich Wilhelm, nar. se 1791 v Berlíně a † 1834. Byl napřed lékárníkem, studoval pak od r. 1824 medicínu, a stal se r. 1830 profesorem med. a 1833 med. radou v Posnanech. Sepaal: *Anleitung sur medicinischem Anwendung der Elektrizität und des Galvanismus* (Berl. 1822); *Handbuch der speciel. Heilmittellehre* (1825, 1833); *Handbuch der allgemeinen und speciel. Krankheitsdiagnostik* (1826); *Pathologie und Therapie der Krankheiten* (1826); *Taschenbuch der ärztl. Rezeptirkunst* (1828); *Äerztlicher Rath für Musiktreibende* (1831); *Handbuch der Diagnostik* (Magdeb. 1833); *Das Krankenznamen* (Berl. 1833).

Sunder Lukas v. Kranach Lukas

Sundevall Karel Jakub, švédský přírodopysťec, nar. se 22. Hj. 1801 v Hoegstadtu, ukončil svoje studia na universitě v Lundu, kde se stal doktorem filosofie, napsav před tím monografi *Genera arenoidesum Sueciae* (v Lundu 1823). Na to processoval Švédsko a odebral se r. 1827 do Vých. Indie. Po svém návratu stal se doktorem lékařství a ředitelem přírodovědeckého musea v Lundu. S. jest členem mnohých učených společností, rytířem švéd. řádu polární hvězdy a důstojníkem ř. čestné legie. Mezi jeho vědeckými spisy zasluhuje největšího pověimnutí jeho popisání švédských pavouků v časop. akademie věd v Štokholmu (1829, 1831, 1832) a jeho spis *Conspectus arachnidum* (v Sundu 1833).

Sundt Eilert Lund, norský spisovatel, nar. ve Farsundě r. 1817, stud. theologii a byl nějaký čas učitelem v kánici v Christianii; r. 1848 konal nákladem veřejné cestu po zemí, aby vyšetřil tuláctví jakož i poměry nejnižších tříd společenských. Jakožto výsledek této cesty vydal r. 1850 správu o tuláctvu (*Beretning om Fante-aller Landstrygerfolket*), kteráž způsobila, že povoleny jsou veřejné prostředky, aby se títo lidé zachránili od skásky a získali nklechitějšímú společnostiému životu. Pomocí tou vydal r. 1859 pokračování této správy, a konav rozličné další cesty a badání na tomto poli uveřejnil pak více důležitých a zajímavých pojednání v témž oboru, jako: *O smrtelnosti v Norech* (1855); *O manželství v Norech* (1855); *O stavu mravnosti v Norech* (1857); *O stavu sřidmosti* (1859). Co vydavatel časopisu *Frihet lidu* (*Folkvænnem*) podal více zajímavých obrázků s domácího života sešského, o způsobu stavby, a p. *Mů.*

Sunesönerne, Sunovci, slavná skandinávská rodina, kvetla ve XII. a XIII. století. Sune Ebbesön († 1186) prý se sdčastnil se svými bratřenci Absalonem a Esbernem Snarem mnohých válečných tažení. Měl několik synů, s nichžto někteří prosluli v církevním i státním oboru. Jeden s nich, Anders Sunesön, konal studia svá v Paříži, kdež pak i měl přednášky theologické, jsa na slovo vzat svou učeností. Navrátil se do své vlasti stal se kancléřem krále Knuta VI. a proboštem Boeskindským, a byl r. 1194 poslán do Říma v záležitosti rozvedení sestry královny, Francouzské královny Ingeborgy. Roku 1201 následoval svého přítele Absalona v důstojenství arcibiskupa Lundského, a rok na to korunoval krále Valdemara v tamější katedrále. Se třemi jinými biskupy doprovázel roku 1219 krále v jeho válečném tažení do Estonaka. Postížen máloemocností nesléčtitelnou vsadl se roku 1222 svého důstojenství a šil pak na ostrově Ise v Šonech až do své smrti 24. čna 1228. Proslul latinským překladem zákoníka šonského a církevním právem; jeho *Hezašmeron* (posud netištěn) jest

(též lat. jax), kteréž v rukopise použil Hoidtfeldt, a kteráž teprve posději (1658) byla vydána. S. zemřel r. 1584. *Mu.*

Svatá rodina nasyvají se v malířství obrasy, na nichž představeni *Panna Maria, Ježíšek a sv. Josef*; někdy i *sv. Jan Křtěl* co *hořík*, a *sv. Anna* co *babička Ježíškova*, i jiní svatí ve společnosti oněch tří hlavních osob. *Mu.*

Svatoňovice (*Schwandorf*), ves a před časů samostatný statek v rak. Slezsku v okresu Vítkovském (kníž. Opavak.), leží mli severozáp. od Vítkova v údolí při hranicích moravských, a má okolo 80 stavení, filiální kostel a školu; oby. jest německé. S. náležely v první polovici XV. stol. co manský statek rytířské rodině Košířů z Litultovic, od nichž s polovici sousední vsi Krucburku přešly na Dětocha z Šonvaldu, jemuž kníže Arnošt r. 1440 zbožl to s manství propustil. Dětochův syn, též Dětoch, prodal 1494 S. i s půl Krucburkem, jakož i náležité mu též blízké vsi Těchanovice (*Zschendorf*) staré i nové k dříně po smrti své Hynčíkovi Birkovi z Násilí. Od Birků dostalo se celé toto zboží p. Bernartovi z Vrba, kterýž je ok. 1520 prodal Anně Bsenčovně z Markvartovic, manželce Petra Greissneckera z Greissnecku, hofrychtýře biskupství Olomúckého. Od této koupil je set Jan Planknar z Kynšperka, který 1542 polovici Krucburka, až dosud k S. cům náležejší, postoupil Janovi Stochovi z Kounice na Moravici, držitelé druhé polovice téže vsi, S. pak i Těchanovice spojil s panstvím svým Víkšteinským. Při konečném roskuskování panství tohoto ok. 1671 přišly S. k statku Meleckému.

Svatost (*Sanctitas*), titul, při ústním i písemním oslovení v katolické církvi latinské nyní dávány výhradně Římskému papeži, ve východní církvi řecké též patriarchům (*Ἀρχιεπίσκοποι*), a sice nejen oekumenickému v Konstantinopoli, alebrž i druhým, anozu toho užívalo se jindy o každém biskupu; ano sami papežové Římsi ten titul jiným biskupům dávali, ku pf. Řehoř I. (590—604) píše Leandroví biskupu Sevillakému: „*Sanctitatis tuas accipio epistolum*.“ Papeži Římskému název ten vyhražen jest od VII. stol. — Ve východní slovanské církvi jak nejdneoceně „pravoslavně“ tak i Římem sjednoceně zni ten titul Csařhímecno, (Svjatějšestvo), a dává se „pravoslavným“ patriarchům (též vládní „řídící synodě“ Petrohradské), i Římskému papeži. Ostatně obdobný tomu název čestný Csařhí Oten (Svatý Otec) ve slovanské východní církvi v obyčejí jest při duchovních osobách vůbec, též při kněši, částečně na biblickém základě. V. *Skutk. apoštol.* 9, 13, 32; *k Řím.* 1, 7; *I. Kor.* 1, 2; *Efes.* 4, 12; *Zalm* 105 (106), 16. *Dcha.*

Svěchín s Paumberka v. s Paumberka v hl. díle.

Světlik s Ksesu (Gsesu), šlechtická rodina slezská, počlá s knížectví Ratiborského a Opolského. Jan S. připomíná se v listinách k r. 1448, a 1494 byl Sigmund S. hejtmánem biskupa Vratislavského na Otmachově (v kníž. Niském). Na začátku XVII. stol. přicházejí Karel S. z Ka. a strýcové jeho, bratři Sigmund na Burkendorfu, Jiří st. na Velkých Kuncicích (v Nissku) a Křištof; tento poslednějši nabyl koupí větší části statku Sosnovského (v kníž. Krňovsk.), kteréž zboží po něm držel syn Volf Arnošt. Tento, jsa ženat s Kateřinou Liehnovskou z Votic, měl účastenství ve spouře stavovské r. 1618—20, pročež byl potažen k odpořádání, nicméně však podržel zboží své Sosnovské, kteréž teprv posději prodal. Zanechal syny Karla Albrechta, Volfa Děťicha a Jiřího Gottfrieda,

z nichž Volf s manželkou Kateřinou Laryškou z Načeslavic dvůr svobodný na předměstí v Hranicích (v Mor.) dostal. Okolo téhož času připomínají se Šové z Ka. i v Čechách, totiž Václav Vilém a Hanibal Sigmund, synové někdy Jiřího; tento odjel s cla. nejvyšším Serbonim do císařích zemí, odkudž se již nevrátil. Václav † 1634, jmenovav dědicem Jana Václava Grysla z Gryslan, JM. královské panství Brandýsk., Benátsk., Lyssk. a Přerovak. hejtmána, s nimž se 1637 Oldřich Felix S. z Ka. ve vsi Lubně bydlící, tuším třetí bratr dotčených Václava a Hanibala Š-ův, o Václavovo dědictví soudil. Tento Oldřich † 1640, byv ženat nejprve s Marianou Šturmovnou z Hranic, potom s Mandalenou, ros. Slanskou z Doubravice, podruhé provd. Šeltovou. Zanechal syna Jana Sigmunda. Ok. 1737 byla Marie Angela Š-ovna abatýši kláštera panenského sv. Kláry v Opavě, kdež Františka Š-ovna 24. Hj. 1781 svobodná, majíc stáří svého 74 let, zemřela. I v klášteře panenském v Ratiboři u sv. Duchy živa byla téhož času co jeptiška Marie Johana (původně Helena Cecilie) Š-ovna z Ka., kteráž tam † 23. dub. 1778.

Sviták (Svitáček) z Landšteina, rodina šlechtická, větev starožitných pánů z Landšteina s kmene Vítkoviců, pšlíc se dle hradu téhož jména v Budějovicu a užívajíc — zároveň s jinými pány z L. — v erbu bílé růže v poli červeném. Prapocem větve této byl, jak se podobá, Mikuláš Svitáček z L., syn Vítky z L., který v druhé čtvrti XV. stol. držel zboží manské Kněžoves, k němuž do spolku r. 1454 přijal jmenovaného otce, pak bratra svého. Týž stál pevně k straně kališnické, a byl s času králů Jiřího a Vladislava II. (1468—84) nejvyšším písařem král. Čes. a r. 1469 a násl. také maršálkem dvoru král., a mival věbec v tehdejších bších veřejných platné účastenství. Na začátku XVI. stol. žil Adam na Tuchorazi, Mikuláš na Krašově a Vilém bratři Š-ové z L. (synové nebo potomci Mikulášovi), jež čteme tolikrát v tit. s r. 1534. R. 1532 prodal Adam S. zboží své Kladruby, Běloušický, Biakupice a dvůr v Kojčích Vojtěchovi z Pernšteina, a r. 1536 společně s bratrem Vilémem ves Košíř Mikulášovi Šorfovi, sousedu Pražskému. Mikuláš S., nejstarší z bratří těchto, byl mešitím zemřel bezdětek (1540 ?), načež přešlo zboží jeho Krašov na bratra Viléma S. a. Poněvadě nedlouho na to také Adam S. smrti sešel, vložil Vilém S. r. 1542 jako poručník nezletilých dětí právě jmenovaného bratra svého Adama hrad Tuchoraz s přeloučenstvím k jich ruce, a ves Košíře k ruce Mikuláše Šorfa znovu do deak. Vilém S. sňatavil s manželky své Barbory Mladotky ze Šolopisk syna Viléma ml. S. a. Tento seděl na Soani, Krašově a Tuchorazi, byl JMC. radou a přisedlím soudu komorního, přicházi často na sněmích a připomíná se v tit. s roku 1572 a 1589 mezi osobami stavu panenského; r. 1590 prodal zboží Tuchorazské Ferdinandovi Renspergovi s R. a zemřel sáhy na začátku XVII. stol. bezdětek, jsa poslední mužský potomek starožitného rodu svého, a věbec pánů z Landšteina. *Ra.*

Svitkovský ze Skudel, erbovní rodina v XVI. a XVII. stol. v Čechách východních usedlá, jejímž prapocem se jmenuje Burian S., který s první čtvrti XVI. stol. buďto se narodil v Skudlích u Přelouče, buďto tam držel dvůr a grunty, a potom byl v službě pánů z Pernšteina na Pardubicích, a to již okolo r. 1525; bylť písařem pojezdňm a důchodním, pak porybným s polezným, a ku konci života svého (okolo roku 1564) po smrti hejtmána Zdenka Bořka s Poličan vedl nějaký čas společně s Bohušem Sedlňovským vrchní správu celého pan-

nám směr uveřejnil r. 1870 a věnoval Viktoru Hugo-
vi valstnou bádu: *Ode on the proclamation of the*
French Republic. Jeho politický a filosofický radi-
kismus, spojený s vysokým nadáním lyrickým, činí
s-a velmi podobným Viktoru Hugo-
vi, s nimž i to má společné, že vidíme jazykem anglickým jako
tento jazykem francouzským. Jako bystrý kritik a
dovedný prosaista osvědčil se S. ve svém díle *Wil-*
liam Blake, a critical essay (1868) a v duchaplném
spise *Under the microscope* (1872), v němž hájí sebe
a přítele svého Rossettiho před výtkou, že skládají
„smyslnou“ školu básníků.

Sydow, Theodor Emil von, slavný geograf,
nar. se 15. čce 1812 ve Freibergu, studoval gym-
nasium v Erfurtu a vstoupil r. 1830 jako lieutenant
do vojska, odbyl divisijskou školu. R. 1838 stal se
učitelem zeměpisu a válečnictví při škole 8. divise
a věnoval se od r. 1835 výhradně studiu geogra-
fičtým. R. 1843 stal se členem vojenské akademické
komise v Berlíně, byl od r. 1849 učitelem prince
Albrechta a přednášel na Berlínské škole vojenské
od r. 1855. Toho roku odebral se do Gothy, aby
se tam účastnil podniků Partheových, a počal tam
vydávati svoje dříve známé *Jahresberichte über*
den kartographischen Standpunkt Europa's. R. 1860
vrátil se do Berlína, stal se majorem v genetickém
štábu a přednášel opět na vojenské akademii. Roku
1866 bylo mu svěřeno řízení nově zříšeného geogra-
ficko-statistického oddělení v gener. štábu. Z prací
jeho jmenujeme: *Mapa Durina a Haru* (v Gothě
1840); *Metodický příruční atlas pro studium věde-*
ckého zeměpisu (tamt. 4. vyd. 1867) a *Školní atlas*
velmi rozšířený (r. 1871 již 23 vydání). Mimo to
sepsal S. *Grundriss der allgemeinen Geographie* (tamt.
1862) a *Übersicht der wichtigsten Karten Europa's*
(v Berlíně 1864).

Sylberg Bedřich, slovatný filolog něm., nar.
se 1836 ve Wetzlaru a † 16. ún. 1896 v Heidel-
bergu. Studoval velmi pilně na rozličných univer-
zitách, též v Jeně feč s literaturou řeckou, stal se
ředitelem školy Lichenské a později Neuhauské.
Od r. 1861 počal na vydávaní tiskárny Weesha ve
Frankfurtě vydávati sbírku spisů klasických, za kterou
co do textu i komentářů výtečnou práci landhrabě
Hesenský ho roční penzí odměnil. Pak následovala:
Grammatica graeca (Frankf. 1860); *Aristotelis opera*
(ib. 1867); *Scriptores romanae historiae minores* (ib.
1864); *Epicae Patrum gnomaes* (ib. 1861); *Andreas*
Cretensis Commentaria in Apocalypsim (Heidelberg
1862); *Etymologicum magnum* (ib. 1864); *Theognidis*,
Phocylidis, *Pythagoras*, *Solonia aliorumque poemata*
(Frankf. 1867); *Catalogus codicum graecorum biblio-*
thecae palatinae a j.

Syllabus (v. hl. d.). Nynější papež Pius IX.
vydal 8. pros. 1864 okružní list (encykliku) všem
katolickým biskupům o „náhubných bludích a ná-
hledech naší doby,“ připojiv k němu soustavný se-
znam (*Syllabus*) 80 takových vět (thesí), jež byl sám
již dříve v aloukách konsistoriálních, v encyklikách
a jiných pastýřských listech „apoštolskou svou mocí“
savrhl. Rozděleny jsou na deset skupenin podle
obsahu svého, totiž: o pantheismu, naturalismu a
absolutním rationalismu (1—7); o mírném rationalismu
(8—14); o indiferentismu a latitudinarismu (15—18);
o socialismu, komunismu, o tajných spolecích, bibli-
ckých společnostech, a spolecích liberálního kněž-
stva; o církvi a jejích právech (19—28); o občan-
ské společnosti vůbec a jejím poměru k církvi svláště
(29—55); o přirozené a křesťanské mravouce (56
—64); o křesťanském manželství (65—71); o svě-
tském panství papeže (72—76); o svobodě svědomí
a moderní vzdělanosti (77—80). Nepodává se tu

ovšem žádné jejích vyvrácení, nýbrž cituje se jen
taková these, a odkazuje se udáním data a zadá-
teckého slova k otázkám promluvaným a listům papež-
ským, v nichž dříve již byla savržena. Jeť sice
pravda, že v skutku mnohé náhledy buď nepra-
vdivé nebo příliš příkré v s-u temto se odsuzují,
o nichž není více ve vědě ani ve víře sporu a s jichž
odmítnutím každý úd církve souhlasí, ku př. o Bohu,
duši atd. Avšak jsou tam také náhledy, jež ne-
stranně posouzeny neobstávají nejen ničeho
savadného, nýbrž jsou vřácenou výmožeností novější
doby nad středním věkem, a tudíž přísného onoho
odsouzení nikterak nezasluhovaly ve s-u, svláště
v odstavci V. o církvi, v VI. o státu, v VIII. o
manželství, v IX. o světské vládě papeže, v X. o
svobodě náboženské, o smíru pokroku, vzdělanosti
a svobody s církvi atd. Také historická studia roz-
suzují se tu v poslední instanci, ku př. 23, 28, o
papežích, sněmích, o rostruče východní atd., a nejen
vedle nich filosofické problémy (ku př. Güntherovy)
se odsuzují, nýbrž také věci, jež nijakě do víry ne-
patří. V jiných větech zase lze pozorovati, že se
hledí zachovati nebo rozšířiti jich odsouzením jen
právoemocnost církevní hierarchie, jaká byla v mi-
nulé době na njmu požadavků a právům novověké
vědy, pokroku vzdělanosti a občanské i náboženské
svobody. Vůbec pak se všemu tomu dává rouche do-
gmatická, jakoby to bylo skutečné učení Kristovo
nebo s něho nutně vyplývalo, a jakoby papež ro-
hodovati mohl a směl ve všech oborech vědění a hi-
vota lidského (Sr. čl. Neomylnost papežská).
Taktěž velmi nepřifodná jest vůbec stylistická forma
s-u tohoto, jelikož spojuje a majednou odsuzuje
mnohé věci, jež nijak k sobě nepatří a přísně od
sebe dříve odděliti se měly; ano často se s nich
odvznují výsledky, jež sice na jedna částku these
té se hodí, ale na druhou nepřifodně se rozširují,
ku př. 23, 26. Jindy zase pronášejí se všeobecné
věty, anižby se připomenulo svláštěních okolností,
jež srovna tu výminku dělají, ku př. o majetku cír-
kevním (26), o právé státním v církevních věcech
(41) atd. Právě proto byla nejasná tato díkce thesí
těchto také přifodná, že vyšly o nich zcela sobě
odporné výklady, jimiž někteří chtěli je veskra sa-
stávati, jiní pak je zcela savrhovali. Při tom svol-
lena ještě místa velmi nepřifodná, ne-li až křiklavá
díkce, obvyklá sice v takových případech u Římské
kurie, ale nyní již urážlivá, an jí moderní vřd-
laný svět již odvklí, jako když se mluví o „nesty-
datých a klamavých lidech, o lhářích, podvodní-
cích, sločinech“ atd., čímž trpí didaktická stránka
i soudní vážnost takového censurního spisu pa-
pežského, an tím nejen že se věc nezvrátí a zena-
praví, ale zastavatele její spíše rozhořčuje. Odtud
také dá se vysvětliti onen všeobecný odpor, s nimž
se encyklika tato potkala hned s počátku u biskupů
i u vlád křesťanských. Zajména Francie statečně
hájlila se proti přijetí jejímu; ba i tamější biskupové,
svláště Pařížský Darboy a Orleanský Dupanloup
rozhodně agitovali proti jejímu vydání. Když však
neuposlechnuto v Římě žádné rady, oval se ostře
proti ní bývalý ministr kultu a tehdejší prezident
státní rady Rouland dne 14. března 1865 ráanou
fečí v senátě francouzském, ukazuje na obsah a
účel její, a na možné škodlivé s toho následky, na-
čech zapovězeno oblažovati ji a kasatelnu i v biskup-
ských listech, jelikož prý čelí proti organickým
dlánkům Francie. Biskupové francouzští přiflali ji
sice přes konečně, ale v smyslu svém vlastním t. j.
mírném, ač výklad jejích se v Římě zcela nelíbil.
Než učení mních Gratry nedal se tím uchlácholiti
v opozici své proti ní. Zatím statečný Montale-
-

některé také co dobře vycvičený zpěvák. Množství operních textů přeložil na jazyk maď. z němčiny, italštiny a francieiny, a složil též hudbu k národně-lánu kusu Szigligetovu *A székéti Katona* (Zbšh). Co herec vynikal zejména ve vyšší komice a zemřel v ún. 1851.

Szlávy Josef, uherský státník, nar. se v březnu 1818 v Rábu, byl přijat do Teresiánské akademie ve Vídni, kde se zejména oddal studiím hornickým, začal studoval na hornické akademii v Štátnici. První veřejný úřad zastával u báňského úřadu v Oravici, odkudž přišel k uher. dvorní komoře do Vídne, a odtud byl povolán r. 1847 za sekretáře k uherské komoře do Budína. Po sestoupení se prvního uherského ministerstva stal se též S. jedním z jeho členů, a na podzim r. 1848 odevzdal mu Kossuth správu bání Oravických. Když pak císařští Oravici obsadili, odebral se S. do Debrecína, vrátil se tam ale zase na rokas Kossuthův, jakmile ji byli císařští po Bémových vítězstvích v Sedmihradeku opu-

stili. Z Oravice chtěl S. po bitvě Világošské (v srp. 1849) prohnouti do cisiny, dolehavé prosby obyvatelstva tamějšího však jej přiměly k tomu, že v městě setrval. Krátký čas na to byl S. od vojenakého soudu v Temešváru odsouzen k pětiletému tuhému vězení, leč již po dvouleté vazbě v Olomouci byla mu udělena milost. Vrátil se do Uher zdržoval se života veřejného, a teprv r. 1861, kdy uherské místodržitelství znovu střízeno bylo, přijal v něm úřad místodržitelského rady. R. 1865 byl zvolen za vrchního šupana Biharské stolice, a vstoupil po zřízení uherského kabinetu r. 1867 jako státní sekretář do ministerstva nitra; zároveň byl zvolen v Congrádské šupě do uher. sněmu. R. 1869 a 1872 zastupoval na též sněmu jeden voleb. okres města Prešpurku. V čer. 1870 byl povolán S. do kabinetu Andrassyova za ministra orby, obchodu a průmyslu, setrval v též úřadě za předsedy Lónyayho, a povolán jest po odstoupení tohoto 1. pros. 1872 sám v čelo uherského kabinetu.

zůstaly, a odkáсал r. 1612 velkové aboků rozu, nemaje dědiců přirozených, manželce Žofii, roz. Ryzenské. V tehdejších přiběhích politických a jednáních stavovských a pro své služby věrné obdržel od králů Vladislava II. a Luďvika rosičské milosti a zboží manská. R. 1584 připomíná se tamtéž Jiřík Š. na Pteni, jehož potomci drželi zboží to ještě na začátku XVII. stol., a to jmenovitě Vilém Š. (od r. 1589) s Annou Martinkovskou s Roseče. V čas války 30leté šil na Moravě Jan Jakub Š., který přiběhy a strasti, kterých se byl v tehdejších běsích válečných dožil, sám vypsal (1645). V druhé polovici téhož století připomíná se ještě mezi členy šlechty Opavské a Krňovské (1659) Křištof Š., jenž jest poslední nám známý potomek starokříné rodiny této.

Šarvátka. V článku tomto (v hl. díle) směř slovo bitka, a přidej: srv. Bitka, Bitva a Seč.

Šavel s Vlkové, vládycká rodina, květila v Otčích v XV. a XVI. stol. V erb u nosila rodina tato štít modrý, v němž halus žlutá s větvičkou o třech listech po každé straně vzhůru postavená, a nad helmem tuž halus. Za krále Vladislava II. připomíná se panos Š. s VI., který držel platy v Charvatčech, pro něž r. 1482 pohnala jej Ofka s Petrovic k soudu. R. 1518 čteme Jana Š. s VI. při městě Lounech, který času toho s jinými panosí a vládykami byl v rozepři s obcí tamní, a přeháňal ještě r. 1527. V tituláři s r. 1584 připomínají se Martin, Mikuláš Petr a Jan Š. ově s VI. Roku 1542 vložili Mikuláš a Sigmund bratři Š. ově ves svou Charvatce znovu do desk, a tytéž čteme ještě v tit. s r. 1556. V tit. s r. 1572 připomíná se Sigmund Š., syn nebo jinak přibuzný výše jmenovaného Sigmunda Š. a. Druhdy a to na začátku XVII. stol. bylo viděti v chrámu Páně sv. Víta na hradě Pražském náhrobek Martina Š. s VI., o němž však kromě toho, že prý byl úkladně savražden, nemáme zpráv širších. Později nečiní se více zmínky o rodině této ani v tituláři aniž v jiných registrech šlechtických, a podobá se, že již v XVII. stol. vymřela.

Šavle, fr. sabre, něm. Säbel, druh nahé, bodosečné neb jen sečné zbraně, skládající se z čepele, jílice (Gefäße) s dráždem (rukověti, Griff) a odrážkou (Parierstange), u některých, jmenovitě u jídy, také s košem místo odrážky, nástitcem svaným. Rosenzavíme š. pro jezdce, pěšáky, sákopníky a četnictvo jídné i pěší. Š. jezdecká jest 32" dlouhá, s čepelem 1 1/2" širokým a poněkud oblým, chrání se pochvou (nožnou) s ocelové žesti a váží 44—45 lotů. Š. pěšácká jest jen 26" dlouhá, 1 1/4" široká, též oblá, s pochvou koženou. Končí této i jezdecké š. dolem i hřbetem ostře bývá nabroušeno. Š. sákopnická (Pioniersäbel) sluje sekáč (v. t.). Š. jezdeckého četníka jest podobná š. h. jezdecké, četníka pěšího š. h. pěšáka řadového. K žermu máme š. bodosečné, sekouny, sejšče (v. t.) svané.

Šebek František (v. hl. d.) byl r. 1871 s Plsku přesezen za profesora na gymnasium v Jindřichově Hradci, kdež + 12. led. 1878 v 42. roce věku svého. Z jeho překladu Homerovy *Iliady* vyšly již první čtyry spěvy tiskem.

Šebelo Václav, akademický malíř v Plsku, okřalil (1868) památnosti král. hradu Píseckého, pops. a vyzbr. v Pam. arch. V. 307.

Šebenát s Herrnfelsu, rodina patricijská, která květila v XVII. a XVIII. stol. v městě Táboře; užívala prý již v XVI. stol. erb a titule vládyckého, jsouc prý téhož původu s Hřebenáři s Hřebenou, avšak nemohla toho důvodně prokázat. Ku

konci XVII. stol. přibyl do Tábora Jakub Hřebenát, později Š. svaný, jako výběrčí posudného, oženiv se nabyl r. 1688 práva městského tamtéž a vsat jest potom do širší rady městské; byv tu 40 let výběrčím ungeltu a 13 let starším a konsulentem obecním semfel v 74. roce věku svého r. 1729. Syn jeho Jan Antonín Š., nar. v Táboře r. 1689, vzdělal se v umění literárním na universitě Pražské, vstoupil tolikéž do služby veřejné a spravoval po otci svém 9 let místo výběrčího, pak 8 let kontrolora krajské kasy kontribuční; r. 1712 přijat jest tolikéž do rady městské a r. 1727 stal se předsedím komise hospodářské; držel dům a grunty šosovní jakož i c. kr. poštu v Táboře, byl hejtmanem městské garnisony tamtéž a vynalцем městským v rosičských případech zněmoucích, obecních a jiných; jmenovitě byl r. 1723 vyalán ke korunovací csaře Karla VI. za krále Českého, vítal jej ředí lat. při jeho příchodu do Tábora, a staral se po škráte o ubytování a vychování dvora cí. v městě tom. Jan Ant. Š. byl muž nemálo nábožný, učiniv rosičnou nadání milosrdná a založiv jmenovitě s manželkou svou Eufrosinou kapli sv. Vavřince v kostele Klokotákém; při tom byl muž vzdělaný, rosičafný a o dobré a početné roditi své upřímně pečlivý, pročež požíval lásky svých spoluobčanů i přisných svých představených. Pro své služby platné a své šlechtné zachování byl také majestátem cí. Karla VI., vydaným ve Vídni 19. list. 1787, povýšen do stavu šlechtického s titulem s Herrnfelsu a erbem takto vypsáným: Štít rozpoltěný, v jehož pravé bílé polovici na trávníčku zeleném půl orlice černé, v levé pak červené polovici na stříbrné skále tři listy jetelových a nad helmem dvě černých křidel rostažených se spatřuje. Setřav 60 let v povinnostech obecních a byv 25 let vrchním hospodářem městským čili primasem, semfel r. 1773 a pohřben jest v kryptě bývalého kláštera Tábořského. O dětech jeho nemáme širší vědomosti, a připomínáme toliko, že poslední potomek rodiny této po přelici byla r. 1865 semfelá vdova po někdy gub. radovi Karlovi Neumannovi.

Šeber Václav, řezbář v Turnově žijící, kdež sobě i velikou řezbářskou dílnu na práce kostelní zařídil. Osobil svými pracemi námeč Hrubo-Rohozský, kostely v Turnově (oltář sv. Cyrila a Metoděje v Mariánském chrámě), v Poličce (dva stranní oltáře), v Chrástavě (chrám sv. Vavřince) a v Osenicích u Libáně.

Šembera 1) Jan, nar. 26. kv. 1784 ve Vysokém Mýtě, duchovní správce Šopotský blíž Chotěboře. Studovav v Praze navštěvoval pilně čtení prof. Nejedlého, a salibiv si tu četinu složil a vydal tiskem některé básně české k přiležitostem. Na byl jistě památností tím, že byl poslední promovaný bakalář plesem svatých na vysokých školách Pražských. + ve Vysokém Mýtě 2. kv. 1857. — 2) Josef Š., bratr před. (v. hl. d.) + 8. srp. 1866. — 3) Vratislav Kasimír Š. (v. hl. d.) jest v poslední době hlavním spolupracovníkem německostaváckého listu *Tagblatt* ve Vídni a pokládá se všeobecně za pisatele článků *Intime Briefe aus Prag*, ve Vídeňské *Montagerevue* posud vycházejících a kydajících nestorodným způsobem hanu nejen na jednotlivé české politiky a literáty, nýbrž shusta i na celou národní věc českou.

Šeršník Leopold Jan, profesor, nar. se 3. bř. 1747 v Těšíně, kdež byl jeho otec Jan Antonín tehdy městským syndikem a později c. k. městským administrátorem. Ukončiv gymnasiální studia v rodném městě a filosofická na vysokých školách v Olomouci, vstoupil tamže r. 1764 do jezuitického řádu,

Hinterberger herausgegebenen chemischen quantitativem Analyse. K tisku chystá *Anfangsgründe der Algebra*, pak nové vydání Salomonovy algebry pro realky, do níž tyto nové tři partie vložil: *Konvergenz und Divergenz der unendlichen Reihen, Grundlehren der Wahrscheinlichkeitsrechnung, a Das Wichtigste über die arithmetischen Reihen höherer Ordnung.* Velmi plně badá v theorii tónových soustav, a chystá o ní mezi jiným článek do *Čas. čes. math.* Českým jazykem psal do četných, hlavně pedagogických časopisů pod šifrou J.-oký (Jedovnický) neb Z.-mil (Zpěvomil) neb (xys). Ve Vídni platí Š. za jednoho z nejslavnějších profesorů matematiky, a je v tomto ohledu silou velmi hledanou. Tak on to byl, jenž na vyší vzdělávací škole pro dívky, výrobním spolkem Vídeňských paní zřísené, vyučování dívek mathematice (arithmetice, algebře, geometrii a geometrickému kreslení) první v Rakousku zavedl; on to byl, jenž po návrhu ryt. s. Arnetého, prezidenta výboru pro vydrkování průmyslových škol ve Vídni, Hsni průmyslové dívčí školy svěřeno bylo; on to byl, jenž tuto jen „na zkoušku“ zřísenou školu tak zvelebil, že smíšený výbor i druhou průmyslovou a zároveň kupeckou školu pro dívky v okrese Leopoldově zříditi se usnešl, již 20. Hj. 1872 v přítomnosti ministrů vyučování a obchodu do rukou Š.-ových odevzal. — Vedle učence a pedagoga nacházíme v Š.-ovi také upřímného Čecha a lidumila. Když r. 1858 na realce Gumpendorfské, kde Š. profesorem byl, první průmyslová škola pro německé učně zřísená byla a Š. blahodárnost tohoto ústavu se své vlastní zkušenosti srazil, podal roku 1860 Vídeňské obchodní komoře pamětní spis, ve kterém stav českých učňů ve Vídni vylíčil za zřízení českého oddělení na průmyslové škole Gumpendorfské ve způsobě přípravný neb opakovací školy žádal. Přáemní odpověď, již obchodní komora jeho žádost krátce samčila, chová dosud u sebe P. Vurm v Olomouci. Vídeňské noviny pak odpověděly na tuto žádost Š.-ovu známým u nich způsobem. Když posléž Vídeňští vlastenci, kteří v poměru k svému počtu a svým prostředkům již dávno nějakou aspoň školu českou měli, k tomuto účelu sbírky po Čechách a Moravě saváděti se jali, objasnil Š. tuto věc článkem v *Posla z Prahy: Máme-li posílati učně do Vídne a máme-li sbírat a posílati peníze na jakési školy ve Vídni.* Štědrým podporováním téměř všech literárních a vzdělávacích spolků v Čechách a na Moravě stojí Š. hned vedle Bílky. Zvláště na Moravě, zejména ve svém rodišti a v okolí, získal si veliké zásluhy již se svých studijních let o povznesení národního ducha a osvěty hlavně skládáním a podporováním knihoven. Ze pak r. 1872 pro Jedovnický kostel, jenž s okolních osad hojně navštěvován býval, prkennou rozkladací podlahu na svou zřídil, svědčí o jeho lidumilnosti také v tomto směru. — 2) Otakar Josef Š., proslulý český virtuos na housle, nar. 28. bř. 1852 v Horažďovicích, kde jeho otec byl učitelem, od kteréhož on prvního literárního a hudebního vzdělání nabyl. Odbyv nižší gymnasium na Starém městě v Praze vstoupil r. 1866 do Pražské konservatoře, kterýž ústav celé čtyry roky s největším prospěchem navštěvoval, tak že pak co koncertní mistr na Mozartem v Salepurku ustanoven byl. Tam byl pátého roku valice chvalně činným, dával v oné době tři veřejné koncerty v Praze s nejlepšími výsledkem, jakož i dne 16. bř. 1878 ve Vídni, kde pravý triumf slavil. Uspořádav ještě více koncertů v některých městech v Čechách, byl se Salepurku 1. dub. 1873 povolán za ředitele orchestru k národnímu divadlu v Praze, v kterémž postavení národ

od tohoto valenadaného mladého umělce všim právem mnoho očekávati můžeme. *Uk.*

Šik, bojovný š., válečný š., fr. *ordre de bataille*, něm. *Schlachtorangung*, jest ve válečnictví ono postavení armády, jež vojenské sástupy po rozvrhu vojevůdovu besprostředně před počátem potyku s nepřitelem saují. Jak třeba vojenské sástupy a jednotlivé zbraně šikovati, jak ve všeobecných hlavních případech oddělení vojsková vůbec stavovati, aby nejbhitěji a súpna dostály svému úkolu, tomu nás učí nauka o šikování, šili taktika theoretická (*reine Taktik*). Nauka tato udává pravidla o rozstředění armády na menší časti, na prapory, divise a baterie, a ustanovuje, jaké posice tyto taktické jediny mají saujíati, a které s nich mají státi v šíře rosvit (*entwikelte Linie*), které v proudech (kolonách) nebo v řadách ještě semknutějších (v masách), nebo které v pořadu rospitleném (*serretrante Gefechtsordnung*). — V čas míru š.-em bitevním, *ordre de bataille*, jmenujeme rozložení vojska vůbec v jistých posádkách, jehož jednotlivá větší oddělení, pluky, brigády, divise, mezi sebou v jakémž taktickém styku a spojení se nacházejí. *Čekj.*

Šindel s Eberharce, rodina patricijská, kvetla v XVI. a XVII. století v Čechách a na Moravě, užívajíc již za času králů Jagelonce titule s Eberharce a erbů tohoto: Štítu s hůry dolů rospitleného, jehož pravá strana červená a levá bílá, a nad tím helm, na němž klečí mnich v bílé kápi, drže v levé ruce slatou berlu biskupskou a pravou maje vzhůru jako k požehnání zdviženou. V první polovici XVI. stol. připomínají se v městech Pražských Jan Linhart a Volf bratři Š.-ové s Eb., jenž času toho k erbů a titulu svému, od předků zděděnému, přijali přátely své Kašpara Pítrase a Jakuba Dornkrečla, kteréžto přijetí král Ferdinand I. majestátem daným na hr. Praž. v den sv. 8 králů 1542 potvrdil. R. 1550 a násl. sloužil při kr. komoře české Mikuláš Š. s E., týž byl posléž sekretářem komory té; r. 1561 držel dvory kmetci v Butovicích a koupil nad to tři dvory v Kosoři od kláštera Zbraslavského; všechny tyto grundy a dvory sfejmarčil téhož ještě roku sa dva dvory v Komořanech k hradu Karlsteinskému náležiti. Času toho přebývali Š.-ové také v Klatovech, kdež se narodil Pavel Š., kterýž byl posléž prokurátorem při soudech zemských a přicháel také v tit. s r. 1589, v němž čteme tolikéž Aleše, Lazara a Mikuláše Š.-y s Eb., pak Sigmunda Š.-a na Loučicích. Nadepsaný Pavel Š. připomíná se ještě na začátku XVII. stol. mezi prokurátory zemskými (r. 1606), a býval také voleben od tehdejších básníků a učenců, jichž byl nevšedním přisnivcem. — Š.-ové kvetli času toho také na Moravě v Jihlasku, v Čechách pak připomínají se ještě v druhé polovici XVII. stol., jmenovitě byl 12. září 1662 Jan Daniel Š. s Eb. přijat do stavu rytířského král. Čas. Podobá se však, že rodina ta zanikla v Čechách i na Moravě v minulém století. *Ra.*

Šiaka s Cejnova, vsácná rodina patricijská, která kvetla v XVI. a XVII. stol. v Litoměřicích, kdež držela grundy šosovní a úřady obecni; v erbů užívala štítu dvěma štrychy na příd přepásaného, a v tom lva vzhůru postaveného. V první čtvrti XVI. stol. žil tam Šimon (Šimeček) Š., radní a bohatý měšťan v Litom., sa něhož počal se tam stavěti dům radní. V druhé polovici XVI. stol. připomíná se rodina ta velmi zhusta v knihách Litoměřických, a to: Jiří Š. (r. 1572—1603), Matáš Š. (1570—1620) a Jiří Š. (1579—1630), syn předešlého, kterýž byl někdy primátorem Litom., při

Šnobl z Choustníka nad Jordánem, rodina patricijská druhdy v m. Táboře v Čechách uselá; v první polovici XVI. stol. připomíná se mezi sousedy Táborakými Tomáš Š., který semf. r. 1555 sůstavil syny Jana a Adama Š. Adam Š. semf. r. 1560 bezdětek, načež držel Jan Š. veškeré okolí r. 1560 bezdětek; tžj měl za manželku Dorotu s Smyslova a byl v službě pánů z Rožmberka. Pro své služby platěn obdařen jest k přímělvě p. Petra Voka s Rožmberka majestátům cís. Rudolfa II., jehož datum ve středu po sv. Ondřeji r. 1578, erbem a titulem s Choustníka nad Jordánem, kterýžto erb se vypisuje takto: Štít červené barvy, přes kterýž jde na přič štýřech žlutý a pod ním jeden a nad ním druhý lev bílý s rozšívenými ústy a jasykem vypláštěm, pravou tlapu vshůr dráček, k pravé straně krácející a nad helmem tři péra pítrsova, a to žluté, červené a bílé se spatřují. Jan Š. byl i s dědicí svými na sněmu přijat do stavu rytířského a učinil t. r. přisněmí k stavu tomu. S nadepsanou manželkou svou spodilil toliko dceru Elišbětu, provdanou Pátkovou, kterážto r. 1609 svým kšátem odkásl druh v Táboře na předměstí, jenž slove „nad Jordánem.“ Nemaje sám dědiců mužských, a chtěje aby erb a titul nadepsaný se zachoval, přijal Jan Š. ještě za živnosti přítěle svého Šimona Šilhánka, souseda a primatora v Novém Kolíně k erbua titulu svému,

dnohlasně na tom, že jej kortesům navrhne. Setva však došla správa tato do Tuillerií, opřel se proti této kandidatuře ministr vévoda Gramont způsobem až vášnivým, načež se princ Leopold 12. čce kandidatury vzdal, „aby snad podřízená otázka rodu ná nevadila podobně k nějaké válce.“ Když však i přes to válka francouzsko-německá vypukla, ohlásilo Š. svou neutralitu. Nyní obrátil se Prim znovu na vévodu Amadea, a tento přijal konečně 2. list korunu Španělskou. Formální volba jeho byla vykonána 18. list. v kortesích, kde obdržel 191 hlasů, 63 hlasovalo pro republiku a 25 pro Montpensiera. Deputace 24 kortesů odebrala se na to, majíc v čele předsedu Zorilla, do Italie, a v paláci Pitti ve Florencii byly podepsány dne 4. pros. listiny, jimiž Amadeus nabízenou mu korunou definitivně přijal. Civilní lista králova byla ustanovena na 24 mil., a korunního prince na 2 miliony reálů. V nejbližších dnech na to padl předseda ministerstva Prim za obět politickému fanatismu, byv 27. pros. na vyhlásku potěšen, následkem čehož 30. pros. 1870 zemřel. Téhož dne vstoupil nový král u Karthagany na půdu španělskou, přibyl 2. led. 1871 do Madridu a přisahal na ústavu, načež se ustavující kortesové rozešli. Nového krále, jenž se psal „Amadeus I. a Boží milosti a s vůle lidu“ usnaly všechny mocnosti bez meškání. Dne 12. dub. 1871 bylo příměří mezi Š-kem a jehoamer. republikami Čili, Peru, Bolivií a Ecuadorem ve Washingtonu na další tři léta prodlouženo, a počalo se vyjednávat o mír, čímž vsájemný obchod mezi těmito zeměmi znovu ožil. Vláda Amadeova byla krátká a nikterak šťastná provázena. Na trůn přinesl s sebou mladý pavovník nejlepších vůlí a šlechtnou snahu, nebylo mu však jako cizinci dopřáno zapustiti v novém království trvalé kořeny; nejlepších rádců, jakého by se mu bylo dostalo, totiž Prim, sešel smrti ještě dříve než král do Madridu přibyl, knížectvo a vysoká šlechta nebyla Savojskému princovi přisniva, a ani bývalá strana republikánská nejvíce žádnou ochotu amfiliti se s novým stavem věcí, neboť brzy po příchodu králova učinil Castelar v kortesích návrh, aby volba králova byla s neplatnou prohlášena a aby zřízena byla republika. Při tom nebraly ani nepokoje Karlistů na severu ani agitace republikánů na jihu žádného konce, ať stál u vesla vlády Serrano nebo Zorrilla, Malcampo nebo Sagasta (vytíšťalo se na dvouletého panovníka Amadeova neméně než osm různých ministerstev). Královy snahy, častým cestováním po zemi se učiniti populárním, nevedly též k žádnému cíli. Zmáhající se anarchie v zemi, které ani nejpotřebnější snaha králova přitř učiniti nedovedla, jakož i atentát učiněný dne 18. čce 1872 na královské manželce příměří konečně Amadea k tomu, že se zřekl slavně pro sebe i pro svého dědice trůnu španělského a opustil 14. ún. 1873 Madrid. Na to sestoupil se senát a kongres v jeden národní konvent, aby se radil o nejbližších potřebách země. Poděkování se Amadeovo bylo beze všeho dalšího rozmyšlení přijato, a 16. ún. 1873 byla prohlášena španělská republika. Vše, co bylo dnes „královské“, stalo se přes noc „republikánským“, a vojsko šlo do boje právě tak ochotně pro republiku, jako dříve pro království. Do konce bř. byly vypsané volby nových ústavních kortesů, jímž bylo hlavně rozhodnuto o otázce, má-li se státi Š. republikou federativní čili unitární. Nejrohodnější republikáni jsou pro utvoření federace, kdežto nejkrasnější levice, bývalí to monarchisté, pro sjednocení republiku hlasy svoje posouvají. Ministerští krise jsou v mladé republice ještě častějšími zjevem, než jakým byly v monarchii. Téměř při

každé krizi ministeraké bývá v ministerstvě radikálů, a převaha republikánů roste, tak že by mohla forma státní konečně přece dospěti k republice federativní, v níž by byli tito spolkoví státové: Galicie, Kastilie-Leon, Burgos a Navarou a zemí Basků, Aragonie, Katalonie, Valencie a Balearskými ostrovy, Nová Kastilie, Estremadura, pobřežní Andalusie, středosemská Andalusie, mimo to stát Kuba, stát Portorico a ostrovy Filipinské. Prosatím mají vladci Š-ka Figueras, předseda vlády, Castelar, ministr zahraničních věcí, Cordova (poseději Acosta) ministr války — hlavně s povstaleci karlistickými plné ruce práce, a v tom jsou radikálové i republikáni svorní. Předešlým byl v kortesích přijat na rychlo nový branný zákon, prohlášený již 23. ún., jímž se dosavadní konskripce a losování zrušilo a na jich místo sávedno bylo dobrovolné se přihlašování k vojsku. Kdo dobrovolně do vojska vstupuje, musí býti více 19 a méně 40 let star. Taktéž povolilo národní shromáždění vládě proti Karlistům mimořádný kredit 100 milionů, aby mohla vysbrojiti 100.000 dobrovolníků a obsaditi jimi Katalonii, Navaru a země Basků. O prospěchu Karlistů podporují sobě téměř všechny veřejné správy, též není známé, je-li Don Carlos na španělské půdě čili nic. Válka občanská v největších rozměrech hrozí suboržnému Š-ku den co den více, neboť roty Karlistů, bojující pro trůn a oltář a těkající se přímému poškození papežovu, nesnaží žádných ohledů, páli vesnice, boří stanice železniční a přepadají barbarským způsobem i vlaky, vyvíjející vozy kde mohou a koleji. Generál Pavin marně se posud vynasnažuje všemi silami, aby uchránil před Karlisty dopravu na severní dráze. Zejména prosula v poslední době svým nekřesťanským řáděním rota řádu Santa-Cruzského. K těmto anarchickým poměrům druzí se ještě jiné neblahé sjevy, jako krise v špan. dělostřelctvu, která savdala besprostřední pohrdku ku poděkování se králově, a dosavad není ukončena; 82 plukovníků a 40 podplukovníků vystoupilo se služby, a v době největšího nebesepí stála semě téměř bes dělostřelctva. Tohoto zhoubného rozkladu ve vojěště poukivá v příhodné chvíli internacionála Londýnská a vymílá své agenty do Š-ka, kde se jim nejen v městech, nýbrž i po venkově (zejména v Estremadure) podařilo získati hojně živly přístupné snahám sociálně komunistickým. V Malase chopilo se v posledních dnech 8000 mužů zbraně, jedině následkem onoho revolučního pudu, jenž se jeví vždy v přechodních dobách nějakého státu, a též na mnohých jiných místech utvořily se revoluční junty, zejména v provincii Murcii, kde sesadily staré obecní úřady. Podobná junta zrušila v Moratale o své vlastní moci monopol tabákový a dekretovala rozdělení církve od státu, což ihned místnímu faráři osnámiti dala; v jiných místech smocnily se tyto junty docela vlády obecní, zrušily daň potravin a veškeré obecní dávky a p. Takový obras rezervnosti a politických i sociálních vášní přivádí mimo volně na myšlenku, zdali se nestane Madrid po přikladu Paříže s r. 1871 dnes neb zítra jevištěm druhých krvavých orgií, jež tam komunistická příhra našeho století připravuje. Jedinou zárukou spofádanější budoucnosti jsou ústavní kortesové, na jejichž moudrosti, energii a svornosti jest, aby semí pořádek a pokoj opět posnenáhl byl sjednán.

Španhel Vilém, pilný a svědomitý překladatel s charvátštiny a polštiny na český jazyk, narodil se dne 24. led. 1838 s českých rodičů v německé osadě Hlase na Rychnovsku. Obyv si r. 1850 čarčí školu v Láberci, roku 1854 nižší gymnasium v Rychnově, r. 1855 pátou třídu gymnasiální v Hradci

Dalmacie, s Majnů, Pulova a Braide bylo, nalezal se též kapitán Marko Janović, hlavní přívrženec a pomocník Š-ův. Ten sřejmě shromážděným pověděl, že Š. M. je pravým carem Petrem III., udávaje, že jež sná s doby, když s vládkou Vasilijem ještě v Moskvě dlel. Na toto vyjádření přidali se hned nahije Katunská, Rječka a Črnička k straně Š-ově, a sám vládyka Sava s básně před vlastními poddanými pospíšil k Š-ovi, uznávaje jej za pána svého. To rozhodlo. Moc Š-ova rostla všudehde, ačkoliv se dosud na černohorském území nenalezal. Svými provoláními, jimiž vždy jen k míru a k svornosti národ vybízel, sjednal si veliký vliv nejen na Černé Hoře, ale i u poddaných republiky Benátské a horských plemen albanických. Na konci r. 1767 přišel Š. konečně do Cetinje a posadí do Njeguše, kdež častá shromáždění lidu svolával a svůj vliv na něj utvrzoval. Turci, vidouce jak Š. nejen na Černohorci ale i na vůkolní plamena působí, a vědouce dále, že následky z toho jim prospěšnými býti nemohou, požádali od Černé Hory vydání Š-a, ačkoliv předobře napřed věděli, že žádost ta vyplněna nebude. Nevyplnění požadavku toho vzato za příčinu k válce, a 24. srp. 1768 vpadlo 67.000 Turků do Černé Hory; avšak jen malá část toho vojska vrátila se zase zpět. Š. strávil po dobytém nad Turky vítězství 9 měsíců v Gradjanech. Když r. 1769 válka mezi Ruskem a Tureckem vypukla, dal Š. v Černé Hoře rozšiřovati pověst, že se ta válka jen s tím účelem vede, by mu bylo sjednáno území od Skadru po Dubrovník v náhradu za stracený ruský trůn. Prospěch ruský vyžadoval toho, aby v této válce Černohorci nečinnými neůstali, a proto byl kníže Dolgoruki na Černou Horu vyslán, aby Černohorce k válce s Turky přiměl, a vedle toho i Š-a, o němž se i na Rusi vědělo, neškodným učinil. Dolgoruki přibyl 11. srp. 1769 do Ornice a svolal do Cetinje velké shromáždění starších, které se 17. srp. odbyvalo. Zde přečetl Dolgoruki Černohorcům listy cařice Kateřiny II., v nichž tato na Černohorcích žádala, aby se sbraně proti Turkům uchopili a samozvance Š-a zapudili. Š. se byl ještě před příchodem ruského posla uchýlil do Gradjan; odtud byl na žádost Dolgorukiho do Cetinje přivezen, a zde při zavedeném s ním výslechu vysnal se, že pochází s plamena Rajčevićů v Dalmacii, a že se nikdy na Černohorciho před celým shromážděním s láhve vyhlášen, který jej dal pít s od Rusů stíci, připomenuv, že rozsudek nad Š-em od samé cařice vynošen bude. Bezohledné vystupování Dolgorukiho a přísané nakládání se Š-em vyvolalo na Černé Hoře nespokojenost, která ruské záležitosti velmi škoditi mohla. Okolnost ta, a potom, že se ruské loďstvo na pobřeží dalmatském neobjevovalo, přimělo Dolgorukiho konečně k tomu, že začal na odchod s Černé Hory pomýšlet, a vida že národ k Š-ovi velikou přichylnost chová, odevdal tomu zpět vládu, sanechav mu i všechen válečný materiál s Ruskem na Černou Horu přivešený vedle značné sumy hotových peněz pod zásvakem, že Ruskou věrně sloužiti bude; nato sestoupil 24. Hji, večer do přímořského městyse Janu a odplul odtud druhého dne do Jakynu. Nyní ujal se Š. slinou rukou vlády, a začal mnohé opravy v zemi saváděti. Nejprve ustanovil dvanáct soudců, kteří měli v plemelech domácí spory souditi, začal stavěti silnice v zemi, a an i sám k obtížení této práci ruku přikládal, stalo se, že byl při trháni skály těžce poraněn a o srak přišel. Takovým jednáním přibývalo Š-ovi vášnosti a lásky v národě. Od ruského dvora, s kterým v nepřetržitém spojení stál, dostávalo se Černé Hoře všemožných podpor. Také

Dubrovčané, Benáťčané posílaly Černé Hoře bohaté dary, chtějice se takto prostřednictvím Š-a Ruskou zachovati. Š. dbal toho, aby se častá shromáždění lidu odbyvala, kdež se vždy o potřebách země rokovalo. K nařízení jeho bylo povšechné obyvatelstvo Černé Hory sešteno, poprvé sajisté co Černá Hora stála. Tím chtěl sjístiti, na jak velikou moc vojskenskou může počítati v případě války s Tureckem. Měsitím co Ruskou válku s Tureckem vedlo (1770—71), chystal se Š. k rozhodným činům. V list. 1772 přibyl na Černou Horu Savič Barjanović s listy cařice Kateřiny II. Š. svolav skupitinu dal listy přečísti, jež byly toho obsahu, že jest vůli cařice, aby Š. faktickým pohlavarem Černé Hory uznán byl. Svolání skupitiny následovalo, načež Š. začal ještě důležitěji na savádění pořádku a oprav v zemi pracovati. Necháváje se od místa k místu v nočních dopravních, přesvědčoval se osobně o účinku savádních nových ustanovení. V září r. 1778 přibyl do Ornice, a ubytořav se v klášteře Sv. Nikoli byl zde 22. září od svého sluhu úkladně savražděn. Nešťastná událost ta způsobila mezi obyvatelstvem Černé Hory velké pohnutí, a počátku nechťli mnozí důsazné té správe věřiti, a když konečně pravdivost její sjížitna byla, nastal všeobecný zármutek na Černé Hoře. Tělo Š-ovo pochováno v kostele klášterním. O příčině vraždy neví se dosud nic jistého; někteří mají za to, že byl aluha, který vraždu vykonával, od paši Skaderského podplacen. R. 1774 vyskytnul se na Černé Hoře následovník Š-ův v osobě Štěpána z Zanovače. Sbírku písemných památek s archivem Benátského k Š-u M. lému se vstahujících vydal Simo Ljublić nákladem srbské učené společnosti v Bělehradě 1870 (*Spomenici o Šćepanu Malom*).

82.

Štitník, maď. *Csetnek*, výsadní horní městyse uher. v župě Gemerské, má kostel katol. a luter. a 2600 obyv., kteří se živí dílem orbou dílem prací v báních na železo a měď. V XVI. a XVII. stol. utrpěl mnoho ve válkách tureckých a domácích rozbrojích. Jmenovitě dal r. 1582 František Bebek odvesti odtud se starodávního kostela (nyn. luter.) ohromný svon a peníze z něho rasiti.

Štolba 1) František, prof. lučby na král. semské polytechnice české a řídící prof. na první sladovnické škole v Praze, narodil se 24. bř. 1839 v Králově Hradci, kdež jeho otec František byl úředníkem c. k. krajského úřadu. Prvního vzdělání dostalo se mu v rodném městě, kdež do osmého roku navštěvoval školy hlavní. Po přesezení otec c. k. gubernium do Prahy pokračoval zde ve svých studiích a dospěl až k první latinské, načež po opětém přesezení otcově do Plzně tamtéž v návštěvě dotčených škol s tím ale rozdílem pokračoval, že tam navštěvoval nižší realku. R. 1858 odebral se Š. do Prahy, by navštěvoval c. k. vyšší realku německou, načež se r. 1856 věnoval na polytechnickém ústavu Pražském hlavně studiu chemických a přírodovědeckých předmětů, a sice s takovým úspěchem, že mu po ukončení studií bylo uděleno místo stipendiaty v laboratorii prof. Ballinga (1860). V této době počal Š. první vědecké práce v rozličných odborných časopisech uveřejňovati, a zabýval se hlavně lučbou analytickou a lučebními rozbory. Byv r. 1862 od semské výbory jmenován asistentem knihovny při technice, vedal se tohoto postavení 9. Hji. 1863, by mohl s úspěchem pokračovati v pracích v laboratorii. Po odstoupení do výslužby býv. asistenta lučby byl Š. jmenován asistentem lučby všeobecné a technické u prof. Ballinga a brzy na to znalcem u c. k. finančního úřadu. Do této doby padá zároveň jeho jmenování za učitele

r. 1872 na Šmíchově stálé divadlo, na kterémž se pod jeho vedením denně hry odhývali, a sice v nimě v domě „Eggenbergově“ a v letě ve svlátní, Š-dou samým sbudované areně.

Švanstie s Střebka, stará rodina patricijská, která se připomíná v městě Plaku již v XV. stol., posději pak dostalo se jí erbu a titule a v XVII. stol. tolikéž stavu šlechtického. Roku 1459 čteme v městských knihách Píseckých Matěje řečeného Š., sladovníka tamtéž, r. 1480—1494 Martina Š., r. 1510—1584 Jana Š. a r. 1600—1619 Sigmunda Š. s St. byl času svého v městě Plaku na slovo brany; bylť muž vudšlaný, rozsáhlý a bohatý, dřev mimo jiné grunty svlátně také dvůr Švantlovský; mívál tolikéž účastenství v tehdejších bédách veřejných, dřev delší čas úřad primasa čili hospodě městského na sobě, a byl v přátelákém spojení s tehdejšími muži učenými. Nejstarší syn jeho Sigmund ml. Š. stal se r. 1595 bakalářem sv. umění na učení Pražském, sepal některé básně lat. a semřev r. 1614 oplakávan jest v truchlospěvích souvěkých kolegů a mistrů školy Písecké a jiných; dva mladší synové Fridrich a Viktorin Sigmund studovali a vudšlali se tolikéž důkladně v umění literárním. Sigmund st. Š. padl 30. září 1630 v boji při dobývání Plaku skrze hrab. Bukvoje s jinými sousedy Píseckými. Výše psaný dvůr Švantlovský držel napotom nějaký čas Viktorin Š., bratr Sigmundův, který byl tolikéž r. 1623—1625 konšelem v Plaku. Nejmladší syn Sigmundův Viktorin Sigmund Š. byl posději v službě při král. úřadě berničním v Čechách a pro své služby platně obdržel toho p. č. Ferdinandovi II., že povýšen jest, majetkům daným v Vídní 4. srp. 1634, do stavu šlechtického a způsob rytířský — při čemž přirozený erb jeho jest rozhojnan takto, aby užíval štítu rozpoltěného, jehož horní polovice bílé a dolní modré barvy a u jehož spodku pahrbek zelený, s nahož vyniká polovice jednorozce bílého se stlým rohem, nohami předními jako v skoku na pravo obráceného a nad helmem mezi dvěma křídlyma týž jednorozec se spatřuje — a aby se i napotom psával se Střebka. Dvůr Švantlovský koupila posději obec Písecká od rodiny Švantlovské, která věděla ještě v minulém století v m. Táboře, kdež r. 1772 žil Jan Š. s St., syndikus městský.

Re.

se Švarcenberky Friedrich Jan Nep. Josef (v. hl. d. str. 204) † 7. bř. 1863 v Vídní.

Švarcer Augustin, ředitel a prof. přirodních věd a technologie na král. české vyšší hospodářské a hospodářsko-průmyslové škole v Táboře, nar. se 13. čce 1833 ve Voticích, studoval na c. k. novoměstském gymnasiu Pražském, a odbyv tam skoušku maturitní s vysnamenaním poslouchal v letech 1853—56 na vysokých školách Pražských přednášky na fakultě filosofické. Zkoušky státní s matematiky a fysiky pro vyšší gymnasia podstoupil v Prase a pro vyšší realky ve Vídni, hodnost doktora filosofie nabyl v Prase. Suploval od r. 1856—57 na novoměstském gymnasiu v Prase, r. 1857—58 na nižší realce v Ohornutově, v letech 1858—1860 na vyšší c. k. realce v Prase, v letech 1860—1863 byl učitelem na realce ve Vysokém Mýtě, r. 1863 od 1. H. byl povolán za prof. na obecné realné gymnasium v Táboře, kdež působil do r. 1867, načež na počátku školního r. 1868 byl ustanoven za prof. lušby a technologie na tamější hospodářské škole, kdež se stal r. 1869 místným ředitelem. O jeho pílí, svědomitosti a vytrvalosti svědčí ta okolnost, že vedle státní skoušky s matematiky a fysiky pro vyšší gymnasia a vyšší realky, vedle doktorátu filosofie

pedrebl se i skouškám se všech předmětů pro nižší realky, taktéž složil skoušky s lušby a technologie pro vyšší realky, by mohl udárně co prof. těchto předmětů na škole hospodářské působiti, též se snal v jazycích a literaturách francouzské a anglické. Psal vědecké a technologické články do rozličných časopisů vědeckých domácích a zahraničních, a do časop. císařské akademie věd ve Vídni, byl spolupracovníkem *Slovníka Naučného*, do něhož zasílal hlavně články s oboru technologie, dále *Průmyslník*, *Časopis cetrovernického*, *Kvasu* a j., napsal samostatné dílo: *Počítkové mechaniky a strojnictví*; články: *O světle*, *O škrobu*, *O luze a konopí* a j. menší spisy. Š. † dne 15. dub. 1873 v Táboře ochrnutím plie. V něm stratil národ horlivého vlastence, ústav hospodářský řádného učitele a studující mládež otcovského rádce a přítele.

Svédske (v. hl. d.). Statistika. Die úředních zpráv s r. 1869 obnáší veškerý povrch pevniny a ostrovů 785598 □ m. a povrch vod 68795 □ m., dohromady 802384 □ m. Koncem r. 1871 obnášel počet veškerého obyvatelstva 4,204,177. Délka veškerých železných dráh obnášela r. 1871: 246 semřp. mil. Co se týče vojenství přijíala Hláská rada r. 1873 zákon o všeobecné povinnosti branné a zrušila právo se od vojska vykupovati. Finance státní jsou posad ve velmi přitíženém stavu, přece však vykasuje rozpočet na rok 1873 již značný deficit. V něm jsou uvedena následující řádná vydání: civilní lista 1,417,000 Hláských dolarů, ministerstvo spravedlnosti 2,584,800, min. věd zahraničních 608,800, min. země obrany 10,618,680, min. námořnictví 4,166,300, min. nádra 8,607,700, min. financí 7,648,000, min. vyučování 5,716,200, penze a t. d. 1,530,130, celkem 42,837,100 Hš. dol. Mimo to jest v rozpočtu na týž rok ustanoveno 13,803,155 Hš. dol. na mimořádné výdaje, s kterých připadá na min. spravedlnosti 70,000, na vojsko posmaké 4,036,355, na loďstvo 1,778,900, na min. nádra 6,925,500, na min. financí 143,100, na veřejné vyučování 414,400, na penze atd. 443,000. Veškerá vydání na rok 1873 vypočítána jsou tudíž na 56,640,355. Přijmy jsou vypočítány celkem na 47,669,400 Hš. dol., tak že zbývá schodek 8,970,855 Hš. dol. — Dějiny. Od zřízení nového Hláského sněmu o dvou komorách (1866) uplynuly až do r. 1873 dvě tříleté sněmovní periody. První s obou komor má ráz konservativní, druhá pak jest složená se strany pokroku, a tím jest docleno, že se veškeré sněmovní práce vyřizují střílně k úplné spokojenosti vlády i lidu, a že jest navždy postavena jaksi hráz velikým přechmatům v oboru zákonodárství a zemské správy. Při vypuknutí války francouzsko-německé v čci 1870 prohlásila se sice vláda švédská zachovati nejpřísnější neutralitu, to však nebylo na náradu, že většina obyvatelstva jevila vřelé sympatie s Francií. Dne 18. září 1872 zemřel král Karel XV. (v. t. v dopl.) po krátké nemoci v Malmö, a poněvadž nenasadil řádných mužských dědiců, následoval po něm na trůn nejstarší jeho bratr Oskar Fridrich (nar. 21. led. 1829), jenž pod názvem Oskar II. dne 19. září na ústavu spojených království přišel.

Švelac Vilko (Vilém), spisovatel eharvátský (v. v hl. díle čl. Jihoslovanů str. 330 a), farář v Martinské Vsi v diocési Záhrabské, nar. v Křivčích 26. srp. 1825, † 14. list. 1871. Sepsal mnoho výborových prací obsahu bobesloveckého a hospodářského, jež zajímavým slobem prostonárodním vynikají.

Šlv.

Švik s Lukonos, starožitná rodina vládycká, kvěsla v Čechách již v XV. stol., přišlo se dle sídla Lukonos v Byčkovu, a dělila se napotom v ně-

na půdu švýc. překročících obnášel 85.000 mužů a 1100 koní s 202 děly. Francie saplátila za jich stravování Š-ku 15 milionů franků. Po uzavření míru mezi Francií a Německem počalo se opět pomýšlet na kýženou opravu spolkové ústavy. Komise svolená v pros. 1869 předložila své návrhy spolkovému shromáždění, jenž zasedalo od list. 1871 až do bř. 1872 v Bernu. Toto shromáždění předložilo konečně po dlouhých debatách 5. bř. celý návrh lidu buď ku schválení neb k savoržení. K hlasování byl ustanoven 12. kv. Nový návrh ústavy stál jako ústava s r. 1848 na starém stanovisku Š-ka jako státu spolkového, hleděl však kompetenci spolku proti jednotlivým kantonům rozšířiti, a zejména záležitosti společné od překážek, kladebných jim akusta osamotnělými zájmy jednotlivých kantonů, osvoboditi. Dle tétoho nového návrhu mělo se vojenství scentralisovati, svoboda obchodu a řemesel zabezpečiti, herry zakázati, podmínky usazování se cizinců v semi ulehčiti, svoboda vyznání i na nekřesťany rozšířiti, právo manželské státu podříditi a j. Mimo to měla býti rozšířena kompetence spolkového soudu, a lidu poskytnuto právo účastniti se přímo zákonodárství. Návrh tento byl 12. kv. 1872 tajným hlasováním 261.096 proti 255.585 hlasům od lidu savoržen. 18 kantonů a sice ultramontánní a francouzské: Lucern, Uri, Schwyz, Unterwalden, Zug, Appenzell, Grisonako, Wallis, Geneva, Freiburg, Waadt, Neuenburg a Tessin hlasovalo proti; 9 pak, a sice většinou uvědomělejší kantony severního Š-ka: Bern, Curieh, Glarus, Sv. Havel, Aargau, Šafhůza, Basilej, Solothurn a Thurgau pro návrh. Nepřítomná aliance mezi radikály franc. Š-ka (obávajícími se, že by přijetím revise byla dána větší možnost k jich germanisování) a ultramontány kantonů spátečnických nemůže míti dlouhé trvání, a proto lze ještě vždy očekávati, že navržená revise ústavy dříve neb později přece přijata bude. V nejnovější době stojí ve Š-ku v popředí politické situace boj občanové vlády proti dvěma katol. biskupům, totiž proti biskupovi Basilejskému se sídlem v Solothurnu, Lachatovi, a proti Genevskému biskupu Mermillodovi. Bezprostřední podnět k zakročení státní moci proti oběma těmto houževnatým přivřencům neomylnosti papežské savordal biskup

Lachat tím, že sesadil dva faráře proti dogmatu o neomylnosti se ospravil, z nichž jednoho liberální vláda kantonu Solothurnského se ujala. Podobně počínal si i Mermillod, a spor dospěl tak daleko, že spolková rada oba biskupy sesadila, se samě vypověděla a kněžím odporčím a sdráhajícím se ve smyslu vládních opatření jednati plat odňala. Boj tento, jehož hlubší kořeny hledati se musí ovšem spíše v spátečnickém proudu, jenž v celé římské církvi nastal, a v opírání se státní moci proti tomuto proudu, nežli v okamžitých nahodilých se okolnostech, není posud zcela urovnán, jest však příliž pravdě podobno, že švýcarská spolková vláda jej vykořistí ve svůj prospěch, aby spůsobiví jí celou ultramontánní stranu ve Š-ku citelnou porážku pro budoucnost v záležitostech týkajících se oprav spolkové ústavy se slabším protivníkem se potýkati mohla.

Šwejkowski Vojtěch Anselm, zasloužilý rektor Varšavské university a pedagog, nar. se 17. kv. 1778 ve vévodství Plockém, navštěvoval školy v Zomse a r. 1790 vstoupil do řádu piaristického. Získav si potřebného vědeckého vzdělání k učitelstvímu stavu, nastoupil učitelské místo v koleji Konarského ve Varšavě. Byv později přeložen do Zomsky účinkoval tam pět roků co učitel fyziky a matematiky. Pruské ministerstvo osvěty, usnavši jeho zásluhy o školství, povolalo jej do Berlína, by poznal stav škol tamějších. Š. kořistě z této okolnosti navštěvoval rozličné přednášky u mužů počívajících evropského jména. Vrátil se s bohatými vědomostmi a zkušenostmi, stal se prof. v Plocku, pak rektorem v Šejnách, odkud byl povolán za prof. na Varšavské lyceum. Když byla zřízena ve Varšavě universita, stal se Š. nejprve děkanem fakulty bohoslovecké, a později rektorem, jímž zůstal až do jejího zrušení, mimo to byl prof. pastorální theologie a církevního řecnictví, a potom prolatem kapitely Plocké. † ve Varšavě 5. srp. 1838. Z jeho spisů sluší uvést: *Uwagi nad wyższemi szkolami polskimi w porównaniu do niemieckich* (ve Varšavě 1808); *Mowa miana na obchodzie wroczystryj inauguracyj królewsko-warszawskiego uniwersytetu 14. Maja 1818* (tamtéž t. r.); *O smacjonach nad samoglostkami* (v Rozprawach i wnioskach o ortografii polskiej); *O igraczeniu i rozlaczaczeniu wyrazow* (tamtéž) a j.

válec francouzsko-německé, v kteréž byl přidělen k třetí německé armádě, vedené pruským korunním princem. V čele sboru svého bojoval T. statečně u Wörthu a u Beaumontu, posléž u Sedanu a u Orleansu. Po uzavření míru byl přitomen slavnostnímu vjezdu do Berlína a dítel 16. čce 1871 slavnostně vjezd bavorského vojska do Mnichova, kdež stál jako komandující generál 1. bav. sboru. Dne 18. září 1871 byl přitomen jako zástupce Bavorského krále při pohřbu krále Karla XV. v Štokholmu.

Taras s berlou, v. Válečná rohatina a srov. Voxová hračka.

Tatar slove v Otomanské HŘi rychlík, honce, čili kurýr vládní.

Tatarka, čapka, část oděvu hulanův, zejména rakouských, s dyňkou otevřeným na způsob polských konfederátek. Za okrasu t-ky slouží chňobol s černých kříží a mosazná rúška, znakovka. Čeky.

Taulier 1) Marc Joseph, franc. právník, nar. se r. 1806 v Grenoblu, studoval práva a stal se advokátem ve svém rodišti, posléž (1839) profesorem civilního práva. Sepsal po Francii velmi vážený dílo: *Théorie raisonnée du Code civil*. (6 sv. 1840—1844). Bratr jeho — 2) Henri Josef T., nar. 1808 v Grenoblu, oddal se s počátku též vědě právníké, posléž volil však povolání učitelské a sepsal *Histoire du Doupé* (1854).

Taurisci (srov. Šl. Noricum v hl. díle) byli obyvatelé hornatého západního Štyrka a Koruška (Korutanská), jižního Salopurka a severo-východního Tirolska. Dle Strabona vedli r. 48 př. Kr. společně s Boji válku s Dáky, v níž byli na hlavu poraženi. Obyčejně pokládají se za národ keltský; profesor Šembera však v *Záp. Slovanech* (str. 184—186, a *Přídavek* str. 8) má je za slovanské Tuřany, t. j. za horáky, od slova *tur*, slovancky a polsky *tuřin* = vrch, planina, s čehož Římané udělali Tauri, T., a Němci *die Tauer*.

Tausig Karel (v. hl. d.), výtečný pianista, od r. 1866 dvorní pianista krále Pruského, posléž císaře Německého, † 17. čce 1871 v Lipsku, kde prodíval na cestě do Švýcar, podniknuté k účeli tělesného se zotavení. Pohřben jest v Berlíně.

Taylor Frederic, angl. malíř, nar. se 30. dub. 1804 v Barham-Woodu v hrabství Hartfordském; proslul zejména jako malíř koňů, peš a výjevů se života loveckého. Z četných obrazů jeho, kteréž počal vystavovati na Pařížské výstavě r. 1855, vynikají *Honba na sokoly*, *Koně na pastvě*, *Honba na jelena* a j., jež jsou provedeny v akvarele.

Tačnice, *geseogenes Gewehr*, nazývá se na rozdíl od ručnice s hlavní hládkou (*glattes Gewehr*) ruční palná zbraň, jejíž hlaveň vnitř opatřena jest 4—6 úskými brázdami nebo rýhami (*Züge, Felder*), do nichž olověná kulka se vtěsná a tak u výstřelu jistěji směr dostane. Za našich dob, má-li ručnice jistěji střílet a cíl trefiti, má-li vůbec sloužit dokonale, třeba, aby vždy rýhami byla opatřena. Čeky.

Tegethoff 1) Vilém von (v. hl. d.) † 7. dub. 1871 ve Vídni po krátké nemoci, a mrtvola jeho byla pohřbena v Štyrském Hradci. — Bratr jeho 2) Albrecht von T. (nar. 1842), profesor při námoř. akademii v Rjece, † 21. čce 1871 v Štyrském Hradci; proslul jako matematik a hydrograf.

Teichel Jan, nar. 24. srp. 1761 v Jenkovic v Čáslavsku, vyvíčiv se v základech literárních ještě pod jesuity pokračoval v studiích svých v Praze, kde slyšel filosofii a theologii, tuto v tamním semináři generálním. Byv 21. září 1788 vysvěcen na kněze, pracoval na vinici Páně delší čas s výborným účinkem, posléž povolán za profesora na theol. ústav v Hradci Kr., stal se pak přisedlím

konsistoře, kanovníkem, a posléze správcem semináře a studia. theol. R. 1828 šel na odpočinek a šel na faře v Černilově, kdež † 2. bř. 1830. T. byl muž vzdělaný a osvěcený a při tom upřímný přítel národnosti české a důkladný znatel jazyka českého, ješ po všechna ta léta v důvěrném spojení se spisovateli a vlastenci v Čechách a na Moravě jižními (s Dobrovským, s br. Nejedlými, Jungmannem, A. Markem, Al. Pařískem, Kulíkem, Zieglerem, J. Nešklem, Sedláčkem, Kinským, Sychrou, Hyblem a j.), a pomáhal platně vzdělávání literatury domácí kupováním knih a časopisů a podporováním všelikých ústavů vlasteneckých, sčítav i v věci té trvalou památku po sobě tím, že v kšaftu svém učinil nadání 3200 zl. na stf. obnázefek k tomu konci, aby vycházející s něho úroky dávány byly každého roku profesorovi, který by na theol. ústavu Králohradeckém přednášel jazyk a literaturu českou. T. pokusil se v mladších letech tolikrát co spisovatel, přispívaje do časopisů některých, a přeložil také Plantovu veselohru *Poklad na jazyk český*, která byla také vytištěna v Hyblově *Hyloeu* r. 1821. Ra.

Teisingrovo divadlo. Thalie česká, byvši v letech 1812—1823 z Pražského divadla stavovského téměř naprosto vyloučena, nucena byla času toho hledati útulku na domácích čili ochotnických divadlech v Praze i na venku. Jedno z divadel takových bylo tak avané T. d. v Praze, již před r. 1820 v domě tehdejšího souseda Novoměstského Teisingra č. 1016 v ulici Dlážděbní zřízené; r. 1890 však tak valně rozšířené a upravené, že na něm i větší kusy, jako: *Blaník*, *Korutane v Čechách*, *Loupečníci* a j. bez velikých překážek sloužili ano okázale dávány byly. Divadlo toto zasluhuje, aby zachována byla paměť jeho v dějinách divadelnictví českého, ješto sluší je pokládati mezi nejlepši podobné ústavy ochotnické; neboť byly tu provozovány všechny lepší časy toho známé české kusy dramatické a to vůbec zdaleka od ochotníků vzdělaných, spůsobilých a jazyka českého dobře znalých. Divadlo to povstalo působením synů Teisingrových Jana a Václava, jimž u věci té byli radní a pomocní jiní ještě horliví činitelé Thalie české: Mirani, Haklík, Demartini, Utěšil, Klicpera V., Rehořové a j. Hráváno téměř každou neděli odpoledne, a to jenom český, při čemž provozovány tyto kusy: a) s Klicperových: *Bělouši*, *Hadrian s Římem*, *Blaník*, *Divotvorný klobouk*, *Dobré jitro*, *Lhář*, *Kytka*; b) se Štěpánkových: *Jaroslav*, *Korytán*, *Loupečníci na Chlumu*, *Fridolín*, *Sidonis*, *Čech a Němec*, *Faust II*, *Tlačeň*; c) s Chmelových: *Johana s Montfokonu*, *Beňovský*, *Následkové nevěrnosti*; d) od rozličných překladatelů: *Loupečníci* (Schille-roví), *Siretek a vrah a Rostřít*. — Jako herci působili Jan a Václav Teisingrové, Haklík, Mirani, Demartini, Klicpera, Rehořové, Havelkové, Utěšil, Mužíkové, Rejšl, Vávra, Malý, Reinwetter, a j.; s nich vedle synů Teisingrových Mirani a potom Utěšil byli jako správce a ředitelé podniknutí toho. Z hereček vystoupily tu: dámy Teisingrová, Musilová, Holečková, Perlová a paní Klicperová. Z herců vynikal svláště p. Utěšil, který dával vždy přední role, V. Klicpera (*Tadyš ve Lháři*, *Jakub v Dobrém jitru*, *Švamberk v Blaníku*, *Franc v Loupečnících*, *Marcel v Sirotku*, *Felsek ve Fridolíně*), Mirani (*Strnad v Div. klobouku*, *Jaroslav*, *Kust*, *Hugo v Sidonii*, *Franc v Loup.*), Rehoř (jako Felsek a Koliáš), Vávra (*Hadrian s Římem*); s dām proslula svláště paní Klicperová, která jako Zuzana ve *Lháři* a v podobných k tomu rolích byla téměř nedostizitelná. Čech a Němec dává tu několikráte,

a odtud na Minorku (118 kilom.); láno mezi Dardanely, Chiosem a Kandíí s odvětvím od Chiosu do Smyrny (833 kilom.). Láno vedoucí se Suesu do Indie bylo během času značně poroucháno, a na místě něho bylo vedeno nové láno sálivem Perským. Podmořské dráty tohoto velkolepého evropsko-indického telegrafu dělí se ve čtyry oddíly a sice: první část jeho sahá od nejsevernějšího výběžku Perského sálivu až k Buširu (378 kilom.), odtud pak až k předhoří Mussendom (707 kilom.), od předhoří Mussendonského až ke Guadetu (642 kilom.) a odtud až ku Kurraci severně od ústí Indu. Zde se připojuje podmořské láno k posemskému telegrafu, vedoucímu až do Rangunu v Zádni Indii. Zemská linie směrem k Evropě spojena jest s lánem u Fao při vstoku Šat el Arabu, a jde přes Basru a Bagdad, Mossul, Diarbekir, Sivas, Angora až do Skutari. Mezi Singaporem a Batavií stídila holandská vláda r. 1859 t. p. sdělí 880 kilometrů, jenž o několikerych nadsadách nyní dobře pracuje. Australii spojuje od r. 1859 podmořský drát s ostrovem Tasmanií v délce 384 kilom. Velikolepá projektovaná linie má spojovali Rangun (kde se indické telegrafy končí) s jedné strany s Čínou, s druhé strany pak přes Javu s Australií. První rameno má býti s Rangunu přes Singapur, Seiong, Hongkong a Šangai; druhé pak (australské rameno) se Singapuru, přes Batavií, přes pevninu Javanskou a odtud opět pod mořem přes ostrov Timor do sálivu Karpentárského. Námitka, že moře podělí celé této čáry, vyjímaje mezi Javu a Timorem, není nikde hlubší 50 sáhů, nedá se býti podstatná, naopak jsou moře mělká, jichž dno jest písčité a bahenné, dle dosavadních zkušeností p-kému t-fování nejprůlivější.

Telesio Bernardino, filosof ital., nar. se 1509 v Cossenu, kde † 1588. Odchvil studia svá v Miláně zamítnul nabídku císaře Karla V., který ho vychovatelem infanta Filipa učiniti chtěl, a šel s otcem svým do Říma, kde o celé jmění přišel. Na to odebral se do Padovy věnoval se úplně studiu matematiky a filosofie. Byl obnivým protivníkem starých filosofů, zejména Aristotela, který tehdeř neobmězenou ve školách vládu měl. Náhledy a methoda T-ova spůsobila velikou bouři mezi scholastiky. Nepřítel každé tyranie, všech tradic a škol bořil soustavu Platonovu a Aristotelovu, dává přednost vlastního pozorování: Smyslové a příroda byly mu nejlepšími vůdci, ona příroda, která — „nikdy sobě neodporuje a Hříc se vždy stejnými zákony stejných vždy se dodržává výsledků.“ — Avšak chtěl docíliti příliš mnoho utvořil jedině soustavu imaginární, v níž nicméně potkáváme se s genialními myšlenkami. Jemu vidí se svět v moci dvou činných, odporujících sobě praktiků: tepla a chladu; ono utvořilo nebe, tato zemi. Věčný boj obou snadno vysvětlí útvar měsíce a všech světů přírodních, jichž rozličnost právě rozličnými stupněmi tepla a chladu povstala. Myšlenka to podivínská, která již Řekům byla známa, již Parmenides byl modifikoval a kterou u Plutarcha pořádku nalezáme. Bacon ji popíral, jelikož sdílel se mu spočívati na věčnosti hmoty. Věčná bystrost osvědčil T. u tvoření soustavy své ontologické. Rozum jest mu výsledek citlivosti stále se vyvinující. — Vzdor všem nedokonalostem rozvířila se soustava sensualistická T-va rychle po Evropě; Patrizi s ní šel, Gassendi ji alepřil a Campanella byl jejím přivrácenem nejhorlivějším. T. psal: *De natura rerum iuxta propria principia lib. II.* (Romae, 1566); *De his, quae in aere sunt, et de terrae motibus* (Neapoli, 1570); *De mari* (ib. iv.); *De colorum generatione* (ib. iv.); *Varii de naturalibus rebus libelli* (Venetiae, 1590).

Telesná stráž, fr. *garde du corps*, něm. *Leibgarde*, vybrané a osvědčené vojsko, sloužící výhradně na ochranu osoby mocnářovy; v Rakousku na př. jest t. s. arciděv (v. t.), trabantův (v. t.), stráž císařského hradu (*Hofburgwache*), uherská korunní stráž a podobné.

Tellkampff Johann Ludwig, nar. se 26. led. 1808 v Bückeburgu, navštěvoval gymnasium v Brunšviku a v Hannoveru, studoval na to práva v Gottingách, stal se 1831 právním nástupcem v Hanoversku, a vystoupiv v tomto úřadě na veřejnost spise *Ueber Verbesserung des Rechtszustandes in den deutschen Staaten* (v Berl. 1835), habilitoval se roku 1836 jako docent práva v Gottingách, opustil však to místo již r. 1838 pro převrat v hanoverské ústavě a vydal se na vědecké cesty. Pobyt na univerzitě Cambridgské u Bostonu v Massachusettsu, stal se profesorem na Union-College v státu Novo-Yorském, a r. 1843 profesorem na Columbia-College v Novém Yorku. Zde uveřejňoval pojednání o vodících principech zákonodárství, týkajícího se peněžnictví, bankovníctví a obchodní politiky v *Huntově Merchant's Magazine*, a vydal spis: *Ueber die Besserungsgefangnisse in Nordamerika und England* (v Berl. 1844). V ún. 1843 povolala jej vláda pruská do Berlína k poradě o účinných samovazby a o zákonitých opravách trestnictví. Konav pak na vysvání této vlády roku 1846 studia o této otázce, zejména na cestách svých po Anglii, Francii a severní Americe, byl povolán na přeluvu Alex. Humboldta téhož roku za profesora státních věd do Vratislavi. Na jaře 1848 svolil jej slezské volební okresy Svidnický a Waldenburský do něm. národního shromáždění, kde se stal členem ústavního výboru, v němž byl až do jara 1849 činným. V letech 1848—51 působil T. jako člen ústavního výboru v pruské komise poulnécké při vypracování nové pruské ústavy, a uveřejnil tou dobou spis: *Beiträge zur Nationalökonomie und Handelspolitik* (2 sv. v Lips. 1851—1853). K návrhu senátu university Vratislavské byl povolán r. 1855 do pruské sněmovny panské, kde se přidružil k členům liberálním. Tou dobou vydal brošuru: *Ueber die neuere Entwicklung des Bankwesens in Deutschland mit Hinweis auf dessen Vorbilder in England, Schottland und Nordamerika und auf die frans. Société générale de crédits mobiliers* (ve Vratisl. 1857; 4. vyd. 1859) a *Essays on law reform, commercial policy, banks, penitentiaries etc.* (v Lond. 1859). Ve svém spisu *Die Principien des Geld- und Bankwesens* (v Berl. 1867) spojil všechna svá dosavadní pojednání a úvahy o peněžnictví v jedno velké, přehledné dílo. Z největších spisů jeho jmenujeme: *Der Norddeutsche Bund und die Verfassung des Deutschen Reiches* (v Berl. 1866); *Ueber Arbeiterverhältnisse und Erwerbsgenossenschaften in England und Nordamerika* (v Halle 1870); a *Selbstverwaltung und Reform der Gemeinde- und Kreisordnungen in Preussen und Selbstgovernment in England und Nordamerika* (v Berl. 1872). V bř. 1871 byl od volebního okresu Hirschberg-Schönauského zvolen do něm. Říšského sněmu, v kterémž náležel ku straně tak avaných nacionalistů.

Temnice (*Dunkelarrest*), osamotnělá cela pro uvěznění vojáků, do níž žádné denní světlo nevniká. Počítá se k trestům soustředným, a uvěznění v ní smí jen na několik dnů býti uloženo. Šrov. Všené.

Temmink Kunrát Jakub (v. hl. d.) vydobíl si jména znamenitého ornithologa svým spise: *Catalogue systématique du cabinet d'Ornithologie de la collection de quadrumanes* (v Amsterdamě 1807), jímž zároveň na své bohaté zoologické sbírky upo-

urgie, et sur l'organe de la vue (ib. 1806); *Ofrande aux vieillards de quelques moyens pour prolonger leur vie* (ib. 1813). — Postavil ještě množství rukopisů.

Tenore Michal, ital. botanik, nar. se r. 1781 v Neapoli, kde se oddal studiu přírodních věd. Stav se pak doktorem filosofie počal přednášet na univerzitě svého rodiště o botanice, zřídil státní botanickou zahradu v Neapoli a prokoumal v okolí Neapolské v botanickém ohledu s výsledkem nad míru akválním. Spisy jeho vstahují se nejvíce k místní flóře okolí Neapolského a býv. království Neapolského, hlavní dílo jeho pak jest *Flora neapolitana* (5 dílů s 250 rytinami). Zdeh již a kdy tento učenec zemřel, není nám známo.

Tente d'abri [tánt d'abri], fr., stan pro ochranu, jest plachta s hrubšího plátna se dvou dílů se skládající, již vojsko, zejména francouzské a vlašské, v poli na tlumoku nosí a s ní v táboře použitím několika hůlek velmi praktický stánek pro 3—4 muže na rychlo se sbuduje. Takto v okamžiku povstává stanové ležení (*Zeltlager*), jenž nejen že vojsku v parnu i v dešti poskytuje žádoucí ochrany, ale také výborně chrání sbraně, stělivu, koňské náčiní a pod. proti slé povětrnosti. Mimo tábor ty plachty i jině vhodné se využívají, na př. na místě pytlů a přijímání potravin a obroků, nebo v rozložení po dědičích na místě slavností. *Čeký.*

Tercerol, s ital. *terzernola, tersetta*, druh menších bambitek a krátkou hlavní pro blásky vyřezal, již svláště v XVI. stol. ve Vláších užívali. *Čeký.*

Terč, jindy druh sášítné zbraně (rov. Tarč v hl. d.), nyní obyčejně dřevěná nebo papírová, černými kruhy opatřená deska ve střelnici, do níž se při cvičení místo cíle střílí (něm. *Schiessscheibe*). *Čeký.*

Terčovnik, muž, jenž rány v terči ukazuje (*Zieler*).

Torgovica, druhdy slavné město ve Valachii a sídlo hospodářův; nyní chatrné městečko, v němž dosavad spatřuje se zámek hospodářský stavby starožitné.

Terlin Claude, starožitník franc., nar. se 1640 v Arlesu, kde 30. čna 1710 též zemřel. Vysoce vážen od vrstevníků svých, svláště od J. Spone a O. Joberta, velkou pilností věnoval rozřešení těžších otázek archaeologie a numismatiky a sfisování vzácných sbírek. Ve spise svém *La Venus et l'obélisque d'Arles, ou Extrémis de Mundo et de Gallithènes* (Arles, 1680) podal důkaz, že socha roku 1666 na břehu Rhóny nalezená je Venuše, a nikoliv, jak mnozí tvrdili, Diana; na námitky D'Angièresovy odpovídal spisem *Lettres de Musée à Callisthène sur les réflexions d'un censeur*. Mimo to nacházejí se články od něho pořádné v časopise *Journal des sçavans* a v *Mémoires Desmoletovyých*.

Terlon, Hagues chevalier de, státník franc., nar. se 1620 v Toulouse a † 1690. Přišel v mladém věku do Paříže vstoupil do služby kardinála Mazarina, který ho 1655 do Švédska poslal, aby přinesl králi blahopřání na příchodu jeho snatku, načež tento vyslal své přání, aby T-ovi svěřeno bylo vyslané místo v Stokholmu. T. následoval ho pak na výpravě jeho do Seelandu a předsedal konferencím pro usazení míru s Dánkem (1658), které 1660 obnoveny a smlouvou Kodaňskou (27. kv. 1660) ukončeny byly. Usavřel též Stokholmskou smlouvu Francie se Švédskem (24. pros. 1662), a stal se po návratu svém do vlasti státním radou. R. 1664 dosáhl pro Ludvíka XIV. neutralitu Švédska, šel co mimoř. vyslanec do Kodaně a započal pilné dopisování s královnou Kristinou, které teprve smrtí její ukončeno bylo. Sepsal: *Mémoires du*

chevalier de Terlon pour rendre compte au roy de ses négociations, depuis 1666 jusqu'en 1661 (Paris, 1681, 1682).

Termantik s Rychmperku Jan, básník lat., nar. se v druhé polovině XVI. stol. v městě Dvoře nad Labem (odkudž se psával Curius, Dvorský), a vycvičiv se v základech literárních v škole domácí přešel na učení Karlovo, kde povýšen jest na hodnost bakaláře a pak (1606) na mistra svob. umění. Před tím vyučoval nějaký čas mládež, a sice r. 1604 v Žateci a 1605 v Rakovnici, při čemž samlšel se také básnictvím lat., a to s takovým účinkem, že byl korunován za básníka (*poëta laureatus*) a od cis. Rudolfa II. majestátem, jehož dátem na hradě Praž. dne 3. pros. 1604, nadán erbem a titulem s Rychmperku, kterýžto erb se vypisuje takto: „Štít na čtvero rozdělený, v jehož spodní levé a horní pravé čtvrti modré u spodku akálie šerá, s níž pál lva předníma nohama věnec bobkový dráčího vychází; v dolní pravé a horní levé čtvrti slatě štych na pokos od levé k pravé straně vzhůru položený se spatřuje, nad helmem pak s točenice vynikají labut bílá, tolikž věnec bobkový v pyscích dráčí.“ T. byl ve spojení přátelském s tehdejšími domácími a zahraničními učenými a básníky, jmenovitě s Pavlem s Jižbice, J. Karolidesem, J. Campanem a j., kteří výše vypsané korunování básníkem opěvali. R. 1606 usadil se T. v Rakovnici, kdež — jak výše přivedeno — byl před tím školním správcem, a oženil se (dle způsobu tehdejších školních kolegů a rektorů) s lešitou avšak bohatou matronou Annou, vdovou po Janu Kapru s Kapráteima, s níž se mu dostalo mnoho statků šosovního a jmenovitě také tak svaný „dům svobodný“ (nyní U černého orla) v Rakovnici. T. nabyv práva sousedského provozoval rozličné obchody městské, svláště pivovárnictví a suknokrajčství, a vymohl toho sobě při dvorské kanceláři české, že cisář Rudolf II. r. 1608 potvrdil a obnovil všeliké výsady a majestáty od předěšlých králů a cisarů držitelům domu nadepsaného propůjčené; v nichž svláště se sávala i ta, aby se mohlo v domě tom bez všeliké překážky pivo vařit i prodávati. T., daže ve dvoře domu toho nový pivovár vystavěti, vařil v něm piva rozličná a prodával je bez zřetele na ostatní pivovary obecní a měšťanské, čímž obec a druzí pivovářečníci a sladovníci viděli sebe v živnostech svých akračeny, s čehož vsedly tuhé a dlouhé rosepe a ržsnice, kteréž teprv r. 1610 k vyššímu nařizení byly vyrovnány. Avšak i napotom trvaly ještě kyselosti a rosmičky strany toho v Rakovnici, a ješto, jak se podobá, T. vyrovnání onoho náležitě nešetřil, stal se osobou Rakovnickým velice nenáviděnou a v dějinách města toho slopověstnou. — T. zemřel bezdětek okolo r. 1614, načež vdova jeho výše psaná paní Anna dům ten zase sama držela, po níž pak přišel v držení rodiny Malinovských s Hlaváčova (v. t.), která tolikž s obcí Rakovnickou strany věci té se vyrovnala a narovnání tomu napotom i dosti činila. *Ra.*

Terrason 1) Jean, spisovatel franc., nar. se 1670 v Lyonu a † 15. září 1750 v Paříži. Zúčastnil se finančních operací Lawových, a stal se 1721 prof. filosofie na Collège de France a údem akad. francouzské (1732) a Berlinské. Hlavní dílo jeho jest: *Séthos, histoire ou vie tirée des monuments, anecdotes* (dosud neznámých) *de l'ancienne Égypte* (Paris, 1813). Mimo to: *Dissertation critique sur l'Iliade d'Homère, où on cherche les règles d'une poétique fondée sur la raison et sur les exemples des anciens et des modernes* (ib. 1715); *Trois lettres sur un nouveau système des finances* (ib. 1720); *Mémoire*

se posorovati může i poslední známka a jiskra života v těle lidském; ukřává se ho k uvarování, aby někdo jen sdánlivě mrtvý nebyl pohřben.

Tělo je odvárka neb horký nálev z rozličných rostlin, který lidé pítí buď pro účinek léčivý, aneb za náhradu jiného nápoje rosičlivějšího, aneb z pouhého svyku. Slovo toto je původu čínského a vstahuje se původně k proslulému nálevu čajovníka čili čaje, zobecnělo však mezi lidem a sice ve všech vrstvách jeho mnohem dříve, nežli se pítí čaje čínského stalo v Evropě obvyklým. U nás je slovo toto hlavně názvem odvaru léčivého, kdežto pro nálev čajovníka stalo se obvyklé pojmenování čaj. Hlavnější té, která mají mezi lidem velikou důvěru jsou: bezová, lípová, ibišková, úbřivá, Davidova, heřmánková, máťová a j. Surogátův čínského čaje ukřává se u nás málo, až neschází těch, kteří listi rozličných rostlin k tomu čili odporučují. K. v. Scherer uvádí ne méně nežli 97 rozličných druhů rostlin, jichž odvary se pítí v rozličných krajích po zemi místo čínského čaje. Z evropských rostlin jsou to: *Ilex aquifolium*, *Pedicularis lanata*, *Saxifraga*, *Gaultheria*, *Piarnia nana*, *strata*, *moschata*, *Veronica officinalis* a *chamodrye*, *Prunus spinosa*, *Fragaria vesca* a *collina*, *Salvia officinalis*, *Origanum vulgare*, *Rubus arcticus*, *Epilobium angustifolium*, *Ribes nigrum*, *Crataegus oxyacantha*, *Cerasus avium*, *Cornus mas* a *Sassafras officinalis*. Ze všech takových náhradních rostlin může jediné za poněkud zastupovati a nahraditi čaje, která podobně olejky a alkaloidy chová jako čajovník, což kromě kávovníka a semen z *Paulinia sorbilis* jediné ještě platí o matě čili t. paraguayském z listů osmyná paraguayské (*Ilex paraguayensis*), a surogátu tohoto ukřává skutečně asi 5 milionů lidí; skoro veškeré obyvatelstvo jižní Ameriky je vášnivě oddáno pítí tohoto nálevu.

Jha.

Theiner 1) Jan Anton (v. hl. d.). R. 1826 sadalo hlavně přičiněním jeho jedenáct duchovních Vratislavské konsistoři spis, žádající za odstranění latinské řeči od služeb božích, za přepracování bohoslužebných knih misálu a rituálu, o zavedení obecného diocesanního kancionálu a t. d., proti čemuž se biskup tamější Šimonaki opřel. Ještě větší nepřítel u vyššího kněžstva vzbudil si T. téhož roku spisem *Die katholische Kirche Schlesiens in ihren Gebrechen dargestellt* (Altenburg 1826, druhé vyd. 1827; druhý díl tamtéž r. 1830 vydaný nepočítá však od něho). Ale vřehole dosáhla nevole jejich proti němu, když s bratrem svým mladším Augustinem uveřejnil ještě nedůtklivější spis *Die Einführung der erwungenen Ehelosigkeit bei den christlichen Geistlichen und ihre Folgen. Ein Beitrag zur Kirchengeschichte* (2 Bde, Altenburg 1828 a 1829). Biskup pod záminkou, že prý není doktorem církevního práva, zapovídal mu proto další přednášky, ale nepřipustil je ani tehdy, když mu právníká fakulta tuto hodnost udělila, předstíraje, že nešetřeno potřebných při tom formalit. Posleději vydal T. ještě jiné spisy podobného směru, jako: *Die reformatorischen Bestrebungen der katholischen Kirche* (Breslau 1845); *Das Seligkeitsdogma in der römisch-katholischen Kirche* (Breslau 1847); *Enthüllungen über Leben und Leben der katholischen Geistlichkeit* (Bonderhausen 1862). Vydal také dva spisy z oboru práva církevního: *Variae doctorum catholicorum opiniones de iure statuendi impedimenta matrimonium dirimentia* (Breslau 1825); *De pseudoisidoriana canonum collectione* (Altenburg 1845) a některé exegetické. — 2) Augustin T. (v. hl. d.). Na své vědecké cestě do Itálie přišel r. 1833 v Římě do rukou jezuitů, a konal v domě jejich al Gesu hned duchovní cvičení.

(Srov. *Histoire de ma conversion*. Paris 1838.) Chťal vstoupiti do řádu jejich, ale oni sami srasovali mu to; ku přání papeže Řehoře XVI. vstoupil tedy do oratoria sv. Filipa Nerejského v Římě, kteréž kongregaci až dosud patří. Papežskou přísní dostal se pak brzy do služby ve Vatikánském archivu, a s velikou pílí sužitoval přístupné sobě vzácné tamější poklady literární, jež s větší částí ještě netištěny byly, a ve prospěch dějepisu a práva církevního jedno dílo po druhém s kritickou obratností a vědeckou úpravou uveřejňoval. Mimo již jmenované uvádíme jen některé ještě: *Vetera monumenta historica Hungariae sacrae illustrantia* (1859, 2 ohromné dly s 884 listními se XIV.—XVI. století); *Monuments historiques relatifs aux regnes d'Alexis Michailowitch Feodor I. et Pierre le Grande, Czaars de Russie* (Roma 1859); *Sammlung einiger wichtigen Aktenstücke zur Geschichte der Emancipation der Katholiken in England* (Mainz 1835); *Die neuesten Zustände der katholischen Kirche in Polen und Russland seit Katharina II.* (Augsburg 1841, 2 dily); *Schweden und seine Stellung zum heil. Stuhle* (Augsburg 1837); *Der Cardinal J. Graf von Frankenburg, Primas von Belgien, unter Josef II.* (Freiburg 1850). Dále vydal: *Annales ecclesiastici quos post Baronium, Raynaldum et Ladarchium ab a. 1673 ad nostra usque tempora continuavit* (Roma 1856). Jest to nejpracnější a největkolepější jeho dílo, ač obsahuje jen léta 1572—1685). Vedle něho počal vydávati i dřívější dily tohoto spisu pod názvem: *Baronii etc. annales ecclesiastici demum excurati et ad nostra usque tempora perducti* (Roma 1864; vyšlo jen 5 dílů obsahující nejstarší dobu církve). Také pracoval na Bollandistickém vydání *Acta Sanctorum*, počínaje s dílem 49. Ale jedno dílo důkladné, jež psal na rozkaz papeže Pia IX., chtěje ospravedlniti srušení jezuitů, pod názvem: *Dějepis papežství Klementa XIV.* (ve třech řečech: německy, francouzsky a vlašky, 2 dily v Paříži a Lipsku 1853, omylem tisku v hl. článku 1833) i s dokumenty: *Clementis XIV. Epistolae et brevia selectiora* (Paris 1852) vubudilo nesmírnou zášť řádu toho proti němu, a čekáno od té doby vhodné jen příležitosti k jeho potrestání a možno-li odstranění s archivu. Tu počínal T. tisknouti *Acta Concilii Tridentini*, jež posud authenticky nikde nejsou uveřejněna; ale sotva vytištěno něco, zakázán mu návodem jezuitů od papeže další tisk, i srovnáno někomu je ukasovati, s kteráž příčinou zabaven i všecek vytištěný sklad. Když pak mezi Vatikánským směnem ukasovali někteří biskupové na jednacím řád koncilu Tridentského, přišel do podzření T., že jej nejapíše Strossmayerovi a Hofelovi ukámal. Za tou záminkou sáven mu byl Tridentský archiv ve Vatikánské knihovně, klíče mu oduány, a místo něho svěřeno prefektství archivu papežské bibliotéky titulárnímu arcibiskupu Edesenskému (i. p. i.) Cardonimu za odměny, že kniha jeho (*Emendatio de dogmatica Romani pontificis infallibilitate*. 1870, Roma), ač plna podvržených a překroucených důkazů, v čas Vatikánského sněmu sloužila na základ jezuiták straně pro neomylnost papežskou v dogmatické komisi, jejímž členem i Cardoni byl. Mimo tato díla vydal T. také několik spisů z oboru církevního práva, jako: *De romanorum pontificum epistolarum decretalium collectionibus et de Gregori IX. decretalium codice* (v Lipsku 1828); *Disquisitiones criticae in praecipuas canonum et decretalium collectiones* (Roma 1856); *Recherches sur plusieurs collections inédites de decretales du moyen age* (Paris 1832); *Ueber das vermeintliche Dekret* (Mainz 1832), a konečně také *Geschichte der Rückkehr der regierenden Häuser von Braunschweig und Sachsen in*

poměrů k tomu, jak by Francie v krátkém čase byla osvobozena od obtílné nepřátelské okupace. I vydal se T. provázen ministrem Favrem do Versailu, aby tam sám s Bismarkem vyjednával. Především usiloval o to, aby byly Mety pro Francii zachovány, a kdyby toho došlo, nemohl, aby alespoň celá pevnost byla s prsti srovnána; taktéž se dovolával při těchto vyjednáváních přimluvy Anglie. Konečně musil svoliti T. v to, že si Němci ponechali Mety a vydali jen Belfort. Po podepsání preliminarií odebral se T. 26. ún. do Bordeauxu, a vymohl tam na národním shromáždění schválení preliminarií 646 proti 107 hlasům. Tím byla poskytnuta vládě možnost, že mohla svoje sídlo přenést opět do Paříže, což bylo pro administraci státu věci nemálo důležitou. Leč legitimisticko-orleanistická většina národního shromáždění neměla mnoho chuti odstěhováti se mezi komunistickým duchem nasáklou hlou hlavňho města, a po dlouhých bouřlivých debatách byl konečně přijat návrh T.-ův, aby se národní shromáždění přestěhovalo do Versailu, a toliko jednotliví administrativní odvětví vlády aby se vrátila do Paříže. Sotva se tak bylo stalo, vypuklo 18. března hrozné povstání komuny (v. čl. Francie v doplň.). Obešel, místy až příliš shovívavé počinání si T.-ovo proti tomu sboufem, jež mu s mnohých stran bylo vytýkáno, bylo kázně jenom šlehanou nutností tehdejších poměrů, a vedlo k dosti přiznivým výsledkům, ačkoliv při mnohých příležitostech nemohl toho samostatně, že vojsko zákonitě vlády si mnohdy proti zajatým komunistům barbaricky počínalo. Dne 10. kv. uzavřen byl konečný mír s Německem ve Frankfurtě n. M., načež německé vojsko opustilo departementy Sommeaský, Dolejší Sekvany a Eureaský. Když 11. led. T. národnímu shromáždění smlouvu o mír ke stvrzení předložil, byl urážlivě interpellován od legitimistického poslance Mortimera, načež pohrozil, že se poděkuje, od kteréhož úmyslu jej odvrátilo jenom okamžitě, téměř jednohlasné projevení důvěry celého shromáždění; smlouva o mír pak byla stvrzena 18. kv. 440 proti 98 hlasům. Při výměně smluvních listin o mír ve Frankfurtě (21. kv.) byl ustanoven zároveň způsob, jakým má spláceti Francie Německu ohromnou svou kontribuci válečnou. Když komuna Pařížská (dává ještě 14. kv. sboriti v Paříži T.-ův dům) koncem května šťastně potlačena byla, vydal T. 29. kv. dekret, jímž směřil národní gardu departementu Sekvanského. Dne 6. čna stala se první směna v T.-ově ministerstvu ve smyslu monarchického vystoupením obou republikánů Picarda a generála Leflo; místo nich se stal Lambrecht ministrem nitra, generál Cissey ministrem války a Lefranc ministrem veřejných prací. Dne 8. čna přijalo národní shromáždění návrh T.-ův na srušení zákonů vypořádávacích Bourbony s Francií, a následkem toho byly vojvy vévody Amalského a prince Joavillakého za poslance potvrzeny; leč oba tyto musili T.-ovi se saračiti, že místa svá v tehdejších sboru nesaujmou. Dne 12. čna přednesl finanční ministr Pouyer-Quertier finanční předlohu, žádaje, aby povolena byla půjčka 2¹/₂ miliardy. Dne 27. čna byla půjčka tato 6%, s úročitelnou vypsána, a za jediný den upažl její dvojnásobný její obnos. Paříž sama upažla více než 2¹/₂ miliardy. Dne 2. čce odbývaly se doplňovací volby do národního shromáždění a skončily svolením 2 legitimistů, 3 orleanistů, 1 bonapartisty, 13 radikálů a 80 mírných republikánů. Téměř současně s tímto sešlím ži-viu republikánského smařilo se samýšlané splynutí legitimistů a orleanistů následkem manifestu hraběte Chamborda ze dne 5. čce, jímž samitál národní trikolor. Tím byly ovčena i naděje jistých

kruhů v brzké obnově monarchie ve Francii za dobro smařeny. Tě pokus Himaké kurie, aby přiměla T.-a k sakrobači ve prospěch svátaké vlády papežovy, se nesdařil. Francouzští biskupové sadali totiž k národnímu shromáždění v tomto smyslu obašlou petici. Drě kamice radily se o této žádosti a usnely se obě na tom, aby odstředná byla ministerstvu věci zahraničích a aby toto se cestou diplomatickou pokusilo o její vyřšená. Výmluvnost T.-ově však se podařilo po delší debatě (22. čce) vymoci savřčení návrh obou těchto komisi, a zachovati přátelský poměr k vládě italské. Následkem těchto debat sadal ministr zahraničijch věci Favre za propaščenou, a byl 8. srp. nahražen Remusatem. Těbož dne osnařil finanční ministr národnímu shromáždění, že první miliarda válečné kontribuce jest saplacená a něm vojsko okupačnā ave-dence na počet pouhých 150.000 mužů. Během měsíce srpna jednalo se v národ. shromáždění o stano-vení a přišenij vytknutí poměru T.-ova jako hlavy státu. Těž došlo 24. srp. k opětámu konfliktu mezi T.-em a shromážděním, když se tento apiral svoliti ve všeobecné rozpustěni národní obrany. Když T. odporem popusem sasedačnā opustil, byl dotčjdný návrh se strachu, aby se T. nepoděkoval, na ryehlo v ten smysl směněn, že se sice v princi-pu setrvalo na tom, aby národní garda byla rozpustěna, doba a spůsob rozpustěni však ponechán úplně dobrému sázení vlády. Dne 31. srp. přijalo národ. shromáždění Vitetem navržený sákon 491 proti 98 hlasům, jímž byl uášen T.-ovi titul presidenta Francouzské republiky. Měšt on dla směni tohoto sákona dosavadní práce své dále vásti pod autoritou národ. shromáždění, od kteréhož má právo vědy slyšán býti. I president i jeho ministři jsou národ. shromáždění odpovědni. Jakkoliv ještě třetí půlka miliardy nebyla úplně saplacená, byl 8. září vydán od něm. vlády rozkas na vykšeni Pařížských pevností, a do 26. září opustilo německé vojsko i depart. Oise, Seine-Oise a Seine-Marne. Dne 17. září odročilo se národ. shromáždění po sedmi-náctičtém sasedání až do 4. pros., svolivši ku kontrolování vlády výber pšadvaceti. Během parlamentárech těchto prádním byl jmenován 12. října Kasimír Prier ministrem nitra, a s Německem uzavřena úmluva strany splacení čtvrté půlmiliardy, jakož i úroků za první rok až do 1. kv. 1873, načež se Německo savázalo, že vykšidi ihned dalších šest departementů Alsne, Anhe, Côte-d'Or, Haut-saône, Jura a Doube a že uvede okupačnā vojsko na počet 50.000 mužů. Tímto vymařením větší části Francie s rukou německých a šťastným výsledkem současných voleb generální rady nabyla vláda T.-ova uvařiti i na venek anamenitě váhy a důvěry. Od srp. dal T. odbývat v Versailu trenstí přelšeni proti sa-jatým komunistům, kteří se skončilo četným odseusením k smrti a k deportaci. Naproti tomu se však daly s druhé strany franc. poroty v Melunu a v Paříži národním sáštím tak zaslepti, že prohlášily dva úmysl-ové vrahy něm. vojáků novináři, následkem čehož Bismark 7. pros. franc. vládu hroznou notu sasal. Tím pohant prohlášil T. v celém obvodu něm. voj-skem obsazeném stav obležení a podřidil velkové sločny proti něm. vojsku spáchané soudy vojens-kému. Tím byl přátelský poměr diplomatický mezi Francií a Německem zcela urovnán, a současně byl jmenován visomte de Gontaut-Biron franc. velvy-lancem v Berlíně a hrabě Armin něm. velvy-lancem ve Versailu. Když se 4. pros. národ. shromáždění opět sešlo, chystali se i vévoda Amalský a princ z Joaville msta svá ve shromáždění sa-ujmouti, což se jim přes počáteční odpor T.-ův ko-

jených Obcí severozápad., nar. se r. 1816 v Southampton County ve Virginii a † 28. bř. 1870 v San Francisco. Vstoupiv r. 1836 do vojenské školy West-point, stal se r. 1840 poručíkem u dělostřelců, účastnil se s velkým vyznamenáním války v Mexiku a byl, když povstání vypuklo, plukovníkem u jízdeckta. Převyščen o vojenských vlohách jeho poslal ho generál Winfield Scott na západní bojiště, kde 19. břez. 1862 rozhodnou bitvu u Mill Springu svedl a vojsko povstalců pod generálem Zollikoferem úplně zničil. Po té účastnil se všech válečných operací Buellových v Tennessee a v Kentucky. Výtečné jeho povaha, jeho skromnost, opatrnost, energická srdatost a přínosnost ve vykonávání povinností učinily ho miláčkem i velitele Williama Rosecrance a jeho armády; Rosecrans sám přirovnává ho rád k Washingtonovi svéval mu nejdůležitější podniky. V dvoudenní bitvě na Chancellorsville (19. a 20. září 1863) dočhl tobo T. chladnokrevností svou, že porážka armády Spojených Obcí nestala se úplně shoubnou. Obavu národa, aby důležitě město Chattanooga nepadlo povstalcům do ruky, utišil T. na dotaz generála Granta odpovědí: „Budu hájiti město, až hlady umřeme.“ R. 1864 poslán byl co samostatný velitel opět do Tennessee, kde měl příležitost osvědčiti se co výborný vojevůdce a získal si operacemi svými před rozhodnou bitvou u Nashville 15., a 16. pros. 1864 říšením bitvy samé poznovu obdivování národa a nejptěnějších kritiků vojenských; dostalo se mu poděkování kongresu a krásná zlatá medaile. Po ukončení války svěřeno mu bylo velitelství vojenské v středních jižních státech; tu opět dal četné důkazy mírného a spravedlivého muže, a rysem, neprodujnou povahu osvědčil skvěle tím, že odolal svůdným nabídkutím presidenta Andrewa Johnsona, který ho sa stroj proti vrahmu veliteli jeho Grantovi upotřebiti chtěl. Smrti jeho posbyla republika jednoho s nejšlechetajších občanů a nejslavnějšího obhájce svého.

Thompson Thomas Perronet (v. hl. d.). Mimo již uvedené spisy jeho sluší uvést ještě: *Euharmonie Theory of Music* (1829); *Geometry without Axioms* (1836); v letech 1857—1859 vydával týdně psaní k svým voličům pod titulem: *André alteram Partem*, jež pojednávala svláště o zacházení s domácími vojskem a obyvatelstvem ve Východní Indii. T. † 6. září 1869 ve vesnici Blackheathu, v hrabství Kentu u Greenwichu, kamž se byl s veřejného života uchýlil.

Thornadell Ondřej, pán na Thurnberku a Ebergassingu, rak. šlechtic a dd rak. protestantských stavů samských, byl r. 1619 prvním vůdcem rakouských protestantů. Když 5. čna téhož roku M. Thurn s českým stavovským vojskem Vídeň oblehal a Ferdinanda II. v čs. hradě stánil, navrhoval T. s Erasmusem Tschernembem stavům, by byl nový císař svolen, Ferdinand II. do kláštera zavřen a jeho dítky v lutheranském vyznání vychovány. I odebral se sám se 16 protestantskými stavy k čs. Ferdinandovi II. do hradu, a předloživ jemu poděkovací listinu k podpisu uchopil jej sa knoflík u kabátce se slovy: *Gib dich, Nandel, gib dich, wirst du nicht unterschreiben?* V témž okamžikě objevili se Damptierovi krysníci ve dvoře hradním, a odbojní stavové zachránili se jen rychlým útekem do ležení M. Thurnova. T. † brzo na to ve vyhnanství.

Therbocke Jan Rudolf (v. hl. d.), misosemský státník, byl od r. 1866—68 vůdcem opozice v komoře proti konservativnímu minister. Zuylen-Heamskerk. Zvláště brojil proti jeho politice v otázce luxemburské (6. dub. 1867) a proti rozpustění druhé komory 3. led. 1868, protože sahrhla budget mini-

sterstva zahraničních věcí. Dne 23. kv. 1868 bylo T. kovi svěřeno utvoření nového ministerstva, načež sestavil 2. čna ministerstvo Flock, sám ale do něho nevstoupil. Při vypuknutí německo-francouzské války přál si národ, by převzal T. ministerstvo zahraničních věcí. Po odstoupení ministerstva Flockého převzal T. poště ministerstvá, portafuille nitra, a nasnažil komorám hájení semě sa první povinnost vlády. Zavrhnutí návrhu zákona o dani s příjmů přimělo jej, že 2. kv. 1872 se svými kolegy žádal sa propuštění. Za trvání ministerské krise (do 1. čce) † T. 4. čna 1872 v Haagu a byl 9. čna pohřben. V něm stratila liberální strana v Nizemsku svého vůdce. Ze spíši jeho sluší ještě uvést: *Aanloekening op de Grondwet* a *Proces van herziening Grondwet*, v nichž složil své politické a filosofické náhledy.

Thunbergia zove se ale Linnés na počest švédského přírodopysce Thunberga (v. hl. d.) druh rostlin tlamatých (*Passiflora acutifolia*), vyznačující se 12zubým kalichem, korunou svonkovitou neb nálevkovitou s okrajem slabě pětiklanným; tyčinky jsou dvojzonné, blizna drupavká; plod jest dvouposuvrý tobolka s poudry obsahujícími po 2—4 semenech. Rostliny tyto jsou saliny s točivým oddenkem, na němž jsou vřetěná, stopkaté listy. Květy všech známých 30 odrůd, jichž domovina jest východní Indie a již. Afrika, jsou překrásné, a proto se pěstují shusta co ozdobné rostliny. Nejznámější s nich jsou: T. *alata* ve vých. Africe, jenž má květy bílé slaté, bílé neb barvy pomerančové, vznášejí býva koruna hnědo- neb modročerná; T. *capensis*, podobná předcházející, na předhoří Dobré Naděje; T. *fragrans* ve vých. Indii, má květy bílé, velmi vonné, jichž se v přední Indii užívá v léčitelství domácím co prostředku tonického. Nejvácnější co do krásy svých květů jest T. *grandiflora*, květoucí též ve Východní Indii a vyznačující se velkými bílými modrými korunami květů. — Thunbergova říše sluje v botanickém seměpisu pásmo vyznačené převahou stapelií a mesembryanthemů, rozložené v již. Africe od obratníka až k 85° již. šířky. Říše tato jest sajata květenou bohatou sice na druhy, několik však bájnou, a postrádá velkých lesů.

Thunu a Hohenšteina hrabata (v. hl. d.). František Antonín hr. s T. † 18. led. 1872 v Děčíně. — František mladší hr. s T. † 22. list. 1870 v Praze.

Thurn-Taxisové, knížata (v. hl. d.). Kníže Maximilian Karel, hlava starší větve knížat T.-d-T.-d., † 10. list. 1871 v Řemě. Po něm následoval jeho nejstarší vnuk Maximilian Marie Karel Josef Gabriel Lamoral (nar. 24. čna 1862) pod poručnictvím své matky Heleny, vévodkyně Bavorské.

Thuytea, dle hraběte Šternberka, vynaléz skamenelý druh stromů jahličnatých s čediči epyliovitých. Větve druhu tohoto byly stědivé, listy (jahlice) vřetěné, šupiny kůlek kryly se kůdelovitě a kondily nahole poněkud protáhlými, někdy na venek ohnutým výběžkem. Vyskytují se v oolitě Stanesfeldském a Solenhofenském, ve vápenito-hlinítech břidlicích u Rabodoje v Chavátsku a j. V hnědém uhlí Chomoutovském v Čechách našel Šternberk odrůdu *Thuya gracilis*.

Tiarks Jan Ludvík, nar. se 10. kv. 1789 ve Wadderwardenu ve Vých. Frislandu, † 1. kv. 1837 v Jeveru. Byl dr. filosofie (v Gotinkách 1808), nejprve domácím učitelem v Hamburku (1808—1810), pak knihovníkem Britského muzea v Londýně, od r. 1817 britským astronomem při komisi stanovení hranic mezi Kanadou a Spojenými Obcemi. Co ta-

vdělání nabyl v domě otcovském pod pečlivým vedením známého maď. pedagoga Pavla Šušnyho. V dospělém věku zabýval se pilnými studii historickými a politickými, a podnikl víceletou cestu po střední Evropě. Poněvadž tehdejší politické poměry Uherska mu málo příležitosti k polit. činnosti veřejné poskytovaly, obrátil T. svůj zájem k záležitostem církevním a agitoval r. 1859 velmi vydatně proti patentu ministra hraběte Lva Thuna, namířenému proti autonomii protestantské církve v Uhrách. Když r. 1860 diplomem Hynovým ústava Uherska s části obnovena byla, byl zvolen T. na jaře 1861 za poslance do zemského sněmu pro město Debrecin a postavil se po samovraždě hraběte Ladisl. Telekiho v čelo levého centra, kterého stanovisko podržel během všech dosavadních sněmovních period (1861, 1865, 1869 a 1873). Až do r. 1866 králéř T. svorně s Frant. Deákem; teprv otázky o způsobu vyrovnání koruny Uherské s vládou Vídeňskou a o stanovení záležitostí společných rozvedly principiálně oba tyto státníky i jejich přívrženstvo. Politika T-ova nepřestává na nynějším vyrovnání s r. 1867, nýbrž snaží se o sjednání úplné samostatnosti koruny Uherské, která by se semězi mimouherskými částmi „společných záležitostí“ neměla. Ostatně jest T. jedním z mírnějších politiků nynější opozice v Uhrách, a vyniká jako řečník rovněž dovedností jako i uhlazeností své mluvy. — Jeho bratr 2) Ludvík T., nar. se r. 1833 v Geostu, ukončil studia filosofická r. 1848 a studia právnická r. 1852, načež doprovázel svého bratra Kolomana a jeho cestách po střední Evropě; posléhji podnikl sám cestu na Východ, a byl r. 1861 zvolen do zemského sněmu jako poslanec. Zde byl s počátku členem opozice, posléhji (1865) se však odtrhl od polit. strany svého bratra a přešel k Deákovičům. R. 1867 jmenoval jej král vrchním šupanem Biharské župy a r. 1869 místopředsedou zemské stavební rady v Budíně. R. 1871 (31. čna) vstoupil na to do kabinetu Andrassyova jako ministr komunikací a veřejných prací, a setrval ve svém úřadě i za předsedání Lónyayova, s kterýmž však sadal (v list. 1873) společně za propuštění. Po jmenování Sslávyy předsedou ministerstva však vstoupil již za několik dní do téhož kabinetu a zaujal tam bývalý svůj úřad.

Tišiny, pásmo tišin (franc. *Oalmes*, něm. *Die Kalmen*) sluje ono pásmo na povrchu zemském, kterého dělí od sebe pasátní větry obou zemských polokoulí (totiž severní a jižní). V tomto pásmu by měl panovat dle přirozeného řádu vědy jen vítr východní, jenž by zde musel býti přirozenou výslednicí severovýchodního pasátního větru se sev. a jihovýchod. pasátního větru s již. polokoule. Poněvadž zde však kolmo dopadající paprsky slunce vřech velmi silně zahřívají, povstává následkem toho velmi silný kolmý proud ve směru nahoru a tento sadržuje úplně vodorovné se pohybování vřechu. V pásmu tišin by panoval neustálý klid, kdyby každodenní odpolední déšť nebyl provášen mnohdy silnými boufkami. Pásmo tišin nespádá úplně s geograf. rovníkem, nýbrž nalézá se asi 6° od tohoto na sever, což má příčinu patrně v útvaru zemských pevnin na zeměkouli. Ostatně nejsou hranice pásma tohoto po celý rok stejny, nýbrž mění se s ročním počasím, tak jest na př. severní hranice jeho v létě více na sever posunutá; jižní hranice mění se velmi málo.

Tkalac Imbro Ignjatović, doktor, publicista charvátský, nar. se 6. kv. 1824 v Karlovcích charvátském. Gymnasium navštěvoval ve svém rodišti a v Štýrském Hradci, vyššího vzdělání nabyl na universitách ve Vídni, Berlíně, Mnichově a Heidelbergu, a na právnické akademii v Záhřebě. Dosáhnuv hod-

nosti doktora filosofie a práv usadil se r. 1849 v Záhřebě, a oddal se tu literárním pracím. V té době sepsal: *De religione christiana in Slavia introducta, propagata, reformata* (1848); *Ost und West* (1849); *Mein politisches Rundschau* (1850, sebrané dvědi články, které od r. 1849 do 1850 *Südslavische Zeitung* s péra T-ova přinesla); *Bericht der Handels- und Gewerbekommer* pro r. 1852 a 1853; *Das serbische Volk in seiner Bedeutung für die orientalische Frage und die europäische Civilisation* (1853); *Das Staatsrecht des Fürstenthums Serbien* (1857). R. 1859 vydal T. v Záhřebě Mažuraničova *Surf Smjele Agi Omgica*, opatřiv knihu předmluvou. Cistý výnos tohoto vydání věnoval na založení fondu k podpoře vdov a sirotků pravoslavného duchovenstva v Dalmácii. Činnost T-ova a utrpení jeho po čas vydávání časopisu *Ost und West* jsou až dosud u velmi dobré paměti. *SS.*

Tlakomér kovový v Aneroid.

Tlumek, torba, ve vojenství, něm. Tornister (v. t.).

Töpfer Karel (v. hl. d.) † 22. srp. 1871 v Hamburku. Mimo již uvedené kusy služb uvést: *Tagebefehl, Hermann und Dorothea, Des Königs Befehl a Frei nach Vorchrift*; též vydal dvě sbírky novel s titulem: *Erzählungen und Novellen* (1843—1844) a *Zeichnungen aus meinen Wanderjahren* (1843). T. byl dlouhý čas představeným dramaturgického ústavu v Hamburku, s něhož vyřkl nejslavnější němečtí divadelní herci.

Told s Wallersbergu Ambrož, rakouský setník ve výslužbě, nar. 4. srp. 1815 v Praze, odchovanec vojenské akademie v Novém Městě na Vídni, vydal jako poručík u 11. pěšího pluku arcknížete Rainera r. 1845 *Předpis služby pro správného vojáka pěchoty* (v Hradci Králové. Tiskem J. Host. Pospíšila). Ku knize připojen jest slovník obsahující asi 500 slov z vojenského návosloví, první to sbírka toho druhu v našem písemnictví. *abj.*

Toman Lovro (v. hl. d.), poslanec slovinšký, nar. se 1837 v Kameně Gorici v horní Kraljinské. Otec jeho byl válečný a ctěný obchodník, a když hned v prvé mladosti synově duševně nadával i chut k vědám snamenal, poslal ho do Lublany, kdež normalku a gymn. odbyl. Od prvé až do poslední školy povždy byl mezi nejnadanější studujícími. Duševné vlohy jeho zjevily se jenom v školských předmětech, nýbrž svláště v básnickém skládání, jímž si co svláště genius již v rané mladosti velké vážnosti vynikal. Skončiv gymn. i filosofická studia studoval práva ve Vídni a Hradci Štýrském. Za ruchu národního, který rokem 1848 na Slovinskú živěji započal, stál vědy v prvé řadě vědeců. Jeho řeč v Lublanské řečnici r. 1848 probudila mocně slovinský lid. Lásku svou k vlasti jevil při každé příležitosti; svláště jasně saskvíla pak se v jeho básních (v *Glasích domorodců*), které r. 1849 vydal. V každé básni jeho vane nadšenost pro národní svobodu. Básně tyto se kladou mezi nejlepší díla v literatuře slovinské. Stav se doktorem práv vstoupil v státní službu při e. k. finančním ředitelství, aby si tříletou službou možnost k advokacii vydobyl. Zasmoubl se pak se slečnou Josefínou Urbančovou, deorou velkostatkáře na Turnu blíže Kráně, kteráž se stala posléhji slavenou v slovinské literatuře pod jménem Josefína Turnogradská. Několik jejích básní, svláště novel, přeloženo na jazyk srbský, ruský i bulharský. Bohužel stratil T. milovanou choť již za rok svého manželství. Zarmoucen opuštěl Lublanu a šel potom na sázku v Turan, v Kameně Gorici a posléhji v Radomlic, nabýraje se advokátní praxí. Oděná pře-

jeet r. 1849 vysvěcen. Co kněs byl přidělen jako spolupracovník *u Záhřebského katolického listu*, jež zároveň suplemtem na Záhřebském gymnasiu. R. 1851 odebral se na státní útraty do Vídně na universitu, aby se připravil ke gymnasiálnímu profesuře; zde učinil zkoušku s mathematicko-fyzikálního odboru koncem r. 1852. Na to byl zase co suplent na Záhřebském gymnasiu umístěn. Známé jeho slovanské smýšlení a vroucí láska k národnosti obarvátské byly tehdejší soustavě vládní sáminkou, že ho nemíněno ustanoviti za profesora v Charvátka, což on vida opustil suplentství a převzal co odpovědný redaktor vedení řečeného *Záhřebského listu katolického*. Poněvadž však, pokud se dalo, bránil v tomto církevním listě také zájmy národa svého, nebyl oblíben u svého arcibiskupa Hauka, který onoho času úplně se byl již poddal abolutisticko-germanistorské vládě Vídeňské; na tou tedy příčinou vzdal se koncem roku 1854 opět redakce *Katolického listu*, a převzal místo na právé skřesné nížší realce městské v Záhřebě co učitel fyziky a matematiky. R. 1858 stal se na této nížší realce ředitelem a byl v této vlastnosti na ní ponebán, i když r. 1860 na vytkl realku povýšena byla. R. 1861 volen do sněmu, kdež sčestnil se všech jednání až do r. 1867, kdež koncem září byl vedle jiných profesorův a učitelův od barona Raucha co náměstníka básné hodnotnosti s ředitelství i učitelství sesazen. T. přepracoval vedle mnohých politických článkův a rozprav vědeckých, rostrovněných po různých časopisech, nažeho J. Smetany *Silospýs* pro obarvátské gymnasia; též napsal pro gymnasia a realky *Zoologii* a pro dospělou mládež *Přírodopis*. R. 1866 jmenovala ho jhoslovanská akademie skutečným členem svým; co takový uveřejnil ve spisech akademických řadu vědeckých rozprav vědeckých s oboru přírodopisného.

Torrell Otto, švédský přírodopysce, narodil se 5. čna 1838 ve Warbergu, studoval od r. 1844 medicinu v Lundě, zabýval se nejvíce studii přírodovědeckými a vykonal několik zoolog., bot. a mineralog. cest po různých krajinách Švédska a Norska. Veliké jeho cesty po evropské pevnině r. 1856, kde proskoumal mezi jiným geologicky Alpy, jakož i cestu po Islandu, kterýž ve všech směrech prošel, přiměly jej k tomu, že se oddal zcela vědám přírodním. R. 1858 podnikl vědeckou, se Švédska první výpravu na Špičberky, provázen prof. Nordenfjöldem a Quennerstedtem. Též severní krajiny Grönlandu procestoval r. 1859 a navrátil se r. 1861 s hojnými poklady mineral., geolog. a botanickými do Lundu. Na těchto rozsáhlých cestách nabyl T. přesvědčení, že se proti dosavadní domněnce vyskytuje u velikých hloubkách moře dosti hojný život zvířecí. Při druhé své výpravě na Špičberky r. 1861, kterouž podnikl ve společnosti osmi přírodopysců, byl podporován se státní pokladnicí. Na výpravě této byla prokoumána větší část Špičberků, a švédská musea byla obohacena ještě většími přírodními poklady. Výprav na tyto ostrovy v letech 1864, 1868 a 1872 nemohl se již T. více účastniti, jež sábrán povinnostmi svých úřadů; stál se totiž v Lundu intendantem zoolog. musea a r. 1866 mimoř. prof. zoologie a geologie. To mu však nebylo na sávdu, aby nepodnikal kratší vědecké cesty do Dánska, Norska, Čudaka, Německa, Holandska, Francie, Švýcarska a Anglie. Na cestě po severním Německu proskoumal erratické skály zanešené tam se Skandinavií. Roku 1871 byl jmenován členem společnosti pro geologické proskoumání Švédska a bydlil od té doby v Štokholmu, kde založil geologický spolek, jehož správy vycházejí od r. 1872. Spisy jeho, výsledky mnohonásobných vědeckých cest, jsou rostrovněny ve vý-

ročných správách university Lundské, ve správách akademie věd v Štokholmu a též v některých angl. časopisech.

Tornberg Karel Jan, znamenitý švédský orientalista, nar. se 23. Hj. 1807 v Linköpingu, odbyl studia gymnasiální ve svém rodišti a odebral se na universitu do Upsaly, kde studoval theologii a filosofii. Vedle toho pěstoval s takovým zářem a s takovou plní studium jazyků východních, že byl již r. 1835 jmenován docentem arabské literatury na universitě Upsalské. V tomto úřadě svém vydal T. Ibn-el-Vardiho *Fragmentum libri Mirabilium* (2 sv. v Upsale 1835—1838), pak *Annales regum Maawritanie* od Fesaniho (2 sv. tamt. 1843—1844) a své hlavní dílo, totiž vydání Ibn-el-Athira (12 sv. v Leydē 1862—1872). Mezi tím uveřejňoval též vásočné příspěvky k orientální numismatice. R. 1845 rozhodl se pro stav kněžský, tehdejší protaktor švédských universit však, posdější král Karel XV., srazil jej s tohoto kroku, nažeh byl r. 1847 jmenován řádným profesorem své vědy v Lundu. T. jest údem několika akademií, různých numismatických a archeologických spolků, a veliké jeho zásluhy o numismatiku orientální, jakož i výtečné jeho práce týkající se arabské literatury, pojalstily mu jedno s nejpřednějších míst mezi orientalisty evropskými.

Torpedo (v. bl. d.). V článku tom opraviti sluší jméno Buschnell na Bushnell. Dále po slovech „nažeh nástroje vytahováni.“ přidej následující: „Lépe se podařil posdější pokus na korvetě Housatonic v přístavu Charlestonském; a než se dotčená válka skončila, byly ty vražedné nástroje velice opraveny. Těchto slepěných již ušli Dánové r. 1864 ve válce se spojeným Rakouskem a Pruskem, zejména během u převelikém počtu nandáno jich do Alsenakého sundu.“ Na konci článku pak dodej: K většímu ještě zdokonalování, mimo jmenované, dále působili proslulý stavitel lodí John Ericson, inženýr L. Whitehead, slavný americký hydrograf Maury, pak Harvey, Bauer a více jiných, zejména anglických a francouzských inženýrů. System Whiteheadův přijat v novější době v Rakousku a ve Francii, system Harveyův zaveden jest nejen v Anglii, alebrž i v Rusku, kde však nejnověji, r. 1872, ruský plukovník Šelehov utvořil nového druhu strojených t-dů podniků. Ve válce německo-francouzské r. 1870 byly t-dy od obou bojujících stran mnohonásobně vsaty u plivání. Prusáci sřídili si celý „torpedový detachment“, jenž t-dy vkládal do řek, ku př. u města Reuen do řeky Sekvany, aby navráť francouzských dělových lodí byl samesen. Francouzi zase snažili se pohroužením těchto podplavných přístrojův se uhájiti, jako na př. se stalo k chránění pomořské pevnosti Cherbourg, u které vedena byla dvě veliká pámma menších takových výbušných podpalkův, jímžto dáno pojmemování „torpilles“; posmění pak jejich účelosti válečné vedlo Francouze k tomu, že si r. 1872 založili svlátní „školu pro t-dy“. — Svou dobou uškodil těmi nástroji ovšem i nepřítel sobě sám, jako se stalo na př. s prusáckou lodicí ve přístavu Kielakém, a podobně s dovosnou lodí, která po Vesefě rašedinu dolů vesla. (Vyobrazení a popis ve *Sečesoru* 1870 č. 48, pak přil. k č. 43.) Podotknuto budíž, že Prusáci sřídili svlátní „parní barkasy torpedové“, t. j. velké čluny, jehožto účel jest, aby t-dův dopravovaly pod nepřátelské keráby k rozřázení jich; a druhé pak strany dodati sluší, že Rusové 1872 předsevzali ustrojování „kruho-vitých obrněných korábův“, které, akrovnou dohlubnost majíce a přece mnoho uněti mohouce, též na částkách pospodních brněním tak silně se okovati dají, že se budou s to, aby rovněž proti Harveyským

Chudý obětovale nehty a vlasy. Obětovalo se v po-
vážných hájích, na návrších, horách atd. Odtud
mátnai jména: Třebnice, Třebiště, Třeblice, Třebín,
Třeboň, Třeboš, Třebetice atd. 32.

Třeť zápalka (Friktons-Brandl) v. Zápal.
Třeť Václav, doktor lékařství a profesor che-
robopisné pitvy na vysokých školách Pražských,
nar. se r. 1819 v Hostomické, kdež otec jeho byl
justičním hraběte Vratislava. Studia gymnasiální
odbyval v klášterním konviktu v Benešově, studia
humanitní a lékařská pak v Praze, kdež r. 1846
za doktora lékařství povýšen byl. Co medik pracov-
al poslední dvě půlletí velmi pilně u prof. Hyrtlů
v oboru pitvy. Dosáhnuv hodnosti doktorské sloužil
po krátkou dobu co externí lékař v nemocnici Praž-
ské, načež se stal asistentem u prof. Dlouhého a
Engla. R. 1861 stal se samostatným prorektorem a
r. 1862 řádným profesorem pathol. anatomie v Krá-
kově, v kteréž hodnosti povolán r. 1866 na vysoké
školy Pražské, kdež až do své smrti (27. srp. 1872)
blahodělně působil. Velmi pravdivě podotýká *Os-
opsis lékař. českých v. 35* ročn. XL, „Neseme těžce
stránu muže, který ve vědě bystrosti svého ducha,
znamení výskumy, neuvážeností a nepřetržitou
činnost svou se skvěl co jeden z prvních badatelů
vých náši, ve které klesl vědy dráhu badání hlubokému,
postavenému na základech přísané vědecké
kritiky, vedené neupředměnou rozumnou logikou. T. co
učitel umělejší svou valemou a zároveň jasnou před-
náškou uměl povuati, poučovati a vésti své žáky,
v jejichžto srdci sajisté na věky utkví slova velikého
mistra, který co upřímný syn svého národa rozuměl
znahám a vše jej miloval, shodovav sobě tak v dě-
jinách vědy a národa upomínku, kterou běh doby
nesetře.“ Z těchto slov patrao, že byl T. znamenitý
učitel, že se skvěl co neuvážený badatel vědy lékař-
ské a že vše národ svůj miloval, že tedy stratila
věda lékařská na vysokých školách Pražských valemou
perlu a národ věrného syna. Poukazující na *Os-
opsis lékař. českých číslo 37, 38 a 39* ročníku XL,
kdež obšírně o literární činnosti T-ově pojednáno,
uvádíme pouze uveřejněné práce jeho: *Ueber einen
neuen Muskel am dorsalen des Menschen, über elasti-
sche Sehnen und einige andere anatomische Ver-
hältnisse* (Praž, *Vierteljahrchrift* 1853); *Hernia re-
troperitonealis; Ein Beitrag zur Geschichte innerer
Hernien* (Praž 1857). Dílo toto získalo T-ovi jméno
světové. R. 1859 vyšlo důkladné pojednání T-ovo
Ueber urdynamische Darmaffektionen (Praž. *Vierteilj.* sv.
64). Škoda, že místně náhledy T-ovy jen částečně
uveřejněny jsou, kolující nejvíce v psaných od čet-
ného šáctva přednáškách. Lze se však nadíti, že
neustane toto nečině, a že zasvěti památku výteč-
ného svého učitele nejkvěleji uveřejněním předná-
šek jeho. Jda.

**Třeťanský s Železná, starožitná rodina če-
ská, psala se původně dle sídla Železná v Rako-
vnicku; nabytí pak posádky statku Bílé Tře-
mešné v Bydčovicích psali se členové její v XVI.
a XVII. stol. T-ův se Železná. R. 1606 připomíná
se Hereš T. s Ž., její čtete tolikrát v tit. s
r. 1534. V druhé polovině XVI. stol. (r. 1567 a
nás.) sedl Budivoj T. s Ž. na Třeťanské. Roku
1589 byl však již mrtav, a r. 1594 prodala vdova
jeho, Salomena z Valdšteina, sase provdaná s Ra-
šínova, statek posádky Třeťanské Adamovi Silva-
rovi s Silbersteinu. R. 1600 koupil Jan Přeš T.
s Ž. statek Lipu po Zdenkovi Beřkovi s Dobalí,
týž byl r. 1610 a 1615 na sněmu a držel tehdejší
Semčice v Boleslavsku. Rodina ta zanikla v pro-
sloní XVII. století. Ra.**

Trendelenburg Friedrich Adolf (v. hl. d.). Mimo

Slovák naučný. XI.

již uvedená jeho spisy sluší ještě jmenovati: *Raf-
fael's Schule von Athen* (Berlín 1849); *Nische* (tamt.
1846); *Der Kölner Dom* (tamt. 1856); *Die Eben-
mass, ein Band der Verwandschaft zwischen der
griechischen Archäologie und griechischen Philosophie*
(tamt. 1865); dále jeho přibližně 50 slavnostní
přednášky: *Zum Gedächtniss Friedrichs des Grossen*
(tamt. 1861); *Macchiavelli und Anti-Macchiavelli*
(tamt. 1867); *Friedrich der Grosse und sein Staats-
minister Freiherr von Zedlitz* (tamt. 1869); *Friedrich
der Grosse und sein Grosskanzler Samuel von Cocce-
ji; Ein Beitrag zur Geschichte der ersten Justiz-
reform und des Naturrechts* (tamt. 1849); *Friedrich's
des Grossen Verdienst um das Völkerrecht im See-
kriege* (tamt. 1866) a j. T. zemřel v Berlíně 24.
led. 1872.

Treesow Hermann von, prus. generalleutnant
a generální adjutant Německého císaře, nar. se 1. kv.
1806 (?). Vychování nabyl tyse vojenského a vstoupil
r. 1825 jako secondlieutenant do pruské armády.
V různých tehdejších blesích válečných, zejména
r. 1848 a posádky ve válce šlesvicko-holštýnské (při
obléhání Friedricie) vynaslonal se T. a stal se r.
1854 setníkem při velkém generálním štábu a r. 1856
křídelním pobočníkem krále Fridricha Viléma IV.
V Hj. 1861 postoupil na plukovníka a byl r. 1866
komandován do hlavního ložení ruské armády u
Varyav, načež se stal chelem štábu generála Wer-
dera, pod jehož velením byl rozestaven r. 1864 pru-
ský armádní sbor na hranicích polských. R. 1866
stal se T. generálem a la suite a chelem vojenského
kabinetu, v kterémž úřadě si sjednal veliké zásluhy
o ukázení vojenský Pruska a severoněmeckého spolku.
V prusko-rakouské válce r. 1866 doprovázel krále,
taktéž doprovázel krále s počátku války francouzsko-
německé r. 1870, načež posádky velel 17. divisi
armádního oddílu, stojícího pod velením velkovévody
Meklenbursko-Zvěřinského. V únoru 1871 stal se
chelem nově zorganizovaného vojenského kabinetu
v Berlíně, a byl na čas komandující 19. divise něm.
okupační armády ve Francii. — 2) **Udo von T.**,
prus. generalleutnant a komandující 2. divise, nar.
se 7. dub. 1810 v Jerichově v pruském Sasku, a
nabyl vzdělání na školách vojenských vstoupil roku
1826 do prus. armády, v níž se stal r. 1848 setní-
kem a r. 1856 majorem. Ve válce šlesvicko-holštýnské
postoupil na plukovníka, a po jejím skončení byl
komandující pruské posádky v Mohači až do r. 1866.
Ve válce prusko-rakouské velel jedné divisi druhého
armádního sboru pruské rezervy, a ve válce fran-
couzsko-německé prosadil obléháním Belfortu v Hj. 1870 a
bitkami s armádou Bourbakiovou. Dne 18. led. 1871
byl povýšen na generalleutnanta a obsadil 16. ún.
Belfort. Po uzavření míru stal se komandující 2.
divise se sídlem v Gdanskú.

Tribonianus (Trebionanus), proslulý právník
římský, nar. v Sídě v Pamfili, stal se s. císaře
Justiniana quaestorem, a posádky komandem. Býv ob-
viněn s krávkostí a podplatností sesazen jest od cí-
saře a hodnosti své. Křesťané jej také vinili s stěh-
smu a s náklonností ku pohanství. Okolo r. 530 po
Kr. chtěje císař Justinian žmýti svůj, aby celé ří-
mské právo urovnáno a v jeden celek smolen bylo,
uskutečnit, světil ohromnou práci tu T-ovi; jenž
sestavil k účelu tomu komisi, sestávající s nejvý-
šších právníků Cařhradských a Berytských (v celku
17 učenců), kteří dlouho tu provedli. Později bylo
spisů 39 nejproslulejších právních spisovatelů říms-
kých, jejich práce mezi sebou se porovnávaly, opra-
vovaly a doplňovaly. Oprávy a doplňky ty, na mnohé
práce T-ova, nazývají se *emblemata Tribonianí*. Po
těch letech vydala komise společnou práci; tak

rýchleř díadech snažil se všemožně o napravení kleslých řádů v církvi. Byl přimčen církevním sněmu Kostnickému, kde při volbě papeže hlas jeho Martinovi V. daný velice padl na váhu. Obdržel od papeže svolení k provinc. synodě sahající ji ve Vělni a ukončil 25. bř. v Kalíši. Zde sdělán statut církevní v 6 knihách, který napotom platnost měl až do r. 1528.

Troschet Maximilian, něm. lékař, nar. se 1805 v Berlíně, kde jest profesorem medicíny na universitě. Sepsal: *De tubae Eustachianae catheterismo* (v Berlíně 1838); *Receptaschenbuch* (tamtéž 1837); *Lehrbuch der Chirurgie* (3. sv. tamtéž 1839); *Handbuch für den Unterricht im chirurgischen Verbands* (tamtéž 1841, 2. vyd. 1853) a vydal Tagliacosiův spis o rhinoplastice.

Tuším dle jmennu je se v pravoslavné církvi den před štědrým dnem (*bedaji den*). Toho dne někoho udeřiti považuje se v pravoslavných za veliký hřích, a všichni se mesi lidem obecným, že ten, kdo druhého udeřil, v budoucím roce po těle vědy míti bude. Ze slovo to má svůj původ od *tudi* = bít, tlouci, jest s jistotou. Má-li t. d. ještě jiný výsnam mimo zde uvedený, nedá se určit. Někteří myslí, že se t. d. slaví památka povraždění dítěte Herodesem.

Tuckermann Henry Theodore (v. hl. d.) * 17. pros. 1871 v Novém Yorku. Poslední jeho spis, vydaný r. 1871, jest životopis románopisce Johna P. Kennedyho.

Tuch Johann Christian Friedrich (v. hl. d.) napsal mimo již uvedené spisy r. 1845 palaeografické pojednání o sinaitských nápisích pro časopis německé orientalské společnosti, jež ale vyšlo o sobě pod titulem: *Einundzwanzig sinaitische Inschriften. Versuch einer Erklärung* ve 2 dílech; 1. díl: *Geschichtliche Erörterungen über Verfasser und Zeit der Inschriften*, v 2. díle: *Erklärungen der Inschriften*, r. 1850 uveřejnil pojednání pod titulem: *Reise des Scheich Ibrahim el Khyrati el Medini durch einen Theil Palästinas*, a pak 2 akademické programy o jistých syrvkách a jiných svlátnostech ethiopské řeči; r. 1853 pojednání o jeskyních Maialoth u Abely, 1857 exegetické vyšetřování: *Die Himmelfahrt Jesu. Eine topographische Frage*; v letech 1859 a 1860 latinská spracování historických spisů Josefa Flavia, a r. 1864 program: *Antonius Martyr, seine Zeit und seine Pilgerfahrt*. T. věnoval téměř celý svůj život, svláště poslední čas, skoumání Palestiny, a sanechal množství znamenitých spisů ve své knihovně pojednávajících o saské bené semi. T. byl údem Lipské akademie, král. saské učené společnosti, a dlouhý čas výborem německé orientalské společnosti, jakož i dopisujícím údem syrvko-egyptské společnosti v Londýně. R. 1856 byl zvolen za rektora Lipské university a při nové volbě za rektora magnifika. Za jeho rektoratu udály se povážlivé nepokoje studentské, vyvolané drsným vystoupením T. a proti jednomu posluchači theologie, jež ale mělo ten dobrý výsledek pro universitu, že byly sastaralé akademické zákony revidovány a mnohé slofědy odstraněny. Co profesor a rektor stál vždy T. proti vládě, sastáváje odhodlaně práva vysokých škol.

Tuchar z Šoberavy (Touchar z Šoberavy, *Tücher von Schoberau*), rodina německá, v druhé polovici XVI. stol. do Čech přibylá. Dne 8. kv. 1573 povýšen byl do stavu šlechtického Jan T. st., který koupil statek Nové Sedliště v Píseňsku, a na sněmu r. 1574 i se syny svými Raimundem a Jonášem přijat jest za obyvatele semě. R. 1579 učinil Jan ml. T., bratr předellých, přisázení k semě, a

na sněmu r. 1589 přijat jest nadepsaný Jonáš T. na Novém Sedlišti do stavu rytířského, a přichází také v tit. r. t. vydaném. R. 1597 koupil Jan Jonáš T. od komory král. kus lesa k panství Přim-dovskému náležícího. Taktéž koupil r. 1611 Jan Kašpar T. od Jana Ritschla s Hartenbachu dvůr Orlov a několik vesnic poměrných. Dle sbírek sněmovních s r. 1615 připomínají se Jan Jiří a Jan Kašpar T. na Novém Sedlišti, Jonáš T. na Laboutu a Barbora Tová s Š. Roku 1663 koupil Křištof Tomáš T. statek Vogelsang od Jindřicha Petra s Gutenšteinu. Obyčejný slib věrnosti dědičné učinili: r. 1673 Jiří Abraham T., r. 1679 Filip Jakub, r. 1687 Vilém Baltazar, r. 1714 Jan Vilém, r. 1765 Josef T., a to všichni u kraj. úřadu Píseňského. R. 1759 prodal Jan Vilém T. statek Labout dceři své Eleonore Bönighofrové s Š. Tové s Š. připomínají se v Čechách ještě r. 1786, a podobá se, že rodina ta u nás zanikla teprv na začátku století přtomného. *Ra.*

Tuchlovský z Tuchlovic, rodina vládycká, psala se dle sídla Tuchlovic v Rakovníku. V první polovici XVI. stol. seděl Matouš T. s T. na Malých Kvicích v Rakovníku, který měl syny Jana, Jakuba a Havla, a samřev r. 1535 sstávil statek svůj synům právě jmenovaným; tž sapsal nedlouho před tím Martě, nevěstě a potom manželce syna svého Jana, sumu jistou věnnou na statku řešeném. Nadepsaní synové Matoušovi vločili r. 1542 dědictví toto znovu do desk, a Jan T. obnovil tolikéž zápis na věno manželky své Marty svědčící. R. 1543 prodal Jan T. dědictví své, mlyn a luka v Malých Kvicích, obci města Slanské. V tituláři s r. 1556 čteme Matěje T-kého, a v tit. s r. 1589 tolikéž Matěje T. s T. na Malých Kvicích. R. 1610 prodala Anna Sudetova s T., jako poručnice sestry své Ludmily a bratra Jana, pak Aněšky T-ké s Voškovrh, dvůr sirotčí, v Kvicích po Matějšovi s T. sstálý, tolikéž obci Slanské. Načej nepřipomíná se více rodina tato v pamětech veřejných.

Tůma 1) Ant., redaktor *Dělnických Novin*, nar. 1840 v Prase, kde odbyv s výborným prospěchem hlavní a realní školu věnoval se umění typografickému, při čemž se ve večerních hodinách u Václava Hanky literárně vzdělával. Vrátil se z Karlovic, kdež řídil několik let kněhtiskárnu a závod lithografický, počoval o rozkvět spolku typografů Pražských „Typografů“ a účastenil se při založení časopisu *Volavolav*, v němž se redakce Mikulášovy mnoho sociálních článků uveřejnil. R. 1868 převzal redakci časopisu *Correspondenz*, a byl v pěti tiskových přích k 19měsíčnímu žaláři odsouzen. Po jednorocím uvěsnění amnestován, načej přispíval četnými články do *Pokroku* a dělnického časopisu *Dělník*. R. 1870 nastala potřeba, aby se řáloží nový list dělnický, kterýž by neslůně, oběťav a statečně sastával sámy veškerého dělnictva československého. Z téže příčiny vyzvali jej četní dělníci, aby se uvázal v řízení listu. T. nejen že žádosti této vyhověl, nřbřil založil sám *Dělnické noviny*, jež až dosud výborně řídí. Od té doby věnoval T. činnost svou dělnictvu, a není sájistě muže, kterýž by tak blahodárně a nezištně v dělnických kruzích účinkoval. T. založil 12 dělnických spolků a 6 dělnických knihoven, a obřýval přednášky v mnohých dělnických spolecích. Dělnictvo česke přilnulo k němu jako k otci svému, a skoro veškeré dělnické spolky česke zvolili ho za čestného úda svého. Také v literatuře jevil chvalnou činnost. Ve Filipkově *Plátněckém kalendáři* uveřejnil novely *Nesčerné lidske*, *Upomínka na mládí*, a sepsal brožurku *Kde stojíme*, již

chra buda), jež dává nejlepší chléb, tokmak baš (Kailhaupt), kara šili, jež slouží na pici koňům, jaalik, jistý druh obilí jarního. Jedneme se pěstují dva druhy, obyčejný a tak svazý karakalpap, který je špatnější a užívá se jej co koňské píce. Rýže se daří výborně a pěstuje se ve velkém množství, není ale tak dobrá jako turecká, dále se pěstuje džigera (*Holcus scorythum*), jehož sladká nezarálá srna se jodí, sralého se užívá co píce; co píce se užívá též makke džigeri (pšenice turecká). Tari, jistý druh prosa, pěstuje se v několika odrádech ve velkém množství. Z luštěnatých rostlin se pěstuje hrách (buršah), fazole (lubie), čočka (jasmuk) a jiné u nás neznámé rostliny, jako konak, jenž tvoří křoviny a má srna podobná čočce, ale menší a tlustší než tato. Z rostlin olejovitých sluší uvést tak svazý kyndlí-sesame, sigir, rostlinu podobnou prosu a jablkovitými plody, v nichž je srn máku podobné, z kterého se lisuje olej; kender (konoplí), z něhož se též připravuje omamující hašiš. Barviva poskytují rujan nebo bojak, mofena, jejíž lepší druhy se vyvážejí do Ruska, isarak neb barák, jehož žluté květy usušené a rosemleté dávají dobrou šlutou barvu, gvertlik, rostlina jehlovitá, vašené listy poskytuje dobrou barvu černou, bugundá dává barvivo červené. Ovoce je velmi hojné a druhu rozmanitého, mnoho lepších druhů se vyvážejí do Ruska. Zde sluší uvést melouny, od nichž je mnoho druhů, jarní a podzimní, jež se vysazují svlátní jemnou a příjemnou chuť, jablka, jichž se rodí 4 druhy, broskve, moruše jsou větší a sladší, hroznů se rodí deset druhů, jelikož se ale málo vlna z nich lisuje (výhradně Židé), jedí se syrové, aneb se z nich připravuje šerif (sirup) neb se jedí sušené. Baviník se daří výborně a dává dobrou bavlnu. — Živočišstvo. Z domácích zvířat je ovce v první řadě, a sice jsou zde dva druhy: kirgizská ovce (Kazak koj) a esbekická (Ozbekek koj); prvnější dává chutnější maso a lepší vlnu. Na stepích pasou se četná stáda ovcí, v nichž záleží ostatní bohatství země a s nimiž se vede čilý obchod do Ruska. Po ovcích je nejdůležitější domácí zvíře koza, jež dává mimo maso též vlnu. Koňskou nejlepší u Turkomanů, vyrovnají se co do rychlosti, vytrvalosti a krásy koňům arabským; v Buchaře a Chivě se chová kůň ozbekský, jenž je silnější ale ne tak rychlý jako předešlý. Velbloud (dvouhrbý) chová se ve velkém množství, v rychlosti jej předčí jedině arabský. Hovězí dobytek není četný a je velmi sánekbaný, maso je tuhé, málo sázkivné, a sluší co potrava hlavně chudší třídě. Oslů se chová velké množství. T-ský osel je silný, vysoký, rychlý, nejkrásnější z celé Asie. Z drůbeže se chovají slepice, a sice dlouhonohé čínské druhy, husy menší nežli evropské, mnoho druhů kachen, pak labutě, koroptve, perličky, bažanti (nejlepší v Kokandě), též jest mnoho svěže divoké. — Z nerostů se nalezná zlato, stříbro, měď; z drahokamů sluší uvést: rubiny z Bedachšanu, jež byly pod jménem Coali Bedachšan v celé Asii proslulé; naleznají se též sfidka; karneol se nalezná ve velkém množství, lapis Lasuli, tyrkys a j. — Hedbávnictví se provozuje již od dávnych dob, je ale na stupni velmi nedokonalém, při svícení jest velmi špatná manipulace. Barvení hedbáví jest nejvíce v rukou Židů, předení obstarávají Tadžikové. V jaké míře se hedbávnictví pěstuje, lze z toho souditi, že se do přize baviněné na obyčejný oděv, tak svazý aladža, přiměšuje hedvábí, a že nejen bohatí ale i chudí mají, mimo hedbavné šaty, hedbavné šátky, kapsenky, ubruzy a j. Z bavlny se předou obyčejné látky na šat, z vlny se předou jediné koberce, cestovní tašky, přikrývky a jiné hrubší látky, z koší vlny šaty, jež se ale nevyrovnají kašmířským; vel-

bloudích chlupů se užívá k děláni provazů a jiných hrubších látek. Obchod vede T. s Ruskem, Persií, Afganistanem; vyvážejí do Ruska obilí, hedvábí, bavlnu ve velkém množství, a obchod ten se stále smáhá.

Turma, lat., v žikování starých Římanů četa jezdecká, skládající se ze třiceti jezdcův, kteří ve třech nebo také v šesti řadách za sebou stáli. Kohorta, asi nyní dvě škadrony, skládala se z 10 turm, celkem se 800 jezdcův.

Turné nasávají se v Tatrách slovenských strašné strminy, jichžto skály jako věže vedle sebe seřaděny a propastmi od sebe odděleny jsou.

Turnovský z Turnšteina Sigmund, ekonom, narodil se v druhé polovici XVI. stol. v Prachaticích z rodičů katolických, vzdělav se v umění literárním vstoupil do služby pánů z Rožmberka, kteří byli tehdejší v držení zboží Prachatického, a byl již za p. Viléma a potom také za p. Petra Voka z Rožmberka zřízen za úředníka hospodářského a správního na panstvích Prachatickém, Netolickém a Krumlovském. Když p. Petr z Rožmberka prodal Krumlov císaři Rudolfovi II., přešel T. do služby císařské, a byl nejprv úředníkem v Prachaticích a potom hejtníkem na Krumlově. T. znal se výborně v administraci a hospodářství statků posemských, a prohlášen upřímně k vzdvižení správy polní, lesní, rybní a sáhradní na zbožích mu svěřených; pročež požíval také důvěry a lásky svých vrchností. Za tou příčinou byl od císa. Rudolfa II. majestátem, jehož datum na hradě Praž. v úterý po božím vstoupení r. 1603, nadán erbem a titulem z Turnšteina, a majestátem, daným dne 2. září 1615, obdržel od císa. Matieše té milosti, kdyžby svým časem pro nedostatek zdraví nemohl sloužiti více a měl jiti na odpouštění na svůj stateček kosovní do města Prachatic, aby osvobozen byl od všech povinností a břemen sousedských, avšak aby nicméně mohl provozovati všechny živnosti a obchody městské. V bouřích stavovských stál T., jsa tehdejší hejtníkem na Krumlově, pevně k straně katolické a císařské, takže mu bylo snázeji nemalých těžkostí od stavů odpolických, kteří jej prohlásili za nepřítel nemakého a zbavili všech hodností a práv. Slouživ 22 let věrně a platně domu Rakouskému přešel T. po r. 1626 na odpouštění do rodiště kosovní do města Prachatic, kdež měl dům a dva dvorce, a sanázel se tu sděláním hospodářství svého a jmenovitě štěpařstvím, jehož byl velikým milovníkem a snatelem. Vůbec byl T. muž velmi zkušený, rozšafný, šlechtný a dobrosdějný, při tom i nemálo vzdělaný a předkem také jazyka českého výborně znalý a milovný, jakož k tomu ukazují dole náš zápisky a křást jeho, sepsané jazykem jadrným a ušlechtilým. T. byl dvakrát ženat, ponejprv s Dorotou z Robčic, a podruhé s Evou Matiašovou z Sudetu, před tím ovdovělou Kroupovou, nezůstavil však potomků mužských, nýbrž toliko dvě deery, Dorotu, provdanou za Matouše Rumpála, a Kateřinu, provdanou za Jiřího Pelhřimovského, jímžto poručil křástem, rukou svou dne 6. ún. 1631 v Prachaticích sepsaným, veškerý statek svůj, odkázav na to zádušním tamním, jakož i všem přátelům a služebným svým sumy peněžité a věci rosičné.

Turov, vrch 316 stop vysoký, uprostřed měst Hronova, Kotelce a Stárkova nad vesnicí Roketníkem se vypínající. O T-u panuje v okolí tatáž pověst mezi lidem, jako o Bláňku. Uvnitř jest svaté vojsko, které, až se vlasti České ale povede, vyráží a nepřátelé pobíjí. Často je přý slyšet uvnitř bubnování, a teče též koňská moč z vrchu. Vyhlička z T-a jest překrásná: viděti jest do Kladska a do Čech až za Kunětickou horu.

Je.

U.

Úbrana, obrana ve vojenském v. Defensiva.
Úbytování vojenské v. Bytovnictví.

Ucayali sove se velký, asi 800 mil dlouhý přítok řeky Amasonské; vzniká v Kordilérách Peruánských a ústí do vletoku Amasonského u Nauty. Hofséjli jeho tok se sove *Apurionac*.

Účetní, vše co se týká účtů anebo k nim vstahuje; na př. kniha účtů, ve kterou se zapisují účty; komora účtů, *Rechnungskammer*. Ú. pře čili proces (*Rechnungsprozess*) jest ono mimosoudní písemné jednání mezi účetníkem, jenž účty skládá, a osobou, která mocí svého úřadu tyto účty skouší — přehlídce účetním — v tom případě, když při skoušení účtů namany se v těchto anebo v průvodech jejich nedostatky, nesprávnosti, s předpisy neshodující se případy, povinnost přesahující výdaje aneb jiné škodlivé nakládání s jménem spravovaným neb přechováváním, s něhož účty položeny byly. Ú. pře čili k tomu, aby účetníkovi v mimosoudní cestě poskytl se přiležitost, by tamné stránky účtů a snad jen domnělé chyby a nedostatky vysvětlil a pochybnosti o nich pronesené nepopíratelnými důvody vyvrátil, aneb aby chyby vytknuté uznal za pravé a je dobrovolně napravil, t. j. škodu jménem učiněnou nahradil. Přehlídce účtů nalezná v účt. při přiležitost, aby v temných věcech sjednal sobě od účetníka dostatečného vysvětlení, aby tohoto na formální nedostatky účtův uposornil, jak by jim budoucně vyhnouti se měl jej poučil, a stala-li se důležitými chybami škoda jménem, jehož účty se týkají, aby tomuto náhradu sjednal. Aby účt. pře nerozpřádala se do nekonečna, obmenen jest celý průběh její na čtvero písem, totiž: Výtky a opětné výtky (něm. *Mängel, Ausstände; Supermängel, Superanstände*) se strany přehlídce, a odmítku, výklad čili odpověď a opětnou odmítku (něm. *Erklärung, Supererklärung*) se strany účetníka. Nalezní-li totiž přehlídce v účtech chyby aneb jakékoliv nedostatky, jež se samého vedení účtů vyplývají, za něž tedy účetník jen sám jest odpovědným, tuť vyhotoví spis „výtky“ nasvaný, v němž napřed uvede úřad neb osoby, jenž účt položily, tyto jménem i úředním důstojenstvím, potom druh účtů, o něž se jedná, a dobu, za kterou položeny byly. Dále vypisuje nesprávnosti v účtech nalezené, a to každou svlášt, v člancích čili paragrafech, jež během celého účetního období v nepřetrženém arithmetickém pořádku

čítáje, stručně však sřetelně odvoláva se na stranu, rubriku neb článek účtů, a udává všude přičinu, proč tu a onu položku za pravou a bezvadnou uznati nemohl. Konečně určuje výslovně lhůtu, do které odmítka podána býti má, a to vždy s bedlivým sřetelem na důležitost výtek a na svláštnosti pomůcek, účetníkovi k důkladnému odůvodnění odmítek potřebných. Následuje pak den a místo vyhotovení spisu a podpis šotovitele. Jakmile účetník výtky obdržel, povinen jest toto přehlídce svláštním listem ihned potvrditi, a v určené lhůtě „odmítky“ jemu podati, v nichž na jednotlivé výtky, v pořádku v jakém činěny byly, a odvoláva se na jejich članky neb paragrafy, stručně však úplně odpovídá, usnává je buď výslovně pravdivost tvrzení přehlídce, aneb patrnými a nepopíratelnými důvody je odmítá, aneb žádané vysvětlení dává a sřazené průvody předkládá, aneb udává přehášky, proč tak učiniti nemohl; s čehož pak vyplývá, že výtky odpovědmi a vysvětlivkami buďto úplně se vyrovnaly, aneb že vadné položky za takové usnány byly a napravení jejich slíbno, aneb že odpověď svědčí o patrné nemožnosti účetníkově, aby výtky učiněné ospravedlnil. Jsou-li odmítky takové, že přehlídce na jejich sákladě od výtek učiněných — všech aneb jednotlivých — upustiti nemůže, poněvadž dostatečně objasněny neb vyvráceny, sřazené průvody předloženy nebyly, a tudíž sákonitě rozhodnutí o věcech sporných posud stálo nemožným, aneb vznikly-li snad porovnáváním odmítek, aneb předložených s těmito doklady, s původními výtkami neb účetními položkami nové odpory a pochybnosti: tuť potřebá, aby nové výtky aneb trvání na starých účetníkovi zase písemně oznámeny byly, což děje se „opětnými výtkami“, jejich sepsání spočívá na těchto sásadách, jaké při spisování výtek platí a svrchu vytkeny byly. Zase potvrzuje účetník přehlídce, že výtky opět obdržel, a podává v určené lhůtě „opětne odmítky“, jejich vnějšek i obsah řídí se opět sásadami při odmítkách svrchu podanými. Poznamenati sluší, že toto vzájemné dopisování účtů skoušejícího a účt kladoucího má býti vádné a prosto vůči náruživosti, tak aby první bedlivě vystřihl se všech výrasů, jež sděly by se býti důtkou neb obviněním účetníka, jimiž tomuto předatřala by se nevědomost, neschopnost, nedbalost aneb dokonce nepoctivost, a jež tudíž popuditi by musly; druhý pak aby výtky činěné

Lagepunkte u. s. w. (tamtéž 1866); *Der junge Ozeaniker* (Berlín 1859); *Eine Wanderung durch die Kreise Bromberg u. s. w. zur Feststellung der geogr. und geognostischen Verhältnisse des Neue Districts in Gdansk* (1859). U. jest též sochařem; modeloval pro město Bydžov velkou sochu *Friedricha Velikého*, která roku 1862 v Berlíně z kovu shoto-vena byla.

Uhlich Leberecht (v. hl. d.) † v Magdeburku 3. bř. 1872. Mnoho uvedených spisů uveřejnil četná pojednání o náboženství v časopise *Blätter für christliche Erbauung* (v Lipsku 1842 atd.); po jeho smrti vyšlo *Leberecht U. Sein Leben und ihm selbst beschriebene* (Gera 1873).

Uhlmann Jan Krístof, nar. se 8. září 1771 Kasselu, † 8. srp. 1821 v Marburku. Byl doktorem filosofie, od r. 1798—1797 profesorem filosofie a univerzitě v Marburku, pak profesorem přírodovědy a hornictví na univerzitě tamtéž, od r. 1816 též vrchním horním radou. Sepsal: *Dissertatio de elementis elementorum effectus formales de destructione et tellurem conspicuos* (Marb. 1792); *Mineralogische Beobachtungen* (1803); *Mineralogische berg- und hüttenmännische Beobachtungen* (1808); *Systematische tabellarische Uebersicht der mineralogischen einfachen basisen* (v Kasselu a Marburku 1814); *Beschreibung des Frauenberges in Hessen* (Hess. Denkwürdigkeiten 1816).

Uhlich Jean Jacques Alaxis, franc. generál ivise, známý hájelem Štrasburku v německo-francouzské válce r. 1870; nar. se 15. ún. 1802 v Pfalsburku v Elzasu. Po dvouletém kursu ve vojenské škole v St. Cyr vstoupil r. 1820 co důstojník do 3. departementu Hautes Alpes, jenž byl v následujícím roce v 3. lehký pluk pěchoty přeměněn. Ve válce španělské účastnil se r. 1823 obležení Pamelony a všech dalších válečných operací od roku 1825—1826. R. 1831 byl povýšen za setníka a co aký účastnil se ve válce africké. R. 1845 postoupil za podplukovníka, obdržel r. 1848 co plukovník elení 3. lehkého pěšího pluku, r. 1852 byl povýšen a generála brigády a velel co taký až do kv. 1854 epartementu dolního Rýna v Štrasburku, odkud yl za velitele 2. brigády pěchoty v císařské gárdě ovolan, a až se 16. čna 1855 při prvním nešťast-ém útoku na Malakov u Sevastopolu vymámal. Za odměnu byl 11. srp. 1855 na generála divise ovýšen, a co taký vstoupil v čelo 1. divise pěchoty 1. sboru severní armády. Od r. 1856 velel U. ivisi pěchoty armády Pařížské, a v italské válce . 1859 velel 2. divisi pěchoty 5. armádního sboru, ež stála pod velením prince Napoleona a málo se e válečných operacích účastnila. R. 1867 byl pře-azen do záložního sboru, avšak při vypuknutí ně-aecko-francouzské války z. 1870 byl opět do činné lužby povolán a velel nejprve jedné divisi v El-asku. Po porážce u Wörthu byl jmenován velite-ou Štrasburku, jež sedm neděl s posádkou zast-anou z utečených rozličných pluků proti generálovi Verderovi hájil. Když pronikli Prusové do zář Štr-arských velkých průlomů, musel se U. dalším brá-ěním vzdát a kapituloval 28. zář. Závazav se čest-ým slovem, že nebude více proti pruskému voják-ovovati, byl na svobodu propuštěn a odebral se do enevry, odkud se v list. 1870 do Toursu odebral, dež od ministra války Gambetty, jakož i oby-aelstva s nadšením uvítán byl. Posději byl ale ob-íněn ze zrady, tak že si sám přál počátkem roku 1872, by byl před vojenský soud předvolán. Ta-ový soud mu ale nebyl povolen, avšak vojenská yšetřovací komise pod předsednictvím maršála Ba-agnay d'Hilleras projevila mu nedůvěru, jelikož

žilve nešli byl štok na Štrasburk podniknout, k vzdání se odhodlal. Následkem toho sadal U. za propuštěnou a uveřejnil obhajovací jej spis pod titulem: *Docu-ments relatifs au siège de Strasbourg* (v Pař. 1872).

Uhry (v. hl. d.). Statistika. Nejnovější vše-obečné sčítání lidu, jenž se dokonalo úředně 31. prosince 1869, vykasuje následující data: Země ko-ruhy av. Štěpána jsou: U. (418080 semáp. □ m. s 11,633.162 obyv.), Sedmihradsko (99792 □ m. s 2,101.727 ob.), knál. svob. město Bješa (086 □ m. s 17.884 obyv.), Ocharvátako-Slavonsko (41792 □ m. s 1,142.201 obyv.) a Vojenské Hranice (28695 □ m. s 393.232 obyv.), veškerá plošná rozloha těchto zemí obnáší 585833 semáp. □ m. s 15,509.455 obyv. Dle náboženského vyznání byla v těchto zemích: 1. 7,568.510 římských, 1,600.000 řeckých, 5100 ar- ménských, dohromady 9,173.610 katolíků, kteří usná- vají přimát papeže římského a jtež hierarchie sá- lež se čtyř římských (Ostřihom, Keleča, Jager, Záhřeb) a jednoho řeckého (Bělehrad Sedmihradský) arcibiskupa. dále se 16 římských (Bělehrad Bystřice, Nitra, Bělehrad, Špitš, Košice, Sasvár, Velký Vara- din, Čanád, Vácov, Pětkosteli, Štolič, Bělehrad, Vespřim, Ráb, Kamenec, 1 v Sedmihradsku a Šá- kovár) a 5 řeckých (Prešov, Munkáš, Velký Vara- din, Lugoš a Samoš Ujvár) biskupů. 2. 2,600.000 ych. Řeků, 600 gregoriánských Arménů, kteří tvoří jednu srbskou a jednu románskou metropolii. Srb- ský metropolit sídlí v Karlovicích a srbsí bisku- pové v Budině, Temešváru, Verčci, Běči a Pa- krád. Románský metropolit má svoje sídlo v Sibini a podřísení mu biskupové sídlí v Aradě a v Ka- ransebeři. 3. Protestanté angélského vyznání po- čítá se 1,110.000 se 4 superintendencemi v U-ách a 1 superintendenci v Sedmihradsku; protestanté vyznání helvetského je 2,080.000 taktéž se 4 superin- tendencemi v U-ách a 1 v Sedmihradsku; obě ek- kve protestantské čítají 3,140.000 duší. Jiné kř- ťanské sekty počít počet svých přívrženců na 57.100; Židů bylo roku 1869 v zemích koruny Uherské 558.000. Dle národností sčítlo se r. 1869

	v Uhrách	v Sedmihradsku	dohromady
Maďarů	5,841.123	666.175	6,507.298
Slováků	2,210.173	210	2,210.383
Rumunů	1,174.044	1,207.862	2,381.906
Němců	1,592.034	224.054	1,816.668
Srbů	284.836	—	284.836
Charvátů	204.899	630	205.529
Rusínů	418.040	—	418.040
jinych národností	205.018	16.093	221.111
dohromady . .	11,633.162	2,115.024	13,748.186

(V ostatních zemích koruny Uherské se podrobněji národopisné sečení posavad neprovedlo). Ve dvou letech 1871 a 1872 otevřelo se 900 škol, kde dříve žádných nebylo, 1009 nových školních budov bylo vystavěno a 1937 nových učitelů nasazen. Z té pří- činy mnozí se též vřdaje ministerstva ověty rok co rok více. Roku 1868 obnášely výdaje tyto 981.000 zl., 1869: 1,174.000 zl., 1870: 1,442.000 zl., 1871: 2,095.000 zl. a 1872 již 2,764.000 zl. Ná- rodních škol bylo r. 1871 U-ách a v Sedmihradsku 13.798. Stav středních škol byl r. 1871 násled- jící: 147 vyšších a nižších gymnasií s 1618 učitel- a 80.505 žáky, 28 vyšších a nižších reálak s 300 učitel- a 5611 žáky. Univerzity jsou v Pešti dvě a jedna nově zřízená v Kolozši. R. 1872 bylo zří- seno v Pešti též lékařní laboratorium. Železnice měly semě korunní uherské 1. led. 1872: 60188 rak. mil obvodu odězdaných a 27610 rak. mil rozestave- ných. Délka čar telegrafických obnášela té doby 10.156 kilometrů. Banky a kreditní ústavy byly roku

Rokytníka, a připomíná se r. 1550; o mladším synovi Jiříkovi nemáme zpráv blízkých. V druhé polovině XVI. stol. přichází U-šti s M. také na Moravě, kamž časů toho s Čech přišli; jmenovitě byl am tehdejší Jan U. s M. úředníkem na Chropíně u Jindřicha Slavaty s Chlumu, a měl za manželku paní Annu Vostomířskou z Rokytníku, která zemřela r. 1570 a pohřbena jest v kostele v Plumlově. — Jak se podobá, zanikla starožitná rodina tato v prodlení osudného XVII. století.

Ulex Jiří Ludvík, narozen 8. Hj. 1811 v Neunassu v Hanoveraku, byl lékařníkem v Hamburku, d r. 1838 učitelem lučby a fysiky na lékařnické škole tamtéž. Sepsal: *Ueber die Einwirkung des Schwefels auf Fettsäure* (1838); *Einfluss verschiedener Gase auf Quecksilber und Reinigung desselben mittelst Eisenchlorid* (Archiv der Pharm. Zeitschrift 846); *Ueber Solar Spermacei* (1846); *Ueber Stru- it* (Hamburk 1846); *Ueber natürliches doppelt kohlen- saures Ammoniak* (1850); *Ueber Boranatrocalcit* (amt. 1848); *Ueber Alakamit* (1849); *Ueber natürl. Bildung des Schwefels* (1852) a j.

Ulécký s Plešnic (v. hl. d.). Dodej: Dědi- ové Jiřího Ú-kého, který držel Plešnice, Štátný, an Jindřich, Brikel, Mikuláš a Josef bra- H vlastní Ú-šti s Pl., r. 1601 postoupili statek ten brýci Josefovi na Oulicích, který byl 1596 od ana Pomníkého s Poméní i statek Přehořov přio- upil. Josefovi synové byli Apolon Ladislav, terý bez mužských potomků zemřel, Jakub Lu- ík, který jediného syna Josefa Křištofa Park- arta zanechal, a Křištof Jiří. Josef Křištof aby smlouvou se strýcem Křištofem Jiřím celého statek Plešnic, kterýž po nedlouhém čase ještě za- tavu postoupil klášteru benediktinskému v Kladru- ech za dochování do smrti. Křištof Jiří na Oulic- ích, maje za manželku Annu Lidmilu, roz. Čer- ánu s Chudčín, posádjí zase provázán Říčán- kou s Říčan, † ok. 1673, jak se podobá, co po- lední pro mezi potomak rodu svého; jeho jediná dcera a dědička Barbora Lidmila provdala se za Viléma Leopolda svob. pána s Říčan.

Ulfeldová, Eleonora Kristína hraběnka, neman- elská dcera krále Dánského Kristiána IV., man- elka hraběte Corfitze Ulfelda (v. hl. d.), nar. se 621. Nad míru vsdělaná a krásná tato paní sdílela počátku věrně osud svého manžela, když pak tento e semž unikl, byla, ač žádná viny se nedopustila, louho (až do r. 1685) vězněna. Nabyví na dvoře vého otce od mistra van Mandera vsděláním umění alifského, pěstovala po dlouhou dobu své vsby otu umění a zanechala množství vzácných obrazů miniatuře, jakož i velký vyřezávaný obraz Kristi- na V., nalézající se na sánku Rosenburku. U. † 698, die jiných již 1695.

Ulm Jakub (ital. *Giuseppe da Ulma*), vynikající malíř na sklo, mnich dominikánský, nar. se r. 1407 v Ulmu, kde otec jeho byl kupcem. Již záhy po- al se učiti svému umění a odebral se za účelem alážho se v něm zdokonalení do Říma. Zde však zamejše žádné podpory vstoupil do vojska Alfonse Castilského, v němž konal služby přes 4 roky. Na o vstoupil r. 1441 do řehole dominikánů v Bologni, a věnoval se od té doby zcela službě klášterní a umění malířskému. Hlavní jeho práce byly malby na oknech chrámu, knihovny a refektáře dominiká- ňského kláštera v Bologni, jakož i četné malby na skle v chrámu sv. Petronia tamtéž. Mnohé s maleb- ho se již zcela stratily, tolik však jest jisto, že U. byl zakladatelem rozšíření po Italii školy ma- ířské, a že vzáhl mnoho výtčných škák, s nichž vynikli zejména Ambrogino da Soncino, Fra Ana-

stasio a Fra Bartolomeo della Porta. U. † r. 1491 a byl pro svůj bezúhonný, vsorný život od papeže Lva XII. r. 1825 kanonizován.

Ulrich Johann August Heinrich, něm. filosof, nar. se 1746 v Rudolstadtě a † 1813 v Jeně jako tamější řádný profesor filosofie a saskoburský tajný dvorní rada. U. byl mezi tehdejšími něm. filosofy eklektikem, klonil se více na stranu Leibnitzovu a byl tudíž odpůrcem Kantovým. Sepsal: *Notio cer- titudinis magis evoluta et ad praescientiam futuro- rum contingentium et medium accommodata* (v Jeně 1766—67, 3 sv.); *Von der Beschaffenheit und dem Nutzen einer Encyclopaedie der Wissenschaften und insbesondere der Philosophie* (tam. 1769); *Erster Versuch einer Anleitung zu dem philosophischen Wissen- schaften* (t. 1772—76, 2 sv.); *Initia philosophiae juris, juris naturae, socialis et gentium* (t. 1781—89, ně- kolik svazků); *Institutiones logicae et metaphysicae* (t. 1785); *Eleutheriologie, oder über Freiheit und Nothwendigkeit* (t. 1788) a *Einführung zur Moral* (t. 1789).

Ulrich von Türheim, minnesinger XIII. stol., pocházel s kantonu Thurgavského. Na žádost Kon- rada s Winterstatenu odhodlal se po smrti Gott- frieda Štrasburského k pokračování v díle jeho *Tristan und Isolde* (1234), čímž se tehdejší dosti proslavil. Práce jeho nalazá se ve vydáních Eberharda Groota (1821), Hagena (1823) a Masmanna (1843). Jsa v blízkém spojení s Wolframem s Eschenbachu podnikl též r. 1250 dokončení básně jeho *Wilhelm von Oranien*. Toto pokračování, známé vůbec pod jménem *Der starke Rannewart*, jest důvtipně provedeno. Konečně přispívají mu básně *Artus*. Rukopisy děl U ových nalazají se v knihovně Vatikánské.

Ultramontanismus (v. hl. d.). Jen výtřední straně mezi katolíky dává se toto jméno, a není nymž nikoli přesdívkou, nýbrž názvem technickým. Ně- kdy, ač jen zřídka, klade se na místě jeho kratší slovo: ultra, ješto obyčejně v jiném ohledu, na př. v politickém, národním, přepjatce znamenává, kdežto u. ukřívá se výhradně o oně krajně straně v kato- lícké církvi, která ve všem všude, i na njmu pravdy a práva, akrušenosti a prospěchu, ohlíží se jen po Římu a po papeži a stonpacích jeho, od- kudž jí i jméno „papeženců“ neb „Římských“ (romanismus) předsdílí. Vyvinul se lichý směr tento hned v středověku, jsa známý mezi kanonisty pod názvem „systém papalní“ proti episkopalnímu, na- dež přidřelí se jesuité extrémního násovu tohoto, s kteréž příčiny strana ta někdy i „jesuitskou“ na- sývána. Teprv v tomto století utvořila se svlátní strana mezi katolíckými kněžími a spisovateli se- jměna ve Francii, jejímž zakladatelem byl hrabě de Maistre ve spisech svých, nymž pak reprezentuje ji hlavně ve Francii Veuillot v časopise *Univers* s benediktinským opatem Guerangerem, Majunke v Něm- cích v *Germania*, Piccirillo v Hmáské *Civiltà*, a Mar- gotti v Turínské *Unità*, k nimž se celá řada větších menších listů připojuje, opírajíce se o společný orgán u-u v politice i v církvi *Genfer Correspondenz*. — Hlavní zásadou jejich jest, že na místo církve kla- dou obyčejně jenom papeže, soustřeďující v něm neomezenou moc (monarchickou, absolutní), kte- rouž zasahuje do všech oborů života náboženského, mravného, společenského a politického, a již se tedy vliční katolíci bez výnimky podrobili mají (viz čl. Ústava církvevi). Papež se své moci a vůle rozhoduje v poslední instanci v dogmatické i morálce, v dějepisu i v právu církevním, v církvi i v poli- tice, v kostele i ve škole, v bohosloví i v jiných vědách; podobně papež řídí sám celou církev, tak že nemají tu ani sněmy ani biskupové, tím méně tedy ostatní věřící, vlastní žádných práv, nýbrž jen

Ungern Sternberg. Alexandr svob. pán (v. hl. dílo) předsídlil se s Berlína do Drážďan, kdež se pohyboval hlavně v kruzích spisovatelských. Když byl později nebesepně onemocněl, dal se dopravit na statek Dannewalde ve vévodství Meklenbursko-Střelickém, kdež † 24. srp. 1868.

Unghvarit, nerost, složený s kyseliny křemítké, kysličnku železnatého a vody; jest hrubosrný, má lom lasturnatý, barvu zelenavou, lesk jest mdlý, průhlednost malá až i nedokonale, poměrná váha 2.22, tvrdost 3.5. Před dmuchavkou se nerostáplí, černá a stává se magnetickým. Vyskytuje se zejména nedaleko Ukhorodu (Unghvár) a na Harcu v přívodu krevale.

Unrest Jakub, farář v Dicholci (Tscheloberg) v Korutanecch; † 1493. Psal dvě kroniky, korutanskou a rakouskou jazykem německým. První začíná s r. 764 a končí s r. 1360, druhá jest pokračování první a končí s r. 1493.

Unterberger, Leopold svob. pán, nar. se 12. Hj. 1734 v Strengberku v Dolních Rakousích, † 9. ún. 1818 ve Vídni. Vstoupiv r. 1758 co poddůstojník do sboru měřického stal se r. 1786 majorem, r. 1793 plukovníkem, r. 1797 povýšen byl ve stav svobodných pánů, spolu stal se podmaršálkem a r. 1814 konečně polním sborjmistrem. Sepsal: *Anfangsgründe der Mathematik* (Videň 1775—77); *Tafel der Sinus, Tangenten, Secanten mit ihren Logarithmen* (tamt. 1777); *Kurzer Unterricht zum Aufnehmen mit dem Meßtisch* (tamt. 1807); *Anfangsgründe der Planimetrie* (tamt. 1807); *Abhandlung über die Feldbefestigungskunst* (tamt. 1807); *Abhandlung über die beständige Befestigungskunst* (tamt. 1807); *Nützliche Begriffe vom der Gewittermaterie und beste Art, Blitzableiter anzubringen* (tamt. 1811).

Unterholzner Karel August, něm. právník, nar. 3. ún. 1787 ve Frisinkách, stud. práva v Gotinkách a Heidelbergu; r. 1812 stal se docentem a později profesorem práv na universitě ve Vratislavi, kde † 24. kv. 1838. Z jeho spisů jmenujeme: *Die Lehre von der Verjährung durch fortgesetzten Besitz* (1816); *Entwicklung der gesamten Verjährungslehre* (1828); *Juristische Abhandlungen* (1820); *Quellenmässige Zusammenstellung der Lehre des römischen Rechtes von den Schuldverhältnissen* (1835); *De ratione comitorum a Servio Tullio rege institutorum* (1835).

Unverdorben Otto, lučebník, nar. se 13. Hj. 1806 v Dahme. Byl nejprve lékařníkem, co takový navštěvoval ústav Trommsdorffův v Erfurtu, později stal se majetníkem obchodu v Dahme a blízko ležícího statku Glienig. Sepsal: *Chemische Untersuchungen der Harze* (Erfurt 1824); *Neue Beiträge zur chemischen Geschichte der Flusssäure* (tamt. 1824); *Salze mittelst kalischer Thonerde-Lösung* (1826); *Ueber Flusssäure* (tamt. 1826); *Ueber die Produkte der trockenen Destillation* (1826); *Ueber Fluorchrom und Fluorarsen* (1826); *Ueber Mangansäure und Thonerde-Verbindungen* (1826); *Ueber das Verhalten organischer Körper in höheren Temperaturen* (1826); *Ueber die Oelsäure des Terpentinöls* (1827); *Vier neue Alkalien im Dippelsöl* (1827); *Präezipitation der Bernsteinäure im Bernstein* (1828); *Ueber das Zerreißen gespannter Harzmassen* (1828) a j.

Uppström Anders, švédský jazykospytec, nar. se 29. čna 1806; jest profesorem gotického jazyka na akademii v Upsale. Práce jeho vědecké o tomto jazyku sjednaly mu velikou váznost zejména po Německu. Vydal: *Aivaggeio Matthaei*, gotický o slo-mek evangelia sv. Matouše, ježž opatřil komentáři (v Upsale 1850), a proslulé dílo: *Codex Argenteus sive sacrorum evangeliorum versionis Gothicae fragmenta* (1854). Akademie švédská dala U-ovi za toto dílo

zlatou medálíi, a později mu udělil stát na tři léta roční pensí 600 říšských dolarů (1278 fr.) a král sám cenu 300 dolarů.

Uprchlec, uprchlik vojenský v. Zbžh.

Uramil, $C_2H_2N_2O_6$ jest lučební produkt, vznikající přeměnou kyseliny močové, když rostok kyseliny thionurové až k bodu varu se zahřeje, nebo když se thionan amonový ve vodě rozpustí a s příměškem kyseliny solné vaří. Byl-li rostok kyseliny thionurové velmi řídký, vyhraní se u. v dlouhých, vláknitých jehlicích; byl-li však rostok hustý, vyznají krystalky šupinovité barvy podobné bílému atlasu s odstínem růžovým. V kyselině sirkové a v louhu draselnatém jest u. rozpustný. Zahřívá-li se po delší dobu u. společně s kyselinou sirkovou, vzniká nový lučební produkt, totiž kyselina u-ová $CaH_2N_2O_{11}$.

Urbánek Frant. August (v. hl. d.) počal novým rokem 1873 samostatně a veřejně činnost svoji nakladatelskou, a řada spisův, jež nakladem svým vydal, dávají nejlepší důkaz o jeho činnosti. Vydal až do konce břesna 1873 více než 60 samostatných spisův, některé o několika svazcích a sešitech, vydává r. 1873 kalendář *Čechosloven* nákladem 20.000 ex., a ženský časopis *Žena*, dále *Ženské Listy*, prvý samostatný časopis toho směru v jazyku českém. Až do konce roku 1872 redigoval s nevšední pilí *Věstník bibliografický* (4 ročníky), který vydává od r. 1873 spolu s J. R. Vilimkem co *Věstník kritický a bibliografický*, v němž rediguje část bibliografickou, jakož jest i řadou let redaktorem československé bibliografie *Buchhändler-Correspondenz*, orgánu spolku rak. kněhkupců ve Vídni. V břesnu 1873 otevřel kněhkupectví i sortimentní na Vodičkově ulici proti dívčí škole, a má koncesi ku knihovně záptýčné, již později stědl.

Urblikos, řecký gramatik v 5. stol. po Kr. Ze spisů jeho zachovalo se pouze: *Ὅμομαχία τῶν πηρὶ τοῦ ἀγαθού τοῦ κακοῦ καὶ ἡμετέριον* (vydání Aldin-ské). Někteří literární historikové přepisují mu taktéž spis: *Ἐκκρίσιμα*, který od jiných ale častí Hadrianovi se přepisuje.

Urfé Anne d', franc. básník, nar. se 1555 ve Forenu a † r. 1621. Již záhy prozrazoval co 15letý mladík znamenité vlohy básnické. Usavřený jeho snátek s Dianou de Châteaumorand byl k žádosti obou manželů po krátkém trvání zrušen, načež U. s povolením papežovým r. 1603 do stavu kněžského vstoupil. Kardinál Savojský, princ Moric, jmenoval ho svým generálním vikářem, kapitola Lyonská dala mu místo kanovníké, a konečně se stal děkanem při chrámu Notre-Dame v Montbrisonu. Zb-stavil hojně básně, s nichž jmenujeme: *La Diane*, sbírka 150 snělek; *La Mière de la France*, 20 snělek (1575 a 1576); *L'Honneur et la vaillance, dialogues* (Lyon, 1592); *Le premier livre des Elymnes* (ib. 1608).

Uroš, srbské jméno mužské. Králové srbsí toho jména byli: 1) U., synovec Vulkana, župana Raského, s přímím Bily od bílých vlast. Panoval od r. 1122 do 1136, kteréhož r. semřel. Doera U-ova Jelena provdána byla sa Uharského krále Belu slo-pého, s kteréhož manželství pocházel Gejza. — 2) U., syn Beluša, strýc Uher. krále Gejzy, panoval od r. 1138 do 1160. Za jeho vlády poknili se Srbové o svrhnutí panství řeckého, ale nepovedlo se jim to. — 3) U. Veliký, toho jména s rodu Nemanjičů L. třetí syn Štěpána Prvovědaného, panoval od roku 1237 do 1279. Za vlády jeho r. 1271 hubili Tataři Srbako; on pomáhal Uherákému králi Balovi IV. ve válce proti Českému Otakarovi. Nechtě dostáti slibu, ježž byl dal synu svému Drago-

(Gotinky 1855); *Beiträge zur Kenntnis der Propion-säure u. Butteressigsäure* (t. 1855); *Ueber Chlorbensol-säure* (1857); *Ueber die Salfobensol-säure* (1858); *Ueber den Osmantacetone* (1858); *Ueber eine neue Methode der Darstellung und Nachweis der Alkaloide* (1861).

Usov Štěpán Michajlovič, nar. se r. 1797 v Petrohradě, studoval na tamější universitě, kdež dosáhl stupně magistra filosofie. Po skončení univerzitních studií byl zaměstnán v obchodě svého otce, nespěl však samostatně se přírodními a technickými vědami a poslouchal přednášky o těchto předmětech. Roku 1834 byl potvrzen U. od tehdejšího národního ministra, hraběte Kančina, za redaktora *Zemledělskéj gazety*. R. 1834 byl zvolen za úda Isaackého „volného ekonomického občestva“, a následujícího roce přenesl mu spolek ten veřejné přednášky o hospodářství v síle spolkovém. Přednášky tyto byly prvními podobného druhu v Petrohradě, byly navštěvovány množstvím posluchačů a rvali až dosud každou sílu. R. 1836 sajal U. místo učitele hospodářství na Petrohradské universitě, a r. 1837 byl zvolen za úda hospodářských polků Moskevského a Jihorského, roku 1842 byl oslán ministrem císařských statků na Malou Rus do Nové Rusi, by podal správy o tamějším hospodářství, a průmyslných i obchodních poměrech. Krátký popis této cesty umístil v časopise *Porovněk*. Roku 1843 byl U. potvrzen za adjunkta Petrohradské university, a v téže roce poslán do Kavkazského kraje a do sibířských gubernií, by změřil hospodářské poměry prokoumal. R. 1846 byl jmenován pref. hospodářství na universitě Petrohradské, kterých úřad posud zastává, mimo to je redaktorem *Zemledělskéj gazety* a redaktorem akademie při akademii věd. Z jeho spisů slují: *Tablice díla vyčištění procenta na deseti lety opitaly* (v Petrohr. 1827); *Vspomogatel'naja kniga dla poměščíkov i seljckých chosojstv* (tam. 1836); *Pravila skotovodstva i proč.* (tam. 1846); *Kurs zemledělja s přiložením k polevodstvu, čítannjy v Imperatorskom S. Peterburskom universitě* (tam. 1837); *3 kapitál v obnošení k seljckomu chosojstvu* (tam. 1839). Mimo to napsal více článků uveřejněných v časopisech: *Biblioteka dla čten.*, *Otečestvennyh zapiskah*, a v saraženém jím r. 1841 a až dosud vycházejícím časopise *Gazeta promyšlenosti, chosojstva i realnyh nauk*.

Ústava církevní. Dle roztěného pojmu o církvi bývá různý i pojem ú-ty žili sřisení církve. Jedni ji vyhláší za papežskou, jiní za biskupskou, edni za absolutní, jiní za konstituční; někteří mluví o monarchické a aristokratické, jiní zase o republikánské a demokratické ú-vě. Než všechny tyto pojmy jsou nemístné; nebo především není to ani slušno ani dovoleno, pojmy, jež jsou v jednom oboru správné a bžné, přenášeti s tímž významem na obor zcela od onoho rozdílný; taktž je vidno, poněvadž církev Kristova založena jest k účelu duchovnímu lidstva t. j. ke spásě duší, že i sřisení ejí a prostředky jsou jinaké nežli ve světské říši. Kristus nesařídil ani monarchie, ani světského reprezentativního sřisení, nýbrž apoštolskou právomocnost s prvenstvím Petrovým uprosřed církve věřících, a proto není papež ani absolutním vládcem biskupů, ani presidentem republiky ani přednostou aristokracie, nýbrž nástupcem Petrovým mezi biskupy jakožto nástupci apoštolskými, a všickni věřící s ním dehromady činí jednotu náboženskou žili církve. A proto nanejvýš jen v podobenství možno říci, že suverénem církve jest Kristus, jeim státním právem že jest sjevení Páně v písmě vatém a tradici církevní, její říši že jest svědomí

a duše věřících, jež přesvědčením a věrou, nebo poučováním a napomináním, nikoli však nucením neb kásní hmotnou, říditi se dají. — Jest tedy sřisení církve zcela svlašttní a od světské ústavy úplně rozdílné. Kristus totiž přičiňoval se o to, aby spojil národy páskou lásky a aby založil obecnou s nich společnost (církve), jež měla obsahovati všechny stoupence jeho (věřící). Každý křesťan byl členem této církve, a všickni pospolu měli účinkovati ke spásě své dle sřisení jeho. Společné přesvědčení všech, t. j. co všude, vždy a odevšech jakožto učení Kristovo přijímáno bylo na základě písma a tradice, mělo býti jen obsahem jejich víry, a vyjednávalo se to taktž společně na obecných sněmích církevních v přítomnosti zástupců jednotlivých okršků biskupských, učeníh biskopovců i věřících jednolhasným usnešením a obvyklým odůvodněním. Toto společenské a synodální sřisení církve nacházíme hned v časech apoštolských (při volbě jahně, Skut. 6, a na Jerusalemském koncilu apoštolském, Skut. 15), a proto nebylo rozemáváno tehdejší ještě mezi učitelakým úřadem v církvi a věřícími (učící a poslouchající církvi), aniž mluveno o neomylnosti učitelského řádu nebo docela biskupů neb papeže, nýbrž drženo se jen slov sv. Pavla, že církev sama jest sloup a utvrzení pravdy (I. Tím. 3, 15.), a pravda tato hledána a střechena byla ode všech údů této církve. — Mimo učení vyjednávala se na sněmech na základě apoštolského sřisení i celá správa církve, jež měla se sice snášerňovati jednotou, ale jen v tom, co všem bylo společné a nevyhnutelné, kdežto všechno ostatní mělo státni různě a jednotlivým národům a semím svlašttní, a vyjednati se na provinciálních koncilech nebo diocesaních synodách. Věděli ovšem věřící, že v církvi stává primatu a episkopatu i presbyteriatu — papeže, biskupů a kněží — jež sstávají úřady Kristem v církvi sřazené (učení, milosti s obětí a správy) dle jeho vůle a rozsahu, avšak vykonavatelé jejich byli v církvi přece jen bratřimi ostatních věřících, a až byli představenými, přece nestali se nikdy vládači jejich a poručníky, nýbrž sřizávali jen splnomocněnými nástupci apoštolů v církvi dle způsobu apoštolského sřazení Kristova, kteří nevydávali o své ujmě zákonů a rozkazů, ale v mesích samosprávy co možná nejrozsáhlejší radili se o nich společně na synodách se zástupci a členy církve. Proto také sřizovali se věřící jakožto údové církve při ustanovování těchto hodnotůh církevních, počínajíce od nejnížších až k nejvyšším, čímž se vsájemný poměr mezi oběma osvědočoval a obapolná důvěra jedněch k druhým se tím více tužila. — Než pomenáhu hleděli obmezovati tuto samosprávu ú-vu v církvi jednotliví hodnotáři její, a tak vyvinovala se nynější hierarchie nikoli v starém smyslu svém — služby církevní, nýbrž panství žili vlády nad věřícími. Nejprve mřela sřenáhu práva lidu a přenášena na kněze a biskupy; těchto pak práva sobě přivlastňoval zase papež, ja biskupem v hlavním městě rozsáhlé říše římské a jediným patriarchou v západní církvi, kdežto na východě žtyli byli (v Konstantinopoli, v Alexandrii, v Jerusalemě a Antiochii). Po nabytém pak světském panství a po středověkém spojení se s římskoněmeckými císaři považování od něho pomenáhu biskupové za jeho vazaly, a sněmy spíše za poradní jen jeho sbor; papež stal se „vikářem (zástupcem) Kristovým“ a biskupové s „milostí stolice apoštolské“ dosazování, kněžstvo pak jmlno jen za výpomocné služebníky církve. Než teprv Pius IX. vyřkl na biskupském sjezdu Vatikánském v III. kapitole, že

vom XII. r. 1826 a jindy. Mají také v skutku svě-
cetví četná, jichž první sbírku hned r. 1768 před-
ložil arcibiskup jejich Meindaerts papeži Klemen-
ovi XII., v nichž nacházejí se listy souhlasné, v celku
35, od 7 kardinálů, 37 biskupů, mnohých předsta-
vených řádů, od universit a doktorů theologie se
lech zemí katolické Evropy, dosvědčující jim, že
sou pravověrní a že jen nedorozuměním anebo stra-
ticím vášnivých odpůrců Janseniových v učen-
í o milosti boží do podezření jansenistického přišli. (Srv.
*Recueil de divers témoignages de plusieurs cardinaux,
archevêques, évêques, universités, facultés de théologie
et de droit, docteurs etc.* 1768.) Příčina podezření
přikofi tohoto byla hlavně dvoji: nejprvé, že U.
apitola (kanovníká) měla od starodávna právo,
až jí hned od císaře Konrada III. r. 1145 uděleno
od papeže Eugena III. také potvrzeno bylo, aby
olila sobě bez intervence papežské svého biskupa,
toto právo upírali jí později v Římě, předstírajíce,
e následkem reformačních převratů existovati pře-
tala, ano docela jen papežského vikáře místo sku-
ecného biskupa mívala; za druhé, že nechťli v
lném snění přijmouti bulu Alexandra VII. od r. 1665,
niž se zavrhovalo oněch pět vět Jansenových, do-
ládající, že je sice dle textu papežského zavrhují,
e však nechťli a nemohou rozhodovati, sdali, jak
papež udává, také v knise Janseniově v tom smyslu
kutečně jsou obsaženy, an se tu nejedná o pouhý
lánek víry, ale o rozhodnutí historického faktum,
němž neomylnost také ani církvi se nepřipisuje.
Dovolávali se také k obecnému církevnímu koncilu,
elikož papeže a jeho kongregace za neomylné, ze-
ména v této věci neusnávali a usnati také dle ka-
toličských zásad dogmatických nesměli, an s gali-
kanakými svobodami (čl. 4. od r. 1682) proti papež-
ské neomylnosti úplně souhlasili. Nicméně však usná-
vali vždycky a usnávají až do nejnovější doby primat
Římského biskupa v církvi, a proto ohlašovali mu
po každé novou volbu svého metropolitý nebo je-
dnoho svých biskupů, ale v Římě na novo vždy při

té příležitosti vylučovali je z církve, chtěje, aby se
jim poddali na milost a uznali správnost dosavadního
papežského jednání a mylnost svého nepodajného
chování. Ale přes to všechno brali důstojenství v osu-
dech katolické církve, majíce poslušnost biskup-
skou a držíce se věrně sděděných pramenů víry Kri-
stovy (biblie a tradice nesměněné); s té příčiny pro-
testovali r. 1854 všickni tři v pastýřských listech
proti novému článku o nepoškvrněném početí Panny
Marie, od papeže Pia IX. prohlášenému, jakož i
proti neomylnosti papežské na Vatikanském sněmě
r. 1870 dekretované. Taktéž brali vřelý podíl v „staro-
katolickém“ hnutí v Německu, osvědčovaném na kon-
gresech v Mnichově a Kolíně nad Rýnem (viz čl.
Starokatolíci), a nyníjší arcibiskup Utrechtský
Jindřich Loos neváhal požádat jsa r. 1872 také udě-
lovati biskupství tímto statečným odpůrcům infalli-
bilitý papalní v Německu. Srovnej spisy: Dupac de
Bellegarde *Histoire abrégée de l'Eglise d'Utrecht*
(tamt. 1852); Janssonius *Geschiedenis des Oud-
Katholike Kerk in Nederland* (Haag 1870); Nippold
Die altkatholische Kirche des Erzbisthums Utrecht (Hei-
delberg 1872).

Uylenbrock Pieter Jan, nar. 25. listop. 1797
v Amsterdamu, † 11. pros. 1844 v Lejdě. Byl
nejprvé lektorem matematiky, pak profes. fysiky
a hvězdářství na universitě v Lejdě, též členem
Nizosemské akademie. Sepsal: *Specimen geographico-
historicum exhibens dissertationem de Ibn Haukalo,
Geographo* (Leyden 1822); *Christiani Hugeni alio-
rumque seculi XVII. virorum celebrium Exercitationes
mathematicas et philosophicas* (Haag 1838); *Oratio
de fratribus Christiano atque Constantino Hugenio,
artis dioptricas cultoribus* (tamt. 1840); *Bedenkingen
omtrent de gewone verklaring der twee grondvergelij-
kingen* $D = \frac{M}{\gamma} \sin S = \frac{R}{T}$ (1845); *Verslag van waar-
nemingen over het arrandmagnetismus te Leiden en eenige
anders plaatsen in Nederland* (1864).

rací jeho svlášť obras *Sestocapmí ducha svetého* opatství sv. Antonína vyniká.

Valdes 1) Don Juan de V. Leal, malíř, nar. v Kordově r. 1680, † r. 1691. Učil se u Antonia del Castillo, načež usadiv se v Seville stal se tu r. 1660 mayordomem nově založené školy umělecké a r. 1663 jejím představeným, kteréhožto čestného úřadu však pro příliš ohnivou povahu svou již r. 1666 zase se vzdal. Hlavní jeho díla se nacházejí v Seville, a sic *Pán Kristus u sloupu* a *Panna Maria, odevzdávající mořní roucho sv. Ildesoneovi, katedrále; Vstášení sv. kříže* a *Spuchavěcí mrtvolky* kostele de la Caridad, 6 velkých obrazů se života v. Jeronyma de Buenavista ve farním kostele téhož vátého. Umělec ten provedl též několik zádělých ytin a několik skvělých nákrešů perem. — 2) Don Juan de V., špan. malíř a rytec, nar. v Seville r. 1661. Nabyv učeného vychování zaměstnával se již záhy uměním, tak že již co desítkletý hoch provedl čtyry rytiny. Brzo na to věnoval se malbě a obmále, vynaměváváje se v ní přesnou kreslou, správnou perspektivou a živým představením. Jeho maleb toho druhu zasluhují býti jmenovány: reka v kapli S. Laureano při katedrále Sevilské, velké frešky v kostele sv. Pavla tamtéž, jiné v kostele Los Venerables, v Merced Calzado a j. Maloval a rył též roslitné obrazy svatých a podobizny. Zemřel r. 1724 co profesor mathematick při akademické škole dětí v Cadixu.

Valdečnē stroje, něm. *Kriegsmaschinen*. K těmto vojenství vůbec počítáme: v starém věku 1. stroje áací a metad, katapulty, ballisty, onagry; 2. stroje ourací, vrtáky, berany, a stroje převážecí, telleony, pohyblivé věže (potulky, *Helopolis*); 3. stroje ástítné, nástěny, želvy (testudo), klešče áili sobáky á dravce. Ve středověku nalézáme celkem tytéž álečné stroje, ovšem poněkud zdokonalené, až vyalesením stělného prachu na dobro ustoupily hrutým stělbám, s nichž koule nejdříve kamenné, potom elečné se metaly, jsouce ruční palnou zbraní podporovány. Stroje válečné pro hrubou stělbou byly ombardy (*bombardes*), hmoždíře (*mortiers*), posdělí nůky (*Büchsen*), v áechách roslitná jména nesoucí, ako Chmelík, Praška, Rychlice, Hovorka, Jaroálfka, Trubačka, k nimž se áruhála menší ála, áartauny nebo átvrtnice, árubnice, tarasnice, houfice, sokolnice, hácovnice, pak ruční stělby, runice, hákovnice a píšťaly. V nové době v. s. doáhlly vysokého stupně dokonalosti; mámet ála rosanitých rozměrův a ráží, k nabíjení sadem i přelem, hmoždíře, a ručnice předovky i sadovky, o čem odobrněji při jednotlivých álánech áednáno. *Čeký.*

Valence, Cyrus Marie de Timbrune, comte de, generál franc., nar. se 20. srp. 1757 v Agennu a † 1. ún. 1822 v Paříži. Pocházel se staré rodiny, která u dvora vévod Orleanských veliké požívala áčnosti a přisla. Vstoupil r. 1774 do pluku áelotělečského velmi rychle postupoval; r. 1784 byl álukovníkem 2. pluku Bretagnekého; za vypuknutí evoluce prohlásil se pro nutnost oprav a byl od álechty Pařížské co poslanec do shromáždění stavů zvolen. R. 1790 stal se velitelem vojenským v áartementu de la Sarthe, složil v ástavodárném áboru přisahu áůstojníkům 22. ána předepsanou, načež byl 17. pros. téhož r. polním maršálkem jmenován a k armádě Dumourisově poslán. V áele ádělání svého dobyl ve válece s Rakúšany prvního násta a prvníh áěl, byl u Valmy velitelem áalóhy, áíjal při ápátečném áažení Prusů kapitulaci Verlunu, přinutil vévodu Brunšvického, aby navrátil áongwy, a uzavřel s ním ámlouvu uznávající áamostatnost Francie. Jmenován vrehním velitelem á-

mády árdennské vyhnal spojence s Belgie, porasil Beaulieu na hlavu a vypracoval pro vládu plán k výpravě proti Anglii do Indie. Avšak byv v bitvě u Nervind (18. ář. 1798) raněn a jsa nespokojen s ábratem politickým, vsal vše propuštění a odebral se do Londýna, a když ho byl Pitt ádud vypověděl, do Holštýna. Do Francie vrátil se r. 1799. Zúčastnil se váleky ve Španělsku (1808), a v Rusku, a snažil se, leč marně, aby vtrhnuti spojencých mocí do vlasti sabránil. V Paříži podepsal co sekretář senátu poděkování se Napoleona, a byl Ludvíkem XVIII. páirem Francie jmenován (1816). Po návratu Napoleona s Elby byl sekretářem komory páirů, posdělji bylo mu s generály Grenierem a Sebastianim svěřeno hájení hlavníh města, a byl ádem komise, která s Blücherem o přerušení nepřátelství vyjednávala. Sepsal: *Essai sur les finances de la République française et sur les moyens d'andantir les assignats* (Hambourg, 1796).

Valenciennes Achille, franc. přirodospytec, nar. se v Paříži r. 1794, upozornil na sebe vědecký svět r. 1818 svými *Mémoires*, uveřejněnými v *Annales du Museum* a překladem Humboldtových *Ansichten der Natur*. R. 1830 byl jmenován prof. anatomie na École normale, posdělji titulárním prof. v museu přirodovědeckém, kdež měl veřejné přednášky o nižších zvířatech. R. 1844 byl přijat do akademie věd do ádělění pro anatomii a zoologii co nástupce po Gossifroy Saint-Hilaireovi. Z jeho spisů sluší ještě uvést: *Histoire naturelle des poissons*, již počal vydávati s Cuvierem (1829—1849); *Histoire naturelle des mollusques, des annélides et des zoophytes* (1833); též psal všechny přirodovědecké álánky, jež jsou umístěny ve *Voyage autour du monde* od M. Dupetit-Thouarse, jakož i v *Dictionnaire classique d'histoire naturelle* od M. d'Orbignyho.

Valenje, též Velenje, něm. *Wollau*, městys v jižním átyraku nad áíčkou Pakou, s 300 obyv. a pěkným starým áámekem. R. 1643 bylo V. od Turků popleněno.

Valentinelli Giuseppe, velmi zasloužilý ital. bibliograf, nar. se 22. kv. 1805 ve Ferafe, áduoval v Padově filosofii a áobosloví, stal se r. 1830 knězem, 1832 áisistentem při stolicí filosofie na univerzitě Padováské a 1834 ádem tam. filosofické a theologické fakulty. Když papež Řehoř XVI. r. 1835 ve svém rodíšti Bellunu duchovní seminář ářídil, povolal na tento ástav V-ho za profesora filosofie. V tomto ářídě setrval V. jen do r. 1837, a vrátiv se do Padovy zastával tam až do r. 1841 ářád bibliotekáře semenitě. V té době sepsal dílo *Della biblioteca del Seminario di Padova*, kteréž r. 1849 v Benátkách tiskem vydal. Když 3. kv. 1841 prosulý bibliograf Bartolomeo Gamba (v. hl. á.), áosavadní druhý knihovník bibliotéky sv. Marka v Benátkách, náhlou smrtí byl sešel, byl V. v list. 1841 jmenován jeho nástupcem, a když r. 1846 i vrehní bibliotekář Pietro Battio zemřel, svěřeno jest řízení knihovny sv. Marka V-mu. V tomto áostavení svém ájednal si o zvelebení této velkolepé knihovny zásluhy neocenitelné; především álasifikoval 60.000 ářánsých áěl a áestavil, podporován jsa druhým bibliotekářem Veludem, hlavní áatalog vědecko-systematický, kterých ábou se až posud knihovně Benátské áedostávalo. Mnohstvím starých rukopisů, vztahujících se k áějínám Furlánska a starého patriarchátu Aquilejského, byl povzbuzen k ástudím o těchto krajínách, a áasal české árálovské ápolčnosti áauk pamětný spis *Degli studi sul Friuli* (v Praze 1856), též uveřejnil kritický přehled těchto rukopisů pod áásvem: *Catalogus codicum manuscriptorum de rebus foroviliensibus ex bibliotheca palatina ad S. Marci*

byl sajat a k smrti provásem odsouzen; mrtvolu strávily plameny.

s Valvarek, také Bohuš Valvarský z Valvarek (*Boharius s. Valvarcio*), rodina přiléhá prý s knížetství Milánského na Moravu, jenž užívala od dávnych let stavu šlechtického; majetkům dne 20. září 1608 laným obnovil císař Rudolf II. Janovi Bohu-
lovi s V., tehdejší převorovi kláštera Fulneckého, s přibuzným jeho šlechtictví a erb tento: Štít modrý s v něm u spodku na trávníčku bílá mořská lašto-
vice v zobáku slatého hada točeného dráčí. Ve
šlechetě třicetiletě sloužil Jan Bohuš s V., přibuzný
menovaného převora, ve vojště císařském a konal
lužby velmi platné. Že mu v bémých tehdejších ma-
jestát výše připomenutý přišel ke skáse, obnovil cí-
sař Ferdinand III. nadání to, porýžil jej dne 31. říj.
1668 do stavu rytířského a rozhojnil mu erb pří-
osený, načež byl Jan B. s V. r. 1653 přijat do
stavu rytířského král. Čes., a r. 1654 učinil přisáhnú
stavu tomu. Týž sástavil syna Hendricha s V.,
starý r. 1675 s manželkou svou Elišbětou Redif-
etrovou koupil od Jiřího Karla Milíčovského statek
lukovou, r. 1681 prodal však manželé tyto statek
an Frant. Alb. Hloškovi s Žampachu a manželce
eho Markétě Líd. Malovcové. O jiných členech
odiny této nemáme zpráv jistých.

Vámberský s Bohatec. Tato staročeská ro-
ina psala se dle sídla Bohatce v Litoměřicku,
sž držela v XV. století. V erbu užívala dvou ra-
en osbrojených vsáhrá postavených, jichž obě ruce
ou dohromady vložený, v poli červeném a nad
elmem týchž ramen osbrojených. Na začátku XVI.
tol. seděl Jan V. s R. na Vosově, kteréž sboží
1504 koupil od Hendricha Vosovského s Adlaur
bratří jeho. V tit. s r. 1534 čtame Hynka a
etra V-hé, pak Štěpána s Oldřicha bratry
V-hé s R. na Vosově, kteří dle přisáhnú svého u
eak r. 1543 učiněného rozdělili se již před tím o
šlecheti otcovské. R. 1549 byli Oldřich a Hy-
ek V-šti přítomni na sněmu semském; r. 1554
rodal Oldřich V. část sboží svého ve Vosově Vá-
lavovi Holanovi s Gilganě. V tit. s r. 1556 pří-
omínají se Hynek V. na Lisovicích a Oldřich na
Vosově. R. 1570 koupil Štěpán V. od Štátného
šlehtce s Pohofie dvůr v Pohoficích, a přichází sá-
ově s Bohušem V-m r. 1574 na sněmu semském.
V tit. s r. 1589 připomínají se: Bohuš V., Hy-
ek V. s Přibrami, Štěpán V. na Božovicích a
Štátný V., s nichž Štěpán V. r. 1589 prodal
šlehter grundy v obci Sloupovské obci města Pisku.
Na začátku XVII. stol. (1615) seděli Bohuš V. na
Hobeně s Heršákem a Hynek V. na Pohř, s nichž
nen přichází ještě na sněmu r. 1627. Téhož času
ili také Křištof V. a Jan Hynek V.; tento
yl od r. 1627—1636 místopisatelem král. Čes.; onen
činil r. 1630 kníže, v němž, nemaje jiných dědičů
řirozených jmenoval manželku Barboru dědičkou
vého statku. Staročeská rodina tato vymřela po
sedí ku konci XVII. století.

Ra.
Vámbery Herman (v. hl. d.). Nejnovější jeho
pisy jsou: *Ungarische Sprachmonumente und das*
Kudatku Bilik (v Lips. 1870); *Magyar-török szókha-*
onlatok (Podobnosti maďarsko-tureckých slov. v Pešti
870); *Russlands Machtstellung in Asien. Eine hi-*
storiisch-politische Studie (v Lips. 1871) a *Geschichte*
Bocharas oder Transoxaniens (2 sv. v Štutg. 1872).

Van der Maelen Philippe Marie Guillaume,
elgický geograf, nar. v Bruselu 25. pros. 1795,
aložil v témž městě ústav geografický dle vzoru
orthesova ústavu geografického v Gotě, kdež spí-
selní studium geografie podporované vybranou sbí-
rou knih, map a žurnálů odborných znamenitého

rozvoje dosáhlo. V. obdržel mnoho čestných vy-
znamení, kH Leopoldův, slatou medálí (1841)
a j.; byl též jmenován údem čestných spolků věde-
ckých, mezi jinými kr. belgické akademie a histo-
rického ústavu ve Francii. Z jeho prací sluší uvé-
sti: *Atlas universel* (v Bruselu 1825—1827), jenž
sálek se 400 listů a snázorňuje zeměpisné, fysi-
kální, politické, statistické a mineralogické poměry
všech dílů světa; *Atlas de l'Europe* (1829—1830)
ve 165 listech; *Une Carte de la Belgique* (1846)
ve 4 listech; *Dictionnaires des hommes de lettres, sa-*
vants et artistes de la Belgique (1847); *Dictionnai-*
res geographiques speciaux des provinces de la Flan-
dre, du Hainaut, du Luxembourg, du Limbourg etc.
(1831—1838), poslední redigoval ve spolku s M.
Meissem.

Vanderburch Jacques-Hippolyte, franc. malíř,
bratr franc., spisovatele Louise Emila V-a (v. hl. d.),
nar. se v Paříži 1786, vzdělal se v umění malíř-
ském u svého otce a vystoupil co malíř krajin v sa-
lonech Pařížských nejprve r. 1824; posději zabýval
se literaturou a poesí a † v Paříži r. 1856. Z jeho
obrazů uvádíme: *Obrasy s Normandie*; *Eudorus a*
Cymodocia; *Erás v Honfleuru*; *Mout v Avignonu*;
Upomínka na Sicílii (1840). R. 1840 obdržel za
své malby medailie 2. třídy. Z jeho spisů sluší jme-
novati: *Méthode nouvelle de peinture à l'aquarelle*
(1835) a *Essai sur le paysage à l'huile, suivi d'une*
revue des différentes écoles (1839).

Vandermonde Charles August, slovnítný ma-
thematik franc., nar. se 1735 v Paříži a † tamtéž
1. led. 1796. Co žák Fontainův a Dionisa du Sé-
jour přišel učitel svými do styku s nejslavnějšími
matematiky své doby, jichž přátelství se první prací
svou *Sur la résolution des équations* v *Mémoires de*
l'Académie hodným býti osvědčil. Dále podal ela-
gantní rozřešení theorie *Problém du cavalier* (tamt.)
a znamenitou theorii o veličinách druhého stupně
Des puissances du second ordre (tamt. 1772). Konal
též pilná studia v oboru fyziky, a vydal s Mongem
a Bertholletem na rozkaz konventu r. 1793 spis *Avis*
aux ouvriers sur la fabrication de l'acier. R. 1795
stal se na místě Vaucansona ředitelem ústavu *Con-*
servatoire des arts et métiers a posději profesorem
státní ekonomie na universitě Pařížské. Mimo uve-
dené spisy vydal ještě: *Remarques sur les proporti-*
ons musicales, le genre enharmonique des Grecs et
celui des Modernes (1781); *Second Mém. sur un nouv.*
système d'harmonie applicable à l'état actuel de la
musique (1781); *Mém. sur la résolution des équati-*
ons (1800) a j.

Vaníček Alois (v. hl. d.). Po ukončení gymna-
siálních studií na Malostranském a Novoměstském
gymnasii v Praze studoval na Pražské universitě
filosofii a r. 1847 práva, načež se stal conceptním
praktikantem v Haliči, kdež po 2 roky na rozlič-
ných místech strávil. Vrátil se do Prahy připra-
voval se k profesuře gymnasiální, r. 1853 složil státní
skoušku. Téhož roku stal se suplentem na gymnasiu
Jičínském a posději prof. na gymnasiu v Košici v
Uhrách, r. 1855 byl přesazen na německé gymna-
sium v Olomouci, kdež až dosud účinkuje. Z jeho
spisů sluší ještě uvést: *Latéinische Schulgrammatik.*
I. Theil: Formenlehre (1856); *Latéinische Grammatik*
für öster. Unter-Gymnasien. I. Formenlehre (1858);
Latéin. Übungsbuch für die I. Klasse der österr.
Gymnasien (1859, 2. vyd. 1863); *Schematismus der*
österr. Gymnasien und Realschulen (I. ročník 1859;
II. 1860); a k tiaku chystá: *Lat. grammatiku pro*
česká gymnasia a etymol. slovník jazyka starobulhar-
ského; též sebral mnoho materialu k etymol. slovníku
jazykův indoevropských.

Valjevském. Základ ku vzdělání svému obdržel na škole domáči. Od r. 1845—1851 navštěvoval v Bělehradě střední a vyšší školy, a byl potom na vládní školu do Kyjeva v Rusku k dalšímu studování poslán. Na Kyjevské akademii pobyl šest roků, zabýraje se studii bohosloveckými a filosofickými. Za úspěch v učení a horlivou snahu vynámenán byl od akademie udělením diplomu „magistra věd bohosloveckých a filosofických.“ Po odbytých studiích dělila vláda srbská V-ovi podporu na cesty po Německu a Francii, a když se r. 1858 do vlasti vrátil, zastával nejdříve úřad profesora při bohosloveckém semináři, a posléž dělníkem co prof. gymnasiální. Konečně r. 1868 sňal katedru profesora filosofie na vysokých školách v Bělehradě, kteříž úřad až posud zastává. Činnost V-ova na politiku srbské jest obsáhlá; nejvíce proslul svými ritikami, které veliký vliv jak na čtenářstvo tak a rozvoj literatury samé měly. Až dosud platí V. a prvního srbského kritika. Mimo toto sepsal V. ito větší díla: *Učitel ruskog jazyka* (1862 2. vyd.); *historia narodnog obrazovanja kod Srba* (1867); *Psiologija kao nauka* (1870); *Logika* (1871). Povím-utí hodným jest též spis: *O razvoju ustavne svesti Srbijsi* (1871). R. 1862 jmenovala srbská učená společnost V-e svým údem, a odbor filologický a filosofický téže společnosti svolil jej za svého předsedu. V. patřil mezi přední vůdce omladiny srbské jest horlivým hájitelem idey o slovanské federaci; se jeho o předmětu tomto, kterou měl o hostině d obce Bělehradské při slavnosti nastolení knižky lilana Obrenoviće 22. srp. 1871 uspořádané, učinila veliký dojem. V poslední době organizoval V. v Bělehradské čítárně, jejímž předsedou jest, veřejné přednášky, které hned na začátku velikého ohlasu u obyvatelů hl. města našly a přehojné návštěvy se těšily, hlavně proto, že předměty těchto přednášek takofka iivotními otázkami lidu srbského jsou. Poslední přednáška, která se v polovici února 1873 „o spravedlivém rozdělení daní“ odbývali měla, byla mimo adání od prefekta Bělehradského sakášana, a tento ákas přiměl V-e, že další přednášky zastavil, odživ je k době, až obrát k lepšímu nastane. S.

Vassalli-Eandi Antonio Maria, nar. se 30. led. 761 v Turině, † 5. čce 1825 tamtéž. Od r. 1792 yl profesorem filosofie v Tortoně, pak profesorem fyziky na universitě v Turině, mimo to byl ředitelem vědecké a přírodovědeckého kabinetu, od r. 1812 yl též profesorem fyziky na vojenské škole. Byl též lenem a od r. 1804 sekretářem akademie věd tamě. Sepsal: *Mémoire sopra il bolide degli 11. Sett. 784 e sopra i globi di fuoco in generale* (Turin 800); *Esame della teoria di Crawford del Sign. forgan, tradotta dall' Inglese e corredata di molte ote* (tam. 1798); *Sopra il sospetto d'un nuovo senso i pipistrelli*; *Lettere dell' abate L. Spallanzani con riposte dell' abate V.-E.* (tam. 1794); *Lettera concernente la corrispondenza meteorologica* (1801); *Sur action du galvanisme et sur l'application de ce fluide de l'électricité à l'art de guérir* (1808); *Trois lettres r le voyage de Turin au Montblanc* (1810); *Sopra influenza della luna sui vegetabili* (1808). Mimo to ydal mnoho vědeckých článků a pojednání hlavně ziských a mathematických.

Vasse Cornélie Pétronille, roz. baronka de Wouters, belgická spisovatelka, nar. se 14. říj. 1737 Bruselu a † 3. dub. 1802 v Paříži. Vdávši se za meckého barona von Vasse, procestovala s ním vropu a získala si rozličných vědomostí. Po smrti manželovy odstěhovala se do Francie, kde však svíly válečnými mnoho trpěla: zejména nedocházely jímy se statků jejich v Anglii a v Německu. Se-

psala: *Amour d'une femme galante* (Paris 1782); *L'Art de corriger et de rendre les hommes constants* (ib. 1789); *L'Art de rendre les femmes fidèles* — práce velmi duchaplná (ib. 1790). Se sestrou svou Marií Woutersovou: *Traduction du théâtre anglais, depuis l'origine des spectacles jusqu'à nos jours* (ib. 1784—87); *Le Plutarque anglais* (ib. 1800); *Le Mariage platonique* (ib. 1789); *Constitutions des empires, royaumes et républiques de l'Europe*, periodický spis započ. r. 1790; *La belle Indienne, ou les Aventures de la petite fille du Grand-Mogol* (ib. 1798). — Sestra její Marie vydala: *Le Décameron anglais, ou Recueil des plus jolis contes, traduits de l'anglais*; — *Nelson, ou l'Arae puni* (Paris 1797).

Vasselin Georges Victor, publicista franc., nar. se 1767 v Paříži a † 31. čce 1801. Byl doktorem práv a advokátem, a stal se nejprve spolupracovníkem listu *Journal de Paris*. R. 1797 založil časopis *Le Cri public*, který byl při státním převratu 18. fructidoru potlačen. Dříve již byl ve svém domě započal řadu přednášek právnických, které v době, kdy přednášky veřejné se neodbyvaly, studující mládež byly velmi užitečné. Sepsal: *Théorie des peines capitales, ou Abus et dangers de la peine de mort et des tourmens* (Paris 1790); *Adresse sur la constitution de 1793* (ib. 1795); *Respect à la propriété, ou le seul point de ralliement des représentans aux représentés, et de gouvernés aux gouvernants* (ib. 1795); *Mémorial révolutionnaire de la Convention* (ib. 1797); *Cours élémentaire de droit civile* (ib. 1802).

Vatout Jean, franc. spisovatel velmi plodný, nar. se 26. kv. 1792 ve Villefranche a † r. 1848 v Anglii. Stav se po návratu Napoleona s Elby prefektem Blayeským, pak Libournským, sadal při návratu Bourbonův za své propuštění. Ale již r. 1810 byl opět jmenován podprefektem Semurským, načež odporučením Stanislava de Girardin do domu vévody Orleanského co knihovnik se dostal (1822). Revoluce červencová učinila s něho osobnost vynikající. Byl r. 1831 poslancem Semurským do sněmu, v kteréž vlastnosti svláště sájmů vědy a umění vědy vše se ujímal. R. 1837 stal se předsedou stavební rady a r. 1839 konservátorem obecních a historických pomníků. Konečně byl do Akademie přijat (6. led. 1848). Z četných spisů jeho vyjímáme: *Les Aventures de la fille d'un roi racontées par elle-même* (Paris 1821) — pikantní historie oktrované dšary Ludv. XVIII.; *Les Gouvernemens représentatifs au congrès de Troppas* (ib. 1821); *De l'Assemblée constituante* (ib. 1822); *Catalogue historique des tableaux appartenant au duc d'Orléans* (ib. 1823—1826); *Galerie lithographique des tableaux du duc d'Orléans* (ib. 1824—1829); *Les Polissons* (ib. 1827); *Histoire du Palais-Royal* (ib. 1830); *L'Idée fixe*, román ve 2 sv. (ib. 1830); *La Conspiration de Cellamare*, román (ib. 1832); *Souvenirs historiques des résidences royales de France* (ib. 1837—1846). Mimo to pokládá se za původce velmi známých písní *L'Écu de France* a *Le Maire d'Eu*.

Vaughan Robert, dr., známý dějepysce angl., nar. se r. 1795 a † 18. čna 1868 v Anglii. Zastával dříve úřad duchovní u jedné kaple v Kensingtonu, stal se posléž profesorem starého a nového dějepisu na universitě Londýnské, konečně ředitelem koleje Lancashire Independent v Manchesteru. První dílo jeho bylo: *The Life and Opinions of Wycliffe*, které vyšlo roku 1828 a posléž v třetím vydání co *John de Wycliffe, a Monograph*. Z ostatních prací jeho jmenujeme co nejdůležitější: *A History of England under the Stuarts*, vydanou od Useful Knowledge Society; *Revolutions in England* (ve třech

vědám a vstoupil do školy malíře Federiga Zuccara (v. t.), kdež 7 let pilně studoval. Odtud odebral se ke dvoru císařskému do Vídně, jakož i ke dvorům kurfiřtů Bavorského a Kolínského. Trvalého zaměstnání našel u vévody Parmenského ve španělském Nizozemí co jeho dvorský malíř a vrehní inženýr. Po smrti vévodově (1592) usadil se v Antverpě, kdež vstoupiv r. 1594 do malířské jednoty sv. Lukáše stal se r. 1603 jejím děkanem. Zde maloval mnoho pro kostely a jiné veřejné stavby, mezi jin. též šestnou bránu arciknížeti Albrechtovi. Následkem toho povolal ho tento do Bruselu a jmenoval ho ředitelem mincovny. Chtěl dobou hleděti ho i Ludvík III. Francouzský, císař Německý a král Španělský, avšak marně, pro sebe sáskati. On stál v Bruselu, kdež i † (dle Houbrakena r. 1629, dle jiných teprve r. 1634). Hlavní jeho zásluha spočívá v tom, že, byv učitelem Rubensovým takto dobrému vkusu vlašskému sjednal rozhodný vliv na umění flamaké; však i jeho díla vynikají živou obrazností, vřelostí kresbou a pývnatou barvitostí. Nejznamenitější jeho malby jsou: *Večeře Páně* v katedrále Antofské, *Miloděnost sv. Mikuláše*, *Zachráně na smokvoni* a j. v tamnějším muzeu; *Umění sv. Ondřeje* v kostele toho svatého tamtéž; řada (12) výjevů s dějin batavských v galerii Amsterdamské, dvě podobizny v Belvederu Vídeňském a j. P. de Jode ryl dle jeho maleb. On sám vydal několik historických a alegoričeských děl, opatřiv je pývnatými rytinami ve způsobu leptacím. Jeho dcery Kornelia a Geertruida byly též schopné malířky. — Jiný bratr, Pieter, znal se též výborně v malbě, ačkoli umění to jen co ochotník k pouhé zábavě své provozoval. Jemu připisuje se výtečný obraz, představující *Zbavení Lajdy od obléhání*. Van Mander ve svém díle (*Het Schilder Boeck*) podává podobiznu toho umělce. — 4) Rochus van V., syn nebo bratřec Oktaviův, maloval ptačto, svlášť drábek ve způsobě P. Holsteyna; jeho dva synové však předčili nad něho jemností a skvělostí barev, pročež i jejich obrazy jsou velmi váženy. *Mů.*

Vehse Karl Eduard (v. hl. d.) † 18. čna 1870 v Neustriessen u Drážďan.

Veigere Herman, Kodaňský měšťan, podal překlad básně *Reinecke Foes* (tisk. v Lubeku r. 1555) dle dolnoněmeckého vsáhlání této staré národní látky. Starožitný, protozdravý tón činí tento překlad nemálo zajímavým. *Mů.*

Vejr (sami se píše Weyr) 1) Emil, proslulý čes. matematik, nar. se 31. srp. 1848 v Praze. Studia reálná konal na Pražské něm. reálné škole, kde otec jeho Frant. mathematice a fysice vyučuje, a chýral se též současně studováním latiny. Již v posledních dvou ročníkách reálky zabýval se V. návodem otcovským tak zvanou vyšší matematikou, a vstoupiv r. 1865 na Pražskou polytechniku sledoval tam se svláštní pozorností Fiedlerovy přednášky o deskriptivní geometrii, kteréž také o nejbližší přítích směru prací V-ových rozhodly. Studium mathematicko-geometrické pěstoval na to s takovou pilností a tak skvělým zdarem, že mu bylo již co posluchači třetího ročníku r. 1866—67 uděleno místo asistenta při stoličce vyšší matematiky na ústavu polytechnickém. Na vybídání přítele svého, profesora dra Arnošta Macha, žádal o udělení soukromé docentury na universitě Pražské, sjednav si v Lipsku na základě skoušky 5. kv. 1869 odbyvané diplom doktora filosofie. Leč žádost tato byla mu několikráte od sboru profesorského vrácena, poněvadž neměl předepsané gymn. a universitní studia ani doktorát nějaké tuzemské university. Teprv počátkem roku 1870 překonal všechny tyto překážky, a sahál jako soukromý

docent novější geometrie na universitě Pražské přednášky svoje výklady o algebraických křivkách. Téže doby vydal první 3 díly většího spisu o teorii křivek pod názvem: *Theorie der mehrdeutigen geometrischen Elementargebilde* (v Lips, 1869, 1870). Měsícem zářím 1870 docházela V-ovi lůžka asistentství na technice, kde zatím místo na universitu odešlého prof. Durege nastoupil dřívější mimoř. profesor Jan Lieblein (a na jeho místo dr. A. Grünwald) řádnou stoličce vyšší matematiky. V. již dříve se rozhodl nezádat o obnovení svého asistentství, a raději se poohlédnout v cizině u vynikajících matematiků, k čemuž mu od ministerstva vyučování povolena podpora 1000 al. Vyhlídl si Paříž, kde na tamějších datech právě nejvýtečnější učenci účinkovali, jako na př. Chasles, Mannheim, Bertrand a jiní. Zatím však vypukla válka francouzská, pročež V. sanechav cesty do Paříže šel do Italie k věhlasnému geometru Ludvíku Cremonovi, na Milánské polytechnice přednášejícímu. Odebral se tedy dne 7. list. 1870 do Milána, kde pilně navštěvoval přednášky jmenovaného učenca, jakož i profesora Casaratiho. Zde seznámil se s mnohým mladým pěstitelem věd mathematických, tak že nyní velký počet přátelských poměrů V-a více na krásnou Italii. Na jaře odebral se V. s Milána do střední a jižní Italie, aby poznal tamější university a na těchto učil vynikající matematiky. Zejména navštívil Padovu, Bolognu, Pisu, Řím a Neapol, všude nad míru přátelsky přijat a pohostěn. Od té doby stojí V. takřka s celou mathematickou Itálií v úzkém spojení. Koncem května r. 1871 vrátil se zase do otčiny, kde věci velmi směněny našel. Za jeho nepřítomnosti nastal obrat politický, přišlo ministerstvo Hohenwartovo naší věci nakloněné, a tím i poměry na adejším universitě měnit se počaly. Povoláním dra Fr. Studnický, profesora matematiky na kr. čes. polytechnice, za profesora téhož předmětu na universitu, mělo se následek uprázdnění řádné profesury na technice. Sbor profesorský čes. techniky učinil semakému výboru návrh na povolání mimoř. profesora dr. G. Blaška na řádnou profesuru a současně V-a na mimořádnou profesuru matematiky. Zemský výbor návrh ten schválil a jmenoval V-a mimořádným profesorem matematiky na kr. české polytechnice, kteréžto jmenování nejvyšší potvrzení dne 17. pros. 1871 obdrželo. Dne 4. led. 1872 aložil V., který již od Hjna co suplující profesor na technice vyučoval, současně s dr. Blaškem přisahu do rukou nejvyššího maršálka knížete Jiřího z Lobkovic. Současně s přednáškami na technice započal V. své přednášky na universitě, kde na rok 1872—73 za zástupce soukromých docentů ve sboru profesorském zvolen byl. Ukončiv v břesnu 1873 český překlad klasického díla *Introduzione ad una teoria geometrica delle Curve piane* slavného italského geometra dr. Ludvíka Cremony, odebral se V. 30. bř. 1873 opět (pouse do horní) Italie, aby předně v Miláně společně se spisovatelem překlad uspořádal, a pak aby v Bologni sobě dovolení k vydání překladu získal, jelikož spis původní v aktech tamější akademie obsažen jest. Vše pořídil vrátil se po čtyřech nedělich naspět. Náklad na ten spis převzeme činná jednota českých matematiků, za jejíhož starostu V. r. 1872 zvolen byl. V. jest též členem mimoř. král. čes. společnosti nauk (zvolen 1870), dopis. čl. kr. Lombardské akademie věd v Miláně (zvolen 1873), skutečným členem mathematické společnosti v Paříži (société mathématique de France), skutečným čl. čla. Karlo-Leopoldinské akademie, členem Svatoboru, členem c. k. vlastanecko-hospodářské společnosti, členem direktoria společnosti fysio-

konečně dne 30. září téhož roku v Budíně uzavřen jest; r. 1479 byl taktéž prostředníkem mezi králi Šmíto, a to s knížetem Jindřichem Minsterberským z strany české a s biskupem Olomouckým s Štěpánem hrab. Spilským z strany uherské; r. 1483 byl jinými ještě osobami smírcem mezi pány a rytíři sat, a pány a rytíři podobojl. Za tyto a jiné platné služby potvrdil král Vladislav II., hledě k listinám císařů Karla IV. a Ferdinanda III. rodině Veitinnárdů již daným, r. 1470 stav panaký a korounevní jemu Benešovi s V. a bratru jeho Ludvíkovi s V., jakož i jejich synům Ladislavovi, Sigmundovi, Janovi a Michalovi, pak Václavovi a Jifimovi, synům někdy bratra jejich otce. bratři a strýcové tito drželi tehda sboží posemká nejen v Čechách alebrž i na Moravě, a k žádosti přimluvě císa. Ferdinanda III. přijati jsou Ludvík s V. a Jifí s V. na sněmu semském v Brně r. 1480 do stavu panakého mar. Mor.; oba tito Veitinnárové přicházejí napotom shusta mezi pány moravskými na sněmích a jiných jednáních, a to Ludvík až do r. 1484, Jifík r. 1486—1497. Tiž započili a nadali také kapli v klášteře dominikánském v Znojme a měli tam svůj pohřeb, jakož ještě Parochý (1597) spatřil tam některé nábrobní kameny roku 1490, 1491, 1501, 1505 rodině té svědčící. V Čechách držel p. Beneš s V. mimo jiné sboží také statek Slivno, od pradávna rodině jeho náležící, jež r. 1466 prodal Jarochovi s Stránova. S manželkou svou paní Bohuší s Kamenné Hory obdržel Beneš s V. hrad Blatno a město Chomútov s příluženstvím, kteréž sboží náleželo druhdy řádu německému; avšak král Ladislav sapsal je Janovi Calovi s Kamenné Hory, kterýž je pak postoupil Fečenmu seti svému p. Benešovi s V., jenž r. 1480 abyl úplného panství sboží toho, ješto se řád německý tehdaž všelikého práva vlastnického k němu byl vzdal. — Na Moravě držel pan Beneš s V. sboží romličná, a vymohl toho roku 1495 při králi Ladislavovi II., že tento povýšil ves jeho Hrušovany a městečko a nadal pečeti a trhy výročními. Jakož již řečeno byl Beneš s V. času svého panemálo na slovo brany a tudíž spravoval také rosené úřady semské, jsa již od r. 1460 purkrabím Jaršítejnským a od roku 1471 nejv. míncmistrem král. Čes., a r. 1490 a násl. jedním ze 6 správců ili nejv. hejtmánů král. Čes. Hledě k jeho úřadu míncmistrovskému sluší připomenouti, že ho Kutnohorští k úřadu tomu nechťli připustiti, vytýkajice mu, aby byl Němec a jasyka českého nesnalý, a teprv když p. Beneš s V. ukázal, že jest mocen jasyka českého, a když p. Štěpán Krabice s V. a jiné soby hodné o něm vysvědčili, že jest Čech rodilý, řijali jej Kutnohorští a učinili předeapsanou povinnost k úřadu tomu. Beneš s V. došel věku vysokého, semfel r. 1496, sůstaviv syny Ladislava, Šebestiána a Křištofa. — Času toho šil také Jan s V. na Košatkách, Košatecký svaný, který oku 1485 prodal 5 kop grošů platn na Košatkách ojištěného Parysovi s Byšic a matce jeho Anně. Košatky sdělila po něm r. 1486 jeho dcera jediná Dorota, která se provdala za Václava s Kolovrat, řinešli mu za věno Košatky, načež se nasývali dědicové jeho Košatečti s Kolovrat. — Téhož času řipominá se tolikéž jiný Jan s V., který byl jedním vůdčí vojska Čes., jenž r. 1504 táhlo na pomoc alckraběti Ruprechtovi proti císa. Max. I. a Albrechtovi vévodovi Bavorskému, o němž však potom neáme řiřících zpráv. — Po smrti p. Beneše s V. řšel sboží Chomútovské nejstarší syn jeho Ladislav s V., který r. 1497 povolil sousedům Chomútovským, aby mohli svobodně o statku svém křařto-

vati. Že semfel bez dědiců, připadlo panství to na bratra jeho Šebestiána, jenž držel také společně se strýcem svým Petrem s V. sboží Postoloprtské a hrad Mostecký (Landwerth, Gnešin Most). Času toho vzešla pochybnost o stavu panakém páni Veitinnáři; pročež vedeny jsou strany toho svláštní průvody, kdež p. Sigmund s Vartmberka r. 1509 vysvědčil, že šijící tehdaž Křištof a Šebestián bratři s V., synové p. Beneše s V., řádně a platně přijati byli do stavu panakého království Čes. — J. Křištof s V. semfel, jak se podobá, záhy bez dědiců, tak že Šebestián sám podržel sboží otcovské. Týž byl r. 1520 jmenován soudcem semským, r. 1523 měl rosepi mezní s Mikulášem Achauhaurem, r. 1528 dosáhl na sněmu semském dovolení, aby mohl některé vesnice k hradu Mosteckému náležítě odcistiti, a r. 1535 postoupil mu král Ferdinand I. pro služby jeho platně sboží kláštera Postoloprtského, kteréž se strýcem svým Petrem po předcích svých zápisně držel (totiž městy Bravany, vsi Vlškov, Lenčice, Vronku a Podbořany s příluženstvím) k dědičnému držení a požívání. Týž přicházel často na sněmích a při rosličných komisích, a byl tolikéž r. 1542—1543 nejv. míncmistrem král. Čes., a r. 1546 nejv. hejtmánem vojska s Čech do Uher proti Turkům vypraveného. — Vrstevníky páne Šebestiánovými s rodu jeho byli tehdaž také Mikuláš s V., který měl r. 1511 rosepi mezní s obcí Milčickou, pak výše řipomenutý Petr s V. na hradě Mosteckém a na klášteře Postoloprtském, strýce p. Šebestiána s V. (tit. 1534 a 1535 maj.), a Křiž s V., který umřel r. 1550 ve Freiberce na léčení a pochován jest v Chomútově. Dědicem p. Šebestiána s V. byl Jan s V. (1550), který po něm držel Chomútov, Postoloprty, Červený Hradek a j. v. Nezdá se, že by tento býval příliš dobrým hospodářem, ješto velkou část dědictví toho odcistil; r. 1553 prodal od sebe a svých strýců Beneše a Vavřince s V. statek Vel. Kruptici Kr. Stampachovi, r. 1555 panství Červený Hradek Kr. s Karlovic, radovi kurřírta Saaského, a konečně r. 1558 panství Chomútovské arciknížeti Ferdinandovi Rakouskému, tak že synovi jeho Janovi Vavř. s V. nezůstalo leč sboží Postoloprtské. Jan Vavř. s V. přicházel ještě r. 1571 na sněmu semském, načež brzo zemfel; s manželkou Elišbetou s Žerotína aplodil toliko dceru Veroniku, která se provdala za p. Štěpána s Šternberka a držela sboží Postoloprtské až do r. 1600, kdež je prodala jmenovanému manželu svému a semfela nedlouho na to, jsouc poslední s panaké větve Veitmilárské, poněvaž páni s V. i na Moravě dávno již byli vymřeli. — B. Co se týče vládkycké větve Veitmilárské, řipomináme, že vládkové s V. se tolikéž roztápili v několik podvětví, s nichž jedna, totiž Krabiceová s V., nemálo prosulí v dějinách domácích a kvetli ještě ku konci XVII. stol., užívajice v erbu orla červeného s bílým řernovem na prsou v poli bílém a nad helmem téhož řernovu v ocase pávím. Za času císa. Karla IV. šili Vilém řečený Krabice s V. na Veitmli a Beneš Krabice s V. na Slivně (až nevíme jak oba erbem a řipřuzenstvím k sobě byli blíže řipojení); s nich Vilém Kr. s V. r. 1356 sapsal na sboží svém Veitmli, Chomútích a Dvorci (v Bydšovsku) 500 kop gr. věna manželce své paní Přibě s Martinic; Beneš Kr. s V. na Slivně pak sřstavil třé synů: Beneše, kanovníka na hradě Pražském, Jana, řaráře v Lípě, a Petra na Slivně, kteří r. 1362 učinili nadání k oltáři sv. Anny ve řarním chrámu Lípěckém. O Benešovi Kr. s V., kanovníku Pražském, vis Slov. N. IV. řtr. 305. — Času toho šil ještě jeden

niknutí, její důležitost příliš málo se uznává, přičítají se posměšlivě šťastnou výpravu Cortesovu do Mexika. Nyní jest dokázáno, že šťastný kapitán, který se tam vypravil pouze v důvěře na srdnatost svou, nebyl by ničeho docílit, kdyby V. ho nebyl penězí vydatně podporoval. Však r. 1520, když V. první nároky na Mexiko činití počal a důstojníka svého Pamila Narvaesa s dotčnými rozkazy proti odbojníkům Cortesovi tam poslal, porazil tento Narvaesa na hlavu a zničil tím veliký politický vliv V.-ův.

Velaš s Hostovic, vzácná rodina erbovní, která v XV. až XVII. století byla usedlá v Hradci Králové a okolí tamním, držela tam domy a grunty losovní i zemské a majla na sobě přední úřady obecní. V druhé čtvrti XVI. stol. přebíhá velmi shusta v přiběhích města Hradce Král. Ondřej V., který (1529) byl rychtářem městským, pak starším obecním a radním, nabyl také erbu a titule s Hostovic, a jea muž rošťavý, učený a lidumilový požíval obecní důvěry a † 27. H. 1545. V druhé polovici XVI. stol. připomínají se tamtéž často bratři Martin a Jakub V.-ové s H.; oba drželi domy a dvory při Hradci Král., byli v radě tamní, dohlíželi k školám a literaturám a vydání jsou v rozličných komisích a potřebách; Martin V. semřel por. 1599, Jakub pak r. 1591. Na to přibíhá Jan V. s H. mezi erbovníky a sousedy Hradeckými (1594 a násled.). V druhé čtvrti XVII. stol. držel Samuel V. grunty losovní v Hradci Král., pak hospoda a dvůr v Locheňovicích, kteréž po jeho smrti r. 1655 prodány jsou Janovi Palíkovi, sousedu Hradeckému. Na to míší rodina tato s pamětí veřejných. — Kromě V.-ů s Hostovic přibíhájeji v XVI. stol. v Hradci Král. a okolí tamním také Slatinští s Hostovic (v. čl. Slatinský v 2. doplňku). Ra.

Veldes (v. hl. d.). Isaiás van der V. narozen byl 1587 (nikoliv 1597), a Vilém van der V. starší byl jeho syn.

Veldes, jinak Waachein, slov. Bohia (Bochyň), 3 míle dlouhé, místy přes $\frac{1}{2}$ míle široké údolí v severozáp. cípu Krajínaka, utvořené dvěma vysokými, příkrými odnožemi hory Triglava. U paty kory této leží jezero Bohinské, mající hodinu zděli, půl hodiny šířky a přes 40 sáhů hloubi. Z jezykné vytékající Savica padá v silném vodopádu 35 sáhů dolů, tvoří zminěné jezero a teče, jsouc seslona četnými bystřicemi, co Sávy Bohinská úským údolím mezi příkrými stráněmi do Sávy Podkorenské. Obyvatelé údolí toho, v počtu asi 4500, žijí se více chovem dobytka a průmyslem železářským nežli rolnictvím. U vchodu údolí, při stoku obou Sáv, jest vesnice V. (slov. Bled) se 450 obyv., hradem a jezerem Bledským, kteréž jest asi $\frac{3}{4}$ míle dlouhé a půl tak široké. Uprostřed jezera stojí na skalnatém ostrůvku pěkný kostel poutnický. R. 1004 daroval císař Jindřich II. Bled biskupům Brixenským, kteří jej za našeho času prodali panu Ruardovi. Přirozená půvabnost a romantičnost krajiny té vábí ode dávna mnoho navštěvovatelů domcích i pšepolních; jmenovitě údolí Bledské náleží k nejmalebnějším nejen v Krajíně a Rakousku, nýbrž v Evropě vůbec, a stalo se často předmětem malířství.

Vellano Giacomo, ital. řezbář a médailleur, nar. v Padově a. r. 1430. Učil se umění svému u Donatella (v. t.) dokud tento díel v Padově, a stal se schopným jeho nápodobitelem. Od něho pochází 10 vypuklých řezeb s bronzou s výjevem ze Starého Zákona v káru chrámu sv. Antonína v Padově; Panna Maria na trůně v kostele sv. Františka tamtéž; několik osob jakož i poprsí papeže Pavla II. v paláci San Marco v Římě; bronzová socha papeže Pavla II. v Perugii a několik medailí

ke cti řeznému papeži a jeho sekretářům, Antoniu Rosellimu a Bartolommeovi Platini. Benátkané, objednavše původně u něho jezeckou sochu Bartolommea da Bergamo, dali ji posději provésti od Verrocchia, pročez V. opustiv Benátky do svého rodiště se vrátil, kdež i † r. 1500 neb 1502. Z jeho řádků jmenuje se zvláště Andrea Riccio. Ma.

Velly Paul Francois, dějepisec franc., nar. se 9. dub. 1709 v Crugny a † 4. září 1759 v Paříži. Odbýv studia svá v jesuitské koleji v Reměi vstoupil do řádu toho, s něhož však s nesnámé příčiny r. 1740 zase vystoupil, sabývá se napotom hlavně historik. Učený svět tehdejší velice toho šlehel, že nedokonzil velké, důležité dílo *Histoire générale de France*, i pátráno ihned po muži, který by v něm pokračoval. Byl zvolen Villaret, po úmrtí jeho (1766) Garnier. Dílo V.-ovo velmi svědomité, jehož první dva svazky uveřejnil r. 1755, bylo s dodatky Villareta a Garniera opětně vydáváno. Fantin-Desodcarts pokračoval v něm až k úmrtí Ludvíka XVI. (Paříž 1808—1812), načež je úplně ve 43 svazcích vydal Dufan (ib. 1819—21).

Velnice, česká vládycká rodina, s níž připomíná se r. 1537 Jan (Prokeš?) s V., který byl téhož času řádníkem na Nov. Městě n. Metují. Je.

Velschow Hans Matthias, dánský dějepisec, nar. v Kodani 22. listop. 1796. Po odbytých studiích konal asi dvě léta cesty po cizozemí, stal se r. 1833 mimořádným profesorem historie a nordických starožitností na Kodánské universitě a r. 1850 řádným profesorem; semřel co takový dne 8. čce 1862. Nejsnamenitější jeho dílo jest dokončení P. E. Mülleraova latinského vydání *Saxonia*; krom toho sepsal rozsáhlé sáslušné pojednání, týkající se ponejvíce vnitřních poměrů dánských ve středověku. Ma.

Velten (Veldten) Jurgij Matřevič, ruský stavitel, kvěští ku konci minulého století v Petrohradě. Vzdělávav se v umění svém v Itálii a ve Francii stal se po svém návratu profesorem na Petrohradské akademii a dvorním radou. Od r. 1770 účastnil se téměř ve všech důležitějších stavbách; téhož roku zhotovil plán k císařskému letohrádku Česme v gotickém slohu. Na to stavěl r. 1775 společně s Kokorinovem v Petrohradě *palác akademie umění*, zejména nádherné hlavní schodiště; pak sám r. 1776 *kostel sv. Kateřiny*, r. 1779 *kostel sv. Anny*, r. 1783 *kostel arménský*, dále tak sv. *Lombard* (půjčovna) a j. Zhotovil též mnoho vsorců k sámkům, kostelům atd., a vynalezl stroj k dalšímu počinutí obromného žulového balvanu, sloužící majicimu za podstavec jezecké sochy Petra Velikého. Umělec ten semřel r. 1801. Ma.

Veltrubský s Veltrub, rodina vládycká, jenž psala se dle sídla Veltrub v Kouřimsku, ježto držela již v XV. století. V první polovici XVI. stol. seděl na Veltrubích Petr V. s V., ježž čteme v tit. s. r. 1534 a na sněmu r. 1556. Týž vložil r. 1543 dědictví své v Jeseřanech, pak statek Veltruby a Šendražice znovu do desk, jak je dlouhá léta po předcích držel. R. 1562 byl však již mrtve, kteréž roku vdova po něm postulala Johanka V.-ká s Tamfeldu obdržela list mocný na křáfování. — Širších však zpráv o rodině této nemáme před rukama. V první polovici XVII. stol. připomíná se Jakub V. s V., avšak nepodobá se, žeby býval potomek nadepsané rodiny starožitné, neboť obdržel teprv r. 1638 od Jaroslava hr. s Martiněm jako falokraběte erb a titul s Veltrub, byv bespochyby u něho v službě aneb požíraje sice přízní jeho. Ra.

Ven, Jan van der, nizozemský sochař, nar. v Hertogenboschu na počátku tohoto století. Vzdělával se hlavně v Antverř, kdež i některé s první-

Chrasti) vedle bývalého písničce svého, pověstného času svého biskupa Hradeckého Jana z Haje. *Ra.*

Verdier Henri, hrabě de Lacoste, franc. státník a spisovatel, nar. se roku 1770 v Nimesu a † r. 1821 v Paříži. Byl horlivý přívrženec Girondistů, dán jest do obžaloby a vypověsen z vlasti. Navrátil se po 9. thermidoru do Francie, byl do sboru národnodárného zvolen a ředitelem archivu ministerstva policie jmenován. Po bitvě u Waterloo byl prvním z těch, kteří pro poděkování Napoleona se vyslovili. Po druhém návratu Bourbonův účastnil se redakce několika časopisů, mezi nimiž *La Quotidienne*. Sepsal: *Washington, ou les Représentations* (Paris 1813); *Appel aux promesses de l'empereur* (ib. 1815); *Alfred de Grand, ou le Trône reconquis* (ib. 1817); román *Quelques scènes de la vie des femmes, ou les Aventures d'un chevalier français* (ib. 1817); *Chroniques allemandes* (ib. 1818).

Verdier Marcel, franc. malíř, nar. se v Paříži 20. kv. 1817, vstoupil v 14. roce do dílny malíře Ingresa a zároveň navštěvoval přednášky v École des beaux-arts, vystoupil s podobisnami v Pařížské salonní výstavě r. 1831, posléž se oddal výhradně malířství historických a náboženských předmětů. Z jeho prací jsou nejhlavnější: *První myšlenka na Loicis* (1837); *Sv. křtěná Magdalena*; *Sv. Filip křtí zunceha*; *Sv. Václav vstupuje do kostela klenotní komory*; *Smrt Archimeda*; *Mladý Savoyard* (1848); *Muž mezi dvěma věky a s jeho dvěma maitresami*; *Země a tajemství*; *Nemilost umělců*; *Matka po údělích červených 1848*; *Výstup novověkého Jakobinů*; mimo to maloval četné podobizny a obrazy pastelové. V. † ku konci r. 1866.

Verneuil, Philippe Édouard Poulletier de, franc. přirodozpytec, nar. se v Paříži 13. ún. 1805, stal se úředníkem v ministerstvu spravedlnosti, kdež setrval až do r. 1833. Posléž podnikl vědecké cesty, procestoval r. 1836 Turecko a Krim, r. 1840 Rusko, po svém návratu zabýval se výhradně studii geologie a palaeontologie. R. 1854 vstoupil V. do akademie věd na místo Héricarta de Thury, již r. 1846 stal se členem čestné legie, posléž předsedou geologické společnosti, byl jmenován údem společnosti filomatické a dopisujícím údem geologické společnosti v Londýně. Z jeho spisů jsou nejhlavnější: *Mémoire sur les fossiles des bords du Rhin* (1842) s M. d'Archiacem; *Mémoire géologique sur la Crimée* (1837); *Géologie de la Russie d'Europe* (1845) ve 2 svazcích se sárem R. T. Murchisonem a Al. de Keyserlingem, a čestné články geologické a memoiry v časopisech *Recueil* a *Le Bulletin de la Société de géologie*.

Vernols Maxime franc. lékař, nar. se r. 1809 v Lagny (dep. Seine-et-Oise), studoval v Paříži, kdež byl r. 1837 na doktora lékařství povýšen. Byv zaneprášen v nemocnici *Des Enfants malades* a *Enfants trouvés* nabýval se výhradně nemocemi dětskými. Od r. 1845 jest V. rytířem čestné legie. Z jeho spisů jsou nejdůležitější: *Études physiologiques et critiques pour servir à l'histoire des bruits des artères* (v Paříži 1837); *Analyses complètes et raisonnées de la matière médicale de Samuel Hahnemann* (tamtéž 1837); *De l'état fébrile chronique* (1838); *De diagnostic anatomique des maladies du foie* (1844); *De l'état chez la femme* (1835); mimo to uveřejnil četná pojednání v rozličných časopisech, jmenovitě články v *La Revue des spécialités* vydávané drem Vincentem Duvallem; od roku 1844 rediguje vědecký oddíl *Journal la Reforme*.

Versailles (v hl. d.) byl za poslední doby německo-francouzské války od polovice září 1870 až do uzavření míru 1871 střediskem všech od Němců

vycházejících operací, a stal se po míru sídlem vlády republiky francouzské a hlavním bytem armády pod velením maršálka Mac-Mahona proti komuně bojující. Vzetí V-u něm. vojskem stalo se bez krveprolití. Dne 18. září 1870 vjela hlídka pruských husarů, vedená jedním poddůstojníkem, jako nejkrasší předvoj pruského vojska do města, vysílajíc přednostu k vzdání se, což druhého dne v poledne mezi obecnou radou V-kou a jedním pruským důstojníkem pod podmínkami, že měšťané budou kontribuce prosti, umělecké vsácnosti že přijdou pod ochranu prus. voj. úřadů, a národní garda V-ká se má být odbrojena, také bylo vykonáno. Poslední výmínce se město s počátku nechtělo podrobiti, generál von Kirchbach však na ni pevně poslušal, až ji prosadil. Dne 20. září odpoledne přibyl do V-u velitel třetího armádního sboru, korunní princ Pruský, a dne 5. říj. Pruský král Vilém. Tyž rozložil hlavní byt svůj v prefektuře, která před tím hl. stanem korunního prince byla, jenž nyní svůj stan do letohradu Les Ombres před branou Busekou byl přeložil. Komandantem V-kým byl jmenován prus. generál von Voigts-Rhetz (bratr velitele 10. sboru), který s určitou pevností v sobě spojoval Francouzům svláště imponující přijemnost seználosti vystupování; pruským prefektem stal se semský rada Genthinského kraje Branchitsch. Zámek V-ký byl hned po prvních bitkách u Paříže pro špitál zařízen, jelikož všem sdravotním podmínkám, jichž ošetřování raněných vyžaduje, vyhovo- val. Po prvních bitkách od 19. září bylo zde jenom v přisetí 100 lůžek zařízeno, kterýž počet posléž dle potřeb poměrných o mnoho rosmnožen byl. Vrchní správa špitálu svěřena byla štábnímu nadlékaři dru Kirchnerovi, kterému od franc. strany La Roche, předseda komitétu pro ošetřování raněných, od něm. strany kníže Putbus, přednostu řádu Johaniťův od 3. arm. sboru, byli přiděleni. Lazaret byl zároveň s městem od Němců vyklizen. Ve V-u děla se též vyjednávání, ježto vedla k uzavření smluv, na nichž se zakládá přistoupení jiho- něm. států k Něm. spolku jako rozšířenému spolku Severoněm., a sice dne 15. list. 1870 mezi Severoněm. spolkem, velkovévodstvím Badenským a velkovévodstvím Hesenským; 23. list. mezi Severoněm. spolkem a královstvím Bavorským; 25. list. mezi Severoněm. spolkem, velkovévodstvím Badenským a velkovévodstvím Hesenským s jedné a královstvím Wirttemberským s druhé strany. Z V-u vycházela dále nejvážnější politická jednání hrab. Bismarka, a všechny vojenské rozkazy král. vůdce. Prohlášením Německého císařství dne 18. led. 1871 nabyl však pobyt Pruského krále v tomto franc. král. městě svlátní a světohistorické znamenitosti. Již v předvečer 16. pros. 1870 přibyla do V-u deputace spolkového sněmu Severoněmeckého v přičině odevzdání adresy, na základě listu Bavorského krále k Pruskému králi v Berlíně dne 10. pros. uzavřené, již se poslednímu znovusřazení Německé říše a titul císaře Německého nabízel. Náčelník deputace, předseda Simson, byl 17. pros. koruním princem přijat, deputace pak sama druhého dne na to králem osobně alyšána; odevzdání adresy dalo se ve velké přijímací síni prefektury. Dne 18. led. 1871 bylo národu Německému oznámeno proklamací, že Německá říše je znovusřazena, a císařská důstojnost německá králi Vilému a jeho nástupcům udělena. — Od 23. led. 1871 počala diplomatická vyjednávání mezi franc. ministrem zahraničních věcí Jules Favrem a hrabětem Bismarkem a Moltkem, která ukončila se uzavřením kapitulace Pařížské, tak zvané konvence V-ké, jenž večer 23. led. byla podepsána a s 15

Théâtre-Italien. Ale již roku 1839 opustiv ředitelství divadla toho sasnoubil se se spěvačkou Paulinou Garcia (v. hl. d.), pak dopovrášel svou chot na umělecké cestě, navštívil všechna čelnější evropská města, a našel na této cestě bohatý materiál k svým studiím. Jest dům španělské akademie a komandérem řádu Karla III. Z jeho spisů sluší uvést: *Essai sur l'histoire des Arabes et des Mœurs d'Espagne* (1832); *Scènes sur de mœurs arabes etc.* (1838); *Études sur l'histoire des institutions et de la littérature en Espagne* (1858); *Notices sur les principaux peintres d'Espagne* (1839), jež sloužily na text rytin galerie Aguadovské; *Des Origines traditionnelles de la peinture moderne en Italie* (1840); *Les Musées d'Italie* (1842); *Les Musées d'Espagne, d'Angleterre et de Belgique* (1843); *Les Musées d'Allemagne et de Russie* (1844); *Les Jésuites jugés par les rois, les évêques et les papes*; též přeložil se španělštinu: *Don Quixote* (1856) a *Novelas ejemplares* od Cervantese (1857); s ruštinu přeložil některé novely M. Gogola a A. Puškina. Jest též spolupracovníkem *Revue des Deux-Mondes*, *Revue de Paris*, *la Liberté de penser*, *Musée des familles* a j. — 2) Leon V., franc. malíř, bratr předchozího, nar. se v Dijonu v březnu 1804, studoval pod Picotem, a maloval některé podobizny, s nimiž vystoupil v salonní výstavě Pařížské r. 1831, a sice: *Pant. Ch. Ledruvot*, *D. Nisardov*, *Donisettiho* (1831—1848) a j.; pak maloval genové obrazy a předměty s lovu: *Korsická dáma*, *Král Kléfa*, *Pai Bullanovi*, *Meč Demokleitův*, *Ježíš udravuje mrtvého Simona Petra* (1836—1850) a j., mimo to pastelové obrazy; dále jeho obraz je *plukovník Veisster*, jež maloval s paměti, a *Alf. Karr* (1857). R. 1835 obdržel V. medailu 2. třídy.

Viborg 1) Erik Nissen, dánský skotolédčitel, nar. 5. dub. 1759 v Bredstedě kraje Aabenraaského, dostal se r. 1777 na universitu do Kodaně, kdež s počátku studoval theologii, posléž pak přírodní vědy. Seznámiv se s Abilgaardem byl tímto vyslán, aby studoval skotolédčitelství, což on i učiniv stal se r. 1783 docentem na skotolédčitském ústavě a při botanické zahrádě. V letech 1787—90 konal cesty po císařství, načež jmenován jest profesorem a druhým učitelem na škole skotolédčitské, r. 1801 po smrti Abilgaardově představeným téhož ústavu, kterýžto úřad zastával až do své smrti (25. září 1822). Roku 1797 stal se profesorem botaniky na universitě a roku násl. spolureditelem botanické zahrady. V-ova literární činnost byla neobyčejně rozsáhlá; vstahovala se na rozličné odvětví s oboru botaniky, polního hospodářství a skotolédčitelství. — Jeho batrovec 2) Karel V., nar. 25. čce 1788, saměstnával se vedle studia medicíny a chirurgie hlavně též skotolédčitelstvím, stal se r. 1809 docentem a druhým učitelem na škole skotolédčitské, a r. 1822 představeným též školy. Vydal v oboru tom rozličné spisy a počítal veliké vážnosti co skutečný skotolédčitel a výborný znalec koní. † 7. H. 1844. Mě.

Vicki 1) Matěj, srbsko-lužický spisovatel, nar. se 18. září 1660 v Kulově, studoval od roku 1672 v Chomútově a od r. 1678 theologii v Praze, kdež se stal magistrem filosofie a byl na kněžství vyzvěcen 22. září 1685. Vrátil se do obcí byl krátký čas vikářem na děkanství v Budyšině a od 12. H. 1685 domácí kaplanem rakouského vyslance v Drážďanech, 16. srp. 1691 byl za kanovníka v Budyšině zvolen; r. 1695 putoval do Říma, kdež měl 5. dub. u papeže Innocence II. slyšení. R. 1700 byl zvolen za děkana v Budyšině a † tamt. 23. čna 1718. Zanechal rukopisy latinské a německé, uveřejněné v *Noue laus. Magazin* (1856). — 2) Jan Josef V., spisov. srbsko-lužický, nar. se v Kulově.

Slavák nazýný. XI.

R. 1700 odebral se na studia v koleji de propaganda fide v Římě, kdež byla jeho *Disputatio polemica* r. 1707 tisknuta. Vrátil se co doktor theologie do vlasti stal se roku 1713 vikářem na děkanství Budyšinákém, pak spovědníkem v Lublaňském klášterě, potom byl nějaký čas censorem v Praze a † r. 1738 ve Vídni. Zanechal články v rukopise, jež byly uveřejněny v *Časopise tovaršstva Mácicy srbské* II. a r. 1856—1857 a v *Serb. Nov.* s r. 1857.

Videň (v. hl. d.) čítala dle úředních výkazů v H. 1872: 911.271 obyv. i s vojáky. Dne 1. kv. 1873 otevřena byla ve V-i světová výstava v Prateru na ploše 2,330.631 □ metrů, kteráž rozloha převyšuje plochu světové výstavy na poli Marsově v Paříži roku 1867 pateronásobně. Hlavní tři budovy výstavy V-aké jsou průmyslový palác, budova pro stroje a budova pro výstavu uměleckou. Mezi těmito rostručeno jest ještě množství menších pavillonů, domků a budov pro rozličné speciální výstavy. Plán průmyslového paláce pochází od zemského stavitele E. van der Nülla. Provedení plánu jakož i vnitřní správa náde všemi stavbami pro výstavu svěřeno bylo architektu C. Hasenauerovi, jemuž stáli po boku architekti Gugits a Korompay. Velkolepá, ze železa a skla zbudovaná rotunda průmyslového paláce jest dílo Scotta Russela, jenž vystavěl též proslulý šydenhamský skleněný palác. V celku záleží průmyslový palác, jehož podélná osa jde od severu k jihu, s hlavní galerií, 905 metrů dlouhá a 25 metrů široká, kteráž jest rozdělena na 16 příčných galerií. V prostředku hlavní galerie vypíná se 79 metrů vysoká kupole, jejíž průměr obnáší 108 metrů. Veškerý rozpočet pro stavby tyto udán byl původně na 7 mil. sl., během času však vzrostl náklad na více nežli 16 mil. Protektorem výstavy byl jmenován arciběvoda Karel Ludvík a generálním ředitelem bar. Schwarz-Senborn. Ostatně srovnej o V-i *Unsere Zeit* 1873: *Die Entwicklung Wiens von 1848 bis 1872*.

Vidče nazývá se malý ostrov blíž Reikjavíku na Islandě, kdež Skalholtský biskup Magnus Gissursson r. 1224 založil klášter augustinský, kterýž posléž se stal nejobatším klášterem na Islandě, avšak r. 1544 byl zrušen, načež ostrov i statky klášterní připadly ke koruně dánské. Na počátku tohoto století dostal se ostrov ten do soukromých rukou, i nacházela se tu až do r. 1844 jediná knihotéka na Islandě. Na ostrově tom se provozuje zamenitá číba, i dobyto každoročně 100 až 200 liber čistého prachového peří kajkového. Mě.

Viebahn, Georg Wilh. Joh. von, zasloužilý něm. statistik, nar. se 10. H. 1802 v Soestu ve Vestfálsku, studoval gymnasium ve svém rodišti a 1820—1823 v Heidelbergu a v Berlíně práva a vědy kamerální. Vstoupiv na to do státní prus. služby postoupil do r. 1832 až na vládního radu v Düsseldorfu. Vydáním spisu: *Statistik und Topographie des Regierungsbezirks Düsseldorf* (2 sv. v Düsseldorfu 1836) učinil se známým v širších kruzích, a byl následkem toho povolán v H. 1837 do finančního ministerstva v Berlíně, kde pod řízením Benthovým studoval zejména podmínky rozvoje něm. průmyslu. Roku 1842 byl jmenován tajným finančním radou, a sjednal si v tomto postavení veliké zásluhy o průmyslovou výstavu celní jednoty r. 1844, při které řídil jako státní komisař a předseda centrální komise. Též byl jedním se zástupců celní jednoty při světové výstavě v Londýně r. 1851, o níž podal *úřední správu* (3 sv. v Berl. 1852—53) a spis *Der englische Gewerbauss* (v Brunšviku 1852). R. 1854 byl při něm. prům. výstavě v Mnichově a r. 1855 při světové výstavě v Paříži prus. komisařem. Roku

potkali, savdaly podnět sejmána ku konci r. 1871 k nevidané posud houbě po slatě, neboť během několika neděl utvořilo se přes 100 společností na těžení slatě. Kapitál takových společností obnášel obyčejně 25.000 podílů po 10 šilinkách. Často jmenovaní Extended Hurstleraké doly daly od 28. H. 1871 až do 18. čce 1872: 48.038 uncí slatě s čistým výtěžkem 164.500 lib. šterlinků, který mezi podílníky byl rozdělen. Vábeo bylo od doby nalezání slatých dolů v australských osadách až do konce r. 1868 vytěženo 39.399.338 uncí slatě = 6.083.000.000 lib. šterlinků. Skutečný výtěžek ze slatých polí a dolů ve V-i obnášel r. 1871 5.423.687 lib. šterl. Přívos do V. obnášel r. 1871: 12.341.935 lib. šter. (o 113.762 více než r. 1870), vývoz pak 14.557.820 lib. šterl. (o 1.817.816 více než r. 1870). Mezi vyvezeným zbožím byla cena vyvezeného slatě 5.423.687 lib. šter., cena vlny 4.287.011 lib. šter., loje 469.069 lib. šter. a sušeného masa 355.273 lib. šter. — Počet pod kontrolou vlády se nalézajících veřejných škol obnášel r. 1871 988 s 114.300 žáky; privátní školy navštěvovalo 27.375 žáků. Koncem r. 1870 měla osada 58-5 semáp. mil železnice a 716 semáp. mil dráhy telegrafních.

Viktorín Josef (v. hl. d.). Mimo spisy v hlavním díle již udané vydal V. r. 1869 při příležitosti vysvěcení pomníku pod zříceninami Vyšehradskými na památku nešťastné Kláry s rodu Zátořských německou řeč, kterou tam před velkým obecenstvem měl: *Rede, welche bei der Einweihung des Klara-Kreuzes unter den Burgruinen zu Vysehrad gehalten wurde*. Potom vydal obšírnou monografii německy i maďarsky někdy proslaveného Vyšehradu nad Dunajem: *Wiesehrad einst und jetzt. Geschichte und Beschreibung der ehemaligen Königsburg und Residenzstadt mit besonderer Rücksicht auf die Erhaltung der Burgruinen* (Pest 1872). Ze spisu tohoto vidno, že jedině na sakročení a ustavičné dolehlání V-ovo, jakožto místního faráře, i u vlády semské, i u jiných slovo vedoucích učenců v Pešti rozhodlo. r. 1871 uher. ministerstvo, aby se zřezniny Vyšehradu od konečného spastnutí nejen zachovaly, ale i částečně obnovily, a jmenovitě tak svaná Salomounova věž aby se celkem vystavěla a na malé muzeum starožitných šifrek proměnila. Za tuto vlastenecké věci, již si posud nikdo nebyl povšíml, prokázanou službu i samo Pešťanské časopisectvo, které sálalších slovanckých mužů v Uhřích nerado mluví, V-a neustranně pochválilo. — V hlav. díle čti v tomto článku na str. 1080 b. dole na místě Zatořského — Jonáše Z.

Vilhar Miroslav (v. hl. d.), jihošlovancký spisovatel a hudební skladatel, † 6. srp. 1878 v 53. roce na svém statku Kalci u Lublany. V první volební periodě krajinského semského sněmu byl V. zvolen za poslance města Adelsberka. Tenkrát byl též vydávatelem a odpovědným redaktorem slovanckého listu *Naprej*, byl pro člunek o sjednocení všech Slovinců na 6 neděl odsouzen, kterémuž trestu se také podrobil. Jeho písně, jichž vydal 2 svazky a k nimž sám nápěvy složil, jsou dokonale i znárodněly u Slovinců úplně. Nejlepší jsou *Po ezoru* a *Mila lunica*, jež u všech téměř Slovanů se zpívají.

Vilimek Josef Rich. (v. hl.), saložík v letech 1872 v Prase knižnickáru vlastní, vydává v nírom *Humoristických Listů* též *Kalendár Hum. Listů*, jak se všeobecným uznáním se potkává *Písmá ústní* pro lid, směřující k vytlačení aneb aspoň obmecení prostých písní jarmarečních otiskáním vybraných, idu zvlášť přístupných básní výpravných. Mimo o jest činným i co nakladatel jiných spisů českých.

Jsa takto snažně saměstnán vadal se na podzim téhož roku, když byli poslanci čeští vládou sbavení mandátů, opětého kandidování za poslance na sněm království Českého.

Vilimevský s Lichtenburku, patricijáká rodina česká, pocházela, jak se podobá, s Villmova v Čáslavsku a byla v službě na panství Lichtenburském; učila prý již před shořením desk semských erbu a titule vládyckého. V první polovici XVII. stol. připomíná se Vilím V. s L., který byl měšťanem a starším obecním na Nov. městě Praž., a r. 1645 učinil přísahu jako přední měšť u desk semských; r. 1648 při obležení měst Pražských akse švédský lid nepřátelský byl leitantem nad jednou setninou městskou a zachoval se po celý čas tak chvalitebně, že čteme jméno jeho v majestátu císa. Ferdinanda III. r. 1649 městům Praž. na věčnou pamět vydaný. Vnuč jeho Adam V. sloužil (od r. 1730) při komoře české jako „reitoir“ (dětetní), registrátor a expeditor, byl vrohním správcem panství královských a apeluradním Hradčanským; pro své služby platné obdržel toho, že císa. Karel VI. majestátem daným ve Vídni dne 20. bř. 1738 obnovil a propůjčil mu šlechtictví v semích koruny české a potvrdil erb a titul jeho přirozený. Rodina ta připomíná se ještě ku konci minulého století.

Ra.

Vilimevský s Vilímovic. Starožitná rodina tato držela v XV. a XVI. stol. statek Vilímovic (Vilímov) v Žatecku, odkud se také psala a jmenovala. V titlání s r. 1534 čteme Hendricha a Jana V-ké s V., pak Víta s V. na Vilímovicích, s nichž Hendrich V. r. 1538 prodal šbočí své Hranici Zusaně s Trojanovic. V tit. s r. 1572 přichází Vít V. s V. na Vilímovicích. R. 1591 prodal Jakub V. s V. dvůr a mlýn ve Vilímovicích Jakubovi Šotnovskému ze Závořic. Na začátku XVII. stol. nebyla rodina ta více v držení šbočí posemského v Čechách.

Ra.

Villalar, městys ve Španělsku (Staré Kastílii) na jihozáp. od Valladolidu. R. 1521 bylo zde vojsko „svaté Junty“ poraženo, Don Juan Padilla, vůdce povstalec, zajat a odpraven. Tím bylo povstání šlechtý španělské, vyvolané dosazováním cizozemců v nejvyšší úřady, potlačeno, a kortesové bývali od té doby jen zřídka svoláváni, posbývše takto věl moci a vášnosti.

Villaret Claude, znám. spisov. franc., nar. se r. 1715 v Paříži a † tamtéž r. 1766. Uveřejnil jednu veselohru a několik nepatrných románů, opustil Paříž a vystoupil v některých městech co divadelní herec pod jménem Dorval. Navrátil se r. 1756 do Paříže navštěvoval pilně archivy a sjednal si velkých historických vědomostí. Proslavil se zvlášť pokračováním ve velkém díle od Velly započatém *Histoire de France*, jež přivedl od r. 1529 až k 1469. Mimo to sepsal: *Le Quartier d'hiver*, veselohra v 1 jedn., provoz. r. 1743 na Théâtre-Français (Paris 1745); *La Haye* (ib. 1745); *La Belle Allemande* (ib. 1745); *Considérations sur l'art du théâtre* (Geneve 1758); *Esprit de M. de Voltaire* (ib. 1759). Byl též spolupracovníkem díla *Cours d'histoire* od Luncava de Boisjermain (1760). Mnozí přifklí mu i satiru *Prédictiones générales et particulières pour l'année 1741* proti spisovatelům a hercům divadelním.

Villaume Peter, něm. spisovatel, nar. se 1746 v Berlíně, byl kasatelem francouzské obce v Halberstadtu a r. 1785 stal se prof. morálky na Joachimstalském gymnasiu v Berlíně, vadal se roku 1793 téhož místa a šil v Brahe-Trolleburgu ve Finsku, kde též semfel. Z jeho spisů jsou důležité: *Vom Ursprung des Uebels* (v Lipsku 1784—1787);

solferina. Při vypuknutí války německo-francouzské bylo mu svěřeno velení nad 18. divísi, kterou hrabě Palikau koncem září 1870 armádě Mac-Mahonově přikázal Sedanu na posilu odeslat. Když však došla V-a na cestě správa o Sedanské kapitulaci, obrátil se rychle přes Laon do Paříže. Při hájení Paříže velel V. 3. sboru a účastnil se s ním všech výadů, zejména pak obsadil Mont-Avron, s kterého Němci teprve koncem pros. 1870 zapudili. Když rochu 20. led. 1871 se vzdal vrchního velení poádky Pařížské, ujal se úřadu toho V. jako nejstarší generál divise a setrval v něm až do 18. bř., v který den jej vojsko komuny s města vytlačilo. Když dubnu na to byl jmenován Mac-Mahon vrchním elitelem a „armádu Versailleskou“ sHdil, ujal se V. elení nad jedním sborem a vnikl v jeho čele 22. kv. o Paříže. V čnu 1871 byl jmenován velkokancelářem čestné legie. Sepaal: *Campagne de 1870—71. iège de Paris. Operations du 18me corps et de la me armée* (v Paříži 1872 s atlasem); *Campagne de 871—72; L'armistice et la commune; Operations de armée de Paris et de l'armée de réserve* (tamt. 1872, s 7 mapami).

Vintř s Vlčkovice, starožitná šlechtická rodina česká, její prvotní sídlo byly Vlčkovice Klatovsku, jež v XV. stol. držel jeden člen její intif, kterého jméno přešlo v přímění celé větve ládyků těchto. Ku konci XV. a na začátku XVI. stol. držela rodina tato kromě Vlčkovice jiná ještě boží: Jindřichovice, Oučín, Kolíne a j. V tituláci r. 1534 šteme Martina V-e s V. na Jindřichovicích, pak Václava na Vlčkovících a Viléma V-e na Oučíně. R. 1544 prodal Václav V. s V. tatek rodiny Vlčkovice Buriánovi Bofikovskému Košmberka na Votíně. Týž Václav V. držel na statek Kolíne, k němuž r. 1550 přikoupil Hrádek Kaňovice (v Prachensku) od Jana Rendla s Úšavy, přichází napotom ještě r. 1569 na sněmu zemském. boží to dědili po něm synové Hendrich a Jan V-ové, jež šteme také v tit. s r. 1589 a pak r. 1596 a sněmu zemském. Hendrich V. byl v službě Petra Voka s Rožmberka, a to (1603) kancléřem košmberským na Třeboni. Týž koupil r. 1601 od adalava s Šternberka statek Číhan a obdržel toho ti cis. Rudolfovi II., že udělil městečku jeho Konei druhý jarmark a trh téhodní. V tit. s r. 1589 teme také Mareš V-e na Onlose. Dle sbírek němovních seděl r. 1615 Václav Milota V. na ísově (v Podbrdsku), Anna V-ová s Chudenic na íhání a Ludmila V-ová s Říčan na Lomči. — ak se podobá, sankta v Čechách rodina tato ku onci XVII. stol. — V první polovici XVI. stol. přimínají se v Čechách také V-ové s Kadova a V-ové s Kremě; jmenovitě šteme v tit. s r. 1534 Václava V-e s Kadova a Václava V-e s Kremě a Čimčích; nezdá se však, že by byli krví nebo řhem spřášení bývali s V-i s Vlčkovice. *Re.*

Virchow Rudolf (v. hl. d.) byl za francouzsko-šmecké války předsedou Berlinského spolku pro šetřování raněných vojínů a sřisoval pro německou armádu polní nemocnice, o nichž nveřejnil ročurky *Ueber Lazarethe und Baracken* (v Berl. 871) a *Der erste Sanitätszug des Berliner Hilfsvereins* (tamt. 1870). V posledních dobách zabývá e V. též velmi mnoho studiemi archaeologickými, vydává s Holtsendorffem *Sammlung gemeinverständlicher wissenschaftl. Vorträge*.

Virtembersko (v. hl. d.) mělo 1. pros. 1871 818.541 obyv. (5133 na 1 □ m.), přibýlo tudíž byvatelstva od r. 1868 (1,778.596 obyv.) o 2-3/10. leleznic obchodu odevzdávaných bylo 1. led. 1872 44'87 zeměp. mil a telegrafů 1. čna 1871: 4394

kilometrů drátů. Jako člen Německé Hše má V. ve spolkové radě 4 hlasy a volí do Hšského sněmu 17 poslanců. Finanční stav země vykazoval pro r. 1871—1872: 24,360.551 zl. příjmů a 24,360.726 zl. vydajů, pro r. 1872—1873: 22,868.868 zl. příjmů a 22,868.719 zl. vydajů. Veškerý státní dluh obnášel 11. kv. 1872: 179,569.595 (mimo to 6 mil. zl. peněz papírových) a dluh železniční asi 140 mil. zl. V-ská armáda tvoří, následkem vojenské konvence se dne 25. list. 1870, 13. armádní sbor něm. Hšského vojska, a skládá se z 8 pluků pěchoty, 4 pluků jízdy, 1 brigády dělostřelecké a 1 praporu pionérů. Počet veškeré armády V-ské v čas války obnáší 62898 mužů a 102 děla. Též má V. své vlastní ministerstvo války. K třem v-ským řádům přibyl čtvrtý 27. čna 1871 od krále Karla založený, řád Olgin, též *Frauenorden* zvaný. — Dějiny. Ve válce francouzsko-německé pomáhalo V. Prusku proti Francii, a v-ký vojenský sbor byl přidělen třetí armádě, německé, jež stála pod velením prus. korunního prince. Dne 25. list. 1870 byla podepsána mezi Pruskem a V-kem v Berlíně ústavní a vojenská smlouva, dle které má V. v spolkové radě 4 hlasy, pak podíl v tak zvaném diplomatickém výboru a svou vlastní správu pošt, telegrafů a železnic. Jmenování důstojníků v armádě přísluší králi V-kému, velitele sborů může však král jmenovati jen po předchozím svolení císaře Německého jako spolkového vojévřdce. Velitelem v-kého čili 13. armádního sboru byl jmenován r. 1871 prus. general-lieutenant von Stülpnagel.

Visconti-Venosta Emilio, italský státník a ministr, nar. se 1828 ve Veltlinu, věnoval se záhy žurnalistice a psal více čelnějších liberálních listův, čímž pozornost Cavouru na sebe obrátil. Tento jej jmenoval r. 1859 král. komisařem u Garibaldiho. V letě 1869 byl přidán po bok diktatora Farinimu v Parmě a v Modeně, a přičiňoval se o rychlé splnutí těchto obou vévodství Piemontskem. Po skončení tohoto úřadu byl poslán v led. 1860 společně s markýzem Pepolim ke dvorům Pařížskému a Londýnskému, aby utvrdil jejich přiseh k nové vládě ital. Po návratu svém byl zvolen do parlamentu, a povolán zároveň od vlády do sekce pro mezinárodní spory v ministerství věcí zahraničných. Koncem 1860 odebral se s ministrem Farinim do Neapole a Hdil tam zahraničné sálášitosti bes úředního titule, poněvadž úřad ten nebyl srovnatelným s mandátem poslancským. Na to byl povolán jako generální sekretář do ministerstva věcí zahraničných, stal se 24. kv. 1863 po Pasolinim sám ministrem tohoto odboru za předsedání Minghettiova, a ustoupil následkem v Turině vaníklých nepokojů s celým ministerstvem 24. září 1864. Od té doby náležel V. k mírné straně opoziční, jejíž vůdcem byl Lanza. Když tomuto bylo svěřeno po odstoupení ministerstva Menabrey utvoření nového kabinetu, vstoupil V. do tohoto 12. pros. 1869 jako ministr věcí zahraničných. V. není příšnivcem Francie, zejména od té doby, co v posledním čase mezi Hší Německou a Itálií jakási přátelštější poměry než jindy nastaly.

Vismes du Valgay, Anne-Pierre de, hudební spisovatel, nar. se r. 1745 v Paříži a † v Caudebecu v dub. 1819. Stal se r. 1777 správcem královské hudební akademie a ověděl v úřadě tom znamenitou činnost. Přičiňením jeho provozovaly se nejlepší práce Lullyovy, Rameauovy a Gluckovy a dávány dvě opery Picciniho *Roland* a *Atys*. Za nedlouho však vzdal se V. pro osnované proti němu intriky tohoto místa, načež se stal r. 1799 spolupředitelem Opery. Sepaal: *Parilogie, ou la Musique considérée comme langue*

chování v dnech 16. a 17. čna počtili V-a měšťané Pančevačů drahocennou šaví. Pro opozici proti ministerstvu N. Christičovu bylo V-ovi mnohá protivnost snášeti, a když po děsné katastrofě r. 1868 Joža Belimarković ministrem války se stal, sprotivila se V-ovi další služba, kterou i na počátku r. 1869 opustil. Jsa nyní zcela nesválským příklon s velikou horlivostí k snahám omladiny srbské, a uznávaje zásady spolku toho za spasitelné pro celé Srbako pracuje horlivě o provedení jich. Hlavní snahou V-ovu jest sblížení, posnání a smíření se Slovanů vůbec a Srbův a Charvátův zvlášť. Jak si Charvátů V-a váží, dokázali uvítáním ho v Zářebeš r. 1867. Na jaře r. 1872 navštívil Černou Horu, Dalmácii a Vojevakou Hranici, jsa vřede srdečně a bratrsky vítán. Černohorák kníže udělil při té příležitosti V-ovi řád Miloše Obiliće, kterého se jenom slavným junákům dostává. V. jest vřelým a ohnivým přítelem Čechů, a stavi jich snahy a vytrvalost svým rodákům při každé příležitosti za příklad.

Vlček Václav (v. hl. d.) věnoval od počátku r. 1871 hlavní svou činnost časopisu „Osvěta“, listům pro rošleh v umění, vědě a politice. Každé podobné podniknutí samiko předtím nepřisílí poměrů, však V. dovedl listu nejen nový obsah opatřovati a tím kolem „Osvěty“ četné spisovatelstvo soustřediti, nýbrž i širok obecenstvo ji získati. Posud vyšlo půltřetého ročníku. „Osvěta“ pěstuje vědomosti všech oborů na vřší doby a vybranou zábavu. Její výtečnost uznána jest jak českými tak jinoslavanými veřejnými hlasy. V „Osvětu“ uveřejňoval V. od roku 1871 též práce svoje: *Golgota i Tábor*, pověst z husitakých dob, *Vaštinový věnec*, román z našich dnů a oba své *Listy rásných adres: Apoštolům a vymančům humanit v Evropě a České historické vřechi*; pak různé články historické. Své *Poslání Pražanům* vydal r. 1872 o sobě, připojiv k němu nové poslání *tolikěť jiným měštinám českého jazyka*. Týž rok hnul divadelní otáskou jak v „Osvětu“ tak v *Umělecké besedě*, a promemoria této jednoty o lepš, národnějši směr repertoria vyšlo s V-ova pera. Je známo, že pak časopisectvo vřekšer neustalo podporovati oprávněné, nutné snahy to. V letě r. 1873 cestoval V., obdržev 400 sl. podpory od Svatoboru, po jižním Německu, Švýcarsku a Francii a pobyl jmenovitě v Paříži. Jeho *Vlasta* uznána za estheticky nejlepš z divadelních r. 1871 provedených kusů. R. 1873 zvolen V. za jednatele nové Jednoty dramatických spisovatelů a skladatelů českých. Mimo to jest členem a uměleckým referentem v literárním výboru Umělecké besedy a členem výboru pro uspořádání letošní (1873) slavnosti Jungmannovy. Nyní vydává v novém spracování své *historické obrazy* v I. L. Kobrově *Národní bibliotéce*; právě uveřejňuje se *Hvězda* s *Vicemilic*.

Vlčekovic Vítanovský (v. hl. d.). R. 1647 uvádí se též Mikuláš Adam Vít. s Vlč. na Bukovině (?).

Vítanovský s Maněvertě a Helfenburku, šlechtická rodina, kvetl v Čechách v XVII. století. Václav Albrecht V. s M. a H. koupil 1652 od kláštera Strahovakého statky Vykleky a Slivovice (Šlivovice), kteréž sřstavil synům Janovi Ignácovi a Václavovi Matějšovi. Václav, dostav po otci Slivovice, koupil od bratra i Vykleky, prodal však oboje 1674 Ferdinandovi Leopoldovi svob. pánu Kustošovi. Jan Ignác naby 1673 koupil od Jana Františka svob. pána s Kaiseršteina statku Ronova, jež však již 1678 opět Ferdinandovi Arnoštovi svob. pánu Hyarlovu s Chodův a manželce jeho tchem pustil. R. 1719 živa byla Johana Josefa

roa. V-aká s M. a H., vdova po Karlovi Dubakém svob. pánu s Vitiňával.

Vocel Jan Erasmus (v. hl. d.) † dne 17. září 1871 v stáří 68 let v Praze. V. byl též spolupracovníkem *Slovníka naučného*, do něhož podal články zejména s oboru *dějiny českého práva* (v. Čechy) a pojednání o *slovanckých starobínostech* (v. Slované). V. napsal též text v české, něm. a franc. řeči k nákladnému dílu uměleckému *Pamětky krasopisné, vyřezá s rukopisů knihoven českých*. Výbor za spisů V-ových vyjde v Kobrově *Národní bibliotéce*.

Vodlič, sávodčí (Führer), slove v rak. vojěš poddůstojník stojící mezi desátníkem a říkovatelem (Feldwebel).

Vedovod Sylviův (*Aqueductus Sylvi*) slove v anatomii kanál, kterým 3. a 4. komora mosková spojeny jsou. Leží pod pahorkem čtyřhrbolovým (*eminentia quadrigemina*). — V. sávitkový (*Aqueductus cochleae*) jest kanálek vedoucí s dutiny sávitku ušního (*cochleae*) do dutiny lební sadní stěnou kosti skalné (*os petrosus*). — V. síňový (*Aqueductus vestibuli*) počíná v síni ušní (*vestibulum*) a končí též na sadní ploše kosti skalné. Jak vodovodem sávitkovým tak vodov. síňovým procházejí šilky (vany).

Voeleker Johann Christoph August, lužebník, nar. se 24. září 1822 ve Frankfurtě n. M., byl od r. 1846—47 v Gotinkách asistentem prof. Wöhlera a v posledním roce na doktora filosofie povřšen, v letech 1847—48 byl asistentem u prof. Muldera v Utrechtě. Od r. 1850 byl prof. lužby na Agricultural Academy v Cirencestru v Gloucestershire a od r. 1859 prof. lužby na Roy. Agricultural Society of England v Londýně, kteréžto místo dosud zaujímá. Paal vědecké články, jež byly uveřejněny v *Liebig's Annalen der Chemie und Pharmacie*, s nichž sluší jmenovati: *Ueber die Löslichkeit der Hydrate von Eisen-, Kupfer- und Kobaltoxyd in Kalilauge* (1846); *Ueber einige Schwefelmanganverbindungen* (tamtéž); *Ueber das Vorkommen von Mannit in den Wurzeln von Triticum repens* a j. Od r. 1850 paal výhradně články s lužby hospodářské, uveřejněné v *Journ. of the Roy. Agricultural Society of England* a v *The Bath and West of England Agricultural Journal*; s posledních časopisů vyšlo o sobě: *On the agricultural and commercial value of some artificial manures* (v Lond. 1857); *On the chemistry of food* (tamt. 1857). Mimo to pfeležil J. G. Muldera *Scheikundige Onderzoekingen* (ve Frankf. 1847—48).

Völker Hieronymus Ludwig Wilhelm, něm. učenec, nar. se r. 1773 v Erfurtu, kdež † 8. říj. 1837, byl prof. hospodářství a kamerální vědy v Erfurtu a údem tamějši akademie. Z jeho spisů sluší uvěsti: *Handbuch der ökonomisch-technischen Mineralogie* (v Erfurtu 1804—5); *Hauswirthschaftliche Technologie* (tamt. 1821); *Handbuch der Forsttechnologie* (v Lipsku 1836); *Der Thüringerwald, physikalisch, geographisch, statistisch u. topographisch geschildert* (ve Vymaru 1836); *Ueber Reinigung und Krystallisation des Honigs* (v Taschenbuch für Scheidekünstler 1812); též uveřejnil vědecké pojednání ve *Verhandlungen des Vereins zur Beförderung des Gewerbfleißes in Preussen*, s nichž sluší uvěsti: *Einfache Methode, Essig und andere im Handel vorkommende saure Flüssigkeiten auf ihren quantitativen Inhalt an Säure zu prüfen* (1828); *Vorrichtungen bei der Brandeindestillation* a j.

Vogl František, sásluňý úředl spěvu, nar. se 20. čes 1821 ve Vrontku (*Rudig*) v Žateckém kraji s rodičů sámočných. Otec jeho sponoroval záhy vlohy hocha k hudbě a poslal jej do Pražské konservatoře, při vystoupení s téhož ástava před-

něže být poháněn před čestnou radou, jestliže důstojnictvo celého sboru, jenom náleží, většinou hlasů, vyšetřování se bylo usneslo, dále že důstojník ve výsluhbě k strážní vojenskému charakteru odsouzený zároveň svého výsluhného nestráčí, jako dříve. Odsouzenému však přislíbí právo, odvolati se k odvolací komisi (*Berufungskommission*). *Český.*

Vojensko-lékařský sbor (*militär-ärztliches Korps*) obstarává ve vojětské službě lékařskou. Skládá se z doktorův lékařství a doplňuje se takových jenoročníků dobrovolníků, kteří jsou graduovanými lékaři. V Rakousku má tento sbor ve svém počtu generálního štábního lékaře (*General-Stabsarzt*), jenž veškeré vojensko-lékařské záležitosti spravuje, vyšší štábní a štábní lékaře (*Ober-Stabsärzte* und *Stabsärzte*), kteří ve válce konají zdravotní službu co přednostové u sborův armádních a vojenských divíí a v míru v nemocnicích posádkových (*Fernienospitälern*), plukovní lékaře (*Regimentsärzte*), jichž má každý prapor pěchoty, myslivecký nebo pluk jízdy a dělostřelectva po jednom, a nadlékaře, jenž s částí u praporu, s částí jako příslušní lékaři (*Assistentenärzte*) službu v nemocnicích vojenských konají. V polí mívá každá polní nemocnice v čele štábního nebo plukovního lékaře. I. sb. v Rakousku stojí v hodnosti i platu akčních důstojníků, vyšší štábní lékař I. a II. třídy osl. odznak a bře plat plukovníkův nebo podplukovníkův, štábní lékař majorův, plukovní setníkův nadlékař nadporučíkův. *Český.*

Vojíš z Protivce, stará šlechtická rodina česká, jejíž prvotní sídlo bylo sborů Protivce v Pražensku, a která v XV. stol. přijala jméno křesné. Jednoho předka svého za své příjmení čili jméno odnáá. V erb u nosil V-ové štít červený, v němž dvě opeřené stěly stříbrné vedle sebe špicemi vzáhu zastavené a nad helmem dvě křídla černá proti sobě zastavená a na každém stěla jako v štítu se spatřují. V tit. s r. 1534 přichází Hendrich V. s P., který byl v službě pánů z Rožmberka a r. 1552 koupil od Svojiše Ponsara s Měchovic ves Rímov v údějovsku. Tyž obdržel r. 1554 list mocný na zastování a připomíná se ještě v tit. s r. 1556. Též tit. čteme také Jiřího V-s, který r. 1549 sedl na Habru. R. 1569 připomíná se Anna V-ová Chlumu na Rímově, snad manželka nadepsaného indřicha V-s s P. R. 1560 prodal Jiří V. ves Lěvčovice obci Budějovské. R. 1571 byl přitomen a sněmu Bohuše V., který r. 1591 koupil od Hendricha Šúdku sborů jeho Dubno. V tit. s r. 1589 čteme Ctibora V-s na Rímově, který dle sbřek domovních s r. 1575 držel Hamr v Rímově a Dubno. bouřích stavovských r. 1618 měl Ctibor V. děanství, a propadl za to po bitvě Bělohorské třeno statku svého. Na to nemáme více zpráv o rodu této. *Ra.*

Vojíš z Saska s Vačovic, staročeská rodina šlechtická, držela v XV. stol. statek Vačovice Prácheňsku, a přijala tak jako předek (Vojíš z Protivce) jméno předka svého Vojíše za příjmení čili jméno rodu. V druhé polovici XV. století žela rodina za Smilkov v Bechyňsku, Smrček v Chrastku a grundy šosovní v městech rozličných. Roku 1574 přichází na sněmu Jan V. S. s V. a r. 1575 Hendrich V. S. s V. na Smilkově, který se připomíná také v tit. s r. 1589 a r. 1590 prodal Smilkov Janovi Beřkovskému. Též čas sedl Václav V. S. s V. na Smrčku a držel také grundy šosovní v Pardubicích, kdež r. 1578 koupil dům ruce první manželky své Magdaleny s Malejova; ž byl tolikž r. 1573 berníkem kr. Chrudimského. 1598 prodal dvůr v Chrudimě své druhé man-

želce Evě s Stancendorfu. R. 1597 přichází př m. Pardubicích Křištof V. S., který byl výběrčím posudného v kraji Chrud. — R. 1602 prodal Jan Hendrich, Jiří, Václava Prokop bratři V-ové s V. statek Smrček, po otci Václavovi V. zděděný, Václavovi Zárubovi s Hustičan. Na to míhá rodina ta s pamětí vefejných. *Ra.*

Vojislavský s Vojislavie, staročeská rodina šlechtická, psala se dle sídla téhož jména v Čáslavsku, jež držela v XV. stol. — V první čtvrti XVI. stol. sedl na Žďáru Václav V. s V., který křestem r. 1532 sdílil manželku Annu s Drahotou, pak Oldřicha s Meáného a svého strýce Viléma s V. za poručníky dětí a statku svého. V tituláři s roku 1534 čteme právě jmenovaného Viléma V-kého na Samosolech, který r. 1543 jako poručník pozůstalých dětí po Václavovi s V. k jich ruce vložil do desk statek Žďár, jak jej již drahně let držel. R. 1548 prodal Jan V. s V. dva dvory v Vojislavích Janovi Přechovi Lčovicckému s Čestic. Na sněmu r. 1554 v tit. s r. 1556 čteme nadepsaného Viléma V-kého na Samosolech, v kterémžto tit. připomíná se také Hefman V. s V. V tit. s r. 1589 přichází Vilém V. na Samosolech, syn nebo vnuk předekého. V XVII. stol. neadá se však, žeby rodina ta byla více držela sborů samých v Čechách. *Ra.*

Vojnesce Jan, rumunský spisovatel a státník, nar. v Bukurešti okolo r. 1810, studoval v Oděse v soukromém ústavu Hšeném učitelem francouzským, vstoupil r. 1830 do vojska, kdež se stal r. 1840 majorem a pobočníkem knížete Alexandra Ghiky. Již ve svém mládí uveřejnil v časopisech rumunských některá pozoruhodná kritická pojednání. Od roku 1836—1838 přeložil některá dramatická díla Moliérova pro divadlo Bukurešťské. Za vlády Alexandra Ghiky byly mu svěřeny důležitě úřady, mezi jiným sestavení správy komise k vyšetření nároků rakonské vlády na některé části území Valašského. Na žádost téhož knížete přeložil do rumunského jazyka jedno německé historické dílo (1842). Po pádu Alexandra Ghiky vzdal se V. svého postavení u vojska a vstoupil do administrativní služby státní. Dle svých politických zásad náležel k straně národní, a stal se r. 1848 za prozatímní vlády ministrem zahraničních záležitostí. Byv za protirevoluce vyobcován se země uchýlil se do Paříže, oddal se studium a uveřejnil r. 1852 řadu novel a politických a morálních myšlenek pod titulem *Arabesque*, roku 1855 básně *Doinas*, franc. překlad rumunského básníka Alexandriho. V. † ve vyhnanství ku konci r. 1855 v Paříži.

Voltaire Jean Antoine, franc. malíř, jenž žil ku konci předekého a na počátku nynějšího století v Nanteu, kde byl žákem a důvěrným přítelem Klaudiva Josefa Verneta. V. vynikl jako mistr v malbě pohledů na moře a bitev námořních. Osař Rusky koupil od něho pro cis. galerii v Petrohradě dva velké obrazy námoř. bitev. Též maloval V. několik výbuchů Vesuvu, kterým byl za delšího svého pobytu v Neapolu sám přítomen. Četné obrazy jeho ryli K. Guttenberg a P. Duflos. Po smrti mistra svého r. 1789 odebral se V. do Itálie, odkudž se více do vlasti nevrátil.

Volanský s Volanie, česká rodina vládycká, která se psala dle sídla Volanie v Byčkovsku, jež držela již v XV. stol. R. 1544 vložil Jiří a Martin V-tí od sebe a neuletěného bratra svého Petra V-kého dědictví své Volanice znovu do desk. V tit. s r. 1556 přichází Petr V. na Volaních, a v tit. s r. 1569 Jiří a Martin V. tolikž na Vo-

nám umění své provosovavši. Maloval mezi jin. r. 1840 obraz sv. Jana Křt. pro hlavní oltář kostela ve Svratce z r. 1841 *Narození Panny Marie* pro hl. oltář kostela v Hlinsku.

Vorišňý Pavel, po latinaku obyčejně Aquilinus svaný, nar. okolo r. 1530 v Hradci nad Labem, studoval na Pražské akademii Karlově, kde r. 1546 povýšen jest na hodnost bakaláře svob. umění; na to vyučoval nějaký čas mládež v umění literárním; r. 1548 a násled. sdržoval se v Prostějově, pomáhaje Janovi Günterovi v jeho kněhiatárně jako korektor, při čemž se obíral pilně studiem theologiickými, a odebral se ku konci r. 1552 do Vlach, aby se tam dal vysvětit na kněžství pod obřím. Vrátil se odtud r. 1553 do Moravy poslal svou formaci (*Iturae formationis*) ku Pražské konsistoři dolejší, stál však v Prostějově, uvásav se v správu tamní školy, která pod jeho správou (1553—64?) nemalo akvetales a hojně navštěvována byla; posdělji stal se farářem evang. v Kyjově, kde šil ještě r. 1589. V. byl muž nemálo vzdělaný a předkem v jasyckých klasičkých výborně vyučovaný, nad to pedagog vřetný, který svými ku potřebě školní vzdělanými kompendii mládeži studující nemálo prospěl, pročž byly spisy jeho času svého na všech školách v Čechách, na Moravě i vně vůbec potřebovány a tudíž také v Olomouci, v Prostějově a v Prase a tuto u Melantrycha, Dačického, Nigrina a j. velmi často přetičány. Nad to byl V. i spůsobil básník lat., jakož k tomu ukazuje práce jeho k rozličným přiležitostem sepsané a vydané (ku př. *Epithalamium* šil básní lat., již 1548 vydal k sňatku svého bývalého učitele Václava Arpina z Dorndorfu, tehdejšího rektora školy Žatecké). Práce literární, jež V. v jasyku českém vydal, jsou tyto: *Modlitby pobožné s epistol a na evangelia celého roku* (v Indexu) 1564; *Calonis disticha moralia cum scholiis* Fr. Rotardami et enarrationes bohemiae (Olomouci 1558, Prague 1564, 1569, 1577, 1581, Melantrych; 1573, 1575 1577, 1578, 1579, Jac. Dačicenus); *Dicta Graecias sapientum ex Mimi Publicani boh. sermone reddita* (Olomouci 1558, Prague 1562, 1567, 1570, 1578, 1580, 1585, Melant; 1573, 1575, Nigrin; 1597, 1599, Dačicenus); *Regulas communes civilis vitae honeste instituendae. Ex comediis Terentii excerptas; quibus additi sunt rythmi bohemiae* (Prostane 1550); *Elegantissimas colloquiorum formulae ex Terentio*; *Spůsoby mluvení s Terentiovcích komedií k propěch mládeže český a německy vysvěšeny, pak pravidla k životu navedení ctnostnému s týchž komedií vytažená* (v Prostějově 1550).

Ra. Vos, Martin de, nizozemský malíř, nar. se roku 1531 v Antverpu, kde † 4. pros. 1608. Prvním učitelem jeho v kreslení byl otec jeho Petr, načež pracoval několik roků a Florise, jehož nejlepším žákem byl. Návodem mistra toho, který se snažil s dokonaliti a ušlechtili nizozemské umění pilným studováním velkých škol vláckých, nabyl znamenité elegance a výborného vkusu. Na cestě své po Italii sdržel se v Římě, pak delší čas v Benátkách, kde se stal brzy miláčkem umělce Tintoretta. Řidolfi vypravuje, že tento často svěřoval V-ovi malbu krajin, sloučících se posad k Tintorettovcím obrasům náboženským. Po sedmi letech navrátil se V. opět do Antverpu a byl do spolku sv. Lukáše přijat (1559). Se stejnou srůzností pracoval nyní na podobiznách, obrazech alegoričkých a náboženských, stáváje v kresbě věrným žákem Florisovým, kdežto v kolitu Tintoretta nápodoboval. V. charakterisuje lépe než každý jiný umělec oné doby školu tehdejší Antverpu panující, která tvořila jakýsi přechod mezi Florisem a Rubensem. Práce jeho, vztahující se téměř všem k křesťanské legendě neb k životu

svatých, byly od Čollaerta, Wierixe a Šadclera rytý. Nejlepší malby jeho jsou majetkem musea Antverpského, světlé velky obraz *Vzkříšví Královce* (1590), *Poslání dcařů* (1601), *Sv. Lukáš maluje podobiznu panny Marie* (1609), a jedenáct menších vstahujících se k životu blahosl. Konrada d'Ascoli. V. vynikl mnoho žáků, s nichž byli nejlepší syn jeho Martin a Václav Koeberger.

Vostalis (Austalis) de Sala (v. hl. d.), rodina vlácká, která v XVI. stol. do Rakous a do Čech přišla a usadivši se tam světlé stavitelstvím (renesancním) se sanšela. Jmenovitě byl Jan Baptista V. od roku 1545—1575 jako mistr stavitelský v službě krále Ferdinanda I. a potom dcaře Max. II., a podnikl k jich nařízením rozličné stavby v Prase i na venku na panstvích dcařských; děkaný chrám v Poděbradech ukazuje až podnes kjeho způsobu stavitelákmu. Jan B. V. měl bratry Antonína, Štěpána a Františka, pak strýce Karla, kteří času toho jednak v Čechách a v Rakousích, jednak ve Vláckách se sdržovali a ku potřebě dveru dcařského pracovali. Pro jich služby platné nadal král Ferdinand I. jmenované čtyry bratry a strýce jejich majestátem, vyřím dne 29. září 1554, erbem a titulem de Sala. Jan B. V. zemřel r. 1575 a pochován jest v kostele Poděbradském, načež syn nebo sice potomek jeho Oldřich V. uvásl se v jeho obehod stavitelský a podnikl toliké rozličné budovy církevní a světlé v Čechách a jinde; týchž Oldřich V. byl r. 1579 přijat za obyvatele země České a r. 1586 toliké do stavu ryčského král. Čes., a přicházi ještě v tit. s roku 1589. Času toho šili a byli také v službě dcařské a arciknížed Jakub a Jan V., kteří dne 9. srp. 1585 nadáni jsou erbem a tit. — V první čtvrti XVII. stol. šil v Čechách Jošt V. jakožto stavitel, který majestátem dca. Ferdinanda II., daným dne 30. čna 1627, povýšen jest do stavu šlechtického a r. 1629 přijat toliké za obyvatele král. Českého. Na to nemáme širších zpráv o rodině této, kterou v XVI. a XVII. stol. v zemích českých a rakouských nejedna stavba renesancní byla k místu přivedena.

Ra. Vostrovský ze Skalky, šlechtický rodina v Čechách již v XV. stol. usedlá, psala se dle statku Skalky (na Opočensku), a nabyvše posdělji statku Vostrova tamtéž psali se členové její V-šti ze Skalky. V arbu ukváli V-šti dvou kaprů modrých hlavami k pravé straně jeden nad druhým položených v poli červeném. V druhé polovici XV. stol. seděl Tobiš ze Skalky na Ostrově a přicházi r. 1488 a násled. s bratrem svým Prokopem se š. v pamětech souvěkých. R. 1495 připomíná se Johanka ze Skalky na Vostrově, manželka Václava Zachaře z Pačínovci, která s ním držela grunty šosovní při Mýtě Vysokém. — V první čtvrti XVI. stol. seděl Mikuláš V. ze š. na Vostrově; týchž přicházi také v tit. s r. 1534 a vločil r. 1546 sboží jmenované, jak je po předcích drahně let držel, znovu do deak. R. 1669 prodal syn nebo sice potomek jeho Jiří V. ze š. statek Vostrov Matěšovi Dvořeckému s Olbramovic. Na směnu r. 1578 byl přítomen Jiří V. na Skalce a v tit. s r. 1589 čtame Jiřího na Skalce, a Viléma V-kého, s nichž onen měl za manželku Annu z Zabědovic a přicházi často v zápisech a jednácních času toho. — V první čtvrti XVII. stol. připomíná se (1610) Mikuláš V. na dvoře Vympachu, pak (1601) Jiří V. v Kutné Hofe. R. 1628 koupil Jiří V. od Václava Bofka z Dohalic dvůr v Jeřtšicích. V druhé čtvrti téhož století držel Adam V. ze š. ves Vlkanev (v Bydčovu); jižto r. 1662 prodal

hned první dobře mluvenou ranou povážit albanský „alaj-barjak“, při čemž též něco nepřítel zahynulo a příčinu k útěku jim zavedlo. V památné bitvě na Grachovu poli 12. kv. 1858 svedeném stál V. s Négusy a dvěma děly (více jich tenkrát Černá Hora ještě neměla!) naproti dvěma tureckým bateriím, a bojoval s obzvláštní bravurou, začež byl od knížete řádem a skvostnou šavlí odměněn. R. 1861 pomáhal V. statně povstalým bratřím v Hercegovině a byl v boji tom několikrát raněn. Když pak následkem této nedovolené pomoci r. 1862 válka mezi Černou Horou a Tureckem vypukla, byl V. prvním mezi nejprvnějšími, a i tenkrát podařilo se Černohorským junákům, kteří nadarmo na srbskou pomoc čekali, ohroženou vlast obhájit. V této válce vyzdobyl si V. nejvýššího vyznamenání, totiž řádu Miloše Obiliće. Když r. 1867 vláda turecká Omer pašu k pokoření některých plemen při hranicích Černohorských v Bosně a Hercegovině vyslala, poslal kníže Nikola V-ovi s 5000 muži a baterií děl: hájenci Černohorských hranic. Omer paša, majíc dobré paměti události z r. 1862, upustil raději nežli hroznému postavení Černohorců od provedení doženého mu rozkazu. R. 1868 svěřeno bylo V-ovi dle knížete řízení celé vojenské administrace. Jeho řídicím úřadem byla ještě toho roku v Rjece Žrnovjevićské dílna puškařská, kde se v krátkém čase mnoho Černohorců puškařství přiučilo. Když r. 1869 ro snámě přičiny povstání v Boce Kotorské vypuklo a obrátili Krivošijané rak. armádu pod gen. Kuersperkem statečný odpor činili, obsadil V. k nasazení knížete Černohorské hranice proti Rakousku, čímž se mělo děsteství Černohorců v bokeljském ovstání zamezit. Svým obseřelým a mondrým jednáním v tomto postavení získal si V. velikých zásluh o konečné rozřešení zápletky krivošijské, a Krivošijané nikdy mu toho nezapomenou. Kromě válečných činů má vojvoda V. i jiné ještě zásluhy. Při rozličných příležitostech vysílal jej kníže Nikola za účely politickými k cizím dvorům co svého plnomocněnce. V. jest vřelým přítelem omladiny srbské a údem výboru jejího. Když r. 1871 ve ršci omladinská skupitina odhývána byla, zvolila V-ou za svého předsedu; vláda uherská rozpustila shdáž shromáždění, a zdála se býti velmi starostlivou o osobu V-ovu i ostatních nerakouských občanův, dostavivších se ke skupitině. Š.

Vrčevic Vuk Štěpán, rak.-uh. místokonsul v Trebinji v Hercegovině, nar. se 26. ún. 1811 v Lisnju v Boce Kotorské, kde byl otec jeho Štěpán /, obecním písařem a učitelem. Hned s mládí jeil velikou lásku k vědě, které se mu ale velmi o skrovnu dostávalo. Již v svém jedenáctém roce sluvil vedle mateřského srbského jazyka i vlasky. Vědák chtěl jej pro krásný hlas archimandrita kláštera Saviny Makarije Grabić poslati do Srbských Karlovců na učení bohoslovecké, avšak otec /-ův nechtěl v to svoliti. Až do r. 1839 ostal V. domě otcovském, zastávaje obojí úřad otcův. Pro zeslouněné pokárání, jakéhož se mu od otce dostalo, uprchl V. r. 1839 k svému švakravi Dělovići o Budvy, a pomáhal mu v kupeckém krámě po celý rok. Mezitím přiučil se od kadetů posádky ludvanské též německému jazyku. Když r. 1839 po mrti vládky Černohorského Petra I. vlády v Černé hoře Petr II. se ujal, nabídl V-ovi úřad písaře; radostí byl by tento nabídnutí přijal, neboť se mu ramaření protivilo, avšak rodiče jeho nechtěli niterak k tomu přivolit. R. 1833 samfel V-ovi otec, bylo mu nyní vydržovati starou matku a dva mladší bratry. R. 1835 seznámil se V. se slavným laradićem, jemuž napotom úsilovně pomáhal při

sbírání národních písní a Hkadel. Když r. 1840 hranicní spor mezi Černohorci s nabíje Granićem a Pastrovićany vypukl, byl též V. jmenován údem komise, která spor vyrovnati měla. Svým obseřelým jednáním v této záležitosti obrátil na sebe pozornost tehdejšího kaptána Kotorského, který jej vysval, aby do rak. státní služby vstoupil. V. uhořpil se vyvání toho, a až do r. 1848 zastával ne vysoký sice avšak dosti výnosný úřad. Bouře r. 1848 zasáhla i Boku. V. opustil státní službu a přijal místo u Kotorského tribunálu. Když se v srp. 1862 kníže Danilo s Ruska na Černou Horu vrátil, vyhlá V-ě, by jej co sekretář na Černou Horu následoval. Nový ten úřad V. s radostí přijal a zastával jej až do května 1855, načež vnov propuštění obdržel od knížete řád „za nezavisnost Orne Gore.“ Sotva že se vrátil zase do Kotora, obdržel hned místo v rak. státní službě, a sice při guberniu v Zadru, jen že s velmi skrovným slučným, tak že byl nucen vyučováním jazyků srbského a vlaského k výživě si pomáhati. R. 1857 vystoupil V. s první svojí literární prací. Byly to: *Moralno-sobasne i šaljivo-poučitelne sagovetke*; brzo na to vydal *Kosovski boj*. Když r. 1860 v Hercegovině povstání pod Lukou Vukalovićem vypuklo, záleželo rak. vládě velmi na tom, aby tam měla muže, který by národ a poměry dobře znal. Takovým mužem arci nebyl Trebinjský konsul Müller, který ani srbského jazyka mocen nebyl, a proto poslal tehdejší zeměsprávce v Dalmácii baron Mamula V-ě do Trebinje jako konsulárního agenta, posdžti byl za místokonsula povýšen, a působí v úřadě tom až dosud. Po celý čas svého přebývání v Hercegovině neustal V. v sbírání písní, povídek a obyčejů národa Srbského, a chová ohromný materiál k tisku připravený. Tiskem už vyšly: *Male ženke hercegovacke pjesme* (1866 ve Vídni); *Narodne pripovjedke*, *Narodne igre* (oboje v Bělehradě nákladem Srbské učené společnosti, jejímž údem V. jest). Mimo to chová V. v rukopise vypsání dějin Černohorských za vlády knížete Danila I. a život a příchody vládky Černohorského Petra Petroviće II. Š.

Vrčevic, srbský klášter v Srěmu; o založení jeho carem Lasarem vypravuje srbská píseň ve sbíre Vuka Karadžice (2. d.). V. chová tělo care Lasara, posledního neodvratného care Srbského; v kostelním pokladě je uschováno skvostné nápodobení kostela klášterního se stříbra, jež se vydává za první model téhož chrámu, mimo to šest carův s píse hedvábné krásy nevědní, jež dává díky o tom, na jaké výši stály tehdejší průmysl a umění srbské. Ornamenty na též šest představují dva k sobě obrácené gryfy v přesném heraldickém provedení, střídající se s vyřezávanými listy.

Vřeten (radius) a kost loketní (ulna) tvoří dohromady kostru předloktí (antibrachium). V. leží na straně palce, ruka kloubí pouze s vřetenem, s kostí ramenní (brachium) kloubí obě kosti. Šf.

Vřetení (radiální) se v anatomii jmenují částí na straně palce ležící, ku př. *Arteria radialis* (tepna v.), na níž puls hmatáme tlačíce ji k vřetení. Sval v. vnitřní (*musculus radialis internus*) přikhlují, a dva svaly v. zevnitřní (*musculi radiales externi*) natahují ruku. Šf.

Vřetenko (modiolus) jest nejtlustší část osy (axie) závitku (cochleae) ušního. Okolo v-ka se točí zátoč, první spodní závitku tvořící. *Modiolus* i *columnella* (osa druhého zátoče) se skládají ze samých trubíček kostěných, v kterých jsou vlákna oně částí (nervus cochleae) nervu sluchového (nervus acusticus), která se v závitku v složitě síť dělí. Šf.

Vrch sv. Šebestiána (Bastianberk, nár.

vray Théâtre d'honneur et de chevalerie, ou le théâtre héroïque de la noblesse, contenant les combats ou jeux sacres des Grecs et des Romains, les triomphes, les tournoys etc. (ib. 1648); Les Portraits des hommes illustres françois qui sont peints dans la gallerie du Palais Cardinal de Richelieu; ensemble les abrégés historiques de leurs vies (ib. 1650).

Výkrojek (*incisura*) znamená v anatomii obyčejně záhyb v kraji nějakého orgánu. Blíže se určí v. přidaným druhým slovem, na př.: 1. dle orgánu: v. boltecový (*incis. auricularae*) jest záhyb v bolteciálním pod vohodem do ucha. 2. Dle formy v-ka: v. poloměsíčitý (*inc. semilunaris*). 3. Dle částky, která ve v. vpuštěna jest: v. klíčkový (*inc. clavicularis*), záhyb na kosti hrudní, kde se s klíčkem stýká. 4. dle místa: v. nadočnicový (*inc. supraorbitalis*) v kraji kosti čelní nad okem. 5. Dle zásece svého: v-jky Santorinovy (*inc. Santorinianae*) v dolní stěně zevnitřního chrupavkového dýchovodu atd.

Sf.

Vypouklina (*eminentia tuber*) znamená v anatomii vypouklé místo na ploše některého orgánu. Určuje se blíže: 1. Dle formy: v. hlavitá (*em. capitata*), ku př. koulovitá, kloubová plocha na dolním konci kosti ramenní, kde se s vřetenem stýká. 2. Dle svého nálezu: v. postranní Meckelova v postranních komorách mozkových. 3. Dle místa: v. čelní (*tub. frontalis*), oba hrbole na čele atd. Sf.

Výsevky byly v starším válečnictví českém i robné výstřely, skládající se ze sekaného železa, olova, kaménků, hřebíkův a t. p., a užívaly se na nístě broků (*Schrotti*), jimiž v nynějším dělostřelectví cartáče hrubých střelob se nadávají; u Němců slouly *Hagel, das Gestoss*. — Hrnečky výsevkův prachových byly podobny bandaskám, na dně široké a velikým bříchem a nahoře úzké; ty se nalozily buď samým prachem, nebo se přimíchalo ku prachu sekaného olova, železa a hřebíků. Nahoře otvor strčil se doutník, který se v čas potřeby apálil. Tyto nádoby hánilaly se s měst, tvrní, hráb na tůčnický přes přikop a sdi; a když se náloha dopadnutím rostlouka, rozešli se prach, který ojeke kolem stojící popálil a poranil. Srov. *Obrazování některých národů s vál. umění Čechů XV. stol. Musejníka* na r. 1886.

Čský.

Vysoké, stará vládecká rodina česká, z níž 1530—40 uvádí se Pavel s V. a na Ploštických, který r. 1530 prodal statek svůj, Starkovský zámek, za předměstím v Náchodě, jistému Holáskovi a 130 kop m.; r. 1537 daroval týž vládyka p. Janu Iodkovskému s Chvojkovy za jeho k němu přátelství a dobrodiní celou spravedlnost, jakou měl po mně, manželce své, na statku na předměstí Náchodském, jež r. 1530 Jiřímu Čejovi byl prodal a který on vše nezapltil.

Ja.

Vysokov (v. hl. d.), vesnice se 100 domky a 600 obyv. uprostřed na silnici mezi Náchodem a Ces. Skalici. Na návrší stával někdy manský dvůr tvrz, jež r. 1488 koupil Jan s Krucemburka, píšící adní v Náchodě a svat Jana Tamchyny s Doubravice. Jindřich starší, kníže a vévoda Münsterberský, brátil dvůr tento v manství. Od r. 1494—1523 byl ánem na V-š Aleš Bořinský s Bořina, který pak 1523 dvůr svůj se všemi dědinami ornými i nerými, pastvami, lukami i se vším plným právem te. prodal Jetřichovi Štanovi s Helmstorfu a na V-š a 100 kop gr. V letech 1559—88 uvádí se Mikuláš Štán s H. a na V-š hofmistr na Náchodě, který 1559 ten dvůr před přáncem sv. Václava koupil ve V-š od Matouše Špringara s Křesova statek a 400 kop gr., kterouž sumu až do r. 1683 splácel. Osději byl dvůr Vysokovský připojen k statku Stu-

dnickému, jež pak r. 1675 koupila Marie Benigna Piccolominka od pana s Rotemburhu, která jej zase r. 1683 i s pivovárem odprodala Sigmundovi Šmídovi ze Šmídl, po němž jej r. 1700 sdělil Sigmund Leopold Šmíd, a když zemřel, přikoupila jej s Studnicí co statek alodiální k panství Náchodskému Anna Victoria, ovdovělá Piccolominka, která jej pak zase synu svému Janu Václavovi knížeti Piccolominiu (1713—42) za 5000 sl. odprodala. Později byl dvůr na menší statky rozdělen a rozprodán. Roku 1866 arečila se zde dne 27. čna vojska pruská od Náchoda vítězně postupující s voji rakouskými, a krvavá, dlouho trvající bitva skončila se zde nešťastně pro Rakůny, kteří po stracené bitvě v největším chvatu a smatku k Ces. Skalici před vítěznými Prusy utkali.

Ja.

Vysoký Arnošt (v. hl. d.) † 23. ún. 1872.

Výstřel dopadavý, dopad, dopadavá koule. *Göller, göllender Schuss*. Je-li u miffení hrubé nebo ruční střelby vpádý úhel (*Einfallswinkel*), myšlený směrem střelu k první půdě nebo vodní hladině, menší než 90 stupňů, koule tímto směrem vystřelená nesarazí do místa, kam ponejprv padla, ale povznesouc se na novo letí dále, podlouhlý oblouk činic a tím několikrát půdy nebo (letěl-li střel před vodu) vodní hladiny se dotýkuje. Takový výstřel ve vojenství v-em d-m, nebo krátce dopadem nazýváme. V. d. může míti místo jen tenkrát, má-li střelidlo podobu kulovitou; střel žaludovitý tedy nedopadá. Střelení dopadavé bývá výhodným u házení granátův a dutých kul s houfnic a hladkých děl, jelikož koule při velmi slabé elevaci přece daleko letí a koncem své dráhy při posledních dopadech pđdu a předměty na ní smítá (rasaje), což pak výstřelem smítavým (*rasanter Schuss*) jmenujeme. Výstřel dopadavý byl znám již v XIV. stol., tudíž při užívání prvních pušek dělostřeleckých.

Výstřel smítavý v. Výstřel dopadavý.

Vyšehrad nad Dunajem (v. hl. d.). Nyní čítá V. 1250 něm., maď. a slov. obyv., kdež se v letě v tamějších rozsáhlých kamenných lomech i četní Vlazi sdružují. Na zachování a částečné obnovení zřícenin tamějšího hradu r. 1871 nákladem semským pracovat se počalo, k čemuž uher. sněm posud 30.000 sl. povolil, a jest naděje, že budoucně více ještě povoleno bude. Zásluha o důležitě tyto opravy patří hlavně místnímu faráři Jos. Viktorinu, který již během let 1868—1870 dílem svým vlastním nákladem, dílem pomocí svých farářův mnohé opravy a okrášení pod zříceninami těmi provedl, a konečně vytrvalým doléháním vládu semskou k rozsáhlým a nákladným opravám přiměl.

Vytěrák u ručnic k nabíjení komorou, něm. *Putzstock*, v. Venclovka.

Čský.

Výtrusné rostliny v. Sporophyta.

Vývin v čeli (*Aufmarsch, Entwickelung in die Front*) ve vojenství, v. Rozvoj a Proud.

Vzдорopapežové, protipapežové. Nedokonalý volebný řád, přičiny politické, nesvornost a nepřátelství kolegia kardinálského, přepych byzantských, italských a germánských mocnářů, a i sávisť šlechtických rodin italských, svláště Hmských, beztaktnost i nemravný život některých papežův a p. v. bývaly nešťidka příčinou, že někdy o volbách papežských dva muži pro úřad nejvyššího ředitele církve voleni byli, kteří každý nejvyšší moc sobě přisuzující druh druhu k nemalému pohoršení věřícího i nevěřícího lidu kaceřovali, do klatby dávali, mečem i ohněm pronásledovali atd. Tak byl r. 686 volen Conon od císaře, kněz Theodor od vojska, arcikněz Petr od duchovenstva; za Pavla I. volila část kněžstva Theophylakta, však první ob-

W.

z Wackenfeldu Matii, vsácný právník a humanista, žil ku konci XVI. a na začátku XVII. stol. v Praze jako dvorský rada císaře Rudolfa II., a byl r. 1612 pro své služby platně povýšen na hodnost falckraběte (*comes palatinus*) sv. Ř. Ř. Tyž splodil dceru Helenu Marii, která již jako útlé dítě pro svou neobyčejnou důvtipnost a přívabnost pokládána byla téměř na div světa; narodivši se 11. čna 1597 uměla hnedle v prvním roce věku svého hbitě a správně mluvit, v 2. a 3. roce četla již německy a latinsky, a v 4. roce tolikáž řecky, v 7. a 8. mluvila a psala dobře latinsky a v 9. roce taktáž česky a řecky; při tom smala se již také výborně ve zpěvu a hudbě instrumentální, v rejsování a malování, jakož i ve vykívání, tkaní a jiných pracích ženských a domácích, vynikajíc zároveň spanilostí těla a šlechtností srdce. Avšak zemřela již v 9. roce věku svého na neštovice 30. kv. 1607 v Praze, k největšímu zármutku rodičů svých, kteří jí stihli nádherný pomník s lat. nápisem.

Waddington-Kastus Charles, franc. filosof, nar. se okolo r. 1819 z protestantské rodiny, studoval na lyceum ve Versailles, vstoupil pak do Ecole normale (1838) a přednášel filosofii na rozličných listavech co suplent. Stav se skutečným učitelem byl r. 1848 na doktora povýšen a přednášel na filosofické fakultě. R. 1856 opustil filosofickou fakultu, y přijal profesuru na theologické fakultě v Strasburku. Sepsal: *De la Psychologie d'Aristote, et de Petri Rami vita, scriptis, philosophia* (1848), s posledního udělal výňatek a vydal jej co svlátní dílo od titulem *Ramus, sa vie etc.* (1855), jež bylo od franc. akademie korunováno. Též uveřejnil *Essais de logique* (1858); některé rozmluvy se svých předášk, jako: *Utilité des études logiques* (1851); *De la Méthode déductive* (1852) a j. a překlad Platónova Critóna.

Wánil František, současný puškář, majetník várný na zbraň ve Vídni na předměstí Svato-martinském (*Margarethenortadl*). Proslul vynálezem ustavy pro ručnice k nabíjení sadem, která rakouskou zkušebnou komisi před ostatními soustami, Lindnerovou, Ramingtonovou, A. E. Piagetovu a jinými obdrževši vrch, byla zavedena pro přelání veškerých rakouských ručnic předovak na dovky, a po něm tyto venclovkami se nazývají. Viz Venclovka.

Wafflard Alexis Jaques, dramatický spisovatel

francouzský, nar. se 29. čce 1787 ve Versailles a † v Paříži 12. led. 1824. Odbyv školy elementární vstoupil do služby vojenské, musel ji však pro slabost tělesní brzy opustiti a odebral se do Paříže, kde se stal přespočetním úředníkem v ministerstvu války. Avšak při reorganizaci úřadů byl propuštěn a zabýval se nyní spisováním děl dramatických, která duchaplným dialogem a dobrou charakteristikou vynikají. Jmenujeme z nich veselohry: *Un Moment d'imprudence*; *Le Voyage à Dieppe*, jeden z nejlepších kusů starého repertoaru; *Le Célibataire et l'Homme marié* a *Les Deux ménages*. Všechna díla W-ova byla tiiskem vydána.

Wagenschön Frans Xavier, malíř historický a rytec, nar. v Chomoutově 2. září 1726, † ve Vídni r. 1790. Z jeho maleb, ponějvíce oltářních obrazů, nacházejí se některé v kostele u františkánů ve Vídni (*Umučení sv. Jana Křtitele*, *Sv. Jiří a Sv. Magdalena*), jiné v kostele kláštera Kotvického v Rakousích a jinde.

Wagner 1) Ondřej, nar. se 21. bř. 1797 v Norimberku, † 19. pros. 1861 v Mnichově. Byl doktorem filosofie, soukromým docentem na universitě v Erlankách, pak profesorem zoologie a palaeontologie na universitě v Mnichově, kde byl též členem tamější akademie. Sepsal: *Geschichte der Urvwelt* (Lips. 1845); *Abweisung der vom prof. Burmeister zu Gunsten des geologisch-vulkanischen Fortschritts und zu Ungunsten der mosaïschen Schöpfungsurkunden vorgebrachten Behauptungen* (1845); *Betrachtungen über die neueren Ansichten von der Bildung der Gebirgsarten* (1838); *Geognostische Beschreibung einiger merkwürdigen Gegenden des bayer. Juragebirgs* (1842); *Bemerkungen über die Dolomite einiger süd-deutschen Formationen* (1836); *Die Ueberreste urweltlicher Säugethiere aus den Muggendorfer Höhlen* (1829); *Ueber den Dolomit der Muggendorfer Gegend* (1840). — 2) Wilhelm Richard W. (v. hl. d. 22) nastoupil v letě 1872 uměleckou cestu po větších něm. městech, aby výnosy veřejných produkci koncertních sbíral na budování velkolepého „Wagnerova“ divadla, k němuž v kv. 1872 v Bärutu sáklad položen byl a v němž jedině W-ovy skladby provozovány býti mají. O duševním stavu W-ově uveřejnil Mnichovský lékař blazince Puschmanu spis *Richard W. Eine psychiatrische Studie* (v Berl. 1872), jímž mezi čtiteli W-ovými velikou vzbudil nevoli. Veškeré spisy W-ovy vyšly pod názvem

Waltenhofen, Adalbert Karl von, prof. fyziky
na universitě v Inšpruku narodil se 14. kv. 1828

tel, nar. se r. 1835, studoval gymnasium s počátku v Budějovicích, od r. 1849 na Malé straně v Praze a od r. 1854 theologii tamtéž, byl od simy r. 1856 až do r. 1867 pátým starším Právního srbsko-lukického semináře; pro nemoc nemohl být na kněžství posvěcen a šel pryč v Čechách. Psal r. 1857 dopisy s Prahy do Srbských novin, dále sepsal články: *Boží soud* (Moř. Príd. 1858); *Hrošda, Čeho se boješ?* *Dvě srovnání*, *Tři Křtěs* (1859), *Z lukického semináře* (Srbs. Noviny 1859) a *Mamka* (Luž. 1860). Některé články v rukopise chovají v Právní srbsko-lukickém semináři.

Webb Philipp Barker, nar. se 18. čce 1798 v Milford-House (Surrey), a máje veliké jmění podnikal přirodovědecké cesty do Švédska, Itálie, Sicílie, Řecka, Malé Asie, Španělska, Portugalska, na Kanárské ostrovy a j. Sepsal: *Osservationi intorno allo stato antico e presente dell' agro trejano* (v Miláně 1821, něm. překl. od Hasse ve Vymaru 1822); s Bertholtem sepsal *Histoire naturelle des îles Canaries* (2 sv. v Paříži 1836—44).

Weber M. J., něm. anatom, jest od r. 1830 prof. anatomie v Bonnu. Z jeho spisů sluší uvést: *Grundrissen der Osteologie des Menschen und der Haustihere* (v Bonnu 1820); *Die Skelette der Haustihere und Hausvögel* (1824); *Handbuch der vergleichenden Osteologie* (1824); *Die Zergliederungskunst des menschlichen Körpers* (tamt. 1826—32); *Ueber die Strahlenblättchen des menschlichen Auges* (tamt. 1827); *Die Lehre von den Ur- und Racenformen der Schädel und Becken des Menschen* (tamt. 1830); *Anatomischer Atlas des menschlichen Körpers in natürlicher Gröse* (v Düsseldorfu 1830—33), *Erklärungen dazu* (1830—33); *Beiträge zur Anatomie und Physiologie* (tamt. 1833); *Handbuch der Anatomie* (1839—1842); *Commentatio anatomico-physiologica* (v Bonnu 1848); *Anatomischer Handatlas des menschlichen Körpers* (tamt. 1853).

Weckherlin August von (v. hl. d.) † 18. pros. 1868 v Stuttgartu.

Węclewski 1) Sigmund, filolog a dr. filosofie, profesor na hlavní škole ve Varně, nar. se 1824 v Midsyracu, studoval ve Vratislavi a posléž v Halle; po sepsání *De Sophocles Oedipus rege commentatio* (Halle 1853) byl na doktora filoz. povýšen, stal se učitelem na gymnasiu sv. Marie Magdaleny v Poznani, a ku konci r. 1863 byl povolán do Varny, kde až dosud účinkuje. Z jeho spisů sluší jmenovati: *De rebus epidauriorum* (v programu škol Poznaňských 1854); *Słownik lewicko-polski do autorów klasycznych* (1851); *Aschylus Agamemnon* (1856); *Choephori ex graeco translatis de studio quod proximis quatuor superioribus saeculis in graecis legendis Poloni consumpserint et de tragediis in linguam polonicam conversis* (v programu Poznaňského gymnasia na r. 1857); též o sobě pod titulem *De studio in graeco leg. a Polonis consumpto* (v Poznani 1857); *Dabiaz esopowe* (1861); *Disputatio de Clementis Janicki scriptis et editionibus* (ve Varně 1865); *O niwiościach w starożytnej Grecji*; dále vydal v *Bibliotece warszawskiej Historie tragedij greckich* (r. 1859) a *Teatr grecki*. Do Casu napsal: *O Babriosis i bajce greckiej a o Trylogii Prometeja Bechylea, Trachiniskis diwnice Sofoklesa a Herkules Otajski Seneki*. — 2) Stanislaw W., bratr předelého, jest učitelem na gymnasiu v Chełmu a učinil se v literatuře polské známým vydáním *Klonowiczowa* (v. hl. d.) *Flis a Symonowiczowych Sielansk* (v Chełmu první 1861, druhý 1864). Sám W. sepsal a vydal: *Ueber das polnische Landssystem* (v programu gym. Chełmského na rok 1858) a *De polonorum cultu et humanitate decimo*

saeculo et incunabulo decimo septimo saeculo (v témž programě na r. 1859).

Weddle Thomas, angl. mathematic, nar. se 30. list. 1817 v Beaumont House (v Northumberlandu), byl s počátku učitelem matematiky, při různých školách v Anglii a od r. 1851 profesorem mathem. na král. vojenské škole v Sandhurstu. † 4. pros. 1853 v Bagahotu. Sepsal: *Method of solving numerical equations of all orders* (Newcastle upon Tyne 1843); *Investigation of certain properties of ellipsoid* (Cambridge and Dublin Math. Journ. II. 1847); *On conjugate hyperboloids* (tamt.) a četné jiné články mathem.

Wegele Franz Xaver, vynikající něm. historik, nar. se 28. Hj. 1823 v Landsberku v Horním Bavorsku, studoval v Mnichově a Heidelbergu, habilitoval se r. 1849 jako docent dějepisu na universitě v Jeně, stal se r. 1851 mimořádným profesorem své vědy a r. 1857 řádným prof. na universitě Viro-puracké. Zde působil však jen jeden rok a byl r. 1858 jmenován členem historické komise v Mnichově a r. 1860 řádným členem tamější akademie. Hlavní jeho díla jsou: *Karl August von Weimar* (v Lips. 1850); *Dantes Leben und Werke* (v Jeně 1852; 2. vydání 1865); *Thüringische Geschichtsquellen* (tamt. 1854—55); *Monumenta Eberacensis* (Nordlinky 1864); *Zur Literatur und Kritik der Fränkischen Nekrologien* (tamt. 1864); *Friedrich der Friedfertige, Markgraf von Meissen* (tamt. 1870).

Weger Heinrich, nar. se 11. dub. 1825 v Norimberku, jest doktorem filosofie a profesorem přírodních věd na hospod. a průmyslové škole svého rodiště. Sepsal: *Abriß der Geschichte der Kultur und Industrie* (v Norimb. 1845); *Ueber die Bedeutung des Ludwigskanals für Deutschland* (tamtéž 1846); *Vollständige Brennstoff- und Feuerungskunde* (v Erlang. 1847); *Lehrbuch der Chemie* (Kempten 1853) a četné technol. články v různých časopisech.

Wehrle Alois, nar. se ok. r. 1791, byl s počátku asistentem lučby na polytechnické Videaňské a posléž báňským radou a prof. lučby na hornické akademii ve Štátnici. † 18. pros. 1835 ve Vídni. Sepsal mezi jiným: *Geschichte der Salzsdure* (ve Vídni 1819); *Lehrbuch der Probit- und Hüttenkunde* (tamt. 1834); *Ueber das Grubenwetter oder Ueberblick aller in den Gruben vorkommender schädlicher Gasarten* (tamt. 1834) a množství článků lučebních a hutnických v různých věd. časopisech.

Wechel (Wechelinus), známá rodina kněžítská. 1) Kristian W. sňhl v 3. desetiletí XVI. století v Paříži kněžítskárnou, a níž dlouhá řada řeckých, latinských, hebrejských a francouzských děl vyšla, vysnazenávajících se nejvšednější přeností a pěkným tiskem. Byv co protestant s Francie vypověsen sňhl si ve Frankfurtě n. M. novou tiskárnu a kněžítskectví † r. 1554. — 2) Ondřej W., syn před., šil v Paříži až do r. 1573, kde co kalvinista taktéž byl vypověsen. I on sňhl nejprve ve Frankfurtě n. M., pak v Hanavě znamenitý podnik kněžítskářský, který po úmrtí jeho r. 1581 setově jeho pod jménem die Wechelsche Buchdruckerei přešl. — 3) Jan W., syn před., založil taktéž ve Frankfurtě (1583) kněžítsk. obchod, který pod dědicí jeho po dlouhý čas květl.

Weigand Friedrich Ludwig Karl, proslulý germanista, nar. se 18. list. 1804 v Unterflorstadtě ve Votavě, studoval na univ. v Giessenách 1830—33 theologii a filologii, a stal se s počátku profesorem a r. 1855 ředitelem střední školy tamtéž. Již od r. 1849 přednášel na universitě Giessenké o něm. filologii a literatuře, a stal se r. 1851 mimořádným, r. 1867 pak řádným profesorem této vědy, vřadav se

Adam byl opět kláštera na Plaku ve Vratislavi, potom biskupem Nikopolským a sufragánem biskupa Vratislavského; Stanislav navštívil akademie zahraničné a povýšen jest na hodnost doktora v lékařství; Jeremiáš a Jiřík vzdělali se v právech a spravovali úřady rozličné. Pro své služby platné a šlechtěné zachování byli bratři tito majestátem císa. Ferdinanda I., daným ve Vídni v pondělí po Havle r. 1566, nadáni erbem a titulem s Vimberku, a r. 1567 na sněmu v Olomouci přijati tolikéž do stavu rytířského mark. Mor. Jeremiáš W. bydlel a držel zboží na Moravě a byl tam dvakrát ženat; ponejprv s Justinou, dcerou známého Ambrose s Ostrorfu na Poudřanech, a podruhé s Marketon Moschaurovou; avšak se žádně nestavil dědičt přirozených. Měli-li Stanislav a Jiřík W. jakých potomků, není nám známo. *Ra.*

Weitbrecht Josua, prof. anatomie a fyziologie v Petrohradě, nar. se 1702 v Schorndorfu ve Württemberku, † 1747. Slavným jest pro své obsáhlé dílo o svasech *Syndesmologia s. Historia ligamentorum corp. hum.* (Petropoli 1743, 4). Svas jeden mezi sáhlavim a atlantem má po něm jméno.

Weitling Vilém, něm. komunist, nar. se roku 1808 v Magdeburku, kde se vyučil řemeslu krejčovskému. Později šel dlouhý čas v Paříži a ve Švýcarsku, kde byl v nauky a zásady komunistů sásvěcarsku a kde s části literárně, s části jako emisář pro stranu komunistů působil. Proto byl v Curiachu soudně vyšetřován, 27. list. 1843 k vězení odsouzen a později se semě vypovězen. Odebral se do Německa byl i tam brzy satknut a r. 1845 jen sáou podmínkou propuštěn, vystěhuje-li se do Ameriky. I odebral se do Nového Yorku, agitoval tam ve prospěch své strany a byl delší čas předsedou edné v státu Iowa založené osady komunistů. Na sklonku svého života vrátil se do Nového Yorku a † tam jako pisář 26. led. 1871. Sepsal: *Das Evangelium des armen Sünders* (v Bernu 1841); *Parasiten der Harmonie und Freiheit* (Vivis 1842); *Die Menschheit wie sie ist, und wie sie sein sollte* v Bernu, 2. vyd. 1845).

Welcker Karl Theodor, něm. publicista (v. il. d.), † 10. bř. 1869 v Heidelbergu.

Welwitsch, botanik, nar. se r. 1806 v Mariašálu v Korutanech a † 1872. Studoval ve Vídni, kde se svláště obíral botanikou. W. jest první, eně podrobně studoval kryptogamy Dolních Rakous a popsal je jakož i mechy v *Beiträge zur niederösterreichischen Landeskunde* 1834, též ve spise *Uebersicht der Gallertungen Unterösterreichs* (ve Vídni 1842), jeně byl dlouhý čas jediným pramenem k dalšímu badání na tomto poli. Později se odebral W. do Portugalu a stal se v Lisabonu prof. botaniky, dtdud podnikal cesty do Afriky a studoval Floru. Na jedné se svých cest do Afriky (1860) nalezl na ihoverybedním břehu africkém novou, dosud nesnáanou stromovitou rostlinu s druhu Gnetacej, již nazval Hooker ke cti W-ově *Welwitschia mirabilis*.

Wendtschuh s Zďřř, šlechtická rodina, jeně kvetla v XVI. stol. v Lužicích, načež Jakub W. obě toho při císa. Ferdinandovi III. vyžádal, že mu najestátem, daným dne 20. ún. 1655, potvrdil šlechtictví a rosohojní přirozený erb jeho, načež jest také r. 1659 přijat za obyvatele semě České do stavu rytířského. Jakub W. koupil r. 1666 od Jana Koniáše s Vyďřř statek Budislav a r. 1667 od Anny Ludmily Šiškovny s Jamolic, roz. s Loutkova, statek Čáin a Lhotu Hruškovou. Jakub W. sřstavil syny Jana Jiřího a Frant. Jakuba W-a, kteří učiněve roku 1672 obyčejný slib věrnosti uřvali se v dědičtvi otcovské. Jan Jiří W. držel na za-

čátku XVII. stol. také statek Záluně v Bechyňsku, kteréž r. 1722 prodal Josefovi Frant. s Raigersdorfu. W-ově kvetli u nás ještě v druhé polovici minulého století. *Ra.*

Wenzellus (Wenzl) s Bochova Pavel, vzácný času svého právník a doktor veškerých práv, který byl od r. 1623—1663 tolikéž radním u soudu nad apelačními na hradě Pražském. R. 1628 koupil statek Třebušnou, po Smilovi Kapličovi s S. na komoru král. spadlý, a učinil j. 1627 na sněmu přisnutí jako obyvateľ k semě České. Pro své služby platné obdržel toho, že r. 1642 císař Ferdinand III. povýšil jej a bratra jeho Řehoře W-a, služebníka při komoře české, do stavu šlechtického a polepšil mu dosavadní erb, kterýž císa. Rudolf II. r. 1577 propůjčil přibusným jeho. R. 1651 povýšil jej císař Ferdinand III. do stavu rytířského rodu staročinných, načež přeložen jest při soudu apelačním se stolice doktoraké na stolici rytířskou. † r. 1663, sloněv výše 40 let věrně a platně domu Rakouskému. *Ra.*

Werder, August von, slavný něm. válečník, prus. generál pěchoty, nar. se v Schlossbergu ve Vých. Prusku 12. září 1808 s rodiny staré, stopujíc původ svůj až do XIV. stol. Vzdělání vojenského nabyl s počátku v domě svého otce Jana Křištofa W-a (jeně † r. 1837 v Hlohově jako prus. generallieutenant), s části v divisijsk škole Hlohovské. R. 1825 vstoupil do prus. služby vojenské a byl již r. 1826 povýšen na důstojníka. Aby se ve službě vojenské prakticky i theoreticky zdokonalil, byl poslán na válečnou školu Berlínskou (1833—1836), ke sboru pionérů (1838—1839) a do voj. topograf. kanceláře (1840—1841). Byv v dub. 1842 povýšen na premierlieutenanta účastnil se r. 1842—1843 výpravy ruské proti Kavkazským horálům a navštívil s rozkazem své vlády Tiflis, Kerč a ruské pevnůstky podél Černého a Kaspického moře. Na této výpravě byl v jedné púte mezi Kozáky a Čechenci na řece Kufar těžce do levého ramene poraněn a usdrazil se po delší době v lázních Petingorských a Teplických. Téže doby udělen mu byl ruský řád sv. Vladimíra a prus. řád. Johanitský. R. 1846 byl jmenován setníkem ve velkém generálním štábu, a r. 1851 majorem v 33. sboru prus. pěchoty. Od té doby postupoval při rozličných sborech ve svých vojenských hodnostech, až byl roku 1859 jmenován plukovníkem a inspektorem myslivců a střelců a komandantem sboru jízdných střelců. V led. 1863 stal se komandantem 8. brigády pěchoty a generálmajorem, a r. 1866 komandantem 3. divise pěchoty a generallieutenantem. Ve válce prusko-rakouské vyznamenal se zejména u Jiřína a u Králova Hradce a obdržel řád *pour le mérite*, načež se vrátil do Štětína jako komandant ke své 3. divisi. Ve válce francouzsko-německé vedl 6. srp. 1870 u Wörthu bádensko-virtemberský sbor a velel od 14. srp. 50.000 mužům obléhajícím pevnost Štrasburk. V den kapitulace Štrasburku 27. září byl jmenován generálem pěchoty. Byv na to jmenován velitelem 14. nově sřřzeného armádního sboru operoval s tímto se skvělým výsledkem na jihu proti Besançonu, Dijonu, jakož i proti tlupám Garibaldiovým a proti sboru Bourbakiovu. Císař Vilém mu udělil na to dubový věnec řádu *pour le mérite*, velkokříž řádu červeného orla a pochválil jej vlastnoručním přepisem. Taktéž mu byl později udělen velkokříž řádu železného kříže a svěřeno r. 1871 definitivní komando nad 14. něm. sborem armádním se sídlem v Karlsruhe. W. jest té doby velkokřížníkem asi 8. nejčestnějších řádů, čestným měšťanem mnohých něm. měst a čestným doktorem univerzity Freiburské. Toto město ustanovilo W-ovi též po-

Wheler, sir Georges, angl. cestovatel, nar. se r. 1650 v Bredě v Holandsku, zemřel 18. ún. 1724 v Houghtonu (Norfolku). Studoval na universitě Oxfordské, po skončení svých studií podnikl roku 1672 cestu na evropskou pevninu a procestoval během dvou let Francii a Itálii, věnuje svědění pozorování staroklasickým památkám. Z Itálie navštívil ve společnosti J. Spona Řecko a Malou Asii. Po návratu svém do Anglie r. 1681, tedy po deseti letech, po kterých celou dobu sbíral plně staré náisy a kreslil stavitelské i sochařské památky klasické, vydal spis *Journey into Greece* (v Londýně 1682), přeložený též do francouziny. Vstoupiv později do stavu kněžského stal se farářem v Houghtonu, kde zemřel. Jako kněz uveřejnil: *Account of the churches and places of assembly of the primitive Christians* (1689).

Whitney William Dwight (v. hl. d.) sepsal a vydal ještě: *Language and the study of language* v Nov. Yorku a Lond. 1867; *German grammar* v Nov. Yorku 1869; *German reader with notes and vocabulary* (tamt. 1870) a *Oriental and linguistic studies* (1872).

Wiedemann Václav v. Wiedemann Václav. Wiedemann 1) (Wiedemann) Václav, český spisovatel, nar. v Plzni okolo r. 1790. Byl po založení ojeňské akademie v Novém Městě za Vídni cizovou Marii Teresii r. 1751 a za feditelství maršálka raběte Dauna, vedle Antonína Prokopa Glovassa, rvním profesorem české řeči a literatury na řečném ústavu, v němž úplných 25 let pobýv r. 1774 a odpočinek se odebral. R. 1768 vydal kn potřebu ojeňských ohovancův slovník *Neuerfaestes, deutsch-dhmische Wörterbuch* (Wienerisch-Neustadt bei Jos. l. Frisch) větší částí s Velešlaviny *Sylva Quadrilingue* směřený. Jeho nástupcem v profesuře byl český spisovatel Josef Zlobický (v. t.). Čeký. —) Ferdinand Johann W., vynikající jazykopytec, nar. se 18. bř. 1805 v Hapsalu v gubernii šetlandské, studoval gymnasiu v Revalu a práva a universitě Dorptské, načež šil jako soukromý žitel. R. 1850 stal se učitelem na gymnasiu v Mivě, r. 1837 učitelem řeckého jazyka na gymnasiu v Revalu a r. 1857 skutečným členem císařské akademie v Petrohradě. Sepsal a vydal: *Versuch einer Grammatik der syrischen Sprache* (v Revalu 1847); *Versuch einer Grammatik der ischeremischen Sprache* (tamt. 1847); *Grammatik der woljakischen Sprache* (tamt. 1851); *Livische Grammatik nebst Sprachroben und livisch-deutschem und deutsch-livischem Wörterbuch* (v Petrohradě 1861); *Versuch über den vervo-ethnischen Dialekt* (tamt. 1864); *Grammatik der ersa-mordwinischen Sprache* (tamt. 1865); *Estnisch-deutsches Wörterbuch* (tamt. 1869); *Ueber die Nationalität und Sprache der jetzt ausgeworbenen Kreuwinen in Kurland* (tamt. 1871). Pro světlého přísnivce jazykopyty prince Louise Lucie Bonaparta v Londýně obstaral W. v letech 1863—68 tisk evangelia sv. Matouše ve dvou náčích jazyka litevského, v jazyku vojťackém, syrněm, karelákem, mordvinském, čeremiském, permkém, vogesákem a ojetčákem. Společně s E. Wierem vydal W. *Flora von Est-, Liv- und Kurland* v Revalu 1852).

Wiegand August, něm. matematik, nar. se 2. kv. 1814 v Altenburku nedaleko Naumburku; set doktorem filosofie a byl r. 1839—1840 učitelem a redce v Halle, později učitelem math. na gymn. Naumburku. Od r. 1854 jest ředitelem život pojítujícího spolku „Iduna“ v Halle. Sepsal: *Grundriss der Experimental-Chemie* (v Halberstadtu 1842); *Mathematische Formenlehre* (tamt. 1842); *Lehrbuch*

der Mathematik (7 oddílů v Halle 1848, kniha velmi rozšířená a často již vydaná); *Meine Methode die Sätze der Addition, Subtraction, Multiplication und Division zu veranschaulichen* (tamt. 1845); *Grundriss der Mathem. Geographie* (tamt. 1846, 6. vyd. 1862); *Sätze über harmonische Verhältnisse* (tamt. 1847); *Lehrsätze und Aufgaben aus Jacobi's Anhangen zu dem Schwinden's Geometrie* (3 sv. tamt. 1847—1848); *Die merkwürdigen Punkte des Dreiecks mit Rücksicht auf harm. Theilung* (tamt. 3. vyd. 1848); *Die mathematischen Grundlagen der Lebensversicherungsinstitute* (tamt. 1854); *Grundzüge der Feldmesskunst* (tamt. 3. vyd. 1860) a četné jiné spisy matemat., různé sbírky příkladů a úloh algebr. i geometr., a několik ještě spisů o pojistovacích společnostech.

Wiegand Jan Kristian, něm. chemik, nar. se 11. proz. 1782 v Langensalsu a † tamtéž 10. led. 1800. Studoval lužbu pod prof. Sartoriem v Drážďanech a stihl si po návratu svém do rodného města lékárnu. Sepsal: *Chemische Versuche über die alkalischen Salze* (Berlin 1781); *Historisch-kritische Untersuchungen in der Alchemie* (Weimar 1777); *Chemische Untersuchungen* (Erfurt 1778); *Handbuch der allgemeinen und angewandten Chemie* (Berlin 1786, 1796 ve 2 sv.), práce vřetelná; *Geschichte der Chemie in der neuern Zeit* (Berlin 1790—91); *Geschichte der Chemie der mittlern und alten Zeit* (ib. 1792). S Rosenhalem vydal přepracování a pokračování díla Martiusova *Unterricht in der natürlichen Magie* (Berlin 1786—1806). Dílo to je velmi známé a obsahuje 20 svazků.

Wiegand Ernst, seméměřič, dr. filosofie a kurhesenský plukovník, nar. se r. 1793 v Bethelu v Hanoversku a † 8. bř. 1872 v Elmshagenu u Kaselu. W. studoval gymnasiu v Hildesheimu a pak na universitě v Göttingu matematiku a přírodní vědy; r. 1812 vstoupil do dělostřelecké školy v Kaselu. Když r. 1818 ruský generál Čornikov Kasel přepadl, opustil W. tento ústav co poručík u dělostřelečtva, účastnil se při vypuzení krále Jérômea z Vestfálska, obléhání Thionvillu a Lucenburku, a byl po ukončení války jmenován učitelem nově zřizovaného kadetního sboru v Kaselu. V zimě roku 1820 byl jmenován setníkem, a až do podzimku příštího roku byl saměstnán co říd. spolkový komise při přijímání pevnosti Landavy. Byv na to přidělen generálnímu štábu účastnil se v pracích topografického vyměřování Kurhesenska pod předsednictvím plukovníka Cochenhausen a ve spolku s podplukovníkem Zellermannem, setníkem von Radowim a prof. Gerlingem. Byv r. 1825 jmenován majorem byl opět saměstnán při generálnímu štábu a v ministerstvu vojenství. Nejvíce ale se saměstnával topografickým měřením. R. 1839 byl jmenován ředitelem seméměřičtvi v Hesensku, později podplukovníkem a brzo na to plukovníkem. Ukončiv roku 1858 dlouholeté topografické vyměřování kurhesenska vstoupil do vřadůby a šil na svém statku, zabývá se vědeckými, světlé matematickými pracemi, a byl ve svém vysokém stáří od univerzity Marburské a Mnichovské často vysnámán.

Wisprecht Friedrich Wilhelm, ředitel hudby král. pruské gardy, nar. se 10. srp. 1802 v Ascherslebenu a † 4. srp. 1872 v Berlíně. První cvičení hudbě uděl mu jeho otec, jenž byl městským hudebníkem. V 17. roce odebral se W. do Drážďan, kde se cvičil v hudbě na housle u violinisty Haase, zároveň studoval theorii hudby a zákony komposice; poslední byly hlavním jeho studiem. R. 1820 stal se violinistou při divadelním hudebním sboru v Lipsku a hrál zároveň v domácích koncertech. Mimo hudbu na housle cvičil se též v hudbě na klaví-

1848 stál W. v čele meklenburské strany pokroku a snažil se o přeměnění feudálního Meklenburska na moderní stát konstituční, stal se prezidentem zastavodárné komory, která vypracovala ústavu se dne 23. srpna 1849, a posléze byl též předsedou na základě této ústavy svolaného sněmu s r. 1850. Jako předseda svolal protidůstavní rozpuštěnou komoru ke dni 24. září 1850 do Zvěřtiny, byl však zatknut a po znovuzřízení bývalé feudální ústavy d. 1. kv. 1858 až do 9. led. 1857 ve vyšetřovací vazbě pro velezradu držen a na tři leta do kázně odsouzen. Trest svůj vytrpěl ve vězení Dreibergenském, kde s ním jako se sprostým sločincem naloženo. Po jednorázovém věsnění byla mu velkovévodou udělena „milost“, leč právo k provozování dvokrátké praxe mu bylo pro budoucnost odňato. Účastníkem se národohospodářských sjezdů ve Frankfurtě n. M. (1859) a v Kolíně (1860) obrátil tam ozornost Německa na agrární poměry v Meklenbursku, posléze přiměl národohospodářský kongres, dbyvaný 11. září 1861 v Stuttgartě, k tomu, že se vyvolal ostře proti savení pohraničného cla v Meklenbursku, a uveřejnil spis *Die mecklenb. Steuerreform, Preussen und der Zollverein* (v Berl. 1862), kterýmž mnoho přispěl k tomu, že posléze obě meklenburská velkovévodství k celné jednotě přistoupila. Pro svůj spis *Der Vernichtungskampf wider die Bauern in Mecklenburg. Zur Geschichte des Junkerthums in Deutschland und zum Verständnisse seiner Politik* (v Lips. 1864) byl obžalován, leč brzy na to nevinným uznán. Téhož roku 1864 vydal anonymně v Koburku spis *Die Wiederherstellung der Leibeigenschaft in Mecklenburg*, v kterémž meklenburské sádky o trestech tělesných tak stěpal, že orsy na to následkem nastalého všeobecného rozhořčení lidu srušeny býti musily. V dalším spisu svém *Die Finanzverhältnisse des Großherzogthums Mecklenburg-Schwerin* (Berl. 1866) vynikal na světlo až do té doby temnotou zahalené finanční poměry meklenburské a dolehal na to, aby i v Meklenbursku saveny byly ústavní státní rozpočty. Ve prospěch vymáčení selských pozemků a proměnění jich na svobodný majetek uveřejnil W. spisy: *Die Vererbpackung der Domänenbauergehöfte in Mecklenburg-Schwerin* (v Rostocku 1868) a *Die Reform der bäuerlichen Verhältnisse im Domänium des Großherzogthums Mecklenburg-Schwerin* (tam. 1869). Ve spisu *Der Rostock-Berlin-Kanal* (tam. 1870) upozornil W. na spojení Rostok s Berlínem svislým průplavem. Po zrušení Severoněm. spolku ustanovila meklenburská feudální strana, jen s tím jediným účelem, aby W-u přistup do Hl. sněmu německého samesila, sádkon, dle něhož odňato bylo „politickým, kázní potrestaným sločincům“ aktivní i pasivní právo volební. Zámr feudálů byl však pokášen tím, že třetí volební okres města Berlína W-a do Severoněm. sněmu zvolil a sněm severoněm. volbu tuto přes všeiké námitky meklenb. spolkového komisaře potvrdil. W. náležel na sněmu tomto ke straně pokroku, a kasedá nyní i v něm. Hlákem sněmu s meklenb. volební okres Parchim-Ludwigslustský.

Wikstroem Jan Emanuel, švédský botanik, nar. se ve Wenersborgu 1. list. 1789, studoval medicinu, oddal se pak výhradně studium botaniky, a byl jmenován švédskou akademii věd intendantem botanické zahrady. Procestoval celé Švédsko a seznámil se v Kodani a v Lundu s věhlasnými učenec. Od r. 1822 je prof. na gymnasiu v Kodani. Akademie věd, jejímž členem je od r. 1821, vyslala jej na sjezdy přírodopysců a lékařů, odbyvané v Hamburku (1830) a v Kodani (1847). W. jest rytířem řádu polární hvězdy a údem rozličných domácích a

sahranických učených společností. Přírodopysci pojmenovali dle něho čtyry čeledi rostlin *Wikstroemia*. Z jeho spisů sluší uvést: *Arbetsen och Upptäcker* (v Kodani 1821—54), přeloženo do němčiny v *Jahresberichts der K. Schwedischen Akademie der Wissenschaften* (v Bonnu 1826—1827); *Dissertatio de Daphne* (v Upsale 1817); *Conspectus litteraturae botanicae in Suecia ab antiquissimis temporibus etc.* (v Kodani 1831); *Efterrättigt af Stockholmstraktens Naturbeskrifning*, jenž tvoří úvod ke spisu *Stockholms Flora* (1839, 1 díl) a j.

Willbrandt Adolf, současný proslulý dramatický básník německý, nar. se 24. srp. 1837 v Rostoku, kde otec jeho byl univ. profesorem. Studoval ve svém rodišti a na univerzitě Maibohavské a Berlinské. Od roku 1859 pracoval v redakci listu *Süd-deutsche Zeitung*, jejímž redaktorem se posléze stal. Vedle žurnalistiky sábal se ale plně básnictvím, a to hlavně antickým. I vydal dva svazky dramát Sofokleových a Euripidových, která spracoval a upravil pro moderní divadla, s rássem ale čistě klasickým. Posléze oddal se studiu dramát Shakespearových, a přeložil z téhož *Koriolana* a *Mnoho povyku pro nic* s. nic. Všechny tyto literární práce byly ale jakoby přípravou pro práce původní. Vydal v poslední době celou řadu původních dramát, s nichž se s nejlepším úspěchem potkaly: *Die Verlobten*, *Die Vermählten*, *Die Maler*, *Der Graf von Hammerstein*. Maje jméno jednoho s nejlepších nových dram. básníků, byl r. 1871 povolán za dramaturga ke dvornímu divadlu Vídeňskému, v kterémto postavení na ten čas trvá.

Wilde Heinrich Emil nar. se 23. led. 1798 ve Finkensteinu u Marienwerderu, byl doktorem filosofie, a počátku učitelem na gymn. v Stargardu (od 1816) a od r. 1821 prof. matematiky a fysiky na gymn. ředitel v severu v Berlíně, kde † 16. kv. 1859. Sepsal: *Handbuch der analyt. Trigonometrie* (v Berlíně 1825); *Geometrie für Bürgerschulen* (tam. 1829); *Ueber die Optik der Griechen* (tam. 1832); *Geschichte der Optik* (2. sv. tam. 1833—1843) a četné články math. a fysik. v různých vědeckých časopisech.

Wildermuth Ottilie, něm. spisovatelka, nar. se r. 1817 v Rothenburku ve Švábsku; jest manželkou prof. W-a v Gottingách, a učinila se ponejprv známou svými sdáhlými: *Bilder und Geschichten aus Schwaben* (2 sv. 6. vyd. 1865), jakož posléze četnými novelami a povídkami jako: *Aus dem Frauenleben* (5. vyd. 1865); *Die Heimat der Frau* (1859); *Lebensrathel* (1863); *Perlen aus dem Sande* (1867) a j. Její větší spisy vyšly r. 1862 v 8 svaz.

Wilhelm Karl, skladatel něm. hymny *Wacht am Rhein*, nar. se 5. září 1815 v Šmalkaldách, byl žákem Al. Schmitta a Andréa ve Frankfurtě, a v letech 1841—1864 ředitelem spěv. spolku (*Liedertafel*) v Krefeldu, kde posud žije. Hymna *Wacht am Rhein* vyšla ponejprv r. 1854.

Wilson James, prof. anatomie v Londýně, † 1821. Vydal: *Description of the muscles surrounding the membranous part of the urethra* v časopise *Lond. med. chirurg. transact.* (1806). Sval stydkoobelový W-ův (*pubo urethralis Wila.*), který se sadní plochy zápony stydké k blánité části dělele jde, jmenuje se dle něho. Dále vydal *Practical and surgical Anatomy* (Londýn, 2. vyd.).

Wimpffen Emanuel Felix, svob. pán (v hl. dílo 8.), žije nyní v sáti v Algerii a sepal v poslední době: *Sedan par le général de W.* (v Paříži 1871), jenž vzbudil polemický protipis: *La journée de Sedan, par le général Ducrot* (tam. 1871), kte-

byl též r. 1865 od Vídeňské university na základě svých spisů, nize podotknutých, čestným doktorem theologie jmenován. Vyučoval s počátku na ústeckých piaristických v Čechách; na to přelšel na Moravu zastával v Mikulově mimo duchovní správu též místo učitele náboženství na tamním gymnasiu 1823—1828, a posléze 1839—1833 v Kroměříži, kde souasně theologům starobibliickou vědu přednášel a pak editorem jak koleje tak i školních ústavů (1834—1836) se stal. Vzdav se r. 1837 toho úřadu převzal pět v Mikulově na gymnasiu a na filosofii předčelý ráj učitelství škol 1837—56, a přednášejí mimo to 338 a 1839 mladším řeholním údem paedagogiku methodiku, vyučoval žáky vyššího gymnasia 1851—1864 přírodopisu. Odtud r. 1856 do Lipnika se ychovalé nové přijatých řeholních členů povolán estně tomu úřadu dostál, až r. 1869 na svou prosbu a odpočinek dán ve Strážnici na Moravě téhož ku semfel. Spisy, v nichž se důkladným snáselem atolické i protestantské theologie, filosofických soustav, staré i nové klasické literatury osvědčil, vydal to: v Pletsově časopise *Neue theol. Zeitschrift* 335 pojednání *Der biblische Christus* naproti právě yklému spisu dra Straussa *Das Leben Jesu*; dále uková o třech dílech: *Handbuch der Religionswissenschaft für Religionslehrer, Seelsorger und Gebildete* Regensburg 1857), s které knihy vřít r. 1865 pro yší gymnasia sestavil; pak *Geschichte der christlichen Kirche* (Wien 1861). Ta díla sjednala mu ejen usání učenosti, nýbrž i církevní vyznamení. N. při vynikající své učenosti byl přímý syn své lasti, nepřiměřený veliké přehnané citlivosti náboensaké. Jakož mu potřeboval i rozkoš bylo, každočné delší dobu se svými rodáky obcovati: podobně s jeho spisův duch ke Slovanům vůbec uctívý jako i právě vlastenecké myšlení (*Religionswissenschaft* III. 314 a 316) střejně vysvítá. Dý. — 2) Louis de W., belgický malíř, nar. se r. 1819 v Antverpách, kdež studoval pod Jakoba-Jakobem, a debral se do Francie a do Německa, načež se usadil ve svém rodišti. Zabývá se hlavně krajinoalibou, a poobáhají od něho mesi jinými: *Přehod brodem; Krajina s Arden; Západ slunce; Svítání* (1843—54); poslední dva obrazy byly vystaveny e světové výstavě v Paříži (1855) a umělci se dotalo za ně čestného uznání.

Wirsung Joh. Georg, lékař, nar. se v Angsburku, studoval medicínu v Padově a byl r. 1643 v souboji zabít. Našel přechod s bříšní alincí (*Pankreas*), dle něho pojmenovaný *Ductus Wirsungianus*, jenž vede středem celé těšlásy, přijímá do sebe rýmsáky jednotlivých laločků a vehání sároveň neb sedaleko od žlučového společného (*Ductus choleochus*) do dvanáctníku (*duodenum*). Vydal: *Figura ductus ejusdem etc.* a *Joh. G. Wirsung in discessis corp. hum. observati* (Pataz. 1643).

Wittlich, Friedr. Wilh. Ludw. von, prus. generallieutenant, nar. se 15. říj. 1818 v Münsteru ve Vestfálsku jako nejstarší syn prus. generalmajora Karla Augusta von W. Nabyv důkladného vojenského vzdělání na rozličných voj. školách vstoupil r. 1835 do prus. armády a stal se tam r. 1852 setníkem a r. 1854 majorem. R. 1861 byl povýšen na podplukovníka a r. 1862 na velitele generálního štábu s počátku 2. pak 5. armádního sboru, a účastnil se v této hodnosti po boku Steinmetzovů r. 1866 bitev u Náchoda, Skalce, Králově Hradce a j. Při vypuknutí franc.-něm. války bylo svěšeno W-ovi velení 49. brigády pěchoty, s kterou bojoval u Mars-la-Touru, Gravelotte, Noisseville a j. Na podzim r. 1870 svěšeno mu bylo velení 22. divizi pěchoty. S touto se účastnil obléhání Paříže a při četných

bítrách a operacích na severu, načež byl 23. kv. 1871 jmenován generallieutenantem a jest od bř. 1872 velitelem 81. divise v Štrasburku. O svých příhodách ve válce francouzsko-něm. sepsal *Aus meinem Tagebuche 1870—1871* (v Kaselu 1873).

Wittstein 1) Georg Christoph, něm. lučebník a technolog, narosen 25. led. 1810 v Mündenu v Hanoversku, jest doktorem filosofie. S počátku byl báhem 14 let asistentem na Mnichovském farmaceutickém ústavu a ředitelem Buchnerovy továrny na lučebniny, posléž učitelem lučby, technologie a přírodopisu na hospod. a průmysl. škole v Ansbachu až do r. 1853. Od té doby má v Mnichově své privátní lučební laboratorium a odbývá tam přednášky o lučbě. Sepsal: *Anleitung zur Darstellung und Prüfung chemischer und pharmaceut. Präparate* (v Mnichově 1845, 3. vyd. 1857); *Vollständiges etymologisch-chemisches Handwörterbuch mit Berücksichtigung der Geschichte und Literatur der Chemie* (2 sv., tamt. 1846—47), k tomu tři svazky doplůků (tamt. 1849—57), *Die chemische Nomenclatur* (tamt. 1849); *Anleitung zu qualitativen chemisch-analytischen Untersuchungen nach H. Rose* (tamt. 1851); *Grundriss der Chemie* (tamt. 1852); *Widerlegung der chemischen Typenlehre* (tamt. 1862) a mnohé jiné velmi záslužné spisy menší. — 2) Theodor Ludwig W., bratr předčelého, matematik, nar. se 5. list. 1816 v Mündenu, jest doktorem filosofie a prof. matematiky na voj. akademii a na městské obchodní škole v Hanoveru. Sepsal: *Neue Behandlung des mathematisch-psychologischen Problems von der Bewegung einfacher Vorstellungen* (v Hanov. 1845); *Lehrbuch der Arithmetik* (2 sv. 1846); *Navier's Differential- und Integralrechnung deutsch*; mit einer Abhandlung der Methode der kleinsten Quadrate (2 sv. tamt. 1849; 2. vyd. 1854); *Lehrbuch der Elementar-Mathematik* (2 sv. tamt. 1856—59); *Fünfstellige logarithmisch-trigonometrische Tafeln* (tamt. 1859) a množství různých pojednání s oboru matematiky v rozličných časopisech.

Wittwer Wilhelm Constantin, přírodospytec, nar. se 21. kv. 1822, jest doktorem filosofie; od r. 1861 byl privátním docentem na univ. Mnichovské a posléž profesorem na lyceu v Řezně. Sepsal: *Versuch einer Statistik der chemischen Verbindungen* (v Mnichově 1854); *Die physikalische Geographie fasslich dargestellt* (v Lips. 1855); 2. vyd. 1858); *Ueber den Einfluss der Vegetation auf die Atmosphäre* (*Denkschrift der Wiener Academie* VI. 1854) a jiné články lučební v různých časopisech.

Witzschel H. Benjamin, matematik, nar. se roku 1822 v Otěli, byl s počátku profesorem na gymnasiu ve Zvikavě, pak učitelem matematiky na Krauseově ústavu v Drážďanech, kde † 11. ledna 1860. Sepsal: *Die Physik fasslich dargestellt* (v Lips. 1854); *Grundlinien der neueren Geometrie* (tamt. 1858) a vydával s O. Schlönmilchem od r. 1856 až do své smrti *Zeitschrift für Mathematik und Physik*, v němž sám různé mathem. práce uveřejnil.

Wohlfeil Kasimír, záslužný pedagog, rodem ze Lvova, byl od r. 1802 generálním inspektorem škol v západní Haliči, posléž údem ředitelstva ychovavacího ústavu pro kněze ve Varšavě a pak visitátorem škol. † r. 1817. Vyšlo od něho tiskem: *Bemerkungen der interessanten Dinge nach der Art der Bilderwerke von Komanius* (v Lipsku 1784); *Anleitung den Kindern die ersten Begriffe von Gott und der Religion empfindlich zu machen* (ve Lvově 1793 a v Krakově 1806); *Anleitung zur deutschen Sprache für Polen* (ve Lvově 1795); *Deutsche Sprachlehre* (tamt. 1800); *Praktische deutsche Sprachlehre*,

tiad (1867), kterýmž položil za základ různé církevní, polit. a sociální poměry v Rakousku.

Woltman Reinhard, vodní stavitel, nar. se 1757 v Axstedtu v Hanoversku, působil hlavně v Hamburku, kde byl od r. 1812 do 1836 ředitelem vodních staveb, a † tamt. 20. dub. 1837. Psal v jazyku něm., angl. i holandském; z četných jeho děl uvádíme: *Beiträge zur hydraulischen Architectur* (4 sv. v Gotinkách 1791—99); *Beiträge zur Baukunst schiffbarer Kanäle* (tamt. 1802); *Beiträge zur Schiffbarmachung der Flüsse* (v Hamb. 1826); *Ueber ein Instrument zur Messung des Stosses der Wasserströmung* (Neus Abhandl. der königl. Böhm. Gesellsch. der Wissensch. II. 1795).

Wood George, americký románopisec, nar. se v Newburyportu v státu Massachusetts, jest šákem Samuele Knappa. Po přesídlení svých rodičů do státu Kolumbie stal se W. r. 1819 ředitelem při administraci téhož státu. R. 1845 přesídlil se do Nového Yorku, odkudž se r. 1848 přestěhoval do Washingtonu. W. je spisovatelem dvou satirických románů, v nichž měl lehkým a lohem americké mravy a přechází na doktriny filosofické, sociální a náboženské svého času. Jsou to: *Peter Schlemihl in America* (ve Filadelfii 1848) a *The Modern pilgrims* (v Bostonu 1855). Mimo to sepsal román *Marrying too late* (v Novém Yorku 1856) a j.

Worm 1) Ole (v. hl. d.) vydal mimo spisy v hl. d. uvedené ještě *Instit. medic. epitome* (Hafniae 1840). Jeho syn — 2) Vilém W., nar. 1833, † 1704, profesor fysiky v Kodani, museum od otce založené valně rozmnožil a popsal ve zvláštním díle *Museum Wormianum* (Lugd. Bat. 1855).

Wornač Jakub, nar. se 8. ún. 1800 v Pančicích, studoval v Kukově a v Budyšině, pak filosofii a teologii v Praze, kdež r. 1827 na kněse posvěcen byl, načež stal se katechetou a biskupským ceremonářem. R. 1831 stal se prvním kaplanem v erbáckém kostele v Budyšině a r. 1818 farářem ve Votrově, kdež † 6. dub. 1865. Vydal knihu pod titulem *Druhe, nepřeměnitelný uadnak wobstaral J. Wornač, polo Hiski* (v Budyšině 1849).

Wornač 1) Arnold Jurij, erbakoluš. spis., nar. se 17. ún. 1824 v Dubrenku, stud. gymn. v Chomutově, v Litoměřicích teologii, byl po vysvěcení 1849 dosazen za kooperatora do Rožence a r. 1856 do Oséku povolán. Vydal *Psalter živého Rosarija. Bjes tilla wot P. Arnolda Jurija Wernera, kooper. o Roženci* (1852). — 2) Jakub W., erbakoluš. spis., nar. se 18. dub. 1828 v Dubrenku, stud. gymn. v Budyšině a v Praze, kdež i filos. a theol. studia odbyl; r. 1854 byl na kněse posvěcen, načež se stal nejprve prvním a pak druhým kaplanem ve Vostrovci a od r. 1864 jest prvním kaplanem v Khrósčicích. Napsal: *Bajka wot kotski* (1849); *K wojakam wybrany spěw*, 1858); *Boža Machawo pomnejeso cšerpawja a smjerce Jezusa Khrysta a v Khatolski Prawe* (1868).

Wosky s Bärenstammu Jakub Jan Josef, nar. se 26. čce 1692 v Khrósčicích. Po ukončení studií stal se doktorem theologie a byv vysvěcen za kněze kaplanem u barona Přichovského v Čechách. Vrátil se do otčiny r. 1724 stal se vikářem v Budyšině. r. 1725 druhým kaplanem v Khrósčicích, a r. 1726 dostal se za faráře do Pfaffendorfu, r. 1730 byl kněžím spovědníkem a druhým proboštem v Lubanji, 24. led. 1734 byl zvolen za čestného kanovníka Budyšinského děkanství a v kv. 1738 přišel jako školař do Budyšina, maje též za povinnost zastávat úřad katechety; brzo na to se stal pokladníkem u děkanství a r. 1739 kantorem. Dne 4. dub. 1743 byl zvolen za děkana a roku 1744 od císaře Karla VII. povýšen za šlechtice s přijímáním von Bärenstamm.

R. 1745 dostal povolení pro sebe a své nástupce nositi infuli. R. 1752 byl jmenován za biskupa in part. infid. v Pergamě v Thracii a † 3. pros. 1771 v Budyšině co velký dobrodinec Lukče. Z jeho spisů uvádíme: *Krótké Tzawu Pzetsins no, to jo: Nekotre Wossobnische Pojednana z toho Starowu ha Nowoho Zakona. Tém Horni Wažinskim Serbam, Kotsiž toho Swjatocho písma Rukomai wimaju, k Luboszei wopissane* (v Budyšině 1759); *Tón Mawó Kłescnijanski khatolski khatochisemus Petra Kanžizusa, S. Pisma Wutserja, Soc. Jes.* (tamtéž 1750); *Serbskkehatholike Kherluscha 1690* (v Časopise towarstwa Macicy serbskeje III. 1862); též zanechal v rukopise *Tři předowanja wot Wóski, z lětow 1724 a 1725*.

Wrede Karl Friedr., něm. přírodopyspec, nar. se 4. bf. 1766 v Pomofanech, byl s počátku kasatelem v Jasenici v Pomof., pak prof. na gymnasiu Fridricha Viléma v Berlíně a od r. 1806 řádným prof. matematiky na universitě v Královci, kde † 13. čna 1826. Sepsal mezi jiným: *Geologische Resultate aus Beobachtungen über einen Theil der süd-baltischen Länder* (v Berl. 1794); *Geognostische Untersuchungen über die süd-baltischen Länder* (tamt. 1804); *Gründliche Darstellung der Differential- und Integralrechnung* (v Královci 1818). Též byl jedním z vydavatelů sborníku *Königsberger Archiv für Naturwissenschaft und Mathematik*.

Wrisberg Jindřich Aug., profesor anatomie a porodnictví v Gotinkách, nar. v St. Andreasberku na Harcu 1789, † 1808, vyznamenával se zvláštní pilností a zrůdností v pracích anatomických. Napsal: *Sylloge commentationum anatom.* (Gotinky 1786, 4). Dle něho se jmenují chruplavky W-ovy (*cartilagineae Wrisb.*) v chrťanu, které leží před chruplavkami nálevkovitými (*cart. arytaenoidae*), ve svasech jazykonálevkovitých (*ligamenta aryepiglottica*).

Wucherer Gustav Friedrich, matematik, nar. se 24. ledna 1780 v Karlsruhe, byl r. 1806 prof. matematiky na gymnasiu v Bieberachu, posléh 1807—1818 kasatelem při universitě Freiburské a profesorem fysiky a technologie tamtéž, od r. 1825 pak až do své smrti 5. dub. 1843 ředitelem nové zřízené polytechnické školy v Karlsruhe. Sepsal: *Größenlehre für Realschulen, 5 Course* (v Karlsruhe 1808—13); *Andeutungen auf dem Gebiet der höheren Physik* (ve Freibergu 1817) a množství menších spisů fysikálních a mathem.

Wüllner Adolf, fysik, nar. se 18. čna 1835 v Düsseldorfu, stal se r. 1856 v Mnichově doktorem filosofie a jest od r. 1858 docentem na universitě v Marburku. Sepsal: *Ueber den Einfluss des Procentgehaltes auf die Spannkraft der Dämpfe aus wässrigen Salzlösungen* (v Mnichově 1856); *Versuche über die Spannkraft der Dämpfe aus Lösungen von Salgemischen* (v Marburku 1856); *Die Absorption des Lichts in isotropen Mitteln* (tamt. 1862); *Lehrbuch der Experimental-Physik* (v Lipsku 1862); *Ueber den Wechsel und die Erhaltung der Kraft* (v Münsteru 1860) a četné fysikální články v Poggendorfových *Annalech*.

Wunder Karl Gustav, matematik, nar. se 15. kv. 1793 v Albrechtshaimu u Lipska, byl od 1817 do 1826 profesorem mathemat. a fysiky na lyceu ve Vitemberku, pak prof. mathem. a přírodopisu v Mišni, kde † 20. srp. 1850. Sepsal: *Versuch einer heuristischen Entwicklung der Grundlehren der reinen Mathematik* (v Lipsku 1823, 2. vyd. 1844); *Katechismus der Mathematik* (tamt. 1826) a *Lehrbuch der Mathematik für Gymnasien* (4. sv. tamt. 1837—41).

Wunderlich Karl August (v. hl. d.) sepsal

Y.

Yamperikové (*Yamparicas, Payutas*), kmen indiánský v sev. Americe severně od řeky Kolorado, na nejnižším stupni vzdělanosti se nacházející. Jednotlivé rodiny bez jakéhos spojení mezi sebou pouští se potulují. Mluví nářečím utahským, ale Utahové sami jimi velmi pohrdají. V krajině jejich mimo sa-jice, jehož do sítě chytají, není zvířete, jehož kořich by tělo jejich před mrasem chránil, ani svěře jim potravu poskytující, ani obilí jakéhokoliv druhu v oněch vypráhlých pouštinách se nenalezá. Proto sbírají semeno travin na potocích a solných rybnících, pák a rosemilají je v prach, s něhož připravují hustou kaši, požívají též kofinků, jež jsou jim pravou lahůdkou, ba nepohrdají ani mravenci, hlemýždi, ještěrkami, kobylkami a parazity na vlastním těle. Y. jsou malého vzrůstu, vlasy nečesají aniž se kdy myjí. A tyto lidé, od narození až k poslední hodině žití svého vždy smrti hladem blíscí, s takovou něžností otčinu svou milují, že mnozí z nich v Novém Mexiku touhou po ní zemřeli. Dříve než provincie ta od Američanů byla dobyta, bývali Y. od kreolův chytáni, „ku prodeji umytí“ a za 50—100 plastrův prodáváni. Zbraně jejich jsou palice, kopy a luk; jsouce však velcí sbabělci kradou se za cestujícími a stílejí jim v noci koně, jejich maso velmi rádi jedí.

Yarou-dzangbo-tšiu, mohutná řeka v Tibetu. Vzniká v západní části Tibetu v provincii Ues-sang, bere se směrem jihových. a je díle Klaprotha Iravaddi Zadní Indie, díle jiných Brahmaputra.

Yates Edmund Hodgson, angl. novelist, nar. se r. 1831 v Londýně, kde otec jeho byl dram. hercem; záhy dostalo se mu místa u generální pošty, kde za krátký čas se stal přednostou kanceláře pro stracená psaní. Spisovatelskou dráhu svou zahájil r. 1854 vydáním sbírky básní a náčrtů *Mirth and mirth by two merry men*, společně s Frankem Smedleyem, a spisem téhož roku vydaným *My haunts and their frequenters*; r. 1857—1858 vydával společně s E. B. Broughem týdeník *Our Miscellany*, zároveň byl spolupracovníkem při Dickensově *All the Year Round* a divadelním kritikem časop. *Daily News*. R. 1860 vydal *Life and correspondence of C. Matthews the elder* (herce) a r. 1861 *After office hours*. Ve spisech těchto osvědčuje se Y. jako obratný a zábavný feuilletonista se školy Dickensovy a Thackerayovy, vyniká však sám jen tu a tam originalností. Posději psal romány sensační: *Broken to harness* (1865); *Bumig the grumlet* (1866); *Kissing the rod* (1866); *Black sheep* (1867); *The rock ahead* (1868); *Wrecked in port* (1869); *A righter wrong* (1870); *Dr. Wainwright's patients* (1871).

městě Táboře, a křátem r. 1620 odkásl dům, dvůr a grunty své Pavlovi, Janovi, Danielovi a Václavovi synům a Elišbětě, Anně a Mandeléně dcám svým. Pavel Z. seděl při městě Táboře; r. 1636—1644 byl tam konšelem a purkmistram a † r. 1660, sňatav syny Tobiáše a Jana Z-kého. Jan a Daniel Z-ští, bratři Pavlovi, byli tolikéž sousedy Tábořskými a provozovali tam obchod soukenický; tolikéž byl Tobiáš Z., syn Pavlův, r. 1668 mezi tamními mistry soukeníky. — Posději vystěhovali se Z-ští s Táboru do Prahy, kdež byl r. 1720 Robert Z. s H. registrátorem desk samokých, a r. 1738 Pavel Z. prokurátorem, dřív dům na Přikopě na Nov. M. Pr. — b) Z. s Podhoří, starožitná rodina vládecká, připomíná se v XV. a XVI. stol. V druhé polovici XVI. stol. přichází na sněmích Petr Z. s P. na Nedrahovících a Vobořští (1542—1562); týž semfal. 1562 besdětek a odkásl dvůr ve Vobořšti Jetřichovi s Blisiva, své ostatní jmění pak a sboží a aké statek Nedrahovice své manželce Mariáně s Řičan s tím doložením, kdyby semfela besdětná, aby sboží to připadlo Janovi Čabellakům na Týně s nadepsanému Jetřichovi s Blisiva. — c) Z. s Vostroskal. V druhé polovici XVI. stol. přichází Václav Z., který drahně let sloužil na panstvích českých v Čechách a jmenovitě byl delší čas písařem dýchodním na Brandýse n. L. Pro jeho dlouvolé služby platně nadal jej císař Rudolf II. maestátém, vyhlým dne 15. pros. r. 1588, erbem a itulem s Vostroskal, kterýž erb se vypisuje akto: Štít s vrchu dolu rozpoltěný, jehož pravá strana modrá a levá žlutá a v tom dvě akály sedé, na nichž kamsík s levé k pravé skále vyskakuje, a nad helmem s koruny týž kamsík ak pod kty se rypíná. V první čtvrti XVII. stol. připomíná se Václav Z. s V. na Hroměticích v Bolešl. (Sněm s. r. 1616). O potomcích tohoto Václava Z-kého s V. nemáme však správ křích.

Zamboni Giuseppe, abbé, prof. fysiky na lyceum ve Veroně, nar. se 1. čna 1776 a † tamtéž 16. čce 1846. Z. jest vynálezce dle něho pojmenovaného Zamboniava galvanického fetzu. Byl údem Societá Italiana. Z jeho spisů služi uvěsti: *Della pilla elettrica a secca* (Verona 1812), v kterémž spisu pojednává o galvanickém fetzu od něho vynalezeném; *Elettromotore perpetuo* (tam. 1820); *Invasione di un orologio elettrico* (tam. 1831); *Sopra un micrometro magneto-elettrico* (tam. 1832); *Sulla elettricità statica* (tam. 1842); *Nuova maniera di sperimenti sulla misura delle forze centrifughe* (tam. 1843); nimo to napsal pojednání o elektřině, magnetismu a galvanismu uveřejněné v *Mem. Societá Italiana Annali di Scienze del Regno Lomb. Venet.* a v *Malacchiových Annali di fisica*.

Zammler Fridrich Georg Karl, dr. filosofie a něm. fysik, nar. se 26. Hj. 1817 v Darmstadě a † 15. srp. 1858 v Giessenu. Od r. 1841—1843 byl rektorem a učitelem fysiky na reálních školách v Michelstadu, pak privátním docentem a posději mimořádným prof. fysiky na universitě v Giessenu. Z jeho spisů služi uvěsti: *Anfangsgründe der Arithmetik und Geometrie* u. s. w. (Darmstadt 1838); *Die Physik in ihren wichtigsten Resultaten* u. s. w. (Stuttgart 1852); *Die Physik der Erdrinde und der Atmosphäre* (tam. 1853); *Die Musik und die musikalischen Instrumente in ihrer Beziehung zu den Gesetzen der Akustik* (Giessen 1855). Mimo to četné články vědecké v *Liebig's Annalen der Chemie und Pharmacie* a v *Poggendorfs Annalen der Physik und Chemie*.

Zander Ernst, dr., spisovatel něm., nar. se roku

1803 ve Zvěříně v Meklenburku, r. 1830 přestoupil na katol. víru, vydával od r. 1837 *Neue Wärburger Zeitung* a *Fränkische Courier*. R. 1849 naložil v Mnichově vycházejícího *Volksbote*, časopis tendence katolických, jenž mezi bavorským venkovským obyvatelstvem velkého rozšíření dosáhl. R. 1869 odešel z Č. časopis svému synovi a odstěhoval se do Salspurku, kdež † 24. čna 1872.

Zanoni Giacomo, vlašský botanik, nar. se v bř. 1615 v Montecchio a † 24. srp. 1682 v Bologně. Vždy přírodní, zvláště botaniku, studoval s takovou plní, že již r. 1657 obdržel učitelskou stolicí botaniky v Bologni, uprádňnou po učiteli svém B. Ambrosinim. ZHdl bohaté sbírky rostlin, živočichů a nerostů, a pěstoval v zahradě botanické vzácné a drahocenné druhy bylin. Mimo velkolepé dílo *Herbario miniato ai naturale e ornato di fregi d'oro a Plantarum imagine, quas frater Matthaeus a S. Josepho extraxit ex libro Saladini in urbe Baisora* (obě v museu Bologneském), sepsal: *Indice delle piante portate nell'anno 1659 nel viaggio di Castiglione* (Bologna 1652); *Descrizione di alcune piante nuove* (ib. 1670); *Istoria botanica* (ib. 1675).

Zantedeschi Francesco, nar. se 18. srp. 1797 v Dolce ve Veronsku, jest doktorem filosofie, byl profesorem fysiky na universitě v Padově, pak profesorem fysiky a matematiky na lyceu Santa Caterina v Benátkách, a posléze profesorem filosofie na lyceu Porto-Nuova v Miláně a Brescii. Sepal: *Esperienze riguardanti la scossa della rana sotto messa all' influenza degli elettromotori voltaici etc.* (Verona 1832); *Esperienze riguard. la direzione e l'intensità delle correnti magneto-elettriche* (Brescia 1836); *Della dinamica e statica magneto-elettrica* (Milano 1836); *Delle polarizzazione dei conduttori isolati diretti a determinati punti del globo, e di un nuovo apparecchio per esplorare l'elettricità atmosferica* (1837); *Esperimenti d'induzione e polarizzazione termo-elettrica* (1838); *Ricerche sul termo-elettricismo dinamico* (1838); *Saggi del elettro-magnetico e magnetico-elettrico* (Venetia 1839); *Memoire sulle leggi che governano l'elettro-magnetismo* (Verona 1840); *Relazione storico-critica sperimentale sull' elettro-magnetismo* (Benátky 1840); *Le leggi del magnetismo del filo congiuntivo per corso dalla corrente voltiana* (1843); *Della materia e delle forze* (1844); *Della elettricità e del magnetismo* (Milán 1846); *Teoria fisica delle macchine magneto-elettriche ed elettro-magnetiche* (1846); *Sulla virtù illuminante del polo negativo e calofrica del polo positivo dell' elettromotore voltiana* (1846); *Ricerche fisico-chimico-fisiologiche sulla luce* (1846); *Delle leggi dell' intensità della polarizzazione della luce lunare nell' atmosfera serena* (1846). Mimo to napsal celou řadu vědeckých článků a pojednání, jež uveřejnil v rozličných vědeckých časopisech.

Zarco João Gonçalves, plavec portugalský, nar. se ke konci XIV. stol. a † v XV. stol. Provášel infanta Jindřicha na výpravě do Ceuty (1415) a ověděl takou snámost moře, že mu tento s Tristanem Vazem nařídil prozkoumati Velký Okeán. Plouli podél pobřeží afrického; bouře sáhla je k malému ostrovu poblíže Madeiry, kterému pro šťastné jich zachránění dáno bylo jméno Porto Santo. Na druhé výpravě odkryl ostrov Madeira, který připadl koruně Portugalské. On sám obdržel část ostrova darem.

Zastrow, Heinrich Adolf von, prus. generál pěchoty, nar. se 11. srp. 1801 v Gdansk, vstoupil r. 1815 do sboru kadetů a byl tělesným pátelem krále Fridricha Viléma III. Nabyv pak na rozličných vojenských ústavech důkladného vzdělání stal se r. 1841 setníkem a r. 1843 chefem první setniny

nom, narodil se 24. ún. 1821 v Štuttgartě, byl od r. 1835—1851 soukromým docentem na universitě v Tubinkách, pak prof. na gymnasiu a od r. 1852 řádným prof. matematiky a astronomie na universitě tamtéž. Z jeho spisů sluší jmenovati: *Tafeln der Addition- und Subtraktions-Logarithmen für 7 Stellen berechnet* (v Lipsku 1849); *Astronom. Untersuchungen über die Mondfinsternisse der Ältesten Zeiten* (tamt. 1851), tento jakož i následující spis byly potány cenou knižecí Jablonovské společnosti; *Astronom. Untersuchungen über die wichtigsten Finsternisse, welche von den Schriftstellern des klass. Alterthums erwähnt werden* (tamt. 1858). Též psal články matematické a astronomické pojednání do *Astronomische Nachrichten*, *Berliner astronomisches Jahrbuch*, *Crelle's Journal für die reine und angewandte Mathematik* a do *Grünert's Archiv für Math. und Physik*.

Zeipel Ewald Viktor Ehrenhold, matematik, nar. se 7. srp. 1823 v Järläsa v Uplandu. Jest drem filosofie, byl lektorem na realce v Upsale, pak docentem na univ. tamže. Od r. 1861 jest prof. matematiky na universitě v Lundu. Sepal: *Proportionalräa efter Euclids 5. bok* (Upsala 1847); *De vi electromagnetica observationes* (1851); *Om special combinationer* (1853); *Independent bestämning af de Strumska funktionerna* (1856); *Nägra egenskaper hos parabola* (1862); *Om en klas af determinanter* (1864). Mimo to sepal mnoho pojednání mathem. do různých časopisů.

Zemo v. Seni.

Zemský, co náleží semi anebo na ni se vztahuje, na př. z. sněm (v. Sněm), z. výbor (v. Výbor) atd. — Z-ká hotovost (*der Landturm*). Hrozí-li v čas vtrhnutí nepřátelského národu i semi veliké nebezpečnosti a třeba-li napnouti brannost národní na stupeň nejvyšší, sbírá se po semi z. h., která skládá se ze všech ke sbrani schopných mužův až do 50. roku stáří, vedle stálého vojáka a semské obrany tvoří takto jaksi ten nejvyšší a tudíž poslední branný řád v říši. V semích mocností Rakonsko-Uherského jest ústav z-ké h-i jen s části platným; mají jej semě uherské na základě branného zákona s r. 1868 veaks; v Předlitavsku jeom Tirolsko. Branci k z-ké h-i náležející volí sobě veškeré důstojnictvo ze svého středu, osbroují se sbraněmi, jakéž práve ještě jsou v semi pohotové, mají na sobě oděv civilní, na odznak svého povolání nosíce jen na rukávě pás s národních barev. Z. h. jakožto doplňující část branné moci v říši bývá dávna pod ochranu mezinárodní. V Prusích platí všeobecná povinnost k z-ké h-i již od r. 1814; nebyla však nikdy ještě ve sbraní svolána. Ve válce franc.-něm. tvořili tak zvaní „francitireurs“ částečně z-kou h. ve Francii; ale Němci nepovažovali je za část branné moci národní, krutě se s nimi takovými branci nakládající. — Z-ká obrana (*die Landwehr*) nazývá se souhrn po vojensku zorganizovaných nástupů, kterým v čas války se hrozičích nebezpečností za stálým v poli samostatným vojskem v druhé řadě přislouží úkol, brannou rukou semi proti nepříteli hájiti. Zemské branstvo následkem svedení skoro už ve všech semích všeobecné vojenské povinnosti pravidlem aloženo bývá se starších mužův, kteří vojenskou přesenci a záložní službu již za sebou mají; ono jest podporou stálého vojáka, když toto do pole vtrhne, a přijímá v jeho nepřítomnosti také vnitř semě starost o udržení řádu a bezpečnosti. V čas velikého nebezpečí a za většího napnutí sil válečných bývá z. o. také mimo užší svou vlast samostatná. V Rakonsku zřízena jest na základě branného zákona s roku 1868

pro semě Uherské koruny o sobě a druhá pro ostatní království a semě (vyjmouc Tirols v Vorarlberkem, jež mají se starodávna svou vlastní organizaci na úbranu vlasti). Uherská z. o. tvoří v míru 82 praporů pěchoty, 28 škadron husarův a 4 škadrony hulánův; z. o. předlitavská 81 praporů pěchoty (pod velením 40 majorův a 41 setníkův) a 26 škadron dílem dragounův, dílem hulánův nebo střelcův na koních. Hledě ke zřízení taktickému každý prapor z-ké o-ny třídí se na 4 setniny o 4 četách, jako prapor pěchoty řádové, s příslušnými důstojníky, řázení a mužstvem. Aby však mužové, jenž podle stávajícího branného zákona části besprostředně s odvedených nováčků v z-kou o-nu se vřadují, mohli býti vycvičováni a vojensky vzděláváni, má každý prapor již v čas míru ve svém počtu 4 důstojníky, s nichž jeden záležitosti správní a evidenční, ostatní výcvik mužstva obstarávají, pak 1 důstojnického zástupníka, 7 poddůstojníkův, 4 svobodníky, 2 hučce (buď bubeníky nebo trubače) a 12 prostých semských obrancův, jenž souhrnem tvoří kmen (cadre) praporu z-ké o-ny. Dále nachází se u každého okresního hejtmanského okresu šikovatel (*Besirkfeldwebel*), jenž mimo věci z-ké o-ny se týkající také evidence všech dovolencův a záložníkův okresu jest svěřena. Z. o. v Rakonsku doplňuje se: s vyloučených záložníků (reservistů), kteří sedmý rok záložné služby byli překročili, a s nováčkův přímo v z-kou o-nu vstupujících. Služba vřaděných do z-ké o-ny záložníkův trvá 2, služba nováčkův 12 let. Zemští obrancové svolávají se každoročně ke 14dennímu cvičení ve sbrani ke cvikům v setninách nebo na 8 neděle ke cvičení v praporech. Zbraň, výstroj a oděv semských obrancův pěších jest skoro tentýž, jako polních myslivcův v stálém vojsku. *Ceký.*

Zenger Frans Xaver, prof. práv na universitě v Mnichově, nar. se 18. list. 1798 v Stadthofu u Řezna a † 30. čna 1871 v Mnichově. Z. studoval gymn. v Augšpurku a právnickou fakultu v Landshutu a v Gotinkách. Po ukončení studiích provozoval nějaký čas právnickou praxi, až se r. 1826 na universitě Mnichovské za soukromého docenta habilitoval; dvě léta posději byl povolán za mimofádného prof. práv na universitu do Erlangenu, vrátil se však již r. 1831 co řádný prof. do Mnichova, kde až do své smrti účinkoval. Z. byl r. 1840—41 rektorem Mnichovské university, a dlouhá léta údem senátu a správního výboru universitního, často děkanem právnické fakulty a zástupcem university na zemském sněmu. Sepal: *Ueber das Vadimonium der Römer* (v Landshutu 1826) a *Grundriss zu Vorträgen über das Pandektenrecht* (rukop. nedok.).

Zenneck Ludvík Jindřich, nar. se 13. září 1779 v Tubinkách, † 4. led. 1859 v Štuttgartě. Byl doktorem filosofie, nejprve učitelem na Tafingrově dívčím ústavu v Štuttgartu, pak profesorem přirodopisu a lučby na hospodářském ústavu v Hohenheimu, r. 1838 stal se soukromým docentem hospodářské lučby a entomologie na universitě v Tubinkách, poslední čas šil co soukromník. Sepal: *Grundrissen einer populären Chemie* (Štutg. 1829); *Anleitung zur Untersuchung des Bieres* (Mnichov 1834); *Analytische Untersuchung der Hirsas* (Tubinky 1834); *Physikalisch-chemisches Hülfsbuch* (Berlín 1842). Mimo to napsal mnoho článků a pojednání: *Ueber die chemische Harmonica* (*Schweigg. Journ.* 1815); *Chemische Untersuchung des Helianthus tuberosus, Triticum dicoccum und monococcum* (1828); *Zerlegung von Humusarten* (*Pogg. Ann.* 1847); *Das Myosotometer* (*Baumgartner's Zeitschrift* 1832); *Apparat zu Digestionen mit Aether* (1835); *Unterscheidbarkeit der verschiedenen Blutarten durch den Geruch* (*Geiger's Mag.* 1831); *Ueber die*

nal: *Meine Reise im Orient* (2. sv. v Lipsu, 1855).
 1. 1857—58 podnikl opět velkou cestu do Velké Británie, na ostrovy Orknejské a Shetlandské, do Norska, Lapaka, Čudaka a Ruska, a vyhlásil ji ve pse *Meine Reisen im Norden* (2 sv. v Lipsku 1860).
 2. 1867 navštívil ještě jednou Španělsko a našel 68 do republiky Andorské. Posději obrátil svůj tetel více k domácímu zeměpisu, napsal: *Der Rennsteig des Thüringerwaldes* (v Drážd. 1862), a vydal polečně s H. Schwerdtem *Neuestes Reisehandbuch für Thüringen* (v Hildburghaus. 1864; 2. vyd. 1871).
 3. 68 mnoho práce věnoval Z. nadaci Schillerově a psal *Die Öffentlichkeitsfrage der Deutschen Schiller-Stiftung* (v Drážd. 1864). Nyní kije Z. ve svém odišti, kde si dal vystavět skvostnou vilu. — 3) Ilara Z.-ova, slavná něm. herečka, nar. se 27. dub. 1844 v Mnichově, kde otec její byl samočným matelem barvirny. V domě otcovském nabyla důkladného vzdělání, a jeví již v útlém věku svláštní nábu pro jeviště učila se umění dramatickému po nrti svého otce (1859) a bez vědomí matky u dvorho herce Christena v Mnichově. Dne 22. ún. 1862 vystoupila ponejprv pod jménem Hercfeld v Bamerku v dílose Adrienny Lecouvreurové a 24. ún. ako panna Orleánská. Po dalším studování u Christena vystoupila v této dílose 16. srp. 1862 na skoušku a dvorním divadle Mnichovském a došla pojednou eliké obliby obecenstva. Dne 20. Hj. 1862 přijala dísto první herečky na městském divadle v Ulmu setvala tam až do velikonočí r. 1865. Vrátilví v čci 1865 do Mnichova podrobila se tam nebezpečné operaci na krku a účinkovala od list. 1865 ti akcióvně divadle Mnichovském. Nová perioda innosti nastala jí r. 1867 v Lipsku, kde při městském divadle se naskytlo dosti příležitosti k rozvíutí jejího bohatého nadání uměleckého, zejména e tam proslavila jako Brunhilda v Hebelově tragédii *Die Nibelungen*, jako Isabela v *Neuzeit Meninde*, jako Alžběta v *Hraběti Esczu*, jako Ifigenie Götheově tragédii téhož jména a jako Panna Orleánská. Dne 1. Hj. 1868 přijala doživotní engagement při Mnichovském dvorním divadle a hrála od doby na mnohých jevištích německých pohostinnu. Mlčení velikých vální jest Z. nepřekonatelná, zejména jako hraběnka Orsini, Medea, lady Macbeth, rincenna Ebohi, Judita a j.

Zierl Lorenc, nar. se 23. čce 1797 ve Furthu, 17. září 1844 v Lindenavě. Byl doktorem filosofie mediciny, profesorem na státní hospodářské fakultě univerzity Mnichovské, potom byl profesorem ůby na hospodářské škole v Schleissheimu. Sepsal: *Agriculturchemie* (Mnichov 1830); *Die landwirtschaftlichen vegetabilischen Produktionslehre* (1830); *Encyclopädie der Landwirtschaft* (1837); *Die Brantweinabzication* (1839); *Grundriss der Chemie* (1842); *Die aeyerische Braumbier-Fabrication* (1843); *Analysis der Increments des Rindviehs* (1824); *Ueber Nutzen des ebrannten Thons als Düngemittel* (1831); *Ueber Gewinn der Pottasche aus Mineralien* (1840). Mimo to opsal mnoho vědeckých článků a pojednání.

Zigotta, rodina erbovní, která v XVI. století jinými rodinami z Vlach přistěhovala se do Říše ům. a odtud přišla také do Čech, a s počátku svláštním hudebním se zanášela a živila. Lukáš Z. yl r. 1570 jako trubač při kapele císa. ve Vídni, a řihel po smrti císa. Max. II. do Prahy ke dvoru císa. Rudolfa II., kdež konal při kapele dvorské tak platné ůžby, že byl jmenován předním hudebníkem a truačem dvorským (*supremus musicus ex libris aulicis*). Týž měl syna Jiřího Z., který byl tolikrát rubačem při kapele císařské, při níž byli tehdejší aké Jan Z. jako klarinetista a Pavel Z. jako tru-

bač, přibuzní to obou předěšlých. Mimo ně připomínají se času toho ještě Václav a Pavel bratři Z.-ové, kteří sloužili drahně let 1590—1600 v Uhřech ve vojáts. císa. proti Turku, nepříteli všeho křesťanstva. Nadepsaní strýcové Z.-ové, totiž Lukáš a Jiří, pak Václav a Matiš Z.-ové byli po své ůžby platné a spásobilost uměleckou majestátem císa. Rudolfa II., daným na hradě Pražském dne 2. září 1602, povýšení do stavu šlechtického, při čemž jest jim propůjčen titul z ostrova Peregrinského (*Peregriner Insel*) a rozmnožen erb jich přirozený. Nadepsaný Jiří Z., syn Lukášův, usadil se potom na Malé Straně, kdež koupil sobě dům na Pisku „u třech per“ svaný, jež r. 1606 po shoření velmi důkladně znova vystavěl a 28. srp. 1606 od císaře Rudolfa II. na svláštní výsadu obdržel, dle které dům ten jest osvobozen od břemen městských, co se týče ložirování komonstva a soldatecky císařské. — Z.-ové připomínají se v městech Praž. ještě v druhé polovici XVII. století.

Zimmermann 1) Pierre Joseph Guillaume, skladatel franc., nar. 19. bř. 1785 v Paříži, † tamže 1858. Byl šákem Boildieua, Catala a posději též Cherubiniho, a významenán jest několikrát cenou za brn na klavír a pokročilé své vědomosti v theorii hudby. R. 1816 stal se prof. klavíru na konservatoři Pařížské, kde získal si platné ůsluhy o vzdělání svých šáků, mezi nimiž byli Gorla, Ambroise Thomas, Lacombe, Prudent, sače obdržel též řád čestné legie. Tiskem vydal několik koncertů a množství jiných skladeb pro piano, jako: rondo, sonaty, fantasie, variace a j. Též vydal velké didaktické dílo *Encyclopédie du pianiste*. Dále složil dvě spřohry: *L'enlèvement* (provos. r. 1830 v komické opeře) a *Nausica*. — 2) Karel Gottfried Z., nar. 29. led. 1796 v Hamu v Hamburku, jest doktorem mediciny, praktickým lékařem v Hamburku, od r. 1836 řediteltem ústavu pro slepce tamtéž. Sepsal: *Die geologischen Verhältnisse der Umgehung Hamburgs* (1838); *Ueber die Petrefacten in den Geschieben der norddeutsch. Ebene* (1841); *Meteorologisch-physikalische Wahrnehmungen von, während und nach der grossen Feuersbrunst vom 5—8 Mai 1842 in Hamburg* (1842—44); *Ueber die geognostischen Verhältnisse des hohen Elbufers von Blankensee in Schellau* (1846); *Die tertiären Thonlager bei Reinbeck* (1847); *Ueber die erhobene Austerbank bei Blankensee* (1848). Mimo to napsal mnoho vědeckých článků a pojednání: *Ueber die Entdeckung des Kreidelagers beim Hammoor an der Oste* (1856); *Ueber die miozänen Onchyliten von Litha* (1857); *Ueber die Petrefacten von Blecke* (1850); *Ueber eine Schwefelbildung neuerer Zeit* (*Zeitschrift der deut. Geolog.* 1852); *Die tertiären Petrefacten von Reinbeck* (*Meyers Palaeontographica* 1840); *Die Planerschriften bei Carens* (1855) a j. v.

Zinn Johann Gottfried, anatom a botanik, nar. se ve Schwabachu v Bavořích, stal se r. 1728 prof. mediciny v Gotinkách, kdež † 1769. Zaměstnával se svláštně anatomii oka, a dle něho je nasvána koruna řasná (nabíraná) *zonula Zinni*. Jeho spisy jsou následující: *Observationes quaedam botanicae et anatomicae de varis subtilioribus oculi et cochleae auris internae* (v Gotinkách 1753); *Descriptio oculi humani iconibus illustrata* (tam. 1755, 2. vyd. 1780); *Descriptio plantarum horti et agri Göttingensis* (tam. 1757) a j.

Zippe Augustin, kněz a pedagog, nar. 30. list. 1747 v Cvikově v Bolešlavsku, odbyv nižší studia odal se stavu kněžskému, a byv vysvěcen pracoval pilně na vinici Páně; jsa muž vzdělaný, ovlčený a lidumilovný prohlížel upřímně k mravnému a reálnému vzdělávání lidu venkovského a obrátil přední

povýšen do stavu rytířského král. Čes. i přijat za obyvatele semí koruny Čes. Uměje tak jako všichni obědijí reakcionáři a reformatoři bohatnouti cizí škodou koupil sobě za levný peníz statky v Čáslavsku, a přehlédl potom na zněmích českých v stavu rytířském (1632). O Linhartovi Z-kém nemáme správních zprávek. Z potomků Michalových připomínají se Božislav Z. na Neaměšicích (1658); Václav Michal Z. (1686), který r. 1593 prodal Babice v Čáslavsku, začeš r. 1697 koupil statek Žďár tamtéž; Josef Z. (1718), který byl (1715—1728) příslušcem soudu purkrab. na hr. Praž.; Jan Josef Ferd. Z. (1738), jenž (1746) prodal statek Klenovou Josefovi Hartlbovi. Rodina tato kvetla v Čechách ještě r. 1780.

Zobek s Bilenberka v. Zoubek s Bilenberka v hl. d.

Zobell Alfonso, nar. se kn konci XVI. stol. v Reggio a † r. 1640 v Bologně. Zabyval se v Bologně, kde ponejvíce se zdržoval, studii astronomickými a meteorologickými a sepsal: *Discorso meteorologico della mutazione de tempi etc.* (Bologna 1615); *Asicometologie, discorso intorno all'apparizione della nuova stella e del corpo meteorologico che si videro alla fine dell'anno 1618* (ib. 1619); *Discorso meteorologico sopra la mutazione dell'aria etc.* (ib. 1621).

Zöllner Joh. Karl Friedr., zasloužilý něm. astronom, nar. se 8. list. 1834 v Berlíně, navštěvoval gymnasium reální ve svém rodišti a studoval pak fysiku a přírodní vědy na universitách v Berlíně a Basileji. Nabyv rozpravou *Photometrische Untersuchungen insbesondere über die Lichtintensitätsverhältnisse glühender Platindrähte* (v Basil. 1P59) hodnost doktora filosofie, obrátil svůj zřetel k málo losud přebíranému odvětví fysiky, totiž k fotometrii, zvláště s ohledem na astronomii a fysiolog. optiku. Prvním plodem jeho astronom. studií byly *Grundzüge einer allgemeinen Photometrie des Himmels* v Berlíně (1861), kde popsal též zvláštní přístroj „astrometrometer“ k měření světla hvězd. R. 1862 přestěhoval se z Berlína do Lipka, aby tam na nově zříšené hvězdárně činil další fotometrická pozorování. R. 1866 habilitoval se na tamější universitě pojednáním *Theorie der relativen Lichtstärke der Mondphasen*, které tvoří část spisu: *Photometrische Untersuchungen mit besonderer Rücksicht auf die physische Beschaffenheit der Himmelskörper* v Lips. (1866). R. 1866 byl jmenován Z. mimořádným a r. 1872 řádným profesorem fysikální astronomie na universitě Lipské. Mimo jmenované spisy vydal ještě: *Ueber die universelle Bedeutung der mechanischen Principien* (v Lips. 1867) a *Ueber die Natur der Kometen. Beiträge zur Geschichte und Theorie der Erkenntnis* (1. a 2. vyd. v Lips. 1872). Mimo to přispěl Z. mnohými články astronomickými do časop. král. saské společnosti nauk, jejímž členem jest od r. 1869.

Zorilla, don Manuel Ruiz, španělský státník, nar. se r. 1834 v Burgo de Osma, v starokastilské provincii Soria, studoval ve Valladolidu práva, stal se právním zástupcem v Madridě, a byv r. 1856 zvolen do kortesů přidal se tam k progresistům. Hlavní své zásady politické vyznačil ve své brošurce proti Neokatolíkům *Tres negaciones y una afirmacion*, pro kterou byl mnoho pronásledován. Následkem černového povstání r. 1866 se semě vypověšen šil Z. ve Francii, vstoupil však 17. září 1868 společně s Primem a Sagastou v Kadixu na půdu španělskou a byl již 8. říj. 1868 jmenován od Serrana ministrem obchodu, vyučování a veřejných prací v prosazovní vláde. V úřadě tomto provedl liberální některé zákony o vyučování, zákon o svobodě burzy a zákon

přejítí veškerých archivů chrámových a klášterních do majetku vlády. Po jmenování Serrana vládařem (15. čna 1869) samostatně Z. 18. čce portefeuille obchodu a vyučování na portefeuille spravedlnosti, postoupil však i toto 10. led. 1870 Montarovi Ricsovi, a byl 17. ledna 1870 zvolen za předsedu kortesů. V tomto postavení svém velice se o to zasazoval, aby povolán byl na trůn vévoda Amadeus z Aosty, a byl pak v čele deputace odebravší se k vévodovi do Florencie. V prvním ministerstvě králově ode dne 5. led. 1871 byl Z. opět ministrem vyučování, a utvořil po propuštění tohoto kabinetu Serranova (20. čce 1871) sám ministerstvo záležející ze samých progresistů, v kterémž on byl předsedou a ministrem nitra. Pro intriky svého křilivého politického stoupence Sagasty odstoupil 3. říj. 1871 s tohoto úřadu, a následkem toho se rozštěpila též celá strana progresistů ve dvě. Po utvoření se ministerstva Topete-Serrana (26. kv. 1872) vystoupil Z. 31. kv. 1872 z kortesů a odebral se na svůj venkovský statek v Tablado. Když se však král Amadeus opřel záměru Serranova, srušiti na čas ústavní garancie, stal se 14. čna 1872 Z. opět předsedou nového, radikálního ministerstva, obhláši 16. čna v provolání k městu Madridu, že svobody ústavní i na dále šetřeno bude, rozpustil kortesy a vypsal nové volby, při kterých nabyla vláda jeho majority. V pros. 1872 podal kortesům návrh na srušení otroctví na Portoriku. Po vstání se Amadeově trůnu španělského postoupil Z. předsednictví v ministerstvě ihned Estanislavovi Figuerasovi, opustil 12. ún. 1873 Španěly a odebral se do Portugalska.

Zoubek s Bilenberka Mat. (v hl. d.) pokusil se také na poli spisovatelském, sepsav, pokud byl členem řehole benediktinské, kromě několika menších pojednání tato větší díla k domácí hagiografii se vztahující: *Bohemia solitudo sancta seu vita St. Ivani* (Praha 1666); *Gloria St. Wenceslai* (tamt. 1669); *Theaurus sacer seu vita SS. Patrum Regni Bohemiae* (tamt. 1673). Na to sepsal také větší dílo životopisné *Vita St. Ioannis Nep. prosa ex versibus concinnata*, kteréž však zůstalo v rukopise.

Ra.

Zprotivení se vojenské stráži (něm. *Widerstandigkeit gegen eine Militärwache*), zločin vojenský, jehož se dopustí voják, sám-li nebo ve spolku s jinými, jenž již jsou uvrženi nebo mají býti zatknuti, na vojenskou stráž ruku vložil, kdo vojenské stráži u vykonávání jejích služeb odpor klade nebo hroší, kdo napomínkám a služebnému vyzvání stráže moci se sprotivuje, a kdo vojenskou stráž nebolí jednotně její zřizence v podobných případech týrá. Zločin ten trestá se víceletým těžkým žalářem. Z. se stráží bývá jen přecínem, jestli voják uloženému satknutí, byť ne moci, se sprotivuje, rozpustile poblíž stráže pokřikuje, stráži na stanovišti na její vyzvání urážlivě odpovídá nebo jí laje. Čeký.

Zucchi Bartolomeo, vláský spisovatel, nar. se asi r. 1560 v Mouse, kde 25. srp. 1631 též zemřel. Vstoupil do stavu kněžského, šel do Říma, kde se stal sekretářem kardinála Mondoviho, a navrátil se r. 1597 do rodiště svého, zabývaje se nyní stále spisovatelstvím. Přední práce jeho jsou: *L'idea del segretario* (v Benátkách 1606, v Miláně 1624); *istoria della corona ferrea* (ib. 1619); *istoria di Teodolinda, reina de Longobardi* (ib. 1613); *Vita di Marcello Centinelli* (ib. 1619); *Esercizi per ordinamento della vita* (Brescia 1623).

Zückert Johann Friedrich, medik, narodil se v Berlíně r. 1737, byl s počátku lékařníkem a počal r. 1757 studovati medicínu na rozličných universitách německých, usadil se pak v Berlíně, kdež

Ž.

Żaberyc Jan, též **Żaberyca**, polský básník, žil při dvoře Jiřího Mníšscha (v. hl. d.), věnoval více básní památce Dimitra a Maryny Mníšschových. Z jeho spisů sluší uvést: *Żegnanie ojczyzny Maryjanny Mníšschówny, wojewody sandomierskiego córy* (v Krakově 1606); *Mars moskiewski krwawcy* (tamt. 1606); *Posel moskiewski* (tamt. 1605); *Na oplakany požár miasta Dubiecka* (1608); *Kolenda poborowa na rok 1628* (v Krakově 1627); *Symphonie anieleckie czyli Kolenda* (1642); *Praktyka dworska*; *Polityka dworska*; v posledních dvou podává předpisy chování se při dvoře.

Żabnica, něm. *Saisnitz*, vesnice v západních Korutanech, v okr. Trbišském, 2412' nad hladinou mořskou. Celá vesnice leží na zříceninách stavení Hmáských.

Žák (s řec. *δίακος*, sluha), původně první stupeň duchovního stavu nastoupilý; postupem času míněn tím jménem každý školák. — **Žakovstvo** hromadně vysnamenávalo studující kleriky, pak i školáctvo vůbec, svláště při slavných průvodech i se zpěváky a učiteli.

Žák s Radobyse (Schak), erbovní rodina, již v XVI. stol. v rozličných městech českých usedlá, jmenovitě držela v Litoměřicích grundy šosovní a dířady obecní. Tamtéž narodil se v druhé polovici století toho Jan Ž., který se oddal studium literárním, nabyl hodnosti bakalářské a byl správcem školním v rozličných místech. R. 1614 usadil se v Hradci Králové a byl tam písařem radním, potom starším obecním a koněm; r. 1626 vystěhoval se pro náboženství do Ležna, kdež setrval 12 let, načež vrátil se do Hradce semřel tam 24. led. 1638. Potomci jeho žili tam ještě nějaký čas. V druhé polovici XVII. století kvěšla rodina ta v Čechách v několika větvích; připomíná se času toho Leopold Frant. Ž. (Schak) s R., jenž falckrabí (comes palat.) Jan Pavel hr. z Wahrenroden obnovil erb a titul jeho; pak Václav Ignác Ž. s R., jenž byl v službě císařské a měl syna Václava Karla, který byl od r. 1672 radním německým při Pražské dělárně a pro své služby platné od cis. Leopolda I. 22. kv. 1698 povýšen jest do stavu rytíř. rodů starožitných a na sněmu r. 1701 přijat byl do stavu toho; potomek jeho byl Jan Ignác Ž., který r. 1784 učinil slib dědičné věrnosti. Rodina tato, přile se Schak s R., kvěšla ještě na konci minulého století.

Ra.

Žaloba vzájemná (lat. *reconventio*, něm. *Widerklage*) jest svlátní způsob hájení se proti žalobě, i záleží v tom, že obžalovaný, přisluší-li mu proti žalobníku právo nějaké, jež lze sažalovati, sám proti němu se svou žalobou vystoupí, tak že tím místo jedné pře dvě vzejdou. V případě takovém jest pak prvotní žalobník vzhledem k žalobě obžalovaného obžalovaným, a ten, jenž v první při obžalován byl, jeví se co žalobník. Ž. v. může býti podána, podle libosti obžalovaného „buď u téhož soudu, před kterýž první žalobou byl pohnán, a sice, jak norma jurisdikční (v § 33.) výslovně ustanovuje, i tehdejší, když předmět ž-by v-ně s předmětem prvotní žaloby nijak nesusouvisí (když není žádné tak řec. *materiální konnectiv*), anebo u téhož soudu, jenž první žalobník osobou svou podléhá.“ Přisluší-li však předmět buď prvotní buď v. ž-by před soud věcný neb kausální (ku př. soud obchodní), pak nesmí ž. v. býti přijata u téhož soudu co žaloba první. Chce-li obžalovaný ž-bou v-nou se hájiti, nesmí ji spojití se svou odpovědí na první žalobu (až dovolává-li se kompensace, kterouž co obranu peremptorní v odpovědi uvéstí sluší), nýbrž má ji sadati o sobě a opatřiti vřím, čeho vřbec potřebí k odůvodnění některé žaloby (listinami, průvodními články pro svědky a j.); řízení pak o ž-bě v-ně jest úplně neodvislé od první pře, tak že jedna pře řízení v druhé sadřkovati nesmí a nemůže. Právo podat tuto ž-bu v-nou trvá až do té doby, kde soud o předmětu první žaloby rozhodnul konečným rozsudkem v ruce právní vzešlým (§ 62. o. ř. s.).

Žaltmanské hory v. Čechy str. 324.

Žaly (něm. *Heidelberg*) v. Čechy str. 325.

Zampion v. Champignon.

Zandarm, sprostónárodně slovo s fr. *gens d'armes* [žand'arm], lid osbrojený, četník; v. Žandarmerie.

Žandarmerie, četnictvo, původně tolik co čty osbrojené, vřhradně k tomu určené, aby střežily veřejnou bezpečnost vnitř země. Původ svůj vzala ž. již v XV. století ve Francii a trvala tam až do polovice XVII. stol. V Prusích zřizen r. 1691 jistý vojenský sbor, gardovým plukem žandarmův nazvaný. Ku konci XVIII. stol. císař Napoleon I. ve Francii ž-li obnovil, zřídív 68 škadron žandarmův, a mimo to i ve Španělských 6 legií ž. Toho příkladu následovali potom jiní státové, zřizující na způsob francouzský policejní četnické sbory tak, že nyní

Praoctem jejím byl Jan Ž., za času králů Jageloncech bohatý soused a konšel v Star. městě Praž., který mval platného účastenství v tehdejších běsích politických; byv v podezření (1515), že by s některými konšeli pronášel usnesení rady městské pánům, utkl s Prahy; pokřival důvěry královské, byl nadán erbem a titulem s Weigerstorfu i přijat do stavu vládyckého, a koupil rozličná zboží zemaká. Syn jeho, tolikž Jan Ž. s W., byl v službě krále Ferdinanda I., držel statky Dobřany, některé zápisné vesnice kláštera Břevňovského, statek Pátek, a po r. 1550 také Nové Hradý v Chrudimsku, jež Bohuše Kostka propadl ku komoře král. Přicháší v tituláři s r. 1534 a často na sněmích, a r. 1547 v osudném procesu proti stavům odpovíkal s městům král. mluvil od měst a přednášel jich písmáná i prosby králi a sousedům shromážděným. Jan Ž. s W. zemřel r. 1561, jmenovav syna Albrechta čili Vojtěcha dědicem statku svého, však tak, aby sestrám Aněšce a Anně vyplatil každé po 5000 kop gr. věna. Albrecht Ž. však nepřekročil dlouho otce svého, zemřev již r. 1565, načež se rozdělily sestry nadepsané o dědictví postřelalé, s nichž jmenovitě Anna Ž.-ká držela Nové Hradý (1570), kteréž prodala potomně pánům s Lobkovic. Tak zanikla bohatá rodina tato, nepřekročivši ani třetihu kolena. *Ra.*

Žbán v. Čbán v hl. d.

Žeberk v. Seeberg v hl. d.

Žebráci v. Bidsen.

Žebravi mniši v. Mendikanté.

Żebrowski Teofil (v. hl. d.). Ze spisů jeho sluší uvést: *Karta geograficzna okręgu wolnego m. Krakowa* (ryta v Krakově 1833); *Plan miasta Krakowa* (1833); *O moście wiszącym* (tamt. 1841); *Kilka zadań z geometrii wykresowej* (tamt. 1847); *Początkowe wiadomości z geometrii dla praktycznego użytku* (tamt. 1849); *Wiadomości matematyczne w czasie v měsíčním dodatku k r. 1857*; *Michala Wisniewskiego Historię literatury polskiej tom 9. a 10.* (tamt. 1857); *Spis cząstkowy rytych polskich* (tamt. 1858); *Owady łuskoкрыдіals* (tamt. 1860); *Nowe rozwiązanie podziatu kąt na trzy równe części* (tamt. 1862 v Roczn. IV. Tow. Krak.), taktéž o sobě francouzsky pod titulem *Nouvelle solution du problème de la trisection d'un angle* (tamt. 1868); *Indeksu do dzieła Diagnoza. Lister beneficiorum* (1863—1864); *Nasze zabijaki seszy I., obejmujący wiadomości o piszczeniach dawnej Polski i o ubitych kościółkach Krakowskich* (tamt. 1865) s rytinami. Vystavěl též kostel dominikánů v Krakově.

Žehmání v. Svěcení.

Železárství v. Žl. Železo v hl. dle st. 475 a.

Železnák v. Humáň v hl. d.

Železnická župa zaujímala v rovině hořejší poříčí Cidliny a některých jejích přítoků, v horách údolí některých přítoků Jisery, jmenovitě i celé poříčí Malé Jisery, od jejichž pramenů dotýkala se nejvyššího hřebenu Krkonošů na pomezí zemakém až k místu, kde Velká Jisera nasnačuje pomezí. Na západě hrančila s objemi Charváty, s Boleslavskem a Liblickem, majíc za pomezí osady Poniklý, Jilemnicki, Smítko, Olešnici, Týn, Újezd, Líbun, Bradu, Ostružno, Bystrčí, Údrnice, Zliv, Kopečdno. Na jihu stály proti Bydšovsku Běchary, Chomutický, Konecchlumí, Mlázovice, Luňany a Bělohrad, na východě proti Hradecku Pecka. Ostatní východní hranice byla obrácena proti župě Oupaké. Nejvýchodnější farní osada byla Kalná; s tímto místem dosahovala hranice Labe nad Hostinným a šla po něm nahoru až blízko Brenného. Brenné dolní i horní stálo potom blízko hranice, která odtud dále šla po vysokých horách dělicích Labe a Malou Jiseru až

ku pramenům jich na pomezí zemakém. O sídle župy té, hradu Železnici, nevíme s té doby nic jiného, než že se r. 1181 jmenuje tamější župan Čásl nebož Čiž.

Železníky, slov. *Železnika*, něm. *Eisern*, městys v Krajině, v okr. Lokském, v Selaké dolině, podél řeky Sory, k sev.-záp. od Loky, s 1410 obyv. (r. 1856), mezi kterýmiž jest 432 hřebíkářů, vyrábějících ročně asi 5800 centů hřebíků, kteréž se rozesílají do Terstu, Charvátska, Slavonie, Uher a Bosny.

Železný Jan v. Jan 23. v hl. d.

Žepy v. Řepy v hl. d.

Žeravna v. Bolgrad v hl. d.

Žerotína Jan Lorenc (v. hl. d. str. 490 a 491) byl nejstarší syn Kašpara Melichara s Ž. na Nových Dvořích. Tento měl tři syny: Jana Lorence, Karla a Dětřicha ml. Jan † 1620, jak se podobá, bezdětek; Karel byl nějaký čas při dvoře příbuzného svého p. Karla st. s Ž., avšak po r. 1618 nepřipomíná se více; Dětřich ml. byl toho času za hranicemi na studiích s jinými Moravaný, a jmenovaný p. Karel st. s Ž. pomáhal penzí na jeho vychování. Týž přicháší napotom často mezi pány moravskými v letech 1618—38. *Ra.*

Žestík v. Molybden v hl. d.

Žibřid s Mostku a Kaplice, erbovní rodina, jenž květa v jižních Čechách v XV. a XVI. stol., kdež drželi Mostek, Kaplici, Vomlenici a j. Na začátku XVI. stol. připomínají se Bohuš Ž. s M. na Kaplici a Petr Ž. na Omlenici, jež oba čteme také v tit. s r. 1534. Petr Ž. vložil tolikž r. 1546 statek svůj Omlenici, jak jej po otci drahně let držel, a r. 1552 jiná ještě zboží znovu do desk. V tit. s r. 1556 přicháší Bohuš Ž. s M., který byl snad syn výše psaného Bohuše Ž. a. R. 1593 přicháší Petr Ž. s Kaplice, farář Čelakovský; později se však rodina ta více nepřipomíná. *Ra.*

Žibřid s Velechova, erbovní rodina, jejíž praoctem byl jistý Ž., jak se podobá s Velechova u Jaroměřu rodilý, který pro své služby platně od krále Vladislava II. r. 1498 nadán byl erbem a titulem s Velechova, kterýž erb se vypisuje takto: Štít na přlž rozdělený, jehož horní polovice červená a dolní modrá a v tom křídlo pterosova vzhůru postavené, a nad helmem tři bílá pera pterosova se spatřují. Potomci Ž.-ovi přijali jeho jméno křestné za rodinné a psali se Ž.-ové s Velechova, užívajíce erbu výše psaného, jež král Ferdinand I. majestátem, daným na hradě Praž. ve čtvrtku po Všech Svatých r. 1546, Jindřichovi Ž.-ovi s V. pro služby, které na panství Poděbradském činil, obnovila a potvrdil. Týž Hendrich Ž. koupil roku 1556 společně s Jiřím Labounským s Labouně od krále Ferdinanda I. panství Mnichova Hradiště, jež zastavil synovi Adamovi Ž.-ovi s V. Tento neměl dědiců přirozených a odkáсал zboží to manželce své Krescentii s Habartí, která se po jeho smrti (1579) v dědictví to uvásala. Posději táhli se však na zboží to Václav a Hendrich, pak Anna, bratři a sestra Šlechtové s Vlehrad, s čehož všešla rozepře, kteráž konečně r. 1600 mezi jimi a Václavem Budovcem, držitelem měst Mnichova Hradiště, byla vyrovnána. *Ra.*

Žižka, srbský klášter, ležící na blízku řeky Ihary. Jež se vlívá do Moravy. Klášter tento jest založen od Srb. krále Štěpána II. a jeho syna Radoslava v XII. stol. ke cti sv. apoštola Petra a Pavla, a kostel od sv. Šávy, prvného zde bydlícího biskupa na počátku téhož století. V tomto kostele bylo prvních 6 Srb. králů korunováno. Z minulá slávy nešťastalo klášteru téměř ničeho, při novějším opravě nebylo

nik a listy její byly od anglických učenců vydány *Memoirs of S. Dorothea*, Londres 1845, Stuttg. 1847. *Die Herzogin von Ahlden*, Leipzig 1851). Sepala sama životopis svůj (Hamburg 1840). Srv. též *Fregende oder Denkwürdigkeiten zur geheimen Geschichte des hannoverschen Hofes* (Berlin 1825). — H. Vévodkyně Meklenburská 11) Ž., dcera Holštýnského vévody Adolfa IX. a Kristiny Hesencké, nar. se r. 1569 a byla (od r. 1588) chotí nešťastného Meklenburského vévody Jana X. (VII.). Vdovětvi r. 1592 šla s dítkami svými, Adolfem Bedřichem, Janem Albrechtem a Annou Ž-í v poměrech velmi nepřátelích, a když synové její k vládě se dostali, s tímto v stálých rúsnicích, chovala se le v tisícleté válce naproti Valdštýnovi velmi datně a připravovala návrat synů svých. † 1634. — I. Králová Polská 12) Ž. Šonka, byla ccerou vévody Ondřeje Ivanoviče Kyjevského. Přetoupiší r. 1424 na víru katolickou stala se chotí polského krále Vladislava a byla v Krakově korunována. Jelikož v málo letech matkou tří synů se stala a starý manžel její ji měl v podezření hříchů obcování, dokázala nevinu svou skouškou hněm. — K. Královny Pruské 13) Ž. Charlotte, narom. 20. HJ. 1688, byla ccerou kurfiřta brunšvicko-Lüneburského Ernsta Augusta, od roku 684 druhou chotí Pruského krále Bedřicha I. a †. ún. 1705. Milovala vědy, podporovala učence a měla velkou zásluhu o založení akademie věd v Berlíně. Od ní Charlottenburk má své jméno. — 14) Ž. Luisa, dcera vévody Meklenbur-Grabovského Bedřicha, nar. se 6. kv. 1686, stala se r. 1708 třetí manželkou Pruského krále Bedřicha I. a † 29. čce 1755). — 15) Ž. Dorothea, dcera Anglického krále Jiřího I., nar. se 16. bř. 1687 a byla 1706 a korunního prince, potomního krále Pruského Bedřicha Viléma I., provdána. Byla to paní krásná, duchaplná, výtečná matka a od syna svého, Bedřicha Velkého, velmi milována a chválena. † 28. na 1757. — L. Arcikněžna Rakouská 16) Ž., dcera krále Bavorského Maximiliana I. Josefa a sestry Saské královny Marie, nar. se 27. led. 1805. Roku 1824 pojal ji za manželku arcivévoda Rakouský František Karel, s kterým by, jelikož byl vakr její císař Ferdinand bezdětek, po smrti jeho byla na trůn vstoupila. Avšak následkem resignace hotě svého vyřknutě po sřeknutí se trůnu císaře Ferdinanda 2. pros. 1848, stal se nejstarší z čtyř synů jejích, František Josef, císařem Rakouským. † 28. v. 1872.

Žofie sv. chrám v Cařhradě (*Aja Sofia*) byl vystavěn v VI. stol. (530—537) za císaře Justiniana od stavitelů Anthonia Tralleského a Isidora s Mitetu v slohu byzantsinském, a stal se pro svou nádhornou a velkolepou stavbu vsorem všem potomním byzant. chrámům. Půdorys jeho podélný tvoří obřadní kříž, jest 260' dlouhý a 228' široký, hlavní architektonická část tvoří střed, jenž jest velikou, 70' vysokou kupolí sklenut, k níž se připojuje kolem dokola celá bahnová soustava, apside stráci zde úvodní svou důležitost, a nemá rovněž jako postranní odi se středem žádné organické souvislosti, vypouje totiž s hlavní sdi jen co nepatrný výklenek. Čtyř veliké oblouky, na stíných pilířích spočívající, jsou mohutnou a vespod zcela plochou kupolí, pravý to stavitelský div. Dvě poloviční kupole též o průměru opírají se o ni, a sice jedna na východní, druhá na západní straně (směrem od vchodu k apsidě), jsouce každá dvěma menšími pilíři držená. Tyto čtyř velké a čtyř menší pilíře, na nichž celá prostřední a obě poloviční kupole spočívají, jsou tak postaveny, že by jejich půdorys podélný osmi-

úhelník tvořily, kdyby mezi každým velkým a vedlejším malým pilířem otevřený, na dvou sloupech spočívající a taktéž kupolí ukončený výklenek se nenacházel. Těchto posledně zmíněných výklenků mnohem větší a postrannější jest výklenek, jenž se vsadu jakožto apside nachází, čně koberci zasřtené *sanctuarium*. Naproti němu nalezá se vchod o pěti dveřích a s dvojnásobnou předstíškou, tak že když se tímto dveřmi do vnitř chrámu vstupí, veškeré bahnové skupení do očí padne. Lze zde jediným pohledem celou vnitřní část, střed, apsidu a postranní výklenky přehlednouti, což činí dojem oslňující. Celá vnitřní prostora jest mimo to dvojítmí, na sobě stojícími sloupeními a emporami, ješ pro ženák pohlaví určeny byly, okřivena, a to tak, že sloupení pod hlavní kupolí rovnou řadu tvoří, ve výklencích ale malý polokruh zavírají. Po obou stranách této střední prostory táhnou se postranní lodi, ješ prostředními velikými pilíři a sesilujícími je pásy, od pilířů k hlavním sedm vedenými, ve tři menší kaple rozděleny a křížovým klenutím sklenuty jsou. Okna jsou jako v celých a v polovičních kupolích vykrájená; s venku vystupují až nad okna kolmé sdi, ješ hlavní říseou ukončeny a stupňovitě osazovány jsou. I zevnitřní architektura je zde již organický pojmata, totiž v souvislosti s celou vnitřní stavbou provedena, kupole vystupují nad hlavními sedmi zcela svobodně, i ostatní polokoule objevují se s venku úplně, čímž zevnitřek rozmanitých forem obdržel, tak že již s něho na uspořádání vnitřních forem souditi lze. Uvnitř byly stěny mramorem a slatem bohatě vykládány, celý chrám mramorem vydlážděn. Hlavní oltář sestával s litiny se zlata a stříbra, s drahokamů a perlí. Všechno kostelní nářadí bylo s nejčistšího zlata shotoveno, vykládané perlamy a drahokamy. Chrám byl r. 538 o svátcích vánočních s velkou slávou u přítomnosti celého dvora, církevních hodnostářů od patriarchy Eutichia vysvěcen. Po dvaceti letech zbořila se západní část chrámu semestřesením. Chrám byl opět obnoven, ale již ne tak nádherně jako původně. V chrámě sv. Ž. obřadly se velké církevní slavnosti a koncilia, a korunovace císařů Byzantských. O velkých svátcích, jako o svátcích vánočních, velikonočních a svatočudných, o svátku Nanebevstoupení navštěvoval císař s celým dvorem chrám sv. Ž., jako to nyní činí sultán na velký a malý bařram. Od doby Cařhradu od Turků slouží chrám sv. Ž. za mešitu tureckou a nasývá se *aia Sofia*, sultán Mahomed vystavěl dva pilíře na jihovýchodní straně a minaret, sultán Selim II. druhý minaret a sultán Murat III. dva jiné minarety na severní straně, též posdější sultánové jej znamenitě dle orientálního způsobu okrášlili. Drahé kostelní nářadí a jiné skvosty byly od Turků při dobytí pobrány.

Žoládek Stanislav, něm. Aichler, lat. Glandinus svaný, učenec polský v XVI. století. Nar. v Krakově studoval u slavných tamějších mistrů Petra Varšavského a Stan. s Pińčova, načeš s Janem Bonarem, synem kastelana Bělečského, vydal se na cesty. Ve Freiburku seznámiv se s Erasmusem Roterodamským stal se jeho přítel. Přiznávem mu byl mimo jiné též kardinál Vavřinec Campeggi. Byv v Bologni na doktora práv povýšen vrátil se Ž. do Krakova, kde jmenován městským tajemníkem; posději stal se advokátem nejvyššího soudu Magdeburského. Pro svou učenost byl velice vážen, zejména od vojvody Krakovského Petra Kmity, a jehož podporou vydal dílo: *Pomponii Laeti: de Romanorum magistratibus, sacerdotibus, jurisperitis et legibus*, s vlastními poznámkami (Krakov 1544, 4 sv.). Též vydal *Epithalamium* k sasnoubení Isabely, ccerý Sig-

Pratoem jejím byl Jan Ž., za čaru králů Jagelonců bohatý soused a konšel v Star. městě Praž., který mval platného důstojství v tehdejších bších politických; byv v podeszení (1516), že by s některými konšeli pronášel usnešení rady městské pándm, utkl s Prahy; požíval důvěry královské, byl nadán erbem a titulem s Weigerstorfu i přijat do stavu vládyckého, a koupil rozličná zboží semaká. Syn jeho, tolikž Jan Ž. s W., byl v službě krále Ferdinanda I., držel statky Dobřany, některé zápisné vesnice kláštera Břevňovského, statek Pátek, a po r. 1550 také Nové Hradý v Chrudimsku, jež Bohuše Kostka propadl ku komoře král. Přicháší v tituláři s r. 1534 a často na sněmích, a r. 1547 v osudném procesu proti stavům odpovířím a městům král. mluvil od měst a přednášel jich přímání a prosby králi a sousedům shromážděným. Jan Ž. s W. zemřel r. 1561, jmenovav syna Albrechta šili Vojtěcha lédicem statku svého, však tak, aby sestrám Aněšce a Anně vyplatil každé po 6000 kop gr. věna. Alvert Ž. však nepřechal dlouho otce svého, zemřev š r. 1565, načež se rozdělily sestry nadepsané o lédioví podstatě, s nichž jmenovitě Anna Ž. ká brčela Nové Hradý (1570), kteréž prodala potomnám s Lobkovic. Tak zanikla bohatá rodina tato, nepřechávši ani třetio kolena. Ra.

Žbáb v. Čbáb v hl. d.

Žeberk v. Seeberg v hl. d.

Žebráci v. Bidens.

Žebravi mniši v. Mendikanté.

Żebrowski Teofil (v. hl. d.). Ze spisů jeho luži uvést: *Karta geograficzna okregu wolnego m. Krakowa* (ryta v Krakově 1832); *Plan miasta Krakowa* (1832); *O moście wiszącym* (tamt. 1841); *Kilka adak z geometrii wykretelnej* (tamt. 1847); *Początkowos wiadomosci z geometrii dla praktycznego użyciu* (tamt. 1849); *Wiadomosci matematyczne w Czasie miesiecznem* dodatku na r. 1857; *Michala Wisniewskiego Historija literatury polskiej tom 9. a 10.* (tamt. 1857); *Spis cząstkowy rytmu polskich* (tamt. 1858); *Wady łuskostrzydlate* (tamt. 1860); *Nowos rozwiazanie podziadu kąta na trzy rowne czesci* (tamt. 1862 Ročník. IV. Tow. Krak.), takž o sobě francouzsky pod titulem *Nouvelle solution du problème de trisection d'un angle* (tamt. 1868); *Indezna do ziela Dlugosza. Liber beneficiorum* (1868—1864); *asse nabytki zeszyt I., obejmujacy wiadomosci o pieczeniach dawnej Polaki i o ublych kościołach Krakowskich* (tamt. 1865) s rytinami. Vystavěl též kol dominikánů v Krakově.

Žehmání v. Svěcení.

Železárství v. š. Železo v hl. díle st. 475 a.

Železnák v. Humaň v hl. d.

Železnická župa zaujímala v rovině bořejší hlš Cidliny a některých jejích přítoků, v horách loží některých přítoků Jisery, jmenovitě i celé poší Malé Jisery, od jejíchž pramenů dotýkala se nejššího hřebenu Krkonošů na pomezí semakém až místu, kde Velká Jisera nasnačuje pomezí. Na padě hraničila s obojmi Charváty, s Boleslavem a Libítkem, majíc se pomezí osady Poniklý, lemnici, Smřčeno, Olešnici, Týn, Újezd, Libuň, adu, Ostružno, Bystřici, Údrnice, Zliv, Kopidlno. a jihu stály proti Bydšovsku Běchary, Chomutický, necchlumi, Mlaoovice, Lužany a Bělohrad, na výodě proti Hradecku Pecka. Ostatní východní hrace byla obrácena proti župě Oupské. Nejvýchodjší farní osada byla Kalná; za tímto místem dohovála hranice Labe nad Hostinným a šla po něm horu až blízko Brenného. Brenné dolní i horní ilo potom blízko hranice, která odtud dále šla po sokých horách šléřech Labe a Malou Jiseru až

ku pramenům jich na pomezí semakém. O sídle župy té, hradu Železnici, nevíme s té doby nic, šného, než že se r. 1181 jmenuje tamější župan Čáš neboh Čiž.

Železníky, slov. *Železnice*, něm. *Eisern*, městys v Krajině, v okr. Loksčém, v Selaké dolině, podél řeky Sory, k sev.-záp. od Loky, s 1410 obyv. (r. 1856), mesi kterýmiž jest 432 hřebíkářů, vyrábějících ročně asi 5300 centů hřebíků, kteréž se rozesílají do Terstu, Charvátska, Slavonie, Uher a Bosny.

Železný Jan v. Jan 23. v hl. d.

Žepy v. Řepy v hl. d.

Žeravna v. Bolgrad v hl. d.

Žerotina Jan Lorenc (v. hl. d. str. 490 a 491) byl nejstarší syn Kašpara Melichara s Ž. na Nových Dvořích. Tento měl tři syny: Jana Lorence, Karla a Dětřicha ml. Jan † 1620, jak se podobá, bezdětek; Karel byl nějaký čas při dvoře příbuzného svého p. Karla st. s Ž., avšak po r. 1618 nepřipomíná se více; Dětřich ml. byl toho času za hranicemi na studiích s jinými Moravany, a jmenovaný p. Karel st. s Ž. pomáhal penězi na jeho vychování. Týž přicháší napotom často mezi pány moravskými v letech 1618—88. Ra.

Žestík v. Molybden v hl. d.

Žibřid s Mostku a Kaplice, erbovní rodina, jenž květa v jižních Čechách v XV. a XVI. stol., kdež drželi Mostek, Kaplici, Vmlenici a j. Na začátku XVI. stol. připomínají se Bohuš Ž. s M. na Kaplici a Petr Ž. na Omlenici, jež oba čtame také v tit. s r. 1534. Petr Ž. vložil tolikž r. 1546 statek svůj Omlenici, jak jej po otci drahně let držel, a r. 1552 jiná ještě zboží znovu do desk. V tit. s r. 1556 přicháší Bohuš Ž. s M., který byl snad syn výše psaného Bohuše Ž. p. R. 1593 přicháší Petr Ž. s Kaplice, farář Čelakovský; posději se však rodina ta více nepřipomíná. Ra.

Žibřid s Velechova, erbovní rodina, jejímž pratoem byl jistý Ž., jak se podobá s Velechova u Jaroměře rodilý, který pro své služby platné od krále Vladislava II. r. 1493 nadán byl erbem s titulem s Velechova, kterýž erb se vypisuje takto: Štít na přč rozdělený, jehož horní polovice červená a dolní modrá a v tom křídlo pšerosvé vahřu postavené, a nad helmem tři bílá péra pšerosvá se spatřují. Potomci Ž-ovi přijali jeho jméno křestné za rodninné a psali se Ž-ové s Velechova, užívajíce erbu výše psaného, jež král Ferdinand I. majestátem, daným na hradě Praž. ve čtvrtek po Vlech Svätých r. 1546, Jindřichovi Ž-ovi s V. pro služby, které na panství Poděbradském činil, obnovila potvrdil. Týž Hendrich Ž. koupil roku 1556 společně s Jiřím Labounským s Labouně od krále Ferdinanda I. panství Mnichovo Hradiště, jež ustavil synovi Adamovi Ž-ovi s V. Tento neměl dědiců přirozených a odkázal zboží to manželce své Krescentii s Habartie, která se po jeho smrti (1579) v dědictví to uvázala. Posději táhli se však na zboží to Václav a Hendrich, pak Anna, bratři a sestra Šlechtové s Věhrad, s čehož vsešla rosepře, kteréž konečně r. 1600 mezi jimi a Václavem Budovcem, držitelem měst Mnichova Hradiště, byla vyrovnána. Ra.

Žižka, srbský klášter, ležící na blízku řeky Ibarý, jež se vlévá do Moravy. Klášter tento jest založen od Srb. krále Štěpána II. a jeho syna Radoslava v XII. stol. ke cti sv. apoštolů Petra a Pavla, a kostel od sv. Sávy, prvního zde bydlícího biskupa na počátku téhož století. V tomto kostele bylo prvníh 6 Srb. králů korunováno. Z minulé alávy nezůstalo klášteru téměř ničeho, při novější opravě nebylo

ník a listy její byly od anglických učenců vydány (*Memoirs of S. Dorothea*, Londres 1846, Štutg. 1847. *Die Herzogin von Ahlden*, Leipzig 1851). Sepala sama životopis svůj (Hamburk 1840). Srv. též *Fredagende oder Denkwürdigkeiten sur geheimen Geschichte des hannoverschen Hofes* (Berlín 1825). — *H. Vévodkyně* Měklenburská 11) Ž., dcera Holštýnského vévody Adolfa IX. a Kristiny Hesenské, nar. se r. 1569 a byla (od r. 1588) chotí nešťastného Měklenburského vévody Jana X. (VII.). Ovdověvši r. 1593 žila s dětmi svými, Adolfem Bedřichem, Janem Albrechtem a Annou Ž-íí v poměrech velmi nepřímých, a když synové její k vládně se dostali, s těmito v stálých rúsních, chovala se ale v třicetileté válce naproti Valdštýnovi velmi udatně a připravovala návrh synů svých. † 1634. — *I. Králová* Polská 12) Ž. Šonka, byla dcera vévody Ondřeje Ivanoviče Kyjevského. Přestoupivši r. 1424 na víru katolickou stala se chotí Polského krále Vladislava a byla v Krakově korunována. Jelikož v málo letech matkou tří synů se stala a starý manžel její ji měl v poděšení hříchů obcování, dokázala nevinnost svou skouškou ohněm. — *K. Královny* Pruské 13) Ž. Charlotté, narom. 20. HJ. 1668, byla dcera kurfiřta Brunšvícko-Lüneburského Ernsta Augusta, od roku 1684 druhou chotí Pruského krále Bedřicha I. a † l. ún. 1705. Milovala vědy, podporovala učence a měla velkou zásluhu o založení akademie věd v Berlíně. Od ní Charlottenburk má své jméno. — 14) Ž. Luisa, dcera vévody Měklenburk-Grabovského Bedřicha, nar. se 6. kv. 1685, stala se r. 1708 třetí manželkou Pruského krále Bedřicha I. a † 29. čce 1735). — 15) Ž. Dorothea, dcera Anglického krále Jiřího I., nar. se 16. bř. 1687 a byla 1706 za korunního prince, potomního krále Pruského Bedřicha Viléma I., provdána. Bylať to paní krásná a duchaplná, vřetelná matka a od syna svého, Bedřicha Velkého, velmi milována a chválena. † 28. čna 1757. — *L. Arcikněžna* Rakouská 16) Ž., dcera krále Bavorského Maxmiliána I. Josefa a sestry Sašké královny Marie, nar. se 27. led. 1806. Roku 1824 pojal ji za manželku arcivévoda Rakouský František Karel, s kterýmž by, jelikož byl vkrv její csař Ferdinand besdětek, po úmrtí jeho byla na trůn vstoupila. Avšak následkem resignace chotě svého vyřknuté po sřeknutí se trůnu csaře Ferdinanda 2. pros. 1848, stal se nejstarší s čtyř synů ejích, František Josef, csařem Rakouským. † 28. cv. 1872.

Žofie sv. chrám v Cařhradě (*Aja Sofia*) byl vystavěn v VI. stol. (530—537) za csaře Justiniana od stavitelů Anthonia Tralleškého a Isidora s Místu v slohu byzantském, a stal se pro svou nádhernou a velkolepou stavbu vzorem všem potomním byzant. chrámům. Pádorys jeho podélný trojří obrascového kříže, jest 250' dlouhý a 238' široký, hlavní architektonická část trojří střed, jenž jest velkou, 70' vysokou kupolí sklenut, k níž se připojuje kolem dokola celá báhňová soustava, apside stráci zde úvodní svou důležitostí, a nemá rovněž jako postranní vdi se středem žádné organické souvislosti, vypíná se totiž s hlavní sdi jen co nepatrný výklenek. Čtyři velké oblongy, na silných pilířích spočívající, jsou mohutnou a vesepod zcela plochou kupolí, ravý to stavitelský div. Dvě poloviční kupole této průměru opírají se o ni, a sice jedna na východní, druhá na západní straně (směrem od vchodu apside), jsouce každá dvěma menšími pilíři držená. Vto čtyři velké a čtyři menší pilíře, na nichž celá roztřední a obě poloviční kupole spočívají, jsou uk postaveny, že by jejich pádorys podélný osmi-

úhelník tvořily, kdyby mezi každým velkým a vedlejším malým pilířem otevřený, na dvou sloupech spočívající a taktéž kupolí ukončený výklenek se nacházel. Těchto posledně zmiňovaných výklenků mnohem větší a postranní jest výklenek, jenž se vsadil jakožto apside nachází, činně koberci zastřené sanktuariem. Naproti němu nalezá se vchod o pěti dveřích a s dvojnásobnou předsiňkou, tak že když se těmito dveřmi do vnitř chrámu vstoupí, veškeré báhňové skupení do očí padne. Lze zde jediným pohledem celou vnitřní část, střed, apside a postranní výklenky přehlednouti, což činí dojem oslňující. Celá vnitřní prostora jest mimo to dvojitými, na sobě stojícími aloupeními a emporami, jež pro ženaké pohľavi určeny byly, oděvna, a to tak, že sloupení pod hlavní kupolí rovnou řadu tvoří, ve výklencích ale malý polokruh savorají. Po obou stranách této střední prostoty táhnou se postranní lodí, jež prostředními velikými pilíři a seslujícími je pásy, od pilířů k hlavnímu sdem vedenými, ve tři menší kaple rozděleny a křížovým klenutím sklenuty jsou. Okna jsou jako v celých a v polovičních kupolích vykrájená; s venku vystupují až nad okna kolmé sdi, jež hlavní římsou ukončeny a stupňovitě osasovány jsou. I sevnitřní architektura je zde již organicky pojmuta, totiž v souvislosti s celou vnitřní stavbou provedena, kupole vystupují nad hlavními sdmi zcela svobodně, i ostatní polokoule objevují se s venku úplně, čímž sornitřek rozmanitých forem obdržel, tak že již s něho na uspořádání vnitřních forem souditi lze. Uvnitř byly stěny mramorem a slatem bohatě vykládány, celý chrám mramorem vydlážděn. Hlavní oltář sestával s litiny se zlata a stříbra, s drahokamů a perli. Všechno kostelní nářadí bylo s nečistěho zlata shotoveno, vykládané perlami a drahokamy. Chrám byl r. 538 o svátcích vánočních s velkou slávou u přítomnosti celého dvora, církevních hodnostářů od patriarchy Eutihia vysvěcen. Po dvaceti letech zbořila se západní část chrámu semětřesením. Chrám byl opět obnoven, ale již ne tak nádherně jako původně. V chrámě sv. Ž. obývaly se velké církevní slavnosti a koncilia, a korunovace cisařů Byzantských. O velkých svátcích, jako o svátcích vánočních, velikonočních a svatočíslních, o svátku Nanebevstoupení navštěvoval csař s celým dvorem chrám sv. Ž., jako to nyní činí sultán na velký a malý bařram. Od dobytí Cařhradu od Turků sloužil chrám sv. Ž. za mešitu tureckou a nasývá se *eja Sofia*, sultán Mahomed vystavěl dva pilíře na jihovýchodní straně a minaret, sultán Selim II. druhý minaret a sultán Murat III. dva jiné minarety na severní straně, též posdější sultánové jej znamenitě dle orientálního způsobu okrášlili. Drahé kostelní nářadí a jiné skvosty byly od Turků při dobytí pobrány.

Žoládek Stanislav, něm. Aichler, lat. Gladius svaný, učenec polský v XVI. století. Nar. v Krakově studoval u slavných tamějších mistrů Petra Variavského a Stan. s Piščova, načež s Janem Bonarem, synem kastelana Běleckého, vydal se na cesty. Ve Freiburku seznámiv se s Erasmusem Roterodamským stal se jeho přítelem. Přímivcem mu byl mimo jiné též kardinál Vavřinec Campeggi. Byv v Bologni na doktora práv povýšen vrátil se Ž. do Krakova, kde jmenován městským tajemníkem; posději stal se advokátem nejvyššího soudu Magdeburského. Pro svou učenost byl velice vážen, zejména od vojvody Krakovského Petra Kmity, s jehož podporou vydal dílo: *Pomponii Laeti: de Romanorum magistratibus, sacerdotiis, jurispractis et legibus*, s vlastními poznámkami (Krakov 1544, 4 sv.). Též vydal *Epithalamium* k sasnoubení Isabely, dcery Sig-

Doplňěk druhý

článeků opozdilých.

A.

Aall 1) [61] Jakob, norský statkář a učenec, nar. v Porsgrundě 27. čce 1778 co syn zámožného obchodníka. Mladý A. po odbytých studiích na latinských školách v Nyborgu odebral se r. 1791 na Kodaňskou universitu, kdeš po 4 letech výtečně odbyl skoušky theologické; avšak věnovav se posději studiu mineralogie a hornictví, navštěvoval k dalšímu vzdělání se v tom oboru několik německých universit, jakož i hornickou akademii Freiberskou. Po svém návratu do Norska r. 1799 našel otce již zemřelého, a s připadlého naň podílu dědičného zakoupil železně hutě Nesaké nedaleko Arendalu s poblížkým statkem posemským. Zde žil až do své smrti (4. srp. 1844) co soukromník v nejbláženějších rodinných poměrech, dávaje při tom velmi rozsáhlou činnost průmyslovou na jevo, a saměstnávuje se vedle toho buď vědeckými pracemi, buď i veřejným zastupováním svých spoluobčanů. V letech 1815—1818 byl od vlády ustanoven za úda výboru k vypracování nového řádu hornického, a v letech 1821—1824 za úda král. komise k vyšetření rozličných veřejných závodů v Kongsbergu. Co statkář vynikal neobyčejnou bystrostí ducha a zkušeností ve svém oboru, jakož i otcovskou pečlivostí o blaho svých poddaných. Posději, když nemusil tak do podrobná všelikými jednotlivostmi správy se zabývat, věnoval se vědy s velkým kalíbením rozličnému badání vědeckému a pracím literárním, jakýmiž se v posdějších letech svých téměř výhradně obíral, odevzdáv spravování statku nejstaršímu synovi. Nejoblíbenějším předmětem jeho studií bývaly vědy dějiny vlastenské, starožitnosti a jazyk, a vedle toho též státní vědy a kameralistika. Zanechal na poli tom mnohá zdařilá díla, buď o sobě vydaná buď v rozličných časopisech obsažená. Co hlavní jeho dílo sluší jmenovati *Paměti co přehled k dějinám norským od r. 1800—1815* (ve 3. sv. vyd. v Christianii 1844—1845; posl. díl vyšel po jeho smrti). Výtečně v díle tom líčí důležitě události, jakýchž on sám byl očitým svědkem, a jichž sám s částí živě se zúčastnil. V letech 1838—1839 vydal překlad Snorre Sturlesonových pověstí s četnými vysvětlivkami a vyobrazeními. V letech 1833—1836 vydával periodický list *Nutid og Fortid* (Přítomnost a minulost), obsahující ponejvíce pojednání s oboru národního hospodářství a politiky. Přispěl též peněžitou podporou k uveřejnění Werlauffem obstaraného vydání *Národních báserek a pověstí* (v Ko-

dani 1812), jakož i společně se státním radou Ankerem k vydání Björn Haldursonova *Islandského slovníku* (v Kodani 1814). — Jeho starší bratr, státní rada 2) Nils A., nar. r. 1770, účinkoval zase s neobyčejným úspěchem v oboru státnickém. Strávil několik let v Anglicku a ve Francii, aby se tam vzdělával v obchodnictví, a usadiv se konečně co kupec v norském městě Skien, byl r. 1810 povolán do městské rady a r. 1814 od prince-regenta, Kristiana Fridricha, do ministerstva pro odvětví obchodní. Co úd říšského sněmu Eidsvoldského stejně horlivě protivil se spojení Norska se Švédskem, jakož jeho bratr Jakob o to se sásoval. Po přijetí základních práv dne 17. kv. směněn jeho titul ve státního radu. Brzo na to poslal ho král Kristian spolu s jin. dvěma údy říšského sněmu do Londýna, by tam vyjednával s ministerstvem anglickým o samostatnosti Norska, avšak musili s nepohrzenou se navrátiti, poněvadž deputace nebyla přijata, a povolení k dalšímu pobytí v Anglicku jí odepřeno. Když bylo spojení Norska se Švédskem uskutečněno, vystoupil A. s ministertva a odebral se zpět do svého předešlého soukromého postavení. R. 1815 byl poslancem na sněm (stortingu) pro okres Bratsberský. Posději přestěhoval se s městečka Skien na svůj statek Ulefoss, výše v horách ležící, s nádherně vystavěným sámkem, na kterémž i zemřel r. 1855. *Mu.*

Aali-paša Mehemed Emin (v. hl. d.) byl jmenován po nastoupení sultana Abd-ul-Asise na trůn v čnu r. 1861 velkým vezírem, postoupil však již v Hj. téhož roku úřad tento Fuad-pašovi a stal se sám ministrem věcí zahraničných. Úřad tento podržel i tehdeš, když Fuad počátkem čce 1866 hodnost velikého vezíra konservativnímu Mehemed-Rudši pašovi odevzdati musil. Neschopnost tohoto poslepního k vládě však savdala již v čnu 1867 podnět k směně ministerstev, a následkem toho stal se A. opět velkovězírem a Fuad-paša ředitelem zahraničných věcí. Když sultán nastoupil v čnu 1867 v průvodu Fuad-paši cestu na západ, odevzdána byla vláda zcela do rukou A-švých. Koncem září 1867 odebral se A. sám na ostrov Kandii, aby povstání upokojil, vrátil se však v čnu 1868 s nepohrzenou do Cafihradu. Krátce před jeho návratem shořel v Cafihradě jeho palác a vsácná knihovna jeho lehla také popelem. Vedle Fuad-paši měl A. veliký podíl r. 1868 na přetvoření býv. tur. státní rady ve

tra Alexandra Colina (v. t.) — 3) Josef A. (v. hl. d.), malíř historický, nar. v Alachu v Hor-
dích Rakouských r. 1756, † ve Vídni 4. H. 1818.
Čtvrtýnovav akademii Videaňskou obdržel na své
kresby několik cen a státní podporu. Jeho studium
oni a krajiny dostalo se s počátku hojně pochvaly,
však ředitel akademie, Füger, uměl ho sáskati
pro malbu historickou. R. 1794 byl jeho *Daedalus*
postěn slatou medailí. Knížetem Adamem Csa-
orským poslán do Polska došel tam svými ma-
lami, zejména podobismami, neobyčejně pochvaly.
Iavrátiv se r. 1796 zpět do Vídne žil a pracoval
a až do roku 1801, kdežto se státní podporou
dalšímu vzdělání se nastoupil cestu do Itálie, kdež
trávil 6 let, ve kteréto době dílem súpina provedl,
flem toliko navrhl některé s nejčelnějších histori-
kých obrazů svých. K těmto náležejí: *Antigona*
postavami v životní velikosti; *Klopstock, Nábožen-*
stvem uvedem do Egypta a do krahu nejslavnějších
deník, s nichžto Homér ho vldá (25 malých po-
tav; nyní v Belvederu Videaňském) a *Cato Uticensis*,
umyslu samovraždy odnámeje meč obroku. R. 1807
rátiv se zpět do Vídne přinesl s sebou množství
flekraňských a důkladných studií. Z doby tohoto
ruhého jeho pobytu ve Vídni pocházejí některé
dafiě oltářní obrazy, jako *St. Jiří* (v Gumpendorfu
Vídne); *Křesť Kristů* (v Gasenfaru u Baden-
u), obavlášť pak mnohé výtečné obrazy historické,
kterých buďtež tu jmenovány: *Orestes, dávoje*
s pomatí sestře své Elekře; Prometheus ke Ka-
stau přikovan; Sokrates zachráněný s Areopagu
vého ška Thoramenesa; tentýž co umělec, dodělá-
nje práve své skupení H gráci (nyní v Rize) a
Žid ko Egypta. Jeho obraz *Amor a Psyche* byl
1851 rak. uměl. jednotou vystaven. Kromě toho
rovedl A. též několik rytin leptacím způsobem,
nejvíce podobisen, mezi nimiž se nachází též jeho
lastní, jakož i ony malíře Molitor, Melichara
ubela a j. — 3) Niels Henrik A. (v. hl. d.),
pisově jeho se nacházejí téměř naskrse v Crellově
matematickém žurnále (v Berlíně), kteréhož byl
h. hned od počátku pilným spolupracovníkem. Po-
ději je sebral a vydal jeho učitel Holmboe ve
rančině, ve kterémžto jazyku i původně byly se-
sány (*Oeuvres complètes, avec des notes et dévelop-*
pements, rédigées par ordre du roi par B. Holm-
boe; 2 vol. Christiania 1839). — 4) A. de Pujol
Alexandre Denis (v. hl. d.) † 29. září 1861. *Má.*

Aberle Matšš, lékař, nar. se 20. ún. 1784
Donauesschingen a † 5. bř. 1847 v Salepcurku.
Přised roku 1801 na universitu Inšpruckou stal se
1806 doktorem mediciny, a r. 1809 též chirurgie,
sákal si v bouřlivém roce 1809 o raněné vojny
nemocnici Hallské velkých zásluh. R. 1811 byl
nemenován profesorem anatomie na král. škole v Sale-
pcurku, tehde k Bavorsku přinálejšíjm. Když roku
1816 Salepcurk definitivně Rakousku byl vtělen, byl
A. v úřadě svém potvrzen, sáložil anatomicko-fyzi-
ogické a anatomicko-pathologické museum a stal
se ko praktický lékař svláště pro dětské nemoci
utoritou. Četné jeho medicínské kritiky a spisy
alesají se pořádku v *Medicinisch-chirurgische Zeit-*
chrift von Ehrhardt, v *Medicinische Jahrbücher des*
terr. Kaiserstaates a v jiných odborných časopi-
sch. Vytknouti sluší: *Praktische Brörterungen und*
Erfahrungen über die häutige Bräune (*Medic. Jahrb.*
l. 6st. Kais. Jahrg. tamt. 1843 2—9); *Beobachtungen*
und anat.-pathol. Brörterungen über die Blausucht
id. 1844. 3).

Abert Jan Josef, hud. skladatel (v. hl. d.), usa-
hl se trvale ve Štutgartě, oženiv se tam s dcerou
bohátého tamějšího měšťana. Z dalších jeho skla-

deb sluší vytknouti spěvoheru *Astorga*, která se stala
majetkem všech větších divadel německých.

Abilgaard, vlastně Abildgaard 1) Sören,
malíř, nar. v Christiansandě v Norech 18. ún. 1719,
† v Kodani r. 1791, doprovázel (1753—54) co kre-
slíř a malíř Langebecka na jeho cestách po ob-
břeší Baltického moře, by zhotovl nákrsey roslíř-
ných památek, jenž by sloužit mohly k objasnění
dějiny a starožitnosti na severu. Posději procestoval
co kreslíř architektonický celou Hsi k témuž účelu.
Jeho kresby nacházejí se při universitní bibliotéce
v Kodani. — Jeho synové byli: 2) Nikolai A. (v.
hl. dílo), zakladatel dánské malířské školy. — 3)
Petr Christian A., narosen v Kodani 22. pros.
1740, semfel r. 1801, proslul svláště co skotolěčitel.
Dán do učení k lékařníkovi studoval pilně lečbu,
načež věnovav se studiu lékařskému, zejména skoto-
lěčitelství, učil se tomuto na takové škole v Lyoně.
Po svém návratu do otčiny stal se r. 1768 doktorem
v lékařství a měl rozsáhlou praxi; r. 1775 jmenován
městským fysikem, kterýžto úřad však složil r. 1782,
aby se mohl výhradně věnovati skotolěčitelství. Roku
1773 založil a sáždil král. ústav skotolěčitelský, jen
v tom od vlády štědře podporován. Co učitel a ředi-
tel téhož ústavu dával neobyčejně blahou činnost
na jevo. Roku 1792 konal cestu po Německu, po
Itálii a po Španělsku, hlavně aby ve svém oboru no-
vých nabyl zkušeností, kteréž mu pak velmi vhod
přicházely. Sepsal a vydal *Dansk Heste- og Quae-*
glæge til Bøndernes Brug (Dánský koňský a dobytčí
lékař k použití seláského lidu); *Underretning om*
Heste og Køer (Ponaučení o koních a kravách) a
roslířné jiné spisy pro lid, jakož i mnohá přesně
vědecká pojednání. *Má.*

About Edmond François Valentin (v. hl. d.),
vynikající franc. novelista, uveřejnil roku 1863 výte-
čnou povídku *Medalon*, kterou následoval román *La*
vieille roche (Pař. 1865—1866, 3 sv.), dále: *Le Turco*;
Le bal des artistes; *Le potvre*; *Les cinq perles*;
L'ouverture au château; *Tout Paris*; *La chambre*
d'ami; *Chasse allemande*; *L'inspection générale*, samé
to menší velmi zajímavé povídky, které nejprve
uveřejněny byly v *Revue de deux Mondes*. V téže
periodickém listu vyšel jeho román *L'insame* (1867),
jakož i novely *Les mariages de province* (1868);
Tolla (1869) a *Le Fellah* (1867). Mesi tím vydal
též několik spisů vážnějšího obsahu, zejména filo-
sofský spis *Le progrès* (Pař. 1864), dále *Causeries*
(tamt. 1865—1866, 2 sv.), psané původně pro list
Opin. nat., pak dva spisy věnované praktickému ži-
votu: *L'assurance* (tamt. 1866) a *L'ABC du travail-*
leur (tamt. 1868), v kterémžto posledním pojednává
o národohospodářských a sociálních otáskách. Jsa
spolupracovníkem žurnálu *Gaulois* uveřejnil v něm
r. 1868 řadu duchaplných satirických listů, začež
časopis ten stihla záporvě veřejného projeje. Vsdor
tomu byl A. s oněch spisovatelů, kteří počívali př-
zná a podpory císařské vlády. R. 1870 jmenován
dokonce státním radou. Téhož roku doprovázel ar-
mádu Mac-Mahonovu do Elzaska jakožto spravodaj
časopisu *Loir*, avšak porážkou francouzské armády
došla jeho činnost brzkého ukončení a A. sám jen
s těží užel sajeti.

Abrahamson 1) Werner Hans Fredrik
(v. hl. d.), nar. 10. dub. 1744 v Šlesviku, kapitán
dšlostřelecký a učitel na roslířných ústavech vo-
jenských v Kodani, kdež i semfel 22. září 1812.
Byl zaslaný dánský spisovatel, netoliko v oboru
vojenském, starožitnickém a dějepismém, alebrž i
v mluvospytném (dánsko mluvnici pro Němce;
v Kodani 1812) a krasovědeckém. V roslířných
časopisech tehdejší doby (zejména v *Mimered*, ve

palace of the emperor Diocletian at Spalatro s 71 vý-
ječně provedenými rytinami a s výkladem. Se svým
bratrem vydal *The works in architecture* (v Lond.
1777—90). — Jeho bratr 3) Jakub A., † r. 1794,
účastnil se hlavně ve stavbě tak zvaného Portland-
Place, velkého to Londýnského náměstí, četnými pa-
cíci osazeného. Oba bratři společně rytinou vy-
lali stavitelská díla svá pod tit. *The works in archi-
tecture of Robert and James A.* — 4) George A.,
nechanik a optik, nar. se 1780, proslavil se svými
optickými a fyzikálními nástroji, jakož i svými spisy
oboru optiky a astronomie; † 14. srp. 1795 v Sou-
hamptonu. — 5) Hannah A., jeden z prvních spi-
sovatelů Spojených Obcí Severoamerických, nar. se
756 blíže Bostonu a † 15. list. 1832 v Brooklynu
Massachusettsu. Vydal: *Views of Religious Opinions*
(1784); *History of New England* (1799); *History*
of the Jews a j. — 6) Daniel A., doktor lékařství,
edagogický spisovatel, nar. se 1778 v Townsendu
Massachusettsu, vzdělával se v akademii v New-
pewichu, r. 1797 byl v Dartmouth College na dok-
ora povýšen, byl praktickým lékařem v Leominsteru,
dež byl zároveň spolupracovníkem časopisu *Tele-
scope*, a vydal některé školní knihy, jako: *Scholar's*
Arithmetic, *Grammar Understanding Reader*, odebral
se pak do Bostonu, kde založil výšší vyučovací ústav,
řesídil na to r. 1813 do Mount Vernonu a konečně
846 do Keenu v státu New-Hampshire, kdež † 8. čna
863. Mimo již uvedené vzdělal množství školních
nih, z nichž je nejrozsáhlejší jeho *New Arithmetics*.
— 7) Isaac A., nar. se na počátku XIX. stol. v Nové
Anglii, jest vynálezce úplného tiskařského lisu, jež-
ám v Bostonu fabrikuje a jehož se v Spojených
obcích všeobecně užívá. — 8) Charles Francis
A., nar. 18. srp. 1807 v Bostonu, odebral se co
vouletý hoch do Petrohradu a vrátil se teprve 1817
do Ameriky, studoval pak v Harvard College a pro-
vozoval v Bostonu advokátskou praxi. R. 1831 byl
volen do legislatury, kdež účinkoval po pět roků,
1859 byl od státu Massachusetts zvolen do kon-
resu, a 1861 jmenoval jej prezident Lincoln vy-
ancem pro Anglii, a jeho přidělení je co děkovati,
že v občanské válce 1861—1865 Anglie nepřátelsky
oti Spojeným Obcím nevystoupila. R. 1868 vrátil
se A. do Massachusettsu. — 9) Green A., naroz.
1. srp. 1812 v Barboursvillu v státě Kentucky, od-
al se s počátku hospodářství, studoval pak práva,
al se 1839 údem legislatury v státu Kentucky,
347—49 údem kongresu, 1851—56 okresním soud-
m v státu Kentucky, 1859 údem 36. kongresu,
r. 1861 jmenoval jej prezident Lincoln 6. audi-
rem finančního ministerstva. — 10) Charles Ba-
er A., prof. lučby a zoologie v Amherst College
Massachusettsu, nar. se 11. led. 1814 v Dorchesteru
† 19. led. 1853 v Sv. Tomáši. Zabýval se v letech
44—1847 zoologickým prozkoumáním Vermontu a
doírk 1844—51 vědecké cesty na Jamaiku a ostatní
trojstvo západní-indiák. Sepsal: *Contributions to Zo-
ology Monographs of Several Species of Shells* a j.
— 11) William F. A., americký spisovatel pro-
lázež, známý pod jménem *Oliver Optic*, nar. se
3. čna 1822 v Bostonu a studoval tamtéž. První
ho spisy: *Kathie the Guardian Slave, or, the Hair*
Belleveu; In Doors and Out; Riverdale Series jsou
írky spisů pro mládež osmiletou, po nich následo-
oly jiné. Od roku 1867 počal vydávati týdeník
ládež pod titulem *Our Boys and Girls*, jenž čítal
ě v druhém roce 25.000 odběratelů. Jaké oblíbení
ho spisy došly, lze z toho souditi, že jeho *Boat-Club*
0.000, *Woodville* 100.000, *Army and Navy* 75.000,
Overdale Series 125.000, *Young America* 25.000 a
arry Series 21.000 exemplářů prodáno bylo. — 12)

John A., sochař angl., z Londýna rodilý, v Římě
se vzdělávavší a tam až posud umění své provozu-
jící. Již záhy došla dobré pověsti jeho výtečné pro-
vedená mužská poprsí, zvláště Palmerstonovo; též
jeho sochy jsou velmi zdařilé, zejména socha Na-
pierova na Trafalgar-Square v Londýně, socha Glad-
stonova pro Liverpool a socha polního maršálka
Seatona pro Plymouth. Z ideálních postav jeho sa-
sluhují býti jmenovány *Deera Faraonova* a *Hrdě Mú*.

Adelcranz, Karel Fridrich svob. pán, švédský
stavitel, nar. 3. led. 1716, † 1. bř. 1796, stal se
1744 ředitelem stavby král. zámku v Štokholmě, po-
sději hlavním dozorcem nad zemskými stavbami, a
pro své zásluhy povýšen do stavu panského. Nej-
celnější stavitelská díla jeho jsou: chrám *Adolfa*
Fridricha a operní dům v Štokholmě, pak *veliký*
most vedoucí do Drotningholmu.

Adlerbeth G. G., svobodný pán, švédský spi-
sovatel, nar. 1751, † 1818, byl příručním sekretářem
Švédského krále Gustava III., posději údem státní
rady a rytířem řádu Serafinského. Sepsal několik
původních kusů dramatických a přeložil též sdařile
Virgila, Horáce a Ovida. *Mú.*

Adlersparre, Karel August hrabě, syn hraběte
Jiřího (v. hl. d.), nar. r. 1810, známý švédský spi-
sovatel, dílem pod skutečným jménem svým, dílem
pod přijatým Albano. Kromě sbírky básní a roz-
ličných novel vydal též románitá díla historická,
z nichžto první místo zaujímá jeho *Historie poselství*
r. 1809, jak co do obsahu svého, tak i co do schop-
nosti, jakouž spisovatel zde na jevo dal v oboru
dějepisného badání a vypravování. *Mú.*

Adolph 1) Josef František, malíř svífat,
nar. r. 1871, † v Mikulově 2. list. 1749. Maloval
při dvoře knížete Karla Maximiliána z Dietrichštejnů
v Mikulově velikolepé obrazy svífat, ke kterým
dle přírody studie konal v hřebčinci Kuprovickém,
jeho příznivci náležejícím. Jsa žákem Hamilton-
novým nápodoboval tak sdařile způsob tohoto mistra
svého, že mnozí měli jeho malby za díla Hamil-
tonova. — Jeho syn 2) Josef Antonín A.,
malíř podobizen a historických předmětů, nar. v Mi-
kulově 6. Hj. 1729, † ve Vídni 17. led. 1762, učiv
se umění u svého otce věnoval se jinému oboru,
načež odebrav se r. 1745 do Londýna strávil tam
několik let, obíraje se hlavně malováním podobizen.
Nabyv tu chvalné pověsti vrátil se do své vlasti,
kdež zejména převzal ozdoby arcibiskupského zámku
Kroměřížského. Pro kolegiální chrám v svém ro-
dišti maloval několik oltářních obrazův. *Mú.*

Adrian Jan Valentin (v. hl. d.), německý jazy-
kopyslec a literární historik, † 28. čna 1864 v Gie-
senách, kde byl od r. 1823 profesorem moderních
řečí a od r. 1830 vrchním universitním bibliotékářem.

Adriaanssen Alexander, nizozem. malíř XVII.
století, nar. v Antově r. 1625, maloval květiny, ovoce
a svífat, vynikaje obvláště v tak zv. snídanicích,
druhu to sátiš. V pinakothecě Mnichovské a v muzeu
Berlínském nacházejí se sdařile obrazy od něho. *Mú.*

Aelst 1) Evert van, nizozemský malíř
z Delftu rodilý, žil v letech 1602—1658 a sjednal
sobě dobrého jména co malíř sátiš. — 2) Willem
van A., nar. v Delftu r. 1620, † v Amsterdamě
r. 1679, vynikal obvláště v představení tak zv.
snídani, jichžto výtečné obrazy se nacházejí v ga-
leriih Drážďanské a Berlinské. *Mú.*

Aertsens Petr, holandský malíř, za přičinou
své postavy též Langenpier (dlouhý Petr) zvaný,
nar. v Amsterdamě r. 1619, † r. 1673, byl žákem
Alarta Claessena a maloval obrazy historické,
genrové, sátiš a též ve skle, pracovav nejvíce pro

riae, Transilvaniae vicinarumque Provinciae illustrantis quam . . . M. S. Agnolus Codicibus praecipue Mepitis aucti (Halae 1761).

Agnolo 1) Battista d', posději též Battista il Moro svaný, žák a set malíře Torbida, il Moro (v. t.) svaného, byl uprostřed XVI. století žijící co malíř oltářních obrazů, ještě více však co malíř na obmětce, ve kterémžto posledním způsobu nad svého mistra předčil. Tak maloval pro jeptišky od sv. Josefa ve Veroně *Sv. Jana Křtitele*, pro kostel sv. Eufemie tamtéž *Obrácení sv. Pavla*, dále v paláci hrabat Canossi na dvou výsech jedné stěně *Bitvy*, konečně v Benátkách průčelí několika domů, kteréžto poslední malby ale časem, větrem a nehodou s větší částí již zanikly. Krom toho i v mědi rytí buď dle vlastních nákrešů, buď dle maleb Tisianových, Rafaelových a j. — Jeho syn, žák a pomocník 2) Marco d' A. maloval ve Veroně a v Římě, kde i semfel, výtčné obrasy, s nichžto některé prý na díla samého Rafaela byly považovány. Byl též ve mědi. *Mů.*

Agostino, dle svého rodiště Benátek sv. A. Venesiano, a co svlaštňi přítel a pozorovatel umění též A. de Musis, žák na slovo vsatého ryjce Marc Antonia, provedl mnoho rytin dle maleb Rafaelových, jakož i dle nákrešů Giulia Romana a Baccia Bandinelliho. Dílo veliké umělecké ceny, totiž skupení se sánikého Michelangelova kartonu k *Bitvě Pisané*, jeho rytinou potomstvu se zachovalo. Umělec ten nasnačoval rytiny své písmeny A. V., na nejstarší s nich nachází se letopočet 1509, na nejmladší zase letopočet 1536. *Mů.*

Agrate Marco, sochař italský, náleží k oněm umělcům, jenž během XVI. stol. účastnili se v osdobení slavného kartusiánského kláštera (Certosa) u Pavie. Od něho nachází se též v katedrále Milánské socha sv. Bartoloměje, kterémuž (dle legendy) s těla snátá kůže visí jako šál kosmo přes rameno. Dílo to bylo až po nejnovější dobu velmi obdivováno, v němž ale pravý smatel nic jiného nenachází, nežli důkladně a přesně provedený vzorec anatomický, jasně svědčící o sblouzení, do jakéhožto realistického směř svého času byl upadl. Velmi samolibě, ne-li chvastavě, sní též nápis na soše té: *Non me Praestiter, sed Marcus fecit Agratus* (Tvůrcem mým není Praxiteles, alebrž Marek A.). *Mů.*

Agricola 1) Michael, jeden z nejslanouklivějších mužův o finskou vlast svou, byl syn rybářův a narodil se r. 1510 v Pernoském farním okrese v Nylandě. Prvního vzdělání nabyl ve škole Viborgské, načež přišel do Abo stal se tam biskupským písařem, a posnav zároveň nové učení protestantské, hlásané v Vitemberka vrátivším se kanovníkem Petrem Sarkilaxem, byl jim nemilo dojat. S peněžitou podporou od prvního evangelického biskupa finského, Mortena Skytte, vydal se r. 1534 do Vitemberka, kdež pilně navštěvoval přednášky reformátorův, a kdež mu i hodnost mistrovská ve svobodném umění udělena byla. Od Luthera a Melancthona poručnými listy opatřen a společně s posději tak mocným Jihm Normannem vrátil se r. 1539 naspět do Švédska, kdež se stal rektorem školy Aboské a r. 1548 koadjutorem jmen. biskupa Skytte, stáhm už sešláho. Když po smrti tohoto rozsáhlé finské biskupství rozděleno bylo ve dvě části, Aboskou a Viborgskou, jmenován A. r. 1554 biskupem Aboským, avšak ť už r. 1557, pracovac celých 18 let neustále a neuvávně pro reformaci ve Finsku, V ohledu tom sluší především uvést, že A. přeložil celý Nový Zákon a části Starého Zákona na jazyk finský (vyd. 1548), a krom toho vydal i realitně

jiné spisy náboženského obsahu v mateřském jazyku svém. Tak byl jeden z předních, ne-li první, jenž národní jazyk finský povzněl na jazyk písemný a učený, čímž nabyl veliké a trvalé zásluhy a slavného jména v dějinách finské literatury. — 2) Christian Ludwig A., malíř, nar. v Řesn r. 1667, † r. 1719, maloval nejvíce krajiny a vůbec přirodní výjevy, duchaplně pojeté a jemně i věrně provedené. V Drážďanské a Vídeňské galerii nacházejí se sdařilé obrasy od toho umělce. — 3) Eduard A., malíř krajin, nar. v Berlíně r. 1800 co syn tam. kazatele, vzdělával se po 7 let na tam. umělecké akademii. Roku 1824 odešel do Saleburku konal tam první své studie dle přírody; r. 1830 však odebral se k těmž účelům do Itálie, kdež výše 18 let strávil, zejména v Římě a Neapoli. Po svém návratu se usadil v Karlsruhe. Vyniká především v prospektech měst a v námofských krajinách. K nejdařilejším jeho dílům náleží: *Pohled na Saleburk*; *Podlehná krajina u Amař*; *Tora (castel) u Portici*; *Pastum*; *Vodopády u Tivoli*; *Krajina stoilek*. — 4) Filippino A., malíř italský z Urbina rodilý, vzdělával se na Římské malířské akademii sv. Lukáše, na kteréž nyní sastává úřad profesorský, chválí se svláště co malíř historický a podobisnk. V prvním ohledu jmenují se co svláště sdařilá díla jeho: *Dante a Beatrice*; *Petrarca a Laura a Torquato Tasso v klášteře Sant Onofrio*. *Mů.*

Aguero, Benito Manuel de, španělský malíř, nar. v Madridě r. 1626, † r. 1670. Byl žákem Juana Bautisty del Maso a maloval ponejvíce krajiny a bitvy, kteréžto malby nyní zdobí paláce Buen-Retiro a Aranjuezský. *Mů.*

Aguilar 1) don Tomas de, španělský malíř XVII. stol., žák Velasquezův, maloval ok. roku 1660 malé, velmi vřné a výtčné podobizny. — 2) José de A., ještě žijící sochař portugalský, jenž provedl sochu krále Portugalského pro nemocnici vojska námofského a mnohé jiné sochy a poprsí, mezi posledními i ono vědovy Wellingtonského. *Mů.*

Ahlborn Wilhelm, malíř krajin z Ahlbornu rodilý, vzdělával se pod Wachem a posději v Římě, a † v Berlíně r. 1858 co dd tam. umělecké akademie. Vynikal obvláště v představování jižní přírody s její jasností a s jejími účinky světla, jakož o tom svědčí jeho *Via sacra*, jeho *Kolosseum*, jeho *Ranní krajina sicilská*, jeho *Tasárův dub v klášteře sv. Onufria*, jeho *Syrakusy*, *Cefalu*, *Villa Mondragone* a j. *Mů.*

Ahlquist Abraham, švédský duchovní a učelec, nar. na ostrově Ölandě 5. čce 1794, byl kazatelem ve farním kostelu Runstenském na témže ostrově a semfel r. 1844. Sepsal a vydal: *Flora Runstensie* (1815—17); *Anmärkninga öfver Ölands fysiska beskaffenhet och vegetation* (1821); *Ölands historia och beskrifning* (1822—27). *Mů.*

Ahlström (öiström) Olof, svého času neobyčejně vynikající švédský komponista, známý též co výtčný varhaník, nar. r. 1756, † r. 1835. Oněm to byl, jenž původně upravil hudbu k písňím Bellmanovým, t. j. právod k Bellmanovým nářvům, kteréž se nacházejí v původních vydáních lyrických výtvorů tohoto znamenitého básníka švédského. *Mů.*

Ahn J. Frant. (v. dopl. 1.) byl až do r. 1863 učitelem na reálné škole v Neussu a † 21. srp. 1865 (ne 1866). Jeho pomocných spisů pro naučení se jazyku franc., angl., ital. a něm. vyšlo: *Praktischer Lehrgang zur schnellen und leichten Erlernung der franz. Sprache* (r. 1870 vydání 167.); *Handbuch der franz. Umgangssprache* (24. vydání); *Nowelle methode pratique et facile pour apprendre la langue*

Umělec ten získal sobě veliké zásluhy i co učitel, z jehož školy vyšlo několik znamenitých umělců tirolských.

Albertolli 1) Giocondo (nikoliv Giacomo, jak v hl. d. udáno), italský kreslíč ornamentů, sochař a stavitel, nar. v Bedaně 24. čce 1742, † v Miláně 6. list. 1825. Učil se v Parmě sochařství a vzdělával se v kreslení svláště u kněze Josefa Peroniho, jenž byl dovedný kreslíč lidských postav. Po desítiletých studiích dostalo se A.-mu větších zákazek, i pracoval pak při dvoře toskánském, později v Římě a v Neapoli, a povolán jest r. 1774 od architekta Josefa Piermarina da Fuligno do Milána, kdež podle plánu tohoto posledního stavěl se vládní palác. A.-mu svěřeno osdobení pokojů v onom paláci, kterýžto úkol řeč. umělec tak zdařile provedl, že tím všeobecnou pozornost na se obrátil a samočinněji hledal jen od něho své paláce osdobeny míti chtěla. Když císařovna Maria Teresia v Miláně akademii krásného umění založila, jmenován A. profesorem ornamentiky na řeč. ústav. Při provádění letohrádku v Monse s rozsáhlými zahradami dle návrhů Piermarinových obstaral A. vnitřní osdobu. Dle jeho nákrešů byly též osdoby na tak sv. Simplicském oblouku v Miláně provedeny. Též osdobná Villa Malsi na Komáckém jezeru honosí se pěknými díky jeho umění. Čelnější se svých osdob A. sebral a rytinou vydal r. 1782 pod titulem: *Ornamenti diversi*, kteréhožto díla chová cís. dvorská bibliotéka ve Vídni A.-m samým barvami skvěle osdobený nádherný exemplář. Dílo to bylo tak pochvalně přijato a dosáhlo svláštěního uznání knížete Kounice, že A. r. 1787 vydal druhé dílo pod tit. *Decorazioni di nobili sale*, a r. 1796 třetí: *Miscellanea dei giovani studiosi del disegno*. R. 1805 uveřejnil poslední své dílo *Corso elementare di ornamenti architettonici*, což vše mu trvalou slávu zjednalo. Malované obrazy jeho nejsou četné. R. 1809 jmenován jest od Napoleona rytířem železné koruny. Působiv takto 38 let hlavně co učitel ve svém oboru viděl se r. 1812 očím neduhem přinucena žádati za své propuštění, kteréž i obdržel. Milánským ústavem akademickým postaven mu nádherný pomník. Jeho syn — 2) Rafael, který již r. 1812 ve 43. roce svém zemřel, účinkoval společně s otcem k obnově ornamentiky v Itálii.

Albertsen Petr, dánský učenec, žijící v Kodani ke konci XV. a na počátku XVI. stol. († 1517), byl prý sprvu kanovníkem Lundským, avšak později uvádí se co licentiatu medicíny a doktor kanonického práva. Když byla Kodaňská universita r. 1479 králem Kristianem I. založena, přičinil se A. velmi k jejímu rozkvětu, jež téhož roku od krále poslán do Rýno-Kolína pro nějaké mistry a bakaláře na řeč. vysoké školy. Přinesl pak tehdy s sebou do Dánska též umění tiskařské, stal se sám docentem na vysokých školách, a věnoval r. 1482 tamější bibliotéce rozličné rukopisy, s části obsahu lékařského. Pro své zásluhy jmenován jest místokancelářem a obecním radním v Kodani.

Aleardi (Aleardo), současný básník italský, jehož rodičové na blízku Verony malý statek měli, který otec jeho, nespokojen po zrušení Benátské republiky s vládou Napoleonovou, v klidném stáří spravoval. A. opustil 10 roků starý dům otcovský a navštívoval kolej sv. Anastasia ve Veroně. Později obrátil se k studiím filosofickým a přírodovědeckým, a uposornil na sebe záhy svého slavného učitele Zamboniho. Na universitě Padovanské studoval přirodní vědy a právnické právo. Později smotuhněla čítáním básní Danteových jeho láska k vlasti, což savdalo podnět k tomu, že se s ním

vyvinul básník politický a že na sebe obrátil záhy též pečlivý stétel tehdejší rak. policie. Stav se doktorem práv věnoval se ve Veroně advokátní praxi, kterou však zase brzy opustil, aby se mohl oddati zcela básnictví. Prvním jeho pokusem byla báseň *Arnalda* (v Miláně 1842). Brzy po tom napsal dramatickou báseň *Bragadino*, v kteréž vyličil slavné hájení Famagosty od Benáťanů; báseň tato však nemohla vyjítí tiakem. R. 1845 napsal A. své *Prime storie* (ve Veroně 1857), v nichž opěvuje boj mezi svobodou a despotismem. Roku 1846 napsal čtyry spěvy větších politických básní, ku kteréž mu sloužil za vzor Byronův *Childs Harold*. Ze spěvů těchto se zachoval jen první *Il monte Circeello*, ostatní pak zničil básník sám, aby se nedostaly do rukou rak. policie. R. 1847 uveřejnil novou velkou báseň *Lettere a Maria*, kteréž jest rozdělena na dvě částky, *L'invito a L'immortalità dell'anima*, kteréž sejměna u žen a dívek veliké obliby došla. Po prohlášení republiky Benátské roku 1848 náležel A. k oněm mužům, jimž světil Manin vypracování volebního zákona. Později byl na místě Tommasa poslán jako zástupce republiky Benátské do Paříže, kde však brzy se přesvědčil o marných nadějích v další trvání republiky. Po přivtělení Benátska k Sardinaku opustil Paříž, kde se byl seznámil s Berangarem, Lamennaisem a Mickiewiczem, a odebral se nejprv do Florencie, pak do Bologny. Po roce vrátil se do svého rodiště, byl tam však od policie jat, do pověstných Mantovanských procesů zapleten a po delší dobu vězněn. R. 1856 sepsal *Le città italiane marinare et commercianti*, v kterémž spise vyličil dějiny čelnějších námořních měst italských. Potom následoval jeho *Raffaello e la Fornarina* (tiskem 1857) a *Ora di mia giovinezza* (ve Veroně 1858). V týchž letech sepsal *Tre fiumi* (1857) a *La tre fanciulle* (1858). Počátkem r. 1859 sepsal *Triste dramma*, v němž vyličil zrazení, zajeť a smrt jedné oběti Mantovanských procesů. R. 1859 byl A. bez všechkých důvodů od rak. policie opětně zatknut a odvezen do Josefova v Čechách, kde se setkal s mnohými svými krajany. Po skončení války r. 1859 byl propuštěn na svobodu, a navrátil se do vlasti při svolení do parlamentu, zároveň mu nabídl ministerstvo italské stolici ital. literatury v Miláně, kteréhož úřadu však A. nepřijal. R. 1860 sepsal báseň *I sette soldati*, kterouž věnoval Garibaldiimu; r. 1862 pak uveřejnil svůj *Canto politico*; vůbec požívá nyní v Itálii jako básník velmi čestného jména.

Aleksějev Fedor Jakovlevič (v hl. d.) vzdělával se hlavně v Benátkách u Bernarda Bellota, zvaného Canaletto (v. t.), v jehož duchu a směru mnohé sdařilé dílo provedl, pročť mu i dano jméno ruského Canaletta. Z takovýchto jeho maleb nacházejí se výtečně v Eremitáži Petrohradské: *Pohled na Moskvu* (z r. 1810) a v obrazárně Prjanišnikově dvoje vyobrazení Kremlu Moskevského: *Pohled na Kreml s kamenného mostu* a *Kostel Spasitelův*.

Alessandrini Antonio, znamenitý ital. lékař a anatom, nar. se 30. čna 1786 v Bologni, věnoval se v Modeně a v Bologni studiu věd lékařských a stal se s počátku prosektorem ve svém rodišti. V tomto úřadě přednášel o porovnavací anatomii a o pathologii svěřolékařské, a přičinil se o to, že byla zřízena v Bologni Musea porovnavací anatomie, porovnavací pathologie a palaeontologie, kteréž ústavy později velmi chvalně pověstí se těžily. Učené spisy jeho vztahují se nejvíce k zoologii, anatomii a chirurgii, zejména objasnili dýchání u ryb, mnohé poměry oběhu krve u ptáků a dýchací stroje delfinů.

se vzdělával. R. 1828 a 1833 konal cesty po Horní Itálii, odkud s sebou přinesl mnoho sádkových studií. Z četných jeho malob a doby té zasluhují býti jmenovány: *Hřbitov Hallstadtský; Gargagnano na Gardském jezeru; Vyhledka z večerních zahrád na protější ostrov San Giorgio maggiore v Benátkách*. Toutéž dobou jal se kresliti na kámen. Jeho krajiny podnajaké, jež r. 1836 ve 4 odděleních vydal pod titulem *Malerische Donaureise vom Ursprunge bis Belgrad*, jakož i jeho obrazy s Alp (*Bilder aus den Alpen der österreichischen Monarchie*) vylé v seditech, a jeho pohledy Vídeňské a s okolí (*Ansichten von Wien und dessen Umgebungen*) svědčí o neobyčejných vlozech tohoto umělce. Posději prováděl své malby nejvíce v akvarele, a s těchto slují jmenovati: *Cyprís ve Ville d'Este v Tivoli, Pohled na Řím s kláštera sv. Onofria a Forum romanské v Římě*. — Jeho syn sák 2) Rudolf (v. hl. d.), nar. ve Vídni 20. srp. 1812, vzdělával se s počátku u otce, posději na Vídeňské akademii umělecké, a stal se s ním ve dosti krátkém čase velmi srdučný a schopný malíř krajín. Doprovázel svého otce na svrchu podotknutých jeho cestách po Itálii, kdež ho svláště Benátky se svými krásnými stavbami sájmaly. Maloval nejvíce v akvarele, ačkoli i v oleji mnohé krásné dílo provedl, s kterýchžto posledních od něho v Belvéděru Vídeňském se nacházejí: *Pohled s tak sv. Nové ulice k večerním zahrádkám v Benátkách* (s 1834) a *Ochrám Svatotříšpanský ve Vídni* (s 1832). Jiné olejné malby od něho jsou: *Tvrz Salcburská s tak sv. Untersbergem v pozadí; Jezero Wolfgangské v Horních Rakousích; Zelní trh ve Vicoenci a Pohled na Vídeň od chrámu sv. Karla Borromějského; Akvarely pak: Píazetta a dočest palce v Benátkách; Dvěr dočestho palce s obrovskými schody (scala de giganti); Pohledy na Kotor, na Prahu a na Lince; Časráké pokoje v kláštere Kotvickém; Náhrobek císaře Frídriha III. v kostele sv. Štěpána ve Vídni; Křížová chodba v San Giovanni in Laterano v Římě; Příkopky ve Vídni; Arkýř na klášterské budově Klosterneuburské; Portál chrámu minoritského ve Vídni. Krom toho podal též do Vídeňských uměleckých výstav rozličné pěkné obrazy krajín a měst dalmatinských. — 3) František A., malíř krajín a architektury, nar. ve Vídni r. 1821. I od tohoto umělce přinesly Vídeňské umělecké výstavy mnohé sádkilé obrazy, jako: *Vnitřek katedrály Míldenské; Corso Borsari ve Veroně; Vnitřek katedrály Prěšpurské; Část hlavního průlviu (Canal grande) v Benátkách* (tento poslední obraz v Belvéděru Vídeňském).*

Altenkopf Josef, malíř krajín, nar. ve Vídni 26. led. 1818, vstoupil s počátku do státní služby, a když ho tato omrzela, věnoval se učitelství, kteréhož podobněž zanechal, aby zcela umění oddati se mohl, ve kterémž s dobrým úspěchem pracuje a již mnohé sádkilé dílo (v oboru malby krajín) provedl, jako: *Krajina s okolí Išelského; Lesní krajina Siegenfeldskou v Rakousích; Krajina s okolí Florenského; Horaký mlýn ve Štyrsku*, rozličné krajiny švýcarské atd. V novější době stal se dozorcem obrazny knište Esterházyho.

Althling, zákonodárný sněm na Islandě (v. t.). **Altman 1)** Ondřej, svonař Pražský, šil na počátku XVII. stol., bydle na Malé Straně, kdež r. 1604 v tak sv. Petřelkově domě ulil veliký svon pro věš chrámu Svatomikulšského. — 2) David A., malíř a měřtan Hradčanský v Praze, šil v první polovici XVII. stol. R. 1632 s pfátelství malbami osdobil Strahovskou knihovnu, kteréž i daroval biblí německou. — 3) Matěj A., (v. hl. d.), nar. v Dašicích na Moravě, šil v Brně na počátku mi-

nulého století, jsa kantorem při tamějším chrámě Svatojakubském a zároveň i malířem historickým. — 4) Josef Karol rytíř A. choval ku konci minulého století v Praze velmi pěknou sbírku obrasů, kteréž jest v Schallerově popise Prahy I., na str. 504—6 velmi chválena. Co se s ní stalo, není nám povědomo. — 5) Karel A., nar. ve Feuchtwangen v Bavořích r. 1800, vzdělával se na Drážďanské akademii a provádí velmi sádkilé sájmavé výjevy se života horalův alpských. — 6) Antonín A., (v. hl. d.), malíř krajín, nar. ve Vídni 4. čna 1808, s tamtéž 8. čce 1871. Jeho otec byl též malířem akademickým a s 26. čn. 1818, načež mladý Antonín, podporován starším bratrem svým Josefem, též schopným malířem krajín, po odbytu studilch věnoval se malířství, zejména malbě krajín, ve kterémž oboru hlavně vzdělával se na Vídeňské akademii. R. 1829 odebral se do Uher k hraběti Apponyimu, jehož dítky vyučoval v kreslení. Posději byl hlavně ve Vídni činným. Z větších olejních obrasů jeho byly v tamějších výstavách: *Lesní krajina* (1851 v rakouské výstavě, zakoupena ode dvora, nyní v Belvéděru Vídeňském); *Polní studně na pokraji lesa* (tamtéž); *Horaký mlýn; Po dešti; Horaký krajina; Lesní krajina s bažinatou okoli Břecovského; Večer; Lesní pokraj při večerním osvětlení; s akvarely pak: Dvorec v Mödlingu v Vídni; Štyrská krajina; Vápenice při mlékku; Z okolí Svatovolf-ganského; Kamenitě.*

Altmutter 1) František, malíř pastelem a na obmítce, nar. ve Vídni r. 1746, s v Inšpruku r. 1817. Z jeho maleb pastelem nacházejí se mnohé v obrazárně společnosti přátel umění v Inšpruku; malbami na obmítce pak osdobil umělec ten mezi jinými kapli na hřbitově tamtéž a společně s jin. umělci tirolskými vnitřek kostela Neustiftského ve Stubajském údolí. — 2) Placidus A., (snad syn předešlého), nar. v Inšpruku r. 1780, s ve Švacu r. 1819, maloval bitvy a zvířata.

Altomonte Bartoloměj (v. hl. d.) nar. se ve Varšavě 24. čn. 1702, s v Linci 12. září 1779. Z četných jeho maleb náležejí k nejzdařilejším: v Horních Rakousích v kláštere Svatofloriánském *velká stě a lesní jídelna* na obmítce; tamtéž *bibliotéka a volební stě*; v Engelhartseu kostel se 7 velkými *oldřními obrazy*; v Linci *kostel alšbětinský*; v Dolních Rakousích: v Bruku nad Litavou (v sámku) a ve Vídni v paláci hraběte Harracha *síně*; v kláštere Herzogenburském *kostel a stě* na obmítce a 6 *oldřních obrasů* v oleji; ve Štyrsku (1775 a 1776) *bibliotéka benediktinského kláštera Admontského*; v Bavořích v téhož řádu kláštere Fürstenselekém *strop nad hlavními schody a hlavní stě* na obmítce.

Altschul Eliáš (v. hl. d.) sepsal: *Vollständiges Rezeptaschenbuch der praktischen Augenheilkunde* (Wien 1834, 1837); *Taschenwörterbuch der praktischen Arzneimittellehre für ausübende Augenärzte* (ib. 1836); *Miscellen aus dem gesammten Gebiete der Medicin* (Prag 1839); *Der Homöopathische Zahnarzt* (ib. 1841); *Kritisches Sendschreiben über das bisherige Verfahren mit dem Sterbenden* (ib. 1848). Spis ten, hledíc co možná sábrániti pochování sdánlivě mrtvých, byl od francouzské centrální konsistole proskoumán, odporučené v něm nakládání s mrtvolami sávedeno, a A. obdržel poděkovací adresu. Další dílo jeho jest: *Lehrbuch der physiologischen Pharmacodynamik* (Prag 1850). Založil též první homeoeopatický časopis v Praze *Monatschrift für theoretische und praktische Homöopathie*, který pod jeho redakcí od r. 1853 vycházel.

Alvensleben, Gustav von, prus. generál pěcho ty

sdá se, mělo výše 3 mil v objemu; stojí tu sčiciny sámků, chrámů, domů, hradeb, přikopů, věží (všě 75' vysoká nachovala se dosud), pyramid, mostů, vodovodů. Zdi namnoze pokryty jsou vypuklými řezbami, rozličné snaky a figury představujícími, jakéž poněkud egyptským se podobají. U Kopanu v Hondurasu nachází se veliký cirkus a kolem něho pyramidy, na kterýchžto viděti jest rozličné mužské i ženské postavy ohromné velikosti. V Mittle státu Oaxackého (v Mexiku) nacházejí se sčiciny se tři oddělení sestávajícího paláce čili vlastně náhrobku a rozličnými osobami řezbářskými a malířskými, jakož i s 6 porfyrovými sloupy (jakéž nikde jinde se nenacházejí mezi památkami americkými), podpírajícími strop veliké síně. Squiers odkryl r. 1850 a 1851 kolosální podoby bohův v Střední Americe. Vyobrazení těchto mexikánských hieroglyfův a mexikánských památek vůbec nachází se v Humboldtových *Vues des Cordilleres* atd., ve Stephensových *Incidents of travel in Central America*, v Nebelově *Voyage pittoresque et archéologique en Mézigue*; dále ve Squiersových *Travels in Nicaragua*, jakož i ve Waldeckových, Squiersových a Normanových cestopisech. — Památky jihoamerické, zejména v Peru, Bolívii a Ekuadoru, svědčí téměř o ještě starším a rozsáhlejšímu vývinu vzdělanosti. V Kusku (Cusco) nacházejí se některé, ačkoli velmi zanedbané zbytky nádherného chrámu Slunce, sámků a tvrze. Z tohoto města vedly dvě silnice (tak sv. „cesty Inkův“) do Quita; jedna podél moře, druhá přes hory (rossedliny a propasti značné hloubky byly k tomu účelu nasypány); na temenech hor upraveny byly plochatiny s kamennými schody, aby osoby Inků nesoucí pohodlné vzhůru a dolů kráčet mohly; zde onde rostrouženy byly hospody, chrámy a hradby. Zachovaly se toho ještě některé, ačkoli nepatrné zbytky. U vsi Tiahuanaku na jeseře Titikaka se nacházejí ohromné, s velikan-ských balvanů sestavené zdi a zbytky budov; umělé návrky a pyramidy s podzemskými chodbami svedají se kolem dvorů, vysokými budovami obklopených; po boku lidskou rukou nasypaného pahrbku stojí dva kamenní obrové; krom toho lze tu spatřiti množství balvanů, přitesaných v podobě lidských postav. V Pachamaku (v Peru) jsou sčiciny nádherného chrámu, jež vojínové Pizarrovi spu- stošili. V Ekuadoru blíže města Latagunгы nacházejí se sčiciny tak zvaného „domu Inkova“, v němž Inka se svou družinou bydlíval, kdykoli s Peru do Quita přicházel; konečně ve skále vytesané sedátko pro Inku, kterýž odtud měl překrásnou vyhlídku přes údolí Gulaudské. Jiné památky nacházejí se v Kundinaru v savanách Varinavských a na jiných místech. O těchto památkách jednají kromě Humboldta, d'Orbignyho, Castelnaua a Schomburgka hlavně Tschudi a Rovero ve svých *Antigüedades peruanas* (ve Vídni 1852).

Amerling Fridrich (v. hl. d.). Z četných jeho maleb sluší vedle uvedených co zvláště sdáčilé udati ještě: *Loutenici*; *Hocha ryby lovcích* (tento, jakož i *Apoštol Pavel* v Belvederu Vídeňském); *Flam- ského purkmistra*; *Zebřáka*; *Spící rybářku*; *Rebeku*; *Čivero hlav studijních* (všecky ve sbírce Arthaberové ve Vídni); *Mojšise s kovovým hadem* (ve sbírce barona Pereiry); s podobizen pak onu kněžnu Fridricha Švarcenberka, tehdejšího arcibiskupa Salc- purského, napotomního kardinála a nynějšího arcibiskupa Pražského (s r. 1842); podobiznu polního maršálka hraběte Nugenta; vlastní podobiznu uměl- covu; onu kněžnu Khevenhüllerové, rozené kněžny Lichnovské, a onu hraběte Edmunda Zichyho. Mě. Amcha s Borovnice (v. dopl. 1.). Vladyká

tato rodina připomíná se ku konci XVI. stol. též v Náchodě a jeho okolí, kdež byl v držením někte- rých domů a statků. Zejména uvádí se r. 1559 Vá- clav A. s B., jenž téhož roku prodal dům svůj na předměstí Hradeckém za 79 kop. m. Petru Šapákoví, a koupil r. 1598 statek v Bělorsí u Náchoda za 400 kop, jež ale r. 1596 pí Anně Šlanské, roz. ze Sendraše (vdově po t. Tobiášovi Šlanském s Dou- bravice), za 600 kop m. prodal, vymíniv si ve dvoře tom byt do čtyř neděl. Téhož roku zakoupil p. V. A. s B. svobodný statek v Něm. Cermné (v Klad- sku), a daroval téhož roku život jistému Bartoňovi Bitnerovi, poddanému svému. Matka jeho byla Ka- teřina A. s B., roz. s Loukonos, která r. 1556 v Náchodě dům za 116 kop koupila. Ja.

Ampère Jean Jacques Antoine, vynikající frano- uženec a spisovatel (v. hl. d. 2.), člen institutu, t. 27. bř. 1864 v Paříži. Vydal ještě *Histoire romaine à Rome* (Pař. 1856—61, 2 sv.; další dva svanky vyšly teprve po jeho smrti v Pař. 1864). Sbírku svých básní uveřejnil p. t. *Heures de poésie* (Pař. 1863, 2. vyd.).

Amrum, ostrov v Severním moři, nedaleko zá- padního břehu Jutska a Šlesviku, jižně od ostrova Sildu (č. Siltu) a západně od ostrova Föhru, od je- hož západního břehu severní mys A-u jest vzdálen toliko 4000 loket. V čas přílivu jezdí se mezi tó- mito dvěma ostrovy na lodích, v čas odlivu pak na vozích. Mezi Sildem a A-em nachází se tak sv. vir Fartrapaky. Ostrov A. tvoří pŕlměsíc, jehož délka obnáší 1 1/2 míle, celá plocha pak asi 1/2 □ míle, a čítá toliko 290 obyvatelů, poněvadž východní po- běží jest toliko v prostřední části své salidněno a obýváno; vše ostatní pokrývájí přespý. Na ostrůvku tom nacházejí se tři malé vesničky, jichž obyvatel- stvo se živí plavbou a rybářstvím, obvláště pak lo- vením uťtíe. Mŕ.

Anglie (v. hlav. dílo Anglie a Britsko). Statistika. Dle sčítání r. 1871 mají spojená tři království 31,817.108 ob., s nichž 15,549.371 mužských a 16,267.837 ženských (žen tudíž více o 623.302). Osady anglické mají dle nejnovějších správ společně s Vých. Indií plošnou rozlohu 214.415 zeměpisných □ mil, s nichž připadá 48.000 na Asii, 130.000 na Australii a sousední ostrovy, 6000 na Afriku a 40.000 na Ameriku. Počet veškerého oby- vatelstva v osadách těchto pách se na 161,866.042. Z toho počtu připadá na Vých. Indii 155,348.581, na britskou sev. Ameriku 3,726.390, na Záp. Indii 1,097.419, na Australii a Vandiemenland 1,476.000 a na Nový Zealand 208.682. Velmi důležitou udá- lostí pro správu britských kolonií jest od r. 1869 provozovaná politika země mateřské, nemohati se ve vojenské a námořnické záležitosti osad, anglická vláda přišla totiž k tomu přesvědčení, že semím, které téměř úplně jsou neodvialými, záleží samým nejvíce na tom, aby pokoj a pořádek v semi pano- val, a aby před svérážními nepřáteli chráněny byly. A. sama zbavila se tím obtížného břemene, jakýmž bylo vydržování vojska a loďstva ve všech dílech světa. Následkem této politiky byly angl. posádky a loďstva na počet co možná nejmenší uvedeny. Jen ve Vých. Indii a v Kanadě učinila se s pravidla tohoto výjimka, v poslední zejména pro pikle Fenianů a pro různé spory s vládou Spoj. Obč. Přece obnáší angl. posádka v Kanadě nyní jen 5000 mužů. Vojenské vyjady pro osady zmenšily se ná- sledkem toho v posledních letech znamenitě. Roku 1867 obnášely 4,103.004, r. 1868 3,969.426, r. 1869 2,589.538 a r. 1870 již jen 1,905.538 lib. šterlinků. Z této poslední sumy přišlo na Australii 23.278, na brito. sev. Ameriku 326.293, na Záp. Indii 197.596,

ve skladu pod názvem *Zeugnisse für die Stellung des Menschen in der Natur* v Brunsvíku. Bbk.

Antelmi Giovanni (v. hl. d.) † v Miláně ku konci r. 1841. R. 1828 byl ryt do mědi die jeho nákresem obrám Herkula v Corsi a Minervy v Asisi.

Antonín Viktor Josef Jan Raymond, arcikníže Rakouský, bratr císaře Františka I., syn císa. Leopolda II. a Marie Ludivy, princezny Španělské, nar. se ve Florencii 31. srp. 1779. Byl určen pro stav kněžský a vyhládnutá proň biskupství v Kolíně a v Münsteru, při vypuknutí francouzské revoluce vzdal se však napřed obou těchto hodností a stal se po arciknížeti Karlovi velmistrem řádu německých rytířů (1804), kterouž hodnost zastával doživotně. R. 1806 byl poslán od císaře Františka I. do Berlína, kde se tehdy ruský císař Alexander zdržoval, by pohnal Prusko k alianci proti blízkému se Francouzům, což se mu ale nepodařilo. R. 1816 stal se A. místokrálem tehdy právě zřízeného království Lombardo-Benátského, kterýžto úřad 1828 složil lo rukou svého bratra arciknížete Rainera. Od toho času oddal se A. vědě a dobročinnosti, šel nejvíce na své vile u Badenu, kterýž po ohni 12. čce 1812 ve spolku se svými bratry při opětném vystavení znamenitě podporoval. Jeho přičiněním stalo se, že ústav slepých, r. 1804 od J. W. Kleina založený, r. 1808 za státní ústav přijat byl, jehož protektorem se A. stal; po smrti arciknížete kardinala Rudolfa převzal A. též protektorát spolku: *Gesellschaft der Musikfreunde des österreichischen Kaiserthums*, jakož i *Gesellschaft der Gartenfreunde zu Wien*, jež za jeho protektorátu znamenitě zkvétaly. Značnou část svých příjmů věnoval na vědecké sbírky, mezi nimiž knihovna 15.000 svazků první místo zaujímala, jež byla bohatá na vzácné rukopisy a výtečné spisy botanické. A. † brzo po svém bratru císaři Františku I., r. 1835 v 55. roce věku svého. Byl velký dobrodinec chudiny, přítel a podporovatel věd, i ač byl c. k. polní sborníkem a majitel pěšího pluku č. 4., nezabýval se nikdy v pravdě válečným uměním.

Antoniewicz Karel Boles, kazatel a kněz řádu jezuitického, nar. se v Haliči 6. listop. 1807 a † v Obře v Prusku 18. list. 1862. Studoval na universitě ve Lvově a sdílel se v polském povstání pod generálem Dwernickým. Vrátil se pak do své vlasti samyřil vydávati historii Arménů a cestoval s tou příchodu po Orientu. Vrátil se domů oženil se; po úmrtí dětí i manželky vstoupil co novic 1829 do kláštera jezuitů v Staré Vai v Haliči. Co novic složil mnoho kostelních písní, k nimž sám nápěvy komponoval, a sepal improvisaci *Majjolska w Orzechowcu* v 6 oddílech, v níž líčí domácí život jezuitův, ježtž jeden opis se našel v sbírce rukopisů rytíře Pawlikowského. Složil po ukončení noviciátu slib věnoval část svého jmění k založení domu sester srdce Ježíšova ve Lvově, kdež se stal posádky duchovním pastýřem. Nalézaje se r. 1862 na misi v Prusku, když tam panovala cholera, stal se při vykonávání své povinnosti obětí její. Z jeho četných spisů sluší jmenovati: *Listki palmowe* (ve Vídni 1834); *Obrázky z życia ludu więziakiego dla szkółek więziaków* (ve Lvově 1850); *Czytania święte dla ludu naszego* (tamt. 1850); *Stanes eines nordischen Aschenmannes* (ve Vídni 1831); *Biglany, poesy* (ve Lvově 1829); *Sonety* (tamt. 1828); *Święty Isydu, orzec. Podarek dla szkółek ludu naszego* (v Lelnu 1849); *Nauki i mowy przegodne mianu w Krakowie* (v Ebeně 1853); *Ojciec nasz. Upominek misyjny dla matek i dzieci* (v Lelnu 1852); *Droga krzyżowa Zrycinami słaszy* (v Krakově 1850). Z jeho skladeb vyšly: *Wspomnienia Mikulczyzna 1833*; *Dwa wieki* (ve Lvově 1834).

Slovnik naučný. XI

Auzengruber Ludwig, něm. dram. básník, nar. 29. list. 1859 ve Vídni, kde otec jeho úředníkem byl. Studoval reálné školy tamtéž, načež vstoupil do obchodu kněhupectkého; posádky pak saměstná byl jako herec při předměstských divadlech ve Vídni. Od r. 1868 napsal celou řadu dram. her, které se s oblibou potkaly, hlavně pak: *Der Pfarrer von Kirchfeld* (v čes. zpracování: *Parář a Podleš*); *Der Meiseldbauer* (taktéž v čes. zpracování: *Sedláč křivo-přelstník*); *Die Kreuzelekreiber*; *Elfriede* a mn. j. Píše pod pseudonymem Gruber.

Arago 1) Etienne (v. hl. d. 4.). Za svého pobytu v Belgii vydal básně o 7 spěvích: *Spa, son orgine, son histoire* stl. (Brusel 1851), která patři k nejlepším jeho výtvorům básnickým. Ze Švýcarska odebral se do Turina, kde konečně našel jistý útulek. Zde nabýval se literárními pracemi, až roku 1859 amnestií povolen mu návrat do Paříže. Zde vydal historický román *Les Blanes et les Blans* (Pař. 1862, 2 sv.), dále uveřejňoval v belgickém listu *Le Libre recherche* básně, mezi nimiž cyklus nade-psaný *Une soie de l'ail* jest nejdařilejší. R. 1865 uvásav se v divadelní feuilleton časopisu *Avenir national* osvědčil důkladnou znalost divadla a jemný vkus. Po svršení vlády císaře 6. zář. 1870 jmenován jest malrem Paříže, kterýžto však úřad již 31. Hj. složil. — 2) Emmanuel A. (v. hl. d. 5.). Vzdav se politické činnosti po prohlášení císařství, oddal se právníctví a brzy patřil k nejprvnějším advokátům Paříže. R. 1867 hájil Poláka Beresowského, jenž cara Alexandra, na světové výstavě v Paříži meškajícího, chtěl savražditi. Při všeobecných volbách r. 1869 byl opozičním kandidátem ve dvou departementech, podlehl však vládnímu kandidátu na obojích místech. Po svršení císařství jmenován prozatímni vládou nář. obrany ministrem bez portfeuilleu, a osvědčil se zejména u příležitosti spouře červených republikánů 31. Hj. dobrý takt a velkou obestlost.

Arbes Jakub (v. doplň. 1.) napsal r. 1873 do časop. *Lumír* zajímavé romaneto *Svatý Xaverius*.

Arcadius Brodský Václav, nar. 1584 v Brodě Čce., odkud se také psával; studoval na učení Karlovu, kdež se stal bakalářem r. 1609; vyučoval mládež několik let na školách venkovských a jmenovitě r. 1608 a násl. společně s M. Pavlem Stránským (v. t.) v Litoměřicích. Vzdav se posádky úřadu toho oženil se r. 1612 s Anežkou Niskovou, vdovou výše 50letou (ačkoliv sám byl teprv 27 let stár), která mu přinesla věnem dům a grunty šosovní. Václav A. byl potom v rozličných povinnostech obecních, a svláště byl také rychtářem městským několik let. Po bitvě Bělohorské propadl část jmění svého ke komoře královské; přistoupil však při reformaci r. 1627 k víře katolické a sůstal v Litoměřicích, ačkoliv manželka jeho Anežka vystěhovala se do Perna, kdež r. 1629 zemřela, načež se A. podruhé oženil s Eliškou Fainhauerovou. Zemřel 19. list. 1632 následkem vytrpených bolestí a slého nakládání skrze nepřátelský lid asaky. Zůstavil po sobě *Diarium* čili zápisky k souvákým příběhům se vztahující. Ra.

Arduino Ludvík, spisovatel hospodářský, nar. se v Padově r. 1759 a † tamtéž 3. ún. 1833. Již otec († v Padově 18. dub. 1805) a strýc jeho († tamt. 21. bř. 1795) zabývali se vědami přirodními, a onen byl tak výborným botanikem a ekonomem, že mu zřízená r. 1765 na universitě Paduanské stolice hospodářství, první v Itálii, svěřena byla. Strýc zase sepal více než půl sta rozličných děl a pojednání v několika periodických spisech vytkáňných, z nichž svláště *Saggio di Litogonia* (Siena) vyniká. A. byl též profesorem hospodářství na universitě Paduanské, přeložil více cizojazyčných děl hospo-

ložili sobě sase pro sebe jako jindy od Říma neodvislou církev. Velikou pohutku savdala jim k tomu i ta okolnost, že prefekt propagandy kardinál Barnabo dal násilně četníky satknouti generálního vikáře armenského, když s arcibiskupem svým Bahdarianem s Diarbekiru (na Tigrisu), v Římě na koncilu přítomným, šel na svátek svěťování P. Marie v Římě do kostela, poněvadž prý mluvil proti Hassunovi. Za podobnou příčinou nařídil Pius papežskou prohlídku armenského kláštera Antonianů v Římě, ale generální opat arcibiskup Kasangian nepřipustil ji, načež mniši se strachu s Říma smísili, on do Cařihradu uprchl, a biskupové po kencilu do své vlasti se navrátili. Tu vyvolili sobě nyní 1871 téhož Bahdarianu s svého patriarchu „Cilického“ s jmenem Jakub Petr IX., a čtyři pětiny lidu přidaly se k nim, sačež po marném vyjednávání všickni v listopadu 1871 od papeže s cirkve jsou vyloučeni. Turecká vláda také ohlásila, že neuznává Hassuna za jejich patrika, a proto vyvolili sobě Armeni arcibiskupa Jana Kupellana s Diarbekiru na jeho místo, tak že Hassun vypověsen odebral se k papeži do Říma. Hleděl sice Pius posádjiti eneyklikou od 6. led. 1873 ospravedlniti jednání své, ale bez prospěchu. — Cirkve sjednocených Armenů měla patriarchát Cilický s arcibiskupy, pak primasa papežského v Cařihradě (od r. 1830) se 6 novými biskupstvími (od r. 1850). — Srovnej: Ormanian *Les droits civils et la liberté religieuse des catholiques d'Orient* (v Římě 1872), pak téhož spis *Il resserurus osvero La Turchia ed il Papato* (v Římě 1872).

Arneth Alfred rytíř (v. hl. d. 2), nar. 10. čce 1819, sabývá se výhradně dějinami Marie Theresie a vydal tyto spisy: *Die Relationen der Botschafter Venedigs über Oesterreich im XVIII. Jahrhundert* (Videň 1863); *Maria Theresia's erste Regierungsjahre 1748—1748* (tamt. 1863—1865, 3 sv.); *Maria Th. und Marie Antoinette's Briefwechsel 1770—1780* (tamt. 1865, 2. vyd. 1866); *Maria Antoinette, Joseph II. und Leopold II. Ihr Briefwechsel* (tamtéž 1866); *Maria Th. und Joseph II. Ihre Correspondenz sammt Briefen Joseph's an seinen Bruder Leopold* (tamt. 1867, 3 sv.); *Beaumarchais und Sonnenfels* (tamt. 1868); *Joseph II. und Katharina von Russland* (tamt. 1869); *Maria Ther. nach dem Erbfolgekriege* (tamt. 1870).

Arnim, Karl Otto Ludwig von, něm. spisovatel (v. hl. d. 2), † 9. dn. 1861 v Berlíně. Zvučné jméno sjednal si svými *Flüchtige Bemerkungen eines flüchtig Reisenden*; v 1. a 2. svazku (Berlín 1838, 2. vyd.) vypisuje cestu po Itálii a východu, v 3. sv. (tamt. 1838) cestu po Francii a Španělsku, v 4. sv. (Lipak 1845) popisuje jižní Itálii a v 5. a 6. Ruako (Berl. 1850). Sepaal též veseloheru *Der Smaragdäring* a mnoha cial dramata převedl do němčiny.

Arnold 1) Thomas, angl. pedagog (v. hl. d. 9), † 12. čna 1842 v Oxfordě, získal si o povznešení školství v Anglii platných zásluh, zejména škola v Rugby, na níž od r. 1827—41 co rektor účinkoval, přeměnil ve vsorný ústav. Srv. *Life and correspondence of Th. A.* od Stanleje (London 1845, 2 sv.). — Jeho syn 2) Mathew A., nar. r. 1822, od r. 1857 profesor poesie v Oxfordě, osvědčil se co dobrý básník a pedagog; vydal zejména: *The stray-ed reveler and other poems* (1843); *Empedocles on Etna* (1853); *Poems* (1854); *Marope*, truchlohra (1858); *A French Eton, or Middle Class Education and the State* (Lond. 1864); *Schools and Universities on the Continent* (t. 1863).

Arrigoni Alex., malíř květin, nar. se 7. led. 1764 v Barii a usmrtil se 1819. Ze života jeho málo vniklo do veřejnosti, i výborné práce jeho jen

málo snámy jsou, ač výtečným vkusem s seřazením a mistrovským provedením vynikají. V Pinakothee Breraaké (v. hl. d. 884) nalezá se jeden s obrazů jeho *Kedřiny ve sase*, který obdržel cenu akademickou a na němž se čte letopočet 1819, úmrtní rok umělcův.

Arzberger Jan, nar. se 10. dub. 1778 v Arzbergu v Bárutsku, studoval v Koburku a v Erlangenu, r. 1809 obdržel úřednické místo při stavbě strojů na panství knížete Salma v Rajcích na Moravě, r. 1815 stal se ředitelem stavby strojů v železných hutích v Blánku a r. 1816 prof. mechaniky na c. k. polytechnickém ústavu ve Vídni. Rok úmrtní jeho není znám. Psal vědecká pojednání do *Gilbert's Annalen der Physik* a do *Jahrbücher des k. k. Polytechnischen Institutes in Wien*.

Aschaffenburg, město v dol. Frankách (v. hl. d.), málo dle sčítání r. 1867 již 10.288 obyv. Ve válce r. 1866 přišlo zde dne 14. čce k bitvě, v níž Prusové vedeni gen. Voglem s Falkensteinu rakouskou divisi Neippergovu porazili a tím důležitého přechodu přes Mohan dobyli.

Assumption, hlavní město republiky Paraguayské (v. hl. d.), bylo až do r. 1820 hlavním městem všech španělských semí na řece La Plata, a čítá nyní 48.000 obyv. Jest zde 6 chrámů, a z předních budov sluší uvést: katedrálu (vyst. r. 1845), palác Loperdu a arsenál.

Auber François D., franc. skladatel (v. hl. d. a dopl.). V posledních svých letech složil ještě spěvohry: *La fiancée du roi de Garbe* (1867); *Le premier jour de bonheur* (1868), na českém jevišti velmi oblíbená repertoární spěvohra p. t. *První den štěstí*; konečně *Le rêve d'amour* (1869). Na počátku r. 1870 složil úřad co ředitel Pařížské konservatoře a † po roce za vlády komuny 90 roků stár. Nabídnutí komuny, že zemřelému na své útraty přistrojí skvělý pohřeb, rodina A-ova odmítla a mrtvolu jeho uložila prosatím v sklepení kostela sv. Trojice, načež 15. čce 1871 A. slavně pohřben na hřbitově Montmartreském.

Auerbach Jan Gottfried, dvorní malíř ve Vídni, nar. se v Mühllausenu v Sasku 1697 a † ve Vídni 3. srp. 1753. A. se usadil ve Vídni a stal se 1750 údem akademie umění. Z jeho prací nalézá se v cis. obrazárně v Belvederu ve Vídni: *Podobizna císaře Karla VI. v bohatém státním oděvu*, a na obraze Fr. Solimena, představujícím Karla VI. obklopeného jeho dvorem, an mu hrabě Gundacker von Althann podává inventář cis. obrazárny (1728), maloval A. hlavu císařovu a hraběte Althanna.

Auersperg (Auerberg), městys a hlavní místo hrabství stej. jména v Krajině, kteréž má 8000 obyv., s pěkným zámkem, prvotním to sídlem rodiny Auersperků, v němž chovají se vzácné sbírky sbíraní a starožitností. Dle domněnky učenců stálo na tom místě starořímské *Arapium*.

Auerswald, Alfred von, pruský státník (v. hl. d. 2), nar. 16. pros. 1797, † 3. čce 1870 v Berlíně. Po pádu kabinetu, jehož předsedou byl bratr A-ův Rudolf, zvolen jest do pruského národního shromáždění, pak do druhé komory a konečně do sněmovny poslanců, jejíž členem stál až do r. 1855. Pak teprve r. 1858 vstoupil do poslanecké sněmovny a stál členem jejím až do své smrti.

Augšpurk (v. hl. d.) měl ku konci r. 1867 i s posádkou vojenakou 50.067 obyv. Znamenitý jest průmysl pivovárnický tohoto města; čítá se v něm 74 pivovárů. Taktéž knihlačitelství jest značné, roku 1870 bylo zde 10 tiskáren a 34 knihkupectví. Dosud jest hlavním sídlem bavorského obchodu se jména směněšního; jest zde 24 bankovních úřadů.

předsedou nově zafixeného geodastického ústavu v Berlíně, a univerzita Vídeňská jej jmenovala čestným doktorem filosofie.

Baéz Buenaventura, president republiky St. Domingo, nar. r. 1820. Rodem jsa mulat byl od otce svého, jenž povstání r. 1808 v misie vynikající se účastnil, akvile vychován, ahy již byl politický činným, a nedosáhnuv ani 30. roku zvolen od republikánské strany presidentem r. 1849, kterýžto úřad zastával až do r. 1853. Tohoto roku dosedl na stolec presidentský Santana, jenž B-a se semé vypořáděl. B. odešel do New-Yorku, kde sástal až do listopadu 1856. Tou dobou podruhé zaujal místo presidenta, však již 11. čna 1858 opět musel Santanovi ustoupiti a sem opustiti. V list. 1865 povolán naspět, aby potřebl byl presidentem, ale jen na krátko, neboť po čtyrech měsících vyhnán revolucí, v jejímž čele stál generál Pimental, a po něm zvolen presidentem generál Cabral, který však v pros. 1867 opět B-ovi ustoupiti musil. Týž pak v úřadě svém udržel se až do r. 1870.

Bach August Vilém, znamenitý varhaník a skladatel, nar. se 4. Hj. 1796 v Berlíně, kdež byl jeho otec varhaníkem při chrámu sv. Trojice, vsedělával se u Zeltera a Bergera v nauce o skladebě a ve hře na piano, a stal se v 20. roce varhaníkem v kostele Panny Marie, brzo potom se stal učitelem na nově zafixeném král. hudebním ústavu a po smrti Zeltera téhož ústavu ředitelem. Od r. 1833 jest řádným údem Berlínské umělecké akademie, jakož i členem jejího senátu. Nejhlavnější jeho tištěná díla jsou: *Orgelsstücke (Präludien, Postludien, Fugen und Trio's)*; *Der praktische Organist*, jenž obsahuje sbírku romantických skladeb pro varhany; *Choralbuch*; *Plané, kanáty, kvarteta* a j. B. † v Berlíně 29. dub. 1869.

Bachet Claude Gaspard, Sieur de Méziriac, nar. 1587 v Bourgey ve Francii, vstoupil do bratrstva Ježíšova, stal se profesorem rhetoriky v Miláně a † 1638 v Paříži. B. byl jeden z nejvzdělanějších učenců své doby. Jmenovitě v mathematicu mu děkujeme řešení rovnic neurčitých stupně prvního číslu celistvými, kteráž methoda nebyla dosud známa v Evropě. Vydal *Problèmes plaisans et délectables, qui se font par les nombres* (Lyon 1612—1624). Četnými, namnoze velmi sábnými dílohami i neurčitě analytiky, kteréž tuto podal, získal mnohé přivřence tomtu odvětví mathematicy. Sám, jsa velký citel Diofanta, obstaral dobré vydání jeho spisů, jež vyšlo v Paříži 1621 pod názvem *Diophanti Alexandrini Arithmeticonum libri sex et de numeris multangulis liber unus. Nunc primum Graeco et Latine editi, atque absolutissimis Commentariis illustrati*. Vydání toto jest jediné, a slouží nemálo ke cti spracovateli svému. V vůli snadnějšímu srozumění předealal tři knihy *Porismatum*, které dosti nového pro onu dobu obsahovaly, ku konci pak připojil *Apendicis ad librum de numeris polygonis libri duo*, kdež theorii Diofantovu dále vypisuje.

Zhk.

Bailey Edward Hodges (v. doplň. 1.), slavný angl. sochař (nikoliv, jak v doplň. 1. mylně udáno, „teshák“), † jako skutečný člen akademie pěkných umění v Londýně 23. kv. 1867. Pověst svou založil si B. již r. 1813 svou *Ecce a studis*; a posdějších prací jeho pak vynikly zejména socha *Nelsonova*, socha *Roberta Peela* v Manchesteru (1858), slavný umělecký zjev *Eva poslouchající hlas svědomí*, pak *Připrava ku koupeli*, *Gracie a Spící Nymfa*.

Baines Edward, angl. spis., nar. 1774 v Rippou v Yorkshiru, vyučil se kněžiškářství v Leedsu a stal se r. 1801 majitelem časop. *Leeds Mercury*, jímž šířil liberální náhledy v severní Anglii; roku

1838 byl zvolen od města Leeds do nižší sněmovny, kdež mluvil pro oddělení církve a státu, r. 1841 vystoupil s parlamentu, † 8. srp. 1848. Napsal: *Hist. of the wars of the French Revolution* (1814); *History of the reign of George III.*; *Hist. and gazetteer of Lancashire* (1826) a j.

Bakovský Václav, nar. 22. Hj. 1845 v Praze, studoval na Novoměstském gymnasiu tamtéž, a po odbytech studiích gymn. klasičnou a moderní filologií na universitě. Koncem r. 1868 jmenován byl supl. profesorem při gymn. v Hradci Králové, kde dvě léta setrval. Odbýv. mesi tím r. 1869 státní skoušky jmenován byl skutečným prof. při reálním gymn. v Táboře. B. byl výtečným znatelem jazyků nejen klasičských, ale i některých moderních, tak vlaštiny, franciny, angličtiny. Z Leopardiho přeložil některé ukásky do češtiny. Zemřel na neduh plicní 31. bř. 1878. Po smrti již vyšel jeho metrický překlad Euripidova *Hippolyta* v *Bibliotéce klasič. řeckých a římských*. Koř.

Balla Karel, maď. básník, nar. se 2. dub. 1792 v Nagy-Körösi v Peštáké župě, studoval filosofii a posději práva v Pešti; sábyval se literaturou a sepsal četné básně uveřejněné v almanaších *Aurora*, *Hebe*, *Urania*, *Aspasie*; psal též bohatýrácké pověsti, v nichž lidé maďarský starý věk. R. 1825 vydal sávek básní *Zeebtkör*, r. 1836—37 redigoval *Kémle*, věnovaný hospodářství, obchodu a průmyslu. V Peštákém komitátě zaujímá vysokou hodnost úřednickou, již se po 30letém působení vzdal, a r. 1829 byl zvolen za člena uherské akademie.

Baltzer Jan (v. hl. d.). Roku 1860, jsa prof. dogmatiky a školastikem ve Vratislavi, byl nejsamostatnější tento se škák Hermesových, ač sobě proti racionalismu a Rongianismu velikých zásluh získal, suspendován s profesury s pominutím všeho kanonického procesu, pro svou prý náklonnost ku Güntherově filosofii, to jest pro svou anthropologickou nauku, jež privilegované v Římě oblíbené školastice odporovala, hlavně přičiněním kolegy svého prof. Bittnera, kanovníka Lorinsera, tamější kapituly a některých škák svých od biskupa Förstera, dřívějšího přítele svého, jenž vlastní k této důstojnosti byl pomohl, a spolu strhována mu hned třetina kanovníckých jeho příjmů. Když pak do Vratislavi z Říma bylo ohlášeno, že B. proti biskupu svému musí vyhrát, hrotil tento poděkováním se s úřadu, i ač disciplinární soud i státní ministerium 1864 uznalo B-a nevinným, přece nedovoleno mu přednášeti; teprv když r. 1870 veřejně vystoupil proti papežské neomylnosti, suspendován jest i s kanovníctví a odňaty mu všechny příjmy, načež stál vykázal mu 400 tol. prof. služného. Teprv 1871 v letě dovoleno mu od ministerstva s plným platem opět přednášeti, ale uoučený B. semřel již 1. Hj. 1871. Kromě uvedených spisů sepsal ještě: *Beiträge zur Vermittlung eines richtigen Urtheils über Katholicismus und Protestantismus* (Breslau 1839, 2 sv., obrana Hermesa); *Die biblische Schöpfungsgeschichte in Uebereinstimmung mit den Naturwissenschaften* (I. d. 1867 v Lipsku, II. d. 1873), spis znamenitý; *Ueber die Anfänge der Organismen und die Uegeschichte des Menschen* (Paderborn 1869, proti Vogtovi pět veřejných přednášek), s dotýčných polemických spisů nejvýtečnější. Srovnej Friedberg J. B. *Baltzer. Ein Beitrag zur neuesten Geschichte des Verhältnisses zwischen Staat und Kirche in Preussen* (Leipzig 1873).

Bancroft George, amer. dějepisec a státník (v. hl. d.). Od r. 1850 žil střídavě v Newyorku a v Newportu, sábyvaje se kuhradně pokračováním ve výtečném svém díle *History of the United States*. V srp. 1867 nastoupil úřad mimofádého vyslanca

niánké, neobdržel žádané profesury matematiky v Cambridge, pročel se vydal na cesty r. 1655 do Francie, Itálie a na východ, kdež ve Smyrně a v Cařihradě se pozdržel, načež přes Německo a Nizozemsko do Anglie se vrátil. Po svém návratu obdržel profesuru řečtiny v Cambridge (1661), kterou již 1662 na profesuru filosofie, a 1664 za prof. matematiky změnil. R. 1669 postoupil místo toto mladému svému příteli Newtonovi, načež se úplně bohoslovectví oddal. R. 1670 stal se doktorem bohosloví, roku pak 1675 kancléřem university Cambridgeské. Zemřel 4. bř. 1677 v Londýně. Ze spisů B-ových hlavně jsou *Lectiones geometricae* (London 1669), spis velmi důležitý, pak *Lectiones mathematicae* (1684), kterýžto spis obsahuje přednášky, jež měl B. na universitě Cambridgeské o filosofii a mathematice v letech 1664, 1665, 1666, k nimž jsou připojeny čtyři přednášky neurčitého data, ve kterých snaží se podati metodu, již došel Archimedes největších svých problémů, a dokázati, že narozchledu se valně od analýz novějších. Dále vydal *Lectiones opticae* (Cambridge 1674), v kterémžto spise mistrovsky dovedl upotřebiti geometrie na sáhady lomu a odrazu na plochách. Mimo to přeložil na latín Euklidova *Elementa* a prvé čtyři knihy Apolloniovy, spisy Archimedy a sfiriku Theodosiovu. Větší část důkazů ve spisech těchto přepracoval a valně sjednotil.

Zhk.

Barthélemy Auguste (v. hl. d. 3.), franc. básník, jenž vynikl zejména v polit. satíře, † 23. srp. 1867 ve svém rodišti Marsili.

Bartsch Karl Friedr., výborný znalec starší německé a románské literatury, nar. se 25. ún. 1832, byl od r. 1855 do 1857 kněm v knihovně germánského musea v Norimberku, pak od r. 1858 do 1871 prof. německé a románské filologie v Rostoku, a stal se r. 1871 prof. téže vědy a dvorním radou v Heidelbergu. Zimu r. 1868—1869 strávil sa přičinou výskumů o starší provencálské literatuře v Itálii, a též v knihovněch Pařížských konal bedlivá studia. Mimo četná kritická vydání různých středověkých literárních památek něm. a provenc. proslavil se B. zejména spisy: *Bibliographische Uebersicht der Erhebungen auf dem Gebiete der germanischen Philologie in den Jahren 1864—1867* (ve Vídni 1865—1869); *Untersuchungen über das Nibelungenlied* (tamt. 1865), a *Chrestomathie de l'ancien français* (v Lipsku 1866). Jako překladatel požívá B. přeceho jména v literatuře něm. pro své překlady básní Roberta Burnse (v Hildburghaus. 1865) a pro překlad spěvu Nibelungů (v Lipsku 1867).

Bary, Heinrich Ant. de, výtěčný botanik, nar. 26. led. 1831 ve Frankfurtu n. M., studoval lékařství v Heidelbergu, Virepuku a Berlíně, a usadil se pak v rodišti svém co praktický lékař, brzy však vzdav se tohoto saměstnání věnoval se výhradně vědám přírodním, zejména botanice. Habilitovav se r. 1864 jakožto docent botaniky na universitě Tubinské povolán jest po roce do Freiburgu v Baisgavě co mimořádný, od r. 1869 řádný profesor téhož předmětu a r. 1866 v téže hodnosti do Halle, kde zároveň přijal redakci tamější *Botanische Zeitung*. Z důkladných jeho děl, pojednávajících většinou o řasách (algae) a houbách, vyjímáme *Untersuchungen über die Brandpilze* (Berlin 1853); *Die Mycetozoen* (Lipsko 1864, 2. vyd.); *Recherches sur le développement de quelques champignons parasites* (tamt. 1863); *Handbuch der Morphologie und Physiologie der Pilze, Flechten und Myxomyceten* (tamt. 1866); *Beiträge zur Morphologie und Physiologie der Pilze, částečně společně s Voroninem* (Frankfurt n. M. 1864—70, 3. sv.).

Barzení Viktor, právník a publicista, nar. se

v Lonatě v Itálii 1767 a † tamtéž 22. dub. 1843. Studoval ve Veroně a v Pavii a stal se v Benátkách advokátem, mimo svou praxi zabýval se studii historickými a filosofickými. V prvním svém spise *Solitario della Alpi* (1794) vystoupil proti demokratickým zásadám svláště Francouzů, kteří tehdy do Itálie vtrhnouti hodlali. Posději vydal brožuru proti Napoleonovi, načež se musel do Toskány utéci, kdež žil v kláštere benediktinů. Zde napsal anamenitý spis *Romani in Grecia* (1796). Dále napsal: *Rivoluzioni della Repubblica francese* (v Benátkách 1799), v němž líčí události ve Francii od r. 1789—1799; *Rivoluzioni della Repubblica veneta* (Miláno 1800 a 2. vyd. 1814). Byv od Francouzů pronásledován odebral se na Maltu 1804, kdež redigoval postupně časopisy: *Cartaginese*, *Giornale politico* a *Giornale di Malta*, v nichž po 11 roků proti Napoleonovi psal. Po pádu Napoleonově odebral se do Itálie a žil střídavě v Miláně, Kramoně, Brescii, ve Veroně a v Lonatě. Posoruhojný jeho spis *Descrizioni* (v Miláně) obsahuje pohled na Apenniny, popis několika soch Canovových, popis Benátských vězení a moru řádívšího v Miláně 1813.

Bassi Martin, ital. architekt a malíř, nar. 1541 v Seregno, † 1591. Až byl autodidakt, provedl nicméně mnohá znamenitá díla.

Bastian Adolf (v. doplněk 1.) sepsal ještě: *Sprachevergleichende Studien besonders auf dem Gebiete der indochinesischen Sprachen* (v Lips. 1870) a menší spisky: *Mexico* (v Berl. 1868) a *Die Weltauffassung des Buddhismus* (tamt. 1870). R. 1869 založil v Berlíně společně s Hartmannem časop. *Zeitschrift für Ethnologie*, kterýž nově sahající Berl. společnost pro anthropologii a ethnologii r. 1870 za svůj orgán přijala.

Batualia slulo cvičilostí gladiatorů v Římě. Ve středověku snažila slovo to bojliště vůbec, od toho francouzské *bataille*.

Ak.

Baudissin 1) Otto Friedrich Magnus † v Teplicích 25. čna 1865. — 2) Wolf Heinrich Karl hrabě B. (v. hl. d. 2.) vydal r. 1865—1867 v Lipsku 4 svazky svých překladů Molierových veseloher, a zaměřil v nich verše alexandrinské, aby je pro něm. jeviliště přístupnější učinil, pětistopým jambem. — 3) Ulrich von B., přibuzný předešl., nar. se 22. ún. 1816, jest král. dánským majorem a proslavil se některými romány a veselohrami. — 4) Adalbert hrabě B., něm. spisovatel, nar. se 25. led. 1820, byl dříve důstojníkem v šlesvicko-holštýnské armádě, a psal posději zejména o Šlesviku a Holštýnu, mezi jiným *Geschichte des schleswig-holstein. Krieger* (v Hanoveru 1862), historické romány *Christian VII. und sein Hof*, *Philippine Welsch* a j. † ve Visbadenu 1871.

Baumgartner 1) Havel Jakub (v. hl. d. 2.), Jsa dobrým řečníkem a organizátorem zvolen jest 1857—60 čtyrykrát do stavovské rady a † v čci r. 1869 v Sv. Havle. Věno jest dějepisné jeho dílo: *Die Schweiz in ihren Kämpfen und Umgestaltungen von 1830—50* (Curich 1858—66, 4 sv.). — 2) Ondřej svob. pán B. (v. hl. d. 3.) zastával úřad předsedy Vídenské akademie věd až do své smrti, jmenován r. 1861 členem rakouské sněmovny paneké a † 29. čce 1865 v Hietzingu u Vídne. V posledních letech svých vydal ještě řadu akademických přednášek, mezi nimi: *Chemie und Geschichte der Himmelskörper nach der Spectralanalyse* (Viede 1862); *Die Mechanische Theorie der Wärme* (tamt. 1864). Srv. *Freiherr von B. Eine Lebensskizze* od Schrötera (Viede 1866).

Baur Bedřich Christian, výt. něm. bohoslovec (v. hl. d. 4), † 2. pros. 1862 v Tubinkách. Mimo

čtvrti XVII. stol. byla Kateřina B-ová, rosená s Sleupna, usedlá v Chrudimě. Další umělkyně o B-ích nenacházíme.

Benato-Beltrami Alžběta, sochařka a malířka, nar. se v Padově na počátku XIX. stol. Již v 16. roce jejího věku nadání k plastickému umění. Navštěvovala benátskou akademii, vystavovala každý rok své obrazy a byla dvakrát cenou poctěna. Roku 1886 zhotovila dva obrazy, z nichž vzala látku se skupením Lacokona a s Canovova Herkula, jež všeobecně uznání došla; dále zhotovila barelief *Leda* a *nevinost*. Poslední se oddala zcela malířství a malovala násled. obrazy: *Atala a Chastus*, *Seitán* se *Petrarky* s *Laurou*, *kopie Panny Marie* od Quida Reniho, *St. Sebastian*, *St. Cirus a Sejmání s kříže* (poslední dva obrazy oltářní). Nyní žije v Padově provdána za malíře Ludvíka B-iho.

Bennadi N., lékař, nar. se v Mantově 1798, † v Paříži 9. bř. 1884. Studoval ve Vídni, Padově a Pavii, a star se doktorem lékařství věnoval svou hlavní péči nemocem lidského hlasu; tím si získal takové zásluhy, že byl zvolen za úda král. medicinské a chirurgické společnosti v Edinburgu, společnosti fyzické a chemické vědy v Paříži, v Rouenu, v Bordeaux a j. Psal v jazyku franc., a poněvadž nebyl této řeči úplně mocen, dal své spisy Juliu Fontanellovi a Scipiu Pinalovi opravovat. Sluší si nich jmenovati: *Notices physiologiques sur l'organe de la voix humaine* (v Paříži 1831); *Recherches sur le mécanisme de la voix humaine* (v Paříži 1832); *Recherches sur les maladies, qui affectent les organes de la voix humaine* (tamt. 1833), oba poslední spisy vyšly též v jednom pod titulem *Etudes physiologiques pathologiques sur les organes de la voix humaine* (1833). Za tento spis obdržel B. od akademie věd Monthyonem založenou cenu; konečně vydal spis *Memoire sur un cas particulier d'anomalie de la voix humaine pendant le chant* (v Paříži 1838).

Bennet James Gordon, vynikající amer. publicista, nar. se r. 1809 v Skotsku, nabyl vzdělání na katol. semináři v Aberdeenu, nedal se však posvětit na kněze, a přestěhoval se r. 1819 do Ameriky stal se učitelem v Halifaxu. Leč v postavení tomto se mu dlouho nelíbilo, i odešel se r. 1823 do Nového Yorku, kde pracoval pro několik časopisů jako správce. R. 1726 počal psát i články politické a agitoval jako publicista r. 1828 sejmána pro volbu generála Jacksona. R. 1832 založil sám nový časopis *New York Globe*, který redigoval až do roku 1835. V tomto roce pak založil velký list *New York Herald*, jehož první číslo vyšlo 5. kv. 1835, a kterýž se počítá za našich dnů mezi nejrozsáhlejší a nejdůležitější listy celého světa.

Berlepech, Herm. Alexander von, známý něm. spisovatel cestopisů, nar. 17. bř. 1814 v Göttingech, po skončených studiích oddal se kněžskému povolání, a založil i uvázav se v redakci časopisů *Erfurter Stadt- und Landbote* a *Thüringer Zeitung*, přicházel tím v nemilé styky s úřady, zejména s cenzurou; přece však neustal neustupně hájiti své opoziční přesvědčení. R. 1848 přinucen opustiti Německo usadil se trvale ve Švýcarsku na statku svém blíže Sv. Havla. Zde studoval pilně sem i obyvatele, jehož plodem byly spisy: *Der illustrierte Alpenführer* (Lipako 1854); *Die Schweizerkunde* (Brunšvik 1859—1864) a *Die Alpen in Natur- und Lebensbildern* (Jena 1860, 4. vyd. 1871), kteréžto poslední vřetěné dílo brzy přeloženo do angl. od Leslie Stephena (Lond. 1861) a do franc. od Recordona (Geneva 1868). Nejvíce však B. přilákal v snámost vydaním několika příruček cestovních knih, které přehledným svým uspořádáním cestujícím vždy jsou vítány a bezpečným prů-

vodcem. Dostud vydal následující: *Wegweiser durch den Harz* (1864, několikrát); *Wegweiser durch die Schweiz* (1864); *Reisehandbuch für die Schweiz* (Hildburgh. 1870, 6. vyd.); *Reisehandbuch für Paris* (tamt. 1867); *Südfrankreich* (tamt. 1869); *Nord-, West- und Süddeutschland* (1867—70); *Rom und Mittelitalien* (tamt. 1871).

Bernasconi Ondřej, hudební skladatel, nar. se ve Veroně v prvním desetiletí XVIII. stol., zemřel v Mnichově roku 1784. Byl kapelníkem hospitalu *della pietà* v Benátkách, posléze byl povolán za kapelníka Bavorského kurfiřta do Mnichova. Napsal 31 oper, z nichž jsou nejznámější: *Alessandra Boreo* (1741); *Didone abbandonata* (1741); *Edimione* (1743); *Il Tuzimole* (1744); *Sebastia* (1758) a *Demofonte*, poslední byla dávana v Mnichově 1766.

Berneck, Karl Gustav von, německý novělist (v. hlav. dílo a 1. dopl.). V posledních svých letech vydal ještě následující romány a povídky: *Die Krone von Böhmen* (Duisburg 1864); *Karl X. Gustav* (Videň 1862, 2 sv.); *Madama de Brandenburg* (tamt. 1863, 2 sv.); *Unter dem Krummetabe* (Hannover 1865, 3 sv.); *Mars's Ende* (Videň 1865, 3 sv.); *Der Graf von Liegnitz* (Jena 1866, 3 sv.); *Katharina von Schwarzwald* (Lipako 1868, 3 sv.); *Der Wolfenlegionär* (Berlín 1869); *Im Harzen von Deutschland* (tamt. 1869); *Nicht auf immer* (tamt. 1870); *Waldrast* (Lip. 1870). Díla jeho *Geschichte der Kriegskunst* vyšlo 3. vyd. (Berlín 1867).

Bernake, kanton Švýcarský (v. hl. d.), málo ku konci r. 1870 již 506.561 obyv., mezi nimi 436.446 protestantů, 66.007 katolíků, 2707 jiných křesť. vyznání a 1401 Židů. Co do národnosti jsou zde Francouzi k Němcům v poměru 1 : 5. Hlavní město kantonu Bern (v. hl. d.) málo r. 1870 obyvatelem 38.000 duší. Z vynikajících budov novějších sluší uvést gotický katolický chrám, nové muzeum, pak opravenou gotickou radnici s XV. stol. R. 1871 navštěvovalo zdejší univerzitu 150 studujících. Jest zde též hudební škola, a r. 1871 zřízena i škola umělecká.

Bernstorff, Albrecht hrabě, pruský diplomat, nar. se 22. bř. 1810. R. 1840 stal se legačním radou a prvním sekretářem prus. vyslanectva v Neapoli, r. 1846 mimořádným vyslancem a plnomocným ministrem v Mnichově, r. 1848—51 ve Vídni, r. 1862 v Neapoli a r. 1864 na místě Bunsenově vyslancem v Londýně. R. 1861 stal se ministrem zahraničních věcí v kabinetu Schwarzerově a sňat s touto úřadu i v kabinetu Heydt-Roona do r. 1863. Tohoto roku vrátil se na svoje býv. vyslancké místo do Londýna, kdež zastupoval od 1. led. 1868 Severním spolek a od 5. kvěť. 1871 Německou říši. † 26. bř. 1873 v Londýně. B. byl dědičným pánem na Stintburku a Bernstorffu v Lauenburku, a po smrti jeho uvázal se v tato dědictví syn jeho hrabě Ondřej Petr B., nar. 30. kv. 1844, té doby legační sekretář při vyslanectvě Něm. říše ve Washingtonu.

Bertolini Antonio, ital. botanik (v. hl. d.), † 17. dub. 1869 stár jas 93 roky. K hlavním jeho díle *Flora italica* (Bologna 1833—1854, 10 sv.) patří se *Flora italica cryptogama* (tamt. 1856—1862, 2 sv.). Z ostatních jeho spisů sluší vytknouti: *Flora Gessimalensis* a *Plantae novae asiaticae* (tamt. 1864—68).

Běskovec s Běškovic, rodina vládkyň, květia v Čechách v XVI. století a měla se díle sídla svého Běškovic, nyní Běškovic, u Mělníka. V první čtvrti jmenovaného století byl Bohuslav B. a B. v službě pána Viléma s Pernštejnem, a přicházel od r. 1506—1524 jako úředník a potomně jako hejtman na Pardubicích, kdež držel také grunty šosovní; tj. byl muž nemálo zkušený a vášnivý, a

freie Theologie oder Philosophie und Christenthum in Streit und Frieden (v. Tub. 1844); *Unsere junghegelsche Weltanschauung oder der sog. neuesten Pantheismus* (1849).

Bielefeld, krajské město v prus. vládním okr. Mindenskm ve Vestfálsku, mělo ku konci r. 1867 obyvatelstva 18.701 duší. Květe zde velmi průmysl přádelnický a plátenický, v novějším čase nabyla též sdejší fabrikace hotového prádla rozměhlých rozměrů, živila r. 1870 pouze švadlen 2100. Mimo to pěstuje se zde hedbáví a tkaní aksamitu; dále jsou zde továrny na tabák, aklo, asfalt, cement, strojnické dílny, železárna a j. Kraj B-ský má na 5 □ mil 55.900 obyvatelů.

Bílý dr. Jan Ev. (v. hl. d.), theologický spisovatel, od r. 1872 farář v Dolní Loučce na Moravě, sepsal ještě: *Dějje katolické církve* (Starý a střední věk, překlad s něm. Alsoga, I. a III. díl *Katolické biblioteky* I. r. 1847 v Olomouci, II. r. 1854 v Praze); *Dějiny sv.-katol. církve. V obrazech pro mládež* (v Brně 1854); *Život Pána našeho Ježíše Krista s 84 obrázky* (v Praze 1864 u Belmanna); *Dějiny sv. Apoštolů Slovanských Cyrilla a Metoděje k 1000leté jubilejní slavnosti pokřtěstvení Moravy a Čech, s obrázky* (v Praze 1863); *Legenda čili život o milých světcích Božích s obrázky* (v Praze 1866, dle něm.). V *Bibliotekce katolické*, jím vydávané v Brně, je I. bñh 1848—51, 3 díly, a pak IV. bñh r. 1855 od něho samého; jiných mnoho kásaní má v *Poslední katolické* vydávané (od r. 1864) Kuldou. Dále vydal *Církev a společnost* (anonymně) v Kuldových brožurkách č. V. 2. (v Praze 1869). Spisak jeho *Neomylnost papeže římského* (číslo III., r. 1871 v Brně od jednoty katol.-politické vydávaných poučných spisů pro lid) vyvolal odpověď anonymního pisatele brožurky *Proč nechce Čech katolík učiti se papežskou neomylnost. Odpověď Moravanům farářů dr. J. E. Bilému a kanovníkům B. M. Kuldou od katolického kněze českého* (v Praze 1872). Dle toho opraviti sluší sasečem přendané řádky v tomto slovníku díl X. str. 334 v článku Kulda. Mimo některé menší brožurky přispíval také do *Časopisu duchovenstva*, a do *Slovnicka Naučného*, jakož i do Morav. časopisů vůbec. T. Nk.

Bird Robert Montgomery, amer. spisovatel, nar. se r. 1803, vzdělával se ve Filadelfii, nastoupil spisovatelskou dráhu s tragediemi: *The Gladiator*, *Oracles* a *The Broker of Bogota*, jež byly na amerických divadlech s velkým úspěchem dávány. Mimo to napsal: *Calaver, or the knight of the conquest* (1834); *The infidel, or the Fate of Mexico* (1835); *The Hawks of Hawks Hollow*; *Nick of the Woods* (1836), poslední dva spisy byly přeloženy do němčiny (ve Frankfurtě 1840); *Peter Pilgrim*; *The Adventures of Robin Dey* (1839); od r. 1847 vydával *Časopis North American Gazette* ve Filadelfii, kdež † 22. led. 1854.

Birch 1) Thomas, angl. dějepisec, tajemník král. učené společnosti, nar. 1706 v Clerkenwellu, † r. 1752. Ze spisů jeho jsou důležitější následující: *Inquiry into the share, which Charles I. had in the transactions of the Earl of Glamorgan* (Londýn 1747 a 1757); *An historical view of the negotiations between the courts of England, France and Brussels from 1593—1617* (t. 1749); *Memoirs of the reign of Q. Elizabeth from 1581 till her death*, nejdůležitější jeho dílo (tam. 1754); *History of the B. Society of London* (tam. 1756—57, 4 sv.); *Thurloe State-Papers* (tam. 1743, 7 sv.); *Heads of illustrious persons of Great Britain* (tam. 1747—52, 2 sv.). — 2) Christian B., dr., něm. spisovatel, manžel Charl. B. Pfeifferové (v. t.), rodem s Kodaně, † 29. srp.

1868 v Berlíně. Vydal historické dílo: *Ludwig Philipp I.* (Stuttgart 1841—43, 2 sv.) a román *Marguerite* (Berlín 1854, 3 sv.). Zde budíž uvedeno, že dramatické práce jeho manželky Charlotty populu vydány byly pod titulem *Gesammelte dram. Werke von Ch. B.-Pfeiffer* (Lipsko 1862—69, 13 sv.).

Bischof Karel Gustav, přírodopyscec něm. (v. hl. d. a 1. dopl.). Hlavní jeho dílo *Lehrbuch der chem. und physik. Geologie* vyšlo v novém zpracování (Bonn 1863—66, 3 sv.). Poslední jeho literární práce jest *Die Gestalt der Erde und der Meeresflüche und die Evasion des Meeresbodens* (tam. 1866).

Bischweiler, město v Klasku (v. hl. d.), mělo r. 1866 již 9711 byv., vyniká dílným průmyslem soukenickým a pěstováním chmele; pouze v samém městě napočteno r. 1870 přes milion chmelových tyček. Cena soukenných výrobků sdejších cení se ročně na 18 milionů franků.

Blüsch, opevněné město v bývalém depart. Moselském, od ún. 1871 v kraji Saargemundském na severním svahu Voges, mělo r. 1866 2740 obyvatelů. Pevnost vypíná se na vysoké skále, kdežto město samo jesezem a bařinami obklopené vojsku jest nepřístupné. Proto také r. 1870 Němci, vidouce nemožnost násilného vzetí, pevnost pouze přehotou bavorskou obklopili a uzavřeli. Po uzavření předešlého míru vzdal se B. dne 7. bř. 1871.

Bixio 1) Giacomo Alessandro (v. hl. d.) † 16. pros. 1865 v Paříži. — Jeho bratr 2) Girolamo Nino (v. 1. dopl.), přesazen r. 1862 k aktivní armádě co generallieutenant, byl nějaký čas činným v ministerstvu vojenství a jmenován r. 1868 velitelem pevnosti Alessandrie. R. 1866 zvolen v Ankoně poslancem, a r. 1870 vzdal se služby vojenké aby postavil se v čelo akciového podniknutí, majícího účel, rozšířiti italský obchod na moře indonéské. Téhož ještě roku vstoupil opět do vojska obdržel velení divise a účastnil se útoku na Řím, načež zase vrátil se k jmenovanému již obchodnímu podniku.

Blankenburg Heinrich, něm. voj. spisovatel a historik, nar. se 7. říj. 1820 nedaleko Rejna Kolína; vstoupil jako inženýr do prus. armády a vystavěl v letech 1850—57 znovu sídelní hrad Hohensollern. Po r. 1861 byl povýšen na podplukovníka, a vřadav se služby vojenké oddal se ve Vratislavi zcela spisovatelství. Sepsal: *Der deutsche Krieg von 1866* (v Lips. 1868) a *Die inneren Kämpfe der nordamerikanischen Union bis zur Präsidentenwahl von 1868* (tam. 1869). Mimo to přispívá obšírnými histor. články do *Unsere Zeit*, a sastupuje od r. 1870 jedem volební okres Slezský v prus. sněmovně poslanecké.

Blaznavac (v. dopl. 1.). Při nastoupení samostatného panování po dosažení zletlosti jmenoval jej kníže Milan 22. srp. 1872 generálem a předsedou ministerstva, ale B. † již 5. dub. 1873.

Blois, franc. město (v. hl. d.), mělo r. 1866 20.068 byv. Ze staveb sdejších pozoruhodny jsou: hlavní chrám ze středověku, kostel sv. Mikuláše s XII.—XIII. stol. a biskupský palác.

Bocchi Faustín, malíř, nar. se v Brescii 1659, a † 1742. Byl žákem Fiamminghinovým a maloval výtečně krajiny, bitvy a svířata. Zvláště dobře pojímal city a válečné lidské. V obrazárně Carrarské okazuje se velmi komický obraz od něho, oběťováni a národní slavnost k učení modly představení. Jiné dva obrazy mistra toho jsou majetkem hraběte Theodora Lechiho.

Bodel (Bodde) Antonín, přírodopyscec a lékař, nar. se v Nigolíně 1778 a † 1818 v Miláně. Počav r. 1797 činnost svou lékařskou byl v roditi svém sekretářem *all' ufficio di salute publica* a léka-

fečenou na poručnici. V bouřích stavovských (1618) šel s celou druždou tak četné rodiny toliko Adam Abraham na Aberšpachu; tyž stál k straně krále Fridricha a byl r. 1620 se synem svým Jaroslavem ml. B. mesi komisař, kteří r. 1620 posláni byli do Jihlavy v příčině dědictví Smiřického, a zabývali tamtéž při zaplacení a sboření hradu Jiřického (v. Jiřín a Smiřický). Posléstaly statky jeho Aberšpach sebrán jest po bitvě Bělohorské ke komoře české a prodán Alb. z Valšteina. — Vedle této starší větve B-ých s Hodkova, kvetla časem ještě mladší větve Mařanů B-ých s H. Za času krále Jiřího přijali totiž B-ští s H. Bohuchvala Mařana k erbů a titulů svému, jenž se stal praocem druhé mladší větve B-ých Mařanů s Hodkova; větve tato přišla však běhy válečnými a jinými příhodami v úpadek a užívala potom pouze stavu městského. Na základku války třicetileté šel s rodinou té Jiří M. B. s H., který sloužil delší čas pod M. Huertou (v. t.) ve vojenské službě; nato byl úředníkem při komoře české, poslédji hejtmánem na Očerném Kostelci a posléze v Brandejse n. L. Tomuto obnovil císař Ferdinand III. na základě předložených listů a pamětí majestátů, jehož datům dne 30. list. 1639, jeho starostlivý stav vládycký a erb přirozený. Tyž Jiří M. koupil také zboží zemská Vlasenice, Paskau a j. a zemfel r. 1663, sňatav syna Jana Nikodemu M., který pro platné služby otec svého majestátem císaře Leopolda I. daným dne 14. srp. 1678 povýšen jest do stavu rytířského starostlivých rodů českých. Jan Nik. splodil syna Jana Karla M., který dědictví otcovské rozmmokl statkem Hor. Stankovem, jež nemá dědiců přirozených a je posledním rodu svého, r. 1727 odkázal své manželce Anežce z Janovic.

Ra.

Bohdaneč (v. hl. d.), někdy městy a nyní ves v okrese Ledeckém, jest jedna z nejstarších osad v Čáslavsku a sídlo starodávné rodiny Bohdaneckých s Hodkova, kteří je drželi již v XIII. století. R. čítá přes 700 obyv. v 90 domech. Jest tam starodávný gotický chrám farní Zvěstování Panny Marie s pohřbem rodiny Bohdaneckých s Hodkova a Rabenhauptů s Suché, a škola. V první čtvrti XIII. stol. náležela B. řádu německých rytířů, jichž velmistr Balke ji prodal r. 1238 klášteru Želivskému. Avšak nedržel klášter ten více B., ješto času toho připomínají se již panořové a vládykové s B-e, kteří byli také kolátorové kostela tamního; tak ku př. čteme v libris Erect. k r. 1367 Jana, Kuneše a Mikuláše bratří Bohdanské s B-e, k r. 1384 Roberta s B-e, k r. 1418 Bohuše s B-e a j. v. R. 1514 v den sv. Barbory povýšil král Vladislav II. k řádosti Kuneše Bohdaneckého s H. dosavadní ves jeho B. na městečko. R. 1525 postoupil již Kuneš B. sboží své Bohdanecké Anežce s Tismice, ježto dcera Eliška Kostková s T. r. 1545 je prodala Jindřichovi Rabenhauptovi s Suché. Dědicové jeho prodali r. 1596 B. s příslušenstvím (B. město, tvrz a podací kostelní, Třebetín dvůr popl., Kotoučův, Reptice, Kokovice a Michalovice dvůr popl.) rytířům Břesenským s Pločkovice, s ulehč Beneš B. po bitvě Bělohorské je propadl ku komoře české, od něž se dostalo sboží to paní Mandaléně Trčkovně s Lobkovic. R. 1643 koupila statek Bohdanecký Anna Kamilla s Enkefortu od Anny s Stěremberka a připojila jej k panství svému Ledeckému, při němž stálal až do r. 1848. B. obývala ještě za časů Balbinových na městečko a sanika ku konci XVII. stol. na ves.

Bolintineano Demeter (v. hl. d.) † v Bukurešti 1. září 1872, sňstav publicistické práce až do své smrti věrou. Jeho básně, dramata, historické

práce a cestopisy vynášejí se vsměs vřetěnou harmonií mezi formou a obsahem i hlubokým myšlením. B. zaujímal několikráte vysoké státní úřady; na knížetě Kusy byl ministrem vyučování, ale přes to vše zemfel chud v Bukurešťské nemocnici sv. Pantaleona, nezanechav mimo skrevnou knihovnu nija-kého jmění.

Bonate 1) Antonín, botanik, šel v druhé polovici předešlého stol. v Padově. Byl profesorem botaniky v Padově, a obrátil na sebe pozornost přírodopysky spísem: *Pisaura anemomorphae coreopsis forma* (Padua 1792). Willdenow dal rostlině s čeledi *Orobanchaceae* jméno Bonatea, kteréž dosud sedm druhů známe; Bonatea apiciosa vyobrazena jest v *Jacquia hortus Schönbr.*, IV. svaz. 451. — 2) Petr B., mědirytec, nar. se r. 1765 v Baszanu. Odebral se sáhy do Říma, kde v umění svém valně se zdokonalil. Z vřetěných prací jeho jmenujeme: *Mater amabilis*, Marie s dítětem; *La sacra famiglia*, Marie s dítětem sedí u stromu, Josef v pozadí pracuje (oba dle Correggia); *Krásná oděvobojka od sebe čas* (dle Quida Remiho); *Sedm obětic* (dle Rafaela); *Poslední Věže* (dle Leonarda da Vinci); *Zasana v lázni* (dle starší překopavna (dle Hout-horsta); *Tři grácie*, Pomník Jana Falckého, *Náhrobek arcieřevodkyně rakouské Kristiny a Theodora* (vřechny dle Ganovy).

Bordeaux, město ve Francii (v. hl. d.). R. 1866 naspočteno zde 194.250 obyv. B. prosinl ve válce prus-franc. jakožto sídlo delegace franc. vlády, která se sem 10. pros. 1870 s Tours přestěhovala. Dne 8. ún. 1871 konány po celé Francii volby do národního shromáždění, které se v B. sešlo a odtud 10. bř. sídlo své do Versailu přeložilo.

Bořek Dohalský s Dohalic v. Dohalský s D. v 1. dodatku.

Bořický. Tímto názvem — ku počtu prof. Em. Bořického — pojmenoval amer. přírodovědec a spisovatel J. D. Dana (ve svém obřirném díle *A system of mineralogy. Descriptive mineralogy, comprising the most recent discoveries*. New York 1868, 5. vyd.) nerost odkryt u Nenačovic blíže Berouna, popsaný od prof. Bořického v *Živě* a v *Letech* 1867 pode jménem *Delesmit*, janz dosud znám jest toliko se dvou nalezišť, s Visé v Belgii a s Lubna ve Štýraku. Nenačovický b. vyskytuje se v podobě hliz co kařtan hnědých, má rovný nebo lasturový lesk, červenohnědý vryp, a slabý, co vesk masný lesk. Tvrdost jeho 3-5, hutnost na vsučku saženého 2-25, chem. sloučenství $2\text{CaO} \cdot \text{PO}_4 + 5\text{Fe}_2\text{O}_3 \cdot \text{PO}_4 + 16\text{H}_2\text{O}$. Mimo to obsahuje asi 1-6%, přimíšeného epso-mitu. B. vyskytuje se v ležatém železných rud silurských (Barr. D. d. 1) a hodí se k účelům agronomickým. (Jest to první nerost, nazvaný po českém spisovateli; název přechází již do všech spisů vědeckých.)

Doka.

Borromi Jan Angelo, malík, nar. se r. 1664 v Kromoně a † r. 1772 v Miláně. Studia své konal v Bologně pod mistry Janem del Sole a Angelem Massarottim (Fiamingo) a nspodoboval slávků sloh prvňějšího. Jeden s obrazů jeho, *Svatý Benedikt modlí se se město Kromonn*, řadí ho k nejlepšími mistrům. Podporován jsa šlechtickými rodinami Kromonskými, hlavně rod. Crivelli, maloval více obrazů pro paláce v Kromoně a Miláně. Z lepších obrazů jeho jmenujeme ještě *Se. Jáchim a sv. Anna*.

Bouchard Joseph, dram. spisovatel franc. (v. hl. d. a 1. dopl.) † 23. kv. 1870 v Paříži. V posledních svých letech napsal dramata: *Phidias* (1869) a *L'Armurier de Santiago* (1869).

Boucher de Créveceur de Perthes Jacques, franc. učenec (v. 1. dopl.), † 2. srp. 1866 v Amiensu.

leben vyšlo r. 1870 2. vyd. o 6 sv. Z nejnovějších jeho prací sluší s pochvalou vytknouti: *Gefangene Vögel, Handbuch für Pfleger einheimischer und fremdländischer Käufgegel* (Lipsko 1870).

Breisach Nový, pevnost (v. hl. d.), na severovýchodní straně chráněn jest pevností Fort Mortier, byl v list. 1870 poprvé obléhán rezervní divízi gen. Schmelinga; dne 2. list. otevřena nař. pravidelná střelba a pevnostka Mortier vzdala se již 7., B. dne 10. list., při kteréžto příležitosti Němci 5000 mužů se 100 děly zajali.

Bricher Alfred Thompson, amer. malíř krajín, nar. se r. 1837 v Portsmouthu z angl. rodičů. Byl s počátku kupcem a cvičil se v malbě sám. Roku 1859 odebral se do Newburyportu, a odtav se tam výhradně malování krajín stal se za několik let bez velkých učitelů známým a oblíbeným malířem. Od r. 1868 žije v Novém Yorku. Nejpočetnější jeho obrazy jsou: *Reba Hudson* (1868); *Žijnový den* (1866); *Podzimní jitro* (1868); *Pohled na Mississippi* (1869). Některé z menších jeho obrazů jsou chromolithografované.

Brinton Daniel, americký lékař, nar. se 13. kv. 1837 v hrab. Chesteru v Penna., studoval medicínu ve Filadelfii a odebral se r. 1860 na skúsenou do Evropy. Po svém návratu byl v letech 1862—65 lékařem 11. armády sboru Spoj. Obcí, a nyní rediguje ve Filadelfii časopis *Medical and Surgical Reporter*. Mimo četná lékařská díla sepsal: *The Floridan Peninsula, its Literary History, Indian Tribes and Antiquities* (1869); *The Myths of the New World* (1868), výtečně vypsání indiánských bájí, a *Guide Book to Florida and the South*.

Brne (v. hl. d.) ku konci r. 1869 mělo i s předměstími 73.770 obyv., mezi tím 1114 evangelického vyznání a 4500 Židů.

Brogie 1) Achille Charles Léon Victor duc de, státník franc. (v. hl. d. 5. a 1. dopl., sepsal: *Exposé et discours* (Pař. 1863, 8 sv.). — Jeho syn 2) Albert prince de B. (v. hl. d. 6.) jmenován r. 1868 členem francouzské akademie, byl po celý čas činností jeho stejnym nepřítelům a považován za hlavu strany orleanistické. V ún. 1871 zvolen v depart. Euru poslancem v národním shromáždění, a brzy potom jmenován vyslancem při dvoře Londýnském, brzy však tohoto úřadu se vzdal a rozvinul plnou činnost v národním shromáždění, kde byl hlavou třicetileté komise a vůdcem pravého středu. Veškerým úsilím pracoval k spojení všech konservativních stran v jedinou majoritu, což se mu také v kv. 1873 podařilo. Dne 24. kv. vyslovila většina komory vládu Thiersově nevěru, načež tento úřadu svého se vzdav byl Mac-Mahonem nahrazen. B-ovi svěřeno sestavení nového kabinetu, v němž zaujal místo ministra zahraničných záležitostí. Vládu svou započal jednak přísným nastavením proti republikánským listům, jednak rozsáhlými změnami v úřadech, zejména prefektur, ve prospěch strany monarchistické.

Brugsch Heinrich Karl, snam. egyptolog (v. 1. dopl.), vrátil se r. 1868 do Německa, kde nastoupil místo profesorské v Gottingách, však již po dvou letech povolán jest mistokrálem Egyptským do Kaira za ředitele tamější Ecole d'Egyptologie. Mimo díla v 1. dopluku uvedená sepsal B. ještě následující: *Die ägyptische Graberwelt* (Lips. 1867); *Wanderung nach dem Turkiminen und der Sinaihalbinsel* (tam. 1866); *Ueber Bildung und Entwicklung der Schrift* (Berlin 1868); *Die Sage von der geflügelten Sonnenscheibe* (tam. 1870).

Brunn Heinrich, zasloužilý něm. archaeolog, nar. 22. led. 1832 v Anhaltsku, studoval na univer-

sitě Bonnské filosofii, cestoval pak v letech 1844—1863 po Itálii, načež vrátil se do Německa stal se priv. docentem a kustodem při univ. knihovně v Bonně. Od roku 1856 opět meškal v Římě jakožto tajemník tamějšího archaeologického ústavu, r. 1865 jmenován profesorem archaeologie na universitě Mnichovské, jakož i konservátorem tamějšího kabinetu mincí a královské sbírky vas. Přední jeho spisy jsou: *Geschichte der griechischen Künstler* (Stuttgart 1853—1859, 2 sv.); *I reliefi delle urne etrusche* (Řím 1860); *Die Philostratischen Gemälde* (Lipsko 1861); *Beschreibung der Glyptothek König Ludwig's I.* (Mnichov 1867); *Ueber Apoll vom Belvedere* (tam. 1868); *Ueber die Composition der Wandgemälde Raffael's* (tam. 1869). Mimo to přispíval četnými pracemi do *Annali Římského archaeol. ústavu* a do jiných časopisů.

Brussel, hlavní město Belgie (v. hl. d.). Město samo o sobě mělo r. 1870 176.800, i s osmi předměstími 320.000 obyv.

Buenos-Ayres, město v jižní Americe (v. hl. d.). R. 1869 napočítalo se zde 177.787 obyv., mezi nimi 79.580 Evropanů, zejména 41.957 Italů, 13.998 Španělů, 13.402 Francouzů, 3081 Angličanů, 2039 Němců, 1880 Švýcarů, 778 Portugalců, 543 Raků, 163 Belgičanů a j. Domy zdejší jsou velkou většinou pouze přímenné, proto také jest město velmi rozsáhlé, a za příčinou rychlejšího spojení masily se zde založiti koňské železné dráhy, a sice dosud přes 40 kilometrů sáhl. Zdejší obchod květe znamenitě, tak že r. 1870 pouze cla vybráno 18 milionů dolarů. Na počátku roku 1871 vycházelo zde 25 časopisů v 50.000 exemplářích.

Buchez Philippe Joseph Benjamin, fr. filosof a dějepisec (v. hl. d.). Po únorové revoluci 1848 zvolen v Paříži do konstituanty, v níž byl prvním předsedou, brzy však opustil dráhu politickou a šel v soukromí úplně svým vědám. † 12. srp. 1865. Zanechal spis *Théorie de politique* (Pař. 1866).

Bürklein Friedrich, stavitel, nar. se v Burku ve Frankách 30. bř. 1813, † 4. pros. 1872 ve Wernocku. Po ukončených studiích gymn. studoval na univ. v Mnichově, posléž na tam. akademii architektury. Svými schopnostmi a nezlomnou energií získal si lásku a přízeň stavitele Gartnera, jenž mu brzy důležitě stavby svěřil, jako zejména budovy ředitelství solivaren. B. se stal dvorním stavitelcem, vládním inspektorem, prof. na polytechnickém ústavu v Mnichově a konečně generálním ředitelkým radou komunikačním. V Athénách, kamž byl povolán, řídil stavbu královského paláce. V Mnichově vystavěl nádraží v slohu románském, mnoho privatních domů, vil a j., též radnice ve Furtchu a mnoho nádražních stavení dlekuje mu svůj původ. B. zůstal až téměř do své smrti v svém postavení v Mnichově, kdež dlouhý zejména králi Maximilianovi u provádění jeho stavebních plánů. Vůbec si sjednal B. veliké zásluhy o moderní stavitelství, jehož hlavním nástupcem byl.

Bukevský Vilém J., veřejný řádný profesor na král. Čes. ústavu polytechnickém, t. č. náměstek předsedliv spolku architektů a inženýrů v Čechách, čestný člen spolku posluhačů inženýrů na Čes. polytechnice a činný člen spolku rakouských inženýrů ve Vídni, nar. se 24. září 1831 v Sedlici v Tábořsku, a absolvoval vyšší školu reální a polytechniku v Praze r. 1850. Po odbytych studiích v krátké době vstoupil do praktického života, přijav 1. února 1851 udělené mu místo ciz. král. inženýrského eleva u jižní státní dráhy. U železnice této zaměstnán byl až do roku 1855 vypracováním návrhů a provedením staveb posazených i inženýrských. Po celý tento čas hleděl však, nahližeje,

Po odbytých doma studiích odebral se do Paříže, kde vyvedl více obrazů nacházejících se v obrátcích krále Ludvíka Filipa, s nichž jmenujeme: *Pohled na Paříž*; *Pohled na řínské lázně*; *Pohled na Boulevardy*. R. 1830 šel do Milána, kde opět četné obrazy shotoval: *Pohled na Palanau*; *Sala při Lago di Como*; *Benditky v noci* a j. v. Dále jsou s výtav známé: *Vnitřek chrámu Milánského*; *Benditky chrám sv. Marka*; *Přítav Honfleurský a Kostel sv. Kříže ve Florencii*. — 2) Josef Maria C., lékař, nar. v okolí Trientákém 6. srp. 1788 a † 29. pros. 1829. Byl výborným chirurgem a okulistou, a stal se roku 1824 chirurgickým operátorem nemocnice Santa-Chiara v Trientu. Vydal mnoho spisů vlastních a několik překladů; s prvnějších jmenujeme: *Storia d'una frattura del collo del femore, erroneamente di chiarata lussazione* (Brescia 1815); *Storia iflessioni sulla febbre che domina nel comune di Riva e sue adiacenti* (Verona 1817); *Riflessioni critiche ed esperienze sul modo di operare la cataratta al mezzo della cheratonisi* (Milán 1819); *Cenni sulla estirpazione della bocca e del collo dell'utero, nei casi di scirro o cancro o altre escrescenze morose di queste parti e descrizione del metrotomo* (ib. 821); *Giornale di Chirurgia pratica* (Trient 1825—1829 v 5 sv.). V překladě vydal Jindřicha Desonibo *Neue süsserlässige Heilart der Lustenuche* s dodatkem pod jménem: *Nuova e sicura maniera di curare la Sifilide in tutte le sue forme ec.* (1827).

Canestrini Antonín, doktor medicíny a kameřální fyzikus, nar. se 18. kv. 1748 v Nonsberku a † 8. bf. 1807. R. 1769 podnikl se slav. profesorem řantsem cestu do Itálie, aby navštívil nemocnice, amějí, r. 1771 byl do Uher poslán, aby vypuklý a hranici polské mor posoroval a rozšířeni jeho co rožná zabránil, což se mu také podařilo. Nabytí kušenosti svoje složil v díle *Disertatio historica de este ann. 1771 et 1772* (Kolice 1777). R. 1778 stal se kamerálním fyzikem v Nagybányi v 1785. ve chwatsu. Spisem *Pestis diagnosi maxime ex ejus ontagio haurienda* (Solnohrad 1796), k němuž podějí připojil dodatek *Observationes de hernia intestinali ex serotino testium in aerotum descensu*, znal se dokázati nakažlivost moru. Zvláště pozorost věnoval onanii, i přišel k náhledu, že pouhé uvažné prostředky proti ní nestačí; sepsal o ní: *monismus medico, politico et moraliter consideratus* (Inšpruk 1808). Největší však zásluha jeho jest sázení odkováni v Tirolsku; v směru tom sepsal: *Lehrung über das Einimpfen der Kuhpocken. Abchlich zum Wohle meines Vaterlandes Tyrol* (ib. 806); *Nachricht an das tyrolische Publikum über en Fortgang der Schulschleppern-Impfung in und um chwaiz*; — *Aufmunterung und Widerlegung einiger och hier und da herrschender Vorurtheile* (ib. 1808).

Canù Cesare, ital. učenec a spis. (v. hl. d. 1. dopl. 1.), jest členem franc., belgické a jiných kademií a vysnamán byl mnohými řády. Ze spisů jeho posdějí vydaných sázmenávéme: *Beccaria e il diritto penale* (1860); *Del diritto nella loria* (Turin 1861); *Callana di storie e memorie* amt. 1861 a posdějí; *Storie minori*, sebrané menší ráce dějepisné (amt. 1864, 1. sv.); dějepisná část *Il Milano e il suo territorio* (Milán 1844). Z jeho visů sestaveny jsou dále: *Storia della letteratura ita* (Flor. 1868); *Storia della letteratura latina* amt. 1868); *Storia d. letter. italiana* (amt. 1864); *tempo de' Francesi* (Neapol 1864); *La storia della tteratura greca* (Flor. 1864). V posledních letech abýval se pořádáním nových vydání starších spisů, nichž *Lettere giovanili* přeloženy jsou do charvátiny, pak vydal *Gli eretici d'Italia* (Turin 1866,

8 sv.) a dva populární spisy: *Buon senso* (Milán 1867), jenž v desíti měsících dočkal se tří vydání, a dramatické spracování otázky dělnické *Portofoglio d'un operaio* (amt. 1867). Jeho *Dissertatione sull'origine della lingua italiana* (Neapol. 1865) vysnaménána jest cenou neapolské akademie Pontaniana, jiný spis *La libertà d'insegnamento* cenou akademie Modenské.

Canziani Giuseppe, lékař a spisovatel, nar. se v břesnu 1815 v Miláně a † tamtéž v čci 1849. Za první svůj spis *Principii elementari di Frenologia* (Milán 1838) byl jmenován dopisujícím členem frenologické společnosti Pařížské. Zabýval se hlavně léčením svírat a sdravotní statistikou, a odborné periodické spisy obsahují mnohý dobrý článek s pera jeho. Co odborný spisovatel a kritik děl lékařských počíval takové vášnosti, že medicínská sekce sjednu učenců v Miláně r. 1844 ho svolila za sekretáře svého, a 3 léta posdějí ředitelství Milánského *Ospitale maggiore* v téže vlastnosti do svého gremia ho povolala. *Società di Incoraggiamento delle Scienze, Lettere ed Arti* v Miláně volila ho při rokování o nesnadných a rozsáhlých otázkách vědeckých do sčisené k úřadu tomu komise, a ústav *Asilo infantile di S. Cele* za svého lékaře. Z četných spisů jeho sdravotních a statistických jsou nejdůležitější: *Cenni storici sull'arte veterinaria* (Politecnico 1842 v V. sv.); *Alcune considerazioni di pubblica igiene intorno alla idrofobia* (Gazz. med. Lombardia 1843, č. 9. a 10.); *Sui medici e chirurghi lombardi, nozioni statistiche pel 1842* (ib. 1843, č. 12.); *Sull'esercizio farmacoutico ostetrico e veterinario in Lombardia, nel 1842* (ib. 1843, č. 19.); *La Beneficenza ospitaliera in Lombardia* (ib., č. 29.); *Dell'ordinamento sanitario nelle nove provincie di Lombardia* (Politecnico 1844, fasc. 39.); *Sulla idrografia* (Gazz. med. 1843, č. 1.); *Metodo Goriziano per la conservazione dei Cadaveri* (ib. 1845, č. 32.); *Relazione statistica sui piastanti avuti in Lombardia dal 1830 al 1844* (ib. 1846, č. 31.).

Capelligne Baptist Honoré Raimund (v. hl. d.). R. 1827 stal se redaktorem časopisu *Messenger des Chambers*, v němž za červencové revoluce mnohdy články uveřejnil, jež měly velký vliv na průchod revoluce. Jeho historickým spisům nelze politikou cenu přiknouti, naopak svědčí o politické nestálosti spisovatelově, jenž byl royalistou, legitimistou, antioleanistou, orleanistou a opět legitimistou a konečně imperialistou. Z jeho historických spisů stulí jmenovati: *Histoire de la Réforme, de la Ligue et de régné de Henri VI.* (1834—35); *Bicheliem, Marsarin, la Fronde et le régné de Louis XIV.* (1836—1837); *L'Europe depuis l'avènement de Louis Philippe* (1847—49); *L'Europe pendant le consulat et l'empire de Napoléon* (1839—41); *Histoire des grandes opérations financières* (1855—58); *Les reines de la main Gouche a Les reines de la main droite*. V posledních dvou spisech předvádí spisovatel řadu paní s času francouzské ženské vlády, a sice v prvním maitressy a favoritky králů, jako Agnes Borel, Diana s Poitiers, Gabriele d'Estrées, Lavallière, Pompadour, Dubarry; v druhém královny, jež měly vliv na veřejný život ve Francii, a sice Kateřinu s Medicia, Annu Rakouskou, Marii s Medicia, Kateřinu II., Alžbětu Anglickou, Marii Terezií Rakouskou a j. C. † v Paříži ku konci pros. 1872.

Capelle Bartoloměj, malíř, nar. se r. 1689 u Valsugany a † r. 1769. Učitelov jeho byli G. Lazzarini a A. Palestra v Benátkách, posdějí odebral se do Modeny, aby tam díla Correggiova studoval. V malbě krajin byl mu Tizian a v architektuře Pavel Veronese vzorem. Práce jeho nalenzí se

di *Properzio* e di *Albinovano*, *tradotte in terza rima da Franc. Corsetti*, Senese (Benáthy 1751); *Dissertazioni due: la prima dell'impresa degli Argonauti e i posteriori fatti di Giasone e di Medea; la seconda sopra un antico basrelievo rappresentante la Medea di Euripide conservato nel museo dell'Accademia di Mantova* (v. Mantově 1785). V. knihovně Sienaké se nalézají: *Memorie sui suoi viaggi; Memorie per la storia di Colle; Trattato sulla cronologia; Memoria per la storia di Gubbio* a j. v.

Carlone 1) Carlo, malík, nar. se ve Scarie r. 1686 a † r. 1775. Studoval v Benátkách a v Římě, kde si Trevisaniho za vzor oblíbil. V 32. roku věku svého přišel do Německa a maloval v Linci velkou síň radnice, načež ho princ Eugen do Vídně povolal, kde za 10letého pobytu svého mnohé práce dokončil. Navrátil se domů maloval pro farní kostel svého rodiště život *Marie* a několik obrazů pro farní kostel v La Cima. Die Naglera řídil se C. v kompozici novými pravidly uměleckými, avšak kresba jeho není právě živá aniž dosti čistá. Ross jmenuje následující jeho díla: *Početí Panny Marie; Svátá rodina; Jan Křt. bláznivý; Ježíšovi nohy; Karel Boromejský poddáv morem uchvácenému svátost oltářní; Smrt svatého; Přebytek; Skupení dětí*. — 2) Diego C., sochař, bratr předešl., nar. se r. 1674 v Comě a † r. 1750 tamtéž. Naučil se umění svému u otce šel do Říma, kde se velice zdokonalil. V Itálii nalezají se dvě velké jeho díla, a sice jedno v kostele Carignano-ském, druhé, skupení více než 40 postav, ve farním kostele jeho rodiště. Mnohá jiná jsou v Německu, jedno z nejkrásnějších v kostele Maria Einsiedeln ve Švýcarsku.

Carlyle Thomas (v. hl. d.) zvolen r. 1865 za rektora university Edinburghské. Dokončil velké své dílo *History of Friedrich II.* (Londýn 1858—65, 6 sv., překl. od F. Althausa v Berl. 1858—1869, 6 sv.) nevydal od té doby žádný obšírnější spis. U příležitosti debaty o reformě volebního řádu r. 1867 sepsal do *Macmillan's Magazine* pojednání čelící proti demokratickému volebnímu zákonu s podivným nápisem *Shooting Niagara — and after?* které pak vyšlo co zvláštní brožura. V letech 1868—70 zabýval se pořádáním sebraných svých děl, které pak vyšly v 18 svazcích. Pak následovalo laciné vydání pro lid, jehož prvního svazku, obsahujícího *Sartor Resartas*, prodáno v jediném měsíci dubnu 1871 k 20.000 exemplářů. Za války německo-franc. postavil se v delším listu uveřejněném v časopise *Times* rozhodně na stranu Němců, jichž vždy byl věrným stranníkem.

Carminatí Bassian, prosl. lékař a spisovatel, nar. se v Lodi r. 1750 a † r. 1830 v Miláně. V 28. roce věku svého obdržel za první spis svůj *De animalium ex mephitibus et noxiis halitibus interitus ejusque propriis causis* (Lodi 1777) profesuru therapeutiky a farmakologie na universitě v Pavii, a spisy jeho s rozličných oborů vědy medicínské potkaly se s hojnou pochvalou vrstevníků a byly častěji přeloženy. Sepsal: *Ricerche sulla natura e sugli usi del succo gastrico in medicina ed in chirurgia* (v Miláně 1785 německ. od Straussa ve Vídni 1785); *Opuscula therapeutica* ve 4 sv. (v Pavii 1788); *Hygiene, Therapeutica et materia medica* ve 4 sv. (ib. 1791); *Saggio di alcune ricerche sui principii e sulla virtù della radice di Calaguala* (ib. 1791), jedno z nejprvnějších pojednání, které v Evropě o léčivé rostlině Calaguala uveřejněno bylo; *Memorie sull'indurimento cellulare nei neonati* (v Miláně 1820); *Rapporto fatto all'Istituto sulla corteccia americana della china bicoloreata* (ib. 1825); *Relazioni de' nuovi*

chimici alcali e solfati di Chinina e di Cinchonina e dei loro nuovi usi medicinali (ib. 1829). Proti Brownově theorii vydal pseudonymně polemický spis *Jacobi Sacchi, phil. med. et chirurg. Doctoris, in principia theoriae Brunonianae animadversiones* (v Pavii 1793).

Carrase, doña Concepcion Arenal de Garcia, humanitními snahami proslulá Španělka, vdova po advokátovi, žije v Madridě. V posledních letech navštěvovala v mužském oděvu přednášky na Madridské universitě. Madridská akademie morálních a politických věd vypsalá r. 1860 úlohu, aby stanoven byl pojem dobročinnosti, milosrdenství a lásky k člověčenstvu (*beneficencia, caridad a filantropia*) a aby vymačeno bylo, jak by v praxi těmto cnotám skutečný průchod zjednal byl. Mesi saslannými pracemi došla největšího uznání práce C-cina, kterou akademie r. 1861 tiskem vydala a která pozornost celého vzdělaného Španělska na sebe obrátila. Od té doby vydala C-vá sama *Manual del visitacion del probre* (Madr. 1863); *Cartas a los delinquentes* (Coruña 1865); *El reo, el pueblo y el verdugo o la ejecucion publica de la pena de muerte* (v Madridě 1867) a j.

Carriera Rosalba, malířka, nar. se 7. Hj. 1675 v Benátkách a † 15. dub. 1757. První učitelové její byli Lazzari, Diamantino a Valestra. Malovala se zvláštní dovedností na slonovině, až Angličan Coll ji k malbě pastelové přiměl, v níž rychle k takové dokonalosti dospěla, že pastelovým svým obrazům život olejových dání dovedla. Nadvořech Modenském, Pařížském a Vídeňském zhotovila podobizny všech knížecích osob; dříve již byla malovala Dánského krále Bedřicha III., kurfiřta Bavorského Karla, kurfiřta Saského Augusta III., vévodu Meklenburského a j. R. 1747 oslepla, později upadla v šílenství. Z prací jejích nalezají se v Benátkách: *Madonna* (v kostele sv. Gervasia a Protasia); *Mladý Hechtic*; *Mladá paní*. Větší část je v Drážďanské galerii (157 obrazů). Sloh její jest jasný, barva živá. přirozená, kresba velmi působná.

Carutti di Cantogno Domenico, ital. státník, nar. se 16. list. 1821 v Cumianě, studoval práva a literaturu v Turíně a Pise. Z mládí zabýval se velmi horlivě literaturou a napsal v slohu velmi elegantním národní tragédii *Velinda*, kteráž na král. divadle v Turíně provozována a samým Pellicem pochválena byla. R. 1848 vydal svazek básní pod názvem *Addio*, a byl spolupracovníkem svobodomyšlného listu *Concordia*. R. 1849 vstoupil do piemont. státní služby jako attaché při ministerstvu zahraničních věcí, a stal se r. 1850 státním sekretářem. Vedle toho přispíval stále sociálními a polit. články do *Rivista italiana*. R. 1852 vydal spis *Dei principii del governo libero*. R. 1853 stal se C. odborným chefem v ministerstvu, a r. 1857 členem Turinské akademie a sekretářem rady nazvané *Consiglio contenzioso diplomatico*. Počátkem r. 1859 byl jmenován od Cavoura generálním sekretářem v ministerstvu zahraničních věcí, a r. 1860 byl zvolen do parlamentu, kde se účastnil rozpravy o všech otázkách, týkajících se zahraničních věcí Italie. R. 1864 byl jmenován C. mimořádným vyslancem a splnomocněným ital. ministrem v Hagu, a zastával ten úřad do r. 1869, v kterémž byl jmenován státním radou.

Cassel Pavel Štěp., něm. učenec, nar. se 27. ún. 1827 ve velkém Hlohově v Slezsku s rodičů židovských, studoval v Berlíně dějepis a pracoval od r. 1849 při tehdejší *Constitutionelle Zeitung*; r. 1850 byl povolán po dobu zasedání Erfurtského parlamentu za redaktora časop. *Erfurter Zeitung*, kterýž řídil až do roku 1856. Přestoupiv r. 1855 na ví-
evangelickou působil několik let jako král. bít

vyčínaly. C. býval již od starodávna Čechům sbrání oblíbenou. Líd táhnoucí pod Benešem Hermanovem proti Saskům měl, jak nás Kralodvorský Rukopis poučuje, za oruží pádné c-y. Zbrání nejužívanější však stal se c. v bojích husitských XV. století. S počátku se zajisté od obyčejného c-u v ničem neličil; teprv po čase obdržel přidávky nepřítelů rásem ubíjející nebo strašné zohavující. C-em uměli Čechové v boji tak obratně zacházeti, že jím v minutě 20—30krát udeřiti mohli, ani jednou nechybíce (srv. o tom *Geschichte des Kriegswesens von Heinrich Braut* 1834).

Cepník, bojovník cepem osbrojený. C-lei stáli u Husitů v šiku za vosy, a jestli se nepřítel skrze vosy na „plac“ (nynější shromaždiště u vojáka, *Ralirungplatz*, *Alarmplatz*) dostal, tu jej přivítali cepem tak, že se žádnému více nezachťlo, ještě jednou na ně se odvážit. Srv. o dalším užívání a šikování cepníkův Vlčkově *Šikování*, uveřejněné v *Časop. Musejním* r. 1828 sv. 2. str. 14 a ve *Výboru s literatury české*, II. díl str. 999, pak *Objasnění zastaralých názvů ve vdolech umění českých XV. stol.* od Tom. Buriana, c. k. majora ve výslužbě, v *Čas. M. X.* ročník str. 40.

Ceresa Karel, souvěký lékař, věnoval se záhy studiu fysiky, k němuž ho přiměly hlavně zajímavé pokusy slavného Alex. Volty na universitě v Pavii, načež do Vídně se odebral, aby dokončil pod profesorem Frankem medicínské studium. Zde co lékař humanitu a srdučnost, co odborný spisovatel duchaplnými spisy svými vynikl. První dílo jeho *Principi e leggi generali di filosofia e medicina speculativa* vyšlo r. 1817, načež r. 1829 následovalo: *Aperçu sur la fièvre jaune ou fièvre de l'Amérique* s dodatkem: *Bemerkungen über die epidemische Bruchruhr Cholera morbus* (ve Vídni 1830), kde o moru touto důkladně podává správy, pojednává též o léčivě sile ipekakuanhy. Dále sepsal: *Intorno alla costituzione così detta stazionaria* (1834); *Sull'Omeopatia e sopra alcuni rimedi prevalentemente da qualche tempo; ossia precipue leggi fondamentali di medicina speculativa e loro applicazioni all'accennato obbietto* (1834). Mnohá jiná medicínská pojednání jeho obsažena jsou v Omedeiových *Annali di medicina* a v *Biblioteca italiana*. Byl údem mnohých vědeckých akademií, zejména Paduanaké a Drážďanské.

Cibrario, Luigi hrabě, italský státník (v. hl. d.) v l. 1852—56 seděl na rozličných křeslech ministrských a † dne 1. Hj. 1870 v Salo v provincii Brescianaké.

Cignaroli Giovanni Bettino (v. hl. d.). Nejkrásnější s obrázů jeho v Itálii se nalezajících jsou: *Marie a Gregoris Barbarigo* (v chrámě della Fava v Benát.); *Útek do Egypta* (v S. Antonio v Parmě); *Umřelci sv. Martin* (v Trientě); *Nejsvětější Trojice* (v Bergamu); *Mathathias* (ib.); *Smrt sv. Josefa* (v hl. chrámě Mantuanském). Sepsal: *Serie de' pittori veronesi* (v S. sv. díla *Cronaca dello Zagato*), a založil ústav *Accademia di pittura* ve Veroně, jehož ředitelem po čas žití svého byl.

Cimago (čímego), vesnice v jižním Tirolsku v tak zvaných Giudikářích v údolí řeky Chiesy, kde se ve válce 1866 stihlo několik bitek mezi Rakůmany velením gen. Kuhna a sbory dobrovolnickými pod Garibaldim, s nichž nejznámější jest bitka se dne 16. čce 1866, majíc za výsledek ústup Vlachův až za Condino. Na bitkách těch značného podílu bral český 11. pluk pěchoty.

Cimelle (s fec), poklady, slovou v archívech nejvácnější rukopisy, unice.

Civin Alois, narozený v Kolíně, studoval sta-

vitelství, pustil se však na dráhu literární a přispíval do časopisů *Dalibor* a *Lada*. R. 1862 vydal veselo hry *Cesta do Kostelce* a *Vévoda*, první díle Homburga, druhou díle Alex. Arna. Sepsal též popis cesty na Sněžku a Krkonoše (*Květy* 1868) a rediguje od 1. čna 1871 časopis *Pražský Lloyd*.

Clausius Rud. Jul. Emanuel, velmi slovný něm. fysik, nar. se 2. led. 1822 v Koslině v Poměřanech; studoval od r. 1840 na univ. v Berlíně, habilitoval se tam později jako priv. docent, a stal se vedle toho učitelem fysiky na tamější škole dělostřelecké. R. 1855 byl povolán za prof. fysiky na nově zříšenou polytechniku v Curichu, a za krátko na to byla mu udělena též řád. profesura na tam. universitě. Po dvacetiletém působení v těchto úřadech stal se prof. ve Virpurku a r. 1869 v Bonnu. Jeho vědecká činnost vztahovala se s počátku k některým nejasným posud otázkám v optice a nauce o elektřině, později se však obmesila na obor nauky o teple. Z mnohých stran se již té doby jasně ozývaly hlasy, že teplo není žádnou látkou nesvažitelnou, nýbrž spíše jakýmsi stavem pohybu hmoty. Praktickému a speciálnímu provedení a stanovení této myšlenky stavěly se však ještě mnohé překážky v cestu, C. pak obral si za úkol novou tuto teorii jasnými příklady o mechanických účincích tepla utvrditi. Práce jeho, které o tom nejvíce v Poggendorffových *Annalech* podal, byly přeloženy vesměs do angličtiny i franštiny. C. jest členem franc. Institutu a četných jiných společností učených.

Clebsch Rud. Friedr. Alfred, slav. něm. matematik, nar. se 14. led. 1833 v Královci, studoval tam matematiku a fysiku pod Neumannem, Michelem a Hassem, a stal se r. 1854 doktorem filosofie. Na to odebral se do Berlína, kde byl na rozličných ústavech jako učitel činným, a habilitoval se na tamější universitě r. 1858 pro mathematickou fysiku. Leč rok na to byl již povolán za profesora analytické mechaniky na polytechniku do Karlsruhe, kteráž té doby za Redtenbachera ve světě vědeckém velmi chvalného jména požívala. Na jaře 1863 přestěhoval se jako řádný profesor do Giesenu, a od r. 1868 byl řád. profesorem vyšší matematiky v Gotinkách, kde sešel smrtí předčasnou 7. list. 1872. Veliký počet pojednání z oboru matemat. fysiky, geometrie a nové algebry uveřejnil C. v Crellově *Journal für Mathematik*, v měsíčních zprávách Berlínské akademie, v čas. *Göttinger Nachrichten*, v *Annali di matematica* a zejména v Neumannem založených (1868) *Math. Annalen*. O sobě vydal: *Theorie der Elasticität fester Körper* (v Lips. 1863); *Theorie der Abel'schen Funktionen* (s Gordanem, tamt. 1866); *Theorie der binären algebraischen Formen* (tamt. 1871); *Ueber die partiellen Differentialgleichungen, welchen die absoluten Invarianten binärer Formen bei höheren Transformationen genügen* (v Gott. 1871); *Zum Gedenktage an Julius Plücker* (tamt. 1871); *Ueber die Fundamentalaufgabe der Invariantentheorie* (tamt. 1872). Mimo to vydal C. některé spisy z pozůstalosti matematika C. G. J. Jakobiho, jakož i různá pojednání o dynamice. C. byl členem společností věd v Gotinkách, dopisujícím členem akademii Berlínaké a Mnichovské, jakož i členem *Instituto Lombardo* v Miláně.

Cluseret Gustave Pierre, vynikající generál komunistický a demagog, který r. 1871 všechny válečné podniky proti vládě Versailleské řídil. Byl kapitánem v 8. praporu mysliveckém, s něhož však 1858 pro republikánské smýšlení své musel vystoupiti, načež sloužil ve vojskě Garibaldiho a po pád

oltářní obraz tamtéž *Odsození sv. Štěpána*, za který mu byl udělen rytířský řád sv. Řehoře.

Cognolato Kajetán, nar. se 7. srp. 1728 v Padově a † 10. pros. 1802 tamtéž. Jeho předmluva k známému *Lexicon totius latinis* (arova. o něm: *Gazz. letteraria di Milano* 1774, čís. 26. str. 198), fecké a latinské epigramy, práce archaologické, konečně spis *Epistola latina ad Leonardum Targom* řadí ho mezi nejvýtečnější novější italské filology. V čertných, r. 1769 vytištěných feckech akademických osvědčil se též co bystrosraký filosof, a pustil se v posdním věku svém do pilného badání historického, jehož výsledky obsaženy jsou v spise: *Saggio di memorie della terra di Monselice, di sue sette chiese, del Santuario in esse ultimamente aperto* (v Padově 1794). C. byl kanovníkem Monseliceským.

Coletti Josef, bibliotekář a humanista, narosen r. 1744 v Římě, † v Terstu na začátku tohoto století. Pocházel s rodiny španělské, matka jeho byla pfbuznou známého generála jesuitův Ricciho. R. 1760 stal se údem spolku Arcadia di Roma, vstoupil po zrušení řádu jesuitického do pluku Butlerova, s něhož r. 1774 vystoupil, vešel s hrabětem Cobensem v literární spojení a založil s ním roku 1780 učennou společnost v Gorici, která od Hmské Arkadie za šílačku uznána a Arcadia Romano-Sonsiaca nasvaná byla. R. 1783 založena byla v Terstu Arcadia Romano-Sonsiaca di Trieste a C. sekretářem jejím jmenován. R. 1782 založil v Terstu c. k. priv. guberniální kněhtiskarství, a měl též o založení tamější městské knihovny velikou zásluhu. R. 1793 založil časopis *Osservatore triestino*, který dosud co úřední list vychází. Sepsal některé věci dramatické a podal mnohé překlady s němčiny.

Collare canonicorum (totéž co *expositorium canonicale*), límec černé barvy, jež nosivají někteří katoličtí kněží na klerice okolo krku převášený, se sukna anebo se tkaniny hedvábné. (V diecéstech Německa, u pfb. v Badenakém velkovévodství, mívají kněží límec ten s aksamitu černého nad rochetou při kásaní a jiných funkcích). U nás užívají práva, nosití toto c. c.: kanovníci kapitol katedrálních i kolegiálních; doktoři theologie na universitě Pražské řádně immatrikulovaní; arcibiskupští a biskupští pfbční notáři (v království Českém); farářové Pražští a poenitenciální řádu spovědníci u Sv. Víta. Jiní kněží (vikáři děkaní, farři, katecheti) mohou ten límec nosití, když jim arcibiskup aneb některý biskup výslovně to vysnamení udělí, což v katalogu duchovenstva obyčejné slovy *expositorio canonicali decoratus* poznamenáno se nachází.

Dcha.

Colle František, spisovatel, nar. se 8. Hji. 1746 v Belluně, kde též † r. 1816. Při stžení království italského stal se státním radou ve finančním oddělení a obdržel řád čelenské koruny. První spis jeho byl: *Dissertatione sulla Musica dei Greci*, za který se mu dostalo ceny akademie Paduanaké. Dila: *Dissertatione sulla sistemazione del Brenta a Dissertatione sulle pive del Po* řadí ho k nejvýtečnějším znalcům vodní stavby. Zmínky zasluhují pojednání jeho od Cesarotioho tak vysoce oceněná: *Saggio sulla filosofia della lingua, dell'influenza del costume, sullo stile a Notizie della vita degli scritti di Albertino Mussati* (v *Memorie dell'Accademia di scienze di Padova*). Zůstavil ještě v rukopise obšírné dějiny university Paduanaké, jejímž historio- grafem byl.

Collegium vojenské (*Militärkollegium*) zove se nižší vojenská škola o 2 ročníkách, r. 1870 v sv. Hypolitě v Dolních Rakousích zafixená, jenž jest

připravnou pro technickou akademii ve Vídni a akademii voj. v Novém Městě za Vídni. Kolem ta založena jest pro 200 chovancův, s rodičů voj. narozených; ale také synové státního úřednictva se přijímají, odbudou-li s prospěchem nižší střední školy na realce nebo gymnasiu.

Čeký.

Colletova Camilla, norská spisovatelka, doora probošta Nicolaie Wergelanda (v. hl. d.) a sestra geniálního básníka Henrika Wergelanda, nar. se v Christiansundu 23. led. 1813 a provdala se r. 1841 za Petra Jonáše Colleta. Proslavila se v literatuře své vlasti následujícími spisy: *Amtmandens Døttre* (román, 2 sv. v Christ. 1855 přel. od něm. od baronky Klostrové, v Lips. 1864; též do švéd. a angl. přel.); *Fortællinger* (tam. 1861) a *I de lange Naetter* (tam. 1868).

Comelli František Jan Křt., botanik, nar. se 1. září 1793 v Udině a † 23. list. 1852. Studoval na universitě v Pavii vědy přírodní, zvláště botaniku a chemii. Právě tehdy byli Davy v Anglii, Thenard ve Francii, Berzelius a Liebig ony reformy v lučbě učinili, jejich podivuhodné výsledky nyní v praktickém životě tak blahodárné se jeví. Avšak ani botaniku nesanedbal, a sbíral a posoroval v rocích 1818 a 1819 domácí rostliny furlanské, jejich charakteristiku od jiných přírodopysců určenou mnohdy valně poopravil. Tiskem vydané spisy jeho nejsou sice četné ani obšírné, přispívají však značně k zvelebení vědy botanické. Jsou to zejména: *Intorno alle alghe microscopiche del D. Biasoletto, Relazione di Fr. Comelli Udinese Farmaciasta* (v Udině 1833); *Intorno alle Alghe d'acqua dolce ed alle produzioni animali che si credevano Alghe* (ib. 1835). Započal též dílo *Specimen florae ferojuliensis*.

Comparetti Andrea, lékař a přírodopyscec, nar. se ve Vicinale r. 1746 a † v Padově 22. pros. 1801. Žil co lékař v Benátkách, stal se posději profesorem mediciny v Padově a vynikl nejen co lékař a spisovatel, ale zvláště i co přírodopyscec. Sepsal: *Occurrens medicis de vaga aegritudine infirmitatis nervorum* (Benátky 1784); *Riscontri fisico-botanici ad uso clinico* (Padova 1794); *Osservazioni sulla proprietà della China del Brasile* (tam. 1794); *Riscontri medicis delle febbri larvate periodiche perniciose* (tam. 1795, 2 sv.), jedno s nejdůkladnějších děl medicinských; *Riscontro clinico del nuovo ospedale o regolamento medico pratico* (tam. 1798). Co přírodopyscec podnikl bystré pokusy, o nichž neméně vsácné spisy vydal: *Observationes de luce inflexa et coloribus* (tam. 1787); *Observationes anatomicae de aere interna comparata* (tam. 1789). Chladný má toto a dílo Scarpovo za nejvýtečnější všech, jimiž se literatura o ústrojích slucha honosí. *Prodromus di un trattato di fisica vegetabile* (tam. 1791—1797, 2 sv.); *Observationes dioptricae et anatomicae comparatae de coloribus apparentibus, visum et oculo* (tam. 1798); *Dinamica animale degli Insetti* (tam. 1806); *Nouvelles recherches sur la structure organique relativement à la cause des mouvements de la sensitive comune*, dílo, jímž rozhodně povolání své k rostlinné fysiologii osvědčil (*Memoires de Turin* sv. V. str. 209).

Conrad Karl Emanuel, výtečný malíř předmstů stavitelských, nar. se 30. bř. 1810 v Berlíně, navštěvoval tam od r. 1823 král. akademii umění, sejména pod Erdmannem Hummelem s takovým prospěchem, že již r. 1830 architektovnice a perspektivě vyučovati mohl. První jeho práce byly *Vuřtek chrámu sv. Hedviky a Rotunda Musea* v Berlíně, dále *Pohled na zámek a most se sochou Velikého kurfürsta*, jež se stal majetkem krále Fridricha Viléma III. Posději se usadil trvale na žádost W. Schadowe

kerfýto dřad r. 1846 z ohledů sdravotních složil. Od té doby žije v Berlíně zcela oddán pracím vědeckým. R. 1870 meškal C. v Itálii za přičiněním ohledání nápisů a památek etruských. Sepsal: *Origines poenae romanae* (Berlín 1844), spis cenou vynuzmený od filosof. fakulty Berlínské; *Ueber Aussprache, Vocalismus und Betonung der lateinischen Sprache* (Lipsko 1858, 2 sv., 2. vyd. tamt. 1868), iaktěž práce cenou Berlínské akademie věd vysazlená; *Kritische Beiträge zur lateinischen Formenlehre* (Lipsko 1868); *Kritische Nachträge zur lat. Formenlehre* (tamt. 1866); *De Volocorum lingua* (tamt. 1858); *Alterthümer und Kunstdenkmale des Cistercienserklosters St. Marien und der Landeschule Pforta* (tamt. 1867), a mnoho menších spisů jakož i řadu pojednání o starotalském nářečí v Kuhnově *Zeitschrift für vergl. Schriftforschung*.

Cossali, Petr hrabě, matematik a astronom, nar. se 24. čna 1748 ve Veroně a † 20. pros. 1815 v Padově. Vstoupil do řádu theatinů získal si co katol. znamenitě jméno, zabýval se zároveň matematikou a fyzikou, a naposl, když byl r. 1784 pověřený níž vynalezen, pojednání *Sull' equilibrio esterno ed interno delle macchine astronomiche*, které bylo velkým uznáním přijato. R. 1787 jmenoval ho vévoda Parme prof. a docentem astronomie, meteorologie a hydrauliky v Parmě, r. 1806 stal se profesorem vyšší matematiky v Padově a docentem rodní, silniční a přístavní stavby v ministerstvu nížních záležitostí. Velké množství pojednání jeho bahu matematického a fyzikálního nalezá se ve spisech učených společností, jichž údem byl, svláště *Memorie della Societa italiana*. Hlavní dílo jeho est *Storia dell' origine e dei progressi dell' Algebra* Parma 1797, 2 sv.).

Costenoble Karel Jindřich (v. hl. d.) sepsal: *Almanach dramatischer Spiele* (Hamburk 1811, 1814, 1816), obsahující: *Vatertreu*; *Die Kaiser lässt das Mäusen nicht*; *Das Blindenküchspiel*; *Fehlgeschossen*; 1814: *Die Stockesperfer*; *Haimlichkeiten*; *Zauberlöse*; *Der Unsichtbare*; 1816: *Prinz Kilian*; *Lotto Glück*; *Die Capitulation*; *Der Träumer*. Ve sbírkce *Lustspiele* (Vídě 1830): *Der tolle Onkel*; *Der Schiffsbruch*; *Die Testamentklausel*; *Die Ferne*; *Fehlgegriffen*; *Amor hilft*. V almanachu Kotzebuevém 1822: *Drei Erben und Keiner*; 1823: *Der Alte muss*. Všechny tyto hry jsou lehou a půvabně psané a dávají se illem dosud.

Cotolyrevati, z fr., ve vojenství táhnoucí posohodem podél boků jiného vojenského sboru, bositi; také vůbec ubíratí se směrem podél řek, silnic, atd. j.

Coulmiers, ves ve franc. depart. Loiret s 390 obyv., prolula v poslední válce něm.-franc. bitvou, která se zde stihla mezi 1. armádním sborem bavorským velícím generálem von der Tann a franc. armádou Loirskou pod generálem Aurellem de Paladine dne 9. list. 1870. Bavoři musili ustoupiti, strativše 700 mrtvých a raněných.

Couse [kús], fr., druh bodosečného kopí s hrotem noží podobným, jímž v Rakousku tělesná stráž harciřův (arciřův) od XVI. až do XVIII. stol. byla ozbrojena.

Cousin Victor, franc. filosof (v. hlav. dílo a dopl. 1.), v pozdějším svém věku vydal ještě: *La société française au XVII. siècle* (Pař. 1858, 2 sv.); *Histoire générale de la philosophie* (tamt. 1864); *La jeunesse de Madame de Longueville* (4. vyd. v Pař. 1864); *La jeunesse de Mazarin* (tamt. 1865).

Craffonara Josef, malíř, nar. se v Řívě 1791 z chudých rodičů. S počátku konal práci nádennickou, až inženýr Frant. Malacarne vložil jino-

chovy sesnav do akademie Veroneské ho dopravil (1816). Pomoč dobrodince toho a malého stipendia, jež přimluvou hraběte Chotka na 300 zl. bylo svěřeno, dostal se do Říma a vystavil tam dle svědectví Canovy potud nedostouženou kopii Rafaelova *Sejmání kříže* (v Inšpruckém Ferdinandum). Z ostatních obrazů jeho snámy jsou: *Madona* (v životní velikosti); *Sappho*; *Maich františkánský*; *Ezechiel* (dle Rafaela 1829); oltářní obrazy *Mater dolorosa* a *St. biskup Vigil* (v chrámě Rivaském). Obohatil umění též spísem: *I più celebri quadri delle diverse scuole italiane rinvenuti nel appartamento Borgia del Vaticano, disegnati ed incisi a contorno da Gius. Craffonara pittore tirolese* (Řím 1820).

Crank Gustave Adolphe Desiré, franc. sochař, nar. se okolo r. 1825 ve Valenciennes, vzdělal se ve svém umění u Pradiera a cestoval do Říma. Po svém návratu vystoupil ponejprv u veřejnost se svým skupením s bronzou představujícím *Satyra a Bacchantku*; r. 1859 pro palác v Louvru mramorové skupení *Omyšle* a r. 1861 pro týž palác bronzovou sochu *Fanna*. R. 1865 vystavil ve Vídni sochu maršála *Přelissiera*, dílo to valké ceny umělecké, a později zhotovil pro galerii Versailleskou sochy maršálů *Mac-Mahona* a *Niele*. Pro Pařížskou radnic vytesal poprá dšasové *Bugenie*.

Cremaille [kremalj], franc., ve vojenském povolství pilovitý šli subovitý zářes v hrabách nebo v předprani. *Ouvrage en cremaille* (uvrř an kremalj), hrabdy s čarami pilovitými. Čeký.

Cremmer Jakub Jan, výt. holandský novelista, nar. 1. zář. 1827 v Arnheimu, věnoval se malířství vedením Hend. Oosterberka, zároveň pak uveřejňoval menší povídky z vesnického života, jichž přimivě přijeti povzbudilo jej k tomu, že se zcela oddal spisovatelství. Jeho *Betwischen Novellen* patří k nejlepším plodům hol. literatury; vynikají nehledanou původností, jadrnou řečí a věrným líčením venkovského života. Z dalších jeho prací sluší uvést větší romány *Anna Roosa* a *Doctor Helmond en syn vroom*. Méně šťasten byl C. co spisovatel dramatický; v tom ohledu zasluhuji býti uvedena drama *Boer en Edelmann* a *Emma Berthold*. Mnohé jeho novely jsou přeloženy do cizích řečí, na př. *Niederländische Novellen* od Glasera (Brunšvik 1867); *Scènes villageoises du pays de la Gueldre* od C. An dréa. C. žije nyní v Hagu, počívaje obecné obluby a dety.

Cretius Konstant, něm. malíř, nar. se 6. led. 1814 v Břehu v Silesku, nabyl prvného vzdělání ve vědě a ve svém umění ve Vratislavi, kde navštěvoval universitu a zároveň malířskou dílnu Königovu. R. 1833 přišel do Berlína, kde navštěvoval akademii a až do r. 1839 u prof. Wacha se v umění svém zdokonaľoval. S počátku maloval pouze obrazy genrové a historické, a obdržel za obras svůj představující *Syny Jakubovy, přinášející krevný oděv Josefovi*, cenu Berlínské akademie. V letech 1839—42 díel v Římě. R. 1846 odebral se do Cařibradu, kde prodléval přes jeden rok a pro sultána Abdul Medžida rozličné podobizny maloval. Po návratu svém do Berlína zhotovil množství obrazů genrových, z nichž jsou nejznámější: *Veselé hody ve sklepě Auerbachově*; *van Dyck spatřuje svou manželku Ruthenu ponejprv v kostele*; *Kvartet* a *van Dyck* a j. C. běže též s velikou zálibou motivy k svým malbám se života v jižní Evropě. Sem náleží jeho obrazy: *Savojardové*, *Odaliska*, *Sicsta*, pak různá vyobrazení ital. pokoutních pteřů, ital. advokátů a doktorů. R. 1855 zhotovil pro město Freistadt oltářní obraz *Kristovo s mrtvých vstání* a historicko-genrový obraz *Ludvík XIV. a Mancini*. Téže doby vřazuo-

sladernické *Nauka o surovinách a o zboží*, a příruční knihu přednášek svých na polytechnice Pražské *Nauka o chemické technologii staviva*. — 2) Svatopluk Č., spisovatel a básník český, nar. se 21. ún. 1846 v Ostředku, v okresu Benešovském, kdež otec jeho, František Jaroslav, byl hospodářským úředníkem. Později stal se otec jeho ředitelem kapitulního statku na Vraném, a Svatopluk poslán tudíž na gymnasium do Litoměřic. Po roce odebral se do Prahy, kdež na Novém městě studia gymnasiální, na universitě pak práva se znamenitým úspěchem absolvoval a také právnická rigorosa dělal. Pracemi svými, obzvláště drobnějšími básněmi, obrátil na sebe záhy pozornost čelných spisovatelů v Praze, a dobyl si většími básněmi *Husita na Baltu* (v *Ruchu*), *Kandioky* (ve *Květech*) a *Bouře v Almanachu českého studentstva* (jehož byl spoluredaktorem) a jinými obecněho uznání co nevědní talent a básník rozhodně povoláný. Na to povolán byl do redakce *Pokroku*, kdež obzvláště sdílelými články feuilletonistickými také obratným prosaistou a stylistou se osvědčil. V době následující byl spoluredaktorem obrázkového týdeníku *Světlosor*, v jehož příděle složil řadu duchaplných a vsutku delikátních humoresek, menších básní a epigramů. Vzdav se úřadu v *Světlosoru* věnoval se na čas výhradně práci právnické, ale přispěl tím časem přec do *Máje* almanachu „Umělecké Besedy“, velkou básní *Snově*, kterou i přímá kritika ochotně uznala za práci ještě větší ceny předělných. Však rozhodně nejdůležitější básnickou jeho prací jsou dosud *Adamité*, spícká báseň v sedmi spěvích, otištěná v *Lumíru* r. 1873. *Adamité* stali se literární událostí. Počátkem r. 1873 uvázal se Č. s drem. O. Hostinským v redigování beletristického týdeníku *Lumír*. Č. est nyní již českým básníkem první řady co do nýšlenek, komposice a umělecké formy, vázané i prostě.

Čeři v. Front.

Čelní, na čeři se vztahující. Č. hlídka (*Vorpatroule*) slove na pochodu nejpřednější malé, s několika muži skládající se oddělení vojenské, za nímž postupuje oddíl poněkud větší, jenž č. houfec (*Vorab*) se nazývá; obě oddělení tvoří hlavní část předního voje (*Avantgarde*).

Černá Česká, jinak Tamchynova, venice se 610 byvv. čes., 1 hod. od Náchoda vzdálená. Dříve bývala zde tvrz, v jejímž drění uvádí se r. 1444 pánů Jan Tamchyn s Doubravice a roku 1488—1500 pánů Matouš Mazánek z Náchoda (jeden též s Koldína) čili Náchodský.

Černá Malá, ves se 37 domy a 200 byvv. es., 1 1/2 hodiny od Náchoda, na hranicích česko-

kladských. Dříve stávala zde tvrz (tvrziště), již asi roku 1475 Jindřich starší kníže Münsterberský daroval pánům a t. č. svému purkrabímu na Náchodě Šimonu Sudlicovi z Žernova, připojit k ní ještě dvůr poplužní v Č-né Německé (v hrabství Kladském) a ves pustou Pastorkov, kteréž zboží Č. M. bylo pojmenováno. Po Šimonovi S. z Ž. kterýž mimo to ještě dům v Náchodě a v St. Městě u Náchoda měl, dědili r. 1513 tvrz v Č-né jeho synové: Jan, pak Jakub, jenž manství Č-né postoupil panu Janu Špetlovi z Janovic a na Náchodě (1497—1532), který je pak r. 1525 daroval svému věrnému hejtmanu Tobiášovi Slánskému v Doubravice. Roku 1674 obec města Náchoda statek ten zakoupila, v jehož drění se až posud nalézá.

Čestná rada vojenská, něm. *Ehrenrat*, druh vojenských čestných soudův, od r. 1871 v Rakousku platný. Ministerstvo války, usavíraje patrně nedostatky předpisův vojenských čestných soudův se týkající, vynešením se dne 13. dub. 1871 srušilo soudy tyto a zařídilo na jich místě u každé vojenské divise nebo v generalátu č-nou radu, která má rozhodovat o přestupech proti vojenské cti důstojnictva. Č-né rady skládají se z 13 údů, důstojníků všech zbraní, většinou hlasů se sboru důstojnického volených. Nejdůležitějším pokrokem toho nového předpisu jest ustanovení, že důstojník jen tenkrát může býti pohnán před č-nou radou, veškeré-li důstojnictvo vojenského sboru, jemuž provinilec náležel, většinou hlasů na vyšetřování se usnese; ke odsouzenému přísluší právo odvolati se s rozsudku k odvolací komisi (*Berufungskommission*), a že důstojník ve výslužbě, jenž č-nou radou k ztrátě vojenského charakteru byl odsouzen, své výslužné neztrácí. Vůbec jeví celý předpis ten větší liberálnost. Ostatně srov. čl. Čestný soud a Vojenské zákonodárství.

Četa, něm. *Zug*, fr. *peloton*, dle Jungmauna a Buriana také sdělek, což méně dobré; tak nazýváme v rakouském vojskě nejmenší vojenskou semknutou oddělení, čtvrtý to díl setniny, škadrony nebo baterie pod velením důstojníka nebo poddůstojníka. Č. u dělostřelectva mívá dvě děla s příslušným mužstvem a koňstvem. Ostatně srovnej Zdělek.

Četař, něm. *Zugsführer*, fr. *sergent* [seržán], poddůstojnická vojenská šarže, které, hledíc k vnitřní správě a ekonomii, četa bývá podřízena; stojí v důstojenství mezi šikovatelem a desátníkem.

Četník, četnictvo v. Žandarm, žandarmérie v 1. dopluku.

Článekové vojenství v. Artikule vojenské v 1. dopluku.

D.

Dahl Vladimír (v. hl. dílo) † 11. list. 1872 Moskvě.

Dahlgren John A., americký námořník (v. opl. 1.), † 11. čce 1870 ve Washingtonu.

Dahn Ludvík Jul. Felix, něm. dějepyspec, nar. r. 1834 v Hamburku, studoval v Mnichově a berlínské práva, dějiny a filosofii, načež r. 1855 v Mnichově povýšen na doktora práv. Dvě leta na to abilitoval se na téže universitě spísem *Studien der germanischen Gottesurtheile* (Mnichov 1857) jakožto ocent dějin něm. práva, obchodního, směnečného, státního práva a t. d. R. 1863 povolán co mimořádný prof. do Vířepurku, kde po dvou letech jme-

nován jest řádným prof. na právnické fakultě. Za přčinou dějepisných a právnických studií několikrát meškal v Italii. Hlavní jeho dílo jest: *Die Könige der Germanen* (Vířepurk 1861—71, 6 sv.); z ostatních jeho vědeckých prací uvádíme: *Prokopius von Caesarea* (Berl. 1865); *Das Kriegerecht* (Vířepurk 1871). D. již v mládí osvědčoval básnické nadání a vydal mimo jiné epickou báseň *Herald und Theano* (Berl. 1856), dále jsou rozličné jeho básně uveřejněny v Geiblově *Münchener Dichterbuch* (Stuttgart 1862) a v rozličných něm. časopisech a sbornících.

Dálkoměr, něm. *Distanzmesser*, ve vojenství nástroj rozličných druhů a konstrukcí, jímž vzdá-

für die Rheinprovinz (Kolín 1833—43, 8 sv.); *Lehrbuch des gem. preuss. Privatrechts* (Berl. 1851—52, 4 sv.); *Grundriss des rheinischen franz. Strafrechts* (t. 1849); *Handbuch der deutschen Reichs- und Staatsrechtsgeschichte* (1860—61, 2 sv.); *Allgemeines preuss. Privatrecht* (t. 1863); *Rechtsdenkmäler des deutschen Mittelalters*, společně s Grubenem a Kühnem (t. 1858—61, 2 sv.); *System des preuss. Civilrechts* (t. 1866, 2 sv.).

Dante Alighieri (v. hl. d.). Vedle věd uvedených zároveň vynikl i budiž myšlenka, která se nazývá básní *La divina Commedia* dodává takové důležitosti též pro ty, kteří mimo *Feklo* i v ostatcích toho díla částech stupňů obrovského jeho ducha: totiž to myšlenka reformační, politická i národní. — Více připomenouti lze, že jihoslovanský a vlašský pisovatel Nicolo Tommaseo (Mikoláš Tomasió), Dalmatince, spisovatel *Jiskřic*, sepsal tolikéž dobrý komentář ke jmenovanému básníku (v Benátkách 1836); tak že Liszt k *Božské Komédii* velikou symfonií ložil.

Dantzenberg Jan Michal, římský básník (v. lopl. 1.), † 4. ún. 1869 v Bruselu

Darboy Georges, arcibiskup Pařížský, nar. 16. ed. 1813 v městečku Tayl-Billot (depart. Haute-Marne), studoval v malém semináři Langreském, pak ve vyšším, a posvěcen r. 1836 na kněze. Roku 1840 jmenován profesorem na téže ústavě, kterýž pak již po pěti letech opustil, aby usadil se v Paříži, kde uveřejnil výtečný překlad *spisů sv. Dionýsie Areopagitů*. R. 1846 jmenován almužníkem koleji Jindřicha IV. a brzy na to titulárním kanovníkem, examinatorem mladších kněží, soudcem i všech svědomí, posádky spisovatelem při církevních konferencích a zasedání arcibiskupské rady, a konečně r. 1854 apoštolským protonotářem první třídy. Napoleon III. jmenoval jej r. 1859 osobním kazatelem v Tuilerijské kapli, a D. uměl i v krátké době získati příseň císařského dvora na měrou, že ještě téhož roku jmenován jest biskupem Nancyjským. V úřadě tom sjednal si obseřným zároveň však rozhodným vystupováním úctu kněžstva i příseň vlády, kterou již r. 1863 dosazen jest za arcibiskupský stolec v Paříži. Přítomného roku stal se velkoalmužníkem císařovým, zároveň pak členem senátu, a v srpnu 1866 povolán do rady veřejného vyučování. Již v Langresu osvědčil se co živého galikánského církve, a také na arcibiskupském stolci a v senátě přesvědčení svému stál až do smrti. Také nestavil se v řady horlivců pro světské panství papežovo, a jeho řeč dne 29. pros. 1867 při debatě o římské otázce vyvolala ve Vatikánském podivění a rozhořčenost. Byl to počátek neřízené papežovy k D-ovi, jemuž proto sdířal se dělení klobouk kardinálský, a rozpoštění rozšířilo se ještě více, když D. avobodomyslného patera Hyacintha povolal na kasatelnu Notre-Damskou a také o téhož známém sřikacím osvědčení písni své nakloněn stál. Když r. 1869 svolán jest oekumenický koncil do Říma a kurie římská netajila se, že se svými sáměry, které prováště hodlala, proslávil se D. protivníkem koncilu, svisťště neomylnosti papežské, vyložil náhledy své o té věci ve veřejném pastýřském listu a postavil se v čelo kněžské opozice francouzské. V koncilu několikrát ostře úřvil proti učení o neomylnosti, svisťště 20. kv. 1870, po návratu svém do Paříže pilně střežil své právo arcibiskupské před vtíráním se moci papežské, sezená ve věcech církevní jurisdikce. Válku německo-franc. uvítal nadšeně a v úřadě svém setrval po pádu císařství, ba i za vlády komuny, která š od počátku svého trvání stále šivot jeho ohro-

žovala, vytrval na svém místě, až dne 5. dub. 1871 od komuny co rukojmí jest sářšen. Všecky pokusy vymoci jeho propuštění sřstaly marny, a D., když komunistům všecka naděje sádu smisla, nastřelen dne 25. kv. na dvoře řaláře La Roquette s 63 společníky. Ze spisů jeho vynikají: *Les femmes de la Bible* (Pař. 1848—49; 5. vyd. tamt. 1859, 2 sv.); *Les saintes femmes* (tamt. 1850); *Vie de Saint Thomas Becket* (1859, 2 svaz., a posádky několikrát). Přeložil též Tomáše a Kempis *De imitatione Jesu Chr.*, a byl ředitel časopisu *Moniteur catholique*.

Darmstadt, hlav. město velkovévodství Hesseňského (v. hl. d.) mělo ku konci r. 1867 již 31.389 a s přílehlacím městem Besunden 36.115 obyv. Zdejší polytechnické školy povřely jsou r. 1871 na polytechnicum se všemi právy vysokých škol.

Daru, Napoléon hrabě, syn Pierra Ant. (v. hl. dílo), státník franc., nar. 11. čna 1807 v Paříži, dokončiv svá studia na polytechnice Pařížské vstoupil jakožto poddůstojník k dělostřelectvu, šil nějaký čas v Algíru a vstoupil s vojaka jakožto kapitán r. 1847. Již v 25. roce dědil po otci důstojenství páiraké a patřil k hlavním podporám řervenové monarchie. V komoře byl jeden s nejčinnějších členů, svisťště v zasedáních svolených komisí, jichž předsedou často býval. V tom čase obrátil též k sobě pozornost spisem *Des chemins de fer* (Paříž 1843). Po únorové revoluci byl nakloněn prosatinní vládě a zvolen dvakrát za poslance departementu La Manche; v konstituantě hlasoval s mírnými republikány. V zákonodárném sboru zasedal v parlamentárním období 1850—1851 co místopředseda a osvědčil se zde co upřimý royalista Orléanovec, proto také při státním převratu 2. pros. hrál vynikající úlohu. V jeho bytu shromáždila se většina poslanců se zasedací síně vypuzených. Odtud dvakrát se pokusili o návrat do zasedací síně, načež odešli v počtu 300 do mairie 10. okresu, kde D. zaujav místo předsedy protestoval proti uchvatitelství a navrhl svržení Napoleona. Byl pak sářšen a ve Vincennesu uvězněn, ušed však vyhnanství šil odtud v soukromí až k obecným volbám r. 1869, kdy co konservativně liberální kandidát nad vládním odporcemem Tocquevillem svisťšil. Na počátku roku 1870 Ollivier, znaje velký vliv D-ho, přemluvil jej, aby vstoupil do kabinetu co ministr věd sáhraněných. D. svolil teprve po delším sdřáhání, a v úřadě svém nastupoval vši římské kurii mnohem rozhodněji, než předchůdce jeho; když však pozoroval, že Ollivier sářšiná kloniti se k reakci, sadal sa propuštění a šil pak sa války něm.-franc. v úplném sářšití, až v řř. 1871 zvolen jest do národního shromáždění, v němž postavil se na stranu Thiersovu.

Dash, vicomtesse de Saint Mars, roz. Cisterne de Courciras, franc. spisovatelka románů (v. hl. d.), sepsala v posádkým věku ještě romány: *La belle aux yeux d'or* (Paříž 1860, 3 sv.); *La Duchesse d'Epomes* (tamt. 1861); *Les galanteries de la cour de Louis XV.* (tamt. 1861, 4 sv.); *Le nain du diable* (tam. 1862, 4 sv.); *Un crime mystérieux* (tamt. 1863, 3 sv.); *Les derniers amours de Mad. Du Barry* (tamt. 1864); *Les soupers de la Reine* (tamt. 1865); *La Anthea du XVII. siècle* (tamt. 1867); *Comment tombent les femmes* (t. 1867) a j. v.

Dánské (*gingiva*) zove se blána ústní, která pokrývá ony části obou čelistí, v kterých věsí suby (v. t.). Dašický z Barchova, starožitná rodina česká, která se připomíná sáhy v XIV. stol. Původní sídlo její byl Barchov na Pardubsku, když pak posádky nabyla sboři Dašického v Chrudimsku, psali se členové její D-ští z Barchova. V erb ušřvali D-ští kohouta řerveného s korunkou sáanou na krku

poral, ital. *caporale*, fr. *caporal*, s. čehož v prosté voj. mluvě kaprál. D. bývá představeným oddílů čet, družstva (*Kameradschaft*) navzájem. Každá setnina, škadrona nebo baterie mívá 6—8 d.č. D. em denní služby (*Korporal vom Tag*, *caporal du jour*) nasývá se poddůstojníky, jenž rozkazy, osnamy (raporty) a oběžníky důstojníkům své setniny donášejí, mužstvo do služby vyvolává, vůbec po 24 hodin dozorní službu v setnině koná. *Český.*

Desclouseaux Alfred Louis Olivier, proslulý mineralog, nar. se 17. Hj. 1817 v Beauvais v depart. de l'Oise, jest repetentem na École des Arts et Manufactures v Paříži. Sepsal četné články o mineralogii a krystalografii, uveřejněné v *Annales chim. et phys.*, s nichž uvádíme: *Nouv. déterminat. de la forme primitive et des principales formes secondaires du gypse* (1844); *Examen cristallographique des cristaux designés sous le nom de boudantite* (1844); *Nouv. recherches sur les deux variétés de baryto-calcite* (1845); *Sur la forme cristall. du malakon* (1848); *Sur la forme cristall. du wolfram* (1850); *Mém. sur la cristallisation et la structure intérieure du quartz* (1855); s Bussemam *Sur les températures des geyrs d'Islande* (1846), s Martignacem *Analyses de quelques substances minerales* (1844) a j.; též psal do *Compt. rend. a Annales mineralogiques*.

Deschwenden J. Wolfgang, nar. 21. čce 1809 v Stanzu ve Švýc. Byv prof. nauky o strojích na vyšší průmyslnické škole v Curichu, stal se pak prof. deskript. geom. na polytechnice tamtéž. Sepsal: *Bewegung der Wagensätze auf atmosph. Eisenbahnen, nach den Grundsätzen der Mechanik bewirkt*, (Zürich 1846); *Abriß der Mechanik* (1848); *Ueber Locomotives für geneigte Bahnen* (N. Denkschr. der allg. schweiz. Gesellschaft für die gesamt. Naturwissenschaften IX. 1847); *Ueber Bewegung von Flüssigkeiten* (I. 1846); *Zur krummlin. Beweg. der Flüssigkeiten* (II. 1850—1852); *Graphische Darstellung des Ausflusses der Flüssigkeiten durch recht-eckige Öffnungen und bei seitlicher Contraction* (III. 1853—1855); *Eine Seitenbewegung des Foucault'schen Pendels; die Entstehung der Wasserhosen durch Wirbelwind* (III. 1855) a j.

Desolda František Jan Nepom., narozený 10. září r. 1811 ve Švihově, prvního vzdělání nabyl na gymnasiu v Klatovech, kdež všech šest tříd od r. 1825—1830 odbyl. Studia filosofická konal na ústavu Plzeňském r. 1831—32, načež vstoupil do řádu premonstrátského. Po odbytém roku noviciátu studoval theologii na nově zavedeném domácím ústavu bohoslovním, a složiv mezi tím slavné sliby řeholní 3. čna r. 1836 byl na kněžství vysvěcen, 6. srp. roku 1837 od tehdejšího arcibiskupa Ankwice s Poslavice, načež dán ihned 20. srp. t. r. s kaplana do Letic u Plzně, a pak 1. list. 1840 do Dobřan. Jas však určen od svého opata k profesuře v Plzni, podstoupil r. 1842 pňianou skoušku s filosofie a pak konkursem skoušku s někdejšími gramatickými tříd gymnasiálních (1845). Nato pak, když 1. Hj. 1847 gymnasiu Plzeňskému prohlámeno jest za německé, bylo uloženo D-ovi přednáseti českou řeč šákům německým od třídy čtvrté až do osmé. Co do literárního působení byl první prací D-ovou překlad *Sv. Jana Zlatoústého listera kněž o kněžství* (v Praze, u Hessa 1854); potom vyšly: *Manna*, malá modlitební knížka pro žáky, tatáž upravena pro dítky; *Maria Máti* nače a jiné knížky modlitební. Mimo to byla od arcib. konsistoře po úmrtí Fenclově svěřena D-ovi r. 1860 redakce *Bibli české*, kterou od knihy moudrosti až do konce vedl a dokončil r. 1868. Za tu práci poctěn jest od jeho Em. kn. arcib. titulem arcib. notáře. — Mimo to pře-

ložil se sv. Otcův řeckých výbor řeči sv. Basilia, Jana Zlatoústého, Řehořův i Nazianského i Nyssenského, a tohoto svlátní filosofický spis *O duši a s mrtvých vstání* (křesťanský Faidon), pak s latin. sv. Cypriana *o jednotě církve*, což vesměs rostroušeno v *Blahověstu*. Z klasické literatury vyšel od něho překlad některých rozmluv Platonových: *Faidon*, *Protagoras*, *Euthyfron*, v bibl. překl. klas. — V práci má *Goffnovu Postilu* pro lid (1873).

Despretz César Mansuète, nar. 10. kv. 1792 v Lessine v Belgii. Byl prof. fysiky na škole Sorbonské a od r. 1841 údem akademie věd v Paříži; před tím prof. fysiky na polytechnice a koleji Jindřicha IV. Sepsal: *Recherches experimentales sur les causes de la chaleur animale* (Paříž 1824); *Éléments de chimie théorique et pratique etc.* (1828—30); *Traité élément. de physique* (1825—36); *Sur le refroidissement de quelques métaux pour déterminer leur chaleur spécifique et leur conductibilité intérieure* (Ann. chim. phys. VI. 1817); *Sur la force élastique des vapeurs* (XVI. 1821) a j.

Develey Isaac Emanuel Louis, nar. 27. kv. 1764 v à la Brétonnière u Payernu a † 22. kv. 1839 v Lausaně. Byl profesorem matematiky a astronomie na akademii v Lausaně. Sepsal: *Observations et expériences sur les eaux thermales de Loèche, en Valais* (Lausanne 1798); *Mémoire sur les puissances des nombres et sur leur racines* (1799); *Arithmétique d'Émile* (Paris 1802); *Physique d'Émile* (Lausanne 1802); *Algèbre d'Émile* (Genève 1805); *Éléments de géométrie* (Lausanne 1816); *Application de l'algèbre à la géométrie* (1824); *Cours élément. d'astronomie* (1835).

Deventer, Hendrik van, slavný porodní lékař, nar. v Holandsku 1651, † 1724. Vyučiv se slatnictvím věnoval se pak lékařským studiím. Po dosažení hodnosti doktora v Groninkách šel jakožto praktický lékař ve Vievěrdě, posléhji v Hagu. Hlavně zajímalo jej porodnictví, o kterouž vědu sobě svými spisy, které přeloženy byly do angl., franc., lat. a něm. řeči, nemalých získal zásluh. Sepsal: *Dageraat der Vroed vrouwen, ofte voorlooper van het tractaat genaemt nieuw ligt der Vroed vrouwen* (Leyd 1696); *Manuale operatum. I. Deel, zijnde an nieuw ligt vor vroed-meesters en vroed-vrouwen* (Gravenhage 1701); *Operationes chirurgicae novum lumen exhibentes obstetricantibus* (Lugd. Bat. 1701); *Be-schryving van de ziekte der beenderen, insonderheit van de rachitis* (Leyd. 1739).

Devrient, rodina vynikajících herců německých (v. hl. d.). 1) Karl August slavil dne 17. září 1869 své padesátileté jubileum herecké činnosti a † 3. srp. 1873 v lázních Lauterbachských v Harsu. Jeho a Vilemíny Schröderové syn — 2) Fridrich D. † 19. list. 1871 v Petrohradě jakožto člen tamějšího divadla. — 3) Gustav Emil D., jeden s prvních dramatických umělců novější doby, byl dlouhá léta členem dvorního divadla v Drážďanech, umělecké své činnosti vzdal se r. 1868. Vévoda Koburg-Gothalský jmenoval jej tajným dvorním radou. D. byl posledním nástupcem čistého idealismu v umění hereckém a † 7. srp. 1873 v Drážďanech. Srv. R. Gottschallovo *Emil D. Ein Essay v Unsere Zeit* (1872).

Deyeux Nicolas, franc. chemik, nar. se 1758 v Paříži a † 27. dub. 1837 v Passy. Byl lékařníkem císaře Napoleona, posléhji profesorem farmacie na medicínské fakultě Pařížské a členem akademie věd. Sepsal: *Procès d'expériences et d'observations sur les différentes espèces de lait considérées dans leurs rapports avec la chimie, la médecine et l'économie rurale* (Paříž 1800); *Considérations chimiques*

et médicales sur le sang des icteriques (ib. 1804). Psal též mnoho článků do *Journal de Physique* a do *Herbinovy Statistique de la France*.

Deyster, Louis de, flámský malíř, nar. se 1658 v Brügge a † 1711. Učil se u mistrů Jana Maesa, Descampa a j., pak šel do Itálie, kde 6 roků střídavě v Benátkách a v Římě strávil. Z obrazů jeho po návratu do vlasti malovaných jmenujeme: *Rebeka a Eleazar*; *Život Judit*; *Smrt matky Boží*; *Vzkříšení Ježíšovo a Kristus sjeví se třem Mariím*, zvláště krásný obraz, o němž Descamps praví, že co do barvy i kresby nemá nižší ceny než obrazy van Dyckovy. V posledních letech života svého marnil krásné své nadání i čas svůj v rozličných hříčkách, v shotočování varhan a klavírt.

Diafysis (středokostí) jmenuje anatomie střední, nejdelší obyčejně díl kostí dlouhých, jaké jsou kosti stehenná, holenná, ramenná, články prstů a t. d. Veškeré skoro kosti byly dříve chruplankami. Každá taková abychem tak řekli chruplanková kost počíná se v určitém věku světlé obyčejně na více místech v kost skutečnou přeměňovati. Místčka ta jmenují se jádra kostěná (*puncta ossificationis*). Každá tak zvaná dlouhá kost přechází na třech místech v chruplanky v kost. Jedno jádro kostěné objeví se v středu kosti, a v každém z obou jejích konců kloubových též po jednom jádru. Část kosti, která se s jádra středního vyvine, slove d., a každá s obou koncových částí, která počíná jádrem v kloubním konci, zove se epifyzy (přirostek). Máť tedy ku př. kost stehenná jednu d. a dvě epifyzy. Dokavdě tyto tři kostěné díly nesplynou v jednu celkovou hmotu kostěnou, nemůže růsti. Přibývání kosti do délky děje se pouze tím způsobem, že deska chruplanková mezi d-i a epifyz stále roste a zároveň na obou koncích svých s jedné strany v epifyzi, a s druhé strany v d-i skostnatuje. Konečně splynou u člověka v 20. až 24. roce oba přirostky se středokostím, neboť chruplankové obě desky skostnatěly a smizely úplně — člověk více do délky neroste. Pro praktické lékařství jest deska chruplanková mezi epifyz a d-i velmi důležitá, neboť pro bujnější svůj život snáse ochuraví než sousední hmoty kostěné, a hnát mladý se též na místě chruplanky té snáse láme.

Dialer Josef, sochař, nar. se 3. bř. 1797 v Imstu a † 5. pros. 1846 ve Vídni. Jsa bese všeho jmění i bez přátel vzdělal se sám, navštěvoval r. 1815—1823 Vídeňskou akademii umění a obdržel dvě ceny. Za model ke skupení *Vévoda Bedřich s prášdnou kopsou od lidu poznán* udělili mu roku 1828 stavové tirolští nadaci 400 zl. na 6 roků. Další práce jeho byl *Perseus hlavu Medusy v levé, meč v pravé ruce držící*. Vzdor nepopíratelným vlohám nemohl si umělec prokstiti dráhu, dílem že nechtěl se podříditi panujícímu časovému vkusu, dílem že měl málo sebevědomí. Zemřel v poměrech velmi trudných. Z prací jeho jmenujeme ještě: *Frant. Schubert a Ferd. Raimund* (poprsl); *Allegorické sochy na divadle Sopronském*; *Slepý Tirolan* (kovolitina); *Křesťan* (vytesaný ze dřeva); *Judit* (ze slonoviny); *David s hlavou Golášovou* (pocínáný cenou akademickou); *Marie s dítětem* (kovolitina); *Země* (dívka a muž, sousedli).

Dickinsonova Anna Alžběta, jedna z nejvýmluvnějších obhájků práv žen, nar. se 28. Hř. 1842 ve Filadelfii. V 14. roku věku svého uveřejnila v listu *Spectator* první svůj pokus literární pod názvem *Slavery*, později stala se učitelkou v New Brightonu a fečnila častěji ve veřejných proti-otrockých schůzkách a pro zájmy žen. Roku 1862 byla státním komitétom republikánským v státu New Hampshirském pro cyklus řečí po celém státě si-

skána, čemuž tak výtečně vyhověla, že všichni kandidáti republikánských hlavně jejímu přičinění bylo přiknuto. Totéž opakovala v Konektiku: měla 1862 první svou řeč v Cooperově Institutu v Novém Yorku, fečnila na pozvání republikánských senátorů ve Washingtonu, r. 1866 pro hlasování právo černochů a od času toho pro práva žen. Píší též do mnohých časopisů, leč co spisovatelka požívá méně slavné pověsti.

Dienger Joseph, vrb. matematik (v. hl. d.) vzdal se r. 1868 profesorského místa s Karlsruhe a ohledů sdružených. Roku 1866 zvolen jest členem české učené společnosti v Praze. Spisy jeho v hl. d. uvedené vydány jsou již několikráte; dluží sa znamenati: *Abbildungen krummer Oberflächen aufeinander und Anwendung derselben auf höh. G. daerie* (Brunšvik 1858); *Integration der partiellen Differentialgleichungen* (Stuttgart 1862); *Studien in analytischen Mechanik* (tamt. 1863); *Theorie der elliptischen Integrale und Functionen* (tamt. 1865); *Theorie und Auflösung der höheren Gleichungen* (1866); *Grundriss der Variationsgleichung* (Brunšvik 1867). V časopise české učené společnosti uveřejnil: *Studien zur Theorie der Covarianten und Invarianten der binären Formen* (Praha 1870).

Dieppe, přístav a hlavní město franc. departementu Basse-Seine (v. hl. d.); r. 1866 napočítá se 19.946 obyv.

Dieringer Frant. (v. hl. d.) sepsal ještě *Die Epistelbuch der katholischen Kirche theologisch erklärt* (3 sv. v Mohuži 1863); *Laien Katechismus der Religion, Offenbarung und Kirche* (2 vyd. tamt. 1868); *Die Theologie der Vor- und Jetztzeit* (v Bonnu 1870). R. 1870 prohlásil se rozhodně proti dogmatu o nemylnosti papežské.

Diesterweg Fridr. Adolf Vil., sazonilý nást. pedagog (v. hl. d.), † 7. čce 1866 v Berlíně, kde od r. 1850 šil na odpočinku. Srov. *Ad. D. sein Leben und seine Schriften* od Langenberga (Berlín 1867—68, 3. sv.).

Dieterich Bedřich (v. hl. d. 2.) stal se r. 1822 dragomanem při prus. vyslanectvu v Cařihradě. Spsal a vydal: *Reiseerinnerungen aus dem Moravia* (1853); *arabskou gramatikou* (1854); *Geometrie Ottomane* (1854); *Die Propädeutik der Araber im X. Jahrhundert* (1865) a *Logik der Psychologie der Araber im X. Jahrhundert* (1865).

Dieterich Jan Bedřich, slovník nemeř. malíř obrazů historických, nar. se 1792 v Bielefeldu a † 17. led. 1846 v Stuttgartě, kde od r. 1837 byl prof. na král. škole umělecké. Pro vynikající vlohy umělecké přišel v mládě ještě věku do Stuttgartu, kde se ho ředitel král. obrazárny Seele upak do Itálie a díel po delší čas v Římě, kde plným studováním klasičeských děl malířských a sochařských umělecké vzdělání své dovršil. Právě v Římě dílo jeho *Abraham vstupuje do zaslíbené země* král. obrazárnu Stuttgartskou. V Římě zhotovil ještě obraz *Klanici se pastýřové*, a navrátil se pak do vlasti. Z prací jeho jmenujeme ještě *St. Maria velká oltářní obraz* (v chrámě Schemmergkter). Též vynikl jako dobrý podobiznář.

Dietlein J. F. W., něm. spisovatel, nar. se r. 1782 v Halle a byl od r. 1826 učitelem při král. státní akademii a prof. stavitelství při akademii umění v Berlíně. Zemřel 30. srp. 1837. Sepsal: *Grundzüge der Vorlesungen über Straßen-, Brücken-, Schleusen-, Kanal-, Deich- und Hafenbau* (v Berlíně 1832); *Zur Theorie der allgemeinen Kuppeln*; *in Wellen* (Crelle's Journ. für Mathematik VI. 1830) a přeložil Olintha Gregoryho *A Treatise of Mechanics* (3 sv. v Halle 1828) na německo.

Dietsch Heinrich Rudolf, učený filolog, nar. 16. bř. 1814 v Sasku a jest od r. 1861 ředitelem gymnasia v Plavně. Po smrti Jahnově rediguje *Lehrbücher für Philologie und Propädeutik* a proslavil se v kruzích filologických vydáním Cornelia Isopota, Herodota, Eutropa a Sallusta; též sepsal *Lehrbuch der Geschichte a Grundriss der Geschichte für die oberen Gymnasialklassen*.

Dietzsch August, něm. bohoslovce a spisovatel, nar. se v Hofenu a † 4. bř. 1872 v Bonnu. Vycházel již mezi studujícími na universitě Tubingenské pilností a snaživostí, stal se 1858 farářem v Bellingenu, odkud r. 1870 byl co řádný profesor systematické theologie na universitu Bonnskou povolán. Hlavní dílo jeho jest *Adam und Kristus* (Bonn 1871), jež hloubkou a důkladnou učeností filosofickou vyniká.

Diffuse čili vyslasování (*Diffusion*, *Macération der Rübenschnitte*) zove se v cukrovarnictví vlastní návod těžení šťávy se řízky řepových nebo šťetiny cukrovníka. Ješto daleká většina cukrovarů českých na d-si zařizena jest, cukrovarnictví a hlavním jest činitelem našeho domácího průmyslu, pokládáme za potřebné, pojednati o věci posornosti zvláštní. Rozkřádáme-li cukrovku na malé řízky neb stružky podoby nudlovité, a vložíme je do vody 40° C teplé, vystupuje (diffunduje) buňce tekutý obsah těchto skrze blánu buňčnou do vody, kteráž naopak vniká touže cestou do buňek. Proudění to trvá potud, až nastane rovnováha mezi hutností kapaliny zevnitřní i vnitřní. Jakmile stane se tak, přestane vzájemné pronikání kapalin, ješto není více přičiny k další d-si. Žádoba obsahuje po té rostok cukernatý a více méně ploněné řízky. Odlijeme-li sládkou kapalinu, naplníme ji čistou vodou téže teploty, opětaje se týž ev; obdržíme slabý výlas a řízky vylouží se ještě se. Opakujeme-li skoušku několikrát, shledáme sečně, že buňce řepové naplněny jsou kapalinou ikrem i solemi velmi chudou, a posorujeme-li vyložený řízek pod drobnohledem, uříme, že vnitřní buňce nedosazly žádné proměny rušivé. K vůli tělnosti obrazu skropme kousíček vyluhovaného stku rostokem kyseliny chrómové, kteráž rozpoští stku mesibuničnou zcela, a tu pak shledáme pod drobnohledem, že vlákná parenchymová jsou nedotčená, protoplasma pak zaujímá totéž místo jako buňce rostlin živoucích. Tím jest podán nesvratný líkaz, že dála se skutečná d. (viz čl. Diffuse hl. d.). Buňka řepová obsahuje za živa rostoky ikru, bílkovin, látek proteinových, soli a některé ne součástky, kteréž shledáváme ve šťávě řepové; imo to chová buňka některé nerozpustné hmoty, a setrvávají ve vylusovaném nebo vyluhovaném sbytku ve výlačkách nebo stružkách. Stěny buňčné nealme pokládati za nepropustné, ješto propouštějí, a povědino, skrze blánu svou šťávu i vodu. Abychom řádný výjev d. poněkud vysvětlili, uříjame obrazu zorného. Mysleme sobě buňce utvořené a jemné řízky, jež každá jednotlivě kroužky neb očka nemají stejné velikosti. Obsah buňek pak snázorněme si pramačkami srnečky (molekuly) objemu rovněž nerovného. Leží na bíledni, je srnečka nejmenší mohou proniknouti nejen skrze všechna očka sítky buňčné, fbrží mohou i s buňce vystoupiti, kdežto srnka větší mohou jen většinou, nikoliv nejmenšími otvory proniknouti, a bývají tudíž zařazána uvnitř buňek. Pčinou proudění pak důžno hledati v nestejné hmototě obou kapalin a podmíněném tím strakci hmotých molekul. S tout pčinou přestává vzájemné pronikání, jakmile hutnost obou kapalin (sevnitřní i vnitřní) se vyrovnala úplně. Rozumí se samo, že

mluvíme, co se týče hořejšího porovnání, obrazně, neboť nejlepší drobnohledem nelze vypátrati žádných otvorů sítkových ve stěných buňce, aniž srnek a p. Objemy čili poměrné velikosti diffundujících molekul (srnek), skládajících součástky šťávy řepové (cukr, bílkovina, soli a j.), mohou se jediné porovnávat i přibližně stanoviti pomocí jich váh atomových a měrných (*spec. Gew.*). Nazveme-li váhu atomovou = V , váhu měrnou = h a hledaný objem molekul

$$= O, \text{ bude } O = \frac{V}{h}, \text{ to jest, objem diffundujícího}$$

srnečka dotyčné součástky šťávy nalezneme, dělíme-li číslo váhy atomové číslem váhy měrné; tato čísla však dají se pro jednotlivé případy pokusy vysvětliti. Jest patrné, že O bude tím větší, čím více roste V a čím skrovnější jest h , následkem čehož i nadání endosmotického ubývá. Číslo O , kteréž udává relativnou schopnost pronikání, nazveme kvotientem endosmotickým, a vidno, že s číslem takových daly by se sestaviti přehledné tabulky porovnávací, které by nejen pro vědu, nýbrž i pro praxi měly cenu nevádnou. Veškeré součástky šťávy řepové dají řaditi se ve dvě skupiny. V jedné jsou hmoty, jejich váha měrná jest dosti značná, váha atomová však nepatrná, jsou to: cukr, soli, asparagin, betain a j. Druhá skupina zahrnuje látky, mající skrovnou váhu měrnou, ale značné váhy atomové: bílkoviny, proteiny, pektiny, gumu a jiné hmoty beztvaré. Prvější, majíce nepatrný objem, procházejí snadno skrze blánu buňčnou, druhé málo nebo nic. Proslulý ve zkouškách endosmotických Graham rozdělil rovněž hmoty na dvě skupiny: krystalloidy a kolloidy, s nichž první nadány jsou výbornou propustností endosmotickou, druhé slabou neb žádnou (viz čl. Diffuse v hl. d.). Šťáva vytěžená pokusem, na počátku úvahy líčeným, obsahuje skutečně velmi málo kolloidů, stálalý po výtce ve vnitru buňek. V tom má základ svůj výroba šťávy v cukrovarech na d-si zařízených. Jestli ona jakési přesívání čili czení součástek, podobně jako filtrace přes uhlí kostěné. Po skončené práci zbývá v obou případech filtrát cukrem bohatý, a síto — řízky (neb spodium), zahrnující látky cizorodé, výrobě cukru neprosplněné. O soko-naleni d. pro účel cukrovarnictví má hlavní zásluhu Julius Robert, továrník v Židlichovicích na Moravě. Týž konal již r. 1846 pokusy s d-si ve velkém, než věc nedařila se hrubě, jelikož zaveden byl obecnou, ač bludnou domněnkou o nezbytném prý umofení (*mortification*) buňek řepových před vyslasováním. Matias Dombasle uveřejnil již r. 1842 první pokusy o maceraci (vyluhování, vymáčení) řízky, a dokazoval přenáhleně vědou nikdy nepotvrzenou domněnku, že důžno řízky řepové před vyslasováním buď usušiti nebo na 100° C zahřáti, aby se životná síla buňce, kteráž prý vyslasování ruší, umofila. Později Dubrunfaut potvrdil ještě zvláštním spisem tyto bludné náhledy, tak že byly obecně za nezvratné faktum pokládány. Nikdy snad váha slepá v autority a předsudek nedokázaný neovvěřily se býti pro vývoj průmyslu tak shoubnými, jako právě v případě námi líčeném. Následkem teploty tak vysoké byly chorobné, sliské šťávy, pochodící z proměny chemické látek pektinových na rozpustné sloučeniny, které následujícím vyslasováním do šťávy přešly a jejich přičiněním výrobky fabrikace během výroby samé se kazily, nešťavny, špatný cukr sa-viňující. Také Robert sahával původně řízky řepové parou na 100° C, ale neblahé výsledky přinutily jej k zanechání pokusů. Ani snížení teploty na 65° (na radu Fremyho) neprospllo valně, protože i

Dietsch Heinrich Rudolf, učený filolog, nar. se 16. bř. 1814 v Sasku a jest od r. 1861 ředitelem gymnasia v Plavě. Po smrti Jahnova redigoje *Jahrbücher für Philologie und Pädagogik* a proslavil se v krusích filologických vydáním Cornelia Nepota, Herodota, Entropa a Sallusta; též sepsal: *Lehrbuch der Geschichte a Grundriss der Geschichte für die oberen Gymnasialklassen*.

Dietsch August, něm. bohoslovec a spisovatel, nar. se v Hofenu a † 4. bř. 1872 v Bonnu. Vynikal již mezi studujícími na universitě Tubingenské pilností a snaživostí, stal se 1856 farářem v Böblingenu, odkud r. 1870 byl co řádný profesor systematické theologie na universitu Bonnskou povolán. Hlavní dílo jeho jest *Adam und Christus* (Bonn 1871), jež hloubkou a důkladnou učeností filosofickou vyniká.

Diffuse čili vyslasování (*Diffusion*, *Maceration der Rübenschnitte*) sove se v cukrovarnictví zvláštní návod těžení šťavy ze řízky řepových nebo ze třítiny cukrovníka. Ješto daleká většina cukrovarů českých na d-si zařizena jest, cukrovarnictví pak úhlavním jest činitelem našeho domáčního průmyslu, pokládáme za potřebné, pojednati o věci s pozorností zvláštní. Rozkrájíme-li cukrovku na tenké řízky nebo stružky podoby nudlovité, a vložíme je do vody 40° C teplé, vystupuje (diffunduje) z buníc tekutý obsah těchto skrze blánu buněčnou do vody, kteráž naopak vniká touže cestou do buněk. Proudění to trvá potud, až nastane rovnováha mezi hutností kapaliny zevnitřní i vnitřní. Jakmile stane se tak, přestane vzájemné pronikání kapalin, ješto není více příčiny k další d-si. Nádobu obsahuje po té rostok cukernatý a více méně vyloužené řízky. Odlijeme-li sládkou kapalinu, nahradíme ji čistou vodou téže teploty, opětně se týž zjev; obdržíme slabý výsas a řízky vylouží se ještě více. Opakujeme-li skoušku několikráte, sledáme konečně, že bunice řepové naplněny jsou kapalinou cukrem i solemi velmi chudou, a pozorujeme-li vyluhovaný řízek pod drobnohledem, ušíme, že vnitřní bunice nedosahy žádné proměny rušivé. K větší sřetelnosti obrasu skropme kousíček vyluhovaného řízku rostokem kyseliny chrómové, kteráž rozpouští látku mesibuničnou zcela, a tu pak sledáme pod drobnohledem, že vlákná parenchymová jsou nedotknutá, protoplasma pak zaujímá totéž místo jako v bunici rostlin živoucích. Tím jest podán nevratný důkaz, že dála se skutečná d. (viz čl. Diffuse v hl. d.). Buňka řepová obsahuje za živa rostok cukru, bílkovin, látek proteinových, solí a některé jiné součástky, kteréž sledáváme ve šťávě řepové; mimo to chová buňka některé nerospusné hmoty, jež setrvají ve vylisovaném nebo vyluhovaném zbytku (ve vyláckách nebo stružkách). Stěny bunice nemáme pokládati za neprostupné, ješto propouštějí, jak povědino, skrze blánu svou šťávu i vodu. Abychom sáhladný výjev d. poněkud vysvětlili, ušíme obrasu ořezného. Mýsleme sobě bunice utvořené s jemnější řízky, jejíž jednotlivé kroužky neb oka nemají stejné velikosti. Obsah buněk pak snázorněme si pramáinkými srnečky (molekuly) objemu rovněž nerovného. Leží na bíledni; ke srnečce nejmenší mohou proniknouti nejen skrze všechna oka sítě bunice, ale sřbrž mohou i s bunice vystoupiti, kdežto sraka sřtší mohou jen většými, nikoliv nejmenšími otvory proniknouti, a bývají tudíž zahržána uvnitř buněk. Příčinu proudění pak důžno hledati v nestejně hmotnosti obou kapalin a podmíněné tím atrakcí hmoty sřch molekul. S tou příčinou přestává vzájemné pronikání, jakmile hutnost obou kapalin (sevnitřní i vnitřní) se vyrovnala úplně. Rozumí se samo, že

mluvíme, co se týče hořejšího porovnání, obrasné, neboť nejlepší drobnohled nelze vypátrati žádné otvory síťkových ve stěnách buníc, aniž srnek a p. Objemy čili poměrné velikosti diffundujících molekul (srnek), skládajících součástky šťávy řepové (cukr, bílkovina, soli a j.), mohou se jediné porovnávat i přibližně stanoviti pomocí jich vah atomových a měrných (*spec. Gew.*). Nazveme-li váhu atomovou = V , váhu měrnou = h a hledaný objem molekul

$$= O, \text{ bude } O = \frac{V}{h}, \text{ to jest, objem diffundujícího}$$

srnečka dotyčné součástky šťávy nalezneme, dělíme-li číslo váhy atomové číslem váhy měrné; tato čísla však dají se pro jednotlivé případy pokusy vysvětliti. Jest patrné, že O bude tím větší, čím více roste V a čím skrovnější jest h , následkem čehož i nadání endosmotického ubývá. Číslo O , kteréž udává relativnou schopnost pronikání, nazveme kvotientem endosmotickým, a vidno, že s čísel takových daly by se sestaviti přehledné tabulky porovnávací, které by nejen pro vědu, nýbrž i pro praxi měly cenu nevědní. Veškeré součástky šťávy řepové dají vřaditi se ve dvě skupiny. V jedné jsou hmoty, jichž váha měrná jest dosti značná, váha atomová však nepatrná, jsou to: cukr, soli, asparagin, betain a j. Druhá skupina zahrnuje látky, mající skrovnou váhu měrnou, ale značné váhy atomové: bílkoviny, proteiny, pektiny, gumu a jiné hmoty beztvaré. Prvější, majíce nepatrný objem, procházejí snadno skrze blánu buněčnou, druhé málo nebo nic. Proslulý ve zkouškách endosmotických Graham rozdělil rovněž hmoty na dvě skupiny: krystalloidy a kolloidy, s nichž první nadány jsou výbornou prostupností endosmotickou, druhé slabou neb žádnou (viz čl. Diffuse v hl. d.). Šťáva vytěžená pokusem, na počátku úvahy líčeným, obsahuje skutečně velmi málo kolloidů, stálalyť po výtce ve vnitru buněk. V tom má sáklad svůj výroba šťávy v cukrovarch na d-si zařizovaných. Jestť ona jakési přesívání čili cizení součástek, podobné jako filtrace přes uhlí kostěné. Po skončené práci zbývá v obou případech filtrát cukrem bohatý, a sítu — řízky (neb spodium), zahržující látky cizorodé, výrobě cukru neprospešné. O sřdokonalení d. pro účel cukrovarnictví má hlavní zásluhu Julius Robert, továrník v Židlichovicích na Moravě. Týž konal již r. 1846 pokusy s d-si ve velkém, než věc nedatila se hrubě, jelikož zaveden byl obecnou, až bludnou domněnkou o nezbytném prý umocnění (*mortification*) buněk řepových před vyslasováním. Matías Dombasle uveřejnil již r. 1842 první pokusy o maceraci (vyluhování, vymáčení) řízky, a dokazoval přenáhleně vědou nikdy nepotvrzenou domněnku, že důlžno řízky řepové před vyslasováním buď usušiti nebo na 100° C zahřáti, aby se životná síla buníc, kteráž při vyslasování ruší, umocnila. Posději Dubrunfaut potvrdil ješto zvláštním spisem tyto bludné náhledy, tak že byly obecně za nevratné faktum pokládány. Nikdy snad víra alep v autority a předsudek nedokázaný neosvěděly se býti pro vývoj průmyslu tak shoubnými, jako právě v případě námi líčeném. Následkem teploty tak vysoké byly chorobné, sliské šťávy, pochodící s proměny chemické látek pektinových na rozpustné sloučeniny, které následujícím vyslasováním do šťávy přešly a jichž příčiněm výrobě fabrikace během výroby samé se kasily, nešťravy, špatný cukr saviňující. Také Robert zahržoval původně řízky řepové parou na 100° C, ale neblahé výsledky přinutily jej k sancehání pokusů. Ani snížení teploty na 65° (na řadu Framyho) neprospešlo valně, protože te-

u Pavla Araldiho, pak na akademii v Parmě a v Římě. První obraz jeho *Narození Kristovo* poťkal se s takovou pochvalou, že ho po návratu jeho do domova ministerstvo jmenovalo profesorem akademie Carrarské. Počet maleb jeho, svědčíc též o důkladných vědomostech historických, není příliš velký, jsouť ale mezi nimi mnohé vysoké ceny umělecké, zejména *Narození Kristovo a pastýři* (v Miláně); *St. Petr* (v životní velikosti, v kostele Iseoském); *Sokratova smrt* (v Kremóně); *Namáhání Spartánská*; *Smrt Catonova*; *Jan Křt.*; *St. Štěpán* (v Cassal maggiore); *Marie na trávu, s nohou jejíž sv. Karel a sv. František*; *Umrcení sv. Jana Křt.* (v kostele Stensanoakém); *Společnost věvodů Milánského*; *Ludovica Morry*, krásný obraz historický; *Marie s dítětem dítětem*; *Pohřební Jakubovo* (v kostele Alzano maggiore); *Jiddášův polibek* (v cla. obraz. Belvedérské); *Útek do Egypta*; *Smrt hraběte Ugoлина a synů jeho v Pisaně* všichni; *Antigone na rozkaz Kleonů na smrt vedena*; *Sjedl italských měst v klášteře Pontia*; velké množství podobizen. Z fresekových maleb vyjímáme: *Ranění od Diomedea Venusa před Jovišem a ostatními bohy*; *Sklád Ulysses*; *Tanec ročních časů* (všechny v domě Bolseioho v Kremóně); *Venusa dává Vulkanovi rozkaz, by Aeneasovi zbraně zhotovil* (v domě Manerově v Kremóně).

Disciplinární setniny, něm. *Disciplinarkompagnien*, setniny vojenských káránců, sluly druhy v Rakousku pověstně trestní ústavy, kamě vojáci u svých praporech pro časté těžké sločiny vojenskými soudy stíhaní, pak vůbec mužové nena-pravitelně výhradně se odevzdávali, aby tam pod nejprušíjší dohlídkou těžké ruční práce konali, řemeslům se přiučovali, a tak jsouce shaveni vši příležitosti k páchání nových sločinů se polepšovali. Velitel takové ústavy (setník) mívá plnou disciplinární moc, moha v rozsáhlé míře na těle i na svobodě trestati každého kárance, jenž by se dopu-ští provinění sebe nepatrnějšího. Takové setniny vojenských káránců stávaly v Olomouci, Terezně, Mantově a jiných pevnostech. Během posledních let po válkách s r. 1866, svědčíc následkem směn ve vojenském trestním sféru, posbyly d. s. svého účelu, byly tudíž rozpustěny.

Čeky.

Dittemberger Jan Gust, malíř, nar. se v Neuen-
wegu r. 1799. Odebral se r. 1821 do Mnichova,
navštěvoval posléze atelier barona Grossa v Paříži,
a dokončil studia své r. 1831 v Římě. Usadil se
pak ve Vídni, kde mnohé obrazy oltářní zhotovil,
jako: *St. Václav, Marie s dítětem, Krista na hoře
Olivetě*, všechny pro kostel Kirszellaky. Dále
jmenujeme: *Navštívení Panny Marie*; *St. Ondřej
převádí Rusy na víru křesťanskou*; *Zdravas Marie*
(všechny pro hl. chrám Olomúcký); *Venusa do lázně
vstupující* a j.

Dívěš Prokop (v. hl. d.) byl farářem v Pří-
měticích, a nikoli v Prendicích, což jest něm.
forma toho místního jména.

Dixon William Hepworth, angl. spisovatel, nar.
r. 1821 v hrabství Yorku. Již záhy jevil nadání
spisovatelské, a ještě před nastoupením univerzitních
studií redigoval provincially nějaký list, načež roku
1846 odebral se do Londýna, aby tam studoval práva.
Zároveň pilně psal pro rozličných listů, a se-
jména obrátil k sobě posornost řadou pojednání o
proslulárodních literaturách v *Daily-News*, dále studii o
věšeních Londýnských *London prisons* (1848). Po
té začal D. řadu biografických a historických spisů,
jimiž chtěl obecný lid seznámiti s muži o pokrok
zasloužilými, zejména: *John Howard the Philanthro-
pist, and the Prison World of Europe* (Londýn
1850, 5. vyd. 1854); *Life of William Penn* (t. 1851,

3. vyd. 1856); *Life of Admiral Blake* (t. 1852).
Po vydání životopisu W. Penna zvolen jest členem
pensylvanické dějepisné společnosti. Veliké pohnutí
v Anglii vzbudil 1852 brožurou *The French in England*
v níž dokazoval, že vniknutí francouzské armády
do Anglie, jak tehdejší obáváno, za Napoleona III.
rovněž tak nemožné jest, jako za jeho velkého
strýce. D. byl též spolupracovníkem časopisu *Athe-
naeum*, a r. 1854 uvázal se též v jeho redakci a
vzdal se jí teprve r. 1869. R. 1864 podnikl cestu
po Turecku, Malé Asii, Palestině a Egyptu, a plod
cesty této jest spis *The Holy Land* (Lond. 1865,
2 sv.); po dvou letech pak vydal se do Spoj. Obcí
severo-amerických, kde zejména pilně studoval po-
mory tamějších sekt náboženských, načež výsledek
cesty té bylo dílo velmi rozšířené a též do němčiny
a ruštiny převedené *Neo-America* (Lond. 1867, 2
sv., 8. vyd. 1869). Jiné látky k dějinám nábožen-
ského blouznění složil v svém *Spiritual wives* (t.
1868, něm. *Seelenbräute* od Fresse v Berl. 1868),
které dílo, pojednávající o mnohých nedůtklivých
nábožensko-socialních všech scela otevřeně, mnoho
povyku způsobilo. Posledním plodem jeho historí-
ckých studií jest dějepis památného Londýnského
Towru *Her Majesty's Tower* (Londýn 1869—71, 4
sv.). D. též po Rusku cestoval a zejména pilně
sobě vámal tamějšího rokolnictví; uveřejnil pak
velmi zajímavý cestopis *Free Russia* (Lond. 1870,
2 sv.), jenž pak převeden do francouziny od Em.
Jouveaux v *Le Tour du Monde* 1872, částečně též
do němčiny v čas. *Globe* 1872—73. D. zvolen roku
1871 do nově zřízené školní rady Londýnské a patřil
k nejčinnějším jejím členům.

Diziani Gaspare, malíř, nar. se na poč. XVIII.
stol. v Belluně, a † r. 1769 v Benátkách. Dle ně-
kterých podání byl žákem Lazzariniovým a zabýval
se hlavně malbou dekorací, pracuje pro divadla
Benátské, Římské, Drážďanské a j. Maloval však
též obrazy náboženské: *St. rodina přebíhající
Jordan, St. tři králové* (oba v kostele de Stefano v Be-
nátkách); *Kříd na poušti* (v kostele di S. Maria
del carmine tamt.); *Helena nalézá kříž*; *St. Anna
vychovává Pannu Marii*; *St. Jáchim a sv. Josef* (t.).

Dobner Gelasius (v. hl. d.) vstoupil do řádu
piaristického 17. H. 1766.

Dobřenský s Dobřenic, jedna s nejstarších
křesťanských rodin českých, která až podnes kvete
v stavu panakém a nosí v erbu „čápa přirovené
barvy k levé straně obráceného v poli modrém, a
nad helmem černé křídlo orlič.“ Ačkoli vše to,
co Hájek, Paprocký, Bienenberg a jiní o vysokém
stáří rodu toho vypravují, kladouce původ jeho až
k r. 780, jest pouhou smyšlenkou, nicméně lze tvr-
dit, že D-ští kvetli již v XIII. stol. v Čechách,
dříve již tehdejší sídlo své Dobřenice (v Bydčov-
sku), při němž založili chrám ke cti sv. Klimenta,
který se připomíná k r. 1349 a napotom od roku
1384—1620 jako chrám farní. V listinách připo-
mínají se členové rodiny též jmennitě k r. 1389, a
to Zdeněk a Bohuše s D., načež přicházejí
velmi často ku konci XIV. stol. a na začátku XV.
stol. mezi panoři v vládami kraje Hradeckého
(1384 Čenek s D., 1391 Hendrich s D., 1407
Jan s D., 1415 Předbora s D.). V druhé polo-
vici XV. stol. čteme rytíře D-ké s D. jako svědky,
rukojmé, úředníky a t. p. v listech kníbat Min-
sterberakých, pánů z Pernšteina, s Vartemberka
a j. (1460 Jana, Petra, Zdislava na Dobřeni-
cích, 1472 Zdislava, Jana ml., Kunatu, Ol-
dřicha, Viléma, Hynka, 1480 Jana st. a
Jana ml., Petra s D., 1493 Jana a Kunatu
s D., 1495 Jana st. a j. v.). Ku konci XV. a na

Dobříkovský z Malejova, starožitná rodina

Ba.

Döllinger Jan (v. hl. d. a 1. dopl.) jest syn slavného fyziologa Ignáce D-a (v. hl. d.), od r. 1847 infuleovaný probošt kolegiální kapitoly u sv. Kateřiny v Mnichově, dr. theologie s Landshutu a čestný doktor filosofie s Vídne 1865, rytíř bavorského korunního řádu a od r. 1869 doživotní říšský rada, posud profesor dějepisu církevního v Mnichově, 1867 a 1872 rektor university a od r. 1872 po chemikovi Liebigovi spolupresident královské akademie věd v Mnichově; první theolog celého Německa, hlavní vědecký odpůrce neomylnosti papežské a vůdce celé opozice, pročež exkomunikován 1871 od arcibiskupa Scherra po svém veřejném protestu od 28. bř. t. r. Sepal: *Hortigs Handbuch der Kirchengeschichte II. Bandes 2. Abtheilung* (Landshut 1826); téhož díla zcela nově přepracován s názvem *Geschichte der christlichen Kirche I. Bd. 2. Abthl.* (1833—35); *Lehrbuch der Kirchengeschichte bis zur Reformation* (Regensburg 1836 a 1843); *Muhameds Religion nach seiner inneren Entwicklung und nach ihrem Einfluss auf das Leben der Völker* (Regensburg 1838); *Die Reformation, ihre Entwicklung und ihre Wirkungen im Umfange des lutheranischen Bekenntnisses* (3 Bde., Regensburg 1846); *Heidenthum und Judenthum, Vor-*

francouzského se nenaschoval dosti věrně k domu rakouskému. Avšak ospravedlniv se posdějí docela ověřen jest 2. září 1757 do stavu panického, jmenován jest JMC. tajným radou a 11. čce 1764 povýšen do stavu hraběcího. Týž držel od r. 1710 Záhov, Zichov, Kopist a od roku 1765 Přivosec; Annon Steinovskou a Kadova († 1722) splodil dvě dcery a pět synů, z nichž Jan Jos. oddal se stavu německému a † r. 1781 jako kanovník na hradě pražském; nejstarší Jan Křištof dědil stavu teovské a oženil se s Annon Malovecovou († 1760), která mu porodila syny Václava Křištofa a Jana Jindřicha. Václav Křištof (Maria Václav Josef Křištof) hr. D. držel s počátku Horní stanikov, Přestanici a Libětov v Klatovsku; na to oštal s manželkou Marianou Steinbachovou Luhov, Febobus, Hracholusky a Dolany v Píseňsku, a připojil ještě Pinovany, Kračovice, Leštany, Lipno a Šchoděly. Kračovice prodal zase r. 1804; s ostatních statků utvořil panství Luhov, k němuž r. 1809 připojil D. Počernici. Zemřev 24. led. 1824 bezdětek odkázal veškeré zboží své manželce, kteráž e zase r. 1825 odkázala sestřinci manžela svého Václavu svob. p. Perglerovi s Perglasu. Jan Jindřich hr. D., mladší bratr Václava Křištofa, držel Přivosec, kterýž po něm přešel na Frant. Bořka D-kého; tento byl od r. 1774—1805 předsedlím soudu nad apelacími, a semřev r. 1825 odkázal zboží své farii D-ké, která je držela ještě r. 1840. Za naší saměti jest rodina tato v držení léna Neustupova a tatku Přivosec, kterýž jmenovitě r. 1870 drželi František a Ludvík D-ší s D. — B. Václav st. B. D. s D., zakladatel mladší panské větve D-ých s D., seděl na začátku druhé polovice XVII. toli. na Veselí a Dohalicích, prodal však zboží Dohalicé r. 1661 Janovi hr. Schaffgotschovi na Sázlovi; byl předsedlím soudu purkrabského v Praze a r. 1670, sůstavil syny Františka Karla, Ferdinanda Fridricha, Max. Antonína, Rudolfa a Václava, pak dceru Veroniku. František K. D. na Veselím († 1709) splodil s Annon Eliškou Maternovou s Květnic dvě dcery a syna Václava Vratislava, který seděl (1718) na Leutunpově, Přestouplné a Otradovicích, pak (1729) a Hostivaři a Chlumku. Týž byl povýšen cíl. majestátem, daným 5. září 1726, do stavu panického, a b. ř. 1729 do stavu hraběcího král. Čec., a sůstavil syny Norberta a Františka Václava, z nichž nen r. 1769 koupil od hr. Václava Sporka dům Praze v Celetné ulici, a † r. 1785, splodil s první manželkou Eleonorou s Trautmannsdorfu syna Františka a dceru Aloisii, potom provdanou Kapounovou, s druhou Terezií Rašínovou dceru M. Annu Valburgu a Emanuela, kteréž obě byly dánamí v ústavu šlechticů a semřely r. 1841 a 1854. — I. Zakladatelem linie Mokrovouské byl, jakož výše psáno, Václav B. s D. na Mokrovousích, Třeovicích a Šifeteticích; týž měl syny: Bořka, Viléma, Jana, Melchisedeche, Pavla a Mikuláše, a dceru Salomenu. Synové této rodužili se o dědictví otcovské, z nichž Bořek r. 1650 držel Mokrovousy a Stračov, a semřel r. 1659 bezdětek, načež jsou prodány Mokrovousy Mikuláši st. D-kému s linie D-ké. Melchisedech D. splodil Johankou Mladotovou syny Bořka st. (1698) a Jana Jetř., z nichž Bořek držel Sobětně a sůstavil syny nezletilé Oldřicha a Viléma, jichž oručníkem byl strýc jejich Zdeněk D. s D. (syn ana Jetřicha). Tento Zdeněk D. na Dvoře a Jeřeticích měl s manželkou Barborou s Kelše, a yl tak jako otec i děd jeho horlivý bratr český, manželkou jmenovanou splodil syny Melchise-

decha a Václava Křištofa, z nichž tento prodal r. 1628 dvůr v Jeřeticích Jiřímu Vostrovskému se Skalky, a sůstavil syna Petra. Tento učinil r. 1652 alib věrnostě dědičné a jest posledním známým potomek Bořka D-eh s linie Mokrovouské. (Pam. Arch. V. str. 360—363.)

Děle, franc. město (v. hl. d.), střediskě několika železnic, má 11.100 obyv. Za války franc.-německé bylo D. mnoho jmenováno co hlavní byt Garibaldiho. Přišlo dvakráte, poprvé 14. list. 1870, pak 21. led. 1871 v moc vojska německého.

Dolgorukov, Petr Vladimirovič kníže (v. hl. dílo a 1. dopl.). Zemřel v Bernu 17. srpna 1868 v 70. roce stáří svého. Vydal ještě své *Memoires* (Geneva 1867).

Dollond Petr, nar. 24. ún. 1731, † 2. čce 1820, syn slavného optika Johna Dollonda (v. hl. d.), jest spisovatelem díla *Account of the Discovery of Refracting Telescopes* (v Lond. 1789).

Dolmen (jinak psulvan) nazývá se v keltické řeči pomník, složený z několika velikých kamenů. Francouzové jmenují d-y *pierres levades* nebo *pierres levées* (kamenný postavené). Obecný lid, který o sáhadných věcech obyčejně ihned pověsti si vymýšlí, říká jim stoly ďáblovy, nebo stoly vil (*tables de diable, des fees*). Rosenáváme tři druhy d-ů: buď spočívá dlouhý kámen jedním koncem na sami, druhý pak na vysokém kamennu, trojice spolu veliký trojbran; buď je veliký kámen na dvou kamenných podvalech poločen, anebo více kamenů ohraňuje čtyrhannou prostoru kolkolem, na nichž pak zase jeden nebo více plochých balvanů leží, jakoby pokrývadlo tvořily. Francouzi a angličtí archaeologové myslí, že byly d-y oltáře, na nichž pohanští Keltové bohům obětovali. Na některých d-ech spatřují se podnes prohlubiny na způsob kotlí, od nichž, aby krev zabité oběti odtékati mohla, prodlabané sláčky vedou, k hranám kamene se táhnouce. Nejvíce d-ů vyskytuje se ve Francii a Anglii co pradálech Kelt. národa. U nás objevil horlivý arch. Ludíkar v okolí Strakonickém na vrchu Hradišti několik d-ů. K d-ům útají někteří archaeologové též kryté, dlouhé chodby, jež lid jeakyněmi nebo skalami vil (*grottes des fees, reches aux fees*) jmenujeme. Sloužily též k obřadům náboženským.

Dombrowski Ladislav, známý tím, že se účastnil socialistické revoluce v Paříži r. 1871, pocházel se šlechtické rodiny Varšavské, a nabyv ve Varšavě počátečního vzdělání vstoupil do ruské armády, kde postoupil na nadporučíka. Když posdějí Garibaldi podnikl svou výpravu proti Sicílii a Neapolu, oběhl D. a účastnil se výpravy této jako štábní důstojník Garibaldiho. I v povstání své vlasti 1863 měl činně a sávačné účastenství. Po utlačení povstání polského přešel do Paříže, a sdržoval se tam až do vypuknutí francouzsko-německé války velikých politických i sociálních agitací. Když vypukl veliký boj mezi Německem a Francií, nalenil D. nabídnouti svoje služby nové svojí domovině a sřídil společně s jedním soudradákem na vyvání ministerstva Palikaova v Lyoně polskou legii. Po kapitulaci Sedanské pospíchal do Paříže, byl však s nadoroumením od samých Francouzů jako „vyvadač Prusů“ jat a teprv na žádost Gambettovu propuštěn. K povstání socialistickému, kteréž vypuklo v Paříži 18. bř. 1871, přidal se D. bez dlouhého sdráhání. Dne 7. dub. odevřdal mu Cluseret velitelství nad povstaleckými pluky, rozloženými na pravém břehu Sekvany; dne 14. dub. na to dobyl sámku a města Neuilly a bojoval 16., 17. a 19. dub. velmi udatně proti plukům vládním. Dne 6. kv. sřekl mu Rossel, ženě se stal po Cluseretovi mini-

vedení jeho však nepřišlo. Taktéž shotovil model pro pomník Oekolampadia v Basileji. R. 1859 navštívil též Řím, vrátil se však již r. 1860 do Drážďan, kde se trvale usadil. R. 1863 shotovil návrh pro národní pomník v Geněvě na upomínku vstoupení města tohoto do spolku Švýcarského. Pomník tento, představující dvě ženské postavy *Genevu* a *Helvecii*, provedl D. sám, nadešl byl r. 1869 slavnostně odhalen. R. 1868 počten byl návrh jeho pro pomník Uhlandův v Tubinkách první cenou. R. 1871 pracoval na modelu pro švýc. národní studii; vrcholek její tvoří tři přisahávající Švýcarové, a podstavec má být obklopen třemi sedícími ženami, představujícími Germanii, Galii a Itálii. Celé dílo má být provedeno ve velkých rozměrech; leč posud není místo pro monumentální tuto studii ustáleno.

Dorfmeister Jan Jiří, sochař, nar. se 22. září 1786 ve Vídni a † 1787. Byl synem chudých rolníků a vzdělával se v umění svém u mistrů J. G. Leithnera, Donnera a Molla. Aby přijat byl do akademie uměl., pracoval sochu *Diana s Kupidem navštěvuje spícího Endymiona*. Jiné dílo *Minerva a Apollo* nachází se v kniž. Liechtenšteinské obrazárně, několik jich chovají mnohé kostely a kláštery rakouské a uherské. Jmenujeme: *Cyři sňem kamenné* a průčelí kostela karmelitského ve Vídni; *Sv. Paul* (nad vchodem do kostela v Mariabühl), *Kříž alabastrový* (v téže kostele); *Náhrobek knížete Grassalkoviče* (v Gedelově). Pracoval též na pomníku knížete Liechtenšteina v c. k. sborjinci Vídeňské.

Dorian Pierre Frédéric, ministr veřejných prací za doby franc. vlády pro národní obranu r. 1870, nar. se 24. led. 1814 v Montbéliardu a jest jedním z nejčelnějších průmyslníků departementu Loirského. Studia své konal v letech 1832—1835 na hornické škole v St. Etienne, jakož i na jiných podobných ústavech ve Francii. Později získal velkolepý metalurgický závod v Unieuxu (depart. Loirský) a vystavěl ve vých. Pyreneích mnohé vysoké pece a slévárny železa. Byl povolán jako poslanec liberální strany (za město St. Etienne) po pádu císařství za ministra veřejných prací do vlády prozatímní, zjednal si v tomto úřadě zejména tím velmi chvalné jméno, že zásobil Paříž v poměrně velmi krátké době hojným válečným materiálem.

Dorsch G. F. Eduard, amer. lékař, nar. se r. 1822 ve Virepurku, studoval na universitě Mnichovské filosofii a medicínu a stal se r. 1847 doktorem lékařství. R. 1849 usadil se co praktický lékař v Monroe (v Michiganu), kde posud působí. Již za doby svých studií na universitě učinil se známým co spolupracovník *Fliegende Blätter*, zasílal později do Ameriky literárně-historické i přírodovědecké správy do časopisů *Europa*, *Grenzboten* a do Brockhausova *Litteraturblattu*. R. 1851 vydal v Novém Yorku sbírku pěkných znělek *Kleine Hirtendriefe an das deutsche Volk diessits und jenseits des Oceans*. Za doby voleb v letech 1856—1860 redigoval D. v Monroe něm. republikánský list.

Doucet Charles Camille, dram. spisovatel franc., nar. 16. kv. 1812 v Paříži, studoval práva a provozoval pak praxi advokátskou, později však úplně se věnoval spisovatelství. R. 1853 povolán D. do státního ministerstva jakožto přednostou odboru k dohlížení na divadla, roku 1863 jmenován ředitelem správy divadelní a r. 1865 zvolen členem francouzské akademie, v níž později uděleno mu čestné místo čestného. Z dramát jeho, které většinou psal pro Pařížské divadlo Odéon, měly mnohé znamenitých úspěchů; nejlepší z nich jsou: *Le fruit défendu*, veselohra o 3. jed., prov. 23. list. 1857, a činohra *La*

considération (1860). Mimo tyto slouží uvést: *Un jeune homme*, vesel. (1841); *L'advocat de sa cause*, vesel. (1842); *Le baron Lafleur*, vesel. (1842); *Le dernier banquet de 1847* (1847); *Les ennemis de la maison* (1850); *La chasse aux fripons* (1856); sbírka jeho dram. prací vyšla r. 1858 s tit. *Comédies en vers*. Dále sepsal D. množství básní a kusů příležitostných, na př.: *Versailles* (1840); *Le 6. Mars 1866*; *Le chant du cygne*; *Le 6. Juin 1606*; pak dvě lyrické scény: *Velasques* a *La barque d'Antonio* (1849), kterážto poslední od akademie umění cenou počtěna byla. D. byl též celou řadu let divadelním kritikem časopisu *Moniteur parisien*. Konečně také vydal D. dějepisné dílo *Histoire des guerres de l'Empire* (1855, 4 sv.).

Douglass Frederick, amer. řečník a bojovník proti otroctví, nar. se r. 1817 v hrabství Talbotském v Marylandu s rodiči otroků pleti černé. Až do r. 1838 otročil v Baltimoru, tonha po svobodě a vzdělání však, záhy v něm vyniklá, přiměla jej k útěku do Bedfordu v Massachusettsku. Zde žil se po několik let prací nádennickou, shromažďoval kolem sebe černochoy, učil je čísti a psát a mluvil jim s takovým zápalem proti otroctví, že r. 1841 i sama *American Anti-Slavery Society* jej do svého středu povolala. Pověst o jeho řečnickém nadání a šlechtěném zápale roznesla se sneuáhla po celých Spoj. Obcích, a D. byl povolán do Rochesteru v státu Novo-Yorském, kde mu bylo svěřeno po dlouhá léta vydávání protitroctářského listu. Po zrušení otroctví zabýval se jako publicista otázkami politickými a sociálními, a vydal r. 1855 v Novém Yorku a Auburnu velmi rozsáhlou svoji autobiografii *My Bondage and my Freedom*, kterouž Ottilie Assingova přeložila r. 1860 v Hamburku do němčiny.

Doncha František (v. hl. d.) byl svou dobou jeden z hlavních buditelů vědomí národního a všejmennosti slovanek též mezi mladšími Srby lužickými. Jako prvé Dobrovský, chodíval D. s Hankou (a po Hankově smrti sám) do semenitě srbského na Malé Straně v Praze ku přednáškám a cvičením slovanským, čímž povzbuzoval studující k lásce otčiny slovanek a k činnosti na poli mateřského jazyka. Odtud byli s ním ve spojení J. P. Jordan, Buk, Horník a j., čehož následkem s ním (zejména skrze Čelakovského) vešel ve bližší styčnost také Smoljer. Velice v téže směru působil D. i spisovnými pracemi, jimiž ve dlouhém pořadí let vedl pozornost našincův také k tomu zápasnému kmenu bratrskému a jemu účastenství získati se snažil. Vydal sebrané *Lužicko-srbské národní písně* v původním znění i s překladem v *Čas. Čes. Mus.* 1840 sv. III. a v *České Věce* 1842 č. 7., 24., 47.; některé z nich podal P. J. Šafaříkovi pro jeho *Slovanuský Národopis* 1842. Uveřejnil *Výbor z básní Lužicko-srbských* na ukásku v českých překladech v *Čas. Čes. Mus.* 1860, též nověji ve *Květech* 1870 č. 41. Psal články o postupu literatury lužicko-srbské ve starších *Květech* 1841, *Příloha* XI., XXIII. atd. a jinde, hlavně v *Čas. Čes. Mus.* 1845, str. 426. a r. 1847 I. str. 875, II. str. 65. Na žádost, kterou naň vznesli Čelakovský a Smoljer, pořádal lužicko-srbské vydání Čelakovského *Ohlasu písní ruských*, jež byli přeložili Smoljer a Várko: *Volňos písní ruských* (v Praze 1846) atd. Na konec dodáváme, že vydal D. ještě: W. Irvinga *Život a plavby Kr. Kolumba* (1853—59), a že pro česká představení vzdělal veselohru A. Dumasa staršího *Z mladého věku Ludvíka XIV.* (u Pospíšila divad. bibliot. svazek 135.).

Doupovec s Doupova, rodina pokládána mezi

pracoval přiměřeně k duchu a vědeckým požadavkům přítomnosti Richterův *Lehrbuch des evangel. und kathol. Kirchenrechts* (6. vyd. v Lipsku 1867).

Drahonovský s Lenčína, starobitná rodina v knížecích Slezských a na Moravě někdy usedlá, užívala za znamenitých dvou příměsí slatých hřbetů k sobě a špicemi vzhůru obrácených, s třemi stříbrnými pery s horního příměsí vynikajícími, a nad helmem těchto příměsí pery. D-ští připomínají se sáhy v XIII. stol. v pamětech kostela Olomouckého, a to r. 1300 Přibyslav I. D., roku 1341 Přibyslav II., syn předešlého, r. 1347 Podivín, Jeřitbor a Martin I. D-ští, a r. 1364 Podivín II. V XV. století čteme r. 1493 Martina II. a r. 1498 Martina III. v Kolářích. Na začátku XVI. stol. připomíná se (1518) Křištof D. a syn jeho Hendrich (který byl pohřben v kostele sv. Petra v Olomouci), pak Bernart D. a (v tit. 1534) tolikéž Hendrich D. V pamětech kláštera Bejhradského přichází téhož času Jindřich D. se synem Buriánem. Tento měl za manželku Alenu Podstatskou, s níž splodil čtvero synů: Jana, Bohuše, Sigmunda a Brikohe. Nejmladší s nich Brikohe překal ostatní bratry své, seděl na Vranově, r. 1589 koupil Lhotu a byl nějaký čas předsedcem manského soudu Olomouckého; s manželkou N. Mincovnou s Jaruškou splodil syny Křištofa, Jindřicha, Fridericha, Bedřicha Bernarta a Jarocha Václava, pak pět dcer. Ze synů těchto připomínají se na začátku XVII. stol. Jaroš na Biskupicích a Lhotě, který měl za manželku Boženu Biskou s Karyšova, pak Bedřich na Vranově. Oba bratři tito měli účastnictví v bouřích stavovských (1618—1620) a propadli statky své, Jaroslav polovici a Bedřich dvěma třetinami, byli však potomní při statcích svých sňatkem a splatili toliko pokuty peněžité, Jaroš 3000 zl. a Bedřich 8000 zl. Jaroslav Friderich D., syn Jarošův, nucen byl tehdejšími běhy válečnými prodati Biskupice a Lhotu r. 1635 Vilémovi s Švábenic, načež mizí s pamětí souvěkých. V druhé polovici XVII. století držel Max D. již toliko část Vranové Lhoty (1688), jehož syn Jan D. r. 1694 prodal polovici sboží řečeného Leopoldovi Šákovi s Bohunovic. Téhož času žili také Antonín a Frant. Sigmund bratři D-ští, kteří tolikéž drželi jeden díl Lhoty Vranové. R. 1729 připomíná se ještě Josef Bedřich D., který prodal díl svůj často řečené Lhoty Vranové, načež rodina ta více se nepřipomíná v deskách zemských a registrech stavovských.

Ra.

Dreher Antonín, proslulý rak. průmyslník, nar. se 7. čna 1810 ve Vídni, kde otec jeho byl sládkem. Antonín věnoval se též sladovnictví a pracoval mnoho v pivovárech bavorských a anglických. R. 1836 ujal se po své matce správy pivovaru ve Schwachatu nedaleko Vídně (pivovar ten byl zřízen již r. 1632) a počal na pivovárě tom takové opravy prováděti, že se stal sáhy téměř prvním pivovárem v celé Evropě; veškeré sklepy pivovaru toho chováji za našich dnů nepřetržitě v průměru přes 410.000 věder piva, roční daň s piva v pivovárě Schwachatakem váženého dostoupila roku 1867 částky 975.883 zl. a přesahuje nyní 1 mil. zl. R. 1861 koupil D. statek Měcholupy v Žatecku v Čechách, kde se tam ročně v průměru 60.000 věder piva, též se tam též ročně v průměru 200 centů Žateckého chmele. R. 1868 zakoupil D. třetí pivovár nedaleko Pošti v Kóhánvi (něm. *Steinbruch*), v kterém se r. 1868 uvařilo 145.240 věder. Zde jsou též do skály tesané sklepy, jejich plocha zde loha obnáší 4000 □ sáhů. Obchod v pivě D-ovským

jest rozšířen daleko za hranice Rakouska, zejména jest silný vývoz do Francie, Německa, Anglie, Sev. Ameriky, Turecka a Egypta. D. † již 26. pros. 1863, a veškeré rozsáhlé závody jeho přešly na jeho syna.

Dreux, franc. město na řece Blaise a západní dráze (v. hl. d.), má 7300 obyvatel. Za války německo-francouzské bylo D. po krátkém odporu mobilních gard útokem vzato od generála Tresckowa 17. list. 1870.

Dřevíč Velký, vesnice se 76 domy a 500 obyv. česk. v kraji Kralohradeckém, v okr. Polickém. Ve svobodném dvorci (hamšestním) sídlí 1408 vládyka Jan s Dřevíče, 1450 panos Hynek Tlustý, sedlákem v Dřevíči, 1453 Petr, řečený Turek, bratr předešlého, a r. 1497 Martin Elahol s Vyhnanic v Dřevíči.

Droysen Joh. Gustav, dějepisec něm. (v. hl. d.), jmenován r. 1859 profesorem dějepisu na univerzitě Berlinské. Hlavní jeho dílo jest *Geschichte der preussischen Politik*, které do r. 1870 až k čtvrtému dílu dospělo. Jeho překlad *dramat Aeschylowych* vyšel v 3. vydání (Berlín 1868, 2 sv.), taktéž *Aristofanových komedií* 2. vyd. (t. 1869, 3 sv.). Dále sluší ještě uvést jeho *Grundriss der Historik* (t. 1868, 3. vyd. 1869).

Duallin, druh trhad látky, r. 1868 Dittmarem objevený, skládající se z 50% nitroglycerinu, 20% ledu kaliového a 30% jemných pilin. Lze ho užívat tak jako lithofracteuru (v. t.) k trhání skal. D. jest lehký dynamitu, méně nebezpečný prachu střelného, a účinky jeho co látky trhad jsou šestkrát větší než účinky dynamitu.

s Duban. Titule tohoto užívalo v XIV. až XVI. stol. několik vzácných rodin českých; připomínají se totiž: Dubánkové s D. a Čijovic, Dubanští s D. a Žichovcové s D. a) Dubánkové s D. a Čijovic psali se dle sídla a dvorů D. a Čijovic na Pardubsku, jež drželi v XIV. a XV. stol. Panočové s D. a Č. připomínají se sáhy v XIV. stol. mezi nižší šlechtou kraje Chrudimského a Hradeckého; za času krále Václava IV. byl Vilém ml. s D. (1365) podkomořím král.; současně s ním přicházejí Mikuláš s D. (bratr nebo příbuzný jeho), kanovník v Litomyšli, na Slatině, pak Jiřík s D. na Vojnici a Mikuláš s D. na Dubanech. Vilém ml. s D. obdržel od tehdejšího biskupa Litomyšl. Jana nějaké zápisy, na něž se později táhl syn Vilémův Jan Dubánek s D. (1454). Jan Dubánek s D. připomíná se často v jedné většině veřejných, bylť r. 1429 purkrabím na Kumburo, r. 1440 seděl na sněmu Časlavském o lantfrid čtyř krajů, r. 1448 byl ve vojskě Jiřího s Poděbrad při dobytí Prahy, a žil ještě r. 1455. Syn jeho Vilém Dubánek s D. byl jedním z válečníků českých, kteří za čas krále Jiřího s Poděbrad a Matěje Uherského v tehdejších běsích vělečných téměř v celé střední Evropě svými hrdinskými a na mnoze dobrodružnými skutky se proslavili. Vilém Dubánek, jsa muž neobyčejně hrdinský a rovnířný, stál po celý čas pevně k straně krále Jiřího, načež obdržel od něho rozličných milostí a byl také podkomořím králové Johany (1464); padl při obležení hradu Konopištěho v pros. 1468 proti Zdeňkovi se Šternberka, jsa velice litován od celé strany Poděbradské. Potomek jeho Jindřich s D. v Čijovicích připomíná se r. 1500—1504 v knihách města Chrudimě, a v tit. s r. 1534 čteme ještě Chvala Dubánka s D. Časů toho nedržel však rodina ta více sídla Dubany a Čijovice, byvše tato již na začátku XVI. stol. spojena s panstvím Pardubským, jakož pak vůbec mizí rodina ta v druhé polovici století toho z desk, titulářů, register sně-

Pomníky Dublinské rozmnoženy jsou v novější době pomníkem republikána Smitha O'Briena a básníka Moorea; k učeným společnostem zdejšími přibyla roku 1868 Royal College of Science.

Dubois Paul, franc. sochař, nar. se 18. čce 1829 v Nogent sur Seine, studoval s počátku práva, vstoupil však r. 1856 do sochařské dílny Toussainovy, na jehož radu se posléze též do Itálie odebral. První smáčné jeho díla byla r. 1865 dohotovená ocha *Florentinského pěvce XV. stol.*, která v tisířech odlitkách s bronzou a sádry rozšířena jest. Na světovou výstavu Pařížskou s r. 1867 nassal D. dvě ochy vzácné ceny umělecké, totiž *Narcise v koupeli* *Madonnu*.

Du Bois-Reymond Emil, slavný současný fyziolog, nar. se 7. list. 1818 v Berlíně studoval na nejvyšším franc. gymnasiu a později na tam. universitě přírodní vědy. Na to zabýval se jeden rok Bonnpu plně studiemi geologickými, oddal se později pod Janem Müllerem v Berlíně zcela anatomii a fyziologii, a počal r. 1841 konati samostatná pozorování o elektrině zvířecí. První jeho práce v tomto oboru jsou: *Ueber den sogenannten Froschstrom und die elektromotorischen Fische* (v Poggendorff. Ann. 1843); *Quas apud veteres de piscibus electricis exstant argumenta* (v Berl. 1843) a slavné dílo *Untersuchungen über die thierische Electricität* (2 v. tamt. 1848—60). R. 1851 byl zvolen D. za lena Berlinské akademie, a r. 1858 stal se po Müllerovi řádným profesorem fyziologie na tam. universitě. Od r. 1867 jest stálým sekretářem akademie Berlinské. Mimo uvedená díla sepsal a vydal: *Gedächtnisrede auf Paul Erman* (v Berl. 1861); *De fibrae muscularis reactione ut chemiciis visa est* (tamt. 1869); *Gedächtnisrede auf Johannes Müller* (tamt. 1860); *Ueber thierische Bewegung* (t. 1862); *Voltaire in seiner Beziehung zur Naturwissenschaft* (tamt. 1863); *Beschreibung einiger Vorrichtungen und Versuchsweisen zur elektrophysiologischen hecken* (tamt. 1863) a některé příležitostné akademické řeči a přednášky.

Dubufe Edouard, franc. malíř, nar. se 1818 v Paříži, konal první studia malířská u svého otce Claude Marie D-a a pracoval později v dílně Delaucheově až do r. 1839. V prvních letech svého uměleckého působení liboval si velmi v obrazech áboženských a sentimentálních, a první z obrazů jeho byly: *Zestoupení P. Marie*, *Tobidí*, *Betsaba a legorické obrazy božských cností*. Od r. 1845 věoval se podobiznářství a stal se v oboru tom záhy, zejména co se týče technického provádění, mistrem velmi váženým. Hlavní podobizny jeho štětcem vyedné jsou: *Cisárova Eugenie* (1853); malířka *Anna Bunhenrová a kněžna (thiková v národ. svém dleu*. Velikou pochvalu mu sjednal též obraz představující *Marnotratného syna*, na němž chválí kritika kvěly kolorit. Na mezinárodní výstavu v Mnichově . 1869 nassal D. velmi zdařilou podobiznu *Goudova*.

Ducpétiaux Edouard (v. hl. d.), belg. státník publicista, † po delší nemoci 21. čce 1868. Z posledních jeho spisů slušno ještě uvést *La question de la charité et des associations religieuses en Belgique* (v Bruselu 1858).

Ducrot Etienne, francouzský generál, vyřlí se koly St. Cyrské a až do války rakousko-italské . 1859 zcela neznámý. Ve válce r. 1859 komandoval v Itálii jednu brigádu Canrobertova sboru, a vstoupil před r. 1860 na generála divise. Ve válce francouzsko-německé r. 1870—1871 velel s počátku . divisi 1. sboru pod Mac-Mahonem, účastnil se itvy u Wörthu a byl při kapitulaci Sedanské od

Němců zajat. Brzy uprohl přes dané čestné slovo se zajeti, a uchýliv se do Paříže obdržel tam od Trochua důležitá komanda. Při hlavním výpadu Francouzů v Paříže 29. a 30. list. byl D. prvním komandantem, stálal tyto dva dni jako i následujícího 1. pros. vítězně mesi Ronneuillem a Champigny státi, a ustoupil přesile teprv 4. pros. zpět k Paříži. Po vzdání se hlavního města vzdal se též D. svého komanda, a byl později zvolen do národního shromáždění. Za vlády Thiersovy byl komandantem Versaillské rezervy. Sepsal: *La vérité sur l'Algérie* (v Pař. 1871) a správu o kapitulaci Sedanské (1871).

Ductus (lat.), průtok, průchod; v anatomii: d. *choledochus*, žlučový společný (v. Játra); d. *cysticus*, žlučový měchýřový (v. t.); d. *ejaculatorius*, chámovod vystřikovací, průstřik chámový (v. Rodidla); d. *hepaticus*, žlučový jaterní (v. Játra); d. *laeymalis*, slzovod (v. Oko); d. *lactiferus*, mlékovod (v. Prsy); d. *Stenonianus*, slinovod Stenonův (v. Sliny); d. *thoracicus*, mlzovod čili průtok mizní hrudníkový (v. Hrudník); d. *Whartonianus*, slinovod Whartonův (v. Sliny).

Duer John, amer. právník, nar. se 7. Hj. 1782 v Albany, vstoupil v 16. roce do spolkové armády, studoval později práva a usadil se r. 1820 v Novém Yorku jako advokát. V tomto úřadě svém účastnil se velmi platně v revisi zákonů státu Novo-Yorského, stal se r. 1849 soudcem a r. 1857 vrchním soudcem. Jeho dílo *Law and Practice of Marine Insurance* (2 sv. 1845—1846) platí za autoritní. Jeho sbírka rozsudků vrchního soudu *Duer's Reports* dospěla jen k 6. svazku, neb 8. srp. 1858 zastihla jej smrt.

Duchek Vojtěch, doktor lékařství a ranhojivce, magister porodnictví, profesor prvé medicínské kliniky university Vídeňské, jedna z předních kapacit lékařských doby novější, nar. se v Praze 1824. Studia svá gymn. i lékařská konal vesměs v rodišti svém, i povýšen jest tamtéž r. 1848 za doktora lékařství. Na to vstoupil za sekundáře do Pražského ústavu choromyslných, a seznam záhy, že v náležitém posuzování a oceňování chorob duševních jedině chorobopisná píta pravým a spolehlivým býti může vodítkem, oddal se s mladistvým zápalem a plně neuvávnou důkladnému jejímu studiu i samostatnému badání. Výsledky plných prací svých uveřejnil v pojednání svém vědeckém o *úbyti (atrophia) mozku co příčině blbosti paralytické* v lékařském časopisu *Prager Vierteljahrschrift*, jež svědčí o hlubokém důmyslu a jasném rozhledu jeho v oboru chorob stědidiště života. Práci tou důkladnou obrátil D. na se hledy novověkých současných badatelův, a slovitný kraján náš prof. Rokytanský, připojiv se k práci jeho, v krátce na to uveřejnil světově známé výskumy své o *novotvarech vaziva v stědích živocých*. Nauce o chorobách duševních a nemocích mozku a míchy tím získána zcela jiná, pevnější, v pravdě vědecká půda. R. 1850 povolán byl D. prof. Hamrůvím k asistenta vnitřního chorobosloví na universitu Pražskou, kdež plně pokračoval v vzdělávání svém v oboru lůžby a pitvy chorobospytné na ústavech profesorů Lercha a Engla. Co vřádek studií těch považovati slušno pojednání na to vyředí o *vztahu alkoholu k přeměně v živocím ústrojí, o kyselině hippurové, o alddehydech a j.* Následkem toho povolán již r. 1855 za profesor. interní kliniky na vysoké školy Lvovské, kdež ovšem postavení jeho bylo více podřízeným. V dobách těch sebral D. náležitých vědomostí a dokladův k později vyřlému pojednání o *středavce (febris intermitte)*. Již však r. 1856 povolán se Lvova na ně-

do právnické praxe ve Filadelfii. Jako spisovatel a jazykovec proslul svým dílem *Structure of Indian Languages* a spisem *Memoir of Indian Languages*, za kterýž obdržel cenu franc. akademie.

Dupont Henriquel, výtěčný mědirýtec, nar. se r. 1797 v Paříži, kdež nabyl pod Bervicem důkladného vzdělání ve svém umění. Z výtěčných jeho prací jmenujeme: *Lord Strafford před popravou svou*, *Cromwell nad rakvi Karla I.*, *Petr Veliký, Křehol XVI.* všechny dle Delarochea; *Poděkování se Gustava Vasy dle Hersenta*; *Letiš, arcibiskup Remský dle Ingresa*; *Křistuš tklitel dle Scheffera*. R. 1867 vsadil obdiv svou rytinou představující *Zasnoubení sv. Kateřiny dle Correggia*, za kterou obdržel prus. řád *pour le mérite*. D. jest též členem Berlinské akademie.

Dupré 1) Jules, franc. malíř, nar. se r. 1812 v Nantesu, prvního vzdělání ve svém umění nabyl v domě otce svého, bohatého továrníka, a oddal se posléze zcela malování olejových obrazů. R. 1831 vystavěl v Paříži u veřejnost pět krásných krajinomaleb, jtež motivy jsou vzaty z válečků Montmorency. Od té doby vystavoval shusta své krajiny franc. i angl., a sázel na výstavu s. r. 1867 dvanáct krajinomaleb, představujících krajiny z Pyrenéj, z Pikardie a j. Bratr jeho Leon Victor D. vzdělal se v jeho díle a proslul krajinomalebami, představujícími pobřeží mořská. — 2) Jean D., ital. scchař, nar. se 1. bř. 1817 v Sieně s rodiči francouzských. Poněvadž otec jeho byl ohudý řezbář, učil se D. s počátku truhlářství; přes tyto nepřiznivé okolnosti však vzdělal se posléze na váženého sochaře, a již na výstavě Pařížské r. 1855 byl poctěn medailí první třídy. D. libuje si hlavně v látkách náboženských, zejména vynikají v tom oboru jeho sochy *Abel*, *Pieta* a *Triumf Krísta*. Od něho pocházejí též 3 reliéfy na příděli Santa Croce ve Florencii, kteréž r. 1868 odhaleny byly. R. 1869 byl jmenován D. členem franc. akademie na místě Rossiniho, lež směl ještě v témže roce.

Duprez, franc. tenorista a skladatel, nar. se 6. pros. 1806 v Paříži, vzdělal se ve zpěvu na Pařížské konservatoři a hudební škole Choronovů. Roku 1825 odebral se do Milána, vrátil se však odtud, neměv tam žádného sdaru, do Paříže a byl tam engažován při divadle Odeonském. Po saniknutí z tohoto spíval po Itálii, zejména v Benátkách a v Miláně, s malým sdarem, a teprv po roce 1830 počal slávit na divadle Turinském umělecké triumfy. Zde setrval do r. 1837, načež jej získala Velká Opera Pařížská, jejíž osobou byl do roku 1849. Posléze si vyděl si pěkou školu, kterou přenesl r. 1871 do Bruselu. Jako skladatel vystoupil D. u veřejnost operami *Johánka*, *Jeanne d'Arc* a *La lettre au bon Dieu* a oratoriem *Le jugement dernier*. Jedna s dcera jeho, Karolina D.-ová, od r. 1866 provdaná za hudebníka Amad. Vandenhervela, proslavila se jako výtečná zpěvačka. Působila při italské opeře v Paříži, posléze v Bruselu a v Londýně, a posléze před svým smrtí při Velké opeře v Paříži.

Dupuis Delcourt Jules François, franc. větroplavec a spis., nar. se nedaleko Remše 25. bř. 1802; zabýval se od roku 1820 studiem a pokusy se plynem vodíkovým, a učinil r. 1824 nedaleko Paříže první pokus větroplavby, kterýž posléze při mnohých příležitostech opakuoval. V posledních letech byl sekretářem aerostatické společnosti v Paříži. Sepsal: *Essai sur la navigation* (1829); *Des Ballons dans les fêtes publiques* (1846); *De l'aérostatique appliqué aux transports* (1847); *Manuel complet d'aérostatique* a j. Též sepsal několik drobných dramatických.

Starší zeměp. II.

Durandi Jacopo, ital. básník, nar. se 25. čce 1737 v Sv. Agatě v prov. Vercellišké, † jako prezident sardinské účetní komory 28. říj. 1817 v Turině. Sepsal četná díla dramatická, kteráž vyšla tiskem ve 4. svaz. v Turině a. 1866. Mimo to vydal *Idilly e discorse intorno ac genj della poesia e del canto* (v Turině 1808). Z jeho dram. básní uvedli v hudbu Anfossi a Haydn drama *Armida* (v Tur. 1770, nové vyd. 1805) a Paisiello drama *Annibale in Torino* (1771).

Durando 1) Giovanni, ital. maršál a senátor, nar. se 23. čna 1804 v Mondovi, kde rodičové jeho pro svobodomyšlnost svou u veliké byli válnosti; v 22. roce svém stal se lieutenantem v piemont. armádě, zapletl se však do Massinim založeného spolku „Mladé Italie“ a uprchl do Belgie. Posléze vstoupil do portug. legie cisinců, bojoval s vymanením proti Dom Miguelovi a byl r. 1833 jmenován kapitánem v pluku královních. Roku 1835 odebral se do Španěl, kde mu svěřen byl prapor myslivců, s nimiž až do r. 1840 v Katalonii, Valencii a Kastilii bojoval, až se stal generálem brigády. R. 1842 vrátil se do vlasti, velel ve válce s r. 1848 plukům papežským, a předsed konečně do služby sardinské, bojoval ve válce krmaké a r. 1859 proti Rakousku jako generál divise. R. 1866 vymanenal se u Custozzy. Po válce jmenoval jej král Viktor Emanuel ital. maršálem, senátorem a postavil jej v čelo nejvyššího soudu vojenského ve Florencii, v kterémž úřadě až do své smrti 17. kv. 1869 působil. — 2) Giacomo D., bratr předešlého, proslulý ital. státník, nar. se r. 1807 v Mondovi, studoval práva v Turině a byl r. 1829 na doktora práv povýšen. Podobně jako starší bratr zapletl se záhy do různých politických spolků, kterýmž šlo o docílení svobodomyšlnějších institucí v Itálii, byl však zatknut a spasil se r. 1831 útěkem do Švýcar. Odtud odebral se do Belgie a z Belgie do Portugalska, kde vstoupil společně s bratrem svým do armády královny Marie de Gloria. Posléze konal až do r. 1843 ve Španělských různých stranách politických služby vojenské, lež musil i odtud přehnouti a uchýlil se do Marsilie, kde vydal spis: *De la réunion de la péninsule Ibérique par une alliance entre les dynasties d'Espagne et Portugal*. Navrátil se do vlasti a vstoupil v úzký svazek přátelský s Cavourem byl D. první, jenž žádal od krále Karla Alberta ústavu. Po revoluci Milánské r. 1848 byl poslán D. od tamější prosatimní vlády jako general na hranice tirolské a odrasil odtud vítězně Rakušany. V témž roce byl odeslán jako král. komisař do Ligurie, aby tam potlačil povstání. Jako člen parlamentu podporoval D. politiku Cavouru, a byl v dub. 1855 na místě Lamarmory jmenován ministrem války a námořnictví. Následujícího roku stal se generálieutenantem, a v září 1856 odešel jako vyslanec do Cafrabadu. Po svém návratu stal se roku 1862 ministrem věcí zahraničních, kterýž úřad ve smyslu liberálním spravoval. Posléze vystoupil společně s Rattasim z ministerstva. D. jest ital. senátorem, velkokřídlníkem řádu sv. Mauritia, velkodůstojníkem čestné legie a majitelem četných portug. a španělských řádů.

Durdík 1) Josef (v. dopl. 1.) vydal během r. 1873 ještě: *Karakter* (v Praze, Otto) a *Kalilogie čili o výslovnosti* (tamté. Mourek). — 2) Alois D., bratr předešlého, nar. se r. 1839, studoval gymnasium v Hradci Králové a práva od r. 1860 v Praze. Po skončení těchto studií byl 7 let konceptním úředníkem při magistratu Pražském, odkud vystoupil dobrovolně a oddal se žurnalistice, v kterémž povolání dosud co spolupracovník *Politiky* působí.

vece a dvouměsíční uvěšnění D-a. V tomto čase přijal též řízení listu *Courrier de Paris*. R. 1865 podnikl cestu do Mexika. Když Napoleon III. v lednu 1867 uveřejnil svůj „liberální“ program, přestoupil D., jenž dosud na oko řadil se mezi opoziční, stejně k bonapartismu a co první redaktor listu *Époque* hájil zásady císařovy. Již r. 1868 opustil tento list, aby založil jiný *Le peuple*, jenž úplně jsa vydržován s pokladny císařovy měl pro věc císařské dynastie u velké míře účinkovati. List ten, jenž posléze přijal jméno *Le peuple français*, prodáván za 5 centimů, tak že žádný jiný časopis nemohl s ním sávoditi, a on mezi lidem nesmírného našel rozšíření. Bylo veřejným tajemstvím, že velká část vědomých článků do tohoto listu přímo s císařova kabinetu přichází, a až do pádu Napoleonova povahou list tento za jeho osobní orgán. Při obecných volbách roku 1869 zvolen D. co vládní kandidát v okrese Hautes-Alpes do sněmovny, a zde od strany řáde přejíci vyhládnut k svržení ministerstva Ollivierova. Když toto dne 9. srp. 1870 řádalo, aby mu byla vyslovena důvěra komory, učinil D. návrh na denní pořádek, který též velkou většinou hlasů est přijat, tak že ministerstvo ustoupiti muselo, nastě Palisao nový kabinet sestavil, v němž D. sedel na křesle ministra obchodu a orby. Pád druhého císařství přiměl jej k opuštění Francie. D. uveřejnil množství příležitostných brošur, s nichž mnohé jednaly o politickém, administrativním a obchodním stavu Alžiru. Ze spisů jeho sluší uvést: *Couronnement de l'edifice, liberte democratique* (Pař. 1860); *L'Orléanisme et la révolution* (t. 1861); *Un suicide* (t. 1861); dále sepsal dějiny francouzské výpravy do Mexika *Histoire de l'intervention française au Mexique 1862—67* (t. 1867).

Duveyrier Henry, jeden z nejslavnějších cestovatelů po Africe, nar. se 28. ún. 1840 v Paříži jako syn spisovatele Charles Constant Honoré D-a (v. hl. d. 2.). Prvního vzdělání dostalo se mu na různých privátních dátech ve Francii, a konečně studoval na obchodní škole v Lipsku, kde mu byl Fleischer učitelem arabštiny. Již tehdešně D. pevný úmysl konati cesty do Afriky, a pěstoval jasyk arabský neunnavně. Za tím účelem vstoupil též do styku s Perthesovým ústavem v Gothě, prodíval delší dobu u Jindř. Bartha v Londýně, právě když tento co svém velkém cestopisném díle pracoval, a senav, že cestující po Africe, má-li svému účelu dostáti, též přírodovědeckými a anthropologickými vědomostmi vybroujen býti musí, odebral se do svého rodiště a strávil tam několik let studii zoologie, botaniky a mineralogie, cvičil se v laboratoři Pařížského musea v preparování ptáčích koží, dále se vzdělával na hvězdárně v astronomickém určování míst, v meteorolog. a hypso-metrických pracích, a neustal v studování arabštiny pod Perronem, Reinaudem a Caussinem. R. 1867 vykonal též jakousi průpravní cestu do alžirské Sahary a popsal ji r. 1868 v časop. *Zeitschrift der Deutschen morgenl. Gesellsch.* Dne 8. kv. 1869 vypravil se konečně vybroujen vědomostmi a doporučeními listy Bartha do Sahary. Vlastním polem jeho výskumů byla alžirská Sahara na jih až po El Golen, jižní Tanisko, Tripolitako, Fessan, Ghaliame a Murzuk a konečně krajiny Tuareg-Agar. Na základě vlastního pozorování a porovnávání svých výskumů s pracemi jeho předchůdců podával se mu, podati v textu i násozu jasné a přehledný obraz o centrální Sahare, kterouž objevil obecněstvu co temi, v níž se střídají roviny s horami, protkanou pohatou sítí periodicky tekoucích řek a vysačenou stádajícími se pouštěmi písčitými i skalnatými, do

nichž vtroušeny jsou četné roviny úrodné. Vždy připojil vzácné doklady o geologických poměrech, o svíření i o bylinstvu. Proti fanatismu mahomedánských Arabů osbořil se tím, že si dovedl s ekati důvěru samého jich křesťstva u veliké míře, tak že i Sidi Mohamed el'Aid jej jmenoval členem svého řádu. Veliké přínese počíval též u knížete Tuaregů Ichenunchena, a jednoho s náčelníků Tuaregů Šeich Othmana ben el Hadi-el-Bekriho přiměl dokonce k tomu, že navštívil Paříž. Na své spáteční cestě onemocněl D. v Alžiru nebespečně, a uplynulo několik let než se opět zcela sotavil. Tím zdrželo se též uveřejnění jeho cestopisu, leč vzácné jeho mapy vyšly již za krátký čas tiskem. Práce D-ovy jsou roztoušeny po odborných časopisech, jako v bulletinch Pařížské zeměp. společnosti, v *Annales des voyages*, v Petermannových *Mittheilungen*, v *Revue algérienne et coloniale* a j. Hlavním jeho dílem jest *Exploration du Sahara* (sv. 1. *Les Tuareg du Nord* s mapou, v Pař. 1864), kteréž jest vzorem děl cestopisných. Pro tyto své zásluhy obdržel D. řád čestné legie a slatou medaili Pařížské zeměpisné společnosti. Vydání druhého dílu hlavního jeho cestopisu, jakož i vydání nového díla, v němž pojednává o vlivu různých mahomedánských sekt a společností na mravy lidu obecného, překazila na čas válka francouzsko-německá, kteráž jej též osobně velmi citlivě stihla. Byl totiž sa obléhání města Paříže odveden k vojaku, upadl u Ville-Evrardu 21. led. 1871 do pruského zajetí a byl odvezen na pevnost Nisu. Za tamějšího svého pobytu napsal obšírný článek do *Schlesische Zeitung* (1871 č. 60), v němž hájil čest a povahu pro vědecké své výskumy v Senegambii o zeměpis Afriky velmi zasloužilého generála Faidherba. Od té doby uveřejňoval v *Algérie française* (v dubnu 1871) své úvahy o nynějších spouřích Alžirů.

Duxbury, místo v státu Massachusetts u přístavu Plymouthského, 6 $\frac{1}{2}$ něm. míle jihovýchodně od Bostonu, má 3000 obyvatelů, kteří se živi loďstvím, obchodem a rybnářstvím. Pamětihodné jest toto místo tím, že zde končí atlantický telegraf. kabel, který spojuje Francii (St. Pierre) se Spoj. Obcemi severoamerickými.

Duyekinec 1) Evert Augustus, amer. spisovatel, nar. se r. 1816 v Novém Yorku, studoval tam na Columbia College a vydával měsíčník *Arcturus*, posléze společně se svým bratrem Georgem Longem D-em kritický týdeník *Literary World*. R. 1856 vydali oba bratři *Cyclopaedia of American Literature*, a téhož roku výbor spisů Sidneje Smitha pod názvem *Wit and Wisdom of Sidney Smith*. — 2) George Long D., bratr předešl., nar. se r. 1823 v Novém Yorku, a sepsal *Geography of Bermuda*; *Life of Bishop Kenn*; *Latimer a Jeremy Taylor*. Tyto a ještě jiné jeho biografie vyšly u Church Book Society v Novém Yorku.

Dvorský František Ivan, histor. spisov. český, nar. se 3. říj. 1839 v Sobotce, studoval v Mladé Boleslavi a v Jičíně gymnasium, pak v Praze. Od r. 1863 jest ředitelkem při semském archivu království Českého. Vydal: *Historické doklady k zá-měram Albrechta z Valdštejna* (v Praze 1867); *Nejstarší zbytky desk zemských na Hradci Jindřichově 1867 nalezené* (tam. 1868); *Staré písemné památky žen a doer českých* (tam. 1872); *O úpadku národa českého* (t. 1872). Přispíval též mnohými články do *Památek historických a archeologických*, do *Kvěstů*, *Seobody* a jiných časopisů.

Dzierzon (v. hl. d.). Slavný tento včelař, jenž dostalo se ze všech stran vynaznamenání a uznání,

ské, ano odvážil se i na obor historický, s kteréhožto posledního se jmenuje: *Se. Goar, rybářům Porýnským evangelium zvěstující*, a nákras (leptacím způsobem v mědi rytý) k Bürgerovým *Ženám Weinbergským*. Z genových obrasů jeho pak obzvlášť se chválí: *Pašerové v krmě; Rytíř, přicházející s uměnou milenkou k svému hradu; Pohostinnost slovanek k myslivci; Slovanští horalé; Subordinace; Stroskotaná loď na rozkaceném moři* atd. Do *Album* německých umělců z r. 1839 ryl (spůsobem leptacím) *Subordinaci*. *Mů.*

Ebers Georg Moritz, saskonilý jazykopytec něm., nar. 1. bř. 1837 v Berlíně, studoval v Gotinckých práva, posléh filologii, avšak pak klasické a orientálské, zejména egyptské starožitnosti, navštívil posléh několik znamenitých muzeí evropských a habilitoval se r. 1865 na universitě Jenké, kde přednášel o egyptských dějinách, památkách a staroegyptské grammatice. R. 1869 podnikl cestu přes Španěly a severní Afriku do Egypta, Nubie, Petrejské Arabie, načež po čtrnácti měsících navrátil se do Německa jmenován profesorem egyptských starožitností na universitě Lipské. Sepsal zajímavý román *Éme égyptische Königsbücher* (Stuttgart 1864, 3 sv., 2. vyd. 1868), jenž přijat byv s všeobecnou pochvalou přeložen jest do holandštiny (Amsterdam 1868) a do angličtiny od Groveho (Lond. 1870). Hlavní jeho učené dílo jest: *Die Bücher Moses. Sachlicher Commentar zu Genesis und Exodus* (Lip. 1868); dále sluší uvésti jeho *Disquisitiones de dynastia micerim regum aegyptiorum* (Berl. 1865).

Eberstein 1) Karel Jan, švédský bohoslovec, nar. r. 1758, stal se r. 1791 kazatelem v Hillestadě, r. 1800 doktorem theologie, r. 1808 theologickým profes. na Lundské universitě a r. 1818 biskupem Wisbyckým, kdež i † r. 1838. Vydal mezi jinými *Sammendrag af den christna Sådolaaran* (Přehled křesťanské mravovědy; 1781) a *Försök till en Lärobok i Theologia Dogmatica* (1826). — Jeho syn 2) Karel Kristian E., nar. s. 1794, stal se kazatelem v Karupu blíž Laholmu a titulárním profes., vydal rozličné disputace, kázání a sbírky básní, mezi těmito *Mina Tidefördrif* (M. kratochvilna). *Mů.*

Ehert 1) Jan Jakub nar. se 20. list. 1787 ve Vratislavi a † 18. bř. 1805 ve Vitemberku, kdež byl prof. matematiky na universitě. Sepsal: *Anfangsgründe der Naturlehre* (Leipzig 1776); *Unterweisung in den philosophischen und mathematischen Wissenschaften* (Leip. 1787); a přeložil Benj. Martina *Einführung in die Newtonsche Naturlehre* a Eulerův *Anleitung zur Algebra*. Mimo to vydal A. Vlacqa *Tabulae sinuum* etc. (Leipzig 1790—1808). — 2) Karel E., schopný malíř krajin, nar. r. 1821 ve Stuttgartě, vzdělával se na tamější umělecké škole a posléh v Mnichově, kdež až posud umění své s výborným úspěchem provozuje. Lidsk nejraději a velmi zdařile idylickou stránku přírody, k čemuž nachází hojně a vděčně látky v překrásných krajinách hornobavorských. Co zvlášť spanilě s obrasů jeho jmenují se: *Na Chiemském a Na Starnberském jezeru; Pod vysokými stromy; Vesnice holandské; Campagna Italská*. *Mů.*

Eblé, Jean Bapt. hrabě, generál franc., nar. v St. Jean de Borbach (dep. Moselle) 21. pros. 1758, † v Královci 31. pros. 1812. Vstoupiv 1767 (?) do vojska byl brzy potom s jinými důstojníky poslán do Neapole, aby tam organizoval dělostřelectvo; roku 1792 sloužil v severní armádě jakožto kapitán a vyznamenal se co velitel dělostřelectva předního voje Dumouriezova, zejména pak v bitvě u Hondschote a u Dünkirchenu, kde Hídil dělostřelectvo celé divise a takovým důmyalem, že jme-

nován velitelem praporu, brzy na to brigádníkem a s aří 1798 divisionálem. Byv roku následujícího jmenován velitelem dělostřelectva v armádě Moreauově vyznamenal se při oblehání Yper a Nieuportu, taktéž roku následujícího v armádě Rýněké, r. 1797 pak s úspěchem hájil proti arciknížeti Karlovi. Po té přesazen k armádě Championnetově, jenž oblehal Neapol; ušiv zde děl ukořistěných sřídil dělostřelectvo, jimž Neapol na počátku r. 1799 přinutil ku kapitulaci, načež opět vrátil se na Rýn k sborům Moreauovým. V letech 1804—7 byl E. velitelem franc. dělostřelectva v republice Batsavské, polních dělostřelectvých sborů v Utrechtu a hanoverské armádě, pak guvernerem Magdeburckým. K přání Napoleonovu vstoupil r. 1808 do služby krále Vestfálského jakožto ministr války, však již po roce vrátil se do Francie, odkud poslán jest do Portugalska co velitel dělostřelectva v armádě Massenově; zde Hídil oblehání Ciudad-Rodrige a Almeida. Roku 1812 sřadstil se výpravy proti Rusku jakožto nejvyšší velitel mostové ekvipáže, když pak sbory Napoleonovy Rusko opouštěly, sřídil E. přes Beresinu několik mostů, po kterých sřbty velické armády se zachránily. Byl pak jmenován vrchním velitelem dělostřelectva armády, která se znovu sřisavla ve východních Prusích, brzy však podlehl přilhlému namáhání. Napoleon, nevěda o smrti jeho, jmenoval jej 2. led. 1818 prvním generálním inspektorem nad dělostřelectvem. E., jenž povýšen nejprve na barona, posléh do stavu hraběcího, patřil k nejlepším generálům své doby, a jmeno jeho zasnamenáno jest na vítěsném oblouku de l'Étoile v Paříži.

Eburneatio (lat.), stvrdlost kosti, která často po záuřtu kosti, při přijetí a při křivici nastává. Ecatafyllum *Adans.*, druh rostlin keřovitých v trop. Americ s řádu luřtinatých, vyznameny svonkovitým, dvojpyským kalichem, 8—10 ve dva svazky spojenými tyčinkami a luskem kulatým, jednoosemeným, nepukajícím. Odrůda E. *Brownii* jest velký keř neb 6—8' vysoký strom v jižní Americ, má listy 3—4" dlouhé, ve dvou řadách postavené, květy bílé, čestné v hroznech a lusky ledvinovitě stlačené, hustě chlupy porostlé. Odvaru květů a plodů užívá se s prospěchem proti zácpám a vodnatelnosti.

Eckartshausen, Karl von, něm. spisov., nar. se 28. čna 1752 a † 12. kv. 1803, studoval v Ingolstadtě a v Mnichově práva a stal se r. 1780 v Mnichově censorem knih a archivářem. E. byl své doby jedním z lepších spisovatelů německých, a spis jeho *Gott ist die reinste Liebe* (v Mnichově 1784), přeložený do několika jazyků (též do češtiny), jest posud velmi rošřfen zejména v krusích šlechticem. Mimo to sepsal E. *Rittergeschichte* (v Mnichově 1782); *Sittenlehren für alle Stände* (tam. 1784); *Aufschlüsse zur Magie* (1789—91); *Mystische Nächte* (1791). Po smrti jeho vyšel ještě r. 1804 v Mnichově jeho spis *Gefühle im Tempel der Natur*.

Eckermann Karel, šijící malíř krajin, nar. ve Výmaru r. 1834, jest syn známého přitele Goethova, a vzdělával se s počátku v Berlíně návodem Prellerovým v malbě svřat, posléh, pobyv asi rok v Bruselu, pod Schirmerem v Karlsruhe v malbě krajin. Kromě těchto, kteréž obzvlášť zdařile představuje v duchu a způsobu svého výtečného mistra, maloval též pro velkovůdu Saského řadu sátlí, zabítou svěť představující pro sílu na loveckém sámku Eittersburgském u Výmaru, kterémužto jeho dílu se dostalo veliké pochvaly. *Mů.*

Eckersberg Jan Friedrich, šijící malíř krajin, nar. v Christianii r. 1822, učil se umění svému na Düsseldorfské akademii, sřřozav se tam v le-

seřma, arcibiskupa Canterburykého, šil na sklonku XII. a na počátku XII. stol., byl opatem kláštera St. Alban a r. 1120 od Alexandra I., krále Skotského, na biskupskou stolicí v St. Andrew dosazen, složil však hodnost tu a navrátil se do Anglie, kde 1137 zemřel. Sepsal mezi jiným *Historia novorum* (vydal Selden v Londýně 1628).

Edmonstone, skotský malíř, nar. v Kelso roku 1795, † r. 1835. Již prvními svými obrazy obrátil k sobě pozornost, když pak r. 1819 přišel do Londýna, byl dosti hledán, meškal posději též v Itálii za příčinou uměleckého svého zdokonalení, načež navrátil se do Anglie odevadal veřejnosti několik zdařilých obrazů, mezi nimi *Blud Musa*. Co velmi zdařilý obraz chválil se jeho *So. Petr v žaláři*, pak jeho podobizny. Se zvláštní zálibou maloval E. postavy dětské.

Edwards Joseph, žijící sochař anglický. Hlavním jeho dílem jest: *Poslední sen* na památku slečny Huttonovy. Sestává se spící figury v ležící postavě s pŕvabnými nad ní genii v řesbě plovoupníků. Dále provedl řadu soch tvaru antického, ale výrazu křesťansko-náboženského, jako: *Poslední sebe sama*, *Filosofie*, *Útěcha*, *Náboženství* a duchaplnou osobu křovou Genia *Lásky a Pravdy*. Mŕ.

Eeckhout 1) Gerhard (v. hl. d.). Nejlepší s obrazi jeho jsou: *Vykřiknutí Jaroxy*, *Křistu*, *Merkur zabíjí Argosa* (v Berl. muzeu); *Simeon v chrámě* (v Drážd. galerii); *Učenec v Emausích* (v Darmšt. muzeu); *Čarodějka Endorská*. — 2) Jakub Josef E. (v. hl. d.) pěstoval s počátku umění sochařské a obdržel na sochu *Umírající Kleopatra* (1821) cenu akademie (v Amsterdamu?). Teprv v posdějších letech věnoval se výhradně malířství a usadil se v Haagu, kde se stal prof. při malířské akademii. Jeho podobizny, jako na př. *Petr Veliký v Saardamu*, též i jeho četné historické a genrové obrazy vynikají podařenými kompozicemi a světlým koloritem. Vydal: *Collection de portraits d'artistes modernes nés dans le royaume de Pays-Bas* (v Bruselu 1822) a *Costumes du peuples de toutes les provinces du royaume de Pays-Bas* (tamt. 1827). Zdali neb kdy zemřel, není nám známo.

Eforos z Efesu, starořecký malíř, kterýž, živ u prostřed IV. stol. př. Kr., byl prvním učitelem A. pellesovým. Mŕ.

Egan Pierce, angl. novelist, syn Pierce E.-a, jenž proslul též jako spisovatel svým líčením Lond. života (*Life in London*, *Tom and Jenny* a j.) a svým spísem *History of Pugilism*. Mladší E. nar. se r. 1815 v Londýně, a byv určen od otce pro dráhu uměleckou vstoupil r. 1834 jako studující do král. akademie umění v Londýně. Povolání umělecké se mu však znechutilo, přešel se oddal přisobení literárnímu. V prvních svých, nyní již téměř zapomenutých románech, jako byly *Robin Hood* (1840), *Wat Tyler* (1841); *Paul Jones* (1842), jevil se býti stoupencem Scottem založeného historicko-romantického školy a vyvinul již tehdejší takový talent pro látku sensační, že měl záhy veliký počet čtenářstva. Posději zaměřil E. látku historické s přítomností a smocnil se onoho bohatého zdroje moderního románopisectví, který nalézáme v denních časopisech pod rubrikou „soudní síň“, „pouliční příběhy“ a pod. Z těchto jeho románů vyšlo jen několik ve zvláštním otisku (*Imogen*, *The poor girl*, *Fair Lilies* a j.), většinu jich však uveřejnil v sloupčích laciných Londýnských novin, kteréž chudé obyvatelstvo Londýnské za malý peníz každodenně sensačními povídkami nejkřiklavějšího druhu zásobují. Jeden takový list redigoval E. sám v letech 1849—1854, a jest posud hlavním spolupracovníkem nad

míru rozšířeného listu *London Journal*. E. ilustroval též dřevorytinami povídku svého otce *The Pilgrims on the Thames* a zásoboval dřevorytinami též časop. *Illustrated London News*.

Egas 1) mistr, sochař v XV. stol., bratr Anequina de E. s Bruselu, vrchního stavitele tamější katedrály, provedl ok r. 1466 překrásné řesby na tak sv. lvím portále onoho chrámu. — 2) Enrique de E., stavitel a sochař s Bruselu, zhotovil ok. r. 1514 podivuhodné řesby s bílého kamene, jež zdobí hlavní vchod do tak svaného hospitału de la Cruz v Toledě, představující v čteném kruhu klíčícího zakladatele oné budovy, Pedra Mendosu, kardinála de Santa Cruz, a sv. Helenu. Jiné dílo téhož umělce jest r. 1494 založené Colegio mayor de Santa Cruz ve Valladolidu, při kterémto budově oko divákovu se stejným potěšením dŕí na krásných rozměrech, tak i na spanilých osdobách jejích. Konečně provedl též umělec společně s Alonsem de Cavarrubias předsídl král. paláce v Toledě. — Jeho bratr 3) Pedro de E. byl malířem, a provedl roku 1533 společně s Juanem de Borgoña malby na hlavním oltáři kaple řed. de los reyes nuevos v katedrále Toledské. — 4) Diego de E., též sochař, kterýž společně s Melicharem de Salmeron na objednání se strany vrchního stavitele Alonsa de Covarrubias, ok. r. 1531 provedl náhrobky v tak sv. kapli posdějších králův v katedrále Toledské. Řesby ty jsou naskrze v obvyklém slohu cinquecentistickém drážry a velmi elegantně provedeny. Mŕ.

Egede (v. hl. d.). Syn Hanse E. nejmenoval se, jak v hlav. díle omylem udáno, Saul, nýbrž Pavel. Syn Pavlův Hans E. Saabye E. byl v letech 1770—1778 misionářem v distriktech Clausen a Christianshaab v Gronsku a posději prvním katešelem v štitu Fyenakém. Sepsal: *Bradykke of en Dagebor, holden in Grönland i Aarene 1770—1778 udgivet af Biskop Plum* (v Odense 1816, nřm. od Friesse v Hamb. 1817). Jeho bratr Niels E. byl vyslán od vlády dánské na výskumní cestu na vých. břehy Gronska, kterouž cestu také popsal (v Kodani 1789, 2. vyd. 1796). † jako kapitán lodi r. 1804.

Egen P. N. C., nar. se 26. dub. 1793 v Brekerfeldu a † 23. srp. 1849 v Berlíně. Byl prof. mathem. a fysiky na gymn. v Soestu, pak se stal ředitelem reální a průmysl. školy v Elberfeldu a r. 1848 ministeriálním radou a ředit. průmyslového ústavu v Berlíně. Sepsal: *Handbuch der allgem. Arithmetik* (Berlín 1816—49); *Ueber die Methoden Zahlengleichungen durch Näherung auszulösen* (Elberfeld 1829); *Die Constitution des Erdkrpers und die Bildung seiner Rinde* (1840).

Egg Augustin, novější nadaný malíř anglický, nar. v Piccadilly v Londýně r. 1816, † r. 1863 v Alghru, kamž za příčinou svého zdraví se byl odebral. Vzdělávav se hlavně na akademii Londýnské stal se posději též jejím ředem a maloval ponejvíce obrazy z oboru genru historického, kteréž se potkávaly s velikou pochvalou. K nejzdařilejším s nich náležejí: *Výjevy s Le-Sageových románů: Gil Blas a Kulhavý džbel*; *Front setkání se Petra Vel. s Katerinou*; *Život a smrt oboody Buckinghamského, Bita Nasebyská*. Mŕ.

Egger Emile, franc. filolog, nar. 18. čce 1813. v Paříži, v dvacátém svém roce povýšen na doktora filosofie, byl pak nejprve suplujícím, posději skutečným profesorem na roslílných král. ústavech v Paříži. Jeho pojednání *Examen critique des historiens anciens de la vie et du rgne d'Auguste* (uveř. teprve r. 1844 v Paříži) získalo mu r. 1839 cenu akademie věd a umění, a téhož ještě roku stal

Přes tento pšsnivý poměr mezi vydáji a přjmy nahromadila vláda v posledních 10 letech ohromné dluhy, které r. 1869 obnášely 28 mil. liber šterlinků. Privátní dluhy mistokrálov pššly se r. 1870 na 4,995,465 lib. šter. — Z nejlepších nových k E-u se vstahujících spisů uvádíme: Villard *Les moeurs et le Gouvernement de l'Égypte* (v Miláně 1867—68); Fairhold *Up the Nile and home again* (v Lond. 1862); Smith *The Nile and its banks* (3 sv. v Lond. 1868); Ronchetti *L'Égypte et ses progrès sous Ismail-Pascha* (v Marailii 1867); Égny *Statistique de l'Égypte d'après des documents officiels* (1 sv. v Alex. 1870) a Rossi *Geografia medica dell'Egitto* (v Livornu 1870).

Ehrenbergová, Elenora Hechtická, výtečná zpěvačka česká, nabyví prvního vzdělání hudebního v Praž. klášterě uršulinek, přišla pak k tetě své baronce Harrachové do Vídně, kde brzy co pianistka učinila takové pokroky, že ve větších kruzích soukromých s pochvalou vystupovala. Ačkoliv zpěvu učila se pouze pro svou zábavu, rosvínil se její hlas tak rychle a skvěle, že přední znalcové radili, aby dostalo se jí vychování pro divadlo. Navrátila se brzy potom k radě lékařské do Prahy vstoupila do konservatoře, kde po dvě léta navštěvovala školu operní, vzdělávajíc se zároveň u Kittla v theorii hudební. Hned po skončení studií na konservatoři vystoupila poprvé na něm. jevišti jako „Lucia“ v Donizettiho zpěvohře téhož jména, pak jako „Adlina“ v téhož *Nápoji lásky*, a sice s úspěchem tak příznivým, že ji ihned nabídnuto místo při zpěvohře Štěpánkové, kterážto nabídnutí také přijala. Zde byla jako první koloraturní pěvkyně půldruhého roku, načež po čestném pohostinském vystupování na dvořním divadle Mnichovském a stavovském divadle Praž. engašována k městskému divadlu v Hamburku, posléž k městskému divadlu v Lipsku. V Lipsku došla brzy velké obliby a pověst její umělecká byla co nejchvalnější, tak že s mnoha stran nabízeny jí engagementy skvělé, E. však toužila po svém domovu, a proto rozhodla se pro divadlo Pražské, k němuž po skvělém debutu v *Dinoři* feditelem Thoméem na tři léta jest připoutána r. 1861. S radostí uvítala vybudnutí feditela, aby též v českých operních představeních vystupovala, a od té doby věnovala se české zpěvohře veškerou svou láskou a plní. Když přestalo německé feditelství Thomého, přešla k české opeře úplně, a od té doby jest — až na malou přestávku — stálou osobou našeho jeviště. Nedávno teprve slávkou nynějším divadelním družstvem na celou dobu jeho Hsni. E. jest umělkyně dokonale, a co do koloratury zpěvu řadí se čestně k prvním současným pěvkyním. Svou mnohostranností, schopností a vytrvalostí osvojila si ohromný repertoár, štítajíc přes sto prvních partíí.

Ehrenschild Conrad Bierman, dánský státník, nar. r. 1629, † 24. dub. 1698. Dokončiv svá studia v Múmpelgardu a Štrasburku, stal se tajemníkem barona Avangoura, jenž vyslán jest od krále Franc., aby urovnal některé spory mezi dvory švédským a polským, a doprovázel tohoto diplomata na této jakož i jiných diplomatických cestách. Po smrti barona Avangoura doprovázel nástupce jeho v úřadě M. de Terlona do Kodaně (1688) a získal si svými diplomatickými vlohami přízeň vlády franc., která učinila mu mnohá čestná nabídnutí, on však nepřijal jich, chťše službami svými propůjčiti se pouze své vlasti. Na sač. r. 1661 jmenován E. od Fridericha III. státním sekretářem dánským pro věci zahraničné, posléž pro korespondenci s ostatními mocnostmi, r. 1665 kancelářským radou a přisídlem v státní radě jakož i při soudním dvoře. E. ovi

svěřena potom mnohá diplom. posláni, mimo jiné zastupoval Dánsko při kongresu Altonském r. 1687. E. byl vážen co diplomat vzdělaný a poctivý.

Ehrenstrahl, David Klöcker von, malíř obrasť historických, nar. se 1629 v Hamburku. V mladých letech svých byl úředníkem švédským, až láska k umění ho k cestě do Itálie přiměla, kde se stal pilným žákem Pietra da Cortona. Po návratu svém byl jmenován dvorním malířem Karla XI. krále švédského, a 1690 dvorním intendantem, v kteréž vlastnosti avšak okrášlení švédských sámků bylo mu uloženo. Nejkrásnější dílo jeho, podobisna Karla XI., chová se v stříbrných dolech Salašských. Jmenujeme ještě velké kostelní malby: *Ukřišování Krista a Poslední soud* (Storkyrka ve Štokholmu). Sepsal: *Die vornehmsten Schildereten, welche in den Palästen des Königreichs Schweden zu sehen sind, inventirt, gefertigt und beschrieben von Klöcker-Ehrenstrahl* (Štokholm 1694).

Ehrenstråle David, švédský právník (nasyřavší se dříve než byl na šlechtictví povýšen Nehrman), nar. v Malmö 14. čce 1695, konal studie na vysokých školách Lundských, načež po 3 léta dále se vzdělával dílem na cestách, dílem na jiných univerzitách německých a holandských. Po svém návratu r. 1717 vstoupiv k dvorskému soudu jmenován jest r. 1720 mimořádným a r. 1721 řádným profesorem práv v Lundě. Účinkovav zde mnoho let do příel zasloužené slávy nejen co učitel, alebrž i co spisovatel právníků, velice přispěv ke zvelebení studia právníckého ve Švédsku. Vydav se svého třádu r. 1753 strávil poslední léta svého života na svém statku Baby ve Šmálandě, kdeš i † 6. máje 1769. Dědičtější z jeho spisů, tiskem vyřých jsou kromě četných akademických pojednání následující: *Inledning till then Svenska Jurisprudential Civiell* (1729 a 1746); *Inledning till then Svenska Processum Civiell* (1732, 1751 a 1759); *Föreläsningar öfver Giftermåls-Balken* (o právu manšelském, 1747); *Föreläsningar öfver Arfva-Balken* (o právu dědičném, 1752); *Inledning till then Svenska Jurisprudential Criminal* (1756).

Ma.

Ehrenström, plukovník a tajemník švédského krále Gustava III. Po smrti tohoto spikl se s bar. Armfeldem, dvorní dámou Rudgshöldovou a j. proti vladaři vévodovi Sűndermanlandskému, aby dosazen byl na trůn nedospělý Gustav IV. Listy, které Armfeld byl stratil, spiknutí prokrazeno a E. k smrti odsouzen, na popravišti však dána mu milost a on na pevnosti Kalsteinské na dočiviti uvězněn. Když Gustav IV. vládu nastoupil, propuštěn E. na svobodu a semřel u vysokém stáří r. 1839.

Ehret Jiří Dionys, znám. malíř obrasť s přírody a botanik, nar. se 1710 v Badenau a † 1770 v Anglii. Obrázkem od dra Trewa v Norimberku za shotovných v mládí svém 500 obrasť rostlin 4000 al. odebral se do Montpellieru, posléž do Paříže, kde po Bern. Jussieuu pracoval. Nějaký čas žil též v Londýně a konečně se odebral do Holandska, kde se s Linnéem seznámil; načež oba vydali znané dílo *Hortus Cliffortianus* (1737). Posléž vrátil se opět do Anglie, kde působením Sloaneovým a vlastní pilností se stal dobrým botanikem. Zhotovil obrasy 300 nejkrásnějších a nejvzácnějších květů anglických, které vyřly pod názvem: *Plantae selectae, quarum imagines pinxit G. D. Ehret, notis illustravit Ch. J. Treu et visis coloribus representavit J. J. Haid* (1750 a 1773); výkresy k dílu P. Browna *Civil and natural history of Jamaica* (Londýn 1756); 40 mědirytin k spisů o korálech od J. Ellisa (1756). Byl členem Londýnské akademie a psal mnohé

stupní; vzdělával se s počátku návodem Tempeliovým a Biermannovým v Berlíně, načež vydav se r. 1840 na cesty, prošel Itálií a Řecko, kdež sebral veliké množství nákreseů a studií, které mu pak byly nevyčerpatelným zdrojem k napotomnému jeho malbám. Již r. 1842 vedle několika pěkných pohledů s Říma a s okolí vzbudily všeobecnou pozornost jeho dvě řecké krajiny: *Taigetos* a *Chrámy Figalijské*. Z poslézších jeho krajin (s větší částí v majetnosti krále Pruského) jsou nejčelnější: *Chrámy Svatopektré v Římě*; *Chrámy Korintské*; *Pentelikon v Athéně*; *Chrámy Zeuse Olympického* a mnohé krajiny Italské. E. vynalézal též nový svlátní způsob malování na stěnách, v jakémž provedl několik obrazů v tak vz. láních (thermách) Charlottenburských i ve svém vlastním domě. Zabřednuv r. 1848 v malbu, vzal sobě sám život.

Eichler 1) Jindřich, umělec stolař a řezbář, kterýž hlavně v Augsbure byl činný, kdež i roku 1719 ve 82. roce svém zemřel. Nejčelnější jeho dílo jest *Kazatelna* v kostele sv. Anny tamtéž. — Jeho syn 2) Bohumír E., malíř podobizen a historický předmětů, byl žákem Jana Heisse, vzdělával se však posléz u Carla Marattiho v Římě, načež vrátiv se do svého rodiště pracoval zde pilně až do své smrti (1759). Jeho malby, s kterých obzvláště *Vedeč Pád* v kostele bořích karmelitánů amťák se chválí, jeví neobyčejné vlohy, jen že nevytváří vždy prostý pokášeného vkusu oné doby. — Jeho syn 3) Jan Bohumír E. † r. 1770, a jeho vnuk — 4) Matias Bohumír E., syn předešlého, nar. v Erlangách r. 1748, † v Augsbure r. 1819, byl ryjci. — 5) Hermann, E., žijící malíř histor., nar. ve Vídni r. 1842. Zúčastniv se polního tažení r. 1864 do Vídeňské akademie umění, ve kteréž činil výhled a valné pokroky. Čelnější s jeho maleb sou: *Seikání se Karla I. Anglického s Cromwellem* o svém odvození (u hraběte Belcrediho); *Petr Helser, vynálezce hodiny* (u vévody Koburského); *Rutolf II.* (u cís. Rakouského); *Hrabě s Helfensteinu ve válce selek* (v cís. obrazárně); *Oberon*. Mě.

Ellschow Frederik Christian, spisov. o dáncký jazyk velmi zasloužilý, nar. r. 1725 na ostrově Ninském, stal se r. 1746 mistrem svob. umění a r. 8. H. 1850 na neřovice. Vzdělávav se čtením izích i domácích spisovatelů, s kterýchto posledních obzvláště blase naž dětkoval Holberg, nimž E. vstoupil ve spojený literární, avěřejil sěť ve mladistvém věku několik spisů s oboru populární filosofie, ve kterých rozkládal a zastával rozpěšný vliv mateřského jazyka na vědy. Posléz vydával jasným slohem rozličná pojednání o dánckém jazyku, jako: *Philosophiske Brevs over edkillige nyttige og vigtige Ting* (Listy filosofické o rozličných užitečných a důležitých věcech); *Forseg til en Fruentimmer-Philosophie* (Pokus ženské filosofie) atd., hledě při tom zároveň i sbaviti mateřský jazyk svůj sbytečných cizích slov, vymýšleje tvoře nové názvy k naznačení pojmů vědeckých, o kterémžto snažení svém mnohdy se též potkával mnohým odporem i posměchem.

Elm Gustav, čas. žurnalista, nar. 7. H. 1849, tudoval gymn. v Plzni a na Starém městě Praž., onal pak studia právnická a historická na universitě Praž., ježž si. fakultu absolvoval. Již od počátku svých studií právnických přispíval do *Placických Novin* články politickými i beletristickými; odtěží byl povolán do redakce *Pokroku* a jest na on čas činným i v redakci *Politiky*. Též byl jedním z zakladatelů Kolínského listu *Koruna Česká*, do níž

posud dvoudními články přispívá. Jako žurnalista vyniká E. slohem obratným a bystrou soudností.

Elmart n. Eim mart Georg Christoph mladší, syn malíře a ryjce téhož jména (nar. r. 1608, † r. 1668), podobněž malíř a ryjec, nar. v Řesně roku 1638, † v Norimberce r. 1705, byl žákem Sandrartovým, pro jehož *Akademii* ryl několik listů. Maloval kostelní obrazy a podobizny ve způsobě a vkuse tehdejší doby, a též jeho rytiny, s kterých k nejlepšímu náležejí: *Pohled na Norimberk*, podobizny arcibiskupa Ferdinanda, Filipiny Welserovy, *Sebastiána Welsera*, Ch. Karla Wölckera, nejsou bez větší ceny. V černém způsobu ryl na 12 listech *apostoly* s náhrobku Sebaldova v Norimberce dle P. Vischera. Jeho dcera Maria Klara malovala podobizny, květiny, ovoce a ptáky, ryla též ve mědi, a † r. 1707. Mě.

Einarsson, jméno několika na slovo vzatých Islandců. 1) Gissur E., nar. ok. r. 1508 na dvorci Butlandě okresu Skaptafellského v jižním kraji islandském s otce rolníka, kterýž mu záhy zemřel. Jeho teta Haldora, poslední abatyše kláštera Kirkebaalského, ujavši se jeho vychování, dala ho do školy k opatu Arnovu kláštera Thykkebaalského. Jsa asi 16 let star dostal se E. do Skalholtu, kdež tamější poslední katolický biskup Ögmundur Palsson si ho velmi oblíbil a přičinou valných pokroků, jaké činil. Asi po 3 letech poslán od biskupa do Hamburku, kdež po několik let studoval ke svlátní spokojenosti svého představeného a přisnivece. Za svého pobytu v Německu seznámil se s učením Lutherovým. Když se vrátil na Island r. 1533, sabráněn mu přístup do domu biskupa Ögmunda, jakož i do domu jeho tety; pročež, zdržovav se po 3 léta dílem u své matky, dílem v klášteru Thykkebaalském, saměstnával se tu buď vyučováním, buď studiem. Když pak biskup Ögmundur, oslnuv, po bezpečném nástupci se ohlížel, nemal nikoho, na koho by byl s tak pevnou důvěrou se mohl spolehnouti, jako na svého bývalého miláčka Gissura E-a, kterýž tedy podruhé se dostal do domu biskupova. R. 1536 byl vypraven s poselstvím k arcibiskupovi Norskému. R. 1539 na generální synodě Skalholtské zvolen jest za biskupa, a cestoval téhož ještě roku do Hamburku a do Kodaně, kdež odbyv skoušku a složiv slib dosazen a posvěcen jest za biskupa v diocesi Skalholtské, stav se takto prvním biskupem luteránským na Islandě. Nastoupiv úřad svůj a počav rozšiřovati nové učení potkal se s mnohým odporem se strany katolického duchovenstva, avšak chytrostí a mírností, jakož i s podporou královskou podařilo se mu, zavěsti pomalu reformaci v diocesi Skalholtské. † 1548, neanechav po sobě žádných potomkův. — 2) Oddur E., naroz. v pastýřské chýši nedaleko kláštera Mödravallského na Islandě r. 1559. Jeho otec Einar Sigurdsson byl kazatelem a znám o básník. Syn dostal se záhy do latinských škol Holumských, s nichž propuštěn přišel do Kodaně, kdež po několik let studoval dílem humaniora a theologii, dílem též matematiku a astronomii u Tychona Brahe, stav se tomuto jedním s nejmilejších jeho žákův. Po svém návratu na Island (1586) jmenován jest s počátku ředitelem Holumských škol latinských a posléz biskupem v diocesi Skalholtské (1588), kteréhož důstojenství zastával až do své smrti 28. pros. 1630. Pokládán jest za jednoho s nejučenějších mužů na Islandě. Téžž vše, co byl sepsal, aničeno požárem ve Skalholtě za posledních let jeho života; tiskem vyšlo s jeho spisy toliko: a) *Sedmero poetických kázání* (Holum 1620); b) *Havermannovy č. Avenariovy modlitby, přel. na jazyk islandský* (Holum

— 2) Jeho syn téhož jména, malíř historický, nar. v Hamburce r. 1666, † r. 1732, učil se s počátku u svého otce, po jehož smrti se odebral do Amstertamu, kdež pod Michalem Musscherthem a od r. 1686 pod Lairessem dále se vzdělával. Ve způsobě posledního prováděl stropné, stěnové a olejní malby, ve kterýchž namnose umístil velkolepé architektury. K nejlepším jeho dílům náleží pro kurfiřtu Mohuckého r. 1716 a 1717 malované obrazy: *Umírající Alexander Vel. a Siatek Pelea a Thetidou*. Tohoto syn — 3) Antonín, nar. r. 1701 v Amstertamu, † r. 1781, maloval historické, mythologické a alegorické obrazy v menším i větším rozměru dle panujícího tehdy vkusu na stropěch a na stěnách, nade dveřmi a nad krby. Nejlepší jeho žáci byli Juriaan Ardiessen a Jan Gerard Waldorp. Jeho nejmladší dcera Kristina Maria malovala podobizny.

Elliot William, anglický kreslíř a rytec, nar. v Hamptoncourtu r. 1717, † v Londýně r. 1766. Provedl několik zdařilých listů, ponejvíce krajiny, jako: *Krajina Maestrichtskou dle Cuypa; Pohled na Tivoli dle Rosy di Tivoli; Bohatou anglickou krajinu dle G. Smitha s Chichesteru; Ústí do Egypta dle Poolemburga; Jaro a Léto dle van Goyena; Helena Formanová dle Rubense*. *Má.*

Ellis William, angl. misionář v Polynésii (v hlav. dílo) vydal ještě r. 1867 v Londýně spis o poměrech Madagaskaru pod názvem *Madagascar revisited, describing the events of a new reign and the revolution which followed, setting forth also the persecutions endured by the christians and their heroic sufferings, with notices of the present state and prospects of the people*. Dílo toto došlo všeobecného, skvělého uznání, a náleží mezi přední spisy, z nichž o Madagaskaru spolehlivých zpráv čerpati lze. Mimo to napsal E. také ob sahraniční tajemník misionářské společnosti v Londýně obšírné a důkladné dějiny této jednoty (*History of the London Missionary Society*). E. † v Londýně 9. čna 1872.

Elmore Alfred, nadaný žijící malíř anglický, nar. r. 1815 v Clonakelly v Irsku. Vstoupiv r. 1832 do král. akademie vystavil již po 2 letech obraz, načež k dalšímu vzdělání se odebral do Paříže, do Mnichova a do Itálie, ve kteréžto poslední zemi strávil 2 leta. Svým obrazem *Rienzi na Forum římském* vzbudil všeobecnou pozornost, a byla mu saň od Liverpoolské akademie cena přiknuta; zvláštní popularnost však došel svým obrazem, představujícím *Vynalezení stávek purnocháckého* (1847), kterýž byl rytinou ve mědi i ve dřevě velmi rozmnožen. Čelnější s ostatních obrazů jeho jsou ještě: *Tuliové dne 20. června 1792; Marie Antoinette v Temple; Nováčka; Karel V. v San Yuste; Arabky žito meloucí; Při hracím stolku a Spor církevní*. *Má.*

Elsholz Ludwig, schopný malíř genru a, bítev, † v Berlíně r. 1850 v nejlepším mužském věku; vzdělával se na tamější akademii a později návodem prof. Krügera. K čelnějším jeho malbám, lithografi namnose rozšířeným, náleží: *Bitva u Lipska; Loučení se na dojíždi; Výjev s bitvy u Budytina s plukem Colbergovým; Polední odpočinek ve křeh; Výjezd spojených do Paříže a j.* *Má.*

Elul, 12. měsíc židovského obecního a 6. měsíc církevního roku (od 12. srp. do 6. září).

Elwart Antoine Amable Elie, franc. hudební skladatel, nar. se 18. list. 1808 v Paříži, kde se též ve zpěvu a hudbě vzdělával. R. 1832 jmenoval jej Cherubini profesorem na konservatoři Pařížské, načež uveřejnil r. 1836 ve spolku s Damourem a Burnattem ilustrovaný *Solfège enfantin* (580 str.) s franc. a angl. textem; později vydal *Méthode de*

chant, Méthode d'harmonie a Petit Manuel d'harmonie. Jako skladatel proslavil se velkou operou ve třech jednáních *les Trois Juifs*, dvěma kom. operami: *la Vieille a Comme l'amour s'en va*, dvěma oratorii: *Stočení Roy a Noe*, jakož i velký počet skladeb jiného druhu. R. 1840 uveřejnil též spis: *Traité de contre-point et de fugue a Essai de transposition musicale*.

Elyttrorrhafie (s fec.) nazývá se chirurg. operace, kterouž se vyříznutím a sešitím menší neb větší části stěny poštěvní menší neb větší stěny pochvy docíliti má. Operace tato vykonává se, až ažidka, při výkutu dělohy.

Emanuel Ben Šelomo, slavný židovský učenec a básník, rodem s Říma, květl v druhé polovině XIII. stol. a sdílel se dlouhou dobu ve Ferras na moři Jaderském, kde složil proslulé svoje tři básnické *Maachberoth* (v Brixenu 1491; v Cašubě 1538). Dílo toto opěvuje v 28 oddílech lásku, píťtelství, vino a pod. slohem velmi umělým a tvůřivým. E. napsal též veliký komentář k *Psalteru*, dále komentáře k Zalmům, ku knize J. bově, Písni písní a jiným knihám Star. Zákona. Rossi dokládá, že sepal E. též dílo obsahující okého a gramatického pod názvem *Eben bocha*.

Emanueli Giovanni, sochař, nar. se 1817 v Brixenu a žil nejvíce v rodném městě svém. Z prvého jeho snámy jsou: *Poprvé polního maršálka Edeleho s Kararského mramoru v galerii Belvedere; Náděje*, dílo souladem části a vznešeným výrazem vynikající (v chrámě Milánském); *Pomník Mons. gnora Ferrari, biskupa Brescianského* (v Brescii); *Studně*, jejíž ocelorytina v *Gemme d'arti italiani* ano V. se nalezá. Konečně zhotovil mnoho soch p. Marie, apoštolů a proroků.

Emele Vilém, žijící malíř bítev, nar. r. 1829 v Buchenu v Bav. Odenwaldě. Po odbytych studiích gymnas. vstoupil r. 1848 k vojsku, kterýžto hod se stal pak rozhodným pro jeho směr umělecký. Obrátiv se totiž E. r. 1851 k umění vzdělával v něm u Dietse v Mnichově a na tam. akademii. První čelnější jeho dílo byla *Bitva u Stockachu*, malovaná pro knížete Fürstenberka a velmi pochránějí. Na to maloval (1857) *Útok na most Báborský* r. 1799, kterýž obraz byl zakoupen od císař. Rakouského, kdežto hrabě Pappenheim u umělce se objednal opakování; dále: *Bitva u Alidenhoru* (1859) a *Pátek rakouských čtverhranů s francouzskými kyryntky* (1860). Odešel r. 1860 do Vídně maloval zde rozličné zdařilé obrazy téhož druhu, jako: *Výjev s války turecké, Arciknížete Karla Aspru, Bitva jezedeckou u Vireburka, Bitva u Newindenu a j.* *Má.*

Emenagogum, t. remedium, lék čmýru vyvolávající.

Emmery, Jean Louis Claude, hrabě Grozyň, francouzský pair, nar. se 26. dub. 1752 v Metz, † tamt. 16. čce 1823. Byl advokátem, poslancem v generálních stavech a měl o reorganizaci armie velké zásluhy. Po sňatku krále Ludvíka XV. vyslal komissary, aby ho před týraním roztáčením lidu chránili, mluvil 1797 v radě Pěti set proti sňatku odmítajícímu přibuzným emigrantův část jmění, byl pod Bonapartem údem státní rady a měl v poradách o Code civile úinný podíl. R. 1802 stal se údem senátu, přispěl r. 1814 k sesazení císaře, byv t. r. jmenován pirem Francie, a stál po druhém návratu krále v řadách konstituční opozice. Sebral: *Recueil des edits, déclarations etc., enregistrés au parlement de Metz* (1774—83, v 6ti sv.); *Recherches sur les antiquités du pays Messin* (anonymní r. 1788).

Empecinado v. v hl. d. Dias 6.

o Východní Indii provázal, dal jednomu rodu rostlin z čeledi Hesperidaceae jméno *Kiebergia*.

Ekeblad, Claës (Mikuláš) hrabě, švédský státník, nar. se 30. bř. 1708 v Elbinkách, kdež jeho otec téhož jména, kterýž v bitvě Gadebuské vedl své křídlo a r. 1734 semřel co Hlíský rada, tehdy byl velitelem pevnosti. E. nastoupil po důkladných studiích dráhu diplomatikou, přidal se záhy ke straně Gyllenborgské šli tak sv. straně Klobouků, byl na Hlíském sněmě r. 1738, když tato strana dosáhla přemoci, dšdem tak sv. tajného výboru. Roku 1741 jmenován jest kancelářským radou, a vso na to vypraven co poslanec do Francie, avšak o 3 letech na vlastní svou žádost naspět povolán z tohoto v tehdejších okolnostech tak důležitého místa. R. 1748 stav se po hraběti Tessinovi radou Hlíské kanceláře uzavřel co takový smlouvy Pruskem, Dánskem, Francií, Ruskem a Rakouskem. Když strana Čepic r. 1766 dosáhla úplného vítězství, složil své dosavadní úřady a vystoupil z rady. Byl ovšem r. 1770, když strana Klobouků se dvorem se spojila, opět k vládě se dostala, od stavů do obou opět usazen, avšak semřel již 19. října 1771.

Ekele 1) Jan, hol. u. alř krajín, nar. v Amsterodamě r. 1724, † tamtéž r. 1781, byl šákem řírka Dalensa ml. Maloval nejvíce pohledy městské. Jeho syn a šák — 2) Jan E. ml., nar. Amsterodamě r. 1759, vzdělával se na tamější akademii a posději na cestách, v Paříži, v Düsseldorfě a j. Maloval velmi sdařile vnitřek roslíčných stavb, ve kterémž oboru by to byl k veliké dokonalosti přivedl, kdyby nebyl v nejlepší věku se světa sešel.

Ekelund Jakob, švédský spisov., nar. r. 1790, r. 1841 ve Štokholmě, kdež po nějaký čas zastával řad buď kasatelský, buď učitelský na škole Kláně; proslul svými překlady *Sakuntaly*, jakož i románů Waltera Scotta; přede vším pak svými historickými učebními knihami, kterýchž s větší částí až posud ve školách švédských se užívá.

Ekemann-Alesson Vavřinec, lithograf, nar. ve Švédsku r. 1791, † ve Stuttgartě r. 1828, učil se umění svému ve Vídni, v Mnichově a v Augsbure, načež od krále Vrtěberského jmenován jest profesorem a ředitelem nově zavedeného lithografického stavu ve Stuttgartě. Prováděl nejvíce krajiny, architektury a svřtka dle Adama, P. Hessa, W. enbauera, Waterlooa, Wynantse a j.

Ekman Robert Wilhelm, švédský malř genru, nar. r. 1808 v Nystadu ve Finsku, navštěvoval akademii Štokholmskou, jas hlavním šákem J. G. Sanderga; posději konal též cesty po Itálii. Předavuje ponejvíce a velmi sdařile předměty s dočácního neb i veřejného života na Severu, s chýř benických, s lesů, při křtu, posvěceních a j. slavostech. Obvláště pochvaly došly jeho: *Babůtka biblí; Holandská rodina lodnická* a v Římě malovaný *Výjev lopecknický*.

Ekströmer, Carl Johan af, jeden z nejslavnějších lékařů Štokholmských a svého času nejvýšnějším ranhojím švédský. Nar. 8. říj. 1793 na statku Adenforském v Dalekarií stal se po odtýřých studiích r. 1818 lékařem praporečním při pluku Upplandém, s kterýmž se účastnil polního tažení po Němch a Norech; r. 1816 stal se doktorem, r. 1819 dal se s král. stipendiem na cesty, s kterýchž vrátil r. 1821 jmenován jest, sotva 28 let stár, král. vojtním lékařem a nadčirurgem v nemocnici Serauské. Posději stal se hlavním ředitelem všech nemocnic a lasaretů v Hlí, medicínalním radou a po krátké poslanecem sněmovním. Vydával též po ně-

jaký čas lékařské noviny (*Medicinsk Tidning*) a sepsal nemalý počet důkladných vědeckých pojednání.

Elberfeld, vynikající průmyslné město v Německu (v. hl. d.), má již více než 75.000 obyv., přes 6000 domů, 3 luteránské, 3 reformované a 2 katol. kostely. Jsou zde též reálné školy a průmyslová kreslířská škola, pak dvě vyšší dívčí školy a seminář pro učitele. Nová městská nemocnice a sirotčinec vynikají krásou architektonickou. Fabrikace roslíčných látek snačně se smáhá a r. 1871 napočítlo se tkacích stavů na 6000 kusů, na kterých vyráběno zboží ročně v ceně 18. mil. tolarů. Jsou zde též továrny na čalouny, gumové zboží, železničné koleje, stroje, knoflíky, anilínové barvy, lučelné výrobky a j. Průmysl zdejší rozšířil se na všechny díly světa, svláště do Spojených Obcí Severoamerických. Od r. 1871 jest E. sídlem svláštěního obchodního soudu.

Eller André, hud. skladatel, nar. asi r. 1764 v Elsasku, přišel záhy do Paříže a obrátil zde k sobě pozornost několika dobrými skladbami pro dechové nástroje, byl však příliš akromný a šil proto v nepříliš dobrých poměrech, až teprve r. 1816 povolán za profesora kontrapunktu na konservatoři Pařížské, † však již 21. dub. 1821. Ze skladeb jeho sluší vytknouti spěvohry: *Apelle et Campaspe; L'habitu du chevalier de Grammont; La forêt de Brama; tria a kvarteta pro smyčcové jakož i pro dechové nástroje* a j. V posledních svých letech zabýval se téměř výhradně vyjímáním znamenitějších skladeb se starých sbírek jakož i sepisováním partitur skladeb nej přednějších mistrů XVI. stol. Shromáždil tak 7 úsepsaných svazků foliových, které franc. vláda pro knihovnu konservatoře zakoupila, kde známá jest pod jménem *Collection E.*

Elfedalské porfýrové lomy a doly v Dalekarií ve Švédsku založeny byly r. 1788 od svláštění akcionářské společnosti, kteráž sobě za účel postavila dobývání a obdělávání četných v Elfvedalsku se naakytujících druhů porfýrových, aby takto chudým obyvatelům této krajiny sjednána byla potřebná výživa. Doly a lomy ty byly pak zakoupeny od krále Karla XIV., kterýž zde prověsti dal množství větších prací, mezi nimiž obvláště vyniká ohromná urna, kteráž, majíc 12 stop v průměru, postavena jest v sámku Rosendalském. Poslední větší zde provedené dílo jest velikolepá rakev, obsahující prach a popel bývalých majitelů těchto lomů.

Ellarts J. F., nizosemský malř ovoce a květin, nar. v Deurne r. 1761, vzdělával se s počátku na akademii Antorské, načež odebrav se do Paříže maloval zde mnohé sdařilé obrazy ve způsobě van Haysumově.

Ellenrieder Marie (v. hl. d.), † r. 1863 co dvorská malřka velkovévody Badenského. K čelnějším s jejích maleb náleží: *Mučení sv. Štěpána* v katol. kostele v Karlsruhe; *Panna Maria s dítětem* v residencei velkovévody tamže; *Hlava Kristova; Panna Maria přilo Magnifcoat; Zřřzení Tabity; Solnice s knihou v ruce; Panna Marie; Dívka křtky s kořepajkou; Sv. Karel Borr.* a roslíčná dětská skupení.

Elliger (též Elger) 1) Ottomar, vřtačný švéd. malř květin a ovoce, nar. r. 1833 v Gothenburgu, jmenuje se šákem Seghersovým, ačkoli se sdá, že se více vzdělával dle jeho maleb, nežli jeho besprostředním návodem. R. 1870 byl od velkého kurřřřta co dvorský malř do Berlína povolán, kdež i † r. 1879. V král. sámcích tamtéž, v Drážďanské obrazárně a ve Střdelově ústavě ve Frankfurtě nad Moh. nacházejí se pěkné obrazy od něho.

sena, avšak již následujícího roku odešel do Mnichova, kdež 5 let pod Schwanthalerem se vzdělával. Na to navštívil čelnější města německá, jakož i Paříž a Londýn, a r. 1855 odešel do Říma. Zde strávil 2 1/2 roku, až ho r. 1859 král Jiří V. přiměl k tomu, aby v Hanoveru se usadil. Již r. 1859 provedl pro Dánského krále Kristiána VIII. sošku jezdce, r. 1844 *Germana* v nadživotní velikosti, r. 1848 *Lozeley* z mramoru do Skotska, r. 1849 *Amora s labutí* (pro p. Mercka v Hamburce). V Římě provedl mramorové sochy *Lyriky* (pro krále Jiřího a pro p. Brandta v Lubeku) a *Jara* (pro p. Mercka), zejména pak překrásné mramorové skupení *Bakchos, pardala skrovičů* (pro krále Pruského). Z jeho v Hanoveru provedených prací zasluhuje přede všemi býti jmenován 112' dlouhý a 3' vysoký vlys s *Eidy* pro brad Marienburg u Hanoveru. Další díla toho druhu mají býti: *Posl Jindřicha Lea do sv. země*; *Hry olympické*; *Život Amora a Psyche*.

Engelhardt G. Ch., velmi schopný, v Berlíně býval malíř krajin, kterýž zejména ve Švýcarsku čerpá předměty ke svým malbám.

Engelhardt G., učenc a paedagog ruský, nar. 23. srp. v Ríge. Přišel s rodiči svými do Petrohradu vstoupil do vojska carského, odkudž přidělen byl r. 1796 ministerstvu zahraničních záležitostí. E. stal se tou dobou také tajemníkem řádu rytířů maltézských, jichž velmistrem byl car Pavel. R. 1811 jmenován byl E. ředitelem paedagogického ústavu a 1816 přednostou lycea v Carském Selu, kdež osvědčil znamenitě vlohy k reorganizaci ústavů těchto a škol středních vůbec dle potřeb a požadavků časových. Svobodomyšlné počínání E.ovo v tomto směru budilo záhy nepřehlézi proti novotám v rozhodujících krusích vysoké šlechty ruské, následkem čehož již r. 1823 dán byl do výsluhby. Od té doby věnoval se E. výhradně písemnictví a podal sáje a ve spisích svých velmi vsácné prameny k dosavadní jen neúplně a bez ladu pěstované geografii státu Ruského, kteréž u větší části v odborných vědeckých časopisech uveřejňoval. Poslézji uvázal se také v redakci *Hospodářských novin* (1838—52). E. zemřel v Petrohradě 27. led. 1862.

Engelhart, mnich a kněz kláštera Reichenbašského ve Falcku, kdež žil za opata Stollenfeldera († 1418) a okna svého klášterského kostela malbami se života svatých ozdobil, vedle toho však mnohostrannost svých vloh i jinými pracemi osvědčil, jako sochou *Panny Marie*, jím samým pro týž chrám Páně provedenou, a dvěma, jím provedenými varhanami.

Engleheart Francis, rytec angl., nar. v Londýně r. 1775, † r. 1849, proslul obvláště svými rytinami dle nákrešů a maleb R. Cooka, z kterých obvláště vyniká jeho *Zámek*. Krom toho ryl 30 listů k *Don Quijotu* (vyd. Cadella a Davise), *Duncana*, *Graye* a *Jedinou dceru* dle Wilkieho. Poslední a nejnamenitější jeho dílo jest rytina *Hiltonovy Sereny* (s nár. obrazárny).

English Josias, anglický rytec XVII. století v Mortlake ve hrabství Surreyšském († 1718), nápodobil ve svých podobiznách našeho Hollara, kterémuž se sice nevyrovná, jemuž ale aspoň tak dalece se přibližuje, že jeho listy v Anglicku sobě vždy jistě ceny zachovaly. K nejzdařilejším jeho rytinám náleží: *Podobizna W. Doboona*, *Pán Kristus v Emausích* dle Tiziana; *Černo počítá* dle F. Cleyna a *Pjádka* dle téhož (z r. 1656). Poslední považuje se za jeho nejlepší list.

Enchondroma (s fec.), též *chondroma*, parost chrustnatá, t. j. vyrostlina čili parost na těle, který v složení svém chruplavce se rovná. E.

vyskytuje se jak v měkkých částkách těla tak v kostech. Látání dle se vyfuznutím parostu.

Enchyma čili parenchyma (fec.), dužina. **Ensinger** jest jméno slavné stavitelské rodiny z Bernu pocházející, kteráž, súčasťnivši se hlavně ve stavbě krásné katedrály Ulmské, i jinde s dobrým úspěchem působila. 1) Oldřich E. byl od r. 1390 až do své smrti (1429) při stavbě řec chrámů činným a přispíval též svou radou při stavbě slavné katedrály Milánské. Jeho synové — 2) Kašpar († 1430) a — 3) Matouš († 1468) pokračovali ve stavbě katedrály Ulmské. Za Matouše dokončena klenba křová (1449), a jeho syn — 4) Mauric E. († 1480) dokončil klenbu hlavní lodi a obě postranní lodi. — Kašparův syn 5) Matiš byl stavitel Bernské katedrály a † r. 1451.

Ensslen Karel Jiří, malíř krajin a kamenorytec, nar. se r. 1792 ve Vidni, byl nákem prof. Breisgau navštěvoval roku 1813—1815 Berlínskou akademii umění a zdokonalil se v umění svém v Itálii. V výstavách libil se krásné jeho pohledy na Cañabrad, Petrohrad, Paříž, Heidelberg a j.; velmi vkusně jsou dle díloramy jeho, na př. *Berlín s okolím královského muzea* (1834). E. jest členem Berlínské akademie umění, konal mnohé cesty po Německu, Skandinavii a Francii, ve kteréžto poslední semí zemřel roku 1866 v Lille.

Entlicher Vojtěch, kněz řádu benediktinského kláštera Břevnovského, nar. v Žamberce r. 1761, v Besčkově v Královhradecku r. 1806. Maloval s ochotou a dosti sdáfile obrazy historické (ponejvíce olářské) a podobizny.

Envallson Karel, nejpłodnější se švédských dram. spisovatelů, proubených se strany krále Gustava III. v jeho snaze k vytvoření švédského národního divadla. Obohatil během 20 let (1701—1801) jeviště švédské asi 80 kusy, buď původními, buď i jen nápodobnými a přepracovanými, uměru ponejvíce komického. K nejzdařilejším z nich náleží: vtipná parodie *Iphigenie den Adra* (Ifigenie II.; 1780) a půvabná zpěvohra *Slätterölet eller kronfogdarne* (Pivo obžinkové čili kornovní vojvůdci; 1786). Že E. byl notátem ve Štokholmě a že konci svého života, oslnuv, velkou nouzí trpěl, je vše, co je známo o jeho životních okolnostech.

Eozoon canadense, nejstarší dosud známá skamenělina organická, kterou Logan našel v nejstarších vrstvách útvaru Laurentinského v Kanadě. Dle skoumání Karpenterových patří E. e. v řád kofenonočů (Rhizopoda), jichž tělo skládá se z masoviny stejnorodé, slizké a stažitelné, kteráž zároveň slouží k pohybování, k žařování i dýchání. Některé přírodopysci z počátku popírali, že by E. e. bylo tvarem organickým, kteréž pochybnosti vadačským badáním posledních dob úplně jsou vyvráceny.

Ephelides (fec.), píhy, jsou malé tmavé skvrny na nepokrytých částkách těla, jako oblíbená ruka, které účinkem slunečního tepla a světla zvětšit u osob bílé pleti tím povstávají, že na je dnoutlivých místech kůže více barviva se nahromadí; dokud kůže slunečnímu teplu a světlu vystavena jest, lze píhy těžce odstranit.

Ephippium (fec.), sedlo turecké, nazývá se v anatomii hořejší povrch těla kosti klínové (v lebce) pro svou podobu se sedlem tureckým.

Epicydes, vrstevník Hannibalův a nenávný protivník Římanů, nar. se v Kartagině, byl od Hannibala co vyslanec ku králi Syrakuskému Hieronymu poslán a získal si důvěru jeho vtačově mluvit, že byl postaven v čelo válečné moci Syrakuské. Po smrti králově snažil se Syrakusány proti Římanům pobouřiti, a utekl, když se mu to nedařilo, do Leoa-

Emporagrius Erik, švédský theolog, nar. roku 1606, stal se po svém návratu z cest po císařské r. 1637 profesorem fyziky a r. 1641 theologie na vysokých školách Upsalských. R. 1645 jmenován jest vrchním dvorským kapitelem a spovědníkem krále Karla X. Pál rozhodně proti tehdejšímu biskupu Strengnäsenskému, Janu Matthiae, jehož měl v podesnutí, že chce provést spojení mezi vyznáním luteránským a reformovaným. Výsledek této pře byl, že Mathias se svého důstojenství byl sesazen a E. na jeho místo povýšen r. 1664 za biskupa Strengnäsenského, ve kterémto postavení † r. 1674. Čelnější jeho spisové jsou: *Admonitio consolator ad obsecranda pio et constanti animo moriem* (1639); *Methodus Theologiae* (1647); *Likpredikningar* (Pohřební řeči; 1653—60); *Oratio pro reddita pace* (1664); *Catechesena enfoldiga förklaring* (Prostý výklad katechismu; 1669).

Emprosthotenus (s fec.), strnutí do předu, kteréž nastane, když převládá křeč stahovačů (v. Tetanus).

Emse, lázeňské místo v prus. vládním okresu Wiesbadenem (v. hl. d.), málo ku konci r. 1867 již 4473 obyv. V blízké době proslulo odmítnutím franc. vyvalce Benedettiho Prus. králem Vilémem (13. čce 1870), které stalo se besprostřední příčinou k vypovězení války Napoleona III.

Encke 1) Johann Frans (v. hl. d.), † v srp. 1866. — **2)** Erdmann E., šijící sochař německý, jest žákem Alberta Wolffa, a hned první jeho dílo, představující *Zápas Germána s dvěma Galy*, potkalo se s velikou pochvalou. Na to následovalo *Loučení se Odyssea s Penelopou*. Při konkurenci o pomník Jahňův přiknuta mu cena. Též jeho poprsí velmi se chválí, a jedna z nejnovějších jeho sošek, *Dieke králové kolyby*, jest nad míru spanilá. *Mú.*

Endemann Vilém, znamenitý právník něm., nar. se v Marburku v Kurhesensku, navštěvoval gymnasium Kasselské a učení právníké na univerzitách dílem v Marburku, dílem v Heidelbergu. Vstupiv r. 1846 do státní služby postupoval v rozličných úřadech velmi rychle až do r. 1861, kdy povolán za řádného profesora na universitu v Jeně, stav se tam zároveň vrchním spelačím radou soudním. Literární činnost svoji aspočal E. vydáním spisu *Mittheilungen über den Entwurf des deutschen Handelsgesetzbuches* (v Erlangách 1858). Z pozdějších spisů jeho uvádíme pouze nejdůležitější a sice: *Die Beweislehre der Civilproceesse* (v Heidelbergu 1860); *Die Bedeutung der Wucherlehre* (v Lipsku 1866); *Das deutsche Civilprocessrecht* (v Heidelbergu 1868). Byv zvolen za poslance do sněmu Severoněmeckého spolku, účastnil se pilně prací týkajících se nového řádu procesu civilního. E. 1869 vydal E. obšírný komentář k novým zákonům Spolku severoněm. se dne 21. čna 1869 pod titulem: *Die Rechtslehre im Norddeutschen Bunde*. Podobný výklad napsal později k zákonu o společných akcích. Veliké množství důmyslných a výtcečných článků právnických uveřejňoval E. v různých odborných časopisech německých, zejména v *Preussische Jahrbücher*; *Archiv des Norddeutschen Bundes*; *Deutsche Vierteljahrsschrift*; a dříve v *Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik*, kdež zejména pojednával *Die nationalökonomischen Grundsätze der kanonischen Lehre* všeobecného uznání došly. E. žije v Jeně, a byl r. 1871 opět zvolen za poslance do sněmu Německé říše v Berlíně.

Ender Eduard, malíř (v. hl. d.), měl na různých výstavách historické obrazy: *Valdým a Seni*; *Torquato Tasso na dvoře Ferrarském*; *Frankův I. a milentou svou v dlíně Beneventu Colliniho*; *Ru-*

dolf II. a Tycho Brahe na Hradčanech; *Koperník*; a genové: *Alexander Humboldt a Bonpland v pohledě Orinoko*; *Před soubojem*; *Puritán na stráni*; *Doory starokřesťanskou*; *Upomínka na Alžír*; *Loapek-nici v lup v kostky krajíc*; *Dea pijící*; *Po lupu*; *Skrblík* a *Hra v šachy*.

Endlinger Jan, malíř historický a rytec nar. v Brně ok. r. 1730, † ve Vídni r. 1792. *Mú.*

Endoeos neb Endoios, Athénan, jeden z nejstarších řeckých řezbářů a tvůrců postav božských se dřeva, slonoviny a mramoru, žilá se ještě mezi tak zvané Daidalovce a květi ok. r. 500 př. Kr. ve svém rodišti. Co jeho díla uvádějí se: *Athena Panna* v sídici postavě na Akropolis Athénské, kdež ji Pausanias viděl ještě postavenu vedle Erechtheia; *Atheno Alea* se slonoviny (Augustus ji dal do Říma přenést a tam u vchodu k Foru postaviti); *Athena Polias* se dřeva v jejím chrámě Erythraeském v Malé Asii, před kterýmto chrámem od E-a ještě se nacházely *Charitky a Hory* s mramoru; *Artemis* v Efesu; náhrobek nějaké paní, nepochybně u vypuklé řezbě. *Mú.*

Engelbrechtse Cornelis, znamenitý malíř nizozemský, nar. v Lejdě r. 1468, † tamtéž r. 1538, byl syn malíře a řezbáře ve dřevě Engelberta s Lejdy, kterémuž dva obrazy s četnými podobiznami údáv jednoty střešské a rozličné dřevotisky, gotickou literou E a letopočtem 1466 a 1467 nasazené, se připsují. Maloval prý stejně zručně pastelem i v oleji, kterýto poslední způsob on první ve svém rodišti zavedl a provozoval. Jakkoli se dle bratrů van Eyckův aneb aspoň dle jich školy vzdělával, líbí se od nich vždy jistou ostrovní, kteráž ale proto přece není beze všelikého původu. Jediné známé hlavní dílo jeho, původně pro klášterský kostel Marienpoelský malované, nachází se nyní na radnici Lejdské. Jestliže to oltářní archa šli skladační obraz, na němž uprostřed vypočteno *Ukřižování Pána Krista*, na levém křídle pak *Obět Abrahama*, na pravém *Klanění se kovovému hadu*, kdežto sevnější (od nějakého žáka E-ova malované) strany obsahují: *Bičování Pána Krista*, *Rouhání se mu* a *Korunování ho trnovou korunou*, dole na stupni pak *Mrtvého Adama*, s jehož těla strom života vyrůstá. Jiný obraz téhož umělce, ve sbírce samfelého krále Holandského, představuje *Davidu s Bathsebou*. *Se. tři králové*, alla tempera malování, nacházeli se od něho ještě r. 1600 ve svrchu jmenované radnici. V muzeu Antofském připsují se mu též dva obrazy: *Se. Leonhard vězně navštěvující* a *Se. Hubert*; v pinakothoe Mnichovské *Ukřižování*; v galerii kaple Mauriciovy v Norimberce *Snímání s kříže*; v Eremitáži Petrohradské *Sčítání do pláka 17 střelci a Sbor vězňů při dšbánu se bavičích*; v Belvéděru Vídeňském oltářní obraz se dvěma křídly: uprostřed *Panna Maria s dítětem* a s každé strany *vevovatel (donator) s jedním synem*. Jakkoli se poslední ten obraz až posud E-ovi připsuje, tvrdí německý učence Passavant rozhodně, že pochází od učitele mistra *Smrti Mariiny* v býv. sbírce Boissereské. — E. měl dva syny, kteréž i ve svém umění vyučoval, a s nichž mladší, Lukas Cornelis (nar. 1493, † 1552), jsa hlavně malířem podobizen, v oboru tom delší čas pracoval při dvoře Anglického krále Jindřicha VIII., kdežto starší Pieter, kterýž společně s Lukášem Lejdským, svým spolužákem, u svého otce pracoval, hlavně malováním ve skle se zanášel. *Mú.*

Engelhard Friedrich Wilhelm, šijící sochař, nar. r. 1813 v Grünhagenu v Lüneburaku. Teprva v 26. roce svém věnoval se krásnému umění, vstupiv do polytechnické školy v Hanoveru. R. 1839 odebral se do Kodaně, by se tam učil u Thorvalda

nar. r. 1722, byl žákem S. Wahla v Kodani. Roku 1757 cestoval do Petrohradu, kdež se mu za jeho malby dostalo velké pochvaly, a kdež mezi jiným vypodobnil císařovu Kateřinu II. na koni v uniformě životní stráže. Po svém návratu do Dánska maloval opět pilně podobiany, mezi nimiž ony královny vdovy Juliany Marie a korunního prince Fridericha, a † v Kodani r. 1782.

Ma.

Erik (v. hl. d.). Z panovníků skand. t. jména zasluhují připomenuti býti ještě následující: Za pohanské doby před spojením menších říší dánských nasývali se tak (Oric čili Horio) dva králové v Jutech, otec a syn, z nichžto první proto jmenuje se E. den Gamle (E. starší), druhý E. den Unge čili Barn (E. mladší čili Dítě); oba říši současně se sv. Angarem, apoštolem skandinávským, uprostřed IX. stol., stojíce v jistém poměru k tomu věrovtěši. Jiní králové Dánska téhož jména byli: E. Eiegod (E. Dobrotivý 1095—1103), bratr sv. Kanuta čili Knuda; E. Emun (1184—37); E. Lam (Beránek, 1187—47); E. Ploppening (Poplušní penis, 1241—50); E. Glipping (1259—66); E. Menved (1286—1319); E. Christopherson (1324—32); E. af Pommern (Pomořanský, 1392—1459), pod kterým spojeny všechny tři říše skandinávské. — Ve Švédsku nasývalo se takto 14 králův, z nichžto nejčelnější byli: E. Emundson, přijímám Väderhatt (Povětrní klobouk, za příchodu přiznivě povětrnosti, za jakéžto znal rozličné výpravy válečné po moři i po suché zemi), † ok. r. 885. — E. Björnsson, vnuk předcházejícího, nasýván byl Segersöll (Vítězný druh), za příchodu vítěství ve 3 denní bitvě u Fyrisvallu (883), ve kteréž přemohl bratrovce svého Styrbjörna, jehožto úpadkem dosáhl vlády ve Švédsku, kteroužto říši pak spravoval mocně a v míru až do své smrti ok. r. 994. — E. X. Knutsson, král Švédský 1210—16, vnuk předcházejícího, byl jediný ze čtyř synův krále Knuta Erikssona, jenž ušel z Eljarsu, kdež byli přepadeni Sverkeren Mladým; utekl se ke svým přátelům do Norska, odkudž však brzo vrátil se do Švédska, aby převzal říši otcovskou. Avšak teprve když Sverker, od Dánův podporovaný, byl přemožen v krvavých pútkách u Leny (1208) a Gestilven (1210), ve kteréžto poslední i padl, mohl E. bez dalších překážek dosednouti na trůn, na kterémž aby bespečnější se udržel, zasnoubil se s Richikou, sestrou Valdemara Vítěse. Kromě syna (Ericha XI.) měl se svou manželkou 3 dcery, kteréž všechny provdány byly za švédské pány: Elin čili Helena za Knuta Folgunga; Marta za Mikuláše na Tofte a Ingeborg za mocným jarlem Birgerem na Bjälbo. — E. XI. Eriksson, sv. Halte och Läspe (Kulhavý a Šeplavý), byl králem Švédským 1222—50. Narosen po smrti otcově byl, po vymření rodiny Sverkerovy králem Janem, v 7. roce svém zvolen za krále. Nedospělý a k tomu ještě chorý král nepokřádl velké války se strany šlechtý po moci dychtící a k tomu ještě se hádající. Jeden z ní, Knut, sv. Dlouhý, podporován od Folkungův, abouhl se proti němu, zahnal ho a posadil si sám korunu na hlavu. Strávil 5 let v Dánsku vrátil se E. zase do Švédska a porazil (1234) Knuta v bitvě u Sparreätry, v níž tento padl, načež E. opět vlády se chopil, ve kteréž i pomocí svého svaka, jarla Birgera, se udržel. † 2. února 1250. — E. XIII. v. E. Pomořanský v dopl. 1.

Ma.

Eriksgata znamenalo ve starších dějinách švédských cestu po celé říši. Dle zákona byl každý nově zvolený král Švédský zavázán konati cestu po celé říši, aby složil svou přísahu královskou a přijal od lidu holdování. Tím byla potvrzena volba

krále Švédského, dokud národu ještě přitlačila právo volební. Od těch dob, co Gustav Vasa učinil se Švédská říši dědičnou, a když tím odpadl jak volba králova, tak i její potvrzení, posbýla všta všelikého významu, a nebylo již více řeči o ní. **Ma.**

Ermels Jan František, schopný malíř historický a krajin, nar. r. 1821 (dle jin. teprve r. 1841) u Rýno-Kolína, † r. 1893 v Norimberce, vzdělával se s počátku dle maleb Jana Hulmana v Rýno-Kolíne v malbě historické, načež odešel do Holandska vnoval se malbě krajin, nápodobiv s dobrým zdarem Jana Botha. R. 1860 odebrav se do Norimberska byl tu tak laskavě přijat, že tam se stal až do konce svého života. Zde maloval po nějaký čas opět obrazy historické, jakž o tom svědčí jeho *Pán Kristus a Samaritánska u studně a Naše vstoupení Pána* (poslední obraz z r. 1863 v tam chrámě sv. Sebaldy); seznámiv a spřáteliv se s malířem krajin Willemem von Bemmelenem zahofel opět novou láskou k malbě krajin, ve kteréž při neobyčejných schopnostech svých a při neuvážené pilnosti své brzo nabyl chvalné pověsti. Obrazy od něho nacházejí se v rozličných galeriích ve Stádelově ústavě ve Frankfurtě nad Moh. jak od něho *Krajina s bílými se bouřkou*, a jiná při černém osvětlení, v obrazárně velkovévodské v Mannheimu *Krajina se sořtací*; (v Belvéděru Vídeňském *Krajina se sborovým starostem nádobou*). Avšak i jehlič provedl umělec ten mnohé udatilé dílo z kterých obzvláště se chválí: *3 listy římských stěn* a *starožitných památek*, a jiných 6 listů podobného obsahu. **Ma.**

Ernesti Joh. Heinr. Martin, učenec něm., nar. r. 1755 u Kronachu, jmenován r. 1784 profesorem v Koburku, posléž církevním radou, a † tamže 18. kv. 1836. Jest původcem četných filosofických, theologických a paedagogických spisů, mezi nimi: *Beyklopädisches Handbuch einer allg. Geschichte der Philosophie und Literatur* (Lemgo 1807, 2 sv.); *Alphabetumkunde der Griechen, Römer u. Deutschen* (Erfurt 1809—10, 4 sv.); *Das Römerreich vom Ursprung des Staats bis zum Untergang der Welt Herrschaft* Bonn (Lipkau 1836).

Ernst Jindřich Vilém, výtečný umělec na hostele a skladač (v. hl. d.) strávil poslední leta svého života dle v Londýně neb v Nizze, v kterém posledním místě zastihla jej smrt 8. říj. 1865.

Errante Giuseppe, italský malíř historický a podobizník, nar. r. 1761 v Trapani na Sicilii, † r. 1821 v Římě, kdež zejména se vzdělával dle starších mistrův italských (z XV. a XVI. stol.), kteréž výborně uměl kopirovati, a maloval i rozličné jiné obrazy historické, jichžto předměty čerpány buď z řecko-římského bájesloví, buď z dějin vlastenských. K nejadařejším jeho dílům náleží ozdobné kupely chrámu della Morte v Civitá vecchie. Ve sbírkě hraběte Sommarivy na Komakém jezeru nacházel se od něho *Zápas krasotnicků*. **Ma.**

Errard 1) Charles, franc. stavitel, malíř a rytec, nar. v Nanteau r. 1806, † v Římě r. 1869, vzdělával se hlavně v Italii, stav se tu již r. 1833 údem akademie sv. Lukáše, načež vrátil se do své vlasti maloval tu pro kostely a paláce obrazy s dějin posvátných i světských. R. 1865 jmenován jest prvním ředitelem francouzské akademie v Římě, kdež kromě posléžšího šletého pobytí ve Francii až do své smrti žil, samostatňuje se namalování stavitelství. Od něho pocházejí kresby ke Cambrayovu v Paříži r. 1701 vyhlášenému *Poroznění střešního s novým stavitelstvím*, jakož i k anatomickému dílu pro umělce od Gengy a Lancelottiho (v Římě 1691). E. ryl i ve mědi; a jistotou jest od něho

tiny. Zde povedlo se mu sice obyvatelé, jejich vůdcem se učinil, k obraně proti Římanům přemluvit, musel se ale opět dát na útěk, když Hmský vojevůdce Marcellus města dobyl. Na cestě získal oddělení vojska syrakuského, Římanům na pomoc pospíchal, vypravováním o ukrutnostech, jež byli přitvořili v Leontině spáchali, pro své záměry, smocnil se pak Syrakus a chystal se město toto, mechanickými vynálezy slavného Archimeda je podporováno, udátně proti Římanům brániti. Tito však dobyli města, a E. musel po udátně ale marné obraně do Agrigentu se uchýliti. Ještě jednou bojoval s Hannonom proti Římanům, viděl se ale brzy, když též Agrigent do jich rukou padl, nucena, opustiti Sicílii, navrátil se bespochyby do Karthaginy a mizí odtud s historie.

Epigonos, starořecký sochař v kovu, květonci, jak se zdá, ke sklonku samostatného umění řeckého, jmenuje se co hotovitel četných soch, obzvláště pak *Trubáče a Děle, umírající matku milostně hladícího*. *Mu.*

Epimachos, Athénský stavitel, o němž ale jen víme, že ok. r. 300 před Kr. pro Demetria Poliorкета zhotoví onen stroj, kterýmž Demetrios při obléhání zamýšlel Rhodu dobyti. *Mu.*

Epinal, franc. město (v. hl. d.) na obou stranách Mosely, na východní dráze, má přes 12.000 obyvatelů.

Epiphyse (fec.), přirostky, nazývají se v anatomii přívěšky na koncích dlouhých kostí, které s prvu chrustavkou s tělem kosti (*diaphysis*), t. j. střední částí kosti, souvisely a teprv po ukončení srůstati kosti s tělem kosti se sloučily; na každé dlouhé kosti jsou tedy dva přirostky, tyto jsou vždy širší a tlustší než tělo, a jejich povrch jest chrustavkou pokryt.

Epp Rudolf, žijící malíř genu v Mnichově. Jsa dříve malířem dekoracním obrátil se později k oboru genu, jehož předměty živě a smele před stavuje. Co zvláště zdálo se u obrazů jeho jmenují se: *Hra na sklopu bábu; Matka se spícím dítětem; Sedláci v Černoletě v kostele; Šedý večer*. I jeho podobizny se chválí. *Mu.*

Eppinger, ruský stavitel žijící. Poblíže Jerusalema vystavěl kostel, biskup. residenci, hostinný dům a nemocnici pro Rusy. I kupola nad chrámem Božího těla v Jerusalemě pochází od něho. *Mu.*

Eprémessil Jan Jakob Duval d', nar. se 1767, přibyl v čtvrtém roce s otcem do Paříže, studoval pak práva, stal se advokátem soudu v Chateletu a později parlamentu Pařížského, zastával práva a privileje parlamentu, a když mu r. 1788 přinešen s tiskárny královské otisk tajně se připravujícího dekretu královského, spěchal E. do parlamentu a oznámil o něm shromážděným poslancům. Ministerstvo nafidlo saviťi jej s jiným ještě radou Guisart-Monsabertem. Když pro ně přišla stráž, povstalo celé shromáždění, volající: My jsme věchní E.ové a Monsabertové. E. byl zavřen na ostrově sv. Markéty. Později obdržel dovolení k návratu a byl jedním z nejsnameníjších protivníků dvoru rosmarilé královny. Byv zvolen do generálních stavů pařížských, nechthon opustil práva lidu. S počátku po svém návratu požíval všeobecné vážnosti, později ale byl pronásledován pro odděpenství. Zastrášen nebespečenstvím odstěhoval se na ves, kde byl však zatknut, postaven před revoluční tribunál, odsouzen k smrti a stat r. 1794.

Erckmann Chatrian, kolektivní jméno, kterýmž franc. spisovatel románů Emile Erckmann a Alexandre Chatrian společně vydávají svoje díla posnamenali. První z nich narodil

se 20. kv. 1822 ve Pfalsburku, kde jeho otec byl knihkupcem. Tento poslal syna do Paříže na studia právnická, leč Emile Erckmannu oddal se záhy literatuře a opustil zcela studia svého povolání. Druhý, totiž Alex. Chatrian, nar. se 18. pros. 1826 nedaleko Pfalsburku, byl poslán též na studia právnická do Belgie, vrátil se však byv zaujat zcela pro působení literární do své otčiny, kde se seznámil a spřátelil s Erckmannem. Od té doby počíná společně jejich literární působení. S počátku psali oba pro r. 1848 založený časopis *Le Démocrate du Rhin*, zejména duchaplné feuilletony *Le sacrifice d'Abraham*, *Le Bourgmeistre en bouteille*, *Locilinois*, *La tresse noire* a j. Téže doby počali též působiti pro jeviště a sepsali pro divadlo Ambign-Comique v Paříži drama *Le chasseur des ruines*. Druhé společně jich drama *L'Alsace en 1813* bylo hráno v Štrasburku, leč později od prefekta zakázáno. Oba spisovatelé obrátili též hned od počátku svého společného literárního působení hlavní svůj směr k pěstování fantastického románu ve směru nányry Hoffmannovské, jakož i k líčení své doby v ohledu sociálním a politickém. Ponejprv sjednali si poněkud většho jména románem *L'illustré Docteur Mathews* (1859). Hlavní jejich románopisné práce jsou: *Contes fantastiques* (v Paříži 1860); *Contes de la Montagne* (tam. 1860); *Maître Daniel Rock* (tam. 1861); *Contes des bords du Rhin* (tam. 1862); *L'invasion ou le Fou Yégo* (tam. 1862); *Le Joueur de Clarinette*, *La taverne du jambon de Mayence*, *Les amoureux de Catherine* (v Paříži 1863); *Madame Thérèse ou les volontaires de 92* (tam. 1863); *L'ami Fritz* (tam. 1864); *Histoire d'un conscrit de 1813* (tam. 1864); *Waterloo, suite du Conscrit de 1813* (tam. 1865); *Histoire d'un homme de peuple* (tam. 1865); *La maison forestière* (tam. 1866); *Le blocus, episode de la fin d'Empire* (tam. 1867); *La guerre* (tam. 1868); *Histoire d'un paysan* (4 sv. tam. 1869); a *Histoire d'un sous-maître* (tam. 1871). V čnu 1869 byl provozován na divadle Clunyském s velikým úspěchem kus obou autorů *Le juif polonais*. Veliká část duchaplných románů E. Ch-ovských byla přeložena do angličtiny a některé z nich též do němčiny.

Erdmann Alex. Joachim, geolog, nar. r. 1814, byl od r. 1858 ředitel geologických prací a výskumů ve Švédsku, † ve Štokholmu 1. pros. 1869. Řízením jeho vydány byly nákladem vlády švédské v *Sveriges geologiska undersökning* nejlepší a nejspolehlivější správy o geologických i palaeontologických poměrech království švédského. R. 1861 počal E. vydávati sebrané práce své geologické, spořádav je zároveň s pozdějšími úspěchy nových výskumů pod názvem *Exposé des formations quaternaires de la Suède* (se 14 výtečnými mapami).

Ergotismus, námelka, otrávení námelem, něm. *Kriebelkrankheit*.

Ericeira František Xaver, portug. básník, nar. se 1673, † 1744. R. 1714 stal se sekretářem nově založené akademie portugalské a r. 1721 byl jmenován jedním z jejích ředitelů. Ve svých spisech následoval francouzské básníky. Z nich jsou nejdůležitější: *Henrykeida* v 12 spěvích, větší cenu má jeho báseň o Rodriguezu Lobovi *Velký bojovník portugalský*, a r. 1741 vydal epos o Jindřichu Burgundském, zakladateli Portugalské říše.

Erigonos, starořecký malíř, byl původně třečem barev u malíře Nealkasa, u něhož později v umění se vzdělával. Činil v tomto takové pokroky, že vycvičil a zanechal na slovo vzatého žáka Pausiasa, kterýž žil až po r. 140 př. Kr. *Mu.*

Erichsen Vigilius, dánský malíř podobizen,

asistentem při chirurg. ústavu Kielském, jmenován r. 1850 vyšším vojenským lékařem, podnikl pak následujícího roku vědeckou cestu do Prahy, Vídně, Paříže a Bruselu, jmenován r. 1857 řádným profesorem chirurgie na universitě Kielské a ředitelem tamější nemocnice, kde zvláště r. 1864 na války něm.-dánské velkých zásluh sobě získal, r. 1866 povolán do Berlína za člena lasaretní komise a ředitele tamějších lasaretních ústavů, a r. 1870 povýšen na generálního štábního lékaře nejprve v Berlíně pak v Kielu. Přední jeho díla jsou: *Ueber Resectionen nach Schusswunden* (Kiel 1851); *Beiträge zur pract. Chirurgie* (Kiel 1853—1860); *Ueber chronische Gelenkentzündungen* (tamt. 1866, 2. vyd. 1867); *Verbandplatz und Feldlasareth* (Berl. 1868); *Ueber den Kampf der Humanität gegen die Schrecken des Krieges* (Kiel 1869); *Der erste Verband auf dem Schlachtfelde*, spis do rosičských evrop. jazyků převezený (tamt. 1869, 2. vyd. 1870).

Esmark 1) Jens, dánský přírodopysce a horník, nar. v Jutech r. 1768, studoval s počátku na gymnasiu Randorském, později medicínu na vysokých školách Kodaňských, načež obrátiv se k hornictví studoval toto v letech 1789—1790 na akademii Kongsbergské v Norech. Na to konav roku 1791—1797 cesty po Německu a do Uher vzdělával se delší čas v Chemnici a ve Freibergu, na posledním místě pod slavným Wernerem, jehož učení se stal důsledným a horlivým přívržencem a nástupcem. Po svém návratu jmenován jest s počátkem lektorem na hornické škole v Kongsbergu a r. 1814 profesorem mineralogie na universitě v Christianii, kdež co možná nejvíce se přičinil jak k rozšíření své vědy, tak i k zvelebení dolů Kongsbergských. Sepsal a vřešnil mnoho článků v rosičských časopisech, zejména v *Skandinavisk Museum*, *Topographisk Journal*, *Magasin for Naturvidenskab*. O sobě vydla jeho *Reise fra Christiania til Trondhjem samt en Tour til Jemtlands* (1829). E. † v Christianii 26. led. 1839. — Jeho synové jsou: 2) Hans M. Th. E., nar. r. 1801, kasatel v Remseu, jenž obíral se též studováním nerostopisu a sfakal sobě zásluhy odkrytím několika nových druhů minerálií (Radyolit, 5 druhů trilobitů, Thorit, Erdmannit, Esmarkit a j.). — 3) Laurits (Vavřinec) M. E., nar. r. 1806, nyní lektor zoologie na vysokých školách v Christianii, konal od svých studentských let téměř každoročně cesty dílem po své vlasti, dílem po cizozemi, mezi jin. v letech 1849—50 cestu po rosičských krajinách středomořských. Shromáždil takto až posud nejúplnější sbírku norských ptáků, měkkýšů, ryb a hmyzů, postoupil ji řed. universitě. Obsahuje ona sbírka několik nových tvarů zvířecích, z kterých E. některé popsal v *Nyt Magazin for Naturvidenskab* a ve *Förhandlingsberetning ved de skandinaviske Naturforskeres Møde i Christiania 1844 og 1866*. Mú.

Espinal 1) Isidor, sochař, jenž v první čtvrti XVII. století pro rosičské kostely shotoval mnohá sošnická díla, v nichžto více vkusu se jeví nežli u větším počtu výtvořů tehdy již zanikající plastiky španělské. — 2) Gregorio, španělský malíř, kterýž v Seville mnohé zdařilé malby provedl a tamějši † r. 1746. — 3) Don Juan de E., malíř Sevilský, kterýž, než se s počátku u svého otce, později dále se vzdělával u Dominga Martinexa, jehožto dceru pak pojal za manželku. Stal se ředitelem akademie ve svém rodišti a † r. 1788. V rosičských kostelích Sevilských, v klášteře San Geronimo de Buenavista, v paláci arcibiskupském a jinde nacházejí se malby od něho. Mú.

Espinos, don Josef, španěl. malíř a rytec, nar. ve Valencii r. 1721, † r. 1784, byl žákem

Luisa Martinexa a Evarista Muñozase, vedl mnohá zdařilá díla, z kterých obzvláště vynikají jeho obrazy květin. Též jeho rytiny velmi chválí. Jeho syn, don Benito E., byl malířem historickým a stal se později ředitelem akademie sv. Karla ve Valencii. Mú.

Espinosa, de, jméno několika španělských umělců. 1) Alonso a Andres de E., bratři, malíři historičtí, zrození nedaleko Burgosu, pracovali nejvíce společně a mezi jin. roku 1614 ve společnosti Cristobalem de Herrera malbami osdobili katedrálu v Palencii. — 2) Francisco a Hernando de E., též bratři a schopní malíři veškle, květin a druhé polovici XVI. stol. — 3) Geronimo Rodriguez de E., malíř historický, nar. r. 1562 v Valladolidu, učil se s počátku ve svém rodišti, načež odehrav se do Cocentayny oženil se a odešel do Valencie, kdež † r. 1680. Byl ve svém oboru velmi srutný umělec, jakož i jeho syn a žák Jacinto Geronimo de E., kterýž, nar. v Cocentayně r. 1600, † ve Valencii r. 1680, později vzdělával se u Francisca Ribaltty. Ve 22. roci svém maloval v klášteře sv. Tekly ve Valencii veliký obraz *Pána Krista* a r. 1638 v křížové chodě karmelitánského kláštera tamtéž 8 velikých obrazů, kteréž tam ale již zanikly. Z dalších obrázků jeho v museu Madridském chovaných, náležejí k nejvznešenějším: *Přijímající sv. Magdalena*; *Svat. sv. Lukáš Bertranda a Proměnění Páně*; v Louvru v Řízkém pak s osmi tamějšími obrazy: *Pán Kristův křísť nesoucí a Sv. rodina*. — 4) Miguel de E. sochař, květl v 2. polovici XVI. stol. a účastnil se v souvěských pracích slavného kláštera Sv. Zoliva v Carrionu de los Condes. — 5) Juan de E., malíř historický, zrozený v Puente de la Reyna v Návě, zavázal se r. 1653, že vymaluje 24 obrázků života sv. Millana pro klášter téhož svatého, avšak semřev uprostřed díla provedl toliko 12 obrázků druhou polovici maloval Francisco Rizi. — 6) Miguel de E., malíř historický z Aragonie, maloval mezi jin. pro klášter S. Millan de la Cog. roku 1654 několik obrázků, z kterých obzvláště chválí: *Věčeš Páně* a *Zobětvání P. Marie*. Mú.

Espollon Jon Jonsson, islandský dějepysce, nar. 22. Hj. 1769 na dvorci Esiþilském okresu Ofirskému, na sev. Islandě, † 1. srp. 1836, jest na své věšší doby jedním z nejslavnějších letopiscův a nejúčenějších historikův islandských. Avšak jen má z toho, co sepsal, vyšlo až posud tiskem, vyjma jeho *Íslands dróttur i ógryformi* (Islandské letopisy v spůsobě pověstí; vyd. od isl. lit. společnosti I—III 4° v Kodani 1821—55). V díle tom obsaženo téměř nej důležitějších událostí a dějin islandských od polovice XIII. stol. až po r. 1830, a může takto považováno býti za pokračování pověstí Sturlungových a biskupa Arne Thorleikssona. Co se týče ostatních jeho spisů, jak tištných, tak i netištných, viz: P. Petursson *Historia ecclesiastica Islandiae* (1841), p. 427. Mú.

Esquarte Pablo, španělský malíř historický, kterýž nějaký čas v Benátkách se zdržovav navštívoval tamější školu Tizianovu, a navrátil se na konci XVI. stol. do Zaragony malbami osdobil palác vévody de Villahermosa. Maloval i podobizny, z kterých obzvláště se chválí některé s předků též vévody. Mú.

Esquiros Alphonse, franc. spisov. (v. 1. dopl.) Hlavního jeho díla *L'Angleterre et la vie anglaise* vyšlo 6 sv. (Paříž 1859—70); mimo to pak dluží uvéstí jeho *Histoire des Montagnards* (Paříž 1847, 2 sv.); *Paris, ou les sciences, les institutions et les mœurs au XIX. siècle* (tamt. 1847, 3 sv.); *Les*

inám podobna Jeróna Bachota. — 2) Gérard Léonard E., řezbář a rytce státní, nar. v Luichu, † r. 1875, vzdělával se u Varina v Paříži, vynikaje zvláště pěkné rytými medailonci. Mú.

Erslew Edvard, dánský spisovatel, nar. v Jägersborgu 13. pros. 1824, studoval hlavně přírodní vědy a stal se pak profesorem v Roskilde, odkudž r. 1862 přenesen jest do Aarhusu. Sepsal a vydal dvě důkladná díla, která se potkala s velikou popularitou, a sice: *Den danske Stats Geographie* (v Kodani 1863) a *Den danske Stats, en almindelig geographisk Skildring for Folket* (s četnými ilustracemi, v Kodani 1865—1867). Mú.

Erslew Thomas Hansen, dánský spisov., nar. Randers 10. list. 1808, spravoval po odbytkých studiích sdělný statek v Jutech, odkudž r. 1836 přestěhoval se do Kodaně, kdež zastával rozličné úřady, až mu r. 1849 svěřena správa archivu v ministeria vyučování. Získal sobě o dánskou literaturu, zejména o knihopis, velikou zálibu sestavěním a vydáním slovníku spisovatelů dánských (*Almindeligt Forfatter-Lexicon for Kongeriget Danmark med tilhørende Bilande, fra 1814—40*) (I.—III. v Kodani 1841—1853 s dodatky). Mú.

Es, Jakob van, nizozemský malíř, nar. v Amsterd. r. 1670, † r. 1821, maloval výtečně ptáky, ryby, ovoce, květiny a pod. Pěkné obrazy od něho ucházejí se v Mannheimské galerii, v Belvéděru vídeňském, ve Stúdelově ústavě ve Frankfurtě nad Moh. a v museu Antofském. Mú.

Escalante Juan Antonio, španělský malíř historický, nar. v Kordově r. 1680, † v Madridě roku 1670, byl žákem Franciska Risiho, který ho přisvědčoval k tomu, aby se pilně vzdělával v král. obrazárnách dle velikých mistrů španělských a italských, s kterých ho zvláště Tintoretto nejvíce k sobě poutal. I činil E. tak rychlé pokroky, že mu již ve 24. roce jeho svěřeno býti mohlo osazení křesťové chodby karmelitánského kláštera v Madridě *Výjevy se života sv. Gerarda*, kteráto dílo se mu tak podařilo, že mu pak mnohá jiná objednání ode dvora započala, a umělec takto náhy lošel veliké vášnosti, která mu ale pohřbu dlouho části se dopřáno nebylo, jelikož ho smrt k velké strasti krá. umění zachvátila v nejlepší mužské věku, ne zadlouho na to, když byl svému učiteli vypomohl malbami osazení katedrální Toledánu. Vědomi se nedočkal vysokého věku, provedl přece mnoho zdařilých maleb, jichžto větší část v Madridě se chová. Kromě četných obrazů v tam. kostelích, kterýchžto zvláště onen sv. *Michala* překrásnou je. *Kateřinou* osmuženici se honosí, obdivovati se se v tam. museu *Sv. rodině* a *přemilostnému skvělení Ježíška a sv. Jana* os hochů. V Eremitáži Petrohradské jest od něho pěkný *Sv. Josef, drží Ježíška v náručí*, a ve sbírce knížete Esterházyho nádhavná *Panna Marie uprostřed mezi anděly*. Mú.

Escayrac, comte d' de Lanture, cestovatel africký, nar. r. 1827. Čtením různých cestopisů vznikla v něm již v mládí neodolatelná touha po cestování do země tropických, a sice hlavně za účelem čísti vědeckým, nikoliv dobrodružným, jakož se spisů jeho posléžji vydaných zřejmě vysvitá. Maje dostatek hmotných prostředků vydal se již r. 1847 do Afriky, zejména prodlív v Madagaskaru, v Zanzibaru, na pobřeží moře, v Alžírsku, v Tunisku, v Tripolids a v Egyptě, odkudž roku následujícího podnikl cestu do Kordofanu a Takale. Navrátil se r. 1850 do Paříže jal se spisovati se zvláště pečlivostí velká pozorování, která o poměrech etnografických, náboženských a sociálních mezi národy severoafrickými učinil. (*Récueil succinct du voyage*

en Afrique). Po třech letech odjel d' E. opět do Egypta, a prodlív po delší dobu v Kairu, kdež napsal svoje: *Mémoire sur la rage ou hallucination du désert* (vyd. v *Bulletin de la Soc. de geogr.* 1855) a *De l'influence, que le canal des deux mers exercera sur le commerce en general et sur celui de la Mer rouge en particulier*. R. 1856 jmenoval jej místokráľ egyptský vřdcom velikolepé mezinárodní výpravy vědecké ku prozkoumání pramenů Nilu. Výprava tato však se minula s kýženým sđarem. R. 1860 provácel d' E. francouzské voje do Číny, kdež padl v nepřátelské majeti, v němž spravoval důkladně *Mémoire sur la Chine* (Paris 1864). Veliký počet výtečných pojednání d' E-ových uveřejněn byl v různých vědeckých časopisech francouzských. d' E. † po těžké nemoci ve Fontainebleau v pros. r. 1868.

Escousse Victor, dramatický spisovatel ranc, nar. v Paříži r. 1813, † tamže 24. ún. 1832. Jsa srozen s rodičů chudých, musil nusnou výživu hledati v kanceláři, zároveň však cítil se pusena k činnosti literární, a 25. čna 1831 skutečně došlo jeho třaktové drama *Farruck le Maure* v divadle Porte St. Martin úspěchu rozhodného. Po česti měsících provedena v Théâtre Français jeho truchlohra *Pierre III*, byla však chladně přijata, a když pak brzy potom jeho třetí dramatická práce, společné dílo s Aug. Lebrasem, v divadle Gaité zcela propadla, tu usavěl E. s tímto svým přítelem, samovraždou společně skonati, kterýžto úmysl bez prodlení uskutečnili sadužením se. Béranger věnoval památce jeho křtívou básně *Le suicide*. E. zanechal básně, které sice co do formy jsou příliš volné, v nichž však obrasí se hluboký cit a duch šlechtný, dále drama *Urie*, společnou to práci s M. A. Brossem.

Escher von der Linth Arnold, profesor geologie v Curichu (v. hl. d.), získal sobě mimo důležitě své práce geologické os Alpách švýcarských, bavorských a tirolských hlavně jména co cestovatel africký. R. 1864 podnikl společně s profesorem Ed. Desorem výpravu do alžírské Sahary, a prohlásil tu první náhled, že pouští tato druhdy veliká bývala mořem. E. v. d. L. † 12. čce 1872 v Curichu.

Eschke W. B. Herm., výtečný malíř předmětů námořských, nar. se 6. kv. 1828 v Berlíně, vstoupil po skončených studiích gymnasiálních do malířské dílny Herbigovy a pracoval posléžji ještě pod Kramerem, načež se odebral do Francie, kde v letech 1849 a 1850 pod Lepoittevinem (v Paříži) sevrubná stadia ve svém umění konal a vycházkami do Normandie a do Pyrenej se zdokonaľoval. Po svém návratu do Berlina seznámil se s Eduardem Hildebrandtem, a počav samostatně působiti otevřel tam malířskou dílnu, s které již mnozí výteční malíři, jako Arnolt Koarmes, Louis Donsette, Mor. Erdmann, Karel Saltsmana, Frits Sturm, Robert Paglow, náhy seznulý Frits Wedding a Ednard Trenu vyšli. Z vlastních prací E-ových uvádíme: *Montarguil na ostrově Jerseykém* (1760); *Záp. břeh Helgolandu v něm* (1861); *Elisabeth-Castle s ermitáží sv. Heleny na ostrově Jerseykém v době odlivu* (1854); *Shakspearova skála v Doveru; Bouře na otevřeném moři* (1866); *Břeh Ball. moře v Drevoreu po bouři* (1866); *Soužení na moři, obraz místrů co do dojmu světlového; St. Catharina na ostrově Jerseykém* (1868). Mnohé s obrasů jeho jsou majetkem Něm. císaře, a jeden z nich *Veliká válilna na ostrově Nemourku* byl zakoupen od býv. císaře Napoleona III.

Ramarch Johann Aug. Friedr., zasloužilý chirurg něm., nar. 9. led. 1823 v Tünningu (Eiderstedt), studoval lékařství v Kielu a Berlíně, byl

Vstoupil r. 1764 do řádu studoval filosofii a theologii, se zvláštní však horlivostí theoretické a praktické stavitelství, i stal se brzy dvorním stavitelem Antonína hraběte Migassioho. Když tento později dosáhl hodnosti arcibiskupské ve Vídni, byl E. působením jeho za profesora stavitelství na Teresiánskou ryfiskou akademii Vídeňskou povolán. Vystavěl v Uhrách mnohé krásné kostely a jiné budovy, vzdělal mnohé stavitele a sřadil četné architektonické a jiné kresby a obrazy.

Ettinghausen Konstantin, zasloužilý přírodopýtec (v. hl. d. 2.), dal se po zrušení Josefovské akademie ve Vídni přesadit do Štýrského Hradce. Vydal ještě: *Die Blattkeits der Dikotyledonen* (Videň 1861 s 95 tabulkami); *Phytographie der Medicinalpflanzen* (t. 1863); *Farrenkräuter der Jetztwelt* (t. 1866, s 180 tabulkami).

Etui, franc., pouzdro.

Etzel, Antonin von, seměpisec, nar. v Berlíně 29. dub. 1821, vstoupil do vojska pruského, nabyl se zároveň plně studiemi geografickými a národopisnými, kteréž v něm vzbudily neukrotitelnou touhu po cestování, následkem čehož vystoupil z vojska a vydal se do Asie. Podivno, že E. co cestovatel neuváží pilně a co geograf nad jiné vzdělaný nenapsal díla obšírného o výsledcích cest vlastních, nýbrž použitím bohatých zkušeností svých rozšířoval a objasňoval v něm. spracování nejlepších cestopisů cizojazyčné. Z těchto děl jeho vyniká hlavně *Grönland geographisch und statistisch beschrieben aus Dänischen Quellen* (Stuttgart 1860). R. 1864 vydal společně s Wagnerem *Reisen in den Steppen und Hochgebirgen Sibiriens und den angrenzenden Ländern Central-Asiens* (v Lipsku). E. † v Berlíně co poručík u výslužbě 9. pros. 1870.

Euanthes, starořecký malíř z Alexandrijské doby, od něhož dvě, v jistém poměru k sobě stojící malby se uvádějí, totiž: *Andromeda Perseem osvobozena* a *Vysvobození Promethea Herkulesem*. Ml.

Eublos, starořecký sochař, kterýž ok. r. 380 před Kr. ve svém rodišti Thébách žil a umění své provozoval, a od něhož Pausanias uvádí s jeho krajanem Xenokritem společně provedenou mramorovou sochu *Heraklesa Promacha* v Herakleiu Thébánském. Ml.

Eubulides, starořecký sochař Athénský, kterýž na počátku doby Římských císařů žil, a od něhož uvádějí Plinius sochu na *prstech počítacího (digitis computans)*, Pausanias pak uvnitř Kerameiku v Athénách postavený dar, sestávající se soch *Atheny Paconie*, *Zeusa*, *Mús*, *Mnemosiny* a *Apollína*. Ml.

Eucalyptus globulus a E. amygdalina, obrovské myrty svýšl 400' až 500', dosud méně známé, objeveny byly r. 1871 v střední Austrálii. E. náleží v čeledi rostlin myrtovitých (*Myrtaceae* s řádu rostlin *Myrtiflorae*) v podčeled nazvanou *Leptospermeae* mající tobolek mnohopouzdrů. E. gl. poskytuje výborné dříví stavební, následkem čehož číni se ve Francii rozsáhlé pokusy k aklimatisaci tohoto stromu. Jiný druh E. gigantea Hook fl. na Nov. Zeelandu podává vzácné novoholandské dřevo mahagony. Zvláštní hustá štáva v podobě drobných kapek, tak zvaná „australská manna“, která množství cukru obsahuje, vypouje se na listech stromu E. vinného od prosince až do března, kterouž tuzemci na listech zaschnouti nechají a pak ku slazení užívají. V Evropě dosud pěstuje se 8 druhů E.

Euglia Efsio, státník italský, nar. se 27. dub. 1818 v Cagliari a † 13. ún. 1872 v Římě. Studoval na vojenské akademii Turinské, stal se r. 1837 poručíkem, r. 1848 hejtmánem u dělostřelectva a účastnil se nešťastných ale pro Piemont neúspěš-

ných válek r. 1848 a 1849. R. 1855 byl jmenován majorem a zvolen za poslance Lanusejského do sněmovny, ježž údem až do úmrtí svého stál. Na které referáty jeho obrátili na pozornost Cavoura, který ho r. 1856 s generálem Brogiam ke korunovaci císaře Ruského do Moskvy poslal. Roku 1859 vstoupil E. co major do generálního štábu a účastnil se války s Rakouskem. Odtud jeví činnost jeho pravdivý obraz čilého a měnivého života a působení Italiantů. R. 1860 byl velitelem nově sřazené vojenské školy Milánské, postoupil v březnu t. r. na generálmajora, i bylo mu svěřeno řízení ministerstva války v Neapolu, pokud toto Garibaldi dobyté království mělo své zvláštní ministerstvo, což ovšem dlouho netrvalo (poč. 1861). Pod prvním italským ministrem války Fantiim obdržel důležitý úřad generálního ředitele péchy a po jeho smrti promatně též ministerstva války, na se r. 1862 údem vojenské rady a stálé komise národní obrany, v čel t. r. prefektem Palermským a velitelem tamějším posádky, t. j. obdržel nejvyšší plnomocenství místokrále Sicilského, byl ale po přehledu mírnosti brzy odvolán. V bř. 1863 byl ministrem námořnictví, stal se po vystoupení svém generálním poručíkem a velitelem 8. divise u Custozzy opět ministrem války v ministerstvě Ricasoliho a r. 1867 předsedou komise pro reorganizaci italské armády, v kterémž úřadě vlastní své zkušenosti a velkou snálost svou velice prospěl; o politické občestlosti jeho svědčí názor na zmenšení rozpočtu válečného o plných 145 mil. Stav se r. 1867 prvním pobočníkem prince Humberta objevoval se sřídka pouze při poradě o záležitostech vojenských, ve sněmovně, aby se říci nemohlo, že zneužívá důležitosti postavení své ve prospěch té které strany.

Eucheler, starořecký kovolipec Athénský, z Eubulidese, uvádí se od Plinia co zhotovitel sbrojenec, lovců, obětujících a zápasníků. Dále zmiňuje se Pausanias, že od něho ve Feneu v Arkadii nacházela se mramorová socha Hermeseva. Ml.

Eukleides, starořecký sochař Athénský, květl ok. r. 370 před Kr. Co jeho díla se uvádějí: *Sedící socha Zeusa* s pentelického mramoru v Aigaiu v Achaji a sochy ve chrámech Demetery, Afrodity a Dionysy, jakož i Eleithyie v Buře, podobně v Achaji. Ml.

Eulogius svatý 1) biskup Edesský v Mesopotámii, nechtěje mítí žádný spolek se stranou Valense, císaře Ariánského, byl vyhnán do města Antinousu na hranici horního Egypta a dolní Thebaidy. Zde zavřen v celi strávil dni a noci na modlitbách. Po smrti Valense 379 vrátil se E. do Edessy a stál tamějším biskupem. Martyrologium jmenuje svátce tétož svatého dne 5. kv. — 2) E. svatý, rozey z Sicilie, Alexandrijský patriarcha s r. 580, zamítal bludy Eutychiantů, Jakobitů a jiných kacířů, svolal církevní shromáždění r. 588 proti Samaritánům, a † r. 606. Církev světí jeho památku 13. zář. Focius o něm praví, že napsal list psaní proti Novacianovi, jedno proti Severovi a Timoteusovi, s nichž úryvky se dostaly do jeho rukou.

Eumaros s Athén, starořecký malíř, květl ok. r. 540—500 před Kr., o kterémžto umělci pochvalně se uvádí, že byl první, jenž ve svých malbách dovedl roditelů udělat mezi mužskými a ženskými postavami, a že v těchto, jak roditel plati, tak i stáří a jiné povahy jich dobře naznačoval. Ml.

Eunodos, řezbář drahých kamenů, květl na doby Titovy (asi r. 70 po Kr.). Známe jest od něho beryl s hlavou Julie, dcery Titovy, na kterémž kameni umělec jméno své udal. Ml.

Eupalinos, Naustrofév syn z Megary, byl

les populaires en histoire des autres héroïques de temps et de son influence sur les sciences, les arts, l'industrie et l'agriculture (tamt. 1851—53, 4 sv.); *Histoire des martyrs de la liberté* (tamt. 1851); *La morale universelle* (tamt. 1859); *La Hollande et la vie hollandaise* (tamt. 1859, 2 sv.); *Cornwall and its poets* (Lond. 1865); *Religious life in England* (tamt. 1867); *English seamen* (tamt. 1768). Společně s manželkou svou Adelou E., která již dříve se byla vydala několika romány, napsal *Histoire des amants d'hères de l'antiquité* (Paříž 1842, 2 sv.).

Esquivel 1) don Antonio Maria, výtěčný ověřil malíř španělský, s jehož maleb mnohé s velikým nadšením přijaty byly. Zejména to platí o jeho *Transfiguraci* (Proměnění Páně), vystav. v Madridě r. 1857, kterýž obraz byl po bok postaven tarým malbám se školy Sevillské. — Jeho syn 2) don Carlos Maria E. jest malířem a sochařem, udělal se s počátku na akademii sv. Fernanda, posléž u Leona Cogrieta v Paříži, a jest nyní profesorem malířství a sošnictví v Madridě. Čelnější jeho maleb jsou: *Zajetí Quatimocina Cortezem*; *Poslední okamžik krále Filipa II. a Episoda z dědiny výpravy do Afriky*. — 3) Emanuel de Somayor E., šijící sobopný rytec španělský, vdařil se v Itálii, zejména ve Florencii. Z jeho rytin chvály se co svláště sdělil: *Panna Maria, přijímatelka dítěte s rukou sv. Barbory*, dle Rafaelova obrazu v galerii Florentinské; *Sedící Panna Maria dle Benvenuttiho*; *Klanění se pastýře dle Rafaela Mengsa*; *Hlava Kristova dle Lionarda la Vinci*. *Má.*

Essen (v. hl. d.), pruské město v Porýnsku nělo r. 1864: 31.336 a r. 1867: 40.566 obyv. (roční příbytek 10%). V novějších dobách proslulo E. Kruppovou (v. dopl. 1.) továrnou na děla, v kteréž pracuje přes 10.000 dělníků.

Essenwein August Ottmar, něm. architekt a historik umění, přednostu germánského Musea v Norimberku, nar. se 2. list. 1831 v Karlsruhe, studoval ve svém rodišti gymnasium a na polytechnice architekturu až do r. 1852. Na to strávil několik let na cestách a sdílel se delší dobu ve větech děstech, jako v Paříži, v Berlíně a ve Vídni, kde boval s umělci a vynikajícími muži svého odboru. Jeho doby uveřejnil mimo rhaná menší pojednání v časopisech samostatný spis *Norddeutsche Baukunst im Mittelalter* (v Karlsruhe 1855). Roku 1856 sadi se trvale ve Vídni a vstoupil do služeb společnosti pro stavby státních drah železničních. V tomto řadě měl dosti času svobodného, kterýž věnoval umělecko-průmyslnickým studiím a shotořil množství kreseb a návrhů pro různé věci šperkové, práce ámečnické a p. Roku 1864 byl povolán do Štýrské o Hradce za městského stavitelského radu, a rok a to jmenován profesorem stavitelství posemského a tamější nově stížené technice. R. 1866 byl polán za přednostu Norimberského germ. Musea, kterémuž úřadě posud dělnkuje. Hlavní jeho díla jsou skvostné vydání *Die mittelalterlichen Kunstdenkmale der Stadt Krakau* (v Norimberce 1867) a *Die innere Ausschmückung der Kirche Gross-St. Martin in Köln* (v Kolíně 1866). Též vydává v Brockhausových *Bilder-Atlasen* (v Lipsu, od r. 1867 atd.) dělení stavitelské.

Esser Heinrich, hud. skladatel něm., nar. 15. se 1818 v Mannheimu, žije od r. 1847 ve Vídni, kde yl nejprve kapelníkem v divadle u brány Korntamté, posléž při dvorní opeře. Složil několik spěšer (na př. *die beiden Prinzen*, *Riquisi* a j.), teré však nemají valného úspěchu, pak rozličné

skladby instrumentální a četné písně, kterými došel velké obliby.

Este 1) Alessandro d', italský sochař a úd akademie sv. Lukáše v Římě, kdež r. 1826 † v 39. roce svém, byl jedním s nejlepších žáků Canovy, kterémuž hlavně při jeho dílech pomáhal, avšak i mnohé samostatné dílo neobyčejné ceny provedl. — 2) Antonio d' E., sochař, profesor, úd a posléž přednostu akademie sv. Lukáše v Římě, ředitel tam. Vatikánského musea, nar. v Benátkách r. 1754, † v Římě r. 1837. K nejadafilejším jeho dílům náleží vypuklé řesby v kostelích sv. Jana a sv. Marka v Římě, dále provedl umělec ten za dlouhého žití svého též mnoho výtěčných poprsí. *Má.*

Esteban 1) Rodrigo uvádí se v jednom rukopise král. bibliotéky Madridské ok. r. 1291—1292 co dvorský malíř Kastilského krále Sancha IV. — 2) Juan E., španělský malíř, od něhož se nachází v kostele nemocnice Ubedské pěkný obraz sv. Klementa (s r. 1611) a v kapli katedrály Baensské *Zobrazování P. Marie* s r. 1666. — 3) Viktor E., šijící malíř historický v Madridě. Co svláště sdělil obraz chvály se jeho *Jakub a Rachel*. *Má.*

Esteve (neb Estevan) 1) Francisco, španělský sochař, nar. ve Valencii r. 1682, † tamtéž r. 1766, provedl mnoho sdáfilých soch a skupení svatých, s jakých zejména mnohé sdělí kostely jeho rodilců. — 2) Don Rafael d'E., znamenitý rytec španělský, v Madridě šijící, vdařil se v Paříži a v Itálii a proslul výtěčnou rytinou na slovo svatého *Mojžíše* Murillova, kteréžto dílo neobyčejnou jemností a něžností vyniká, jsouc provedeno ve způsobě školy Rafaela Morghena. *Má.*

Estreza, don Juan a don Ignacio, bratři, malíři, jenž vždy společně pracovali. První nar. v Badajose r. 1717, druhý r. 1724, ona † tamtéž r. 1792, tento r. 1790. Oba byli žáky svého otce Manuela de E., don Juan udíl se však ještě po 8 léta u dona Pabla Pernichara v Madridě. V kostelích Badajoských nachází se od nich ještě mnoho společně malovaných obrazů, ku kterýmž Ignacio šinil návrhy, kteréž pak Juan náplna provedl. *Má.*

Etex Antonín, franc. sochař a architekt (v. hl. d.). shotořil v letech posledních ještě řadu mistrovských děl, s nichž zejména *Matka a dítětko na křiž* s r. 1866 vyniká. I co akvarelista vyniká E., a obrazy jeho jsou velmi oblíbeny a ceněny. Posléž vydal E. spisek *Cours élémentaire de dessin*, který dospěl k četným novým nákladům.

Etgens Jan Jiří, moravský malíř, nar. se 1693 v Brně a † tamtéž 1764. Po odbytych v Brně právných studiích vdařil se v Římě pod učitelem Marattim a Concou, a maloval po návratu svém do Brna mnohé obrazy a stěnomalby pro kostely moravské, s nichž uvádíme: *keple klášterního chrámu ve Velehradě*; *stěny a kapli Brněnského kostela Minoritů*; *stěnomalby piaristického chrámu v Kroměříži*; obraz na hlavním oltáři kostela minoritů v Jihlavě, předstávající *sv. Antonína Paduanského*.

Ett Kašpar, hud. skladatel, nar. 7. led. 1738 v Eresingu v Bavořích, † v Mnichově 16. kv. 1847. Odbyv studia gymnasiální a lyceijní věnoval se zcela hudbě, a byl od r. 1816 až do své smrti varhaníkem při dvorním chrámu sv. Michala v Mnichově. E. byl děkladný varhaník, theoretik a církv. skladatel, svláště pak pilný badatel v oboru starší církevní hudby. Zůstavil as 60 skladeb církevních, mezi tím několik 4—8hlasých mší, dvě requiem, dvě miserere, dále litanie, nešpory, ofertoria a t. d.

Ettinger Alois, kněz řádu piaristického a stavitel, nar. se v Pešti r. 1745 a † tamtéž r. 1804.

Galerie der Meisterwerke altdeutscher Holzschnitzkunst (tamt. 1857), obě tato díla vydal společně s Falkem; *Deutschland vor dreihundert Jahren im Leben und Kunst aus seinen eigenen Bildern dargestellt* (Lipsko 1857); *Leben und Wirken Alb. Dürers* (Nördlingen 1860); *Eine Menschenseele, Spie-*

gebild aus dem XVIII. Jahrhundert (tamt. 1863); *Wesen und Werth des Daseins* (Berlín 1870). Uvažoval se též v zpracování kulturně historické části *Brockhausova Bilder-Atlas zum Convers.-Lexicon* (Lipsko 1868 a p.)

F.

Fabri 1) Joh. Ernst Ehr Gott, geograf, nar. se 18. čce 1755, byl profesorem geografie a statistiky na univ. v Jeně a šil později jako soukromý učenec v Erlangách, kde † 30. kv. 1825. Sepsal: *Handbuch der neuesten Geographie* (1784 v čtených vydáních); *Abriß der natürlichen Erdkunde, insonderheit Geistik* (v Norim. 1806); *Geograph. Magazin* (14 sv.). — **2)** Josef F., sochař, nar. se 1800 v Padově, vzdělal se na umělecké akademii Milánské, pak v Římě pod Canovou, a zhotovil zde kolosální skupení *Milona Orolonského*, na něhož Ivoň se nápaří. Ostatní díla jeho jsou: *Venus a Amor* (pro hraběte Esterházyho); *Hector a Andromache* (pro hrab. Melleria); *Náhrobek* (pro jeho choť, na hraběcím letohrádku u Monzy); *Mausolium kardinála Fontany* (v St. Carlo v Římě); *Pomník Tassova*; *Sedící genius* (na Canovově pomníku v kostele d. S. M. Assunta [Frari] v Benátkách); *Alexander a Roxane* (pro císařovnu Rakouskou); *Pomník papeže Lea XII.* (1837 v Basilica Vaticana); *Pomník Palladia* (na hřbitově ve Vincenze); *Socha sv. Lukáše* (v chrámě sv. Petra v Římě); *Socha sv. Petra* (v kostele S. Francesco de Paula v Neapoli). Všechna díla F-ova svědčí o pilném studiu přírody a antiky. Náležel k nejlepším žákům Canovovým a k umělcům vynikajícím. Poseději stal se ředitelem musea Vatikánského a Lateránského a údem akademii uměleckých ve Vídni, v Paříži a Sv. Lukáské v Římě.

Fabrice, Georg Friedr. Alfred von, saský generallieutenant a ministr války, nar. se 23. kv. 1818 v Quesnoy-sur-Deule, kde otec jeho, saský generallieutenant, tehdejší prodléval. R. 1834 vstoupil F. do saského vojska, stal se již r. 1849 ritmistrem a účastnil se války Šlesvicko-holštýnské. R. 1863 postoupil na plukovníka a byl r. 1864 chefem generálního štábu saského oddělení vyslaného do Šlesvick-Holštýna. R. 1866 provázel korunního prince Albrechta do Čech a bděl nad pracemi sas. gener. štábu. Po válce svěřeno mu od Sas. krále ministerstvo války, v kterémž úřadě provedl neanadnou úlohu, přispěšením totiž saské armády (12. sbor armády polkové) vsorům pruským. Při vypuknutí německo-franc. války byl jmenován generálním guvernérem pro okres 12. sboru armádního, a stal se koncem r. 1870 gener. guvernérem ve Versailles, odkudž spravoval departement Seine-Oise a depart. du Nord. Po ratifikaci úmluvy o mír sůstal F. ve Francii jako zástupce něm. kancléře a vrátil se teprve v čnu 1871 do Drážďan, aby se ujal znovu svého úřadu ministerského.

Fadějev Rostislav Andrejevič, ruský generál, politik a spisovatel, nar. se r. 1824. Nabyv vychování ve škole dělostřelecké vstoupil do vojska jakožto důstojník, však již pětáho roku vystoupil se svašku vojsk. R. 1849 podruhé vstoupil do řad vojen. ských a sůstal v kavkasské armádě 16 let až do úplného pokošení Kavkasu. Účastnil se mnohých bitek a bitev, v letech pak 1853—55 bojoval v oper. rájícím sboru v Asii a částečně též u Sevastopolu.

R. 1857 jmenován adjutantem knížete Barjatinského, pak velkého knížete Michala Nikolajeviče, náme. níka semí Kavkazských, a r. 1864 jmenován gener. majorem. K vyzvání Barjatinského opustil r. 1865 Kavkaz, aby s bývalým svým náčelníkem vypracoval návrhy k opravám v ruské armádě, když pak nesouhlasil s opravami přijatými od ministra války přidělen jest ministerstvu vnitřních záležitostí. K získal si svlášt svými vojen. skými spisy výtečnou pověst. R. 1860 vydal spis *Sešitěljaz čet Kavkazskoj vojny*, později *Plánu s Kavkasa* (1865), v kterém avazuje budoucnost asiatské otázky vzhledem k Rusku a Evropě. Dále sepsal *Voorměnyje na Rossii* (Ozbrojené síly Ruska), v kterém spise d. máhá se národní organizace ruského vojska. Spis ten obrátil k sobě pozornost celé Evropy a získal mu mnoho čtenářů, zároveň však vyvolal prudkou polemiku. Již v této brožurce dotkl se mimoch. des slovanské otázky, o které obšírněji se rozpisuje v pozdější své publikaci *Mněnie o vostočnom voprosu* (Myšlénky o východní otázce), která způsobila v Evropě mnoho hluku a byla příčinou mnohých článků na spisovatele. Český její překlad jest vládnou s pověšen. F., stoje na výši novověkých věd vojen. ských a jea zároveň bystrý pozorovatel věcí politických, žádá se bez odporu k nejlepším současným spisovatelům o věcech vojen. ských.

Faesch Jan Rudolf, nar. se v Basileji (když vstoupil do služby saské a stal se s počátku plukovníkem v saském vojsku, později architektem 2. kadetního sboru v Drážďanech, v kterémž postavil v 1742. Sepsal: *Historische und methodische Anweisung in die gesammten mathem. Wissenschaften* (v Drážd. 1716); *Abhandlung über das Schiffmachern der Flüsse* (tamt. 1738) a *Kriegs-Ingenieur Artillerie und See-Lexicon* (tamt. 1735).

Fahlerantz 1) Karel Jan (v. hl. d.) † led. 1861 v Štokholmě. — **2)** Christian Erbs (v. hlav. dílo) napsal ještě epos: *Röm förr och sen* (v Upsale 1858—61), později vydal sebrané spisy své v 5 svazcích. † ve Westerasu 6. srpna.

Faidherbe Louis Leon César (v. dopl. 1.) vydal: *Chapitre de géographie sur le Nord-Ouest de l'Afrique* (St. Louis 1864); *Collection complète des inscriptions numidiques* (v Pař. 1870) a *Campagne de l'armée du Nord* (t. 1871), v kterémž posledním spise sám sebe hájí před vznesenými naň žalobami že savinil porážku svou u St. Quentin (18. led. 1871).

Fairbairn Vilém, na slovo vzatý angl. inženýr a strojař, nar. v Kelso roku 1780, položil základy svému vzdělání v Newcastlu, věnoval se strojařství a r. 1817 usadil se v Manchesteru, kdež po 2. let jeho firma náležela k prvním svého druhu. F. učinil mnoho oprav na rozličných strojích, byl jedním z prvních, kteří nášli řešení na stavbu lodí a domů, vynalezl svlášt drah mřížových mostů, a byl vůbec v oboru svém považován za autoritu rozhodující. Co člen britské společnosti „Association for the advancement of Science“ psal do jejich

přívodec od Herodota velmi proslaveného, 7 stadií dle kopek jdomého vodovodu na ostrově Samosu. Připisuje se mu též veliká a četnými sloupky ozdobená kašna v Megarě, jakouž tyran Theseus ok. r. 635 tam zříditi dal.

Eupolemos, starořecký stavitel z Argosu, kdež ok. r. 415 před Kr. veliký chrám Heřin na místě nedávno před tím vyhořelého chrámu též bohyň vystavěl.

Eupompos ze Sikyonu, starořecký malíř, květlí k. r. 400—380 před Kr., zakladatel školy Sikyonské, jejížto hlavní zásadou naproti přiléhavé jemnosti koly ionické záležela v vědecky přesném provedení ve správné kresbě. Z obrazů jeho jest znám toliko jeden, představující *Vítěze v gymnastickém zápasu o sádek, s vítězství palmovou v ruce*. Jeho žák Amfilos vyučoval svému umění způsobem přísně ždeckým.

Entorpe nazývá se hudební spolek v Praze, sná r. 1864 za tím účelem zřízen byl, aby v něm živky nemajetných rodičů obou národností nabýly vzdělání jakožto spásobné učitelky ve hře na piano. Dívkám dostává se vyučování v hudebním ústavu I. A. Horovy, která zároveň jest ředitelkou spolku. Protektorem spolku byl nejprve slavný pianista Alex. Dreysehoek, později na slovo vstoupil esthetik dr. Ambros. Svými členy čítá E. nejvíce umění milovné paní Pražské, které dobrovolnými příspěvky základ za bezplatné vyučování 20 dívek uhrádnují.

Euthykates, starořecký kovolijec ok. r. 300 před Kr. Byl syn a žák Lysippův (v. t.), a následovav svého otce více bedlivostí než elegancí hleděl sobě více váznosti nežli spanilosti. Co jeho díla mluví se: *Herakles v Dolích; Zápas lovců a jezdce v Theplich; socha Trofonie při jeho orakule; též několik soch dle života*.

Eutychides, starořecký kovolijec a sochař v mramoru, Lysippův žák, ze Sikyonu rodilý, květlí k. r. 290 před Kr. a prováděl díla, vynikající slávkou panilovny výmyslem, jakož i jemným a pravdivým provedením. Co díla jeho uvádějí se: mramorová *socha Dionysa* a kovové *sochy boha řeky Eurotasu bohyň města Antiochie*. Poslední této sochy nachází se spanilé nápodobení ve Vatikánském muzeu Říma.

Evans [ivns] William, anglický malíř krajin, ar. v Bristolu r. 1811, † 8. pros. 1868, představoval nejraději a nejšťastěji válnou a mohutnou tranu přírody. Žil delší čas osaměle jako pousterík v horách severního Walesu, sbíraje zde studie e svým obrazům, z kterých obzvláště se chválí *both Mawr*. Odešel později do Itálie strávil tam léta a představoval pak velmi zdařile krajiny i d oně země.

Ewald, Georg Heinrich Aug. von, orientalista žm. (v. hl. d. 3. a dopl.), po přivlání Hannoverka k Prusku brojil proti tomuto násilnickému skutku ak prudec, že přilél se styk s trestními dfrady a úřadu profesorského sesazen jest. Od té doby ojuje proti velkoněmecké politice pruské četnými pisy, na př. *Die drei Uebel in Europa* (Lip. 1869); *seine Worte an Preussen* (t. 1870); *Ueber meine welle Amienssetzung in Göttingen* (2. vyd. t. 1870) j. Z učeníh jeho děl samennávéme ještě tyto: *Überthümer des Volkes Israel* (3. vyd. v Gotinkých 1866); *Ueber das 4. Buch* (Got. 1868); *Sprach-risseneachastliche Abhandlungen* (t. 1860—62); *Sieben endschreiben des alten Bundes* (t. 1871); dále pol. vydávati mnohohlbné dílo *Die Lehren der Bibel von Gott oder Theologie des alten und neuen Bundes* (Lipsko 1871, I. díl.). Některé jeho spisy v hl. uvedené dočkaly se již několika vydání.

Exner Johan Jakus, žijící malíř dánský, nar. 30. list. 1825, získal sobě veliké pochvaly živými a svěžími obrazy se života dánského sedláka. Jeho *Nedělní udeřka u dědečka* počtána r. 1853 slatou medailí. Další zdařilejší jeho malby jsou: *Hostina u sedláka na Amageru; Ples u sedláka v Hedebo* (v obrazárně Kodaňské); *Karbanici; Hra na slepou bábu a j.*

Expositorium canonicale vis Collare canonicorum.

Eybel Adolf, malíř historický, genu a podobizen, nar. v Berlíně r. 1808, vzdělával se na tam. akademii, hlavně pak u profesora K. W. Kolbe, a jest nyní sám profesorem a údem téhož ústavu. Z jeho výborně komponovaných a u provedení na francouzský a belgický způsob upomínajících obrazů sluší zejména uvésti: *Sbiratelku klaví; Bitvu u Fehrbellinu; výjev s W. Scottova Woodstocka; Richarda Lelardes se svou družinou v táboře Askalonském naslouchajícího zpěvu Blondelovu; velikého kurfríta u Fehrbellinu*.

Eyck 1) Gaspar van, malíř Antofský, květlí na počátku XVII. stol., maloval nejvíce námořské obrazy, buď oteržené moře, buď přistavy, někdy též námořské bitvy mezi Turky a křesťany. Byl dobrý kreslíč a též spásobný malíř. — **2)** Nikolaus van E., též Antofský malíř, má se ode mnohých za bratra předěleho. Maloval velmi věrně a živě bitvy, ptky, výjevy z tábora. V Belvederu Vídeňském nachází se od něho: *Zastavení vojáků a Ubytování vojska ve vsi*.

Eycken 1) Karel van, žijící malíř krajin v Levně, nar. r. 1809 v Aerschotu, vesnici to nedaleko onoho města, kdež jeho otec, Frans van der E., malíř dekorací, ho vyučil v počátcích umění. Později vzdělával se mladý E. dále na cestách a náležel nyní k nejmohutnějším a nejváženějším umělcům ve svém oboru. — **2)** Jan Baptist van E., malíř historický, nar. v Bruselu r. 1809, † tamtéž r. 1853, byl. žák Navesův, obdržel r. 1835 velikou cenu na akademii ve svém rodišti, načež jeho první větší dva obrazy, *St. Sebestián a Tobidš, nabytí opěi zraku*, všeobecnou pozornost vzbudily, a mladý E., vzdělávav se pak dále ve Francii a v Itálii, po svém návratu do vlasti (1839) brzy k čelnějším umělcům tamějším připočten byl. Stal se profesorem na akademii Bruselské, ve kterémž oboru též velmi prospěšně účinkoval, obrátiv zřetel svůj k vyššímu směru náboženskému, což obzvláště jasně se jví v jeho malbách v jedné kapli chrámu Vítězné Matky Boží v Bruselu, jakož i v jeho pěkných oltářních obrazech, jichž asi 12 provedl. Jeho manželka, Julie Anne Marie Noël van E., nar. v Bruselu r. 1812, podobně žákyně Navesova, samostatná se též malbou historickou a genrovou, i chválí se při jejich malbách prostota pojmutí a lileznost v provedení.

Eyckens, Frans a Jan, bratři, nisozemští malíři XVII. stol., malovali květiny a ovoce, kteréž obrazy svého času byly velmi váženy. Od Františka nachází se adatýl obraz (květiny) v Belvederu Vídeňském. Jan, nar. v Antofě r. 1625, † r. 1669, prováděl i práce sochařské.

Eye, Johann Rudolf Aug. von, vynikající kulturní historik něm., nar. 24. kv. 1826 v Fürstenau v Hanoversku, studoval na universitě Gotinské práva, brzy však obrátil se k studiím filosofickým a historickým, která kdy dokončil byl po několik let na rozličných místech vychovatelem, až r. 1853 povolán jest za ředitele uměleckých a starodátníckých sbírek Germanského muzea v Norimberce. Z děl jím vydaných jmenujeme: *Kunst und Leben der Vorseit* (Norimberk 1854, 3 sv., 3. vyd. 1868);

Transactions jakéhž i do jiných časopisů učených četné články o výskletech čistých od něho mechanických skoušek, a vydal také o sobě více spisů z oboru mechaniky.

Falk 1) Paul Ludw. Adalbert, prus. státní ministr, nar. se 10. srp. 1827 v Mecklově v Slesku, studoval gymnasiu ve Vratislavě a práva na tamějším universitě, nabýval se též studiem přírodovědeckými a historickými. R. 1847 stal se doktorem práv a vstoupil do prus. státní služby. R. 1861 byl povolán za státního zástupce do Berlína a stal se r. 1862 radou při apelačním soudu v Hlohově. Kde účastnil se při vydávání Říšem redigovaných *Ergänzungen und Erläuterungen der preuss. Rechtsbücher*, v kterémžto postavení pracoval 4. vydání *Ergänzungen zur Gerichts-Hypothek- und Depositalordnung, zum Strafrecht und Strafproceß* (v Berl. 860—68) a 5. vyd. *Ergänzungen zum Allgemeinen Landrecht* (tamtéž. 1864—66). V ún. 1867 byl zvolen z od volebního okresu Hlohovského do ústavujícího řádky Severo-něm. spolku, kde se přidružil ku rakci staroliberálů. R. 1868 byl jmenován tajným radou v ministerstvu spravedlnosti, a bylo mu uloženo vypracovati předlohy nového soudního řádu, kteráž 15. bř. 1869 za zákon přijata byla. Posléž pracoval o návrzích nové soudní organizace pro Hst Německou. V ún. 1871 byl povolán do řádky Viléma do Versaille a svěřeno mu vypracování směr, kteréž se měly zavést v soudnictví Elzasku a Lotarinska. Dne 28. led. 1872 byl konečně na místě Müllerově jmenován prus. ministrem pro šlechetost církevní, školské a sdružení, a uveřejněn úřadě tomto v Německu v život mnohé zákony, které v nastalých za našich dob sporech mezi církví a státem obor právního státu proti církvi rozšiřují, této poněkud půdy ujmajíce. — 2) Maximilian F., maďarský publicista, narodil se 1828 Pešti. Byl až do r. 1847 spoluredaktorem časopisu *Der Ungar*, psal od 1848 články pro Schwarzerth list *Oesterreichische Zeitung* a po poltažení jeho do *Wanderers* dvouleté články, které listu tomu velké čtenářstvo ujednaly. Od r. 1849 ale psal výhradně do časopisů maďarských: *Figyelmes, Pest* *Lepló*, od r. 1855 do *Magyar Sajót*. Od r. 1860 byl úředníkem v Vídeňské spojitelné a věnoval rásný svůj čas spisovatelským pracím. Tak překládal Galettovu *Allgemeine Weltkunde* a z Bumüllera dějeпис starou dobu do maďarštiny, nejoblíbenější pak díla maďarské beletristiky, např. několik románů Morice Jókai a Vasa Gasebana de námy, a vydal anonymně sám několik menších spisů.

Fallew Pearson, astronom, nar. se 4. čca 1789 Cockermouthu v Cumberlandu; stal se knězem a pl od roku 1821 ředitelstem hvězdárny v Kapaku; v Simons Townu v Kapku 26. čca 1831. Byl též enem král. astron. společ. v Londýně. Sepal: *A curious appearance, observed upon the moon* (Phil. Fr. 1832); *A catalogue of nearly all the principal fixed stars between the zenith of Cape Town and the South Pole etc.* (tamtéž. 1824) a j. v.

Famiani Pietro, výtečný ital. filolog a spisovatel, nar. r. 1817 v Pistoje, studoval ve svém rodném filologii a literaturu, načel vstoupil do tak vané nemocnické školy, aby dle přání otce věnoval se lékařství. Avšak příliv celým svým směřem k filologii a krásné literatuře nevalně pokračoval v lékařství, pročel otce, nedopustiv aby dále udoval, uspatřil mu místo písaře u jistého vojenského úřadního. Když pak brzy na to otec zemřel, ustil F. ihned místo své a znovu počal lékařství udoval, však opět s nepatrným výsledkem. Proto 1838 vzdal se tohoto studia úplně a věnoval se

celou předmětům výše dotčeným, k nimž jediné povolání cítil. Devět let posléž r. 1847 založil v Pistoje výtečně redigovaný list *Ricordi filologici*, který potkal se s úspěchem neobyčejným, však již po rose přestal vycházeti, neboť F. co dobrovolník účastnil se války proti Rakušánům. Od těchto byl sájet a v Teresíně věsen. Byl na svobodu propuštěn obdržel úřad v ministerstvu osvety v Turíně, odkud jej Franchini do Florence povolal, kde v teskánském ministerstvu čestné místo zaujímal. Od v. 1859 jest bibliotékářem knihovny Marucellianské ve Florenci. Sepal: *Vocabolario della lingua italiana* (Flor. 1856); *I dipert filologici* (Neapol 1858, 2. vyd. Flor. 1871); *Osservazioni sui primi fascicoli della quinta impressione del vocabolario della Crusca* (Modena 1848), který spis zapletl jej v prudký spor s akademii della Crusca, s něhou vítězně vyšel; *Vocabolario dell' uso toscano* (Flor. 1863, 2 sv.); *Vocabolario della pronunzia toscana* (tamtéž. 1866); *Lettere preletive di eccellenti scrittori* (2. vyd. Flor. 1871); *Voci e maniere del parlar fiorentino* (t. 1870); *La Paelina*, novela častěji vydávaná (2. vyd. t. 1869); *Una Bandiera, romanzo per le bambine* (t. 1869); *Cosco d'Ascoli, racconto storico del secolo XIV.* (t. 1870, Lipako 1871), a rozličné menší spisy. Dále ještě vydal: *Esuvia. Studi di filologia, di letteratura, di pubblica istruzione et di belle arti* (Flor. 1851—52, 2 sv.); *Il Borghini. Giornale di filologia e di lettere italiane* (t. 1863—66, 8 sv.); *Commento alla Divina Comedia d'Anonimo Fiorentino del secolo XIV.* (Bologna 1866, 8 sv. a posd.) a j.

Farini Luigi Carlo (v. hl. d. a dopl. 1.) † v duševní pomatenosti 1. srp. 1866 v Quarto u Janova.

Fassanotti Gaetano, souvřej malíř krajín, nar. se v Lombardsku a náležel k nejznamenitějším malčím doby naší. Díla jeho vynikají dobrou barvitostí, zvláště výborně dovedl řeky, rybníky a vřehole Alp světlým slunečným osálením. Jmenajeme se nich: *Brianza pobřeží parku Monaskeho*; *Jesero Fusiarské*; *Jesero Isoské*; *Ves Grola v Alpách* (vyst. v Miláně 1856); *Valassina* (tamtéž. 1856); *Jesero Leonské* (t. 1857); *Tizmo v Fornaventa* (t. 1857).

Favre Gabr. Claude Jules (v. hl. d. a dopl. 1.) vzdal se 3. srp. 1871 svého úřadu jako ministr věd nahrazených a byl nahrazen Emuistem. Diplomatické vyjednávání, kteréž se děla za jeho úřadování mezi Francií, Italií a Římem, vylíčil ve svém spise *Rome et la Republique française* (v Pař. 1871).

Fehling, Hermann von, něm. lékařník, nar. se 9. čca 1819 v Lubeku, jest doktorem filosofie a prof. lužby na polytechnice v Štuttgartě. Přeložil na německe Payenovu příruční knihu o lužbě průmyslové (v Štutg. 1851) a napsal mezi jiným *Analys der Schiesbaumwolle* (Liebig Annal. 44. 1848); *Ueber die quantitative Bestimmung von Zucker und Stärkemehl durch Kupferstictriol* (tamtéž. 72. 1850) a *Ueber das Vorkommen von Jod in Landpflanzen* (tamtéž. 75. 1851).

Fein Eduard, jeden z nejznamenitějších badatelů v oboru římského práva, nar. se 23. zář. 1813 v Bruzvícku, byl s počátku docentem práv v Heidelbergu, pak prof. v Göttingu a v Jeně a od r. 1853 v Tubinkách. † 28. Hj. 1858 nedaleko Bismbeanu. Hlavní dílo jeho jest *Das Recht der Odicille* (8 sv. v Erlang. 1841—53).

Feldhausen Felix Sebastian (v. hl. d.) žil od r. 1862 na odpočinku v Karlsruhe, kde zemřel 1. ún. 1868.

Felicitas svatá, bohatá vdova se vázaného rodu, kteréž se panevání Marks Aurelia Antonina Pia mučnickou smrt podotoupila se sedmi svými syny Januarem, Felixem, Filippem, Silanem, Alexandrem,

lita a k filtratu přičiní se něco švaranu ammoniá-
tého; bílá sedlina smaží vápno, které pochází od
enkrannu vápenatého. Pohlcování barev uhlím ko-
stěným má původ spíše ve fyzikálních vlastnostech
tohoto, než v chemických. Tkadliny a jiné hmoty,
mající velký povrch (látky pórovité), vybírají mnohé
barvy z jich rostoků, obarvuje se jimi stále. V tom
má základ svůj barvení substantivními barvivy. Také
spodium jest tělo nesmírně pórovité, a jeho přita-
hlivosti povrchovou sváží se mnohé příměsky
ústrojené ze štáv. Filtrování štáv cukerných děje se
ve vysokých válcích s plechu železného (tak sv.
filtry neb cedáky), které naplňují jsou zrnovitým
uhlím kostěným. Štáva obhívá se prvé na 70—75°,
jelikož v teplotě té spodium nejsilněji účinkuje, a
cukrovarník nemusí se obávat, že štávy pokazí se
skysnutím. Obvyčejně filtruje se štáva řepová dvá-
krát. Jednou co lehčí šene se přes 2—3 filtry,
a savařena byvší na 40—45° Blg. vede se opětně
na fci, načež slove štávou těžkou. J. V. D.

Finelli Carlo, italský sochař, nar. v Carrare
r. 1780, † ve Florenci r. 1854. Studoval sochařské
umění nejprve ve Florencii pak u Canovy v Římě,
a prvním jeho uměleckým výtvorem bylo skupení
Mars ve věku dětkám a Juno, které mezi snalci
obdiv vzbudilo. Obdržel pak rozličné ceny v Římě,
Florencii a Miláně, i nabízena mu mnohá čestná
místa, mimo jiné též úřad profesora sochařství v Am-
sterdamě, F. však žádého nepřijal a věnoval se
důlně umělecké praxi. F. jmenován členem Římské
akademie sv. Lukáše, jakož i c. k. akademie Vídeň-
ské. Z předních jeho výtvorů zasnámenávané:
Amor s motýlem; Amor v slasti; Mars; Háseč dětek;
Hebe; Venuse; Malý pastýř; Tančící Bory; Vlášný
vjezd Trajanův, výtčné dílo v Quirinalu, portikus
k Thorwaldsenovu *Tažení Alexandrovu; Psycho za-*
drávající Amora; Venuse s koupele vystupující; Ra-
phael; Sv. Matěj; Archanděl Michal (jeho arcidlo,
v král. paláci Turinském); *Anděl posledního soudu;*
Venuse a Paris; Tři Gracie.

Fingu, větev kmene Kaferského v jižní Africe,
která co do vzdutí s Kafry tatáž jest, jejíž však
plet jest mnohem tmavší, silně hnědá, až do černa
přecházející a lesklá. Jsou to lidé střízliví, dobré
povahy a mnohem pracovitější než ostatní Kafři.
Roštěpovjice se v osm kmenů sdružili nejprve
v Natalsku, kde od Zulů podmanění a částečně i
zabíjeni jsou. Utekli sbytek hledal spásu u Ama-
kosů, kteří však drželi je v tubém otroctví, až te-
prvé r. 1837 po vpádu anglického vojska do této
krajiny F-ové s robsví jsou vyproštěni. Jsou nyní
britanskými poddanými v počtu asi 15.000 hlav.
Ostatním obyvatelům prokazují dobré služby co no-
sičové, pastýřové a drovštěpové. Ve válce proti
Amakosům r. 1851 osvědčili se býti věrnými spo-
jenci Angličanů.

Fink Josef Alois, souvěký mechanik, naros.
v Andelsbuchu, zhotovil výborné planetarium nyní
v Inšpruckém Ferdinandu se nalezající, o jehož
dobrých vlastnostech časopis *Bote von Tyrol und*
Vorarlberg 1840 č. 20 líbe se rospisuje.

Flore, Colantonio del, ital. malíř, nar. ok. 1852,
žák Franciscotti, kvůli se doby Van Eycka a † 1442
nebo 1444. F. jedním z prvních přestal malovati na
slatě pátě, on dále razil cestu perspektivě a ana-
tomicky správnému zobrazení nahého těla; také první
svědomitě provedl harmonii světla a stínu. Někteří
pokládají jej též za vynálezce malby olejní, o čemž
však právem lze pochybovati, neboť F-ův vlastní žák
Antonelli z Messiny užil se této malby u Van Eycka.
Z prací F-ových zachovaly se mimo jiné: *Svatí tři*

králové v S. Antonio Abate v Neapoli, pak jeho
nejznámější obraz *Sv. Jeronym* také v Neapoli.

Fiorelli Giuseppe, výt. ital. archaeolog, nar.
v Neapoli 8. čna 1823. Již r. 1845 svěreno mu
Hesou odkrývání památek Pompejských, kteréž
však úřadu sprostěn jest již r. 1849 s ohledu po-
litických. Ku konci r. 1860 jmenován jest dohlá-
šitelem nad starožitnostmi jižní Itálie a profesorem
archaeologie na universitě Neapolské. Od r. 1863
jest senátorem král. Italského. Mimo četné práce
numismatické uveřejnil: *Notizie dei vasi dipinti ri-*
venuti a Cuma dal Conte di Siracusa (Neapol 1853,
fol.); *Inscriptionum oscurum apographa; Giornale*
degli scavi di Pompei; Pompeianorum antiquitatum
historia (Neap. 1853, 2 sv.); *Cataloghi del Museo*
Nazionale di Napoli; Relazione delle scoperte ar-
cheologiche fatte in Italia dal 1846 al 1866 (Nea-
pol 1868).

Fischer Jan, prosl. oční lékař, nar. se 29. kv.
1777 v Rumburku a † 17. říj. 1847. Studium
oční kliniky pozorováním svým stal se brzy pých-
oční kliniky a dobrodincem obou ústavů pro slepé
v Praze a posvětil oční lékařství v Čechách na
vysoký stupeň dokonalosti. Sepsal: *Klinischer Un-*
terricht in der Augenheilkunde (v Praze 1832); *Lehr-*
buch der gesammten Entzündungen und organischen
Krankheiten des menschlichen Auges, seiner Schutz-
und Hilfsorgane (tamt. 1848).

Fiaz Zenon Leonard, spisovatel polský, rušíj
pod pseudonymem *Tadeusza Padalicy*, nar. se v ge-
berni Mohilevské ve vsi Kluckti r. 1820 s rodin
pocházející s Haliče, jež se psala původně Fia-
Nebyl v žádném výšším učilišti a nabyl výšší
vzdělání vlastní pilností. První jeho práce byly
uveřejněny v *Tygodniku St. Petersburgským*, poslé-
u uveřejnil v *Athenaeum* Kraševského pověsti ukrajin-
ské pod titulem: *Noc tarasova*. Roku 1846 výt-
v v Petrohradě sborník pod titulem *Gwiezda*, re-
dceji vycházel v Kyjevě pod redakcí Benedikta Do-
leggi, a F. byl pouze spolupracovníkem. R. 1848
vydal ve Vilně skici pod titulem: *Pokojejska*. Brzo
po založení *Dziennika warszawskiego* stal se F. jeho
korespondentem, jakož i posléji *Gazety warszaw-*
skiej, a spolupracovníkem *Biblioteki warszawskiej*,
a *Kuryera wilejskiego*. R. 1856 vydal ve Vilně
dva svanky: *Opowiadanie i Krajobrazy*, skici s ro-
stování po Ukrajině, a r. 1859 tamt. 3 svaz.: *Listy*
s podróży, v nichž popisuje svou cestu s Žytomí-
přes Varšavu, Krakov, Dráždany, Paříž, Londýn a
Cařihrad v letech 1857—1858. Jeho pověst *Noc*
malowanay patří mezi nejlepší polské spisy toho
druhu.

Fjord, slovo dánské, znamená náliv čili zátočka
mořskou. Jméno toto vyskytuje se v novějších země-
pisu při všech takto nově objevených nátokách
na pobřežích zemí polárních, zejména v Gronsku,
Špicberkách, severním pobřeží Sibíře, Novaja Se-
mlja atd. F. Františka Josefa narysáno r. 1869
druhým německou výpravou nalezená zátočka na vý-
chodním pobřeží Gronska, ležící mezi 73°12' sev.
šírky a 25°54' záp. délky.

Flandrin August, franc. malíř, starší bratr ma-
líře Hypolita F., nar. se v Lyoně 1804, vstoupil
1818 do malířské školy a činil v umění značné po-
kroky. R. 1832 odebral se do Paříže a pracoval
přes dva roky u malíře Ingresse, obdržel na výstavě
1842 velkou medaili na obraz *galejské otroci*, ale ne-
měl ještě téhož roku. F. patří mezi nejlepší umělce
novější školy francouzské.

Flatt 1) Jerzy Benjamin, polský spisovatel,
nar. se v Skolach v knížectví Poznaňsku r. 1786,
stadoval v Poznani a byl pak učilem

v kadetckém sboru v Kalší. R. 1819 byl poslán do Německa a Švýcarska, by prozkoumal tamější hospodářské účinnosti, a po jeho návratu nadělil mu tehdejší ministr Tadeáš Mostowski, by organizoval hospodářské účinnosti v Marymontu, jehož prvním ředitelem se stal; jeho nástupcem byl r. 1830 Michal Desapowski. Za svého ředitelství vydával: *Cores, iziennik robnicy, polowicowy wosyatkim galicim oizjkiego gospodarstwa* (ve Varšavě 1832, 2 sv.); také vydal: *Opis kucichow warszawskiego s krótkim ysem dziejom polskich od do nasych czasow* (v Poznani 1809), též německy *Topographie des Herzogthums Warschau* (v Lipsku 1810); *Opis instytutu bogich wznow w Hofwyl* (ve Varšavě 1816); *O tamie chowu koni w królestwie polskiem* (Dziennik warszawski 1829). Ustádliv se ve vlastním statku v Arciechově v Radzymiń v čci 1860. — 2) sk ar F., synovec předeklého, nar. se 6. list. 1828 v Siedlcach v starém vojvodství Podlaském, studoval na gymnasiu Piotrkovském, dráhu spisovatelkou nastoupil 1848 co spolupracovník a pondějí co poluredaktor *Gazety codzienniej*. Mimo časté historické a poučné články v rozličných časopisech vydal: *Opis miasta Piotrkowa trybunalskiego* (ve Varšavě 1850); *Opiszenie miasta Dąbki pod względem historycznym i przemysłowym* (tam. 1855); *Brzozi Wily od Warszawy do Ciechocinka* (tam. 1854); *Fawerty i notatki s podróży* (tam. 1855).

Flavian svatý, nar. se v Antiochii s počátku V. stol., již na mladých let vynikal se horlivostí u víře a vystoupil r. 349, jsa ještě laikem, proti Leontiovi biskupovi Antiochenskému, jenž osiřoval ariánství. Soudrahem F-a byl pobožný Diodor, pondějí biskup v Tarsu. Byvše intrikami Leontiovy vyhnáni s města shromažďovali na rozličných místech katolíky a utvrzovali je ve víře. Po smrti sv. Melecia, biskupa Antiochenského, byl F. r. 381 zvolen na jeho místo, musel ale od přiznání Eustachisima, usnávajících se biskupa Paula, mnoho příkroť snášeti. Když Antiochenští noými danými obřizáni rozbili sochy císaře Theodosia synů jeho, spěchal F. do Cařihradu, by hněv císařův ukrotil. I po smrti Evagria, nástupce Paulova na biskupské stolici Antiochenské, neuznávala ho ještě velká část katolíků za svého pastýře, sčkoliv jej papež Innocenc I. do svasku katolické církve byl přijal. F. † r. 404. Sv. Jan Zlatoústý sčasto se o něm ve svých spisech pochvalně smíluje. — 2) Flavian sv., patriarcha Cařihradský, nastoupil tuto hodnost po sv. Proklsiu mezi rokem 446 a 449. F. byl neodstrahitelným zastaneem víry katolické proti rozkolnictví Monofysitů a Eutychiánů, jejichž přivržence eunuch Chryzastus vymohl na císa. Theodosiu Mladším svolání církevního sboru v Efezu pod předsednictvím Dioskora, patriarchy Alexandrijského, jenž uznal Eutychea za nevinného, kdežto byl F. svržen s čádu patriarchy, po semí válen, bit a kopán, tak že třetí den v Hypoře v Lydii r. 449. Církevní sbor Chalcedonský prohlásil F-a za mučedníka a svatého. Tělo jeho bylo přinešeno s velkou slávou do Cařihradu za císa. Marciana, nástupce Teodosia. Řecká církev alaví památku sv. F-a 16. a katolíci 18. února. Až na naše časy se zachovaly jeho 3 listy proti Eutycheosovi.

Flensburg, vynikající obchodní město šlesvické (v. hl. d.), mělo r. 1867 již 21.999 obyvatelů, s nichž bylo 21.000 vyznání evangelického, 800 katolického. Zdejší obchod velmi se smáhá; r. 1868 byl přístav F-ský navštíven 2211 loděmi. Takž rybářství zde velmi se smělo, a značná část výžáku navází se do ciziny. Kraj F-ský sahá 18 1/2 □ míle a má 64.000 obyv.

Flourens 1) Marie Jean Pierre, znamenitý fyziolog franc. (v. hl. d.), † 6. pros. 1867 v Montgeronu blíž Paříže. Ludvík Filip jmenoval jej r. 1847 páirem Francie. Rok před tím přijat do řádu čestné legie nejprve co důstojník, pak komandér a r. 1859 co velkodůstojník. Z nčných děl jeho sluší ještě uvést: *Mémoire sur les fonctions spéciales des diverses parties qui composent la masse cérébrale* (Paříž 1828); *Recherches sur les propriétés et les fonctions du grand sympathique* (tam. 1828); *Recherches sur les effets de la coexistence de la réplétion de l'estomac avec les blessures de l'encéphale* (tam. 1828); *Expériences sur le système nerveux*, jedno s hlavních jeho děl, jímž svou lávu v učení světě založil (tam. 1825, něm. překl. od Beckra v Lipsku 1828); *Oeuvre sur la génération, l'écologie et l'embryologie* (tam. 1836); *Théorie expérimentale de la formation des os* (tam. 1847). F. první poukázal k přirodnímu zákonu životního, že látka bez ustání se proměňuje a obnovuje, forma však a síla tytéž stávají. Dále ještě vydal svažná díla oobav více filosofického a kritického: *Analyses raisonnées des travaux de G. Cuvier* (tam. 1841 a pondějí několikrát); *Buffon, histoire de ses travaux et de ses idées* (tam. 1844); *De l'instinct et de l'intelligence des animaux* (tam. 1841); *De la philosophie relativement aux sciences physiques* (tam. 1847); *Histoire de la découverte de la circulation du sang* (t. 1854); *De la longévité ou de la quantité de vie sur le globe* (tam. 1854 a pondějí často). — Jeho syn 2) Gustave F., sociální demokrat, nar. 1838 v Paříži, † tamže 5. dub. 1871. Nabyv vzdělání na lyceu Ludvíka Velkého opustil r. 1862 otcovský dům, aby účastnil se polské revoluce, když však přišel do Krakova nabyl přesvědčení, že povstání n á rás aristokratický, navrátil se do Francie a převzal r. 1863 po otci svém stolici věd přirodních na Collège de France. Přednášky jeho podobně jako rozličné brožury, které tím časem vydával, měly směr rozhodně atheistický, pročež vládou brzy úřadu toho jest zbaven. F. odešel do Londýna, pak do Belgie, kde v Bruselu a Lutichu měl politické přednášky; zároveň přispíval hojně do radikálních listů *L'espérance* a *La rive gauche*. V té době vypuklo povstání na Kandii, a F. po celý rok bojoval v řadách povstalců, když pak ale co člen deputace přibyl do Athén, jest zde k žádosti franc. vyslance zatčen a do Marseille odvezen, kde propuštěn na svobodu. F. bes odkladu vrátil se do Athén, byl však zde řeckou policií stíhán tou měrou, že raději do Neapole se přeplavil, kdež svou činnost spočal prudkými útoky proti klerikální policii ministerstva Menabreova v listu *Il Popolo d'Italia*. List byl konfiskován, F. zatknut a do Francie dopraven. Zde měl r. 1868 vynikající úlohu ve volební agitaci, následujícího roku musil však za revoluci své smýšlení pykati v čtyřměsíčním vězení. Nabyv svobody vysval P. Cassagnaca, jenž jej v listu *Pays* mezi tím byl urasil, na souboj, který ale tak nešťastně pro F-a dopadl, že po delší čas byl v nebespečí života. Ku konci r. 1869 spojil se s Rochefortem, do jehož listu *La Marseillaise* pilně psal, účastnil se pak nepokojů v čtvrti Bellevillské a musil proto přes Belgiu do Londýna utéci, kde uspořádá několik protibonapartistických meetingů. Po událostech 4. září 1870 spěchal F. se Švýcar do Francie a vatoupl do Pařížské národní gardy. Brzy na to byl též novou vládou zároveň s Rochefortem jmenován předsedou barikádní komise, nedlouho však na to počal vystupovati proti vládě, a za obležení Paříže byl v čele všech povstání, zejména dne 31. H. 1870. Byv proto několikrát odsouzen jest konečně zatknut, ale svými přáteli dvakrát s vězení vyproštěn.

Když pak dne 16. bř. 1871 socialisté stáli se pány Paříže a komuna byla sfénena, postavil se F. jako generál v čele legie z obyvatelstva Belleville a Montmartre utročená, zároveň byl členem komuny. S legií svou účastnil se výpade, její povstaleci dne 4. dub. 1871 podnikli proti Versailles. F. rozhodl se hlavním bytem v Châtillonu, kde ale dne příštího denůky jest přepaden a ranou do hlavy zabit.

Fitzgal Gustav Leberecht (v. hl. d.) † 6. čec. 1870 v Drážďanech. Výsledak jeho práce v ob. knihovně Vídeňské byl: *Katalog der arab., pers. und türk. Handschriften der kais. Hofbibliothek in Wien* (3 sv. ve Vídni 1865—67).

Förstemann Ernst Wilhelm, něm. jazykopytec, nar. r. 1822 v Gläddu, studoval na univerzitě Berlinské a v Halle, kde také jest promověn, našel přijal místo výpomocného učitele ve věd. rediži, až r. 1861 povolán na učitele na lyceum ve Verrigurode a bibliotekáře tamější hraběcí knihovny. Od r. 1866 jest vrchním bibliotekářem v král. knihovně Drážďanské. Vydal: *Aktendesches Nomenclach*, dílo česno Berlinské akad. počátkem (Nordhausen 1854—1859, 2 sv.); *Die deutschen Ortsnamen* (tamže 1862); *Ueber Einrichtung und Verwaltung von Schulbibliotheken* (tamž 1866). Vědnu svých jazykopytných badání uvěřoval v *Kuhnově Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung*, později pak založil si svlátní list *Germania*. Nyní pracuje na rozsáhlých dějinách řeči germánských.

Förster Vilém, výtelný astronom, nar. se 16. pros. 1823 v Grünbergu v Slesku, studoval od r. 1840 matematiku a přírodní vědy na univerzitě Berlinské, a odebral se r. 1852 do Bonnu, kde se pod Argelandrovým návodem výhradně studium astronomickým věnoval. Stav se r. 1854 po uveřejnění spisu *De altitudine poli Bonneni* doktorem sloveš, přijel r. 1855 na druhého asistenta do hvězdárny Berlinské, a užíval se tam až do r. 1862 výhradně pozorováním a výpočty oběžné oběžnice a vlnatosti Měsí tím habilitoval se r. 1867 jako docent astronomie na univ. Berlinské a postoupil r. 1860 na prvního asistenta hvězdárny tamější. R. 1868 obdržel mimoř. profesuru astronomie na univerzitě a byl na místě Encke v bř. 1865 jmenován 148 ředitelem hvězdárny. Od té doby vydával 148 v Berlinské *Astronomisches Jahrbuch* a působil až do r. 1860 jako spolupracovník při sborníku *Europäische Gradmessung*. Koncem roku 1868 byl s pomocníkem ve svých dosavadních úkonech jmenován ředitelem něm. Hl. komise pro organizaci něm. měr a váh na základě metrického systému. Vědecké práce svoje uložil F. v *Astron. Nachrichten* a v *Berl. astron. Jahrbuch*; 148 vypsal různé populární přednášky z oboru astronomie.

Foglar 1) Ludvík Štěpán, něm spis., nar. se 24. pros. 1870 ve Vídni, vstoupil roku 1892 do služby první rakouské společnosti pro paroplovbu po Dunaji a posl do německých v Paříži vycházejících časopisů básně, novely, kritiky a pod. vydal: *Opysses* (Vídň 1893); *Strahlen und Schatten* (Lipsko 1898); *Ein Stück Leben* (Paříž 1897); *Opera von Vlasograd* (tamž 1897); *Geschichte und Sagen* (tamž 1900); *Freibühnen* (tamž 1900). Dramatické

rod
vus
du
du
ve
sch
opl
a t
Fog

románek básně a sborníky, svázal do de L. A. Frankla *Sonettensammlung* česné básně, novely a esopiey, a vydal historickou traktátu *Walter von Caeselen* (v Paříži 1897).

Fojtényi Jan Cassian, jazykopytec maďarský, nar. se 18. září 1819 v Ostřihomě, vstoupil do řádu benediktinského a užíval se příslušnými studii klasických básně v řadě maďarské. R. 1835 nastal pojednání své o sjednocení dvojjazyčných klasických uheršské pod jménem: *Ujra egyetemes magyar irodalom* t. j. nová sjednocení abeceda maďarské. R. 1847 stal se kancléřem král. akademie Průpřek, konečně profesorem vyššího gymnasia v Bala Vydal: *A görög régiségben lévő egyiptológiaiak*. A magyar ijesztelmének t. j. Stráňná archeologie hoká. Pro mládě uheršskou (Ofen 1848); jest též žatek v díla *Görög régiségben* (Bá 1853), kterým vyplnil mezeru v literatuře maďarské.

Forbach (v. hl. d.), nyní hraběcí město v německém Lotaringu, o 6700 obyv. Na blízku jest dohy na kamenné uhlí, v nichž nacházejí se 400 pracovníků. Ve válce franc.-německé stouval se 7. srp. 1870 bitva pro Němce vítězná, již tu bitvou u Spicherského kopce jmenují. Kraj F. byl rozdělen ve tři kantony: Tonquinový, Senarbový a St.-Arvidský, soujímá 13 □ mil a má 66,000 obyvatelů.

Forbes James David (v. dopl. 2.), skotský přirodopysce, byl profesorem fyziky na univerzitě Edinburské do r. 1862. Ze spisů jeho připomínáme: *Experiments on the temperature of the earth* F. 31. pros. 1866 v Oxfonu.

Forcade-Laroquette, Jean Louis Victor Adolphe, franc. šlechtík, nar. se ok. r. 1820 v Paříži jako nevládní bratr maršála St. Armande, studoval tam práva, a stav se již r. 1841 advokátem, stával si brzy o právních dobrou pověst, tak že jej r. 1844 jmenovali Pařížská univerzita doktorem práv. Byl utročen se členství král. F. jako pokračovník příbuzného Armandův dědičnou dílohu; v dn. 1843 byl jmenován matro des registres při státní radě, r. 1845 generálním ředitelem ob. lesů a roku 1859 generálním ředitelem cel a dopravních drah. R. 1861 stal se na místě Magnea ministrem šunam, v kterémto úřadě složil se slepý nástroj rozličným finančním operacím Napoleona III. Tím však vrostl státní dluh tak, že česl konečně sám F. a na něj Pouldeva (14. list 1861) propustili, jmenovali jej v natorom. R. 1868 odebral se F. na roční cestu do Alžirie, aby studoval tamější obchodní poměry, a byl povýšen v listopadu téhož roku na ministru obce státní rady. Dne 19. led. 1867 byl povolán do Bonhova ministerstva, v němž obdržel portfolio rolnictví, veřej. prací a obchodu. V tomto svém úřadě uspořádal mezinárodní maritimní stavu v Havru (v led. 1868). Dne 27. pros. 1868 stal se na místě Pizardově ministrem šunam, v kterémto úřadě setrval i po změně kabinetu v čer. 1867. Když v led. 1870 bylo ověřeno Ollivierovi stouval tak sv. ústavního kabinetu, uchýlil se F. do šunam privátního. Po pádu vlády prohl. F. s Francií a nová vláda vydala dokonce i rozkaz na jeho smrti. avš na odnozdil s úřadstvím své, jakou v oběh

děhor samé provozoval.
1868, v starém vládním
javný lík opětně klisovitého.
Chy.

Bez von, vynikající šunam
roční strany a včeslých plot
počesných, nar. se 21. říj.
stouval práva a státní vědy
a soužil se po r. 1849 jako

docentem fyziky na univ. v Berlíně a od r. 1827 mimoř., od r. 1850 pak řádným profesorem fyziky na univerzitě ve Vratislavi. Z jeho spisů vyjímáme: *Dissertatio de theoria gasorum et vaporum* (v Berl. 1823); *Populäre Astronomie* (v Branšviku 1827); *Die Lehre von der Cohäsion* (ve Vrat. 1836). Mimo to přispěl četnými, velmi důkladnými články zejména o molekulárních vlastnostech těles, o přilnavosti, o teplotě plynu a par a j. do časopisu Baumgartnerova a do Poggendorf. analit.

Frankenstein Karel, technický spisovatel, nar. 1810 a † 5. čce 1848 v Hradci Štyr., založil r. 1839 časop. *Innerösterreichisches Industrie- u. Gewerbeblatt zur Verbreitung gemeinnütziger Kenntnisse für alle Stände* (Štyrský Hradec), který v bouřích r. 1848 zanikl, načež vydával *Industrielle Tageszeitung. Ueber die Interessen der Gegenwart* spolu s listem *Politisches Abendblatt*. Zásluhy jeho o průmysl byly ysoce oceňovány, a četné průmyslné a hospodářské společnosti, mezi nimi též vlastenecká hospodářská společnost česká, jmenovaly ho tдем svým.

Frankfurt nad Mohanem (v. hl. d. a dopl. 1.) má 80.000 obyv., mezi těmi as 12.000 katolíků a 4.000 Židů. Zde uzavřen dne 10. kv. 1871 F-aký mír mezi Němckem a Francií na základě podmínek, o nichž dohodnutí se bylo stalo předchozí mlouvou Versailleskou dne 26. ún. téhož roku. Viz l. Francie (doplnek 1.).

Franz Josef, astronom a kněz řádu Ježíšova, ar. se 23. ún. 1704 v Linci, † ve Vídni 12. dub. 1776, byl od r. 1748 prof. matematiky, astronomie experimentální fyziky na univerzitě Vídeňské, a řitelem arcivévod, potomního cis. Josefa ve filosofii. František I. radil se s ním při lučebních pouzech svých. F. byl též první, který řídil akademických letů, dohlížel s rokasu csařovny Marie erzie na hutnictví a provedl užívání stejné míry váhy v Rakousku. Sepsal: *Observationes Cometae iactae mense Februario 1748 Viennae* (*Transact. philosoph. London* 1748); *Dissertatio de natura electrici* (Vídeň 1751); *Lumen solorum geographicum* (ib. 1759). astronomická jeho pozorování v letech 1734—1750 řila v různých vědeckých sbornících jeho doby.

Frégeville, Charles Louis Joseph marquis de, anc. generál, nar. na sámsku F. blíže Castresu 1. t. 1765, † v Paříži roku 1841. Již v dvacátém ém roku vstoupil do pluku dragonského, postoupil r. 1792 až na plukovníka, a vynasčil se se svým iarakým plukem ve mnohých bitvách u Valmy, mapp, Frieumontu a j. Rok na to svěšeno mu kožto brigádníkovi velení předního voje armády anělské, ade však po několika šťastných potýkách it přemoci obklíčen a sajat. Po dvouletém sajetí ktív se do Francie utířil v sáři r. 1796 povstání řy v Montpellieru, načež r. 1799 od vděného řsta svolen šel do rady pěti set, kde 9. list. t. r. nikající dílohu hrál ve prospěch Bonaparta. Byl enem pětadvacetiletého řvýboru této rady, jenž pracovali ml novou konstitucí. Za konsulátu byl kolik let tдем sboru zákonodárného. Též války íské se sdčastnil, byl pak postupně velitelem divise, posději náčelníkem řisdevta armády krále sefa a konečně guvernérem Kalabrie, a byl též si prvními, kteří jmenování jsou komandéry čestné ie. Po míru Tilsitském upadl v nemilost, v níž o mu seřvatí až do návratu Bourbonů, kteří jenovali jej rytířem sv. Ludvíka a velkokřížníkem tné legie, přece však Napoleon navrátil se do ancie svěřil mu velení čestí kavalérie. Za druhé taurace jmenován vrchním inspektorem nad Loir- ou armádou a r. 1833 dán na odpočinek. Jeho imo akví se na vítěšném oblouku de l'Étoile.

Slovák nazývá. XL

Freisauff rytíř s Neudeggu Felix, spisov., nar. 10. ún. 1799 v Belovaru, † 5. čce 1854 v Džb- blinku. Byl učitelem čtyř dítek arcivévod Karla a sabýval se od r. 1838 pilnými pracemi vědeckými; v mathematicko-technologických věcech byl uznanou autoritou. Sepsal: *Elementarunterricht in der mathematischen Geografie* (Vídeň 1827); *Beschreibung des neuen Planetariums* (Stuttgart 1829); *Beschreibung der Ektypografie für Blinde nebst ihrer Anwendung für Sehende* (Víd. 1837); *Ektypograf-encyclopaedisches Wörterbuch für Blinde* (tamt. 1838); *Beschreibung einer selbstwirkenden Abhänge-Vorrichtung für Dampf- und Eisenbahnwagen* (tamt. 1841); *Das fortschreitende Bewegungsprincip für Dampf- und Eisenbahnwagen auf ebenen und geneigten Bahnen, mittels dessen Anwendung die Semmering Preis-Locomotive „Bavarica“ den 1. Preis von 30.000 Dukaten erhielt* (tamt. 1852). Ze sajmavého díla toho vysvětl., že upotřebení u „Bavarie“ princip je vynález F-ův.

Freissmuth, Josef von, chemik, nar. se 16. pros. 1786 ve Vídni a † 9. bř. 1819 v Prase. Po odby- tých studiích gymnasiálních vyděl se lékárnictví, byl 1810 sa adjunkta učitelské stolice chemické na stavovský technický ústav Pražský povolán, stal se 1812 profesorem lučby na Pražské univerzitě a řídil tam chemické laboratorium. Mimo četné kritiky děl lučebních v časopise *Allgem. Literatur-Zeitung* obsažené psal do *Abhandlungen der kön. böhm. Gesellschaft der Wissenschaften: Chemische Untersuchung des fassigen Mesolithes von Hausenstein in Böhmen* (VL. sv. 1818); *Chemische Untersuchungen des dichten thonigen Sphärosiderits von Radwie in Böhmen* (V. sv.) a odstavce IV. díla Graumannova *Darstellung der Heilquellen von Franzensbad bei Eger* pojednávající o otázce, adli přirozené vody minerální umělými nabrašeny býti mohou.

Frenzel Karl Wilh. Theodor, spisovatel něm., nar. r. 1827 v Berlíně, studoval na tamější univer- zitě filosofii a dějiny, načež stal se učitelem na Friedrichstaedské reální škole. Od r. 1854 byl spolu- pracovníkem Gutakowových *Unterhaltungen am häusl. Herd* a v letech 1863—64 je též redigoval. R. 1862 divadelním referentem o král. činohře v *Nationalist*. F. psává dobrého jmena co spisovatel sdá- řilých historických románů, jako: *Ganganelli* (Berlín 1863, 3 sv.); *Waltau* (Hannover 1864, 2 sv.); *Charlotte Corday* (t. 1864); *Freier Boden* (t. 1868, 3 sv.); *Im goldenen Zeitalter* (t. 1870, 4 sv.); *Le Pucelle* (t. 1871) atd. Tyto dějepisné romány mají sviáštní řas; nelíčí se v nich hloučné udalosti, bitvy, dvorní a státní akce a pod., nýbrž vnitřní život a duševní ruch tu kterou dobu vysnažující. Z moder- ních románů F-ových sluší uvést: *Melusine* (Vrat- slava 1860); *Veritas* (Hannover 1861); *Die drei Grasien* (Vrat. 1862) a j. Co duchaplný essayista vynasčil se F. ve svých spisech *Dichter und Fromen* (Hannover 1858—66); *Büsten und Bilder* (t. 1864); *Neue Studien* (Berlín 1868).

Fresnel Fulgence, franc. orientalista, nar. se r. 1796 v Paříži co bratr slavného franc. fysika Augustina F-a (v. hl. d.), studoval s počátku lučbu, oddal se však později, vydav již 2 svazky výčtešného svého překladu Berzeliovy *lučby*, studiím ředč vý- eboďních a odebral se sa tím účelem do Říma, pak do Kahiru, kde řil 11 let. Schudnuv následkem úpadku jednoho obchodního domu v Alexandrii, s nímž v peněžitém spojení byl, stal se konsulem v Džiddě, kde se proslavil statečným hájením práv řřestánů proti útlákům tureckých úřadů, jakož i svým namáháním, jímž se mu podařilo provést ob- eboďní spojení mezi Alžerií a Borgu poukř Sahar- skou. R. 1851 odebral se společně s Oppertem a

Thomasem v čele jedné vědecké výpravy do Mesopotamie, aby prozkoumal zříceniny Niassaru, Senkery a j. Na cestě své však se přesvědčil o nemožnosti provedení tohoto svého záměru, a stál jeden rok mezi zříceninami Babylonskými, sbíraje tam nápisy klínové a posdější řecké. † 80. list. 1855 v Bagdadě, zanechav spis *Lettres sur les Arabes* (1837—1839), zakládající se na důkladných studiích.

Fresse-Montval Henri Franç. Marc. Alphonse, spisovatel franc., nar. v Perpignanu r. 1785; vyučoval v historickém institutu a císařském atheneu v Paříži. Vydal: *Angelino* (Pař. 1829, 8 sv.); *L'orfèvre et l'auripateur* (tamt. 1834); *Jules-Joseph, pense intime* (tamt. 1835, 2 sv.); *La France illustrée par ses marins, ses rois et ses guerriers* (tamt. 1830—1832, 5 sv.); *Manuel de la composition française* (tamt. 1835, 2 sv.); *Manuel de littérature* (t. 1843); *Oeuvres complètes d'Homère*, s životopisem básníkovým a poznámkami (t. 1843); *Oeuvres complètes de Pindare*, překlad zlatou medálí franc. akademie poctěný (tamt. 1854) a j.

Freylinghausen 1) Johann Anastasius, vynikající theolog pietistické školy v Halle a zasloužilý skladačel písní církevních, nar. se 5. pros. 1670 v Gandersheimu. Bohosloví studoval v Jeně a v Halle, kde se stal ředitelem sirotčince a paedagogia. Jako kanatel požíval své doby velké pověsti a † 12. ún. 1739 v Halle. Jeho spěvník (*Freylinghausensches Gesangbuch*) s 1500 staršími a novějšími písněmi byl po Německu velmi rozšířen. Jako bohoslovec byl F. pňaným přivrženecem bible a sepsal *Grundlegung der Theologie* (14. vyd. 1744). — 2) Gottlieb Anastasius F. syn předešlého, byl váženým profesorem bohosloví v Jeně a sepsal: *Memoria negriana* (v Halle 1764) a *Geschichte der evangelischen Missionen* (23. sv. 1770—1784).

Freytag Gustav (v. hl. d.) nezemřel, jak v dopl. 1. omylem oznámeno bylo. R. 1870 vsad se redigování časopisu *Grensbote* a jest od té doby spolupracovníkem při nově založeném týdeníku *Im neuen Reich*. Z jeho spíšť dospěl román *Soll und Haben* r. 1871 k 16. vydání. V novější době sepsal: *Bilder aus der deutschen Vergangenheit* (3 sv. v Lipsku 1859; 4. vyd. 1863); *Aus dem Mittelalter* (tamt. 1866) a *Vom Mittelalter bis zur Neuzeit* (tamt. 1867).

Frézier Amédée François, narodil se r. 1683 v Chambéry, byl s počátku (1702—1708) důstojníkem ve franc. armádě a odeslán posději na vědecké výskumné cesty do špan. kolonií v již. Americe (1711—1714); zemřel jako ředitel staveb pevnostních v Bretagni 16. Hj. 1773 v Bruselu. Sepsal mezi jiným: *Relation du voyage de la mer du Sud aux côtes du Chili et du Pérou fait pendant les années 1712—1714* (v Paříži 1716); *Traité de Stéréométrie* (tamt. 1738); *Lettre concernant l'histoire des tremblements de terre de Lima* (Journ. de Verdun 1755).

Fried Heinrich Jakob, něm. malíř, nar. se r. 1802 v Landavě, vzdělal se ve svém umění na akademii Mnichovské návodem Langer a Cornelie a oddal se zejména malbě obrazů, k nimž bral látku ze středověku a s poesie romantické. R. 1830 vydal pod názvem *Bilder aus der Vorzeit, oder die Rheinpfalz* sbírku obrazů historických památek Falcka. R. 1834—1837 sdílel se v Itálii a usadil se r. 1842 v Mnichově, kde se zabýval až do poslední doby malováním obrazů genových a krajinových. Z větších jeho obrazů zaslouhují zvláštního povážení *Markéeta s vřetena* (dle Goethova *Fausta*, majetek krále Bavorského); *Elyf's Toggengrub* dle Schillera; *Poraněný rytíř se svým pánem*; *Modrá*

jezbyně na ostrově Capri; *Lovecká společnost před stánkem Zvířetským*; *Pohled na Hohenschwangau* a j. R. 1849 a 1841 vydal F. sbírku básní *Ephemeriden* (2 sv.).

Friedberg Emil Albert, něm. právník církevní nar. se 23. pros. 1837 v Chojnicích (sáp. Prusích) studoval gymnasiu v Berlíně a od r. 1856 práva na univ. Berlinské a Heidelberské. Stav se r. 186 doktorem práv habilitoval se o rok posději na Berlinské universitě pro právo církevní a státní, načež byl r. 1865 za mimoř. profesora práv na univerzitě do Halle povolán. R. 1865 byl jmenován řád. profesorem ve Freibergu, a od roku 1869 působil jak řádý profesor církevního práva na universitě Lipské. Z četných jeho spíšť jmenujeme: *De finium inter ecclesiam et civitatem regundorum indicio, quid nam auri doctores et leges statuerint* (v Lips. 1861); *Ein und Ausschliessung im deutschen Mittelalter* (v Be 1864); *Das Recht der Ausschliessung in seiner geschichtlichen Entwicklung* (tamt. 1865); *Die evangel. und kath. Kirche der neu erworbenen Länder ihren Beziehungen zur preuss. Landeskirche und zu Staate* (v Halle 1867); *Aus deutschen Bistumsbüchern* (tamt. 1868); *Das Veto der Regierungen bei Bischofswahlen in Preussen und der oberrheinischen Kirche provins* (tamt. 1869); *Agenda wie es in den Kirchen fürsten zu Sachsen Lande in den Kirchen gehalten wird* (t. 1869); *Die Geschichte der Civilehe* (v Be 1871); *Der Staat und die Kirche im Grossherzogthum Baden seit 1860* (v Lips. 1871).

Friedrich Ondřej, vynikající sochař, nar. r. 1798 v Rappoltswilleru u Kolmaru, vzdělal ve svém umění na akademii Dráždanské a odešel se r. 1819 do Berlína, kde mu byla svěřena oprava tamější sbírojnice. Zdokonaliv se posději j. v Paříži návodem Posia a v Římě od r. 1824 a vodem Thorwaldsenovým, usadil se r. 1826 v Štrasburku. Pracoval nejvíce v pláskovci a v železe; s je monumentálních děl jmenujeme: *Pomník Turcu* v Sasbachu, kolosální sochu biskupa *Wernera Haburského* v Štrasburském chrámu, *Pomník Erta von Steinbach* v Steinbachu, *Pomník Frant. Drkeho* v Offenburgu a j.

Friedrich Johann Baptist, velmi plodný lékařský spisovatel, nar. se ok. r. 1792 ve Virepurtu jako tam r. 1833 profesorem fyziologie a † r. 18 jako fysikus ve Weissenburku. Z velmi četných jeho lěk. spíšť jmenujeme: *Skizze einer allgemeinen Diagnostik der psychischen Krankheiten* (3. vyd. Virepurt 1835); *Versuch einer Literaturgeschichte der Pathologie und Therapie der psychologischen Krankheiten* (tamt. 1830); *Systematische Literatur der ärztlichen und gerichtlichen Psychologie* (t. 1833); *Systematisches Handbuch der gerichtlichen Psychologie* (v Lips. 1835; 3. vyd. v Řesně 1853); *Handbuch der gerichtlichen Praxis* (2. sv. 2. vyd. v Be 1855); *Handbuch der Gesundheitspolizei* (2. sv. v Ansb. 1851); *Kompendium der gerichtlichen Anthropologie* (2. vyd. 1853). Mimo to vydával: *Magazín für philosophische, medicinische und gerichtliche Seminare* (ve Virepurtu a Norimberku 1828—1830 10 svazků).

Friedrich Jan, profesor theologie na universitě v Mnichově, nar. 1836 v Foxdorfu u Bamberku. r. 1859 ordinován kaplanem v Markt Scheinfelde 1861 dr. theologie, 1862 docent, 1865 mimořádný profesor theologie v Mnichově, 1870 na Vatikánské sněmě theolog kardinála Hohenlohe, na to 1871 pro odpor svůj proti papežské neomylnosti a Vatikánskému sněmu exkomunikován a r. 1872 za též sněmu profesora výpomocných věd historických ovlády bavorské ustanoven. F. jest takem a v bi

orii církevní stoupencem Döllingerovym. Sepsal: Johann Wessel. *Ein Bild aus der Kirchengeschichte des 15. Jahrhunderts* (Regensburg 1862); *Die Lehre des Johann Hus und ihre Bedeutung für die Gegenwart. Habilitationsschrift* (tamt. 1862); *Astrologie und Reformation. Ein Beitrag zur Reformationsgeschichte* (München 1864); *Kirchengeschichte Deutschlands* (I. d. 1867 Bamberg, II. 1869 Marvingerszeit); *Tagebuch während des vatikanischen Concils* (Nördlingen 1871); *Documenta ad illustrandum concilium vaticanicum* (tamt. 1871, 2 díly); *Das päpstliche gewährte Recht der deutschen Nation nicht an die päpstliche Unfehlbarkeit zu glauben* (München 1870); *Gott eine einzige Hoffnung. Andachtbuch für Altkatholiken* (Leipzig 1878); *De potestate papae et concilii generalis tractatus notabilis Turresematae* (Oeniponti 71); *Der Reichstag zu Worms 1521. Nach den riefen des päpstlichen Nuncius Alexander* (Abhandlungen der k. Akademie der Wissenschaften (München 71). V Reuschově *Bonner Theolog. Literaturblatt* 70 úvahy o literatuře infallibilní, jakož i jiné menší odkurky uveřejnil.

Frieztzsche Karl Julius, lučebník, dr. fil., nar. 29. Hj. 1808 v Neustadtu v Sasku, byl s počátku tmacentem a asistentem v lučeb. laboratorii E. itscherlicha, posději r. 1834 se stal představeným ruceva ústavu pro vyrábění umělých vod mizeálních, a jest od r. 1838 adjunktem a od r. 1858 m členem Petrohradské akademie věd. Z četných ho spisů a pojednání lučebních a přírodovědeckých ádíme: *Beiträge zur Kenntnis des Pollens* (v Berl. 32); *Ueber den Pollen* (Mem. Acad. Peterob. Ser. 1. 1837); *Ueber das Amylum* (Pogg.-Ann. 1834); *nes Zersetungsprodukt des Indigo durch Salpetersäure* (tamt. 1839).

Frimon, François Nicolas baron, generál franc., r. ve Vandièresu v Lotarinsku 7. ún. 1766, † v Pa-i 25. září 1840. Vstoupiv již co šestnáctiletý adík do řad vojsaných postoupil do r. 1796 až generálního adjutanta, vysnamenal se dvě léta to ve Švýcarsku, pak v Itálii a v rýnském arde Moreanově, jenž jej na bojišti Hohenlinden-m povýšil na brigádníka. Za následujícího po-du sbraní byl F. guvernérem Salopurským, pak itelem departementu Bas-Rhinského, a jmenován: po založení řádu čestné legie jejím komandé-ím. Zúčastniv se r. 1808 války italské byl pak aký čas guvernérem Benátským, vysnamenal se u následujícího při oblehání Kolberku a Stral-du, jakož i vsetím ostrova Danholmu, načež byv namanán Danebrogským řádem opět vstoupil elo své brigády ve velké armádě. Zpouzu sboru nělského v Rosskildě, jehož velitelem F. byl a pouze přestojením jistě užel smrti, vypisuje viášttní správě *Relation de l'insurrection des trou-espagnoles dans l'île de Seeland en 1808* (Specula-militaire, 4 sv.). V bitvě u Eseling kryl F. město a vydržel útok nepřátelské jízdy zahnal Brzy na to jmenován náčelníkem gener. stábu řdy Massenovy, a vysnamenal se v tomto úřadě žtě v bitvě Vagramské, u Hollabrunnu a zejména ostu Znojenského, kde pouze s dvěma pelotony žel útok sboru rakouského. R. 1809 jmenován onáfmem a rok na to baronem. Jakožto náčel-stábu doprovázel Massenu též do Portugalska. Stantrace obdržev komandérský řád sv. Ludvíka ován gener. inspektorem infanterie, při čemž mistersvu války hojně byl zaměstnán, r. 1821 přifinikem čestné legie a r. 1832 velitelem H-šes Invalides v Paříži. Uveřejnil ještě: *Essai les moyen de faciliter l'étude du grec et du latin* 1826, dvě vyd.); *Journal historique de la cam-*

pagne de Portugal du 15 sept. 1810 au 2 mai 1811 (tamt. 1841, s mapou).

Frohschammer J., současný filosof a prof. filo-sofie v Mnichově, proslulý svým vědeckým bojem proti Římské kurii. Již r. 1854 vydal duchaplné, vědecké pojednání: *Ueber den Ursprung der menschlichen Seelen*, v kterémž odůvodňuje tak svanou theorii generační a kterouž kurie do seznamu knih zapovězených vepsala. Téhož roku uveřejnil F. spis namířený proti Vogtova materialismu pod názvem *Menschenseele und Physiologie*. Novou nelibost Říma vahudilo vštm dílo F.ovo *Einführung in die Philosophie und Grundriss der Metaphysik* (v Mnichově 1858), v němž dokazuje potřebu, aby se filosofie od theologie úplně vymaňla. Posději konal pilná studia přírodovědecká a vydal r. 1861 spis *Ueber die Aufgabe der Naturphilosophie*. Posdějším jeho dílo *Ueber die Freiheit der Wissenschaft* savdalo podnět k mnohým útokům Římské strany, která v časop. *Der Katholik* způsobem shusta až neslušným si na F-a vyjádřila. Na vášnivý článk psaný proti témuž dílu v časopise *Historisch-politische Blätter* odpověděl F. mírným a vákaym způsobem v brožurce *Die historisch-politischen Blätter und die Freiheit der Wissenschaft*. K obhájení svých svobodomyšlných zásad založil na to F. r. 1862 filosofický časopis *Altendium*, načež papežská kurie veškeré jeho dosa-vační spisy vložila do seznamu knih zapovězených a vytkla mu všechny jeho „bludy“ v listu zaslaném Mnichovskému arcibiskupovi. Tento sázasal boho-slovceům návštěvu přednášek F-ových, tento však od-pověděl na toto opatření spísem *Das Recht der neueren Philosophie gegenüber der Scholastik*, a stu-dentstvo saalalo mu adresu důvěry 500 podpisů opa-štěnou. I na doby koncilu oavěděl se F. co sta-tečný odpůrce jesuitiko-scholastického proudu v cír-kvi katol. a vydal v posledních letech ještě několik brožurek v tomto smyslu. V nejnovější době vydal F. spis *Das neue Wissen und der neue Glaube. Mit besonderer Berücksichtigung von D. F. Strauss' neuerer Schrift: Der alte Glaube und der neue Glaube* (v Mnichově 1878).

Fromherz Karl, něm. přírodopyscec, nar. se 10. pros. 1797 v Kostnici, stal se doktorem medi-ciny, pak prof. lučby a mineralogie (od 1836) na universitě ve Freiburgu, kde † 27. led. 1854. Sep-sal: *Ueber die electro-chemische Theorie der Ver-wandtschaft* (ve Freib. 1822); *Anleitung zur chemi-schen Analyse der Arzeneimittel des Pflanzenreichs* (tamt. 1829); *Lehrbuch der medicinischen Chemie* (2. sv. tamt. 1832—1836); *Die Juraformation des Breisgau* (v Karlsruhe 1838) a j.

Fülleborn Georg Gustav, něm. románopisec a populární filosof, nar. se 2. bf. 1796 ve Velkém Hlohově v Slezsku, studoval bohosloví a filosofii v Halle a stal se r. 1791 prof. starých četě na Ehi-sabetanec ve Vratislavi, kde † 6. ún. 1808. Sepsal: *Volksmärchen der Deutschen* (v Halle 1789); *Beit-räge zur Geschichte der Philosophie* (v Cvilichově 1791—1799; 12. sv.); *Kleine Schriften zur Unter-haltung* (2. sv. ve Vratisl. 1797—1798).

Fürst Julius (v. hl. d.), něm. orientalista, † 9. ún. 1878. Z dalších jeho prací jmenujeme: *Ge-schichte des Baruerthums* (v Lips. 1862—65), nové spracování Winerova *Chaldäisches Lehebuch*; *Ge-schichte der biblischen Literatur und des jüdisch-hellenistischen Schriftthums* (2 sv. v Lips. 1867—70); *Der Kanon des Alten Testaments nach den Ueber-lieferungen in Talmud und Midrašch* (tamt. 1868) a *Das penitiche Rechtverfahren im jüdischen Alter-thums* (v Heidelbergu 1870).

s Fürstenberka (v. hl. d.) Maximilian Egon

Lernardo Navagere (v Bruz. 1866) a *Correspondance e Marguerite de Parma avec Philippe II.* (1. sv. d 14. srp. 1869 do 16. list. 1861; v Bruselu 1867).

Galen Philipp (vlastně Lange), plodný něm. ománopisec, nar. se r. 1813 v Postupimě, kde žije d r. 1857 jako štábní lékař. Nejlepší z jeho dosud yších románů jsou: *Der Brä von St. James* (1833; v. vyd. 1871); *Andreas Burns und seine Familie*; *Der Inselhügel*; *Der Sohn des Gärtners*; *Der Strandvogt von Jasmund*; *Die Tochter des Diplomaten*; *Die Inselaner*; *Der Löwe von Luzzara* a j. Sebrané spisy jeho vyšly v 36 svaz. r. 1857—1866.

Galfried Vinesalský, znám. básník XIII. stol. rodem z Anglie, procestoval nejprv Francii a debral se posléz s Richardem Lvím srdcem do Palestiny. Po svém návratu oddal se v Bologni krásné literatuře a působil polní hospodářství i vinařství, dkludě se vyvážuje jeho název Vinesalf (*de vino alvo*). Sepsal: *Poetica nova* (básně, které vyšly nejprv v Laysarově *Historia poematum mediæ ævi* Halle 1791, pak ve svlátním otisku v Helmstädtu 1724); *Historia seu itinerarium Richardi Anglorum egie in Terram sanctam ab anno 1170—1190* (v Bonararově *Gesta Dei per Francos* a v Galeově *Scriptores historias Anglicas*).

Galli Antonio, velmi plodný sochař ital. nar. e na počátku XIX. století v Miláně, byl jedním z nejpočetnějších škál Thorwaldsenových a usadil se po návratu z Říma v Miláně, kde co o. k. rada u akademii výtvarných umění účinkoval a práce vytvořil, které náležejí k nejlepším toho umění. Imenujeme: *Jovis*; *Apollo* (obě ve Villa Torlonia v Římě); *Apollo mœni pastyři* (dle nákreš Thorwaldsenova, tamtéž); *Docta Jęstova*; *Dieka na řeku mořském*; *Zusana v láni* (všechny na výstavě Londýnské 1860); *Pomník Gioconea Catanea* v Miláně (1858); *Mramorová socha králově Carla Otavia Castiglioni* (tamt.); *Křižák Kolumbus*; *Pomník dra. Ampelia Calderiniho*; *Pobožnost* (všechny amt.); *Jan Křt.* spolek na beránku (na akad. výstavě Vídeňské 1858).

Gallini Štěpán, anatom, nar. se 22. bř. 1766 v Benátkách a † 26. kv. 1832 v Padově. Cestoval mnoho po Francii a Anglii, účastnil se pak díla *Giornale per servire alla Storia della medicina*, stal se r. 1786 profesorem theoretické medicíny v Padově, poslézji fyziologie a srovnávací anatomie tamt. V oboru svém byl velmi činným a napsal: *Saggio di osservazioni e nuovi progressi della fisica del corpo umano* (Padova 1792); *Nuovi elementi della fisica del corpo umano* (tamt. 1808, 1820, 1825); *Summa observationum anatomicarum ac physico-chymicarum, quæ ab anno 1792 expositas præcurreunt nova elementa corporis humani* (tamt. 1824); *Considerazioni fisiologiche sul senso del bello* (tamt. 1828). Dále psal mnohá pojednání do odborných časopisů. Byl edním z nejlepších fyziologů prvních třech desetiletí n. v.

Garçao (v. dopl. 1.) Pedro Antonio Correa y Salema, nejslavnější portug. lyrik XVIII. stol., nar. se 24. dub. 1724 v Lisabonu, a † v kaláři 10. list. 1772, byv uvěšen pro několik článků, jež napsal proti markýzu Pombalovi v *Gazeta de Lisboa*. Ve svých básních bral si Horace za vzor a byl též „portug. Horácem“ nazýván. Básně jeho vyšly pod názvem *Obras poeticas* (v Lisabonu 1778); též sepsal pro divadla dvě dramata *Teatro novo* a *Assemblea ou Partida*.

Gasse Friedr. Wilh. Heinrich, Joachim, zasloužilý prof. bohoslovec, nar. se 28. list. ve Vratislavi, kde studoval gymnasiu. Universitního vzdělání nabyl ve Vratislavi, Halle, Berlíně, stal se r. 1838

doktorem filosofie a usadil se r. 1848 ve svém rodišti jako privátní docent bohosloví, stav se rok před tím licentiatem theologie. R. 1846 stal se mimoř. prof. bohosloví, byl v téže úřadě r. 1847 de Grifvaldu povolán a obdržel tam r. 1855 kádnou stolicí své vědy. R. 1861 byl povolán na profesora do Giessenu a od r. 1868 působil na bohos. fakultě v Heidelbergu. Literární práce jeho mají historický a speciálně dogmaticko-historický ráz. Imenujeme z nich: *Gennadius und Platho, Aristotelismus und Platonismus in der griech. Kirche* (ve Vratisl. 1844); *Die Mystik des Nikolaus Kabasilas von Leben in Christo* (v Grefsw. 1849); *Geschichte der prot. Dogmatik im Zusammenhang mit der Theologie überhaupt* (4 sv. v Berl. 1854—1867), hlavní dílo G-ovo; *Die Lehre vom Genuissen* (v Berl. 1869) a množství brožurek i článků v různých časop. vědeckého i polemického obsahu.

Gassen Bohumil, souvěký malíř obrazů historických, naros. r. 1805 v Koblenci, odebral se do Mnichova, kde byl Cornelius jeho mistrem. Zde vytvořil mnohé stěnomalby, na př.: *Cyklus obrazů k básním Walthera von der Vogelweide, Wolframa z Eschenbachu a k Wielandově Oberonu* (spolu s Hermannem a Neureutherem, v novém sámu královákém), několik maleb na stropěch Písařkotheky a stěnomalby v chrámě sv. Trojice ve Weissenthurmu. Vůde jeví se dobře promyšlená kompozice a pilné studium v jednotlivostech, jen že jednostraně církevní směr umělce někdy k zvláštní symbolice svádí.

Gassner Ferdinand Simon, dr., hudební skladatel a spisovatel, nar. 6. led. 1798 ve Vídni, † 25. ún. 1851 v Karlsruhe. Osvědčiv neobyčejné nadání k hudbě vzděl se zejména na výtečného houslistu, a stal se r. 1816 sbormistrem a nástupcem hudebního ředitele při národním divadle v Mohuči, kde zvlášť výtečný Gottfried Weber měl značný vliv na další jeho hudební vzdělání. Stav se pak hudebním ředitelem při universitě Giessenské oddal se pilným studiím, tak že již r. 1819 povýšen na doktora filosofie, načež jakožto privátní docent na universitě měl veřejné přednášky velmi oblíbené a s pochvalou přijaté. G. byl původcem časopisu *Ostia*, poslézji G. Wehrnem redigovaného, založil a po 6 let redigoval oblíbené dílo *Der musikalische Hausfreund* a pilně komponoval. Některé jeho písně vyšly tiskem, dále pak potkala se jeho kantáta *Anfänger des Jünglings von Naia* na mnohých místech s rozhodným úspěštem. Zpěvohy jeho, mezi nimi *Das Ständchen*, o nř i Spohr pochvalně se vyslovil, pro nedostatečný text, a jiné příklady seznatelní nedošly obliby, za to však jeho balady, zvlášť *Die Müller*, velmi se líbily. R. 1826 stal se G. členem dvorní kapely v Karlsruhe, pak učitelem zpěvu při dvorní opeře a r. 1830 sbormistrem a hudebním ředitelem. V posledních svých letech zabýval se více teorií hudby, sepsal dílo velmi záslužné *Partitur-Kommentar* (Karlsruhe 1843, 2 sv.), pak založil a redigoval hudební list *Zeitschrift für Deutschlands Musikvereine und Dilettanten*, konečně vydal výtah z Schellingova *Universalexicon der Tonkunst* s dodatky (Stuttgart 1847).

Gastein, znám. lázeňské místo (v. hl. d.). Zde unavěna G-ská konvence dne 14. srp. 1865 mezi hrab. Bismarkem a rak. plinomocním hrab. G. Blomem, která pak 20. srp. císařem Frant. Josefem I. a králem Vilémem jest ratifikována. Spor, který byl povstal mezi Rakouskem a Pruskem o společné držení polabských tří vévodství, válkou dánskou r. 1864 nově nabytých, urovnán zde prozatím tak, že Rakousko svých nároků na vévodství Lauenburské za odškodnění 2 1/2 mil. tolarů se stáhlo; pruská vláda v Holštýně měla spočívat v rukou Ra-

caballeria a Escritores en prosa anteriores al siglo XV. Nejnovější vlastní jeho práce jsou: *Cartas del Cardinal Cisneros* (v Madridě 1867); pak *Cartas y relaciones de Hernan Cortes al Emperador Carlos II.* v Paříži 1870). Též zpracoval angl. překlad obřího díla Al-Maggaribho o španělsko-arabské literatuře a dějinách.

Gebauer Jan, dr. fil., český spisovatel, nar. 1. H. 1838 v Oubílavicích u Nové Paky, studoval na gymn. v Jičíně a na filosofické fakultě v Praze; pracoval po delší čas (1861—65) v redakci *Slovníka naučného*, načež od školního roku 1866 byl profesorem na vyšší reálce v Pardubicích a od šk. r. 1870 na české vyšší reálce v Praze. R. 1873 habilitoval se za docenta českého jazyka na universitě Pražské a přijal na sebe část redakce časopisu filologického, založeného Jednotou českých filologův a říšeného universitním profesorem J. Kvíralou. Kromě četných článků a rospisů s oboru rovnavačho jazykovědy a literární historie (v *Slovníku nauč.*, *Čas. Čes. Musea*, *Škole a Životu* a j.) napsal a vydal o sobě: *Etymologické počátky řeči* 1868, posous. v *Radu jugosl. akad. XIV.*; *Slovancké jazyky, porovnačecí výklad hlavních a charakteristických proměn hláskoslovných a tvarů flexivních* 1869, přelož. do charvátštiny; *Příspěvek k historii českých samohlásek* (1870, nákl. Matice české, *Sborník vědeckého ž.* 2., posous. v *Radu jugosl. akademie XIV.*, v *Čas. Čes. Musea* 1871 a 1872); *Slovo v ruzných v Eukop. Kralodvorském* (1870, tamt.); *Příspěvky k historii českého pravopisu a výslovnosti staročeské* (1871, tamt., *Sborn. věd. ž.* 4); *Pokusy, imiž se některé proměny hláskoslovné s mechaniky slušidel vykládají* (1873); *Úvahy o Nové Radě pana Šmíla Flašky z Pardubic a o Radě Zofiat skladačele známého, s úvodem o báji zvířecí* (1873, *Sborn. věd. ž.* 5., posous. v *Čas. Čes. Mus.* 1873). Mimo o přeložil u výběru velikou část bulharských národních písní ze sbírky bratří Miladinových (v *Lutru* 1863—64); *epických písní staroruských (staroruské rhapsodie, ve Květech* 1867—68) a ukázky národních písní litevských a italských; se sanskritu pak přeložil na jazyk český báseň *Roszlucený džbán* v *Květech* 1868), *Nátek rodičů nad mrtvolou Jádňalaitovou (scena s Rámejána, tamt.)*, *Na smrt chlápi tamt.)*, *Chytrý žakal (s Mahábháratu, tamt. 1869)*, *Žud a Upamend (episoda s Mahábháratu, tamt.)*, a *židuvu cestu do nebes*.

Bbč.

Geer af Finspång Louis Gerhard, svob. pán, nar. se 18. čce 1818 ve Finspångu nedaleko Noršpingu s rodiny původu brabantského, za doby Gustava II. Adolfa do Švédska se přistěhoval. Jeho předek jeho Louis Geer (v. hl. d.) byl za znamenité Švédsku prokázané služby r. 1641 do stavulechtického povýšen. Louis Gerhard G. studoval v Linköpingu a v Upsale práva a složil r. 1836 konšuku soudecovskou; té doby uveřejnil též podignaturou L. G. D. novely *Hjertekappningen på Dalén* (v Štokholmu 1841); *S. H. T.* (tamt. 1843) a *Karl den Tolfte Page* (tamt. 1845), jakož i různé senšik statě obsahu aesthetického. Od r. 1845 až o r. 1856 byl činným jako soudní úředník v rozličných městech, až jej r. 1836 povolal král Oskar I. o Štokholmu a nabídl mu ministerské křeslo spravedlnosti. G. přijal nabídnutí toto teprv 7. dub. 1858 a setrval v úřadě ministerském až do 3. čna 1870, v kterýžto den byl jmenován předsedou švéd. vrchního soudu v Štokholmu. Jako státník sjednal i G. neocenitelné zásluhy o švédské zákonodárství, zejména to byl on, jenž provedl ve Švédsku zcela nový representativní řád, totiž na místě bývalých tyr stavů (rytířstvo, kněžstvo, měšťanstvo a seelský

stav) dvě komory poslanců od lidu volených. Od r. 1862 jest G. též členem švédské akademie.

Gelbel Emanuel, něm. básník (v. hl. d. a dopl. 1.). Jeho *Gedichte und Gedendblätter* vyšly v 5. vyd. (Stuttg. 1868); mimo to: *Neue Gedichte* 12. vyd. (t. 1870); *Juniulieder* 18. vyd. (t. 1870); *Gedichte* 69. vyd. (Berlín 1871). Z dramatických prací vydal mimo tragedii *Brahmild*, též truchlohu *Sophonisbe*, která počtána cenou Schillerovou (Stuttg. 1868, 2. vyd. 1870). Sbírka jeho politických básní vyšla pod tit. *Heroldrufe* (1—4 vyd. Stuttg. 1871).

Gelger Karel Josef, malíř obrazů historických, nar. se 14. pros. 1822 ve Vídni, studoval ve škole Führichově a vnikl dobrými pracemi brzy do veřejnosti. Jsou to zejména: malby na votivním oltáři chrámu Štěpánského; obrazy oltářní ve Weiburské kapli v Badenu; alegorické obrazy v paláci kn. Kinského ve Vídni; sténomalby v nové burse; *Deera fardža Taubenheinského*, ilustrace k básni Bürgerově; *Umění a mn. j.*

Geneva (v. hl. d.). Kanton G-lský měl roku 1870 již 93.193 obyv., kteří bydleli v 8045 domech. Z těch bylo 57.618 občanů švýc. a 35.514 cizinců, 47.857 katolíků, 43.606 protestantů, 961 Židů atd. Hlavní město kantonu G. mělo ku konci r. 1870 43.755 obyv., bydlících v 1810 domech. Francouzských rodin napočteno zde 9748, německých 568 a italských 52. Z nových staveb vyniká budova akademie s rozsáhlou knihovnou a přírodnickým museem.

Genevecká smlouva jest jméno smlouvy dne 22. srp. 1864 uzavřené v Geněvě za tím účelem, aby zla s válkou nesbytně sloučená co možná smírněná byla a osud vojínů na bojišti raněných stal se snesitelnějším. Dorozuměly se Badenako, Belgie, Dánako, Francie, Hesensko, Itálie, Nizosemí, Prasko, Švýcarsy a Virmberk v tom smyslu, že veškeré osoby ošetřování raněných se sabyvajíc, tak též mužstvo o jich dopravu se starajíc, pak kněží mají býti považováni za neutrální potud, pokud povinností svým sadost čini; taktéž místa k obzování raněných mají býti neutrální. Zevnějším známením mají býti bílé prapory a pásy kolem ramene s červeným křížem; vedle bílého praporu musí vždy býti prapor státní. K smlouvě té přihlásily se posnenáhla veškeré důležitější vlády evropské, pouze Spojené Obce severo-americké k ní nepřistoupily. Smlouva G-lská poprvé vstupila v život v prusko-rakouské válce r. 1866, načež dne 20. října 1868 přidáno k ní 15 dodatečných článků, jimiž platnost její i na válečné loďstvo jest rozšířena. Původní listina těchto dodatečných článků, k nimž hlavní mocnosti evropské se přihlásily, jest uložena v archivu republiky Švýcarské.

Gentz Vilém, malíř historických obrazů, nar. se r. 1823 v Novém Rupíně a nabyv vzdělání vědeckého odhodlal se teprv v 21. roce svém věnovati se umění malířskému. Za tím účelem vzdělával se v dílně Klöberově v Berlíně, později v Belgii a konečně v Paříži návodem mistrů Glaisea a Coutura. S počátku poutali ducha jeho zejména malebný život a krajiny Orientu, i procestoval během několika let Španěly, Maroko, Egypt, Arabii, Malou Asii a Turecko. První obrazy své čerpal z Nového Zákona, později věnoval se též malbě obrazů moderního genu. Z obrazů prvního druhu jmenujeme *Marnotratného syna, Magdalenu* a j. Jeho *Karavana jdoucí do Mekky*, za kterouž obdržel v Berlíně velkou medaili, byla prodána do Anglie; jeho *Doprava otroků pouští* nalézá se v museu Štětinském.

Gera, hlav. město kníž. Rensského mladší větve (v. hl. d.), měla ku konci r. 1871 již 17.969 obyv.

Gerber Karl Friedr. Wilh. von, výtečný nám. právník, od konce r. 1871 saaský ministr osvěty, nar. se 11. dub. 1823 v Ebelebenu v knížectví Švarcburk-Sonderhausenském, studoval gymnasiu v Sonderhausenu a práva od r. 1840 v Lipsku a v Heidelbergu. Stav se r. 1843 doktorem práv byl krátkou dobu činným ve svém rodišti jako praktický právník, načež se r. 1844 habilitoval jako privátní docent v Jeně a stal se tam r. 1846 prof. mimořádným. R. 1847 byl povolán za řádného profesora nám. práva do Erlangenu, odkud přestoupil r. 1851 do Tübingu. V letech 1857—1861 účastnil se G. jako poslanec vřtemberský při konferencích v Norimberku a Hamburku, kde se jednalo o to, aby něm. obchodní a námořní právo ve formu zákonů uvedeno bylo. Roku 1863 byl povolán za profesora práv do Jeny, opustil však úřad ten již r. 1863 a přijal profesuru nám. práva, státního a církevního práva v Lipsku. R. 1867 byl členem ústavující Říšské rady v Berlíně a r. 1871 předsedou první zemské synody v Sasku. Po odstoupení Falkensteinově přijal G. 1. Hj. 1871 nabídnuté ma sas. ministerstvo veřejného vyučování. Hlavní jeho díla jsou: *Das wissenschaftliche Princip des deutschen Privatrechts* (v Jeně 1846); *System des deutschen Privatrechts* (tamté. 1848; 10. vyd. 1870), této doby nejčtenější dílo něm. literatury v tomto oboru, a *Grundzüge eines Systems des deutschen Staatsrechts* (v Lips. 1866; 2. vyd. 1869). Mimo to uveřejnil četné menší spisy a pojednání, zejména v Iheringem založených *Jahrbücher für die Dogmatik des römischen und deutschen Privatrechts* (od r. 1857).

Gerhard Eduard (v. hl. d.), něm. archaeolog, † 12. kv. 1867 v Berlíně. Po smrti jeho vyšly: *Gesammelte akademische Abhandlungen und kleine Schriften* (2 sv. v Berl. 1867).

Gerlach Frant. Dorotheus (v. hl. d.), známý filolog a badatel na poli římských dějin, sepsal ještě: *Das Zeitalter August's und Cae's von Medici* (v Basileji 1839); *Zalukos, Oharondas, Pythagoras* (tamté. 1858); *Marius und Sulla* (2. vyd. tamté. 1856); *De rerum Romanarum primordiis* (2. vyd. v Štutg. 1861); *Vorgeschichte, Gründung und Entwicklung des römischen Staates* (v Basil. 1863); *Marc. T. Cicero, Redner, Staatsmann, Schriftsteller* (tamté. 1864); *De vita P. Cornelii Scipionis Africani superioris* (tamté. 1865); *Marc. Porcius Cato der Jüngere* (tamté. 1866) a konečně *P. Cornelius Scipio Africanus der Ältere und seine Zeit* (tamté. 1868).

Gerlache Etienne Constantine svob. pán (v. hl. d.), belg. státní a spis., byl dán r. 1867 jako prezident kasacího dvoru na odpočinek a † 10. ún. 1870 v Bruselu.

Gerok Karel, něm. kazatel a církevní básník, nar. se 30. led. 1815 ve Weiingenu ve Vřtembersku, studoval v Štuttgartě a v Tübingkách, stal se 1844 jáhnem v Böblingenu a byl r. 1849 povolán do Štuttgartu, kde postupoval v hodnostech duchovních, až se stal r. 1868 vrchním radou konsistoře a prelátem. G-ova kázání, která vyšla v četných nákladech (*Evangelienpredigten* 3. vyd. v Štutg. a Lips. 1867; *Epistelpredigten*, 3. vyd. 1866 a *Pilgerbrot*, 2. vyd. 1869) sjednala původci svému velikou pověst. Ještě rozšířenější jsou jeho církevní básně *Palmblätter* (17. vyd. v Štutg. a Lips. 1871), vynášející se vřelým citem i lahodnou formou. Po *Palmblättern* následovaly jeho *Pfingstrosen*, epicko-lyrické básně s dějin apokalyptických. V posledních dobách uveřejnil G. též sbírky básní světských, zejména vlasteneckých (*Deutsche Ostern, Blumen und Stern*) a četné prosaické spisy obsahující vědělavachdu. Theologický směr G-ův jest konservativní, jako ka-

zatel však pojímá křesťanství více a humánní, než s dogmatické jeho stránky.

Gerome Jean Léon (v. hl. d.), franc. malíř, maloval r. 1865 obraz představující *Asienaci sian-ekých vyslanců v Tuilerích*. R. 1868 dohotovil *Mešitu El-Asanegy v Káhře*, obraz celkem dosti pověstný. Zcela pochybený však jest obraz jeho představující *Zastřelení markéla Neye*, poněvadž při tragické hlavní osobě obrazu na diváka téměř komický dojem působí. Ani obraz jeho *Prodej otroků* neuspokojuje, poněvadž na něm prohlíží eunuchuby mladé otrokyně na prodej určené, což ovšem není šťastně voleným předmětem díla uměleckého. Z nových jeho s pochvalou přijatých obrazů jmenujeme: *Jerusalem, General Bonaparte v Egyptě, Španělská oštepovetci, Promenada v haremu* (1869) a *Seitání se lovců s jaguarem*.

Ghyexy Koloman, jeden s vůdců uherské opozice, nar. se 2. ún. 1808 v Komárně, kde otec jeho František šel jako první místokráp Komárovské šupy; studia svá gymnasiální a právníká konal Koloman ve svém rodišti, pak v Bábě a konečně v Pešti, kde obdržel roku 1828 advokátní diplom. S počátku byl advokátem jedné panské rodiny, leč vzdal se brzy úřadu toho a věnoval se od r. 1831 dalším studiím právnickým a státním. Roku 1833 stal se vice-notářem Komárovské šupy, r. 1839 vrchním notářem, a r. 1843 byl zvolen do sněmu. Zde rozvinul takovou činnost a horlivost, že byl připočten záhy mezi první sněmovníky. R. 1847 byl jmenován protonotářem při králi, tabulí a v listop. 1847 protonotářem (soudcem) při tabuli septemvirální, nejvyšším to soudu země Uherské. Právem této své hodnosti zasedal též na zemském sněmu r. 1847 a 1848. Když se utvořilo první uherské ministerstvo, jmenoval ministr spravedlnosti Deák G-ho podsekretářem státním. Po odstoupení Deákově vzdal se i G. úřadu a šel v soukromí až do r. 1861. R. 1861 byl zvolen od jednoho volebního okresu Komárovské šupy za poslance na sněmu, kterýž jej zvolil za presidenta. Když se počalo jednati o to, jakým způsobem by sněm odpověděl na král. reskript, postavil se G. v čelo oné strany, která v odporu se stranou Deákovou nechtěla s koronovaným a tudíž dle písmá zákona neoprávněným panovníkem vyjednávat, samý nejlepší na adresu ku králi, nýbrž pouhým veřejným osvědčením vyložití před světem práva koruny Uherské. Při hlasování však byla přijata adresa Deákova malou většinou hlasů; odpověď královská však byla nepřijata. Když na podzim r. 1865 po pádu ministerstva Schmerlingova ministerstvo Belcredi-Maláthovské opět o vyrovnání s korunou Uherskou se pokoušelo, byl zvolen G. na sněmu do komise, která měla stanoviti do podrobná podmínky vyrovnání. Z dvou návrhů této komise byl návrh strany Deákovy přijat, návrh strany G-ovy pak, směřující k pouhé personální unii, zavřel. Při debatách o podrobnostech Deákova návrhu oponoval G. velmi tvrději. Po vyrovnání s r. 1867 účastnil se G. zasedání sněmu i delegací, a přispěl bystrým svým duchem i nadáním řečnickým ke svedení mnohých oprav v oboru vnitřní správy státní, zejména finanční. Jakkoliv jest G. faktickým vůdcem takzvané mírné levice, přenechává v parlamentě rád vůdcovství toto obratnému Tiszovi, jenž jako řečník nad G-ho vyniká.

Bb.

Giebel Christian (ne Christoph) Gottfr. Andr. (v. hl. d.) sepsal: *Palaeozoologie* (v Marb. 1846); *Allgemeine Palaeontologie* (v Lips. 1853); *Odontographie* (tamté. 1854); *Die Säugethiere in zoologischer, anatomischer und palaeontologischer Beziehung*

amt. 1858—1855); *Lehrbuch der Zoologie* (v Darmadtu 1857, 3. vyd. 1865); *Mosmos für das Volk* (Lips. 1849); *Tagesfragen aus der Naturgeschichte* (Berl. 1855); a *Naturgeschichte des Thierreichs* sv v Lips. 1858—1868).

Giesebrecht Ludvík (v. hl. d. 2.), pedagog, storický badatel, strýc Viléma G.-a, nar. se r. 1798 Mirově v Meklenbursko-Strelitzu, studoval na univerzitě v Berlíně a ve Grisevaldě, r. 1818 vstoupil dobrovolnického sboru a účastnil se války proti anconům až do r. 1815. R. 1816 stal se učitelem na gymnasiu v Štětíně, kde po 15 let dělníkol. Poslední léta strávil na odpočinku v Jasemici Štětína, kde † 18. bř. 1873. Mimo uvedené spisy psal *Damaris*. Jeho básně vyšly r. 1836 a 1867 Štětíně.

Gildemeister Otto, purkmistr svob. obce Bremě, nar. se 13. bř. 1823 v Bremě, kde otec jeho l senátorem, studoval r. 1843—45 filosofii, historii a filologii v Bonnu, vstoupil r. 1845 do redakce sdělsaloženého listu *Weserzeitung* v Bremě a d se r. 1850 hlavním jeho redaktorem. R. 1852 l jmenován sekretářem Břemského senátu, a roku 57 byl zvolen sám za senatora. Od řj. 1871 stojí ko purkmistr v čele Břemského státu. V literatuře něm. učinil se známým svými překlady angl. usiků, zejména přeložil velké spisy Byronovy l sv. v Berl. 1864; 2. vyd. 1866). Z překladů amat Shakespearových Bodensettem vydávaných u následující od něho: *Král Jan*, *Král Richard I*, *Král Jindřich IV*, *Král Jindřich V*, *Král Jindřich VI*, *Král Richard III*, *Král Jindřich VIII*, *Jak se vám líbí*, *Marné lásky snahy*, *Zimní bádorba*, *Julius Caesar* a *Cymbelín*. Překlady sonet Shakespearových refojnili r. 1871 v Lápuku.

Gilm, Hermann von, něm. básník, nar. se 1. t. 1812 v Iněpruku a † 31. kv. 1864 jako sekretář při mistodržitelství v Linci. Byl ve svých básních důležitým opěvovatelem přírodních krás své vlasti olské a mužem v politice i náboženství svobodoválným. Jeho *Gedichte* vyšly ve 2. sv. r. 1864—65.

Gindely Antonín (v. hl. d.) stal se r. 1863 lmoř. profesorem rakouského dějepisu na universitě ralské a zároveň zemským archivářem království ského; r. 1867 stal se řádným profesorem své dy. V létě r. 1873 bylo mu uloženo, aby předěl rak. korunám princevi Rudolfo u českých jínách.

Giskra Karel (v. hl. d. a dopl. 1.) stal se po latoupení svém s úřadu ministerského předsedou anko-rakouské banky ve Vídni a posléž vřehním ratorem první rak. spořitelny. Mimo to byl G. l správním radou Lvovsko-Černovické dráhy, jejíž dítelství jest nyní v trešním vyšetřování pre nerávné zacházení s jménem této dráhy.

Gislason Konrad, výtečný znalec starší skannavské literatury, nar. se 3. čce 1808 v severním landu, kde jeho otec byl obkbeným básníkem, stval gymnasium r. 1826—31 v Besenstadiru a od 1831 na universitě Kodánské práva a germanistiky. 1846 vydal na nejstarších písemných památkách loženou kritickou gramatiku staroislandského jak, po které následoval r. 1851 jeho posud jený dánsko-islandský slovník. R. 1858 uveřejnil *ironordické slovosloví*. Ostatní práce G.-ovy jsou části kritická vydání staroislandských spisů, a části klady nesnadnějších míst poesie skaldické, a části aná jazykopskytá pojednání. Od r. 1848 působil l jako docent a posléž jako profesor nordických syků na universitě v Kodani. Jest členem četných lených společností.

Gludicel Karel, malíř, sochař a architekt, nar.

se r. 1723 ve Viggiu a † r. 1804 v Miláně. Po návratu svém s Říma otevřel v Miláně atelier, s něhož umělci Blochardi, Saletti, Veluti a slav. Ondřej Appiani vyšli. Maloval obrazy na stropě Milánského chrámu San Francisco di Paula; olejové jeho obrazy, vynikající pravou půvabností Guida Reniho, naleznají se porážnu v galeriích italských. Ze sochařských prací jeho vyjímáme: *Oběť Gideonova*; *Adam a Eva utíkají s ráje*; *Oběť a smrt Abelova* (všechny v hl. chrámě Milánském); dvě sochy u paláce Monti a sochy spasitele a andělů na oltáři, die nákrese jeho postavené ve farním kostele Pastorském.

Gladstone William Ewart (v. hl. d.), slavný angl. státník, hrál důležitou úlohu již co kamelet pokladnice (1860—65) v ministerství lorda Palmerstona, v kterémž úřadě provedl svoje zákony o srobohodném oběhodu. Nejskvělejší doba státnické činnosti nastala však G.-ovi po smrti lorda Palmerstona, když mu bylo v ministerstvu hraběte Russella svěřeno Ksení dobní sněmovny. V tomto úřadě byl G. ne-li formálně, tož fakticky duš a ředitelem celého kabinetu, a celý národ patřil naž jako na hlavního nástupce energické politiky pokroku. G.-ovi podařilo se především povznést otázku irskou na hlavní otázku angl. reformní politiky, a volby ode dne 1. pros. 1868 měly se vřaledek, že G.-ovi přibyla většina 120 liberálů, kteří se uvázali irskou jeho politiku podporovati. Tím byl rozhodnut též osud tehdejšího konservativního minist. D'Israeliova. D'Israeli sám sadal již 2. pros. za propuštěnou a odporčil královně za svého nástupce G.-a, kterýž si do 8. pros. nový kabinet sdělil, povolav do něho též Johna Brighta. V následujících na to zasedáních provedl G. zákon o zrušení irské státní církve, a podařilo se mu i jinými ještě zákony uspokojiti spravedlivé požadavky hráně. R. 1869 vydal G. díle o řeckém starověku pod názvem *Jerusalem memdi* (v Lond.).

Glaser Julius, rak. právník a od 25. list. 1871 rak. ministr spravedlnosti, narodil se 19. bř. 1831 v Postoloprtech v Čechách, studoval gymnasium v Litoměřicích a ve Vídni a od r. 1847 práva na Vídeňské universitě. R. 1848—1849 strávil v Carlehu, a stav se tam v řj. 1849 doktorem filosofie vrátil se do Vídne, kde r. 1854 též na doktora práv pověřen byl. Před tím r. 1851 uveřejnil ve Vídni spis *Das englisch-schottische Strafverfahren* a habilitoval se na Vídeňské universitě r. 1854 jako priv. docent rak. trešního práva. Dvě léta posléž stal se tam mimořádným a r. 1866 řádným profesorem tohoto odboru. Ze spisů jeho té doby vyšlyh jmenujeme: *Abhandlungen aus dem österr. Strafrecht* (1. sv. ve Vídni 1858); *Ueber Friedensgerichts* (tam. 1859); *Ueber die Fragestellung an die Geschworenen* (tam. 1860); *Zur Juryfrage* (tam. 1865); *Anklage, Wahrprach und Beweismittel im angl. Schwaengerichtsverfahren* (v Erlang. 1866); *Gesammelte kleinere Schriften über Strafrecht, Civil- und Strafprocess* (2 sv. ve Vídni 1868) a j. S Ungrem vydával *Sammlung von civilrechtlichen Entscheidungen des k. k. obersten Gerichtshofe* (ve Vídni od 1859), též se účastnil redigování časop. *Allgemeine österr. Gerichtszeitung* a časop. *Gerichtswiss.* R. 1868 byl povolán jako odborní přednosta do ministerstva osvěty, vrátil se však po odstoupení ministerstva Hasnerova opět ve svůj úřad učitelství. Od r. 1869 zasedá ve sněmu dolnorakouském, od r. 1871 co nástupce vnitřního města Vídne, sněm pak jej vyslal do Hlask rady. R. 1871 (25. list.) byl povolán do kabinetu Auerspergova jako ministr spravedlnosti, v kterémž úřadě posud trvá. V poslední době vydal *Studien zum Strafrechtswesen* (ve Vídni 1871).

Glasgow, průmyslné město v Skotsku (v. hl.

d.), mělo r. 1871 již 481.200 obyvatelů. Průmysl zdejší směřá se měrou úkasanou, tak že pouze těchto stavů jest zde zaměstnáno k 80.000 (s nichž as 50.000 ručních), na nichž do roka asi 46 milionů liber bavlny hrubé se spracuje v ceně 4 mil. lib. šterlinků. Počet lidí města patřících dosáhl r. 1868 čísla 814 plachetních a parních loď. Nových stavení veřejných přibýlo v novější době: 18—20 ohrátů, dvě divadla, cirkus, hudební palác a stavení univ. stavitelem Scotem sbudované. R. 1868 rozmnožen počet nástupců G-a v parlamentě s dvou na tři.

Glisson František, věhlasný anglický anatom a fyziolog, nar. r. 1597 v Rampshamu, oddal se studiu lékařskému na vysokých školách v Cambridge s úspěchem tak výtečným, že ustanoven byl za profesora medicíny na těchto školách. R. 1634 svěřena mu stolice anatomie a fyziologie, kterouž do své smrti r. 1677 pečlivě zastával. G. byl nad míru šťastným pozorovatelem a důmyslným badatelem, tak že právem považuje se za jednoho z předních učenců, kteří moderní fyziologii dráhu nasl. Jeho *Anatomia hepatis* (v Londýně 1634) má doposud cenu vědeckou, a věda s největší odměnila ho tím, že některé od něho objevené a důkladně popsané části jménem jeho nazvala, jako na př. *Capsula Glissoni* a j. Sebrané spisy G-ovy vyšly ve třech dílech r. 1691 a 1711.

Glümer 1) Adolf von, prus. generalleutnant, nar. se 5. čna 1814 v Lengefeldu, vstoupil r. 1836 do pruské vojenské služby, účastnil se r. 1849 výpravy proti Badenskému, stal se r. 1861 plukovníkem, 1868 generalmajorem a komandantem brigady, a bojoval v Hünfeldu, Werbachu, Helmstedtu a Rossbrunn s vysnamenzním. R. 1870 byl po vypuknutí prusko-francouzské války jmenován komandantem 18. divise, a převzal v pros. téhož roku velení nad badenskou divizí, s kterou svedl 18. pros. u Nuits. Poslední obklíčil Belfort a stal se po uzavření míru valitelem 29. divise se sídlem ve Freiburgu v Breisgavě. — 2) Claire von G., něm. spisovatelka, nar. se 25. Hjna 1825 v Blankenburku na Harzu a žila s rodiči, poněvadž otec její pro liberální smýšlení politické s Hanoveru vypovězen byl, s počátkem ve Švýcarsku, ve Francii a konečně ve Weissenburku v Elzasu. Po smrti (1841) své matky Charloty G-ové, roz. Spohrové, která pod pseudonymem G. Tolstoy několika beletrickými pracemi se známost učinila, žila Claire v domě svého děda ve Wolfenbüttelu. Když nastalo hnutí r. 1848, vrátil se otec její do Německa, a povolav ji do Frankfurtu sdělil jí zásadní parlamentárních správ do časop. *Magdeburger Zeitung*. R. 1851 odebrala se s Frankfurtu do Drážďan, kde učinila marný pokus osvoboditi svého bratra, jenž pro účastenství v povstání květnovém k doživotnímu vězení odsouzen byl, a byvši pak sama ve Sasku vypovězena žila opět nějaký čas ve Wolfenbüttelu. Po roce 1859, když bratra jejímu milost udělena byla, vrátila se sasse do Drážďan. Ze spisů jejích jmenujeme: *Aus den Pyrenäen* (2 sv. v Desavě 1854); *Mythologie der Deutschen* (v Lipsku 1856); *Berühmte Frauen* (tamt. 1856); *Erinnerungen an Wilhelmine Schröder-Devrient* (tamt. 1863); *Aus der Bretagne* (ve Vídni 1867); *Novellen* (8. sv. tamt. 1869). Mezi četnými jejími překlady vyjímáme od Sandové *Geschichte meines Lebens*, od Swifta *Briefe an Stella* a s Confeys *Geschichte Napoleons*, a s ruského Tolstoye *Krieg und Frieden* (ve feuilletonu *Poliak* 1873).

Gneist Rudolf (v. dopl. 1.) sepal ještě: *Constitutionelle Schule* (v Berl. 1869); *Selbstverwaltung der Volksschule* (tamt. 1869); *Preussische Kreisordnung* (tamt. 1870) a *Rechtsstaat und Verwaltungsgerichte* (tamt. 1871).

Godeffroyovo muzeum sluje ethnograficko-přírodovědecký ústav v Hamburku, založený r. 1860 snahou a úcty hodnou obětavostí bohatého a pro přírodní vědy zaujatého kníze J. C. Godeffroya. Ústav tento, vynikající čistě vědeckým měrem, jest pravou pokladnicí pro každého přírodopysce a bohatost se zejména bohatými sbírkami přírodnin s ostrovů Tichého Oceanu. Godeffroy má 25 vlastních korálů, které posílá do všech částí světa se sborkim; každý kapitán má však zároveň nřizeno, aby všude, kdekoliv se příležitost naskytne, sbíral přírodniny. Mimo to působí na ústavy Godeffroyovy různí ovědění přírodopysci neustále v Australii a na ostrovech Tichého Oceanu, sbírajíce s velkou horlivostí přírodniny zejména s Hše živočišné a rostlinné. Takovým způsobem přivezli na poslední doby zejména kapitán Totens množství ptáků, plazů a raků mořských s Palewakých ostrovů, kapitán Meier ryby, raky, červy, lastury a mořské ješky se sborky Kastry s při ústí Amru, přírodopysce dr. Graeffe přivez r. 1871 po 10 letech (1861—71) sbírání množství přírodnin s ostrovů Viti a Samoa, a v čci 1873 vrátila se horlivá paní Amalie Dietrichová s dlouholetým namáhavým sbírání s Australie, a přivezla s sebou pro G. m. množství australských ptáků, brouků a jiných přírodnin. Ještě jsou na cestě Polák Jan Kubary, americký konchyliolog Andrew Garet a přírodopysce Eduard Dänel, snážíce se všickni o rozmnožení sbírek valedůlkého G-ova m-a. V celku měl Godeffroy r. 1871 (dle správy dra Ant. Friše, *Costa do Kodm*) přes 7000 druhů přírodnin s 96 nalezišť. Činný konservator G-ův Schmels jest ve spojení s mnohými vynikajícími přírodopysci v Německu, Francii a Dánsku, kteří mu různé druhy určují a systematicky celek seřadují; tak na př. určuje mava a plasy dr. Peters v Berlíně, raky Milne Edwards v Paříži, mořské ješky dr. Lütken v Kodani, červy prof. Grube ve Vratislavi a j. Pomocí těchto a jiných vědeckých sil uveřejňuje G. m. četné vědecké články, jednající o nově nalezených přírodninách, získaných věd snahou G-ovou, dle nichž i některé nové druhy v systematické pojmenovány byly. V nejnovější době založil Godeffroy při svém museu svléštní časopis *Journal des Muséum Godeffroy*, jenž slovem i obrasy za redakce dra Graeffeho vědecky pořádá a v obecnou známost uvádí materiál v museu nahromáčený. Schmels vydává vedle toho roční katalogy se správami, které i pro vědu samépsinou neocenitelný význam mají. Bk.

Godra Samuel, farář v Plachticích (v. hl. 4), † 4. kv. 1873 v 64. roce svého věku.

Goeppert Jindř. Rob. (v. hl. 4.) napsal ještě *Beiträge zur Tertiärflores Schlesiens* (v Kaselu 1862); *Die Tertiärflores von Schosnitz in Schlesien* (v Zho-felci 1865); *Die Tertiärflores auf der Insel Java* (v Haagu 1865); *Ueber die fossile Flora der silurischen, der devonischen und unteren Kohlenformation* (v Jeně 1860); *Die fossile Flora der permischen Formation* (v Kaselu 1864); *Ueber Aphyll-stachys, eine neue fossile Pflanzengattung, sowie über das Verhältnis der fossilen Flora zu Darwin's Transmutationstheorie* (v Jeně 1866). Mimo to uveřejnil v Bronnově *Index palaeontologicus* (v Stuttgartě 1848—1850) seznam velkých do roku 1850 známých akamenitých bylin s úplnou jich synonymikou. Sbírka G-ových akamenitých rostlin jest nad nejdůkladnější svého druhu v Evropě, a jest pojednání o ní systematicky ve spise *Vermischungen der palaeontologischen des Prof. H. R. G. in Breslau* (v Zho-felci 1866). Jako ředitel botanické zahrady ve Vratislavi povzněl G. tuto zahradu k znamenitě

oskvětu, založil ve Vřetelavi botanické muzeum a vydal při té příležitosti spis *Ueber botanisches Museum* (v Žofelci 1856).

Göschel George Joachim, angl. státník, nar. r. 1831 v Londýně. Dokončil v Oxfordě s vynikajícím studiu a stal se společníkem bankéřské firmy Fröhling a G. V říši známou přišel spisem *The theory of foreign exchanges* (Londýn 1863), dočkavším se v krátké době patera vydání, v němž osvědčil se co finančník bystrého ducha. Spisem tím nabytá taková vážnost, že již následujícího roku v Londýně City zvolen jest do parlamentu, kde brzy svým praktickým směřením a roshodným nadáním účinným tou měrou vynikl, že r. 1866 lord Russel povolal jej do ministerstva co místopředsedu obchodního úřadu. Přítuho roku jmenován jest G. kancléřem vévodství Lancasterského a tím zároveň předsedou v radě ministerské, v kteréžto úřadě seval až k pádu Russelově v čer 1866. Když pak o dvou letech liberální strana s Gladstonem v čele opět k veslu se dostala, obdržel G. obitný úřad ministra chudinství. V úřadě tom našel G. hojně příležitosti osvědčiti své správní a organizační vlohy, rozvínil obseštnou, zároveň však energickou činnost reformací, kterou získal si všeobecného uznání. Proto také r. 1871, když v březnu ministr námořnictví Childers úřad svůj složil, povolán G. na jeho místo, i ačkoliv s nedůvěrou úřad ten byl nastoupil, ož již prvním svým vystupováním v úřadě tom se pojal. V administrativním oboru státního života estil G. pro Anglii sajisté síla mnohoběžná. Co do směřování politického kovi G. pokročilemu liberalismu.

Göschel, Ottilie von, roz. svob. paní Pogwisch, nar. 31. H. 1796 v Gdansku, vdova po jediném synu velkého báanika, tajemném komoři Jul. Aug. Naith. G-ovi († 27. H. 1830), známá tím, že byla lidnou obšťovatelkou stárnoucího báanika, † 26. H. 1872 ve Vymaru.

Götting Karl Wihl. (v. hl. d.) † 20. led. 1869 v Jeně. Cenné jeho příležitosti sply akademické a příspěvky do odborných časopisů vyšly s nadpisem: *Gesammelte Abhandlungen aus dem classischen Alterthum* (Halle 1851—64, 2 sv.). Po jeho smrti vydal K. Fischer jeho *Opuscula academica* s charakteristikou G-ovou (Lipsko 1869).

Goldschmidt Levin, vynikající právník, nar. 10. kv. 1829 v Gdansku, studoval na universitě Berlínské lékařství, pak filosofii a konečně právnictví, kterému též věren stál. R. 1851 porýšen na doktora vstoupil do státní služby, habilitoval se pak r. 1855 na universitě Heidelberské, kde r. 1860 jmenován mimořádným, r. 1866 řádným profesorem obchodního a římského práva. Od r. 1870 jest radou i nově zřázeného římského výšního obchodního soudu v Lipsku. G-ovy literární práce pohybují se většinou v oboru římského a obchodního práva; nejednotlivější s nich jest: *Handbuch des Handelsrechtes* (Erlangen 1864—66); mimo to sluší zaznamenati: *Kritik des Entwurfs eines Handelsgesetzbuchs für die preuss. Staaten* (Heidelberg 1867); *Encyklopädie der Rechtswissenschaft im Grundriss* (t. 1862). Co do politického směřování osvědčil se G. v Heidelbergu roshodným stoupence strany národní perem i sloem, mandatu vládk do badenské komory nepřijal vedor opětovnému zysvání.

Goldstücker Theodor, dr., prof. sanskritu na University College v Londýně, president filologické společnosti a říd vbyoru asiatské společnosti, nar. e v Královci v Prusku, studoval ve svém rodišti pod prof. Petrem von Bohlen, v Bonn pod Schlelem a Christianem Lassenem a v Paříži pod Buroufem sanskrit. R. 1842 uveřejnil německý pře-

klad dramatu od Krišna-Misry *Prabodha-Androdaya*, jež opatřil prof. Rosenkranz předmluvou. Z Paříže odebral se do Berlína, kdež se habilitoval na docenta na tamní universitě. Na vysvání prof. Wilsona v Londýně odebral se do Londýna, stal se spolupracovníkem Wilsonem vydáváného *Sanskritsko-anglického slovníku*, posději byl jmenován prof. sanskritu na University College v Londýně a † tamtéž 11. bř. 1872. Z jeho spisů sluší jmenovati: neukončený sanskritský slovník, vydání spisu *Manava-kalpa-sutra* s úvodem Pánini, *his Place in Sanskrit Literature*, jakož i text *Zaimintya-Nyāya-Māla-Vistara*. R. 1866 založil spolek pro psaní sanskritu. Psal výtečné články do *Athenaeum*, *Westminster Review* a *Chambers's Encyclopedia*. Zanechal též úryvky vydání *Mīmāṃsa* a *sanskritské mluvnice*.

Goltz Bogumil, spisovatel něm. (v. hl. d. 2. a dopl. 1.) † 11. list. 1870 v Toruni, kde od r. 1847 bydlel. V posledních svých letech vydal ještě: *Vorlesungen* (Berlín 1869, 2 sv.); *Die Walkthierheit und die Lebensweise mit ihren correspondirenden Studien* (t. 1869, 2 sv.).

Gondokoro, velká osada černochů s kmene Bari na Bílém Nilu mezi 4°54'5" sev. šířky a 81°46'9" vých. délky od Greenw., na výšině 1506' nad hladinou mořskou. Místo to bylo ode dávna střediskem a hlavním trhem obchodníků v slonovině a v otrocích, kteří zde nakládali kofistí uloupené podél břehů Bílého Nilu na lodi a odtud do Chartumu nasílali. Roku 1853 založil zde katol. vikář s dr. theologie Knoblicher (v. hl. d.), podporován vládou rakouskou, misionářskou stanicí (se 24 kněžskými), která vedle stanice „Svatého Kříže“ v sami Kichu v končinách těchto nejjihnější byla. Zakoupil pozemky vystavěl zde Knoblicher malý kostel, několik kamených domů, a založil zahradu botanickou jakož i jednu pro kuchyňské potřeby. Šíření evangelia nedálo se zde v řádonci míře, ačkoliv ale správ misionářů samých tusemci velmi mírumilovní jsou, ba Speke vypravuje dokonce ve svém cestopisu o krajinách těchto, že ani jeden z G-rských na viru křesťanskou nepřel. Nestoudné počínání si evrop. a tureckých otrokářů vzbuzovalo u černochů též nedůvěru k samým kněžím, a když jich zde během 7 let 16 nezvyklému podnebí podlehl a r. 1858 i šlechtitný Knoblicher smrti sešel, zrušila vláda rakouská misionářskou stanicí v G-ru jakož i řadu podobných stanic severněji podél Bílého Nilu. V č. 1863 setkali se v G-ru Speke a Grant, vracelce se od hokejších jezer nilských, s nenadání s Bakerem, jenž jde s Chartumu zde odpočíval. Z bývalého kostela a s ostatních budov býv. misie našli zde tito cestovatelé pouze již zříceniny. R. 1871 vypravil se odtud Baker se značnou silou lidí vzhůru podél břehů Bílého Nilu, aby potlačil tamějším hrusný obchod s otroky.

Gottschall Rudolf (v. hl. d. a dopl. 1.) osvědčil se r. 1871 svými *Kriegsbieder* (v Berl.) jako vyletný báaník, jenž má formu úplné ve své mod. R. 1871 vyšly v Lipsku nové dva svazky jeho spisů dramatických, kteréž obsahují mimo jiné sajmána tragédie *Herzog Bernhard von Weimar* a veselohru *Die Welt des Schwindels*. První s nich byla hrána s dobrým výsledkem na městském divadle v Lipsku. Mimo to byly hrány několikráte s výsledkem velmi příznivým moderní časová veselohra *Amazone* a kouselná báchorka *Fürstin Rübenek*.

Gough Hugh (v. hl. d.), baron a viscount, angl. generál, známý s válek Angličanů proti Číně (1841—41) a proti Indii (1843—49), byl jmenován r. 1862 polním maršálkem a † ve vysokém stáří 2. bř. 1869 v Londýně.

alko herec smál se H. o harmonické slušování idealismu a realismu, a v tomto smyslu vyniká v dílech sejměna jako Hamlet, Bolingbroke, Marinelli, Carlos v *Klavigu*, František Moor, Oromwell, Narcis, Richard III., Shylok a j. — 3) Jindř. Boh. Bedř. H. (v. hl. d.), zasloužilý filolog, † 16. srp. 1867 e Vratislavi. Z jeho spisů zasahuje ještě čestné minky dílo *Die athenische Stammesverfassung* (v Berně 1857).

Habětinek Karel, dr. práv, ministr spravedlosti za Hohenwarta, jest synem učitele Pražského sv. Ducha, studoval v Praze a byl, dosáhnuv honosti dra práv, jmenován prefektem na Vídeňském Theresianu. Později přijal místo vychovatelské domě hraběte Wickenburga, a nabídnuta mu prokuratura soudního řádu na universitě Pražské v jazyku českém, které však nepřijal. R. 1863 stal se profesorem civilního soudního řízení a obchodního směnečného práva v Praze, byl však již r. 1867 téže vlastnosti na universitu Vídeňskou povolán. Když r. 1871 nadešla politika vyrovnání s korunou českou, a hraběti Hohenwartovi 12. ún. t. r. uloženo bylo sestaviti ministerstva, byl do něho též H., který požíval dobré pověsti co výtečný právník, za ministra spravedlnosti povolán. Avšak vyrovnání se nedařilo, a Hohenwart, odepřev podpis reaktivity dne 30. H., vysvázal se sm český k volbám lo Říšské rady, sadal se všemi kolegy, vyjímaje Folsgethans, za propuštění. H. jest nyní as 46 oků stár, a pojal r. 1870 za manželku dceru matitele továrny Fridricha Brosche v Praze. O jeho úbození co ministra v. čl. Rakousko v dopl. 1.

Hackländer Fridrich Vil. (v. hl. d.) žije jako živatník v Stuttgartu, a byl r. 1869 od mistokrále Egyptského pován k slavnosti otevření Suezského průplavu. Z dalších jeho spisů jmenujeme: romány *Fürst und Cavalier* (v Stuttg. 1866); *Königsroman* 5 sv. tamt. 1866; *Zooßy Zettel* (2 sv. tamt. 1867); *Neue Geschichten* (2 sv. tamt. 1867); *Das Geheimnis der Stadt* (3 sv. tamt. 1868); *Geschichten im Zick-Zack* (4 sv. tamt. 1870); *Der letzte Bombardier* (4 sv. tamt. 1870), a dramata *Der verloren Sohn* (veselobra 1865) a *Die Marionetten* (1868).

Hadergebirge v. Hrádecké vrchy v. dopl. 2. Haderwein v. Hrádecké vrchy v. dopl. 2. Hadžar, t. j. černý kámen, znamená divotvorný neveliký kámen, sádný v jednom pilíři pontnického chrámu v Mekce, který již od nejstarších dob za svatý ostatek byl považován. Za panování kalifa Muktadara ukradli Karmathové kámen ten, jež teprv po 10 letech zase na staré místo k všeobecné počtě věřících navrátili. Dle pověsti Arabů pochodí h. s ráje a byl původně překrásně bílý, později pak následkem hříchů a prostopátnosti moleminů úplně sčernal. Kus h-u dali kalifové sázditi ve veliké bráně paláce Bagdádského, pročes věřící sloupny brány této dosud líhají.

Haeckel Ernst Heinr., výtečný přírodopysce naší doby, nar. se 16. ún. 1834 v Postupíně, kde otec jeho byl vládním radou. Od r. 1848 studoval gymnasium v Merseburku a oddal se již za doby svých gymn. studií s takovou horlivostí studiu botaniky, že byl ještě před odchodem svým s gymnasia nejlepším znalecm květny vřikoli Merseburkého. Od r. 1852 studoval přírodní vědy v Berlíně pod J. Müllerem, ve Virepurku pod Virehovem, a podnikal za účelem studování nižších organismů svěřících vědecké cesty na Helgoland a do Nissy. R. 1857 stal se v Berlíně doktorem medicíny, neoddal se však praxi lékařské, nýbrž počal konati důkladná studia o srovnávací anatomii a o histologii, zároveň pak pojal úmysl habilitovati se na některé uni-

verzitě pro obor zoologický. Dříve než úmysl svůj provedl, vykonal ještě r. 1859 vědeckou cestu do Italie a na Sicílii, s které se vrátil na jaře r. 1860. Plodem této cesty bylo nad míru nákladné a skvělé dílo *Die Radiolarien* (v Berl. 1862, s atlasem). Mesi tím habilitoval se H. r. 1861 v Jeně pro srovnávací anatomii, převzal však později, popustiv tento obor Gegenbaurovi, obor všeobecné a speciální zoologie. R. 1861 byl jmenován mimořádným a roku 1865 řádným prof. zoologie; později pak byla pro něj sřisena v Jeně svlátní stolice zoologie, které dosud jest věren. Přednášky jeho vstahují se na srovnávací anatomii, embryologii, histologii a paleontologii, jakož i na jiné odbory vědecké, souvislé těsně se zoologií. Vědecká jeho badání pak vstahují se k nejnižším organismům svěřicím, stojícím na samém počátku organického svěřicého života, kteréž H. sám pojal jako neutrální říci organickou, stojící mezi bylinstvem a svěřictvem a nazval „HM protistů.“ Material k těmto svým studiím nasbíral H. na různých svojích cestách po břesích Severního a Středozeemního moře. Větší cestu vědeckou podnikl r. 1866 nejprv do Anglie, kde seznal Darwina, pak se odebral přes Lisabon, Madeiru, Tenerifu, Kanárské ostrovy, Mogader a Tanger do Kadixu, odtud pak přes Granadu, Madrid a Patiz se vrátil do Německa. Plody této cesty byly: monografie *Zur Entwickelungsgeschichte der Siphonophoren* (v Utrechtu 1869) a *Biologische Studien* (1. sv. v Lips. 1870). H. byl mezi ním. přírodopysci první, jenž se bez obalu přisahal k zásadám Darwinovým, jehož nauku ve všech svých spisech bystrým duchem podporuje a utvrzuje. Z dalších spisů H-ových jmenujeme: *Naturliche Schöpfungsgeschichte* (v Berl. 1868; 2. vyd. 1870), spis přeložený již na jazyk pplaký i ruský; *Generelle Morphologie der Organismen* (1 sv. v Berl. 1868), hlavní dílo H-ovo; *Ueber Arbeittheilung im Natur- und Menschenleben* (v Berl. 1869); *Ueber die Entstehung und den Stammbaum des Menschengeschlechtes* (v Berl. 1870) a *Das Leben in den grössten Meeresstiefen* (v Berl. 1870). Bb.

Haemmerli Josef, malíř na skle, nar. se roku 1793 v Kallmünzu, byl řádem akademie výtvarných umění v Mnichově, a dostal r. 1815 místo v král. tamějším továrně na porcelán, kde sobě duchaplnými vynálezy a vkusným provedením dobrou pověst získal. Později nabýval se hlavně malbou na skle a provedl velkou část obrasů na nových oknech domu v Řesně a nového chrámu v Mnichovském předměstí An. Chvíli se též jeho malby květin a hmyšů.

Haemophilie, též haemorrhaphilia, řec, náchyllost ku krvácení, krvácivost. Přčina její není úplně známá; jen v některých případech dokázáno, že byly stěny oev příliš tenké a proto snadno se protrhnouti mohly. Nejčastěji jest náklonnost ku krvácení neduh dědičný. Jsou případy známé, kde neduhem tímto rodiny až i do třetého pokolení skřičeny byly. Obvyčejně nastane krvácení po poranění, třeba bylo nepatrné, avšak nastává též samo od sebe, aniž by se přčina dokázati mohla, jako ku př. krvácení s nosu. Krvácení podobné nelse často tak snadno zastaviti, protož bývá často nebespečné, svláště když povstane následkem poranění. By krvácení nenastalo, musí člověk neduhem tím skřičený všech škodlivých vlivů se varovati, svláště pak před poraněním se chrániti, dále musí se dobrou stravou, čistým vzduchem, studenými lázněmi atd. sřiti; nastal-li však krvotok, musí býti rychle lékař svolán, aby jej zastavil. Jda.

Haering Vilém (v. hl. d.) † 16. pros. 1871 v Arnstadt, kde od r. 1852 byl usazen.

Häser Christian Wilhelm (v. hl. d. 4) byl reka

živku dílo *Die landwirthschaftlichen Geräthe und Maschinen Englands* (1864; 2. vyd. 1756), k němuž sám přes 700 obrázků shotočil. Po návratu svém studoval vědy kamerální a přírodní na universitě v Giesenu, zejména lužbu u Liebiga, který mu stál vědy ochotným a upřímným rádcem. Po skončení studijních universitních stal se doktorem filosofie a byl povolán na profesora lužby a polního hospodářství do Hofwyln (1848). R. 1846 byl jmenován ředitelem hospodářské akademie v Poppelsdorfu, leč nebyv prua. ministerstvem v úřadě tam potvrzen přestěhoval se do Lipska a založil tam časop. *Agronomische Zeitung*, kterýž redigoval sám až do r. 1869. Po roce 1851 založil v Lipsku (po výstavě Londýnském) továrnu na hospodářská nářadí a stroje a sám ji řídil až do r. 1864. Do této doby spadají též velké jeho cesty po Rusku, Anglii a Francii, mezi jiným navštívil též Pařížskou světovou výstavu a vydal o ní *Illustrirter Katalog der Pariser Industrie-Ausstellung von 1867* (2 sv. v Lipsku 1868); podobný katalog vydal o výstavě Londýnském (2. sv. v Lips. 1863—64). R. 1863 byl též zvolen do druhé komory stavů království Saského a náležel tam v řady liberálů. Vydav r. 1866 v Jeně a v Lipsku svoje dílo *Wesen und Ziele der Landwirthschaft* byl posván v ún. 1867 na ministeriálního radu a oběhla xboru pro polní hospodářství do rakouského ministerstva obchodu, s kteréhož vstoupil r. 1868 do sové sříšeného rak. ministerstva orby, jehož sříšení est s větší částí dílem H-ovým. R. 1870 byl od ak. císaře povýšen do dědičného stavu rytířského, nastupovav před tím r. 1869 rak. vládu při slavnosti otevření Sueského průplavu. Hlavní spisy H-ovy sou: *Katechismus der Ackerbauschemie, Bodenkunde und Düngerlehre* (v Lips. 1848; 5. vyd. 1871); *Chemische Bilder aus dem täglichen Leben* (3 sv. tamt. 1860; 2. vyd. pod názvem *Ordnung und Schönheit im häuslichen Herd* v Jeně 1866); *Grundzüge der Landwirthschaft* (2 sv. v Brunně 1850); *Belehrungen über alle Zweige der Viehzucht* (2 sv. v Lips. 1862; 1. vyd. tamt. 1870); *Das Florabuch* (tamt. 1866); *Landwirthschaft in Bildern* (ve Vídni 1871). Z jeho lester. spisů uvádíme: *Freischar-Novellen* (v Lips. 1850); *Shelley* (2. vyd. tamt. 1854); svasek *čtení* tamt. 1869 pod pseudonymem Philipp Emich) a *Südöstliche Stoppen und Städte* (v Lips. 1860).

Haneberg, Daniel Bonifacius von (v. dopl. 1.), yl povýšen r. 1839 na doktora theologie, byl na to d 1870 docentem a od 1844 řádným profesorem torazákonní exegese a orientálských řečí v Mnichově; spolu byl universitním kasatelem. R. 1850 yl prvním novicem v novém benediktinském ústavě v Boniface v Mnichově, a r. 1854 byl tam zvolen iž za opata, ačkoli v učitelském svém úřadě neustále trval. R. 1861 podnikl cestu do Algerie a do Tunis, r. 1864 pak vědeckou cestu do Jerusáléma; menování na biskupa Trevínského (1864) a Eichstädtkého (1866) nepřijal. R. 1868 byl povolán k právnickým pracím Vatikánského koncilu do Říma, le stál na straně opoziční proti neomylnosti papežské, a vrátiv se do Bavor podpsal tam Fuldenský polečný list pastýřský biskupů německých ode dne 10. září 1872, byv několik dní před tím dosazen rálem Bavorským na biskupský stolec ve Špyru, povýšen do stavu šlechtického. Mimo v dopl. 1. uvedeně spisy vydal ještě: *Ueber die in einer mähener Handschrift aufbehaltene arab. Palmenübersetzung des Rabbi Saadia Chaon* (v Řezně 1841); *Zur Erkenntnislehre von Ibn Sina und Albertus Magnus* (v Mnichově 1866); *Canones J. Hypoixiti irabico e codicibus Romanis* (v Mnichově 1870); *Das muslimische Kriegerrecht (Abhandl. der k. bair.*

Akad. d. W. 1871). Mimo to přeložil některé spisy Wisemanovy. H-ův *Versuch einer Geschichte der biblischen Offenbarung als Einleitung in's alte und neue Testament* (ve Virepurku 1850) vydal český *Stárek* (v Hradci Králově 1861).

Hankel Hermann, výtečný matematik, syn Viléma Gottlieba H-a (v. hl. d.), nar. se. 18. ún. 1839 v Halle, studoval gymnasium v Lipsku a matematiku s počátku na Lipské, později (1861) pod Niemannem na universitě v Gottingách, kde jeho spis *Zur allgemeinen Theorie der Bewegung der Flüssigkeiten* cenou počten byl. Stav se později doktorem filosofie v Lipsku a sdokonalil se ve vědě mathematické ještě v Berlíně, habilitoval se r. 1863 na universitě Lipské jako priv. docent matematiky, načež mu tam byla r. 1867 řádná stolice této vědy udělena. Od r. 1869 působí jako prof. matematiky v Tubinkách. Studia H-ova vstahují se zejména k mathem. analyse, o kteréž vydal řadu samostatných spisů i četné články v odborných časopisech. Ve svém díle *Theorie der complexen Zahlensysteme* (v Lips. 1867) snaží se H. odůvodniti základní věty novější matematiky.

Han-kheu, velmi důležitě obchodní město v centrální Číně v provín. Hupe na řece Jiang-tse-kiang s přístavem cizincům otevřeným, nejzápadnějším to podobného druhu v celé Číně. Řeka Han, která se u H. do Jiang-tse-kiangu vlévá, dělí město H. od města Hanjang, a proti oběma těmto leží na pravém břehu Jiang-tse-kiangu Vutsang, hlavní město prov. Hupe. Před spourou Taipingů, která v prov. Hupe nejvíce sušila, měla prý tato tři města dohromady přes 5 mil. obyvatelů, v záhubné této válce však byla úplně zbořena. V takovém stavu je našel r. 1860 cestovatel Blakiston, jenž po Jiang-tse-kiangu nahoru plul. Následkem stále více skvátajícího obchodu povznese se město H. během 10 let opět a čítá nyní již na 600.000 obyv., trojice obchodní středisko provincií Hupe, Hunan, Sečuen a Kuejčien. Dvě dráhy parolodní prostředkují obchodní spojení se Šanghaem. Lodě dojíždějí sem těmito oběma městy třikrát týdně, konajíce vždy cestu 582 angl. mil. Cena dovozu a vývozu obnášela v rak. slatých r. 1869: 93,100.000 proti 91,500.000 r. 1868; cena dovozu cizích zboží 80,300.000, čínské zboží 18,500.000. Zboží vyvezené záleželo r. 1869 hlavně v 868.250 pikulech čaje, 7476 pik. syra, 45.879 pik. lnu, 171.189 pik. dřev. octa, 51.655 pik. tabáku a 3898 pik. rebarbory. Pro rusko-čínský obchod jest H. vedle Tient-sinu nejdůležitějším místem v celé Číně. R. 1869 připlulo do H-u 286 angl., amer., něm. a dánských lodí s 185.226 tůnami, a vyplulo 350 lodí s 101.088 tůnami; dohromady 636 lodí s 676.314 tůnami nákladu v ceně 93,339.790 rak. sl.

Hanover 1) (v. hl. d.). Království Hanoverské sasal osudný rok 1866 úplně nepřipravené na udaje, kteréž v celém Německu netušené převraty způsobily. Dne 14. čna 1866 po vypověšení války osámila sice vláda hanoverská Prusku, že se nebudeme míchat do války Pruska s Rakouskem, leč Prusko, nadávějící se dobrých přičin této přepovědi, obsadilo již 15. čce hanoverské hranice u Mindenu. Sotva se to stalo, povstal v residenci král. smutek, a král Jiří s korunárním princem opustili o překot zemi (16. čce), nedbajíce doléhavých proseb svých rádců a měšťanstva. Dne 17. čna obsadili Prusové již město H., a po deseti dnech 27. čna přišlo mezi Prusy a Hanoverány k bitvě u Langensaley, v níž prvníjší stáli vítěsové. Král Jiří, až viděl vše již stracené, neodhodlal se ve své hrdoosti k nijakému vyjednávání o mír, a veškeré rady jeho přivrženeců nedovedly pohnouti ho k tomu, aby učinil

omní císařovnu Ruskou, a pracoval horlivě na zvelečení národního školství ve Slesku. R. 1822 byl jmenován ředitelem učitelské semináře Merseburské a r. 1842 farářem v Elbeu. Sepsal: *Die deutschen Volksschulen* (Berl. 1812); *Darstellung u. Beurtheilung des Bell-Lancaster-Schulwesens* (Vratislav 1819); *Das Turnen* (tamt. 1819); *Die wichtigsten neueren Land- und Seereisen für die Jugend* (Lipsko 1821); *Die Raumlehre* (Vratislav 1822 a 1827); *Die deutsche Bürgerschule* (Halle 1830); *Der jetzige Standpunkt des gesammten preussischen Volksschulwesens* (Lipsko 1844); *Die künftige Stellung der Schule zu Kirche, Staat und Haus* (Erfurt 1848). Mimo to vydal 24 čísly časop. *Der Schulrath an der Oder* (1815—20) a 5 roční časopis *Der Volksschullehrer* (1824—28).

Harring Harro Pavel (v. hl. d.), něm. romápisec, usadil se r. 1856 v Londýně, a sešel samotářskou na ostrovu Jerseykém 25. kv. 1870. Z jeho ománek platily své doby *Der Pole* (3. sv. v Bärnu 1831) a *Dolores* (4. svaz. v Basileji 1858—59) za nejlepší.

Harrington John, nejslavnější epigramatický básník svého času, nar. se r. 1561 v Kelsonu v Somersetshiru, byl od hraběte Essexu na bojišti za tyfide pasován a † r. 1612. Svým dosud velmi válečným překladem Ariostova *Orlando furioso* do jazyka anglického (1591) učinil první pokus překládat cizojazyčných epických děl do mateřštiny. Sešel mnohé kratší básně a epigramy vyznamenávající se lahodným rozmarem a haným vtipem. Sbírka ich vyšla ve 2 svazcích r. 1804 v Londýně pod názvem *Nugas antiquae*.

Harsdörfer Jifi, zasloužilý o literaturu něm. spisovatel a básník a zakladatel známého spolku básnického „Pegnitzorden“ v Norimberku (1644), nar. se tamt. 1. list. 1607, studoval v Altdorfu a v Štrasburku práva a cestoval mnoho po Evropě. Ze spisů jeho rýsného obsahu v jazyku něm. a latinském, plných 50 svazků obsahujících, vyzjímáme: *Pöetischer Trichter* (Norimb. 1650—55); *Die Frauenzimmergesprächspiele* (tamt. 1642—1649); *Nathan, Tofkam und Simson, oder geistliche und weltliche Liederdichter* (tamt. 1650—1651). Výbor vtipných básní jeho obsahuje Müllerova *Bibliothek deutscher Dichter des XVII. Jahrhunderts* (svaz. 9.). † 22. září 1658 v Norimberku.

Hartmann 1) Jakub svob. pán, jeden z nejvýznamnějších vůdců pruské armády ve válce 1870—1871, nar. se co syn chudého kováře 4. ún. 1795. Ve válečném ruchu tehdejší doby dostal se šťastnou náhodou otec H-ův v blízký styk s francouzským důstojníkem (později generálem) Geitherem, který přiměl otce k tomu, aby oba syny své poslal do nějaké školy vojenské. Tak dostal se sotva dítěte H. do vojska, kde již r. 1811 povýšen byl a poručíka při pluku velkovévod Bergského. H. účastnil se polních výprav s r. 1814 a 1815, kde vládl v bitvách u Fleuru a Orleansu osobní statečnost tak se vyznamenal, že obdržel kříž čestné legie a postoupil za nadporučíka. Když roku 1816 Balck-Porjnsko přiděleno bylo k území království Bavorského, vstoupil také H. do vojska bavorského a sice v stejné důstojnosti, jakou dříve zastával při vojsku francouzském. Dlouhá doba míru byla přínosnou, že H. nemohl postoupiti, ač byl by toho zasle zaslouhal. V době též žádal za přidělení do ministerstva vojenství, kde teprve r. 1829 setknem se po desíti letech majorem v oddělení ubytovacím se stal. Roku 1842 jmenován byl adjutantem korunního prince Bavorského Maximiliana a po dvou letech plukovníkem. Když Maximilian po odstoupení otcově (v bř. 1848) dosedl na trůn bavorský

povýšen H. za generála a svěčeno mu velení druhé brigády. R. 1861 ustanoven byl H. za velitele posádky ve Virepurku, kde vytrval až do války r. 1866, v kteréž se nejprve účastnil boje u Rossdorfu dne 4. čce a pak 27. čce při bombardování Virepurku. Ve válce francouzsko-pruské svěčil král Bavorský, H-ovi velitelství nad druhým armádním sborem bavorským, jež 4. srp. 1870 vedl vítězně do bitvy u Weissenburku. Dne 6. t. m. rozhodl H. bitvu u Wörthu, načež bojoval ještě vítězně proti sborům francouzským u Balanu (1. září) a Moulin-de-la-Tour, kteréhož operáčního postavení dobyl proti francouzskému generálu Ducrotovi. H. vyznamenán pro zásluhy své ve válce 1870—71 řádem Pour le merite, král Bavorský povýšil ho do dědičného stavu šlechtického. H. zemřel 23. dn. 1873 ve Virepurku. — 2) Julius von H., pruský general-lieutenant, nar. se 2. bř. 1817 v Hanoveru, vstoupil r. 1834 do pruské služby vojenské, účastnil se r. 1849 jako setník výpravy proti Badenu a stal se r. 1859 podplukovníkem a chefem jednoho oddělu prus. ministerstva války. R. 1860 stal se plukovníkem a r. 1865 generálmajorem. V rakousko-pruské válce r. 1866 byl velitelem divise jízdy 2. armádního sboru, a bojoval s ní statečně u Králova Hradce. R. 1867 stal se general-lieutenantem, prus. vojen. aplnomoconěncem v Mnichově, a r. 1868 velitelem 2. divise v Gdaňsku. Ve válce francouzsko-něm. r. 1870 byl velitelem 1. divise jízdy, účastnil se bitev u Courcelles, Gravelotte, Beaune la Rolande a j., Hdil od 7. ledna 1871 samostatně operace něm. vojska na Loife, asadil 19. led. Tours a byl konečně guvernérem města a pevnosti Štrasburku. — 3) Karel Robert Eduard von H., něm. filosof, nar. se jako syn generála Roberta H-a 23. ún. 1842 v Berlíně, navštěvoval tam Friedrich-Werderovské gymnasium, a složiv r. 1858 skoušky maturitní vstoupil do dělostř. pluku gardy. V letech 1858—62 navštěvoval Berlínskou školu dělostřeleckou a inženýrskou a stal se r. 1860 důstojníkem. Poraniv si r. 1861 udefením koleno byl stížen nervozi nemocí, kteráž se tak zhoršila, že byl nucen jako premier-lieutenant vystoupiti r. 1865 ze služby vojenské. Na to jal se studovati horlivě přirodní vědy a filosofii, a co výsledek svého badání vydal duchaplný spis *Die Philosophie des Unbewussten* (v Berl. 1869; 3. vyd. 1873), který v krátkém čase pozornost celého téměř vzdělaného světa na sebe obrátil. Dřlo to jest jakousi konkordanci Schopenhauera a Hegla, a vyznamenává se systematickým svým postupem vývinu, jasným použitím metody induktivní na pravdy filosofické a hojností empirického materialu. Hegelovské „logos“ jest však H-ovi přece principem vyšším, než temná, neuvědomělá „vůle“ Schopenhauerova, jakkoliv některé partie knihy překonávají i Schopenhauerovský pesimismus. Na základě tohoto, nyní již velmi rozšířeného díla, jmenovala univerzita Rostocká H-a doktorem filosofie. Mimo to sepsal H. ještě: *Ueber die dialektische Methode* (v Berl. 1868); *Schellings positive Philosophie als Einheit von Hegel und Schopenhauer* (tamt. 1869); *Das Ding an sich und seine Beschaffenheit, Kant'sche Studien zur Erkenntnistheorie der Metaphysik* (v Berl. 1871); *Gesammelte philosophische Abhandlungen* (v Berl. 1872). V poslední době obrátil H., jenž od r. 1865 stále v Berlíně žije, velký záetel též k dramatu, jak o tom svědčí jeho *Aphorismen über das Drama* (v Berl. 1870). R. 1871 vydal též pod pseudonymem „Karl Robert“ *Dramatische Dichtungen*; obě tragedie v sbírce této obsažené, *Tristan und Isolde* a *David und Bethsaba*, svědčí o pěkném talentu básnickovu.

hradě za kašče prohlášen, a velikou pozornost vzbudily. Obsáhlého díla H-ova *Koncilien-geschichten* vyšlo dosud sedm, a ne jak v dopl. 1. mylně udáno, 17. sv.

Hegnenberg-Dux, Fried. Adam Justus, hrabě, bavorský státník, nar. se 2. zář. 1810 co druhý syn plukovníka hrab. Jiřího H.-D-e, studoval s počátku medicínu, oddal se po smrti bratrových hospodářství a sabradnictví, jež až do své smrti pěstoval, a převzal po smrti otcově (15. led. 1835) panství Hegnenberg v Horním Bavorsku. R. 1845 byl od velkokrátké svolen za poslance druhé komory, kdež zastával liberalní idey, r. 1847 stal se druhým předsedou komory. Po odstoupení krále Ludvíka I. bylo mu několikrát ministerské křeslo nabízeno, jehož ale nepřijal; na základě nového volebního řádu byl pak opět do komory zvolen, kdež stál co předseda až do r. 1865; v posledně jmenovaném roku byl opět zvolen, avšak volby nepřijal. Státní službu nikdy H.-D. nezastával, ačkoliv mu byly rozličné úřady nabízeny, jediné r. 1837 přijal udělený mu čestný úřad královského komořího. Po odstoupení ministerstva Bravova převzal H.-D. po delším provisorium 23. srp. 1871 předsednictví v ministerstvu a úřady skutečného státního rady a ministra král. domu a sakráčních věcí, avšak pouze na žádost královu; Leč nezastával dlouho tyto úřady, neboť zemřel již 2. čna 1872.

Hegner Ulrich, spisovatel švýc., nar. se roku 1795 ve Winterthuru, žil několik roků v Paříži, byl po návratu do vlasti r. 1812 za člena vlády do Curiachu povolán, odebral se však již r. 1813 do svého rodiště, kde se zabýval výhradně pracemi spisovatelstvími. Jména literárního dobyl si zvláště duchaplnou a rozmarnou povídkou *Die Molkenkur* (Curiach 1812 ve 3 svaz.); *Saly's Revolutionstage* (Winterthur 1814) jest básnické ale celkem pravdivé vyličení revolučních událostí z r. 1798. Z ostatních spisů jeho jmenujeme ještě: *Berg-, Land- und Seereisen* (Curiach 1818); *Buschens Hochzeit*, pokračování povídky *Molkenkur* (tamt. 1819), a *Eben Hane Holbeins des Jüngern* (Berlín 1828). Sebrané spisy jeho vyšly v Berlíně 1828. Zemřel 8. led. 1840 ve Winterthuru.

Heldler s Heilbornu Karel Josef (v. hl. d.) † 13. kv. 1866 v Prase.

Helje Jan Pieter, výtečný holandský básník, nar. se 1. bř. 1809 v Amsterdamu, studoval tam gymnasium a od r. 1827 medicínu na universitě v Lejdě. První jeho pokus básnický byla sbírka *Vriend des vaderlandes* (1832—34). R. 1841 vydal *Liederen en gaagen*, kritikou velmi přísnivě přijaté, a r. 1847 *Kinderliederen*, kterýmž se stejně přísnivého přijetí dostalo. R. 1848 byl jmenován H. sekretářem společnosti pro pěstování hudby v Amsterdamu. Vedle básnictví pěstoval neustále též medicínu. V letech 1838—40 redaktorem lékařského listu *Wenken en Meeningen* a v letech 1840—45 sborníku *Archief voor Geneeskunde*; r. 1847 byl jmenován členem státní komise pro vypracování nového lékařského zákona a r. 1847 předsedou společnosti pro pěstování lékařství. R. 1853 vydal nejlepší svoje dílo básnické *Dichterlyke Krans*, sbírku to písní dětských, vynikajících takovou hloubkostí citu, jakou v málo kterém díle básnickém shledáváme. Sbírkou všech jeho básní vyšly tiskem r. 1870.

Heilbronner Jan Krištof, nar. r. 1706 v Ulmu, studoval theologii a vyučoval posději mathematice v Lipsku. † ok. r. 1747 v Lipsku. Sepsal: *Versuch einer Geschichte der Arithmetik* (Frankf. 1739); *Specimen historiae aeris* (Lips. 1740); *Historia Mathematicae universae a mundo condito ad saeculum post Chr. nat. XVI. Accedit recensio elementorum compen-*

diorum et operum mathematicorum atque Hist. Arithmetices ad nostra tempora (ib. 1742); *Geometrische Problemate mit ihren Auflösungen* (ib. 1745).

Helmsfetter Sabine (v. dopl. 1.) † 18. list. 1872. Heinen František, nar. 4. čna 1807 v Düsseldorfu, jest doktorem fil. a od r. 1838 řed. reální školy v Düsseldorfu; dříve byl (1830—33) ředitelem průmyslové školy v Treviru a (1833—38) učitelem na gymn. v Cleve. Sepsal: *Ueber Systeme von Kräften, welche sich wie die des Potens ihrer Entfernung von einem Centralpunkte verhalten* atd. (Essen 1834); *Das Dipteroskop, seine Theorie* atd. (Düsseldorf 1847); *Ueber einige Rotationsapparate, besonders den Fesselschen* (Brunš. 1857); *Auflösung von Aufgaben und Beweise von Lehrsätzen* (Grellaho časopis. III. 1828) a j.

Hejtmán (v. hl. d.). V starším válečnictví českém a i u jiných národů dáváno toto jméno každému samostatnému veliteli, at měl mnoho nebo málo lidí pod sebou. Obvyčejný h. byl velitelem 4—600 pěších, kteří souhrnem „praporec lidí pěších“ žili „knechtů“ tvořili. Čtyry prapory dělaly „houť“ žili „regiment“, jehož představeným byl „nejvyšší h.“ (*Oberster Feldhauptmann*). U jezdeckta velel h. neboli ritmistr nad 300 koni, a ti dělali dohromady „praporec lidí jízdného“ žili „rejtář“. Nad všemi jízdnými, co jich při vojě bylo, byl nejvyšším „polní maršálek“ neboli „nejvyšší h. jízdných“ (*u Němců Feldmarschall, Oberster Hauptmann der Reiterei*), a ten byl po nejvyšším vůdci prvním představeným ve vojě. Každý hejtmán měl sase svého zástupníka svaného „lejtánara“ (*lejtanta*), který h-ovi vojsko spravovati pomáhal a jeho službu v nepřítomnosti jeho zastával. Srov. *Objasnění některých starších názvů ve válečném umění Čechů XV. stol. v Čas. Čes. Musea X. ročníku. Čeky.*

Held Kristian, profesor filologie, nar. se r. 1791 v Norimberce, navštěvoval tamější gymnasium, načež odebral se na universitu v Erlangách, kde skončil studia filosofická. R. 1815 stal se profesorem na gymnasium ve svém rodišti, jehož ředitelem tu posději bylo svěřeno. R. 1835 povolán byl za ředitele gymnasia v Barutu. Za své vřetné působení co pedagog jmenován byl H. r. 1866 školním radou, načež po sedmi letech vstoupil do výslužby. R. 1824 vydal paměti Caesarovy o válkách galcké a občanské, kteréž vydání posději vícekrát po sobě vyšlo. V literatuře řecké zabýval se plně studováním Plutarcha a vydal r. 1832 co výsledek prací svých *Plutarchi ritae Aemilii Pauli et Timoleontis Solisbaci*, kteréž dílo věnoval příteli svému L. Dörleinuvi. H. zemřel v Barutu 21. bř. 1878.

Heliodoros z Larissy, řecký matematik. Není známo, v kterém čase H. žil; dle některých v II. stol., dle jiných posději po Kr. H. jest prý autorem spisu *Keqalala tēr enpneus*, jež však mnozí připsují jeho synu Damianovi, a kterýž částého překladu došel, tak na př. je přeločil Ignác Dante do vlastiny (Firens 1573) a Erasmus Bertholinus do latiny pod názvem *Damiani philosophi Heliodori Larissaei de optici libri duo* (4^a, Parisiis 1657). Věta, že „světlo při odrazu vždy nejkrajší dráhu probíhá“, která se ve spise tomto nachází a přičinou jest, že spis též se často uvádí, vyskytuje se již u Herona Alexandrinského. *Wr.*

Heller 1) Servác Bonifác, spis. čen., nar. se 13. kv. 1845 ve Vlašimi, kdež otec jeho Antonín, výtečný hudebník, byl učitelem a ředitelem kůru. H. učil prvopočátečného učení ve škole svého otce, pak na hlavní škole v Jihlavě, potom studoval v Prase na gymnasiích Staroměstském a Novoměstském, pak filosofii a práva na univ. tamější, kdež také v čnu

mi císaře Karla V. se obrátil. Leč dříve než do stavu se dostali, majitel loďi Basilík zemřel, zachoval syna Jakuba, širotka. H. zeman v něm neyčejné schopnosti vzal jej pod svou ochranu a i pečlivě vychováti. Když pak po několika letech císař zemřel, prohlásil se Jakub za dědice a pomůcka jeho. Sam císař jej za to považoval a věstou od vysnamení kladl. Tu počal on se psati. Jakub Basilík despota, ostrova Samousu kníže, trova Parosu markrabě, rytíř slatého křesťana a dvorý hrabě. R. 1557 přijel do Vilna, kde času toho ál Sigmund August se sdířoval. Tehdáž počali Va- il proti svému hospodaru Alexandru Lepusnanovi bouřiti, i vypravil se k němu H. opatřen listy ná polských, vydávaje se za příbuzného šený jeho xandy, vlastně ale se sáměrem s trůnu jej svrhnutí knížectví uchvátiti. Ze ale srážný ámyal ten jest nrazen, musil do Sedmíhrad přehnouti, kde r. 1559 i dvoře Isabely Jagajlovny útulku našel. Tam se- ámil a spřátelil se s Olbrachtem Lasikm, který tákal se ochotným, H-da brannou mocí ku knížet- ví Valašskému dopomoci. První výprava jejich sice nezdařila, ale druhá byla šťastnější, a H. skutečně řepodávství Valašského se zmocnil. Když ale svým zmocněním nevděkem spřátelci a lid odíratí počal, puklo proti němu sbouření, a Štěpán Tomáš proti mu za hospodára vyvolán. H. jest od spikřích ražen, jat a ubit, hlava mu státa, na tyč nastra- na, po táboře nošena a neodkladně do Cařihradu ošláta. Tak skynul Jakub Basilík H. v 40. roce věku- ého, panovav asi dvě léta v knížectví Valašském.

Herbeck Jan František, hudebník (v. hl. d.), skal si jméno co vřetěný dirigent a jest nyní prv- m kapelníkem při dvorní spěvohře ve Vídni.

Herčík Jan, spisovatel theologický, nar. v Sá- ech u Kolína 23. H. 1835, stud. v Jičíně a v Praze r. 1860 vysvěcen na kněžství, na to kaplanoval Starém Kolíně u vřetěného vlastence děkana V. uška. Následkem dřívějšího duševního namáhání pěl velmi chřelím krve, až po pouť Velehradské 1863, kdež se kásaním pod širým nebem namá- al, po těžké nemoci šel do rodiště svého na od- očišek, na podzim r. 1864 k sotavení svému pod- lík cestu do Vlah a r. 1865 do Uher, jež popsal uké v *Blahověstě*. Ale nemoc ta jej více neopu- ťila, až konečně po trapné sdíluhavé nemoci sko- al 8. ún. 1869 v rodišti svém. Vydal: *Sv. Augu- ťina Vysvětl. knih Tridentské* s lat. přel. (1858 v Praze); *řik. Avancina S. J. Esajimáně o šestě a učení Páně* ; *4 evangelii sebraná*. Z lat. (1866, Svatojanská- ťictví); *Katechismus s nařčením němu Tridentského pástřím duchovenstvá vydáný*. Z lat. (1867, Svato- okop. dědictví). Též dekrety sněmu Tridentského řeklád, ale nedokončil. Dále vydal: *Haubera- olná modlitební knihy*. Z něm. (5. vydání 1866); *řlácha posvátné svatosti* (4. vyd. 1866); *První svatě řijimáně a sv. břimován. Modlitby* (1869). Psal ké do *Časopisu katol. duchovenstva*, ku př. r. 1860 řeklady vědeckých článků Ehrlichových, dále do *Lahovské* mnohé dopisy a články, tak roku 1866 řechy po válce pruské (1866); *Učení mistra Jana ťasi dle jeho českých spisů a j.* Byl muž vzdělaný, římé povahy a směřením šlechetského. T. Nk.

Herkmer Josef, vřetěný ryjce medailí, nar. Poznaní r. 1803, vzdělal se na tamějších školách na universitě Varšavské, posléz vstoupil do Var- šavské mincovny. R. 1837 založil ve Varšavě litho- grafický ústav a vydáním mnoha map seměpisných sliých sálach si získal. Vyšlo tam odtud *Přehled řetě na sřláštních listech a konečně Atlas 22 map; římě to mapa řádlovesti Polakého, řše Ruska, svory rasopisné a j.*

Herman Adam, vynikající violoncellista, nar. r. 1836 ve Varšavě, již od 8. roku ovládl se na tom nástroji, maje 16 let vstoupil do konservatoře Bru- selské, kde strávil 3 léta dosřhl mistra svého Ser- vaise. Vřátiv se pak do ořkiny koncertoval ve Var- šavě s náramnou pochvalou, načež několik let po Rusku cestoval. Od r. 1860 jest členem orchestru řivadla Petrohradského.

Hermann 1) Fridrich Benedikt Vilém (v. hl. d. 10.) semřel 23. listop. 1868 v Berlíně. — 2) Gustav H., český beletristický spisovatel, nar. se 39. prosince 1839 v Hradci Králové, meřkal jako chlapec 12letý, když jeho otec a rodinou do Ameriky se vystěřoval, v Texasu v přerých tamě- řích. Vřátiv se po nějakém řase do Evropy vstou- pil r. 1856 jako korektor do tiskárny svého řřýce Jaroslava Pospřila v Praze a přispíval do řesliř- ných r. 1856—1859 vycházejících řasopisů, do *La- mřra, řřlice* a j. R. 1859 ve válce řtalaské vřtou- pil dobrovolně k 11. pluku řadové pěchoty korun- ťního prince Alberta Šaského, v němž těžok roku na kadeta a r. 1864 jakořto jeden z nejřřednějších řákřv kadetní řkoly plukovní na poručíka povřšen jest. V té řhodnosti řúčastnil se r. 1866 plnořho řášení v řiřním řirolsku v řbrigádě generála Fr. Kuhna jako řaporní pobočník majora hrab. Fil. řrűnne, řtál v řitkách v řdól řhiesy ve Val Ca- monica sředených a řjmenován r. 1872 nadporučí- kem. Jiř po skončeném válečném řášení v r. 1867 postonával u pluku, sklřen řsa plicní chorobou, a semřel 9. řnb. 1873 ve svém rodiři, kam ředenářtý pluk r. 1871 z Lince do posádky byl přeložen. H. byl muž nadaný, řmřné povahy a řoshodný národo- vec. Napsal řomán *Bojanov*, řenř vyřel v *Břibřio- řéce českých řávodních řománů* (1860 v XI. a XII. řv.), novelu *Ungerská řleřna* (v Praze u J. Pospřila, 1863); a do *Lamřra* povídky: *řesdemon, Umřřli- řmóřl, řrtový řost* a několik řjnych; s řörbera přelořil *Posvátní řivochřv na ostrově řasř* (ř. VII. *Zd- řav pro mládeř*); r. 1858 a vzdělal jeřtě řěkteré povídky pro mládeř, v nichř pouřil řkušřenosti a řnámosti v Americe nabyřých. řský.

Hermenegild svatý, muřeník, syn Leovigilda, krále Gotakého ve řpaněřích, po řasnoubení svém s řjngondou, katolickou, řečou řigiberta krále Au- straského, přeřed s arianismu na řírř katolickou řřsobením řv. Leandra, biskupa řevřlákého, jest řřto od oće pronásledován, řřvěřen a konečně 18. řv. 586 řabit, v řterř řen řřřev katolická jeho řá- mřtku řlavř.

Herold ze řtodu, patřicřjcká řodina v řVII. a řVIII. řtol. v řitoměřích řusedlá; řřactcem řejím byl řiřř Vilém H., řterř, jak se řodobá, narodil se v řtodu nebo okolř tamním, vzdělal se řod řesulty v umění řiterním, nabyř od řesnámého ná- m řalekraběte řrbu a řitule ze řtodu, a řři řřřř- řormací r. 1626—28 přřřán jest ku řomoci řehdej- řím komisařřm řeřormáčřím. Přřřed řři té přřř- řitosti do řitoměřř usadil se řam, a r. 1629 řje- nován jest řJC. řřřřřřřm tamřř, řterřřto řřřř až do r. 1638 řpravoval. řřřř řárořř řřř řřřřřř řřřř tamní řadř řěřřřř, řřřř řeprosadřř řřř. Přřřřřř řorřřř k řomř, aby obyvatelé řitom. a okolní navřřřřř se do řřna řřřř řkatol., a řřřřř se o řřnování řřřřř tamních, řjmenovřř řřřřm řřřřřřřř. řemřev r. 1646 řřřřen jest v řěmř řřřřř, řdeř se řř po řu řřřř řřřřř řřřřř řřřř. řotomei H-ovi přřřřřřřř se řemř řřřřřř a řomřř řřřřm. řejřř na řřřřřř řřřřř řřřřř řřřřř.

Ra.

Herschel Jan Vilém ředřřř, angl. řřřřřř

ak do státní služby, nýbrž počal působiti jako státní stavitel. Té doby podnikl též veliké cesty do Francie, Itálie, Řecka, Turecka a Egypta, a naštiv se působil zejména v Berlíně a v okolí. Roku 58 vystavěl Berl. burzu, posádku Rensův cirkus a avní banku Berl. Mimo to stavěl v Terstu palác voltella a ve Vídni palác Kronenbergrův. H. t. členem senátu akademie umění v Berlíně, členem akademie vídeňské, Mnichovské, Madridské a asterodamské. Vydal *Ausgeführte Bauwerke* (2 sv. 38 listů s rytinami.)

Hobart-paša August Charles, turecký admirál, r. se 1. dub. 1822 jako syn sir Ang. Ed. Hobarta, oupil r. 1835 do námořnictva angl., stal se roku 55 komandantem a r. 1863 kapitánem. Za americké války občanské stal se pověřeným svými směnami jistami; osmnáctkrát prorazil blokádní linie li severních států, aby na malé obchodní lodi dal odklápěncům válečný materiál a přiveal na do Anglie bavlnu. Poněvadž bývalý tur. státník druhdy též vyslanec u angl. dvora Ali-paša H-a obně znal, byl tento na jeho přímluvu r. 1867 ijat do tur. státní služby jako kontraadmirál, a člen mu zároveň titul paši. Za povstání Kanotů konal H. Vysoké Portě velmi platné služby, a sa ně jmenován od sultána r. 1869 viceadmirálem a 4. března 1870 povýšen za velkoadmirála řeckého loďstva a světoem mu vrchní velení nad dastvem tureckým v Středosemím moři.

Hoffmann 1) August Vilém (v. hl. d. 24). m. lubebník, vydal r. 1865 reformatoraké dílo *Nitigung in die moderne Chemie* (5. vyd. v Brunšviku 171). Dvě jeho pamětní keči o Tomáši Grahamovi o Gustavu Magnusovi jsou uveřejněny v *Berichte r. Deutschem chem. Gesellschaf* (v Berl. 1869—70). - 2) Ludwig Friedr. Wilh. H., evang. bohoovec, nar. se 30. Hj. 1806 v Leonbergu u Stutartu. Studia svá přípravní a bohoslovecká konal Schönthale a v Tubinkách, a stal se r. 1830 vikáem v Heumadenu u Stutgartu, kde sepal *Handach der Erdkunde*. R. 1833 byl jmenován městým vikáem v Stutgartu a rok na to kasatelem Zellerově ústavu pro choromyslné ve Winnenthalu. - 1839 byl povolán za ředitele evang. misionálého ústavu do Basileje, kde mu r. 1843 byla též ředena mimoř. profesura bohosloví. R. 1862 polal jej konečně král Fridrich Vilém IV. za dvorého kasatele do Berlína, a v úřadě tomto si sjednal ukovou přísau králova, že mu tento udělil hodnost ředitele brandborské konsistoře a že jej jmenoval ř. členem státní rady. V úřadech těchto trval H. do 3. srp. 1873, kdy ř. Spisovatelskou činnost zahájil H. sm, bojujícím proti Straussovu *Leben Jesu* (*Das eben Jesu von Strauss geprüft für Theologen und Theologen*, v Stutt. 1836). V Basileji vydával kné spisy týkající se misie, jako: *Missionenstunden* (1848 a 1851); *Missionsfragen* (1848); *Elf Jahre in er Mission* (1858); *Die Erziehung des weiblichen Geschlechts in Indien und andern Heidenländern* (1853); *Eine Schilderung der Mission im Lande Jonba* (1859). Taktéž vydal několik sbírek svých ásání a r. 1868 spis *Deutschland und Europa im Lichte der Weltgeschichte*. Osobní vltv H-ův na dvorní ruby byl za Fridricha Viléma IV. a jest i za Viléma I. velmi závažný a platný.

Hofmann 1) Joh. Mich. Ferd. Heinr., něm. malíř histor. obrázků, nar. se 19. bř. 1824 v Darmštadě. vždál se v počátcích svého umění u mědiryce laucha ve svém rodišti, posádku (1834) konal studia malířská v akademii Dusseldorfské návodem chadova. Již v akademii maloval jeden výjev se života Alboinova, kterýž obraz zakoupil uměl. spo-

lek Dusseldorfský. Bray na to r. 1845 maloval *Položení Krista do hrobu* a vkročil obrasem tímto na pole náboženaké, na kterém si Bray vavřiny sjednal, ačkoli jest i co malíř podobizen velmi hledaným. Po tříletém pobytu v Mnichově navštívil H. Belgi a Nizozemí, načež se zdržel nějaký čas v Mnichově, kde povstal jeho obras *Romeo a Julie*. R. 1852 shotovil veliký obras *Král Bnzo se svou milenkou v šaldři*. R. 1853 strávil H. v Prase, kde provedl několik podobizen, zejména podobiznu velmistra křižovníckého řádu J. Beera v životní velikosti pro veliký sál křh. kapituly. Z Prahy odebral se H. do Říma. Zde povstal mistrovský jeho obras *Kristovo zjevení*, jenž daleko překonává všechny podobné konvencionelní malby biblické. R. 1859 po návratu svém z Říma maloval ve svém rodišti *Othello a Desdemona*. Od r. 1862 řije umělec tento v Dráždanech, kde je profesorem při akademii. Z ostatních obrázků jeho jmenujeme ještě: *Madonna s Petrem a Pavlem* (1860) pro jistý chrám v Hesensku; *Kristus zjeví se u hrobu Majdaleny* (1861), oltářní obras v Hamburku; *Vzkříšení* (1863) a výtečný obras *Kristus a cisoletnice* v Dráždanské galerii. — 2) Eduard H., doktor lékařství a profesor státního lékařství v Innspruku, nar. 27. led. r. 1837 v Prase, kdež otec jeho dr. Eduard H. v císa. král. chorobnici domácím lékařem byl. Normální školy a gymnasium odhly v Prase na Novém městě. Odhly se r. 1855 maturitní skoušku vstoupil na universitu Pražskou co řádný posluchač fakulty lékařské, na kteréž byl 26. ledna 1861 za doktora lékařství, 1862 za dokt. ranhojičství a 1863 za magistra porodnictví povýšen. Od ledna až do Hjna r. 1861 sloužil co externista ve všeob. nemocnici Pražské, načež se stal asistentem při stolici soudního lékařství v Prase, kteréž místo až do čna r. 1865 nastával. Dne 10. ledna 1866 stal se lékařem domácím Pražské městské chorobnice na Karlově. Téhož roku habilitoval se H. za privátního docenta soudního lékařství. Po smrti prof. Popela byly mu roku 1866 svěřeny ministerstvem přednášky české v lékařství soudním, které až do r. 1869 za valného účastenství posluchačů konal. R. 1868 obdržel stipendium universitní k cestování, a uloženo mu přede vším, by studoval zařízení o prostituci a zařízení k odstranění a snižování výmětů lidských v cizích zemích. K tomu účelu cestoval Německo, Dánsko, Anglii a Francii, a sestavil svá pozorování vědecká v obšírném referátu lékařské fakultě a magistratu Pražskému podaném a částečně v časopisu lékařů českých uveřejněném. Dne 5. čna 1868 vstoupil v sňatek s Leopoldinou Bendlovou, sestrou komponisty Karla Bendla. Dne 14. září 1869 jmenován řádným profesorem státního lékařství na nově zřizované fakultě lékařské v Innspruku, v kteréž postavení až dosud blahodárně účinkuje. R. 1870 byl jmenován řádným členem sdružení rady pro Tirolsko a Vorarlberg. Uveřejnil nál. práce: *Scabies norvegica*; *Otrávení kostikem*; *Tumor carcin. mediat*; *Prostituce v Londýně*; *Prostituce v Paříži*; *Dobytč trž a porážky v Paříži*; *Kanalizace v Paříži*; *Prostituce v Berlíně*, a více jiných článků v časopise léc. českých v ročníkách 1865 až do nejnovější doby. *Návod k soudnímu vyšetřování mrtvol novorozenců* (Kalendář česk. lékařů 1870); *Zur forensischen Diagnostik vor Verbrennungen*; *Ueber Haare in gerichtl. Bezuehung* (Prag, *Vierteljahrsschrift* 1870 I. a 1871 II.); *Das überbrückte Hymen* (*Vierteljahrssch. f. gerichtl. u. öffentl. Medizin* 1870 II.); *Die Kloakenfrage in Innsbruck*; *Abschneidung einer Ovarienzystenflüssigkeit* (*Berichte des naturwissensch. Vereins in Innsbruck* 1870 I. a 1872 II.)

návise, že to jen privátní mínění papeže (a ne ex thedra), ano i podezřívající, až bez důvodně narušení akt sněmovních; ale již Rauscher kardinál na koncilu Vatikánském písemně osvědčil, že sněmovny ty jsou nedůstojné a nesmyslné, a že jen posměchu obhájce ty přivádějí, an papež úředně zán úředně odpovídá, a nad to koncil oekumenický rzení to i s původcem jeho za kacířské prohlašuje. ejdůkladněji a nesvratně dokázal to církevní historik biskup dr. Hefele ve spise: *Honorius und das erste allgemeine Concil 1870 Tübingen*.

Honvédi (v. hl. d.). Nynější armáda honvédská jména byla zákonem se dne 6. pros. 1868. Tvoří obranu zemskou má za dob válečných podporovati armádu a může v době míru výměněně i udržení pořádku v semi býti upotřebována. Svojn vojsk honvédských děje se rozkazem královským podepsaným též ministrem země obrany, imo země koruny uherské směřují však pouze na vládní usnešení říšské rady upotřebena býti, a jen shdává, když tato nenasadí, může král dotčným rozkazem z odpovědnosti celého ministerstva vydati; toto le jest povinnou žádati pak za indemnitu. Doplnování řad honvédských se děje: vřazením mužův v rezervě již vysloužilých; přímým odvodem vojenské službě povinných a k doplnění stojící řemady nepotřebných; dobrovolníky, kteří v armádě již vysloužili a k vstupení do země obrany (jelikož zákon nepůsobí naspět) nuceni býti nemohou; obvolníky, kteří nejsou více povinni vstoupiti o obranu země; konečně ve válece vřazením mužův ne přes 32 roků starých, kteří svého času ani lo armády ani do země obrany přijati nebyli, elikož byl potřebný počet již doplněn. Na základě om započata byla energeticky organizace armády honvédské. Mušstvo skládá se vesměs s lidí, kterých doplnění pravidelného vojska užití nebylo, odkud nadno se dá vysvětliti nápadně mladý řas uherské země obrany jakož i ta okolnost, že tato armáda honvédská není pouhou kopií stojící armády, nýbrž jev zcela svláštní, jelikož zaujímá střed mezi armádou a „zemskou obranou“, která většinou s vysloužilců stojícího vojska záložeti má. Důstojníci honvédští byli vzati buď se společně armády nebo sou s oněch, kteří již r. 1848—49 sloužili. Počátkem r. 1872 čítala armáda honvédská 175.000 mužů, bude jich však za několik let míti přes 300.000.

Hera Antonín, nar. se 1817, a skončil r. 1829 studia filosofická v Prase vstoupil tamtéž do arcibiskupského semináře a vysvěcen jest r. 1833 na kněží. Na to poslán za kaplana do Svojšic (v Kouřimsku), odkudž přeložen jako starší kaplan k hl. chrámu Týneckému v Prase. Zde vynikl takovou theolog. vzdělaností, pastýřskou spásností a duchovní výmluvností, že získal sobě důvěru a lásku všech osadníků, anobrž obrátil na sebe i pozornost svých vyšších představených v té míře, že r. 1843, ačkoliv nebyl doktorem theologie, jmenován profesorem bohoslovectví pastýřského na universitě Pražské. Bohužel zemřel tento váhece vážený kněz a horlivý vlastenec již 10. ún. 1844 na neduh plícní k velikému hoří svých posluchačů a všech upřímných přátel vlasti a kat. církve domácí. H. psával do *Čas. pro kat. duch.*, o sobě pak vydal: *Není církev jako církev, která vede k spasení*. V hestero kázání r. 1841 přednesl . . . (V Prase u Pospíšila 1842.)

Horčice Josef (v. hl. d.) + 22. list. 1872 co infalovaný děkan kapitoly Staroboleslavské.

Horschelt Teodor, malíř bítav, nar. se 16. bř. 1829 v Mnichově, processoval r. 1853 Španěly a Algerii a šil v letech 1858—1863 v Kavkasu, pro-

váseje ruskou armádou. + 3. dub. 1871 v Mnichově. Maloval čestné obrazy, představující různé výjevy s bítav i se životy v Kavkasu. Hlavním dílem jeho jest: *Útok Rusů na horu Guniš*.

Horváth Michal (v. hl. d.), uher. dějepisec, prohl po nezdaru revoluce r. 1848 do ciziny, kde strávil 18 let, nejvíce v Belgii, v Paříži a v Itálii. Po návratu svém do vlasti r. 1866 byl zvolen od svého rodného města Segedinu několikráte do sněmu, a vydal po r. 1867 brožurku *Felelet Kosztut leveleire* (odpověď na Košutovu listy), v níž hájí vyrovnání s r. 1867 se stanoviska strany Daákovy. H. jest též předsedou filosoficko-historické sekce uher. akademie.

Horzalka Jan Ev. (v. hl. d.) + 9. září 1861 ve Vídni.

Houška s Adlersburka, rodina patricijská, již r. 1530 v Litoměřicích usedlá, drževí tam mimo jiné grundy nynější dům obecní; v druhé polovici XVI. století počala se psáti s Adlersburka a užívati erbu, totiž štítu zlatého, v němž se spatřuje orel, pasem dvěma hvězdami vykládaným na pět rozdělený. V letech 1540 a násl. přichází mezi radními Litoměřickými Jiří H. V druhé polovici XVI. stol. připomíná se Matiaš H., jehož vnuk Jan H. (1566—1603), byl konšelem Litoměřickým, pak Jiří H. (1570—1603), který byl tolikrát konšelem, r. 1583—1586 JMC. rychtářem, a sřstavil syna Jana H-ku (1584—1625). R. 1588—1582 přichází Diviš H., za něhož dosáhla rodina ta největšího lesku; držel té největší dům a hojně grundy v Litom., byl radním tamtéž (1568), vystěhoval se však do Budyně, kdež zemřel r. 1610 jako primátor a pohřben jest v kostele Bohosudovském. R. 1572 připomíná se Václav H., který, pokud víme, první užíval titule s Adlersburka; bytěst ženat s Annou s Sprimberka a spřánován s rodinami Kochanů, Veliků a Nosidlů (v. t.). R. 1603 odkázal Jiří H. s A. dům na rytnu synovi Janovi, který měl za manželku Reginu Mřasovou a r. 1627, nechtěje odřci se víry po otciích sděšené, odešel i s dcerami za hranice. Na to nemáme širších zpráv o rodině této.

Howe Elias, vynálezce šicího, a nikoliv sešicího stroje, + 3. říj. 1867 v Brooklyně.

Hrádecké vrchy (*Hadergebirge*), řada výšin, která po hranicích Moravy mezi řekou Dyjí a údolím dolno-rakouského potoka Pulkavy v délce tří mil se táhne a nad městem Lavou se končí. Jméno své mají tyto vrchy dle vší podobnosti od městečka Hrádku (*Erzberg*) na straně moravské, a jsou od starodávna vinicemi posázeny, jichžto plod pode jménem „Hrádecké víno“, *Haderwein*, do obchodu přichází. Na rakouské straně jest sice při potoku Pulkavě vesnice Heders; avšak není k víře podobno, že by ona těm vrchům byla jméno dala.

Hruška se Strkova v čl. s Strkova (v. 2. dopl.).

Huber 1) Victor Aime (v. hl. d.) + 1869 ve Wernigerode. — 2) Johannes H., něm. šil., nar. se 18. srp. 1830 v Mnichově, kde studoval gymn. a theologii, maje se dle přání svých rodičů státi knězem. Bohoslovectká studia svá dokončil H. r. 1853, a byl rok na to povýšen na základě svého pojednání *Ueber die cartesianischen Beweise vom Dasein Gottes* za doktora filosofie. Působením Thiersche habilitoval se r. 1854 spisem *Ueber Platon's Lehre von einem persönlichen Gotte* (v Mnich. 1855) za docenta filosofie v Mnichově. R. 1858 uveřejnil spis *Ueber die Willensfreiheit*, a šyl rok na to jmenován mimof. profesorem svého odboru. Nejblíže jeho spis byl

Philosophie der Kirchenväter (v Mnich. 1859), kterýž kurie Římská vřadila do svého seznamu spisů zapovězených. R. 1861 vydal *Johannes Scotus Brigens*, ein Beitrag zur Geschichte der Philosophie und Theologie im Mittelalter, a byl r. 1863 při shromáždění katol. učenců v Mnichově jediným oponentem, jenž hájil stanovisko volného badání proti slepé víře, spoléhající se na autoritu. R. 1864 vydal spis *Idee der Unsterblichkeit*, v kterémž se snaží vědecky vysvětliti individuální trvání duše po smrti. R. 1864 stal se řádným profesorem filosofie a pedagogiky. Téhož roku uveřejnil spisek *Die Proletarier*, v kterémž pojednává o jednotlivých otázkách sociálních a k náhledům Lassalleovým se kloní. Z dalších spisů H ových vyjímáme: *Freiheit der franz. Kirche* (v Mnichově 1870); *Kleine Schriften* (Lammenais, Jak. Böhm, Spinoza, Communismus, Socialismus, Nachrichten London's, Deutsches Studentenleben, 1870). Vůbec jest H. jedním s prvních bojovníků proti jesuitismu a ultramontanismu, protivníkem dogmatu o neomylnosti papežově, a v ohledu filosofickém stojí na stanovisku etického theismu.

Hügel Karel Alex. (v. hl. d.) žil v poslední době střídavě v jižní Anglii a v Bruselu, kde † 2. čna 1870.

Hultsch Fridr. Otto, filolog a archaeolog, nar. se 22. čce 1838 v Drážďanech, kde studoval gymnastium. Studia filosofická a filologická konal na universitě Lipské, načež byl gymn. učitelem s počátkem v Lipsku a posléž v Drážďanech. Od r. 1868 jest rektorem tak zvané „Kreuzschule“ v Drážďanech. Hlavní jeho díla jsou: *Griechische und römische Metrologie* (v Berl. 1862); *Scriptores metrologici* (v Lips. 1864—66); dále kritická spracování Herových *Geometrie* et *sterometrie* (v Berl. 1864); *Censorinova De die natali* (v Lips. 1867) a *Polybiových Historií* (v Berl. 1867—73).

Humbert Rajner Karel Emanuel Jan Marie Ferd. Aug., korunní princ Italský, narodil se 4. bf. 1844, nabyl záhy vědeckého i vojenského vzdělání a účastnil se již r. 1859 osobně války proti Rakousku. Záhy přilnul též k zásadám a snahám novější italské politiky, čímž nabyl jakési popularity. Před vypuknutím války r. 1866 odebral se do Paříže, aby se tam přesvědčil, jaký dojem učiní na dvůr franc. aliance prusko-italské. V bitvě u Custossy (24. čna 1866) velel H. jako generalleutnant jedné divisi pod Cialdinim. Po dobytí Říma r. 1870 byl od krále jmenován velitelem římské posádky. V posledních dobách věnuje H. svůj čas a svoje prostředky zájmům týkajícím se hmotného zvelebení Italie, zejména se snaží o zvelebení obchodu a průmyslu pořádáním četných průmyslových výstav ve větších městech Italie. R. 1867 procestoval Německo a r. 1871 navštívil svého bratra Amadea v Madridě. Od 22. dubna 1868 žije H. v manželství s Markétou Marií Teresí, dcerou Ferdinanda vévody Janovského; syn jeho Viktor Emanuel, princ Neapolský a budoucí dědič trůnu, nar. se 11. list. 1869.

s Hustřan (ar. hl. d.) psalo se více starých Mechtěbých rodin českých, jako: I. Bukovští s H. R. 1555 připomíná se Majní starší B. s H., jenž podepsán jest na listu Ferdinanda I., za přičinou „mordu“ Jiřího Mechtěbka do Náchoda zasláném. R. 1567 byl B. s H. úředníkem v Lanškrouně; r. 1584 uvádí se Petr B. s H., kterýž měl v Náchodě statků za 380 kop a r. 1605 Křištof B. s H. a na „Hradě Velehradě“ (Kr. Hradci?), JMC. Rudolfa II. tajný rada a hejtman kraje Hradeckého. R. 1608 jmenuje se Vladislav B. s H. a na Zampachu, kterýž však r. 1627 statek Zampach prodal

Fridr. s Oppertorfu, koupiv od něho zároven Přestavky. R. 1612 připomíná se Jeronym B. s H. R. 1618 jmenují se Vladislav, Adam Boboslav a Jan Votík, strýcové a vlastní bratři B. s H., kteří saphjili Václavovi Sedleckému s Borovnice 2850 kop. Téhož ještě roku uvázal se týž Jan Votík B. s H. s manželkou svou Eliškou Bořkovnou Dohalickou s Dohalic po smrti Václ. Sedleckého ve statek Lhotku Sedlickou pro týž dub. 2850 kop, jejíž nepochybně od Vladislava a Ad. Bohuslava převzali, a drželi Lhotku až do r. 1638, v kterémto roce od Hedviky Šolcové, roz. Sedlické s Borovnice vyplaceni byli. R. 1622 byl Věnek B. s H. komisařem při rejtachách hraběte Torquata Conti, a když vojsko to vřilo téhož roku do Náchoda, obdržel Věnek od Náchodských 20 kop na a pan hrabě T. Conti 300 kop, aby se v městě nezdrželi a lid nesukovali. R. 1680—89 uvádí se Vladislav B. s H., kterýž byl r. 1660 purkrabím a od r. 1668—73 purkmistrem v Náchodě, kde si mnohá statků zakoupil. Dcera jeho Ludmila, dostavši 80 kop věnem, provdala se za měšťana Jana Jedličku. Po jeho smrti 1689 převzal všechny jeho statky i obchod Jan B. s H., kterýž byl téhož času děkanem v Náchodě. — II. Zárubové s H. (v. hl. dílo). — III. Rodovští s H. Karel R. s H. koupil r. 1570 od Adama Semiláckého, úředníka na Náchodě, na místě Hedviky s Hasmburku dvůr Masákovský za 700 kop, jejíž ale r. 1576 opět prodal. R. 1572 byl týž K. R. s H. pánem na Říkově blíž Jaroměře. R. 1688 uvádí se Karel Leopold R. s H. sídlem na V. Bukovině. — IV. Malešovi s H. R. 1476 uvádí se Jiřík M. s H., jejíž dne 3. dub. měšťaně Kutnohorskí žalují, že jeho rybník u Kutné Hory zaplavením hrozí, a prosí královský soud v Praze za odstranění těchto rybníků. Kr. soud rozhodl, že p. Jiřík M. s H. má ostat v držení těchto rybníků, ale má dávat plný počet, aby splavy a hráze byly v plném pořádku, aby se Kutnohorským žádná neštěstí nestalo. — V. Chvalkovští s H. Roku 1420 obdržel Jiřík Ch. s H. od krále Sigmunda statky Třebešev a Doubravice, které ku klášteru August. Jaroměři patřily, s ohledu jemu (Sigm.) prokázaných služeb vojenských za 400 kop v zástavu. Synové jeho byli: Majruš (Majnuš) a Tobiáš, jimž král Jiří r. 1465 zástavu tu s tou výminkou potvrdil, kdyby on (Jiří), neb jiný král Český statky ty vyplatiti ochtěl, toho vyplacením 1000 kop učiniti mough. Roku 1600 jmenuje se Jan Jindřich s H. a na Chvalkovicích, a r. 1586 Bavor s H. a na Neznašově, jenž téhož roku podepsal privilegia, jež Jan Špetle ml. s Prudic a Žleběv potvrdil Náchodským; r. 1635 připomíná se Jan Chv. s H. a na Chv., kterýž r. 1558 semřel. Otec jeho byl Jiří s H. a na Doubravících. R. 1566 uvádí se Jiřík Chv. s H., kterýž byl místosudím v král. Českém, a r. 1571 Zdeněk Chv. s H., pán na Sviníktanech, jenž byl zároven hejtmánem kraje Kr. Hradeckého a sídlil stále v Sviníktanech. Dále připomíná se r. 1571 Bavor Chv. s H. a na Třebešově, kterýž v 39. roku semřel a v Chvalkovicích jest pochován; Emanuel Chv. s H. na Střesoměřicích, Třebešově, Měskolesích a Bukovině; Zdeněk Chv. s H. a na Střesoměřicích, † 1572, a Jindřich Chv. s H. a na Chvalkovicích, kterýž r. 1585 semřel.

Hyacinthe, slavný franc. kazatel, jehož rodné jméno jest Charles Loyson, nar. se 10. bf. 1827 v Orleansu, kde otec jeho byl tehdy rektorem akademie. Vzdělání bohosloveckého nabyl od r. 1845 v seminári v Sv. Sulpici a od r. 1848 v seminári Pařížské, načež 17. čna 1851 na kněž-

řel posvěcen byl. Nadáním svým řehnickým obla-
l již jako mladý kněz na sebe pozornost svých
edstavěných i obecnstva. H. byl jmenován s po-
tku profesorem při velké seminárii v Avignonu a
1854 učitelem dogmatiky v Nantesu. Ze však
užil neustále vykonávati jen úřad kasatelský,
držel vikářství při chrámu v Sv. Sulpici, kde po-
jprv se mu naskytla příležitost rozvinouti řehni-
é svoje nadání. Čtyři léta na to vstoupil do
kasatelského řádu dominikánů ve Flavigny, zamě-
l však brzy řád tanto s řeholí karmelitů. V kar-
sitakém klášteře v Braussay dokončil svůj novit-
t, přijal jméno H. a počal nanovo kázat, s po-
tku v klášteře svého řádu, pak v Montpellieru,
rounu, Bordeauxu, Perigueuxu a konečně v Paříži,
m je byla pověst jeho co řehníka a kasatele
edešla. V Paříži kázal s počátku v chrámu Ma-
leineském a posléze v chrámě Notredamském. Zá-
veň byl zvolen za superiora karmelitského klá-
štera v Passy. Neméně než jeho duchaplná kázání
budila naň zde pozornost obecnstva jeho smělost
otevřenost, s jakou počal káráti slofady v církvi.
elší čas chránil jej arcibiskup před udavacím su-
itů, až konečně mu bylo přece od generála řádu
čci 1869 přikázáno přestat mlčení v slově i písmě.
odpověděl 20. září oním slavným listem, který
časop. celé Evropy uveřejněn byl. V listu tom
lašoval H., že se vzdává kasatelského úřadu v No-
edamském chrámu a že vystupuje s kláštera, pro-
stoval však v něm zároveň jako „kasatel evange-
a“ vůči nastávajícímu koncilu proti tendencím
tramontanským a jesuitickým, a přimlouval se vše-
e reformy v církvi. Taktéž sdívil v onom listu
as svůj proti papežskému syllabu a proti „oněm
sením a svykům, kteréž se zovou Hmáky, lež
ejsou křesťanskými“, dále proti „besbožnému a na-
ynalnému dělení církve od moderní společnosti“
proti úmyslným křivým výkladům evangelia. Vinn
rosicel sociální a náboženské anarchie, která náro-
ní románského plemene a zejména národu Fran-
ouzskému každým okamžikem nastati může, nepřít-
á sice katolicismu, nýbrž „onomu spásobu, jakým
toto hlásá a jak se mu rozumí.“ Následek listu
ho bylo ovšem vyloučení H-ovo s církve. H. opu-
il tudíž Paříž a odstoupil zcela s veřejného je-

viště. Teprv usnešení Vatikánského koncilu a pád
světaké moci papežovy přiměly jej k tomu, že vy-
dal opět list ku katolickým biskupům, v němž
horlil proti dogmatu o neomylnosti papežově. V září
1871 účastnil se sjezdu starokatolíků v Mnichově
a odebral se odtud trvale do Říma, aby tam v stře-
diaku katol. hierarchie pro reformy v církvi půso-
biti mohl.

Hydrogenium (v. hl. d. Vodík). Prvek tento
byl řázen až posud od veliké části lučebníků do
skupení nekovů; výtečně skoušky Tomáše Grahama
v Londýně však, vykonané r. 1868 a 1869, dokázaly
nyní nesvratně, že jest h. kovem. Ačkoliv se po-
sud nepodařilo osamotnělý vodík převést na pevný
kov, byly docílány již slitiny jeho s kovy jinými,
jako na př. slitina vodíku s palladiem, s kteráž se
již i pamětní mince rasl. Pevný vodík má v slit-
inách poměrnou váhu 0.74—0.8 a stává se silně ma-
gnetickým, kdežto vodík ve skupenství plynovém
diamagnetickým se jeví.

Hyma Karel (v. hl. d.) byl až do roku 1870
farářem v Nížboru a vikářem okresu Křivoklátského,
načež pro churavost fary se vzdal. R. 1872 stal se
po smrti Hořčicové kapitulním děkanem v Staré
Boleslavi.

Hyperidrosis, řec., přílišné pocení. Příčina
jeho není úplně známa, obyčejně nastane přílišné
pocení po přílišném pohybování, namáhání aneb
uslabení těla, při některých horečnatých nemocích,
jako sánětu plic, rheumatismu akutním atd., po
pití nápojů, zvláště teplejších, v míře hojnější; též
pohnutí myslí bývá příčinou přílišného pocení. Pří-
lišný pot může nastati buďto na celém těle aneb
na jednotlivých částkách, jako zvláště na dlaních,
chodidlech, podpaždí, na hlavě. Nepříjemný zápach
při přílišném pocení s ohodidel a podpaždí povstane
hlavně tím, že se tuk kožní a pocením odloupnutá
pokožka rozmísí. Poněvadž přílišným pocením šlo-
věk zeslábne, třeba mazati tělo vinným octem, dílem
pro umírnění potu dílem pro zesílení těla. Potí-li
se příliš jednotlivé částky těla, dobře účinkuje umý-
vání jich studenou čistou vodou aneb smíšeninou
studené vody s tanninem. Potí-li se příliš nohy, jest
též potřeba častého střídání obuvi a nohavic.

Ch.

Châlons-sur-Marne (v. hl. d.) mělo 31. pros.
366 17.692 obyv. Před válkou francouzsko-němeč-
kou bylo město toto častěji jmenováno pro pověstný
umějí Ch-ké tábor, kterýž dal zříditi r. 1856
sať Napoleon pro cvičení vojsk a ve věších roz-
sáhlech. Tábor Ch-ký ležl asi 30 kilometrů na
severovýchod od Ch-u a zaujímá prostor 12.000
ektarů. S nedalekým Remešem jest spojen želez-
nou dráhou. Až do roku 1868 bývaly v táboře
h-ém ročně obyčejně dvě divise pěchoty, jedna
ivise jízdy a 10 baterií dělostřelectva, dohromady
edy jeden vojevzň sbor. Vojsko v táboře bylo
bytováno obyčejně v stanech plátěných neb v dřev-
ěných barácích. Císařský stan asi s 25 stany při-
šhajčími byly na jižním konci ležení. Při vypu-
nutí francouzsko-německé války byl tábor Ch-ký
lavním stanem 6. armádního sboru pod velením
aršála Canroberta, jenž měl též rozkaz, aby na-
ychlo organisoval mobilní gardu. Po prvních po-
áčkách Francouzů sešli se zde trosky armády Mac-

Mahonovy a Faillyova sboru, načež zde byly seslá-
leny a znovu zorganizovány. Vojsko toto opustilo
v noci se dne 31. na 22. srp. 1870 tábor a spá-
livší jej téměř docela uchýlilo se směrem k Remeši.

Chamier Frederick, nar. 1796 v Londýně, byl
od r. 1833 soudcem, v Watham-Hillu v hrabství
Essexském, učinil se známým jako angl. románopisec
a napodobitel Marryatů. Jako oditý svědek
únorové revoluce (1848) v Paříži napsal též *Reviews*
of the French revolution of 1848 (v Paříži 1849).

Champfmeslé Marie de, rozená Desmanes, fr.
herečka, nar. se 1644 v Rouenu a provdala se za
franc. herce Chevilleta de Ch. Působila hlavně v Pa-
říži a proslula od r. 1669 zejména svým milostným
poměrem k Racinovi, kteréhož nadobila k několika
jeho nejkrásnějším plodům básnickým. † 16. bř. 1698.

Champollion 1) Jean Jacques (v. hl. d.)
na slovo vzatý historik a starožitník franc., † 9.
kv. 1867 ve Fontainebleau, kde žil od r. 1849 jako
bibliotekář. Z posledních jeho prací uvádíme ještě:

báseňské dojmy těchto cest složily oba mladíci s svasku básni *Les Voyageuses* (v Paříži 1844). Onapartiatum byl oddán Ch. s tělem a s duší, podobně jako jeho otec, jenž se r. 1815 odvážil napsati a pod svým jménem vydati brožurku *Apologie de l'empereur Napoléon, telle, qu'elle parut à Rome* 17 mai 1814; s té příčinou podporoval Ch. kandidaturu prince Ludvíka Napoleona o prezidentství rane. republiky se všech sil, jakými jen vládl, a následek toho byl, že sotva 26letý Ch. byl jmenován prefektem departementu Ardčeského. Dne pros. podporoval státní převrat, a byl za tuto svoji lkanost povolán k vysokému úřadu v ministerstvu. Posději jmenoval jej císař prefektem první třídy departementu dolejší Loiry, o jehož hmotné zvelebení se nedají zasluby Ch. ovy upřít. Dne 4. září 1844 byla mu svěřena důležitá prefektura departementu Rhóneského a 15. břes. 1865 byl jmenován nátozem. Když se počátkem roku 1870 dostalo veslu vlády ministerstvo Ollivierovo, jež odstranilo afišského prefekta Hausmann, svěřil císař přeležitý tento úřad svému vždy ochotnému Ch. ovi, který po pádu ministerstva Ollivierova byl též krátký ls ministrem nitra v posledním ministerstvu Bonapartově. Pádem císařství učiněn byl konec též veřejné činnosti Ch. ově.

Chiavistelli Jacopo, ital. malíř, nar. ve Florencii r. 1618, † r. 1698. Jsa vytečen Colonnův rovedl mnoho zdařilých fresk, které nad jiné soustavné malby čistotou a přínosností u provedení vynikají a s nichž dosud se zachovaly: *Silva sv. Máří legdalemy* v chrámě Sta. Maria dei Angeli; *Se. andřej* v kostele sv. Kajetána; *Se. Cecílie* v chrámě r. Felixe ve Florencii. Též osoby sálu paláce erretani jsou jeho dílo. Ch. taktéž v oleji mnoho maloval. Vychoval mnoho žáků, mezi nimiž znamenitější, jako Rinaldo Botti, Lorenzo del Moro, enedetto Fortini, Angiolo Gori a Giuseppe Tonelli stejné jméno jeho školy zachovali.

Chljs, Peter Otto van der, výtečný nizozemský umisematik, nar. se 22. srp. 1802 v Delftu, studoval s počátku na akademii svého rodiště a věnoval se posději v Lejdě studiu právnickým, aniž by byl tak v záhy započatých svých numismatických studiích ustal. R. 1825 rozhodl otázku od university tentaké vypsanou: *De M. Tullii Ciceronis aequo et iniquo de Gracis iudicio*, a rok na to jednu tásku rolnickou, položenou od university v Groninách. Posději uvásl se v redigování časop. *De vriend des vaderlands* a obdržel brzy na to místo manuense na starožit. kabinetu v Lejdě. R. 1828 vydal velkou a velmi bedlivě vypracovanou mapu válečným výpravám Alexandra Velikého. R. 1829 veřejnil větší spis o starých, středověkých a nových mincích, a sálou r. 1833 svláštní časopis pro numismatiku stal se jako mimoř. profesor ředitelem university spojeného mincovního kabinetu v Lejdě. 1841 byla vypádna cenná otázka, která šla opaání a vyobrazení všech nizozemských mincí od ejetarších dob až do roku osvobození Gantu (1578). Ch. uvásl se v zodpovídání této otázky a vydal brovkou práci r. 1846 (4. pros.), sač obdržel velkou slatou medaili. R. 1851 počal toto svoje dílo fepracováti a skončil nové vydání r. 1866. Od roku 1846 přednášel též Ch. na universitě v Lejdě o mincovních památkách. † 4. list. 1867. Mincovní kabinet v Lejdě byl pilností jeho velmi zveleben.

Chinové stromy šli chinínky. Rod chiníků (*Cinchona*), který poskytuje nám léčivou kůru hinovou (v hl. d.), tvoří svláštní skupení v čeledi etlin Mařenovitých (*Rubiaceae*), která s druhy ostli bohatě jest a jejíž domácí zástupci naši ovšem

velmi nespatri jsou, jako na př. mafinka vonná (*Asperula odorata*) neb rod aviseů (*Galium*) a t. d. Ch. st. jsou štíhlé podoby, mají přímý kmen, dosahující často výšky do 80' a 8' tloušťky, koruna jejich je listnatá a rozkladitá. Žlázka vykytnují se chinínky pouze co kafa. Jednoduché, celokrajné listy jsou vatičné, co do tvaru eliptické, kopinaté nebo srdčité, na obou stranách aneb svlášť na rubu chlupaté. U některých druhů nalezej se na rubu v úžlabičkách žebrových drobné žlásky, vylučující šťávu silně svařující. Květy bílé, růžové neb červené, vydávají příjemnou vůni a skvějí se na chocholku, který je květenství našeho šetiku velmi podobn. Ch. kvetou pověčně od prosince do května, některé ale též po celý rok. Plod jejich jest vejčitá neb podlouhlá tobolka papírová neb dřevnatá, která dvěma chlopněma zdola nahoru puká a 30—40 semen čočkovitých neb podlouhlých, a blanitým křídlem opatřených obsahuje. Pukáním tobolky ve směru zdola nahoru liší se rod *Cinchona* od přibuzného rodu *Ladenbergia*, a konečným květenstvím rozeznává se od blízkého rodu dvojštetpu *Remijia* D. C., s nichž také kůra chinová, ovšem nepravá a špatnější (známá též co china nová), do obchodu přichází. První chinínky pravý (*Condaminea* Hb.) byl od proslulého francouzského hvězdáře La Condamine u Loxy (v jihoamerické republice Ecuador) r. 1733 nalezen, posději objevil J. Jussieu, který komisi od francouzské akademie věd k vyměření stupně poledníkového pod rovníkem vyslanou co botanik provázel, druhý chinínky pýřitý (*C. pubescens* Vhl.) v téže krajině. V letech 1782—89 skoumal C. Mutis ch. st. v Nové Granadě, a r. 1777—88 obhlédávali španělští rostlinopisci H. Ruiz a P. Pavon chinínky v Peru, A. ex. Humboldt, který na počátku tohoto století s Bonplandem ony krajiny procestoval, objevil nové dva druhy ch-ků a seznámil nás v pojednání o ch-vých st-mech jižní Ameriky z r. 1807 se seměpianými poměry těchto podivuhodných rostlin. Zvlášť pak důležité jsou výskumy franc. botanika Wedella, který od r. 1845—1847 chinínky v Bolívii a jižní Peruvi spytoval. Tyž objevil několik nových druhů ch-vých st-mů a objasnil nám způsob sbírání jejich kůry. Podobně i prof. dr. Karsten po osm let skoumal chinínky ve vlasti jejich v Nové Granadě. Posud známe 60 druhů chinínků, které na ploše asi 30.000 □ mil rozšířeny jsou. Plocha ta tvoří obloukovitý pás, jehož vypouklost k západu směřuje a jenž podél východního úbočí středních And jihoamerickými státy Venezuelou, Novou Granadou, Ecuadorem, Peruvi a Bolívií se táhne. Nejsvernější bod pásu leží pod 10° sev. šíř. a 70° z. d. na horách sv. Marty a Meridě; nejjižnější bod leží u Limonsita pod 19° již. šíř. a 62° z. d., nejzápadnější pak připadá na krajinu kolem Loxy v Ecuadoru pod 4° j. š. a 62° z. d., kteráž pro své bohatství na chinínky za vlastní domov těchto rostlin se považuje. Šířka obou vobodů tohoto pásma, které se také říší Humboldtovou nazývá, závisí na trátosti úbočí hor; je-li svah pohorí příkrý, je pásmo úzké, přechází-li ale spovolna v rovinu, je prut širší, jako v Bolívii, a dosahuje na mnoho mil. V kolmém rozšíření zaujímá pásmo chinínků výšku as 4000'—10.650'. Pravé ch. st. netvoří souvislé lesy, nýbrž bývají v pralesích rostroušeny, tvoíce malé skupiny, manchas svané. Loupaní kůry se st-mů ch-vých obstarávají obyčejně cascadeillové, kteří již od svého mládí ku práci té jsou odchováni. Bývají ve službě některého obchodního domu, a pod dozorem majordoma hledají v lesích chinínky, které hned u kofene poraší, a kůru kmene a větvi oloupají a lýka sbaví, načež tenké korky nechají se na slunci vysušiti, silnější pak kůry

k národu v *Nár. Listech* dne 18. bř. 1868, jímž dal podnět k založení „Slavie“, vzájemně pojišťovací banky v Praze. Zvolen pak za gener. ředitele jejího přivedl ústav ten na stupeň užšího rozkvětu, ano k doplnění jeho založil „První všeobecnou pojišťovací banku v Praze.“ Mimo to se účastnil při zakládání četných podniků národohospodářských, jako „Strojírny českomoravské“, „České národní banky“ a „První splátkové banky v Praze.“ R. 1869 vydal dílo *Soustava národního hospodářství politického* (V Praze, nákladem vlastním), v němž nastoupil původní cestu ve vědě té naproti slepému potákování klamným zásadám neobmezené svobody obchodnické a živnostnické. Takovými svým působením jak v literatuře tak v praktickém životě stal se Ch. v krátké době populárním, i dostalo se mu toho vysnamení, že při založení základního kamene k národnímu divadlu přítomen byl co zástupce dělnictva československého. Ale záhy počala se proti němu tvořit nepřátelská strana v Oulu, která rozličné kroky jeho podceňvala sušivě proti němu švala, až se mu postavil jeho ve spolku snechutíla, tak že s ním vystoupil. V tu dobu pojal Ch. za manželku Marii Kvapilovou, dceru samošného rolníka z okolí Českobrodského, i našel oddech v blahé domácnosti. Když však roku 1872 nastaly nové volby do českého sněmu a hlavně agitace mezi voličstvem v plném proudu byla, povstali proti Ch-ovi na novo nepřátelé jeho na příčinou, že prodejem svého statku Žampachu sadal jeden hlas protivné straně, jakkoliv prodej ten byl nutný a on zakoupením jiného statku, Mratce, nový hlas národní straně získal. Zúfeni protivníci Ch-ových šlo tak daleko, že jej až za zeměrádce vyhlášovali. Následkem toho snechutílo se mu vůbec veškeré veřejné působení, a jako dříve s Oulou byl vystoupil, poděkoval se nyní také s úřadu gener. ředitele banky Slavie. Od těch dob pak věnuje se výhradně povolání právníkům.

Chlumecký, Jan rytíř, mladší bratr chvalně známého Petra ryt. Ch-kého (v. hl. d.), studoval v Brně a v Holomouci, a skončil práva vstoupil do státní služby. V letech 1856—60 byl adjunktem a posléž sekretářem při zemském soudu Brněnském, a když r. 1861 počala činnost sněmů, přidal se Ch. k straně centralistické a zvolen jest do sněmu moravského a odtud do výboru zemského, kdež všude velmi příkře vystupoval proti straně národní. Utrliv za to posléž od ministerstva Belcrediho důtku vystoupil se státní služby a šel na statku, který mu choť jeho byla věnem přinesla. R. 1866 obdržel Ch. řád Františka Josefa, po odstoupení pak Belcrediho vstoupil nanovo do státní služby, a sice v oboru politickém, a za ministerstva Giskrova jmenován jest místodržitelským radou v Brně, zvolen opět do sněmu i do výboru zemského. Za Hohenwarta vzdal se opět úřadu svého a šel na svém statku, odkud posléž povolán do ministerstva Adolfa Auersperka za ministra orby.

Chodylevskij Ignacy (v. hl. d.), biograf a dějepyspec, nar. se 28. ún. 1786 v Chodorově a † 11. pros. 1847 ve Lvově. Obyv ve Lvově gymnasia a filosofii vstoupil 1809 do tamějšího řádu karmelitův a počal nyní velmi pilně se zabývat literaturou a domácími dějinami. Byl v pravém slova smyslu samouk. Prozkoumal všechny archivy a knihovny svého řádu, nacházející se v největším nepořádku, sepsal řádné katalogy, uveřejnil vše, co se mu zdálo býti důležitým, a zachránil tak mnohé znamenité dílo před zapomenutím.

Checholeňšek Prokop (v. hl. d.), † 5. čce 1864 v Nadějkově u Selsan, kde byl návštěvou u

tamějšího, nyní již také mrtvého faráře Fikara. Tělo Ch-ovo pohřbeno jest na hřbitově Nadějkovském.

Cholera (v. hl. d.). Od r. 1855 neobjevila se u nás v Čechách ch. až do r. 1866, kdy vznikla následkem války rakousko-pruské. R. 1855 řádila ještě sice ve Vídni, v Uhřích i v Haliči, a hranice turecké rovněž byly na příčinou nákazy usavřeny. Kde se posléž objevila, posbýla rázu všeobecně epidemického, vystupující co t. sv. choleryna. Ovšem odbyla si ch. v témž roce návštěvu svoji na západě, a sice ve Švýcarských v kantonu Urišském, pak ve Francii i v některých místech semí německých. Ve Španělsku a v Portugalsku stala se v letech padesátých několikrát strašnou. Podivno je, že sever Ruska, zvláště Petrohrad, před ch-rou i v nejnaučlivějších epidemiích více méně stál ušetřen. V době válečné r. 1866 přibýla k nám ch. zároveň s přívalem nepřátel, kteří zvláště v Poznaňsku delší již čas pod jařmem jejím trpěli. V semích pruských Polska sušila totiž dávno před vypuknutím války ch., ačkoliv vláda Berlínská vůči válce samé každou veřejnou správu o ní na lež pokládala. Pravda osvědčila se, když táhla vojska prusko-polská do Sas i do Čech; všude, kam přišla, propukla ch. jimi zavlečená mezi chudinou i ve třídách nejsamošnějších. Po bitvě Sádovské 2. čce zaneženo pak pochodem nepřátelským sím ch-ry téměř po celých Čechách a po Moravě, odkud vloudila se do Rakous i do Uher. Ještě visela historická mlha nad krvavými poli Sádovskými a Lipackými, a již docházely nás první pověsti o nemocích a úmoru ch-rou mezi vojskem rakouským, jakož i mezi ošebrazeným obyvatelstvem poňehnaného „slatého pruhu v Králově Hradecku.“ Šťastí, že tehdy řádění ch-ry u nás jen na krátko trvalo, hlavně asi do konce října, ačkoliv se sbytky její ploužlivě jednotlivě až do roku přišlo. Celkem onemocnělo dle výkazů úředních v Čechách t. r. od prvního počátku (8. čce) 64.884 osob, z nichž 34.710 se uzdravilo, a ostatní, tedy méně než polovička, zemřelo. Na Moravě rozmnožilo se tehdy v 17 okresích jediného kraje Brněnského, kde ch. nejhůře řádila, od počátku čce do konce října 10.960 mužů, 12.284 ženy a 9676 dětí, z těch pak uzdravilo se 6394 mužů, 4631 žen a 3011 dětí, tedy celkem 13.974 osob. V celém Rakousku stonalo t. r. posledního října ch-rou 350.000 osob, z kterých asi 150.000 zemřelo. V Praze samé pak sušila tenkrát ch. nejsilněji v druhé polovici srpna a první polovici září. V srpnu umíralo denně průměrem 19 osob (v některých dnech 38—42), a v září prům. denně 20 osob, celkem pak zemřelo až do listopadu 1427 osob. Co se místa týče, propukla zde ch. rovněž jako v letech minulých nejprve mezi chudinou a v soukromých bytech dělnických, hlavně v Podskalí Pražském, odkud táhla se na Vyšehrad a do Žitnobranské ulice, pak na Malou Stranu, zejména na Pětikostelní plácek, na ostrov Kampu a na Nový Svět. Topografie tato je nesmírně důležitá pro zřetování poměry Pražské, neboť při každém objevení se ch-ry stávala si stejnou, rovněž i roku 1872 a 1873. V letech těchto vypukla ch. byla ovšem poměrně k jiným epidemiím slabá, a sušila nejhůře na sklonku r. 1872 a v červnu a červenci 1873, kdy největší úmor 12. čce dostoupil na 33 osob. V druhé polovici (dne 19.) srpna t. r., kdy dáta tato píšeme, stáhně v Praze ch-rou celkem 40 osob, z těch 6 se uzdravilo, 6 zemřelo, 32 jich stálo v dalším ošetřování. Tento počet nemocných někdy klesne až na 15. Opatření, která lékaři proti ch-ře podávají, zakládají se hlavně na dvou momentech: předně na nabytí zkušenosti s dřívějších dob epi-

demie, a sadruhé na dosavadních různých theoriích o nákažlivině vůbec a při ch-ře zvlášť. Z toho pak důsledně vychází na jevo, že dokud látka nákasu působící blíže a dokonale známa nebude, dokud pouze na domněnkách se zakládá, nemůže také řeči býti o jakémisi zvláštním protijedu, který by ji trvale a úplně zničit mohl. K rozšíření důležité otázky této směřují mnohé snahy a mnohá důmyslná badání lékařů a přírodospytců. I mezinárodní kongres lékařů, který r. 1866 v Cañhradě k poradám se shromáždil, rokoval nejprve o této otázce. Na základě dávnolehlých zkušeností a pozorování pronešen zde jednohlasně náhled, že ch. jediné v Indii má stále trvání, tam pouze a výhradně stala se domácí, kdežto v jiných zemích a Indii sousedících, jakož i na Rusi, kde skorem nepřetržitě se vyskytuje, zdomácnění její v pravém toho slova smyslu naprosto pochybné jest. Ostatně nelze dnes ještě předvídati určitě na základě vědeckých důkazů, zdaž v Evropě, zvlášť pak na západu jejím, ch. někdy co nemoc domácí aklimatizovati se dovede, t. j. sdělí všech dostatečných podmínek k stálému trvání tu nalezne. Lpění její na jistých určitých místech nelze si nikdy vysvětliti dle sdravého sajisté náhledu dr. Pettenkofera v Mnichově nějakým postupným a občasným přenášením, nýbrž zvláštní dispozicí a v místu samém ležícími škodlivinami. Ovšem přičítá se náhled tento i výroku, který r. 1866 učinil kongres Cañhradský v ten smysl, že v přední řadě člověk sám nejvíce ch-ru přenášením škodlivin rozšiřuje. Jiného náhledu co do původu i rozšiřování ch-ry jsou lékaři angličtí, zejména Taylor, který má za to, že drobnohledné organismy ve stěvě i v krvi působí strašnou ch-ru, a přenesení organismů těch že ji vůbec rozšiřuje. V letech následujících odbyvaly se ještě důležité lékařské konference pro objasnění původu a příčin ch-ry, a sice ve Výmaru (1867), kdež sešli se nejřednější praktičtí lékaři a theoretikové, avšak rozhodných výroků nevyslovili, odročivše otázku tu k bedlivému prozkoumání užšího komitétu. V době té vznikla oblíbená theorie, že ch. pochází od jakési mikroskopické houby *Cylindrotaenium cholerae*, která se desinfekcí může smičti. O rozšíření této velmi pochybné theorie mají zásluhy lékaři Klob ve Vídni, Thomé v Kolíně n. R. a Hallier v Jeně. R. 1873 vydal Pettenkofer více nad míru rozšířených spisů populárních o ch-ře, v nichž ji nákažlivou moc dokonce upírá a rozšíření její pouze se soudinností místní, časové (povětrní) a osobní dispozicí přičítá. Acoi nespomíná Pettenkofer na čistou vodu (viz jeho theorii základní o vodě a jejím působení na rozšíření ch-ry), kterou doporučuje co univ. prostředek proti ch-ře a tyfu. Důležité jsou data, která Pettenkofer v brožurách svých uvádí a která jsou nejlepšími důkazy pro dobré jeho náhledy i co se vody týče, která v horkých dnech sajisté silněji se pije než za chladna, a je-li špatná, sajisté sdraví nepřispívá, nýbrž velmi škodí. Dle počtu jeho umíralo a stonalo od roku 1848 do roku 1860 v Prusku nejvíce osob od 1.—15. září, zejména od 1.—15. dubna. Rozdíl ten je pak tím nápadnější, jelikož vykazuje v prvním případě 57.395 nemocných a 31.048 zemřelých, v druhém ale pouze 71 nemocných a 50 zemřelých. — Co se týče zachování diety po čas ch-ry, mohou se doporučeti všechna čerstvá masitá jídla, ale co možno jednoduše připravená, málo čerstvé seleniny a ještě méně omastku. Také s moučných jídel jsou nejjednodušší nejlepší. Náky se všelikým dráždivým kořením, jakož i pečivo s kvasnicemi se zraňuje. Z nápojů dobrá je smíšenina vína se sodovou vodou. Pivo

je škodlivé, ač není-li dostatečně vykvašené. Škídmov je vseměs nutná. Desinfekce bytu dje se vápnem chlorovým (buď v prášku neb rozpustěného 1 díl na 20—40 d. vody), nebo kyselinou karbolovou (1 díl čistě neb 2 díly surové na 100 dílů uhelného prášku, rašeliny, sádry, semě neb písku, pilin a t. p.). Skalice selená odnímá zápach, není-li ale látky nákažlivé. Při skutečném onemocnění máme chut k davení a přám větší neb menší. V tom stupni lze nemoc ještě předejiti. Jak mile nemocný žaludek svůj vyprázdni, at se tře flanelem na dolní části břicha a necht se mu dá pít silného rumu, do něhož se byly asi 2 kapky kysel. karbolové přidaly. Dáv-li ale nemocný látku alimnatou a ochlad-li při přámu křutohnedá voda, alubne-li tělo, stýdne a bledne-li kůže, pak mu dejme konsky ledu k polýkání nebo sodovou vodu a šumící prásky; na břicho mu kladme horké obklady. Hlavní věc je, aby ch. dlouho se nesanebala. *KM.*

Choumara Pierre Marie Théodore, voj. spisovatel franc., nar. se r. 1787. Dokončiv studia polytechnická a vojenská v Metách vřáčen jest do vojenského sboru genijního, s nímž účastniv se ještě posledních výprav Napoleonových velmi rychle postoupil na kapitána a r. 1814 vyslanenám řádem čestné legie, načež v hodnosti majora se služby vojenské vystoupil. Z četných válečných jeho spisů uvádíme zde přednější: *Considerations sur les effets de l'artillerie dans la defense des places* (Paříž 1826); *Mémoires sur la fortification* (tamt. 1827, 2. vyd. 1847 se 70 mapami); *Considerations militaires sur les mémoires du maréchal Suchet et sur la bataille de Toulouse* (1838, 2. rozmnožené vyd. 1840, 2 sv.); *Lettres au ministre sur les fortifications de Paris* (1841); *Résumé historique des échecs éprouvés par les armées britanniques de 1792 à 1844* (Paříž 1844); *Théodore*, spis odhalující řádění tajné policie (1846); *Astronomie simplifiée* (1847) a j.

Christiania (v hl. d.), hlavní město království Norvešského, jest v neustálém vzrůstu a čítalo 31. pros. 1869 již 64.935 obyv.

Christison [krystýsn] Robert, lékař skotský, nar. roku 1798, povýšen r. 1819 v Edinburku na doktora lékařství, již v čtyřadvacátém roce stal se profesorem soudní medicíny v témže městě a nabyl v oboru tom brzy slavného jména. R. 1832 stal se nástupcem A. Duncana na stoličce klinické, a od té doby stále rostlo jméno jeho jakožto profesora, praktického lékaře i spisovatele. Zvolen dvakrát předsedou král. koleje Edinburkské, pak místo předsedou král. společnosti nauk a jmenován hlavním lékařem královny pro Skotsko. Z jeho velmi válečných spisů nejvýznamnější jsou: *Treatise on Poisons* (Edinb. 1829, 4. vyd. 1844, něm. překlad ve Výmaru 1831—33); *Granular Degeneration of the kidneys* (1833); *Dispensary or commentary on the Pharmacopoeas* (1842, 2. vyd. 1848). Ch. dále bojně přispíval do rozličných listů lékařských, sám pak byl prvním redaktorem listů *Pharmacopoea of Edinburgh*.

Christoffe Charles, proslulý franc. průmyslník, nar. se r. 1806 v Paříži a t. tamže 16. pros. 1863. S počátku byl ředitelem státního závodu v Paříži a nařídil si r. 1842 sám v Paříži a v Karlsruhe pod firmou Ch. et Comp. podobný závod, který zejména galvanickým poslačováním a postřibřováním proslul. Závod tento nevyráběl pouze předměty osobné a různá slatá a stříbrná náčiní, nýbrž i platinová díla ceny umělecké. Jeho výrobky vystavené na odív na mezinárodních průmyslových výstavách v Londýně (1851 a 1862) a v Paříži (1855 a 1867) jsou světoznámé a byly s ohledu uměle

sko-průmyslového pravými osobami těchto výstav. Hlavní svou pověst založil však Ch. zvláštním druhem galvanicky postříbené slitiny zvané *alferide*, která obsahuje asi 2% stříbra a již se pro velikou podobnost její s tímto drahým kovem nyní velmi sbušta k vyrábění lžic, svícní, vidliček a jiných různých náčiní a nádob užívá.

Church 1) sir Richard. Oprava a doplněk článku hl. díla Ch. narodil se r. 1785 v hrabství Corkském v Irsku, a co 16letý jinoch vstoupil do voj. služby anglické. Zúčastnil se výprav do Ferrolu, na Maltu a do Egypta šel pak do Neapole, kde vstoupil do služby královské. R. 1811 sebral pluk Řeků, který sloužil Angličanům za šold, a bojoval s ním ve válkách italských proti Francouzům. R. 1812 postoupil za podplukovníka v angl. vojskě, 1815 obdržel za své zásluhy Řád Bathské, a 1822 povýšen do stavu rytířského. R. 1826 šel na pomoc povstalým Řekům, kteří jej učinili nejvyšším

velitelem své branné moci na pevné zemi. S počátku mohl s nedostatečnými silami vésti jenom malou válku, ale po bitvě Navarinské 1827 usadil se v Akarnanii, a 17. kv. 1829 vzal po statečném odporu Prevesu. Za vlády Kapodistriovy vzal své propuštění a šel v Argosu. Ale po zavraždění presidenta Kapodistriasy (1831) přidal se ke straně protiruské byl znovu postaven v čelo vojska, brzo však octl se v odporu s vládou, kterýž spor vyrovnán prostřednictvím Francie. Po prohlášení království Řeckého stal se Ch. státním radou a poslédji senátorem, v kterémž postavení zůstal až do své smrti. Zemřel teprv 20. bř. 1873 v Athenách u vysokém věku. — 2) Frederick Edwin Ch., americký malíř krajín, nar. v květnu 1826 v Hartfordě (Connecticut), cestoval po celé Americe a představuje jak tropické tak i polární krajiny s nevyrovnanou mistrností. Z hlavních jeho děl jmenujeme: *Pohled na Niagara*; *Srdce Andě*; *Ledové hory*.

I.

Ihering Rudolf, znamenitý souvěký právník, nar. se 22. srp. 1822 v Aurichu, stal se 1845 profesorem v Basileji, 1846 v Rostoku, 1849 v Kielu a 1859 v Giesenu. Jest autoritou v oboru Hmákové práva a sepsal četné spisy právnícké, s nichž nejdůležitější jsou: *Abhandlungen aus dem römischen Rechte* (Lips. 1844); *Geist des röm. Rechts* (1—3 sv. tamt. 1852—58, do italštiny přeložil Bellavite); *Civilrechtsfälle ohne Entscheidung* (tamt. 1847).

Ijar, 8. měsíc občanského a 2. měsíc církevního roku židovského (od 8. dubna do 2. května).

Ille Eduard, současný malíř a kreslíř a profesor malířství v Mnichově. Jest žákem Schwinda a maluje nejvíce akvarely. Mezi těmito vynikají zejména jeho *Sešm hlavních křesťů* a jeho *Činy leotory*. Mimo to shotoval na žádost krále Bavorského Ludvíka II. akvarely k Tanhäuserovi, Lohengrinu a k některým povídkám Hans Sachse. V poslední době maloval výstupy s pověstí o Nibelungách a alegorioký obraz představující dobu 30leté války. Mimo to kreslil pro humoristické *Fliegende Blätter* a pro tak zvané *Münchener Bilderbogen*. Též napsal I. text k Nigglerově opeře *Friedel mit der leeren Tasche*.

Illiger Jan Karel, entomolog, nar. se 1775 v Brunaviku a † 1813 co profesor a ředitel zoologického musea v Berlíně. Sepsal: *Versaichnis der Käfer Preussens* (Halle 1798); *Entomologie* ve 12 svazcích s četnými mědirytinami (Brunavik 1800); *Mogazin für Insektenkunde* (tamt. 1801—6); *Prodromus systematis mammalium et avium* (Berl. 1811).

Imberdis André, spisovatel franc., nar. v Ambertu (Puy de Dôme) asi r. 1810, studoval práva, proslul pak po revoluci červencové co obhájce v mnohých procesech politických vedených proti republikánům, zejména v dubnu 1836, zároveň pak jméno své známým učinil několika literárními pracemi, jako: *Dernier jour d'un suicidé* (2. vyd. 1836); humoristický román *Habit d'Arlequin* (1832); abřika básni *Cri de l'âme* (1836). R. 1848 jmenován jest I. radou při soudu apelačním v Alžiru. Závažnější jsou jeho historické spisy, v jejichž popředí stojí: *Histoire de guerres religieuses en Auvergne pendant les XVI. et XVII. siècles* (1840—41, 2 svaz. 2. rozmnožen vyd. 1846), spis korunovaný akademií Clermont: *Ferrandskou*; *L'Auvergne historique depuis les Gaulois*

jusqu'au XVIII. siècle (1851). Konečně sluší zaznamenati jeho dílo psychologicko-morální *Les nuits d'un criminel* (1844, 2 sv.).

Imbert Barthélemy, franc. básník, nar. se 1747 v Niemeau a † 23. srp. 1790 v Paříži. Získal si nejprve dílem *Jugement de Paris* (Pař. 1772), hlavně ale pěknými báskami svými dobrou pověst básnickou. Výbor těchto obsažen jest v díle jeho *Oeuvres poétiques* (Haag 1777). I veselohra jeho *Le jaloux sans amour* dlouho na jevišti se udržela. S menším úspěchem pokusil se v románu. Sepsal ještě *Lectures de matin et du soir, ou nouvelles historiettes* (Pař. 1782).

Imhof 1) Maximus, nar. 26. čce 1758 v Reibachu v Dolních Bavořích, byl knězem řádu augustínů v Mnichově, učitelem fysiky, matematiky a filosofie ve svém klášterě (1786—91), pak prof. fysiky a matematiky na tamějším lyeu (1791—98) a potom (1799) na kurfirštské škole, konečně (1802) dvorním bibliotekářem. Byl též členem (1790) a ředitelem (1800) fysik. oddělení Mnichovské akademie věd. † 11. dub. 1817 v Mnichově. Sepsal: *Positiones logicae, metaphysicae et mathematicae* (v Mnichově 1789); *Theoria electricitatis recentioribus experimentis stabilita* (ib. 1790); *Institutiones physicae* (ib. 1796); *Anfangsgründe der Chemie* (ib. 1802); *Ueber das Schiessen gegen heranziehende Donner- und Hagelwetter* (ib. 1812) a j. — 2) Jindřich Maximilián I. (v. hl. d.), sochař, naroz. 1795, byl v novější době jedním s oněch umělců, jenž náboženský živel opět do sochařství uvedli. Jeho *Eva, matka všekého lidstva*, jest velkolepá pojata a mistrovsky provedena, nyní se nalezá socha ta ve spolkovém paláci v Bernu. Nejsadafilejší jeho dílo a zároveň poslední jest *12letý Ježíš v chrámě Jerusalemském*. Roku 1866 byl starý umělec tento v okolí Říma od loupežníků přepaden a stýrán, následkem čehož churavěl, až konečně r. 1869 zemřel v Římě, kde byl větší část svého života strávil.

Imparato (Imperato) 1) Francesco, malíř, žák Tissandův, k jehož nejšťastnějším napodobitelům náležel, nar. se 1820. Hlavní jeho dílo jest oltářní obraz v chrámě sv. Petra mučedáka v Neapoli. — 2) Girolamo I., syn jeho, byl žákem Francesca Curia v Neapoli, a slučoval v četných dílech svých sluh fímaký s lombardo-benátskou školou. Hlavní

1.622.728, mezi r. 1851 a 1861: 753.419 a mezi r. 1861 a 1871: 294.408. Počet v jednotlivých letech se vystřihovalých, s počátků velmi velký, klesal od r. 1863 vystřihovalo se totiž se spojených království obyvatelů irského plamene r. 1863 127.920, r. 1864 118.041, r. 1865 100.676, r. 1866 98.890, r. 1867 88.662, r. 1868 64.961. Počet pro zločiny odsouzených ubýval takřka rok od roku, obnášel roku 1865 2666, r. 1866 2418, r. 1867 2733, r. 1868 2394. Udání o stavu chudoby vykasují rostoucí počet chudých veřejným nákladem podporovaných; počet ten obnášel r. 1864 68.136, r. 1865 69.217, r. 1866 65.057, r. 1867 63.650, r. 1868 72.925 a r. 1869 74.743. Přece ubýlo chudoby v I-ku v posledních letech v míře značné, a celek lidu bydlí, žije a žije se poměrně mnohem lépe, než před 20—30 lety. Veliké opravy staly se v posledních letech též v poměrech zemědělských co se týče i pachtýřů i nádenníků. V Anglii počala vláda, zejména od doby posledního hladu v I-ku, bedlivěji přihlížeti k rolnickým poměrům, a během let 1847—1868 povolilo irské ministerstvo veřejných prací pro zvelebení rolnictví 1.916.157, pro opravy farm 129.965 a pro opravy bytů nádennických 37.278 lib. šterl. Mimo to stálo 272.767 akrů samé pro orbu; 1.782.284 lib. šterl. s oněch povolených peněz bylo již zapláceno. Leč přes tyto snahy vedlo přece ještě příliš přehnané parcelování půdy a nejistota práv pachtýřů proti majitelům k mnohým neshodám a svistům. Dle úředních r. 1869 parlamentu předložených výkazů obnášel r. 1867 počet pachtů po 1—5 akrech 50.670, po 5—15 akrech 78.064, po 15—30 akrech 186.503, po 30—50 akrech 71.785, po 50—100 akrech 54.752, po 100—200 akrech 21.991, po 200—500 akrech 8809 a po více než 500 akrech 1519. Veškeré půdy bylo 5.458.945 ornice, 10.067.073 luk, 26.191 úhorů, 324.308 lesů a 4.453.408 bačin a vůbec půdy neplodné. Hnutí feniánské a energický reformní parlament, následkem hnutí toho vzniklý, přijal konečně r. 1870 památnou *Land Bill*, která chrání pachtýře proti přechmatům majitelů, stanoví určité zákonité podmínky pachtu. Zákonem tím odstraněn fakticky hlavní zdroj nepokojů a hmotných svistů v I-ku, leč dříve než zákon ten ovoce přinese, uplyne bespochyby ještě několik let. Podobný čin spravedlnosti k I-ku vykonal angl. parlament již r. 1869 zákonem „zrušujícím církev anglikánskou jako církev státní“; tím přispělo mnoho k uspokojení myslí v I-ku, a též v hmotném ohledu neustane zákon ten bez blahodárných účinků. Rosvoj irského průmyslu nebyl se poslední doby nepokojů feniánských možným, a v některých odvětvích učiněn byl značný krok do sadu, jenom výroba lihovin varovala v značném poměru, neb r. 1868 spotřebovalo se piva a lihovin 3.800.000 galonů, r. 1867 pak již 5.700.000 galonů. Mezi speciálními státními výdaji I-ka připadlo v posledních letech nejvíce na výdaje vojenské, neboť tyto dosáhly r. 1866—1867 výše 3.025.000 a r. 1867—1868 výše 3.560.000 lib. šterl. Čistý výnos irských příjmů obnášel r. 1868: 6.176.930 lib. šterl. Z toho vynasla cca 2.146.000, akola 3.376.000, kolky 591.971, daň s příjmů 362.580 a pošty 330.357 lib. šterl. — Dějiny. Feniánismus, hledící k hlavním jeho zájmům, totiž k násilnému odtržení I-ka od Anglie, nedošel cíle svého. Dokud ještě trval spor alabamský mezi Anglií a Spojenými Oboemi severozem., měli někteří z náčelníků feniánských poněkud naději, že dojdou tohoto cíle, leč smlouva Washingtonská v květnu 1871 tyto jejich naděje na dobro smazala. Ze to však docílilo hnutí feniánské prostředkem velikých úspěchů tím, že savdalo podnět angl. státům k tomu, aby konečně vy-

neali na denní pořádek palčivou otázku irskou a ji rořešili. R. 1865—1867 pomýšlela tudíž vláda angl. především na potlačení revolučních hnutí a na potrestání vinníků; od r. 1868 však počala činnost její opravná, směřující k odstranění hlavních dvou pramenů nespokojenosti I-ka, totiž anglikánské církve a přechmatů cizích majitelů půdy proti domácím pachtýřům. Oba tyto problémy byly navzány v parlamentu otáskou církevní a otáskou posemkovou. Obě otázky byly, jak již svrchu podotknuto, rořešeny zákony vydanými r. 1869 a 1871, a zákony těmi položen byl bez odporu základ k šťastnější budoucnosti dlouho týraného a rozhořčeného I-ka.

Irving Theodor, spisovatel americký, synovec slavného spisovatele Washingtona I-a, odebral se po odbytech studiích 1828 do Madridu, kde strýc jeho byl vyalancem Spoj. Obol, posděl do Paříže, kde se zabýval pilnými studiemi literatury. Byv jmenován sekretářem amerického vyslanectví v Londýně studoval ještě práva, a stal se 1836 profesorem dějepisu a krásných věd v New-Yorku. Sepsal: *The conquest of Florida* (New-York 1849—52); *The fountain of Living Waters* (tamt. 1849—52); *History of the United States*, kteréž dílo však nedokončil.

Isabelle Charles Edouard, stavitel franc., nar. 24. ún. 1800 v Havru, cestoval r. 1824—1828 po Itálii, zabýraje se hlavně studiemi okrouhlých staveb rozličných dob, načež ve Francii co praktický stavitel mnohá pozoruhodná stavení provedl, zejména: uměleckou a femalesnickou školu v Angersu, celnici v Rouenu, divadlo v Béziersu, lázně ve Vichy a j. Vydal tiskem velmi záslužné dílo *Parallèle des salles rondes d'Italie, antiques et modernes, considerées sous le rapport de leur destination, disposition, construction et décoration* (Paříž 1831, fol. s plány); dále s podporou ministerstva míra *Les édifices circulaires et les dômes, classés par ordre chronologique* (Paříž 1843—56, 30 sešitů).

Isenflam Jakub, lékař a přírodopyscec, nar. se 21. září 1726 ve Vídni a † 28. ún. 1793 v Erlangách. R. 1750 stal se lékařem některých vyslanců u cis. dvora Vídeňského a na akademické a španělské nemocnici, a psal pro Vídeňské Diarium učené správy o medicínských, fysikálních a matematických pradech. Cesta do Nisemska a do Francie, na níž navštívoval čelnější knihovny, nemocnice, botanické zahrady a sbírky vědecké, rozšířila valně vědomosti jeho. R. 1764 stal se profesorem botaniky, anatomie a jiných odvětví vědy lékařské na universitě v Erlangách. Četné jeho spisy obsahují anatomického, fysilogického, pathologického a therapeutického udává Meusel v díle *Lexikon der 1750—1800 verstorbenen deutschen Schriftsteller* (Lipsko 1806). Jmenujeme zde jen důležitější z těch, které vyšly ve Vídni: *Versuch von den Ursachen der gegenwärtigen Bruckkrankheiten* (1762); *Versuch einiger praktischen Anmerkungen über die Nerven* . . . (1774); *Stephani Biancardi Lexicon medicum tripertitum* . . . (1777); *Versuch einiger praktischen Anmerkungen über die Muskeln* (1778); *Versuch einiger praktischen Anmerkungen über die Eingeweide* (1784); *Versuch einiger praktischen Anmerkungen über die Knochen* (1782). Přeložil do jazyka francouzského Fr. Gleichena dílo *Das Neueste aus dem Reiche der Pflanzen oder mikroskopische Untersuchungen der geheimen Zeugungstheile der Pflanzen*, a spis J. F. Espera *Ausführliche Nachrichten von unentdeckten Zoolithen*. Povimnutí zasluhuje I-ova zvláštní metoda vyučování jazyku latinskému, kterou v díle *Farben-Donat, oder erleichterte Anfangsgründe der lateinischen Sprache* kře nasnačuje.

Israels Josef, současný malíř gerrových obrazů

nitarum Divi Ivani“ skládala se tehdejší z 32 členů. Mezi nadáním, jakých se bratrstvu tomu dostalo, byl také dům v Praze na Novém městě, pod č. 115, darovaný mu od hraběcího Hřanovského hofmistra Josefa Ludvíka k tomu konci, aby dle-
lové, když v Praze meškají, měli kde bydlet. Ná-
vozná tato řehole 1-ti saskia v záplavě doby Jo-
sefinské; r. 1782 totiž zrušeny jsou rozkazem vlády
česky poustevny v Čechách, jichž Riegger v 6 sv.
vých: *Materialien zur alten und neuen Statistik von*
35 Jahren vypočetl 66 nenadánych a 17 nadánych,
terčů náležely 1-tím. Z toho vysvitá, že členů ře-
ole sv. Ivana spíše ubývalo než aby se množily,
řes 32 členy nechtěla kongregace ta ani za nej-
kvělejší doby své pod Hsemim zakladatele Šteya.

Ivorit, vynalezený r. 1870 nový druh kreslicího
apíru, který buď na jedné neb na obou stranách
vlátní lučebnickou vrtvou pokryt poskytuje té vý-
lody stavitelům, kreslicům a každému vůbec, kdo
asté činit sobě mužá zápiaky, že se s něho dají

blíým kličkem flanelovým velkeré buď tuškou, tuší
neb inkoustem sasmamenané nákreasy a plama oka-
mžitě smasati. Ohceme-li však kresbu na papíru neb
plamu ustáliti, pokryjeme ji rozředěným rostokem
želaka a líhu.

Iwein, rak pověsti bretonské, náležející do
cyklu pověstí o králi Artusovi, kterou ve XII. sto-
letí Chrétien de Troyes v básni své *Chevalier au*
lion spracoval; na této založil pak něm. básník
Hartmann von der Aue svou před r. 1204 sepsanou
povídku *Iwein*, vysamenající se obranným uspořá-
dáním a lahodnou formou, kterou považovati lze za
vyličení vyšší společnosti tehdejší doby.

Izso Mikuláš, soudaný maď. sochař v Debre-
cíně, zhotovil četná popra, mezi nimi sejména po-
pra Stülerovo pro akademii uherskou v Pešti,
popra Ondřeje Faye, pak *pomaik Széché-
nyia* v R. 1867 zhotovil výtečný model pro pomník
básníka Csokonaiho v Debrecíně. Bbk.

J.

Jackson J. R., nar. asi r. 1790, byl dástoj-
íkem v britském východoindickém vojskě, vstoupil
r. 1814 do ruské služby a stal se až plukovníkem;
ondžji byl v Londýně tajemníkem spolku „Geo-
graphical Society.“ † 16. bf. 1853 v Londýně. Se-
sal: *Observations on lakes and the causes of their*
formation and diminution (Londýn 1838); *What to*
observe (poučení cestujícím zeměpisčům tamt. 1841);
On Minerals and their uses; Memoir on cartography;
On the congelation of the Neva (Journ. geogr. Soc. I.
1831, též *Pegg. Ann.* XLIII); *On the seiches of lakes*
(ib. III. 1833); *Sur la couleur des eaux* (*Bibl.*
nécessaire, XLIII. 1830); *Sur les galets ou pierres rou-
des de la Pologne* (ib. XLIV. 1830).

Jacobi Otto Reinhard, soudaný malíř krajin,
nar. se 1814 v Královci. V umění svém se vzdělá-
v letech 1833—1837 na akademii Düsseldorfské a
nasledil se posdžji ve Wiesbadenu, kde jest posud pro-
fessorem malířství. R. 1863 navštívil Ameriku. J.
jest umělec talenta neobyčejného, leč malby jeho
rynkají více harmonii barev než charakteristikou.
Z obrazů jeho jsou sdáležejší: *Veliká lesní krajina*
děmi shromážděnými kolem polehého okně a *jedna*
Krajina s dalekým lesnatým posadím. Též četné
pěkné obrazy akvarelové pocházejí se štětce tohoto
umělce.

Jacobs Pavel Emil (v. hl. d. 3) † v Gothě
r. 1866. Posledně byl dvorním radou a dvorním
malířem vévody Saso-Koburského.

Jacobsen 1) Heinr. Friedr., něm. právník
(v. hl. dílo), † 29. bf. 1868 v Královci. Poslední
eho dílo jest *Das evangelische Kirchenrecht des*
preuss. Staats und seiner Provinzen (Halle 1854—66,
3 sv.). — 2) J. J., soudaný malíř krajin v Berlíně,
maluje velmi sdáležejší krajiny a stavby, sejména pak
zápodobuje rád svit měsíce. Proslulý jest jeho obraz
Kaple jednoho kláštera v Salerně. Osař Něm. ob-
jednal si u něho v poslední době tři krajinomalby
ze Sabinského pohorí a z okolí Amalfi v Itálii.

Jacoby 1) Jan (v. hl. d.), něm. politik, hájil
od r. 1848, kdy sasedl do prus. ústavodárného ná-
rodného shromáždění sájmý demokratické, a náležel
i v parlamentárních bojích pruských sněmovnách
v letech 1862—1866 k náležníkům rozhodné opo-
sice. Veliký obrat v národních poměrech Německa, jenž

se udál r. 1866, stál na J-ho bez účinku. Čím dále
však se prušáctví pod rouškou snah o národní sje-
dnocení se Německa domáhalo hegemonie, tím ro-
hodněji lnul J. k svému programu demokratickému
a republikánskému. Na sněmu s r. 1866 stál též
v řadách rozhodné opo-
sice a hlasoval obyčejně proti
povolání budgetu vojenského. Po vypuknutí války
francousko-německé a po prvních vítěstvích pru-
ských sbraň odvážil se J. první a jediný v Ně-
mecku posdvihnouti svého hlasu proti annexi Elsa-
ska a Lotarinska, a byl za to od tehdejšího gene-
rálního guvernéra v Poznani generála Vogla z Fal-
kenšteinu tuhým věsením pokutován. Při volbách
r. 1871 vzdal se J. kandidatury do prus. sněmu,
a smízel od té doby s politického jeviště. — 2)
Louis J., kreslič a mědirýjec, nar. se 7. čna 1825
v Havelbergu v Braniborsku, kde otec jeho byl ob-
chodníkem. Absolvoval studia gymnasiální vstoupil
r. 1841 do dílny prof. Mandela, kde se dvě léta
v kreslení vzdělával. Posdžji odebral se do Paříže,
kde jej výteční mědirýjci Desnoyers, Henriquel-Du-
pont a j. vlidně přijali, a kdeš pod dozorem jejich
4 1/2 roku v umění svém se vzdělával. Na to cestov-
al s historikem umění Gahlem do Španěle a ode-
bral se posdžji do Říma, kde kreslil dle Rafaela
Škola Athénskou a Sodomovu stěnomalbu *Scotus Ale-
xandra z Romanou*. R. 1863 byl povolán za prof.
mědirýjství na akademii Vídeňskou, kde ryl po-
dobisny Rak. císařských manšelt, doktora Rokytan-
ského, Olfera, Rittersa, Cornelia, Arnošta Guhla,
fysiologa Brücke, generála de la Motte-Fouqué, lady
Macbethovu v noci se procházející dle Kaulbacha a j.
— 3) Valerián J., soudaný raský malíř obrazů
historických, nar. se r. 1884. Ve svém umění se
vzdělal na akademii Petrohradské a žije nyní v Římě.
Obrazy jeho, vynikající dobrou komposicí, jsou po-
někud vypočteny na efekt theatrální. Jmenujeme
s nich: *Kardinál Guise a Smrt Robespierrova*. J.
maluje též pěkné obrazy gearové, jako *Velikonoce*
žebřákovy, *Předsedáčka pomerančů* a j.

Jacopi Josef, anatom, nar. se 1779 v Modeně
a † 11. čna 1818 v Pavii. Byl lékařem, posdžji asi-
stantem slav. Scarpy v Pavii a konečně profesorem
fysiologie a srovnávací anatomie na tamější univer-
zitě. Sepsal: *Scienze della dottrina di Darwin sul*

Jamieson John, znám. škotský jazykopytec a rochoecolog, nar. se 3. bř. 1769 v Glasgowě a byl asistentem od škotské církve oddělené obce v Edinurgu, kde † 12. čce 1838. Sepsal dvě básně, *The horrors of slavery* (1789) a *Mercy* (1798), a spisy theologické *Vindication of the doctrine of scripture* (1795) a *The use of sacred history* (1802). Slavnou ověřit však sobě mial spisy jazykopytnými a stašitnickými: *Etymological dictionary of the scotisch language* (Edinb. 1806—9); *Supplements* (tamt. 1841); *Historical account of the ancient Cuides of Jona and of their settlements in Scotland, England and Ireland* (Londýn 1811); *Hermes Scythicus, or the ra-*

Japan (v hl. d. a dopl. l.). Štatistika. Die nejnovšieho sčítání lidu má J. 34,785.321 obyv., mezi nimi 1,879.95 učených a vojínů, 31,964.829 rolníků, řemeslníků a kupců, 244.869 buddhistických kněží a mnichů, 163.140 kněží náboženství sinto a 6714 jeptišek. Počet usedlých císařů pělší se na 2000, většinou Němců a Angličanů; mezi těmi jest 4000 nám. obchodních domů v J-u usazené. V poslední době snáží se vláda o stížení počtu die evrop-

temto r. 1870 na 16,010,114 duží, z nichž bylo 139 Evropanů, 172,280 Čiňanů, 7284 Arabů, 6 jiných Asiátů a 15,791,844 tusemů. Počet ropanů a Čiňanů, kteří na Javě výhradně obchodují se sabýrají nebo úřady vládní zastávají, co roku méně, jelikož svláště prvější semí opouštějí, jako obchodem s dostatek obobahli. Na Javě nale- o se r. 1869 celkem 81,546 vesnic a menších čili o samotě stojících dvorů hospodářských, nichž 80,586 svláště pěstováním rýže se zabývá, sžto z ostatních 1010 vesnic obyvatelstvo lovem ybářstvím se živi. Výtěžek z pěstování rýže pátí ročně asi 80,236,855 pikolů (1 pikol = 61,7 ogr.). Dle úřední statistiky bylo r. 1769 na Javě 400,100 stromů kokosových, z nichž asi 10,240,000 hatou dřeva přinášelo. Počet stromů a keřů ka- rých obnášel r. 1870 asi 823,734,533 kusů dř- v zahradách soukromých dílem v lesích rostou- h. I třtina cukrová dobře se na Javě daří a vý- ktek její co rok vzrůstá. Vláda vydružie vede lnoho gymnasia pro Evropany a Kreoly 50 veřej- ch škol. Velmi čteně rozmnožily se též v po- ední době školy tusemů, které vesměs jsou pod chním doorem vlády. Obchod j-aských kupačů je lmi čilý, a získal svláště vystavením železnice Batavie do Buitensorgu a koňských dráh spoji- ch s Batavie do Meester Cornelia a do Tarah- ongu. R. 1868 obnášel přívos ve zboží a plodi- ch 48,796,158 sl. na účet podniků soukromých a 1,152,293 sl. na účet vlády, kdežto vývos pátli sl- lkem na 106,785,843 sl., z nichž na vládu 43,886,356 . a ostatní na průmysl a obchod soukromý při- dalo.

Jazwiński Josef, polský malíř, nar. se v Ha- ti a † r. 1818 ve Lvově. Byl jákem Stanislava trojišského a pracoval v 2. pol. XVIII. stol. ve- vově. Z obrátů jeho nalezájí se ve Wronovské brázdně podobisny *Hermana Bramického a krále ma III. Šobieského*, několik obrátů oktářních v ko- lících Lvovských. Mimo ty maloval podobisny bi- rupů, kanovníků a j., vyskytující se zde onde v pří- ktním majetku.

Jedlá země nasývá se půda chevající v sobě žtí množství sbytků organických, následkem čehož čas největší bídy na některých místech od chu- jiny ovšem bez výsledků výživných pojidána byla. Organizmů v j-lé semí se vyskytují nejvíce dro- mnohledné diatomaceae, v okolí Degerae a Loll- agyryonu ve Švédsku objevily se v ní mrtvé a živé organické formy řebřikovité (*Synedra acuta*), odličkovité (*Pinnularia inaequalis*) i štítovité (*Gallio- tella varians*). V místech těch švédských, jakož i v Laponsku, pak u Ebedorfu a dílem v Řecku a ve Francii jedí lidé namáčka pečiva, s přísadou j-lé t. organické upravené. Ve Švédsku trojí tato j. z. ozáhlá ložiska až 10 metrů hloubki. Ostatně m- hali již sa starověku bohati Římané seminy orga- nickými sbytky nasycené do lahůdek svých, a la- nušníci porčí od věků vyhledávali při nejlepší shuti krmě hliniitými látkami jedlými smáčené. Histo- rie chová i dosti dokladů, že člověk netoliko s roskoše neb s bídy a hladu, nýbrž na mnohých místech s pouhého sděleného návyku semitě, hlavně křidlovité potravu požíval. Kronika Basilejská vypra- vuje, že r. 1597 v Basileji prodávány byly na ve-řejných trzích koláče s přísadě semě pečené, a ve- rálece třicetiletě v Pomořanech v Lučici a j. poží- vány s nedostatkem pokrmu seminy přísadě i křido- vitě, hrubší mouce poměkné podobné, v míře největší. Také v letech 1719 a 1738 připravován v pevnosti Viteberské chléb s písku. Známé je zapsité, že monky naše často hliniitými přísadami se šalují, a

k tomu slešní právě hlě rosemleté hlíny. — O ob- jevení organických sbytků v j-lé semí a rozeření záhadného tajemství, proč ústrojí člověku ne- kochá v potravě, získal si přední zásluhy Ehren- berg, znamenitý badatel v oboru mikroskopie, kte- rýž roku 1836 první odkryl v semínách s okolí Františkových Lázní v Čechách nesmáhou posud řadu útvarů rostlinných, jež omylem v hlě živo- čistva vřadil na místo nejnižší. Chyba tato po- sdějkami badátní ovšem se opravila.

Jeffries James, malíř, nar. se okolo r. 1757 v Kentu, učil se s počátku rysovatí u ryso- Wooleta a oddal se teprv posuději malířství, načež ob- držel r. 1778 od král. Londýnského akademie slatou medaili za nejlepší historický obraz a stipendium do Říma. Po svém návratu maloval r. 1788 velmi podařený obraz *Znícení plouvoucích batérií před Gibral- terem*, který došel veliké obliby a od Wooleta do mědi vryt byl. J. † již r. 1784.

Jelíček Ludvík Jindřich, přírodopysce, nar. se 12. led. 1880 ve Vídni, zabýval se, odbyv v Olo- munci studia filosofická a právnická, na Vídeňské universitě hlavně přírodními vědami a stal se 1862 profesorem na gymnasiu Olomouckém. R. 1858 pro- cestoval na útraty cla akademie všd ve Vídni horní Uherako k vyšetření sjezd seměťčením se dne 15. led. 1858 se udávých. Sepsal: I. Články geologické a fysikální: *Ueber die Entstehungsursache der Erd- beben* (*Wiener Zeitung* 1858, Nr. 94); *Bericht über das Erdbeben vom 15. Jänner 1858 in den Karpathen und Sudeten* (*Sitzungsberichte der mathem.-naturw. Cl. der kais. Akademie* 1859, XXXV.); *Quellen-Tem- peraturmessungen in den Sudeten und Karpathen* (*Mit- theilungen der k. k. geogr. Gesellschaft in Wien* 1860, III.); *Versuch einer Geschichte der Erdbeben in den Karpathen- und Sudetenländern bis zu Ende des 18. Jahrhunderts* (*Program c. k. gymn. v Kolici* 1860); *Kleine Beiträge zur Geologie und physikalischen Geo- graphie der Umgebungen von Troppau* (*Program c. k. vyšší realky v Opavě*); *Ueber den Einfluss der geo- logischen Verhältnisse auf die Verbreitung der Natio- nalitäten in der österreichischen Monarchie* (*Zeitschrift für österr. Realschulen* 1859). II. Články obsahu zoolo- gického: *Zoologische Mittheilungen* (*Verhandlungen der k. k. zoolog.-bot. Gesellschaft in Wien* 1861, I—IV); *Ueber das Vorkommen von Luciopeca volgensis C. V. bei Wien* (tamt. 1862); *Prodrum Faunae vertebratorum Hungariae Superioris* (tamt. 1862); *Tabellen zur Bestimmung der in der österr. Monarchie vorkommenden Landäugenthiere* (*Zeitschrift für Real- schulen und Gymn.* 1861); *Tabellen zur Bestimmung der in den Ländern der österr. Monarchie vorkommen- den Süßwasserfische* (tamt. 1861); *Zur Charakteristik der höheren Thierwelt Ungarns* (*Wiener Zeitung* 1861, Nr. 206, 207, 208). III. Články různého obsahu, z nichž vyjímáme pouze *Pestůl und die ungarischen Volkslieder* (*Stimmen der Zeit* 1861).

Jelínek František, bývalý děkan v Klatovech, nar. 6. říj. 1787 v Klatovech s rodičů měšťanských, kteří závod pekářský vedli. Studia svá odbyl v Praze, kde byl prvním jákem prof. Jandery, který mu lásku k mathematice a astronomii vštípl. Dokončiv studia byl na kněžství posvěcen od tehdejšího bi- skupa hraběte Schaffgotache v Budějovicích v roce 1811 a stal se kaplanem v Klatovech. Po smrti svého děkana, jsa teprv tři léta knězem, byl J. v roce 1815 sa děkana zvolen, a sice pro vášlnou výmluvnost v přednášení výborných vlastních po- pulárních kázání. J. byl jeden s proslulých kři- stitůlů a buditelů národu Českého, jsa i dobrým bá- sníkem, a mnohé až posud známé národní básně a planě vyšly s pera jeho. Znal se výborně v hudbě,

sty a j. budovy vystavěl sámek Kačinnu na panství vodvorském mezi Čáslavou a Kolínem hrab. Ohotví náležícejm, pak rodinnou hrobku hrab. Ohotví lohu českém v Nových Dvorech, dále mnohé stavby: námém parku Veltruském, sámek a park na Vraňavském panství v Tachovické, sámek na panství adičtí hrab. Kolovrat, rodinnou hrobku hraběte atialava na panství Čimelické. R. 1807 oženil s Annou Arnoldovou, dcerou Pražského žšana; s jeho dcer provdána jest Emma s rmanna Schmidt-Goebela, dra med. a profesora univerzity, druhá, Flora, za spisovatele a obecnou radu Vídeňského Jana Umlaufa. — 2) Karel J., z jeho, novelista, nar. se 21. pros. 1812, studoval r. 1823 na gymnasiu Pražském, vstoupil 1830 knížecí Dietrichsteinské centrální kanceláře za sekretanta, a r. 1832 stal se divadelním hercem. Jak již r. 1837 opustil zase dráhu tu a stal se sekretantem u c. k. policejního ředitelství v Praze. dal v časopisech několik novel, jako: *Der Mithrop; Falcher Ehrgeiz; Ein weiblicher Geniesch; Das Todesurtheil; Der arme Heinrich; Die Helden; Charlotte Corday; Der Schwank* a j. v., nichž některé vyšly sebrané pod jménem *Freunde d. Leidsoll* (Vídě 1850?). Přeložil též několik českých spisů novelistických a sepsal r. 1846 velkou *Die Künstler*.

Jörg Josef Edmund, dějepisec něm., nar. 23. os. 1819 v Immenstaatu, studoval v Mnichově boho- ví, načež jsa několik let amanzenssem Döllin- rovm oddal se dějepisným studiím. Výsledkem to důkladných studií pramenů historických jest ho dílo *Geschichte des grossen Bauernkriegs* (Frei- rg v Br. 1850). Pak uveřejnil: *Geschichte des ostantinismus in seiner neuesten Entwicklung* (tamt. 57, 2 sv.); *Geschichte der sozial-politischen Per- e in Deutschland* (t. 1867). R. 1852 uvažal se G. Görresovi v redakci Mnichovských *Historisch- itische Blätter*, v nichž mnoho pojednání uveřej- l. Od roku 1865 jest J. členem druhé komory vorské, a r. 1867 zvolen byl též do celního par- mentu. Vasedáních sněmovních 1870 a 1871 byl- vním sekretářem a spravodajem většiny „patriotů“ i debátách adresy a války se týkajících. J. jest ednostou král. archivu na sámku Transnitském ike Landsbutu.

Johannitě. Řád J-tě r. 1852 král. výnosem ovu jest zřizen v Braniboraku na starých svých ikladech za účelem ošetřování nemocných. Na sa- tiku r. 1872 skládal se řád z 1 velmistra (Pruský rinc Karel), 11 komendantů, 7 čestných komen- stů, 1 hejtmána řádu (plní maršálek hr. Wrangl), čestného člena (manželka velmistra), 346 řád- ůch a 1499 čestných údů, vesměs křesťanů vyznání angelického. Rozděljuje se v 13 družstev, rozvinul id v krátké době svého trvání chvalitebnou činnost, loživ do r. 1872 neméně než 80 nemocnic (39 Německu, 1 v Beirútu v Syrii) a blahodárně se ičastniv výpravy do Šlesviku r. 1864, války pra- rakouské r. 1866, jakož i poslední války fran- zasko-německé.

John Richard Eduard, vynikající právník něm., ar. 17. čce 1837 v Marienwerderu, povýšen r. 1852 Gotinkách na doktora, následujícího pak roku abilitoval se jakožto docent v Královci, kde r. 1859 nemován řádným profesorem. Byv r. 1863 zvolen o pruské sněmovny poslanec patřil zde k straně okroku, od r. 1866 k straně národně-liberální, však ě následujícího roku složil svůj mandát, povolán ak za profesora do Kielu a brzy potom do Gotink. l. 1870 zvolen členem výškého apelačního soudu v Lubeku. J. řadí se mezi nejlepší právníky něm.

v oboru trestního práva, a jeho *Entwurf nebst Mo- tiven zu einem Strafgesetzbuche für den Norddeut- schen Bund* (Berlín 1870) měl patrný vliv na nej- novější trestní zákoník Severoněmeckého spolku. Dále uveřejnil: *Ueber Landwong und widerrecht- liche Drohungen* (Lipsko 1852); *Das Strafrecht in Norddeutschland* (Berlín 1858); *Die Lehre vom fort- gesetzten Verbrechen* (Lips. 1860); *Kritik des preuss. Gesetzentwurfs über die Verantwortlichkeit der Mi- nister* (tamt. 1863); *Das Strafrecht in Norddeutsch- land. Beurtheilg. des Entwurfs eines Strafgesetzbu- ches für den Norddeutschen Bund* (Berlín 1870).

Jehnová Eugenie, něm. spisovatelka, viz G. Marlittová (dopl.). U veřejnost poprvé vystou- pila novelou *Die zwölf Apostel* r. 1865, načež ná- sledujícího roku následoval román *Goldelsa*, jímž založila si své literární jméno, načež následovaly ostatní její romány: *Das Geheimnis der alten Mam- sell* (1867); *Reichgräfin Gisela* (1869); *Haideprin- zessen* (1871), které vyšly již v několika vydáních a do mnohých jazyků přeloženy byly. J. chorobou stříšena žije nyní v Arnstadtě.

Jehns Ambrose Boroden, malíř krajín, nar. se 1776 v Plymouthu, byl s počátku kněžíkem, oddal se však později soela malířství, v kterémž mu sloužili za vsory starší umělci Claude Lorrain, Poussin a Wilson, ačkoli v provádění svých obrazů st- stal vždy originálním. Kolorit jeho byl měkký a světlý, provedení prosté vůl manýry, jednoduché, leč přece působivé. Hlavně maloval krajiny své angl. vlasti. Z obrazů jeho nečetných vynikají *Pohled na Okhampton-Castle* (a hraběte Darleye) a *Hoch fuhající s mjda bubliny* s krásným posadím kraj- inovým (majetek M. Lopesa). J. † r. 1850 v Ply- mouthu, kde většinu života svého byl strávil.

Johnson Harry, současný malíř krajín v Ang- glii. Jeho akvarely jsou stejně krásné jako jeho olejomalby. Jmenujeme s nich: *Na horách Wale- sských; Oertova lávka na Gotikardu; Hory Carraroké; Stará věž na sílivu Salernském; Akropolis Athén- ská* a j.

Johnston Alexander, současný malíř historí- ckých obrazů v Anglii. Obrazy jeho vynikají jedno- duchou komposicí a bohatou barvitostí, též proty stínu a světla podává velmi sdafile. Z obrazů jeho jmenujeme: *Charlotte Corday; Tyndall překládá bibli; Návštěva u Melanchthona; John Bunyan ve vězení*. Též sdafile jsou jeho hlavy s fantasií, jako *Děta čekající*.

Johnstone William B., angl. malíř, nar. se 1812. Původně byl advokátem a nedostalo se mu tudíž důkladného předběžného vzdělání v umění ma- lířském; později oddal se však s celou duší umění tomuto a maloval s velikým sádem obrazy histo- rické, genrové i krajínové. Jedno s nejlepších jeho počátečních děl byl obraz *Zavráždění Rissio* (v Edin- burské národ. galerii). R. 1843 navštívil Řím. Až potom náležel ke škole Wilksové, v Římě však se pídřel úplně přímého slohu starých Italů a ná- podoboval též v poslední době Phillipsa. R. 1840 stal se členem skotské akademie, a později byl jejím kastrem a právním zástupcem. Psal též velmi mnoho o umění a vydal výtečný biografický a kritický ka- talog Edinburké národní galerie. † r. 1868.

Jókai Mór (v. dopl. 1.). Mimo uvedené již jeho romány jmenujeme ještě: *As eldikosok család* (Pro- klátá rodina, v Pešti 1858); *Politikai divatok* (Politi- cké módy, 4 sv. 1863); *Mire megvándulánk* (Až se- stárneme, 4 sv. 1865); *Szerelem bolondjai* (Blázní s lásky, 4 sv. 1867); *Mégis monog a föld* (A zem se přece otáčí, 1871). Překrásný a co do umělecké stránky nejdokonalejší jest poslední J-tv román *As*

něho pocházejí kolosální sochy představující *Tres: a Ochranu* na paláci spravedlnosti v Paříži (1865), dále sochy *Krista a apoštolů* na průčelí chrámu sv. Augustina v Paříži (1866), a konečně socha *Harmonie* na přední facádě Pařížské nové opery (1867). Zdáli jest umělec tento týž, kterého hlavní dílo pod jménem François J. uvádí, není nám známo.

Jourdan Adolphe, současný franc. malíř, žijící v Nimesu jest žákem Jalabertovým, a komposice jeho vynikají dovednou kresbou, svěží barvitostí, důchoplností, leč mnohdy hovoří příliš smyslností. To platí zejména o jeho obrazech *Leda*, *Tajnosti Amory*, *Venuse a Amor*, *Přemítání* a j.

Jovří Spiridion, něm. spisov., nar. se v Petříně 1804 a † 16. čna 1836 ve Vídni. Sloužil bezplatně 6 roků ve vojenském stavebním ředitelství ve Vinkověch, pak opět po několik roků bezplatně v c. k. dvorním vojenském archivu ve Vídni, a † právě když se stal skutečným úředníkem. Sepsal několik článků obsahu kultur-historického a vypravovacího, a sice v Ebersbergových *Freistunden: Patriarchalisches Leben in der Militärgrenze* (1834); *Et-Ben* (1835); *Das Gelübde* (1835); *Pracht und Eigenheiten der Feste der Vorzeit* (1835). V *Zuschauer: Veröfentlichungsfest in Montenegro* (1836); *Die Verirrung*. O sobě vydal *Ethnographisches Gemälde der slovenischen Militärgrenze* (Videň 1836).

Joy Thomas Musgrave, malíř podobizen, nar. se r. 1812 v Boughton-Monchelsea v Kentu, nabyl původního vzdělání ve svém umění u Drummonda a povzněl se pilností a vytrvalostí k jednemu z nejbládnějších podobiznářů v celé Anglii. V letech 1841—43 maloval podobizny prince Waleského, sira Ch. Napiera, vévody Cambridgeského a Norfolkského aj. Humor svůj ukázal J. v obrazech *Bourgeois Gentilhomme* (1842); *Porada s lékařem* (1858) a *Molitba* (1863). J. † r. 1866 následkem přílišného namáhání.

Jukes Josef B., slavný geolog a spisovatel angl., nar. 10. čjna 1811 v Birminghamu, věnoval se od prvního mládí geologii, skládaje co chlapec sbírky skamenělin a nerostů. R. 1839 povolán byl J. vládu anglickou do Newfoundlandu, aby tamější pobřeží proskoumal v ohledu geologickém. Později účastnil se rozličných menších výprav vědeckých, a zejména r. 1842—46 provázel kapitana Blackwooda do ústí Torreské, do Nové Guiney a na ostrov Javu, na kteréž výpravy vědomosti své geologické mamenitě obohatil, o čemž svědčí dílo jeho: *Narrative of the surveying voyage of H. M. S. Fly* (2 díly v Londýně 1847). Po návratu svém s cesty této vydal ještě *A sketch of the physical structure of Australia so far as it is at present known* v Londýně 1850). R. 1850 ustanoven byl J. za ředitele geologických prací v Irsku, kdež vytrval až do své smrti 29. čce r. 1869. Neznámější spis jeho jest *Student's Manual of Geology*, který také do jiných azyků překládem přešel.

Julien Stanislas (v. hl. d.) stal se roku 1854 právcem Collège Imperial de France, a zemřel 14. ún. 1873 v Paříži. Z jeho spisů sluší ještě jmenovati: román *Blanche et bleue* (v Paříži 1834); *Deux îles isolées* (1860); *Les deux cousines* (1863); *Histoire de la vie de Hiouen-Tsang et de ses voyages* 1856—58); *Résumé des principaux traités chinois sur la culture des mûriers et l'éducation des vers à soie* (1837); *Traité sur l'art de fabriquer la porcelaine* (1856) a j.

Jundt Gustav, současný malíř v Štrasburku, net žák Drollinga a Biennouryho a bystrý pozorovatel života lidu. Lidé obyčejně výjavy se života Elzasanů s pravdou, humorem i grácií. Z obrazů jeho uvádíme zejména *Posední se svatbu*, *Novoro-*

senec, *Sedláci v Museu*, *Deštím pokáždě svatba*, *Toileta Elzasky*, *Kmotr a kmotra* a j.

Jung, Jan von, právnícký spisovatel, nar. se 1779 v Uhrách a † 22. bř. 1828 ve Vídni. Byl král. uherským zemským a soudním advokátem ve Vídni, a stal se později mimoř. profesorem uherského práva na tamější universitě a na c. k. Theresianum. Sepsal: *Darstellung des ungarischen Privatrechts nach dem Werke Institutiones juris privati Hungarici des Herrn Em. von Kelemen* (Videň 1818 a 1827 v 5 svaz.); *Das Bergrecht in den sämtlichen k. k. österreichischen Staaten* (tamt. 1822); *Just personarum privatum regni Hungariae secundum systema codicis civilis imperii austriaci* (tamt. 1828) a několik článků do *Zeitschrift für österr. Rechtsgelahrtheit*, od Wagnera, později od Kuldera-Tomaschka redig.

Junker Hermann, současný malíř genrových obrazů, nar. se 1838 ve Frankfurtě n. M. Nejprv navštěvoval Stádelův umělecký ústav, kde se vzdělával v počátcích svého umění Jak. Beckerem, Steinlem a Zwergerem, zároveň vzdělával se v anatomii v ústavu Senkenbergově. Od r. 1860 maloval pod dozorem K. Hanamanna a dovršil své vzdělání r. 1862—64 v Paříži a v Nizozemsku. Jeho obrazy genrové jsou dobře promyšlené a nešťáka plně humoru. Uvádíme z nich zejména: *Sklep Auerbachův*; *Markéta jde do kostela* (s Fausta); *Umělovy přehody*; *Stará panna*; zejména podafený obraz *Zkušební komise* (1865) a *Poesie i prosa* (1867). Mimo to shotočil několik zdařilých akvarel, jako: *Probušení se Germanie*, *Hrdinové války o svobodu* (1865), *Luther před sněmem ve Wormsu*, *Smrt Gustava Adolfa* (1868) a j.

Juta, vlákno z keřů indických našim lípám příbuzných, jichž vědecké jméno jest *Corchorus* (lo-hova). Keře ty mohou se využítkovati v každém ohledu, avšak vlákno z nich jest pro průmysl nejvýnosnější. J. zastihuje naše vlákna, konopí, len i kopřivu délkou a leskem, ačkoliv délka sama ještě měřítko podávati nemůže, poněvadž *Corchorus* též v různých krajích různé výšky dosahuje; v sev. Indii měřívá 4—5, kdežto ve vlhkém ponebí Bengalaka až do 2° vyrůstá. Nejlepším skoumadlem pravé juty jest sirkový anilin, jímž se ona slatolžitě zbarví na dūkas, že vlákno její jest zřevnatější než vlákno lnu neb konopí, které tímto skoumadlem jen mírně do žluta se zbarvují. Rovněž spolehlivé jsou skoušky drobnohlédné, jimiž se vlákno juty od všechkých přímíšenin špatnějších snadno rozeznává. Stěny buníček skládajících vlákno juty jsou pod mikroskopem nestejně stloustlé, někde tlustší někde tenčí, což právě u vláken lnu, konopí i rostlin slesovitých nenacházíme. J. hodí se pro jisté technické upotřebení tím výhodněji, že pohlcuje více vody než kterékoliv jiné vlákno. Naproti tomu je s počátku překrásná její bělost nespoehlivá, neboť časem žlutne až i hnědne, jak se to při pýtlích na kávu a bavlnu shledává. Upotřebení juty v průmyslu rozšířilo se nejvíce v Egyptě. Od r. 1866 sařizeny jsou také v Rakousku mnohé přádelny jutové, jímž dobře se daří.

Jutsum H., malíř krajin, nar. se r. 1816 v Londýně, prvního vzdělání nabyl ve škole James Starka, leč studoval vedle toho sám velmi bedlivě přírodu, zejména v Devonshiru, a maloval akvarely i obrazy olejové. Pravdivostí a poetickým pojmáním jednotlivých krajin řadí se J. k nejslavnějším umělcům nové doby. Nejčelnější z jeho obrazů jsou: *Opatství Tinternské* (1843); *Ze starých časů* (1846); *Porážení stromů v lese Buckhurstském* (1846); *Vesnická slavnost*; *Chaloupka v hordch*; *Procházka o polednách* a j. Umělec tento † r. 1869.

byl dán na odpočinek šil v Karlsruhe, kde zemřel 3. pros. 1866.

Kalkbrenner Christian, komponista a hudební spisovatel, syn Fridricha K-a (v. hl. d.), nar. se 22. září 1766 v Mindenu, započal uměleckou dráhu svou co zpěvák u tehdejší francouzské opery v Kasselu, studoval pak pod Bachem, psal od r. 1777 písně, sonáty pro klavír a pod., pak mši, kterou sobě získal účastí filharmonické spol. v Bologni, a stal se r. 1788 kapelníkem Pruského krále v Berlíně a r. 1790 prince Jindřicha v Rheinsberku. Sepsal: *Theorie der Tonkunst* a *Abriss der Geschichte der Musik* (francouzsky v Paříži 1822) a po své cestě do Itálie opery *Democrit* a *Leonassa*. Po úmrtí princově odešel se do Paříže, kde se stal ředitelem kůru a velké opery a napsal spěvohry *Olympie*, *Schne de Pygmalion*, *Scène de chants d'Ossian* a j. † zde 10. srp. 1806.

Kallenbach Georg Gottfried, architekt, nar. se roku 1806 v Grudziězi, studoval s počátku práva, oddal se však posléze architektuře a procestoval r. 1827 Prusko, Sasko a ostatní Německo, sbíraje všude materiál pro svá posléze stavitelská díla. V letech 1840—1846 přednášel o středověkém stavitelství (kde?) a používal při tom k demonstračním vlastním své modely, jež shotočil na svých cestách dle vynikajících staveb středověkých. Posléze byla sbírka jeho modelů, asi 250 kusů, zakoupena od Berlinského Musea. K. sepsal: *Die chronologische Formenfolge der altdeutschen Baukunst*; *Das Album der mittelalterlichen Kunst*; *Die christliche Kirchenbaukunst des Auslandes* a j. † r. 1865 v Bamberku.

Kaltenmeyer 1) Kašpar, malíř genrových obrázků, † 1867 v Mnichově. Látky k obrázkům svým, představujícím obvyklé jevy ze života lidu, nasbíral na cestách svých po Bavorsku, Tirolsku, Istrii a Švýcarsku. Z obrázků jeho, vynikajících uhlazenou technikou, jmenujeme: *Hospoda v Tirolsku a hodející v ní sedící* (1844); *Zasnoubení se dvou milenců ve iudském přibýtku* (1848, majetek kníže Thurna Taxis). Jeho syn — 2) J. K. jest malířem obrázků genrových a vystavil r. 1866 v Štutgartě pěkný obraz představující *Milostnou sestru s postelí šedivětlivou*.

Kalmitz nazývá se nový nerost nalezený r. 1872 v Kaluži; J. Rumpf a dr. Fr. Ullrich vyšetřili blíže jeho vlastnosti jak tváru, tak silospytně i lučebně. K. vykytuje se v kamenné soli, kdež nejprve odkryl jej profesor R. Niemschik. Hrubokrystalické a velmi často v krychlech aneb ve spojích krychle s kvasivotvarem vyhraněné kusy kamenné soli usavírají menší neb větší dutiny druzvitě, v nichž se rostoušené světlé, červenohnědé skvrny železného kalu na krystalech soli srasily. V dutinách těchto vyčnívají krásné jasné krystalové desky a jehlovití jednotliví k-tu, jsouce pevně s krystaly solnými srostlé. Jiné desky k-tu jsou pouze mezi ostatní krystaly soli vložené, a upomínají rásem svým, rhvováním ploch i barvou na t. sv. marianké sklo (odřidu sádrovce), jen že mají menší šípovitost než toto. Krystaly k-tu, jejich hrany úhloměrem odrazným měřeny a osy vypočítány byly k váli vyšetření jejich tvaru a určení soustavy, do které přísluší, měly rozličnou délku až do 10 mm., jsouce $\frac{1}{4}$ —1 mm. tlustý a $\frac{1}{4}$ —8 mm. široký. Shledáno tedy, že nerost vyhraněn je v soustavě jednoklonné. Co do vlastností silospytných k-tu důlně podotknouti, že dle ploch hranolu svítlého dokonale šípovitý jest a v jiných směrech dělen lasturovým lomem jeví. Tvrdost jeho leží asi mezi tvrdostí sádrovce a vápence. Lučebný rozbor objevil nám nový nerost ten co dvojnou sůl, totiž co sran

vápenato-draselnatý s jednou rovnomocninou vody. Podivuhodné jest, že tato dvojná sůl již dříve v lučebných vytvořena byla. R. 1860 popsali ji J. Liebig a H. Kopp co sran vápenato-draselnatý. Od W. H. Millera ustanoveny krystaly této hmoty za příslušné do soustavy kosočtverečné. Stejně lučební složení k-tu a soli dvojně v lučebně vytvořené svědčí o dvojitvarnosti (dimorfismu) této hmoty. K. poprvé byl co nový nerost důkladně a spolehlivě popsán v *Mineralogische Mittheilungen* red. od dra Gust. Tschermaka 1 sv. 1872.

Kamecke Otto Werner Henning von, současný malíř krajin, nar. se r. 1829 v Stolpu v Pomofanskú. Byl s počátku setníkem v pruské službě a věnoval se od r. 1860 umění malířskému, s počátku v Římě a posléze ve Věmru, kde pracoval pod dozorem Böcklina a Michalise a posléze výhradně pod dozorem hraběte Kalkreutha. Na to konal umělecké cesty po Tirolsku, Švýcarsku a sev. Itálii. Malby jeho vynikají velkolepým pojetím a pěknou harmonií celku. Jmenujeme z nich: *Údolí u Berchtesgademu*, *Jesero Vierwaldstättské*, *Wetterhorn*, *Durynskou krajinu*, *Italskou krajinu*.

Kámen strojený připravuje se nyní v četných továrnách anglických, amerických i francouzských, a nad jiné závody toho druhu předčí v dokonalejší práci umělých pískovců velikolepá továrna v East-Greenwichu v Anglii. Tak zvané Ransony nové pískovce dovážejí se do uměleckých mlýnů po širém světě, a přece kameny tyto opstávají s přísad, které v mnohé krajině, zvláště v Čechách, velmi bohatě jsou zastoupeny. V Anglii totiž užívá se k jejich vyrábění písku křemenitého, vápence (v menší dávce), chloridu vápenatého, křesavce a sody leptavé čili salajky širavé. Z posledních dvou látek připravuje se tak sv. vodní sklo nátronové, a toto spracuje se pak s vápenatým práškem pískovým na husté těsto, jež, byvši dáno do forem a navlaženo chloridem vápenatým, dosti rychle stvrdne, jelikož utvoří se tu křemen vápenatý a sůl kuchyňská (v množství ovšem nepatrném), která se potom vyplákne. Co se podrobnějších příprav dotýče, důlně podotknouti, že nejprve musí se písek dobře vysušiti, načež svedá se sdvíhákem (elevátorem) a sype se do vrchního konce otevřeného nahnutého točícího se cylindru, jímž táhne silný proud horkého vzduchu pomocí dmychadla. Po té proseje se písek, přikreje a k další spotřebě uschová. Ovšem nesmí se k výrobě kamenů pískových čili mlýnských bráti písek příliš hrubý, aneb se musí tento mezi litými válcí sméliti, aby v prvotné velikosti své nedělal v umělém kamenu příliš velké zrno. Zařízení továren, v nichž se žernovy a jiného druhu kamení vyrábí, je v praktickém ohledu velmi důležité. Nejlépe, když na jednom konci budovy nacházejí se kotle, v nichž připravuje se vodní sklo nátronové. Kotle jsou cylindrové a rožtem opatřené, na kterýž kladou se k rozpuštění určené křesavce a vytápějí se parními rourami. Po vložení křesavců naplní se kotel roztokem leptavé vody (1·12 pot. váhy) a pak se uzavře. Nyní vpustí se pára s tlakem o 70 lib. na □ do rour a pokračuje se ve vaření, až jsou křesavci rozpuštěni. Tim nabudeme vodního skla nátronového (1·2 pot. váhy). Kohoutkem na dně kotle se nacházejícím vstupuje roztok ten pomocí příslušného na něm spočívajícího parního tlaku do svítlé nádržky a s této po ukončení čistění do otevřené nádoby, která je opatřena ohniskem parních rour. Zde se vodní sklo shuštuje, až nabude podoby a hutnosti gelatinové. Míchání vodního skla s pískem děje se pak velmi jednoduše na mlýně k drcení hlíny upraveném. Látky, jako písek, pískový prášek, vodní sklo nátronové,

ydavatelem časopisu *Allgemeine Wochenschrift für Land- und Hauswirtschaft* (Norimberk 1836—38).

— 3) Konstantin K., generální guvernér v Turkestanu, vítěz nad Chivou, nar. se r. 1818 v Maitanu u Ivangorodu. Otec jeho pocházel se staré lechtické rodiny holštýnské, sloužil ale co štábní důstojník u vojsk ruských, do kterých i mladý Konstantin vstoupil, odbyv přípravná studia vojenská na některých vojenských školách inženýrských. R. 1843 povýšen byl K. za štábního adjunkta a poslán k armádě kavkazské, kde v bojích s horálky čerkeskými zácné zkušenosti válečné nabyl. R. 1845 byl při výpravě proti Darcínsku dosti nebezpečně poraněn, což ale nepřimělo ho k tomu, aby po vyhlášení opustil dráhu vojenkou, naopak r. 1855 bojoval K. opět hrdinaky při útoku na Kars, který tehdy měli Angličané obsazený. Za neobyčejnou statečnost tuto projevenou vyznamenal ho car slatým kordem čestným, povýšiv ho zároveň na plukovníka. Po válce krymské byl K. členem rady při vojenské akademii v Petrohradě, a posádjí ředitelem kanceláře v ministerstvu vojenství. R. 1865 stal se K. velitelem v gubernii Vilenské, a dne 27. čce 1866 povolán byl za generálního guvernéra provincie Turkestanské, kde proti sousedním nepřátelským ehanátům smaznitě osvědčil výtečné vlohy a schopnosti své válečné. R. 1868 porazil K. emira Bucharakého i spojení jeho na hlavu a dobyl Samarkandu, kterýž od té doby přivtělen je k území ruskému. R. 1873 svěfeno K.-novi opět vrchní velení nad výpravou proti chanu Chivakému Sejd-Muhamed-Rachim-Bahadurovi, jehož vojsko v několika bitkách rozprášíl a chana samého na útěk se svých semí sahál. Po skončení vítězné výpravy té vyjednával general K. o příměření mír, jehož s navrátilím se chánem ve prospěch Ruska dosáhl.

Kaulbach Vilém (v. hl. d.). Jeden z nejsadafilejších novějších obrasů tohoto umělce jest *Otto III. navštívenje císaře Karla v hroboce* (v germánském Museu v Norimberce); obras tento jest velkolepě pojat a činí mohutný dojem. Právě tak co do komposice významný a mistrovsky kreslený jest obras představující *Bívu s Salominy*. Méně podoben jest *Oslavení reformace*, stěnomalba to s doboví následí nového Musea Berlinského, neboť nehledí-li se ani k tomu, že jest nápodobení Rafaeleovy *Školy Athénské*, neuspokojuje pouhým nakupením historických hlav ani cit ani fantasii. Nejnovější K.-ovy kartony jsou *Inkvizitor Arbus, Nero a Vitelkind pokorující se Karla Velikého*. Všecky tyto tři kresby rozesaly pověst svého mistra již po celém vzdělaném světě; dovedl v nich K. pojmuti mohutné okamžiky historické v jich významu pro budoucnost, a vložit do nich umělou rukou vlastní svou bujnou fantasii a svého bohatého ducha. Obras *Nero* líčí nám mohutnými a ostrými rysy rozhraní a zápas dvou věků, totiž zšenstího již věku Římského s rodicím se křesťanstvím, pro okamžik sice podléhajícím ale pro budoucnost plným života. — V hlavním díle udáno jest omylen, že K. provedl v arkádách Mnichovské dvorské zahrady na obmítce malby představující čtyry bavorské řeky; to budíh opraveno v ten smysl, že K. jen kartony k obrazům těmto kreslil, malbu však provedl Arnošt Förster. — K. obdržel r. 1867 v Paříži velkou slatou medaili a důstojnický kříž čestné legie, zároveň velký komturský kříž bav. řádu sv. Michala a komturský kříž řádu Františka Josefa.

Kaup Jan Jakub, nar. 20. dub. 1803 v Darmstadtu, jest dokt. fil. a od 1840 inšpektorem velkovévod. pfírodruhú kabinetu v Darmstadtu, dříve byl adjunktem tamtéž. Sepsal: *Descript. d'ossement fos-*

siles de mammifères inconnus jusqu'a présent, qui se trouvent au Muséum grand-ducal de Darmstadt (5 sv. Darmst. 1832—37); s J. Schollem: *Catalogue de plâtre des ossements fossiles, qui se trouvent dans le Cabinet d'hist. nat. du Grand-Duc de Hesse* (ib. 1832); s A. v. Klipsteinem: *Beschreib. und Abbild des in Rheinhessen aufgefundenen Schädele vom Dinotherium giganteum mit geognost. Mittheilungen über die Knochen führenden Bildungen des mittelh. Tertiarbeckens* (ib. 1836); pak mnohá šístě zoologická pojednání ve *Nov. Act. Acad. Leop.*, v Okenově *Isis*, Leonhardově a Bronnově *Jahrbuch* atd.

Kaupert Gustav, současný sochař s Kaselu, říjící ve Frankf. n. M. Nadaný tento umělec jest žákem Henschelovým a šil a pracoval delší čas v Římě; od r. 1867 jest učitelem skulptury na Stádelově ústavu ve Frankfurtu n. M. Nejčelnější jeho díla jsou: *Penelope*, socha plná vznešeného výrazu, skupení *Láska mateřská, Zuzana, Amor jako mladík, Loreley*. Mimo to shotovil více reliéfů, znázorňujících některé udaje se staroněm. dějin.

Kausch Jan Josef, nar. se 1751 v Löwenberku, byl 1809 vládním a medicínálním radou v Lehnici a † 1825. Sepsal: *Geist und Kritik der medicinischen und chirurgischen Zeitschriften Deutschlands* (9 ročníků, Lipsko 1798—1806); *Medicinische und chirurgische Erfahrungen* (tamt. 1798); *Ueber den Milzbrand des Rindviehs* (Berlín 1806); *Memorabilien der Heilkunde* (Zülichau 1813—20, ve 3 sv.); *Die neuen Theorien des Criminalrechts und der gerichtlichen Medicin* (tamt. 1818).

Kean Charles John, výtečný herec angl. (v. hl. d.), podnikl r. 1865 uměleckou cestu do Austrálie, načež po šestiměsíčním pobytu do Anglie se navrátil vystupoval v Londýně a jiných městech angl., až dne 23. led. 1868 nervosní nemocí podleh. Hlavní jeho dílohy byly: král Lear, Jindřich IV., Sardanapal, Ludvík IX., Hamlet a Jindřich VIII.

Kehl, městečko v Badenku (v. hl. d.). Město samo šitá pouze 1920 obyv., avšak k němu těsně přilehá vesnice téhož jména s 2449, obyv. V poslední válce německo-francouzské vynikl K., že 22. čce 1870 známý sdejší most železniční na pravém břehu badenským vojskem do povětří jest vyhozen, jakož i tím, že Francouzi dne 19. a 24. srp. 1870 se Štrasburku počali K. bombardovati, čímž zničeno přes 40 stavení, mimo jiné též pěkný gotický chrám sdejší.

Kell Karel František, současný sochař, nar. se 1838 ve Wiesbadenu, pracoval s počátku návodem profesora Hopfgartena v Bieberichu, načež vstoupil r. 1857 do dílny Drakeovy v Berlíně, kde též akademii navštěvoval. R. 1861 podnikl uměleckou cestu do Antverp, 1863 do Výmaru a Kodaně a r. 1867 do Paříže. S počátku byl k ruce Drakeovy při shotoování jeho monumentálních děl a vytasal r. 1862 saak hraběte Walderdorfa s dvěma kolosálními lvy pro téhož palác ve Wiesbadenu. R. 1865 shotovil dvě obrovské sochy heroldů, nosičů pochodní, jež měly býti modely pro podobné sochy s bronzu, určené pro Schaumburský sámek arcivévodý Štěpána.

Keller Ferdinand, současný malíř krajín a obrasů historických, nar. se 1842 v Karlruhe. Roku 1858 cestoval se svým otcem inženýrem do Brailie a studoval tamější krajiny. R. 1862 vrátil se přes Londýn do Karlruhe, kde stal se žákem J. W. Schirmera. Po jeho smrti studoval návodem Canona. R. 1866 procestoval Francii a Itálii. První jeho práce byly krajinomalby s Brailie (*Prales, Záho u města Rio de Janeiro*), kteréž jsou nyní majetkem velkovévodý Badenského. Posádjí se pokusil svými obrazy *poštovní holub* a *Alchemista* i v malbách gen-

ředitel *Allgemeine Wochenschrift für Land- und Hauswirtschaft* (Norimberk 1836—38).

3) Konstantin K., generální guvernér v Tur-
estanu, vítěz nad Chivou, nar. se r. 1818 v Mai-
unu u Ivangorodu. Otec jeho pocházel ze staré
echtické rodiny holštýnské, sloužil ale co štábní
lejtbník u vojště ruském, do kterého i mladý Kon-
stantin vstoupil, odbyv přípravná studia vojenská na
škrtých vojenských školách inženýrských. R. 1843
výšlen byl K. za štábního adjunkta a poslán k ar-
ádě kavkazské, kde v bojích s horálky čerkeaskými
sácné zkušenosti válečné nabyl. R. 1845 byl při
pravě proti Darfínsku dosti nebespečně poraněn,
ž ale nepřimělo ho k tomu, aby po vyléčení opu-
il dráhu vojenskou, naopak r. 1855 bojoval K.
př hrdinsky při útoku na Kars, který tehdy měli
ngličené obsazený. Za neobyčejnou statečnost tuto
rojevenou vynamenal ho car slatým kordem čes-
ým, povýšil ho sároveň na plukovníka. Po válce
rymské byl K. členem rady při vojenské akademii
Petrohradě, a posádjí ředitelem kanceláře v mini-
sterstvě vojenskv. R. 1865 stal se K. velitelem
gubernii Vilenské, a dne 27. čes 1866 povolán byl
a generálního guvernéra provincie Turkestanu, kde
roti sousedním nepřátelským chanátům znamenitě
svědčil výtečné vlohy a schopnosti své válečné.
č. 1868 porasil K. emira Bucharského i spojení
eho na hlavu a dobyl Samarkandu, který od té
lohy přivtělen je k území ruskému. R. 1873 své-
eno K. noví opěť vrchní velení nad výpravou proti
hanu Chivskému Sejd-Muhamed-Rachim-Ba-
radurovi, jehož vojsko v několika bitkách roz-
rášil a chana samého na útěk se svých semí sa-
nal. Po skončení vítězné výpravy té vyjednával
general K. o přiměřený mír, jehož s navrátilým se
chánem ve prospěch Ruska dosáhl.

Kaulbach Vilém (v. hl. d.). Jeden z nejsda-
ilejších novějších obrazů tohoto umělce jest *Otto III.*
navštěvuje císaře Karla v hroboce (v germánském
Museu v Norimberce); obraz tento jest velkolepě
pojat a činí mohutný dojem. Právě tak co do kom-
posice významný a mistrovsky kreslený jest obraz
představující *Bitvu u Salamiu*. Méně podané jest
Osazení reformace, stěnomalba to sдобiel násobí
nového Musea Berlinského, neboť nehledí-li se ani
k tomu, že jest nápodobením Rafaelovy *Školy Athén-
ské*, neuspokojuje pouhým nakupením historických
hlav ani cit ani fantasií. Nejnovější K-ovy kartony
jsou *Inkvizitor Arbuze*, *Nero* a *Vitákind pokřtující se*
Karlu Velikému. Všecky tyto tři kresby rozeslely
pověst svého mistra již po celém vzdělaném světě;
dovedl v nich K. pojmouti mohutné okamžiky hi-
storické v jich významu pro budoucnost, a vložit
do nich umělou rukou vlastní svou bujnou fantasií
a svého bohatého ducha. Obraz *Nero* líčí nám mo-
hutnými a ostrými rýz roshanými a sápas dvon věků,
totiž sčesnětilého již věku Římského s rodícím se
křesťanstvím, pro okamžik sice podléhajícím ale pro
budoucnost plným života. — V hlavním díle udáno
jest omylem, že K. provedl v arkádách Mnichovské
dvorské zahrady na obmítce malby představující
čtyry bavorské řeky; to budiž opraveno v ten
mysl, že K. jen kartony k obrazům těmto kreslil,
malbu však provedl Arnošt Förster. — K. obdržel
r. 1867 v Paříži velkou slatou medaili a důstojnický
kříž čestné legie, sároveň velký komturský kříž bav.
řádu sv. Michala a komturský kříž řádu Františka
Josefa.

Kaup Jan Jakub, nar. 20. dub. 1803 v Darm-
stadtu, jest dokt. fil. a od 1840 inspektorem velko-
vévod. přirodního kabinetu v Darmstadtu, dříve byl
adjunktem tamtéž. Sepsal: *Descript. d'ossement fos-*

siles de mammifères inconnues jusqu'a présent, qui se
trouvent au Muséum grand-ducal de Darmstadt (6
sv. Darmst. 1832—37); s J. Schollem: *Catalogue*
des plâtres des ossements fossiles, qui se trouvent dans
le Cabinet d'hist. nat. du Grand-Duc de Hesse (ib.
1832); s A. v. Klipsteinem: *Beschreib. und Abbild*
des in Rheinhausen aufgefundenen Schädels vom Dino-
therium giganteum mit geognost. Mittheilungen über
die Knochen führenden Bildungen des mittelhhein.
Tertiärbeckens (ib. 1836); pak mnohá listé zoologické
pojednání ve *Nov. Act. Acad. Leop.*, v Okenově *Isis*,
Leonhardově a Bronnově *Jahrbuch* atd.

Kaupert Gustav, současný sochař s Kaselu,
šijící ve Frankf. n. M. Nadaný tento umělec jest
škákem Henschelovým a šil a pracoval delší čas
v Římě; od r. 1867 jest učitelem soškptury na Stáde-
lově ústavu ve Frankfurtu n. M. Nejdelnější jeho
díla jsou: *Penelope*, socha plná vnešeného výrazu,
skupení *Láska mateřská*, *Zuzana*, *Amor jako mladík*,
Loreley. Mimo to shotovil více reliéfů, násornujících
některé udaje se staroněm. dějin.

Kausch Jan Josef, nar. se 1751 v Löwenberku,
byl 1809 vládním a medicínálním radou v Lehnici
a † 1825. Sepsal: *Geist und Kritik der medicinischen*
und chirurgischen Zeitschriften Deutschlands (9
ročníků, Lipsko 1798—1806); *Medicinische und*
chirurgische Erfahrungen (tamt. 1798); *Ueber den*
Milzbrand des Rindviehs (Berlín 1806); *Memorabi-*
lien der Heilkunde (Züllchau 1818—20, ve 3 sv.);
Die neuen Theorien des Criminalrechts und der ge-
richtlichen Medicin (tamt. 1818).

Kean Charles John, výtečný herec angl. (v.
hl. d.), podnikl r. 1865 uměleckou cestu do Austrá-
lie, načež po šestiměsíčním pobytu do Anglie se
navrátil vystupoval v Londýně a jiných městech
angl., až dne 23. led. 1868 nervosní nemocí podleh. Hlavní
jeho dílohy byly: král Lear, Jindřich IV., Sardanapal,
Ludvík IX., Hamlet a Jindřich VIII.

Kehl, městečko v Badensku (v. hl. d.). Město
samo čítá pouze 1920 obyv., avšak k němu těsně
přilehá vesnice téhož jména s 2449, obyv. V po-
slední válce německo-francouzské vynikl K., že 22.
čes 1870 snámý sdejšl most železniční na pravém
břehu badenským vojskem do povětří jest vyhozen,
jakož i tím, že Francouzi dne 19. a 24. srp. 1870
se Štrasburku počali K. bombardovati, čímž uni-
čeno přes 40 stavení, mimo jiné též pěkný gotický
chrám sdejšl.

Kell Karel František, současný sochař, nar. se
1838 ve Wiesbadenu, pracoval s počátku návodem
profesora Hopfgartena v Bieberichu, načež vstoupil
r. 1867 do dílny Drakeovy v Berlíně, kde též aka-
demii navštěvoval. R. 1861 podnikl uměleckou cestu
do Antverp, 1863 do Výmara a Kodaně a r. 1867
do Paříže. S počátku byl k ruce Drakeovy při sho-
tovoání jeho monumentálních děl a vytěsal r. 1862
sazk hraběte Walderdorfa s dvěma kolosálními lvy
pro téhož palác ve Wiesbadenu. R. 1865 shotovil
dvě obrovské sochy heroldů, nosičů pochodní, jež
měly býti modely pro podobné sochy s bronzu, určené
pro Schaumburský sámek arcivévodý Štěpána.

Keller Ferdinand, současný malíř krajín
a obrazů historických, nar. se 1842 v Karlsruhe. Roku
1858 cestoval se svým otcem inženýrem do Brasílie
a studoval tamější krajiny. R. 1862 vrátil se přes
Londýn do Karlsruhe, kde stal se škákem J. W. Schir-
mera. Po jeho smrti studoval návodem Canona.
R. 1866 procestoval Francii a Italii. První jeho
práce byly krajinomalby s Brasílie (*Prales*, *Zális*
u města Rio de Janeiro), kteréž jsou nyní majetkem
velkovévodý Badenského. Posádjí se pokusil svými
obrazy *poštovní holub* a *Alchemista* i v malbách gen-

rových, obrazem *Smrt Filipa II.* přestoupil na půdu historickou. Všecky jeho obrazy vynikají pravdivostí výrazu a harmonií barev a světla.

Kennedy William Denkhölm, malíř anglický, nar. se r. 1813 v Dumfriessu, nabyl první vzdělání své v Edinburgu, načež r. 1830 odešel se do Londýna, kde po třech letech vstoupil do král. akademie malířské, v níž r. 1835 vyznamenán byl zlatou medailí za nejlepší obraz historický. V letech 1840—1842 cestoval s Noblem po Itálii, odkudš veliké množství zdařilých nákrešů přivezl. Z nejlepších obrazů K-ových uvádíme: *Italie* (z r. 1843); *Králové Karel a Ubaldo*; *Matka bandity*; *Pastýři koz v Itálii*; *Venuše a Adonis*; *Hrob Plautia* a j. v. Co malíř klasických krajin měl K. velmi jemný cit pro kompozici barev. † r. 1866.

Keppler, Josef svob. pán von, spisov. z doby Josefské ve Vídni, kde ještě r. 1823žil, nar. se r. 1760 v Stralsundu. Sepsal: *Adelstern oder Ehrgeiz und Vorurtheil* (ve Vídni 1781); *Christian Phipan oder die Vertheidiger der Unwissenheit* (tamtéž 1781); *Neueste Geschichte des Papstes Pius VI. bis auf seine Abreise von Wien* (tamtéž 1789); *Der Knapstock; eine Geschichte aus einer schwedischen Handschrift überaset* (tamtéž 1782); *Die Inoculation der Dummheit* (tamtéž 1788); *Der Fasan* (v Prase a ve Frankfurtě 1785); *Die Grafen von der Provence* (ve Vídni 1792); *Maria Galeazzi, Herzog von Mailand* (tamtéž 1793); *Kritische Untersuchung über die Ursache und Wirkung des Lächerlichen* (ve 2 díl. Cili 1792).

Kepner Friedrich, něm. spisov. nar. se r. 1745 v Bradwindenu, přišel r. 1769 co sekretář hrab. Josefa Colloreda do Vídne a byl r. 1779 od Frant. Jos. hraběte Kinského za bibliotékaře a profesora estetiky a literatury na voj. akademii v Novém Městě za Vídni ustanoven. Sepsal: *Mondor, eine persische Geschichte* (v Praze 1771); *Moralische Erzählungen* (tamtéž 1777); *Fabeln im gereimten Sylbenmaasse* (ve Vídni 1799); *Syrische Gedichte* (t. 1799); *Entwurf literarischer Vorlesungen* (tamtéž 1791); a některé činohry, z nichž jmennýme: *Die Horasier. Originalschauspiel*; *Die Assiden. Originalschauspiel* (1776). Mimo to překládal plně francouzské a anglické čino- a veselohry. † r. 1820 ve Vídni.

Kerl Georg Heinr. Bruno, hornický spisovatel něm., (v. hl. d.), jmenován r. 1858 hutníkem, r. 1862 profesorem v Klauenthalu a roku 1867 docentem hutnictví, průbrnictví a lučební technologie na hornické akademii Berlinské. Nejlepší jeho dílo *Handbuch der metall. Hüttenkunde*, vyšlo již ve 4. vydání (Freiberg 1861—65). Dále sasnámenáváme tyto jeho spisy: *Anleitung zum Studium der harzer Hüttenprocesse* (Klauenthal 1857); *Leitfaden der qualitativen und quantitativen Löhrohruntersuchungen* (2. vyd. Klauenthal 1862); *Metallurgische Probirkunst* (Lipsko 1866); *Grundriss der Salinenkunde* (Brunšvik 1868); *Abriß der Thomaaren-Industrie* (tamtéž 1871); *Grundriss der Hüttenkunde* (Lipsko 1872). Počínaje 3. svazkem pokračoval K. v Musprattově: *Theoret., prakt. und analytische Chemie* (Brunšvik 1863—70, 6 sv.).

Kern Benedikt, malíř, nar. v Děčíně ok. roku 1720, vycvičil se v umění malířském u svého bratra Antonína K-a (v. hl. d.), slavného času toho umělce při dvoře kurfiřta Saského v Drážďanech, načež navštívil akademie zahraniční, a nabyv neuvěřitelných vědomostí uměleckých usadil se r. 1749 v městě Krupce, kdež držel napotom dům č. 90. Po smrti bratra svého, po němž sdělil četné sbírky umělecké a vsácné přístroje malířské, jmenován jest tolikrát dvorským malířem krále Polského a kurfiřta Saského. Zhotovil mnoho maleb historických, jme-

novitě nábožných, do rozličných kostelů i domů soukromých. Roku 1760 daroval krásnou madonou do bývalého kostela Věšch Svatých v Krupce, která se nyní spatřuje v tanním chrámu farním. Ještě nedávno viděti bylo v domě č. 90 v Krupce, někdy K-ovi a potom přibýným jeho náležitým, 16 velikých obrazů svatých, farně šitovaných, o nichž vůbec se povídalo, že byly šitovány štítem K-ovým.

Kerner Antonín, souvěký botanik, nar. se 13. list. 1831 v Mauternu, studoval medicínu a s přírodních věd hlavně botaniku, stal se prof. přirodopisu na vyšší reálce v Budíně, pak na tamějším král. uherakém Josefinu a r. 1860 prof. na universitě Innsprucké. Zabývá se s počátku hlavně flórou dolnorakouskou a uherskou podal světlé o rostlinstvu uherakém důkladné práce. Sepsal: *Das Pflanzenleben der Donauländer* (Inspruck 1863); *Ueber eine neue Weide* (Verhandl. des zool. bot. Vereins in Wien 1852, II.); *Die Vegetationsverhältnisse des Erlafthales* (tamtéž 1853, III.); *Flora der Baumgärten in Deutschland* (t. 1855, V.); *Der Bakonyer Wald* (tamtéž 1856, VI.); *Ueber die Vegetationsformen der ungar. Tiefebene* (tamtéž 1858, VII.); *Phänologische Beobachtungen auf der Margaretheninsel bei Ofen* (tamtéž); *Das Pils-Veres-Gebirge* (tamtéž); *Ueber die Zsombeck-Moore Ungarns* (tamtéž); *Die niederösterreichischen Weidenarten* (tamtéž 1859, IX.); *Zeitliche Umwandlung der Pflanzenformationen* (t. 1861, XI.); *Ueber botanische Nomenclatur im Allgemeinen und insbesondere jene der Cytisusträucher* (tamtéž XIII.); *Der Nagysai (Oester. bot. Zeitung VII.); Ueber einige in historischer Beziehung interessante Pflanzen der ungar. Flora* (tamtéž IX.); *Descriptiones plantarum novarum floras hungaricae et transylvanicae* (tamtéž XIII.); *Die Wälder des ungar. Tieflandes* (Bonplandia, IX.); *Die Flora der ungar. Sandheiden* (casop. Flora 1867, I.); *Stipa pennata L. des ungar. Weisenmädchenhaar* (Gartenlaube 1862).

Kesseler August, současný malíř krajin, nar. se r. 1826 v Tiltsu. Od r. 1844—51 navštěvoval malířskou akademii Düsseldorfskou, kde vzbudil početní pozornost na sebe, tak že od něho zamenit práce se očekávaly. Naděje tyto však s počátku byly vesměs sklamány, teprv v novější době vynikl mnohými velmi zdařilými výtvory. Z jeho obrazů jmenujeme v popředí: *Jitro e late*; *Veser se skloním údolí*; *Krajina letní*; *Krajina letní* a j. v.

Ketteler, Vilém Em. svob. pán (v. dopl. I.), biskup Mohucký, sepsal: *Freiheit, Autorität und Kirche* (7. vyd. 1862); *Die Arbeiterfrage und das Christenthum* (8. vyd. 1864); *Deutschland nach dem Kriege von 1866* (6. vyd. 1866); *Die wahren Grundlagen des religiösen Friedens* (3. vyd. 1868); *Das allgemeine Concil* (5. vyd. 1869); *Die Centralisation* (1872) a j. Počátkem září 1873 navštívil K. Prahu při příležitosti slavení 900letého jubileje Práského biskupství a kásal u sv. Víta na hradě Pražském.

Keudell 1) Robert von, prus. státník, nar. se 27. ún. 1824 v Královci studoval gymn. ve svém rodišti a od r. 1841 v Královci, Heidelbergu a Berlíně práva, stal se 1850 soudním a r. 1851 vládním asesorem v Postupíně. V letech 1858—63 byl vrchním prezidiálním radou ve Vratislavi a byl r. 1863 povolán od ministra Bismarka za úředníka do ministerstva nitra. Od té doby byl K. stálým pomocníkem tohoto slavného něm. státníka, doprovázel jej r. 1864 do Šlesviku, r. 1866 do Čech, jakož i roku 1870 do Versaille a rok na to do Gstaynu a Salpurku. Od r. 1870 jest K. tajným legačním radou pruským a zastupoval severoněm. spolek r. 1869 při otevření Suezského průplavu. R. 1871 byl zvolen

nám. Hléké rady, v kterých přinášeli k tak svané německé Hléké straně (*deutsche Reichspartei*). — 3) Adolf von K., nejstarší bratr předcházejícího, nar. 1808, byl s počátku důstojníkem v pruské armádě, později polním hospodářem a sepsal: *Leetitia, Gesellschalt der Gesellschaft, Bergau, Die Politiker, als Glückseligkeit* (v Lipsu 1859). † 1871 v Berlíně.

Keux, John Le, rytec anglický, nar. se r. 1788. Hlék Basiráv pěstoval K. s velikou oblibou Hléstě gothiku v umění svém, a množství jeho architektonických rytin ve mědi sajístě přišinilo nado k tomu, aby v Anglii smysl pro gothiku více rozšířil. K. † r. 1846. Z četných děl, která strovasky ilustroval, uvádíme následující: *Architektonické starožitnosti Brittonovy; Starožitnosti Normandské od Pugina st.; kaple Jindřicha VIII. ve Westminsteru; Neolovy spomínky na Oxford a Cambridge (dle výkresů Mackenzie) atd.*

Khevenhüller Metsoh, hrabě František, velký převor řádu Malteského v Čechách, † v Praze 18. list. 1867.

Klessling Pavel, současný malíř, jest dovedný kresbě i koloritu, leč má podivnou náklonost modernímu kostum a moderní idey přenášení na osoby mytologické, čímž vznikají někdy až prapodivné ladby. Jmenujeme s nich *Děvka s cimry, Dithyramba, Venuše a Amor, Triumf lásky, Venuše sjevuje samolovenému parku a j.*

Klütz Gustav, současný sochař v Drážďanech, Hlék Rietscheltův a pracoval pro jeho pomník etherův ve Vormsu sochy *Melanchtona, Husa, Filipa Hlesenského* a některé reliefs. Velmi byl chválen i jeho pomník *Lístě v Bentlinkách*; jeho model pomník *Uhlandův* v Tubinkách byl počten první nou.

Kienkiangfu (v. hl. d.), obchodní město v Číně pravém břehu Jang-tse-kiangu jest od r. 1861 vyvěno této obchodu evropskému. R. 1869 byla cena se obrátivšího zboží 29,000,000 rak. sl. Ze zboží vyvěného připadlo 90%, na černý a zelený čaj, mimo bylo vyvěno 10,795 pikulů zboží porculánového.

Kilburne G., současný malíř genových obrasů Anglii, maluje barvami vodovými i olejovými rozěné a opravdové výjevy ze života. Z jeho akvalet jmenujeme: *Děvče s dvěma dětmi, Píedna, Ženina radost*, s jeho olejových obrasů pak *Vítání spnutí*.

Kirchbach, Hugo Ewald von, prus. generál, r. se 23. kv. 1809 v Neumarktu, vstoupil r. 1826 prus. armádě a byl 10. srp. 1870 jmenován generálem pěchoty. Ve válce r. 1870 stál při obležení Paříže na důležitém stanovisku před Mont-Vaerionem, a odrasil 19. led. 1871 smělý výpad Pařížanů krvavým odporem, načež vláda Pařížská o dmidení klid sbrání žádala. Počátkem ún. 1871 vzebral se s 5. sborem, jeznuž velel, do Orleansu a bř. přes Dijon do Vesoulu. V kv. vrátil se do osnažka, kde dosud stojí v čele 5. sboru německé mády.

Kirchhoff Johann Wilhelm Adolph, výtečný olog a starožitník, nar. se 6. led. 1826 v Berlíně ko syn historického malíře Jana Jakuba K-a, stoval gymnasiu ve svém rodišti a v letech 1842— na universitě tamější filologii. Od roku 1846 osobil jako profesor na Joachimsthalském gymnasiu v Berlíně, a roku 1865 stal se na tamější universitě řádným profesorem filologie. Od roku 1860 st řádným členem Berlinské akademie. Sepsal: *uestionum Homerocarum particula* (v Berl. 1846); *ae Homerische Odyssee und ihre Entstehung* (tam. 1859); *Die Composition der Odyssee* (tam. 1869).

Kirchich krusich učinil se známým kritickým vy-

dáním tragedií Euripidových (2. svaz. v Berl. 1855; jiné vydání 3. sv. 1868) a vydáním Plotina (2. sv. v Lipsu 1854). Nemenší zásluhy sjednal si K. o poznání starých řečí a palaeografie staré Italie; mimo různé články v Kuhnově *Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung* uveřejnil v tomto oboru o sobě: *Die Umbriischen Sprachdenkmäler* (2 svaz. v Berl. 1845—51 společně s Aufrechtem) a *Das Stadtrecht von Bentia* (v Berl. 1852). K tomu druzí se některé výskumy jeho o staroněmecké řeči a literatuře, jako *Das gothische Runenalphabet* (v Berl. 1852); *Die Fränkischen Runen* v Hauptově *Zeitschrift für deutsches Alterthum* (1855) a j. Též pracoval na vyvání akademie 2. svazek díla *Corpus inscriptionum graecarum* (1859), obsahující nápisy křesťanské, a vydával r. 1872 *Corpus inscriptionum atticarum*.

Kirchhoffer Rudolf, souvěký mědirytec, vzdělal se ve Vídni. Z prvních prací jeho, vystavených na výstavách akademie výtvarných umění r. 1840 a 1845, vynikala svláště *Magdalena dle Pompea Battoniho* a *Magdalena dle Guida Reniho*. Mimo to jmenujeme ještě *Kasatelnu chrómu sv. Štěpánského* ve Vídni a *Podobismu Thorwaldsenova*.

Kirk, současný sochař v Dublině. Od něho pocházejí čtyry kolosální sochy na Dublinské Trinity-College, představující: *Bohátě, Zákona, Vídu a Lékařství*, a obrovská socha *Spravedlnosti* pro soudní dům v Belfastu. Mimo to shotovil veliké sochy markýse *Devonshirského*, kapitána *Crosiera*, poprů *Mc Clintocka, Cromptona, Marsha* a j. Na pomníku Wellingtonově snázornil bitvu u *Seringapatnamu* s figurami v životní velikosti v reliefa bronzovém.

Kis Arnošt, maď. revoluční generál, nar. se r. 1800 v Temešváru a postoupil v rak. armádě na plukovníka husarů. R. 1848 přešel do ležení povstalců a byl jmenován od Košutu s počátku generálem, pak podmaršálkem a konečně v únoru 1849 velitelem veškeré uherské hotovosti semské. Po utlačení revoluce přišel do rakouského zajetí a byl 6. říj. 1849 v Araudu zastřelen.

Kiselev, Nikolaj hrabě (v. hl. d.), stal se roku 1864 rus. vyslancem u dvora italského a † 8. pros. 1869 ve Florencii.

Kiselev, 3. měsíce obecného a 9. měsíce církevního roku židovského (8 list. — 9. pros.).

Kiszkza Zgieraki s Ciechanowce Vincem, hrabě, byl sekretářem konsistoře římsko-katolické ve Vilně, později tříděním při finančním ministerstvu v Petrohradě, a vydával časopisy v jasyku polákem, ruském, německém, francouzském a vlaškém, jako: *Kupies*, v jasyku polákem, ruském a francouzském (v Petrohradě 1832); *Egida*, týdeník v jasyku polákem, francouzském a vlaškém s rytinami (tam. 1833); *Tergovoj Adres-Kalender* (tam. 1836) v jasyku ruském. O sobě vydal: *Proces kanonický sedmý i rozřadový* (ve Vilně 1820, vyšly pouze 2 sešity); *Germanik*, tragédie v 5 jednáních s franštiny od Arnaulta (tam. 1820); *Chodkiewicz pod Cecora*, lyrická tragédie v 5 jednáních ve verších (tam. 1821); *Dymitr Samonovanic*, s ruštiny, tragédie v 5 jednáních (tam. 1821); *Bibljia dla dsieci*, s rytinami s franštiny (tam. 1822).

Kitaibel Pavel, přírodopyscec, nar. se v Nagy-Mártonu 3. ún. 1757 a † 13. pros. 1817 v Pešti. Procestovav za vědeckým účelem Charvátsko, stal se r. 1793 korepeditorem farmaceutův, r. 1794 dozorcem botanické zahrady, r. 1802 řádným prof. botaniky a chemie, aniž by však kdy byl přednášky odbýval. Za to cestoval pilně, šel s hrab. Frant. s Valdšteina do Marmaróse a do Berlína 1798, kde se s Willdenowem seznámil, r. 1800 do Banatu, roku 1802 do Charvátska atd., konaje všude pilná studia,

et Jettsenit a Kleinere Schriften (6 dílů). R. 1869 dal K. Ueber die Wünsche und Hoffnungen im Verfall der allgemeinen evangelischen Kirchenverfassung. Poslední větší spis K.-ův, *De romani pontificis suprema potestate docendi* (v Neapoli 1870), složen byl též na jazyk německý a směřuje hlavně proti Hefelovu spisu o papeži Honoriovi.

Kleyn Vavřinec Ludivik, malíř obrazů historických, nar. se r. 1826 v Demerše v již. Americe. Šel v útlém mládí odebral se do Holandska, odkud se jeho pocházel, a vzdělával se v počátcích svého umění v Deventeru. Od roku 1846 navštěvoval akademii výtvarných umění v Antverpě, a posléze v Amsterdamu, v letech 1851—1868 pak prodlíval v Itálii, nejvíce v Římě. Nyní žije v Holandsku. Mezi jeho obrazy jsou: *Eisner a Rebeka*; *Samařitka v studně*; *Hagar a Ismael*, vleceny v majetku princezny Marie Nizozemské; *Hory Balaseroovy*; *Atiba v Kánu* (1864). Mezi podobiznami jeho štětcem provedenými vyniká podobizna princezny Alexandry ruské a papeže Pia IX.

Klimatická místa léčivá sovou se ona místa, kde nemocný tráví určitý čas na údelem, aby se nádherně tamějšího podnebí, totiž souboru čistoty, plnoty, tlaku a vlhkosti vzduchu, jakož i směru trů v ohledu tělesném i duševním sotavil nebo dravil. K. m. l. lze jest rozděliti na letní a zimní. Místa letní jsou co do zeměpisné polohy alpská, pak místa na březích Provence, dále přímořská, střední a dolnoitalská, a konečně místa v Africe, v Káhiře a na ostrově Madeiře. Mezi zimními léčivými místy jest nejznámější a nejproslulejší Montreux se svým okolím, ležícím na jezeře Genevě a těkícím se podnebí stejnotvárnému. Zejména v lednu jest zde průměrná teplotura větší než ostatních krajinských alpských. Jiné město podobného druhu v údolí Rhone jest Bex, zde však jsou již silnější protivy mezi teploturou ranní a večerní. Lugano má celkem v zimě teplejší teploturu než Montreux, bývá však v tomto ohledu překonáno od Bellinsony, která čítá v zimě průměrně velmi mnoho teplejších, slunečných dnů. V něm, výcharsku jsou též velmi hledané zimní klimaticky léčivá místa Waeggis a Gersau. V rak. Alpách najímá v tomto ohledu první stanovisko Meran; to leží 900' nad hladinou moře, má čistou, čerstvou atmosféru a slouží chorým zejména v podzimku. Bolzano a Gries mají téměř tože podnebí jako Meran, jen že jest Bolzano méně od větrů chráněno. V nejvýšší době odporuují lékaři též Arco, kteréž jest plně chráněno před východními větry a v zimě průměrně o 1 1/2° R. vyšší teplotě se těší než Meran. Pro ony choré, kteréž trpí na úbytě, odporuují lékaři následující mezi 1000 a 2000 metry nad hladinou moře ležící zimní klimatická místa: Davos, Bortio, Rigi-Steiddeg, Saas, Zermatt, St. Bernardin, Morgins, Trois-Torrents, Val d'Ille, Champéry, Villard, Les Plans de Fresnière, Chateaux d'Oex. Paprsky sluneční v těchto místech jsou v zimě pro vlastního účel svého dopadu poměrně velmi sahliavé. Pobřeží Provence jeví celkem též klimaticky, jako krajiny alpské, právě popsané. Celý pás obtoho pobřeží jest proti severním větrům chráněn vysokými Alpami přímorskými, a s jihu sem dopadají tak silné a přisilivě paprsky sluneční, že vyvolují téměř umělou teploturu našich skleniček, dávající podnět k tak bujné vegetaci, a jakou se nesetkáváme již v žádné krajině pod 43 a 44 stupněm sever. šířky. Průměrný stupeň sdejší vlhkosti vzduchu jest asi 70°. Nejčastěji navštěvovaná sdejší místa jsou Hyères, Nizza, Cannes, San Remo, a v poslední době zejména Mentone. Podobně bývá navštěvováno

v zimě Ajaccio na Korsice a Pau v Pyrenejích. Velmi přisilivým léčivým místem jest též Palermo, kde není téměř po celý rok žádná zima a kde průměrná teplota roční 9-12° R. vykasuje. Město Algier, ležící na severním svahu horském, má v zimě průměrnou teploturu 17-19° R.; podobně má Káhira průměrnou teploturu 12°. Madeira jest klimaticky léčivé místo první třídy, těklo se stálému létu. Pro letní místa léčivá jsou přisilivě zejména krajiny na mořském pobřeží, Alpy švýcarské, zejména místa ležící na větších jezerech švýcarských, Alpy Tirolské, Alpy Štýrské, Solní komora (Ischl, Gmunden, Gasten), výšiny kolem Vídně (Baden, Vöslan, Reichenau), údolí Rýnské, údolí Neckaru a četná místa v království Saském.

Klimac Filip (v. hl. dílo), nar. 5. září 1809 v Roulně (ne ve Strážci) na úpatí Plánské hory, 2 míle od Budějovic, jest kněz řádu premonstrátského v Teplé. Co horlivý národovec hledí radou a pomocí zachovati poslední snad abychy národnosti naší v krajině Tepelské, a v poněkud již skoro klášteru Teplé dochovati Čechy co mužné bojovníky proti vtrajícím se cizotě. Přisobení jeho tím většího nabývá obsahu, an co bibliotékař po sbírkách klášterních provádí hosti, jichžto nejméně 30.000 za jeho šlechetného dřevování většinou s Mariánských Lázní klášter navštívilo, a na mysl a náhledy jejich, kde se mu příležitost naskytne, působiti hledí. Úřadování knihovnické usnadňuje mu načež věcko jeho plně sepsané, pro knihovnu a historický oddíl archivu důležitě repertorium. K literární činnosti K.-ově sluší zajisté přičísti dopisování jeho s rozličnými učenými ruskými, jmenovitě s ministrem Abrah. Norovem, jehož cestopisu v překladu českém díl I. vydala roku 1851 Matice česká a díl II. v rukopisu se nachází u p. bibliotekáře A. J. Vrtátka v Čes. muzeu. Ostatně chová K. v rukopise glagolský misál, alamský slovník a Bandhauerův k tisku připravený denník o zboření Magdeburku skrze generála Tillyho. Co kněz sákládá a podporuje blahodárné ústavy náboženské a vzdělávací. Jmenovitě sluší tu uvéstí založení kaple sv. Prokopa v rodinném jeho městě (1848—50), kdež velkých si získal zásluh a upravení poměrů společenských mezi aristokracií sedláckou a područníky takofka nevolnictvím. Hlavně na jeho přičinění a domlouvání založen vyučovací ústav pro děvčata v Einsiedlu blíž Teplé.

Klin, v starém vojenství, jmen. u Řekův a Římanův, semknutý bojovník. Slov. Cuneus. Čeký.

Klinkowström, starý prot. se švédská pocházející a posléze v Prusku a v Rakousku se usadivší rodina, jejíž jedna větve r. 1796 od prus. hrab. stavu povýšena byla. Z větve, v Rakousku se usadivší a užívající téhož erbu jako K.-ově průtů, vynikli: Friedrich August von K., malíř a pedagog, nar. 31. H. 1778 na statku svého otce nedaleko Stralsundu, studoval na vysokých školách v Grifvaldě a vstoupil roku 1793 do pruské vojenské služby. Z této vyprostil se však opět za krátký čas a oddal se na statku svého otce studii malířským. Učitel jeho byli posléze Runge v Drážďanech a David v Paříži. Seznámiv se v tomto městě s Metternichem odebral se se svou rodinou do Vídně, a přestoupiv tam na víru katolickou stal se ředitelem nově založeného vychovávadho ústavu pro šlechtu. Z obrazů, nejvíce to výplodů mystického blouznění, došla velikého uznání kopie Corregiovy Noe, nalézající se nyní v jednom protestantském chrámě v Grifvaldě. K. † r. 1835 ve Vídni. Ze čtyř synů jeho jsou dva, a sice nejstarší Josef (nar. 30. srp. 1813 ve Vídni) a mladší Max (nar. ve Vídni 31. H. 1819), proslulými kanateli jesuitického řádu, a první

z nich jest ve Vídni též bibliotékářem a historio-
grafem svého řádu. Druhý, Max, byl s počátku ka-
satelem v jesuitské koleji v Linci a před tím misio-
nářem v Australii. Nyní žije jako kasatel a spo-
vodník v Praze.

Klisura slove Srbům vůbec každý průmysk.
Obvážlivě jmenuje se tak 1) město v Epiru v sandžaku
Beratském, jež leží při ústí řeky Desnice v kra-
jině hornaté, má pevnostku a 2000 obyv. — 2) Jan-
kova K., průmysk ležící v kraji Kruševckém
na hranici srbsko-turecké, spojuje Kruševac s Kur-
šumliji. Přijde-li k stavbě srbské železnice, jest dle
názoru p. plukovníka Jacha nejvýhodnější spojení
srbské železnice s tureckou na Jankově K-fe. Zde
nalezá se srbská celnice.

Klöber, Fried. August von, malíř historických
a genrových obrazů, nar. se 21. srp. 1798 ve Vra-
tislavi, učinil se známým nejprv r. 1820 svou po-
dařenou kopii Correggiova obrazu *Jo.* a byl násled-
kem toho povolán do Berlína, kde osdobil tamější
divadlo 19 obrazy s bájí o Apollinovi. Posději
odebral se do Říma, kde maloval pro Berlínský spo-
lek umělecký *Osobosnost Andromedy od Persea* a
Venuši obklopenou Graciami. Kránsý jest též jeho
obraz představující *Baccha, jak napadá vyprášeného
pardala*. Posději byl jmenován profesorem a členem
akademie v Berlíně, kde zemřel 31. prosince 1864.
Mimo jmenované obrazy náleží mezi nejlepší jeho
práce ještě: *Panias a květinářka* (1858); *Hmon mesi
pastýři* (1838); *Jubal vymýšlí flétnu a Plavání koní*
(1838); oba poslední obrazy nalézají se ve Wagne-
rovské galerii. Jsa též mistrem v malířství deko-
račním osdobil K. v Berlíně mnohé veřejné budovy
krásnými stěnomalbami.

Klopp Onno, něm. dějepisec, známý přivřenec
Veliké, nar. se 8. Hji. 1822 v Leornu v býv. království
Hanoverakém, studoval 1841—45 v Bonnu, v Berlíně
a v Gotinkách, a stal se 1845 gymnasiálním učitelem
v Osnabrücku, kde sepsal *Geschichte Ostfrieslands*
(8. sv. v Hanoveru 1854—1858). Posději vzdal se
řádu učitelského, aby se mohl věnovati úplně spi-
sovatelské činnosti, a vydal řadu spisů historických,
které se sice zakládají na pilných studiích archiv-
ních, leč poněkud jednostrannému stanovisku hovoří.
Nejdůležitější z nich jsou: *König Friedrich II. von
Preussen und die deutsche Nation* (v Bafhuse 1860),
a *Tilly im Dreissigjährigen Kriege* (2 sv. v Štutg.
1861). Podporován hmotně býv. Hanover. králem
Jiřím V. podnikl r. 1862 vydávání spisů Leibnitsov-
ých, a sice s počátku spisů jeho historicko-politi-
ckých a státovědeckých (5 sv. v Hanoveru 1864—
1866). R. 1865 obdržel K. v hanov. ministerstvu
referát zemských archivů. Mezi tím přiblížil se více
ke kruhům dvorním, a sděluje polit. zásady Jiřímho V.
provázel tohoto po vypuknutí války s r. 1866 nej-
prv do hlavního loženi v Gotinkách, odkudž odebral
se na rozkaz králdů do Frankfurtu n. M., aby tam
bundesstag spravil o věcech v Hanoversku se udě-
lých. Odtud odebral se 27. čna 1866 taktéž na roz-
kaz králdů k Rak. císaři, aby tomuto sdělil ne-
blahé výsledky dosavadní politiky svého velitele.
Od té doby žije K. neustále na blisku Jiřímho V.
v Penzingu u Vídne. Další jeho vydávání spisů
Leibnitsových bylo na čas od prus. guvernéra pro-
vincie Hanoverské sraženo, leč r. 1872 mohl vy-
dati opět 6. sv. těchto spisů.

Kmaur Emanuel August Hermann, současný
sochař, nar. se 1811 Lipaku. V umění svém vzdělal
se u Ritschela, a obdržel státní stipendium sdo-
konal se v Římě v letech 1844—46. Z prací jeho
vznikly: kolosální sochy *Gellertova* a *Zöllnerova* pro
Lipsko a dvě *Musy* pro tamější divadlo. Též pra-

coval mnohá poprsí slavných mužů pro císaře Ma-
ximiliana.

Knight William Henry, současný malíř, nar.
se roku 1823 v Newbury a studoval nejdříve priva-
t. S počátku byl v umění malířským, svláště v pod-
bismářství, diletantem, r. 1845 však se odebral s
účelem dalšího vzdělání se do Londýna, kde se na
akademii v malířství sdokonalil. R. 1846 dal u ve-
řejnost první svůj obraz *Hrojiči si hoří, který oblihy
došel*. Na to maloval *Hru na elepon bábě* (1850);
Roedšlovodní jablák; *Bitsu se sňatkem kalami* (1853);
Hru v karty a j. Všecky tyto obrazy jsou plny
života, a zejména líčení dětí jest na nich velmi
sdařilé.

Knille Otto, současný malíř historických obrazů,
nar. se 1833 v Osnabrücku. Vzdělání ve svém umění
nabyl v Düsseldorfu (1842—56), v Paříži a v Itálii,
a učinil se ponejprv známým sejmávným obrazem
a vlně selaských v Německu. První jeho větší dílo
Mrtvola Cidova straší Maury jest geniálně kompo-
nované a svědomitě provedené. Pak následovaly
obrazy: *Smrt krále Gotthé Totily*, dílo působící to-
jem veliký, a *První příchod Římanů na břeh
Sever. Německa*. R. 1865 bylo K-ovi svěřeno odo-
bení hanoverakého sánku Marienburg stěnomalbu
s dějin Sasů a Duryňků. Nejnovější jeho dílo jest
*Fra Angelico da Fiesole maluje v klášterě sv. Marka
ve Florencii*, obraz komposicí i koloritem vřejaký,
leč poněkud přelastný.

Kneblanch Eduard, architekt a člen akademie
umění v Berlíně, nar. se 26. září 1801 v Berlíně a
† 29. kv. 1865. R. 1828 stal se K. stavitelem a vy-
dal se na cesty se svým přitelem Stüllerem. Po ú-
vratu svém oddal se zcela v Berlíně praktickému so-
vitelství a vystavěl tam zejména palác Ruského cí-
v ulici Unter den Linden, proslulou synagogu v soka
maurickém, dokončenou r. 1866, a podal plán pro
stavbu Berlinské radnice, jež byl cenou poctěn.

Knoll Konrad, současný sochař v Mnichově,
nar. se v Bergsbernau v Rýnském Faleku. V po-
čátcích umění svého se vzdělal na akademii Ma-
chovské v letech 1848—52. Posději cestoval po Ně-
mecku a byl 1½, leta saměstátním restaurací Wart-
burku. První jeho větší dílo byl *Jiří Tannhäuser*
s cyklem basreliefů s pověstí o Tannhäuserovi. Po-
sději shotovil sochu *Sapfo*, sochu *Wolftráma z Esche-
bachu* pro Eschenbach, kovové sochy *Jindřicha I. a
Ludolfa Baeora* pro Mnichovskou radnici, poprsí
Häuserova s bronzou pro Heidelberg, a dojemnou
skupinu *So. Alžběta vypuzena s dělními svými* v War-
burku. K. jest profesorem sochařství na Mnichov-
ské polytechnice, a r. 1867 mu byl udělen rytířský
kříž sv. Michala.

Knorr Hugo, vynikající současný malíř kraje,
nar. se r. 1834 v Královci. Prvního vzdělání ve
svém umění nabyl na akademii svého rodiče, kde
mu s mnohou bídou zápasiti bylo. Dokončiv studie
své obětavým návrhem Behrendsen, podnikl roku
1858 první svou uměleckou cestu do Harcu, odkud
námobil velmi sdařilých obrazů (*Po bouři*; *Přes
bouři*; *Pohled na Broken*) čerpal. Leč teprv jeho os-
toun do Noraka r. 1861 přiveden byl jeho výsok
poetický talent k plné platnosti, a jeho obrazy, jako:
Norské ledovce; *Norský vopopád*; *Norské vysočina*.
Roebild loď na břehu norském, svědčí o tom, jak
valokopě K. přírodu a zejména mohutnost širů
přirodních pojal a snásornil. K těmto jeho obrazům
druží se ještě sdařilé jeho kartony k pověstí *Frie-
thiofaké*, zejména *Hroby králd*; *Friethiofův odchod*;
Ingeborův nářek a *Vidina chrám*.

Knyff, Albert de, současný belgický malíř kra-
jin, žije ve Fontainebleau a ilustruje tamější la-

má jemný smysl pro jednotlivé krásy přírody, a vádí své ovšem poněkud realistické obrazy s ve-
nou jistotou. Z obrázků jeho vyjímáme *Spoménka na
mnoholeté; Hrád u Champigny; Dub Fontainebleau*.
K. jest rytířem čestné legie a řádu Leopoldova.
Kobbe 1) Petr Ludv. Kříštof (v. hl. d.),
a. historik, † 11. září 1844 ve Winterhude u Ham-
burku. — **2)** K., Theodor Christoph August
, něm. básník a románopisec, bratr historika Petra
(v. hl. d.), nar. se 8. čna 1798 v Gültstadtě,
loval v Heidelbergu a v Kielu, a stal se r. 1830
sorem při zemském soudu v Oldenburku, kde †
dn. 1846. Sepsal *Das Burschen Bruderverein*
Bremisch 1820); román *Die Schweden im Kloster*
Lorenz (1830); *Humoristische Skizzen und Bilder*
Bremisch 1831); *Reisebilder in Belgien und Frank-
reich* (t. 1836); *Briefe über Helgoland* (t. 1840); mimo
té básně obsahu satirického i válečného.

Kobell, František rytíř (v. hl. d. 6.), nar. se
čce 1808 v Mnichově. Z vědeckých jeho prací
máme: *Charakteristik der Mineralien* (3 svaz.
Norimb. 1830—31); *Tafeln zur Bestimmung der
Mineralien* (8. vyd. 1864); *Grundzüge der Mineralie-
gie* (v Norimb. 1838); *Mineralogie* (tamt. 1847);
Lehren aus dem Mineralreich (v Mnichově 1850);
Uebersicht der Mineralogie von 1650—1860 (tamt.
1864) a *Zur Berechnung der Krystallformen* (tamt.
1871). Vůbec se uvádí K. ve všech vědeckých spí-
sch o mineralogii posud co velevážená autorita.

Kocovmiec v Nomadově v hl. d.

Köbel JiH., soudanský malíř krajiny, nar. se 1807
Wormsu. Byl s počátku kupcem a nabyl po-
ji prvního vzdělání ve svém umění na akademii
švédské. R. 1831 odebral se k dalšimu vzdě-
lání do Mnichova, odkudž cestoval po Itálii a po-
dolal čas v Římě, kde návodem Markóa a v přá-
ckém styku s Kaulbachem, Degerem, Müllerem
a se v umění svém dokončil. R. 1840 povolal
král Ludvík I. do Mnichova, kde dosud pracuje.
obrázků jeho uvádíme zejména: *Pohledy na je-
so Gardské; Klášter Andechs; Porta Nomentana;*
Wesum.

Kölle, Friedrich von, diplomat a spisovatel,
r. se 11. ún. 1781 v Stuttgartu, věnoval se v Tu-
binkách studium právnickým a v Gottingách studium
yky anglického, dějepisu a věd státnických. Po-
ji stal se v Tubinkách advokátem, 1806 sekre-
m u vrtomb. vyslanectva v Paříži, 1807 v Haagu,
18 v Mnichově, 1809 v Karlsruhe a 1812 v Drá-
mnech legačním radou. Roku 1814 přišel na se-
mi o zavedení staré ústavy ve Vrtomburku. Po-
ji stal se vrtomburským vyslanecem v Římě (1817—
33) a šel od r. 1836 v Stuttgartu, kde † 13. září
48. Sepsal: *Betrachtungen über Diplomatie* (v Stutt-
rtu 1838); *Paris im Jahre 1836* (tamt. 1836); *Rom*
53 (tamt. 1833 a 1839); *Historiessene Papiere eines
ehgeborenen Fürsten* (tamt. 1841) a *Italianes Zukunfts-
mt* 1847). K. založil Cottaický *Vierteljahrsschrift*.

Köllner 1) Julius Aug., nar. 1799 ve Věru-
ch v Plzeňsku, † co c. k. důstojník na odpočinku
čce 1865, připsal v letech čtyřicátých i padesáti
itě pod jménem K. Werdenu do *Erinnerungen*,
dávanych tehdeš v Frase Medaun, a získal si
novelista chvalného jména. Novela jeho *Der
autschleier* byla počtána první cenou, již *Album
melien*, vydávané hrabětem Schiradिंगem, bylo
psalo. K. W. pokusil se též v dramate; již roku
25 vyšel od něho svezek *Romantisch-dramatische
Bühnengemälde*, obsahující dramata: *Das Maltheeser-
euer*; *Das Jägerhaus* a *Der Kreuzweg*. V ruko-
se zanechal truchlohu *Georg Popel von Lebhovitz*,
orétko drama však, jak se podobá, po jeho smrti se

stratilo. — **2)** Wilhelm Heinrich Eduard K.,
zasloužilý bohosl. spis., nar. se 25. srp. 1806 v Tübinge-
nedaleko Gothy, studoval bohosloví v Jeně a v Go-
tingkách, stal se tam později učitelem na gymnasiu
a r. 1847 profesorem bohosloví v Giesseu. Sepsal:
Kommentar zum Römerbrief (v Darmštadu 1834);
*Ueber den Geist, die Lehre und das Leben des Apo-
stels Paulus* (v Gottingkách 1836); *Symbolik aller christ-
lichen Konfessionen* (2 sv. v Hamb. 1837—1844) a
*Ordnung und Uebersicht der Materie der christlichen
Kirchengeschichte* (v Giesseu 1857).

König Gustav, malíř a kreslil, narošený 1808
v Koblenzi. Byl šákem Julia Schnorra a sjednal
si pověst sejměna svými obrazy se života Lutherova.
Též ilustroval r. 1864 společně s Thäterem biblii.
Olejovými barvami provedl K. obraz, představující
Proroka Nathana, jak hovoří Davidovi trestem Božím.
Mnohé kresby tohoto mistra jsou fotografami roz-
šířeny. K. † r. 1869 v Mnichově.

Königshttte, město v pruském vládním okrese
Opolském, utvořilo se teprv r. 1869 spojením býv.
osady K. a kolem ležících osad Svientochlovic, Hor-
ního a Dolního Hejduku a Lagievzka, a šitelo roku
1871 19,546 obyv., nabývajících se nejvíce v roz-
sáhlé míře hornictvím. Zdejší železná a stávkové doly
jsou velkolepé; tak se vyrobilo r. 1870 surového žele-
za téměř 1 milion centů v ceně 1 $\frac{1}{2}$ mil. tolarů,
železa kutého 636,000 centů v ceně 1825 mil. tolarů,
sínku (r. 1867) 17,670 centů v ceně 110,000 tolarů,
uhlí 1896 centů v ceně 1832 mil. tolarů. Též jest
sde již od r. 1819 k lázním užívány minerální pra-
men, obsahující železo, síru, mangan, sodu i draslí.
R. 1871 sde byla všeobecná stávka důlníků žáda-
jících svržení masy, za kterou přiklonou bylo dáno
město na nějaký čas do stavu obležení.

Köstlin Julius, zasloužilý bohoslovec, nar. se
17. kv. 1826 v Stuttgartu, navštěvoval tam gymná-
stium a věnoval se později v Tubinkách bohosloví.
R. 1849 procestoval Anglii a Skotsko za účelem
studování tamějších poměrů církevních a nábožen-
ských, a poslouchal po návratu svém v Berlíně ještě
přednášky o historii. Roku 1850 stal se vikářem
v Stuttgartu, a r. 1855 byl povolán na mnohohodného
profesora bohosloví do Gotink. Sepsal: *Die schol-
stische Kirche, ihr inneres Leben und Verhältnisse zum
Staat* (v Hamb. a v Gothě 1852); *Luther's Lehre
von der Kirche* (v Státg. 1853); *Das Wesen der
Kirche, beleuchtet nach der Lehre und Geschichte des
neuen Testaments* (t. 1854) a *Der Glaube* (v Gothě
1855). R. 1860 byl povolán K. za řádného pro-
fesoru do Vrtislavi a stal se tam r. 1866 konsistor.
radou. Té doby vydal ještě *Luthers Theologie* (3 sv.
v Státg. 1863).

Kohlrausch Jindř. Friedr. Theodor (v. hl. d.)
† 31. led. 1867 v Hanoveru. Jeho populární spis
Die deutsche Geschichte vyšel třikrát roku v 15. vydání.

Koch 1) Vilém Daniel Jon., zasloužilý bo-
tanik, nar. se 5. bř. 1771 v Kuselu ve vévodství Zwei-
brückenském, studoval gymnasiu v Zweibrücken a
medicinu v Jeně a v Marburku. Od r. 1798 byl fysik-
em v Kaiserlauternu. Spisy jeho botanické vyna-
hoží se správností a svědomitým popisováním a po-
držely tudíž cenu až do nynějších časů; jsou to
sejměna: *Entomologische Hefte* (2. svaz. ve Frankf.
1808); *Catalogus plantarum floris palatinas* (1814).
R. 1824 byl povolán za profesora medicíny a bota-
niky do Erlangu, kde vydal spisy: *De salicibus euro-
paeis* (1818); *De plantis lebanitis* (1833); *Synopsis
floris germanicas et helveticas* (3. vyd. v Lipsku
1855; něm. překlad 2. vyd. tamt. 1846—47) a *Zu-
sammenbuch der deutschen und Schweizer Flora* (5. vyd.
tamt. 1860). † 14. list. 1849. — **2)** Jifi K., sou-

ym království Čes., a obdržel od krále Václava a panství Biliňské v léno, načež se zdržoval hradeb tomtu, kdežto strýc jeho Hanuš (syn Sigmundův) seděl sám na Krupce, poněvadž Jiří s K. zemřel v listop. 1404. Albrecht s K. držel také dvě statky, a r. 1417 prodal 18 kop gr. platu na tku Viklickém obci Biliňské. Tolikéž biskup Těma K. požíval času toho nemalé důvěry a přísné krále Václava IV., od něhož potřebován v rosičských dárkách jednáních, a jmenovitě vyslán jest r. 1409 koncilu do města Pisy. Po smrti krále Václava stoupili Albrecht i Hanuš strýcové s K. ke králi Sigmundu, stojíce po celý čas tahdejších bojů náboženských ke straně katolické proti smitům, Pražanům a Tábořským, jsouce spojení mak s markrabími Míšenskými a jinými knížaty meckými, jednak s katolíky máli pány českými. Albrecht s K. byl tehdejší král komory mistrem, pobován jest od otc. Sigmunda v rosičských jednáních, a měl jakož i strýc jeho Hanuš účastnenství tehdejších pútkách krvavých (ku př. 1426 v Ústí j.). Jmenovitě bojovali strýcové s K. téměř neustále s Jakoubkem s Vřesovic (v. t.), který jim byl náal zboží Biliňské a jiné statky sápné. Hanuš K. měl dceru Annu, která byla provdána za postného tehdejší valedníka a státníka Pítu s Castovic, a syna Těmu VII., kterýž tolikéž vedle otce strýce svého měl účastnenství v tehdejších přiběších straně katolické. R. 1429 postoupili Albrecht, anuš a Těma s K. zboží své Krupské Bedřichovi Sigmundovi knížatům Saským a Bedřichovi lantkrámu Durinskému a Míšenskému na dvě léta k tomu nci, aby jich knížata tato proti nepřátelům jich ránilí a při zboží tom sústavili. V letech na to ovedch bylo jmenovaným pánům s K. podniknutí hě boje s Jakoubkem s Vřesovic a společněky jeho zboží Biliňské, kteréž r. 1434 zase obdrželi, jakož pak smluvili s markrabím Míšenským o zboží rupské, tak že r. 1437 Hanuš s K. seděl zase na ruce a Biliň, Albrecht s K. byl hejtmánem knížetví Javornického a Svidnického v Slezsku, a Těma K. fojtem v Horní Lužici a hejtmánem Ministerbrakým. R. 1443 vyrovnal se Hanuš s K. o zboží rupské tolikéž s knížaty Saskými, tak že je zase řkel zcela a nadobro, obnovil hrad a sídla tamní a seděl k vysvěšlení zase hor tamních. Vúbec byl anuš s K. času toho pán nemálo na slovo brány mival platné účastnenství ve velikých běších a jednáních veřejných; r. 1452 byl Hanuš s K. fojtem v Horní Lužici, a přicházel společně s přibuzným svým ečkem s K. (který se ovšem připomíná již 1430) mezi pány a vládkami, kteří volili p. Jiřího Poděbradského za gubernátora král. Čes., a r. 1458 volil ř p. Hanuš téhož p. Jiřího s Poděbrad za krále Čes., jehož straně potom stál a v rosičských případech d něho potřebován býval. Hanuš s K. zemřel roku 1470, sústaviv s manželky své Anežky s Landšteinu vny Těma VIII. a Albrechta II., a dceru Johanku, provdanou za Jiřího purkrabí s Leisinku, ešto Albrecht II. zemřel již r. 1473, vešel Těma VIII., enž byl ženat s Markétou s Vartenberka, ám v držení panství Krupského. Týž obnovil klášter minoriták v Krupce, vymohl toho při králi Vladislavovi II., že obec tato byla povýšena na město nadána erbem a jinými výsadami, spravoval delší as (od r. 1470) úřad hejtmána kraje Litoměřického býval na eněmích a jednáních veřejných. Pánové K. byli však tehdejší již příkli v znamenitý úpadek na statcích svých; od r. 1464 nedrželi více panství Biliňské a potratili na to i jiné zboží a platy, a to vládky za Těmy VIII., kterýž nezdá se že by býval K. dobrým hospodářem, sadnuživ zboží své nemálo

a odprodav částky od něho, až pak r. 1487 zapsal a postoupil na jistá léta celé zboží Krupské za 15.000 al. p. Arnoštovi s Schönberka na Glanchově, i šil napotom velmi skrovně anobř chudobně v městě Freiberce v Sasku. Času toho zdržoval se v knížetvích Saských Hanuš s K., kterýž r. 1501 provázal Jiřího knížete Saského do Jarnaléma, a sústavil dceru Johanku, která, provdána za purkrabího Leisinského, zemřela r. 1513 v klášteře v Freiberce. V Čechách přicházel tehdejší Albrecht III. s K., kterýž r. 1503 podíl svůj na statku Petrovickém prodal Haškovi Zvířetickému s Vartemberka a r. 1516 připomíná se ještě co svědek v kšaftu Vavřince Glatze s Althofenu. Nadepsaný Těma VIII., jenž ještě vždy pokládal sebe za pána dědičného léna Krupského, udělil městu tomu r. 1502 rosičské výsady a svobody, až konečně r. 1523 prodal a postoupil všeliké spravedlnosti, kteréž měl k fečenému lénu Krupskému, pánu Šebestiánovi s Veitmlle, načež nedlouho zemřel, ja, jak se podobá, poslední mužský potomek české větve bohatých a vsačích někdy pánů s K. na Krupce, Biliň a j. — V Sasích však květili prý pánové s K. ještě v XVII. století, držíce tu Köllsdorf a Steinberg; nákteř s nich vstěhovali se napotom do Švédska, kdež se znamenitě připomíná Jan Frant. Rudolf s K., kterýž byl král. švédským komisařem v Estonaku a Lívonsku a uveden jest r. 1685 do stavu rytířského na směnu Štokholmském; tři bratři jeho vstoupili tehdejší do služby na dvořích španělském, brunzvičkém a dánském a usadili se v semích dočtených, salořikém takto svláštňi větve rodinné, s nichž ještě za naší paměti květila větve dánská, kdežto v letech šedesátých jeden s tamních Koldiců, jenž byl úředníkem dánským v Rothwischu u Oldesloe v Holštýnsku, hlásil se při magistrátě Krupském v Čechách v příčině erbu a jiných pamětí rodinných v městě tom se nacházejících.

Ba.

Koller Guillaume, malíř obrazů historického genu, nar. se 1829 ve Vídni, kde se na akademii v počátcích svého umění vzdělal. Studia své dokončil r. 1851—55 v Düsseldorfu. První jeho obrazy: *Asie, Vystěhovalec, Výjez s dalky selaků doľny náhy obliby*. Roku 1856—59 díle v Antorř, kde maloval mezi jiným *Tajný snátek Ferdinanda s Filipinou Welserovou*. Od r. 1859 šije K. v Bruselu. Nejlepší jeho obrazy jsou: *Týllyův spádní pohod po bitvě s Magdeburku, Lutherův křst, Faust a Markéta v zahrádě, Nedělní jitro, Dárc v Belgii, Svatební prázdní arciknížeta Maximiliana v Genui, Filipina Welserova prosí o milost*; všechny tyto obrazy vynikají bohatým kostumem a sájmavou architektonikou.

Meloketronis 1) P a n o s, syn vůdce v řec. boji o svobodu Theodora K-e (v. hl. d.), nar. se v Karytenu, komandoval po vrehním valením svého otce jedno oddělení Palikarů, držel r. 1824 obsazenou pevnost Palamidi a sponzel se ji vydati vláde otcí jeho nepřátelské, až od otce samého k tomu rosas obdržel; účastnil se všech značnějších podniků otcových a byl r. 1835 jmenován od krále Ottona plukovníkem. Bratr jeho — 2) Gennaios K., řec. generál a býv. adjutant krále Ottona, † 4 čna 1868 v Athenách.

Kelovrat Krakovský, hrabě Zdeněk, syn hr. Theodora, nar. se 6. ún. 1836. V Čes. literatuře učinil se známým několika veselohrami, jako *Na roscích, Trasky a j.*, kteréž vesměs s dobrým úspěchem na král. zem. Čes. divadle v Prase provozovány byly.

Kommissarevskij Fedor Petrovič, člen Petrohradské opery, rodem Maloru, vstoupil po ukončení universitních studií do služby u ministerstva

Regenu. První studia svá konal na umělecké škole Štutgartu v letech 1842—1850, a zdokonalil se umění sochařským v letech 1850—1854 na akademii Pařížské a návodem Toussainta a Lequeuena. Těch letok zhotovil *St. Jana Evangel.* a skupení *acchus* a *Ariadna*. Po svém návratu do otčiny založil sochařskou školu v Biberachu a stal se roku 1852 profesorem na polytechnice v Štutgartu. Z dalších jeho uměleckých děl jmenujeme: *Skupení děl* v německém náměstí v Štutgartu (1863); *Sprae* most uprostřed kašny v Ravensburku (1864); velká správi *Karla Velkého*, *Gustava Adolfa*, *Miriana*, *Erharda*, *Hillera* a j.

Kotistka Karel Frant. Ed. (v. hl. d.). R. 1864 byl K. jmenován členem rakouské výučovadé rady v Vídní, ve které v odboru pro průmyslové a technické školy, svláště ale v užším komitétu pro reorganizaci polytechnického ústavu Vídeňského po níž dobu samostatně byl. Koncem onoho roku vstoupila nová organizace Pražských vysokých škol technických v život, a nové sestavený sbor profesorů volil K. ku jednolázně za prvního rektora. Volba tato byla co do zásady výnamná, jelikož až do toho času na všech podobných ústavech co představitel se nacházeli ředitelé od vlády dočasně nenovaní, K. ale při vypracování nového zákona pro Pražskou techniku se co nejrádněji pro každoroční svobodnou volbu představeného čili rektora stavu byl nasazoval, a nyní, kde zásada tato v platnost uvedena byla, v brzkém čase téměř všechny náč. ústavy toho druhu příkladu toho následovaly. ake pro rok 1867 byl K. za rektora volen, a měl idit dost příležitosti, při provedení nové organizace stavu v první řadě se účastnit. Nesnáse, jež zde tektonatí bylo, nebyly nepatrné, neb potřebí jen potknoti, že nové zřízení ústav utrakvistický a rvní na zásadě úplné rovnoprávnosti národní sažení byl, aby se zároveň také pochopilo, že s mnohých stran vleoměně překážky jeho vyvstati v cezu kladeny byly. Nicméně ale ústav polytechnický K. k sdárnému úspěchu byl dospěl, když smém od roku 1868, jehož se federalistická strana se známých olitických příčin nebyla účastnila, pomocí majority na ten způsob dosažené se na rozdělení jeho Český a německý ústav usnesl, kteréhož usnesení d vlády schváleno a r. 1869 také provedeno bylo. árně se ucházel K. při rozdělení učebných sil u němu samého o své přidělení k ústavu českému, yltž od smému příkázán k německému ústavu, na kterém dosaváde vyučuje. R. 1866 zvolilo jej město ěbrazu do smému českého, a 1867 od posledního olen byl do Hláské rady, kterého mandátu se ale rso vzdal. Ve smému českém, jehož členem až do . 1869 byl, náležel ke straně federalistické. R. 1868 yzván byl, aby vstoupil do ministerstva vyučování, r. 1869 aby přijal profesuru na polytechn. ústavu v Karlsruhe. K. ale nepřijal žádného s obou pro sobu jeho dosti výhodných nabídnutí, neb přál sobě Prase ve svém směru dále pracovati a svláště apočaté dílo sevrabného proskoumání polohy celých Čech k šťastnému konci provésti. Práce jeho v tomto oboru vykonané doly také velmi přísnivě kriticky loma i v čistně, i byt on následkem jich od cis. Vídeňské akademie nauk za dopis. člena zvolen, a od univerty Vídeňské při jejím 500letém jubileu sa jestného doktora filisofie promován. K. nepřestal ako v dřívějších letech také nyní dalki cesty po Ěvrope k poznání povrchu země konati, a sice nařídil 1869 Holandsko, 1870 střední a jižní Itali, 1873 Dánsko, Švédsko a Rusko. Císar Ruský mu následkem obšírného pamětního spisu, jež K. k vyvínání ruského ministerstva osvěty o zřízení středních

škol v Rusku byl napsal, řád sv. Stanislava II. tř. udělil. K. kova činnost od několika roků jeť v ústém spojení s ústavu, jež buď bližšího poznání přírodovědeckých poměrů naší vlasti, anebo zvelebení realního a průmyslového vyučování sa účel mají. Tak volen byl r. 1865 za jednatele komitétu pro přírodovědecké proskoumání Čech, 1867 sa přednostu ústavu pro hosp. statistiku Čech, a v tomtéž roce sa ředitel akoušcí komisi pro kandidáty real. učitelství, 1868 sa předsedu Hlídného komitétu Pražské průmyslové školy, 1870 sa předsedu komisi pro obecni statistiku města Prahy, 1871 sa generálního sekretáře král. české společnosti nauk. R. 1872 byl jmenován od vlády členem hlavní komisi pro zavedení nové míry a váhy ve Vídní. V posledních letech sepsal K. mimo mnohé menší články v rozličných vědeckých časopisech větší dílo *Práce topografického oddělení přírodovědeckého proskoumání Čech* (díl I. a II. s mnohými mapami a obrasy), pak každoročně podává obšírný *ročník zprávy hosp. statist. ústavu pro Čechy*, též s mapami. V tisku se od něho nachází *Popis Albanického pobřeží dísko Říma* s mapami dle vlastního proskoumání.

Korkontí (v. hl. d.). Šembera ve svých *Západních Slovanech* (str. 61) pokládá Korkonty za „Krkonoše“, a má toto jméno od Řeků porušené na jeden s mnoha důkazy, že Čechové již sa doby Ptoleměvy (r. 160 po Kr.) v Čechách bydleli.

Kostecký (Kostesky) Dominik, právník, nar. dne 25. čce 1765 v Litoměřicích, stud. tamtéž na gymnasiu, pak od r. 1771 na universitě Pražské filisofii a práva; obyv. po skončení studij právnických skoušky apelační stal se mimořádným syndikem a r. 1785 skutečným radním u magistrátu Litoměřického. R. 1785 vzdal se však místa toho a šil v rodišti svém jako advokát a justiciář na několika panstvích. Času toho seznámil se také s náim Jos. Jungmannem, tehdeš. profesorem na gymnasiu Litoměř., a byl svědkem při jeho sňatku dne 18. list. 1800 s Johannkou Světeckou z Černčic. R. 1801 vzdal se K. všeobecného veřejného působení, a odstěhoval se do Prahy obrátit veškerou činnost svou k spisovatelství právníckému, i byl pak pro svou obšírlou známost zákonů domácích a pro svou praktickou zkušenost soudní vůbec na slovo brán. Jakož však v pozdějších letech spisovatelství toto mu neposkytovalo náležitě vřívky, anobř vydáváním děl právnických utrpěl nemalých strát materiálních, viděl se nucena roku 1818 přestoupiti zase k soudnictví praktickému a uvázati se v místo skoušeného radního v Bělině, kterýž úřad spravoval až do r. 1824; byv dán t. r. na odpočinek šil napotom v Litoměřicích, kdež 11. srp. 1828 smrti sešel. K. obohatil domácí literaturu právníkou těmito díly: *Die Gerichtsbarkeit in streitigen und nicht streitigen Rechtssachen* (Prag 1812); *Theoretisch praktische Anleitung zur Behandlung der Erbschaftssachen* (3. Th. Wien 1814, pak 1818 a 1844); *System der politischen Gesetze Böhmens zum bequemen Gebrauche für den Geschäfts- und Privatmann* (12 Bd., Prag 1816—1825). Dílo toto jeť velmi obšírné a podnes v hist. způsobu (obsahující v 1 dílu zákony k zřízení samému se vztahující) nemálo důležitě a čtení hodné. Dále vydal *Praktische Regeln zur Auslegung und Anwendung der Civil-, Criminal- und politischen Gesetze* (Wien 1825).

Kostěnek Jan, souvěký český malíř obrasů historických, nar. se v Čechách, vzdělal se na Pražské akademii výtvarných umění a měl 1858 a 1868 na výstavách práce jevíci větší než obyčejné nadání, a sice: *Erabě Kozec v žaldři* (1858); *Spitánek II.* (1868).

višti provozována jeho dramatická drobotina *Zauvat* v 1 jednání. Na to cestoval r. 1871 přes *rat*, Benátky a naspět přes Záheeb do Srbska, a ispal v poslední době anonymně feuilletony a sensemi divadelními do některých listů českých. Ku 1872 byl v Krakově na dra. veškerých práv vyřčen.

Králičky (Grulich), panství fideikomisi v hoch blíž hranic kladských a moravských; druhdy etlo tam hornictví, jakož na jevo vychází s li-ny, kterouž Karel IV. r. 1357 Žampach se vřim služenstvím Češkovi s Potenzsteina daruje, v níž výslovně uvedeny jsou hory k-cké. V druhé lovíci XVI. stol. jmenuje se pánem K-ckého zboží leněk s Valdšteina, od něhož se městu prv-ého svobod dostalo. Počátkem XVII. stol. náležely Jiřimu hraběti s Hohenlohe, od něhož upí přešly r. 1628 na slavného generála Pappen-ima. Od roku 1647 jsou K. majetkem hrabat Althannu. (Město K. v. hl. d.).

Kramp Kristián, lékař a mathematic, nar. ve rasburku a † tamtéž r. 1828. Byv postoupně lé-tem ve Štrasburku, v Paříži, v Meissenheimu, ve řru a v Kolíně nad Rýnem, stal se profesorem ůby a fysiky experimentální na středních školách verského departementu, později (1809) profesorem thematiky a děkanem vědecké fakulty v Štra-srku, kterýžto úřad až do své smrti zastával. Máme ňho: *Geschichte der Aerostatik, historisch, phy-ck und mathematisch ausgeführt* (v Štrasburku 83, 2 sv.); *Anhang zu der Geschichte der Aero-atik* (Štrasburk 1786); *De vi vitali Arteriarum dia-be. Addita nova de Febrium indole generali Con-atura* (1786); *Krystallographie des Mineralreichs* olečně s Bekkerhinem (ve Vídni 1793); *Flüßerlehre ck mechanischen Grundsätzen* (v Heidelbergu 1794); *ritik der praktischen Armetkunde mit Rücksicht f die Geschichte derselben und ihre neuern Lehr-äude* (v Lipsku 1795); *Analyse des Refractions tronomiques et terrestres* (v Štrasburku a Lipsku 99). Dílo toto prohlásil franc. Institut za nejlepší řvých toho roku. *Éléments d'Arithmétique* (v Kolíně R. a v Paříži 1801); *Éléments de Géométrie* (v Ko-ě 1806); *Éléments d'Arithmétique universelle* (v Štra-srku 1808).

Kramuele Josef, čes. dramatický herec, nar. r. 1826. Poprvé vystoupil na českém jevišti 9. e 1843 v Střigrově českém divadle v Růžové ulici Prase. R. 1854 odešel K. s Prahy nejprv k Ty-ově divadelní kočulné společnosti, a působí od roku 63 jak po Čechách, tak i v areně „Křavině“ u řahy ob ředitel divadelní společnosti. K. byl své oby velmi dobrým komikem, a sjeďnav si veliké sluby o počátky dramatického umění v Čechách avil r. 1873 třicetileté jubileum své herecké čin-osti.

Krátký Václav Eduard (v. hl. d.) jest nyní patem v Nové Říši. Mimo uvedené spisy vydal ště srovnávací *mluvenčí jazyků románských* sepa-ou německy.

Kratzmann Gustav, souvěský malř obrazů hi-oričkih a podobizen, vzdělal se na Pražské aka-emi a měl na výstavách Pražských a Vídeňských nohé pěkné práce, s nichž svlášť se líbily: *Oběť* *arie v chrámu* (v Praze 1844); *Marie na trůnu* *amt*. 1855); *Soaři tří králův* (ve Vídni 1856); *Se-anna s Pannou Marií* (tamtéž 1857); *Matka boží* *dítětem, po strandech sv. Lukáš a sv. Cecilie* (tam. 1863); *Josef Max sochař a Josef, Jiří a Jan* (tam.).

Krelling, August von, současný malř a sochař ředitel umělecké školy v Norimberku. Jako ma-ř vzdělal se návodem Kaulbachovým, jehož lepost

tvarů, architektoniku a eleganci si byl u veliké mife osvojil. Obrazy jeho, pojednávající látku s dě-jin Karla Velikého pro Altonu, došly všeobecné obliby. Jako sochař sjeďnal si K. v poslední době jméno pomníkem *Keplerovým* pro Weil. Na tomto pomníku chválí analci jak hlavní řigury, tak i řigury podstavce, totiž Mástlina, Koprnicka, Tychona Braho a Burgia. Též shotožil pro město Geru sochu *Jindřicha Po-hrobka*.

Kremer, Alfred von, proslulý orientalista, nar. se 13. kv. 1828 ve Vídni, věnoval se na tamější universitě s počátku filosofickým, pak právnickým studiám a studoval privatně jasyk novořecký, turecký, arabský a perský. Na přimluvu Hammer-Purg-stalla obdržel K. r. 1849 od akademie věd stipen-dium na dvouletou cestu s přikázáním, aby proskou-mal knihovny syrských měst, zejména Aleppa a Da-mašku, a vypracoval topografi tohoto posledního města. K. navštívil též Palmyru a strávil simu 1850—1851 v Egyptě. V letech 1851 vrátil se přes Syrii do Vídne a stal se tam prof. běžné arabštiny na škole polytechnické, leč již za rok odebral se do Egypta jako první tlumočnick tamějšího rak. konsu-látu. V tomto postavení setrval K. do r. 1858, kdy byl jmenován vicekonsulem v Káhíře. V letech 1859—62 působil zde jako konsul, a r. 1863 stal se rak. delegovaným při mezinárodní komisi pro upra-vení plavby na Dunaji v Galčii. R. 1870 byl jme-nován rak. konsulem pro Syrii, a r. 1872 konečně byl povolán jako ministerský rada a referent ve věcech konsulárních do ministerstva věcí zahranič-ných ve Vídni. Sepsal: *Mittelsyrien a Damascus* (ve Vídni 1853); *Discus des Abu-Nuwas, des grössten lyrischen Dichters der Araber* (tam. 1855); *Aegypten. Forschungen über Land und Volk* (2 sv. v Lipsku 1868); *Ueber die sudarabische Sage* (tam. 1866); *Geschichte der herrschenden Ideen des Islams* (tam. 1868); *Die himjarische Kaside* (tam. 1865) a j.

Křenek František, spisovatel český, nar. se r. 1834 v Kardašově Řečici, studoval r. 1845—1853 na gymnasium Králohradeckém, pak r. 1853—1854 filosofii v Praze a stal se (1857) po jednorodném po-bytu v klášteře Maltéském učitelem gymnasiijním v Báňské Bystřici v Uhrách, kde, jsa teprve 24 roky stár, v led. 1858 zemřel. Byl výborným učitelem, též básníkem, nevyšla však sbírka jeho básní. Pro české divadlo překládal pilně s němčiny a francijny. Jmenujeme: *Divadlo pro děti* (1852). Vědeckou jeho práci *O Joháněch v Čechách* přinesly Pražské No-viny (1857, řís. 215 atd.).

Křesťané. Statistický přehled. Okrou-hlým dílem se počítalo r. 1853: katolíků, a sice latinských západních 194¹/₂ mil., a sjednocených s Římem východních řeckých 4¹/₂ mil., armenských 200.000, Maronitů (s patriarchou v syrské Antiochii) 530.000, Jakobitů (též v Antiochii s patriarchou) 55.000, Chaldejských (v Babyloně Nestorianů) 20.000, Koptů (v Egyptě s Aethiopií) 15.000, a syrochaldej-ských Tomášových 200.000, v celku všech kato-líků 200 mil. — Nesjeďnocených, východních, pravoslavných, řec. křesťanů čili schismaticů: Řeků a Rusů 64 mil., Armenů 3 mil., Aethiopů (Abyssinců) 1.800.000, Monofysitů syrských 1¹/₂ mil., Koptických 200.000, Nestorianů chaldejských 1¹/₂ mil., Tomášových syrochaldejských 100.000, rozkolníků v 30 sektách 5 mil., všech orientálních nekatolických 75 mil. — Protestanté děl se asi na 40 větších a 110 menších vysnání (sekt), a sice: Luteránů 18 mil., Kalvinů nebo reformovaných v Německu, řv-ckách a Holandsku 7 mil., spojených evangeliků (Luteránů s Kalvinisty) 12 mil., Anglikánů 15 mil., Methodistů 6 mil., Presbyterianů a baptistů kalvin-

Kučera Josef (v. hl. d.) sloužil r. 1865 svůj časopis *Pokrok Hospodářský* s *Hospodářskými Novinami*, vydávanými od c. k. vlast. hospodářské společnosti v Čechách, jejich formát i obsah rozšířen jest v sponsohu *Pokroku Hospodářského*. Téhož roku nastalo vyjednávání českého zeměského výboru stran usídlení české výšší hospodářské a hospodářsko-průmyslové školy zeměské, a vyskytla se města Chrudim a Tábor co hlavní kompetenti o zeměskou subvenci na vydržování těchto škol. K. rozhodně působil pro Tábor, aby posavad zanedbané jižní Čechy staly se pokroku hospodářského účastnými, a v skutku dne 20. září 1865 ustanoven jest Tábor za sídlo zeměské výšší hospodářské a hosp.-průmyslové školy s roční podporou 10.000 zl. se zeměského fondu. Dne 4. H. t. r. byl K. od obecního zastupitelstva jednohlasně za učitele rolnické lučky a hospodářské technologie a zároveň za ředitele tohoto škol jmenován a obdržel od c. k. vlast. hosp. společnosti dovolenou co redaktor *Hospodářských Novin* nastoupil své povolání 1. led. 1866, v němž mu bylo hlavně sestavením školního a vyučovacího plánu se zabývat. Válka s Prusy a nastalá prudká cholera ani Tábor neminuly, a pruská posádka v čas příměří umístěna hlavně v místnostech školních, kdež sařena i nemocnice. Však přes tyto překážky pokračoval K. rychle se stavbou a úpravou školních i hospodářských místností, aby ústav v čas otevření býti mohl. Namáhání toto jakož i mnohé jiné útrapy, svláště se strany německého zeměského výboru, od jehož orgánu byl ředitelství zbaven, uvrhly jej v prudkou nemoc, a když po 6 měsících zase se zotaviv ve vyučování pokračoval, stalo se, že žáci, u nichž byl K. velmi oblíben, pro pedantické jednání jedné s mladších učitelských sil zastavili návštěvu školy, což pokládáno jemu za vinu; i byl, ačkoli neměl v stávce žákovstva nejmenšího podílu, učitelského místa svého sprostěn. Návratě se 6. H. 1867 do Prahy vstoupil co člen do redakce *Národního Pokroku*, založeného od J. B. Skrejšovského. V té době podal více článků do rozličných časopisů, zejména: *Návrh soustavy české výšší hospodářské a hospod.-průmyslové zeměské školy* (*Hospodářské Noviny* 1865); *Česká výšší hospodářská a hosp.-průmyslová zeměská škola v Táboře* a *Zpráva o hospodářské výstavě ve Vídni* (Tábor 1866); *Historie sařien české výšší hospodářské a hosp.-prům. školy v Táboře* (ve správě výroční); *Stín a jeho úžitek v rolnictví*; *Zkoumání ohně*; *Uchovování mléka*; *O ořivě rostlin*; *O guano*; *Dobré hospodářství pšenice*; *O potracení obilí*; *O pokroku*

írka vyšla r. 1871, v níž jsou obsaženy písně mistné. Třetí sbírka má obsahovati básně epické, písní K-ových nemají počet opatřili znamenití krodni skladaatelé nářevy. Básně a písní K-ovy oházejí s mladších let, nyní zabývá se výhradně osostí. Vedle mnohých polemik a menších rozprav postavil si K. za dílohu, kriticky rozebrat a vydati techny dosavadní práce Srbů, týkající se filosofie. osátek úspěchu této své práce uložil v díle *Filofija u Srba. Praktični pravac* (1868). Co pokračování tohoto vyšlo v *Glasmiku*, orgánu srbské učené společnosti, *Šta je i koliko je uradjeno na Lodjici u as* (1870). Vedle toho vyvedl on sám úplnou soustavu filosofie, skládající se na nejnovějším pokroku firodních věd. Veliké toto dílo rozdělil ve tři dílly. V prvním (*Nauka o osecanju*) pojednává o firodě, i kterak se s této slověšl cit vyvíjí; v druhém (*Nauka o svesti*) pojednává o všech sjevech myšlení, začínaje s prvními psychologickými základy a onče s nejvyššíbenější logikou. Třetí oddíl (*Nauka volji*) jedná o tom, jak se lidská vůle vyskytuje v společnosti, státu, umění a víře. Krátký náčrtak tohoto obašlého díla vyšel co *Nauka o osecanju* (1867); *Nauka o svesti* (1872); a třetí *Nauka o volji* vyjde za nedlouho tiskem. K-ův filosofický směr a oshled v této vědě nejlépe lze seznati ve spisku r. 1870 v Novém Sadě vydaném pod názvem *Jde li svet na bolje ili na gore?* Nyní zabývá se K. akoro výhradně svými soukromými pracemi, a sastává vedle toho i úřad sekretáře srbské učené společnosti, sazajav místo to po Stojanu Novakovíči, nynějším ministru osvěty.

Šk.

Kulda Beneš Method. Oprava. Na str. 384 má věta v řád. 2—6 znění takto: Proti ní a jiné podobné brožurce dra Blšého, vydané na Moravě (*Neomymnost papeš Rímského*, v Brně 1871) vyšla 1872 v Praze polemická knížka s názvem *Proč nechceš Čech katolítk věřiti v papešskou neomymnost? Odpověď Moravane kom, B. M. Kuldovi a fardři dr. Janovi Blšému* (nákladem vlastním anon. spisovatele, tiskem L. L. Kobra).

s Kundého, psala se rodina vládycká, která v XV. a XVI. stol. kvetla v Chrudimsku a Hradecku. R. 1460—1480 píchám Viktorin panoš s K. jako soused a radní Chrudimský; týž obdržel některá zboží kláštera Podlašického: Kundě, Zajetice, Svidnici a j. k spisánuvnu dřevní, a měl syny Jana a Jiřího. — Jan s K. držel již před r. 1484 společně s otcem svým Viktorinem a posději sám zboží Svidnické a Zajetické; mladší bratr Jiří s K. držel však Žestoky (1509), dle kteréhožto zboží nasýval se onen obyčejně také Jan Zajetický a tento Jiří Žestocký. — Jan Zajetický byl muž nemálo vzdělaný a rozsáhlý, pročež užíváno rady a prostřednictví jeho v rosepších a jednáních, jež šlechta a města okolní vespolek mívaly. Týž byl také horlivý přivrženec vysnání bratrského i důkladný znatel jazyka českého a přeložil knihu M. Matěje Paříského s lat. na jazyk český, a to nemálo sdaile (jakož to sám J. Blahoslav vysvědčuje); tak-též byl v přátelákém spojení s muži věcnými a učenými: pány s Pernšteina, Cimburka, s M. Viktorinem se Vlehrad, Václ. Hyndrákem s Habrova a j. Nemaje sám dědiců přirozených jmenoval r. 1521 strýce svého Viktorina Vojslava s K. svým dědicem; Žil však ještě několik let, koupiv jmenovitě r. 1532 a 1535 domy a grunty při m. Chrudimí. Nadepsaný Viktorin Vojslav s K. připomíná se ještě r. 1534; v druhé polovici XVI. stol. nepřicháší však rodina ta více v pamětech veřejných. Ra.

Kundtmann Karel, současný sochař, nar. se 1868 ve Vídni. Prvního vzdělání ve svém umění

našel na akademii Vídeňské, načež se r. 1860 odebral do Říma. Nejprve se učinil známým návrhy k 8 sochám pro Svarcenberský most ve Vídni, utvořil pak alegor. sochu *Mathematiky a Poessie* pro nové gymnastium v Drážďanech. Nejlepší jeho prací jest akupení *Miloserdných Samaritán*. Též jeho návrh pro Schubertův pomník ve Vídni byl počten první cenou.

Kundurango, pověstná rostlina americká, patří v řád *Eupatoriaceae* a sice k druhu *Miconia guaco* (dle určení dr. Buyna s Quayaquilu r. 1872) Název K. znamená v indiánském nářečí kličanském tolik co hrošen kondorský, který byl od pradávna jako domácí lék proti všelikým chorobám užíván. V poslední době, hlavně od r. 1872, tropeno mnoho humbugu s k-gem, kteréž vyhlásili Američtí za spolehlivý prostředek léčivý proti současným i proti rakovině. V Kolumbii, kde právě K. nejlépe se daří, nasývají ho tusemci guaco (v. t.). Posud známé jsou tři odrůdy k-ga, totiž k. zelené, nachové a bílé, kteréž poslední dvě odrůdy velmi trpkou a odpornou příchutí mají. Zeleného k-ga co léku vůbec se neužívalo, teprv poplach r. 1871 učiněný vykořistil i jeho kůry a kořene proti nemocem jinak neohojitelným. K. vešlo znovu v užívání lékařské následkem správy E. R. Winga, vyvalance Spojených obcí amerických v Ecuadoru, kterýž o jeho hojivých vředcích vláde své pšisnivou sasal správu. Lučebník dr. Anistel skoušel k. chemicky a pšisnuje tušenou jeho moc léčivou šlutě pryskyřici, kterouž dřevo i kůra této rostliny hojně nasyceny jsou. Dr. Scherrer s Panamy psal ve správách jednoho lékaře časopisu amerického, že pouze jeden druh k-ga (*Pentandria Digynae*) jeví skutečně jakési bolest umírňující účinky proti rakovině, avšak vyhojení nelze arci nikdy očekávati. V Americe je zázáčný tento prostředek poměrně velmi laciný, libra stojí 2½ dolaru. Dle jiné pověsti nalezl prý náš krajan Beneš Resl (rodem s Panenského Týnce) k. právě na západní straně Kordiller nedaleko Huanakabamby, a přičiněním jeho a lékařníka Fuentese v Quayaquilu dostalo se v poslední době rostlině té valné pověsti. Na místě k-ga pravého prodává se v Americe ovšem množství kůry a kořenů s cizích rostlin aueb s druhů špatnějších. V Evropě fysiologické účinky pravého k-ga dosud se neskoušely. Kunkler též Kunkler Adrian, malíř krajín a obrazů genrových, nar. se 1826 v Genfu. Studia konal v Düsselatorfu a vynikl obrazy živého a svěžího koloritu. Jmenujeme s nich: *Nábožné škrumáždění v jednom Alpákém lese*, *Dědeček kolébá vnoučtu a Rousseau v Thononu*. K. † koncem r. 1866 v Genfu.

Kurare, společný název pro jedy, kterými Indiáni šipy své otravují; všeliké druhy jedů těch zvláštními sloučeninami lučebními mezi sebou ovšem značně se liší. Některé kmenové v jižní Americe užívají také jiných jedů, jako na př. Woorara, Urali, Upas atd., ale cestovatelé tvrdí, že i tyto jsou sloučeniny připravené na způsob k. s látek rostlinných a zvířecích. Zkoušky lučebnické i drobnohledné nepodaly nám posud spolehlivého vysvětlení v ohledu tomto. Poznání jedů k. v Evropě stalo se dosti posdě. Indiáni střetli se velmi pilně, aby bělochům nedostalo se do rakou jedu šipového, a teprv na sklonku šestnáctého století (ok. r. 1596) přivezl Sir Walter Raleigh se svých výprav na Guyanu několik jedem k. napuštěných šípů do Evropy. Na vědecké výpravě do jižní Ameriky (r. 1799—1804) sdařilo se Humboldtovi posorovat skutečnou přípravu k. Děje se to co rok, a sice pravidelně na podzim. Divoši sbírají pilně jedovaté rostliny, sejmána s řádu *Strychninovi-*

ehu řeky Šir byl učiněn velitelem důležitě pevnosti Ak-Medžidu, hájili ji tak rekovně, že sobě ukal velkou příměň tehdejšího panovníka Chokandého Alem-Kula. R. 1855 vypuklo povstání čínských mahomedánů, které se rychle přes celý západní Jün-nan, Šen-si a Kansu rozšířilo. Obyvatelé této poslední země, již se Dungané nebo ungani svou, dali se pod vedením Burhan-ed-dina pochod k Turfanu, jehož se smocnili, načež se dal Jarkend. Jen Kašgar, hlavní město východního Turkestanu, dosud vzdorovalo. Tu však přišli nepokojní a dobrodružní chodšové Endžikanští, deni jsouce chodšou Busurg-Chanem a K-im, jež jim byl na žádost jejich Alem-Kul povstání ející sa vůdce postoupil. K. vzal Kašgar, sešel čínskou posádku blízké pevnosti Jengi-Šehru, k čemu se sama prachem vyhodila, zorganizoval ude povstání, opanoval rychle celé východní Turkestan, a pojal myšlenku, podmaniti sobě všechny mahomedány severozápadní Číny. Sotva byl Kašgar do rukou Chokandských padl, přibylí sem Dungané s četnými Jarkendy. Ale mezi oběma mahomedanskými stranami vznikl tuhý antagonismus, který vedl k bitvě u řeky Kinsu. Poražené vojsko unganů a Jarkendů skákal nyní listivý K. hojnými dary, vypudil Busurga, který si byl dosud ohrál Kašgarův počínal, a stal se takto samovládcem. Dne části východního Turkestanu. Pak vytáhl dobyti jižního Chotanu (Ilti), jehož obyvatelé 1863 taktéž byli jeho čínské svrhli a chodšou řadší-Habibullahu sa panovníka zvolili, smocnil se částa toho (1866), a maje takto jižovýchodní Turkestan sobě pojištěno obrátil zbraně své proti osleminům severním, dobyl města Ušturfanu, pak Ksu, poslal na cestě do Kutj Barhan-ed-dina, vzal Kutj a chystal se proti Dunganům v severovýchodě, svláště kolem Urumtši o silnou moc se pirajícím. Armáda jeho stále rostla, i dostalo se obesařlosti a vytrvalosti jeho nevidané v Asii disciplíny. Její první sbor tvořil plázení Kipčakové Karakirgisové, druhý pak Turkestané, třetí koedně bývalí vojská čínská a dunganští, kteří po dobytí Kašgaru, Jarkendu a Chotanu vřadění byli. Východnou vnitřní vládu moc a síla K-ova stále srůstala. Chiva mu poslala blahopřání, a chán Chivský udělil novému bojovníku sa viru (Gasi) titul Atalika, t. j. mistokrále, pročež i od poddaných východních ano v celé střední Asii a od Angličanů Atalík-Gasi jmenován byl. Dobyti Turfanu rozhodlo sud severních Dunganů, a postrašení Dungané Urumtšiči sázkoupli si velmi drahé příměři. Zdá se, že se podaří česlané energii znamenitého muže, podmaniti si všechny mahomedány na jižních patcích pohoří Thien-Šanského, až ke Chokandů vydlím. Jen Ruška jest mu se báti, které úspěchy výjmy v turkestaných chanátech, postavením svým na Narinu a konečně smahou, aby oběhod svůj od rubenia Semipalatinského přes Kir-kara-usu do níra Číny rozšířilo, nuceno jest, aby sobě vímalo politických a strategických sájmů Číňanů. Zatím K. šemoučně hledí v postavení svém se upevnit, vyilaje poselství k Angličanům do Indie, k Vysoké Portě a nejnověji do Petrohradu. Na ten čas jest K. neobmeným pámem země třikrát větší než Francie s 5—6 miliony obyvatelů, a dobře osbrojen, disciplinované a vycvičené armády 80.000 mužů.

Kušlan, Karel baron (v. hl. d.), vynikal i na smech r. 1866 a 1866 rozhodností svou, a když smech ohavřásky pokládal poměry sa příměřivě, aby desprostředně jednal se směmem uherakým o státořávní vyrovnání, svolen i K. sa člena králevního výboru, který se stejným 13členným výborem

uherakým dne 16. dub. 1866 měl první společnou schůzi v Pešti. K. sáhy se přesvědčil, že naděje jsou předčasné, a proto stal se nedůvěřivým, saji-maje ve výboru se svým přítelem Oepulicem postavení oddělené. A skutečně stálo smlouvání toto marné, když nebylo možná docíliti srozumění v nejdůležitějších otázkách. Vrátil se domů ochuravěl K. a † 10. bř. 1867.

Kuyek, Jean Louis van, současný malíř svířat, nar. se roku 1821 v Antorfě. S počátku byl hodinářem, leč posáží oddal se umění malířskému na akademii svého rodiště, kde mu byli van Bree a posáží Wappers učiteli. Nejprv maloval K. obrazy ganrové, posáží svířata, zejména koně, kteréš dovedl mistrovsky smásořčovat. Většina obrazů jeho představuje vozy s koňmi, vnitřek konfren, dvory před hospodou a podobně. R. 1866 obdržel v Bruselu za *Vnitřek konfren* slaton medailii.

Kuytenbrowwer Martinus, současný malíř, nar. se r. 1816 v Amerfoortu. Prvního návodu dostalo se mu u otce, jenž byl dosti dovedným samoukem, posáží sdokonalil se na cestách po Francii a Nizosemsku. Umělec tento maluje pěkné krajiny s historickou stáří, zejména pak obrazy se života loveckého. Jmenujeme s obrazů jeho: *Žápas jelenů; Jeleni po zápasu; Láska mateřská; Štěstí jednoho, neštěstí druhého; Dragonády sa Ludolva XIV.* K. jest dvorním malířem krále Nizosemského a členem Amsterdamské akademie.

Kvas, časopis, věnovaný sájmům pivovarnictví, vinopalnictví, vinařství a chmelářství, vychází od 1. dub. 1878 v Prase v měsíčních lhtách v sešitech až dvouarohových v jasyku českém, a od 1. srp. t. r. tž v jasyku německém nákladem a redakcí prof. Ant. St. Schmalsera. Jest zároveň orgánem ústředního spolku sládků v království Českém.

Kvaterník (v. hl. d.) vrátil se po pádu Schmerlingovy soustavy zase do Charvátka, kde se usadil co advokát v Karlovi. Jsa s dr. Antonínem Starčevicem hlavním vůdcem tak svané strany „Starčevické“ počal smenáhla zase v jejím smyslu působiti mezi mládeží a lidem mělkých, fantastických náhledů. Za Raucha stáli Starčeviči rozhodně při vládnoucích Maďaronech, vystupujice napořád proti straně národní, kterouš pohasovali blátem a špinou v tak vysoké míře, že strana maďaronská nejlepší v nich měla podpory a spojení. Pomalu se domohli Starčeviči také některých orgánů, s nichž časopis *Hrvatska* nejdle (až do povstání) se udržel. K. byl ovšem nejčinnějším žurnalistou mezi Starčeviči, vynikaje vždy Hdou náruživostí psací, t. j. sáhodlouhými emanacemi všelikými, vreholícími v nervypělosti náhledů a v sprostých útocech na politické odpůro. K-ův politický program pozitivní, mže-li vřbec o takovém být řeči tam, kde početilá mělkost rozkládá se vedle neukřísené náruživosti, sahrnut byl v zásadách: aby se nejdříve rakuščiči potřebo pomoci maďaronskou a pak teprv slomilo panství maďarské ku prospěchu „Velikého Charvátka,“ jehož sbudování měli K. i Starčeviči na mysli. Těmto strkřím náhledům padl sa obět K., jehožto katastrofa vzbuzuje dojem spěsbu svláštinnu; litovati jest alespoň s lidského hledišť politickou nepřičetnost, která povneceli se k nejsmělejšímu všem, neuvěsila bohužel v směnám žaka, nýbrž sahylna v potocích krva. Pád maďaronského hospodářství Rauchovského v Charvátaku a nespokojenost obecnou v Hranici s prodejem lesův, nařizeným tam od uheraké vlády, pokládal nepochybě K. se svými přivrženci sa nejpřianivější dobu k pokusu o vybojování samostatnosti a o sřizení „Velikého Charvátka“ pomocí hraničářů, dokud ještě jsou ve zbraních.

se sešlo 20 mil. I posléhji účastnil se velkými kámi všech finančních operací. Při stěžení České itelny 1826 stal se prvním ředitelem, pak nátkem vřebního ředitele. Když 1833 vypukla ase cholera, věnoval velké sumy sázející ohníně, stail se takžé štědré stavby šidovské nemocnice eplici, šidovské školy v Kolíně, a sáženai úvěr- ústavu pro obchod a průmysl. Roku 1848 šádal nřmji ještě spoluobčany Windisebgrätze za sa- ení dalšího nepřátelství, zachránil Pražský ka- ální platební úřad a banku, a docílil povolení atoriar pro směnky v červnovém týdnu produk- é, šimě úvěru Pražského obchodu snamenitě po- šil. Byv ještě téhož roku do Pražské obecní a í městské rady zvolen účastnil se všech huma- ních a mnohých jiných jednot. Roku 1856 obel pro své zásluhy řád šlesné koruny 3. třídy, ledkem šehož byl do stavu rytířského povýšen. též poslancem do sem. sněmu, na kterém vynal se co akrušený finančník. L. † 19. srp. 1867.

Lämmlein Alexander, současný malíř v Pa- i, nar. se r. 1813. Velikou pověst sjednal si svými gorickými skladbami, provedenými v monumen- ních rozměrech a v slohu okázalém. Zejména ikládal v šetných obrazech svých, jako *Zachariáš ůb*, vidinám starých proroků moderní myšlenky. š velikého umění došel jeho alegorický obraz *stávající Hadě*.

Lafrensem (Lavreince) Mikuláš, kreslíč a líř, nar. se r. 1737 v Štokholmu. Umění svému učil se u svého otce, dobrého podobiznáře, a mal- a počátku miniatury. Posléhji odebral se na léta do Paříže, kde maloval podobizny v minia- e a v oleji. R. 1773 stal se členem švédské aka- mie a dvorním malířem. R. 1774 vrátil se do Pa- ie a maloval některé zajímavé výjevy z tehdejšího ůta, jako *Šestýj okemník*, *Taneční hodina*, *Př- sva k glasu* a j. R. 1791 přesídlil do Štokholmu, e † r. 1807. Z posledních jeho velmi vkusných ách jmenujeme ještě: *Ébba Brahe píše na skle*, *ach e Gyllenstjerna*, *Erik XIV. a jeho manželka*, *uteřina Jagellonská a její milence*.

Lagarde, Paul Ant. de, zasloužilý orientalista jasykospytec, nar. se 2. list. 1827 v Berlíně, nal tam počátečního vzdělání na gymnasiu Fridricha léma a věnoval se na tamější univ. od r. 1844 udlím bohoslaveckým a řečí východních. R. 1861 ibilitoval se v Halle, a podnikl v letech 1862 a 183 cestu do Londýna a do Paříže, kde delší čas udiemi v tamějších knihovnách strávil. Posléhji al se učitelem gymnasiálním v Berlíně, a byl úřadu hoto r. 1865 s ponecháním mu slušného na 3 roky rosten, aby se mohl věnovati úplně svým studiím jasykospytným. R. 1869 byl jmenován po Ewaldovi ofesorem v Gotinkách. Sepsal: *Didascalia apo- olorum* (v Lipsku 1854); *Reliquiae juris ecclesia- i antiquissimas* (tamt. 1856); *Analecta syriaca* amt. 1858); *Geoponica* (tamt. 1860); *Reliquiae juris alenistici antiquissimas graecae* (tamt. 1856); *Hippo- i Romani quae feruntur graecae* (tamt. 1858); *Titi letrenicae ex opere contra Manichaeos edito graec ripta servata sunt* (v Berlíně 1859); *Constitutiones postolorum graecae* (v Lipsku 1862).

La Guéronnière, Louis Etienne Arthur vi- omte (v hl. d.), stal se posléhji franc. senátorem a dním s hlavních ředníků senátu, kde hájil sou- ledně politiku Napoleonovu. V srp. 1868 byl jme- ován vyslancem v Bruselu, a teprv po pádu ci- ářství uchýlil se do života soukromého. Sepsal *Lebandon de Rome* (v Paříži 1862).

Lahorie Leon, současný malíř krajín v Petro- radě, nar. se r. 1827. Jest žákem školy Petro-

hradské a profesorem malířství v Petrohradě, kde obdržel r. 1850 první velikou cenu za nejlepší kra- jinomalbu. Maluje hlavně krajiny italské; s obrázků jeho uvádíme: *Studně u Rosca di Papa*, *Castel Fu- samo*, *Pohled na Sorrent* a *Břeh na Černém moři*.

Lachenwits F. Sigmund (v hl. d.). Z hlavních děl tohoto proslulého malíře svířat jmenujeme: *Koně medvědem ohrožené* (1848); *Lilka chytivší kachnu* (1849); jeho hlavní dílo *Rodina lov přetvořena tygry* (1850). L. pracoval velmi mnoho, proto ne- jsou všechny jeho obrazy se stejným sdarem prove- dány, leč ve všech dovedl výborně charakterisovati bujný život a energické pohyby svířat. V posled- ních letech maloval s výtečným sdarem zejména psy a koně. Svoje duchaplně, namnoze humoristické vy- pravování *Jagd- und Reisesgeschichten* ilustroval sám. Valenadány tento umělec † r. 1868 v Düsseldorfu.

Lachman Karel (v hl. d.) založil novou dobu v historii novozákonní kritiky biblického textu, vy- cházejí od zásady, že musí vypátrán býti aspoň po- měrně nejstarší text písma sv., an původní více ne- může dostihnout býti. Vydal o tom náhledy své v *Studien und Kritiken* (1830). Za nejstarší sněh měl pak ono s časů sv. Hieronyma, jehož stopy však až do III. stol. sáhají; proto srovnává se jeho text více než všechny dřívější s textem vulgaty. Vydal jej r. 1831 (*Nový zákon*), a posléhji jiný s poznám- kami kritickými společně s Buttmanem (1842—50). Vedle něho a po něm pracovali s větším prospěchem teprv Tischendorf a Verellone, jakož i žáci jeho Sergio a Lossa.

Lachnít, Jan rytíř, nar. v Brně 7. list. 1818, za doktora práv promovován r. 1841 v Olomouci. Od r. 1839 byl u finanční prokuratury v Brně, r. 1846 stal se advokátem v Kroměšří, od r. 1850 má sídlo v Brně. R. 1848 byl na sněmu zemském poslancem města Kroměšří, r. 1865 za venkovské obce okresu Olomouckého, Prostějovského a Plumlovského; roku 1867 za města Boskovice, Jevíčko, Tišnov a Konice a r. 1869 za venkovské okresy Brněnský, Tišnov- ský a Ivančický, a vždy věrně stál při straně ná- rodní. Od r. 1860 jest předsedou štanářského spolku slovanckého v Brně. R. 1865 stal se administráto- rem a r. 1867 hlavním ředitelem vsájemné pojišťovny pro Moravu a Slezsko, a účastnil se všech vlastn- ských podniků. R. 1867 byl od papeže rytířským řádem sv. Řehoře Velkého vyznamenán.

Lalanne 1) Léon Louis Chrétien, nar. se 13. čce 1811 v Paříži, stud. polytechniku ve svém rodišti, r. 1832 stal se ředitelem veřejných staveb ve Valašsku, stávil r. 1855 na roska franc. vlády silnici akře Dobrušku (severových. část Bulharska) a šádl od r. 1856 dlouhou dobu stavby rozličných žele- leznic v sásp. Švýcarsku. V posledních letech byl státním inženýrem pro stavby silniční a mostní ve Francii. Sepsal: *Essai philosophique sur la techno- logie* (v Paříži 1840); *Tables nouv. pour obréger divers calculs* (1840); *Nouv. tables graphiques à l'usage des chemins de fer* (1842 a 1843) a j. Mimo to vynal elvištní stroj počítací, popsáný v *Comptes rendus* IX. r. 1839. Bratr jeho Marie Ludovic L., (nar. 23. dub. 1815 v Paříži) jest franc. litera- tem a sepsal mimo šetné jiné práce dílo *Recherches sur le feu grégeois et sur l'introduction de la poudre en Europe* (spis korunovaný od franc. akademie ná- píši a pěkně literatury). Mimo to redigoval v le- tech 1852—56 *Athenaeum français*. — 2) Maxime L., současný šedířjoc v Bordeaux, jest žákem J. Gigouxa a ryje obrazy představující stavební pa- mátky a krajiny. Nejlepší s děl jeho jsou: *Pohled na Paříž z mostu Konkordie*, *Krajina dle Claude Lorraina*, *Pohled na nářeží Bordeauxské*.

rtembersku, nabyl vzdělání bohosloveckého v letech 1844—48 v Tubinkách a stal se r. 1848 farářem ve Wartau na Rýně, r. 1863 farářem v Meilen u jezeře Curišského a r. 1871 konečně farářem u r. Petra v Curiehu. Náboženské jeho smýšlení má základ moderní nábor světa, kterýž svobodomyšl směr pěstoval v letech 1859—71 v *Zeitschriften der reform. Kirche der Schweiz*, kterýž časopis založil r. 1872 svůj název v *Reform, Zeitschriften der schweiz. Kirche*, sloučiv se s Bitsinsovým mopisem *Berner Reformblätter*. Ze spisů L-ových řádíme: *Stunden der Andacht* (2 sv., Winterthur 62—65); *Versuch einer christl. Dogmatik* (v Berl. 57; 2. vyd. 1868); *Ein Gang durch die christl. Welt* (tamt. 1869; 2. vyd. 1870); *Religiöses Charakterbild* (v Berl. 1870); *Das Leben Jesu und die Kirche der Zukunft* (tamt. 1872). — 2) Jindřich L., současný malíř koní, nar. se r. 1838 v Řezně, abyl vzdělání vědeckého na univ. v Mnichově lal se tamtéž umění malířskému a pracoval v dílně ridr. Voltze. Posději navštívil virmberské hřebence, pak vojenská ležení u Ingolstadtu, u Řezna, posoroval mimo to na rozličných cvičeniích se jásdy obhyb a svyky koní. V letech 1860, 1861 a 1868 rodlal v Uhrách a v knížectvích podunajských, 1866—67 pak v Paříži. Veškeré obrazy jeho prasyjí pilná studia a vynikají věrností dle přírody. menujeme s nich: *Před uherskou hospodou* (1861, majetek p. Benigno v Landshutu; *Uherská koně v rdpce* (1865, majet. starohrabě Frant. Salma v Praze); *dvodílná Longchampské* (majet. velkovévody Badeného; *Čikojed koní koně k stádu* (1865); *Doprava her. koní* (1868) a *Maďarský hlídač polí na koni*. Lange 1) Ludvík, bavorský stavitel (v. hl. lo 7), † 31. bř. 1868 v Mnichově. — 2) Gustav L., současný malíř krajín v Düsseldorfu, nar. se 1811 v Mülheimu na Rýně. První studia malířká konal na akademii v Düsseldorfu a posději pod W. Schirmerem a A. Achenbachem. Maluje hlavně rajiny lesní a stromoví, pohledy na símlí přírodu, esnické chýše v sněhu, měsíční svit v sízě a podobné. Obrazy jeho vynikají skutečnou cenou uměleckou. — 3) Julius L., taktéž současný malíř krajín, jenž se nar. r. 1817 v Darmstadtu, jest bratr stavitele Ludvíka L-a. Prvního vzdělání v umění malířském dostalo se mu u ředitele Darmstadtské obrasárny Müllera; posději studoval obor historickobrasárny malířství na akademii Mnichovské a přestěhoval se r. 1835 do Düsseldorfu, kde pracoval 3 léta návodem Schirmerovým. S tímto podnikl též první vou uměleckou cestu do Švýcar, a maloval tam jeden pohled s údolí Brienanského. R. 1840 přesídlil pět do Mnichova a stútal tam až do r. 1854, kdy se odebral na delší čas do Milána. Od r. 1858 žije opět v Mnichově a maluje hlavně krajiny horské, kteréž velmi poeticky pojímá. Z obrasů jeho jmenujeme: *Waldmann v Tirolsku*; *Hora Gölz a Daakstein*. — 4) Ludvík L., sasloužilý filolog a starožitník, nar. se 4. kv. 1825 v Hanoveru, kde studoval gymnasiu. Studia univerzitní konal v Gotinkách od r. 1848, zabýváje se zejména starožitnostmi římskými. R. 1847 vydal jako promoční spis *Prolegomena in Hygini de castrorum munitionibus libellum*, a zároveň text Hygina s obšírným komentářem. Podniknuv na to větší cestu habilitoval se r. 1749 v Gotinkách, a stal se tam r. 1853 mimoř. profesorem. Mezi tím uveřejnil pojednání o syntaxi Apollonia Discolosa a o oskické nápisu na desce v Bantii. K tomu se přidružilo jeho hlavní dílo *Handbuch der römischen Alterthümer* (1 sv. v Berl. 1856; 2. vyd. 1863; 2 sv. 1862; 2. vyd. 1867; 3.

svazku 1. oddíl 1871). R. 1855 přijal L. řádnou profesuru na universitě Pražské, které se však již r. 1859 zase vzdal, a odebral se jako řád. prof. do Giesenu. Od r. 1871 působí jako profesor římských starožitností na universitě Lipské.

Langen Josef, prof. theologie v Bonnu, nar. 1837 v Kolíně nad Rýnem, ordinován 1859; nejprve 1867 stal se dr. theologie a docentem a prof. novotestamentní exegese, 1871 exkomunikován pro odpor proti infallibilitě papežské, jako bývalý učitel a kolega jeho spisovatel dr. Reusch a jiní univerzitní němečtí theologičtí profesoři. Sepsal: *Die deuterokanonischen Stücke des Buches Ezechiel* (Freiburg 1862); *Die letzten Lebenstage Jesu* (tamt. 1864); *De apocalypsi Baruch commentatio* (tamt. 1867); *Grundriss der Einleitung in das neue Testament* (tamt. 1868), nejlepší se všech dosavadních školních rukověti o biblické literární historii; *Das Judenthum in Palästina zur Zeit Christi* (tamt. 1868); *Das vaticonische Dogma von dem Universalisepiscopat und der Unfehlbarkeit des Papstes in seinem Verhältnisse zum neuen Testament, zur patristischen Exegese und der exegetischen Uebersetzung bis zum 18. Jahrhundert* (Bonn 1871—72, 2 díly), v tom oboru nejdůležitější dosud dílo protinfallibilitní; úvahy vědecké v Reuschově *Bonner Literaturblattu* atd.

Langemann, Friedr. Albert von (v. hl. d.), saský historik a prezident vrohnho apelačního soudu v Dráždanech, † tam 30. pros. 1868. Poslední jeho dílo o životě císařovny Marie Teresie stúvalo nedokončené.

Langensalza (v. hl. d.), město v Durinsku, stalo se v dějinách památným bitvou, která zde byla svedena 27. čna 1866 mezi 20.000 Hanoverány a 8425 Prusy, a následkem kteréž, ačkoliv s počátku stústali Hanoveránští vítěsi a teprv druhého dne přilál přesile pruské ustoupiti musili, hanoverská armáda vedena generálem Arentschildtem kapitulovala a rozpuštěna byla. Touto bitvou vsala za své samostatnost Hanoverského království.

Langer Karel Herman Theodor, současný mědirytec, nar. se r. 1819 v Lipsku. V umění svém se vzdělal na akademii Lipské a od r. 1839 pod Steinlem a Thätarem na akademii Dráždanské, jejtmě čestným členem jest od r. 1866. Z jeho rytin jmenujeme: *Fresky v starověkém domě v Karlsruhe* dle M. v. Schwinda, *Vývin idey Božstva* dle Kaulbacha, *Dějiny něm. národa* dle K. H. Hermanns, *Nibelungské konce* dle Schorra a *Barbarossova slavnost v Mohuči* dle táhož mistra.

Langke Dietrich, současný malíř krajín v Mnichově, nar. se r. 1819 v Hamburku a byl s počátku v učení u jednoho malíře dekorací, u něhož setrval 6 let. Prvního návodu v umění pak se mu dostalo v jeho rodišti u Martina a Genslera, kde maloval obrazy v oleji. R. 1840 usadil se trvale v Mnichově a maluje tam obrazy, kteréž vydávají svědectví o jemném jeho smyslu pro krásy přírody. Z děl jeho uvádíme zejména: *Podzimní jaro*, *Přepław Schleissheimský a Beřina*.

Lanibron Albert, současný franc. malíř, šák Flandrina a Gleyrea, jest zejména od r. 1859 velmi plodným a bizarní jeho obrazy proasasují nadání nemalé. Nejraději maluje harlekinyady s osobami v životní velikosti. Nejvíce proslul svým obrazem *Zoolojci*.

Lanjuinais, Victor Ambroise vicomte de (v. hl. dílo), franc. politik, byl 2. pros. 1862 při státním převratu zatknut, vzdaloval se však posději veřejné činnosti, až r. 1863 od departamentu Dolní Loiry do zákonodárného sboru zvolen byl. S počátku náležel ve sboru tomto k rozhoďné opozici, r. 1864

svanou velkou žili Hmaku oenu. Podniknuv a do Düsseldorfu, Lipska, Kasselu, Vymaru, Ber- a Drážďan, usadil se na delší dobu v Římě. 855 vrátil se odtud s pětiaktovou operou *Král ar* do Bruselu a sjednal si zejména její ouvu- u ve světě hudebním čestné jméno. Opera tato r. 1857 přičiněním Latovským provozována na- ním divadle ve Vymaru. Bray na to byl jme- in L. ředitelem velkovévodské kapely ve Vymaru, ovoval tam r. 1860 svou druhou operu *Frauen*. Z jeho ostatních děl jmenujeme jedno *Tedoum*, y a melodramaty k Sofokleově tragedii *Král Edip*, ou k Hebbelovým *Nibelengům*, jednu symfonii, a é ouvertury i kantáty.

Latovský z Biskupie, jinak z Bišofu- nu, stará, vládycká rodina v Čechách usadlá. 1498 uvádí se Jiří L. z B., který téhož roku pil v Náchodě dům a dvůr Nořifovský pro své y Kateřinu a Markétu. Roku 1501 prodal r a zahradu v Náchodě paní Aněšce z Janovic a Náchodě. Poněvadž Jiří L. mužských potomků anechal, vymřel vládycký tento rod.

Lauder Robert Scott, současný malíř histor- ich obrazů, nar. se r. 1808 nedaleko Edinburku. noci Waltera Scotta dostal se do akad. malířské dianb, kde pobyl 4 léta, načež se v umění svém ondnýně zdokonalil. R. 1838 odebral se na cesty Německa a Italie, kde studoval po celých pět let. velikých mistrů Michel Angela, Tisiana, Gior- ne a Rubense. R. 1838 usadil se v Londýně tvořil tam řadu dobrých historických obrazů, eh jmenujeme: *Nověta Lemmermoorská*; *Všelech ie Deande*, *May Merillies*, *Ludvik XI*. Jeho v- obraz *Kristus až pokoře* byl zakoupen od akot- společnosti umění, a jest prý jedním z nejlep- a obrazů v celé skotské národní galerii.

Laubenberg (v. hl. d.). Toto vévodství bylo ve- leňakým míru postupem Rakousku a Prusku a talo se Gastýnskou konvencí se dne 14. srp. 1865 ně pod vnohni vládu Pruska. Rakousko dostalo radu 1,875.000 spolkových tolarů. V držení v- letství uvásl se Vilém I. patentem se dne 18. září 15, ve kterémž bylo L-u přilíbano zachování jeho řé ústavy, a bylo tudíž s Pruskem spojeno pouhou 'sonální uží, a předseda ministerstva pruského umark byl jmenován ministrem pro L. Koncem síce září 1865 odebral se král-vévoda Vilém L. L-u, maje po boku Bismarka, a dal si od stavě- thrámu Ratsburakém holdovati. Již tehdež vne- ihned po holdovačnii slavnosti deputace stavů žá- st na Bismarka, aby dal králem potvrditi politu- y neodvratlost vévodství ve smyslu starých sáklad- h zákonů a ústavního patentu z r. 1835, kteráž tvrzení v patentu se dne 15. září 1865 vysloveno bylo. Bismark odpověděl s počátku vyhýbavě, když ak tato žádost stavů se důrazněji opakovala, od- věděl bez okolků, že když stavové od doléhavých- dosti těchto neupustí, bude nucen předložit králi tanovení o okamžitém přivtělení L-a k Prusku. vskutku směřovala se tržní řeč (15. led. 1866) i otevření sněmu pruského o podobném přivtělení, i pruská sněmovna poslaneč samitla toto spo- ní, dokud by se nestalo s přivolením zastupitelstva ikého. Na ten čas otázka tato ještě není roz- dnuta, sdá se však, že L. svoji polit. samostatnost tva na dlouho zachová. Po srušení Něm. spolku- tonpilo vévodství L. po boku Pruska do spolku- veroněm. a posdžji do Něm. Hše, do jejíhož aněmu- ellá L. jednoho zástupce. Na spolkové radě však- ní svým vlastním poslancem zastupeno. Zákon- rný sbor Severoněm. spolku odstranil některá sa- rálá sářízení v polit. správě L-u, sa to však uložil

těto malé semi poměrně veliká břemena finanční, tak že se r. 1868 objevil ponejprv v rozpočtu de- ficit 3021 tolarů, který však rok od roku jest v stá- lém vzrůstu.

Lauffberger Ferdinand, současný malíř obra- šů genrových a historických ve Vídni, kde jest profe- sorem malířství. Jest žákem Rahlvým, a z prvních jeho prací vyniká obraz předstávající *Žvů v Urděch*, jenž vyniká velmi energickou charakteristikou osob i svírat a mnohým humorem. Posdžji procestoval Itálii a přinesl odtud mnohé studie a kopie starších mistrů, zejména děl mistra J. della Robbia. V po- slední době shotočil kartony pro opony Vídeňské komické opery. Z kreseb jeho jmenujeme: *Obžinky*, *Scatební předsed a Tanec*.

Langée Désiré Français, současný franc. ma- líř, jenž běře látku k svým obrazům nejraději se života sedláků a nižších vrstev lidů. Uvádíme z nich *Ženci u mldaně* (1857), *Selka odpočívající na poli*, *Selské dívky u večer* (1839), *Sbírání slalak v Pikar- dii*, *Dobrá správa z bojůst* (1861), *Malá sváděná* (1866). Ve svém obraze *Sa. Alžběta umfod chudým- noby* přiblížil se velmi kompostem klasickým. Roku 1865 obdržel L. rytířský kříž čestné legie.

Lauchert Richard, malíř podobizen, nar. se r. 1823 v Sigmaringen. Studia svá počal r. 1839 v Mnichově, pokračoval v nich od r. 1845 v Paříži a usadil se r. 1860 v Berlíně, kde r. 1868 semřel. Pracoval mnohé velmi vkusně a věrně provedené podobizny pro dvory německé, a pro dvůr anglický i ruský. Byl též dvorním malířem Hohensollern- ským a rytířem domácího řádu Hohenzollernů.

Laurens Jules Joseph Augustin, současný malíř, lithograf a mědirýjec, nar. se v Carpentrasu. Jest žákem svého bratra J. B. L-a a P. Delarochea. R. 1846—49 procestoval na franc. státní útraty Persii a Turecko, a vydal po svém návratu mnohé obrasy tamějších krajín. Posdžji oddal se s velikou pilí lithografi a tiskl na kameně dle mnových nových mistrů, počínaje od Delacroixe až po Rosu Bonheu- rovu. R. 1866 vydal cestovní album, obsahující mnohé pěkné motivy z Francie, Anglie, Itálie, Persie a Turecka. Z olejových obrazů tohoto veleňadaného umělce jmenujeme: *Perské menšáze*, *Na střechách Teheranských*, *Turecký křbitov*. R. 1868 obdržel kříž čestné legie.

Laufers Pavel, současný belg. malíř a litho- graf. Z děl umělce tohoto jmenujeme: *Moderní Mu- zeum belgie* a Billoinem (1858); *Lithografované album* dle slamakých a holandských malířů z Tour- moisem (1839); *Lithografie* k Benoítově cestě do Surinamu s Madouem (1839); 50 listů, obsahujících pohledy na Janě, Sumatě a j. dle C. W. M. van de Velde; *Homba na kance* dle Rubense; *Vchod do lesa*, rytinu to r. 1852 od akademika Gentaké cenou postěnou.

Lawrence, John Laird Marc lord (v. hl. d.), byl jmenován po smrti hraběte Elgina r. 1864 vice- králem Indickým, kterýž úřad 4 léta zastával. První jeho kroky jako vicekrále směřovaly k odstranění všelikých hrozných svrků při pohřbech Indů, po- tkaly se však u domácího obyvatelstva s tvrdějši- ným odporem. R. 1865 vedl a skončil šťastně válku proti sousednímu Bhatanu. R. 1866 vypukl sa jeho vlády strašný hladomor v Orise, kterému během je- dného roku skoro jeden milion lidí sa obět padlo. Z mnohých stran činily se L-ovi trpké vřčtčky, že neučinil dosti energieč a rychlá opatření k same- zení této hrozně katastrofy, a té okolnosti lze také přičísti, proč již r. 1868 opět z úřadu svého odvo- lán byl. Po svém návratu do Anglie byl jmenován- páirem, ale účastnil se stídka debat v hořejší sněmovně.

měří s velkým namáháním konceci si vymohl. nakladatel vydal zde množství českých spisů mladších od P. Frant. Deuchy a j. Zvláště pak bou to působili L. pro rozkvět a rozšíření první českého spolku stenografů Gabelbergových. Jak těsné poměry kněhkupectvých závodů vadily ovi v provedení oblíbené jeho myšlenky, tak že v srpnu roku 1871 návod Karlovský bratru svému gustovi L.-ovi, a sám sahlil v Praze velikou lou výstavu děl uměleckých, zvláště pak obrasů vodních, jež od předních na slovo vsatých umělců máčích i cizích pro závod svůj získati vědy usil. Nákladem L.-ovým vyšel nejprve znamenitý ras *Oblíbený Krista Jektis s Edessy* v otisech romoxylografických i lithogr. olejotiskem, kterýž dník získal jménu L.-ovu pravou zasluženou povalu doma i sa hranicemi; papež Pius IX. oděnil jej sa kopii smíšeného obrasu medaili pro krok. Posději vyšly nákladem jeho: *St. Anna sv. Josef* od Kryšpina; *St. Václav* od Scheiwila; *Slánské chmelce a sbírání vlna* od Gareise; známý a lmi rozšířený obras *Slavia* od Petra Meixnera; *ustria* od Brandejse; *Karlov Týn*; *Hradčany v Praze* j. od H. Uhlíka. L. byl sa služby své o rozšívání skutečných uměleckých děl ve vlasti naší znamenán na výstavě Vídeňské r. 1878 bronzovou edaili pro krok, dHve pak získal mu býv. Max. a. Maximilian slatý prsten s brilianty. L.-ova výava nahradila nám dávno ctitým nedostatků ústavu, němž nová díla umělců, sdánilé kopie, fotografie fototypie obrasů prvších mistrů domácích i cizoských v obecenstvu nejblízkém pravý cit pro krásu iditi a štítiti mají. Od r. 1861 žije L. v manželství s Českou Antonií roz. Dýkovou, kteráž jsouc ma dovednou kreslířkou nejedny náležitosti týká se výboru a objednávaní děl uměleckých v zádě manželů svého obstarává.

Lejean Guillaume, slavný cestovatel, nar. se rolo r. 1825 v Plouégat-Guéranda, v depart. Fini-ère. Nabyv vzdělání v duchovní seminári v St.-Pol-é-Léon uveřejnil již v 17. roce svém v *Journaux s Morlaix* pojednání *Origines bretonnes*. Posději obýval se jako úředník v prefektuře Morlaizské llnými studiemi geografickými a historickými, seóna historii Bretońska, a uveřejnil s toho obora ply: *Histoire politique et municipale de la ville et e la communauté de Morlaix* (v Morlaixu 1847) a *la Bretagne, son histoire et ses historiens* (v Nan-ve r. 1850). R. 1855, v kterém se stal členem zeměpisné společnosti v Paříži, uveřejňoval zeměpisné svoje práce v buletinech této společnosti v časop. Petermannově. Protácel bylo mu r. 1857 d franc. vlády nabídnuto, aby prozkoumal topogra-cky, historicky a ethnograficky poloostrov Balkán-ky. Uloženou tuto práci konal na cestách svých o celých 6 let (1857, 1858, 1859—70) a nasbíral aterial pro mapy celého poloostrova vypočtený a 49 listů, s nichž však pouze 30 listů dokončil. lmo několik menších prací literárních uveřejnil . pouze *Ethnographie der europ. Türkei* (Peter-annových *Mittheilungen* svazek 4. 1861). R. 1860 debíral se L. též do krajin Nilských, přišel přes usakin do Chartamu, navštívil Kordofan, doplul po ílém Nilu až do Gondokora. R. 1861 vrátil se s mnohými zkušenostmi a sbírkami do Francie, byl ěak již rok na to poslán jako franc. konsul do íabeše, kde se zapletl do sporů krále Theodora Evropy. Tento jej internoval po 24hodinném uhém vězení v okovech do Haffatu a v sáh 1863 ypověděl jej se své země. L. vrátil se do Paříže a napsal tam *Voyage aux deux Nils* (v Paříži 1865 atlasem). Koncem r. 1865 cestoval po Malé Asii,

Mesopotamii, Perakém sálivu a po krajinách indi-ckých až ku Kašmiru. R. 1867 vrátil se ještě je-dnou do Turecka a odtud do Paříže, kde zemřel 1. ún. 1871.

Le Lorrain 1) Robert, franc. sochař, nar. se v Paříži r. 1666, † tamže r. 1748. V umění svém byl vzdělán návodem slavného sochaře Girar-dona, a tento mu již r. 1686 světil zhotovení ná-robku *kardína Richardieu* pro chrám Sorbunnský. Posději vytvoal L. nárobek pro svého mistra Girar-dona ve chrámě Saint-Landry. Na to odebral se do Říma, kde si obíral sa vsor mistry šestnáctého století, nikoliv klasická díla mistrů starých. Po svém návratu do Francie žil nějaký čas v Marsailii a dokončil tam některé práce po zemělém sochaři Pugetovi. R. 1701 zhotovil sochu *Galates* v přirozené velikosti, a byl přijat sa členem král. aka-demie v Paříži. Posději vytvoal ještě *Baccha* pro park Versailleský, *Fleura* pro park v Marly, sochu *Andromedy* a jiná díla v mramoru i kovu. Od roku 1717 byl umělec tento profesorem sochařství při aka-demii Pařížské. Mnohá věčná díla tohoto umělce vsala sa své v bouřích první franc. revoluce. — 2) Louis Joseph L., franc. malíř a mědirytec, nar. se r. 1715 v Paříži a † 1760 v Petrohradě. V umění svém vzdělal se u Dumonta, svaného le Romain, a zdokonalil se v Itálii. Po návratu do vlasti stal se členem akademie v Paříži. R. 1758 byl povolán sa profesora malířství na akademii do Petrohradu. Umělec tento vynikl více jako mědi-rytec než malíř; s rytin jeho uvádíme: *Rosacek Šalounůvův*, *Etcher před Ahasverem*, *Sart Kleopatry*, *Salomonův obětní modlám* (všecky díle J. F. de Troye); *Chrámy ke cti Veně* díle vlastní skladby, *Acheron*, *Druhové Ulyssovi*, *Ariadne a Faedra* a j.

Len (v. hl. d.). Původ lnu, t. j. původní domov jeho dosud není určitě sjitěn. Botanikové hledají jej v krajinách okolo Středozemního moře, ale ekonomové tomu odírají, poněvadž příliš horké ty kraje následkem nedostatku vláhy pro zdar jeho nejsou spůsobilé; že ale od šedého pravěku v Kol-chisu a v Egyptě l. pilně se pěstoval, je dokázáno, a neodporuje též náhledům hospodářů, jelikož semě ty vláhy pro vrstát lnu potřebné a dostatek mají. Jiní učenci myslí, že l. pochází s Indie severní, a pohoří Altaiského neb s úpatí horstva Kavkas-ského, kde dosud divoce roste, avšak zdá se spíše, že byl sem l. od západu přenesen a zde že sdívo-žel během dlouhých věků. V přední Asii sajisté v nejstarších dobách pěstování lnu i výrobků jeho dobře bylo známo, jak dílem se starého zákona vy-svitá, dílem i se abytů oděvů, stužek, sítí, pro-vasů, lán a p., kteréž v starožitnostech fénických, egyptských atd. nalezeny byly. Staroegyptské malby na stěnách představují přípravu lnu, sušení, máčení, tření a v., a dr. Bauer dovodil před nedávnem dro-bnohledným prozkoumáním vělejších tkanin, v nichž zahaleny jsou mumie egyptské, že tyto s přine linné pochodí. Rubáše mumii jsou však s různého plátna složeny, s hrubého, jako naše plátno pytlové, i s tenounkého, jako nejjemnější batist. Z toho vychází na jevo, že též tkalcovství staroegyptské na výso-kém stupni dokonalosti se našlo. Staří Římané žitili se sice látkami vlněnými, avšak jen proto, že plátno lnné pro všeobecný oděv tehdy příliš drahé bylo, tak že jen kněží a ženy velmožů se jím odívali. Zdá se, že v těch dobách obmsovalo se pěstování lnu jen na jisté krajiny, jako na př. na starověkou semi Kolchiekou na jihozápadním úpatí Kavkasu, kde zvláště v plínám bylo květu, následkem čehož i Herodot důsledně se domníval, že by Kolchičané a Egypťané co vyhlášení ve lnnství národově jednoho-

nichž prvější z Ameriky, druhý z Afriky pochází. Třetí pak druh přibuzný, který r. 1870 v Queenslandu v Austrálii nalezen byl, zove se *Ceratodus*. Byl nejprve nalezen slovně cestovatelem rakouským Nattererem, který v roku shora uvedeném našel několik exemplářů jeho z Villa Nova na řece masonské a z Rio Madeira do Vídně k proskoumání. Tělo jejich jest oubohovité, pokryté šupinami vroubkými, hřbetní blanitá ploutev bez paprsků. Činná asi v třetině těla, objímá ocas a pokračuje ploutev ocasní až k řiti; místo nohou naskytují čtyři sakrně ploutevnatá přívěsky. Žaberní vory po straně hlavy, bez klapek, jsou velmi malé. První tělo je selenavě hnědá, délka obnáší asi 3'. Hydrofytici náležejí, na př. Fittinger a Bihoff, řadí k mezi obojživelníky, poněvadž sárčích dýchá žabrami i plícemi, avšak náhledu tomu pečlivým badáním anatomickým co do destrukce jejich opel se nejprve Owen a pak Hyrtl ve Vídni, který uvádí rod k rosohadně mezi ryby. Dálejší otázka však otáčka, kam v soustavě řadit dlužno tento nový rod k, který dosud ani mezi živými ani mezi vyhynulými živočichy přibuzných neměl. Zoolog Jan Müller navrhl, aby proň utvořilo se látkou oddělení ryb, které by se nazývaly ryby šenaté (*Dipry*) a stály sárčev v čele velkých ryb. Náhled tento byl všeobecně uznán a dosud v zoologii platí.

Leptospermum, druh rostlin z čeledi myrtových, vysazuje se kalichem pětičlanným, šlupku korunnou, 20—30 prašníky, kratšími korunních lístků, a plodem tvořícím 4—5pouzdrou tobolku četnými malými seménky. Rostliny sem patřící u stihlé, vysoké, vždy selené keře, rostoucí v Australii, a listy malými, střídavými a bílými květy. Jmenovitě odrůda jest *L. scoparium*. Odvar listů jmenitě vonný byl od Coeka na jeho námořních plavbách užíván na místě čaje a osvědčil se co výborný prostředek proti kurdějím. Proto souvise o rostliny též novoseelandským čajovníkem. Mnohé z nich pěstují se pro osdobu při uměrné teplotě 4—5°.

Lerdo di Tejada v. Tejada v dopl. 1.
 Lessmann Daniel, spisovatel německý, nar. se 1794 v Rusku, studoval lékařství, avšak z válečného ruchu r. 1813 vstoupil co dobrovolník do saského řádu a byl u Lützena poraněn. Po svém uzdravení odebral se k. r. 1815 co pomocník lékařský vojenské polní nemocnice pruské, načež po skončení válce opět ve studiích lékařských pokračoval. Za tím účelem odjel k. r. 1819 do Vídně, kde mu nabídnuto vychovatelské místo u hraběte Donneta, což bylo asi příčinou, že podruhé vdal medicínu. R. 1824 navrátil se k. r. do Berlína a zůstal se výhradně spisovatelství. K. r. byl nad míru milobyl a ctíhodný, i sdělo se mu, že vůbec znemohán, následkem čehož v trudnomyslnosti přel samovraždou na počátku srpna r. 1831 v lese v Heideberku v Sasku. K. r. účastnil se r. 1819 na výstavě svého ve Vídni co spolupracovník při časopise *Wiener Conversationsblatt*. Ze spisů jeho vyšly: tiskem následující: *Alexander Pope's Versuch der Menschen* (metrický překlad, ve Vídni 1819); *Odyssey* (v Berlíně 1824); *Oceanische Blätter* (tamtéž, tamtéž 1828); *Martino della Scala, ein Beitrag zur Geschichte der norditalienischen Staaten Mittelalters* (tamtéž 1828); *Biographische Gemälde* (tamtéž 1829—30); *Lessmanns Gedichte* (tamtéž 1830); *Das Wanderbuch eines Schwermüthigen* (2 díly t. 1831—32). Dále přeložil Manssoniho románem titulem *Die Verlobten* (3 díly, tamtéž 1830) a j. v. psal také mnohé původní novellky a povídky.

Lette Vilém Adolf, prus. státník, nar. se 10. kv. 1799, studoval práva, státní hospodářství a filosofii v Heidelbergu a vstoupil r. 1821 ve Frankfurtě n. O. do prus. služby státní. R. 1835 stal se vrchním radou zemského soudu v Poznani, r. 1840 vrchním vládním radou a vládním přednostou hospodářského odboru a r. 1843 tajným vládním radou a přednášejícím radou v prus. ministerstvu nitra. Rok na to byl již jmenován členem státní rady a roku 1845 prezidentem nové říšeného revisijního kolegia pro odbor zemědělský. R. 1848 byl v Berlíně jedním ze zakladatelů konstitučního klubu, a na něm. národním shromáždění, kde zastupoval Nauen a Spandavu, náležel k straně Gagerových. V letech 1851—1858 zastupoval různé volební okresy v druhé pruské komoře a působil tam pro vymáčení selských obcí od vrchnosti panské. Té doby vydal spis: *Entwurf einer Landgemeindefürderung für die sechs östlichen Provinzen der preussischen Monarchie und eines die ländliche Polizeiverwaltung betreffenden Gesetzes* (v Berl. 1854). Následkem této své protisamým tehdejší vlády směrující práce byl r. 1854 propuštěn ze státní rady a 3. pros. 1858 v Berlíně. Z ostatních spisů jeho jmenujeme ještě: *Die Landeskulturgesetzgebung des preussischen Staats* (společně s Rümerem, 3 sv. v Berlíně 1853—55) a *Ueber die Verfassungszustände in Preussen* (tamtéž 1857).

Letteris Max, orientalista, nar. se ve Lvově 30. srp. 1804, studoval na universitě Lvovské od r. 1826—1830 jazyky orientální. R. 1831 odebral se do Vídně, kdež svěřeno mu bylo řízení orientalské tiskárny Schmidovy v ohledu literárním. Za tím účelem odebral se k. r. 1840 do Prahy do tiskárny G. Haasovy a prodlel tu až do r. 1848, načež odebral se zpět do Vídně, aby vymohl si koncesi k zřízení vlastní tiskárny. Povolení toho dostalo se mu teprve r. 1861, od které doby vydával závod ročník ve Vídni. K. r. byl od 18 let svého stáří neuvázně činným na poli literárním. R. 1823 vydal *hebrejský zpěvník* (v Žolkevě, kterýž do roku 1859 mnohých dočkal se vydání); r. 1827 vydal v jazyku hebrejském *sborník židovský* (v Lipaku), do něhož také přispíval Kohn, Friedländer, Krochmal, Misias a j. Z ostatních spisů L.ových uvádíme ještě: *Gedichte* (vyd. 1829 ve Lvově); *Keren chamed* (8 dílů, obsahujících vzájemné dopisy učenců ve Vídni, v Praze a Berlíně 1831—52); *Gese sischaj* čili hebrejské nápodobení *Athalie* od Racina (ve Vídni 1836); *Beiträge zur Geschichte, Literatur u. Kunstkritik* (tamtéž 1851); *Hebräische Sprachlehre* (tamtéž 1853). R. 1854 uvázel se k. r. v redakci listu *Zeitschrift für israelitische Culturzustände*, kterouž dosud s velikou péčí a obětavostí vede. K. r. byl jmenován r. 1844 čestným doktorem filosofie na universitě v Erlankách, a posléze zvolen za člena společnosti *Société asiatique* v Lipaku. Císař odměnil zásluhy L.ovy slatou medailí pro *litteris et artibus*.

Leubuscher Rudolf, slovný lékař, nar. se 12. pros. 1821 ve Vratislavi, studoval tam a v Berlíně lékařství a habilitoval se r. 1848 jako privatní docent lékařství na universitě Berlínské. R. 1851 stal se řídícím lékařem při Berlínském chudobinci a byl r. 1856 povolán za řídícího prof. lékařství do Jeny, kde jest též spolureditelem nemocnice a od r. 1858 tajným lékařským radou. Ze spisů jeho vyjímáme: *Die Pathologie und Therapie der Gehirnkrankheiten* (v Berlíně 1854) a *Handbuch der medicinischen Klinik* (v Lipaku 1858).

Leucaspis, rod rybiček význačný tím, že suby požírákové jsou na koncih smáčklé a vroubkované, obyčejně 4—5 na každé straně v jedné řadě. Zášpičatělá brada zasahá do malé jamky ve svrchní

Moc pravidelného chodu porodů a že alepřil mechaniku kleští porodnických. Také nauka o lůžku oetném dle L-ovi mnohě zkušenosti. Svě nády složil L. v následujících spisech: *Observations - les causes et les accidens des placentes accouchées laborieuses* (Paris 1747), k tomu *Suite des observations etc.* (Paris 1751); pak *L'art des accouchemens démontré par les principes de physique et de chimie* (Paris 1753, hlavní jeho dílo).

Levý Václav (v. hl. d. a dopl. 1.) nenarodil se Křiží v Rakovníku 1826, nýbrž v Nebědřinách Píseňsku 14. září 1820.

Lewenau, Josef Arnošt rytíř, hospodářský spíratel (v. hl. d.), † ve Vídni 4. led. 1839. Z čet- ch spisů jeho o rolnictví, vinařství a ovocnář- ství připomínáme tyto: *Oekonomisch-politische W- ung* (ve Vídni 1806); *Ueber die Hornviehseuche* (tam- 17); *Anleitung zur Holzersparungen bei Bräu- mern* (t. 1818 s četnými vyobrazení, posději ještě několika vydáních); *Anhandgehung zu der inlän- dischen Weinverbesserung* (t. 1828) atd. Vedle j- ch menších spisů hospodářských přispíval L. iž drobnějšími pracemi do různých časopisů o- rních a byl pro obor hospodářský stálým spolu- acovníkem listu *Wiener Zeitung*.

Lexer Matěj, jazykopytec, nar. se v Koru- zku ok. r. 1830; po odbytu školách gymnasi- ňích studoval na universitě ve Štýrském Hradci- ologii, a r. 1855 povolán byl za suplujícího pro- ra na gymnasium v Krakově. Vzorá píle, jakou- dával se studium lingvistickým, a úspěchy, kterých- tomtu oboru vysíkal, sajistly mu stipendium na- stu do Berlína, aby se v porovnávání jazyko- ytu pod prof. Jakobem Grimmem důkladněji ba- ňi činití mohl. R. 1857 poskytnuta L-ovi po ná- tu jeho s Berlína opětná podpora vládní sa tím- elem, aby v lingvistických studiích i ve vlasti- ů v Korutanech pokračoval. L. procestoval Koru- y, probádal všeliké archivy městské, klášterní i- ňkromě, a získal pro jazykopsyt bohatý a vzácný- aterial. Avšak při všem tom namáhání nedosáhl L.- mo zmíněná dvě stipendia vládní žádného veš- ho účadu něstelského, a byl tudíž přinucen přijmouti- sto vychovatelské jistě šlechtické rodiny v Uhřích. 1860 dokončil L. práce své o porovnávání jazy- spty, které již v Berlíně byl sapačal, a podal je- . král. akademii ve Vídni, která mu přífkla od- ůnu 600 sl. R. 1862 povolala ho vláda badenská- profesora německé řeči a literatury na univer- y ve Freiburgu. Ze spisů L-ových dosud tiskem- eřejněných uvádíme tyto: *Der Ablaut in der- utschen Sprache* (v Krakově 1856, vydaný co inau- rální disertace při povýšení L- a za doktora filo- ňie); *Ueber den Dialekt der Kärnthner* a pak *Kärn- tische Wörterbuch. Mit dem Anhange Weisacht- iele und Lieder der Kärnthner* (v Lipsku 1862).- které ukázky lexikografických prací uveřejněny- y v časopise *Deutsche Mundarten red. von Dr. omma*.

Leyer Valentin, malíř, nar. 5. čna 1810, učil- malířství u svého bratra staršího. Díla jeho vy- tytují se dosti čteně v Krajinaku. L. maloval dobré- razy kostelní, mezi nimiž svlášt vynikají *Večeře- Ježíš na kříži*.

Léys Jean August Henri (v. hl. d.), výtečný- alif belg., byl r. 1845 od krále Leopolda I. po- ůšen na barona a † 26. srp. 1869 v Antverpách. Lhotá Antonín (v. hl. d.). Od roku 1861 ma- val L. hlavní oltářní obraz *Sv. Vojtěcha* do kostela- du benediktinů v Broumově; tři oltářní obrazy do- ůska; obraz *sv. Aloisia* do Nového Strašed; dále- k obraz *panny Marie bolestné* do chrámu Týn-

ského v Praze a vroubíších jej šest malých obrazů, představujících umučen *Páně*; hlavní oltářní obraz- představující panna *Marii* do farního chrámu v Je- senicích, a konečně obraz oltářní *Maří Majdalenu- umgvařící nehy Kristovy*. R. 1867 povolán byl L. co prof. na akademii malířskou v Praze, a téhož- roku poslán byl na výstavu Pařížskou, by na cestě- proskoumal průmyslové školy v Norimberce a v Pa- říži a správu o obou předložil; neboť samýšlela teh- dš akademie podobnou umělecko-průmyslovou školu- též v Praze zaříditi. Z historických obrazů provedl- L. v poslední době *Karla IV. na cestě ve Vlaších- a jeho setkání se s Petrarkou*, a *Oleše Mazmiliana- v sejiti se svým žákem*. Dále vyhotovil kartony- pro malby na sklo do oken hlav. chrámu sv. Víta, sejmána pro velká okna v kapli sv. Sigmunda. Pro- Pražský kostel sv. Václava maloval též hlavní oltářní- obraz se dvěma křídlyma, představující *Nanebevzetí- panny Marie*, *sv. Václava* a *sv. Karla Velikého*. Konečně zhotovil též historický obraz většího druhu- *Jeronym Pražský maceš k odvolání učení Husova* a- *Viklefova v Kostnici* pro velkovévodkyni Toskánskou, a oltářní obraz *Nanebevzetí panny Marie* do Nového- Strašed u Loun.

Lhotáský Jiří, učený jesuita, nar. na Zbirohu- v Čechách r. 1709, vstoupil do řádu tovaryšstva Je- žíšova 1724 v stáří 15 let, kde 22 roků prodlél,- mezi kterouž dobou svěfeno mu bylo vyučování roz- ličným předmětům školským na ústavech gymnasi- álních, načež posději jmenován byl profesorem- dogmatiky a církevního práva. L. † v hodnosti re- k- tora gymnasiálního v Telči 7. září 1768. Ze spisů- jeho jen na některé důležitější v době té dlouho- poukásati, jako: *Controversia philosophica de sy- stemate Philosophiae mechanicae, id est Mechanismo- cosmico et individuale* (v Praze 1748); *Doctrina the- ologica de gratia, justificatione, merito, virtutibus, vitio et peccatis* (tamtéž 1853); *Doctrina theologica- de fide spe et charitate* (tamt. 1755).

Liberatrix (osvoboditelka) nasván byl na pa- mátku osvobození Francie od pruské posádky vo- jenské nový asteroid v řadě dosavadních 126., jež- těchto dnů (září 1873) na hvězdárně Pařížské ob- jevil slavný astronom Ivo Villarceau.

Liberda Jan, evang. kazatel, nar. se ku konci- XVII. století v severovýchodních Čechách s rodiči, kteří na oko byli katolíci, avšak potají přisnávali- se k víře bratrské a vychovali v náboženství tom i- jmenovaného syna svého. Tento, jas ducha nemáo- vtipného a svědávého, vzdělal se vlastním přičiněním- v základech umění literního, navštívil pak některé- školy evangelické sa hranicemi a oddal se napotom- docela službě církevní. Okolo r. 1725 stal se du- chovním správcem znovu zřísené evangelické církve- v Hennersdorfě v Slezsku, a posději (po r. 1732)- povolán jest sa kazatele české církve evangelické- v Berlíně. L. zanášel se svlášt v mladších letech- co nejhorlivěji rozšiřováním českých knih evang.,- biblí, žaltářů, zpěvníků, konfesi a t. p. spisů ná- božných a polemických mezi pohraničními obyvateli- v Čechách a na Moravě, jichž nemalá část — přes- všeliké předešlé reformační dragonády a jesuitské- mlie — vždy ještě potají přisnávala se k víře evan- gelické a byla ve spojení u věci té s čes. vystěho- valci v Sasích, Slezsku a Braniborsku. L. vzdělál sám- také některé knihy nábožné, kteréž, byvše v Lubně- a Berlíně vytištěny, podloumně rozšiřily se taktěž- v Čechách a na Moravě. Jmenovitě sepal a vydal: *Harfa nová sa hoře Syonu*, roku 1733 v Lubně- a před tím již: *A sai š, nebo klíč Davidův k ote- vření pokladů království božího v tajemství skry- tých*, spis mysticko-polemický, který od r. 1735—87

sedáč. Do Kladu (1842—1844) podal několik po-
lek s polského (Chodźka, Krassowského, Szabran-
ho) přeložených; taktéž tam i ve Vlastním
(42) čteme několik pověstí a pohádek národních
nak v prose, jednak ve verších (*Chybná smrt*),
o zdařile vsázených. Bohužel se plný a spa-
mýšelný muž tento sáhy sašel aburavěti na pros
roku 1844 nucena se viděl s Prahy do rodiště
ho se odebrati, kdež k nemalé strátě domácí
estrifické literatury semfale na smehotiny dne
Hj. 1844, maje teprv 27 let věku svého. Ra.

Lindem Josef, právník a spisovatel, nar. se ve
dni 10. pros. 1785, vstoupil po odbytech studích
mnasialních a filosofických r. 1803 na fakultu
ivnickou ve Vídni, kde r. 1810 povýšen byl na
ktora práv, načež vstoupil do služby státní. Roku
20 udělen L-ovi titul d. s. rady a po šesti letech
výšen na komorního prokuratora v Dolních Ra-
nzech; zároveň pak vymenován byl důstojností
orního rady. L. vydal řadu výborných spisů práv-
kých, s nichž uvádíme tyto: *Das für Oesterreich-
liche gemeine und einheimische Recht nach der Pa-
graphenfolge des neuen bürgerl. Gesetzbuches* (8 díly
Vídni 1815, druhé vyd. 1820); *Die Erbsteuer* (tamt.
27); *Das österreichische Frauenrecht* (2 díly, tamt.
34); *Darstellung der in Oesterreich über die be-
stehenden Rechtsverhältnisse der adeligen, Beamten-,
kittäre, Kloster- und Handelsfrauen bestehenden
rechtsitten, nebst den auf Beamten und Militär-
nissen beständigen Anordnungen* (2 díly tamt. 1839);
*Handlungen über Comeral- und Fiscalämterliche Ge-
stände* (tamt. 1843) a t. d. L. † 23. září 1852
Vídni.

Línek Matěj, učený jezuita, spisov., nar. se
Praze 21. čna 1722, vstoupil v 14. roce stáří svého
řádu tovaryšstva Ježíšova, v němž působil plyných
let co učitel roslýchých předmětů gymnasiálních.
napsal četné spisky obsahu theologického, jako:
assertatio de fœstis quinqus primorum saeculorum
isertační práce L-ova při povýšení jeho za dok-
ra theologie vyd. v Olomouci r. 1758); *De legibus*
mt. 1764); *De sacramentis* (t. 1766); *De Deo uno*
trino (tamt. 1769); *De gratia divina* (tamt. 1770).
† v Praze 2. led. 1784.

Linnel John, angl. malíř krajiny, nar. se v Lon-
ně 1792, kde se vzdělal ve svém umění u Johna
arela. S počátku maloval L. podobizny, posději
však oddal výhradně krajinomalbě a spojoval ve-
ých plodech pravý cit pro přírodu s mistrovským
rovedením uměleckým. Londýnské South-Kensington
Museum oborá jeden vácný obraz tohoto umělce,
fedstavující *London, na něm trháji tři dívky koštiny*.

Lippich Vilém František, lékař, nar. se v Iglo
3. čna 1799, studoval gymnasium v Podolíně a
stoupil r. 1817 na universitu v Pešti, aby věnoval
studium lékařskému. R. 1821 odebral se na tůž
šelem do Vídne, kde po dvou letech dosáhl ho-
nosti doktorské. L. obrátil již pozornost profesorů
ideických na sebe disertačním spisem svým pod
ázvem: *Observata de metritide septica in pueris*
se gravante (ve Vídni 1823). Toho roku povolán
yl L. za druhého městského lékaře do Lublaně,
de vytrval do r. 1834; mezi tím časem přispíval
šleštiny pracami do různých časopisů odborných
napsal pak r. 1833 větší původní dílo *Grundzüge*
ur Diphteriatistik, jednající o následcích, které pů-
bí přilísne počívání hřovinu na obyvatelstvo s čet-
ými dáty statistickými; tou dobou vydal taktéž
Lublaně *Medizinische Topographie Laibache*. Spisy
to získaly L-ovi profesorskou stolicí na universitě
Padově, kde věřena mu byla klinika medicínská,
a kteréž co výborný učitel působil 11 roků, až

zachvátila ho smrt ve Vídni 12. pros. 1854. V Pa-
dově sepsal ještě dva spisy, totiž: *Nosographologia,*
sive, methodus empirico-rationalis historias morborum
concinuandi (v Padově 1836) a *Adversaria medicæ*
practica (tamt. 1841).

Lipsko má již něco přes 100.000 obyv.

Lipský s Lípy, rodina vládycká, jejíž pá-
vodní sídlo byla tvrť Lípa na býv. panství Smi-
Hickém v Hradecku; bylať spřislaná s rodinami
Trčků a Salavů s Lípy, s nimiž společně ukli-
vala v erbu: štítu černého, červeným pasem čili
břevnem přetaženého, a nad helmem dvou troub
slonových, na nichž dvě žerďi, každá sedmi prapo-
rečky ověšená, křížem přeložených leží. Tvrť Lípa
byla v drčení rodiny té ještě na začátku XVI. stol.,
kdež ji Čeněk L. s L. prodal Mikulášovi Bořkovi
s Dobalí. Ku konci XV. stol. seděl Jan L. s L.
na vsi Schüttsendorfu, jistě prodal r. 1499 Janovi
Bořkovi s Kunštatu. V tit. s r. 1534 čteme Vá-
clava L-kého s L.; r. 1548 ve středě po přene-
šení sv. Václava dal král Ferdinand L. léta šro-
tům po nadepsaném Čeněkovi L-kém s L.: Janovi,
Ludmila a Hedvica, aby mohli statek Lípu vlo-
žiti do desk k ruce Mikuláše Beška s Dobalí.
R. 1546 přimnal se Jan L. s L., že prodal dědictví
své s dvory v Lípě a j. v. Mikulášovi ml. Trčkovi
s L. R. 1547 v sobotu po sv. Gertrudě dána jsou
léta Janovi L-kému, aby mohl dědictví otce svého
Jana, a to dvory v Hnědčovi k ruce Hamys s Zá-
břovic, mlýn Jandikovy k ruce Adama Sadov-
ského, dvory v Horních Černouškách k ruce Jana
Záruby, a ves Ranzel k ruce Zdenka Záruby znovu
vložit do desk, V druhé polovici XVI. století ne-
přicházi však rodina ta více ve dakých zemských a
titulářích, i podobá se, že času toho nebyla již
v drčení sborů zemských, aš nebyla-li tehda již do-
cela zanikla.

Liruti Jan Josef, dějepisec, nar. se ve Villa-
fredda ve Furlánu s rodící námočňých, již v mládí
přilnul k studiu historickému, a obral sobě jaksi
sa úkol životní sestaviti na základě původních pra-
menů dějiny vlasti své furlánské. Za tím účelem
procesoval posději Itálii, proskoumal pečlivě
přístupné mu archivy, sbíral starožitnosti vlasti jeho se
týkající, až nabyl tímto způsobem tak značného ma-
teriálu pro budoucí spisy své, že tyto pro historika
i podnes dosti velkou mají cenu. L. † v rodišti
svém r. 1780. Z děl jeho uvádíme následující:
Della moneta propria e forestiera ch'ebbe corso nel
ducato del Friuli dalla de cadenza dell' imperio
romano fino al secolo XV. (v Benátkách 1749); *De*
servis mediis aevi in fore Julii (v Římě 1752); *Noti-*
tizie delle vite ed opere scritte dai litterati del Friuli
(v Benátkách 1760; druhé vyd. ve Videnu 1830); *Noti-*
zie delle cose del Friuli scritte secondo i tempi (5
sv. v Udině 1776—77); *De Aquileja dissertatio* (vy-
tiskána byla po L-ově smrti). Ze spisů jeho ssta-
vili také profesori semináře Portuguarakého k ins-
taci biskupa Angela Fusinata slavnostní spis
pod názvem *Due invasioni dei Turchi in Friuli, nar-*
rate dal Jacopo di Porcia, raccolte da Giov. Liruti
(v Udině 1851); menší pojednání historická ssta-
vená s bohatého pomětalého materiálu L-ho uveřej-
něna byla v časop. *L'Espresso* r. 1851 a j.

Lisco Emil Gust, protestantský bohoslovec, nar.
se 12. ledna 1819 v Berlíně, studoval bohosloví
v Bonně a ve svém rodišti, a stal se tam r. 1845
kancalem při ohrámu P. Marie a posději při tak
zvané „Neue Kirche,“ kde byl kolegou Sydowa. L.
jest horlivým přivrženecem Schleiermacherova a kně-
sem svobodomyšlným. Při slavnosti 100letých na-
rozenin Schleiermacherových jmenovala jej boho-

slov. fakulta v Heidelbergu dokterem. Jako spisovatel učinil se známým pracemi: *Berlin und der Protestantismus*, *Schleiermacher's Reden über die Religion* und *Chateaubriand's Geist des Christenthums* a *Ueber das apostolische Glaubensbekenntnis* (1872).

Lisch Georg Christian Friedr. (v. hl. d.), něm. dějepisec a starožitník, byl jmenován r. 1867 meklenburským tajným archiv. radou. Z jeho spisů jmenujeme ještě: *Geschichte der Buchdruckerkunst in Mecklenburg bis zum Jahre 1540* (ve Zvěříně 1889) a *Pfahlbauten in Mecklenburg* (tamt. 1866—67).

Listonoh obecný (*Apus canoriciformis Schaeffner*), také listonohka svaný. Ráček tento byl ode dávna předmětem pedlivého badání přírodopysců, kteří snali pouze samičky, ale samce nalésti nemohli, tak že předpokládali u něho rozplemeňování se tak svaným panenským porodem (*parthenogenese*), který záleží v tom, že u některých živočichů z vajíček sneurodněných líhnou se mohou živočichové rozplemeňování schopní. V ohledu tom má l. s jistě bohatou literaturu, neboť již před 100 lety pozoroval l. y Schaeffner po dlouhé doby, aniž by byl u nich jediného samečka našel, proto popsal je co živočichy evikýpnaté. Teprve r. 1868 sdařilo se prof. dr. A. Kosubovskému ve Vídni nalésti první samečky, a sice mezi 160 exempláry l-ů jen 16 samečků. Avšak nepodařilo se Kosubovskému pozorovati v pohlavních ústrojích jejich spermatozoa. R. 1866 na jaře přijel schválně do Prahy známý zoolog prof. Siebold, aby tu l-y pozoroval, ale ani jemu nepoštělo se samečky nalésti. Tou dobou sáhl se pozorováním l-ů též dr. Bedřich Brauer, který odchovával si ráčky tyto ve zvláštních akváriích, načež r. 1871 na podzim sdařilo se mu skutečně jednoho samečka mezi chovem svým nalésti, kterýž byl menší než samičky a barvou i způsobem žití od těchto se lišil. Také naskytla se Brauerovi sáhy přilečitost, tohoto samečka při páření pozorovati. Aby se však ještě bezpečněji přesvědčil o pravdě svého nálezu, pytlal samečka toho velmi bedlivě a ohledal při něm skutečně těliska somenná i variata, jak je byl již druhdy Kosubovský popsal. Při dalších skouškách hledal Brauer, že se v akváriu, kde samečky i samičky choval, rodily živočichové obojího pohlaví, kdežto opět se samičky sneurodně jen samé samičky a žádný sameček se nespodil. Jest to tedy opačné jako u včel. Zároveň lze si vysvětliti, proč ku př. v některé krajině, v které snad náhodou jako v Čechách samečkové sahynuli, neustále jen samé samičky se rodí. Brauer uveřejnil důležitě objevení toho ve spisu *Beiträge zur Kenntniss der Phyllophora* r. 1872. L. popsán je v *Živoč.* r. 1862 od K. Pracha a tamtéž r. 1866 od dr. A. Friče.

Lithofracteur, řec. a franc. druh trhač látky, podobný dynamitu, kterému přimícháno asi 20% špatného stříelného prachu, totiž takového, v němž větší množství uhlí se nalezá nežli obyčejně. Touto přísadou dá se docíliti snadnější výbuch i při nízké teplotě, když totiž dynamit je smrslý. *Čakg.*

Livádia, panství nynější Ruské císařovny Marie Alexandrovny a roskočný letohrad na již. břehu poloostrova Krimského mezi císařským letohradem Oriandou a mezi Jaitou na úpatí Čatyr-daghu. Roskožnou polohou svou mezi četnými vinicemi, rozsáhlými angl. parky, bujnými lučinami a konečně malebným rozhledem odtud na široké moře řadí se l. k nejkrásnějším letním pobytům v celé Evropě. Za starých dob bývalo prý na tomto místě město nasývané L., nyní však není již ani po jeho zříceninách stopy. Zakladatelem nynějšího letohradu, panství a rozsáhlých parků jest hrabě Potocki, býv.

ruský vyslanec na dvoře Neapolském. Posléh přišla L. v majetek císařovny Ruské, a jest nejoblíbenějším letním sídlem císařské rodiny Ruské. Z obou sdejších sámků jest sámek císařovna v slohu jednoduchém moderním; sámek pak, jež záleží valikému knížeti nástupci trůna, jest vystavěn v slohu maurickém. Historický význam má L. tím, že se tam odbyvaly r. 1867 důležité konference mezi Ruským císařem a tur. ministrem Fuad-pašou. Koncem října 1871 navštívil v L-i Srbský kníže Milán, provášen Blasnvoem, císaře Ruského, vrátivšího se z cest po Kavkasku.

Locatelli 1) Jakub, lékař, nar. se v Caneto r. 1756 s rodičů samočných, studia gymnasiální odbyl v Brescii, načež filosofii poslouchal v Mantově, a medicínu, již se zvláštní pílí se věnoval, na universitě v Padově, kdež r. 1782 též se doktora lékařství povýšen byl. L. procestoval Anglii a Francii, aby zde navštívil a seznati mohl školy lékařské a přednášky výtečných profesorů. Po svém návratu oddal se výhradně praxi a získal sobě co výtečný diagnostik a léčitel slavného jména, tak že povolán byl za primárního lékaře na kliniku medicínskou v Miláně, kdež zároveň svěřena mu profesura na téže klinice pro nemoci vnitřní. L. † 19. kv. 1838. Ze spisů jeho jmenujeme následující: *Intorno a chimici lavori di Labbok a Sull innestamento dell Morbillo* (v Miláně 1800); *Annotationi di medicina pratica sulle malattie curate nella clinica dell' ospedale maggiore di Milano dicetta dal professore Locatelli* (v Miláně 1819). Spisem tím vyvolal ostrou polemiku s bývalým žákem svým Acerbim, kterou ukončil pak prací *Osservazioni sulla febbre continua, intermitte e sui morbi d'infiammazione* (otiskáno v *Modenových Annali universali di Medicina*) a j. — 2) Pavel Marie L., bohoslovec, nar. se ve Falleggiu r. 1728, studoval teologii a stal se konečně kanovníkem při katedrálním chrámu v Miláně. Spisy jeho psané latínou a vlastinou vynikají avšak tím uhlazeným slohem a důmyslným obsahem. Uvádíme s nich tyto: *De vitis Philosophorum deque virtutibus Philosophiae etc. saeculi XVIII.* (v Miláně 1772); *Nel riapimento del Tribunale Esposizioni dell'Evangeliu* (tamt. 1773); *Discorso per la fondazione dell'ordine della Visitazione di Maria canonizzata s. Francesca Fremiot di Chantal* (tamt. 1776); *L'esposizioni della Dottrina Christiana* (tamt. 1789). L. † v Miláně r. 1797.

Loder, Ferdinand Kristian von, proslulý lékař, nar. se r. 1753 v Rize, studoval lékařství v Gottingách a stal se řádným profesorem medicíny v Jeně, 1792 tajným radou a posléh řádným profesorem v Halle, kde ašdil chirurgický ústav. Když r. 1806 universita v Halle na čas zrušena byla, šel L. v sokromí až do r. 1810 v Petrohradě, kde obdržel titul ois. ruského státního rady a byl zároveň od Pruského krále do stávu klesického povýšen. Od r. 1810 šel L. v Moskvě a šdil tam r. 1812, když Francouzové město obsadili, vojenskou nemocnici. Běh 1814 ašdil nákladem ruské vlády v Moskvě trvalou velikou nemocnici vojskou a šdil ji až do r. 1818. Die jeho plánu byl ašisen v Moskvě též anatomický kabinet, v kterém delší dobu přednášel. L. † 1832. Ze spisů jeho vyjímáme: *Anatomische Tafeln* (ve Výmazu 1797—1808); *Osteologie und Syndesmologie* (v Jeně 1788; 2. vyd. 1800); *Anfangsgründe der medizinischen Anthropologie und Staatsarzneikunde* (ve Výmazu 1793); *Anfangsgründe der Chirurgie* (v Jeně 1800). Též vydával v Jeně v letech 1791—1806 *Journal für Chirurgie, Geburtshilfe und gerichtliche Medizin*.

Lodi Jan, ředitel obecné školy v Rokycanech,

nar. 18. kv. 1818 v Černikovicích. Do Rokycan došel se co učitel na nově zříšenou hlav. školu roku 1844. R. 1848 dal návrhem svým, obecní správě podaným, podnět k zaražení školy reální v Rokycanech, kdež ustanoven pak satimným technickým učitelem. Mesi tím nastaly však doby nepřítivné, a žádost jeho o ustanovení definitivně byla samitnuta. Také deputace, kterou město Rokycany k místopředsedství vyslalo se žádostí, aby učitelem na reál. škole byl ustanoven, vrátila se bez pořízení. Příhody, pro které žádost odmrštěna byla, nejsou známy. V těch dobách byl okresním hejtmánem v Rokycanech rytíř Krtiška z Jadeny. R. 1859 vydal L. *Podátkové o kreslení i měřitelů*, již přešli r. 1864 v majetek kněhkupectví Koberova, roku 1871 *Metodická proprava měřitelů i kreslitelů* (u B. Stýbla) a *Průmyslové kreslí* (tamž 1878); *Základové měřitelů* (v Plzni u Steinhausera) a *Obrasy z dějin českých* (u I. L. Kobera). Mimo to přispíval L. do rozličných časopisův, jmenovitě pedagogických.

Lodoicea, druh palm, vynášející se květy dvojdomými v podélných jehnědách s 24–30 prádky a plody trojsemennými v podobě datlí. Jediná odrůda rostoucí na ostrovech Sechelských sluje L. *Sechellarum* (čes. palma mořská čili maldivská). Strom tento bývá obyčejně 80–90' vysoký, 12–16" tlustý a nese ve výšce obrovskou korunu s listy 15–20' dlouhých a 10–12" širokých, jichž 100 postaví k zřízení slušného přístyku. Nejmladší temeno koruny se jídá zhušta, sejměna v octě nakládáné. Plody palmy této jsou největší plody stromové v celé rostlině Hb, často jsou 18" dlouhé, mají v objemu asi 3' a váží 40–50 liber. Nedozrálé mají velmi příjemnou, přisádlou chuť. Jakmile však usrálý, nejsou více jedlé, slouží však v lékařství co výborný prostředek proti padoucnici, přijíci a kurdějům. Nešťáka se stává, že L. v stejné době květy, nezralé a zralé plody nese. Chmyřím mladých listů vycpávají se podušky, šebra listů slouží co pletivo, a se skořepkou ošechu sshotovují se rozličné nádoby. L. roste nejraději při mořském břehu a na místech vlhkých. — V Olánku Palma v hl. d. přichází několikrát jméno tohoto stromu omylem pod názvem *Lodoicea*, což budíž lito opraveno v *Lodoicea*.

Lodyha (v. hl. d.). L. kloubnatá s prodlouženými dutými šlasy mezi tak svazymlí kolínky u rostlin jenom jednoduchých sluje stěblo. Přilhlí-li se k podstatným znakům stěbla, totiž ku kloubnatosti a dutosti oměch šlávkův, mají jenom trávy většinou stěbla; často se však užívá, až méně správně, tohoto názvu také, když se mluví o l-ty šlachorovitých a síťinovitých rostlin, ačkoli i-hy tyto nejsou ani duté, ani kolénkaté neb kloubnaté.

Löben, Otto Jindřich hrabě, něm. beletrista známý pod pseudonymem Isidor Orientalis, nar. se 18. srp. 1786 v Drážďanech, zabýval se sáhy básnictvím, trávil od r. 1807 několik let v Heidelbergu v kruhu vzdělaných přátel, konaje studia filosofická, a šil pak střídavě ve Vídni a v Berlíně. Roku 1818 vstoupil do saské služby vojenské a v Drážďanech 3. dub. 1825. Básně jeho svědčí o tom, že byl přivrženecem školy romantické; uvádíme s nich: *Gedichte* (v Berlíně 1810); *Lotusblätter* (v Bamberku 1817); *Bosengarten* (v Lipku 1818); *Bitterreife und Misanthropie* (v Berl. 1819); dále novely *Die Irrsinnigen Klötzer und der Gräfin Sigismunde* (Altenburk 1821); *Die Püger und die Pfalzgräfin* (v Heidelbergu 1825).

Löffler August (v. hl. d.), malíř krajin, vzdělan se návodem Jindřicha Adama a později Rottmanna.

S počátku maloval obrazy s údolí Isarakého, r. 1846 navštívil Itálii a r. 1849 odebral se na Východ, kde procestoval Egypt, Malou Asii a prodlal r. 1858 v Athénách. Obrazy s těchto cest jsou velmi zdařilé a mnohé s ních majetkem krále Vrtemburského. R. 1868 maloval pro společenskou síň v lázních Kochelských čtyry veliké frešky: *Mamta*, *Jerusalem*, *Athény* a *Rím*. Velmi nadaný umělec tento † 19. led. 1866 v Mnichově.

Löwe 1) Alexander, přírodopyscec, nar. v Petrohradě 24. proa. 1808, vstoupil po odbytých studiích připravných na hornickou akademii v Štávici r. 1827; po třech letech ustanoven byl v c. k. hlavním úřadu mincovním ve Vídni za praktikanta. Zde pobyl až do r. 1834, kdy dobyl sobě svolení vládního, aby v Berlíně v luště analytické dále vzděláti se mohl. L. za dvouleté dovolené netoliko pilně studoval v laboratoři prof. Rose v Berlíně, nýbrž pokud možno bylo procestoval také Prusko, Sasko, tehdejší Hanoveransko a Švédsko. Po svém návratu do Vídně nastoupil opět v úřad mincovní, kde sáhy v hodnostech postupoval, až r. 1856 jmenován ředitelem c. k. továrny na porculán. Když ale rozhodnutím Hšské rady r. 1862 zrušeny byly erární továrny na zboží porculánové, vstoupil L. do výslužby. Ze spisů jeho připomínáme tyto: *Analyses des Basalts von Winkensstein in Schlesien und der Lava vom Aetna*; *Analyses der strahligen Zinkblende von Pfibram* v Poggendorfových *Annalen* pro fyziku a lužbu; dále vyskytují se četná jeho práce v Berseliových *Jahresberichte*, v zápiskách spolku přátel přírod. věd ve Vídni a zejména v *Sitzungsberichte* Víd. akademie ve sv. X. pojednání: *Versuche, um das Tellur im Großen aus dem Siebenbürg. Goldern zu gewinnen*. — 2) Vilém L., něm. lékař a sněmovník, známý pod jménem L.-Calbe, nar. se 14. listop. 1814 v Olvenstedtu u Magdeburku, studoval medicinu v Halle a usadil se v Calbe jako praktický lékař. Roku 1848 byl pro okresy Calbe a Jerichow zvolen do ústavujícího národního shromáždění ve Frankfurtu. Tam sasedl na lavičce demokratické levice, a usiloval o svobodu živnosti a obchodu a o vymezení školství s područí církve. Při poradách o ústavě rozhodl se pro německé císařství dědičné v královské rodině Pruské. Později byl zvolen za presidenta národního shromáždění, v kterémž úřadě setrval i po přeložení parlamentu do Štutgartu až do násilného jeho rozpustění 18. čna 1849. Později byl pro účastnění se porad Štutgartských a pro samýlené zrušení Něm. buntu odsouzen in contumaciam k doživotní práci v káznici, a šil střídavě v Paříži, v Londýně a naposled 8 let v Novém Yorku jako praktický lékař. Po udělení amnestie z r. 1861 vrátil se do Německa, a usadiv se v Berlíně zastupoval od r. 1863 v pruské sněmovně poslanců okres Bochum-Dortmund a od r. 1867 první volební okres města Berlína. Nyní zastupuje na sněmu Severoněm. spolku i na něm. Hšském sněmu opět původní svůj okres Bochum a náleží v obou sborech ke straně pokroku.

Löwenthal J., něm. spisovatel, nar. se 24. pros. 1807 v Poznaňsku. Vzdělání vědeckého nabyl v Berlíně a ve Vratislavi. Po skončených studiích šil jako vychovatel v Krakově a v Terstu, a uveřejňoval odtud téměř ve všech tehdejších v Rakousku vycházejících listech beletrických své povídky a novely psané péram obratným. Neméně přispíval podobnými pracemi do časopisův italských, přisvojiv si dokonalou snámost italského jazyka. R. 1836 procestoval Itálii, Tirolsko, Švýcars, Francii a Německo, a založil po svém návratu r. 1837 v Terstu něm. časopis *Adria*. Později svolila jej společnost

rak. Lloydů na redaktora svého časopisu, a v tomto úřadě věnoval se L. studium o národní ekonomii a statistice a uveřejnil v časop. svém následující obšírná pojednání: *Die Darstellung des Seehandels des österreichischen Kaiserstaates, Vergleichende Uebersicht des Handels und der Schifffahrt sämtlicher Seeschäfen der Erde a Geschichte des Getreidehandels*. R. 1841 procestoval Písmoří a vydal o něm dílo *Der Istrienkreis oder die Halbinsel Istrien und die quarnerischen Inseln* (ve Vídni 1840, s mapou). Roku 1848 přeměnil časopis *Journal des österr. Lloyd* v denník politický, který v konservativním směru s počátku sám, později s básníkem Fr. Bodenstädem společně redigoval. Později předsídlil L. na vysvětl. minist. Švarcenberkova i s časop. svým do Vídne a převzal tam po krátké přestávce čas, který v Terstu strávil, r. 1858 redigoval časop. *Oesterr. Zeitung*, který r. 1868 se stal majetkem L.-ovým. Též vydal L. r. 1859 větší dílo *Geschichte der Stadt Triest*.

Löwy Moric, astronom a spisovatel, nar. se ve Vídni r. 1835, byl po více let chovancem na astronomickém ústavu při hvězdárně Vídeňské, kde neunnavnou práci předčil všechny ostatní spolužáky, tak že r. 1856 jmenován byl asistentem na též hvězdárně. Později povolán byl od Leverriera na observatorium Pařížské, kde co výtečný hvězdář a pozorovatel dosud účinkuje. L. uveřejnil řadu důležitých článků ve spisech cis. akademie, s nichž uvádíme tyto: *Ueber die Bahn der Leda* (díl 24.); *Ueber die Bahn der Eugenia* (díl 29.); *Elemente der Bahn des von Bruhns 1858 in Berlin entdeckten Kometen* (díl 30.); *Ueber die Bahn des Junikometen 1860* (díl 41.). V Paříži byl L. vedle svého úřadu při hvězdárně jmenován ještě řádným prof. astronomie na tamější univerzitě.

Loftus, Augustus William Frederik Spencer, lord, angl. diplomat, nar. se 4. H. 1817. Vzdělání nabyl v Etonu a v Cambridge, a nastoupil r. 1837 dráhu diplomatickou jako attaché při angl. vyslanectvu v Berlíně. R. 1844 byl odeslán jako placený attaché do Štuttgartu, a v letech 1848—52 provázel sira Stratforda Canningsa, nynějšího lorda Stratforda de Redcliffe při jeho speciálním posláni ke dvoru Berlínskému, Vídeňskému, Mnichovskému a Athénskému, na kteréžto cestě nabyl mnohých státnických zkušeností. R. 1852 vrátil se jako sekretář vyslanectva do Štuttgartu. V kv. 1858 byl v téže hodnosti odeslán do Berlína a zastával tam za nepřítomnosti vyslanec lorda Bloomfielda jako „chargé d'affaires“ veškeré práce vyslanectva zejména v letech 1858, 1864 a 1867. V uznání těchto zásluh byl odeslán roku 1858 na místo hraběte Westmorelanda jako vyslanec do Vídne, odkudž se vrátil r. 1860 jako vyslanec do Berlína. Byl na to jmenován rytířem řádu Bathského byl v letech 1862—1866 angl. vyslanec v Mnichově. R. 1866 obdržel velkokříž Bathského řádu a zastupoval Anglii u Severoněm. spolku až do H. 1871, kdy při znovusfázené Něm. říši Odo Russel angl. vyslanec jmenován byl. Od té doby jest L. angl. vyslanec u dvora Ruského v Petrohradě.

Lombroso Jakub, současný spisovatel, nar. se v Miláně r. 1793. Rodina L.-ova vynáší izraelského počátek původem svým se Španěl, odkudž do Vlach předsídlila. L. vyučil se s počátku obchodu, avšak již tehdy prosrásoval avšakní oblibu v čtení a studování spisů historických, což konečně přimělo jej k tomu, že výhradně oddal se spisovatelství. R. 1837 vydal s úspěchem dosti dobrým první dílo své *Compendio della storia di Napoleone* (v Miláně); později napsal: *La vita privata pubblica guerriera di Napoleone* (tamtéž 1838). R. 1842

vydal v Miláně ještě *Vite dei principi generali ed ufficiali italiani dal 1796 al 1815*.

Lomeni Ignác, spisovatel, nar. se v Miláně 20. září 1779, studoval lékařství a byl 1800 za doktora na universitě v Padově povýšen. L. nabýval se s velkou oblibou vědami hospodářskými, avšak pěstováním hřebčnictví, a napsal ve směru tom mnoho velmi poučných a praktických knih, které valněho dosáhly rozšíření. Z těchto uvádíme na př. *Macchina per la pigiatura delle uve* (v Miláně 1825); *Lettera che contiene alcuni cenni pratici intorno alla macchina suddetta* (tamtéž 1820); *La scuola o sia elementi teorico-pratici per l'educazione de bechi de seta etc.* (tamtéž 1834, podruhé vyd. 1838); *Veriété agraris economiche et tecnologiche* (8 sv. tamtéž 1834) a j. Vedle toho přeložil L. mnohé výborné spisy franc. s oboru lékařství i hospodářství na jazyk vlásky a redigoval více let časopis *Giornale agraris lombardo-veneto*. Tyž† v Magentě 10. list. 1838.

Londýn (v. hl. d.) má podle posledního úředního sčítání obyvatelstva s r. 1872 celkem 3.251.804 duše. V počtu tomto zahrnuto je obyvatelstvo bydlící i ve vzdálenějších částech města, které sahají od Woolwichu k Hammersmithu a od Norwoodu až k Hampsteadu. Od r. 1861, kdy dlelo se předposlední sčítání obyvatelů Londýnských, rozmnožilo se toto o 447.815 duší.

Lorenz 1) Otařar (v. dopl. 1.), rak. dějepisec, sepsal ještě: *Geschichte König Ottokars II. von Böhmen* (ve Vídni 1866); *Deutsches Geschichtsbuch im XIII. u. XIV. Jahrhundert*, a společně se Scherrem *Geschichte des Elsass von den ältesten Zeiten bis auf die Gegenwart* (v Berlíně 1871, 2. vydání 1872). — 2) František L., lékař a spisovatel, nar. se 4. dub. 1805 v Rakousku pod Enčí, byl lékařem v Lilienfeldu, cestoval po té v Itálii, Francii, ve Švýcarsku, Belgii a po Německu, a usadil se 1847 ve Vídeňském Novém městě. Vydal: *Versuch einer geognostischen Darstellung der Umgebung von Krems* (Víd. 1851); *Politische Eintagefliegen* (Salzburg 1858); *Haydn, Mozart und Beethovens Kirchenmusik und ihre katholischen und protestantischen Gegner* (Vratislav 1866). Napsal též mnohé články do *Deutsche Musikzeitung* od Baggea (1861 a 1862); *Wiener Zeitung* (1850) a do jiných časopisů. — 3) Josef Roman L., zasloužilý souvěký přírodopysce, byl 1852—55 profesorem přírodopisu na gymnasiu Salpurském a sepsal: *Ueber Torfbildung, Entstehung, Verwendung und Wiedererzeugung des Torfes* ... (Salzburg 1854); *Ueber die Entstehung des Haussucker-Kohlenlagers* (Viedeň 1857); *Neue Radien aus dem Quarnero* (Denkschriften der kais. Akademie der Wissenschaften 1860); *Brackwasserstudien an der Emböndung* (tamtéž 1864); *Parallel-chromatische Tafeln zum Studium der Geologie* (Gotha 1866); *Beitrag über die Bedingungen der Ausföhrung und Ausföhrung des kroatischen Karstgebirges* (Viedeň 1861); *Physikalische Verhältnisse und Vertheilung der Organismen im Quarnerischen Golfe* (tamtéž 1863); *Versuche über Darstellung des Fischquano in Österreich* (tamtéž 1865); *Skizzen über die Landeskultur Dalmatiens* (Oesterr. Revue L. 1865).

Lorenz Konstantin, theolog a spisovatel, nar. se v Terraguiolo r. 1754, studoval bohosloví a nastoupil po vysvěcení svém za kněze církevního profesuru na humanitních školách v Roveredu, odkudž později povolán byl za profesora na gymnasium v Tridentě, kde vyučoval 10 let, načež vstoupil do výslužby navrátil se do Rovereda, kde† v list. 1821. Z jeho četných spisů důležitou uvéstí asi tyto: *Oratio de elegantia latini sermonis* (v Roveredu 1792); *Con-*

storiolum de Clementino Vannettio (tamt. 1795); *zito de litterarum hominum amicitia* (tamt. 1798); *vita Hieronymi Tartarotti libri tres* (tamt. 1805); s touto je nejlepší s prací L-ových, vynikající sickou latinou; *Il Tirolo rimesso al dominio della sa d'Austria solennizzato nella Città di Trento il dì luglio 1814*, poemato (v Tridentě 1814).

Lory Gabriel a Jifi, otec a syn, proslulí kři krajin Alpekých, rodilí s kantonu Bernského, H větinu obrasů a rytin svých společně prali. Otec Gabriel nar. se okolo r. 1860. Oba alci tito vytvořili množství pohledů na krajiny carahé v barvách vodových i olejových. S poku žili v Bernu, od r. 1806 pak v Horisavě, kde lali svou proslulou cestu na *Simplon* v četných asech. Gabriel L. † r. 1836, syn jeho pak byl posledních dobách prof. malířství v Neuchâtelu.

Lotteri Angelo Luigi, mathematick, nar. v Bonu v Milanu 24. list. 1760, studoval v Miláně Monze, a vstoupil pak do řádu jerusalemitů 1779.

zabýval se pilně mathematickou a vydal v oboru m mnohé velmi vážené spisy a pojednání, s nichž nejšší tuto uvádíme: *Principi fondamentali del calcolo differenziale-integrale appoggiato alla dottrina i limiti* (v Pavii 1788), kterýš spis dosud počítá se asi nejlepší, jímž vůbec literatura vlašská vykátí se může. Dále psal L. *Sulle curve parallele* (tamt. 1792). R. 1796 povolán byl L. na profesora athematicky na universitu do Pavie, kde přednášel horlivostí neunavnou až do r. 1799. V té době šlo ještě několik prací L-ových tiskem, a sice: *same analitico di alcuni punti concernenti la dotina degli interessi, delle anticipazioni e delle pensio annuali* (v Pavii 1799), kteráš práce byla přnou učené hádky s profesorem Gratoquinim, arý rovněž v oboru tom po více let pracoval a ké některá pojednání o hodnotě annuit a j. tiskem ydal; avšak L. vyvrátil výčtky protivníka svého ovým spísem *Trattamento apologetico*, čímž poleika ta se ukončila. Po savení university v Pavii 1799 přijal L. profesuru mathematicky a geometie na lyceu v Como, ale nepodřel ji dlouho, neot již r. 1800 navrátil se zpět do Pavie, aby zde a místě Fontanově přednášel výšší mathematicu. R. 1809 vydal L. společně s profesorem Colattem knihu: *Geometria analytica* (v Pavii) a *Trato della serie e delle equazioni* (tamtéž 1809), oba pisy tyto se na vzájem doplňují a vyšly ve dvou ilích, později ve více vydáních (v Pavii 1821—22); poslední literární práce L-ova vyšla pod názvem *Sulle isorizioni continue de'cerchi ne'poligoni e delle sfera se pohledri* (tamtéž 1823). L. † 23. led. 1840 v Miláně.

Lotz Karel, malíř, nar. se r. 1843 v Hesseu-Homburku, přestěhoval se s rodiči do Uher a vzdělal se na Maratoniově malířské akademii, v dílně malíře Webera v Pešti a v Rahle ve Vídni. Od roku 1863 pracoval v Pešti s Thanem na stěnomalbách v reductní budově, jichž látka vzata jest s maďarské mythologie. Z prací jeho jmenujeme ještě: *Čerkesové a Kone na pastě*.

Leutherburg Filip Jakub, proslulý malíř krajin a bitev, nar. se r. 1728 nebo 1780 v Strasburku. Vzdělání v umění svém nabyl v Paříži návodem Casanovy a maloval již v útlém mládí tak zdařilé krajiny, že byl sáhy přijat za člena Pařížské akademie. Později odebral se do Anglie, kde byl již r. 1767 slaveným umělcem. V Anglii usadil se trvale a cestoval odtud po Evropě, byl přitomem bitev u Valenciennes a vylíčil tuto tak zdařile a velkolepě, že obraz jeho v Londýně veřejně na peníze na div byl vystaven. Historické hlavy k tomuto obrazu

maloval Gillray, obraz pak samý ryl do mědi Bromley. Později maloval porádku španělského loďstva r. 1888 a Pošdr Londýna. R. 1798 zhotovil obraz *Miranda dle Shakespeara*, později *Přistání Angličanů na břehu Egypta* a r. 1801 *Vítězství admirála Dumana nad holandským loďstvem 11. října 1797*. Kdy umělec tento zemřel, není nám známo.

Lucas Eduard, znamenitý něm. pomolog, nar. se 19. čce 1816 v Erfurtě, navštěvoval tam až do r. 1831 gymnasium, a vzděláv se později v Desavě na zahradníka vstoupil jako pomocník do král. botanické zahrady v Grifvaldě a poslouchal tam zároveň přednášky o botanice. V letech 1835—1838 byl zahradnickým pomocníkem v proslulé tahdš obchodní zahradě Haagea v Erfurtu a r. 1838 odebral se do Mnichova, kde se v tamější botanické zahradě návodem Martiusa a Zuccariniho v umění zahradnickém zdokonalil. R. 1841 stal se zahradníkem botanické společnosti v Řemě a vstoupil r. 1843 jako přednosta zahradnické školy v Hohenheimu do stát. služby virmberské. Roku 1860 opustil L. tuto státní službu a sřídil si v Reutlinkách pomologický ústav, který brzy světového jména nabyl a od posluchačů až se Svědaka, Ruska i Ameriky navštěvován bývá. L-ovy spůsoby ušlechťování stromů ovocných sjednal si sáhy veliké množství následovníků. Z velmi četných a vážených jeho spisů uvádíme: *Die Lehre vom Obstbau auf einfachen Gesetzen surdorgeführt* (5. vyd. v Štutg. 1873); *Der Gemüseebau, praktisch dargestellt* (tamt. 1847, 3. vyd. 1870); *Die Gemeindebaumochule* (tamt. 1852, 3. vyd. 1861); *Die Obstbenutzung* (tamt. 1856, 2. vyd. 1873); *Der Obstbau auf dem Lande* (tamt. 1858, 4. vyd. 1868); *Kurze Anleitung zur Obstkultur* (v Ravensburku 1866, 3. vyd. 1872); *Die Lehre vom Baumschnitt* (tamt. 1867, 2. vyd. 1869); *Auswahl werthvoller Obstsorten* (4 sv. tamt. 1871); *Die Handgriffe des Gärtners* (tamt. 1871); *Pomologische Tafeln zum Bestimmen der Obstsorten* (4 sv. tamt. 1867—1869). Mimo to vydává L. od r. 1855 *Illustrirte Monatshefte für Obst- und Weinbau* a ročně na podzim *Taschenbuch für Pomologen und Gartenfreunde, herausgegeben vom Pomologischen Institut* (1—4. ročník v Štutg. 1860—1864; 5—10. roč. v Ravensburku 1865—70). S Oberdieckem a Jahnem vydal L. výtečné dílo *Illustrirtes Handbuch der Obstkunde* (6 sv. v Štutg. a Ravensb. 1867—69).

Luccardi Vincenc, souvěký sochař, nar. se ve Vidimu, vzdělal se v Benátskách a usadil se r. 1835 v Římě, kde se pracemi svými, s nichž se však málo do Rakouska dostalo, brzy k nejlepším mistrům řadil. Jmenujeme s nich: *Hagar*; *Genius*; *Correr* (všechny s Karaského mramoru v Museo Correr); *Spasitel*; *Marie, královna říšence*; *Jan Křtitel* (všechny v letohrádku Sante Giacomellia v Maseru). Jedno s nejkrásnějších jeho děl a s nejdokonalejších prací moderního sochařství vůbec sdbil radnici rodiště jeho, jest to kolosální *Ajaz*. Konečně služi ještě uvéstí sošky *Křesťanská modlitba a Dea anđěl* (na hřbitově Vidimském).

Lucy Charles, výtečný malíř anglický, nar. v Herefordu, vzdělával se ve svém umění v Londýně a později v „Ecole des Beaux Arts“ v Paříži. Zhotoviv v Hagu a Paříži mnohé kopie starých mistrů usadil se v Barbissonu blíž Fontainebleau a žil tam umění a rodně svá. R. 1843 byl počten cenou za obraz, který naž veřejnou pozornost obrátil. L. vynikal hlavně v malbě historické, s výtečných jeho prací toho druhu uvádíme: *Cromwell naslouchající Miltonovi pře na varhany*; *Pohřeb Karla I.*; *Napoleon v Orientu*. Mimo to zhotovil mnoho podobisen, a v museu Kensingtonském nacházejí se

M.

Macleod Henry Duming, angl. národní ekonom, r. se r. 1821 v Edinburku s rodiči samoživých. Dělal se vědecky na akademii svého rodiště, pak šel na Cambridge, vydal se na cesty po Evropě, vrátiv se r. 1846 do Londýna, oddal se tam studiu právníkům a finančním. R. 1856 vydal spis *the theory and practice of banking* (v Lond.), v kterém se postavil na odpor zákonům o bankách sira Robertem Peelem krátce před tím do života uvedeným. R. 1868 vydal veliké dílo *Elements of political economy*, v kterém redukuje veškerý systém národ. hospodářství na nauku o výměně, a anoví definice ceny jediné na poměru mezi nabídkou a poptávkou. R. 1869 počal vydávat M. velké dílo *Dictionary of political economy*, kteréž byl posud ukončeno. Roku 1868 byl povolán od angl. vlády do komise, která měla vypracovati zákoník o angl. právu směnečném, kterou prací M. do r. 1870 se zabýval.

Mac Neven Okelly Vilém, lékař a spisovatel, ar. se v Aghrimu r. 1714 a † 9. ún. 1787 v Praze. Byl profesorem medicíny na universitě Pražské, ředitelem a předsedou medicínské fakulty, a stal se v 1784 asesorem cenzurních, universitních a sdruženích komisí. O učitelské jeho činnosti smiňuje se Tomek velmi pochvalně. Sepsal: *Specimen sistens experimenta quaedam, quibus constatiť, eas partes esse sensu praeditas, quibus Hallerus, cum aliis quibusdam omnem sentiendi facultatem cum irritabilitate denegat* (v Praze 1756); *Dissertatio de raro entriculi casu cum vera morbi diagnosi* (tamž. 1760); *Problema semioticum, utrum in diagnosticis et pronosticis certiora sunt quae a pulsu, quam quae a expirationis desumptur signa* (tamž. 1760).

Macready William Charles (v. dopl. 1.), slavný dramatik herec angl., † v Londýně v září 1878.

Macrianus Marcus Fulvius, císař Římský, vstoupil po zabití Valeriana 262 spolu se syny svými C. Fulviem a Quintem, kteří již od Valeriana tributny byli jmenováni, na trůn, téhl v čele 45.000 mužů proti soku Gallienovi, byl však od Aureola a Domitiana v Illyrii poražen a padl se synem svým C. Fulviem, kterýžto osud potkal později i Quintus.

Madagaskar (v. hl. d.). Nejnovější dějiny. Vdova po králi Radamovi II., jenž 12. kv. 1868 byl zardousen, byla povolána za královnu pod jménem Rosaherina, a usavěla 27. čna 1868 s Angličany čemto velmi přisnivou obchodní smlouvou, od kteréž doby vliv Francouzů na ostrov čím dále tím více klesal. Po smrti královny Rosaheriny 1. dub. 1868 nastaly velké sváry o trůn, sejměna mezi mocnou stranou Howe, kteráž byla rozhodným nepřitelem vtrajického se na ostrov cisáctví, a mezi přívrženci semfélé královny. Konečně se podařilo všemohoucímu ministru býv. královny Rainitarivoyovi donaditi pomoci vojska na trůn blízkou přibuznou semfélé královny, kteráž pod jménem Ranovalo Majonka II. vlády se ujala. Vládu svou zahájila nová panovnice ukrutným pronásledováním svých protivníků, v kterémž jen na dolehavé přimluvy Europeanů a křesť. misionářů ustala. Křesťanství byla nová panovnice velmi přisnivá, dala se vyučovati od křesťanských misionářů a prohlásila již 8. září 1868 při své korunovaci náboženství křesťanské v zemi své za oprávněné, načež byla 21. ún. 1869

sama s velkou částí svého dvořanstva a šlechtu pokřtěna. Ona ten valles pobouřil pohanské kněze i celek lidu pohanského, a 8. září 1868 přibylí houfné deputace do hlavního města, žádající hrobit, aby se královna stekla nové své víry. Leč tato dovedla rozhodným vystoupením celou revoluci tuto mílkem potlačit. Množství jasy, vedené evropskými důstojníky, vyslala do vesnic Ambohimanambola, kde stála v posvátném háji hlavní modla Madegasův, navsaná Kalimalasa. Modla tato byla před ustrašeným lidem spálena, a týž osud potkal na rouskas panovnice v krátkém čase všechny ostatní modly v celé zemi. Madegasové, vidouce málomocnost svých bohů a kněží, utíčili se, a zdá se, že křesťanství za krátký čas v celé zemi se ujme. — Mezi vědeckými výpravami, které v posledních letech za účelem prozkoumání nitra M-u podniknuty byly, jest nej důležitější výprava Francouze Alfreda Grandidiera, jenž v letech 1866, 1868 a 1869 větš díl ostrova prošel a tam hojný material přírodovědecký nashrál.

Madai, Karel Otto von, něm. právník, nar. se 29. kv. 1809 v Ischaken u Halle, a studoval práva v Berlíně, kde se stal 1835 profesorem. R. 1843 učinila ho vévodkyně Nasavská Alžběta svým sekretářem, i býval v postavení tomto o pracích zákonodárných ve vévodství často na radu brán. R. 1846 šel jako prof. práv do Kielu, kde se účastnil literárního boje o otázce stran sukcese a inkorporace Holštýnu a Šlesviku. Byv 1848 členem sněmovny, stal se vyslancem proz. vlády šlesvicko-holštýnské u Německého buntu, přijal však nabídnutou mu profesuru ve Freiburgu, odkud 1849 do Giesenu odešel, kde 2. čna 1860 †. Sepsal: *Die Lehre von der Mora* (Halle 1838) a *Beiträge zur Dogmengeschichte des gemeinen Civilrechts*.

Madeira (v. hl. d.). Poněvadž byl ostrov tento r. 1852 nastaly nemocmi révy shaven hlavního pramenu své výživy, nastaly tam převraty v poměrech agrárních a následkem toho poněkud též v poměrech sociálních. Vědy, kde tomu byla páda přisnivá, počala se pěstovati třikrát cukrová, kukurice, obilí, batáty a luštěiny; réva se pěstuje na místech jen nejpříhodnějších a to jen s velikým namáháním a při velmi bedlivém užívaní drý. Následkem tohoto velmi pečlivého pěstování neobjevila se sice již od r. 1867 žádná nákaza vína, leč jakost vína nyníšního jest daleko zastíněna jakostí bývalých vín madeirských. Též byly činěny rozsáhlé pokusy s pěstováním jedné odrůdy kaktusu *Opuntia ferox indica* za účelem odchovávání vzácného červce nopálového, leč pokusy tyto nebyly provázeny sádem, poněvadž vlhké podnebí hmýsu tomuto nikterak nevhodě. Změna poměrů sociálních nastala změnou poměrů agrárních tak dalece, že pačtyři vinic, kteří majitelům posemků na místě velkých platů vždy polevíku přirozeného výtěšku s pldy odváděli a tudíž při přímé a snadné dohlídce (poněvadž se vždy jen o množství vína jednalo) sotva potřeby své životní uhraditi mohli, nyní při odvádění polovičky výtěšené třtiny, kukurice, pšenice a j., sáze k jakémusi blahobytu si pomáhají (ovšem že na úkor majetnických pldy), poněvadž různé tyto plodiny v různých dobách usrávají a se sklízají, následkem čehož též kontrola se strany majitelů jest mnohem složitější a obtížnější.

Madejski Marcel, souvěký hudební skladatel

statného rozdílu v ohledu chemickém. Čediš mag-
tový rospadá se tudíž na skupinu čediše tmavého,
z výniká hnědým m-tam na trichyt bohatým, a
pinu čediše světlého, jehož základní hmota ob-
tuje m. čed. vyloučením malounkých jehlic a
čech průřekovitě. Zvláštní odrůdou čediše magma-
ého jest čediš, který dle chemických rozběrů i
posorování mikroskopických velmi mnoho po-
d. se čediši nefelinovému a proto odrůdou ne-
mitoidovou sluje. Odrůda tato vyskytuje se svlášť
okrají hlavního pásma českého horstva čedišo-
a a náleží zároveň s čedišem leucitovým k nej-
rším geol. výtvarům čedišovým. Důležitá jest ještě
pomenutí, že svláštnost skrytého slohu čedišové
kladní hmoty především na tom závisí, v jakém
ožství a jaké povahy jest m., jež v základní hmotě
e neb méně krystalicky aneb pouse v podobě sklo-
é jest vyvinuto, jakož i na způsobu, jakým je-
otlivé mikroskopické součásti pomoci m-tu co
ele spojeny jsou. Jsou-li drobné krystalické sou-
stky m-tu v podobě proudů v základní hmotě ulo-
ny, nazývá se takový sloh čedišové hmoty skry-
m proudovým slohem.

Magne Pierre (v. hl. d.) byl r. 1863 jmenován
císaře členem tajné státní rady a byl 8. listop.
67 povolán opět v čelo správy finanční, v kte-
mžto úřadě provedl pětku převyšující daleko 700
lionů franků, původně vypočtených. To bylo po-
dáno na veliké vítězství politiky vládní, a když
še 1869 změny v ministerstvu ve směru "libe-
rnějším" nastaly, podržel M. svůj úřad. Teprv
nastoupení ministerstva Ollivierova vzdal se M.
politické činnosti a šije nyní v sáti.

Magnentius, císař Římský, byl od císaře Con-
anse učiněn vědcem císařské tělesní stráže, svrhl
ale 360 pomocí Marcellina s trůnu, načež byl
jakem v Galii, Africe a v Itálii za císaře prohlá-
n. Avšak byv 28. září 353 od Constantia, bratra
Constantina, u Mury na hlavu poražen, vsal si
Lyonu život. Choť jeho, Flavia Justina, stala se
vdějí manželkou císaře Valentiniána.

Magni Petr, souvěký sochař, nar. se v Miláně.
sdělav se na tamější akademii obrátil na sebe
seobecnou pozornost vystavenými v Rakousku a
cisozemsku, svlášť v Londýně a v Novém Yorku
pracemi svými, s nichž jmenujeme: *Dětské a matčino
kostume*, mramorová soška; na výtavě Milán-
ké r. 1864 měl sochy *Sokrates* v životní velikosti,
David s prachem, *Ženská poprav.* R. 1867: *Brutus
slovuje*, *Přicházejí se senem*, *lid v nadřivotní veli-
osti* K nejlepším pracím umělcovým náleží velké
mramorové skupení *Prátop dětiny* *Susanské* obsahující
st postav: *Evropa*, u nohou jejich *Rudé moře* a
Předsoudné moře, za těmi třemi *Merkura* a zcela
posadí *genie dějin*.

Mallath, Antonín hrabě (v. hl. d.), bývalý státní
ministr, první předseda uherské delegace, † ve Ví-
ni 14. kv. 1878.

Maillard, Sebastian v., podmaršálek a spisova-
el, nar. se 30. říj. 1746 v Luneville v Lotrinsku,
stoupil po odvých připravných studiích do vojska
velkovévody Toskánského; po 10 letech přijal službu
o nadporučík a sboru genijním ve vojskě císař-
kém, kde postoupil r. 1785 za setníka, r. 1797 na
ukovníka a r. 1812 za podmaršálka. M. vyzna-
enal se co vojin statečností osobní i rozhledem a
vácným důmyslem strategickým. M. vynikl i co
pisovatel svlášť v oboru genijním a stavitelském.
První práce jeho *Mémoires sur la théorie des ma-
hines a feu* (v Petrohradě 1784) odměněna byla první
cenou císařské Petrohradské akademie a M. r. 1788
menován jejím dopisujícím členem. Dále napsal:

Nouvelle méthode de traiter la mécanique (ve Vídni
1800); *Anleitung zum Entwurf und zur Ausführung
schiffbarer Canäle. Mit Plänen* (v Pešti 1817); *Me-
chanik der Gewölbe in ihrem ganzen Umfange be-
handelt etc.* (tamt. 1817); *Sammlung von Versuchen
über die Eigenschaft und Zubereitung verschiedener
Cemente und Cementmörtel* (ve více vydáních první
1820 v Pešti); jiná menší pojednání M-ova vyšla
ve správách cis. akademie ve Vídni a v jiných ča-
sopisech odborných. Práci svoji pod názvem: *Me-
moires sur la pousse des voutes* zaslal králi. učené
společnosti nauk v Praze, která ji také přijala,
aniž by ji však tiskem byla vydala. Za odměnu
a uznání jmenovala M-a r. 1807 členem svým. M.
†, prosloudiv u vojsk celkem 60 roků, dne 22.
pros. 1822 ve Vídni.

Majecehl Jan Alexandr, přírodopyscec, nar.
v Kremoně. Již s mládí s neobyčejnou horlivostí
pěstoval studium přírodních věd, a zaopatřil si vedle
toho bohaté znalosti v oboru matematiky a fysiky.
Po dlouhá leta byl profesorem mechaniky a fysiky
na lyceu San Alexandro v Miláně. Revoluční ná-
losti s r. 1848, na nichž nemalého podílu bral, přinu-
tily jej opustit Milán a usadit se v Turíně, kde
poslední léta přichvilného svého života trávil. Od
r. 1841 počal vycházeti jeho časopis *Annali di Chi-
mica*, který mnohé vědecké články vyšel s péra jeho
přínášel; v něm jeví se celá obsáhlá činnost jeho
a velečastné plody badání vědeckého, jenž celý
svůj život zasvětil. Z jiných děl jeho, jež same-
statně vyšly, vyjímáme: *Fisica popolare* (Milán
1845), *Elementi di Meccanica etc.* (4. vyd. Mil. 1844).
M. † 1851.

Majer (Meier) Jiří, vynikající bohoslovec
v době reformace, nar. se 25. dub. 1502 v Norim-
berce, byl zákem Lutherovým a Melancthonovým
ve Vitemberku, stal se rektorem školy v Mohuči, 1535
superintendentem v Eislebenu a 1536 prof. theologie
a kanatolem ve Vitemberku, v kterémžto úřadě se
účastnil odbývané 1541 Řezenské disputace nábo-
ženské. Nedlouho na to převzal dosrůstí nad ko-
stely v hrabství Mansfeldském. Rosepte jeho (t.
sv. majoristické) s Mikulášem Amadorfem o po-
měru víry k dobrým skutkům nebyla na kolejších
Eisenachské (1556) a Altenburkové (20. říj. 1568—9.
bř. 1569) vyřizena a potrvala až k uveřejnění for-
mule koncordické, která oba náhledy samčila. Byv
co kadě superintendentury sprostěn † 28. list. 1574.
Spisy jeho vyšly ve 3 sv. ve Vitemberku 1568.

Majorianus (Majorinus) Julius Valerius,
Římský císař, syn Římského finančního úředníka
v Galii, byl 456 od Ricimera po sesazení Avita
učiněn vrchním vojévdcem vojsk v Itálii, porazil
Alemany vniknuvší přes Alpy do Italie a přijal na
všeobecnou žádost Římanů v Raveně důstojnost
císařskou. Především odpustil všechny nedoplatky
daní, spořádal vybraní jich spásobem velmi human-
ním, staral se o blahobyť měst a vydal dobré zá-
kony. Přinutiv legiony galické, aby ho uznaly,
odebral se do Karthageny, aby odtud podnikl vý-
pravu proti Vandalům v Africe. Když však tyto
lodstvo jeho v přístavu Karthagenském zničili, na-
vrátil se do Italie, a byl od Ricimera pomocí císař-
ských pluků svržen a bray na to (461) savražeden. Sido-
nius Apollinaris sepsal ocalvující ho báseň, která
doend se zachovala.

Makart Hans, proslulý současný malíř, nar. se
28. kv. 1840 v Salcpurku a byl s počátku určen
pro umění ryjecké. Leč záhy jal se navštěvovati
akademii Mnichovskou a vyučil se tam umění ma-
lírskému návodem mistra Pilotyho, jehož prací skvělá
barvitost mysl mladého žáka pro vždy k podobnému

Mandl Ludvík, lékař, nar. se v Pešti r. 1812 s rodičů israelitských, studia gymnasiální odbyl na piaristickém ústavu v Pešti, načež odebral se do Vídně, aby vstoupil zde na školy lékařské. Po krátké době navrátil se však naspěš do Pešti, kde vedle medicíny svláště matematikou a astronomií pilně se obíral. R. 1836 byl povýšen za doktora v lékařství, ku kterémuž účelu napsal disertaci věnovanou profesorovi Litzrowu pod názvem *Sanguis respectu physiologico*. Hned po promoci odebral se do Paříže, kdež trvale usaditi se hodlal, zde pak o rok později vydal ve spisech francouzské akademie důležité pojednání: *Sur les moyens de decouvrir le pus dans le sang*, načež počal vydávati v sešitech a lhbách nepravdivých hlavní dílo své: *Anatomie microscopique*, kteréž dokončil r. 1858 (vyšlo ve dvou velikých dílech s 92 tab.). Volnou chvíli, již při této namáhavé práci mohl získati, využítkoval k sepsání a vydání důležitých překladů neb menších pojednání o nových výsledcích svého badání, jako na př.: *Traité pratique de microscope* (v Paříži 1839, jest to překlad něm. díla Ehrenberga); *Mémoires d'Anatomie pathologique* (tamt. 1840); *Manuel d'Anatomie appliqué à la Physiologie et à la Pathologie* (tamt. 1844). Spis tento k návrhu sboru *Conseil royal* doporučen byl ministru vyučování *Villemainovi*, kterýž ustanovil jej za učební knihu na ústavu *Écoles préparatoires de Medecine*. R. 1843 vyšla M-ova *Anatomie générale*, kterouž později r. 1858 cis. akademie v Paříži cenou potila. M. přednášel také, ač nepravidelně, co soukromý docent na Collège de France o mikroskopické anatomii vzhledem k fyziologii a anatomii popísané i pathologické. Za přední účel všeho působení svého obíral sobě M. zjednatí neuznané, tehdy dosud nové vědy mikroskopické občanské právo mezi ostatními vědami lékařskými, což ovšem té doby s velikými obtížemi bylo spojeno. Aby neustále mohl pozornosti lékařů i studentův poutati a o důležitosti mikroskopických studií, zejména histologie člověka, je přesvědčovati, počal r. 1846 vydávati měsíčník pod názvem: *Archives d'anatomie, générale et de physiologie*. Snahy M-ovy měly velmi dobré účinky, a dlužno jej s jistotou považovati za jednoho z předních učenců v oboru badání histologických za doby, kdy řada tato ještě v plénkách ležela, a teprve sdozrálím dlehním drobnohledných nástrojů vyvíjeti se měla. Od r. 1862 přednášel M. na Pařížské medicínské klinice o nemocech ústrojí hlasových.

Mangles James, cestopisec, sloužil při námořnictví anglickém do r. 1816, po té vystoupil s vojska cestoval s C. L. Irbym v zemích východních. Roku 1849 vydal tiiskem správu o své cestě pod názvem *Travels in Egypt, Nubia, Syria and Asia Minor*. M. té doby zabýval se výhradně studiiem geografickými a hydrografickými, s kterýchž oborů vydal letech 1848—51 *Geography, descriptive, delineative and in detail* a *Illustrated Geography and Hydrography*. V posledních letech ustal úplně od činnosti sbíratelské, čehož svláště při nevdědné hluboké melanostii a bystrém jeho duchu pozorovacím želeli máno. M. † v Londýně 18. list. 1867. *Kpt.*

Manchetta, španělský tanec národní, velmi pohyblivý menuetu; název jeho pochází od provincie Mancha, kde prý byl vynalezen a při spěvu nášivě provozován. V jiných místech španělských má se m. při citěře pod obecným jménem *bolero*. **Manul** Rudolf, lékař a spisovatel, nar. se v Karlových Varech 3. dub. 1812, navštěvoval gymnázium v Chebu a vstoupil roku 1830 na universitu v Praze, kdež oddal se studiu lékařskému. K oděvům přímých skoušek odebral se do Padovy,

Slovák nauč. XL

kdež r. 1836 povýšen byl za doktora medicíny. Navrátil se do své otčiny nískal sobě M. velkou důvěru cizosemských hostů lázeňských, tak že několikrát vyslán byl k cestování s rodinami šlechtickými. M. skutečně podnikl r. 1838 cestu po celém Německu, kdežto v roce následujícím provázel jednoho Angličana po Švýcarsku, Francii a Anglii. R. 1841 přijal místo lékaře domácího u vnošené rodiny ruské, s kterou rovněž cesty po Evropě konal. M. má veliké zásluhy o zvelebení rodiště svého, kde vědy lázeňskou dobu prořije. Literární působení M-ovo počíná roku 1840, kdy počal vydávati týdeník nazvaný *Karlsbader Unterhaltungsblatt*. Časopis tento však po dvou letech zanikl. Dále vydal: *Karlsbad in medizinischer, topographischer und sozialer Beziehung dargestellt* (v Karlových Varech 1855, kniha tato do roku 1862 vyšla v pěti vydáních); *Sulle acque termali di Karlsbad in Boemia* (v Turíně 1856); *Erinnerungsblätter an die Geschichte Karlsbads mit 8 Illustrationen* (tamt. 1858). Později napsal M. brožurku týkající se zasílání léčivé vody Karlovarské pod názvem *Karlsbad, seine Heilquellen und deren Verwendung*. Spis tento přeložil překladem do franštiny, vláštiny, angličtiny, španělštiny atd. a působil znamenitě co výtečná reklama. M. † v Karlových Varech 2. dub. 1863.

Mansel Henry Longueville (v. hl. d.) † v Londýně 1. srp. 1871 co děkan kostela sv. Pavla.

Manteuffel, Edwin Hans Karl svob. pán (v. hl. d.) byl od r. 1866 pruským generálem jízdy a stal se v srp. 1868 komandantem 1. armádního sboru, jenž byl přivtělen ve válece r. 1870 první armádě (Steinmetzově). Po pádu pevnosti Metzské stal se M. vrchním velitelem první armády, v kteréž postavení dobyl Amiensu, poraziv 27. list. před tímto městem 30.000 Francouzů. Dne 6. pros. obsadil M. Rouen. V led. 1871 odevzdal vrchní velení nad první armádou Goebenovi, sám pak se stal velitelem armády jižní, s kterouž donutil Bourbakiho k ustoupení do Švýcar. Dne 20. čna 1871 odevzdal mu král vrchní velení nade všemi vojsky okupačními, jež ve Francii stála. Nejnověji jmenován jest polním maršálkem.

Manzoni Alessandro (v. hl. d.) † 23. kv. 1873 v Brussaně u Milana. Od r. 1860 byl senátorem král. Italského. Jeho *Opere* vydal s kritickými poznámkami Nic. Tommaseo.

Marat Jean Paul, pověstný revolucionář francouzský (v. hl. d.), sepsal: *The chains of slavery* (Edinb. 1774, Paříž 1792); *De l'homme, ou des principes et des lois de l'influence de l'âme sur le corps et de la physique sur l'âme* (Amsterdam 1775, ve 8 sv.). Dílo to bylo příčinou tuhé rosnepse a Voltairismu, který je v časopise *Gazette littéraire* skritisoval. Ve spisech obsahu fyzikálního vystupoval proti Newtonovi: *Découvertes sur le feu, l'électricité et la lumière* (1779); *Recherches physiques sur le feu* (1780); *Découvertes sur la lumière* (1792).

Marcianus Flavius Julius Valerius, Římský císař, nar. se v Thracii, sloužil 19 roků pod Asparem a Ardaburem, jichž výprav proti Arabii a Persii se účastnil, a stal se jich pomocí senátorem a tribunem. Oženiv se již v 60. roce věku svého s Římskou císařovnou Pulcherií (450) zavedl mnohé opravy v právnictví a správě říše. Když Attila další výplatu ročního poplatku žádal, poslal proti němu pomocná vojska do Italie, uzavřel s Gothy mír a postoupil jim stracené bestoh již provincie. Vůbec upevnil vlastním přičiněním a pomocí výborných svých vojevůdčů Aspara a Zenona důstojnost a vliv Východořímských císařů.

Marezoll Gustav Ludvík Theodor (v. hl. d.)

r. 1871 k 104. svazku, a vydal četná menší knihy o nízké školy.

Massenbach, Kristian von, pruský generál a profesor, nar. se r. 1758 ve Schmalkaldeu, vzdělal se na vojenském akademii ve Štuttgartu a vstoupil setník do pruského vojska. Některé jeho spisy matematické obrátily na pozornost dvora, i byl jmenován učitelem pruského prince Ludvíka v matematice. R. 1787 účastnil se války v Holandsku. R. 1792—1795 proti Francii, radil r. 1805—1806 při ke spojení se s Francií a k válce proti Rusku. Sději odebral se do Viterberku a stal se nejznámějším přívržencem tamější stavovské opozice. psal: *Betrachtungen und Aufschlüsse über die Ereignisse von 1805 und 1806*, k nimž připojil *Büchenerungen an grosse Männer* (v Amsterdamě 1808); *Memoires sur l'histoire des prussiens nées unter Friedrich Wilhelm II. und III.* (tam. 1809—10 ve 3 svaz.); *Historische Denkwürdigkeiten der Geschichte des preussischen Staates seit 1792* (mt. 1809).

Maatodon, hrboleusab (v. hlav. dílo) patří světlí rod slonů vyhynulých i nyní žijících si tlustokožce chobotnaté (*Pachydermata proboscidea*). Nejprve byla kostra M-ta nalezena v Americe r. 1705 u řeky Hudsonu u Nového Yorku, počátku považována od dr. Mathera za sbytky ovčáků; později, r. 1789, objevil jeden francouzský důstojník nedaleko Ohia jihozápadně od Cincinnati také více sbytků kostry, které se v Paříži chová; dle nálezů pak pojmenováno bylo M. ohiotický. Výtečný anatom William Hunter, jenž kosti M-ta saslány byly ku promání, rovněž se mylil v určení jeho, maje ho totožného živočicha předpokládal s mamutem africkým, jehož kosti sbytky častěji v Čechách byly nalezeny, a teprve francouzský první zoolog vier uznal ho za světlí druh pojmenoval M. *giganteum* s. *ohioticum* (hrboleusab obrovský ohiotický). Universita v Bostonu chová dvě kostry M-tů, z nichž jedna dosud co unicorn na světě obyčejně úplná jest, skládající se z kosti jasných, svutých a ještě chruplavkovitě části na obou kloubech majících. M. *giganteum* má stopy sub podobné vytvořené, jako u veřů nalezene; tesáky šli kly v horní čelisti jeví tyž ale ohrní jako tesáky slonů, a dle slonu celého chrupu o by se souditi, že M-ti hlavně asi měkkými rostlinami se živili. Důležité jest, že tesáky u M-tů jen v hofejší čelisti se vyskytují, nýbrž dle některých nalezenců kosti i v dolější, a sice co dva rovné celovitě, avšak krátké tesáky, jež jak se zdá světlí vypadal, načež poudra jejich úplné slo. Cuvier úkas popírá, ale zoologové později y uznali ho za druh M-tů obrovských (M. *giganteum*) a rozdělili jej na 2 odrůdy: *Tricaulodon* (třetozub), když světlí jeden z tesáků dolních se vytrval, nebo *Tetracaulodon* (čtyřzob), že mu oba stály. Co se ostatních druhů M-tů týče, rozeslávají se dosud následující: M. *angulatus* (hrboleusab úkosubý), který dle Cuviera ru podobný byl. M. *longirostris* (hrboleusab chochobotý), dle nalezenců v tétihořmí u v Hesenaku, měl rozměry ohromné, jsa asi 11' vysoký a 18' dlouhý. K slonům tvořil přechod M. *hantoides*, mimo něj méně znám je ještě jeden, M. australský, při němž pozorovaly se prví sbytky kosti toliko sávoem načatým přáluně, stěně na předním kraji kosti stýdých.

Materna s Květnice (v. hl. d.). R. 1824 který po neděli smrti poznali Bohuslav Mířek a Jiří Svatoň, bratři se Solopisk, pana Jana

Jiřího M-nu s Kv. a na Nedovesnicích, a na místě bratra mladšího Jindřicha M-nu s Kv. na plný soud zemský království Českého pro 160 kop, které někdy bratr Jana Jiřího Jindřich M. s Kv. od Mířka se Solopisk, otce Bohuslavova a Jindřichova se Solopisk, se byl vyjádřil. Jan Jindř. dostal se na místě dědice Jindřicha M-nu s Kv., mladšího bratra svého nezletilého a vyplatil celý ten dluh hned hotově a řádně.

Mauna-Loa je vedle Pichincha nejvyšší dosud známá sopka na naší zeměkouli, nalézající se na ostrově Havaji (souostroví Sandwicheaké). Po drsné doby sdála se býti vyhaslou, až v pros. 1870 opět počala chrlít s několika jasnými ohromnými spousty lavy, kamení a popele, tak že s počátku celáma okolo úplnou spoustou hrotila. V lednu 1878 sopka její snadně se smírnile. Výška sopky té obnáší 2115', průměr jónu 1800' a hloubka otvoru 200'.

Mayer 1) Julius Robert, praktický lékař, proslulý jako původce „mechanické teorie světa“, nar. se 25. list. 1814 v Heilbronn; první vzdělání nabyl na gymn. svého rodiště a v Schönthalu, studoval na to medicínu v Tübingkách a vadal se v této vědě později ještě prakticky v Mnichově a v Paříži. V ún. 1840 odebral se do Rotterdamu, kde vstoupil jako praktický lékař na jednu východoindickou obchodní loď. Téhož roku proděl od května až do konce září v Batavii a studoval tam zejména vliv tamějšího horkého podnebí na organismus lidského těla, při čemž nabyl zejména zkušenosti, že krev venozní při pozření slonou má velmi jasnou barvu červenou, podobnou barvě krve arteriální. Poznam toho, že v horkých krajích, kde se menší množství tepla organismem samým vyvinuje, se krev arteriální ve vláskovitých žilách méně odkysličuje, než v podnebí chladnějším, přivedlo M-a k teorii, že organismus nejen sám neustále určité množství tepla vyvinuje, nýbrž i mechanické úkony vyvoluje, kteréž také teplo vznik dávají. R. 1841 vrátil se M. do Viterberka a stal se úředním vrchním ranhojičem v Heilbronn, kteréhož řádu se teprv před krátkým časem vzdal. M. vytkl si za úkol, stanoviti především stálý poměr mezi prací a teplem, čili tak avanou „mechanickou rovnomočinou tepla“ a saložiti na základě tom jakýsi druh fyzikální stochiometrie. Úkol tento rozluštil nejprv vypočtením množství tepla vznikajícího stlačováním plynu, a složil vědecké výsledky těchto svých prací nejprv ve Wöhlerových a Liebigových *Annalen der Chemie und Pharmacie* (v květnovém sešitu 1842), pak ve svém apise *Die organische Bewegung in ihrem Zusammenhang mit dem Stoffwechsel* (v Heilbronn 1845). Veliký vývoj tepla vznikajícího pohybem těles nebeských vpsal M. v díle *Beiträge zur Dynamik des Himmels* (v Heilbronn 1848), po kterémž apise následovalo dílo *Bemerkungen über das mechanische Aequivalent der Wärme* (tam. 1831). Soubor M-ových vědeckých spisů vyšel pod názvem *Die Mechanik der Wärme* (v Stuttgartu 1867). — 2) Rudolf M., český básník, narodil se 18. říj. 1837 na Nové Hospodě u Stránčie v okrese Plánickém, gymnasiu studoval v Klatově a na studiu právnická se odebral do Vídně, kde požíval podpory bohatého strýce. Leč přikrá německé smýšlení tohoto strýce přimělo M-a, že opustil po dvou letech (1856—57) Vídeň, kde vystudoval první dva ročníky práv a odbyl státní zkoušku právnicko-historickou a přišel r. 1857 studovat do Prahy. Zde zabýval se, zápas s krutými nedostatky hmotnými, zejména studiem práva římského. Těž byl prvním spolupracovníkem *Obecných Listů* a korespondentem do některých polských novin. R. 1864 stal se do-

sboru genijského, v kterémž postavení opevnil několik tvrdí a účastnil se bitev u Palestra a u Solferina. Když Cavour po míru ve Villa Franca byl nucen Savojsko a Nizzu postoupiti Francii, stál M., jehož rodné město pod vládu francouzskou se dostalo, přece věren národnosti italské a setrval ve službách Italie, ačkoliv mu od Francouzů rúspá skvělá nabídnutí činěna byla. Král Viktor Emanuel povýšil jej po válce za senatora a svěřil mu opevnění Bologny, Piacencie a Pavie, po jichž provedení jej jmenoval generallieutenantem. R. 1861 povolal jej Ricasoli do svého kabinetu jako ministra námořnictví, v kterémž úřadě provedl sejměna stavbu velkolepých námořních arsenálů ve Spezii. R. 1866 odebral se M. jako italský splnomocněnec do Německa a podepsal též smlouvu Pražskou o mir. Když na podzim r. 1867 sadal kabinet Rattazziův, následkem intervence Francie v záležitosti Římské, za propuštění se z úřadu a Cialdini se za velmi obtížných poměrů politických marně o sestavení nového kabinetu pokoušel, uložil král M.-ovi provedení tohoto obtížného úkolu, a tento se postavil nejen v čelo nového kabinetu, nýbrž uvázel se zároveň v úřad ministra věcí zahraničných. Ministerstvo M.-ovo trvalo za velikých finančních i politických neshod a nesnází plná dvě léta. Hlavním pramenem neustálých politických krizí za vlády M.-ovy byla otázka Římská a sejměna druhá intervence Francie, přivedená následkem vpádu Garibaldiova do papežského území. M. dal sice Garibaldiho satknouti, poslal však zároveň 7. list. 1867 notu francouzské vládě, v které protestoval bez obalu proti zachování světské moci papežovy. Při otevření parlamentu italského počátkem měsíce prosince hájil M. svoje počínání si proti Francii a proti Garibaldiemu a vyslovil se rozhodně pro právo Italie na Řím. Veliká nesnáze činila ministerstvu M.-ovu též revoluční strana Massinistů a Římské ekumenické konciliium. V list. 1869 ustoupilo ministerstvo M.-ovo z polit. jeviště, poněvadž nedostalo přislivou sobě majoritu do sněmu, a na jeho místě nastoupilo ministerstvo Lansovo. M. jest ananementý řečník, a s četných polit. i příležitostných řečí jeho byla sejměna pamětihodná řeč o dráse Mont-Ceniaké. Mimo spisy již uvedené vydal M. ještě: *Le génie italien dans la campagne d'Ancona et de la Basse-Italie 1860—1861* (v Paříži 1866).

Menn 1) Barthélemy, současný malíř krajin a obrazů historických, nar. se 1815 v Genevě a jest žákem Didaye a Lugardona; posději vzdělával se též navodem Ingressa v Paříži a v Římě. Na to procestoval Itálii (3 léta) a odebral se nejprv do Paříže, kde v letech 1841—43 maloval obrazy *Tiberius a Sireny*, tyto poslední u velmi poetickém poněti. Posději se vrátil do Genevy a stal se tam profesorem malířství. Zde oddal se zcela malbě krajin, které pojímá velmi ideálně, a nikoliv realisticky, jako mistr jeho Diday. — 2) Charles M., bratřevce předělého, velmi schopný současný sochař, nar. se roku 1822 v Genevě. R. 1841 odebral se do Lyonu a odtud do Paříže, kde se vzdělával ve svém umění u Pradiera. Z prací jeho jsou čelnější: *Poprší Beaumarchaisovo* v Théâtre français, *poprší Baudinovo*, *Goodyearovo*, dále *poprší biskupa Mermilloda*, pak alegorické skupení *Plavba*, *Zklamání křesťanů, skupení dítěte* a jiná díla za pískovce i mramoru.

Mennšikov, Alexander Sergejevič kníže (v. hl. d.), ruský admirál a státník, † 2. kv. 1869 v Petrohradě.

Menz Max, současný malíř historických obrazů v Mnichově, kde se nar. r. 1824. Jest žákem tamější akademie a maluje nejvíce výjevy z dějin bavorských a ze života svatých. Z obrazů jeho hi-

storických jmenjeme: *Vévoda Bavorský Vilém V. a jeho manželka Renata udléžt almužny*; *Kurfiršt Maximilian I. vykládající monita paterna svému synu Ferdinandu*; z obrazů svatých: *Vánoční noc*, *Ruth a Naomi*, a různé obrazy olátní, z nichž jeden adobí tak zvanou „Frauenkirche“ v Mnichově. M. jeví svlátní zálibu pro líčení situací něžných, sentimentálních, a obrazy jeho vynikají harmonickým koloritem.

Menzel 1) Wolfgang (v. hl. d.) uveřejnil ještě: *Die letzten 120 Jahre der Weltgeschichte 1740 bis 1860* (8 sv. v Štutg. 1860); *Allgemeine Weltgeschichte* (12. sv. tamt. 1862); *Preussen und Oesterreich im Jahre 1866* (tamt. 1866); *Der deutsche Krieg im Jahre 1866, in seinen Ursachen, seinem Verlauf und seinen nächsten Folgen* (2 sv. tamt. 1867) a *Unsere Grenzen* (v Štutg. a Lipaku 1868). Jeho dílo *Geschichte Europa's* bylo r. 1866 vydáno v Štutg. podruhé. M. † v Štutgartě 23. dub. 1878. — 2) Adolf M., (v. hl. d.). Z posdějších obrazů tohoto umělce uvádíme: *Koronování krále Viléma II. a dojemný obraz Allegorie bdy v provincii ruské*. Též jest dovedným malířem akvarel.

Merkel Karel Gottlieb, současný malíř a kreslíř v Kaselu, nar. se r. 1818 v Lipuku, studoval na akademii svého rodiště a vzdělal se dále v Kaselu a v Mnichově. Maluje obrazy historické a genrové, v nichž dovede svlátně dobře líčiti momenty drastické. Z obrazů jeho jmenujeme: *Král Lear a Pěvcova kleiba*. Ještě více než malbami vyniká umělec tento svými kresbami, jichž vydal značné množství, sejměna *Todtentans für alle Stände* (1850, v dřevě ryto od Flegela); *Deutsche Mährchen* (1851, 48 listů); *Biblische Geschichten* (1853, v dřevě ryto od Engelmanna) a *Die Kunstwerke von dem Alterthum bis auf die Gegenwart* (1850, ryto od Feldwega).

Merkur, spolek českoslovanských obchodníků v Praze, založený r. 1862, má za účel šířiti vzdělání, pěstovati společenský život atd. mezi čes. obchodníky. M. založil si r. 1867 svůj časopis *Práský Lloyd*, jenž posději přelšel v majetek p. V. A. Dudy. Kdežto s počátku byl spolek M. utraktickým, stalo se nejednou, že obě národnosti, česká i německá, přikře proti sobě stály, až konečně r. 1870 při valné hromadě zvolen byl na místě navrhnutého Němce — Čech, a tím ve výboru obě národnosti stejně měli býti zastoupeny. Toho nesnázili němečtí kolegové v počtu asi 40, a vystoupili se spolků ještě v téže schůzi. Od té doby nabyl M. zcela jiného významu a důležitosti, stav se rozšířeným svým působením prvním zastancem českého obchodu a průmyslu. Spolek M. zasazoval se hlavně mimo jiné o zřízení česko-slovanské obchodní akademie, kteráž se záhy skutkem stala. Hlavní zásluhy o spolek zjednali si především Alois Oliva, po delší čas předseda, nyní protektor M.-u, jakož i Josef Wenzig, školní rada, co místopředseda komitétu pro zřízení česko-slovanské akademie, a Jan Otto co místopředseda spolku.

Merle Hugues, současný malíř franc., žák L. Cognieta. Obrazy jeho líčí nejvíce starosti a bdy lidu v životní velikosti a jsou vesměs sentimentální. Jmenujeme z nich *Markétka*, *Pradlena* a *Mladá matka*. Od r. 1866 jest dovedný umělec tento členem čestné legie.

Meszczyński Kornél, polský piarista, nar. se v Lovči r. 1752, do konventu vstoupil v Podolinci r. 1769 a vyučoval na rozmanitých školách. Zejměna zaměstnával se vychováním mladého a chorého Karla Upického. V roku 1794 odecestoval s mladým Kazimírem Sulistrowským do Vídně, kde r. 1795 byl sekularisován, načež obdržel probošteství

metrických váh a měr; od 1. led. 1876 však budou dle nejvyššího rozhodnutí se dne 23. čce 1871 vyložené v Rakousku v obchodu všechny ostatní váhy a míry mimo metrické.

Metzener Alfred, malíř krajin, nar. se r. 1838 v Niendorfu v Lauenburku. S počátku studoval stavitelství v Hannoveru a vzdělával se dále v tom umění od roku 1854 na akademii Mnichovské, lež r. 1854 obrátil se k umění malířskému a konal svá studia u Richarda Zimmermanna. R. 1862—1864 žil v Berlíně, v letech 1864—1865 v Římě a nyní v Düsseldorfu. Z četných krásných jeho krajinomaleb vynikají nejvíce *Pohledy na Řím a Klášter u Amalfi*.

Metzger Eduard, současný stavitel v Mnichově, nar. se r. 1807 v Pappenheimu. Jest žák Gärtnerův, po jehož smrti mnohá jeho díla dokončil, jako *palác Wittelsborský* a *Vítěznou bránu* v Mnichově. Později se stal profesorem stavitelství na polytechnice Mnichovské. M. nevynikl ani tak svými stavbami, jako množstvím duchaplných nákrešův pro rozličné stavby monumentální, zejména svým plánem pro bavorskou sněmovnu.

Meunier 1) Konstantin, souč. malíř v Bruselu, jest žákem Grouxa, a maluje hist., velkolepé, jednoduché obrazy, leč plné výrasu a citu. Jmenujeme z nich: *Stěpán mučenník*, *Pohřební slavnost Trapistů*, *Poslední pozdech Kristův* (v chrámu Cháteleusenském) a *Polibek Jidášův*. — **2)** Jean Baptiste M., současný mědirytec v Bruselu, jest žákem Calamatty a ryl četné obrazy, zejména *Lou na kryse* dle Madona, *Střelce* dle téhož, *Calvarium* dle Rubensa, *Lakotce* dle Alf. Stevensa a j.

Meyer Leo, výtěčný jazykospytec v oboru řeči indogermánských, nar. se 3. čce 1830 v hanoverské vesnici Bledelu, navštěvoval v letech 1844—1848 lyceum v Hannoveru, v letech 1848—49 gymnasium v Holmsindenu, a studoval na to do r. 1853 v Gotinkách filologii, zejména pod Benfeyem. Později odebral se na další studia do Berlína, kde se seznámil s Boppem a bratřimi Grimmy. Roku 1856 habilitoval se M. jako privátní docent filologie v Gotinkách a stal se tam r. 1862 mimořádným prof. Počátkem r. 1865 byl povolán za řádného prof. do Derptu pro německý a srovnávací jazykospyt a působiti dosud v tom úřadě. Mimo četná pojednání v rozličných odborných časopisech sepsal: *Der Infinitiv der homerischen Sprache, ein Beitrag zu seiner Geschichte in Griechischen* (v Gotinkách 1856); *Bemerkungen zur ältesten Geschichte der griech. Mythologie* (tamt. 1857); *Gedrängte Vergleichung der griechischen und lateinischen Declination* (Berl. 1862); *Vergleichende Grammatik der griech. und lat. Sprache* (2 sv. tamt. 1861—65); *Ueber die Flexion der Adjectiva im Deutschen* (tamt. 1863), a své hlavní dílo *Die gothische Sprache. Ihre Lautgestaltung insbesondere im Verhältnisse zum Altindischen, Griechischen und Lateinischen* (v Berl. 1869).

Meyerheim 1) Eduard Franz, současný malíř genu, nar. se r. 1838 v Berlíně. Jest synem a žákem Fridricha Eduarda M-a (v. hl. d.) a vzdělával se též v letech 1854 a 1858 na akademii Berlinské, též v Düsseldorfské. Později konal studia mezi obecným lidem v Tirolsku a processoval Belgii, Itálii a Švýcarsy. Genové jeho obrazy jsou rosmilé a vynikají pěknou barvitostí. Jmenujeme z nich: *Zbrojář* (v Berlíně 1858); *Děti s koškou* (tamt. 1859); *Mateřská láska* (v Štětíně 1862); *Výroční trh* (1863); *Zamilovaný* (v Lipku 1866); *Mladá matka* (v Berl. 1866); *Haseňská rodina seláků* (1867 a 1868). — **2)** Friedrich Paul M., bratr předěšlého, současný malíř svířat a genu, nar. se 1842 v Berlíně, kde

navštěvoval v letech 1857—60 akademii pod Holbeinem, byl však více žákem svého otce. Později processoval Německo, Tirolsko, Švýcarsy, Holandsko a Belgii, a zdržel se nějaký čas též v Paříži a v Londýně. Duchaplný tento umělec spojuje velmi dovedné humoristické výjevy se životu svířat ve styku se životem lidí a má výtěčný smysl pro kolorit i mistrovskou techniku. Též jeho akvarely jsou velmi svěží. Z četných jeho obrasů jmenujeme: *Krotitel hadů ve světině*, *Trh na kozy*, *Umělecký jezdec před produkci*, *Krmení sysla*, *Čáp hoduje u lůžky*, *Soud opic*, *Opice po hodech*. Též ilustroval mnohá díla sábová a přírodovědecká. Od r. 1869 jest M. členem Berlinské akademie.

Meytens Martin, malíř, nar. se 24. srp. 1696. Prvního vzdělání v umění malířském nabyl M. doma, neboť otec jeho byl rovněž malířem té doby zvlášť při dvoře královském ve Švédsku saměstnaný. Později r. 1714 odebral se mladý M. k svému zdokonalení do Holandska a pak do Anglie, kde s velikou zálibou věnoval se studium maleb miniaturních. R. 1717 přibyl M. do Paříže, kde pracoval pod správou krajana svého Voita, jenouž také sa první vyniknutí v světě uměleckém dle vlastního vyznání díkem povinen byl. M. maloval totiž v Paříži podobizny osob vznešených, jako vévodý z Orleansu, krále Ludvíka XV. a cara Petra, který téhož času v Paříži meškal a M-ovi přímé nabídnutí učinil, aby ke dvoru jeho v Petrohradě přesídlil, což ale M. samitnul, maje v úmyslu delší umělecké cesty po Evropě vykonati, na kterýchž potom navštívil Řím, Florencii, Vídeň a j. města residenční. Ve Vídni byl M. r. 1726 jmenován císařským komorním malířem a stal se zde r. 1759 ředitelem akademie výtvarných umění, kteráž pod pečlivou správou jeho zvlášť utěšeně skvětala, neboť s doby ředitelství M-ova vyšlo z tohoto ústavu množství chovanců později v světě uměleckém vynikajících a vysoce vážených jak v oboru ryteřství tak i v sochařství. M. byl posledním vrchním ředitelem akademie té, maje svěřenou správu všech odborů; neboť po smrti jeho učiněna změna, že každý odbor akademických studií prohlášen za úplné samostatný s vlastním odborním ředitelem v čele. M. † 26. bř. 1770 ve Vídni. Z obrasů M-ových zvlášť tuto důlnou uvéstí od r. 1726 počínaje, tyto: *Marie Terezie*, *Čisť František I.*, *Kráľ Bedřich I.*, *Čisť Josef II.* atd. Car Petr objednal u M-e 40 obrasů rásných (i historických), a podobně oblibil si Polský král August I. malby M-ovy tak, že v galeriích svých předního místa jim popřával.

Mezitzky František, učený jesuita, nar. se v Brně 10. list. 1718, vstoupil po obdrtých studiích gymnasiálních roku 1734 do řádu tovaryšstva Ježíšova, kdež svěřena mu v Těšíně na tamějším ústavu gymnasiálním vyučování jazyku řeckému. M. byl také po více let regens Těšínského konviktu, načež stal se později správcem jesuitské tiskárny u sv. Klimenta v Praze. Ze spisů jeho poukazuje pouze na latinou knihu *Apparatus Romanus ac vernaculus eloquentiae curiae et tribunalibus commendandas* (v Praze r. 1756). M. † v Brně 5. bř. 1796.

Mezler s Anđelberku František Josef, výtěčný lékař a spisov., nar. se 21. bř. 1787 v Birmendorfu ve velkovévodství Badenském. Po obdrtých studiích gymnasiálních vstoupil M. r. 1808 co praktikant na medicínsko-chirurgicko vojenskou akademii ve Vídni (Josefinum), odkudž po dvou měsících poslán byl co podlékač čili ohrng do Tarnova v Haliči, kde přidělen byl do vojska ku pčhotě. R. 1815 dokončil M. studia svá medicínská na Josefinum a byl t. r. za doktora medicíny povýšen. Co

Michal Jan, nar. 23. bř. 1818 v Účmanicích (čmanicích) u Brandeje nad Orlicí, byl 25. čce 2 v Hradci Králové na kněžství vysvěcen, kanoval v Pardubicích, v Novém Bydčově a v Brandeji nad Orlicí, alyna oo vřetěný kasatel, vstoupil vojenského duchovního k 7. pluku kyrysnickému, el s ním Rakousy, Uhry a Itálii, a † 26. list. v Krakově. M. byl horlivý národovec a koušel též v básnictví českém. Třístěny od něho jsou: *Účmanice ve Vřetě* na r. 1843, pak dekl. *Kost Brandeje v Turku na Mostě*, vydaném Václava Filipka 1856. Hojnou však literární polost po něm, jakož i zajímavou korespondenci, žto duševní plody svědčí o bystrosti ducha va, chová u sebe pl. t. důstojný děkan Hefoměstský Josef Krůka, a bylo by škoda, kdyby apomenuti utonula.

Michellie 1) Friedrich, vážený starokatolický ocelovec, nar. se v Münsteru ve Vestfálsku 27. čna 5, kde také průpravní a bohoslovecká studia al. Po vysvěcení na kněžství byl nějaký čas hovatelem u hraběte Klem. Westphalena, a konal ději ještě studia filosofická v Bonnu, načež se učitelem náboženství na gymnasiu v Duisburku. 1849 stal se prof. filologie a dějepisu v Padernu, r. 1854 ředitelem bohosloveckého konviktu svém rodišti a r. 1855 farářem v Albachtenu neko Münsteru. Od roku 1864 působí jako prof. sioie na lyceu v Braunsburku. Jako spisovatel vy. l M. následujícími spisy: *Entwicklung der beiden ten Kapitel der Genesis*; *Kritik der Günther'schen losophie*; *Die Philosophie Platon's in ihrer inner-Beziehung zur geoffenbarten Wahrheit* (hlavní jeho ecký spis. 2 díly v Münsteru 1859—1860); *Gichte der Philosophie in allgemein jesuitischer Darlung* a *Kant vor und nach dem Jahre 1770*. Žcho spisoch snažil se M. o salošení jakési kacké filosofie, kteráž by dovedla smířiti filosofický or platonismu s naukami katol. církve. Podofm směrem berou se též jeho přírodovědecko-filické spisy, v kterých bojoval zejména proti maticistickému náboru světa. Již jako farář v Albachu sarasil ještě s několika stejně smýšlejšími boho-vcí časop. *Natur und Offenbarung*, jenž měl býti írcem mezi přírodopyskem a katol. vírou, a sepal n v tom smyslu několik menších prací, jako se-ěna: *Der kirchliche Standpunkt und die Natur-wissenschaft, offenes Bandescheiden an Schleiden*; *r Materialismus als Köhlerlaube*; s ohledem na rvinismus vydal: *Das Formentwickelungsgesetz im anzenreiche oder Durchführung des natürlichen anzenystems nach idealen Principien*; *Der Ge- nke in der Gestaltung des Pflanzenreichs* a *Der danks in der Gestaltung des Thierreichs*. Spisy oíto stal se M. záhy mocné straně jesuitické trnem žích a tato jej obvinila na generálním shromáždění Mnichově r. 1861 s neposlušnosti a spoury proti mu. Na obvinění toto odpověděl M. neochozeně sjezdu katol. učenců v Mnichově r. 1863, a kásal eně proti otročování vědy akrese jesuity. Z té vy pocházejí jeho spisy: *Kirche oder Partei? Ein mes und freies Wort an den deutschen Episcopat* *Fünfzig Thesen über die Gestaltung der kirchlichen halthnisse der Gegenwart*. Proti infalibilitickým outkám jesuitů vystoupil M. již r. 1865 odhodlaně izně, a byl na konfeli samem jedním s hlavních írců dogmatu o neomylnosti. Té doby psal: *Die fehlbarkeit des Papstes im Lichte der kath. Wahr-heit* (1869); *Die Vernehmung Christi und die Ver- hung der Kirche* (1869); *Der zweite jüdische Hir- brieft in seinem Verhältnisse zur Wahrheit* (1870); *Acroetische Charakter der Infalibilitätslehre* a j.

Tento mužný odpor M. ťiv měl za následek jeho vy- obcování s Římské církve. Nyní jest učenec tento jedním s želních přivřenců strany starokatolické v Německu a vydává časopis *Der Katholiken Organ sum Kampfe gegen die jesuitischen Neuerungen in der Kirche*. Jako politik sasedal M. v letech 1866—1867 v katol. centru prua. sněmovny poslancek a byl v tuhé opozici proti Bismarkovi. Též sasedal krátký čas v ústavodárném sněmu Severoněmeckého spolku, složil však mandát za krátký čas. — 2) Alexandr M., malíř krajín, narodil se r. 1838 v Münsteru. Vzdělání ve svém umění nabyl v aka- demii Düsseldorfské, kde se učil návodem Schirmerovým. Ponejprv vystoupil a veřejnost r. 1845 s jednou vestfálskou krajinou, a posději maloval: *Lesní cesta s kravami*, *Ukarské koně při vývodu slunce*, *Bojiště při nautěžení bouře*. Roku 1857 obdržel v Metách za svůj velmi sdafitý obraz *Frakes čestnou medaili*. Posději maloval krajiny zimní a stal se r. 1863 profesorem malířství ve Vřmaru, kde maloval *Zpomínku na hrad Wartburg*. † 1868. Z proslu- lejích jeho žáků jmenujeme Deitersa, Staedlera, Arndta.

Michl Leopold, botanik, nar. 29. proa. 1764 v Solnohradě, studoval theologii a byl 1788 za kněze posvěcen. Prádné chvile své věnoval výhradně stu- diím botanickým a sakládal sobě především bohatý herbář. M. psal více článků drobnějších do *Hoppos botanisches Taschenbuch*. Některé odrůdy rostlin, které objevil, jsou dle něho pojmenovány. M. † 7. dub. 1843.

Mikrokefali (čes. lidé s malou hlavou) nazývají se zvláštní druh blbých neb poloblbých lidí, jichž mozek nedosahuje obyčejné velikosti lidského mozku. Je-li nemoc tato v značné míře vyvinuta, dosahuje lebka blběho sotva velikosti pěsti, a objem mozku nevyrovná se ani objemu mozku gorily neb orangutanga. Následkem tohoto spotrovení mozku jest čelo velmi nízké, lebka málo vyklenutá, líce u poměru k hlavě velmi veliké, též dlaně a ústa nepoměrně zvětšeny a přední suby nakloněny (*prognathia*). Na hlavě vynikají zejména ony kosti, na kterých jsou zavěšeny mohutné svaly chrupu. Dosud se pozorovalo, že vždy jen svrchní část velkého mozku zakráává, následkem čehož pro podobnost takového mozku s moskem opicím lidé m-í stížení v celém svém vzezření, jednání i v útvru obličeje velikou a shusta velmi blískou jeví podobnost k opicím. Tělo lidí těchto jest obyčejně pravidelně utvořené, leč poněkud útlejší než u lidí sdravých. Rodičové všech dosud známých m-ů byli lidé sdraví a pravidelní, a měli obyčejně vedle jednoho neb více mraáků i jiné zcela sdravé děti. M. vydávají se sebe obyčejně svaky neartikulované a přitčují se jen stěží několika slovům pravidelným; v pohybech jsou velmi obratní a žviřní, lesou rádi, nápodobují stělnbřitě a náruživě každý pohyb těla neb obličeje, též se velmi hudeb, akráka jeví všechny duševní vlastnosti opic. Většina m-ů samfelo v mládí, a jen málo kteH dosáhli věku 40 let. Karel Vogt, jenž o těchto celkem žádka se vyskytujících mraákůch podrobně konal studia (*Archiv für Anthropologie*, svaz. 2. v Brunšviku 1867), domnívá se, že vzniká m-e již v zárodku následkem shusta se vyskytujícího svratného pochodu přírody od tvarů již vyvinutějších k méně vyvinutým (*atavismus*). Domněnka tato, proti kteréž mnoho bylo bojováno, vede k úsudku, že člověk i opice s těchto pošli původu a že se větve obou žm dále tím více od sebe vzdalovaly a vzdalují.

Mikroskop (v. hl. d.). O vlastnictví vynálezu mikroskopických přístrojů od dávna se vedl tuhý

sud. Literární činnost M-ova jest velmi obsáhlá, a sahá do více odborů písemnictví. Napsal: *Načela nauke o trgovini* (1861); *Srbaka stenografija* (1866); *Teorički osnovi muzike* (1866); *Nauka o muzici* (1867); *Ilustrovani svet I.* (1867); *Škola notnog pjevanja za osnovna učilišta* (1868, 2. díl přichystán k tisku); *Kratka stilistika i korespondencija* (1871); *Trgovacko knjigovodjenje* (1871). Mimo to redigoval M. *Trgovacke novine*, které r. 1861—1863 nákladem bankéře Jana Kumanudy vycházely, avšak pro svůj svobodný směr od censury potlačeny byly. Již dříve byl M. statným obráncem zájmů srbských, a zastával tyto po dlouhou dobu svými dopisy do velikých listů *Allgemeine Zeitung* a *Kölnische Zeitung*; nyní je k tomu účelu zvláštní tisková kancelář zřízená. R. 1866 začal vydávati veliký obrázkový časopis *Beogradske ilustracione novine*, který však s ukončením prvního ročníku přestal vycházeti. Dalšími pokusy v tom směru, které se však také velikému účastenství netěšily — byly: *Ilustrovani svet* a *Ilustrovani kalendari* (1868). R. 1870 vyšla od M-ě dle Sydova redigovaná fyzikální mapa celého světa ve velikém rozměru. Mapa vyvedená byla v státní knihtiskárně nákladem ministerstva osvěty. Nyní zabývá se M. ve spolku s drem Medovićem a jinými ještě učení sestavováním slovníku pro domácnost (na způsob něm. *Hausesikonu*); jest to první pokus a práce toho druhu v srbské literatuře. M. jest také dobrý znatel hudby, hraje dobře na několik nástrojů, a obzvláštně virtuosně na housle; jeho zásluhou jest, že bylo na středních školách učení se hudbě zavedeno a tak u mládeže srbské smysl pro hudbu probuzen. — Choť jeho 2) Kateřina M-ová nar. se r. 1844 v Rusku, kde byl její otec Jovan Djordjević důstojníkem. Vzdělání svého nabyla v císa. Nikolajevském institutu. Když pak r. 1864 otevřena byla v Bělehradě od vlády srbské vyšší dívčí škola, byla M-ová jmenována této školy ředitelkou, kterýž úřad dosud k všeobecné spokojenosti zastává. Škola tato jest zároveň přípravnou pro učitelky obecných škol srbských. Mnohé chovanky ústavu účinkují nyní co učitelky nejen v Srbku, nýbrž i v Bosně a Bulharsku. M-ová přednáší na ústavu o pedagogice a metodice. Sama sepsala následující učební knihy: *Pedagogika* (1866); *Metodika* (1866); *Istorija sveta u kratkom pregledu za ženskinje* (1871). Šk.

Milu, až dosud neznámý druh jelenů v Číně, jenž dle zpráv vřetěného přírodopysce Milne-Edwarda (*Annals of nat. hist.*) od nepamětných dob v stádech v jednom císařském parku nedaleko Pekingu žije; Číňané však nevědí sami kdy a odkud se zvířata ona do parku dostala. Dle sevnějšího vzhledu, dle srsti a nemotorných pohybů jest m. velmi podoben sobě, s jelenem však má stejný útvar lebky a liší se od něho poněkud jiným rozsvětvením parohů. Dle všeho se tudíž zdá, že tvoří m. svlaštěný druh jelenovitých. Výška zvířat těchto dosahuje výšku našich jelenů, barva srsti jest hlutošedá. Samice nemají žádných parohů. Bb.

Milutinović Jiří, smamenitý vojevůdce, nar. 15. Hř. 1765 na ostrově Korfu, kam se jeho rodiče z Dalmácie vystěhovali. Když mu bylo 8 let, dán jest do námořnické školy, a co kadesť vykonal několik velikých cest po moři. V Lisabonu vstoupil k vysváni Angela Ema do portugalské služby a vydal se s loďstvem proti Berbersku. Strávil v portugalské službě sedm let vrátil se zase na Korfu, kdež službu u republiky Benátské přijal. Po míru r. 1797 v Campo Formio usazením vydal se M. do Rakouska a stal se zde r. 1798 plukovníkem páchoty. Po usazeném v Prešpurku míru odešel M. do Francie, kdež mu uloženo organisovati sbor Dalmatinců,

kteří se v Bergamu zdržovali. Na to byl přidělen k gen. štábu vojska v Itálii operujícího. Brzo potom jmenoval jej maršál Marmont guvernérem v Zadru. Později bojoval M. ve všech bitvách na Rýnu. R. 1814 vsal propuštění co generál. Potom byl M. v hlavním stanu rakouském u generála Švarcenberka, který jej k vysváni císařova do Vídně poslal. Zde mu bylo kabinetním listem 26. září 1816 vyměřeno služné 1600 al. stf. ročně, a 2. bř. 1819 obdržel zase místo v rak. vojsku co generálmajor. M. byl vysoce vyzdělaný muž, a sepsal několik děl o Jonských ostrovech, o financích drávy Benátské a o námořním obchodu benátském. M. † 2. srp. 1844 v Splitu. Šk.

Minkellers P. H., prof. fysiky a lučby, nar. se 8. pros. 1748 v Maastrichtu. R. 1774 stal se prof. filosofie na universitě v Leuvě, kdež měl přednášky o fysice. Zde učinil M. velice důležitý vynález vyrábění svítivplynu. Experimenty za tímž účelem začal 1. Hř. 1784, a výsledek podal do veřejnosti ve zvláštním spise *Mémoire sur l'air inflammable tiré de différentes substances rédigé par M. M. professeur de philosophie au collège du Foucon Université de Louvain* (1784). Když byla r. 1794 universita v Leuvě zrušena, byl M. v Maastrichtu po nějaký čas lékařníkem, později stal se profesorem fysiky a lučby na gymnasiu ve svém rodišti, kdež i † 4. čce 1824. Žáky M-ovými byli proslulí Martens, Crahay a mnoho jiných, kteří si co vynikající učenci velikého jména dobyli. M. byl údem kr. akademie věd v Bruselu a kr. institutu v Amsterdamu. V nejnovější době nasvána ku počtů M-ově v Maastrichtu ulice, v níž bydlel, jeho jménem. Šk.

Mirani Jan Jindřich (v. dopl. 1.) † 30. září 1867 ve Vídni. Poslední jeho dramatická práce byla r. 1867 *Ein Lehrer aus der Zeit Josefs II.* Zmínky hodno jest, že M. již jako studující hrával v letech dvacátých na ochotnickém divadle Theysingrově v Praze, jakož pak také v letech padesátých, když se na Vídeňském divadle *An der Wieden* nějaký čas provozoval české hry, mival účastenství ve věci této. Též přeložil některé Klicperovy divadelní hry do němčiny, zejména hru *Ephovia Cisterrogh*.

Míšenci (v. hl. d.). Úchylky od všeobecného zákona plosení, ačkoli velmi hojně mezi organismy se vyskytují, byly teprve za posledních let blíže proskoumány a systematicky seřazeny. M. v rostlinstvu i mezi zvířectvem vznikají hlavně trojím způsobem, a sice spolupůsobením pohlavních žláz: 1. dvou rozličných odrůd téhož druhu; 2. dvou příbuzných druhů, nebo 3. dvou příbuzných rodů. — V říši rostlinné čítáme nejvíce m-ů čili bastardů mezi odrůdami téhož druhu, méně již mezi druhy stejného rodu a nejméně mezi dvěma rody. M. mezi dvěma odrůdami rostlin velmi nesnadno se rozeznávají, leč když jsme je sami zkřížili; mnohem nápadnější jest podoba m-ce vzniklého se dvou druhů příbuzných. Mnohé řády rostlin, jako rostliny křížaté, okoličnaté, psykáté a motýlovité, nejeví žádnou náchyllost k vzájemnému se stůrodňování, a proto u nich m-ů není. Rostliny spolumočné, kritčnickovité, topolovité a růžkovité chovají naopak množství druhů, při nichž m. ve velkém množství se vyvinují tak, že lze více bastardů než pravých druhů v některých skupeních napočítati. Ze spolumočných vysmenává se v ohledu tom rod pcháď (bodlák, *Crucium*), z jehož 11 druhů 13 bastardů povstává. Z jiných rodů dlužno uvéstí rostliny růžkovité, z nichž asi druh maliník i na druhy i na m-ce nejbohatší jest, neboť zabírá (dle výběrného spisu A. Gremliho o malinnovitých rostlinách švýcarských) v sami té 76 druhů a 41 m-ů. — V živočišstvu rovněž vanikají svrhlé tvory čili m. mezi příbuznými

jednotlivci, tedy nejspíše mezi dvěma odrůdami těchto druhů, jakož při chovu dobytka domácího, u jednotlivých odrůd psů a j. v hojnosti nadobyčejně sledována. Poněkud vzácnější jsou m., jež vznikají křížením dvou druhů; v případech podobných mohou smíšením dva bastardi se vyvinouti aneb dva zcela noví tvorové povstati, jako na př. kůň \times oslice vydá meska, kdežto s kláný \times osla mul vznikne. — Co se týče m.-ů, kteří se křížením mezi jednotlivými plemeny lidskými vyskytují, je zjištěno v posledních dobách, že vědeckými výpravami, válkami, obchodem a stěhováním zvláště se rozmnožily. V některých krajinách, jako v Americe, nabývají m. zvláštního rázu, tak že tam dvě hlavní odrůdy m.-ů přesně od sebe se liší, totiž mesticové a mulati. Přičin, proč m. některých plemen nemají dlouhého žití, vykládáme sobě přiroseně s nerovně tělesnou konstitucí obou se smíchů, s různě, jednomu z nich nevyklá, třeba škodné potravy, v poměrech klimatických a j.

Mitscherlich Karel Gustav (v. hl. d.) † 16. bř. 1871 v Berlíně.

Mittermaier Karl Jos. Ant. (v. hl. d.) † 28. srp. 1867 v Heidelbergu.

Mlázov, statek a farní ves v Čechách v býv. kraji Plzeňském a okresu Planickém, má sámek a farní kostel sv. Jana Křtitele, jenž se již r. 1884, jakožto kostel farní připomíná. R. 1886 daroval ryt. Drha s Jindřichovic jednu kopu platu roč. kostelu sdejšmu. Počátkem XVIII. století náležel statek M.-ský ryt. Bergům, po nich Dohalským s Dohalic, za jejichž vlády s Žichovem spojen jest. V první polovině našeho století přecházel statek M.-ský častěji s ruky do ruky. Od roku 1851 náleží panu Bernardu s Kleistu.

Mléko kondenzované čili stužené nasývá se extrakt mléčný, v poslední době zvláště vyráběný ve Švýcarsku, v Bavorsku, pak v Hildburghausenu a v Hamburku tím způsobem, že mléko se odpařuje, až nabude jisté hustoty, a zároveň s cukrem se smíchá. Dle rosboru Liebigova obsahuje m. k. v 100 dílech pouze 22-44 dílů vody a 77-56 pevných látek. Polovinu těchto tvoří přimíšený cukr, sbytek pak sestává s másla (9—11%) a j. m. obyčejně skládajících látek. M. k. má podobu vepřového tuku svařeného, co do barvy však je poněkud našloutlé; přichut má salsádou, a hodí se velmi dobře k vaření kávy, čokolády a p. M. k. užívá se nyní s výhodou při výpravách vědeckých.

Mlokovité ryby nasýváme živočichy, dýchající žabrami s plícemi; v soustavě zoologické utvořeno je pro ně zvláštní oddělení: *Dipnoi* ryby plícnaté (mající dvojí ústrojí dýchací), a sice vřadeno jest mezi ryby. Oddělení toto, zahrnující dle původního návrhu Müllera ryby sklenošupinaté s nosními otvory v ústech, s končetinami, s kostrou chruplavkovitou a bez paprsků žaberních, s plícemi a žabrami, mající jako ryby žralokovité a rejukovité na hořejší části srdce, kde vzniká aorta, svalnatý přívěšek se zvláštními řadami plicních klapek. Do r. 1870 byly toliko dva reprezentanti m.-tých ryb známy, totiž *Lepisosteus* (v. t.) a *Protopterus*, jež mezi vyhynulým tvorstvem předvěkým reprezentantů nemají. K těmto přibyl v r. zmíněném nový živočich s Austrálie, jež objevil William Forster. Prvně řazen byl mezi obojživelníky (*amphibia*), poslédě přidružen po důkladném prozkoumání anatomickém oddělení ryb plícnatých. Krefft nazval živočicha toho *Ceratodus Forsteri*, dletem podle objevitele, dletem podle fosilního rodu *Ceratodus* s útvaru jurekého a triasového, k němuž veliké jeví podobnosti. Tusamci jmenují tuto m.-tou rybu *Baramunda*;

vyskytuje se, až sřídka, hlavně v řekách Brunet, Danson a Mery, dosahující někdy délky těla až 6'; maso m. ryby této je velmi chutné a má barvu podobnou jako maso lososí, pročť známé je též pod jménem Dawson-Salm (Dawsonský losos); kříví se s větší částí odpadlým listím myrtových a j. stromů. Občas vyplují m. r. na povrch vody, aby napily plíce čerstvým vzduchem, při čemž vydávají zvláštní ohrochtavý hlas, jež na ticha daleko je slyšeti. Končetiny jejich jsou slabé, a nezdají se sloužiti k pohybu na suché zemi. Bez vody tyto domnílí obojživelníci dlouho nevytrvají.

Mnětětš, Netěš, něm. *Tambenörse*, ves pod Řípem v okresu Roudnickém, náležela prý v nejstarší době Vršovcům, pak i s horou Řípem křásteru Strahovskému hned od jeho založení. R. 1577 koupil pan Vilém s Rožmberka ves M. i s horou Řípem a připojil ji k panství Roudnickému.

Mnětětický s Mnětí, staročeská rodina Hechtická, s níž uvádí se r. 1529—40 Mikuláš M. s M., který téhož času byl úředníkem na Náchodě.

Mnodletín, statek a ves farní v býv. kraji Čslavském a v okresu Chotěbořském; lokální kostel sv. Anny, sámek, škola, lázně, vinopalna. Ku konci XV. stol. náležel M. k zboží Lipceckému. R. 1557 prodal Bernard Sobek s Kornic tvrz Lipaku. M. a jiné Janovi Kustofovi. V druhé polovině XVII. stol. vládl M.-em Ondřej Bernard Borovanaký s Borovan. R. 1757 koupil M. s Businovem od Jana Fridericha Adlera kníže Adam s Auersperka, od kterých doby M. se statkem Malečským spojen zůstal. Nynějším držitelem spojených statků jest dr. Fr. L. Rieger.

Moeblus August Ferdinand (v. hl. d.), výtěčný něm. matematik a astronom, † 26. září 1868 v Lipsku.

Möhler Jan Adam (v. hl. dílo). *Symbolika* jeho, jejíž 7. vydání vyšlo v laciném otisku v Řesně r. 1872, jest pro svou přesně vědeckou cenu, dogmatickou preciznost a objektivní směr první okrasou dogmatické literatury něm., vedle níž jen Döllingerova *Christentum*, Kleoeva, Dieringerova a Kuhnova *dogmatiky* postaveny býti mohou. PH prvním svém vydání (1832) vzbudila arci vědecký odpor u protestantských učenců Baura, Marheineke, Nitsche atd., že prý se M., ač jinak ani nemohl, držel pouze ryznavacích (symbolických) spíš s doby reformací; zejména vydal proti němu Tabinaký prof. dr. Baar veliké polemické dílo *Der Gegensatz des Katholicismus und Protestantismus nach den Principien und Hauptdogmen der beiden Lehrbegriffe mit besonderer Rücksicht auf Möhlers Symbolik* (Tübingen 1833 a 1836 ve 2 vyd.). Ale M. jemu odvětil s toutéž vědeckou hloubkou a nestraností v obšírném díle *Neue Untersuchungen der Lehrgegensätze zwischen den Katholiken und Protestanten. Eine Vertheidigung meiner Symbolik gegen die Kritik des Herrn Ph. Dr. Baar in Tübingen*, jemuž ve dvou letech (1834—35 v Mohuči) dvojího vydání a r. 1872 v Řesně laciného otisku se dostalo. — Po jeho smrti vydal dr. Döllinger menší jeho práce a články (16) obsahu historického a exegetického, jež vyšly s názvem *Gesammelte Schriften und Aufsätze* (v Řesně 1839—1840 ve 2 dílech). Na to vydal dr. Reithmayr jeho *Patologie oder christliche Literaturgeschichte* (1. díl 1840 v Řesně), obsahující jenom první tři století, jež posud nemá sobě rovného co do způsobu literární historie sv. otců církevních, a některak Fesslerovu neb Alsogovu práci do pozadí neustoupila. — Konečně v letech 1867—68 vydal benediktn Mnichovský Gams v Řesně výbornou jeho trojdílnou *Kirchengeschichte*, jak ji M. po 12 let (1823—35) na universitě Tabinské a na to dvě leta v Mnichově přednášel, nemysle v tom způsobu arci na její zveřej-

nění. Nicméně svobodomyšlným duchem a kritickým směrem svým, plným slohem a příjemným názorem zaujímá čestné místo v upraveném vydání Gamsově vedle díla Ritterova i Alsogova. — Tamě vydal 1866 Gams J. A. *Möhl. Ein Lebensbild von Ph. B. Wörner. Mit Briefen und kleineren Schriften* M. Před smrtí svou zasnál se M. hlubokými studii a s pramenů o mniších staré církve (o nichž potom Montalembert sám důkladnější spis vydal v 5 dílech, něm. od Brandesa v Řezně 1867), ale jen malá část se nám zachovala (v 2. dílu sebraných jeho spisů), ač M. na dílo to sám velikou váhu kladl. Vůbec však neposuzujeme u něho žádnou náklonost k ultramontanismu, vyjma snad jeho polemiku o celibátu (v sebraných spisech), aniž jakousi přichylnost k mnišstvu, an voditi se dával ve spisech svých pouze motivy vědeckými. Nedokončen zůstal také jeho vědecký výklad listu sv. Pavla k Římanům, dle něhož Reithmayr svou práci vydal.

Möhlhausen Balduin, proslulý německý cestovatel a románopisec, nar. se 27. led. 1825 v Bonn, navštěvoval až do r. 1840 gymnasium svého rodiště, a oněsv záhy věnoval se praktickému hospodářství. S počátku byl ekonomem v Pomořanech, v letech 1848—49 sloužil jako vojn Prusku a odebral se pak do Ameriky, kde se r. 1851 připojil k výpravě vědovy Vírtemberského Pavla do pohoří nasvaného Rocky-Mountains. Závějeji sněhovými a následkem častých strát konil byl odtržen M. od družiny věvodův a dostal se s počátku mezi kmen Ottoeských Indiánů a později mezi Indiány Omahajské. Po pěti-měsíčním pobytu mezi těmito Indiány plul M. dolo po řece Mississippi a přistál v list. 1852 v Evropě. Leč záhy vrátil se zase do Ameriky, a bylo mu tam na přímluvu Alex. Humboldta od vlády Spojených Obcí Severoamerických nařazeno, aby se pfidal jako topograf a kreslíř k expedici, jež měla vyšetřiti nejvhodnější cestu pro železnou dráhu k Tichému Oceanu. V list. 1854 byla výprava tato u cíle, a M. odebral se přes San Francisco a Panamu do Nového Yorku, maje s sebou velmi zajímavé sbírky přírodovědecké. Po jeho návratu do Berlína jmenoval jej král Fridrich Vilém IV. kustosem svých knihoven v Postupimi a ve vládních král. sámcích. V letech 1857—1858 podnikl M. novou cestu do Střední Ameriky, zejména do neznámých do té doby krajín na středním Colloradu. Po svém návratu do Berlína spracoval cestovatel tanto své zkušenosti na cestách ve formě vědecké ve spisech: *Tagebuch einer Reise vom Mississippi nach der Südsee* (v Lipsku 1858; 2. vyd. přepracované pod názvem *Wanderungen durch die Prairien und Wästen des westlichen Nordamerikas*, tamt. 1860) a *Reisen in die Felsengebirge Nordamerikas bis zum Hochplateau von Neumexiko* (2 sv. v Lips. 1861). Většinu svých pamětí s cest uložil však M. v románech a novelách, psaných způsobem velmi zajímavým a poutavým, s nichž uvádíme: *Der Halbindianer* (4 sv. v Lips. 1861); *Der Flüchtling* (co pokračování předchozího, 4 sv., tamt. 1862); *Der Majordomo* (4 sv. v Jeně 1864; pokračování k románu *Der Flüchtling*); *Palmblätter und Schneeflocken* (2 sv., v Lips. 1863); *Das Mormonenmädchen* (6 sv. v Jeně 1864; 2. vyd. 1868); *Reliquien* (3 sv., v Berl. 1865); *Die Mandanwaiese* (4 sv., tamt. 1865); *Der Meerkönig* (6 sv. v Jeně 1867); *Nord und Süd* (2 sv., tamt. 1867); *Der Hochlandpfeifer* (6 sv., tamt. 1868); *Das Hundertgoldblatt* (6 sv., tamt. 1869); *Der Piratenlieutenant* (4 sv., v Berl. 1870); *Der Kesselflicker* (5 sv., tamt. 1871) a *Das Finkenhaus* (4 sv., tamt. 1872). M. zhotovil též četné sdělitě obrazy krajín amerických v barvách vodových.

Moer, Jean Baptiste van, současný malíř v Bruselu. Jeho obrazy stavitelských předmětů vynikají mistrovskou barvitostí, a uvádíme s nich zejména: *Ostrov St. Giorgio u Bendítek, Vnitřek chrámu sv. Marka v Bendítkách, Římských staveb sbírky v Spalaitě, Pohled na Montjoui*. R. 1860 obdržel M. řád Leopoldův.

Mogford Thomas, malíř podobizen a genu, žil přes 20 let v Londýně a maloval tam barvami olejovými i vodovými. Hlavní jeho díla jsou: *Sochař Bailey v životní velikosti, Sir Tomáš Lethbridge na koni, Hrabě Devonský, Astronom Adams a William Napier*. V posledních letech svého života uchýlil se na ostrov Guernseyský a oddal se krajinomalbě. Z prací jeho tohoto druhu jmenujeme: *Mount St. Michael po bouři, Západ slunce v zálihu Mountském*; zejména se mu dařily obrazy, jež líčily zapadání slunce na vodách. M. založil na ostrově Guernseyském též zvláštní školu malířskou a odbýval krátce před svou smrtí ještě řadu velezajímavých přednášek o umění. † 1868.

Mohl 1) Moritz von (v. hl. d.) byl jako člen vírtemberské sněmovny po bitvě u Králově Hradce rozhodně proti sjednocení Německa pod pruskou nadvládou a hlasoval též důsledně na sněmu s r. 1867 proti přijetí smluv o alianci a o jednotě celni, zejména proskoumal zvelebení vírtemberského průmyslu, vystoupil-li Vírtembersko se svazku celního a připojí-li se k Bavorsku a Rakousku. Též 1870 hlasoval jen s nevolí pro spolek Vírtemberska s Pruskem proti Francii. V poslední době vydal několik brošurek, v nichž hájil své politické stanoviska — 2) Robert von M. (v. hl. d.) byl od r. 1867 badenským vyslancem v Mnichově a zastával úřad ten do r. 1871. Téhož roku byl jmenován presidentem účetní komory v Karlsruhe.

Moker Josef, architekt, nar. se 22. list. 1835 v Citolibech u Loun, kde také místní školu navštěvoval. Otec jeho Josef M., jsa majitelem hospodářství, určil s počátku, aby syn rovněž hospodářství se věnoval. R. 1849 poslán byl mladý M. k svému strýci do Lovosic, kde měl učiti se němčině. V domě strýcově bydlel malíř Berka, ku kterémuž M. často docházel a jehož malby a kresby velmi jej zajímaly, tak že záhy sám s neuvávnou plní kreslení se věnoval. Po roce vstoupil do nižší reálné školy v Litoměřicích a později na vyšší realku v Praze, kde též technická studia absolvoval. Na to odebral se M. do Vídně k dalšímu vzdělání svému, a sice na akademii výtvarných umění, kde té doby Van der Nülle a Sicardsburg profesory byli. Později stal se žákem výtečného profesora Schmieda a věnoval se zcela studiím gothiky. Zde přivlačtil si M. tajnosti tohoto převzatého umění stavitelského v takové míře, že r. 1863 vyznamenán byl cenou svobodného pána Hagenmüllera. V témž i v následujícím roce podnikl nadějný M. s několika spolužáky školy architektonické vedením profesora Schmieda delší cestu ku konání studií, a to hlavně v Horních a Dolních Rakousích, v jižních Čechách, severovýchodních Uhrách, v tak svaných Spišských městech a j. Krátce na to poslal vrchní stavební rada Schmied M-a do Berouna v Horních Rakousích, aby zde prohlédl dva chrámy a návrhy k jejich opravení učinil. Při této příležitosti sjel sobě M. též do Bavor, aby také tamější stavby blíže prohlédnouti a seznati mohl. Od roku 1864—1869 byl M. neustále zaměstnán pod vedením někdejšího učitele svého a stavitele domu prof. Schmieda při dostavěni věže sv. Štěpána ve Vídni, kdež místo stavbyvedoucího zastával. R. 1869 povolán byl do Děčína, aby tam provedl stavbu rodinné hrobky

hrabat Thunů, k něž Schmied sám návrh shoto-
vil. M. i po dokončení stavby zůstal v Děčíně co
stavební inženýr, přednášející zároveň na vyšší hospo-
dácké škole v Libverdě o stavitelství a kreslení
stavitelském. Z té doby pochází od M.-a mnoho ná-
vrhů jak ke stavbám luxusním tak ke stavbám
podniků průmyslových. Jmenujeme tuto na př. návrh
k vile hraběnky z Valdčtiny, četné monumentální
náhrobky, návrh na opravení shofelých věží chrá-
mových v Kolíně n. L., opravení sv. Peterakého
kostela v Lounech, návrh k rodinné hrobce kníbat
Švarcenberků a j. v. Také návrh k stavbě krásné
budovy vyšších reálních škol v Litoměřicích po-
chází od M.-a, začal r. 1867 první cenou k účelů
tomu vypsanou počten byl. S architektem Bul-
fem učinil návrh k stavbě rozsáhlé budovy gym-
nasialní v Mladé Boleslavi, začal také cenou vy-
znamenán byl. R. 1866, za času pruské okupace,
poslán byl M., který tehdy ve Vídni se zdržoval,
od ministerstva do Čech, aby starobylý Karlův Týn
do podrobná nakreslil, jelikož tehdy o opravu hradu
toho skutečně jednati se mělo. V hlavním chrámu
sv. Víta pochází od M.-a schodiště a mnohé sá-
hlé opravy na hlavním oltáři. Po smrti Krane-
rově, který do r. 1872 stavbu této katedrály řídil,
povolán byl M. doporučením hraběte Thuna, aby
na místě předčasně zesnulého mistra stavbu dále
vedl. M. ochotně převzal obtížný úkol tento, a byl
tudíž 17. kv. 1873 od Jednoty pro dostavění chrámu
Svatovítského jednohlasně za stavitele přijat a po-
tvrzen. M. jest znám co upřímný vlastenec, a v oboru
svém sejměna platí u všech kolegů za kapacitu ro-
hodnou. Nyní pracuje o podrobných plánech k do-
stavění monumentálního velechrámu na hradě Praž-
ském, ku kterémuž do 30. září 1873 ve vší slávě
kardinál arcibiskup kníže Bedřich Švarcenberk zá-
kladní kámen položil. Stavba tato má dle původ-
ního rozvrhu býti v dvaceti letech dokončena ná-
kladem 2,000,000 al. r. ž.

Mokropsy hořejší, farní ves na pravém břehu
Mže s 360 českými obyv. v okresu Zbraslavském;
farní kostel sv. Václava, v nynější podobě své
s r. 1737, byl již r. 1384 farním. M. byly druhy
svlátky statek. Vratislav II. daroval odtud dvě
usedlosti s rybářskými kanovníkům Vyšehradským. Oboje
M., hořejší a dolejší, náležely klášteru Svatov-
jirskému na hradě Pražském. R. 1436 dány jsou
od krále Sigmunda v zástavu Oldřichovi Medkovi
z Valdeka, pánu na Týnci. R. 1587 dostal M. od
p. Jana Vchynského Jakub Menšík z Menšteina,
jenž důležitým dílem právníkům „o rosepí menší“
proslul. K panství Zbraslavskému náležejí M. teprve
od XVII. stol.

Molin Jan Petr, současný sochař a prof. so-
chařství v Štokholmu. Jeho díla umělecká vyzna-
menávají se nejen úhledností zevnější, nýbrž též
velmi uměleckým pojetím idey, kterou znázorňuje.
Hlavní s jeho děl jsou: *Socha Karla XII.* (ulita
z kovu dle M.-ova modelu r. 1868 v Štokholmu),
Zápasníci (též ulita z kovu) a skupení *Aegir a jeho*
dcera před sámkem Štokholmským.

Mollweide Karel, výtečný matematik něme-
cký, nar. se ve vsi nedaleko Halle, studoval po od-
bytých školách gymnasiálních vědy přírodní, zejména
fysiku a matematiku, a r. 1800 byl profesorem
těchto předmětů na pedagogickém ústavu v Halle,
odkud po roce co profesor matematiky do Lipska
byl povolán. Zde byl M. záhy ustanoven za obser-
vatora na hvězdárně, kterýž úřad zastával až do své
smrti 1825 (v Lipsku). M. získal si veliké zásluhy
o rozřešení mnohých záhadných otázek ve vyšší ma-
thematice. Z výběrných spisů jeho v oboru tom vy-

daných uvádíme tyto: *Prüfung der Farbenlehre Gi-
the's und Vertheidigung des Newton'schen Systems
gegen denselben* (v Halle 1820); *Darstellung der opti-
schen Irrthümer in Gith'e's Farbenlehre* (tamtéž 1821).
Dále zpracoval M. celý čtvrtý díl *Mathematisches
Glossar*, jež od r. 1823 počínaje Flügel v Lip-
sku vydával.

Moloch (*Moloch horridus*), ještěr trnatý s říd-
plazí ještěrovitých (*Saurii*), nazývá se též ostnatým
podle tvaru a výrostků trnů podobných, jimiž celé
tělo jeho pokryto jest. M. ostnatý žije v Australii
a byl nedávno teprve poněkud blíže pozorován a
proskoumán; ohysdným zjevem svým vzbuzuje okli-
kost a byl též dříve v podání, že je jedovatým a
nebezpečným, kteráž domněnka od m.-a ostnatého i na
jiné druhy těchto ještěrů trnatých přešla, kteří hojně
vyskytují se v pustých kamenitých krajích v Asii
i v Africe. Délka těla jejich obnáší 2 1/2 — 3', hlava
bývá trojhraná, sploštělá a vybílá v krátký čenich.
Široké poměrné, savalité tělo těchto zvířat spočívá
na krátkých, silných nohách, jež opatřeny jsou pěti
prsty a silnými drápy. Zvlášť m. ostnatý je ne-
ohybnější ve všech sobě přibuzných ještěrů trna-
tých, a dlouhé ostny, v kteréž velká část kůže na
povrchu těla jeho vybílá, mohou na rozličné strany
se pohybovati, čímž proti útokům jako ješek dobře
brániti se dovede.

Molokáni, ruská sekta náboženská, mající své
jméno od toho, že přívrženci její v postě proti na-
hazením řecké pravoslavné církve mláka pekvají.
M. věh v bibli, ve „slovo Boží“ a v sv. Trojici.
Na základě desatera přikázání božích savrhují ká-
nění se obrastům, poněvadž jsou dílem rukou lú-
akých; neděle jest jim svata a má býti náležitě vř-
cena; též uznávají povinnost poslouchati vrchnosti
světaké. Vyznání jich sakazuje podvod, krádež, násilí,
leč a j. Až potud shodují se zásady M.-ů v mno-
hém se zásadami církve katolické, co se však týče
avátosti, shodují se v mnohém s protestanty. Křes-
t jim znamená očistění duše přijetím víry v Boha
trojjediného; masání olejem savrhují, nepožívají na
památku Kristovu žádného chleba ani vína, a sav-
hují též svíce a na kněžství. Nejvyšším pastírem
duchovním jest jim Ježíš, a k vykonávání obřadů
církveních zvolují sobě počestné muže ze svého
středu. Manželství jest jim nerozlučné, a posty vy-
konávají před vánoce a velikonoce. R. 1813
pokládali M. Napoleona za „lva z údolí Josafat-
ského“, jenž proroky byv předpověděn přišel, aby
zničil říše knížat nepravých. Z té příčiny vyslali
k němu deputaci ze svého středu, která však upadla
v ruce Kozáků a povražděna byla. V obcoování ve-
řejném jsou M. lidé počestní a mírumilovní.

Molza Francesco Maria, básník ital., nar. se
1489 v Modeně s rodiny velmi zámožné. Máje dosti
přiležitosti k všestrannému vzdělání se počal záhy
básnit. Plody M.-ovy docházely všeobecně chvály
a obliby, sejměna idyla *Nymfa Tiberina* nad jiné
vyniká. Jeho báseň *Capitolo in lode dei fidi* vy-
znamenává se elegancí i vtípem, posmějí ji *Ami-
dale Caro* velmi obšírně a důmyslně komentoval. M.
† 28. ún. 1544 v Římě. R. 1747 vydány byly se-
brané spisy jeho ve více dílech v Bergamu přiči-
ním a péčí opata Saraffiho.

Mommsen Theodor (v. hl. d.) redigoje posud
rozsáhlé dílo *Corpus inscriptionum latinarum*, jehož
první sešit, jenž r. 1863 vyšel, celý od M.-a pochází.
Za tímže účelem zpracoval M. v novější době opět
Itálii, kde studoval život starořímský ve všech jeho
oborech. Jeho slavného díla *Römische Geschichte*
(5. vyd. 1868—70) vyšlo dosud tře svazků, sahají-
cích až k panování Julia Caesara. Mimo to napal

poslední době ještě: *Römische Forschungen* (1864, vydání 1865 v Berlíně) a *Römisches Staatsrecht* (Lips. 1871); *Digesta Justiniani Augusti* (v Berl. 8—1870) a j.

Mone Franz Joseph (v. hl. d.) † 12. bř. 1871. Monro 1) Donald, lékař angl. a spis., nar. v Edinburku r. 1729, vstoupil co chirurg do vojska lického a † 9. čna 1802 ve svém rodišti. M-ovy y docházely všeobecného uznání, svlášť pokud aly se lékařství vojenského; uvádíme zde jen sátižejší: *On the dropsy and its different species* Londýně 1755, v překladu německém od Krause lipaku ve dvou vydáních); *Account of the disses in the british military hospitals in Germany n 1761 to 1768* (tamt. 1764); *On the mineral vers* (2 díly, tamt. 1770); *On the means of preving the health of soldiers and of conducting miyry hospitals* (3 díly, v Edinburku 1780); *Medical i pharmaceutical chymistry and materia medica* díly, v Londýně 1788). Veškeré spisy M-ovy aly překladem do franctiny a němčiny, docháve četných vydání ještě po smrti výtčného spisoale. — 2) Alexander M., mladší bratr předebo, nar. se rovněž v Edinburku, oddal se studiu afakým a vynikl zejména v anatomii a chirurgii, rýmá přednáškám od r. 1759 co profesor univer- v Edinburku vyučoval. M. † 2. říj. 1817 ve m rodišti. Co anatom požíval M. mesi lékaři ičenci veliké úcty, a rovněž vynikal i v chirurg- , jakž nejlpe s hlavních jeho děl, která sepsal, snati lse. První spis svůj vydal M. roku 1783 Edinburku pod názvem *Observations on the stru- re and functions of the nervous system* (německy Sömmerringa v Lipsku 1787); dále napsal: *ecture and physiology of fishes explained and pared with those of man and other animals* Edinburku 1785), a konečně *Description of all ; buras mucosae of the human body* (v Londýně 88). Rovněž spisy tyto do cizích jazyků se pře- idaly, a v mnohých vydáních, svlášť v němčině kly. — 3) Alexander M., mladší syn předebo, nar. v Edinburku 1760, věnoval se jako otec svláštní sálilbou vědě lékařské, a dosáhl r. 1797 v univerzitě Edinburské hodnosti doktorské. Pfi- uv také k anatomii a chirurgii vynikl sáhy v obo- ch těchto důmyslným badáním svým, tak že mu i otcí svěřena byla stolice obou zmíněných před- štů na vysokých školách v Edinburku. Ze spisů ho uvádíme následující: *Observations on crural raia* (v Edinb. 1808); *The morbid anatomy of the man gullet, stomach and intestines* (tamt. 1811); *utlines of the anatomy of the human body in its und state* (3 díly obšírně, v Londýně 1813); *Ob- ervations on the different kinds of small-pox* (v Edin- urku 1818); *The anatomy of the pelvis of the male* (amt. 1827); *The morbid anatomy of the brain* (Lond. 1827) a j. v. Také tyto spisy M. mlad- ho vyskytují se v překladech německých, fran- zuských, vlaských a j.

Monsummano, proslulé léčivé místo v krás- ém údolí Apenin na Nievole v Pistojsku, neda- ko stanice Pieve-a-Nievole na dráze Bologna-Pi- ojská. R. 1849 byla u M-na nalezena veliká je- ronně stalaktitová, která sáležl s několika dolů na- loněných chodbe, jichž nejdelší jest 280 metrů ouhá a 14 metrů široká. V chodbách těchto jsou i jesírka, jichž voda má teplotu + 24, 26 a 28°. Teplota vzduchu obnáší již při vchodu do je- ronně 22° a vstupá čim dále do nitra až k 26°. uduch jest vlhký, leč úplně čistý, tak že v něm dleka jasným plamenem hoří. Pohyb několika mi- ut v jeskyni dostačuje, aby se člověk silně zapotil.

R. 1852 sřídil majitel této jeskyně u vchodu léčivý útav, a návštěva M-a vstupá od té doby rok co rok více. Doba léčení trvá obyčejně 8—10 dní, v kterémž čase nemocný denně 10—80 minut vodu- chové lázně užívá. Hlavní sezona trvá od 1. čna do 1. září. V zimě vypocují vápenné stěny jeskyně tolik vody, že se dolejší chodby celé vodou zalévají a návštěvu nemožnou činí. Průměrný počet hostů do roka obnášívá 1000 osob. Lékaři odporučují je- skyni M-skou hlavně proti pakostnici o podobným ji chorobám.

Monsuny (angl. *Monsoons*, franc. *Moussons*, od malajského slova *musin*, t. j. roční doba) slovou pra- videlné pasátní větry v severním Indickém Oceánu počínaje od 10° sev. šířky. Od dub. až do říj. jsou prudké, deštivé a vějí od jihosřadu, v ostatních měsících přicházejí od severosřadu a jsou mírné.

Montépin, Xavier Amyon de, franc. románopi- sec a dramatik, nar. se 18. bř. 1824 v Apremontu a počal literární činnost svou za revoluce únorové jako přispěvatel do některých politických listů; té doby uveřejnil též ve spolku s A. de Calonne satirické pamflety *Les trois journées de février* a *Le gouvernement provisoire*. Na to se oddal zcela ro- mánopisectví a dramatickému básnictví, a stal se po Alex. Dumasevi starším a po Anicet-Bourgeoi- sovi nejplodnějším fabrikantem románů a dramat ve Francii nové doby. Romány jeho docházely sáhy velikého rozšíření, neboť v nich popisoval galantní polosvět Pařížský takým způsobem, který až téměř na nestoudnost dospěl, tak že se konečně vidělo úřadům M-a i soudně stíhati. Jeho kniha *Les filles de plâtre* byla r. 1856 zabavena a posději docela potlačena. Z četných jeho románů zasluhuji býti jmenovány: *Les chevaliers du lanquenet* (10 svaz. v Paříži 1847); *Les vicieux d'autrefois* (4 sv. tamt. 1848); *Les amours d'un fou* (4 sv. tamt. 1849); *Confessions d'un bohème* (5 sv. 1849—50); *Brelan des dames* (4 sv. 1850); *Le loup noir* (2 sv.); *Mignonette* (3 sv. 1851); *Le Vicomte Raphaël* (5 sv.); *La Reine de Saba* (3 sv.); *L'épée du commandeur* (3 sv.); *Mademoiselle Lucifer* (3 sv.); *Genovève Gaillet* (2 sv.); *Un roi de la mode* (3 sv.); *Les fils de famille* (3 sv.); *Les oiseaux de nuit* (3 sv.); *Les valets de coeur* (3 sv. 1852—53); *Un gentilhomme de grand chemin* (5 sv. 1854); *Les Amours de Venus* (4 sv.); *Les vicieux de Paris* (14 sv. 1852—56); *L'officier de fortune* (7 sv. 1855); *Souvenirs intimes d'un garde du corps* (10. sv. 1857); *Les vicieux de provinces* (16 sv. 1859—60); *Les marionnettes du diable* (5 sv.); *La reine de la nuit* (5 sv. 1863); *Les pirates de la Seine* (6 sv. 1864); *La maison maudite* (1867); *Le moulin rouge* (1867) a mn. j. Jako básník dramaticky uveřejnil M. s části sám, s části s jinými ještě spolupracovníky: jednoaktové vaudevilly *Les trois baisers*; *Les fleurs animées* a *Les bouges des salons* (1846—50); dále dramata provozovaná na různých divadlech Pařížských, s nichž zejména uvádíme: *Les étoiles, ou le voyage de la fiancée* (8 jed.); *Le cometa de Bourbon* (5 jed.); *Le vol à la duchesse* (5 jed.); *Pauline* (5 jed. společně s A. Dumasem); *Les frères corses* (3 jed.); *La tour Saint-Jacques-la-Boucherie* (5 jed.); *Bas-de-cuir* (6 jed. 1866); *Le médecin des pauvres* (6 jed. 1866) a j.

Morava (v. hl. d. a dopl. 1.). Ruch a pohyb obyvatelstva. Dle spolehlivých zpráv na základě výtahů s matrik farních úřadů obnášel počet obyvatelstva na M. r. 1869 celkem 2,008,861 osob; t. r. semřelo 28,304 muž. 25,779 žen. Počítáme-li povrch M-vy na 408-50 semřipíňých □ m., přpádá na jednu □ m. 5312 obyv., s nichž ročně 147 osob

umírá. Co se týče poměru stáří, umírá na M. od narození do konce prvního měsíce: manželských 3920 hochů, 3046 děv., nemanželských 734 hochů, 534 děv.; do konce prvního roku stoupá celá cifra úmoru na 18.966 dětí; do pátého roku umírá ročně 14.664 mužů, 12.275 žen.; přes 100 let čítajíceh 1 muž, 6 žen. Umírá tedy v prvním měsíci po narození již třetina, mesi druhým a šestým měsícem čtvrtina, mesi 6. a 12. m. sedmina atd. Od roku 66. až do 80. a výše lze průměrem určití, že umírá tam více starců než stařen.

Moreau 1) Gustave, současný malíř v Paříži, v umění svém vzdělal se u Picota a snažil se v prvních svých pokusech nápodobovati též způsob Delacroixův a Chasserianův. Později odebral se do Itálie a studoval tam velmi důkladně staré mistry. Jeho nejpěknější obraz jest *Edip a Sfyna*, k němu se druí *Jason a Medea*, *Diomed od koňů rostrhán*, *Mladík a smrt*. Ve všech těchto obrazech snažil se M. spojití náivnost starých a duchem moderním, leč tím upadl v mnohé až malicherné hříčky, vzniklé tím, že M. nestrávil dokonale plody starých mistrů, kteréž mu sůstaly pouhými reminiscencemi. — 2) **Mathurin M.**, současný sochař z Dijonu. Umění svému se naučil u Rameye a A. Dumonta a vynikl v Paříži záhy co umělec nevědní. Hlavní jeho díla jsou alegorické sochy čtyř základních cností, totiž: *Spravedlnosti*, *Statečnosti*, *Obětelnosti* a *Silivosti* na novém portálu chrámu sv. Augustina v Paříži. Mimo to utvořil kariatidy sdobíci císařské schody Nové Opery a sochu *Diána u věstníka*. R. 1865 obdržel umělec tento kříž čestné legie. — 3) **François Clement**, sochař, nar. se 1831 v Paříži, v umění svém se vzdělal u Prádiera a Simarta, a učinil se v širších kruzích známým hlavně svou sochou *Aristofanes*, jež dle úsudku znalců jest mistrovsky provedena až na hlavu, která představuje Aristofana více jako satirika než jako básníka feckých komedií. M. obdržel r. 1865 kříž čestné legie a 4. téhož roku.

Morel-Fatio Antoine Léon, současný malíř krajin a námořských předmětů, nar. se 1804 v Rouenu. Nejprv se učinil známým obrazem, jenž líší *Bombardování Algiru*, při kterémž byl umělec sám přítomen. Později maloval *Panoramu Algiru*, kterýž obraz vyšel též rozmnožen rytinami. Z pozdějších jeho obrazů jmenujeme: *Bombardování Tangeru*; *Francouzské loďstvo v bouři* (1846); *Pohled na Bomarsund* (1854); *Pohled na Brest* a j. Též maloval některé pohledy na pobřeží italská. M. sepsal též r. 1853 dílo o franc. museu námořnictví, a obdržel r. 1866 důstojnický kříž čestné legie.

Morelli Domenico, současný ital. malíř obrazů historických, původně Soliero svaný. Původně se vzdělal na vzorech klasičtých, a později si obral návodem Fil. Palissioho též studium dle přírody. Jeho skladby jsou opravdové a uchvacující, jeho kolorit mistrovský. Z děl jeho jmenujeme: *Jižda vypusných Aquilejanů na moři*; *Tasso předčítá Elsonaře z Řeje své básně*; *Jitro ve Florencii*; *Večer v Benátkách*; *Ještě kráží po vodách* (obraz vynikající velkolepostí); *Bolestná matka Boží*; *Obrazoborci* (ryl Diharolo); *Pompejanská koupel* a j.

Morgan Jane, současná sochařka v Římě, rozená v Corku, vzdělala se ve svém umění u mistrů své domoviny, zejména v dílně sochaře Kirkea a zhotovila r. 1860 v Dublině figuru *Nourmahala* v životní velikosti, za kterouž první cenu obdržela. V posledních dobách žije v Římě a utvořila tam sochu *Ariadny* dle vzoru Ariadny Vatikánské.

Morris P. R., současný malíř histor. obrazů v Anglii. Vzdělání ve svém umění nabyl na aka-

demii Londýnské a obdržel r. 1857 za svůj obraz *Milosrdný Samaritán* první cenu této akademie. Z dalších jeho obrazů vynikly zejména *Ukřižování*, *Opadnutí vod po potopě světa* a *Klidné dny Marie Antoinetty*.

Mossesmann George, sochař, nar. se r. 1823 v Edinburku. Studia umělecká konal u svého otce v Glasgow, kterýž však sám byl žákem Chantreyovým. Později vstoupil do Londýnské akademie, kde mu byli učiteli Behnes a Foley. Díla jeho vynikají veaměsí poesí. Jmenujeme z nich sochy a skupení: *Kilmeny dle Hogga*, *Jeannie Morrison dle Motherwella*, *Kuština na cestě*, *Koupající se dívka*, *Nedýc* a j. M. † 1863.

Mostov, něm. *Mostau*, statek a ves na pravém břehu Ohře v okrese Chebském; má zámek, pivovár, mlýn. M. náležel v XVI. stol. hrab. Šlikům, v XVII. stol. stídali se v držení jeho rozliční rodové, načež se r. 1796 trhem v ruce sdejších podaných dostal. Od těch koupil M. r. 1815 Pražský stavitel Michael Brust, jeho syn Karel však prodal statek ten již r. 1819 Karlovi svob. p. z Rummerskircha. Nynjším držitelem jest od r. 1863 pan Ant. Emanuel Komara.

Motzet Joseph, současný malíř genuu v Mnichově, nar. se r. 1836 v Gessertshausenu v Býnském Falcku. Od r. 1863 jest profesorem kreslení na reálném gymnasiu v Mnichově. Nejsnamenitější obraz M.-ův by se mohl spíše nasvatí násmořnou malbami novelou, představujet *Mniška divajícího se v chrámu na zsvatování snatku*; obraz tento vypravuje celou historii, a architektonické jeho pozadí i protivity světa a stínů jsou na něm dle úsudku znalců mistrovské. M. maluje též obrazy humoristické, jako na př. *Šeoc beroucí dárky míru na střevíce*, i sentimentální, jako na př. *Pastýř ovcí* (dle Uhlanda); *Děvče zdobící kříž polními květinami* a j.

Moufang Křištof, katol. bohoslovec, nar. se 12. ún. 1817 v Mohuči, studoval gymnasiu ve svém rodišti a v Bonnu s počátku lékařství, později bohosloví, v kterémž studiu též v Mnichově pokračoval. Byv r. 1839 vysvěcen na kněze byl nějaký čas katechetou na gymnasiu v Mohuči a stal se r. 1851 profesorem moralky a pastoralky na semináři svého rodiště. R. 1855 stal se biskupským radou a zastupoval od r. 1862 svého biskupa v první hesenské komoře. R. 1864 jmenovala jej bohosl. fakulta ve Vircpurku svým čestným doktorem. M. jest zastánce přísného směru římsko-katolického a učinil se známým již r. 1863 na sjezdž katol. učenců v Mnichově tím, že se zastával zásady, podle kteréž věda úplné církevní autoritě podrobena býti má. R. 1868 byl povolán jako rádce k předbáňným poradám o nastávajícím koncilu do Říma a sástal tam až krátce před prohlášením dogmatu o neomylnosti. Na jaře 1871 byl zvolen M. za okres Mayen-Ahrweiler do něm. Říšského sněmu a vynikl tam jako velmi horlivý zastánce jesuitů.

Mouchot Louis, současný malíř v Paříži, jest žák Drollingův a Bellocův, a líčí ve svých obrazech nejvíce život lidu a krajiny v Egyptě. Veškeré skladby jeho vynikají poesí a jasnými, veselými barvami. Jmenujeme z nich: *Ostrov Filae*, *Křídlová čista v Kahrře*, *Bazar v Kahrře*, *Rodina selahova*, *Ženy selahů na Nilu*, *Východ z mešity*, *Poutníci do Mekky* a j.

Moušvic z Armenichu, stará, vládycká rodina česká, ponejvíce v severovýchodních Čechách usazená; r. 1597 uvádí se Křištof M. z Arm. a na Roketnici.

Mradice, něm. *Mraiditz*, statek a ves na pravém břehu Ohře, v býv. kraji Žateckém a okresu

stoloprtekem; kaple sv. Jiří, škola, mlýn. Roku 18 postoupil M. klášter Břevnovský za Levonice (králův Loketákem Sulislavovi. R. 1486 sepsány z toho od císaře Sigmunda Hanušovi řeč. Honinger. pozdější době byly M. po dvakráte se statkem knížekm spojeny. R. 1817 prodal M. Josef Korbík s Weidenheim p. Tadeáš Andrámu, po němž z následovali v držení Kašpar Mascher a Jan i. Nynějším držitelem jest Dr. Frant. Chleborad.

Mráz s Milešovky, rodina patricijská, jenž stla v XVI. a XVII. stol. v Praze a v Litoměřicích, a jmenovitě tuto byla pokládána mezi nejbohatší a nejváznější rodiny městské. V druhé čtvrti XVI. stol. připomínají se Adam st., Václav a Fi st. bratři M-ové, jenž byli synové starého a sladovníka, s Prahy do Litoměřic přišliho tam r. 1526 semřelého. Jiří st. M. měl za manželku Reginu, dceru Jana Samuele, souseda Litoměřického, byl muž sámočný a rošafný, seděl v radě měst a pro své šlechtě zachoval s přitelem svým nem Tišnovským r. 1553 akce oia. Ferdinanda I. dán jest erbem a titulem s Milešovky, arýto erb se vypisuje takto: „Štít na sdíl rošafný, v jehož pravé modré polovici u spodku sedí adrátor se stíny a za ní půl lva bílého k pravé straně obráceného, v levé pak černé polovici hora stá a nad helmem týž lev bílý se spatřuje.“ Jiří. měl několik dcer, z nichž nejstarší Kateřina ovdala se r. 1557 za Sixta s Ostrstorf, souda Pražského. Václav M. († 1583) sástavil syna Jiřího, který semřel r. 1599 bez dědiců; pak pao dcer, která jej předemřely. Adam st. M. měl ny: Hendricha, Adama, Václava, Jana a Sigmunda, pak dcery Elišbētu a Kateřinu. Hendrich byl mistr sv. umění, muž učený a žený, spravoval úřad JMC. rychtáře (1578—1583) — na mor bezdětek r. 1583; taktéž byli Adam Václav M. muži na slovo brání, jenž spravovali likéž úřady obecni a jmenovitě také úřad JMC. rychtáře. Dcera Elišbéta provdala se za Adama andorského s Kandorské hory, a Kateřina roku 1599 za Jana Zlatohlávka a podruhé za M. Pavla tranského. Jan M. držel v Litoměřicích dům Bonovský, svaný obyčejně „pod bání“ (čís. 133 a náměstí), jenž byl nejnádhernější a největší budovou soukromou tamtéž, tak že šlechtá okolní něm odřývala své veselky rodinné, a osoby vážené panující knížata v něm hospodu mivali; mimo měl ještě jiné grunty v Litoměřicích a v Praze. emaje sám dědic rozdělil sboží své mezi pšbánsé itoměřické a Pražské, a jmenovitě nařídil, aby adepsaný dům „pod bání“ sástavil při rodině sboží majorátní čili fideikomisní, a jmenoval děcem jeho bratra svého Sigmunda M-a. Tento i taktéž muž nemálo vzdělaný a rošafný, a drže a největší domy (Bonovský a vedlejší čís. 133 a 134), pak vinice a jiné grunty, pokládán byl mezi sibožatší sousedy Litoměřické. Zemřev r. 1601 sástavil tři synů: Jana Teofila, Jana Jiřího Hendricha Jiřího, pak dvě dcery, Jana Teofil M., jemuž J. s Jislice oddal III. díl lat. bání rých, držel dům majorátní „pod bání“ a spravoval i do r. 1610 veškeré dědičství otcovské, kdež se ak bratři a sestry jmenovaní o ně rozdělili. V bouř stavovských stáli Jan Teofil a Jan Jiří I. (jounce tehdejší jediní mužští členové rodu toho) straně krále Bedřicha Falckého, pročes propadli o bitvě Bělohorské s částí sboží své; jmenovitě ropadl Jan Teofil M. „dům majorátní“ ke kofoe král. Jan Teofil M., nechtěje později při rosmaci opustiti víru od otce sáděnou, vystěhoval r. 1626 se semě a semřel r. 1643 ve vyhanství.

Jan Jiří M., semřev mezi tím, sástavil syna Jiřího Sigmunda a dceru Elišbētu, kteří přistoupili k víře katolické a sástali v seml. Jiří Sigmund M. odebral se na to do Prahy, vstoupil do služby při komoře české a semřel jako expeditor r. 1646 bezdětek, ja poslední mužský potomek váženého a někdy bohatého rodu svého. Hlásil se ovšem ještě r. 1688 jakýs Hynek M. k dědičství Mrázovskému, avšak nebylo žádosti jeho místa dáno, ješto prý náležiti neprokázal, žeby pocházel s rodiny této. *Ra.*

Mráz (Mrásek) Budyňský. V první čtvrti XVII. stol. přichází v Litoměřicích také Mikuláš M. (Mrásek) Budyňský, který však s výše vypsanou rodinou Mrázů s Milešovky ani erbem ani krví spřášen nebyl. Týž se narodil na panství Budyňském, a byl napotom úředníkem na Budyň, pádem s Hamburku tehda náležející, a oženil se s dcerou Diviše Honky s Adlersburku, s Litoměřice na Budyň přišlého. Když pak r. 1615 panství to bylo prodáno, odstěhoval se Mikuláš M. do Litoměřic (1617), že však byl příliš horlivý katolík a stíhal druhdy všechny ty, kdož se přisnávali k víře evangelické, nechtěli jej Litoměřiči mezi sebe sa obyvatelé přimontí, a učinili to teprv, byvše od kanceláře dvor. k tomu donuceni. Za tou přčinou byl vsat Mikuláš M. u celého obyvatelstva Litoměřického u velikou nenávisť a musel v bouřích stavovských (1618—1620) snášeti nemalých trpkostí. Za to však byl po bitvě Bělohorské jmenován JMC. rychtářem a měl roshodné dšastství v procesu s rebely Litoměřickými na to provedeném. Po r. 1624, kdež na jeho místě Petr Oulík zvolen sa JMC. rychtáře, šil M. v soukromosti v domě svém; když však r. 1631 přitáhli Sasové do Litoměřic, vypusen jest se statku svého a semřel téměř co šebřák r. 1631 v domě Erasima Pičana v Litoměřicích. *Ra.*

Máec, Kornhaus, panství fideikom. a městy v Čechách, v býv. kraji Pražském, okresu Novostřešeckém, má 1000 českých obyv., kostel sv. Kateřiny, jenž byl již r. 1398 farním, starobylý hrad, škola, vinopalna. V první pol. XV. stol. uvodí se Jan a r. 1482 Zbyněk s Kolovrat na Kornhaus; r. 1571 Fridrich Mičan s Klnšteina a s Rostok na Kornhaus. R. 1589 vládl hradem sdojím Matías Stampach se Stampachu na Kornhaus a Srbě, jenž po bitvě Bělohorské statků svých odsouzen jest, načež se M. r. 1624 trhem dostal hr. Vratislavovi s Fürstenberka. R. 1662 koupil panství M. hr. Jan Adolf Švarcenberk, při jehož rodě nyní knížecím dosud trvá. Když hrad M. sa své val, snámo namí.

Muhr Julius (v. hl. d.) † r. 1865 v Mnichově. Jeho nejlepší historický obraz jest *Fřetěld Joba*. Poslední jeho obraz *Obě Leonory* dokončil po smrti M-ově malíř E. Neureuther.

Möhler, Jindřich von, pruský státní ministr, nar. se 4. list. 1813 v Břehu v Slezsku, studoval v Halberstadtě, ve Vratislavi a v Berlíně, kde se stal r. 1835 doktorem práv. R. 1839 odebral se do Kolína, aby tam studoval rýnská práva, a vydav roku 1838 v Berlíně spis *Rechtshandelsverien des saumburger Stadtrathes* byl r. 1840 povolán od Eichhorna jako úředník do ministerstva pro záležitosti církevní, školské a lékařské. V postavení tomto stal se r. 1842 vládním radou a zabýval se shledím nové evang. ástavy církevní. R. 1846 byl jmenován sekretářem do Berlína zvolaně generální synody, a vydal spis *Geschichte der evang. Kircheneinigung in der Mark Brandenburg*. V oboru školství pracoval M. o řádu školákem pro Vých. Prusy a roku 1845 byl elaborát jeho sa zákon ustanoven. Roku 1862 stal se M. pruz. ministrem osvěty v ministerství Hohenloheově a setrval v tomto úřadě i sa m-

Mundtová Klára (v. hl. d.), známá spisovatelka něm. pod pseudonymem Louisa Mühlbachová, † 26. září 1873 v Berlíně. M. byla neuvěřitelně plodná pisatelka románů zvláště časových, a skusila se též v oboru dramatickém, až tuto s výsledkem méně skvělým. Mimo spisy v hl. d. uvedené napsala M. ještě následující romány, a sice od r. 1839—1848: *Ein Roman in Berlin*; *Hofgeschichten*; *Memoiren eines Weltkinder*; *Gisela*; *Nach der Hochzeit*; *Eva*; *Glück und Geld*; *Justin*; *Der Pilger am der Elbe*; *Bunte Welt*; *Des Lebens Heiland*; *Der Zögling der Natur*; *Frauenschiedsal*; *Zugvögel* a konečně *Novellenbuch*. V spisech těchto hájí M. emancipaci žen s takovou nesfídka smělostí a odvahou, že v kruzích morálně právě sdělení přisobila. Posději oblíbila sobě M. román historický a vynikla v oboru tom nad jiné spisovatele nejen plodností ale i elegancí slohu a věrnou charakteristikou osob. Z románů těchto dočkala se většina četných vydání, jako: *Friedrich der Grosse und seine Freunde*; *Friedrich der Grosse und seine Geschwister*; *Maria Theresia und ihr Hof*. V době poslední uveřejněn byl v *Kölnische Zeitung* román její *Cardinal Girao*, a v *Neue freie Presse* ve Vídni vychází dosud ve feuilletonu román *Protestantische Jesuiten*, který ovšem stál nedokončený. Na počátku r. 1873 vyšly dva díly novel pod názvem *Die Frauenherzen*, které bez odporu k nejlepším pracím M.-vé počítati můžeme. V tiisku nachází se ještě spis větší, nazvaný *Von Königgrätz bis Chiselhurst*. O Vídeňské výstavě psala M. velmi zajímavé správy pro listy americké. Nyní očekávala se od šedesátileté již M.-ové ještě řada románů týkajících se poměrů orientálních, co výsledku cesty její do Egypta, kamž k slávnitému pozvání místokrále Egyptského při otevření průplavu Suezského se byla odebrala. Předčasná smrt ovšem očekávání tato zničila.

Munoz Ferdinand, vévoda de Biansares (v. hl. d.), † 12. srp. 1873 v Sainte Adresse u Havru.

Munro Alexander, současný sochař v Skotsku. Umělec tento sshotvil nejen veliké množství poprsí a soch dle vzorů skutečných, nýbrž i četné ideální figury veliké krásy a lahody. Z děl jeho jmenujeme: Mramorovou sochu *Jamesa Watta* pro Birmingham, sochu *Královny Marie II.* pro Westminster; ideální sochy *Udina* a *Zklamání jestřáb*.

Munsch Josef, souvěký malíř histor. obrazů, nar. se v Linci a obdržel první vzdělání v umění malířském u znamenitého malíře a profesora na Mnichovské akademii Filipa Foltze. První obraz jeho, *Prohlášení ortele smrti nad Konradem Soobským a Bedřichem Badenským*, byl též r. 1858 na umělecké výstavě v Praze. Posději vytvořil M. veliký obraz *Rudolf Habsburský u mrtvol krále Otakara II. po bitvě na Moravském poli*.

Munsterhjelm Magnus Hjalmar, současný malíř, nar. se mezi r. 1830—1835 v Tunloisu ve Finsku. S počátku byl plavcem a vykonal v letech 1858 a 1859 cesty do Španělska. R. 1860 vstoupil do akademie Düseldorfské, kde se vzdělával v krajinomalbě u Osw. Achenbacha a Gudeho, s kterýmžto posledním se přestěhoval r. 1865 do Karlsruhe. V letech 1861—1862 procestoval Švýcarsko a v letech 1863—1869 konal cesty po Finsku. Jeho krajiny vynikají svěží barvitostí, věrností dle přírody a poesíí. Z obrazů jeho jsou nejpojednenější *Krajiny finské*, některé krajiny německé a obraz představující *Chytnání raků na severu*.

Manfauer Eu Roman, jeden z nejlepších středověkých kronikářů románských, nar. se r. 1265 v Peraladě v Katalonii. Ztrativ r. 1285 za vpádu Francouzů v Katalonii při požáru Peralady veškeré jmění své trávil od té doby život dobrodružný s větší částí u

vojště, až po 30letých potulkách usadil se stále ve Valencii. R. 1352 napsal znamenitou kroniku svoji, obsahující hrdinné činy knížat Aragonských, počínaje od Jayme přijímajícím „Dobyvatele“ až do korunování krále Alfonse IV. z rodu Aragonského, kterémuž sám co zástupce Valencie přítomen byl. Kronika M.-ova má tím větší cenu historickou, jelikož spisovatel očitým byl svědkem velikých událostí tehdejších, jichž zajisté co voják u větším dílu osobně se účastnil. Nejstarší originály kroniky té vyskytují se ve Valencii s r. 1558 a v Barceloně s r. 1562, dle těchto pak upraveny byly četné překlady do jazyků cizích; v němčině vyšla kronika M.-ova roku 1842 v Lipsku o 2 dílech a ve frančtině v 5 dílech r. 1827. Italský překlad obstaral Filippo Moisé r. 1844 ve Florencii. O dalších osudech M.-a a o jeho smrti nezachovaly se žádné paměti.

Munteanu, Gabriel, spis. rum. nar. se ve Vinguardu v Sedmidrádsku r. 1812. Po odbytých studiích gymnasiálních věnoval se právníctví, máje však velké salbení v školství opustil dráhu prvější a přijal místo ředitelské v semináři Buzusenském, jež nabídl mu r. 1836 tamější biskup Caesar. Posději svěřil mu metropolita v Bukurešti zařízení nového semináře v Argesu, jehož správu pak podržel až do r. 1848. M. byl činný též co spisovatel a přeložil do rumunštiny mnohé školní knihy, jakož i některé spisy klasiků německých. Samostatně vydal: *Rumunskou čítanku pro gymnasia* (1857, dosud užívanou), *Rumunskou mluvnici* (2 díly 1860) a j.

Muoni Damian, současný numismatik a spisovatel vlašský, nar. se v Milánku a vstoupil po odbytých studiích právnických do státní služby rakouské, kde r. 1861 zastával úřad vládního sekretáře v Miláně. M. byl neobyčejně pilný sbíratel starožitností vůbec, zejména pak založil si sbírku autografů, která měla celkem 20.000 čísel (s četnými životopisy, listinami a 6000 podobiznami); nejstarší kusy s této sbírky pocházely s první polovice XV. stol. Vedle této měl M. také sbírku medailí (1000 kusů) a starých peněz přes 6000 kusů. M. vydal mnohé menší spisky a pojednání týkající se nově objevených starožitností ve vědeckých odborných časopisech, zvláště pak dlužno uvést práce jeho větší, které valného rozšíření nabývaly, totiž: *Lettere inedite di Eugenio di Savoia a Don Uberto Stampa di Montecastello* (v Miláně 1854); *Memorie storiche di Autignate* (tamtéž 1860); *La famiglia Sforza* (tamtéž 1860); *Collezione d'Autografi di famiglia Sovrano, celebrata politichi, militari, ecclesiastici, scientifiche, letterarie ed artistiche, illustrate con cenni biografici, documenti, fac-simili, ritratti, monette di alcuni stati italiani etc.* (v Miláně 1859 s 9 vyobrazeními).

Murchison Sir Roderick Impey, nejslavnější geolog anglický v XIX. stol., † v Londýně 23. října 1871, posbýv dva měsíce před smrtí úplné řeči své.

Murschel Vilém, současný malíř, nar. se 1822 v Štutgartu. Původně byl kupcem a zabýval se bez návodu jakéhosi mistra malováním obrazů architektonických, v kterém způsobu malby záhy velké dokonalosti dosáhl. Z děl jeho jmenujeme: *Vnitřek černého mramorového stolu a Vnitřek bílého stolu* (oba majetek královny Nizozemské) v sádku Štutgartském; *Vnitřek komnaty královny Olgy* tamtéž; *Audienční síň Vircpurského sádku* (majetek císařovny Ruské); *Vnitřek některých komnat v Ludwigsburku* (majetek královny Olgy) a j.

Musalos, básník řecký, žijící v V. neb VI. stol. po nar. Kr. Je spisovatel známé erotické básně o lásce Herory a Leandra. Báseň ta vyšla v četných vydáních (poprvé od Aldusa Manutia r. 1499) a

slabou posádka rak. obsadili námeč a město, odkud hned časně ráno „Branku semakon“ obsadili a vojáko náže zde 27. čna porazili, kterých k večeru ke Skalici musilo ucouvnouti. Při střelbě s děl utrpěl mnoho památní kostel ve Václavících. Po celý čas války trpěl N. velikých škod od tábořících zde stále Průšáků. Posnamenatí sluší výrok Průšáků, když 26. čna 1866 do Náchoda vtrhli a řádného vojáka zde nenalezi: „Zdejší průsmyk stojí nám za dvě i tři bitvy krvavé.“ — R. 1870 saměněny jsou sdejší bývalé podreální školy v občanské, a národní rozšířeny na 7 tříd. R. 1872—3 postavilo si zde město svůj vlastní velikolepý pivovár. K N-u patří statky Černá Malá, pak v Prusku Slaný a Břesová. Ja.

Naidky (*Naidex*), čes. řízkaly vodní, jsou čedé červů štětinatých (*Ochtopodes*) s řádu červů kroučkových. Řízkaly vodní mají tělo útlé, průsvitavé, obvykle nešťetelně článkované, s vláskovitými neb háčkovými štětinami; žijí ve vodách neb v semi velmi vlhké. Odrůdy sem patříci jsou: N-ka chobotnatá (*Nais proboscidea*), asi 5" dlouhá, průsvitavá, má čelní lalok prodloužený v bižkovitý chobot, jenž s článkem ústním jest srostlý. Má na přední části těla štětinky háčkovité a na zadní vláskovité. Žije v našich stojatých vodách zejména mezi okřehkem a rosmnočuje se vajíčky i děleními. Nitěnka růžová (*Tubificæ ruforum*) jest 2—3" dlouhá, nitkovitý červ s dvěma řadama jednotlivých neb podvojně postavených štětinek. Má krev červenou a žije hromadně v pobřežním bahně v rourkách, z nichž jen částečně vylézá. Velikým množstvím těchto červů vznikají na bahnitých místech veliké růžové chomáče, které okamžitě mizí, jakmile se jich dotkne. Roupice trouchová (*Buchtyraeus vermicularis*) jest čárkovitá, asi 10" dlouhá žlála s krátkými štětinami, a žije v setelém listí a v trouchu země. Bbk.

Nakič Petr, výborný stavitel varhan, nar. se v Kniž v Dalmácii na počátku XVIII. stol. s rodícíh beusmajetných. S počátku zabýval se jako otec pasením stád, při čemž pilně vyřezával sobě přístalky dosti umělé, tak že na sebe upozornil celé nejbližší okolí, čímž stalo se, že někteří občané o přijetí mladého N-e do kláštera františkánského della Vigna v Benátkách se přičinili. Zde nabyl N. prvního vzdělání svého, načež u slamenitého stavitele varhan Piassu v krásných chvílích oblíbenému umění svému se věnoval. Mezi tím dokončil N. též studia bohoslovcká a byl s kněze vysvěcen. První varhany své postavil v chrámě sv. Justina v Padově, dílo to tak slamenité, že je Bertoni za první a nejlepší v celé Itálii prohlásil. N. sdílil nyní svlátní dílan na výrobu varhan, a postavil neméně dobré toho druhu nástroje hudební v kostele u sv. Filipa ve Spiltě, v Zadru a j. Celkem vhotovil N. do různých chrámů a klášterů přes 600 výrobných varhan; původní pracovna jeho sáhla přeměnila se ve velikolepý ústav, při němž slamenitá škola pro stavitele varhanické zařizena byla a kterouž N. s velikou péčí a obstarlostí až do vysokého stáří svého řídil. Ze školy té vyšli na př. Francesco Dasia, Gaetano Callidi a j. N. stávil konec života svého na svých statech, kterých zakonpil v okolí Conegliana.

Nakič-Vulkevič, architekt a spisovatel, nar. se r. 1768 v Kniž v Dalmácii, jea původně od otce svého, tehdy majora u vojáka benátského, rovněž k vojsku ustanoven, poslán byl na vojenskou akademii genjzí ve Veroně, kdež slávit ve výškách mathematic, v hydraulice a hydrostatice vynikal, tak že posději ustanoven byl za profesora těchto předmětů na téže akademii. R. 1788 vyslal ho senát

benátský k upravení strašných sponst, které tehdy řeka Brenta způsobila, a N. vykonal úlohu tu tak mistrně, že získal si chvalného jména doma i za hranicemi. R. 1790 navrátí se do vlasti své, a když Dalmatie 1798 přivtělena byla k Rakousku pod správu guvernéra hraběte Thurna, obýval N. v Zadru veřejné přednášky o mathematice a stavitelství. Literární práce N-ovy týkají se nautiky a hydrauliky a měly pro studia odborná vysokou cenu, jelikož N. při mnoholeté činnosti své stavitelské mnohé původní a praktické vynálezy učinil. † v Padově 1805.

Napoleon III. † 9. led. 1873 v Chislehurstu. **Narcein** ($C_{12}H_{21}NO_3$), alkaloid, jenž byl 1882 od Pelletiera v opiu nalezen, s kteréhož se připravuje vyuhlováním studenou vodou. Z jedné libry opia obdrží se obvykle 0.6 gramu n-u. N. krystaluje v dlouhých bílých čtyřstěných hranolech aneb jemných jehlách, spojených v malé chomáčky. Krystaly tyto jsou chuti slabě hořké, posději svírávají a úplně bez zápachu, teplotou 100-6 strácejí vodu a 145-2-6 tají, načež promění se v bezvárnou hmotu; rozpouštějí se v 1285 dílech studené a 280 dílech teplé vody, jakož i ve vařícím líhu, s kteréhož po vychlazení opět se vyhraňují; rozpouštějí se též v rozředěném épavku a v louhu draselnatém i sodnatém. N. slučuje se s kyselinami v snadno krystalující soli, jako v sodan n-ový, síran n-ový a dusičnan n-ový. Zahříváním vyvinuje svlátní zápach po slanečku, a děje-li se toto po delší dobu, suhelnatí. Kyselina dusičná rozpouští n. a dává s ním rostok žlutý, jenž zahříváním vyvinuje červeně zbarvené plyny a zhuštěný usazuje posději krystaly kyseliny žtavelové. Jed troji s n-em svlátní černomodrou hmotu, která se v horké vodě rozpouští a po vychlazení se žloutne neb modře zbarví. Kyselinou sírkovou se n. zbarví na hnědo a rozpustí se posději v žlutou barvu; není-li zcela čistý a s rhoeidinem, thebainem neb papaverinem smíchán, dává tekutinu červenou neb také modrou, dle toho, kterého alkaloidu více obsahuje. Poprvé upotřebil n-u v lékařství Ch. Lecomte, když před tím byl jeho užitečnost a prospěšnost slamenitý francouzský fyziolog Cl. Bernard ve svlátním spisu osámil. Nedlouho po uveřejnění práce této skoušel účinek n-u též lékaři Debout, Béhier, Delpech, Laborde, Grisolle, a výsledek všech skoušek byl, že účinek n-u je vždy spolehlivější a jistější než ostatních alkaloidů každého opia, tak že nikdy nenásleduje bolení hlavy, tepání šil státné stejné, teplo těla se nesvyšuje, dýchání se o něco málo zmenšuje, ale stává se již po malé chvíli opět pravidelné, a moč neukazuje žádnou podstatnější změnu.

Nardi František A., slamenitý statistik, nar. se v Barole u Conegliana v Benátsku r. 1808 s rodiny šlechtické. Po obdětých studiích gymnasiálních vstoupil do theologie a sice nejprve v Padově, odkudž pak do semináře theologického ve Vídni se odebral, hlavně za tím účelem, aby zde také ve studiích filosofických pokračovati mohl. Stav se doktorem bohosloví a filosofie povolán byl N. r. 1832 za prof. pedagogiky na theologickou fakultu university Paduanské, kteráž úřad zastával do r. 1842, kdy svěřena mu byla profesura církevního práva. R. 1851 přiděleny byly N-mu ještě vědy statistické, kterých ode dávna se svlátní pilně pěstoval. Ze spisů jeho vyjímáme následující: *Elementi di Diritto eccllesiastico*; *aggiuntavi le norme politiche e civili in oggetti misti* (8 díly v Padově 1854); *Il diritto del matrimonio* (tamté 1854). Co statistik náleží N. dle úsudku vrstevníků k nejprůběžnějším pěstovatelům této vědy v Itálii, jakož i se spisů jeho v oboru tom vydaných vysvítá. Tak vyšla r. 1856 první jeho práce stati-

6 letech kustodem sbírek v cis. přírodním kabinetu ve Vídni. N. byl znamenitý praeparator, a řky kabinetní obhazeny příspěvkem jeho mnohými vácnými kostami a praeparaty v líhu. Dohnuv posději na fakultě medicinské doktoratu (dal se od r. 1851 praxi lékarské ve Vídni v Leopoldově. Té doby zabýval se N. pečlivě lučným i drobnohledným rozborem vláských vrstev duchových. Posději pilnul k fotografii, v níž také olijaké praktické slepění a sjednodušení mapulace zavedl. Clánky své vědecké nveřejňoval v počátku v Poggendorffově časopisu *Annalen der Chemie und Physik*; zejména nalezáme tam důležité pojednání pod názvem *Leichte Methode Kohlenstoffs und Stickstoffs zu bestimmen in den flüssigen Zuständen* (1844). V časop. *Polytechnisches Journal* (redig. Böttger) nalezáme s r. 1852 obšírné pojednání *Neues photographisches Verfahren*. Roku 1855 podnikl vědeckou cestu do Nubie a ústřední Afriky, s kteréž navrátil se zpět do Vídne r. 1858. Výpravy této přivlel mnohá vzácná zvířata pro zoologickou oboru v Schönbrunnu. Po krátké době astoupil N. druhou cestu na východ, jež ustanoven a zástupce konsula v Chartumu, kdež jej ale zhy stihla smrt 17. pros. 1862.

Nauze Julius, současný malík, rodem z Anhaltu, tjičí v Mnichově. Tížen hmotnými nedostatky mohl se teprv posdě věnovati umění a studoval hlavně díla Dürera a díle přírody. Posději přestěhoval se do Mnichova, kde jej přijal Schwind mezi své žáky, a hotovil pod dozorem tohoto mistra první své obrazy, ředstavující *Zuštování Panny Marie*, jenž na výtavě vlasteneckého spolku přátel umění v Praze 1862 veliké došel pochvaly. Se svým obrazem *Čest severní* vstoupil N. se zdarem na pódu romaniky. Posději vydal cyklus 7 obrazů o *čisti Jindřichu a princezně Ilse*, a v poslední době utvořil 8 kartonů pro vilu Linggovu, vylučující scény se ztřování se národů díle epické básně Linggovy.

Naumann 1) Jan Ondřej, nar. se v Ziebigku 1744, † tamtéž r. 1826. Týž vynikal svého času o praktický oekonom, hlavně ale znám je až dosud s postatých výborných spisů jako výtečný ornitholog. R. 1795 vydal v Lipsku první obšírnější spis svůj *Ausführliche Beschreibung aller Wald-, Feld- und Wasservögel in und um Anhalt*, načež t. r. ještě počal vydávati veliké dílo ornithologické pod názvem *Naturgeschichte der Land- und Wasservögel des nördlichen Deutschlands und der angrenzenden Länder*, kteréž dospělo sepsáním N. na pouze až k 22. dílu (v Lipsku 1795—1804), kdežto v ukončení jeho se uvázal syn jeho Jan Friedrich N., ornitholog rovněž na slovo vzatý, který vydal ještě 3 dílky (r. 1805—11), načež celý spis v nové rozmnoužené vydání upravil, které s bohatými ilustracemi vyšlo v Lipsku r. 1820—47. Dále napsal N. velmi poučnou knihu o vycpávání zvířat pod jmenem *Fucidromie* (v Halle 1815); pak *Ueber den Haushalt der nördlichen Seenvögel Europas* (tamtéž 1824). Poslední velká práce literární, kterou podnikl neunnavý tento badatel společnosti s Ch. A. Buhlem, totiž *Die Eier der Vögel Deutschlands und der benachbarten Länder*, vyšla v Halle s mnohými rytinami v mědi o 25 svazcích r. 1819—27. N. patřil v ornithologii Německa za autoritu, neboť pečlivá jeho posorování zakládala se vesměs na mnoholeté zkušenosti, neunnavné snaze a rozumném, vždy věstěraně nvažném úsudku. — 2) August František Jindřich N., znamenitý kreslíč, nar. se v Merseburku v Sasku r. 1748 ze staré rodiny šlechtické, s jeičebž členů několik v umění malířském vynikalo. Původně oddal se N. inženýrství, kterouž vědu studoval v Praze do roku

1778. Dokončiv studia své odebral se do Lince a odtud r. 1786 do Salcpurku, kde jej r. 1788 arcibiskup hrabě Colloredo za inženýra a kabinetního kreslíče svého ustanovil. N. shotovil t. č. velmi zdařilé prospekty hlavního města i semě Salcurské, jako: *Pohled na celý Salcuhrad* a *Pohledy na jednotlivé části jeho*; pak obrazy krajín venkovských, na př. *Gastein, Tittmaning, Laufen* a j. † v Salcpurku 26. čna 1795.

Navarrete, don Martin Fernandez de, věhlasný učenec španělský (v. hl. d.) vstoupil po obdýtech přípravných studiích r. 1780 k námořnictvu špa. a účastnil se tehdejší války s Angličany. Když usavřen byl mír, odhodlal se N. ku pokračování ve studiích svých a odebral se na školy Kartagenské, kde záhy tak vyniknul, že světeno mu bylo proskoumání veřejných i soukromých archivů španělských za tím účelem, aby shromáždil a urovnal vláské listiny a zasnamenání týkající se námořnictví vojenského i výprav výskumných lodstva španělského. Ve válce proti Francouzské republice účastnil se opět co adjutant generála Don Juana de Langara, velitele lodstva, a vynikl zejména udatností při oblehání Toulonu, začež povýšen byl za kapitána. R. 1797 stal se Langara ministrem námořnictví a povolal N. za oficiála do svého departementu. V té době napsal N. mnohá velmi důležité pojednání do spisů historického odboru královské akademie, s nichž zejména důmyslným badáním vyniká úvaha o *účastnění se Španělů ve vláckých křížáckých*. Za vlády francouzské vzdal se N. úřadu svého a šil v soukromí v Seville, zabývaje se pilně studiemi historickými. R. 1819 vydal životopis Cervantesea co úvod k novému vydání *Don Quijota*, které obstarala král. akademie. R. 1820 ustanoven byl N. za ředitele hydrografického ústavu v Madridě a postupoval nyní ve vysokých úřadech rychle až r. 1837 jmenován byl senatorem a ředitelem akademie historické, kteréž hodnosti do své smrti zastával. Mezi tím časem vydal tiskem velikolepé dílo *Coleccion de los viajes y descubrimientos que hicieron los españoles des de fines del siglo XV, con varios documentos inéditos concernientes a la historia de la marina castellana y de las establecimientos españoles en Indias* (5 dílů, v Madridě 1837). Spis tento obsahuje tolik a tak vzácného materiálu historického s původních listin pečlivě sebraného, že Alex. Humboldt prohlásil ho za jedno s nejlepších děl historických, které kdy v literatuře španělské vydáno a napsáno byla. N. zanechal po své smrti mimo ohromný materiál s výtažky a opisů archivních neukončenou práci pod názvem *Bibliotheca de escritores marinos españoles*.

Nave Jan, přírodospytec, nar. se 16. září 1831 v Praze, kde otec jeho byl úředníkem ve službě státní. První školní vzdělání nabyt N. v Praze a posději v Brně, kde od r. 1842—1850 navštěvoval gymnasium. N. již v mládí jevil svlátní přichylnost k přírodě a zakládal si sbírky, až posději neunnavnou pilí veškerou činnost svoji přisvětil vědám přírodním věnovat. R. 1850 odebral se N. do Vídne, aby po vlii rodičů právem se oddal, avšak to nevdilo mu v původních jeho studiích hlavně botanických; neboť navštěvoval pilně botanickou sbíradu a přednášky dra prof. Ungera, který jej první seznámil s mikroskopickým posorováním rostlinstva. Po obdýtech studiích právnických navrátil se zpět do Brna a vstoupil do služby státní, a sice k moravskému zemskému finančnímu ředitelství. V té době obral sobě za výhradný předmět studií řasy (*Algae*). Posději založil v Brně s několika přisvěnci věd přírodních Spolek pro pěstování a šíření přirodovědy, kterýž svého času velmi sdatně si

obrazů jeho nalezá se od roku 1836 na výstahách Vídeňské akademie výtvarných umění: *Kraja s kamry ve Švýcku, Krajina s štěnkou, Boja Pussuoli, Gotická architektura se stěsání, Konra-leouli se před výpravou do Itálie se svojí mat-u, Skupení káňanů na dpatí Astey Canto Covaelli andm, Hrob Mykonu, Pohled na hrad rytířský, loka svědní, Les s bystřinou* atd. N. † ve Vídni . dn. 1854.

Negri 1) Francesco Vincenzo, básník a sovatel italský, nar. se 6. dn. 1769 v Bená- ch s rodiny samodán, nabyl v domově řádného děláni literárního, při němž osvědčoval svlétní klonnost k studium literatury klasické. N. byl úskem přátelákem spojen s vynikajícími muži doby jako s Barbierem, Cicognarou, Gam-u, Dalmistom, Morellim a j., což jej k šle- eti tím úslavnějším povzbuzovalo. N. † v Bená- ch 16. Hj. 1827. Činnost, kterou v písemnictví drahná léta svého blahodárného žití vyvinul, dí jej mezi nejplodnější spisovatele italské s pře- blého a s počátku nynějšího věku. Spisy N-ho nikají skutečnou elegantí slohu, hloubkou my- smek i zdravým rozvážným úsudkem; zde pří- mínáme jen nejdůležitější s bohaté řady té- tter: *di Alfonsa tradotta dal greco* (v Miláně 06); *Vita di Apostolo Zeno* (v Benátkách t. r.); *scato libro dell'Enaide di Virgilio ridotto in ottava* (v Bassanu 1816); *Epigrafe a Cavour* (v Be- tkách 1823). Po smrti N-ho vydány s literární sůstalošti jeho: *Notizie intorno alla persona ed s opere di Tomaso Tomassini* (tam. 1830) a *Epigrafi dell'Antologia greca vulgarisati* (v Padově 31). N. psal též veliké množství článků a básní odborných časopisů italských. — 2) Christo- ro N., státník, nar. se v Miláně 1809, studoval mnasium na různých ústavech bývalého králov- Lombardo-Benátského, načež navštěvoval před- ky právníků na universitě v Štýrském Hradci, projevoval záhy velkou zálibu ke studium geo- afickým a národohospodářským, a vynikl již roku 40 co spisovatel v oborech těchto tak znamenitě, po vydání spisu svého pod názvem *Della po- sa proporzionale degli Stati europei sui mari e lle colonie* (vyd. v Miláně) jmenován byl profes- om na universitě v Padově, kde zádrné účinkoval do všeobecného hnutí r. 1848. V povstání ital- ém účastnil se velmi šle a ustanoven za presi- nta výboru pro obranu v Padově; tehdejší provi- ní vláda v Benátkách povýšila jej zároveň za ditele škol právnických, kterýž úřad nstával až obnovení moci císařské v království Lombardském Benátském. Aby unikl pronásledování, prohl N. Padovy do Piemontu, kdež jej vláda tamější jme-ovala presidentem university v Turíně. Brys na povolán byl N. do ministerstva zleřičtosti zahra- ňých za ohefa sekce pro obchod a sňsení konsu- ní. N. svého času přičinil se hlavně k tomu, že áda Viktora Emanuela vyslala velkou frégatu „Ma- ntu“ na výpravu vědeckou do východní Asie, orčěž účastnil se k vyslání vlády mnozí zna- mení přirodospytci italští. Z vědeckých prací N-ho užno připomenouti ještě *Sulle vicende dell'interno irito pubblico di Roma antica* (v Miláně 1848) a sádnou vydaný spis *Della grandezza italiana*, ob- hnující soubor důležitých publicistických pojednání článků, které druhdy N. přiležitostně v různých usopisech o tendenci a politice království Italského refejňoval.

Negro, Salvatore dal, přirodospytec, nar. se 1. list. 1768 v Benátkách s rodící nezáměrných. abyv předčasněho vzdělání v semináři San Ciprian

v Muraně oddal se studium theologickým, načež po vysvěcení na kněžství odebral se do Padovy (1791), kdež opět s velkou horlivostí práva studoval a roku 1796 také hodnosti doktorské veškerých práv na- byl. Toho roku udělena byla mu profesura filosofie, kterou se vzornou horlivostí nstával, až se v prád- ných chvílích nyní výhradně experimentální fysik- kou zabývatí počal. R. 1805 jmenován byl N. sku- tečným profesorem této vědy na universitě v Padově. Za třicetiletého působení na tomto ústavu obohatl N. svlétní kabinet fysikální četnými aparaty, které sám důmyslně sestrojil a kteréž sa vzory k vyuč- vání na jiných ústavech přijaty byly. Vědecké práce N-vy docházely u předních učenců plného uznání a přelý překlady do jiných jazyků. Za horlivé snahy a neunavnou činnost, kterou i co učitel i co spisovatel vyvinul, odměněn byl N. od císaře Fran- tiška I. řádem železně kornu III. třídy a od čet- ných akademí věd a umění čestným členstvem. Ze spisů jeho uvádíme tuto následující: *Nuova metodo di costruire macchine elettriche di grandezza illimi- tata e nuovi experimenti diretti a rettificare l'appa- rato elettrico* (v Padově 1801); *Dell' elettricismo idro- metallico* (tam. 1802); dále vyskytují se znamenité články obšírné ve správách učených společností, jako v *Nuovi Saggi di Padova*, kde nalezáme: *Nuove esperienze ed osservazioni elettro magnetiche* (1831); *Sopra la proprietà dei perimetri dei due metalli costituenti gli elementi voltiani* (1838); v Annalech akademie Lombardo-Benátské jsou: *Nuova proprietà degli elettromotori elementari* (1838); *Nuova ma- china elettro-magnetica* (1834) atd. N. † 12. bř. 1839 v Padově.

Nehvizdeký s Nehvisď (Víšek Nehvisď- ský s N.), rodina vládycká, jenž se psala dle tvrse a dvoru Nehvisdek šli Nehvisď Malých v Kou- Kmaku. Za časně králů Jagelonců připomíná se shusta Václav s N., jenž byl také delší čas purkrabím na Přerově v Kouřimsku, potomně (r. 1524) však stal se starostou komorníím při dekách zemských a přicházi ještě v tit. s r. 1534. Týž měl bratra Jana s N., který tehdež seděl na svob. dvoře v Ne- hvisďkách a r. 1536 dal sdělati svon do kostela pří- ležícího městečka Nehvisď i semfal okolo r. 1538, sůstaviv syna Václava ml. s N. Tento držel ná- jaký čas dvory svob. a kmecí v Nehvisďkách společně se strýcem svým Václavem st. s N., a když tento semfal, sdědil po něm celé zboží toto. Děditví toto prodal Václav ml. s N., jenž se psával a jme- noval Víšek N., a připomíná se ještě také v tit. s r. 1556, posději však nečtáme ho více ani v dekách ani v jiných pamětech veřejných, a podobě se vš- beg, že jím rodina ta v druhé polovici XVI. století v Čechách docela pomínula.

Ba.

Nechvíle František, nar. se 28. listop. 1848 v Stojicích v Čechách, studoval gymnasium v Hradci Králové a od r. 1868 medicinu na universitě Praž- ské, zabývá se též velmi pilně studiemi historickými. Sepsal monografi *Chotkoc. Město a bývalé panství v Čerudimsku* (v Praze 1871). Mimo to při- spíval pojednáními zejména s církevního umění vaa- tými do *Sčtosora, Poela s Budě, do Pokrobu* a j., a sanelal několik rukopisů týkajících se dějin nej- bližšího okolí jeho roditič. † 9. dn. 1872 v Chot- ticích.

Nekrep Jan, ředitel orientalské akademie ve Vídni, nar. se 8. bř. 1738, vstoupil r. 1755 do řádu tovaryšstva Jedličova, kde dokončil studia theologi- cká a filosofická, načež po vysvěcení na kněžství povýšen byl také sa doktora bohosloví i filosofie. N. věnoval se se svlétní zálibou studium řeči a literatury turecké i arabské a vynikal v obou tak

in Mähren und Schlesien erzeugte Nahrungsmittel sind, umschattet ihrer Erhaltungsfähigkeit, auf eine einfache Weise für die Zeit der Noth aufzubewahren (v Brnš 1837).

Nešpor Jan, nar. se 12. dub. 1839 v Praze, studoval tam s počátku na reálce pak na polytechnice vědy přírodní a navštívil po odbytých studích světovou výstavu v Londýně r. 1862. Po svém návratu do Čech vstoupil do kursu ku vsdělání učitelstva na reálných školách, jež s výborným prospěchem odbyv ihned na reálné škole v Třeboni místo odboru přírodovědeckého obdržel. Zde setrval po 3 roky, načež odebral se do Jindř. Hradce, by zaujal místo téhož odboru na průmyslové škole, kdež po 4 léta působil. Odtud pak odebral se na nově zřísenou měšťanskou školu v Přelouči za ředitele a učitele. Po čas učitelské působnosti své psal do některých praktických časopisů, jako *Průmyslníka*, *Časopisu chemiků českých* a j., a vydal *Tabulky k poznání nerostů na sušské cestě, O potravách se stanoviska chemického*, společně s drem Khekem *Rukověť k tělocvičbě* a mimo to menší spisky o obsahu přírodovědeckého.

Netonický z Nebilova, šlechtická rodina, vštev starodávných vládků z Nebilova, kteří se v XV. století dle sídel svých Netonic a Nebilova (v Prachensku) rozdělili v Netonický z Nebilova a Nebitova a Nebilovské z Drahošů z Nebilova (v. t.). V první čtvrti XVI. stol. držela rodina tato mimo Netonice také Chotoviny, Seč, Újezd a j. v Bechyňsku, jakož pak čteme v tituláři s. r. 1534 Ctibora N-kého na Seči, Dobeše N-kého na Chotovině a Jaroše N-kého na Netonících. Jaroslav N. semfěl nedlouho na to, zůstaviv syny Jana a Hynka, kteří r. 1548 statek Netonice znovu do desk vložili. Taktéž vložili r. 1549 Jan, Hynek a Burian bratři N-ši statek Újezd, který po otcích drahně let drželi, do desk, jež pak r. 1550 Burian N. prodal Sigmundovi Broumovi s Mifetic. R. 1554 prodal Jiří N. svůj díl zboží Protivinského Bohuší Malovecovi s M.; r. 1569 přichází Hynek N. na Újezdě, r. 1571 čteme na sněmu Jana N-kého na Chotovinách, a r. 1573 Viléma a Jiřího N-ků. Jak se podobá, zanikla rodina tato již koncem XVI. nebo sáhy na začátku XVII. stol., ješto se napotom nedomníváme více zpráv o ní ani ve deskách ani v jiných registrech starověkých.

Netzer Josef, hudebník a skladatel (v. hl. d.), † ve Štýrském Hradci 20. kv. 1864. Z přecetných krásných písní, které skládal, dlužno uvést alespoň některé, jako: *Die Loreley*; *Der Haideritt*; *Liebeswerbung*, které dle soudu analců rovná se Beethovenově *Adelaide*; *Gute Nacht*; *Allein*; *Wenn die Schwalben heimwärts ziehen*; *Die Grubenfahrt*; *Der grüne Baum*; *Die Schifferin*; *Mein Glück*; *Lust der Sturm-nacht*; *Mein Element*; *Wer dich schaute* a t. d.

Neudörfl Josef Věnovalav, učitel na občanské škole v Blatné, nar. 26. srp. 1843 v Mladé Vošici, navštěvoval v Praze gymn. piaristické a r. 1862 stal se na též ústavě učitelem zpěvu a působil v tom úřadě po 4 léta. V tom čase sepsal *Theor.-prakt. školu zpěvu sborového*, první to práci toho druhu v české literatuře hudební. Na to působil nějaký čas co adjunkt učitele houslí Em. Witticha na české průpravní škole pro učitele. Opustiv pak Prahu učiteloval v Nové Pace, v Lounech, a nyní působí v Blatné na občanské škole. V tom čase byl neustále literárně činným. Roku 1867 psal do časopisu *Tábor*, od r. 1868 jest však pilným spolupracovníkem Brněnských *Učitelských listů*. Ze zvláštních prací jeho buděť zde jmenovány: *Škola zpěvu*

pro ndr. a obč. školy; *Jaroslav*, opereta pro mládež, *Cadišské hory u Loun*; *Zeměpis okresu lounského a Zeměpis okr. blatenského* s mapami; *Mapa Čech, Moravy a Slezska* (nyní 4. vydání); *Obrázky z přírody*; *Obrázky zeměpisné*; *Dějiny města Blatné*. — V rukopise má *Všeobecný zeměpis pro obč. školy* a *Obrázky zeměpisné*, prvé to dílo svého druhu v české literatuře.

Neumann 1) Friedrich Wilhelm, spis. něm., nar. se 8. led. 1787 v Berlíně, vstoupil r. 1818 do státní služby prus. a sice co administrativní úředník vojenský, r. 1822 postoupil v úřadu tuto na řadu, v kteréž hodnosti setrval do smrti své 9. H. 1834. N. byl literárně velmi činným a přispíval od r. 1815 různými básnickými i novelistickými pracemi do velikých časopisů. R. 1809 vydal v Berlíně velmi zdařilý překlad *Dějiny Florentinských od Machiavelliho*; po dvou pak letech stal se redaktorem časopisu *Frankfurter Vaterlandsfreund*, při čemž zároveň řídil společně s De la Motte Fouqué časopis *Die Museen*. Jsa poslézeji příkl. úředními pracemi samostatně přerušil mnohoplošnou činnost svoji a obmezil se pouze na uveřejňování kritických úvah, které zvláště přesným úsudkem, důmyslnou roztahou a všestranným rozborem předemní vynikaly. Vzácné příspěvky podával N. v časopisech: *Annalen der ausländischen Kriminalrechtspflege* (vydával Hitzig); *Jahrbücher für wissenschaftliche Kritik*; *Blätter für literarische Unterhaltung* atd. R. 1835 vyšly sebrané spisy N-ovy o dvou dílech v Lipsku. — 2) Karel Friedrich N., (v. hl. d.) † 17. bř. 1870 v Berlíně, byv již v dubnu 1872 ochromen mrtvicí na mosku. Mimo v hlavním díle uvedeně spisy tohoto vzácného učenice jmenujeme ještě: *Pilgerfahrten Buddhistischer Priester von China nach Indien* (v Lips. 1838); *Grundriss zu Vorlesungen über Länder- und Völkerkunde und Allgemeine Statistik* (v Mnichově 1840) a *Mexiko im V. Jahrhundert unserer Zeitrechnung nach Chinesischen Quellen* (v Ausland 1845). Jeho díla *Geschichte der Vereinigten Staaten von Amerika* vyšly 3 sv. v Berlíně v letech 1868—1866. — 3) Pantaleon N., (v. hl. d.) † 5. kv. 1878. V rukopise zůstavil *Život Páně v obrazech* veršem psaný. Knihovnu svou odkázal seminářské Pražské bibliotéce. — 4) Karl Gottfried N., zasloužilý něm. matematik, nar. se 7. kv. 1839 v Královci, studoval tam v letech 1850—1855 matematiku a habilitoval se jako privátní docent r. 1858 v Halle, kde byl roku 1868 jmenován mimořádným profesorem. Od roku 1868 jest řádným profesorem matematiky v Lipsku. Se-psal: *Lösung des allgemeinen Problems über den stationären Temperaturzustand einer homogenen Kugel* (v Halle 1861); *Allgemeine Lösung des Problems über den stationären Temperaturzustand eines homogenen Körpers, welcher von zwei nicht konzentrischen Kugelflächen begrenzt wird* (tamt. 1862); *Ueber die Entwicklung einer Funktion mit imaginärem Argument nach den Kugelfunktionen erster und zweiter Art* (tamt. 1862); *Die magnetische Drehung der Polarisationsebene des Lichts* (tamt. 1863); *Die Umkehrung der Abel'schen Integrale* (t. 1863); *Theorie der Elektricitäts- und Wärmevertheilung in einem Ringe* (tamt. 1864); *Vorlesungen über Riemann's Theorie der Abel'schen Integrale* (v Lips. 1866); *Das Dirichlet'sche Princip in seiner Anwendung auf die Riemann'schen Flächen* (tamt. 1866); *Die Haupt- und Brennpunkte eines Linsensystems* (tamt. 1866); *Theorie der Bessel'schen Funktionen* (tamt. 1867).

Neupauer, František Xaver šlechtic, profesor církevního práva a semských zákonů na býv. lyceu v Štýrském Hradci (v. hl. d.), † tamtéž r. 1866. Neuper z Neuperku, rodina erbovní, jenž

květa v Čechách v XVII. století a užívala v erbu medvěda bílého v štítu červeném. Prapocem jejím byl Jakub N., který se časem dle Rudolfa II. sloužil ve vojskě císa. proti Turkům, a počátku jako sprostý žoldnér, posléze pak byl povýšen na důstojníka a r. 1606 obdařen erbem a titulem s Neuperku, načež šel v Ansbachu v Bavořích, ješ v službě konfírma tamního. Týž stávil syny Linhart a Jana, kteříž oba oddali se taktéž stavu vojenskému; Linhart N. sloužil v pluku Gorundském a Valdšteinském několik let, a vystoupiv jako strážmistr z vojska přišel do Čech, kdež přistoupil k víře katolické, a oženiv se potom s Dorotou Lipanskou s Lipan usadil se v m. Chrudim, kdež koupil sobě r. 1647 dvůr šosovní „Rakouský,“ jež r. 1648 sfrejmarčil se dvůr „Plesovský.“ Bratr jeho Jan N. sloužil taktéž ve vojskě císařském v Oharvátaku, Nisosemí a Francii, a šel ještě r. 1640, načež nemáme o něm zpráv více. Linhart N. zemřel v Chrudim r. 1660, sňstaviv syna nezletilého Kašpara a dceru Dorotu, provdanou Bernklanovou, která r. 1668 dvůr Plesovský prodala od sebe a svého bratra nezletilého, který byl tehdeš dědičkem ve vojskě císařském, Evě hraběnce s Valdšteina. Napotom mizí však jméno rodiny této s paměti veřejných.

Neustädter Michael, lékař, nar. se v Štigliově 7. zář. 1786. Po obdobyčtých studiích gymnasiálních vstoupil na medicínskou fakultu ve Vídni, odkudž posléze odebral se na universitu v Erlankách a po roce odtud na vysoké školy Štrasburské, kde dosáhl hodnosti doktora. Navrátil se do své otčiny oddal se N. úplně praxi lékařské. R. 1778 ustanoven byl N. za krajského fysika a 1792 jmenován zemským zdravotním radou. N. byl i literárně činným a podal velmi vsácná posorování o mnohých svlášt chirurgických případech do velikých odborných časopisů. V Erlankách napsal r. 1762 *Triga casuum medico-chirurgicorum*, obsahující články velmi pilně pracované o posorovaných případech nemocí na klinice Erlangenské: *Die Pest im Kronstädter Distrikt im J. 1766. Nebst allgemeinen Bemerkungen* (1768); *Ueber die Kuhpockenimpfung* (1788); *Klinische Beobachtungen in Siebenbürgen*; *Untersuchungen des Mineralwassers zu Kis-Badk* (1801—4). N. † 5. čna 1806.

Newman John Henry (v. hl. d.) sepsal ještě: *Apologia pro vita sua*, odpověď prof. Kingsleyovi 1864, ježt druhé vydání má násev *History of my religious opinions* (London 1866). Obsahuje mimo správy o konverzi autorově též hlavní dáta k dějepisn hnutí pusevského šili traktariánského, jehož hlavou vlastně N. byl, ač jí jmenován nebýval, jakož i pojednání o nejdůležitějších sporných článcích víry katolické. Z čistého výnosu koupil spisovatel chudobinec v Oxfordu, dáda jej na katolickou kolej štítit. Dále *A letter to the Rev. E. B. Pusey on his recent Eiremicon* (London 1866, o kultu Marianském).

Newton sir William (v. dopl. 1.), angl. malíř, † 1869.

Neymaier (Neymar) s Vinterberka, rodina patricijská, květa v XVI. a XVII. století na Moravě a potomně také v Čechách, jmenovitě v Jihlavě drželi N-ové grundy šosovní a sedávali v radě tamní, jsouce pokládáni mezi přední rody městské a užívající zároveň erbu a titule s Vinterberka. V druhé polovici XVI. stol. připomíná se tamtéž čast David N. s V., který r. 1599 koupil od páni s Eicinku panství Landšteinské v Bechyňsku; zemřel však nedlouho na to, načež vdova jeho paní Barbora, roz. Štublková, spravovala dědičtí po-

sůstálé až do zletilosti děd svých. Roku 1609 byl Jan N. přijat za obyvatele království Čes. a posléze r. 1620 také Bohumír N. (syn Davida N-), který seděl na Landšteíně, a že v bouřích r. 1618—1620 stál k stavům odpokřilým, propadl po bitvě Bělohorské panství jmenované, kteréž r. 1623 prodáno jest Maxm. a Ferd. bratřím Morřm s Lichteneggu. Napotom rodina ta nedržela více statky zemské v Čechách; na Moravě květa však ještě nějaký čas.

Nexidenské jezero (v. hl. d.). Toto druhý veliké a rybnaté jezero, které ještě r. 1860 zaujímalo plochu 5¹/₂ □ m., vyešlo počátkem leta 1866 do celá. Zjev tento udal prý se již dle záznamů archiálních jednou r. 1693 a podruhé 1738. V polovici čce 1866 objevila se při silném jižním větru voda napoleady v severní pávní. Dno jezera, náležející s částí s plaku, s částí s tučn prsti a pokryté mly silnými vrstvami soli, za krátký čas tak stuhlo, že lidé i hověda mohli pohodlně přecházeti s jednoho břehu na druhý, a že obyvatelé břehů počali veliké prostory bývalého jezera vzdělávati. Posléze počalo se na dně býv. jezera i stavěti, jak o tom svědčil na př. hospodářský dvůr arciknížete Albrechta svaný Nové Mexiko. Leč v zář. 1870 počala se voda následkem trvalých dešťů s Rábu a s Rábice přes bažiny Hančácké do jezera vraceti a zatopila množství půdy i všechny stavby, které tam během pěti let byly vznikly.

Nickol Karel Frid. Adolf, současný malíř krajin a zvířat, nar. se r. 1824 v Schöppenstedtu v Brunšvicku. Umění svému se vyučil u H. Brandesa v Brunšviku, odebral se k dálejšímu vzdělání r. 1846 do Mnichova a processoval pak Belgii, Holandsko, Francii a v letech 1853—54 též Itálii. Obrazy jeho chválí se pro jednoduché, poetické pojetí a jemné provedení. Mnohé s nich nalezají se v Brunšviku, mnohé jsou majetkem býv. krále Hanoverského, a jiné došli i v Americe rozšířeni.

Nicol Erskine, současný malíř genrových obrazů, nar. se r. 1825 v Leithu. Umělec tento honosí se velikou technickou sručností, nadáním nápodobovacím a mohutným výrazem u snásořování charakterů humoristických. Při tom však opakuje shusta ve svých plodech jednou již provedené myšlenky a ubíhá shusta v karikatury. Za předmět obrazů svých obral si N. život lidu irského, v kterémž genu se dodělal veliké dokonalosti. Z četných děl jeho jmenujeme: *Placení nájmů*; *Oba v rospacích*; *Kupec chinové káry*; *Deputace*; *Irčan čtoucí list*; *Mesi starými mistry* a j. R. 1866 stal se N. členem Londýnské akademie.

Niculose Francisco, malíř na majolice, nar. se asi v polovici XV. stol. v Pise. S počátku pracoval bez pochyby v Caffagiolo v Toskánsku a přišel roku 1603 do Sevilly, kde provedl mnohé výtečné obrazy na majolice, zejména náhrobní obraz preláta Lopez v chrámu Sta Anna v Trianu, a krásný oltářní obraz představující *Zobězdování P. Marie v Alcazaru*. Poslední obraz jest jedním s nejkrásnějších fayencevých (majolikových) obrazů vůbec a jest proveden v krásném slohu renaissancením. Tamtéž maloval N. *Pokoušení Krista* v slohu Dürerově, a v klášteře Santa Paula u Sevilly několik stěnomaleb taktéž v elegantním slohu renaissancením.

Nigg Josef, malíř květin, nar. se 1782 ve Vídni. Vstoupiv záhy ve Vídni do císa. továrny na porcelán vjeňoval se tam malbě květin na porcelánu a ujednal si v tom oboru záhy velikou pověst. Posléze maloval též barvami olejovými, a dovedl lišiti rukou mistrnou veliké druhy květin ozdobných v dobových věrnosti dle přírody. Z obrazů jeho jmenujeme:

Koštiny ve sklenici, Košty a ovoce, Koštiny v kořtku a tři pastelové obrazy představující různé skupiny ovoce, kteréž vdova N-ova po jeho smrti (1868) za vysoké ceny prodala. V posledních dobách svého života byl N. učitelem květinomalby v a. k. továrně na porcelán ve Vídni.

Nicholson Francis, malíř krajiny a lithograf, nar. se 1763 v Pickeringu, usadil se okolo r. 1789 v Londýně a stal se tam jedním z prvních pěstitelů malířství akvarelního. Jeho obrazy vynikají vkusem a mistrným provedením a krajiny jeho velikou věrností dle přírody. Byl též velmi dovedným lithografem a vydal r. 1822 návod ku kreslení a malování dle přírody barvami vodovými. Spis tento byl vydán dvakrát. † 1844 v Londýně.

Nilson Christian, současný kreslíř a malíř v Mnichově. V arkádách Mnichovské dvorní zahrady prováděl umělec tento obrazy stěnové s válek o svobodu Řecka (dle nákrešl Petra Hessa); dle vlastních skladeb pak shotoval některé stěnomalby v náchozí Mnichovské knihovny. V Hřích krusích učinil se N. známým svými výtečnými kresbami k Schillerově básni *Zeon*, které ryl Adrian Schleich. Olejové obrazy N-ovy jsou malovány v tónu freskovitým a neuspokojují.

Nipperdey Karel Ludvík, zasloužilý filolog a kritik, nar. se 13. září 1821 ve Zvěříně, studoval tam gymnasiu a v letech 1840—1846 filologii na universitě v Lipsku a v Berlíně. R. 1850 habilitoval se jako priv. docent v Lipsku a stal se r. 1855 řád. prof. filologie v Jeně, kam byl již r. 1852 povolán. N. zabývá se hlavně studii Hmškého starověku a sepsal: *In Cornelia Nepote spicilegium criticum* (v Lips. 1850) a *Spicilegium alterum* (v Jeně 1868—71); *De locis quibusdam Horatii satirarum* (v Jeně 1858); *Variarum observationum antiquitatis Romanae capita duo* (v Jeně 1871—72); *Leges annales* (v Lips. 1865). Mimo to vydal *Cassara* (v Lips. 1847) s předmluvou a s kritickými poznámkami *Cornelia Nepota* také s poznámkami (1849, 5. vyd. v Lips. 1868) a *Annaly Tacitovy* (1. svaz. 5. vyd. 1871; 2. sv. 2. vyd. 1867), vesměs ve sbírce Weidmannově.

Nippold Friedr. Wilh. Frans, velmi zasloužilý církevní historik, nar. se 15. září 1838 v Emmerichu, studoval 1856—58 v Halle a 1858—59 v Bonn. Té doby již zabýval se důkladnými studii o snahách a dějinách anabaptistů z doby reformační, a odebral se za tím účelem do Holandska, kde konal bedlivá studia v knihovně Mennonitů v Amsterdamské. Výsledky těchto svých prací uveřejnil v letech 1862—68 monografiemi o sektě Jindřicha Nicolaesa a Davida Jorise v *Zeitschrift für historische Theologie*. Zároveň počal studovati přede vším v Holandsku nynější poměry církevní, a pokračoval v těchto studiích svých i na cestách po Švýcarsku, Francii, Egyptě a Palestině. Výsledky těchto studií uveřejněné s počátku porůznu v Gelsersových *Protestantische Monatsblätter* (od r. 1861), pak je složil v díle *Handbuch der neuesten Kirchengeschichte* (v Elberf. 1867; 2. vyd. 1868). Kniha tato nabyla záhy velikého rozšíření a byla přeložena též do nizosemského a dánského jazyka. R. 1865 habilitoval se N. v Heidelbergu a byl tam jmenován r. 1867 mimořádným prof. bohosloví. První tři léta úřadování učitelského věnoval N. obšírnému zpracování biografie Bunseho v jazyku něm. (8 sv. v Lips. 1868—71). Vedle toho obracel svůj zřetel hlavně na církev katol. a na propagandu jesuitů. Již jeho *Handbuch*, dále jeho *Kirchenpolitische Rundschau vom Advent 1868* (v Mannheimu 1869), pak jeho pojednání *Der Jesuitenorden von seiner Wiederherstellung bis zur Gegenwart* (v Man-

heimu 1867), a konečně na důkladných studiích založené dílo *Welche Wege führen nach Rom* (v Heidelbergu 1870) sjednaly N-ovi pověst obrátěného protestantského polemika a zapletly jej ve spor s Moňuškým biskupem Kettelerem, kterému odpověděl N. ve spise *Ein Bischofsbrief vom Concil und eine deutsche Antwort* (1. a 2. vyd. v Berl. 1870). Též hnutí starokatolické stopoval N. s velikou pozorností a uposornil spísem *Die alikath. Kirche des Erzbistums Utrecht* (v Heidelb. 1872) na podobné hnutí již v dobách středních. S nemenší pozorností a bedlivostí stopuje N. vnitřní poměry církve protestantské a uveřejňuje svoje studie v rozličných brožurkách (mezi nimi *Die Kirchen- und Schulverhältnisse des ehemaligen Herzogthums Nassau* v Mannheimu 1869) i časop. církevních. Mimo uvedené již spisy uveřejnil N. ještě: *Ein Blick von Worms auf Jerusalem* (v Mannheimu 1869); *Aegyptens Stellung in der Religions- und Culturgeschichte* (v Berlíně 1869); *Die Gleichnisse Jesu* (1.—3. vyd. v Berl. 1870) a sbírku kázání *Gethsemane* (v Elberf. 1868). Z literární postálosti svého učitele Rothe uveřejnil N. jako úvod k této biografi řadu úryvků pod názvem *Stills Stunden* (ve Vítambersku 1872). Koncem r. 1871 byl povolán N. za řádného prof. církevních dějin do Bernu.

Nisan, 6. měsíc obecního a 12. měsíce církevního roku židovského (březen, duben).

Nisaktoe Pietro, archeolog, nar. se na ostrově Hvaru r. 1775, studoval ve Spoletské, později v Padově, a stal se za doby francouzské vlády prof. matematiky a prefektem lycea v Gorici. Tehdáž sepsal velké dílo o botanice, které však zůstalo v rukopise. Na to se obrátil N. zcela ke studii archeologickým a sbíral horlivě všechny staré památky i nápisy v Dalmácii. Mimo to vydal především v časop. *Dalmacia* posorubodná pojednání *Il municipio de' Riditi* (1845); *Sull' antica religione degli Slavi e degli Illiri* (1846); *I giuochi ginnastici dalmati* (1846) a j. Mimo to přispíval učenými články do *Annali dell' Istituto archeologico di Roma*, do *Borghesim* vydávaných *Iscrizioni dalmatine* a j. Mnohé články jeho vztahující se k starým dějinám Dalmacie, jako: *Nome de' Dalmati*, *Culto di Ammon in Lesina*, *Curcola*, *Della derivazione egizia dei Colchi e della loro colonia alla costa illirica* a j., jsou posud v rukopise. Kdy N. zemřel, není nám známo.

Nitsch 1) Ignác, čes. skladatel církevní, jenž žil ještě v druhé polovici XVIII. století s počátku jako varhaník v klášteře Emauském, pak (ještě roku 1796) jako varhaník u Sv. Štěpána na Novém městě Pražském. Jak Dlabal a Gerber svědčí, byl N. vynikajícím hudebníkem a sanechal několik pěkných skladeb chorálních, měř a nešpor, které však tiskem nevyšly. — 2) Karel Daniel N., spisovatel, nar. se 27. H. 1763 v Prešpurku, studoval původně ve svém rodišti, pak filosofii, filologii, bohosloví a klasické literatury na universitě v Gotinkách. Po návratu svém do Uher žil od r. 1791 až do r. 1801 jako privatní učitel a vychovatel v rozličných šlechtických rodinách, a byl r. 1801 povolán do Šárýského Potoku za prof. starořimské a něm. literatury. Zde † 28. kv. 1808. Z četných jeho spisů uvádíme: díle Adelunga pro Maďary spracovanou německou gramatiku (v Levoči 1804); pak v Göppertově mineralog. časop. v Jeně další jeho pojednání *Mineralogische Reisenachrichten aus Ungarn* (1805); v Scheidlově *Zeitschrift von und für Ungarn* pojednání *Topografische Beschreibung des warmen Bades Lutscha (Lütka) nebst Bemerkungen über Arva und Liptó* a j. Též sepsal četné básně.

Nitschner Jakub, něm. spis., nar. se 8. září 1819 ve Vídni. Ztratil záhy otce byl vychován

v jednom vojenkém útvaru svého rodiště, a vstoupiv r. 1846 jako poručík do vojska usavěl vřelé přátelství a Messenhausereem (v. hl. d.). R. 1846 byl poslán s plukem svým do Halic, kde sepsal dílo *Das Polen-Attentat im Jahre 1846. Aus dem Tagebuche eines Officiers der westgalizischen Armes* (Grimma 1846). Dílko toto, jakkoliv dosti loyální a až vyšlo v cizině, uvedlo N-a v nemilost u jeho představených, i odebral se do Vídně na neurčitou dovolenou. V tom nastal rok 1848, a N. vrhl se s velikým zápletem do proudů revolučního a počal ve Vídni vydávati pro lid časopis *Opposition*, který však záhy byl potlačen. N. sám byl zatknut a odvezen do Olomouce. Pořáději a sice již po zastelení Messenhausera byl vězněn nějaký čas v Králově Hradci. Byv propuštěn s vězení odebral se do Uher, kde šel mezi honvědy, leč po nesdaru revoluce prohl. do Hamburku, kde se po nějakém čase oženil a počal vydávati časop. *Neue Zeit*. Pak navrátil se do Rakouska již nějaký čas v Stýrském Hradci, kde redigoval *Gratzer Zeitung*, a usadil se konečně ve Vídni. Sepsal: *Soldatenfragen beantwortet in den Casematten von Olmütz* (2 svaz. v Olomouci 1848); *Wenzel Messenhausers. Sein Leben, Wirken und sein Ende* (ve Vídni 1849); *Kaiser Joseph im Volke* (1849); *Aus der Soldatenwelt* (2 sv. v Stuttgartu 1852) a několik dramat, jako *Charlotte Corday*, tragedii *Skjalfs* (provosovanou v Olomouci a v Stýrském Hradci) a j. V nejnovější době vydává N. *Tornister-Geschichten*, různá vypravování ze života vojenkého v neurčitých svazcích.

Noback Karel August (v. hl. d.) † 1. ún. 1870 v Praze.

Nobille Petr (v. dopl. 1.). K biografii tohoto stavitele dodáváme, že sbudoval nad Canovovým akupením *Thesau* ve Vídni chrámek dle vzoru antického chrámu *Thesou* v Athenách.

Nöldeke Theodor, výtečný něm. orientalista, nar. se 2. bř. 1836 v Harburku, vzdělal se na gymnasiu v Lingenu a věnoval se v letech 1853—56 v Gotinkách bohosloveckým a orientalským studiím. Posléhji navštívil ještě university ve Vídni, v Lejdě a v Berlíně a habilitoval se r. 1861 jako privátní docent v Gotinkách. R. 1864 se stal mimoř. profesorem v Kielu a r. 1868 řádným profesorem tamtéž. V řadě tom setrval do r. 1872, v kterémž byl povolán za profesora na nově zřízenou německou universitu do Štrasburku. Svou vědeckou pověst založil si N. svými studiemi o *dějinných koran* (v Gotinkách 1860) a spisem *Das Leben Mohamed's* (v Hannoveru 1863). Po tom následovaly jeho spisy: *Ueber die Amalekiter* (v Gotin. 1864) a *Die alttestamentarische Literatur* (v Lips. 1868). Kritické studia svá o Starém Zákoně složil N. ještě ve spisech: *Untersuchungen zur Kritik des Alten Testaments* (v Kielu 1869) a *Die Inschrift des Königs Mesa von Moab* (tamt. 1870). O jeho důkladných studiích v oboru literatury arabské svědčí následující spisy: *Ueber das Kûth Jamât* (ve Vídni 1867); *Beiträge zur Kenntnis der Poesie der alten Araber* (v Hannoveru 1864) a *Die Gedichte des Urwa ibn Alward* (v Gotinkách 1863). Zvláštní zásluhy si však sjednal N. v nejnovější době o proskoumání nářečí aramejských, o nichž vydal spisy: *Ueber die Mundart der Mandäer* (v Gotinkách 1862); *Grammatik der neusyrischen Sprache* (v Lips. 1868) a různá učená pojednání v *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft*. Též přispěl mnohými pracemi do *Schenkelova Bibel-Lexiconu*.

Non, Jean Claude Richard de Saint, kreslič a měřirýlec francouzský, nar. se 1730 v Paříži a † tamt. 1792. Byl abbé a radou parlamentu, vzdal se však úřadu toho, aby se v Itálii zamilovanému

sobě umění zcela oddati mohl. Zhotovil četné kresby a rytiny, které jej k nejvýtečnějším francouzským umělcům té doby řadí; vynikají rovněž dobrým vkusem jakož i skvělou technikou. Jeho krásné dílo *Voyage pittoresque d'Italie ou des Royaumes de Naples et Sicile* v 5 svaz., jenž největší část jméni svého věnoval, jest znamenitým zjevem oné doby. Mimo to zhotovil N. četné obrazy krajiny, genrové, historické a mythologické.

Nordenskjöld Adolf Erik, výtečný švédský geognost a cestovatel, nar. se 18. list. 1832 v Helsingforsu, kde byl jeho otec Nils N. vynikajícím mineralogem a profesorem přírodních věd. Již jako útlý mladík doprovázel N. svého otce na jeho mineralog. cestách po Finsku a po Urálu, a studoval pak vědy přírodní a počátku ve svém rodišti, pak v Štokholmu. R. 1858 stal se v tomto městě po smrti Mosanderově profesorem a správcem staré a slavné tamější sbírky mineralogické. Od té doby měl N. podíl ve všech vědeckých výpravách Švédsá podniknutých k proskoumání Špicberků a severní točny. První dvě z těchto výprav byly vedeny (1859 a 1861) Torrellem, druhým dvěma (1864 a 1868) pak velel již N. sám. Tři první výpravy byly podniknuty jen na malých lodích a tudíž neměly valných výsledků; ke čtvrté však přispěli penězi měšťané Göteborgští a stát sám vysbrojil pevný parník, *Sofa*, pod velením kapitána Ottera, jenž společně s N-em 19. září 1868 ponejprv až 81° 42' sev. šíř. doplul. Zde donutily spousty ledu loď k obratu, leč výprava touto byly Špicberky v ohledu zoolog.-botanickém, mineralogickém a zeměznaleckém ponejprv důkladněji proskoumány, pobřeží jejich bylo dokonale geograficky určeno a mnohé vácné přírodní do Štokholmu dopraveny. Po návratu svém spracoval N. vědecky přivezený domů materiál. Pro r. 1870—1872 byl zvolen N. od města Štokholma do říšského sněmu, v kterémž v liberálním směru působil. Právník anémovních použil k menší výpravě do Gronaka, ku kteréž opět měšťané Göteborgští hmotné prostředky poskytl. N. vnikl do nitra Gronaka dále než kterýkoliv z jeho předchůdců, a odkryl též tři vácné meteority na jihu ostrova Disco, s nichž váží jeden 50.000, druhý 20.000 a třetí 10.000 liber. Popis této cesty uveřejnil N. ve spise *Redogörelse för en expedition till Grönland år 1870* (v Štokholmu 1871). Pátá švédská expedice k severní točně vypravena jest pod velením N-a v polovici čce 1872 z Tromsø.

Nordgren Axel, současný malíř krajiny v Düsseldorfu, nar. se 1828 v Štokholmu. První studia umělecká konal ve Švédsku a Norsku dle přírody, a odstěhoval se r. 1851 do Düsseldorfu, kde si obral Gudea za vzor. Od té doby navštěvuje každoročně krajiny severní. Jeho krajino-malby vzaté se Skandinávie jsou s velikou pietou provedeny. N. jest švédským dvorním malířem a od r. 1869 členem Štokholmské akademie.

Nordmann Jan, něm. spisovatel, nar. se 13. bř. 1820 v Landersdorfu u Kromě v Rak. pod Ebl. Studoval gymnasiu a filosofii ve Vídni, a oddáv se záhy dráze spisovatelské uveřejnil r. 1846 ve první svůj samostatný pokus sbírku novel ve dvou svazcích. Na to procestoval Itálii, Švýcarsko, Německo a Francii a vydal v Drážďanech sbírku básní, které však censura pro Rakousko zapověděla. Roku 1847 vydal v Lipsku dvousvazkový román *Aurèle*, za doby revoluce ve Vídni básně *Trutznachtigall* a dílo *Die Liguorianer, ihre Constitution und Correspondenz* (10 sešitů). Po utlacení revoluce, za které redigoval ve Vídni polit. žurnál *Die Zeit*, oddal se opět produkci beletrické a uveřejnil román

ve *Frauen* (ve Vídni 1850) a anonymně dvojnásobný román *Cerrara*, který sávil podnět k sáhodubým rospřávkám téměř celé něm. kritiky. V té době sepsal též *Dante. Literarisch-historische Studien* (v Drážď. 1852). V letech 1853 a 1854 redigoval ve Vídni literární revui *Der Salon*, která však šel brzy sanikla. Na to následovala jeho tragédie *Marshall von Frankreich* a dva romány *Ein Wiener Bürger* (ve Vídni 1860) a *Hinter Schloss d. Riegel*. Nejblíže román jeho *Frühlingsschicksal*. *Salamanka* byl v Rakousku zapovězen. R. 1858 odešel se N. do ciziny, maje v úmyslu tam již na vždy zůstat, leč politický obrat r. 1861 přiměl ho opět k návratu do Vídně, kde se uvázal r. 1868 redigování časopisu *Wanderer*, v kterém zejména satiricko-politické články *Von der Strasse* postupně se staly a na N-a proces pro uražení otce Pruského uvalily. R. 1868 vydal ještě cestovní obrázky s rakouských Alp pod názvem *Meine Sonntage*, r. 1869 sbírku novel *Wiener Stadtschicksale*. R. 1869 odešel se N. v redigování časopisu *Freie Presse*.

z Nosálova, staročeská rodina vládycká, odvozející se od vesnice Nosálova, okr. Bělského, kde on tvrs mela. Od r. 1445—1466 připomíná se oněš Vaněk z N., seděním na Hronově a hejtman na hradeš Náchodském. Syn jeho Jiřík Nosálovský z N. usadil se r. 1497 v městě Náchodě, kde ještě r. 1600 se připomíná, ač, jak se zdá, tvrs Nosálovskou již nevládl. S ním, zdá se, že vyhynul d. vládyk N. z N.

Nosálovský z Přívor, rodina květná v Čechách v XVI. stol., přišla se dle sídla Nosálova Bohoslavsku. V první čtvrti století naděpzaného Richmá Václav N. s P., a to jako svědek v listinách r. 1530 a v titulu r. 1534. Tyž Václav koupil r. 1546 s manželkou svou Dorotou z Velkého statek Dvořečovice od Markvarta Váňka z V. byl r. 1549 přítomen na sněmu. V tit. s roku 1566 čteme Jana N-kého s P. na Nosálově a Václava N-kého s P. Posedějí však mají památku jediný též, kteráž, jak se podobá, sanikla již ku konci XVI. stol.

Notť William, anglický vojevůdce, ve Východní Indii, nar. se 1792 v Neathu v Walesu, vstoupil 1800 do služby východoindické spol., stal se r. 1838 generálmajorem a 1841 vrchním velitelem západoganského vojska, kterým odrazil 12. led. 1842 ok. Afganů na Kandahar, opět pak 29. kv. t. r. osvobodil na pochodě ke Kابلu několik oddělení utajých sipahů a porazil 30. srp. u Cami Afghany od vedením Seme-ed-Dina a 6. září pod sultanem Kanem u Ihismi. Na to účastnil se 7. říj. dobytí Kابلu, vrhl 24. říj. do Džellalabadu a přibyl roku 1843 do Firuzpury. R. 1844 navrátil se do Anglie 1. led. 1845 v Neathu.

Novák 1) Josef, nar. se 1756 ve Velkém Poměru v Opavsku, byl s počátku učitelem na norální škole v Těšíně a od r. 1782 (dle Jungmanna 1788) učitelem v Opavě. Sepsal a vydal: *Bučná píseň pro ony Čechy, Moravce a Slováky, ješto německou řeč nejmadnějšíjm praktickým způsobem vynaučiti se chtějí* (v Opavě 1783) a *Praktisch-theoretische, deutsch-böhmische und böhmisch-deutsche Sprachlehre* (v Opavě a v Olomouci 1808). R. 1808 byl N. ještě nným v učitelstvem svém úřadě, kdy však zemřel ení nám snámo. — 2) Josef N., čes. básník, umouk, rodem z Petrovic v Berounsku, kde provozoval řemeslo hrnčířské. Jak Jungmann vypravuje, naučil se bese všeho návodu jazyku německému a latinskému, a sepsal četné básně české jazykem plyným, kteráž uveřejnil v letech 1838—1840 v *Ko-*

tech, ve *Věle*, v *Časop. pro katol. duch.*, v *Příteli mládeže* a v *Roslič. Praž.* Některé s básní těch přeložil Waldau na jasyk německý.

Nová Kaledonie (v. hl. d.). Tento ostrov má dle nejnovějších výpočtů 315 □ m. a jest obydlen tamějšími domorodci, dobrovolnými přistěhovalci s Evropy a Asie, a konečně lidmi vypověsenými s Francie. Největší počet vypovězených přibyl tam za vlády Napoleona III. a konečně r. 1872, když vláda Thiersova větší část zajatých komunardů tam dopravit dala. Počet těchto vypovězených obnášel okolo 2000. Usnešením národního shromáždění ve Versailles se dne 24. bř. 1872 bylo nařizeno, aby všickni vypověseni, kteří do pevnosti určení byli, se propustili na svobodu a saveali na novo-kaledonský poloostrov Ducos, kde nad nimi zvláštní úřednictvo bdi. Tim bylo na Francii uvaleno roční břemeno alespoň 2 mil. franků. Ostrov sám, zvlášť nitro jeho, není ještě dokonale prozkoumáno (ani po namáhavých cestách Garziera v letech 1863—1866), což jest příčinou, že se kolonizování jeho valně nedáti. Ostrov sám rospadá se nyní politicky: v 8 vojenských okresech (*Circoscriptions militaires*), a sice: 1. Nouméa na jihu (Mont-d'Or-St-Vincent) s hlavním městem stejného jména, kteráž jest zároveň hlavním městem celého ostrova a dříve Port de France se zvalo. Město toto nemá dostatek vody a tudíž žádná budoucnost; 2. okres Yaté; 3. okres Ile-des-Pins; 4. okres ostrovů Loyaltakých; 5. okres Napoléonville; 6. okres Honagape čili Vagap; 7. okres Puébo a 8. ostrov Gatope na severozápadu. Dle úředních zpráv obnášel r. 1866 počet bílých obyvatelů v Nové K-i 1060, a společně s vojskem, s mimoevropskými osadníky a s trestanci 2840. Jako na všech ostrovech Tichého moře, kde se European stýká s domorodcem, tak i v Nové K-i jest pozorovati značné ubývání obyvatelstva původního. Tak šli na př. mocný jeden kmen obývající úrodné roviny kolem přístava Puébo, jenž r. 1856 ještě 5000 hlav čítal, r. 1867 již na 7—800 hlav. Veškerý počet Novokaledonců páčí se tudíž nyní sotva již na 45.000 hlav. U kmenů, kteří se s Evropany stýkají, ubývá lidokrotství v značné míře. R. 1871 bylo nalezeno v Nové K-i ložiska zlata, s něhož byly vytěženy mimo jiné též dvě hroudy zlata váhy 164 uncí a ceny 16—17.000 franků.

Novákevič Štěpán, arbský spis. rodem s Oaškou, kde r. 1815 (dle jiných již r. 1808) zemřel. S počátku byl úředníkem při uborské dvorní kanceláři ve Vídni, r. 1771 koupil od Kuraboecka býv. arbskou dvorní knižtiakárnu, prodal ji však zase r. 1796 král. universitě v Pešti, a šli od té doby až do své smrti ve svém rodišti. Sepsal mimo několik arbských knížek anonymně: *Dissertatio brevis et sincera auctoritate Hungari de gente Serbiae porperam Russicandicta ejusque meritis ac fatis in Hungaria cum appendice privilegiorum eidem genti elargitorum* (1790), kterýžto spis vyšel r. 1791 v Novém Sadě a v Bělehradě též jazykem německým.

Nový Almaden sluje na rtuť velmi bohatá krajina na pobřeží Kalifornie v St-Clara-County, pojmenovaná dle špan. na rtuť bohatého okolí města Almaden. Po celou řadu let byly rtuťové doly v Novém A-u (objevené r. 1846) nejvydatnější se všech známých dolů rtuťových na celém světě. Až posud jest zde sice hojnost rtuťi, leč rada nemá již tak bohatě jako bývala dříve, kdy shusta 15—18, ano i 30%, rtuťi obsahovala, kdežto rudy dolů v špan. A-nu jen 10%, a v dolech Idríanských v Krájině jen 1½%, rtuťi průměrně obsahují. Lidě dělnícký, který zde na rtuť doluje, sáleká hlavně s Čiáně, Mexikánů, Irčanů a Němců. Rtutí dobyté nalézá se v Nov.

O.

Oberländer Adolf, současný kreslíř a malíř zobrazení v Mnichově, byl původně kupcem, věnoval se však posléze malířství humoristického stylu. Z tohoto oboru vyniká zejména jako velmi dovedný realistický karikaturista do *Fliegende Blätter*, a neméně patřil též velmi dovedným malířem barvami olejovými. Z obrazů jeho jmenujeme: *Politika u děbáků*; *Vilémův štěp*; *Marné předstírání*; *Na denním pořádku*.

Obermüller Adolf, současný malíř krajin ve Vídni. Krajiny nadaného tohoto umělce nepůsobí tak mohutným dojmem celkovým, leč jednotlivosti jsou mistrně provedeny a uspokojují mysl. Jmenujeme z nich: *Mořské údolí Šekvany*, *Večer na jezeře Vierwaldstättersee*, *Z bavorského pohorí*, *Jarní krajina na Iannu*. Okolí hory Orles vykreslil O. velmi dovedně křídou.

Oběžnice (v. hl. d.). Počet asteroidů vzrostl od konce r. 1866 do kv. 1872 s 91 na 121, většina z nich však má velikost velmi slabou, a nejjasnější z nich dosahují sotva jasnosti hvězd 11. třídy, tak že jejich průměr, přičítá-li se jim tatáž síla odrazu světla, mnohdy jen několik setm. mil obnáší. V posledních letech skoumal zejména Zöllner fotometrem velikost odrazu světla u velkých o-o a shledal, že odráží Mars 27%, Jupiter 62%, Saturn 50%, Uranus 64%, a Neptun 46%, světla od slunce přijímá.

Ockel Eduard, současný malíř krajin a zvířat, nar. se ve Schwante v Braniborsku. S počátku se věnoval hospodářství a vyučil se od roku 1852 počátkům svého umění u Johna, posléze i sice až do r. 1856 u Steffeka v Berlíně. Té doby maloval četné hlavy a celá těla různých druhů skotu pro ministerstvo orby. R. 1858 odebral se do Paříže, studoval tam několik měsíců návodem Coutura, a procestoval na to Normandii a roku 1859 les Fontainebleau. Vrátil se do Berlína spracovával dojmy ze svého cest ve větší obrazy zvířat a krajin, které svědčí o vnitřní síle a sdravé realistice mistrův. Za nejlepší obraz jeho platí *Volí plná táhnutí* (1866 v majetku H. Placha ve Vídni); dále jmenujeme z jeho děl: *Krdeč na lukách Touqueských*; *Vysoká sova* (1863, v Hamburku); *Podzimní večer* (majetek Strousbergův v Berlíně 1865); *Vysoká sova ráno* (majetek téhož); *Návrát domů* (1868 majetek Prus. krále).

Odeleben Ernst Otto Innocentius, nar. se 13. bř. 1777 v Riese, vstoupil do vojska saského stal se již r. 1792 důstojníkem u gardy. Ve válečné výpravě r. 1806 ustanoven byl za adjutanta komandujícího generála saského von Zeschwita. R. 1812 povýšen byl O. za rytmistra a přidělen generálnímu štábu. Účastnil se francouzské výpravy proti Rusku stál napotom při armádě Napoleonově až do bitvy u Lipska, kdy žádal za propuštění ze služby francouzské, což mu také povoleno bylo. Rusům sděl se však O. podezřelým přeběhlikem, tak že byl zatčen a vyšetřován. V době vazby této napsal O. dílo pod názvem *Feldzug Napoleons in Sachsen im Jahre 1813* (v Drážďanech 1815), které přeloženo bylo na jazyk francouzský a anglický. Po skončení vyšetřování, v kterém O. ovi žádná vina dokázati se nemohla, vstoupil opět do vojska saského a stal se r. 1839 generálním adjutantem, v kterém hodnosti vstoupil do výslužby. O. vydal řadu výše-

ných spisů topografických jako: *Die Gegend von Bautzen* (1820 v Lipsku); *Topographische Karte des besuchten Theiles der sächsischen Schweiz* (v Drážďanech r. 1830 s obšírným výkladem). † r. 1833 ve svém rodišti v Riese.

Odpadnice, novější, až ne dobře utvořené výras pro ručnice k nabíjení komorou, lépe sadovka (v. t.).

Oeconome Aristides, souvčasný malíř podobizen, nar. a vzdělal se ve Vídni a vstoupil r. 1846 s několika obrazy na výstavě cis. akademie v siních polytechniky poprvé do veřejnosti. Z prací jeho jmenujeme: *Podobizna knížete Alfreda Windischgrätze*; *komorní zpěvačky Medorové*; *Helena a Kateřina Batthyányi*; *Paqualoa Borria*; *generála hrab. Valdštejna*; *malíře Josefa Soleného*; *poštovní sborníka hrab. Wimpffma*; *Jana hrab. Horváth-Tholdy*; konečně *Starobínosti* (1860); *Kolindárku* (1861); *Děku s ovocem* (1863).

Oehler Josef, kněhkupec a spisovatel, nar. se 1763 v Opavě a † 1816 ve Vídni. Po odborných studiích universitních převzal sávod kněhkupecký a získal si vydáváním latinských klasiků dobrou pověst. Sepsal: *Geschichte des Krieges zwischen Oesterreich, Russland und der Türkei, mit Plänen* (ve Vídni 1791); *Geschichte des gesammten Theaterwesens zu Wien* (tamt. 1808); *Panorama von Wiens Umgebungen mit Kupfern* (tamt. 1807); *Der Wiener Kongress vom Jahre 1818. Eine merkwürdige Parallele zu dem Jahre 1515* (tamt. 1816). Byl též redaktorem vydaného 1812—1814 u Schrambela ve Vídni sedmisváskového díla *Zeitungseikon*.

Oehrl František Jos., c. k. general-auditor a spisovatel, nar. se 8. bř. 1793 v Maurenu ve Vorarlberku a † 30. říj. 1864 v Kyseku v Uhrách. Studoval ve Vídni filosofii, v Landshutu práva, vstoupil r. 1818 ve Vídni do státní služby, stal se roku 1819 auditorem prvního valašského pluku hraničářů, r. 1836 státním auditorem mobilní armády v Itálii a r. 1843 generálním auditorem. R. 1850 byl do Budína přesazen. Sepsal: *Die Weltlage in ihrer geschichtlichen Entwicklung und nach dem jeweiligen herrschenden Grundsatz mit dem gegenwärtigen Zeitgeist und seinen Gefahren dargestellt* (v Lipsku 1861); *Die Weltordnung und die Aufgaben Oesterreichs und Deutschlands* (ve Vídni 1862); *Die Welt in ihrer Erhabenheit und nach dem Leben der Natur in Gemüthsheit eines allgemeinen obersten Grundsatzes dargestellt* . . . (tamt. 1864).

Oelschlag Vilém, současný mědirýtec, nar. se 1814 v Berlíně. V letech 1835—1841 nabyt na akademii Düseldorfské vzdělání ve svém umění a působil tam ještě až do r. 1846. Nadaný tento umělec ryl velmi zdařile některé obrazy dle Rud. Jordana, zejména jeho *Zkouška plavců*. Z ostatních rytin jeho vyniká nad jiné *Zajetí paprčů Paschalie* dle obrazu Lessingova.

Oenleke Clara, současná malířka, žijící v Berlíně. Umělkyně tato učinila se v širokých kruzích známou četnými obrazy ze života Martina Luthera, zejména obrazy: *Domácí pobouření Luthera*; *Luther jak našel první latinskou biblii* a j.

Ördög Daniel, uheraký básník, nar. se 1816 v Nyiregyházi, studoval v Prešově theologii, byl po několik roků vychovatelem v šlechtickém domě, pak učitelem na židovské škole Ujhelyské a zabýval se

go charakteru. O. při neuvábné činnosti své literatury polskou majitelé mnohými ještě spisy obohatil.

Ochrana Ludvík, farář, nar. se 16. kv. 1814 v Champagnolu, městečku u nedaleko Besanconu v Francii, kde tehdy otec jeho byl poddůstojníkem rakouské voj. posádky. Přibyl posádky do Opavy doval tam gymnasium, načež odebral se na floii do Olomouce, kde po odbytých studijních theoloických r. 1838 vysvěcen byl na kněze. Byl 11 let členem v Komárově u Olomouce stal se pak řádem v Stabořicích ve Slezsku; zde pak počíná vá neuvábná činnost a horlivost O-ova ku proení vědomí národního. Zakládáním knihoven, různými přednáškami a četnými dary sám hlavně přival, snažil se rozšířit oblibu ke čtení, a zakládá společně s jinými první besedy a čítárny české obcích slezských. Aby hospodářství vzelebil, pomal O. ve svém bytu často hospodářské poučné rady, k nimž se všichni z celého okolí rolníci sesnaovali se snadno a nejnovějšími pokroky v ekonomii; k těmto účelům vymohl, aby slezský spolek hospodářský vydával list svůj také jazykem českým. Je O. předním zakladatelem prvních českých očen ve Slezsku.

Oliva Joseph Alexandre, současný sochař rozený ve Saillagouse v Pyrenejích. Ještě žákem Delacroixem a vynikl svými poprsími generála Bisota Cobdena pro Versaillský sámek, dále poprsím srubiného pro Pařížskou konservatoř. Mimo jiné deloval též sochu Františka Araga pro téhož rodu Estagel a obdržel r. 1867 kříž čestné legie.

Ondrák Prokop (v. hl. d.), děkan a čestný člen v Přibrami, † tamtéž 8. kv. 1878.

O'Neill Henry, současný malíř v Londýně, nar. 1817 v Petrohradě. Přišel sáhy do Londýnaoupil r. 1837 do tamější malířské akademie a stoupil u veřejnost ponejprv s obrazem Deserova (1848), kterýž došel sáhy rytinami velikého šíření. Z ostatních jeho obrazů jmenujeme: *Podání okamžiky Moscovy* (1849); *Nebukadnezar od si předčítati s bible* (1851); *Národní postelkáv* (1855). Veliké obliby došel dojemný jeho obraz *Chod do války Krimské* (1858); *Maria Stuartka čítá se s Francií*. R. 1869 vydal O.N. zajímavé o moderním umění v Anglii a ve Francii, kterák má tu vadu, že franc. umělci nejsou v něm uvedlivě posouzeni.

Ongare, Francesco dall' (v. hl. d.), † v polov. 1878 v Neapoli.

Opelt Friderich Vilém, nar. 9. čna 1794 v Ronnici. Ještě král. sas. tajným finančním radou prášidanech od 1850; dříve, od 1817—47 zastával různé místa v sas. správě daní, nejdříve v Drážancech (1817), v Baderku (1823), Wurzenu (1824) a v Plavně u Fojtlandu (1832) a zase v Drážancech (1839), pak byl druhým ředitelem (1847) sask. státní dráhy a v l. 1848—50 byl provisorně místním v sas. finanč. ministerstvu. Sepsal: *Geographische Ortsbestimmung in Lohrmanns Topographie der sichtbaren Mondoberfläche* (v Drážancech v lipsku 1824); přeložil a poznámkami opatřil *Francois's Traité élément. de mécanique* (v Dráž. 1825); *Über die Natur der Musik* (v Lips. 1834); *Algebras Theorie der Musik, auf den Rhythmus der Klangempfindung gegründet und durch neue Versinnlichungsgel erläutert* (1852).

Opřih, jinak Peřina s Malešína (Malina), stará rodina šlechtická, jenž květa v XV. XVI. stol. v Čechách. V první čtvrti XVI. stol. Jiřík O. úředníkem pánů s Pernštejny na Parčicích (1616—24). Při obležení města Vídně skrze rky r. 1529 přichází N. Opita, jinak Peřina

s M. mezi hejtmany lidu válečného s Čech a Moravy na pomoc tam poslaného. V tit. s r. 1584 čteme Petra O-a, pak Jana O-a, jenž byl král. polezným v Čechách. Petr O. nřstavil dcera Annu, která dědictví své tvrž Stěbusove prodala naděpanému Janovi O-ovi, přibuznému svému. R. 1541 připomíná se Jan st. O., a r. 1542 Jiří, Anna a Kateřina, jako po Janovi st. O-ovi postřatí dědicové, kteří se t. r. poděkovali Jiřimu Vosroškému s Adiaru za poručenství nad nimi držené. R. 1546 byl Jan O. zvolen za hejtmana stavovského lidu válečného s Kouřimska k nařizení krále Ferdinanda I. vyslaného; že však se spěchoval táhnouti s ním do Sas, odsouzen jest hrđla, avšak trest ten mu prominut k příměruv králové Anny. R. 1549 obdržel Jan O. na Harci (?) list mocný na křesťování. R. 1577 držel Julius O. statek Pořid nad Sázavou, jejíž prodal t. r. Drslavovi Byřickému s B. Na začátku XVII. stol. nedřela rodina tato více zbořím zemského v Čechách, aniž se napotom připomíná více v pamětech veřejných.

Oppelt Antonín Jan, ekonom, nar. se 20. ún. 1789 v Hluboři a † 23 pros. 1864. Stal se r. 1808 revidentem a sekretářem hospodářského rady kněžete Paara, a r. 1816 převzal část administrativního Hzení statků Ansperských v Čechách a v Rakousích n. E. Poznav důležitost uhelného průmyslu pro Čechy stal se jedním s nejčinnějších jeho podporovatelů v čase, kdy ještě málo ho bylo vámáno, a staral se všemi prostředky o rozšíření ležisčinné sítě v Čechách. Když se dostala otázka vyrábění cukru s řepy na veřejnost, odpověděl na ni ihned shíšením dvou tovarů, a sice na svém statku Svinahch a v Slaném. Při té příležitosti vydal *Relation über die von dem Wirthschafterathe und Gutbesitzer A. J. Oppelt zu Svinah im Brauner Kreise 1832 neu errichteten Rübenzucker-Fabrik nebst genauer Beschreibung der in jenem Jahre dort bestandenen, von U. Weierich eingeführten Manipulation* (v Prase 1834). Spolu s baronem Riese-Stallburgem stal se u cís. král. vlastenecké společnosti v Prase buditelem mnohých pro národní hospodářství důležitých novot, mezi jiným upotřebení až dotud zanedbaných odpadků v hlavním městě, i byla následkem toho od L. W. Hoffmanna v Prase shřena první továrna na strojné hnojivo. I co odborný spisovatel, hlavně však co činný úd a výbor cís. král. vlastenecké spol. byl od r. 1826 velmi činným, a stal se r. 1848 prvním jejím místopředsedou.

Oppermann Heinr. Albert, hanoveraký státník a něm. spisovatel, nar. se 22. čce 1812 v Gotinkách, kde studoval gymnasium a r. 1831—35 práva. Při násilné směně hanov. ústavy r. 1837 stál O. s velikou horlivostí na straně opoice a sepsal r. 1842 *Zur Geschichte der Thätigkeit und Wirksamkeit der allgemeinen Ständeversammlung in Hannover von 1814—1832* (v Lips. 1842). Téhož roku byla mu po mnohých ústřech se strany vládní udělena malá advokatura v místě Hoya, kde sepsal, nemaje téměř žádné praxe: *Die Göttinger gelehrten Anzeigen während einer 109jährigen Wirksamkeit* (v Hanoveru 1844) a *Die Encyclopädie der Philosophie* (tam. 1844). R. 1848 účastnil se O. velmi horlivě politického ruchu a vydal téhož roku v Brémách spis *Hannov. Zustände seit 1848*, v kterémž varoval vládu před politikou partikularistickou. Po nové organizaci soudnictví přestěhoval se O. r. 1852 jako právní zástupce do Nienburgu, kde sepsal dílo *Allgemeine bürgerliche Processordnung für das Königreich Hannover* (v Gotinkách 1852) a spis *Zur Geschichte der hannov. Verfassungsgesetze vom 5. September 1848* (v Lipsku 1855), v němž hájil obrozenou hanover. ústavu.

žení revoluce byl O. zajat a 22. srp. 1849 v Aradě pověšen.

Orosz Ladislav, učený jezuita a misionář, nar. se 18. pros. 1697 v Uhrách, vstoupil r. 1716 do řádu Ježíšova, a stav se r. 1726 knězem byl poslán jako misionář do Záp. Indie, posléž do Paraguajské, kde se stal rektorem v Buenos Ayres a posléž přednostou celé jezuitické provincie v Paraguaji. Roku 1768 přišel jako spiritual do koleje v Trnavě, kde setrval až do zrušení řádu, kteráž přežil jen o několik měsíců, neb † r. 1778. O své činnosti v Paraguaji, jakož i o stavu v Paraguajsku vůbec podal O. obšírné správy v 11., 14., 24., 26., 32. a 40. svazku Stöckleinových *Briefe und Reisebeschreibungen, welche von den Missionäre der Gesellschaft Jesu aus beiden Indien und anderen über dem Meere gelegenen Ländern seit 1642—1730 in Europa angelangt sind* (v Augsp. 1728 atd.). Mimo to vydal O. dílek v Trnavě r. 1769 spis jesuity Mikuláše del Techo *Decades Virorum illustrium Paraguaias S. J. ex historia Provincias et aliorum deprimatis*, a sanelal v rukopise slovník čínsko-latinaký, který přeložil s čínsko-španělského.

Oroszhegyi Szabó Josua, maďarský spisovatel, nar. se 24. kv. 1822 v Szathmaru stolicí, studoval v Szathmaru gymnasiu a započal pak v Jagru studium theologie. Avšak 1841 odebral se do Pešti, stal se spolupracovníkem medicinského listu *Orvos-tár*, pak notářem spolku *Önképző társulat*, a nastoupil potom dráhu publicistickou. Psal novely a básně do Garayova časopisu *Regő*, Frankenbergova *Élekek* a Vahotova *Divallap*. Když Bugát založil spolek přírodovědecký, přičinil se O. o ustanovení chemické terminologie. Stav se na místě Garayově redaktorem časopisu *Jelenkor* účastnil se též četnými články nejrozšířenějších beletristických a politických časopisů tehdejších. R. 1847 vydal maďarskou mluvnici v řeči německé a maďarské, přijal pak místo v ministerstvu barona Eötvöse, ale odebral se odtud do služby vojenské a stál jako hejtman ve vojě až k ukončení revoluce. Byv vojenským soudem k smrti, pak k desetiletému vězení v Josefově odsouzen, dostal 1856 amnestii, navrátil se do Pešti, stal se zde 1857 drem medicíny a šel 1858 co lékař do Turecka. Sepsal: *Szeredényi veytlen* t. j. destrujná chemie; *Ód, de az emberi egénseg új földesí rendezése* t. j. magnetism a nová soustava šíření lidského sdruví. Vůbec zajímal ho magnetism svířecí snamenitě, i uveřejnil četná pojednání o sjevech jeho v *Napkelet*. Konečně byl též spolupracovníkem medicinského listu *Orvosí hetilap*.

Osborne, Miss Emily Mary, současná malířka, nar. se ok. 1834 v Londýně. V umění svém se vyučila u Mogforda a Leigha v Dickinsonově akademii, a vystoupila u veřejnost ponejprv r. 1851 s několika podobismami a obrázky situacními. Z pozdějších jejích obrazů jest velmi dojemný onen, který sama malířka nazvala *Desse jména a bez prá-*

tel (1857) a pak roku 1861 dokonáný obraz *Vychovatelka*. R. 1861 cestovala po jižním Německu a s dojmy oné cesty sestavila obrazy: *Rozmluva oknem; Nedělní jitro; Sovcovská rodina v smutku; Jízda na trh*. Všecky tyto obrazy vynikají citem a přirozeností.

Osterled J., současný malíř historických obrazů v Mnichově. Mistr tento maluje olejovými barvami i na stěnách, a zásobuje chrámy již. Německa oltářními obrazy a stěnomalbami. Z fresek jeho jmenujeme ony v chrámě Unterjochském, v chrámě Aschském ve Švábsku a v některých chrámech Mnichovských. Rossáhlou cyklickou komposicí Konráda Eberharda, představující *historický vývin církve a její vlivy*, provedl O. barvami olejovými.

Osterroth Gustav, současný malíř krajin v Karlsruhe, nar. se r. 1836 nedaleko Gdanská. V umění svém byl O. zasvěcen u J. W. Schirmera v Karlsruhe, a procestoval na to k dalšímu svému zdokonalení se pobřeží moře Baltického, bavorské Alpy a Tirolsko. Jeho krajinomalby vynikají svěžími barvami a svědčí o sdřavém vkusu umělcově. Jmenujeme s nich: *Krajina s údolím Isarkého; Kypce v krajině večerní; Lesní bystřina*.

Ostrowski, současný rus. sochař, nar. se 1811 v Šenně u Mohyleva. S počátku byl želeďinem ve Vilně a cvičil se sám v modelování s hlíny. První jeho práce jako samouka byla socha *Spasitele*, která se velmi líbila a jejíž kopie velmi rozšířeny jsou. R. 1852 oddal se O. ve Vilně zcela umění a zhotovil velmi zdařilé poprsí faráře *Jakubovského*, básníka *Syrokomly* a *Odyšes* a astronoma *Gusewa*.

Ostružné, ostrožné, slul za starodávna v Čechách poplatek, od opatů a abatýř při svém nastoupení králi Českému dáváný, vynášející obyčejně 60 kop Pražských grošů.

Osvítka, něm. *Leuchtkugel, Leuchtgeschoss*, viz Střelidlo.

Oubliette [ubliet], franc. z *oublier*, s apomemouti, název podzemních kalářův, nacházejících se na hradech a tvrzích, lidomorny, hladomorny, něm. *Verlies, Burgtverlies*, s nichž, jak již název ukazuje, lidé hladem a žízní až do skonání mčení bývali.

Ovifaky, osada na ostrově Disko nedaleko Godhavenu, stala se v poslední době velmi důležitou, neboť v okolí jejího nalezl znamenitý přírodopyslec A. E. Nordenskiöld při výpravě do sev. Gronska 16 ohromných balvanů ryadho železa povětrného, kteréž při akouškách jevílo výsadačně pro povětrnost obrazce Widmannstaedtovy; největší kusy váží nejméně 50.000 liber, nejmenší 8—9 liber. Dále nalezl zde Nordenskiöld couky čedičové, z jejich vnitřku také ryzí železo vyčínvalo. Náležy tyto byly přičinou mnohých učených rozprav a hádek, a O. nabyly jména vácného a četných přiležitostných učených návštěv účastníků sev. výprav.

P.

Pabst 1) Jan Jindřich, lékař a spisov., nar. se v Lindavě 25. led. 1785. Po obdytých studiích gymnasiálních oddal se P. lékařství, kteréž se vsorou pilí studoval na universitě v Gotinkách. Dosáhnuv hodnosti doktorské stal se r. 1809 lékařem u vojěť rakouském, kde svěřena mu správa voj. nemocnice v Jagru. R. 1810 opustil vojenskou dráhu

a přijal vychovatelské místo u rodiny Klechtyce Mosera. Toho času oddal se P. horlivě studiu filosofickým a seznámiv se blíže s Güntherem stal se pilným spisovatelem, jehož díla svědčí o nevšedním bystrém pozorovacím duchu P-ově, vynikající svlášt uhlaseným slohem a hloubkou myšlenek. Uvádíme s nich následující: *Der Mensch und seine Geschichte*.

Ein Beitrag zur Philosophie des Christenthums (ve Vídni 1830 a 1847); *Gibt es eine Philosophie des positiven Christenthums? Eine Frage über Leben und Tod des XIX. Jahrhunderts* (v Kolíně 1832); *Ein Wort über die Ekstase* (tamt. 1834); *Adam und Christus. Zur Theorie der Ehe* (tamt. 1836); *Janusköpfe für Theologie und Philosophie* (ve Vídni 1838) atd. P. psal množství článků filosofických do časopisů odborných, jako *Bonner Zeitschrift für Philosophie und kath. Theologie* a j. † v Döblingu u Vídne 28. čce 1838. — 2) Karel P., něm. literární historik a aesthetik, nar. se 1810 nedaleko Elberfeldu, studoval gymnasium v Erfurtě a filosofická studia na universitě ve Vratislavi v letech 1828—31. Té doby účastnil se tak zvaného demagogického hnutí mezi něm. studentstvem, a byl zejména po pověstném atentátu Frankfurtském uvězněn na pevnosti Kolbergu. Byv r. 1839 puštěn na svobodu odebral se do Švýcarska a stal se prof. něm. jazyka a literatury v Biele, kde setrval až do r. 1846. Toho roku byl povolán za profesora do Bernu, a v letech 1856—1863 byl tam rektorem nově zřízené školy kantonní. Roku 1859 pak byl jmenován mimořádným a r. 1870 řádným profesorem na universitě v Bernu. Jako spisovatel byl P. velmi činným na poli aestetiky a literární historie a sepsal mimo četné články novinářské díla: *Veteran von Hofwyl* (vyšlo tiskem podátkem let šedesátých); *Die Verbindungen der Künste auf der dramatischen Bühne* (1870) a *Jenenser Jubelfahrt*. P. † 26. dub. 1878.

Pacichell Giambatista, ital. spisovatel, nar. ok. r. 1640 v Pistoji. † r. 1703 v Neapoli. Jmenován auditorem apoštolského legáta v Německu použil této příležitosti k procestování prvních států evropských; po desíti letech se navrátil usadil se v Neapoli. Sepsal: *Vita de G. B. de' Marini* (v Římě 1670); *Memoire de' viaggi per l'Europa cristiana* (v Neapoli 1685); *Lettere familiari, istoriche et erudite* (ibid. 1695, 2 vol.); *Il regno di Neapoli* (ibid. 1703, 3 vol.). Z jeho učených pojednání budiž podotknuto ono *De distantia* (1673); *De larvis, de capillamentis et de chirothecis* (1693), kde badá po původu mask, paruk a rukaviček, a *De tintinabulo* (1693), neb o hře zvonečkové.

Padmés slove druh duběnek z indického druhu dubu *tamariska* (*T. furax*), obsahující značné množství třísela, následkem čehož veliký má v oběhu světového obyt, jelikož upotřebuje se s prospěchem k vydělávání a barvení kůže, i v praxi lékařské proti větším chorobám. P. má velikost hrachu, na povrchu je bez lesku, barvy sahnělé, místem i načervenalé. Nitro vyplňuje je houbovitým tkanivem. Tříslovina je obsažena v buničkách pokožních i v tkanivu vnitřním, převládá barví se solí železitou do zelená, druhá pak chloridem železnatým indychově. V oběhu koluje mnoho falšovaného zboží přimísením duběnek v Persii gul-i-pista zvaných.

Paetz Vilém, současný malíř krajin, nar. se r. 1800 v Brunšviku. Vzdělání ve svém umění nabyl v rodišti a posději na cestách po Harsu a v krajinách Vesserských. Z té doby pocházejí jeho rozličné *pohledy* z Harsu a *pohledy* na Brunšvik. Posději navštěvoval akademii v Düsseldorfu a maloval návodem Schirmera *Přítav Kolínský*. Na to cestoval po Rýnu a v Holandsku, a shotovil mnohé obrazy tamějších krajin barvami vodovými. R. 1841 stal se prof. kreslení v Bückeburku. Mnohé z obrazů jeho jsou rozšířeny též po Americe.

Pagani Gaspard Michel, nar. se 12. ún. 1796 v San Giorgie v Piemontsku, byl od r. 1826 do 1830 profesorem matematiky na universitě v Levně, posději 1830—1835 v Lutichu a od té doby opět

v Levně. Jest též od r. 1825 členem akademie věd v Bruselu. Sepsal: *Résumé des leçons sur la géométrie et la mécanique des arts industriels* (v Levně 1826) a četné učené práce mathematické do časop. Bruselské učené společnosti.

Pahl Kristián, současný malíř ve Vídni, jehož pravé jméno jest Plattensteiner. Vzdělání svého nabyl, jak se zdá, ve Vídni, kde vystavil u veřejnost svoje obrazy v letech čtyřicetých. Hlavní z obrazů jeho jsou: *Pohled na Rjebu při ranním svitu slunce* (1839); *Pohled na přístav Rjecký, Boře na moři, Pohled na Vídeň* (1840); *Pohled na severozáp. část Toratu a na roviny Vogelejekou*.

Pajer Antonín, nadaný maď. básník, nar. se 20. kv. 1817 v Makláru, vzdělal se na školách v Jagru a v Gyöngyösi, načež se stal 1842 knězem a po r. 1848 farářem v Tiszafüredu, kterýž měl posud (?) sestává. P. vydal několik sbírek velmi pěkných básní lyrických, jako: *Verses* (1847); *Szent Iani* (Svatá Iyra v Pešti 1857); *Villámok* (Blesky, tamt. 1860); *Orgona virágok* (Bemové květy 1860, a j. Jeho balada *Titus Dugovics* byla od společnosti Kisfaludyovy vyznamenáním počtána.

Pálk Vojtěch, maď. publicista, nar. se 11. bř. 1823 v Rožňavě v župě Gemerské. Studia gymnasiální a právnická konal v Miskovci, Soproni a Debrecně, kde se seznámil a uzavřel upřímné přátelství s Petőfim, kterýž pomohl až do smrti tohoto potrvál. Odehrav se po skončených studiích do Pešti, chtěl se tam oddati P. praxi právnické, leč přestoupil záhy na dráhu žurnalistickou a pracoval s počátkem do časopisů *Pesti Hirlop* a *Estképek*. Posději 1850—1855 redigoval první konverzační slovník Maďarů, jenž vycházel pod jménem *Újabbkori ismeretek tára* (Slovník nových vědomostí) a po r. 1855 uvázal se společně s maď. aestetikem Pavlem Gyulaim v redakci beletr. časop. *Szépirodalmi lapok*. Hlavní podnik jeho té doby však bylo založení (1854) obřádkového časop. pro lid *Vasárnapi ujság*, který P. společně s Jakšem redigoval a jenž záhy šel až 12.000 předplatitě. Po r. 1860 počal P. churavěti, a hledaje marně úlevy v rozličných lázních skončil velmi činný svůj život již 10. ún. 1867 v Pešti. Běk.

Palaeomon nazývá se druh koryšů mořských vyhynulých, z nichž jeden exemplář r. 1872 co unicum objeven byl v břídku Bliinské (brunšvikské) u Kludna blíž Biliay v Čechách od afrického cestovatele dra Holuba. První vědeckou správou o vsačeném nálezu mořského P-a v hornině, v které dosud výhradně jen naskytovaly se ryby sladkovodní a rostliny pozemní, podal prof. dr. A. Friš ve správách mathematicko-přirodovědeckého odboru král. učené společnosti v Prase r. 1873, kdež nazývá jej P. exul. Nápadné objevení se jeho v usazeninách sladkovodních vysvětluje se tím, že při vyzdvihování se první trojila se malá jezera „plesá“ zvaná uvnitř pevniny, jejichž původní voda mořská během času poshybla slaností. Zvláštní mořská, která zde žila, dílem zahynula, dílem uvykla vodě sladké. Za podobných okolností jako P. vskytují se nyní rody *Idothea*, *Sphaeroma* a *Gammarus* v sladkých vodách v Toskansku a rod *Mysis* v jezerech Švédských.

Pálkovi Antonín, maď. spisovatel, nar. se s rodící slovanských 4. pros. 1816 v Sajó-Karásu v župě Boršodské, a jmenoval se původně Palkovics. Studia gymnasiální konal v Rožnavě a odebral se r. 1834 do Levoče, kde počal studovati bohosloví. R. 1838 poslouchal v Prešově práva a byl tam r. 1839 jmenován mimořádn. profesorem maď. literatury. R. 1840 byl povolán za duchovního pastýře od evangelické

obce svého rodiště a r. 1843 jmenován profesorem v Šaryském Potoku, kde přednášel o archaeologii, latinské, něm. a franc. literatuře a po smrti Csen-geryho též o všeobecných dějinách. P. vydal: *As embéri művelődés története* (Dějiny lidského vzdělání, v Šaryš. Potoku 1852) a *Magyarország története* (Dějiny Uherska, 3 sv. tamt. 1852). Mimo to zanechal v rukopise skončená již díla o dějinách středověku a o vlivu papežů na Uhersko. P. † 6. kv. 1862. *Bbč.*

Palmerston, viscount (v. hl. d.), † 18. říj. 1865. *Česky.*

Palstav, palstaf (*paal*, rýč), stará zbraň bronzová, původu, jak se zdá, keltického, 4—8" dlouhá. Forma jeho byla rozličná. Nejobyčejnější byla forma našeho dláta, jen že byl p. na obou stranách přibroušen. P. sarasil se do šerďe rozštípnutě a řemenky pevně k ní se přivázal. Keltové užívali p-u co zbraň útočnou, asi jako kosací ptky. P-y objevují se u nás nejvíce v pohanských (keltických) hrobech, jako u Rataj, Soběnic, Maškovice atd. Naše museum má velkou sbírku p-ů. *Česky.*

Panatikla, ital. (z lat. *panis*, chléb), nazývá se buď naturalní dávka naloženého masa, sucharů, lihovin a jiných pokrmův a nápojův, nebo peněžitý přídavek, kterým důstojnictvo a námořní mužstvo tenkrátě podělováno bývá, nacházel-li se loď v ústředí moři. *Česky.*

Pander Kristian Jindřich, nar. se 12. čce 1794 v Rize, stal se r. 1817 doktorem medicíny ve Viro-purku a doprovázel r. 1820 jako přírodopysce ruské vyslanectvo do Buchary; r. 1822 stal se adjunktem a r. 1823 řád. členem akademie věd v Petrohradě. Sepsal: *Beiträge zur Geognosie des russischen Reichs* (v Petrohradě 1830) a *Beiträge zur Naturkunde aus den Ostseeprovinzen Russlands* (v Dorpatu 1820).

Pánek Augustin, docent matematiky na král. české semské polytechnice v Praze, nar. se 3. proz. 1843 v Praze, absolvoval reální studie v Plsku a vstoupil r. 1863 na polytechniku Pražskou. R. 1867 absolvoval a r. 1868 byl jmenován od semského výboru král. českého asistentem matematiky u prof. dra F. Studničky a setrval v tomto postavení 4 léta. Mimo to vyučoval v letech 1871 a 1872 na první veřejné sladovnické škole. R. 1869 podrobil se státní zkoušce s matematikou a fyzikou pro vyšší reálné školy s vyučovací řád českou s výtečným výsledkem. V druhém běhu školního r. 1871—72 byl jmenován docentem matematiky na polytechnice. Sepsal rozličná pojednání o ustanovení hodnot Eulerových integrálů omezených, pak o Poncoletově vzorci přibližném, o additivním theoremu, o některých integrálech omezených, o základních vzorcích goniometrických, příspěvek k nauce Navierově o řetězových mostech. R. 1873 stal se profesorem matematiky na obecném reálním gymn. Malostranském v Praze.

Pankrac ze Sv. Mikuláše (v. hl. d.). Potomci pověstného tohoto válečníka a hejtmana Jikrova kvetli na Slovenaku až na naše časy, avšak přávali se napotom Pongracové ze Sv. Mikuláše (Pongraos de St. Miklos et Ovar); byli horliví vysnavači víry evangelické, pfáli jazyku slovenakému a spravovali rozličné úřady v Liptovské a Zvolenské stolicí. V druhé polovině minulého století žil tamtéž Baltasar P., jenž byl obojlet práv advokátem, stolic Liptovské, Zvolenské a Pešťanské asesorem a cest veřejných tamtéž inspektorem. Byl přitelem jazyka slovenského a přeložil s německého (Amanda Krentsberka) knihu nábožnou, kterou r. 1783 vydal tiskem v Štávnici pod názvem *Pobožná promyšlenosti na každý den celého roku*. *Ra.*

Papalissmus slove opačný system v církvi od episkopalního. Přivrženai papežství (kurialisté) totiž

připisují papeži monarchickou, absolutní, centralistickou moc v církvi, udělenou přímo od Krista, tak že by vlastně v něm jenom všechna moc církve (hierarchická) soustředěna byla a jen částečně od něho na biskupy, členy této hierarchie, přicházela (*ad sollicitudinis partem vocati*). Dle tohoto náhledu jest v církvi jediný náměstek Kristův papež (až do XI. stol. říkalo se každému biskupu, ano i knězi *papa* — přiměřeněji nazývá se papež náměstek apoštolský), jenž má plnou a neobmezenou moc v církvi, kdežto biskupové jsou pouhými jeho zástupci (vikáři) čili pomocníky v okresech (diocesech), které jim jí papež se své vůle přepouští. Stojí k němu tedy asi v tom poměru, jako apoštolové ke Kristu, musejí mu skládati přísahu, a od XVII. stol. pší se místo staršího: s milostí neb milosrdenství Božího, nyní: s Božího milosrdenství a apoštolské stolice milostí. Proto také stojí papež nad obecnými sněmy (ekumenickými koncily), jak to proti usazení Kostnického koncilu papež Leo X. na Lateranském pátém sněmě (1512—17) zřejmě prohlásil, ano vyvržen jest vůbec nad církve právo (*e nemine judicatoris*), jež může dle uznání svého měnit, ač v starší církvi dle kanonického práva od koncilů ekumenických souzen, ano i sesazen býval. Soustava tato krajná má stopy počátku svého ve starověké církvi, vyvinula se však následkem podvrženého Isidora úplně teprv v středověku a dosáhla na Vatikánském sněmu 1870 proklamací řádého, besprostředního, universalního episkopatu papežského ve všech diocesech a nade všemi věřícími konečného vrchole svého. Hlavní obhájcové systému tohoto byli Bellarmin, Ballerini, de Maistre, Filippa a vůbec všickni jesuitští spisovatelé. Nejodhadnější pojednal o něm a svrátil je Friedrich v *Tagebuch des vaticanischen Concils* (Nördlingen 1871).

Papety Dominique, malíř, nar. se r. 1815. Nadaný tento umělec konal v Itálii důkladná studia ve svém umění, a zhotovl na svých cestách po Řecku, Syrii a Palestině četné obrazy krajín, lidí, staveb a j. rukou obratnou. Před tím již (1845) sjednal mu obraz *Sen žitěti* chvalnou pověst. Poslédi maloval *Telemach a Kalyppo* (1847) a *Mníši z hory Athos malují kapli*. Směr toho umělce, který již r. 1849 zemřel, byl ideální a kresby jeho duchaplné.

Parieu, Marie Louis Felix Esquiron de (v. hl. dílo) setrval v úřadě svém jako místopředseda státní rady do 2. ún. 1870, v kterýž den jej povýšil Napoleon s titulem ministra za předseda rady státní. Z tohoto úřadu odstoupil již 9. srp. 1870 s celým kabinetem a šije v Aurillacu. Z dalších jeho spisů jmenujeme: *Histoire des impôts généraux sur la propriété et la revénu* (1856); *Traité des impôts considérés sous le rapport historique, économique et politique, en France et à l'étranger* (5 sv. v Paříži 1862—64); *Principes de la science politique* (tamt. 1870) a *Considérations sur l'histoire du second empire et sur la situation actuelle de la France* (t. 1871).

Paris Pierre Adrien, franc. architekt a spisovatel v oboru uměleckém, nar. v Besançoně r. 1747, † tamtéž r. 1819. Počátkům svého umění se učil u svého otce, dosoroc nad stavbami biskupa Basijského, načež vzdělávav se dále v Paříži u Trouarda vydal se ve 20. roce svém s král. stipendiem do Říma. R. 1778 jmenován jest kabinetním kreslitelem královským a stavitелеm hospodářským. Po smrti Soufflotově zvolen na jeho místo do akademie. Po opětných cestách do Říma ustanoven za stavitele velkého operního domu, a r. 1788 obdržel od krále Ludvíka XVI. rytířský kříž řádu sv. Michala. R. 1806 odebral se potěšit do Itálie, kdež

R. 1848 byl povolán na universitu Pešťskou, kde přednášel v jazyku maď. o státním a přirozeném právu. Sepsal a vydal *Jog-ds államtudományok encyclopædiája* (Encyklopedie práv a věd státnických v Pešti 1862; 2. vyd. 1862); *Bevezetés az ésszjogtanba* (Úvod do nauky o přiroz. právu tamt. 1862); *Ésszjogi alaptan* (Základové přiroz. práva 1864); *Büntetőjogtan* (Trestní právo 1865; 2. vyd. 1868) a j. Mimo to přispívá do vědeckých odborných časop. *Századunk*, *Athenaeum*, *Tudománytár*, *Új magyar Museum* a j. Od r. 1845 jest členem maď. akademie věd.

Paulian, vlastně Paulin, Aimé Henry, učený jezuita, nar. 28. čce 1732 v Nimesu, stal se jezuitou a přednášel po dlouhý čas fysiku na koleji svého řádu v Avignonu. † r. 1802 v Mandnelu nedaleko svého rodiště. Sepsal: *Dictionnaire de physique portatif* (v Avignonu 1768; 2. vyd. v Paříži 1760); *Dictionnaire de physique* (3 sv. v Avignonu v Paříži a v Nimesu 1761—89); *Nouv. conjectures sur les causes des phénomènes électriques* (1762); *Traité de paix entre Descartes et Newton* (8 svaz. 1764); *Commentaire sur l'analyse des infiniments petits de L'Hôpital* (tamt. 1768); *L'électricité soumise à un nouv. examen* (v Paříži 1768); *Système général de philosophie* (4 sv. tamt. 1769); *Guide des jeunes mathématiciens ou Commentaires des leçons de mécanique de La Caille* (tamt. 1771); *Dictionnaire des nouvelles découvertes faites en physique* (2 sv. 1787) a *Véritable système de la nature* (v Nimesu a Avign. 1788).

Paulikowics Ludvík, maď. spisovatel, nar. se r. 1832 v Marmarošsku. Studia gymnasiální, filosof. a právnická konal v Sighetu; sotva však je ukončil, stihlo jej neštěstí veliké, neboť stratil v krátkém čase otce, matku, bratra a konečně i zrak. I umlnil si oddati se spisovatelství a diktoval sestře své několik románů a novel, které s počátku v beletr. časopisech *Divatlap* a *Családi lapok* a později o sobě nějakem vyžly a snadně přišly se tisk. Jmenujeme z nich: *Hét vár* (Semd hradů, román, v Pešti 1853); *Rajnok a hajdankorból* (Obrazy z minulosti, 2 sv. amt. 1856); *Nefelejtsék a törtenelem meszerjöl* (Poněmky z dějin, tamt. 1860); *Sarkadvár* (román tamt. 1861); *Páspókly örmagy* (román z doby Napoleona I., Miskovec 1852). Některé se spisů těchto byly i v odruhé vydány.

Pavlovský Antonín (v. hl. d.) nezemřel r. 1818, ybří 18. led. 1817.

Pawlikowski, Jan rytčí, slavný sběratel polských starožitností a uměleckých památek, nar. se v Přemyslu r. 1792, studoval gymnasium ve své vlasti a práva ve Vídni, kde se stal kurátorem proslulé sbírky hraběte Josefa Maxe Ossolińského (v. hl. d.). Když Ossoliński zemřel, uložili stavové aliižti P-kému, aby přenesl museum Ossolińského do Vídně do Lvova, což on v letech 1827 a 1828 vykonal. Sám pak přestěhoval se na svůj statek ledyka v kraji Přemyslovském a oddal se s horovostí nevšední sbírání starých a uměleckých památek své vlasti. Sbírká P-kého záležela při jeho úmrtí 250 star. pol. rukopisůch, 720 mapách, 650 historických rytinách, 600 rytinách rozlič. pomníků polských, 111 obrazůch rozličných starých kreslů, 5800 podobiznách rozličných Poláků a j. v. P. sepсал: *O promaszcie się mającym sejmie stanowym* (ve Lvově 348); *Porowdy i cele stowarzyszenia Ziemiarskiego* (amt. 1848); v časopisu Ossolińského musea *O rywnikach Polakach i cudzoziemcach u nas osiadłych* j. P. † 1852 ve Vídni (dle jiných ve Lvově). Syn bo Mieczysław dal přenesťti sbírku otevodu do vora a otevířel ji veřejnosti. Vydal též sbírku básní od názvem *Pamiętnik piemarsa* (ve Lvově 1856).

Pawlowski 1) Benedikt, malř polský, kvěťti na Litvě uprostřed minulého století. Jediný známý obraz od něho jest *Pán Kristus ke sloupu připevněný*, dílo to pěkně provedené, dle něhož lze souditi o neobyčejných schopnostech umělcových. — 2) Filip P., podobněž malř, naroz. ve vsi Derkařalch nedaleko Křemieńce ke konci minulého nebo na počátku tohoto století. Byl žákem Františka Josefa Pitschmanna, učitele v kreslení na gymnasiu v Křemieńci. P. stal se pak sám sprvu adjunktem, posději učitelem v kreslení na gymnasiu Rovenském, ve kterémto městě i zemřel. Maloval dílem obrazy náboženské, z kterých obzvláště se chvály *Pán Kristus v nové koruně*, dílem i podobizny, a z těchto náležejí k nejsladějším *Cara Alexandra I.*, *kněžte Josefa Poniatowského*, *Tadiáše Kościuska*; *Michala Soiborského*, ředitele lycea Křemieńského, malř *Frant. Jos. Pitschmanna*, *Jana Królikowského*, *Josefa Jakubowského* a jeho vlastní.

Pearson 1) M., angl. malř na skle (v. hl. d.) † 1805. — Manželka jeho 2) Margaret P., též malřka na skle, † 1823, proslula kopř kartonu Rafaelových pro markýze Landsdownského a jinou pro Jiřího Turnera.

Péczei 1) Josef, maď. spisovatel, nar. se r. 1760 v Putnoku v župě Gemerské. Studoval bohosloví protestantské v Uhrách a ve Švýcarsku, a stal se r. 1786 prof. a kazatelem v Debrecíně, kde již r. 1792 zemřel. Přeložil na maď. jazyk některé spisy Voltairovy, a psal mnohé verše příležitostně v jazyku maď. i franc. Mimo to vydal r. 1790 v Komárně *Stračný dějepis koruny Uherské* v jazyku maď. — Syn jeho 2) Josef P. nar. se 1789 v Komárně, a studovav ve vlasti i v cizině stal se též profesorem v Debrecíně. Vydal *Dějiny Evropy* v jazyku lat. ve dvou svazcích, a hlavní své dílo *A Magyarok története a Mohácsi véség* (Dějiny Uheraka až k bitvě u Moháče, 2 sv.). Mimo to vyžly od něho tiskem *Epigrammák és apróságok* (Epigramy a drobnosti). † 1849.

Pedoni 1) Giovanni Gasperi, sochař Kremonský, z Lugana rodilý, kvěť v l. 1490—1505. Byl obzvláště co ornamentista na slovo vsatý. Známé od něho na obecním domě (casa del comune) v Kremóně překrásný, s mramoru vytesaný křb s korintickými sloupky; dále nacházela se od něho v paláci Raimondi podobizna maršálka Trivulzia. — Jeho syn 2) Cristoforo sdílel s ním jeho slávu. V letech 1538—38 provedl pěkný sarkofag pro P. Arnolda v kryptě Kremonské. Roku 1552 byl tamtéž ještě na živu.

Pech Jindřich (v. hl. d.), bratr básničky Elišky Krásnohorské, odebral se r. 1865 co učitel spěvu do Moskvy, a vrátiv se r. 1867 sařdřil si hudební ústav v Plzni. R. 1871 přenesl tento svůj ústav do Prahy, kdež brzy v kruzích uměleckých usnán jest za výtečného učitele spěvu. Též byl nějaký čas hudebním referentem při *Hudebních listech* a posději při *Pokroku* a napsal též do *Hudebních listů* ku konci r. 1871 (dříve než byly program svůj směnily) důkladné pojednání o spěvu pod názvem *Několik praktických pokynůt k tvoření krásného tónu, o vokalizaci a o vyvínutí hlasu*.

Pechlin, Carl Fredrik Hřský svobodný pán z Löwenbacku, švédský generalmajor a slopověstný pletichář, nar. 20. srp. 1720 v Holřtýnsku, přišel v 6. roce svém do Švédska, kdež jeho otec po několik let byl vyalcem holřtýnským, vstoupil posději do vojska švédského a byl i. 1751 na šlechtictví povýšen. Vyznamenav se ve válce s Pruskem stal se r. 1770 generálmajorem, avšak 3 léta na to

vala se hlavně ve středověku na stavbách neb
a jednotlivých nádobách se dvou propletených
úhelnicí sestávající, poněvorce co osoba uží-
ká mystická figura, o kteréž mnozí se domnívali,
by se jí proti slým duchům čili šokům zachrá-
ní mohli.

Má.

Penzel Abraham Jakob, něm. spis., nar. se 1749
v Ortenu v Slezavsku, stal se r. 1773 magistrem filo-
sofie a strávil nestálý život svěř s částí v Německu,
části v Polsku jako domácí učitel a vychovatel,
oddán náruživě píti a t po mnohých života ne-
dělách r. 1819 v Jeně. Z četných jeho spisů pti-
ních i překladů jmenujeme: *Strabos allgemeine*
Beschreibung (překlad s řec. v Lemgo 1775—77);
Litteraturum in Polonia vetustate (v Krakově 1786);
Titus Dio Cassius Kokkejanus, ehemaliger Bür-
gemeinere zu Rom, Jahrbücher Römischer Geschichte;
dem Griechischen übersezt (8 sv. v Lips. 1786—
88); *Schillbergers Reise in den Orient in den Jah-*
ren 1895—1897 und wunderbare Begebenheiten, von
dem selbst beschrieben, aus einer alten Handschrift
übersezt (v Mnichově 1814).

Peralta, Janovský sochař XVI. stol., provedl
si jin. nádherný náhrobek, jež Karel V. v Gra-
dš postaviti kámal králi Ferdinandovi Katolickému
jeho manželce Isabella.

Má.

Perbandt 1) Lina von, malířka krajin v Düs-
seldorfě jižní, křákná Behrendsenova a Soher-
sa. V jejích malbách posorovati lze jistou rás-
tu a bedlivě provedení s překvapujícími účinky
tla, tak že by je každý dříve za díla mužská
kládal. Co svízitě sdařilo s nich jmenují se:
Žáci se bouří; Zimní večer; Krajina polabská.
Vedle ní uvádí se v Düsseldorfě 2) Karel von
co schopný malíř krajin, jehož obrazy toho druhu
mi se chvály.

Má.

Père, Alfred Adolphe Edouard le, jižní franc.
líř, obviřitě pak sochař s Paříže rodilý. Jeho
teli byli Ramey, Dumont a Toussaint.
1853 udělena mu první cena pro Řím. R. 1859
l v Pařížské výstavě sochy: *Lyssiu, manželka*
ila Kandaulea a Bakchanika, jakož i obraz *Bath-*
um představující. Z novějších sočnických jeho prac-
enují se co svízitě sdařilo: postavy anděléké, ne-
octi desky Star. a Nov. Zákona, s obou stran velké
lice při novém kostele sv. Augustina v Paříži, ja-
ž i karyatidy na novém operním domě tamtéž.

Má.

Perelle Gabriel, franc. kreslíř a rytec, nar. ve
ruonu sur Seine na počátku XVII. stol. Vyučiv
u Daniela Rabala předěl bray nad tohoto
stra svého. Četné jeho rytiny jsou velmi vkusné
duchaplaš s neobyčejnou srůcností provedeny;
ní část jich náleží ke sbírkám, sestaveným pod
ulem: *Delices de Paris et de ses environs, a De-*
ces de Versailles et des maisons royales. Okolo
1675 semřel umělec ten v Paříži. Jeho synové
colas a Adam vypořádali při jeho pra-
b, ačkoli se mu nikterak nevyrovnali: onen ryl
si jin. sám *Čtvero počasi a Čtvero žití*, a se-
řel v Orléanu; tento narodil se r. 1688 a semřel
v Paříži r. 1695.

Má.

Pereyra Manuel, portug. sochař XVII. století.
ní rozhodnuto, sdali v umění svém se vyučil v Itá-
nebo ve Valladolidě. Od r. 1646 pracoval však
velikou pochvalou v Madridě, kdež mezi jin. pro-
dl nejprv sochu sv. Filipa pro klášter téhož jména;
k sochu sv. Brunona, zakladatele řádu kartusian-
ého, pro kartouzi Paularkou v ulici Alcalá, kte-
žto poslední jmenovaná socha jak svou jednodu-
ostí u provedení tak i výrazem ve tváři a sprá-
m oroučením nejmladšího toho druhu dílům
VI. století po bok může býti postavena. Z ostat-

ních jeho soch, poněvorce svaté představujících, jež
umělec ten pro Madridské kostely provedl, sluší
především jmenovati ještě sochu Pána Krista (*el*
Oristo del Perdon) v Rosariu Madridském. Odnuv
v posledních letech svého života (t ok. r. 1667)
ntvořil umělec ten v tomto stavu ještě vzorec k soše
sv. Jana toliko hmatem, kterážto dílo pak jeho žák
Manuel Delgado provedl.

Má.

Perez 1) Pedro, stavitel XIII. stol., sapařal
r. 1227 stavbu katedrály Toledské, ve kteréžto díle
pokračoval až do své smrti r. 1275. — 2) Bar-
tolomé P., špaň. malíř, nar. v Madridě r. 1684.
Jsa seř a žák Juana de Avellano maloval,
jako tento, velmi vkusně a jemně provedené kvé-
tiny. Krom toho výborně se mal i v malbě deko-
rační, ve kterémž ohledu ho pouřito při divadle
del Buen Retiro. Dále jest znám od něho obraz
St. Roky s Limy, klanějící se Panně Marii s Ježí-
šem, díle kterážto malby lze souditi, že původce jeř
se vyučil ve škole Carreňově; tak jest správně
provedena, vynikajíc přesnou kresbou, přávnou mal-
bou a vkusným uspořádáním. Umělec ten semřel,
spadnuv s ležení při malování schodiště r. 1693.

Má.

Perfetti Antonio (v. hl. d.) narodil se r. 1793,
semřel ve Florencii 80. bř. 1872.

Peridramis neb i peridromis (s řec. *peri*,
kolem, a *drōmos*, chodba), v architektuře sloupení
čili chodba mezi sloupy a sdi, hlavně při chrámech
a palácích; peridromos zase krytá chodba čili
koridor neb galerie.

Má.

Perignon Alexis, jižní malíř franc., nar. v Pa-
říži r. 1803. Učil se umění svému u svého otce
Alexise Mikuláše a u hlavného Grosa, a náležel
k nejobjektivnějším podobisníkům, zejména u vyšších
krůh. Obdržel na své práce již rozličná vyznamená-
ní, a r. 1856 udělen mu kříž čestné legie. Kromě
podobisen maluje však i jiné předměty; tak měl
r. 1855 v Pařížské výstavě: *Sedláky s Abrus* a roz-
ličné podobisny, a r. 1859 vedle četných podobisen
též *St. rodina s Paní Lebrunovou a královny Marie*
Antoinety.

Má.

Périn Alphonse (v. hl. d.). R. 1854 udělen mu
rytířský kříž čestné legie. Tak svanou kapli Eucha-
ristie při chrámě Notre Dame de Lorette v Paříži
osobit krásnými malbami, představujícími *Oslavení*
svatosti oltářní, o kterémžto díle pracoval asi 20 let,
hledě při tom nápodobiti staré mistry v klidném
uspořádání a ve hlubokém výrazu, jenž se mnozí při
tom pohřešují jistou samostatnost násovu. Více chvály
se jeho vlašské krajiny; roku 1859 měl umělec ten
v Pařížské výstavě *Hlavu Kristovu*, na lávě ma-
lovanou.

Má.

Peřina s Maleřina v. Opit v dod. 1.

Peřina František Jar., spis. čas., nar. se 24.
list. 1844 v Táboře, vystudoval v Pisku a Jindři-
chově Hradci gymnasium studoval nějaký čas boho-
sloví, než opustil bray dráhu tuto. Již co student
napsal historický obraz *Králově Václava na Žitavě*,
tragédie *Otakar Veliký* a vaudeville *Kachničky*, kte-
réž kusy co rukopis provosovány jsouce v Jindři-
chově Hradci, v Táboře, v Pisku a jinde všeobecně
těšily se oblíbě. V téže době vydal v Jindřichově
Hradci u Landfrassa pod přijatým jmenem Trudný
více spisůk pro mládež, psal do Mikovcova a Vale-
čkova *Lumbe* a jiných časopisů, překládaje plně
různé divadelní hry pro četné divadelní společnosti
české, s nichž některé v *Divadelním ochotnickém*
tištěny jsou. R. 1864 redigoval a psal humoristický
měsíčník *Jiskry*, r. 1869 redigoval baletistický štr-
nctidenník *Ležník*, od roku 1870 rediguje obrás-
kový štrnctidenník *Obrasy Života*, jehož spoluma-
jitelem se stal. V jmenovaných časopisech nalézají

dianky. Krom toho pracoval umělec ten i sochy králův Sicilských do Palerma.

Persyn Regner, sv. Narcissus, holand. malíř a rytec XVII. stol., nar. v Amsterdamě ok. r. 1600. Umění svému se učil u Cornelia Bloemaerta a Theodora Mathama. V Římě pracoval pro tak sv. „Galleria Giustiniana.“ Považován jest za jednoho z nejlepších rytců své vlasti i své doby, zejména co se týče představení náhého těla a duševního výrazu. Pojav sa manželku bohatou deuru malíře na skle Theodora Grabetha přestal pak téměř už pracovat. Ke zdařilejším z jeho rytin náleží: *Stařena dle Rubense a podobizny lékařův S. Costera a P. C. Hoofta dle Sandrarta.* *Má.*

Perthaler Jan, publicista něm., nar. se 31. říj. 1816 v Olangu v Tirolsku, kde otec jeho byl lékařem. Absolvoval gymnasium vstoupil r. 1834 do práv na universitě v Innspruku, odkud po dvou letech k dokončení studií do Vídně se odebral. Roku 1842 byl P. tamtéž povýšen na doktora práv, ku kterémuž cili napsal disertaci *Recht und Geschichte. Zur encyklopädischen Einleitung in das Studium der juristisch-politischen Wissenschaften*, jež rozvádění při promoci bylo ale zapovězeno. S počátku hodlal se P. oddati advokacii, avšak r. 1849 vstoupil do služby státní při ministerstvu práv, jsa zároveň tlumočnickem vládních nálezů v listech úředních. Při volbách do parlamentu Frankfurtského zvolen P. za poslance, a když jednalo se o znovuzřízení dědičného císařství, vydal proti tomuto návrhu brožuru *Das Erbkeiserthum Kleindeutschland*. Pobyt pak delší dobu v Miláně navrátil se r. 1859 do Vídně, kde se stal státním zástupcem při trestním soudu; tou dobou vydal dvě důležitá brožury: *Polängeniasis a Nern Briefe*, začež za vlády Schmerlingovy povolán byl do státního ministerstva. P. je původcem mnohých důležitých státních listin za Schmerlinga vydaných, zejména pochází od něho tržní řád se dne 1. kv. 1861. Dle vlastnoručných listů Schmerlingových měl P. rozhodné účastenství v sestavení ústavy únorové, začež odměněn byl řádem železné koruny III. třídy a povýšen zároveň do stavu rytířského. Na této skvělé dráze, která ještě k veliké budoucnosti vésti mohla, zachvátila P. a smrt zánětem plicní v 46. roce stáří dne 11. bř. 1862. Z právnických spisů jeho dlužno uvést důmyslné práce, obsažené v časopisech: *Zeitschrift für Rechtsgeschichte* (vyd. Wagner) a *Jurist* (vyd. Wildner), a tace: *Zur Theorie der Verjährung* (1842); *Die Familie und die natürlichen Kinder in ihren wechselseitigen Rechtsverhältnissen* (1843); *Zur Polemik gegen die Verneinungsmaxime im österreichischen Civilproceß* (1845); *Im Civilproceß kann das Verneinungswesen beseitigt, die Verhandlungsmaxime erhalten und das mündliche Verfahren eine Wahrheit werden* (1846); *Zur Theorie der Verschleierung aus dem Erbrecht* (1847). Co publicista v hájení zásad a sakšení vládních vyzikal P. smamenitě, kterémuž účelu již od r. 1849 se svlaštlní sálilbou se věnoval.

Peruzzini 1) Domenico, ital. malíř a svlaště rytec, s Pesara nebo Jakýnu rodilý, kvěl v letech 1640—61. Co žák G. Pandolfiho byl do zásad a způsobu Fr. Zuccara nasvčen, posdělí však přidržel se více směru Caracciův, jsa při tom výborným kreslitelem. Z jeho rytin, ponejvíce spůsobem leptacím provedených, jmenují se co svlaště: *Panna Maria, majlo Ježíše na klíně a sv. Josef; Sv. rodina; Paus, kterak právd strom vyrauje.* — 2) Giovanni P., jak se zdá bratr předěšlého, náleží k nápodobitelům Guida Reniho a Cantarinioho Pesarského. Maloval na rozličných místech v kostelích a palácích. *Má.*

Pesello nebo **Peselli** 1) Giuliano, malíř Florentinský, žák a pomocník Filipa Lippiho, nar. se r. 1480, zemřel r. 1457. Ve sbírce pana Younga Ottleye v Londýně nacházely se od něho zdařilé obrasy: *Báň Otec, dršlot Pána Krista na kříži; Sv. Jakub a Zeno;* museum Berlinské a Stá. delův ústav ve Frankfurtě nad Moh. chovají od něho po *Madonně*, ve způsobě Andrea del Castagno, jen prostěji pojaté. — Jeho syn 2) Francesco, sv. Pesellino, nar. r. 1426, byl podobně žák Filipa Lippiho, kterémuž se více přiblížil než otec. Dva obrázky z pradelly v Louvru Pařížském: *Sv. František Seraf. a Sv. Kormas a Damian*, jsou velmi dramaticky pojaty a něžně provedeny; ostatní tři obrázky z téže pradelly nacházejí se v akademii Florentinské. V tak sv. Liverpool-Institution v Londýně viděti lze od něho *Vystavení ostatků v katedrále Florentinské a vypodobnění Osima Medicinského a jeho rodiny*, jednu z nejzajímavějších predel. Umělec ten nedosáhl vysokého věku, zemřev už v 31. roce svém. *Má.*

Peschel 1) Karel, novější malíř něm., nar. v Drážďanech r. 1798. Navštěvoval tamější akademii, při kteréž nyní jest prof., odebral se r. 1825 do Itálie, odkud následujícího roku se navrátil. Maluje zdařilé předměty historické a genrové, a k nejlepším z nich náleží: *Prorok Eschiel pod vrby babilonskými; Ukřikování Pána Krista; Sladká máť lásky.* Letní sídlo pana G. z Quandtů, Schönhöhe v Dittersbachu u Drážďan, osobil malbami na obmítce, představiv tam v kruhu souvisel výjevy z rozličných balad Goetheových. *Má.* — 2) Oskar P., něm. geograf, nar. se 17. bř. 1826 v Drážďanech, studoval r. 1845—48 v Lipsku a v Heidelbergu práva. R. 1848 vstoupil v Augšpurku do redakce *Allgemeine Zeitung*, kde působil po 6 let. R. 1854 uvrátil se pak v redakci časopisu *Ausland*, v kterémž úřadě setrval až do bř. 1871. Z jeho důkladných historicko-zeměpisných prací jmenujeme: *Geschichte des Zeitalters der Entdeckungen* (v Stuttgartu 1858); *Geschichte der Erdkunde bis auf A. von Humboldt und K. Ritter* (v Mnichově 1865) a *Neue Probleme der vergleichenden Erdkunde* (v Lipsku 1870). Koncem r. 1870 byl povolán P. za řád. profesora děje- a zeměpisu na universitu Lipskou.

Pesjakova Louisa, slovenská básnířka, nar. se 12. čna 1828 v Lublaně, kde otec její byl advokátem a vřelým vlastencem, u něhož se scházvali za těch dob přední buditelé národa Slovenského. P. jevila záhy neobyčejné vlohy a s horlivostí učila se latíně a angličtině, aby spisy Římanů a Angličanů v originálu čísti mohla. První své plody básnické uveřejnila v *Novicích*, jež redigoval Bleiweis, v *Slovenském Glasniku* a v *Koledatku*, jež vydávala Slovenská matice a Drustvo sv. Mohora. Do němčiny přeložila P. velmi zdařile mnohé původní básně, hlavně pak písně slovenské, kteréž v rozličných něm. časopisech beletristických uveřejnila. Dále pocházejí od P-ovy dvě veselohry: *Ključek je od smrti ustal a Svätoslav Zajček*, kteréž se provozovaly s dobrým úspěchem r. 1864 v Lublaně.

Pessina, v Miláně žijící schopný italský malíř architektury, jehož vyobrazení *Káru tak svaneho věžího kláštera* (monasterio maggiore) v Miláně velmi krásně jest provedeno; podobněž velmi se chválí jeho vyobrazení *Vnitřku sakristie kostela sv. Viktora* tamtéž. *Má.*

Pestaluzzi Ludvík, spisovatel, nar. se ve Vídni 1701, vstoupil v 15. roce svého stáří do řádu tovaryšstva Ježíšova, kde po odbytech studiích filosofických a theologických vysvěcen byl za kněze a promovován za doktora bohosloví a filosofie. P. vy-

arium vom Jahre 1492 (1859); *Lexikonisches An-
schlusses Weinholt's Beiträge zu einem schlesischen
rterbuche* (t. r.); jiné řady důležitých článků
ových vyskytují se v časopisech: *Germania*, *Vier-
schrift für deutsche Alterthumskunde* (vyd.
iffer); *Archiv für neuere Sprachen und Literatur*
(vyd. Hering) atd. Zvláštní brožura anonymní
tí požadavkům národa českého za české školy
nasílní a realní vydal P. r. 1862 v Praze a
atoměfických pod názvem *Ueber die Ansprüche
Deutschen an die Gymnasien von Böhmen* (von
m deutschem Schulmann aus Nordböhmen), kde
lastně odhalil se co urputilý protivník českých
b národních.

Petersburg Jan, ekonom a spisov., nar. se 1757
loskovicích v Znojenském kraji, navštěvoval gy-
mnasium ve Znojmě a odebral se pak na filosofické
ly do Vídně. P. měl podle vůle rodičů svých
i se knězem, avšak ve Vídni směřil tento bu-
cí stav svůj s praktickou ekonomikou, ku kteréž
mládí již zvláštní lásku a náklonnost cítil i pro-
val. Pobyt na rozličných panstvích moravských
hospodářský písař a příručí stal se r. 1790 správ-
statku Tršického, následujícího kapitule Olomúcké,
třech letech povýšen byl za vrchního správce na
stvi Hejnovickém. Za zásluhy o vsornou správu
hospodářství jeho péči svěřených udělen mu
i hospodářského rady a inspektora všech panství
itulních. P. psal velké, praktické články, zaklá-
cí se na vlastní zkušenosti, do spisů: *Anweisung
Erlernung der Landwirtschaft; Oekonomische
igkeiten* a j. Největších zásluh získal si P. o
omelní pěstování ovčáctví, a byl první, kterýž
velkých rozměrech snažil se zavést u nás akli-
isování výnosných druhů čimských, což křičo-
m s částí dobrých mělo výsledků.

Petersen 1) Heinrich Ludwig, šijící ryjec,
v Altoně r. 1806. Učil se s počátku v Ham-
e u Kroymanna vsdělával se pak dále v Lip-
u Rossmäslera. Později usadil se v Norim-
e založil tam dílnu na rytiny v oceli. Vyniká
vláště ve sdařilém nápodobení vlastnoručních ná-
d starších mistrů. — 2) Magnus P., dánský
litel a ryjec, v Kodani šijící, opatřil výtečnými
prameními záslužné Warsawovo dílo o nor-
ých starožitnostech, v muzeu Kodaněm se na-
zejících (*Nordisk Oldsager i det kongelige Museum
öbenhavn*). — 3) Vilém P., šijící stavitel v Ko-
o, obdržel za svůj plán k dostavění katedrály
entinské, sejměna průčelí o třech štítech, první
t, kdežto druhý jeho plán, nemající těch ští-
t, zase přesností slohu a neobyčejným vkusem
ká. R. 1871 zhotovil P. společně s Dahle-
em plán k divadlu v Kodani.

Pethe František, spisovatel, nar. se r. 1762 u
Michala v Szabolcském komitátu s rodiny šlech-
t. Obyv gymnasia v Uhřech odebral se na
ersitu v Utrechtu a r. 1797 spět do Vídně. Tou-
u vydal první dílo své: *Magyar Grammatika* t.
arakon mluvnicki pro Němce; později pak napsal
érosselt mesi gasda (v Šoproni 1806); r. 1815
atil literaturu maďarskou výtečným překladem
dla *Elements of agricultural chemistry* od
nphry Davyho. Aby novověké reformy ho-
ářské mesi krajany tím více se šifily, založil
pěstování jejich zvláštní hospodářský list *Nem-
asda*, kterýž od r. 1814—19 sám redigoval. Na-
iku šití svého přesídlil P. do Sedmihradsku,
založil první té doby politický časopis *Erdélyi
idő*; redakci listu toho řídil až do své smrti 23.
1832 v Szilágyosmő.

Pether, jméno umělecké rodiny angl. 1) Wil-

liam, malíř a ryjec, nar. v Carlisle r. 1731, † r. 1795.
Ryjecství se učil u Th. Faye, stal se r. 1770 členem
akademie Londýnské a náležel k nejčelnějším ryj-
cům v tak sv. černém způsobě. Nejsadafilejší s jeho
rytin jsou: *Židovský rabín* dle Rembrandta; po-
dobisma sochaře Flaminga dle Lebruna; podobizna
muže v kroji XV. stol. dle Barbareilly. — Jeho
syn a žák 2) Abraham P., nar. r. 1756 v Chic-
steru, vsdělával se dále u bratří Smithův, nad něž
bray předčil. Obvlastil se zajímavé jsou jeho malby
krajin při měsíčku. Jsa totiž velmi sběhlý hvězdář
uměl krajinám svým dodatí takové určitosti, že dle
světla luny na nich snadno bylo lze určití noční
dobu, jakož i počasí. Vedle toho se znal i v hudbě,
mathematice a filosofii, a semfel r. 1812. — Jeho
syn 3) Sebestián P. (1794—1844) pracoval v témže
oboru, zvláště pro obchodníky v obrazech; znal i
on se v mathematice a vynalezl tak sv. pumpu ka-
luděčnů.

Petigny, François Jules Filleul de, franc. děje-
pisec, nar. v Paříži 14. bř. 1801, stal se r. 1826
úředníkem při prefektuře depart. Loir et Cher, ale
po revoluci r. 1830, v kteréž byl dříve svůj opustil,
oddal se literárním pracím, a zvláště badání na poli
francouzské historie. R. 1844 vydal ve 3 svazcích
Dílo o době Merovingů, za které přiknuta mu Go-
bertova cena 9000 fr.; r. 1848 obdržel slatou me-
dalií za *Archeologický dějepis krajiny Vendômois*.
Mimo to psal rozličné články s oboru historie a
starožitností do *Bibliothèque de l'école des chartes*,
do *Revue numismatique* a do *Mémoires* společnosti
věd a umění města Blois. V prosinci 1850 zvolen
za člena akademie věd a krásných umění.

Petit Louis Michel, šijící sochař a medailleur
franc., nar. v Paříži r. 1790. Jsa žákem Cartel-
lierovým obdržel první cenu za svou medaili na
dokončení stavby buray Pařížské. Z dalších jeho prací
sochařských jmenují se co zvláště sdařilé s mramoru:
sochy *Věrnosti* a *Naděje* v kapli Pařížské rue du
Temple, a s bronzu *Jupiter, odpovídající v náručí
Junonině*.

Petitot Jean (v. hl. d.). K čelnějším obrazům
tohoto výtečného malíře v emailu a podobizníka ná-
leží ještě: *Anna Rakouská*; *Ludvík XIV. a Gaston
Orléanský* (u slečny Baringovy); *Anna Rakouská,
vévodkyně Chevreusecká a markýzka de Montespan*
(u lorda Tounтона); *hraběnka d'Orléans co Diana*
(u p. Helforda); *paní Maintenonová* (u p. Danby-
Seymoura); *on sám v kruhu své rodiny* (u lorda Cre-
morna); *Gaston Orléanský a vévoda Vermandois*
(u p. J. Jonesa); *slečna s Blois a markýzka Hugues
de Lyons* (u královny Viktorie). Mnohě s obrazů
jeho velmi sdařile kopírovala polská malířka Róža
Parcsewska (v. t.). — Jeho syn 2) Jean Louis
P., nar. r. 1853, učil se s počátku svému umění u
svého otce, načež dále se vsdělával u Coopera
v Londýně. Za svého pětiletého pobytu v Anglii
(1877—82) maloval tam ponejvíce pro Karla II. Ne-
vynikaje sice tak jako otec byl proto vždy zname-
nitým umělcem. Čelnější s jeho maleb jsou: podo-
bizny *vévody Andegavského*; *krále Karla II.*; *krá-
lovny Kateřiny*; *vévody z Berry*; *cara Petra*. R. 1896
odebral se s Paříže, kdež mesitím byl živ, zase do
Londýna; kdy a kde semfel, není nám povědomo. *Má.*

Petr, jméno několika umělců středověkých. 1)
P., stavitel XVI. století za Karla IV. v Čechách,
súčastnil se v četných stavbách tohoto mocnáře,
v Praze i jinde v Čechách provedených. — 2) Jiný
P., stavitel na počátku XV. stol., činný při stavbě nej-
slavnějších svého času katedrálních chrámů: Bývo-
kolinského, Milánského a j. — 3) P., kameník,
klenul ok. r. 1500 boční lodí katedrály Virovanské. —

oš je papež zakoupil a v Lateraně vystaviti dal, šliv na to P-ovi dýchod dokladi Ot r. 1866. e P. v Římě. K nejnovějším jeho dílům náleží: *Náhrobek kardinála Pakky* (Pacca); *Poprsk* *inckelmannovo*; *Meletiofoles v sedlci postově*. Mě.

Petzek Jan Antonín, právník a spisovatel, nar. v Trutnově r. 1745 s rodiči nemajetných. Zaúje mnohého hmotného nedostatku dokončil dia právníka na universitě v Praze, kde také náhl hodnosti doktora. R. 1778 povolán byl na f. církevního práva na universitu ve Freiburgu, s po 22 roky horlivě úřad svůj učitelský zastával. 1791 jmenován byl spelským radou. Jeho spisy níkají důmyslem a svědčí o neobyčejně bystrém a vém úsudku autora. Ve Freiburgu vydal r. 1779: *sertatio de modo causas religionem concernentes* *ur Catholicos et Protestantis controversas secundum* *se Jur. Publ. Ecclesiastici Germanie finendi*; dále k napal: *Synopsis iurium communium ad titulos* *alphabeti ordinem redactos accommodata, inque* *spendium iura discentium iuriconsultorum ac iur* *luci publicae exposita* (tamť 1781); *Dissertatio* *potestatis ecclesiae in statuendis matrimonii impet* *ventis* (tamť 1783); také jazykem německým vy-

P. řadu spisů, jako: *Untersuchungen, ob der* *chablasse eine Nachlassung der göttlichen Strafe* *und dessen Wirkung sich auch auf die Seelen* *Verstorbenen erstreckt* (tamť 1788); *Grundriss* *Vorderösterreichischen Privatrechtes* (8 díly, tamť 12—24); *Systematisch-chronologische Ordnung aller* *etze und Allerh. Verordnungen, die von den älte* *Zeiten bis auf 1794 für die vorderösterreichischen* *ide erlassen worden sind und jetzt noch bestehen* *helft*, tamť 1794—47); a konečně uspořádal *kata* *sapovědních v Rakousku knih od r. 1783—94*. + ve Vídni 19. čce 1804.

Petzholdt Friedrich, malíř krajín, nar. v Ko-i 1805. Navštěvoval akademii ve svém rodišti bral se r. 1830 do Mnichova, odtud do Itálie a ečně do Řecka, kdež i v Patrasu zemřel 1889. en s nejudafilejších obrazů jeho jest *Krajina* *ontinských močálů*. Mě.

Peucer Heinrich Carl Friedrich, něm. spiso-
l, nar. se 26. září 1779 nedaleko Vymaru, všde-
na ke gymnasiu ve Vymaru a na universitě v Go-
tách ve Slogotii a v právech, a stal se r. 1805
oktém. R. 1807 byl poslán od Vymarské vlády
sekrétář mimofádného vyslanectva do Paříže,
se r. 1809 osobním sekretářem velkovévody,
5 tajným vládním radou a 1837 presidentem
ní konsistoře. Za svého pobytu vřítal si se-
na dramatického básnictví Francouzů a vydal o
i spis *Classisches Theater der Franzosen* (v Lips-
9—23, 4 sv.); mimo to spracoval Victora Huga
Hernani v jazyku něm. a vydal mimo četné
pěvky novinářské spis *Mosaikstein* (ve Vymaru
6). Kdy zemřel, není nám známo.

Peulvan, jinak menhir, nasývaj Bretonci
rvské kamenné pomníky sáhadného původu i
la, vyskytují se v dosti hojném počtu svláště
talii, na ostrově Britanském a v Skandinavii.
teří archaologové tvrdí, že jsou to památky po
ých Keltech. P-y, jsouce saraženy hrubou částkou
semě, stojí do výšky na spůsob pilířů nebo je-
ců. V Dánsku a Švédsku, kde se též podobné
ienné pomníky vyskytují, říká jim lid *Bausteine*.
itně středověké slují tyto pomníky *petra stative*.
se, že byly p-y postaveny za dvojnás účelem:
co obrovské památníky slavným rektům, buď co
ní oltáře, na nichž poháněti Keltové svým bohům
ovali. Některé mají na vrchu dutinu, v níž nepo-
oně oheň hořival. Upatý p-ů stojí často sedadlo
lovák nasázej. XL

kamenné. Angličané vypravují si, že sedadla ta
byla určena pro větší druidy. V Čechách nalézájí
se p-y, pokud známo, jen na vrchu Hradištákém, u Ne-
hošovic a Zadních Ptákově blíže Strakonice, jež hor-
livý badatel konserv. Ludíkar odkryl. Na mnohých
p-ech nalézáme vytesané též kříže, pocházející
s doby křesťanské. Je.

Peyron Jean François Pierre, franc. malíř a
ryjec, nar. v Aixu 1744, † 1820. Jeho učiteli byli
Arnulfi a Lagrenée starší. R. 1778 udělena
mu veliká cena za jeho obraz *Smrti Senekovy*, na-
čes se odebral do Říma. Tam dle příkladu Viena
vadal se dosavadního směru franc. školy,
snáše se vskřístiti opět studium přírody a antiky.
Provedl tam obraz *Křmona, odebrajícího se v sajetí*,
aby svého otce dal pochováti. R. 1781 vrátil se zpět
do Paříže stal se tam údem akademie za svůj obraz
Dentata, jenž sám sobě ustrojuje oběd při tom pře-
kvopen jest poslanci samitými, kterýchto obraz
nyní ve Fontainebleau se nachází. Toutéž dobou
jmenován jest P. ředitelem továrny na gobelíny,
kteréhožto úřadu posbýl po vypuknutí revoluce,
načes se mu dosti bídně vedlo. Z jeho rytin nále-
žejí k nejsadafilejším: *Sokrates, oděravající Alkibi-*
adesa ode dráhy rozkošnicel, dle vlastní své malby;
Faustulus, představitel Romula a Rema své mat-
čelas Laurenci dle Poussina, a Sv. rodina dle
Rafaela. Mě.

Pezolt Hans (též Bekold pa), slatník a ry-
jec v Norimberce, nar. 1550, † 1633. Prováděl ro-
ličného druhu vkusné nádoby, zejména poháry, ja-
kýchž někdy v pokladně na radnici Norimberské
mnoho se chovalo, a jakž u něho sám císař Ru-
dolf II. objednávatí dával. Krom toho provedl P. i
památní penis ke cti Albrechtu Dürerovi. Mě.

Pfaffinger, jméno dvou sochařů Salcpurských,
z nichžto Josef Antonín, nar. v Laufenu r. 1692,
† v Salcpurku 3. srp. 1768; druhý pak, P. A., květi
ok. r. 1750 v Salcpurku, kdež i zemřel. O prvním
a jeho dílech není nám nic bližšího povědomo, dru-
hému se připsuje pěkná socha P. Marie na hlavním
náměstí v Linci. Mě.

Pfannenschmidt Karl Gottfried, kreslíř a ma-
líř historický v Berlíně, nar. v Mühlhausích r. 1820.
Jest kákem Degeho v Berlíně a navštívil též Itálii.
Po svém návratu stal se údem akademie Berlinské,
a r. 1857 udělen mu pruský řád červeného orla 4.
třídy. K čelnějším jeho dílům náležejí: malby na
obmítce v portiku musea Berlinského a v kapli sámku
královského tamtéž; *Udlení večere Páně pod oblo*
spásobou; Pán Kristus na hoře Olivetské (ve dřevě
ryl Vogel); *Ukřižování Páně* v kostele Panny Marie
v Královci; *Vskříšení* v kostele P. Marie v Bartha
v Pomofanech; *Nalazení Mojžíše*, nákras tuží v 7
lístech, a 7 návrhů k malbám na skle v kostele sv.
Mikuláše v Berlíně. R. 1865 obdržel umělec ten i
belgický řád Leopoldův. Mě.

Pfeiffer, znamenitý měřirjoc, nar. se 1674 a
projevoval sáhy velikou oblíbu v kreslení a rytí.
Pravého vzdělání svého nabyl na císa. akademii vřiva-
ných umění ve Vídni, kde posději pracemi svými
tak vynikl, že udělen mu titul c. k. dvorního mědi-
ryjce. Na sklonku svého života předsídl P. v Vídni
do Augšpurku, kde založil společně se synem svým
rossáhlý závod s uměleckými výrobky, obrasy, rytí-
nami atd. Z prací P-ových vynikají především: *Pre-*
evna (nejlepší jeho dílo vůbec); *Karel VII., císař*
Římský; Sedm rozkladů na Praku r. 1743; Bene-
dictinský klášter v Řejhradě na Moravě; Princ E-
ugen Savojský a j. † v Augšpurku 1760.

Pfeiffer 1) Engelbert, říjící sochař v Ham-
burce. Vyučil se v umění svém u Heidela v Ber-

utrimas domus Austrias a list se dvěma vojny tenčinou. **Mů.**

Phillip John, malíř genrových obrazů, nar. se 17 v Aberdeen. Podporován lordem Panmurem sbíral se r. 1834 na akademii Londýnskou, kterou vystěhoval s malou přestávkou až do r. 1840. Po návratu do otčiny maloval různé výjevy se ota skotského lidu, kteréž svědčily stejnou měrou jeho pozorovacím nadání i umělecké dovednosti. Obrazů těch jmenujeme: *Farář káše* (1847); *Výběh trůn v Skotsku* (1848); *Křesť v Skotsku* (1850). Slabě zdraví odebral se P. po roce 1850 do Itálie, kde maloval život pouliční a výjevy s nižší vrstev lidu s tímž sdarem, jako dříve život taký; zároveň si obral zde Velasquesa za vzor. Španělských obrazů tohoto mistra jmenujeme: *La Triana*; *Plasť Sevillský*; *Promenada*; *Muž na trhu Sevillském*; *Španělské sestry*. Posději v Campdenhillu u Londýna, kde r. 1867 zemřel. Posledních dobách maloval P. též podobizny.

Phillips Thomas, angl. malíř, nar. 1770, † před 1867. Byl šákem Reynoldsovy, a stav se profesorem vládl mistrně štětcem, považován za nejlepší vytkl. K čelnějším jeho malbám česji: *Podobizna prince Waleského*; ona *Lorda*; *rona*, sloučivši na vzor četným rytinám; *Venuše* *Idonis* ve Staffordhouse. **Mů.**

Philocharas, malíř Athénský, byl, jak se zdá, tr na slovo vsatého řečníka Aischinesa, ve němto přepadu by byl živ býval ok. r. 343 před Římský císař Augustus dal, dle Plinia, v kurii, byl na komidii sásvtil, do sdi sasadit obraz něho umělce, představující s největší rodinnou obností jistého Glaucia a jeho syna. **Mů.**

Philon, stavitel v Athénách, žil za času Alexandra Velikého (v IV. stol. před Kr.) nebo něco ději. On přistavěl nádhernou předsň k tak sv. sesteriu v Eleusi a sbudoval velkolepou sbrojnicu i srau Athénakém. O této poslední jmenované bde, jakož i o souměrnosti posvátných budov se i sancechal rozličná pojednání. Náležel sajti nejslavnějším architektům řeckým, jelikož je rro do svého díla *Heddomas* pojal. Jiný řecký bať toho jména provedl mezi jin. sochu přitele xandra velikého *Hefaisiona*. **Mů.**

Philoxenos, řecký malíř s Eretrie rodilý, byl r. 332 před Kr. ještě činný. Svého učitele Nina cha následoval v rychlosti a sručnosti, a vylal prý sám několik ještě kratších a rychlejších sobů malby. Hlavním jeho dílem jmenuje se *na Alexandra Vel. s Dariem*, kterouž pro Ka-la maloval. **Mů.**

Piaud, výtečný křídle dřevorytec franc., kterýž bde s Raffetových *Bítev* a velkou část Do-vých ch ilustrací k Bibli překrásné ve dřevě v-vy-nikaje obvláště v modelování. **Mů.**

Picard Louis Joseph Ernest, franc. politik a člník, nar. se 24. pros. 1821 v Paříži, studoval práva, stal se r. 1844 advokátem a 1846 dokto-práv. V čnu 1856 byl zvolen od čtvrtého okresu žského do komory, a ovědčil se jako obratný lk a rozhodný odpůrce druhého císařství, po-nu-je ostrým úvahám svým zejména finanční ho-láfství vlády Napoleonovy. R. 1868 stal se P. ím s redaktorů nově zříseného týdeníku *Fa-va L'écateur*, jehož první číslo bylo již policií v-eno. Jako rozhodný odpůrce císařství až do pádu a přítel Favreův stal se P. 4. září 1870 em provisorní franc. vlády, v kteréž sdíl finance o dn. 1871. Thiers nastoupiv vládu sdělil mu sterstvo míra, v kterémž obtížném úřadě setrval o 6. čna 1871.

Picek Václav Jar. (v. hl. d.) přeložen se Zbra-slavi za okresního sudího do Nových Benátek, kdež zemřel na neduh první 26. listop. 1869. **Ra.**

Pickersgill 1) Henry William (v. hl. d.), byl před nedávnem ještě na živu a stál v dobré p-vesti co podobizník. R. 1855 měl v Pařížské v-stavě: *Lorda Broughama*; *Pančku v novejším řeckém kroji*; *Jezdec sípna osbrojeného*. — Jeho nejstarší syn a šák 2) Henry Hall P. konal k dalšímu v-dě-lání svému cesty po Nizozemí a po Itálii, sebrav při tom hojně studií. Po svém návratu maloval ponej-více historické obrazy, jako: *Právo útočiště*; *Mar-kéta a Faust v kádři*; *Svěcení vody*; *Samaritánka*; *Nalezení Mojžíše*; *Romeo a Julie*. Posději odešel do Petrohradu malovat tam hlavně podobizny, avšak i genrové obrazy a krajiny (*Západ slunce na Návě*; *Lovení ryb v Návě*). Navrátil se malovat i v Anglii mnoho podobizen a zemřel v Londýně r. 1861. — Bratranec tohoto posledního 3) Frederik Richard P., nar. v Londýně r. 1820, vyniká obvláště co malíř historický. Navštěvoval Londýnskou akademii, je-jímžto čestným údem jest od r. 1847. Co zvláště s-dalil se jeho maleb jmenují se: *Smrt krále Leara* a *Smrt Haroldova*, kteréž oba obrazy počteny jsou cenami; *Přelstění Samsona*, velmi živý to obraz. **Mů.**

Picot François Edouard (v. hl. d.) † v Paříži r. 1868. Z jeho maleb sluší ještě co zvláště s-dalil jmenovati: *Orestes, odpovízející na křik Elektry* a *Zvěstování Panoy Marie*; dále malby na stropích v Louvru, na radnici Pařížské a v kostele sv. Vin-cencia tamtéž. **Mů.**

Piddington Henry, naros. v jižní Anglii, v-enoval se záhy námořnictví a stal se předsedou mu-sea ekonomické geologie v Indii, druhým sekretá-tem Asiatické Společnosti a předsedou námořnického soudního dvoru v Kalkutě. Od r. 1839 počal pilně studovati povahu a směr bouří a vichřic na indi-ckých a asiatických mořích, a sepsal: *Mémoire on the law of storms in India*; *The horn book of storms*, (1844); *The sailors horn book for the law of storms*.

Piderit Filip, lékař a spis., nar. se 1758 v Ka-selu, byl členem tamější medicinské koleje, r. 1791—1796 vojenským lékařem, r. 1803 vrchním dvorním radou a † 1817. Ze spisů jeho vyjímáme: *Phar-macia rationalis* (ve Freiburku 1791); *Supplemen-tum primum* (v Kaselu 1797); *Addimenta* (tam. 1816); *Medicinisch-praktisches Archiv* (tam. 1799—1809); *Dispensatorium electorale hesianum* (v Mar-burku 1806); *Vorrich einer Darstellung der auslän-dischen Arancimittel* (tam. 1800).

Piekarski Frant. Borgia, spisovatel, nar. se v Haliči 1759, studoval gymnasium a pak práva ve Lvově a stal se tam r. 1786 auskultantem při semském trestním soudu. R. 1796 přesazen byl P. do Krakova co rada při soudu apelačním, načež se nedlouho jmenován byl místopředsedem toho soudu. P. vynikal také co spisovatel, zejména pak v oboru věd hospodářských, kteréž se zvláštěti sálilbou po-d-ráhná léta horlivě pěstoval. Ze spisů jeho uvá-díme hlavně následující: *Ziemianstwo krajowe* (2 díly v Krakově 1802); *Ekonom. kollegium kraju nowo-wielonowego, sposoby gospodarowania, rolnictwa, cho-wania koni, bydla, owiec i sadownictwa* (tamtéž 1810); *Ksiądz Pleban i Wikary w Proszowicach* (tam. 1811); *Zbiór prawo Polskich i W. Księstwa Litewskiego* (tam. 1813); *Wzory rachunków dome-owych dla młodych mešťaků, panien i służących* (tam. 1814); *Wzory rachunków w gruntach żytních gospo-darstwa, ugory smogące* (tam. 1820); *Ogłoszony kate-chizm dla włościan i szkół parafialnych* (tam. 1822). Vedle těchto spisů samostatných naložil P. r. 1811 ekonomický časopis pod názvem *Gospodars Kra-*

Kemalburgs Geschichte (tamt. 1849); *Geschichte v. Salsburger Domes* (tamt. 1854). Mění práce vy uveřejňovány byly ve správách císa. král. akademie ve Vídni a v různých časopisech, jako: *Mittheilungen für salsburger Landeskunde*; *Neue Salsburger Zeitung* a j. P. † v Solnohradě 24. Hj. 1864. 2) Alois P., nar. r. 1833 ve Burghirchenu, 9. ord. a kaplan, 1861 dr. theologie, 1862 docent akademie věd, 1868 vikarista u sv. Kajetana (nichov). Když měl psáti k 400leté slavnosti unity tamější historii její s prof. Prantlem, protestovala pro jejich svobodomyšlné náboženské smýšlení proti tomu část theologických profesorů (1868). To povolal 1869 sa radu do ruského ministeria šty stal se spolu vrchním bibliotékářem císa. veřejné knihovny v Petrohradě, r. 1871 však pro sprostění v tom úřadě (odsicování knih) odsouzen Sibíř. P. jest učenec v historii svláští východní (ve znamení). Sepsal: *Des Polybios Leben, Fische, Staatslehre* (Landshut 1860); *Geschichte des testamentismus in der orientalischen Kirche im XVII. rh. oder der Patriarch Lukaris und seine Zeit* (München 1863); *Geschichte der kirchlichen Trennung zwischen dem Orient und Occident* (München, 2 Bd. 4. rh., spis velmi obšírný, na pramenech zejména východních založený; *An meine Kritiker* (tamě 6, obrana jeho); *Die Theologie des Leibniz aus dem mit besonderer Rücksicht auf die kirchlichen Verhältnisse der Gegenwart* (2 Bände, München 1869); *Die wahren Hindernisse und die Grundbedingungen einer durchgreifenden Reform der katholischen Kirche zunächst in Deutschland* (Leipzig 1870). Posledních těchto dvou spisoch, svědčících jinak silné učenosti spisovatelově, staví se P. již sjejmě stanovisko mimocerkvní, a odhodlání jest, jak fedmluvě praví, i sevnitř od katol. církve se odlišiti, což v Rusku snad také učinil. V září 1873 lena mu milost, načež navrátil se do Němce obává 2. vydání svého díla o roakolu východní ve od západní.

Pilgram Wilhelm, malíř, ve Stuttgartě Nijci, ž se i narodil 1814. Vzdělával se s počátku u řie Morffa, posději na akademii Vídeňské, ja i u malíře Amerlinga tamtéž, a konečně i v Říši. Provedl již mnohé zadání dílo, zejména chválí s jeho humoristických obrazů: *Bospustilý katek*; s jeho dekorací *Vandřející se postavy* ve odišti nového sámku Stuttgartského; 12 městech schodišti vily kurunnho prince Karla Vitemského; vlys s alegorickými figurami, rozličná jní a kemesla představujícími, ve velkovodm sámku Baden-Badenském. Mě.

Piller Matiaš, spisovatel, nar. se ve Štyrském dci 26. dub. 1733, vstoupil po odbytých školách masálích do řádu tovaryšstva Ježíšova. Po sruí tohoto oddal se studiu filosofickým na univer- Vídeňské, kde pak dosáhl hodnosti doktorské, eš udělena mu profesura pfirodních věd na versitě v Pešti, kterou se vzornou pilí sestá- do své smrti r. 1788. Ze spisů jeho dlužno sti tyto: *Historiae naturalis conspectus etc.* (8 díly udělné 1779) a práci společně s Ludvíkem Mitterherem podniknutou pod názvem *Iter per Posam Slavoniae provinciam 1782 susceptum* (s čet- ní vyobr., tamt. 1783). Spis tento přelšel pfekla- do němčiny a tisknut pak ve více vydáních.

Pillwein Benedikt, spisovatel, nar. se v Oberu v Dolních Rakousích 26. list. 1778 s rodičá dobných. Pomocí pfisniveč pfšel na gymn- a v Salepurku, kde odbyl také studia filosofická. 1804 vstoupil do státní služby nejprve co písař, eš povýšen byv sa akocistů pfěvzal zároveň

Hsení Salepurských úředních novin r. 1807, kteréš pečlivě vedl až do r. 1816, kde na svláštní rozkas vlády noviny tyto pronajaty byly veřejnou dražbou soukromníkům. Od té doby opět množily se svisele P-ovy, který, maje četnou rodinu, odhodlal se psáti pro výdělek knihy modlitební. R. 1819 povýšen byl sa četního oficíala se slušným 800 zl., a dán pak po čtyřicetileté službě s polovinou toho platu do vý- služby. Literární činnost P-ova byla náramná a k váli přehledu dlužno práce jeho rozřaditi odborně na spisy jednající o zákonech a vládních sařízeníh semakých, jakož i díla kulturní, pak práce obsahu náboženského, a konečně na knihy sábvavé pro mlá- dež. Z prvního odboru pfipomínáme: *Sammlung der Ober-Salsburgischen Landesgesetze unter Ferdinand I.* (v Solnohradě 1805); *Biographische Schilderungen theils verstorbener, theils lebender Künstler wie auch solcher, die Kunstwerke für Salsburg lieferten* (tamt. 1821); *Geschichte, Geographie und Statistik des Erzhersogthums Oesterreich ob der Ens und des Herzogthums Salsburg* (tamt. 1827—39 v 10 dílech a s 5 mapami). Dílo toto dosud je nejlepším se všech jiných spisů o Salepurku a Horních Rakousích jednajících. *Chorographische Karte von Linz und Umgebung* (v Linci 1833). Z náboženských spisů uvá- díme pouze nejrozšířenější, jako: *Die Legenden gottseliger Handwerker und Künstler* (vice vyd. v Solnohradě 1822); *Legenden Heiliger Gottes und verehrter Landespatrone in der österreichischen Monarchie* (tamt. 1823) atd. Ostatní spisy P-ovy jsou ob- sahu buď sábvavého neb poučného, jako: *Leopold IV. aus dem Hause der Babenberger* (ve Vídni 1835); *Sammlung von Tagen aus der Gegenwart und Vergangenheit* (v Linci 1836, ve 4 sv.); *Praktische Blicke in das Leben der Künstler und Handwerker* (2 díly tamt. 1839); *Erzählungen, Volkssagen und Schilderungen aus den Tagen der Vorzeit und Gegenwart im Erzhersogthum Oesterreich ob der Ens und dem Herzogthum Salsburg* (2 díly, tamt. 1835); *Sagenwelt aus der österreichischen Monarchie und anderen Gegenden der Welt* (6 dílů, tamt. 1837—1839); *Wahrhafte kritische Beleuchtung über den Geburtsort des berühmten Astronomen und Mathematikers Johannes von Gmunden* (tamt. 1836). P. † v Linci 27. led. 1847.

Piloty 1) Karel (v. hl. d.). Z novějších obrazů tohoto nadaného umělce jmenují se co svláští zda- řil: *Zavraždění Caesara*; *Fridrich Falcký po bitvě Bělohorské*; *Maria Stuartka po přelčení jí odsouzení k smrti*; *Columbus*; *Rienzi v vězení* a j.; s genu pak jeho *Kojná*. Na sevnější stěně Mnichovského Maximiliane P. stereochromaticky vymaloval: *Založení vys. škol Ingoletadských*; *Založení rytířské aka- demie Eitalské a Pěvecký zápas na Wartburku*. Obdržel sa své sásluby již mnohé čestné vyznamenání, mezi jin. i bavorský řád Maximiliánský a r. 1869 komendatorský kříž rak. řádu Fratiška Josefa. — Jeho bratr 2) Ferdinand P. mladší kije též co malíř v Mnichově a pracuje v témže směru a téměř s tímž účinkem v oboru malby historické a genrové. Z historických obrazů jeho svláště se chválí: *Tomáš Morus v žaláři*; *Chválový Rafael*; *Královna Neapolská co bohatýrka v Gaži* (stěno- malba v tak sv. Wittelsbašské síni); *Hrabě Eberhard Vitemberský s mrtvolou svého syna*; s obrazů genrových pak: *Po osení a Doktor minulého století*. Na stěnách bavorského národního musea představil: *Maximiliana I. Bavorského vjezd do Prahy a Doba rozkvětu města Augšperku*. V nejnovější době ma- loval i krále Ludvíka II. Bavorského. Mě.

Pilz 1) Vincenc, sochař, nar. se ve Wernsdorfu v Čechách 14. list. 1816, vstoupil po odbytých stu-

vše rodičů měl P. státi se knězem a poslán tudíž na gymnasium do Kremže, po jehož absolvování vstoupil do řádu benediktinů. R. 1836 posvěcen byl na kněze a svěřeno mu vyučování předmětům filologickým na benediktinských školách v Kremži. R. 1848 zvolen byl P. ve volebním okrese Effendingem v Horních Rakousích za poslance do parlamentu Frankfurtského. Navrátil se do Vídně ustanoven byl za kooperatora na jedné faře venkovské, a sice z trestu, že přijal mandát poslanecský; zde však pobyl P. pouze rok, načež opět bývalý svůj úřad zaujal. R. 1865 stal se ředitelem ústavu. P. byl literárně velmi činným a zejména dovedl schopné žáky pobádati ku studiu odborným, k nimž zvláštní nadání a zálibu jeví. R. 1849 vydal lyricko-didaktickou básně *Der Christbaum* (v Augsburgu). Dále napsal *Psalterium Romanae lyra redditum* (v Řezně 1859), kterýž spis vysoko se cenil pro eleganci slohu, jakouž vůbec P. co výtečný latiník vynikal. R. 1854 vydal básně: *Caesar und Ostra* a *Der Wanderstrauss*. P. chová ještě množství spisů a básní v rukopisech.

Pisano Vittore (v. hl. d.) † r. 1451. V Londýnském národní galerii jest od něho *Sv. Antonia a sv. Jiří*. *Mu.*

Piscina (lat., kdež znamená rybníček a každou nádrku nebo každý vodojem vůbec) nasyval se za minulých století v kostelní architektuře výklenek na způsob okna, ponejvíce v jižní stěně poblíže oltáře (někdy též v sakristii) se nacházející a architektonicky ozdobený, kterýž na bankálu čili ve spodní desce nebo římsě své opatřen jsa kotlovitou prohlubinou (franc. *cuvette*, angl. *sink*) s malým potrubím, sloužil kněžím k umývání rukou a čidění nádob. Někdy bývá ve výklenku tom umístěna kamenná přehrádka (franc. *piscine-crédence*), sloužící za tak sv. kredenci čili sohránku k postavení a uschování posvátných nádob. *Mu.*

Piseo Vilém, lékař Amsterodamský, nar. se v Lejdě, šel 1637 s G. Maregrafem do Brasilie, stal se tam lékařem holandského guvernéra hraběte Nassavského a přispěl velice k přirodopisné známosti Východní a Západní Indie. Posději vstoupil do služeb Fridricha Viléma, kurfiřta Braniborského, a † po r. 1648. Sepsal spolu s Maregrafem: *Historia naturalis Brasiliae* (v Lejdě 1648); *De urisusque Indiae historia naturali et medica* (v Amst. 1658).

Pistrucci (v. dopl. 1.), ryjec medailí s Itálie rodilý, stal se dvorským ryjcem medailí Anglické královny Viktorie a dopisujícím údem Pařížské akademie krásného umění, a zemřel r. 1859. Jeho medailie ke cti a na památku vysoce postaveným osobám náležejí k nejvýtečnějším dílům toho druhu. Obzvláště se chválí jeho medailion na památku bitvy u Waterloo s poprsími panovníků rakouského, ruského, pruského a anglického. *Mu.*

Pitau Mikuláš, výtečný nizozemský mědiryjec, nar. 1633 v Amsterdamu, přišel s otcem svým, který též mědiryjec byl, r. 1660 do Paříže, kdež se velmi proslavil a † r. 1696. Vátelet nejvíce chválí jeho dílo *Svatou rodinu* po Rafaelovi, nejvýtečnější dílo co do rytiny a do pravdivého výrazu. Přínášejí posuzoval Longhi uměloce tohoto, a za nejvýtečnější dílo jeho pokládá *Mrtvého Krista s anděly plačícími nad ním* dle Guercina.

Pitcairn Archibald, nar. se 1652 v Edinburku, stal se 1692 prof. medicíny v Lejdě a 1693 v Edinburku, kde 1713 †. Náležel k hlavním obráncům medicínské mathematice a sepsal: *Elementa medicinae physico-mathematicae* (v Londýně 1717, 1734, v jaz. angl. 1727); *Opera omnia* (v Edinburku 1713, angl. v Londýně 1727).

Pitloo Antoon Sminck, nizozemský malíř, nar. v Arnhemu r. 1791. Jeho učitelem byl H. I. van Amerom, načež mladý P. s královskou podporou se odebral do Paříže a do Říma, kde až do r. 1816 maloval rozličné sádkové pohledy měst, jako: Říma, tak zvaného *Campo vaccino*; *Kapitolia* atd. Posději usadiv se v Neapoli stal se tam ředitelem akademie a zemřel tam r. 1837 na choleru. *Mu.*

Pitra Giovanni Battista, učený kat. bohoslovec, nar. se 31. srp. 1812 v Champ-Forgeuil v depart. Seine-Loire. Byv posvěcen na kněze stal se profesorem rhetoriky v semináři Autunské a vstoupil posději do řádu benediktinů v Solismesu, kde se oddal zcela studiím o církevní historii a patristice. Z prvního oboru vydal důkladné dílo *Histoire de Saint-Leger*, a z druhého taktéž obšírné a vážné dílo *Spicilegium Solesmense* (5 sv., v Paříži 1852—60), při jehož sepsování téměř všechny čelnější knihovny v Evropě prohlédli. R. 1858 byl povolán do Říma, kde mu bylo uloženo, aby prostudoval starší a novější kanony církve východní. Výsledkem těchto jeho studií jest dílo *Juris ecclesiastici graecorum historia et monumenta*, jehož první sešit vyšel r. 1864. R. 1862 byl jmenován P. členem „kongregace pro církevní záležitosti Východu“ a 16. bř. 1863 kardinálem. V poslední době účastnil se též předběžných porad o Vatikánském koncilu, a hlasoval na koncilu samém pro dogma o neomylnosti papežově.

Pitrou Robert, franc. architekt, nar. r. 1684 v Nantesu, žil od roku 1716 stavbu mostu v Bloisu, stal se r. 1726 inženýrem v Bourgesu, r. 1731 generálním inžpektorem mostů a hrází v království. Založil r. 1748 náměstí Ludvíka XV. a † r. 1760. Jest skladatelem velkého díla stavitelského: *Résumé de differens projets d'architecture de Charpente et autres, concernant la construction des ponts*, jež vydal seť jeho Tareif v Paříži r. 1766 s 35 mědirytinami. *Mu.*

Pitts William, novější sochař anglický, nar. ok. r. 1795. Vzdělal se na akademii Londýnské a posději v Římě. K nejčelnějším jeho dílům náleží polovypuklá řezba, představující *Kentaury při svatbě Peirithoovů*. *Mu.*

Pitschmann Josef František Jan, malíř, hlavně v Polsku činný a o zvelebení polského malířství zasloužilý, nar. se v Terstu 1758, a vzdělav se na akademii Vídeňské odebral se r. 1788 na Volyn do Korei, pozván tam od kužete Czartoryského, tehdy vrchního postolního. Brzo na to vydal se do Varšavy, kdež zůstav až do r. 1794 maloval výhradně podobizny. Za sádkou podobizny krále Stanislava Augusta obdařen od tohoto mocnáře drahocenným prstenem se známkou královskou. Z Varšavy odešel do Lvova zabýval se tam podobně 12 let malováním podobizen. Na vyzvání Tadyáše Czackého převzal r. 1806 profesuru kresby na gymnasiu Kfemenickém, kterýžto úřad velmi bedlivě zastával až téměř do konce svého života úplných 25 let, získav sobě nemalé zásluhy o vzdělání tehdejší mládeže polské a o probuzení v ní citu a smyslu pro krásné umění. Zemřel v Kfemenci ve výslubě 1. září 1834. Vynikal obzvláště v malbě podobizen, jakýchžto k 500 provedl, a kteréž ponejvíce v Polsku u veliké vážnosti se chovají. K čelnějším s nich náležejí: pod. *ciarae Františka II. a ciarovny*, mal. pro arcibiskupa Lvovského Kického; ona *Tadyáše Czackého* v toze římské, *Adama Starzyńského*, *Juliana Urzyna Niemcewicze*, *Josefa i Felice hrabě Tarnowských*, i jeho vlastní podobizna, s kteréž lithografovaný snímek se nachází v Rastawieckého *Slowniku malarstwu polskich*. Krom toho maloval i v jiných oborech, ačkoli lidšejí a s menším snah úspěchem. Zejména se uvádí s dalších jeho prací:

leobení tomto sepsal: *Ueber Offenbarung und Inspiration in Beziehung auf Schleiermachers neue Ansichten über Inspiration* (v Got, 1817) a *Kurzer Abriss philosophischen Religionslehre* (tamt. 1821). Sešel (předčasnou 25. náří 1831. — 3) Josef P., sou-
ř malíř, rodilý z Tirolska, vzdělal se v umění
akém na c. k. akademii výtvarných umění ve
i, a vystoupil s plody svými poprvé r. 1846 na
ecké výstavě rak. spolku přátel umění s obrazy
dětí. Práce P-ovy byly velmi jemně prove-
a, jmenovitě v kolorování jevila se svislátní
st a harmonie barev. Od r. 1853—64 vystavil
řady obrazů ve výstavách zmíněného spolku,
všemě přelý v majetek soukromý. P. ma-
také obrazy oltářní, zejména r. 1861 *Panna*
i pro klášterní kostel františkánů v Lublaně
1862 *Křesťanskou cestu* pro tamější katedrálu.
t těchto vynikají s prací jeho: *Sv. Michal;*
Martin; *Proměnění Krista* a j.
Plassan, franc. malíř genu, v Paříži žijící,
deux rodilý, obdržel za své malby již roz-
vynamenání, mezi jin. r. 1859 i kříž řádu
6 legie. Ke zdařilejším s jeho maleb náležejí:
i žmítina; *Nedělní v okenka;* *Při vstoupení;*
i modlitba; *Po obědi*. Ma.

Plášť, též pulpitová střecha neb kosina
řím. *Puldach*, fr. *combis en potence*, en appen-
ngl. *shed-roof*) nazývá se druh střechy, kteráž,
říc se o kolmé posadí, toliko na jednu stranu
oni. Ma.

Plátek, někdy též páska (franc. *filat.*, něm.
shen), v architektuře plotna velmi nepatrné
, sloužící ponejvíce toliko za spojidlo. Ma.

Plathner Hermann A., žijící malíř genu v Düs-
řf, nar. r. 1831 v Gronově v Hanoversku. Vě-
se s počátku polnímu hospodářství navštěvoval
polytechnickou školu v Hanoveru a vstoupil
iá do akademie Düsseldorfské. Posději stal se
s Tidemandovým a Jordanovým, a ko-
ak k dalšímu vzdělání svému cestu po Vest-
, Hesensku a Černoletu. Jeho genové obrazy,
míř r. 1862 poprvé vystoupil, vynikají řádnou
kteristikou a správným provedením. Ke zda-
m s nich náležejí: *Slavná a její schovanici;* *Vy-
hráděv;* *Polník;* *Nedělní kantoreva*. Ma.

Platner Jan Zachariáš, výtěný ranhojič, nar.
srp. 1694 v Mělni, stádoval lékařství v Lip-
v Halle, a stav se doktorem proceoval Ně-
a Francii. Vrátil se do Lipska stal se tam
orem lékařství a ranhojičství na universitě a
pros. 1747. Sepsal a vydal: *Opuscula chi-
a et anatomica* (2 sv. 4. vyd. v Lips. 1749) a
ationes chirurgiae rationalis (tamt. 1745), pře-
těl do němčiny a holandštiny.

Platte-Montagne J) Matthous, nizozemský
nar. v Antově 1600, pracoval delší čas ve
cii s Janem Asselynem. Odtud přestě-
se do Paříže jmenoval se tu P.-M., posději
en Montagne. Jeho námořské obrazy a
, kteréž ponejvíce do Holandska a do Něme-
taly, bývají s přičinou své krásy a věrnosti
váženy. Dle něho ryl Gregori jeho vlastní
snu, avšak i M. sám ryl několik velmi zda-
listů ve způsobě a směru Fouquieresově,
*Krajina s rozličnými budovami a lidskými po-
i a námořské obrazy a několika loďmi*. R. 1666
v Paříži. Jeho syn — 2) Mikuláš, nar.
byl v malbě žákem Filipa de Champai-
ryjeectví pak Jana Morina. R. 1681 stal
ocorem v Paříži, kdež i zemřel r. 1706. Z jeho
nacházejí se četnější po rozličných kostelích

Pařížských, jako v tamější katedrále, v kostele
panen nejvyšší svátosti (*Alles du saint sacrement*)
a sv. Mikuláše (*Saint Nicolas des champs*); s jeho
rytin zasluhuje být uvedena *Mrtvola Kristova* dle
Filipa de Champagne. Ma.

Plattner Alois, schopný malíř histor., v Inns-
brucku žijící, žák Corneliusův, kteréhožto mistra
svého věrně následuje. V kaple hřbitova Innsbru-
ckého maloval na stěně *Poslední soud* a *Vzkříšení*;
dále na stropě románského kostela Zirlského *Vskří-
šení Páně* a *Klanění se Jesulátku*. Ma.

Plebiscit (v. hl. d.). Tento ve Francii od Na-
poleona I. ponejprv užitý, na pohled zcela demokrati-
cký, v pravdě však jen zájmem despotie sloužící
prostředek využítkoval též Napoleon III. několikráte
v plné míře a se sdarem pro své zámy. P-em dal
si vládat tento potvrditi státní převrat se dne 2.
pros. 1851, dále nanešení senátu, jímž nabídnuta
byla jemu co prince a prezidentu republiky koruna
císařská a konečně šťastnou směnu ústavy v kv.
1870, kterouž císařství na novo okázale utvrzeno
být mělo. Při všech těchto hlasováních byl počet
přisvědčujících „Ano“ vždy nad míru veliký, jakž
se jinak při tak dobře zorganizovaném byrokratickém
ústroji Napoleonově ani očekávati nedalo.

Plenciz 1) Marcus Anton P., lékař a spis.,
nar. se 28. dub. 1705 v Saleznu u Gorice, kdež také
gymn. školy odbyl, načež odebral se na medicínskou
fakultu do Vídně a odtud posději do Padovy, kdež
promován byl r. 1734 za doktora lékařství. Navrá-
tiv se do Vídně odtěl zde co praktický lékař se
usídliti, což mu však zakázáno bylo do té doby,
dokud ve Vídni novým rigorosním skouškám se ne-
podrobí; za krátkou dobu byl pak P. podruhé za
doktora medicíny ve Vídni promován, kdež napotom
v praxi znamenitě se mu dařilo. Co spisovatel byl
P. velmi pilný, a spisy jeho, obsahující četná a všesná
posuzování původní, také přelý překladem i do jin-
ných jazyků. Uvádíme zde následující: *Opera me-
dico-physica in IV. tractatus digesta* (ve Vídni 1763);
*Dissertatio phys. oeconomica, seu nova ratio frumenta
aliaque legumina quam plurimis annis integra salva-
que conservandi* (tamt. 1864); *Tractatus de Scarla-
tina, olim cum aliis ejusdem operibus, nunc vero se-
paratim et ab auctore ipso novis observationibus
auctus* (tamt. 1780). P. byl s své snahy a horlivé
působení v praktickém životě i v literatuře medi-
cínské od císařové Marie Terezie r. 1770 do stavu
léčnického povýšen. † ve Vídni 26. list. 1786. —
2) Josef von P., (syn před. ?), lékař a spis., nar. se
ve Vídni 1751, a po odbytech školách středních
vstoupil na medicínskou fakultu na universitě Ví-
deňské, kde r. 1773 za doktora byl promován. Roku
1778 udělena mu byla profesura praktické medicíny
na vysokém učení Pražském. Ku praktickým cvi-
čením ustanoveno bylo tehdy na medicínské klinice
pouze 8 postelí pro chorobné v nemocnici miloer-
dových bratří, což P-ovi nestačilo, tak že pro před-
nášky sáky docílil 50 postelí. I o nemocné ženy
k demonstracím klinickým postaral se P. tím spů-
sobem, že v náhradu sadarmo je léčil v městském
chorobinci a j. Co spisovatel vydal tiskem: *Obs-
ervationum medicarum decas I.* (ve Vídni 1778); *Acta
et observata medica* (v Praze 1780), kteréž také
přeloženy byly na jazyk německý. Snalivého a
vysoce vzdělaného lékaře toho zachvátila předčasná
smrt v Praze 26. dub. 1786.

Platsch Oskar, schopný malíř genu, nar. v Ber-
lině r. 1830, vzdělával se dletem ve svém rodišti,
dilem i v Drážďanech; vyniká kromě svých obrazů
s domácího života obviště svými duchaplnými ná-

ceval až do své smrti r. 1868. Ke sdafilejším z jeho maleb se čítají: *Ludvík Železný, lantkrabě Durynský, a odbojný jeho poddaný; Kolumbus, hddaje se z učenci v Salamance; Otto z Willelebachu a papěšit legát na říském sněmě v Besançoně; Wallenstein a Seni; Konradin na popravišti*. Krom toho P. osdobil malbami na obmítce zámek Heltorský a velkou sův v radnici Elberfeldské, a provedl též mnohou sdařilou rytinu způsobem leptacím. *Mu.*

Pò 1) Pietro del, italský malíř a rytec, nar. v Palermě r. 1610, † v Neapoli r. 1692. Učil se umění svému u Domenichina v Římě, kdež pak i nějaký čas je samostatně provozoval. V historických jeho malbách, zejména v jeho *Svět sv. Jana a v Ukřižování sv. Petra*, pozorovati velikou bedlivost u provedení. Jeho rytiny bývají ponejvíce leptány a pak rydlem bedlivě dokončeny; toliko kresba při nich nebývá vždy zcela přesná. Ke sdafilejším z nich náležejí: *Panna Maria s Jesulátkem a sv. Josefem na ústku do Egypta* dle Poussina, a *Žena kananjská* dle Annibala Caracciho. — Jeho syn 2) Giacomo del P. byl malířem, maje dílem svého otce, dílem Poussina za učitele, a stal se posádjí profesorem pitvy na umělecké akademii sv. Lukáše v Římě. V Neapoli maloval mnoho na obmítce, kteréto jeho malby nebývají vždy prosty jistě manýry. † r. 1726. — Sestra Giacomova a tedy dcera Pietrova 3) Teresa del P-a, snavši se výborně v malbě miniaturní a v ryectví, byla též údem řečené akademie. Její rytiny jen s těží lze od rytin jejího otce rozeznati. Obvláště z nich vyniká *Vítězný oblouk Trojanů*. Umělkyně † v Neapoli r. 1716. *Mu.*

Počátky. V prvním dodatku k tomu článku, na řádku 7. má místo 1589 státi 1389.

Pedbielský, Eugen Ant. Theofil von, prus. generalientenant, nar. se 17. HJ. 1814; byl vždán vojensky na akademii v Lehnici a vstoupil r. 1831 do prus. armády. R. 1849 byl povýšen za rytmistra u hláně, a r. 1855 stal se majorem v generálním štábu. R. 1858 stal se plukovníkem a r. 1863 komandantem 16. brigády jízdecké, načež konal ve válce šlesvické služby jako generální ubytovatel prus. armády. R. 1866 byl povolán jako general-major za ředitele vojenského odboru do ministerstva v Berlíně, a ve válce proti Rakousku byl generálním ubytovatelem Prusů. V tomto úřadě byl neustále blízko osoby královny a ustanovil společně s rak. podmaršálkem baronem Zohrem 22. čce demarkační linii mezi oběma vojsky před Vídní. Roku 1868 byl jmenován P. generalientenantom a r. 1870 generálním ubytovatelem veškeré něm. armády. Též jako vojenaký spisovatel působil P., a za války francouzsko-německé zasýlal úřední správy telegraf. z bojiště do Německa.

Podebusk 1) Henning, ze starého rujan-ského kněžského rodu Putbusův (v. t.), byl drostem (nejvyšším dvorským maršálkem) v Dánsku za vlády Valdemara Atterdaga, Olufa a Markéty a stávil po sobě dobré jméno jak pro bystrotu svého ducha, tak i pro věrnost a oddanost svou rodu královskému. Když Valdemar za přičinou četných a mocných nepřátel svých přinucen se viděl opustiti zemi (1368), ustanovil P-a za seměsprávce v čas své nepřítomnosti, i podařilo se jim takto usavřiti mír s městy hansejskými (1369) a jednotu rozděliti. Kdy P. vlastně zemřel, není povědomo, r. 1394 pokládá se však už za mrtvého. Jeho syn 2) Valdemar P. stal se r. 1376 biskupem v Odense († 1392) a měl svého bratrovce Tese P-a († 1400) za náslédníka. *Mu.*

Podhajský 1) Jos., dr., prof. gymn. v Mladé

Boleslavi, nar. r. 1838, věnoval se studiu přírodních věd, matematiky a filosofie, zejména poslední vědou obíral se se zálibou již od let universitních počínaje, kdež spolu s dr. prof. Dastichem byli nejlepšími žáky profesorů Zimmermanna a Volk-manna. Po odbytých studiích universitních nastoupil P. úřad učitelský na gymnasium, v němž sledáváme ho naposled v Mladé Boleslavi, kde celkem působil v povolání svém s plíí neunavnou a vzornou po 10 let vytrvale a zdárně. P. požíval pro dokonalost povahy své, jakož i pro nevšední vědecké vzdělání mezi kolegy svými, rovněž jako v nejširších kruzích obecnosti zasloužené všícnosti, čehož důkazem je, že počten byl důvěrou obecního staršího v Mladé Boleslavi, jsa zároveň členem výboru i jiných blahopřůbných ústavů a spolků. O nadání a plíí jeho svědčí články, které v poslední době uveřejnil, a sice: *O pudu zvířecím* (v *Osvětě* 1872); *O povšechném vývoji ústrojenstva* (s přídavkem mathematickým v *Časopisu musejním* 1872—73); *Řád co sverchovaný zjev ruchu životního* (v *Programu gymn. Mladoboleslavského* 1872). V rukopise stály po něm ještě: *Analytická geometria v rovině*; *Analytická geometria v prostoru*; *O redukci všeobecné rovnice ploch 2. stupně*; pak nedokonáná pojednání o *spekulativních základech optiky*, a rovněž nedokončených několik filosofických, hlavně psychologických pojednání. P. semřel po delší chorobě plícni 25. srp. 1873 v Mladé Boleslavi. *Kpt.* — 2) Vincenc P., spisovatel a krasopisec český, nar. v Poličce 14. led. 1840, odbyl hlavní a reální školy ve svém rodišti a dvonletý kurs učitelský v Hradci Králové, kde nabyl spůsobilosti učitelské pro hlavní školy, načež nastoupil dráhu učitelskou r. 1859 na dívčí škole v Chrudimi. Po šesti letech povolán byl do rodiště svého na chlapeckou hlavní školu. Roku 1868 strávil ve vyšším běhu učitelském v Praze, a sloužil téhož roku skoušku s odboru gramaticko-historického. Vedle toho vykonal svým časem universitní skoušky s francouzsky a angličtinsky. Ač byl r. 1869 zvolen za ředitele vyšší dívčí školy v Domašlicích, přijal ku přání občanstva Poličského učitel-ské místo na reální škole v Poličce, na níž vyučuje též franciřně. Za nedlouho na to byl po výsledku volby do školní rady od učitelů okresu Poličského vykonané suspendován. Avšak po čtvrt letě byla suspense jeho zruřena, a P. r. 1872 za prov. ředitele občanských a reálních škol v Poličce ustanoven, kdež posud působí. Mimo to byl P. činným v jednotách Poličských, zejména v Poličské Budči, v níž jest náměstkem předsedovým. Literární práce jeho zasahují po většině v obor pedagogický a vyšší tiskem ve *Škole a životě*, v *Besedě učitelské* a j. Roku 1872—3 vydal P. *Krasopisné vzory*, jichž 1. seřit obsahuje latinku a 2. seřit písmo německé. V tisku se nalezá seřit 3., písmo francouzské. Jeho pedagogické pojednání *Co nazýváme pokrokem u vychování národním* bylo počteno cenou Besedy učitelské. Za vystavené práce obdržel P. při učitelském sjezdu v Záhřebě r. 1871 čestný diplom. Mimo to dostalo se mu nejednoho vyznamenání za jeho vzorné působení školské. *Z.*

Podhradský z Vlči a Psí Hory, řes. rodina erbovní, jenž kvetla v Čechách v XVI. stol., drfíc tam zbožň zemsk. Praotcem jejím byl Václav P., který r. 1549 od cis. Ferdinanda I. obdařen byl erbem a titulem z Vlči a Psí Hory, kterýžto erb se vypisuje takto: „Štít na dvě na sděl rozdělený, v jehož pravé modré polovici vlk své přirozené barvy na sadních nohách stojící, maje v ústech vařeji (sic) k levé straně obrácený, v levé pak šlutě pes chrt bílé barvy též na sadních nohou, s bílým obo-

vzdělaný, činný a dobrosrdečný, a znal se dobře svlášt také v hudbě a rejsování; pro svou horlivost ve správu duchovní a u zvelebování škol národních i podporování velkých domácích ústavů humanitních byl od konsistencí Budějovické, Pražské, od c. k. úřadů krajských a správy semské i od samé c. k. komisi dvor. nad studiemi zhusta poehválen a sice vysnazen, byv jmenován taktéž biskupským notářem a to již jako kaplan v Plané, a roku 1842 čestným děkanem. P. byl tolikéž jedním z vlastenských kněží, kteří v první polovici přítomného století o vysvětlčení národnosti a zvelebování literatury české horlivě a platně se zasazovali, jev v prátelském spojení s S. Vránou, Fr. Šlámou, J. V. Kamarytem, K. Vinařským, Fr. Kamenickým a j. a členem vzdělávacích ústavů vlastenských: Musea českého, dědictví Svatojanského, spolku k zvelebování hudby církevní a j. v. — Vzdá se r. 1848 pastýřského úřadu svého přestěhoval se na odpočinek k své sestře do Olbramovic, kdež dne 25. čce 1850 smrti sešel. K jeho literárním pracím v díle hlavním vyčteným připomínáme ještě, že psával také do vycházejících časů toho domácích časopisů: *Přítel Mladý*, *Tomsova Čechoslava*, *Česká Věsta*, *Čas. pro kat. duchovenstvo* a j. v.

Pohl Jan Václav (v. hl. d.), recte Josef Václav, nar. se 1720 v Hradci Králové, kdež i studoval pod jesuity. Roku 1750 byl již ve Vídni v službě při dvoře cís., a později c. k. kormorním vrátným (*Kammerthürhüter*). Zemřel ve Vídni 23. čna 1790.

Pohle Hermanp, souč. malíř krajin v Düsseldorfu, nar. se 1831 v Berlíně. Prvního vzdělání nabyl u malíře krajin Kieslinga v Postupimi, načež se vzdělával dále v Berlíně u Biermana. Poslední svá studia konal na akademii Düsseldorfské návodem Schirmera a Gudea a usadil se v Düsseldorfu, vykonav před tím ještě některé cesty po Německu, Švýcarsku a Itálii. Krajiny jeho vynikají jasnou barvitostí a jmenujeme z nich: *Motiv z Luganského jezera*, *Vodopád ve Švýcarsku*, *Mlýn v horské krajině* a *Sady*.

Pochlin Marcus, slovinský spisovatel, nar. se v Lublaně 13. dub. 1735, navštěvoval gymnasium ve svém rodišti a vstoupil r. 1755 do řádu eremitů, odbyl studia theologická v konventu ve Vídni a byl pak po vysvěcení na kněze ustanoven za kazatele v Lublaně. R. 1781 zvolil jej tamější konvent za subpriora, načež r. 1794 v témže důstojenství povolán do konventu Vídeňského. P. byl velmi nadaným i pilným spisovatelem, sepsal zejména: *Abecedik* (v Lublaně 1765); *Molitewne bukovas* (tam. 1767); *Krainska grammatika* (tam. 1768); *Mariánske Kompensar* (tam. 1769); *Bukovce za rajtence* (tam. 1781); *Tu malu besedišče* (tam. 1782); *Glossarium slavicum* (ve Vídni 1792). Šafarik nazval P.-a nad míru plodným, ale také velmi v řetě nekorrektním spisovatelem slovinským. P. zemřel, zanechav množství rukopisů v Maria-Brunnu u Vídně 5. ún. 1801.

Poisat, Pierre - Alfred Bellet du, souč. malíř v Lyoně, rodem z Bourgoinu. Nadaný tento umělec, jenž jest šákem Drollinga a H. Flandrina, vkročil nejprv v klopěje Delacroixovy, zejména svým obrazem *Husité vstupují do města Basilejského*, dále obrazem *Židé na cestě do zajetí*; později přidržel se malířské školy Benátčů zejména obrazem *Mladý Florentinský sochař před sochou Amorovou*. V poslední době upomínají obrazy jeho, jako *Mlýn Dorárechský* a j., na školu mizezsmkou.

Pokratice (v. hl. d.). Zboží toto bylo dříve na více míst rozděleno. Jedna část patřila již od

roku 1057 k probošství Litoměřickému, jiná, svaná „Újezd“, kapitole Vyšehradské. R. 1380 dostaly se P. po smrti Paška z Pokratic Jindřichovi s Kamýka, který se od těch dob psal z Pokratic a Hermismagister. Jindřich z Pokr. † okolo r. 1408. Vdova Alžběta darovala klášteru minoritů v Litoměřicích kus lesa, aby se bratři klášterní se jeho duší modlili. Jindřich z Pokr. sdělil mimo nevladného syna Jana Kamýka se Záhořan tyto vlastní syny: Dalibora s Kosojed ná Záluží a Mikuláše z Pokratic, jenž se stal kvardianem v klášteře minoritákém v Lit. Bratři Jindřicha z Pokr. byli: Henich, který † před r. 1399, zanechav vdovu Annu a syna Jindřicha. Tento převzal statky Hlínu a Babiny, od otce v letech 1387—1394 zakoupené, jakož i patron. právo bohatého kostela Sv. Vojtěcha na Litom. předměstí Zásada. Jindřich z P. prodal 22. ún. 1399 Babiny a Hlínu strýci svému Janu s Kamýka. Ostatní potomci Henichovi usadili se v Litom. a šli sde co zámožní měšťané až do osudných let za Fr. II. Všichni užívali rodného jména Henich, Heniochos, které někdy i ve „Formánek“ převáděli. Okolo roku 1516 připomíná se jistý Formánek Kamýk z Pokr., který též pomáhal založit nadaci pro české zpěváky v Litoměřicích. Po něm nalezáme Jana Kamýka z Pokr., měšťana v Lit. 1539, a Sigmunda, bratra (?) předešlého, který † 2. máje 1562. Rosřifováním se rodiny rosšelovalo se i jmění rodné. Sigmund, který více v Litoměřicích než v P. se zdržoval, dal tvers Henlovskou za vřno své dcery Evě, která se za Víta Flavina z Rotenfeldu provdala. Jaroslav Kamýk z Pokr. (anad syn Janův?), který se okolo roku 1573 a 1576 připomíná, zanechal statky své synu svému Ondřejovi Henichovi, který si vzal za choť Kateřinu Helvíkovu z Princeberka. Synové jejich byli Václav, Pavel a Sigmund. Bezdětný Vít Flavín z Rotenfeldu odkáсал sboží P-ě synovi svému Janu Kechlovi z Hollensteina. Václav a Sigmund vynikli co učenici; souvěř M. Pavel Stránský čítá je k nejúčastnějším mužům, kteří se kdy v Litom. zrodili. Magister Sigmund Heniochos, alias Formánek, † 22. srp. 1614. Později připomínají se: Jiří Kamýk, † 1661 (památka kámen jeho nalezá se posud zachován v Litom. kostele sv. Vojtěcha), Oldřich Kamýk 1690 a Jiří Henich ku konci XVI. a na začátku XVII. stol., a Ondřej, který † 1616, veškeré jmění manželce své Veronice zanechav; ta ale nedlouho vdovou ostala, neboť ještě téhož roku Janu Vicanovi s Šenavy ruky své podala. Z rodiny Henichovy šel v XVII. stol. jen učený mistr Václav Henich, kterému ale s rozsáhlých statků jeho předků jen málo již ostalo. M. Václav Henich sdělil se též spouří stavovské, drže pevně při straně Frídrichově. Pět šestin jeho jmění připadlo cís. fiaku, on pak, nechťže se sřící víry otců svých, opustil r. 1625 s manželkou svou Kateřinou a deorážkou téhož jména Litoměřice, a odebral se do Němec, kde brzy zemřel. Dcera jeho Kateřina, přestoupivši k víře katolické, provdala se za Pražského měšťana Nesbedu. Jméni otcovského však, jak ji sřibováno, naspět neobdržela, neboť je byl císar daroval obci Litoměřické. Pře s toho vzniklá trvala téměř 50 roků. Dne 25. led. 1675 skončila se přetím, že obec Litoměřická Kateřině Nesbedové 1000 kop grošů co náhradu za její jmění dala; za to se ale Kateřina Nesbedová všech dalších nároků na své jmění sřící mačila. Narovnání toto potvrdil cís. Leopold I. 13. srp. 1676 s tím dokladem, aby se dle tohoto výměnečného pádu nikdo více neřídil. Stejný osud potkal též přibuzného Jana Kechla s Hollensteina na P-ech. Celé jeho jmění bylo skonřakováno a r. 1680 koleji jesuitské u sv. Klimenta v Praze

edstavující Turka a Turkyň, pro kněžici Taxistův mek v Chroustovicích. *Mú.*

Popp z Poppenhelmů Josef Alois, lékař a isovatel, nar. se v Stremplovicích (?) ve Slesku. r. 1757, studoval gymnasium v Opavě a vstoupil pak do medicíny na universitu ve Vídni. Od roku 78—79 byl tlumočnickem českého a polského jazyka ve vojenské nemocnici v Gumpendorfu, a roku 83 dosáhl hodnosti doktora, načež stal se klášterním lékařem v Broumově v Čechách a posléze ajakým fyzičkem v Těšíně. P. získal si v Čechách velké zásluhy v čas moru dobytčího poučováním lidu obecného, kterak by před nákasem nejlépe chlévy uchránili. K tomu cíli spracoval též česky a německy populární spisek o moru dobytčím. Z ostatních spisů jeho lékařských uvádíme tyto: *Disseratio inauguralis medico-practica de colica tam interna, quam in specie cum adnexis thesibus medicis actibus* (ve Vídni 1788); *Opera veterinaria ex praxi rationibus atque opere professoris Volstein sedulo constata pro gente rurali continuo lucis pecorum afflicta idioma bohemicum versa* (v Brně 1784). P. † 1812.

Popper David, virtuos na violoncel a skladatel. nar. se 18. čna 1846 v Praze, vzdělal se na sdejší konservatoři pod Goltermannem a vystoupil ihned v obytém sde studiu ve velkém koncertu, v kterém vlastní skladby přednášel. R. 1863 podnikl vlastní svou uměleckou cestu do Německa, vystoupil v Lipsku a v Berlíně s nadšenou pochvalou, a kritika řadila ho k nejprvnějším violoncelistům. I ve řícarsku a v Holandsku vystoupil s velikým úspěchem, vynikl při velké hudební slavnosti v Karlsruhe (1865) mezi solisty co nejvýtečnější, cestoval 1866 s Ullmannem a s Charlottou Patti, a vystoupil na to poprvé ve Vídni s takovým úspěchem, že byl jmenován prvním celistou tamější dvorní opery.

Porta Josef, prof. na polytechnice Pražské, nar. v Štýrském Hradci 1787, vstoupil r. 1800 do k. inženýrské akademie ve Vídni, kterouž pak 1807 opustil, aby co důstojník vstoupil k vojsku sádovému. P. účastnil se mnohých válečných výprav tehdejší doby, načež po usazeném míru zastátnán byl co geometr při rozličném vyměřování území vojenských. Vystoupil r. 1831 ze služby vojskové stal se posléze adjunktem při praktické geometrii na stavovské polytechnice v Praze a r. 1837 cítěným profesorem na téže účstavu. P. poskytl účstavu veliký počet vlastních znamenitých provedení předloh pro kresby terainní a okolí Pražského, sepsal r. 1852 knihu *Elementarunterricht in der situationszeichnung, als Leitfaden für Schul- und selbstunterricht* (vyd. v Praze s 12 lith. tab.). P. † Praze 4. bř. 1854.

Portenschlag-Ledermayer, Frant. von, botanik, nar. se 13. ún. 1772 ve Vídni a † 7. list. 1822 tamté. Odbýv studia právnická oddal se zcela botanice a cestoval pilně po Alpách a pohořích rakouských. Když r. 1809 přírodovědecké sbírky arcibiskovy Jana od Francouzů byly zabaveny, snažil se horlivě o jejich zachránění. Roku 1812 cestoval arcibiskovodou do Štýrska, a r. 1818 provázel císaře císařovnu co botanik na jejich cestě po Dalmácii, a které rakouskou floru o 200 nových druhů obotatil, o nichž v *Enumeratio plantarum in Dalmatia* (ortorum a F. de P. L. (Hornayrův Archiv 1824) pojednává; taktéž kustos a. k. přírod. kabinetu Trautsona ve svém díle *Synodus botanica*.

Port-Salad, město ležící při ústí Sueského průplavu do moře Středozemního. R. 1858, totiž krátce před počátkem kopání průplavu byl P.-S. nepatrným rybářským místem, leč během stavby průplavu a po

otevření jeho zvelebil se rychle a čítá nyní na 8000 obyv. (za doby stavby měl 14.000 obyv.). Přístav tamější jest velmi dobrý, a r. 1870 vplulo do něho již 1213 lodí (793 parních a 420 plachetních).

Portmann Karel a Vilém (bratři?), schopní malíři v Düsseldorfě žijící, Karel co malířu genru, Vilém co malířu krajín. Ke sáhlým obrazům Karlovým náležejí: *Vydaní lidsky* (r. 1871 v Pražské umělecké výstavě); *Zabloudil a Dítě u jesera*. — Vilém, nar. v Düsseldorfě r. 1819, vzdělával se v letech 1842—1846 v malbě krajín na tamější akademii pod Schirmerem, a představuje zvláště sáhlé krajiny alpské, zejména švýcarské. *Mú.*

Porubský Gustav, spisovatel, nar. se v Prešpurku 13. bř. 1812. Po obytých školách středních studoval co protestant theologii v rodišti svém ve Vídni a v Berlíně, načež povolán byl za kanonika nejprve do Trnavy v Uhřích a r. 1840 do Vídne, kde dosud co farář sádrně působí. P. získal si nejchvalnější pověstí co pravý lidumil a zvláště horlivý podporovatel školství. Ze spisů jeho uvádíme tuto: *Evangelische Kanselvorträge* (ve Vídni 1853); *Festensandacht über das Leiden und Sterben Jesu Christi mit freiem Betrachtungen* (tamté 1854); *Die Rechte der Protestanten in Oesterreich* (t. 1867) a j.

Poselci stáli v starším válečnictví Čechův houlece bojovníkův sa honci, aby těmto posilu poskytl, kdyby nepřítelům byli utiskováni. Němei nasývali houlece ten das *Blutfehlein, die Verärker*, šrv. Honci, Konšberky. *Čeký.*

Post 1) Eduard, žijící malíř krajín v Düsseldorfě. V jeho dílech pozorovati lze jemný smysl pro půvabný souměr barvitosti a bedlivé studium stáří se oboru bylinstva a lidských osob. Zdařílejší s obrázkem jeho jsou: *Villa d'Este a Campagna romana*. — **2)** Karel P., žijící rytec ve Vídni, rodilý Čech, vzdělával se na Vídeňské umělecké akademii a ryl mezi jin. r. 1865 jednotní list pro údy rak. umělecké jednoty *Wiesbacher* dle Hansche, a r. 1871 měl v Pražské umělecké výstavě rytinu *Na hořejším jezeře Langbatském dle táhož. Mú.* — **3)** Jiný Karel P., souvěký medírytec, žije a pracuje ve Vídni. Pracemi svými sáhy v cizozemsku proslul; byl s rytinu Achenbachova *Norského vodo-pádu* od Pařížského Institut polytechnique a od císa. akademie Petrohradské přijat mezi údy. Jmenujeme ještě: *Ze Solní Komory* (1857); *Krajina* (pro uměleckou jednotu rak. 1857); *Po bitvě* (maj. císa. Františka Josefa).

Poucel Benjamin, franc. cestovatel a geograf, odebral se sáhy do států La Platských, kde již roku 1836 sřídil spolek pro pěstování merinových ovcí, posléze účastnil se dolování na měď v Katamarce a vrátil se teprv v letech šedesátých do Francie. Sepsal: *La Province de Catamarca* (v Bulletině zeměp. spolet. Pařížské VII. a VIII.) a *Le Paraguay moderne* (v Masilii 1867). Též popsal svou cestu ze Santa Marta dos Andes přes solnou poušť v Catamarce do Rosario, kterýž popis však nevyšel posud tiskem. P. † v posledních dnech r. 1869.

Poucke, Karel van, holandský sochař, nar. v Dixmuide 1740, vzdělával se v umění svém s počátku doma u Hendrika Pulinxce, posléze v Paříži u Pigalle a v Římě u Suvée a Muijcka, načež vrátil se do své vlasti stal se ředitelem kreslitélské akademie v Gentě a semfel co takový roku 1809. V Itálii provedl pro Neapolského krále Ferdinanda IV. několik poprá s kruhu královské rodiny; k dalším čelnějším jeho dílům náležejí: *sochy sv. Petra a Pavla* v katedrále Géntské a *náhrobek biskupa Eortelského* tamtéž. *Mú.*

Pourbus, jinak Porbus 1) Pieter, holand-

Preisler, rytec v Mnichovské šířce. R. 1866 byl pro Mnichovskou uměleckou jednotu co společenský list staronizosemskou *Boleslaw Pansu Marii* s Mnichovské pinakotheky, kterážto rytina byla velmi pohledná příjata. Další jeho díla jsou: *Dora* die *Kaulbacha*; *Zemědělský oběd* die *Enhubera* a *Převrácená hra v karty* die *Těchů*.

Preisler Baltasar, botanik, nar. se v Bruchsalu v Badenskou 29. pros. 1765, studoval po odbytých školách gymnasiálních nejprve blíže bém chirurgický, později pak medicínu na universitě ve Vídni, kde byl r. 1792 za doktora lékařství promovován. Ještě t. r. povolán byl za plukovního lékaře do Salpurku a účastnil se tehdejších vojenských výprav, při nichž svědeme mu bylo sáňování polních nemocnic. Navrátil se r. 1800 do Salpurku oddal se praxi lékařské, při čemž ale neopomínal horlivě pěstovati botaniku, ku kteréž od mládí již zvláštní ehoval nálibu. R. 1806 vydal ve dvou svazcích spis o jednotlivých rostlinách květeny Salpurké. Tou dobou přemášen byl P. s plukem do Kutné Hory, kdež ihned počal studovati rostlinstvo celého okolí a podal s výsledky těchto badání velmi věcné příspěvky pro spis dra Pohla *Tentamen florae Bohemicae*. Od r. 1818—15 přidělen byl P. opět za lékaře do polních nemocnic vojenských a vytrval pak ve službě při vojěště do r. 1838, kde dán byl do výslužby. P. † v Praze 2. čce 1850. Ze spisů jeho dílem lékařského, dílem botanického obsahu uvádíme tuto následující: *Medicinisch-chirurgische Erinnerungen und Bemerkungen* (v Salpurku 1808); *Ektographische oder Beschreibung der Wurzel, Knollen und Zwiebeln der Pflanzen* (v Praze 1824); *Die Kartoffelpflanzen, ihre unterirdischen Organe u. s. v.* (v Lipsku 1844, s mnohými barvotisky). P. počíval tak chvalně pověstí mezi botaniky domácími, že Gorda nazval jednu odrůdu mechu s řádu *Morchantiaceae* jménem *Preisleria*.

Preisler Jan, sochař, nar. se r. 1810 v Dolních Rakousích, vzdělání svého uměleckého nabyl na cis. akademii výtvarných umění ve Vídni a vystoupil r. 1836 prvně se svými pracemi u veřejnost na výstavě této akademie. Z prací jeho vynikají následující: *Perseus osvobodil Andromedu*; *Achilles poráží s hrotem svým posly Agamemnonovy spěti s nepotěšenou*; *Antonín Pilgram, stavitel Vídeňské katedrály v. Stěpána* (socha skvělostně provedená); dále modelová socha a poprsí *Glucka*, *Beethovena*, *Mozarta* a *Haydna*; pak *Gambrina*, *vyndálec piva*, a *Noaha*, *prvního objevitele vína*, kteréž co odlišky kovové veliké byly nalesly rozšířeni. V poslední době shotovil P. ještě některé větší sochy a skupení do nádraží ráhy Alžbětiny, do mnohých kostelů atd.

Preisler Jan Křt., spisovatel, nar. se 1. říj. 1781 ve Vídni, po odbytých studích gymnasiálních vstoupil do řádu tovaryšstva Ježíšova a byl 1746 na kněze posvěcen. P. vynikal zvláště ve studiích filologických a byl tudíž po ordinaci své ustanoven za profesora na gymnasiu nejprve v Linzi od r. 1762 u sv. Anny ve Vídni, v kterémž úřadě vytrval až do smrti své 14. led. 1789. P. vydal množství sádkých básní příležitostných a řadu spisů mostatných, s nichž důležitější uvádíme, jako: *Resolutiones octo deciae, cum juvenis literarum studiosae praemissis publicis donaretur ab a. 1762—65* (ve Vídni 1766); *Carmina latina* (tam. 1777—74); *Liberationes poeticae et oratoriae* (tam. 1772); *Auszug der österreichischen Geschichte von den ersten Zeiten bis auf das Jahr 1780* (tam. 1789) atd.

Preisler Edward, angl. malíř genru, nar. 1793, 1854. Představoval velmi sádkile a s neobyčejnou lehostí lidského srdce humoristické a dojmavé vý-

jevy ze všedního života, kteréž, docházejíce velikého oblíbení, byly rytinou hojně rozmnoženy. Mú.

Preisler Herman, nar. se 1. čna 1831 v Žižlicích nad Čidlinou, v mládí svým obhromným na levon nohu a sástal po celý život chromcem. Odbyv národní školy v rodišti svém projevoval velikou nálibu k malířství, načež poslán byl na malířskou akademii v Praze, odkudž ale sáhy s nedostatkem podpory vystoupiti musel, načež věnoval se lithografii. P. byl své doby předním deklamátorem v Čechách a napsal některé velmi dobré deklamace, které největší oblíbení mezi obecníkem nalezly. P. † 1867 v Praze.

Preisler Josef, žijící malíř květin a lithograf, nar. r. 1790 v Jettinkách v Bavořích. Věnoval se s počátku výšlmu zahrádnictví dostal se r. 1816 za malíře bylin do botanické zahrady v Mnichově. Zde vyobrazil velmi sádkile mnoho bylin a květin, kteréž pak s částí pro Květenu Mnichovskou (*Flora Monacensis*) od Schranka a Mayerhofera, s částí pro jiné jím samým vydané dílo lithografoval. Vedle toho vydal *Anfangsgründe zur Blumenzeichnung nach der Natur* (12 listů) a maloval velmi sádkile květiny a ovoce barvami olejovými. Mú.

Preisler, Matteo, ital. malíř, sv. il cavaliere calabrese, v. Calabrese (v hl. d.), jen že tam státi má Matteo P. místo Maria.

Preisler 1) Valentin, historik, nar. se ve Štýrsku na sklonku XVII. stol. a studoval ve Štýrském Hradci, kde později vydal některá historická a genealogická díla. Blížší správy o životě P-ově chybí, ačkoli spisy jeho se zachovaly, s nichž pak vysvítá, že P. byl znamenitým badatelem historickým, který práce své výhradně na základě původních pramenů spisoval. Z těchto známých jsou hlavně: *Annales Styrienses*, jež obsahují: *Historia Austriae superioris et catalogus supremorum ibidem capitaneorum*; *Genealogia Polheimiana*; *Historia comitum, marchionum et ducum Styriae* (v Norim. 1740); *Geschichte der steyerischen Ottokare*; *Stemmatographia familiarum Sang. Styriensis*; *Castrum Styriense, d. i. historische Beschreibung des uralten Schlosses Steyer* atd. — 2) Jan P., spisovatel hornický, nar. se ve Štýrsku r. 1770, věnoval se hornictví a stal se r. 1808 inspektorem a. k. železáren a hutí ve Weyeru v Horních Rakousích. Co spisovatel v oboru svém vynikal P. toho času nad jiné vrstevníky a zvláště důležitě byly jeho četné menší práce literární, které o nových svých badáních a pokusech uveřejňoval v časopisech odborných, jako v *Annalen der Berg- u. Hüttenkunde*, vyd. a redig. od Molla. Z větších spisů P-ových dlužno uvéstí tuto: *Versuch einer Abhandlung sur Erlangung mineralogischer Kenntnisse für junge Bergmänner in Bezug auf Eisen* (v Štýrském Hradci 1788); *Neue Beiträge für angehende Bergmänner* (tam. 1802). P. † r. 1837.

Preisler Tomáš, rodem Walešan, nar. 2. říj. 1787, † 1848, angl. spytatel starožitností a znalatel jazyka kymrického, v němž i sám sepal dílo *Hanes Cymru a chenedl y Cymry* (dějiny Kymrie a národu Kymrického, sahající až k smrti posledního Llewelyna, 1836—42), které se chválí co výtečné. P. vydával mimo to rozličné časopisy. Výbor z angl. jeho spisů vyšel pod názvem *Literary remains* (Llandover 1854—55).

Preisler Jan, archaeolog, nar. se v Praze v Tirolsku 28. srp. 1739, studoval gymnasiu a školy filosofické v Inšpruku, načež oddal se právníctví, po jehož absolvování přijal úřad sekretáře u státního ministra Rudolfa hraběte Chotka ve Vídni r. 1865. Později provázel mladé Jana Rudolfa hrab. Chotka a hrab. Wileksa na cestách po Itálii a Francii,

er biblische Personen mit Anwendung auf unsere
zt r. 1854. P. obdržel na své zásluhy rytířský
tř řádu císaře Františka Josefa I. a jmenován do-
sujícím členem cis. akademie ve Vídni.

Priuli, Nicolo conte, spisovatel ital., humorista,
r. se v Benátkách 24. kv. 1792 se staré šlechtí-
lé rodiny. Studia svá konal P. v semináři sv. Cy-
riana na ostrově Murano, kdež hlavně Moschini
vědecké jeho vzdělání pilnou péčí měl. Po svém
stoupení z kláštera stal se municipálním asesorem
Benátkách, kteréhož úřadu se ale brzy vzdal. Od
doby věnoval veškerou činnost svoji obecnímu
ihu, vyplsoval značné sumy na nejlepší kresby,
liby, rytiny, spisy populární a poučné atd. P. sa-
il v rodišti svém asy i pro malé opuštěné děti
nadal bohatě tamější dobročinné ústavy a nemoc-
ce. Za veliké zásluhy své odměněn byl P. řádem
lezné koruny. Ze spisů jeho důžno uvéstí tyto:
gli asili infantili e sulla loro utilità particolare
in Venezia (v Benátkách 1842); *Della neces-
à di mantenere gli Asili infantili in Venezia* (tam-
46) a j. P. † 14. ún. 1854 v Benátkách.

Procházka Jiří, lékař a spisovatel, nar. se
Lipsicích na Moravě, studoval gymnasium ve
ojmě a filosofii v Olomouci, kdež také povýšen
l za doktora filosofie. R. 1774 vstoupil však do
dieiny na universitě v Praze, odkudž posléž ode-
l se do Vídně, kde dosáhl hodnosti doktorské
ekafství. P. požíval zvláštní přízně prof. očního
afatví dr. Bartha, u něhož účastnil se při vě-
ých přípravách preparátů. Již v té době získal
P. chvalné jméno co badatel a důmyslný spi-
atel mezi učenici, tak že r. 1778 jmenován byl
nořádným prof. anatomie ve Vídni. Když pak
řádněna byla stolice tétož předmětu na univer-
ř Pražské, ucházel se o ni P. a také ji obdržel.
Praze založil kabinet, kterýž na jeho jedenácti-
ho působení ananentě se rozmnožil. R. 1791
rolán P. z Prahy na universitu Vídeňskou, kde
řena mu byla profesura anatomie a fyziologie, kte-
ž horlivě zastával až do r. 1819, kdy po neuvávně
uholeté a zdárné činnosti co profesor i co lékař
ctický vstoupil do výslužby. P. † ve Vídni 17.
1820. Z četných a velmi vsáených i důležitých
stí jeho uvádíme v chronologickém pořádku nále-
cí: *Dissectio inauguralis medicae de Urinis* (ve
lni 1776); *Contraversae questionis physiologicae,
e vires cordis et motum sanguinis per vasa a-
lia concernunt* (tam. 1778); *Gedanken über die
iehenden Kräfte, welche bei den chemischen Auf-
ngen und der Erzeugung der sogenannten fae-
n in Betrachtung können gezogen werden* (v Praze
8); *De structura nervorum, tractatus anatomicus
stis aeneis illustratus* (ve Vídni a v Praze 1779);
*Beobachtungen über die in den Wasserblasen der
ere erzeugten Insecten* (v Praze 1791); *Opera mi-
a anatomici, physiologici et pathologici argumenti*
illy o 12 tab. ve Vídni 1800); *Institutiones phy-
ologiae humanae* (2 díly, tam. 1805—6, vyšlo též
kladem německy); *Bemerkungen über den Orga-
nus des menschlichen Körpers und über die den-
en betreffenden arteriösen und venösen Capillaren
st der darauf gegründeten Theorie von der Ernäh-
g* (ve Vídni 1810); *Versuch einer empirischen
stellung des polaren Naturgesetzes* (tam. 1815).
e přispíval P. do spisů cis. akademie ve Vídni
ráli. učené společnosti nauk v Praze, jakož i do
ných časopisů odborných, na pf.: *Wiener Bei-
e zur praktischen Arzneikunde*; *Dr. Mayers Medi-
ische Jahrbücher des kaiserlichen Kaiserstaates*;
*andlungen der k. k. Josephinisch medicinisch-chi-
rischem Akademie* atd.

Promis Carlo, učený stavitel a archeolog ital.,
nar. se 18. ún. 1808 v Turině. Věnovav se studiím
stavitelským ve svém rodišti dokonall se v tomto
umění posléž na delšího pobytu svého v Římě a
na cestách po Itálii. V Římě rozšířil obor svých
studií též na archeologii, i byli mu v tomto obledu
učiteli Nibby, Fea a Canina. R. 1836 uveřejnil P.
první svoje dílo o starožitnostech Alby na Lago
Fucino, a rok na to publikoval v Turině epigrafické
správy o římských pracích v mramoru od X. do
XV. stol. R. 1838 vydal velmi důkladnou mono-
grafii o etruském městě Luni a současně též mono-
grafii o pevnostech Sarganello. Tímto spiskem vstu-
pil P. na půdu, jejímž vzdělávání posléž valnou
část svých sil věnoval, totiž k historii pevností a
jejich významu v moderním válečnictví. Roku 1848
byl jmenován P. profesorem stavitelství na Turin-
ské universitě, a několik let již před tím členem
tamější akademie věd. V úřadě tomto sepal P.
mnoho vzácných děl o vojenském stavitelství star-
ších i novějších dob, zejména r. 1846 dílo *Leges de
Strutoribus*. Poslední větší dílo tohoto učence byly
Dějiny starého Turina vydané r. 1869, v kterémž
roce uveřejnil též menší spis o římských stavitelích.
V letech 1848 a 1849 byl P. též publicistický čin-
ným. † 20. kv. 1873 v Turině.

Proszowski 1) Marcin, malíř Krakovský,
kvěťm na počátku XVII. stol., uvádí se ve starých
listinách několikráte co starší tamějšího cechu ma-
lířského, a byl, jak se zdá, otec — 2) Jana Chry-
sostoma P-kého, kterýž, nar. v Krakově 1599,
byl dvorským malířem krále Jana Kasimíra, a kte-
rýž, ačkoli jeho díla bud časem súpina jsou zni-
čena nebo ještě neodkryta, náležitě musil k čelně-
jším umělcům polským oné doby, poněvadž součas-
níci s velikou detou o něm se pronášejí. Navštívil
prý Vlachy, zejména Řím, kdež prý mezi jin. pro-
vedl obraz *St. Jana Křtiny*. Dle jeho nákrešl ryl
Jan Alexander Goresyn mezi jin. poprá
Rehota Symonowice a Stanisława Temberského; v díle
*Hippika o koniach Krzysztofa Monwida Dorohostaj-
ského* (Krak., typis academiae, fol.; i v jin. vyd.)
nachází se, jak se zdá, dle jeho nákrešl několik
rytin, ponejvíce koně představujících. R. 1674 byl
umělec ten ještě na živu, přebýváje v Krakově.
Krom toho činí se zmínka i o jiných rytinách, dle
jeho nákrešl provedených a ponejvíce předměty ná-
boženaké představujících. — Uvádí se ještě jiný
umělec tétož jména 3) Faustyn P., mnich řádu
františk., kterýž mezi jin. pěknými malbami ozdobi-
l klášter svého řádu v Biescu nedaleko Krakova,
ve kterémž i zemřel r. 1715. Některé, mezi nimiž
i Rastawiecki, se domnívají, že snad byl syn
Jana Chrysostoma P-kého. Mu.

Proška Václav, skladatel hudební, nar. se 27.
čce 1817 v Mačkově blíže Blatné, kdež byl otec jeho
rolníkem. Odbyv školy paedagogické stal se učitelem
v Tochovicích, posléž ředitelem káru u sv. Štěpána
v Praze. † 13. dub. 1872. Z kostelních skladeb
P-ových známy jsou: *Zdrávas Maria*; *vokální mše*
(o-moll), hymny a j. P. byl pilným přispívatelem
do odborných listů *Delibor a Hudební listy*, kdež
mnohé výborné články jeho o hudbě se vyskytují.

Protais Paul Alexandre, současný malíř bitev
v Paříži, jest šák Desmoulinův a vyniká ve svém
oboru řadě se mezi přední umělce evropské. S po-
čátku maloval výhradně episoody s bitev, jako s *bitev*
Inkermanské (1857), posléž více obrazy se života
vojenského, představující rozličná důležitá rozpola-
žení v rozmanitých dobách vojny, tak zejména *Voják*
na pochodu (1861); *Jitro před bitevou a Večer po bitevě*,
Pokřtědní vojna na Krimu (1865); *Návrat s boje*

Pusch Sigmund, spisovatel, nar. se v Štýrském radci 16. srp. 1669, vstoupil po odbytých studiích gymnasiálních do řádu tovaryšstva Ježíšova, dosáhl hodnosti doktora z teologie a filosofie, načež ustanoven byl na profesora matematiky a filosofie a ústav řádu v Štýrském Hradci. Posléžji povýšen byl na kancléře tamější university, v kteréž hodnosti vytrval do své smrti 29. čce 1735. P. byl velmi velmi činným a zanechal velkou řadu spisů zahu dílem náboženského dílem vědeckého, s nichž něžno připomenouti: *Problema gnomonico-geographica quomodo horologio solari astronomico orbis terrarum regiones describendae sint, ut index ostendat, ota per reliquas mundi plagas sit hora diei* (v Št. radci 1708); *Theologia speculativa* (ve Vídni 8 dílů 1715—36); *Horographia lunaris* (tamt. 1808); *Chronologia sacra Ducatus Styriae* (8 dílů v Štýrském Hradci 1715—1730). Z literární poslušalosti ovy vydal posléžji Fröhlich *Diplomatarium Garssae mandatum, actum, illustratum ex collectionibus* so. R. P. Sigmundi Pusch et ex aliis monumentis a. j. v.

Putterlick Alois, botanik, nar. se v Jihlavě kv. 1810, studoval gymnasiu v rodišti svém a vstoupil pak do medicíny na universitě ve Vídni, kde také r. 1839 na doktora lékařství povýšen byl. Zabýval se již na školách středních pilně vědami přírodními a zejména botanikou. R. 1832 sešel se blíže s výtečným kryptogamologem Grevogiem, a věnoval pak od té doby pilu svoji hradečně studiu rostlin tajemných, které svléští Dolních Rakousích znamenitě probadal. P. vydal lemm sám aneb společně s jinými botaniky mnohé

dosud vážené spisy a přispíval pilně výtečnými články do časopisů odborných. První práce jeho a nice inaugurální disertace vyšla pod názvem: *Synopsis Pilteporcarum* (ve Vídni 1839). Společně s Endlicherem pak sepsal *Genera floras germanicae* (s vyobr. tamt. 1843—45). Tou dobou stal se P. adjunktem c. k. přírodovědeckého kabinetu ve Vídni, kamě také herbář svůj, chovající exempláře rostlin nad míru vážené, odkásl. P. † v 35. roce svého věku 29. čce 1845, zanechav bohatý materiál literární s oboru botaniky ve své poslušalosti.

Pyat Felix (v. hl. d.) byl vyloučen se všeobecné amnestie a vrátil se teprv r. 1869 do Francie, kde však již po krátkém čase pro články uveřejňované v *Reppetu* byl stíhán. P. ukryl se před pronásledováním s počátku v Paříži, po plebiscitu se dne 8. kv. 1870 však viděl osobní svobodu svou ohroženou a prohl. opět do Londýna. Dne 9. srp. téhož roku odsoudil jej apelační dvůr v Blois in contumaciam k šletému vězení. Po bitvě Sedanské vrátil se P. opět do Paříže a vydával tam za doby obléhání s počátku časop. *Combat*, pak časop. *Vengew. Combat* přinesl první 29. Hj. 1870 s černým okrajem správu o kapitulaci Met, čímž se uvedl P. v nebespědi života, poněvadž vláda prosatinní kapitulaci tuto Pařížanům satajiti chtěla. Po vzdání se Paříže byl P. od jednoho Pařížského volebního okresu zvolen do národního shromáždění v Bordeauxu. Vsbouření komuny účastnil se P. v první řadě, a dovedl svým působením téměř všechny časopisy komuny nepřejít potlačiti. Po vzdání se Paříže vojaku Versailleskému unikl P. opět s Francie.

R.

Raab 1) Jan Leonhard, souč. mědiryjec, ur. se 1825 ve Schwaminkách u Ansbachu. Prvním zátkům svého umění vyučil se u Karla Malera v Namberku a v tamější uměl. škole pod dozorem Reinla. R. 1844 odebral se do Mnichova a navštěvoval mější akademii, kde kreslil a maloval též podobizny. Posléžji navštívil Salepork, Vídeň, Kolín, Štuttgart, Düsseldorf a Drážďany. Hlavní rytiny R-ovy jsou: *ovice* dle Petala, *Okouzení vina* a *Raani políbení*, *š* dle Flüggen, *Žebrák dle Beckera*, a pak dle Kaulbacha s galerie Göttheovské: *Lotka*, *Oběsonory*, *Götthe ve Výmaru*, *Götthe na ledu* a *Hermann a Dorothea*. Za obě poslední rytiny obdržel. na Pařížské výstavě velkou slatou medaili. Dále i podobizny Alexandra a Viléma s Humboldtů, posilnu Blumenbachovu a Kantovu. R. 1867 ryl afzelovu *Medonnu* v Mnichově, kde jest od r. 1869 of. ryjectví na akademii. — 2) Ignác R., výborný ávnik, nar. 28. dub. 1743 v Manthausenu v Horch Rakousch, vstoupil po odbytých školách gymn. práv na universitě ve Vídni, kde r. 1770 dosáhl hodnosti doktora, načež stal se obhajcem, kterýž řad plných 40 roků zastával s takovou horlivostí svědomitostí, že dobyl sobě v celé zemi jména nejchvalnějšího. R. 1798 zvolen byl do komise pro právní osmoy zákonů o směnkách a řádu trestho. Ze spisů jeho uvádíme tyto: *Untersuchung der rage: ob im Wege der Execution oder bei Gantindlungen die gerichtliche Verurtheilung der Güter der Schuldners in Bräunglung besserer Käufer auch der dem Schätzungswerte vorgenommen werden sollte* (ve Vídni 1798); *Meine Gedanken über die Schätzungs-*

ordnung (tamt. 1802). R. psal také výborné články avléští o záhadných otázkách časových do Vídeňských časopisů právnických. † r. 1811 ve Vídni.

Racine Jean Baptiste, slamenitý ryjec franc., nar. 1747 v Paříži, † ok. r. 1805. Učitelem jeho byl slovutný Aliamet, a R. vynikl brzy pod jeho vedením avléští v obrazech krajin. Posléžji ryl téměř všechny obrasy k cestopisu St. Noe, a též *Tableaux pittoresques de la Suisse* čítá mnohé jeho sdalilé práce. Nejvýtečnějšími ale s obrasů jeho honosí se sajisté galerie v Palais royal a galerie Orleanské.

Racchetti Petr, malíř, nar. se v Cremě okolo r. 1825, kde otec jeho byl lékařem. Mladý R. jevil záhy veliké vlohy pro malířství a kresbu, načež poslán byl na akademii Carrarskou v Bergamo, kde avléští prospíval pod řízením výtečného Diottioho. Posléžji odebral se do Říma, kdež získaly mu obrasy jeho jména velmi chvalného. Zejména vynikly s prací R-ho: *St. Agatha* a *Apollonia, jímž odevzdán anděl palmu mučednickou*; *Kajci Majdalena*; *Smrt Mikuláše Macchiavelliho*; *Loupežníci s Hrněských hor* a j. R. † 7. list. 1853 ve svém rodišti.

Rackemann Friedrich Christian, jeden s nejvýtečnějších houslistů a fletistů svého věku, nar. 1735 v Bielefeldu, † 1798 v Berlíně. Vzdělání své obdržel od dvorních hudebníků Seyfartha a Riedta v Berlíně, kontrapunkt ale studoval sám s učebních knih. R. 1755 přijat byl za dvorního hudebníka v kapale prince Jindřicha Pruského v Berlíně. Posléžji stal se R. též princovým tajemníkem. Ze skladeb jeho chválí se nejvíce několik od a jiných

Pusch Sigmund, spisovatel, nar. se v Štýrském Hradci 16. srp. 1669, vstoupil po obdoby studií gymnasiálních do řádu tovaryšstva Ježíšova, dosáhl hodnosti doktorské s theologie a filosofie, načež ustanoven byl za profesora matematiky a filosofie na ústav řádu v Štýrském Hradci. Později povýšen byl na kancléře tamější university, v kteréž hodnosti vytrval do své smrti 29. čce 1755. P. byl literárně velmi činným a zanechal velkou řadu spisů obsahu dílem náboženského dílem vědeckého, s nichž důležito připomenouti: *Problema gnomonico-geographicum quomodo horologio solari astronomico orbis terrarum regiones describendae sint, ut index ostendat, quota per reliquas mundi plagas sit hora diei* (v Št. Hradci 1708); *Theologia speculativa* (ve Vídni 8 dílů od 1715—36); *Horographia lunaris* (tam. 1808); *Chronologia sacra Ducatus Styriae* (8 dílů v Štýrském Hradci 1715—1720). Z literární posůstlosti P-ovy vydal později Fröhlich *Diplomatarium Garstenense emendatum, auctum, illustratum ex collectionibus mss. R. P. Sigmundi Pusch et ex aliis monumentis a. j. v.*

Putterlick Alois, botanik, nar. se v Jihlavě 3. kv. 1810, studoval gymnasium v rodišti svém a vstoupil pak do medicíny na universitě ve Vídni, kde také r. 1839 za doktora lékařství povýšen byl. P. zabýval se již na školách středních pilně vědami přírodními a zejména botanikou. R. 1832 seznámil se blíže s výtečným kryptogamologem Garovagliem, a věnoval pak od té doby plni svoji výhradně studiím rostlin tajnosnubných, které zvláště v Dolních Rakousích znamenitě probádal. P. vydal dílem sám aneb společně s jinými botaniky mnohé

dosud vzácné spisy a přispíval pilně výtečnými články do časopisů odborných. První práce jeho a sice inaugurační disertace vyšla pod názvem: *Synopsis Pileoporearum* (ve Vídni 1839). Společně s Endlicherem pak sepsal *Genera florum germanicarum* (s vyobr. tam. 1843—45). Tou dobou stal se P. adjunktem a. k. přírodovědeckého kabinetu ve Vídni, kamž také herbář svůj, chovající exempláře rostlin nad míru vzácné, odkáсал. P. † v 35. roce svého věku 29. čce 1845, zanechav bohatý materiál literární s oboru botaniky ve své posůstlosti.

Pyat Felix (v. hl. d.) byl vyloučen ze všeobecné amnestie a vrátil se teprv r. 1869 do Francie, kde však již po krátkém čase pro články uveřejňované v *Rapportu* byl stíhán. P. ukryl se před pronásledováním s počátku v Paříži, po plebiscitu se dne 8. kv. 1870 však viděl osobní svobodu svou ohroženou a prohl. opět do Londýna. Dne 9. srp. téhož roku odsoudil jej apelační dvůr v Blois in contumaciam k čletému vězení. Po bitvě Sedanské vrátil se P. opět do Paříže a vydával tam za doby obléhání s počátku časop. *Combat*, pak časop. *Vengeur*. *Combat* přinesl první 29. říj. 1870 s černým okrajem správu o kapitulaci Met, čímž se uvedl P. v nebezpečí života, poněvadž vláda prusitími kapitulaci tuto Pařížanům satajiti chtěla. Po vsazení se Paříže byl P. od jednoho Pařížského volebního okresu zvolen do národního shromáždění v Bordeauxu. Vzbouření komuny účastnil se P. v první řadě, a dovedl svým působením téměř všechny časopisy komuny nepřející potlačit. Po vsazení se Paříže vojsku Versailleskému unikl P. opět s Francie.

R.

Raab 1) Jan Leonhard, soud. měřirýjec, nar. se 1826 ve Schwaninkách u Ansbachu. Prvním počátkům svého umění vyučil se u Karla Malera v Norimberku a v tamější uměl. škole pod dozorem Reinholda. R. 1844 odebral se do Mnichova a navštěvoval tamější akademii, kde kreslil a maloval též podobizny. Později navštívil Salepork, Vídeň, Kolín, Stuttgart, Düsseldorf a Drážďany. Hlavní rytiny R-ovy jsou: *Novice dle Petala*, *Okoušení vína a Ranní políbení*, obě dle Flüggena, *Žebrák dle Beckera*, a pak dle W. Kaulbacha s galerie Göttheovské: *Lotka*, *Obě Leonory*, *Götthe ve Výmaru*, *Götthe na ledu* a *Hermann a Dorothea*. Za obě poslední rytiny obdržel R. na Pařížské výstavě velkou slatou medailii. Dále ryl podobizny Alexandra a Viléma s Humboldtů, podobiznu Blumenbachovu a Kantovu. R. 1867 ryl Rafaelovu *Madonnu* v Mnichově, kde jest od r. 1869 prof. ryjectví na akademii. — 2) **Ignác R.**, výborný právník, nar. 28. dub. 1743 v Manthausenu v Horních Rakousích, vstoupil po obdoby školách gymn. do práv na universitě ve Vídni, kde r. 1770 dosáhl hodnosti doktorské, načež stal se obhájcem, kterýž řád plnýh 40 roků zastával s takovou horlivostí a svědomitostí, že dobyl sobě v celé zemi jména nejchvalnějšího. R. 1798 zvolen byl do komise pro upravení osnovy zákonů o směnkách a řádu trestního. Ze spisů jeho uvádíme tyto: *Untersuchung der Frage: ob im Wege der Execution oder bei Gant-handlungen die gerichtliche Veräußerung der Güter des Schuldners in Ermangelung besserer Käufer auch unter dem Schätzwertthe vorgenommen werden sollte* (ve Vídni 1798); *Meine Gedanken über die Schätzungs-*

ordnung (tam. 1802). R. psal také výborné články zvláště o záhadných otázkách časových do Vídeňských časopisů právníkůh. † r. 1811 ve Vídni.

Racine Jean Baptiste, znamenitý ryjec franc., nar. 1747 v Paříži, † ok. r. 1805. Učitelem jeho byl slovuťný Aliamet, a R. vynikl brzy pod jeho vedením zvláště v obrazech krajin. Později ryl téměř všechny obrasy k cestopisu St. Noe, a též *Tableaux pittoresques de la Suisse* čítá mnohé jeho zdařilé práce. Nejvýtečnějšími ale s obrasů jeho honosí se sajisté galerie v Palais royal a galerie Orleanské.

Racchetti Petr, malíř, nar. se v Cremě okolo r. 1825, kde otec jeho byl lékařem. Mladý R. jevil záhy veliké vlohy pro malířství a kresbu, načež poslán byl na akademii Carrarskou v Bergamo, kde zvláště prospíval pod řízením výtečného Diottiho. Později odebral se do Říma, kdež získaly mu obrasy jeho jména velmi chvalného. Zejména vynikly s prací R-ho: *Sv. Agatha* a *Apolonie*, jímž odevzdává anděl palmu mučednickou; *Kajet Majdalena*; *Smrt Mikuláše Macchiavelliho*; *Loupečnicko* a *Hmských hor* a j. R. † 7. list. 1853 ve svém rodišti.

Rackemann Friedrich Christian, jeden s nejvýtečnějších houslistů a flutistů svého věku, nar. 1735 v Bielefeldu, † 1798 v Berlíně. Vzdělání své obdržel od dvorních hudebníků Seyfartha a Riedta v Berlíně, kontrapunkt ale studoval sám s učebních knéh. R. 1755 přijat byl za dvorního hudebníka v kapale prince Jindřicha Pruského v Berlíně. Později stal se R. též princovým tajemníkem. Ze skladeb jeho chválí se nejvíce několik od a jiných

upřevd, které otiskány jsou v nejslavnějších Berlínských sbírkách.

Rácz Samuel, lékař a spisov., nar. se v Sedmihradsku 1744, věnoval se po obdoby studijních přípravných medicíně na vysokých školách ve Vídni, kdež také hodnosti doktorské dosáhl. S počátku vykonával praxi lékařskou v Nagy-Bányu, odkudž 1776 povolán byl za prof. anatomie a posléze též fyziologie na universitě v Pešti. R. zastával úřad tento s horlivostí neunavnnou plných 28 roků a vydal v té době mnohé znamenité a prakticky upravené spisy příruční pro mediky. Z prací R-ových vůbec uvádíme tyto: *Orvisi oktals* etc. (v Prešpurku 1776—1778 přelož překladem do řečtiny, latiny a němčiny); *Prolesio academica de utili et necessaria Chirurgiae cum Medicina conjunctione* (v Budíně 1779); *A skarlatos kidegnak leirása és orvoslása* (v Pešti 1784); *Compendiaria Miologiae institutio* (tamt. 1885); *A Physiologiainak rövid summaja* (tamt. 1788); *Notio generalis vitae corporis humani* etc. (v Budíně 1802). Poslední dílo vyšlo r. 1805 pod názvem *Notitia potentiarum incitantium, quam qua supplementum ad eam vitae notionem addit*. R. přeložil také do maďarštiny některé učební spisy lékařské, na př. od Störka a j. † v Pešti 25. ún. 1817.

Radclyffe 1) William, ryjec, nar. se 1780 v Birminghamu. Umělec tento pracoval mnoho pro angl. díla ilustrovaná a vydal r. 1839 svoje hlavní dílo, totiž *illustrace s Warwickshiru*; též k Roscoeově cestopisu po sev. a již. Walesku přispěl R. sdáilými rytinami. R. † 1855, vřadl několik káží, mezi nimiž svého syna — 2) Eduarda R.-a, nar. 1810 v Birminghamu. I tento pracoval po příkladu a vsoru svého otce pro mnohá díla anglická a ryli mimo to *Jitro na břehu mořském* dle Lee, *Vodopád dle Zuccharelliho*, *Studni v poušti* dle H. Warrena a některé obrazy dle D. Coxe a Claudea. † v Camden Townu 1863.

Radl Bernardino, stavitel a ryjec z Cortony, žil v první polovině XVII. století a započal stavbu chrámu bosých augustínů ve Florencii, kterou po něm G. Silvani dokončil. Mimo to ryli na 41 listech sbírku sbraní a štítů a sbírku pomníků dle vlastních nákrešů, která vyšla v Římě 1618.

Radics Antonín, spisovatel, nar. se v Keszuru v Uhách 12. list. 1726, vstoupil po absolvovaných studijních gymnasiálních r. 1746 do řádu tovaryšstva Ježíšova, dosáhl po dalších studijních hodnostech doktorské a theologie a filosofie a stal se pak prof. filosofie na ústavu řádu v Budíně. R. 1769 opustil řád jezuitský a stálal knězem světským, načež na nedlouho udělena mu byla výnosná fara v Csekléssu. R. byl pilným a velmi důmyslným spisovatelem a z vydaných prací jeho zvláště důležito uvésti tyto: *Principia Bosovichii singulari tractatu illustrata* (v Budíně 1765); *Institutiones physicas in usum discipulorum conscriptae* (2 díly, tamt. 1766); *Philosophia in usum auditorum in tres partes, Logicam, Metaphysicam etc. accommodatam tributa* (tamt. 1767); *Introductio in Philosophiam naturalem Theoriae P. Rogerii Bosovichii s. I. accommodata* (s rytin., tamt. 1768) atd. R. † v Budíně 1773.

Radiguetz Antonín, slovník ryjec, nar. 1719 v Reměši, vřadl se v Paříži, odcestoval pak do Holanda a Anglie, odtud povolán byl za prof. umění ryjckého na cis. akademii do Petrohradu. Všecka díla jeho vynikají velkou dokonalostí.

Radimovský s Paluže, stará patricijská rodina česká, v níž se zvláště v XVI. stol. smínka šiml. Od r. 1517—1546 vynikl Petr R. s P., který byl důvěrným přítelem Jana Špítla z Janovic a Pru-

dic, pána na Náchodsku. Petr R. měl v Náchodě na předměstí Kladákem dům a u Náchoda role. R. Radišil Julius, dr., srbský spisov., nar. se 1824 v Novém Sadě, kde i † v Hji. 1856. Napsal mnoho menších prací, které byly v rozličných srbských časopisech uveřejněny, a přeložil s Schillera *Pýtku ili buma a Genui* (1850).

Raditschingg Josef, spis., nar. se v Celorvi 19. ún. 1753, odbyl studia své dílem v rodišti dílem ve Vídni, a stal se učitelem a posléze ředitelem škol v Sibiři, kdež s horlivostí neunavnnou snažil se zaváděti reformy ve školství na základě pokroku vědy i ve prospěch života praktického. R. napsal společně s přítelem svým Richtem řadu básní, které uveřejněny byly ve Vídni r. 1776 pod názvem *Gedichte sweier Freunde*; dále vydal *Der Barbier von Sevilien* (veselohra ve 4 jed. tamt. 1776). Posléze oddal se R. zvláště pěstování botaniky a napsal spis *Flora Transilvanicae*, který obsahoval výborné ilustrace a velmi sdáilý popis 1618 Phanerogamů a 200 Cryptogamů dle soustav Linného. R. † v Sibiři 16. led. 1812.

Radjevina jmenuje se v kníž. Srbském pravě poběží řeky Driny mezi Lounci a Sokolem ležící, které Hůka Radjevice protéká. Dokavad knížectví na kraje rozděleno nebylo, byla R. kněžinou. V krajině této leží pole nazvané „Radjevo polje“, a v něm jest „Radjev kamen“; s toho dá se usuzovati, že v tomto kraji někdy jakýsi Radj panovali musel. Od Požareveckého míru (1718) připadla R. nahjji Zvornické v Bosně, a teprve r. 1733 připadla s Jadem knížectví Srbskému, tvořilo část kraje Podrinjského. Nynější okres Radjevský sanjímá povrch 13.09 [] mil, a má v 1 městysi (Krupanj) a 80 vseh 18.930 obyv. Okresní náčelník sídlí v Krupanju. Krajina Radjevská bohatá je rudou, obvláště olověnou, která v sobě i dosti stříbra chová. R.

Radnický Karel, prof. na akademii výtvarných umění ve Vídni, nar. se tamt. 16. listop. 1818, studoval gymnasiu a vstoupil pak do praxe k c. k. komornímu medallionovi a řediteli v hlavním úřadě mincovním Jos. Böhmovi. R. prospíval tak znamenitě v ryjctví, že již r. 1836 ustanoven byl za ryjce peněz. R. 1842 dohotovil první uměleckou práci, totiž znamenitou medaili Rubensovu, na níž počtán byl první dvorní cenou se stipendiem cestovním. R. 1847 podnikl R. cestu do Německa, Belgie a Francie, načež po svém návratu (r. 1853) jmenován byl prof. plastiky a ornamentiky na akademii výtvarných umění ve Vídni. R. 1868 vyznamenán byl R. za uměleckou snahu rytířským řádem Františka Josefa. Z četných mistrovských prací R.-ho uvádíme tuto: *medailie na upomínku 24. sjezdu přírodospytů ve Vídni; na nastolení arabiskeho lastkraběle Firsatenberka v Olomouci; na jubileum Státního hornického akademie; na slavnost Besethosemou atd.*

Radobytec, far. ves v okrese Píseckém s 363 obyv. čes., má far. chrám sv. Ondřeje, který se již r. 1884 připomíná, a školu. R. náležely r. 1437 k panství hradu Zvíkovského.

Radonice, far. ves v okrese Lounském někdy kraje Žateckého, s 811 obyv. čes., má far. chrám Vysvětků sv. Kříže, který se již r. 1273 připomíná, v kterémž roce obdržel správce z kláštera Strahovského, a školu. R., někdy dvůr knížecí, daroval kníže Vladislav kostelu Strahovskému.

Radouš Matouš (v. hl. d.) oženil se ponejprv 1686 v pátek po sv. Fab. a Šeb. s Annou poštistou dcerou Matěje Poláčka, pekaře a souseda Vysokomýteckého.

Radovesice, ves v okrese Ohlmeckém někdy kraje Jičinského, s 552 obyv. čes. R. byly někdy

stílem panenským; na počátku XVI. stol. seděl sde Slavatové s Ohlumu a r. 1551 Jan Klusák s Kostelce († 1570). Jan Oldřich a jeho bratři Klusákové prodali R. s tvrzemi Lipcem a Bošcemi králi Rudolfovi, který je připojil k panství Poděbradskému.

Rähmel Achaas Gottlieb, malíř, nar. v Berlíně r. 1732, nastoupil po obdobyš školách přívratných se malířskou akademií v Berlíně. R. věnoval se výhradně malbě portrétů a vynikal v ohledu tom co znamenitý mistr. Posléze podnikl mnohé cesty po Německu a přibyl r. 1770 do Prahy, kde shotovil podobizny *kněze arobiiskupa Příchovského, kněze s Lobkovic a j.* Po pěti letech odebral se do Vídně a shotovil tu obrazy *ceáře Františka II.* (pro dvůr ruský); *kněze Dietrichsteina a j.* R. 1798 opustil Vídeň byv povolán do Přešpurku, kde maloval: *Jana hraběte Esterházyho; Warchovace, biskupa Záhřebského, hraběte Nyáryho* atd. Veškeré výtvořky tyto vyměňovaly se vzácnou podobiznou a krásným přirovnáním koloritem. R. † v Přešpurku r. 1813.

Raff 1) Antonín, výtečný zpěvák, nar. se 1714 v Gelsdorfě, osídl sáhy a byl od svého ujece vychován. Studoval v Kolíně na jesuitické koleji, a samýšel vstupiti do stavu kněžského. V stáří 20 roků nesal ještě ani noty. Zakusiv krátký čas seminářského života poznal, že by ve stavu, jemůž se věnovati chtěl, žádoucí spokojenosti nedosáhl, i vystoupil a stal se vychovatelem u hraběte Gudeana v Gelsdorfě. U tohoto sádal R. až do roku 1736, a sde počal se v prásdných hodinách hudbou obrátit a účastňoval se domácích koncertů. Hudebníci, kteří měli přiležitost jej slyšeti, vychvalovali krásný jeho hlas, a když se pověst o něm až ke kurfiřtovi donesla, žádal tento R. s slyšeti. Brzo dávalo se u kurfiřta oratorium, a R. vyván spívatí spolu. Tento přijal pozvání, a kurfiřta tak se jeho čistý hlas sálil, že jej s sebou r. 1736 do Mnichova vsal. Zde bylo R. ovi v dvorních koncertech arie od Ferandiniho spívatí, a krásný jeho tenor vzbudil všeobecnou pozornost. V témž čase bylo při Mnichovské dvorní opeře místo tenoristy uprázdněno, a když tenorista s Itálie objednaný se nedostavil, slavnostní ale jakás opera se dávatí musila, počádal Ferandini R. a, aby patřil uprázdněnou převzal, a sám ji s ním studoval; odtud mylná pověst, že byl R. žákem Ferandiniho. Pokus tento potkal se s tak skvělým úspěchem, že se R. odhodlal, úplně spěvu se odevzdati. Odešel k Bernachimu do Bologny, a věnoval se sde s největší pilí a vytrvalostí svému sdokolení. R. 1738 propustil jej Bernacchi, a R. vystoupil ve Florencii při slavnosti sňatku Marie Teresie poprvé u veřejnost. Všecko bylo unešeno překrásným jeho spěvem, a velmi mnozí tvrdili, že nealyšeli doposud tak krásného hlasu. Pověst jeho rozšířila se rychlostí blesku nejen po celé Itálii, nýbrž po celé Evropě, a do r. 1742 spíval R. na všech větších jevištích italských. Na to vrátil se do Německa a první místo, v kterém spíval, bylo rodiště jeho Gelsdorf. Před králem obecnostem v Německu vystoupil R. ale teprve při slavnosti smoubení kurfiřta Karla Theodora a při korunovací jeho ve Frankfurtě. Okolo r. 1749 spíval R. delší čas ve Vídni a r. 1750 odešel opět do Itálie. Od roku 1752—1755 spíval v Lisaboně, a nadšené obecnostvo saspávalo jej při každé příležitosti pochvalou a dary. Do r. 1759 sdířel se ve Španělsch. V Madridě obdržel od královny mimo značný roční přjmu rok co rok dar 600 louisdorů. Z Madridu vrátil se R. s Farinellim do Neapole a odtud odebral se do Německa, vesa s sebou celé bohaté vzácných darů od svých

školňovatelů. R. 1779 odešel co dvorní pěvec s kurfiřtem do Mnichova; posléze vyučoval spěvu. Několik let před smrtí ochladla láka jeho k umění; rosdal ochromnou svou sbírku hudebnin, též krásný svůj klavír daroval jednomu s přátel, a ani více nespíval. Poslední čas svého života strávil navštěvováním kostela, procházkami a návštěvami, a nejmladším bylo mu čtení lékařských a náboženských kněh, pak spisů Cervantesových a Metastasiových. — 2) Georg Christian R., slovatný paedagog a spisovatel něm., nar. 80. sáří 1748 v Štutgartě. Navštěvoval gymnasium v Ulmu, studoval pak v Gotinkách, kde se r. 1780 stal rektorem tamějšho lycea. † ale již 5. čna 1788. R. první pokusil se v díle svém *Geographie für Kinder*, podati dětem na národních školách způsobem praktickým doposud nepovšimnutý zeměpis, a učinil to ve formě dialogu. Tímž způsobem sepsána jest jeho *Naturgeschichte für Kinder* (v Gotink., 12. vyd. 1827), která při mnohých svých chybach přece není bez zásluhy. Pokračování jeho *Geographie für Kinder* (8 svaz. v Gotink. 1787) vydal Adam Chr. Gaspari (tamt. 4—6 sv., 1792—1802). — 3) Joachim R., hudební skladatel, nar. se 27. kv. 1822 v Lachenu na jezeře Curiském, od r. 1850 sdířoval se ve Výmaru, kde horlivě účastnil se snah Wagnerových a Lisztových, od r. 1857 usazen ve Wiesbadenu. Ze skladeb jeho nejdelšími jsou opera *Král Alfred*, dále některé ouvertury, symfonie, nesčetný počet písní a p.

Raffelsperger Frant., geograf a spisovatel (v hl. d.), vydal ještě následující spisy: *Reisepostsecretär mit 8 Uebersichtskarten und einer Seereisekarte* (3 díly, ve Vídni 1830); *Gemälde aus dem Naturreiche beider Sicilien* (tamt. 1831); *Allgemeines geographisches Lexikon des österreichischen Kaiserstaates nach amtlichen Quellen* (6 dílů, tamt. 1847); dále vydal mapy a sice: *Grosse Charte der Fahrposten* (tamt. 1829); *Postatlas. Vier Distanzkarten von Oesterreich, Deutschland, Europa und die Seepostverbindungen Europas mit den übrigen Erdtheilen enthaltend* (ve Vídni 1834); *Itinerär und Distanregulativ des Kaiserthums Oesterreich* (tamt. 1835); *Generalcharte von Europa, Kleinasien und dem nördlichen Afrika* (tamt. 1843). R. zemřel ve Vídni 14. čce 1861.

Raggi 1) Antonio, svaný Lombardo, sochař ital., nar. 1624 ve Vico-Markote, † v Římě 1686. R. byl sáhy již poslán do Říma, kde byli Algardi a Bernini jeho mistry; posledního přidrřoval se celý svůj život. Vyvedl mnohá díla ale nákreš Berniniho, s nichž nejznámější jsou: kolosální socha *Felky Dumaže* u vodometu v Piazza Navona a anděl s mučidly na Andělském mostě. Posledním tímto dílem závodil s mnohými umělci i se samým mistrem svým a obdržel první cenu. V chrámě sv. Anetky v Římě osdobil oltář sv. Cecilie překrásnou vypuklou prací. Jinými uměleckými pracemi ruky jeho honosí se Siena, Subiaco, Loretto a Milán. — 2) Pietro Paolo R., znamenitý malíř ital., nar. 1637 v Janově, † 1724 v Bergamě. R. jest nepochybně žákem některého mistra s Caracciovy školy, k čemu většina maleb jeho poukazuje, hlavně obras *sv. Bonaventury s Guastala na křtě hledícího*. Nejvýtečnější obras jeho jest v kostele p. Marie v Bergamě *Nanebevstání Magdalena*. V mnohých galeriích naléztí se R. ho obrazy krajín, aneb díle vzoru Castigliona neb Carpiona malované bachanalie.

Rahn 1) Johann Heinrich, slovatný lékař a spisovatel, nar. 1749 v Curichu, † tamt. 1812. Studoval v Gotinkách, stal se pak prof. fysiky na Curiském gymnasiu a zároveň praktickým lékařem.

vi a přírodní vědy, od r. 1819 byl lékařem ve svém dišti, 1829 stal se prof. fyziologie a pathologie Dorpě a 1835 prof. anatomie a sociologie v Královci, kde 15. září 1860 †. R. byl jedním z nejednatelů něm. lékařů, a obohatil vědu hlavně na poli vývinu sottomických i anatomických výskumy. Četných spisů jeho uvádíme: *Beiträge zur Geschichte der Thierwelt* (v Halle 1820); *Ueber den innern Bau der Fische und des Petromyzon fluviatilis* (v Göttingen 1826); *Untersuchungen über die Bildung und Entwicklungsgeschichte des Flusskrebes* (v Lipsku 1829); *Anatomische Untersuchungen über die Geschlechtsorgane (?) des Menschen und der Säugethiere* (tam. 1832); *Miscellanea, anatom. physiol.* (v Královci 1832); *Zur Morphologie, Beobachtungen aus murien* (Riga 1837); *Entwicklungsgeschichte der Natur* (v Královci 1839); *Ueber die Entwicklung der Schilddrüse* (v Brumě 1849); *Untersuchungen über die Aortenwurzel der Saurier* (ve Vídni 1856) mn. j.

Ratich Volfgang, nar. 1871 v Holštýně, † 1885, dal r. 1812 spis pedagog. *Neue Didactica*, ve kterém poukával na důležitost mluvy mateřské, čímž, k Komenským dí, „nejprvnějším leč proklam.“ Mimo spsal více latinských knih pro školy.

Ratkevsky Matěj Jiří, dr., souč. spis. něm. nž v posledních letech byl právníkem prefektem i. Teresiánské ryt. akad. ve Vídni. Ze zajímavých ho spisů uvádíme: *Das Legitimitäts- und das Nationalitätsprincip. Eine rechtsphilosophische Studie* (Lips. 1862 původně otiskáno v *Zeitschrift für acts Philosophie*); *Zwei Vorträge über die Lösung der sozialen Frage, gehalten im social. demokratischen Verein zur Wahrung der Volkerechte* (ve Vídni 1868); *Reform unserer Vermittlungs-Anstalten* (tam. 69); *Zur Reform des Erbsenrechtes. Vermittelnde Vorschläge* (tam. 1869). V poslední době vydal ošrku pod názvem: *Vorschläge zur Beseitigung der Staatsschulden, Deficits, sowie der indirecten Steuern im Allgemeinen und der österreichischen insbesondere* psanou sdravým humorem, leč promíchau mistry parnou pravdou.

Rattensberger, současný malíř, nar. se v Salurku, kde dosud žije; projevív sáhy vlohy ku kresl., zdoonalově se v umění tom anamutě od- v se se svláštiti při kresbě obrasů církevních. udky znalost vesměs pochvalně o pracích R-ových pronáší. R. maloval od r. 1847 řadu sdařilých rasů, z nichž tuto uvádíme následující: *Sv. Bart; Sv. Arno; Sv. Eberhard; Mojžíš; Aron; Zizid; zizid; Malachias; dále Sv. Cecilia; a mistrovsky io (fresco) Apothecae Theophrasta Paracelsi* (v Solhradě v domě, kde R. bydlí).

Ratzburg Julius Theodor Christian, nar. 1801 Berlíně, od r. 1825 byl tamtéž lékařem, a 1830 tanoven se prof. na lesnické akademii v Neustadt-erswaldě. Napsal mnoho důležitých lékařských a mických knih, jako: *Die Forstwesen* (3 sv. v Ber- 1837—40); *Die Waldwörter und ihre Freunde* (mt. 5. vyd. 1860); *Forstwissenschaftliche Reisen rok verechiedenen Gegenden Deutschlands* (tam. 42); a Brandtam: *Medicinische Zoologie* (tam. 2. 1829—33); *Darstellung der Arzneigewächse* (mt. 20 sek. 1827—37); *Abbildung und Beschreibung der in Deutschland wildwachsenden Giftge- wächse* (tam. 1838) a j. v.

Rau Jan Jiří, souč. sochař v Štutgartu, redem Biberachu. Umění svému vyučoval se R. v okol- stech velmi nepřítivých, leč ani časté nemoci, i hmotné nedostatky neovrátily ho s umělecké ho dráhy a R. provedl několik děl, svědčících o ravém citu i umělecké dovednosti. Jmenujeme

z nich: *Pygmalionovou sochu*, poprsí *Knechtlova* pro Biberach, poprsí *Uhlandova* v Štutgartě lité s kovu od Palargusa, a konečně dojemné skupení *Matky lhotící sedmu dišti*.

Rauch Levin, svobodný pán, bývalý bán Charvatský, nar. se v Záhřebu 6. říj. 1819. Obyv školy humanitní a filosofické ve svém rodišti oddal se studiu právníkům, po jejichž absolování odebral se na statky svého otce, kde v soukromí až do r. 1861 žil. R. 1865 jmenován byl R. banálním-locumtenentem, čímž zahájena byla činnost jeho politická i státnická. Jmenování toto stalo se následkem povolání hraběte Andrássyho za předsedu uherského ministerstva, a souviseo s rozřešením otázky o uhersko-charvatském vyrovnání. R. prohlásil se hned při nastoupení svého vysokého úřadu pro Unii, a porádel odpor národní opozice všemi možnými prostředky, nejrozsáhlejší špiónáží, utlačováním svobody tisku, falšování veřejného mínění v žurnálech, podplacenými agenty, podplacováním a utlačováním při všech možných příležitostech, kde by národní strana většinou byla mohla vyniknouti. Za tyto zásluhy své o pohřbení svobody království Charvatského ustanoven byl od vládné vlády za bána v Charvatsku r. 1869. Avšak krutým a často brutálním počínáním svým dával R. národní straně sám abrah do rukou, až konečně r. 1871 shaven svého úřadu.

Raulin 1) Josef, franc. lékař a spis., nar. se 1708 v Ayguetinte, stal se doktorem lékařství, v Paříži a posléž osobním lékařem královým. † 1784 v Paříži. Sepsal: *Traité analytique des eaux minérales en général etc.* (v Pař. 1772—74, 2 sv.); *Essai de la houille, considérée comme engrais de la terre* (tam. 1776); *Parallèle des eaux minérales d'Allemagne que l'on transporte en France, et de celles de la même nature, qui sourdent dans le royaume* (tam. 1777) a j. — 2) Felix Victor R., nar. se 1815 v Paříži, byl tamtéž úředníkem při Musou přírodnickém, posléž profesor geologie v Bordeauxu. Sepsal: *Traité de géologie* v Paříži (1846); *Classification des terrains tertiaires de l'Aquitaine* (tam. 1848); *Carte géolog. du Dép. de l'Yonne* (tam. 1856) a j.

Raumer 1) Friedrich Ludvík Jiří (v. hl. d.) † 18. čna 1873 v Berlíně. — 2) Karel Jiří R. (v. hl. d.) † 1865.

Raupp Karel, malíř genrových obrasů, nar. se 1837 v Darmstadě. Vzdělav se na gymnasiu a na polytechnice svého rodiště vstoupil r. 1855 do Stadelova uměl. ústavu ve Frankfurtě, kde jej Jakub Becker v umění malířské sarsvětil. R. 1858 usedl se R. v Mnichově a konal tam ještě bedlivá studia u Karla Pilotyho až do r. 1864. R. 1868 byl povolán za prof. na umělecko-průmyslovou školu do Norimberka. Obrasy tohoto mistra svědčí o hlubokém citu, a krajínové části jejich jsou stejně dovedně provedeny jako figury. Jmenujeme z nich vynika- jící: *Deš malky; Návrh geologie s msta o lidrák večeru; Večerní hodina; Poledna o žních; Ovčáckova neděle; Májový dést; Návrh domá před bouřkou; Praseň jdou; Všeobecné povinnosti branné*. V některých z těchto obrasů jest R. též nenaučeným humoristou.

Raven John S., souč. malíř krajín v Anglii. Umělec tento pracuje v směru realistickém a vyniká zejména v nápodobování efektů světlových. Z četných krajín jeho jsou známější: *Štolská řeka, Skřítení ova a jedna překrásná krajina lesní s potokem*.

Rawlins John A., od r. 1869 tajemník války v ministerstvu nynějšího presidenta sev.-amer. Unie,

ství a přírodní vědy, od r. 1819 byl lékařem ve svém rodišti, 1839 stal se prof. fyziologie a pathologie v Derptě a 1855 prof. anatomie a zoologie v Královci, kde 18. září 1860 †. R. byl jedním z nejednatelů něm. lékařů, a obohatil vědu hlavně na poli vývinu zootomickými a anatomickými výskumy. Z četných spisů jeho uvádíme: *Beiträge zur Geschichte der Thierwelt* (v Halle 1820); *Ueber den innern Bau der Fische und des Petromyzon fluviatilis* (v Gdánku 1826); *Untersuchungen über die Bildung und Entwicklungsgeschichte des Flusskrebes* (v Lipsku 1839); *Anatomische Untersuchungen über die Geschlechtsorgane (?) des Menschen und der Säugethiere* (tam. 1833); *Miscellanea, anaton. physiol.* (v Královci 1833); *Zur Morphologie, Beschreibung und Auszierung* (Riga 1837); *Entwicklungsgeschichte der Vögel* (v Královci 1839); *Ueber die Entwicklung der Schädelknochen* (v Braunšv. 1848); *Untersuchungen über die Aortenwurzeln der Saurier* (ve Vídni 1856) m. j.

Ratich Wolfgang, nar. 1871 v Holstýně, † 1835, vydal r. 1819 spis pedagog. *Nová Didaktika*, ve kterém poukázal na důležitost mluvy mateřské, čímž, ak Komenický dle „nejprvního led přelomil.“ Mimo o sepsal více latinských knih pro školy.

Ratkovsky Matěj Jiří, dr., souč. spis. něm. enž v posledních letech byl právníkým prefektem v Terenziánské ryt. akad. ve Vídni. Ze zajímavých jeho spisů uvádíme: *Das Legitimitäts- und das Nationalitätsprincip. Eine rechtphilosophische Studie* v Lips. 1862 původně otiskáno v *Zeitschrift für völk. Philosophie*; *Zwei Vorträge über die Lösung der sozialen Frage, gehalten im social. demokratischen Verein zur Wahrung der Volksrechte* (ve Vídni 1868); *Zur Reform unserer Vermittlungs-Anstalten* (tam. 1869); *Zur Reform des Erfinderrechts. Vermittelnde Vorschläge* (tam. 1869). V poslední době vydal prokurku pod názvem: *Vorschläge zur Beseitigung der Staatsschulden, Defizits, sowie der indirecten Steuern im Allgemeinen und der österreichischen insbesondere* psanou sdrávým humorem, leč proměchavou místy pernou pravdou.

Rattensberger, současný malíř, nar. se v Salcburku, kde dosud žije; projevív sáhy vlohy ku kreslení, zdokonaloval se v umění tom znamenitě odjav se se svlátními píli kresbami obrázků církevních. Jsoucky značně vesměs pochvalně o pracích R-ových e pronášejí. R. maloval od r. 1847 řadu sáhlých brast, z nichž tuto uvádíme následující: *St. Rupert*; *St. Arno*; *St. Eberhard*; *Mojžiš*; *Arno*; *Elis*; *Said*; *Malachi*; dále *St. Cecilia*; a mistrovsky lo (fresco) *Apotheosis Theophrasti Paracelsi* (v Solohradě v domě, kde R. bydl).

Ratzburg Julius Theodor Christian, nar. 1801 v Berlíně, od r. 1825 byl tamtéž lékařem, aš 1830 stanoven se prof. na lesnické akademii v Neustadt-Berswaldě. Napsal mnoho důležitých lékařských a lesnických knih, jako: *Die Forstneuten* (2 sv. v Berlíně 1837—40); *Die Walderforster und ihre Feinde* (tam. 5. vyd. 1860); *Forstwissenschaftliche Reisen durch verschiedene Gegenden Deutschlands* (tam. 1842); s Brandtem: *Medizinische Zoologie* (tam. 2 v. 1829—33); *Darstellung der Arzneigewächse* atd. (tam. 20 seš. 1827—37); *Abbildung und Beschreibung der in Deutschland wildwachsenden Giftpflanzen* (tam. 1838) a j. v.

Rau Jan Jiř, souč. sochař v Štuttgartu, rodem Biberachu. Umění svému věnoval se R. v okolostech velmi nepřítivých, leč ani časté nemocí, ni hmotné nedostatky nesvrátily ho s uměleckého dráhy a R. provedl několik děl, svědčících o dravém citu i umělecké dovednosti. Jmenujeme

z nich: *Psyche mesenc voda*, poprvé Knechtovo pro Biberach, poprvé Uhlandovo v Štuttgartě lité z kovů od Palargusa, a konečně dojemné skupení *Matku křesťof svému dítěti*.

Rauch Levin, svobodný pán, bývalý bán Charvatský, nar. se v Záhřebu 6. říj. 1819. Odbyv školy humanitní a filosofické ve svém rodišti oddal se studiu právníkým, po jejichž absolvování odebral se na statky svého otce, kde v soukromí až do r. 1861 žil. R. 1865 jmenován byl R. banálním-locum-tenentem, čímž zahájena byla činnost jeho politická i státnická. Jmenován toto stalo se následkem povolání hraběte Andrássyho za předsedu uherského ministerstva, a souviselo s rozřešením otázky o uhersko-charvatském vyrovnání. R. prohlásil se hned při nastoupení svého vysokého úřadu pro Unii, a porázel odpor národní opozice všemi možnými prostředky, nejrozsáhlejší špiónáží, utlačováním svobody tisku, falšováním veřejného mínění v žurnálech, podplacenými agenty, podplacováním a utlačováním při všech možných příležitostech, kde by národní strana většinou byla mohla vyniknouti. Za tyto zásluhy své o pohřbení svobody království Charvatského ustanoven byl od vládní vlády za bána v Charvatsku r. 1869. Avšak krutým a často beztaktickým počínáním svým dával R. národní straně sám sbraň do rukou, aš konečně r. 1871 zbaven svého úřadu.

Raulin 1) Josef, franc. lékař a spis., nar. se 1708 v Ayguetinte, stal se doktorem lékařství, v Paříži a později osobním lékařem královým. † 1784 v Paříži. Sepsal: *Travé analytiques des eaux minérales en général etc.* (v Pař. 1772—74, 2 sv.); *Essai de la houille, considérée comme engrais de la terre* (tam. 1775); *Parallèle des eaux minérales d'Allemagne que l'on transporte en France, et de celles de la même nature, qui sourdent dans le royaume* (tam. 1777) a j. — 2) Felix Victor R., nar. se 1815 v Paříži, byl tamtéž úředníkem při Museu přírodním, později profesorem geologie v Bordeauxu. Sepsal: *Travé de géologie* v Paříži (1846); *Classifications des terrains tertiaires de l'Aquitaine* (tam. 1848); *Carte géolog. du Dép. de l'Yonne* (tam. 1856) a j.

Raumer 1) Friedrich Ludvík Jiří (v hl. d.) † 18. čna 1873 v Berlíně. — 2) Karel Jiří R. (v hl. d.) † 1865.

Raupp Karel, malíř genrových obrast, nar. se 1837 v Darmstadě. Vzdělav se na gymnasiu a na polytechnice svého rodiště vstoupil r. 1855 do Stadelova uměl. ústavu ve Frankfurtě, kde jej Jakub Becker v umění malířské nasvědčil. R. 1858 usadil se R. v Mnichově a konal tam ještě bedlivá studia u Karla Pilotyho až do r. 1865. R. 1868 byl povolán za prof. na umělecko-průmyslovou školu do Norimberka. Obrazy tohoto mistra svědčí o hlubokém citu, a krajinné části jejich jsou stejně dovedně provedeny jako figury. Jmenujeme z nich vynikající: *Deš matky*; *Návrat poslice z města o štěstím večeru*; *Večerní hodina*; *Poladna o žních*; *Ovčáková neděle*; *Májový dést*; *Návrat domů před bouřkou*; *Pravou jdu*; *Všobecná povinnost branná*. V některých z těchto obrast jest R. též nenaučeným humoristou.

Raven John S., souč. malíř krajín v Anglii. Umělec tento pracuje v směru realistickém a vyniká zejména v nápodobování efektů světlových. Z četných krajín jeho jsou známější: *Škotská řeka*, *Šiltské osea* a jedna překrásná krajina lesní s potokem.

Rawlins John A., od r. 1869 tajemník války v ministerstvu nyzajšího presidenta sev.-amer. Unie,

Peter Fr. hrabě R., výtečný ředitel klubu Jakobinů, rodem Nisosemčan. R. 1792 první veřejně vystoupil co žalobník proti revolučnímu tribunálu, osvědčil se ale ještě dosti mírným. R. 1893 vydával *Journal de l'opposition*; r. 1794 byl naštěn co nepřítel vládního výboru, dosáhl ale brzo zase svobody. Na to stal se R. právním nástupcem u soudu, a byl co taký neochrobeným obhájcem všech obžalovaných kterékoliv strany. Posději jmenován byl historiografem republiky. R. 1799 18. brumairu prokázal Napoleonovi co komisař vládní v Sekvánském departementu značné služby a stal se státním radou. Od r. 1804 byl příručím v ministeriu police, a činnost jeho soustřeďovala se jmenovitě v policii tajné. Za první restaurace stál R. nezaměstnan, v 8tu dnech ale byl policejním prefektem Pařížským, a po návratu Bourbonů byv vypověšen odešel do Nisosemaka a posději do sev. Ameriky, kde si rozsáhlé pozemky zakoupil a velkou továrnu na lhoviny vystavěl. R. 1818 obdržel dovolení do Francie se navrátiti, poněmž ho však taprv posději. Při červencové revoluci vystoupil naposledy do veřejnosti. † 1834 v Paříži.

Rebmann, Andreas Georg Friedrich svob. pán, nar. 1768 v Süttenheimu, žil 1792—93 v Lipsku a v Drážďanech, založil 1794 školu v Erfurtu, musil ale odtud pro revoluční zásady své utéci a žil pak v Altoně, Amsterdamu a v Paříži, z kteréhož posledního města opět vypověšen byl; na to stal se hrdelem soudeem při vrchním tribunálu v Mohně, 1811 předsedou dvorního soudu v Trieru, 1816 předsedou vrchního apelačního soudu v Kaiserslauteru, posději v Dvornosti; † 1824 ve Wiesbadenu. Napsal více brožur, mimo to: *Empfindsame Reise nach Skildø* (v Lips. 1798); *Leben und Thaten des jüngeren H. v. Mönchhausen* (2. vyd. v Hamb. 1817); *Das neue graue Ungeheuer* (10 sv. v Altoně 1785—1797); *Geschichte meiner Verfolgungen und Leiden* (v Hamb. 1796); *Frankreiche politische Verhältnisse zum übrigen Europa* (v Altoně 3. vyd. 1797); *Damian Heesel* (v Mohně 3. vyd. 1811) a m. j.

Reck, Hermine von, současná malířka v Karlsruhe. Její obrazy jsou svěží, v poněkud měkkém slohu, leč výtečné technicky provedeny. Jmenujeme s nich: *Dieka des dopis*, *Zedka uraci se domá* a *Neodsta*. Též provedla velmi zdařilou podobiznu J. W. Schirmera.

Recke, Elisa von der, nar. se v Schönburku co dcera Hškého hraběte Fridricha z Medemu, a provdala se r. 1771 za svob. pána von der R., 1781 byla od něho rozvedena, a trávila ostatek svého života v Drážďanech. † 1823. Sepsala: *Reise nach Italien* (1815, 4 sv.); *Gedichte* (1816); *Geistliche Lieder* (1838) etc.

Redaelli Karel, historik a spis., nar. se v Galbiate v Lombardsku 6. čna 1784 s rodiči samožných; po odbytech školách středních a tehdejší filosofie, oddal se právnické na universitě v Pavii, kde také r. 1807 za doktora práv povýšen byl. R. 1810 vstoupil R. do státní služby, byl však r. 1817 od rakouské vlády co úředník ponese provisorní se služby propuštěn. Posději vstoupil do služby při diplomatickém archivu, jehož organizace se právě v Miláně provésti měla. Zaměstnání toto svláště svěřilo R.-mu, který od mnohých let studiem historickými se zabýval. R. 1840 přessazen byl co sekretář při král. intendanci finanční v Mantově, kde řídil ten zastával téměř do svého úmrtí. Ze spisů R.-ových uvádíme v chronologickém pořadu tyto: *Memoria dell'antico stato del Lago di Pusiano nell' alto Milanese* (v Miláně 1824); *Natizie istoriche Brianza, Distretto di Lecco, della Valenina e dei luoghi limitrofi dai*

piu remoti tempi fino ai nostri giorni (tamť. 1825); *Lettera sulla memoria storico-archeologica intorno al Piano di Erba di Carlo Annoni* (v Lodi 1832); *Chronologia del Muratori negli Annali d'Italia per l'epoca longobarda* (v Mantově 1841); *Della fusione dei due popoli Longobardo e Romano* (tamť. 1842); Z pojednání jeho na základě pramenů archivních sepsaných uveřejnil R. mnohé v časopis: *Annali universali di Statistica* (vych. v Miláně). Vedle toho upravil pro tisk důležitý spis Bombogniniho a opatřil ho potřebnými dodatky časovými pod tit.: *L'Antiquario della Diocesi di Milano di Francesco Pombognini* (v Miláně 1828). R. zemřel v Miláně 4. září 1853.

Redlhammer Josef, spisov., nar. se v Dolních Rakousích 1713, vstoupil po odbytech školách gymnasiálních do řádu tovaryšstva Ježíšova, kdež dosáhl doktorské hodnosti s filosofie a práv. R. přednášel co prof. na mnohých ústavech řádu, zejména svěřena mu byla filosofie a etika na školách v Linzi, v Štýrském Hradci a ve Vídni. Posději jmenován byl prof. dogmatiky na theologickém ústavu řádu ve Vídni. R. byl velmi nadaným a pilným spisovatelem, z jehož děl tuto uvádíme: *Philosophia rationalis* (ve Vídni 1752); *Metaphysica, ontologia, cosmologia, psychologia et theologia naturalis completens* (tamť. a ve Varšavě 1753—61); *Institutiones theologicae scholasticae dogmaticae de Deo uno et trino, Incarnatione Verbi divini, Gratia Christi et virtutibus theologicis* (4 díly ve Vídni 1766—68) a j. R. † ve Vídni 9. čce 1761.

Redtenbacher 1) Josef, přírodopysce a spisovatel, nar. se v Kirchdorfu v Horních Rakousích 12. bř. 1810. Po odbytech školách normalních studoval gymnasiu v Kremži, zabývá se již tehdy s velikou zálibou vědami přírodními. Na to odebral se do Vídně, aby studoval medicínu, avšak hlavní píle jeho šelila ku pěstování botaniky, v čemž jej spoluzáci jeho Haller, Neilreich, Welwitsch a j. horlivě podporovali. R. 1834 byl R. za doktora povýšen a napsal k své disertaci spis, kterým pozornost učenců na sebe obrátil. Vyšel pod titulem *Dissertatio inauguralis botanica de Caricibus territorii Vindobonensis*. Téhož roku stal se R. asistentem botaniky ve Vídni a r. 1839 jmenován byl prof. přípravných věd pro chirurgii v Lublani. Dříve však než řídil tento nastoupil, podnikl vědeckou cestu do Německa, Francie a Anglie. Po svém návratu byl ustanoven za řádného prof. chemie na universitě v Prase, tak že do Lublany ani nepřišel. R. 1849 přessazen byl v téže hodnosti na univerzitu do Vídně. R. byl co spisovatel velmi plodným, a zejména uveřejňoval práce své v časopisech odborných a ve správách akademií; jeho články, návrhy a projekty, které tiskem vyšly, tvořily malý archiv. Co lučebník získal si o vědu chemickou v Rakousku vůbec neocenitelné zásluhy tím, že zde organizoval celý system vyučovací podle moderní vědecké metody Liebigovy. Ze spisů jeho uvádíme tyto: v Poggendorfových *Annalech*: *Analyse des Phenolys* (s 1839); *Analyse eines Albitischen Minerals* (s 1841); v časop. *Liebig's und Wöhler's Annalen der Chemie und Pharmacie*: *Untersuchungen der Tettüre*; *Analyse der Meteorsteine von St. Ivan*; *Analyse des methionischen Baryts*; *Ueber die Säure des Johannebrodes*; *Ueber die Constitution des Tannins und eines damit isomeren Körpers*; *Ueber Carbothialdin* atd. V Prase vydal R. r. 1845 spis pod titulem *Der Sauerbrunnen zu Bilin in Böhmen chemisch untersucht*. R. † ve Vídni 5. bř. 1870. — 2) Ludvík R., bratr předěšlého, přírodopysce, nar. se v Kirchdorfu v Horních Rakousích 10. čce

1814, studoval v Křemži gymnasiu a medicínu na universitě ve Vídni, načež byl r. 1818 na doktora povýšen. Již na svých studiích nabýval se R. pilně zoologii a pracoval zejména od r. 1834—1840 v čís. zoologickém kabinetu. R. 1851 udělena byla R-ovi mimořádná profesura zoologie na universitě v Praze, odkud však sáhy povolán byl za kustoda při kabinetu císařském. R. 1860 povýšen byl za ředitele téhož ústavu, kteráž místo podnes horlivě zastává. R. byl literárně velmi činným, a ze spisů jeho zejména dlužno uvést následující: *Tentamen dispositionis Coleopterorum Pseudotrimerorum* (ve Vídni 1843); *Die Gattungen der deutschen Käferfauna* (tamt. 1845); *Monographie der Gattung Alexia* (v Štětíně 1846); společně s Vincencem Kolarem vydal R. ve Vídni r. 1848: *Aufzählungen und Beschreibung der von Baron Hügel auf seiner Reise in Kaschmir gesammelten Insecten* (ve Vídni 1848) a *Ueber den Charakter der Insecten-Fauna Persiens* (tamt. 1849). Sám sepsal t. r. *Fauna austriaca* (poslední vydání brunků s díla toho vyšlo 1872); *Beschreibung der auf der Reise der Fregatte Novara gesammelten Coleopteren* (tamt. 1869). Vedle těchto děl R-ových nalézáme od něho valný počet velmi důmyslných článků vědeckých v různých časopisech odborných.

Redwitz-Schmelz Oskar (v. hl. d.) sepsal ještě drama *Doge von Venedig* (1868), román *Herm. Stark* (1869) a cyklus smleek *Lied vom neuen deutschen Reich* (5. vyd. 1871).

Reedtz Holger Christian, baron s Paalagardu, dánský státník, nar. okolo r. 1800, † 6. ún. 1857 na statku svém Paalagardu poblíž Horsenu v Jutsku, uzavřel se plnomocněm ministerstva 26. srp. 1848 Malmöské příměří, od čes. 1849 sdílel se v Berlíně, kde vyjednával o předlase míru, který pak 2. čna 1850 mezi Dánem a Německem uzavřen byl. Dne 10. srp. 1850 převzal pod Moltkem ministerstvo zahraničných záležitostí. V kv. 1851 poslán byl R. v otázkách dánského následnictví do Vářavy, Vídne a Berlína, a uzavřel v záležitosti této 5. čna s Ruskem a Rakouskem smlouvu ve Vářavě. Při změně ministerstva 18. čna 1851 podržel R. svůj portfeuille, sadal však již sároveň s Moltkem 17. led. 1852 za propuštění. Na to stal se členem Landsthingu a posádjí Říšský radou.

Regelsberger Joh. Christoph, něm. spis., nar. se v Stansendorfu v Dolních Rakousích 28. září 1784, studoval gymnasiu v Křemži a vstoupil r. 1751 do řádu tovaryšstva Ježíšova. Po své ordinaci stal se prefektem na rytířské akademii Teresiánské, kde zároveň přednášel němčinu. R. 1768 ustanoven byl za prof. filosofie a etiky ve Vídni, kterýž úřad horlivě plnil až do svého úmrtí 21. pros. 1797. Z četných jeho prací literárních uvádíme nejrozsáhlejší, a tito: *Auf Gellerts Tod. Erzählung* (ve Vídni 1770); *Kurse, deutliche, gründliche Anleitung zur Rechenkunst a Algebra* (tamt. 1776); *Prosodia, seu de syllabarum dimensione versu brevior et lucidior scripta et exemplis illustrata* (tamt. 1784); *Ode an den Helden London, den größten Belagerer Belgrade* (tamt. 1789); *Horasens Dichtkunst in neuemdochter Ordnung. Lateinisch nach einer achthundertjähr. Handschrift; überetzt in eben dieselbe Versart mit Commentar, Anmerkungen und Lesarten und einem Auszuge aus Aristoteles Dichtkunst* (tamt. 1797); v postřetlosti R-ovy vynikly se také členské bády, na př. *Ohn kim.*

Rehak Josef (v. hl. d.) † 5. kv. 1878.

Rehfus Karel, šidovský kasatel a vrchní učitel v Heidberku, nar. 9. ún. 1792 v Altorfu, byl dlouhý čas učitelem soukromým, r. 1819 stal se učitelem v Heidberku, r. 1821 kasatelem, r. 1822 vrchním

učitelem a kasatelem tamtéž, a † 18. ún. 1842. Sepsal: *Imre emeth oder Worte der Wahrheit* (v Heidberku 1830); *Arschoth sophathajem oder Leichri der hebräischen Sprache nach der Lautmethode* (v Frankfurte 1833); *Leschon jehudith oder Leichri des Jüdisch-Deutschen* (tamt. 1833); *Sopher ha-hejm oder Gebetbuch für Krankheitsfälle* (tamt. 1840); *Asi-gadenbuch für das Lesen und Uebersetzen des Hebräischen* (ve Frankf. 1841).

Reichberger 1) František, malý krajín, nar. se ve Vídni 4. říj. 1771, nabyl výborného vzdělání na čís. akademii výtvarných umění, kde zvláště prof. Brand na něho působil. Po vystoupení z akademie stal se R. ředitelem sbírek ocelorytin a obrasů zřevody Karla, kteráž místo do své smrti na skleslé třicátých pečlivě zastával. P. vynikal pracemi svými znamenitě, o čemž sajisté četné jich napodobení neslepšují je důkazem. Zde uvádíme s četných děl jeho následující: *Muš sedí na pafasu; Pasi mezi houštím o křovinami tekoucí* (1797); *Pasák: hzami na úpatí skalici; Stará urba; Skupení u stromě na nádrží* (1798); *Muš přikládá se k nádrží; Muš nesoucí trám na rameni* (1802); *Přikrá obla; Muš na dřevěném mostě; Krávy u kabele; Šidlo; Bystrina lesní; Zlomeniny; Pasák a voly; Kapličky atd.* — 2) Augustin R., spisov. theologický, nar. 18. list. 1800 v Linci, kde otec jeho Jiří R. znamenitý spisov. (v. hl. d.) byl biskupským kancléřem. Mladý R. oddal se po obdytých studiích gymn. biskupství na fakultě Lincecké a byl r. 1824 za kněze posvěcen. R. 1859 setkáváme se s R-em co komerčníkem při katedrále v Linci. R. byl humanista v pravém slova smyslu, r. 1844 založil vlastní nákladem v Linci nemocnici, již odevzdal milosrdným. Posádjí přičinil se, aby v Linci vycházel theologicko-praktický časopis, do něhož mnohými pracemi přispíval. Tou dobou vydal R. populární spis *Veismissionen* (v Linci 1832). Přátelské sblížení se R-em s dr. Karlem Mayerhoferem od r. 1833 počínaje mělo za následek, že R. počal pilně zabývat se otáskami filosofickými a politickými. Výsledkem tohoto hloubání podal ve spisu *Das ewige Leben in Gott und jedem Geschöpfe darob katholische Spekulation als Interpretation nachgewiesen von dr. Karl Mayerhofer; zusammengestellt von Professoren der Theologie* (v Řezně 1851). R. † v Linci 8. pros. 1844.

Reichenberg Wolfgang, kněz a spis., nar. se ve Vídni 7. čna 1716, vstoupil po obdytých studiích přípravných do řádu tovaryšstva Ježíšova, kde posádjí dosáhl hodnosti doktorské z filosofie. R. přenášel s velkým úspěchem etiku ve Štyrském Hradě a posádjí filosofii na ústavu řádu ve Vídni. R. † 24. pros. 1751, právě, kdy jmenován byl řádu prof. na Theresianum Vídeňském. Ze spisů jeho připomínáme tyto: *Syriae religione, opibus, gubernatione litteris innotia* (v Štyrském Hradě 1739); *Styriae collegia et monasteria praecipua* (tamt. 1740); *Dialogi physici* (přepřacované dílo francouzské od N. Bagnaulta ve Vídni 1751 vyšlo ve více v dáních) a j.

Reider, Jakob Ernst von, něm. spisov. a ekonom, přišel semského soudu v Hersburku a stáhl v Redensdorfu poblíž Staffelssteinu, † 1853 v Ledwigstadte, byl velkým milovníkem polního hospodářství, zvláště pak zahrádnictví a lesnictví, a sepsal velké množství spisů z tohoto oboru, a nichž uvádíme: *Die rationelle Landwirthschaft* (ve Wřech. 2 díly, 1820); *Bamberge Gartenbau* (v Lips. 1821); *Lehrbuch der deutschen Landwirthschaft* (tamt. 1832); *Die Cultur des Feigenbaums* (tamt. 1835); *Der Weinbau* (tamt. 1835); *Die systematische Cultur der Zierpflanzen* (v Augsb. 1838); *Der Stängelfrüher* (v Lip

ál. umělecké sbírce v Berlíně, některé též ve
museu v Drážďanech. Nejpečlivěji z nich jsou
majetkem privátním, zejména: *Zátiší na poušti*
(I. Basilewského); *Amedei a Dido*; *St. Trojice*;
Isa Bourbonská (vesměs u H. E. Dutnita); *Ros-
a Parieds*; *Triumf Amfritidy* (obě u H. Gustava
Rothschilda); *Louise Bourbonská 1838* (u téhož);
ant. sv. Jana Křt. (u A. v. Rothschilda).

Reynaud François, současný malíř genu v Mar-
jeet žák E. Lombona a představuje ve svých
zech život lidu italského způsobem nelicencem a
bdy humoristickým. Jmenujeme s obrasí jeho:
saroni v Neapoli; *Pohyblied kuchyně v Neapoli*;
arella; *Sedláci z Abruzzi*; *Pozdní okamžiky města
preji*; *Pamí na ostrov Capri*.

Ribot Augustin Theodule, současný malíř obrazů
r. rodem z Bretenillu. Jest žák Glaisea a obral
a předstí svých maleb látky nejvíce nábožens-
které provádí s velikou energií, leč bez všeli-
o idealismu, připomínaje na práce Ribery a
avaggia. Z obrasí jeho jmenujeme: *Sv. Šebe-
a obřad od dvou starých žen*; *Kristus a smolci
ta*; *Mnich*.

Ricci Lela, dcera hud. skladatele Luigiho R.
hl. d.) a Čelky Zosmy Štolcovy, velmi nadaná
ní zpěvačka, vystoupivší v Praze na českém je-
i pohostinský s výsledkem skvělým, † v Praze
rp. 1871 sakrincem v 21. roce.

Riedmiller Jan Evang., souč. sochař v Mn-
vě, nar. se 1815 v Heimertingenu v Bavořích
dič selských. S počátku byl samoukem a cvičil
v řezbářství bez většího návodu; teprv r. 1837
el do Mnichova k sochaři Endresovi, posléž
schönlaubovi a konečně roku 1837 k Schwan-
erovi, kterému byl pomocen při šhotování m-
a Bavarie. Po smrti Schwanthalerově stě-
dln dílnu, v které šhotovil nejprv alegorickou
n, představující *Noc narození Krista*, pak souhu
sebergovu a náhrobek pro téhož. Posléž pro-
l pro chrám ve Waldstetten: *Krista na kříži*, 2
donny, 12 apoštolů a sv. Martina. Vedle toho
oval též 6 kolosálních soch pro chrám Řezenský
. Ve všech svých pracích dovedl sloučiti R.
si křesťanskou s antickým klidem. Též četná
ní sdělil poprá, jako Schwanthaler, Schwa-
pha, Pottenkoffera, Riedingera, Rathgebora, Lés-
s, Kersilia a j. pocházi od něho.

Riedmüller, Frant. Xav. von, souč. malíř kra-
nar. se 1829 v Kautnici. Uměleckou dráhu svou
al teprv r. 1856 úvadem Schirmera v Karlsruhe,
terého se vzdělával přes 5 let, načež se usadil
tutgartu. Krajiny jeho svědčí o poetickém citu
smném smyslu pro přírodu. Z olejových jeho
así jmenujeme: *Jezero Überlingen*; *Partie na
vague*; *Na jezeře Bodamském*; *Berchtesgaden*.

Riehl Vilém Jindřich (v. hl. d.) stal se r. 1862
em akademie Mnichovské, v jejížto pamětní-
nch mnohá důmyslná pojednání uveřejnil. Spis-
o otištěny již ve víceletých vydáních, s nových
vlastní smínky zasluhuji: *Neues Novellenbuch*
(1867); *Sämmtliche Geschichten und Novellen*
(71). Od r. 1871 úvázal se též ve vydávání Rau-
ova *Histor. Taschenbuch*.

Rieser Michal, souč. malíř histor. obrazů ve
lmi. Vzdělání svého nalezl v Itálii, odkud přinesl
bou do Vídně četné sdáfilé náčrtky a kopie dle
ních mistrů v oleji a barvami vodními. Zejména
stovil sdáfilé kopie stěnomaleb Pieturicchiových
S. Uomobuono v Římě a některých stěnomaleb
stra Luca della Robbia. Z vlastních komposic
ových jmenujeme sdáfilý obraz: *Večer před Kři-
stým narozením*.

Stovnik značej. XI.

Riggenbach Christoph, stavitel, nar. se 1810
v Basileji. Vzdělání nalezl u Möllera v Darmštadu,
navštívil pak Berlín a Mnichov a studoval po delší
dobu na cestách stavební památky Italie a Francie.
Po svém návratu provedl opravu starého Basilej-
ského chrámu a vystavěl v Basileji dle plánů Ferd.
Stadlera chrám sv. Alžběty ve slohu gothickém. R.
byl jedním ze zastanců středověkého směru v stavi-
telství, a napsal též několik prací archaeologických.
† r. 1863 v Basileji.

Rigo Jules Vincent Alfred, současný malíř bitvy
v Paříži, jest žák L. Cognieta a maloval mezi ji-
nými obrazy bitvu u *Solferina*, na kterémž se chváíl
sejména podobizna Napoleonova a generála Canroberta
v příkopech Sevastopolských (1859, v galerii Ver-
sailské).

Richter Gustav (v. hl. d. 26.) malíř podobizen
a historií v Berlíně. V posledních letech procesto-
val R. krajiny východní, a šhotovil na těch cestách
sejména roskočnou podobiznu *mladé Egyptanky*
a *podobiznu sultána*. Z historických jeho obrazů po-
slední doby jmenujeme: *Obě Marie na hrobě Kři-
stově*, ku kterémuž obrazu maloval krajinovou sta-
tí Th. Weber. Nyní jest R. profesorem malířství
v Berlíně.

Ristlé Kosta Hadži, srbský sběratel národních
písní, nar. se 1845 v Sarajevu v Bosně. Od r. 1852
—62 navštěvoval místní sbírkou škol, pak odebral
se do Vídně, kde jeho bratři rozsáhlý obchod vedli,
chtěje zde vyššího vzdělání nabýti, pro slabé zdraví
musel však od úmyslu svého upustiti a do Sarajeva
se vrátiti. Z téže příčiny nemohl se oddati štá-
dnému s namáháním spojenému zaměstnání, a proto
kdykoliv mu to choroba dovozovala cestoval po vš-
kolních krajínách a sbíral s úst lidí písně, povídky,
říkadla, které pak v srbských časopisech veřejnosti
podával. První sbírku písní přinesla r. 1856 *Danica*
a druhou r. 1869 *Matice*. Téhož roku vyšla v obou
časopisech sbírka národních povídek, říkadel a há-
danek. Pozoruhodný jest cyklus článků pod názvem
Običaji sarajevski a pera R-ova v *Danici* r. 1866
uverejněných; neméně zajímavý byl i druhý cyklus
článků *Običaji bosanski*. R. 1867 vyšla od R-ov *Da-
nici* řada cestopisných článků *Is Bosne o Bosni*,
která mnoho pěkných a smemutných věcí obsahuje.
Mezi rukopisy zemřelého R-e našli se *Bosanski do-
gadajnik*, dle vzoru starých srbských letopisů se-
psané dílo, jehož doba sahá do počátku předchá-
zího století; *Is bosanske prošlosti*, obsahující různé ná-
pisky a dějin posledních let feudální Bosny; ko-
nečně sbírku povídek a národních písní. 82.

Robert 1) Florentin, proslulý cukrovárník,
nar. se 19. dub. 1795 v Isère ve Francii s rodič-
samožných. Studia gymnasiální absolvoval v Gre-
noblu a věnoval se ku psaní své matky s počátku
theologii, leč po nedlouhém čase vystoupil s těchto
studií a vedl administrativní správu statku Handlu
Angépurku, majetku jeho strýce. R. 1821 založil ve
Vídni velkoobchod v lučebnických (?) pod firmou Ro-
bert et Comp. Od této doby datuje se též rozsáhlá
jeho činnost v oboru sejména cukrovarnickém. Roku
1832 přestěhoval se do Halleinu, aby tam zřídil sám
lučebnickou továrnu, majetek svůj a svých společ-
níků. R. 1837 založil cukrovar Židlichovský na ná-
kladě smlouvy s feditelstvem statku arciknížete Karla,
dle kteréž savázalo se feditelství šáseti každoročně
řepu na 400 jitrech výsevu. Jelikož tehdejší doby
nechtěly rafinerie řepový surový cukr rafinovati, za-
řizen byl Židlichovský cukrovar na bílé šokři štá-
vové. R. 1842 továrna tato s větší částí vyhořela;
R-a stihla rána tato krutě, ale neustránil myslí, znovu
vystavěl závod se stroji dokonalejšími a učinil novou

také tři roky v semináři pobyl. Přátelství R-ho s A. Horváthem mělo za následek, že s theologie vystoupil a prosadil vychovatelstvím se živil při čemž ovšem neunavně studiem jazykopsytnými se obíral. R. 1844 byl ve Vídni za doktora filosofie povýšen, a r. 1847 svěřeno mu vychování arciduků Albrechta a Viléma. R. 1848 sňmana byla na Vídeňské univerzitě stolicí pro řeč a literaturu maďarskou a R. ustanoven byl na ní za řádného profesora. Ze spisů R-ových uvádíme tyto: *Zehrbuch der ungarischen Sprache* (ve Vídni 1840, posději ještě v četných vydáních); *Analyses ungarischer Classiker* (tamt. 1848); *Ungarischer Geschäftstext* (tamt. r. t.); *A csoda orvos de házi barát* (tamt. 1847); *Elemi földírás kézikönyve tekintettel Magyarországra* (tamt. 1847); *Gyermekorosi német nyelvtan* (tamt. 1851). R. nabývá se úpravou velkého maďarcko-německého a německo-maďarského slovníku.

Rémond Jean Charles Joseph, současný malíř, nar. se 1795 v Paříži. S počátku maloval jen historické krajiny dle obyčejné manýry, leč velké cesty po Francii, Itálii a Sicilii vabudily v něm v pravdu uměleckou jiskru, a od té doby maloval mnohé obrazy s Delfinátu, s Anverga, s Kalabrie a se Sicílie vesměs věrně dle přírody se snažným nádechem poetickým. Od r. 1863 jest R. důstojníkem čestné legie.

Rein 1) Frant. Xav., řebář v dřevě, nar. se na počátku XIX. stol. v Imstu v Tirolsku. R. jest vlastním tvůrcem novějšího dřevěšebářství, kterému se vyučil ve Vídni u prof. Martina Fischera. Posději usadil se ve svém rodišti a vykonal tam nejen četné dřevěšebny (s nichž mnohé jsou v Mnichově), nýbrž vzdělal také řadu velmi schopných žáků, zejména Beyrera, profesora Knabla (v Mnichově), Josefa Müllera (v Innspraku), Jana Grisse-manna (v Imstu), Aloise Gappa (v Štýrském Hradci) a konečně svého syna — 2) Gottfrieda R-a. Tento žije v Špýru a shotovil tam pro hlavní oltář některé figury, jmenovitě *evangelisty* na portál tamějšího chrámu, práci to velmi chválenou. Též vyřezal se dřeva *Sedící madonnen* nad portálem chrámu Panny Marie v Oláhách.

s Řepnice, starožitná rodina vládycká, která se psala dle sídla Řepnice v Litoměřicku. Již r. 1888 přichází Hrdo s Nosolova a R.; r. 1486 připomíná se jako svědek Zachariáš s R., a r. 1462 byl Předboj s R. přítomen na sněmu, na němž zvolen Jiří Poděbradský za gubernátora semského. R. 1450—1460 čteme Jindřicha s R. jako hejtmána ve vojě pověstného válečníka Mladavka (v. j.) — Za časně králů Jagelonce žil v Litoměřicích Václav s R., jenž tam držel grunty šosovní a seděl v radě a býval často s Prahou v záležitostech stavu třetího vyslán ku králi Ludvíkovi do Budína. Jsa muž nábožný a při tom horlivý utraktivista pomáhal penězi a jinak k zřízení lat. sboru literárního v Litoměřicích a jmenovitě přispěl na sdělení nádherného kancionálu tamtéž, dala mimo jiné shotoviti o něm pověstný obraz upálení M. Jana Husi. Zemřel bezdětek okolo r. 1518, jsa poslední starožitného rodu svého.

Ra.

Reichhuber Augustin, opat a spisovatel, nar. se v Saazě u Garstejnu 5 čce r. 1808, studoval gymnasiu v Kramči a vstoupil r. 1830 do řádu benediktinů tamtéž. Po odbytých studiích theologických stal se B. adjunktem při hvězdárně kláštera Kramčského a r. 1811 ustanoven byl za prof. přírodních věd na tamějším filosofickém ústavu. R. 1847 svěřeno mu ředitelství hvězdárny, která nastával i po volbě se opata r. 1860 vzornou horlivostí. R. byl velmi pilným a důmyslným spisovatelem a badatelem zvláště v oboru astronomie a meteorologie.

Práce R-ovy vydány byly nejprve ve správách mnohých učených společností a v odborných časopisech vědeckých a pak ve zvláštních otiscích. Mathematiko-přírodnický odbor cla. akademie ve Vídni uveřejnil od R-a tyto práce: *Vorläufige Mittheilung über die Bevölkerungszustände des Himmels*; *Ueber den Oeongehalt der atmosphärischen Luft* (1846); *Ueber die Temperaturen der Quellen von Krammstater*; *Ueber das Wetterwachen*; *Ueber die Leistungen eines Meteorographen nach der Erfindung des Direktor A. Kreil* (1858); *Ueber die Nordlichter im J. 1859 etc.* Ve spisu: *Jahresberichte des Museums Francisco Carolinum in Lenz* vyšly r. 1854 práce: *Ueber die Kometen im Allgemeinen und insbesondere über die Kometen der J. 1843—45*; *Beiträge zur Klimatologie von Oberösterreich*; *Untersuchungen über den Druck der Luft*; *Ueber atmosphärische Niederfälle*; *Ueber das Toposcop* a j. R. je členem četných učených společností a akademii a byl r. 1856 alžijn sálužným křídlem a r. 1865 rytířským řádem Leopoldovým vyznamenán. Tehož r. jmenoval ho univerzita Vídeňská za doktora filosofie (*honoris causa*); a r. 1861 zvolen byl ve sboru velkostatkářském a poslane na zemský sněm hornorakouský, než r. 1872 povolán byl za doživotního člena do pařížské akademie.

Reichhavy, Hřešihavy, něm. *Beschelien*, statek ajod. a farm. ves na vyšině, při pravém břehu Mže v Očehách, v okresu Zbirošském kraje náky Pražského, má farm. kostel všech Svatých r. 1769 vystavený, jenž připomíná se co taký již r. 1384, kolik, zámeček od p. s Rumerskirechu vystavený, synagoga, pivovar, dv. popl. R. byly v XV. věku původně sídlem soujmeného rodu panenského, jehož předkem snad byl ok. r. 1488 Rus s R-v, syn Buška ze Svink. Od středu 16. stol. byli v drámi R-v Běšínovi s Běšín; od nichž r. 1706 Barbofa František hr. s Barbo a od synů této Janu Václavovi Josefu Joachimovi bratřím Schmidtgräberům s Lustneegg prodány jsou. R. 1729 koupil statek R-vský Josef Václav s Řehnic, a roku 1734 dosud zde sídlil rod svob. pánů s Rumerskirechu.

Rettigova Julie (v. hl. d.) † 11. dub. 1864.

Rettich Karel Vavřinec, současný malíř kraj., nar. r. 1841 v Rosenhagen v Meklenburko-Zř. Hnsku. Studoval gymnasiu v Lubeku a odebral se r. 1859 do Mnichova na studia právnická. Ze přelšel záhy ku krajinomalbě a vzdělával se v poticích tohoto umění u A. Liera. Posději přestěhoval se do Düsseldorfu a vzdělával se tam několik let u krajináře A. Flamma. Po skončení studií svých uměleckých usadil se v Drážďanech. S počátku maloval R. motivy s hor bavorakých a posději se severního Německa. Z četných jeho jevně a v slohě měkkém provedených obrázků jmenujeme: *Po západě slunce*, *Podzimní jitra* a *Váček*.

Retzius Magnus Kristian (v. hl. d.), nar. se dle jiného udání 28. bř. 1795, a † 1. říj. 1871 v Štokholmu.

Reuchlin Hermann (v. hl. d.) † 15. kv. 1873 v Štuttgartě.

Reusch František (v. hl. d.) speal ještě *Les de Leon und die spanische Inquisition* (Bonn 1873); přeložil s angl. kard. Wiesemanna: *Fabiola oder die Kirche der Katakomben* (6. vyd. 1864 v Kolíně nad Rýnem), pak *Erinnerungen an die letzten 4 Papste und an Rom in ihrer Zeit* (tamt. 8. vyd. 1864).

Reymond (v některých slovnících chybně utděný pod jménem Reymon) Pierre, malíř v emáli, jenž kvěl v letech 1850—80 ve Francii. Četné jeho velmi jevně a vkusně provedené malby nalézají se

v král. umělecké sbírce v Berlíně, některé též ve Výmara a v Drážďanech. Nejpečněji s ních jsou však majetkem privátním, zejména: *Židé na poušti* (u H. Basilewského); *Amedei a Dido*; *Sv. Trojice*; *Louisa Bourbonská* (vesměs u H. E. Dutnita); *Rosudek Paríže*; *Triumf Amfitrity* (obě u H. Gustava von Rothschilda); *Louisa Bourbonská 1638* (u téhož); *Kázaní sv. Jana Křt.* (u A. v. Rothschilda).

Raynaud François, současný malíř genu v Mar-silii, jest žák E. Lonbona a představuje ve svých obrazech život lidu italského způsobem neličeným a mnohdy humoristickým. Jmenujeme z obrazů jeho: *Lazzareni v Neapoli*; *Pohybivá kuchyně v Neapoli*; *Zingarella*; *Sedláci z Abruzzi*; *Poslední okamžiky města Pompeji*; *Paní na ostrově Capri*.

Ribot Augustin Theodula, současný malíř obrazů histor. rodem z Bretenilu. Jest žák Glaisea a obral si za předmět svých maleb látky nejvíce náboženské, které provádí s velikou energií, leč bez všelikého idealisování, připomínaje na práce Ribery a Caravaggia. Z obrazů jeho jmenujeme: *Sv. Šebestián ošetrován od dvou starých žen*; *Křtění a snalci písmo*; *Mnich*.

Ricci Lela, dcera hudeb. skladatele Luigiho R. (v. hl. d.) a Češky Zoemy Štolcovy, velmi nadaná operní zpěvačka, vystupovala v Praze na českém jevišti pohostinsky s výsledkem skvělým, † v Praze 7. srp. 1871 sakrácením v 21. roce.

Riedmiller Jan Evang., souč. sochař v Mnichově, nar. se 1815 v Haimertingenu v Bavorských s rodičů selských. S počátku byl samonkem a cvičil se v řezbářství bez všelikého návodu; teprv r. 1837 přišel do Mnichova k sochaři Endresovi, posléž k Schönlaubovi a konečně roku 1837 k Schwanthalerovi, kterému byl pomocen při zhotovování modelu *Bavariae*. Po smrti Schwanthalerově stěhoval se vlastní dílnu, v které zhotovil nejprv alegorickou sochu, představující *Noc narození Krista*, pak sochu *Gabelebergovu* a náhrobek pro téhož. Později provedl pro chrám ve Waldstetten: *Křtění na křtíši*, 2 *Madonny*, 12 *apoštolů* a sv. *Martina*. Vedle toho pracoval též 6 kolosálních soch pro chrám Řezenský a j. Ve všech svých pracích dovedl sloučiti R. poezii křesťanskou s antickým klidem. Též četná velmi krásná poprá, jako *Schwanthalera*, *Schraudolpha*, *Pötenkofera*, *Riedingera*, *Rathgebera*, *Liebiga*, *Kerzlia* a j. pochází od něho.

Riedmüller, Frant. Xav. von, souč. malíř krajin, nar. se 1829 v Kostnici. Uměleckou dráhu svou počal teprv r. 1856 úvodem Schirmera v Karlsruhe, u kterého se vzdělával přes 5 let, načež se usadil v Stuttgartu. Krajiny jeho svědčí o poetickém citu a jemném smyslu pro přírodu. Z olejových jeho obrazů jmenujeme: *Jezero Überlingenský*; *Partie na Königsee*; *Na jezeře Bodamském*; *Berchtesgaden*.

Riehl Vilém Jindřich (v. hl. d.) stal se r. 1862 členem akademie Mnichovské, v jejížtož pamětní spisoch mnohá dmyšlná pojednání uveřejnil. Spisv jeho otištěny již ve víceřech vydáních, s nových pak zvláštní smýšlky zasluhuji: *Neues Novellenbuch* (v Stuttg. 1867); *Sämmtliche Geschichten und Novellen* (1871). Od r. 1871 uvásal se též ve vydávání Raumerova *Histor. Taschenbuch*.

Rieser Michal, souč. malíř histor. obrazů ve Vídni. Vzdělání svého nalezl v Itálii, odkud přinesl s sebou do Vídně četné zřadilé náčrtky a kopie dle starších mistrů v oleji a barvami vodními. Zejména zhotovil zřadilé kopie stěnomaleb Piaturicchiových v S. Omobuono v Římě a některých stěnomaleb mistra Luca della Robbia. Z vlastních komposic R-ových jmenujeme zřadilý obraz: *Večer před Kristovým narozením*.

Riggenbach Christoph, stavitel, nar. se 1810 v Basileji. Vzdělání nalezl u Mollera v Darmšadtu, navštívil pak Berlín a Mnichov a studoval po delší dobu na cestách stavební památky Italie a Francie. Po svém návratu provedl opravu starého Basilejského chrámu a vystavěl v Basileji dle plánů Ferd. Stadlera chrám sv. Alžběty ve slohu gothickém. R. byl jedním se zastanců středověkého směru v stavitelství, a napsal též několik prací archaeologických, † r. 1863 v Basileji.

Rigo Jules Vincent Alfred, současný malíř bitev v Paříži, jest žák L. Cognieta a maloval mezi jinými obrazy *bitvu u Solferina*, na kterémž se chválí zejména podobizna Napoleonova a *generála Canroberta v příkopech Sevastopolských* (1859, v galerii Versailleské).

Richter Gustav (v. hl. d. 26.) malíř podobizen a historií v Berlíně. V posledních letech procestoval R. krajiny východní, a zhotovil na těch cestách zejména rozkošnou *podobiznu mladé Egyptanky* a *podobiznu sultánovu*. Z historických jeho obrazů poslední doby jmenujeme: *Obě Marie na hrobě Kristově*, ku kterémuž obrazu maloval krajinovou scénu Th. Weber. Nyní jest R. profesorem malířství v Berlíně.

Ristić Kosta Hadži, srbský sběratel národních písní, nar. se 1845 v Sarajevu v Bosně. Od r. 1862 — 62 navštívoval místní srbskou školu, pak odebral se do Vídně, kde jeho bratři rozsáhlý obchod vedli, chtěje zde vyššího vzdělání nabyti, pro slabé zdraví musel však od úmyslu svého upustiti a do Sarajeva se vrátiti. Z téže příčiny nemohl se oddati žádnému z namáháním spojenému zaměstnání, a proto kdykoliv mu to choroba dovolovala cestoval po vřkolních krajinách a sbíral s úst lidu písně, povídky, říkadla, které pak v srbských časopisech veřejnosti podával. První sbírku písní přinesla r. 1866 *Danica* a druhou r. 1869 *Matica*. Téhož roku vyšla v obou časopisech sbírka národních povídek, říkadel a hádanek. Pozornostný jest cyklus článků pod názvem *Običaji sarajevski* s pera R-ova v *Danici* r. 1866 uveřejněných; neméně zajímavý byl i druhý cyklus článků *Običaji bosanski*. R. 1867 vyšla od R-ov *Danici* řada cestopisných článků *Le Bozne o Bosni*, které mnoho pěkných a zneměnitých věcí obsahuje. Mezi rukopisy nemfělého R-ov našli se *Bosanski dogadjajnik*, dle vzoru starých srbských letopisů sepsané dílo, jehož doba sahá do počátku předešlého století; *Le bosanske prošlosti*, obsahující různé zápisky s dějin posledních let feudální Bosny; konečně sbírku povídek a národních písní.

Robert 1) Florentiu, proslulý cukrovník, nar. se 19. dub. 1795 v Isère ve Francii s rodičů zámožných. Studia gymnasiální absolvoval v Grenoble a věnoval se ku přání své matky s počátku theologii, leč po nedlouhém čase vystoupil s těchto studií a vedl administrativní správu statku Handlu Augšpurku, majetku jeho strýce. R. 1821 založil ve Vídni velkoobchod v lučebninách (?) pod firmou Robert et Comp. Od této doby datuje se též rozsáhlá jeho činnost v oboru zejména cukrovarnickém. Roku 1832 přestěhoval se do Halleinu, aby tam zřídil sám lučebnickou továrnu, majetek svůj a svých společníků. R. 1837 založil cukrovar Židlichovský na základě smlouvy s ředitelstvem statku arciknížete Karla, dle kteráž savázalo se ředitelství sáseti každoročně řepu na 400 jitřech výsevu. Jelikož tehdejší doby nechtěly rafinerie řepový surový cukr rafinovati, sahzen byl Židlichovský cukrovar na bílé zboží křávové. R. 1842 tovarna tato s větší částí vyhořela; R-astihla rána tato krutá, ale nestrálil myslí, znovu vystavěl závod se stroji dokonalejšími a učinil novou

okračení, načež vnovav se architektuře odebral do Říma. Nabyv při konkurenci v Miláně a ve Lorenci rozličných premii dostal se co výpomocník k němu do Benátek, kdež byl s počátku jmenován činitelem kresby při koleji Panny Marie, dále státním kral. palácův a r. 1828 adjunktem při ředitelství veřejných staveb. Byl členem akademie, ko-
 siace práci při chrámě sv. Marka a t. d., a zemřel 839. K čelnějším jeho dílům náleží přestavění rál. paláce, ozdobení stíní a průčelí paláce patri-
 archálního, přestavění chrámu sv. Silvestra a j. —
) Sebastiano S., malíř, nar. 1788, † 1866 v Be-
 átkách co profesor na tamější akademii. Jsa s po-
 átku schopným obnovitelem starých obrazů věnoval se později malbě na omítce. V kostelích sv.
 ukáše, Panny Marie (Santa Maria de Frari) a
 mnohých jiných kostelích benátských nacházejí se
 oho druhu malby od něho.

Santiago Palomares, don Francisco Xavier
 e, španělský badatel v oboru krásného umění, kre-
 tiel a malíř, nar. v Toledě 1798, † v Madridě 1796.
 řabv v dědeckého vzdělání eviřil se již záhy v kre-
 bě, k čemuž mu sbírka medailí jeho otce hojně
 átky poskytovala, i dal se již v 18. roce svém do
 rad architektských a starožitnických. Ve svém
 esnamu starých rukopisův Escorialu dával v odo-
 ování písmen umělecký svůj vkus na jevo. Kopí-
 oval gotický rukopis s r. 962 v klášteře S. Millan
 e la Cogella s četnými postavami a ozdobami
 miniatur; sepal: *Palaeografia; Společenskou diplo-
 matiku; Zeměpis, četné listiny a j.* Kromě toho po-
 hási od něho mnoho pohledů Toledských, podobi-
 en na slovo vsatých španělů, vinětek v rozličných
 nihách atd.

Sanfilippo Francesco, ital. stavitel, nar. v Boloni
 1763. † tamtéž r. 1840 co prof. perspektivy na
 umělské akademii. Stavěl mezi jin. divadlo na Korsu
 Boloni a palác Boniniho, nyní Salina, tamtéž.

Sardina Alfonso, španělský sochař v první po-
 lovi XVII. stol., provedl mezi jin. (1626) sčafitě
 ypuklé kresby na průčelí klášterského chrámu sv.
 tepána v Salamance, jakož i ony v galeriích kří-
 ové chodby tamtéž.

Sarpam, dle vši ku pravdě podobnosti, co do
 množství vody, nejnamáhavější vodopád norský, se-
 távající s většinou části řeky Glommen, která neda-
 sko před ním ve dvě ramena se dělí, obepínajíce
 stránky Tanö a Rolshö. Vodní jeho síla užívá se
 rozličným továrnám a pilám od pobliských stat-
 ků Halfunda a Borregaardu. Přes řeku Glom-
 en v vodopádu S-u vede nyní nádherný most žele-
 zový.

Sarrabat 1) Daniel, frapa. malíř, nar. v Pa-
 ři ok. r. 1667, vzdělával se v Římě, načež po svém
 ávratu v Lyoně se usadiv provedl tam mnohé malby,
 teré s částí ke sčafitějším s oné doby připočteny
 ýti mohou. Zemřel tamtéž r. 1747. — 2) Jean
 k., rytec, nar. v Andelmu r. 1680, náleží ke skro-
 v-ému počtu frapa. rytců, kteří tak sv. černé ryjectví
 řetovali. Byl nejvíce podobizny, na kterémžto poli
 šak ryjctv anglických nedostihl.

Sartori 1) Constantin Philipp Georg,
 ochař a stakaturník, nar. v Charlottenburku r. 1747,
 racoval se svým otcem stejného jména, podobně
 ako tohoto otce, v Postupimi, Sanssouci a Berlíně,
 poslední jmenovaném městě postavy v lomenici
 vypuklé kresby na německém a francouzském ko-
 tele na Trhu čestnickém. † r. 1812. — 2) Giro-
 smo S., ital. sochař, v letech 1810—30 v Římě
 řasý, pracoval ponejvíce rozličná skupení svířat,
 kterýchž obvláště se ohvám r. 1830 provedením
 kupení jelaň.

Sartorius Jan Křtitel, rytec, nar. v Norimberce,
 řil a pracoval v Praze v letech 1690—1739. Pro-
 vedl sde mezi jin. titulní list k Fr. Amandi Her-
 manni *Tractatus theologicus de septem sacramentis*,
 na kterémž vypočtení kněse-biskup Olomoucký
 Karel s Liechtensteina, a jeho koadjutor hrabě An-
 tonín František s Losensteinu, a rozličná místa
 knížetem-biskupem oslavená (fol. 1690); *Obraz mo-
 drosti dle nákreu J. Jak. Thummera* ve fol.
 1699; 35 rytin v 8 k Štěp. Skuorcnově *Seuf-
 sende Turteltaub nach ihrem gefangenen Geliebten
 Jesu* (v Praze 1701); klášter Strahovský s několika
 postavami co titulní list k A. Friedenfelsovu
Mens Sion inclitus (v Praze 1702 ve 4); podobiznu
 svobodného pána Matěje Bohumíra s Vunšviců,
 dle nákreu G. Schommara, r. 1707; podobizny
 8 pánů Voračických s Paběnie v díle: Michaelis
 Adami Frank de Frankenstein *Synonyma hi-
 storico-genealogicum domus Worensiczyanae* (Praha
 1716 fol.), při kterémž i Panna Maria s orlem pánů
 Voračických; *Anděl strážný s vyobrazením Pražského
 kostela pavlánského*, 1737 ve 4; rozličné obrazy
 svatých, a představení lidských nobou, počtem
 17 ve 4.

Sarzana, Domenico II, italský malíř tak vsavý
 dle svého rodiště, jmenoval se vlastně Fiasella,
 narodil se r. 1589, † r. 1669. Vzdělávav se s po-
 čátku v Janově u Paggiho odebral se pak do Říma,
 kdež obvláště pilně studoval díla Rafaelova, čímž
 ve svém umění takové pokroky, že slavní tehdy ma-
 lifi Římští, cavalieri d'Arpino a Passignano,
 jeho pomocí namnoze při svých pracích utvářili. Po
 svém návratu maloval v Janově a v rozličných jiných
 městech množství obrazů v oleji i na omítce, při
 kterých obvláště jeho rástno v představení vý-
 jevů tragických, jeho správné uspořádání, přesná
 kresba a život výrazu se chválí. Co hlavní jeho
 díla jmenují se: *Sv. Antonín, načež sv. Pavla,
 přecházející pod stromem po bitvě u Kalikova a Poustavní
 Theodorich zchvacující synu kněžny Marfy*.

Sazanov Vasilij Kondratěvič, říjící ruský malíř
 historický, provedl již mnohé sčafitě dílo, s kterých
 obvláště se chválí: *Velkokníže Dmitrij Donskij, odpou-
 štějící pod stromem po bitvě u Kalikova a Poustavní
 Theodorich zchvacující synu kněžny Marfy*.

Sauerweld Alexander, malíř, nar. v Kurosku
 r. 1782. Umění svému se učil na Drážďanské aka-
 demii, načež, byv r. 1814 carem Alexandrem do Pe-
 trehradu povolán, odebral se tam a pracoval tam až
 do své smrti r. 1844. On a jeho syn téhož jména
 jsou dobří malíři bítv. První ryl též dosti sčafitě
 několik listů spůsobem leptacím.

Sauter 1) Jakub Philipp, sochař a stavitel,
 nar. r. 1756 v Bruneku v Thürsku. Pracovav až do
 r. 1780 u Jakuba Gratla v Insbruku navštívil
 pak Augsburg, Stuttgart a Paříž, konaje v řečených
 městech pilné studia. Roku 1788 vrátil se zpět do
 svého rodiště, kdež se stal městským stavitel-
 em a starostou a kdež i zemřel r. 1809. Hlavní jeho díla
 jsou rozličné náhrobky v katedrále Brixenské a v ko-
 stole Matky Boží (Maria Hilf) v Insbruku; s oboru
 stavitelského pak farní kostely v Bruneku a v Anthol-
 held. — 2) Johann Gottfried S. v. Sauter. —
 3) Georg S., malíř, nar. v Aulendorfě ve Vírtem-
 berku r. 1782, byl r. 1845 ještě živ co malíř krajín,
 vedle kterýchž maloval však i podobizny a genrové
 obrazy, jakož i několik pokojů na zámku Rosen-
 steinském u Stuttgartu. — 4) Karel Wilhelm
 S., rytec, nar. v Norimberce r. 1810, vzdělával se
 s počátku na umělecké škole ve svém rodišti, od
 r. 1837 pak v Mnichově. Roku 1848 vrátil se zpět

Žijící. Učil se umění svému u Ingres a Henriquel Dupont, obdržel už r. 1834 cenu pro Řím a roku 1853, 1859 a 1863 medaile 2. třídy, r. 1867 pak druhou cenu a téhož roku kříž řádu čestné legie. Ze sádkových jeho rytin obvláště vynikají: *Caritas* die Andrea del Sarto a *Julius Caesar* die Ingres. *Mu.*

Salmson Jean Jules, franc. sochař v Paříži žijící. Učil se umění svému u Ramoya, A. Tousseinta a A. Dumont a obdržel r. 1863 a 1865 medaile druhé třídy, r. 1867 pak druhou cenu a kříž řádu čestné legie. Jeho *Návštěvník* přese lid se co půvabná ženština s nad míru spanilou hlavou. *Mu.*

Saltarello Luca, italský malíř, nar. v Janově r. 1610. Byl žákem Dominica Piasselly a odebral se ok. r. 1635 do Říma, by tam, ačkoli již ve svém rodišti, sejměna pro tamější paláce, mnoho byl maloval a dobré pověsti nabyl, další studie konal. Váženost v uspořádání, neobyčejná srůcnost a spřísoblost v představení a jistá svělost v barvitosti jsou hlavní příznaky jeho maleb, s kterých obvláště vynikají: *Zásvak sv. Benedikta* v kostele sv. Štěpána v Janově; *Umučení* v oratoriu chrámu sv. Ondřeje tamtéž a *Sv. Trojice* v Lisaboně. Umělec ten však samřel, jak se za to má, následkem přílišného studování svého, v útlém ještě věku, aniž by pak rok jeho úmrtí nám byl povědom. *Mu.*

Salviati, dr. A., slavný mozaicista v Benátkách žijící. Zařídil v tomto městě r. 1861 ústav ku provosování a zvelebení malby v emailu a mozaiky, kterýmto podniknutím velké slávy došel. Sprvu obnovil S. výjev s Apokalypse ve chrámě sv. Marka v Benátkách, při čemž prý se mu podařilo, staré původní mozaiky co do svěstí v barvě ještě překonati. Na to podobným způsobem osdobil palác místokrále Egyptského. Pro tak zvanou Wolseyskou kapli ve Windsoru provedl několik akvělých obrasť mozaikových dle nákrešť od Claytona a Bella, do kupoly chrámu sv. Pavla v Londýně podobné malby dle nákrešť od Stevense, jiné pro Kensingtonské museum a pro směnovní síň v Londýně, a asi pro 50 kostelův anglických. Na pevnině evropské nacházejí se od něho díla v katedrále Cášské a ve Vídni. Roku 1868 svěřena mu oprava velkých mozaik ve chrámě sv. Marka v Benátkách. *Mu.*

Salvini Salvino, žijící sochař italský, z Livorna (dle jin. s Pisy) rodilý, jest profesorem na akademii Boloňské, a vzbudil všeobecnou pozornost kolosální sochou *Doery Sionské*. Za posledních let provedl velikolepý model ku soše *Krále Viktora Emanuela na koni* pro náměstí téhož jména ve Florencii. Socha to největší v Evropě, jsouc ve čtverásobné přirozené velikosti modelována, lita jest z bronzu od Papiho ve Florencii. *Mu.*

San Antonio, fra Bartolomé de, španělský malíř, nar. v Cienposuelos 1708, vstoupil v 15. roce svém do řádu trinitářů besakř, načež odebral se do Říma vadělat se zde v malířství hlavně návodem Agostina Masucciho. R. 1740 vrátil se do svého kláštera v Madridě osdobil tento mnohými sádkovými obrazy; zejména pocházejí zde od něho veliká malba na hlavním schodišti, dvě veliké malby na obmítce v bibliotéce a podobisna bratra Jana Baptisty; dále pocházejí od něho 11 obrasť v jiném klášterském kostele v Madridě. Za obrasť, představující *Krále Fernanda VI. a Viru katolickou*, stal se umělec ten údem akademie Madridské a zemřel r. 1782. *Mu.*

Sandefjord, obchodní a lázeňské městečko v Jarlsberském a Laurvikém okrese v Norech, čítalo r. 1866 něco přes 1200 obyvatelů. Má něco plavby a jest od r. 1837 od cizinců mnoho navště-

vováno, kterouto dobou tamějším lékař Thanlow okřyl tam výdatný pramen sirný. Zřícený pak starý lázeňský byl posději valně rozšíren a zveleben, a náležitě nyní k nejhodnější užíváním v Norech. Příchod k němu jest buď po parní lodi se strany norské nebo po smi na Horten a Laurvik. *Mu.*

Sandys (Francis?), žijící malíř angl., jehož podobizny Angličané van Dykovým po bek stavi; krom toho maluje umělec ten i obrazy historické, s kterých obvláště vyniká jeho *Medea*. *Mu.*

San Giorgia Abbondio, novější sochař italský, květk v Miláně ok. r. 1845. V kostelích a palácích Milánských spatřiti lze četná díla od něho, svěstí mnoho podobisen v medailonech a popelních. I kni na vítězná bráně míru v Miláně a *Disakurose* na král. náměstí v Turině pocházejí od něho. Avšak největší slávy došel svým *Sv. Michalem, akolizním Lucifera*. *Mu.*

San Giovanni, Ercolo de, též Ercoline di Guido Beni a Ercolino di Maria svaz, italský malíř XVII. stol., nar. v Castellu (dle jin. v Bologni) ok. r. 1620. Byl žákem G. B. Ruggieriho a Guidona Beniho, kteréhožto podobisna malby velmi věrně kopíroval. Za jeden s takových kopíř povýšen jest na šlechtictví a nřlma mu slatý řetěz; má se za to, že by mnohé s tak sv. duplikátů maleb Beniových od něho mohly pocházeti. Umělec ten ť u mladém ještě věku. *Mu.*

Sanguanotti Francesco (v. hl. dílo) zemřel v únoru 1870.

San Jeronimo, fray Henrique de, portugalský malíř XVI. stol., v Santaremu narozený, vstoupil sáhy do řádu domiankanského a učil se umění svému u bratra Bartolomea dos Martyra. Posději jmenován jest biskupem Cochinským a arcibiskupem v Goe. V Evorském klášteře dominikánském chová se od něho ještě několik obrasť s kterých obvláště vynikají: *Transfigurace s Petrem Marci* a *sv. Janem* na hlavním oltáři, a *Ecco homo* v kapitulní síni; na obou prý pocházejí jen trřís a ruce od něho; roucha a přímětky maloval prý Morales (v. t.). *Mu.*

San Martino Giuseppe, sochař italský, nar. v Neapoli 1728, † 1800. V kostele sv. Severa v Neapoli nacházejí se od něho *Pán Kristus*, s *umrtvé roucho* zaobalený; v tamější katedrále náhrobek arcibiskupa Sersale, a jiné náhrobky v románských jiných kostelích Neapolských. *Mu.*

Santesson Carl Gustav, profesor chirurgie na tak sv. král. Karlově ústavě v Štokholmě a nahojí v tak sv. Serafinské nemocnici tamtéž, nar. 7. list. 1819, stal se r. 1849 nadlékařem a profesorem. Učivá všim právem veliké váženosti co vědecký a praktický ranhojč a lékař vůbec, a sepsal i vydal již mnohá důkladná pojednání, zejména v časopise *Hygiena* v oboru chirurgickém. *Mu.*

Santi 1) Giacomo de, stavitel, nar. v Neapoli ok. 1351, † 1421. Byl žákem Masucciho II. a stavěl r. 1385 chrám sv. Peregrina v Neapoli, dále kostel sv. Onufria ve Formulle (1490) a *Passy Marie* (S. Maria delle Grazie) ve slohu dřívějším renaissance; dále paláce Caracciolo, Piscielli, Zuffi a del Balzo, s kterých už řádny více nestojí. — 2) Domenico S., sv. Mingaccino a. Mezzano, italský malíř, květk v druhé polovici XVII. stol. v Boloni, kdež i zemřel 1694. Byl žákem Agostina Metelliho (v. t.), a provedl mnohé sádkové perspektivní malby do rozličných kostelův a palácův Boloňských, jakož i pákné obrazy olejní, jakýchž jen stěží lze rosemnati od oněch jeho mřtra. — 3) Lorenzo S., stavitel, nar. v Sieni 1783, pracoval s počátku se svým otcem se malíř

dekorační, načež věnovav se architektuře odebral se do Říma. Nabyv při konkurenci v Miláně a ve Florencii rozličných premii dostal se co vypomocník Soliho do Benátek, kdež byl s počátku jmenován učitelem kresby při koleji Panny Marie, dále stavitelem král. palácův a r. 1838 adjunktem při ředitelství veřejných staveb. Byl údem akademie, komise prací při chrámě sv. Marka a t. d., a zemřel 1839. K čelnějším jeho dílům náleží přestavění král. paláce, osdobení stří a průčelí paláce patriarchálního, přestavění chrámu sv. Silvestra a j. — 4) Sebastiano S., malíř, nar. 1783, † 1866 v Benátkách co profesor na tamější akademii. Jsa s počátku schopným obnovitelem starých obrazů vnovoval se posuději malbě na obmítce. V katedrálách Lukáše, Panny Marie (Santa Maria de Frari) a mnohých jiných kostelích Benátských nacházejí se toho druhu malby od něho.

Santiago Palomares, don Francisco Xavier de, španělský badatel v oboru krásného umění, kreslí a malíř, nar. v Toledě 1728, † v Madridě 1796. Nabyv vědeckého vzdělání evřil se již záhy v kresbě, k čemuž mu sbírka medailí jeho otce hojně látky poskytovala, i dal se již v 18. roce svém do prací archivářských a starodávnických. Ve svém seznamu starých rukopisův Escorialu dával v osdobování písmen umělecký svůj vkus na jevo. Kopíroval gotický rukopis s r. 962 v klášteře S. Millan de la Cogella s četnými postavami a osdobami v miniaturě; sepsal: *Palaeografia; Společenskou diplomatiku; Zeměpis*, četné listiny a j. Kromě toho pochází od něho mnoho pohledů Toledských, podobizen na slovo vsatých španělů, vinětek v rozličných knihách atd.

Santini Francesco, ital. stavitel, nar. v Boloni r. 1768, † tamtéž r. 1840 co prof. perspektivy na tamější akademii. Stavěl mezi jin. divadlo na Korsu v Boloni a palác Rossiniho, nyní Salina, tamtéž. *Mu.*

Sardina Alfonso, španělský sochař v první polovici XVII. stel., provedl mezi jin. (1626) sádkilé vypuklé řesby na průčelí klášterského chrámu sv. Štěpána v Salamance, jakož i ony v galeriích králové chodby tamtéž. *Mu.*

Sarpen, dle vši ku pravdě podobnosti, co do množství vody, nejnamenitější vodopád norský, sestávající z většiny části řeky Glommen, která nedařleko před ním ve dvě ramena se dělí, obepínaje ostrůvky Tanö a Rolfsö. Vodní jeho síla užívá se k rozličným továrnám a pilám od poblížských statkův Halfslunda a Borregaardu. Přes řeku Glommen u vodopádu S-u vede nyní nádherný most železový. *Mu.*

Sarrabat 1) Daniel, franc. malíř, nar. v Paříži ok. r. 1667, vzdělával se v Římě, načež po svém návratu v Lyoně se usadil provedl tam mnohé malby, kteréž s části ke sádkilým s oné doby připočítány býti mohou. Zemřel tamtéž r. 1747. — 2) Jean S., rytec, nar. v Andelmu r. 1680, náležel ke skromnému počtu franc. rytců, kteří tak sv. černé rytečství pěstovali. Byl nejvíce podobizny, na kterémto poli však rytcův anglických nedostlhl. *Mu.*

Sartori 1) Constantia Philipp Georg, sochař a stakaturník, nar. v Charlottenburku r. 1747, pracoval se svým otcem stejného jména, podobně jako tohoto otec, v Postupími, Sanssouci a Berlíně, v posledně jmenovaném městě postavy v lomenici a vypuklé řesby na německém a francouzském kostele na Trhu čestnickém. † r. 1812. — 2) Girolamo S., ital. sochař, v letech 1810—20 v Římě činný, pracoval ponejvíce rozličná skupení svřát, s kterýchž obvláště se chváli r. 1830 provedené skupení jeleňů. *Mu.*

Sarterius Jan Křtíř, rytec, nar. v Norimberce, žil a pracoval v Prase v letech 1690—1739. Provedl zde mezi jin. titulní list k Fr. Amandi Hermanni *Tractatus theologiae de septem sacramentis*, na kterémž vypořádání kněze-biskup Olomoucký Karel s Liechtensteina, a jeho koadjutor hrabě Antonia František s Losenssteinu, a rozličná místa knězetem-biskupem oslavená (fol. 1690); *Chrámy moudrosti* dle náčrtu J. Jak. Thummera ve fol. 1699; 25 rytin v 8 k Štěp. Skuoromov *Seufsende Turteltaub nach ihrem gefangenen Geliebten Jesu* (v Prase 1701); klášter Strahovský s několika postavami co titulní list k A. Friedenfelsovu *Mens Sion inclinet* (v Prase 1702 ve 4); podobiznu svobodného pána Matěje Bohumíra s Vunřiců, dle náčrtu G. Schommera, r. 1707; podobizny 8 pánů Voračických s Paběnie v díle: Michaelis Adami Frank de Frankenstein *Synagma historico-genealogicum domus Woračických* (Prage 1716 fol.), při kterémž i *Panna Maria s ordem pánů Voračických; Anděl strážný* s vyobrazením Pražského kostela pavlánského, 1737 ve 4; rozličné obrazy svatých, a představení lidských nohou, počtem 17 ve 4. *Mu.*

Sarzana, Domenico il, italský malíř tak zvaný dle svého rodiště, jmenoval se vlastně Fiasella, narodil se r. 1589, † r. 1669. Vzdělával se s počátku v Janově u Paggiho odebral se pak do Říma, kdež obvláště pilně studoval díla Rafaelova, čine ve svém umění takové pokroky, že slavní tehdy malíři Římští, cavaliere d'Arpino a Passignano, jeho pomoci namouze při svých pracích užívali. Po svém návratu maloval v Janově a v rozličných jiných městech množství obrazů v oleji i na obmítce, při kterýchž obvláště jeho rámost v představení výjevů tragických, jeho správné uspořádání, přesná kresba a život výrazu se chváli. Co hlavní jeho díla jmenují se: *Sv. Antonín, načež sv. Pavla, prvního poustevníka, mrtvého*, v kostele sv. Šebestiána v Janově, a *Zavraždění nevěstky* v katedrále Sarzanské. Též jeho podobizny se chváli. *Mu.*

Sasanev Vasilij Kondratěvič, hříd ruský malíř historický, provedl již mnohé sádkilé dílo, s kterýchž obvláště se chváli: *Velkokníže Dmitrij Donskij, odpouštějící pod stromem po bitvě u Kulikova a Poustevník Theodorich schraňující synu kněžny Marfy*. *Mu.*

Sauerweld Alexander, malíř, nar. v Kurosku r. 1782. Umění svému se učil na Drážďanské akademii, načež, byv r. 1814 carem Alexandrem do Petřebrodu povolán, odebral se tam a pracoval tam až do své smrti r. 1844. On a jeho syn téhož jména jsou dobří malíři bitev. První též dosti sádkilé několik listů spůsobem leptacím. *Mu.*

Sauter 1) Jakob Philipp, sochař a stavitel, nar. r. 1756 v Brunaku v Tyrolsku. Pracoval až do r. 1780 u Jakuba Gratla v Insbruku navštívil pak Augsburg, Stuttgart a Paříž, konaje v řečených městech pilné studie. Roku 1788 vrátil se opět do svého rodiště, kdež se stal městským stavitelem a starostou a kdež i zemřel r. 1809. Hlavní jeho díla jsou rozličné náhrobky v katedrále Brixenské a v kostele Matky Boží (Maria Hilf) v Insbruku; s oboru stavitelského pak farní kostely v Brunaku a v Antholci. — 2) Johann Gottfried S. v. Sauter. — 3) Georg S., malíř, nar. v Aulendorfě ve Vírtemberku r. 1782, byl r. 1845 ještě živ co malíř krajiny, vedl kterýchž maloval však i podobizny a genrové obrazy, jakož i několik pokojů na sádku Rosensteinském u Stuttgartu. — 4) Karel Wilhelm S., rytec, nar. v Norimberce r. 1810, vzdělával se s počátku na umělecké škole ve svém rodišti, od r. 1837 pak v Mnichově. Roku 1848 vrátil se zpět

Bti co sekretář; † 6. dub. 1872. Sepsal: *Ústav spřítých slepých* (v Praze 1863 a Kobra) a *Psychodent vždění slepých doma a ve škole* (tamt. 1870).

Seligmann Johann Michael, rytec, nar. v Namberce r. 1720, † r. 1762. Dávaje již sáhy neyčejně vlohy ke kresbě a k rytectví na jevo, byl r. 1739 přijat co řák do malířské akademie, kdeš vodem obou Preisslerův se zdokonalil. R. 1744 volán jest do Říma a brzo na to do Petrohradu. svém návratu provedl valný počet sáhlých rytin o realitě díla přírodopisná, zejména botanická a atomická. Z těchto buďtež jmenovány: *Die Naturgeschichte der Blätter* (1748), 24 listy; *Hortus icinus* (1768—1768), 190 listů; *Stirke pteb* (1749).

Sell Christian, malíř v Düsseldorfě říjící, nar. Altoně r. 1831. Dostav se r. 1851 na akademii iesseldorfskou vystavil už násl. roku *Brnění sádku 30leté vdov*, jakož i *Vojáky, nesoucí raněné sádky* (to, při kterýchto obrazech se chváli velká pravost situace, své představení a skvělá barvitost. imitě vlastnostmi vynikají některé s posledních ho maleb, jako: několik obraďů s války dánsko-uské a s války prusko-rakouské; konečně některé jevy s války r. 1870 a ilustrace do *Gartenlaube*. Mě.

Selleny v. v hl. dle Zelený 3.
Selma Fernando, rytec španělský, nar. v Madridě r. 1760 (dle jiných už r. 1748), † r. 1810. idělávav se na akademii Madridské a posději v Paří ryl hlavně několik listů do díla o Madridské obraně, jakož i výtčné ilustrace k *Don Quijota*. Mě.

Selva Gianantonio, stavitel Benátský, nar. 1753, mřel, mřiciv raně, r. 1819. Učil se s počátku Temansy, načež, dojat pověstí krátce před relucí povstálého franc. směru uměleckého, odebral k dalšímu vzdělání se do Paříže a odtud pak do orencie a do Říma. Po svém návratu do Benátek ovedl četné práce uvnitř tamějších paláců, zejména palácích Manin, Mangilin, Valmarana, Cavrian, a dute a j. Jeho předání a schodišť bývají nanose velmi krásné. Nově sbudoval palasso Erizzo tak sv. Ridotta, a přeměnil r. 1807 klášter della uritá v uměleckou akademii, hlavně jeho přičiněním (senou. Nejčelnější jeho stavitelské dílo jest však oslnivě divadlo della Fenice v Benátkách, sbudo- ně v letech 1800—1806. Posledně jmenovaného ku stavěl společně se svým žákem Ant. Diedem (ied o) kostel sv. Mauricia, a sapačal r. 1810 stavbu stela jména Ježíšova (del Nome di Gesù) při klášádni tak sv. vefejných sadů v Benátkách, roku 12 pak pro Canova stavbu okrouhlého kostela jeho rodišti Possagno. Ze spisů S-ových zasluhuje lástni zmínku onen oestrojení sávtiku hlemějšého při hlavici jonické. Mě.

Servin Amédée, v Paříži říjící malíř krajín a ífat. Jest řák Drollingův, a udělena mu r. 1867 edálie. Jeho krajiny a svřtata připomínají poněkud i mistry holandské, překvapující svou pravdivostí vynikající měrou a prostotou. Kresba jest přesná a krásná; barvitost jasná a určitá. Co světlé sá- lé s maleb jeho se jmenují: *Sběratelé kamení na íli*; *Vnitřek stěje v krajíně Brisele*; *Cesta na louku*; *ámečnická dílna*; *Trup vypleněný ostř.* Krom toho je umělec ten velmi schopný ve mēdi spřisobem ptacím. Mě.

Sesselschreiber Gilg (Jilg), kresbář a kovojlec VI. stol., v Mnichově říjící, usnán jest v novější obě sa hlavního mistra skvělého náhrobku císaře axim. I. ve hlavním chrámě Inšpruckém (1816). Mě.

Seymour Bernard (v. hl. d.), franc. sochař, † 1867 v Paříži. K hlavním jeho dílům náleží ještě sochy Lafontina a Bonucheta ve Versaillesu. Mě.

Seyverdenck Josef van, v Bruselu říjící malíř bitav. Obdržel r. 1851 medálii v Bruselu, r. 1855 statou medálii v Yperdech, r. 1859 čestnou medálii v Haagu a posději Ernestinský domácí řád, jakož i belgický řád Leopoldův. K nejlepším jeho dílům náleží *Sběratelka Vuchtské*. Mě.

Shenston Henry Chawner, rytec angl., nar. ve Winchesteru r. 1803, † v Londýně r. 1866. Byl řákem Karla Warrena a jedním s posledních znamenitých ryčů ve Strangeově štěm, šárkováném spřisobě. Nejlepší s jeho rytin jsou ony, ješ provedl dle Mulreadyho, nejznamenitějším s nich ty, ješ zhotovil pro Londýnskou jednotu uměleckou. Za hlavní jeho dílo se považuje *Velikomyšlenost Richarda Loderce*, dle malby Johna a Crosse v pan- ské sněmovně. Mě.

Shields, říjící malíř v akvarele a kresbě anglický. Ve studiích jeho hlavních pozorovati lze neobčejně skvělou barvitost; i jeho podobizny, červenou hručkou kreslené, jsou velmi sáhlé. Z jeho maleb zasluhují býti jmenovány: *Dětské s rđm* a *Kára při morcově rđně*, ve spřisobě Dorcéových. Mě.

Schaar Mathieu, snám. matematik, nar. 28. pros. 1817 v Luxemburku, byl prof. matematiky na Athenaeum v Gentu a repetent analýzy na École du génie civil od r. 1845. Stal se pak dopisujícím čdem akademie nauk v Bruselu. Sepsal: *Mém. sur la théorie des intégrales eulériennes* (Mém. Acad. Brux. Sav. Straug XXII. 1848); *Mém. sur la convergence d'une certaine classe de séries a* *Mém. sur une formule d'analyse* (ib. id. a ib. XXIII. 1850); *Mém. sur la théorie des résidu quadratiques* (ib. XXIV. 1852); *Recherches sur la théorie des résidu quadratiques* (ib. XXV. 1854); *Mém. sur les oscillations du pendule en ayant égard à la relation de la terre* (ib. XXVI. 1855); *Sur la transformation d'une certaine classe d'intégrales définies* (ib. id.); *Réduction d'une intégrale multiple* (ib. XIV. 1847); *Sur le développement de $(1 - 2x + x^2)^{-1/2}$, suivant les puissances de x* (ib. id.); *Sur la réduction de l'expression $a + \sqrt{b}$ en fractions continues* (ib. XVII. 1850); *Sur la division ordonnée de Fournier et sur son application à l'extraction de la racine carrée* (ib. XVIII. 1851).

Schabus Jakub, nar. 14. Hjna 1835 v Dallachu v Korutanech; dr. filosof., prof. fysiky na Vídeňské obch. akademii, a prof. fysiky a mineralogie na c. k. vyšší real. škole ve Vídni. Od něho vyšly: *Leichtfassl. Anfangsgründe d. Naturlehre* (Viede 1854, 6. vydání 1858); cenná díloha: *Bestimm. d. Krystallgestalten in chem. Laboratorien erzeugter Verbindungen* (1855); *Grundriss d. Physik* (1856); *Lehrbuch d. Mineralogie* (1858); *Monographie d. Euklases* (pamětní spis Víd. akad. 1854); *Ueber d. Krystallform des kártnu. Vanadinitu* (vis Pogg. Ann. C. 1857); *Ueber d. Krystallform d. Bleioxyduls* (Sitzungsberichte d. Wien. Akad. IV. 1850); *d. Bleichloride*, *Eisenchloride*, atd.; *Tafeln z. Reduktion der Barometerstände auf 0°* společně s J. J. Pöhlem (ib. VIII. 1852); *Tafel s. Bestimm. d. Capillardpression in Barometern*; *Ueber die Krystallbildung d. Mees* (ib. X. 1853); *Krystallform d. Zinkoxydes* (ib. XI. 1853); *Krystallologie. Untersuchungen* (ib. XV. 1856 a XXX. 1858); *Meteorolog. Beobachtungen, Höhenmessungen* a t. d. na Oetechru.

Schadow Albert Dietrich, stavitel, Schinkelův žák, nar. r. 1797, † r. 1869 co vrchní stavitelský dvorský rada v Berlíně. Po svém návratu s Itálie r. 1835 stal se dvorským architektem v Postupími a sbudoval co takový kostel v Mikulášově a Postupími. Roku 1839 jmenován byv architektem královského hradu v Berlíně přestavěl r. 1841 vilu

zdějí co sekretář; † 6. dub. 1872. Sepsal: *Ústev dospělých slepců* (v Praze 1868 u Kobra) a *Vychovatel a vzdělání slepců doma a ve škole* (tamtéž 1870).

Seligmann Johann Michael, rytec, nar. v Norimberce r. 1720, † r. 1762. Dávaje již náhy neobyčejné vlohy ke kresbě a k ryteckému nájevu, byl už r. 1739 přijat co žák do malířské akademie, kdež návrhem obou Freisslerův se sdokonalil. R. 1744 povolán jest do Říma a brzo na to do Petrohradu. Po svém návratu provedl valný počet sádkových rytin pro rozsáhlá díla přírodopisná, zejména botanická a anatomická. Z těchto buďtež jmenovány: *Die Nahrungsgesfasse der Blätter* (1748), 34 listy; *Horius mifidismus* (1768—1766), 190 listů; *Sibirica ptéka* (1749).

Sell Christian, malíř v Düsseldorfě žijící, nar. v Altoně r. 1831. Dostav se r. 1851 na akademii Düsseldorfskou vystavil už násl. roku *Bránění sádky ve Silešii válece*, jakož i *Vojdka, nesoucí ramenného válece svého*, při kterýchžto obrazech se chvátí veliká pravdivost situace, živě představení a skvělá barvitost. Těmitéž vlastnostmi vynikají některé z pozdějších jeho maleb, jako: několik obrázků s války dánsko-pruské a s války prusko-rakouské; konečně některé výjevy s války r. 1870 a ilustrace do *Gartenlaube*. M. A.

Selleny v. v hl. díle Zelený 3.

Selma Fernando, rytec španělský, nar. v Madridě r. 1760 (dle jiných už r. 1748), † r. 1810. Vzděláv se na akademii Madridské a posléze v Paříži rył hlavně několik listů do díla o Madridské obrazárně, jakož i výtečné ilustrace k *Don Quijota*. M. A.

Selva Gianantonio, stavitel Benátský, nar. 1753, zemřel, mrtvici raněn, r. 1819. Učil se s počátku u Temansy, načež, dojat pověstí krátce před revolucí povstaleho franc. směru uměleckého, odebral se k dalšímu vzdělání se do Paříže a odtud pak do Florencie a do Říma. Po svém návratu do Benátek provedl četné práce uvnitř tamějších paláců, zejména v palácích Manin, Mangilin, Valmarana, Cavrian, da Ponte a j. Jeho předstíně a schodiště bývají namalovány velmi krásně. Nově sbudoval palásko Erizzo u tak sv. Ridotta, a přeměnil r. 1807 klášter della Carità v uměleckou akademii, hlavně jeho přičiněním zřízenou. Nejčelnější jeho stavitelské dílo jest však proslulé divadlo della Fenice v Benátkách, sbudované v letech 1800—1806. Posledně jmenovaného roku stavěl společně se svým žákem Ant. Diedem (Diedo) kostel sv. Mauricia, a započal r. 1810 stavbu kostela jména Ježíšova (del Nome di Gesù) při zakládání tak sv. veřejných sadů v Benátkách, roku 1812 pak pro Canova stavbu okrouhlého kostela v jeho rodišti Possagno. Ze spisů S-ových zasluhuje zvláštní zmínku onen o sestrojení sádky hlemejícího při hlavici joničské. M. A.

Servin Amédée, v Paříži žijící malíř krajiny a zvířat. Jest žák Drollingův, a udělena mu r. 1807 medaile. Jeho krajiny a zvířata připomínají poněkud na mistry holandské, překvapující svou pravdivostí a vynikající měrou a prostotou. Kresba jest přesná a rásná; barvitost jasná a určitá. Co zvlášť sádkilé s maleb jeho se jmenují: *Sběratelé hmyšů na poli*; *Vnířek stáje v krajně Brisecké*; *Čista na louku*; *Zámečnická dílna*; *Žluť vyplašených oslů*. Krom toho ryje umělec ten velmi schopně ve mědi způsobem leptacím. M. A.

Sesselschreiber Glig (Jiljs), kresbář a kovohjtec XVI. stol., v Mnichově žijící, uznán jest v novější době za hlavního mistra skvělého náhrobku císaře Maxim. I. ve hlavním chrámě Inšpruckém (1518). M. A.

Sourre Bernard (v hl. d.), franc. sochař, † r. 1867 v Paříži. K hlavním jeho dílům náleží ještě sochy Lafontina a Beucheta ve Versailles. M. A.

Severdenck Josef van, v Bruselu žijící malíř bitev. Obdržel r. 1851 medaili v Bruselu, r. 1855 slatou medaili v Yperách, r. 1859 čestnou medaili v Haagu a posléze Ernestinský domácí řád, jakož i belgický řád Leopoldův. K nejlepším jeho dílům náleží *Servátka Vuchtské*. M. A.

Shenton Henry Chawner, rytec angl., nar. ve Winchesteru r. 1803, † v Londýně r. 1866. Byl žákem Karla Warrena a jedním z posledních znamenitých rytců ve Strangeově štýlu, čárkovaném způsobě. Nejlepší s jeho rytin jsou ony, jež provedl dle Mulreadyho, nejsnamenítější s nich ty, jež shotočil pro Londýnskou jednotu uměleckou. Za hlavní jeho dílo se považuje *Velikomyslnost Richarda Lívrdce*, dle malby Johna Grosse v panákové sněmovně. M. A.

Shields, žijící malíř v akvarele a kresbě anglický. Ve studiích jeho hlavních pozorovati lze neobyčejně skvělou barvitost; i jeho podobizny, červenou hrudkou kreslené, jsou velmi sádkilé. Z jeho maleb zasluhuji býti jmenovány: *Děle s rđm* a *Kára při morové rádně*, ve způsobě Derého. M. A.

Schaar Mathieu, znám. matematik, nar. 28. pros. 1817 v Luxemburku, byl prof. matematiky na Atheneum v Gentu a repetent analýzy na škole du génie civil od r. 1845. Stal se pak dopisujícím členem akademie nauk v Bruselu. Sepsal: *Mém. sur la théorie des intégrales eulériennes* (Mém. Acad. Brux. Sav. étraug XXII. 1848); *Mém. sur la convergenes d'une certaine classe de séries a Mém. sur une formule d'analyses* (ib. id. a ib. XXIII. 1850); *Mém. sur la théorie des résidu quadratiques* (ib. XXIV. 1853); *Recherches sur la théorie des résidu quadratiques* (ib. XXV. 1854); *Mém. sur les oscillations du pendule en ayant égard à la rotation de la terre* (ib. XXVI. 1855); *Sur la transformation d'une certaine classe d'intégrales définies* (ib. id.); *Réduction d'une integrale multiple* (ib. XIV. 1847); *Sur le developpement de $(1 - 2xz + z^2)^{-1/2}$, suivant les puissances de z* (ib. id.); *Sur la réduction de l'expression $\frac{a + \sqrt{b}}{c}$ en fractions continues* (ib. XVII. 1850); *Sur la division ordonnée de Fournier et sur son application à l'extraction de la racine carrée* (ib. XVIII. 1851).

Schabus Jakob, nar. 14. října 1825 v Dallachu v Korutanech; dr. filos., prof. fysiky na Vídeňské obch. akademii, a prof. fysiky a mineralogie na c. k. vyšší real. škole ve Vídni. Od něho vyšly: *Leichtfass. Anfangsgründe d. Naturlehre* (Videa 1854, 6. vydání 1858); cenná díloha: *Bestimm. d. Krystallgestalten in chem. Laboratorien erzeugter Verbindungen* (1855); *Grundriss d. Physik* (1856); *Lehrbuch d. Mineralogie* (1858); *Monografie d. Euklases* (pamětní spis Vid. akad. 1854); *Ueber d. Krystallform des kárnth. Vanadinits* (vis Pogg. Ann. C. 1857); *Ueber d. Krystallform d. Bleicyanursäure* (Sitzungsberichte d. Wien. Akad. IV. 1850); *d. Bleichlorids, Eisenchlorürs*, atd.; *Tafeln z. Reduktion der Barometerstände auf 0°* společně s J. J. Pöhlem (ib. VIII. 1852); *Tafel z. Bestimm. d. Capillardpression in Barometern*; *Ueber die Krystallbildung d. Bies* (ib. X. 1853); *Krystallform d. Zinkoxydes* (ib. XI. 1853); *Krystallolog. Untersuchungen* (ib. XV. 1855 a XXX. 1858); *Meteorolog. Beobachtungen, Höhenmessungen* a t. d. na Oetochru.

Schadow Albert Dietrich, stavitel, Schinkelův žák, nar. r. 1797, † r. 1869 co vrchní stavitelský dvorský rada v Berlíně. Po svém návratu s Itálie r. 1835 stal se dvorským architektem v Postupimi a sbudoval co takový kostel v Mikulášově u Postupimi. Roku 1839 jmenován byv architektem královského brahu v Berlíně přestavěl r. 1841 vilu

kněžny Lehnické a posději vystavěl ještě více jiných podobných letohrádků. *Mú.*

Schäffer 1) Eugen Eduard † ve Frankfurtě nad Moh. 8. ledna 1871. — 2) Jindřich Sch., z Treviru rodilý sochař, v Římě žijící. Vyniká obzvlášť prováděním sádkových poprsí podobizni-
ekých, ve kterých mimo velikou podobnost i duševní povaha výtečně vyjádřena. K takovým náleží jeho poprsí: *Bäckerta, Uhlanda, Heideloffs, Virmber-
ského krále Karla, generála Granta, Shermana, Han-
cocka* a j. V Nannigu u Saarburku též velmi sda-
hle obnovil zajímavou mosaiku, představující *He-
debnika, hraběcího na vodohlas. Mú.* — 3) Karl
Julius Traugott Herrmann Sch., nar.
6. srp. 1824 ve Vymarnu, dr. fil., v letech 1850—56
soukromý docent, pak mimoř. prof. matematiky a
fyziky na universitě v Jeně, a od r. 1852 prof. Se-
psal: *De ratione inter arithmeticeam et geometrieam*
(Jena 1850); *Lehrbuch der Geometrie* (stereometrie,
Lipsko 1857).

Schacht Christian Paulus, nar. 15. září 1767
v Harderwyku; dr. léc., vč. řádný prof. medicíny,
lucby, botaniky a přírodopysu na universitě v Har-
derwyku, člen společ. nauk v Harlemu, † 1. ún.
1800 v Harderwyku. Sepsal: *Over de bederfwe-
rende Kracht van het Zilver-Salpeter* (*Algm. Konst-
en Letterbode* 1791).

Schaller Ludvík (v. hl. d.) zemřel r. 1865
v Mnichově.

Schandorffová Andrina Maria, roz. Lass-
onová, norská dobrodělkyň a spisovatelka, nar.
v Darmenu 1784, provdala se r. 1816 za ředitele
kanceláře Sch.-fa. Jelikož manželství to nebylo
dětní pozhébné, uzavřela Sch. státi se matkou
četných dívek, jakž v Christianii vyrůstaly bese
světlného náboženského vychování a průmyslového
vzdělání. S nesmírnou láskou založila, řídila a ro-
šiřovala se stejně s ní smejljejším manželem svým
od r. 1827 ústav po ovdovělé královně Eugenti
zvaný, jehož účelem bylo vychování a přispůsobení
saudbaných dívek ke službě. Tomuto ústavu od-
kázali tito manželé celé svoje jmění. Tím a ro-
ličnými jinými dary bylo další trvání tétož ústavu
zabezpečeno, s kterýmž byly i střední dívčí škola
i ústav pro děti spojeny. Sch. zemřela 1848. Se-
psala a vydala rozličné náboženské básně a po-
učné spisy. *Mú.*

Schaper Hugo Wilhelm Friedrich, v Berlíně
žijící sochař něm., nar. 1841 v Alvenslebenu u
Halle. Vyučiv se zde v kamenictví studoval pak
po 2 léta na Berlinské akademii, načež u sochaře
Alberta Wolffa dále se vzdělával. Posději na-
vštívil též Paříž, Vídeň a Mnichov. R. 1866 pro-
vedl dosti sdáklé skupení *Bakcha Ariadnu těšícího*.
Jeho tvorsti k pomníku Uhlandovu přifknuta při
konkurenci první cena. K novějším jeho dílům ná-
leží socha *Sigfrida* v životní velikosti a náhrobek
tahného obchodního rady Boltze. *Mú.*

Scharenberg Jan Křístof Vilém, nar. 7. pros.
1815 v Berlíně, dr. fil. a od r. 1851 priv. doc. na
universitě Vratislavské a kustos minar. kabinetu
tamtéž, vykonav několik vědeckých vycházek do
Švýcar, Francie, Španělska, Anglicka atd., † 1. září
1857 v Erdmannsdorfu v Slezsku. Od něho vyšly:
Handbuch für Sudeten-Reisende (1846); *Ueber die
Graptolithen mit besonderer Berücksichtigung der bei
Christiania vorkommenden Arten* (1851).

Scharf 1) Johann, malíř bylín ve Vídni, nar.
1766, byl původně kuchtíkem v jednom klášteře,
načež se dostal k nějakému malíři čalounů, kdež
jeho neobyčejné vlohy tak rychle se vyvinuly, že
ho slavný botanik Jacquin pojal k sobě co

malíře květin. Zde pracoval mladý Sch. s takovým
úspěchem, avšak i s takovou horlivostí, že nále-
kem toho se rozsemohl naouchotiny, kterými
podléhl ve mladém ještě věku 1794. Kreslil a ryl
mezi jin. vyobrazení k N. J. Jacquinově *Ozal
Monographia* a krom toho 180 tabulí s bylinami s da-
sahradý Schönbrunnské. — 2) George sen., angl.
lithograf, nar. 1788, † 1860 v Londýně, byl jeden
z prvních pěstitelů lithografie ve své vlasti. Koa-
studie své v Antorfě a v Paříži dostal se r. 1816
do Londýna, kdež přijal byl za úda jednoty malířů
vodními barvami čili tak sv. akvarelistů. Na svých
cestách po Belgii a po Francii sebral pak množství
nákrešů, ponejvíce předmětův architektonických a
přírodních. V téměř spůsobě pracoval pak i
v Londýně, mezi jin. pro jednotu Arandelskou 18
listů nákrešů Fiesolových, jakož i kresby k ob-
rystům některých výtečných malířů anglických. —
Jeho syn 3) George Sch. jun., nar. v Londýně
1820, doprovázel r. 1840 Karla Fellowa na jeho ce-
stěch po Itálii, Řecku, Turecku a Malé Asii, kdež
všude shotoval množství nákrešů památek staro-
žitných míst a uměleckých výtvorů, s kterých pak
i mnohé v oleji maloval. Posději jmenován jest
ředitelem a sekretářem anglické národní galerie,
podobizen v Londýně, kterýžto úřad až posud
nastává. *Mú.*

Schauffert Hippolit, něm. dramatický básník,
nar. se 1834 ve Winnweileru v Rýnském Falcku,
navštěvoval gymnasium ve Špýru a posději studoval
v Mnichově práva. Vrátil se r. 1857 do své vlasti
stal se po odbytých studiích asesorem při zemském
soudu v Gernersheimu. Když Fridrich Halm za
nejlepší veselohru cenu vypsal, svěřil Sch. nade
všemi čestnými spolunáháseči svým *Schach dem Kö-
nige*, jenž jedná se časť Jakuba I. v Anglii a má
sa předmět nenávisť královu proti kouření tabáku.
Kus tento prošel brzo všehna německá divadla a
sjednal básníkovi čestné jméno. Ale tyto varhny
Sch.-ovy brzy uradly. Žádný z jeho posdějších kusů
neměl výsledek jeho prvního díla. *Die Kaiserliche
im Quartier* jest titul jeho následujícího kusu, po
němž následoval r. 1868 kus *1693*, jednající o bá-
jení Vídne proti Turkům, jenž se ale mnoho nelíbil
Sch. šil na to nějaký čas ve svém rodišti, kdež
dříve po úspěchu svého *Schach dem Könige* ve Vídni
se byl zdržoval. Posději se vrátil zase do Vídne i
pojal sa manželku dceru Quida Görrese. Právě se,
že následkem tohoto sňatku si osvojil ultramonta-
ské náhledy, jež prý se jmenovitě v jeho národním
kuse *Vater Brahm* jeví, která veselohra se dávala
často v Berlíně. Dále napsal *Vervachselte*, pak ve-
selohru *Erbsolgekrieg*, jež se až dosud a jeho první
kusem na dvorním divadle ve Vídni udržela; pak
Die rathlosen Erben a *Eine Frau für eine Schwefel*,
jež mají vesměs dobré momenty, s nichž ale at-
které úplně propadly. Sch. zemřel 18. kv. 1877
ve Špýru.

Scheffer 1) Ary (v. hl. d.) provedl mezi ja-
tých s bílého mramoru podobiznu milovaně matky
své v poprsí i v celé postavě. Řečená matka, Cor-
nelia, nar. v Dordrechtu, byla dcerou malíře Lamme
a provdala se sa malíře Jana B. Bapt. (dle jin. Jana
Bernarda) Sch.-a (viz dol.). Po smrti tohoto svého
manžela doprovázila své syny do Paříže, kdež s nimi
žila až do své smrti r. 1839, vynikající laskavostí,
krásou a vzdělaností. — Její manžel 2) Jan B. Sch.
nar. se v Kasselu r. 1778, a nabýv tu prvního vzdě-
lání u malíře Fischbeina přestěhoval se sňky do
Holandska, kdež se oženil. Jsa schopný malíř po-
dobizen prováděl i dosti sdáklé velké historické
obrazy. R. 1809 přifknuta mu vypsaná cena v oboru

Drážďanské obrazárny. — Jeho syn 4) Jindřich i drich Sch., nar. v Berlíně r. 1779, učil se tohoto malbě pastelem a v oleji, načež obnovav rysovatí samostatněval se hlavně tímto uměním. s počátku v Lipsku, posléž ve Výmara, a ryli si jin. podobizny *Wielanda, Galla, Schillera, eta a j.* — 5) Johann Gottfried Sch., ryjec, v Drážďanech r. 1764, věnoval se rysovatí náletem Rappovým a převedl mnoho sdafilých porizen, mezi nimiž řadu 50 theologů. Z jeho věh podobizen zasluhuji zvláštní zmínky ona ka-ele *Reina* dle Abilgaarda a ona malíře *Seena* dle téhož. — 6) Joris (Jiff) Adam Sch., andský malíř, nar. v Dordrechtě r. 1791, učil se B. Hofmanna, obdržel v 17. roce svém od Dordhtské kreslitelské jednoty Pikturny první cenu, Šeš ponejvíce maloval výjevy venkovské a podobny, s kterýchžto maleb obsvláště první svou pbností a pravdivostí docházely všeobecně pochvaly.

Pavillonš Haarlemském nacházejí se od něho ačes a *Olafiel dlečina.* — 7) Ole Jürgen Sch., nský kreslíř a stavitel, nar. v Kodani r. 1793. dčláv se na tamější akademii odebral se pak do die, kdež pilně studie konal v Pompeji a Herkurum a co výsledek tohoto svého badání vydal 1830 obrysy antických maleb na obmítce, jakož i sčrtky s Pompeji, Herkulana a Stabii. Kromě kolika soukromých domů stavěl anglický kostel Hamburce, synagoga v Altoně a semfel v Hamroce r. 1848 v okolnostech ne svláště přísnivých.

Eduard Sch. von der Launitz, sochař, r. v Grobině v Kuronsku r. 1795, † ve Frankfurtě d Moh. r. 1869. Nabyv už sáhy bedlivého vzděání stal se pak v Římě žákem Thorvaldsenem, načež ve Frankfurtě se usadil. Velkoknížetem ruským carem) Ruským, posnavil jej v lásních nských, povolau odebral se r. 1838 podruhé do die, kdež mezi jin. provedl poprsí tohoto svého lánivce. Z dalších jeho prací služi jmenovati: *srkara, příplavajících sobě křídlaté opánky; poprsí eta Mösera* pro Walhallu; *poprsí vyválezní knih-dice; etel;* valný počet sdafilých poprsí znamenitých od rosičné národnosti. Co posledním jeho dílem leží sdafilá restaurace skupení Pasquira v Římě.

Karel Christian Sch., malíř ve Stuttgartě jci, kdež se i narodil r. 1808. S počátku se učil J. G. Müllera, posléž (v letech 1827—30) u orneliusa v Malchově a na to (1834—45) u agresa v Paříži. Roku 1839 lithografoval velmi urně Schickova *Apollona mezi pastýři* zvláště do-tyče výrasu ve tváři. Malovav s počátku odalé podobizny docílil r. 1839 valného účinku svým vrasem, představujícím *Sestoupení andělů k pastýřm.* Další obrasy jeho jsou *Doera hospodské* dle isně Uhlandovy; *Maria a Jan u hrobu Kriova; Loučení se mladého Tebida; Kristus na křiži;* nejnovějších obrazů pak obsvláště vyniká *Z mrtloh vstání Kristovo,* malované pro kostel protestantý v Rottemburce. Roku 1849 vydal umělec ten zvláštní spis o *proporacích lidského těla* (ve Stuttgartě u Ebnera a Seuberta). — 10) Eduard Sch., alíř, s Berlína rodilý, byl žák Blechenáv a aloval ponejvíce námořské obrasy, v nichž pohyboval, průračnost a tok vody, jakož i moře v jeho vakacenosti dobře uměl představovati. Volil sobě fedmty své ponejvíce s pobřeží helgolandského, nglického a švédského. Zemfel r. 1862. — 11) Konstantin Sch., žijící malíř, nar. v Mohuči r. 1817, sdělával se v letech 1837—41 na Düsseldorfské akademii, věnoval se hlavně malbě krajín, jakž nad míru jasným pojmutím představuje. Co svláště ílil s nich zasluhuji býti jmenovány: *Hallstadt*

na jezero téhož jména v Solachradeku (1842); *Jesere Gmundské* tamt. (1844); *Zámek Hidelbergský* (1845); *Krajina na Komském jezeru* (1846); *Lesní krajina* (1849); *Les za poledního osvětlení* (1850); *Krajina při bouři.* — 12) Hermann Sch., malíř v Berlíně žijící, nar. v Magdeburce r. 1819. Dostal se teprvé r. 1837 na akademii do Berlína, avšak nemaje dosti prostředků musil brzo zase vrátiti se domů, aby tam kreslením podobizen se živil, vedle čehož velmi pilně maloval i krajiny. Vysván k malování podobizen odebral se r. 1845 do Hamburka, kdež strávil několik let, po svém návratu věnoval se súpina malbě krajín, ku kterémuž účelu konal též cesty po Alpách rakousko-bavorských. Odtud pobáší též některé z jeho nejsdafiějších obrazů, jako: *Hallstadtské jezero; Křídlové jezero* u Berchtesgaddenu; dále *Zimní krajina* a j. — 13) Jakob Sch., žijící malíř, s Dessenhofena kantonu Thurgavského ve Švejcích pocházející, maloval rozličné prospekty Sorrentské, Římské, Neapolské a Východu, při kterýchž se chváli teplá barvitost a zvláštní průračnost vody.

Schmied s Bergenholdu (v. hl. dílo) semfel 6. Mj. 1873.

Schmidt 1) Heinrich (někdy též Schmitha ps.), kreslíř a ryjec, nar. v Kaiserswörthu u Düsseldorfu r. 1768. Jsa rybářův syn našel sáhy (v p. J. L. Krabe) přánívce, kterýž ho získal pro umění. Rysovatí se učil u Willeho v Paříži. Brzy po svém návratu stal se profesorem rysovatí v Düsseldorfské akademii a semfel tamtéž v tomto svém postavení r. 1790. Hlavní jeho díla v oboru tom jsou: *Stupení dítek* dle Rubense; *Jedli a Jan* dle Scarcellina; *Křistu a Magdalenu* dle Baroccia a několik krajín. — 2) Hermann Sch., malíř v Düsseldorfě žijící, kdež i r. 1812 se narodil a v letech 1826—40 na tamější akademii se vzdělával, maluje ponejvíce výjevy z rozjímavého života: učící mnichy a jich žáky, milosrdné bratry a pod. — 3) Adolf Sch., v Düsseldorfě žijící malíř genu a historických předmětů, vzdělával se s počátku na Stadelově ústavu ve Frankfurtě nad Mohanem, posléž však hlavně dle mistrů francouzských a belgických. Co rozhodný naturalista spojuje v dílech svých skutečnou pravdivost s duchaplnou charakteristikou a jest výtečný technik. K čelnějším obrasům jeho náleží: *Křistu a Jiddi; Dárek vdovin; U studně; Trhovní loterie; Arcibiskup Jan Špýrský hájí Židův před pronásledováním.* V nejnovější době ozdobil velkou síň Rýno-Kolinského Gürsenichu výtečnými freskami, představujícími rosičné výjevy z dějin Kolinských, jako: *Vjezd vévodkyně Isabely; Svatojanská slavnost Kolinských panen a paní* a j. I jeden soukromý tamější dům ozdobil toho druhu malbou, představující duchaplný výjev z rodinného života. — 4) Franc Sch., architekt v Rýno-Kolíně žijící, jest žákem Fridricha Schmidta (v. t.), zhotovil a pak i vydal nákres katedrály Kolinské, při kteréž i co stavitel účinkuje. Dále pobáší od něho valikolepý plán k nové stavbě chrámu sv. Tří králů v Sachsenhausenu u Frankfurtu nad Moh., kterémuž r. 1866 první cena přifknuta byla.

Schmolze Karl Hermann, žijící kreslíř a malíř, nar. v Zweibrücku r. 1823. Schopný umělec ten zhotovil mnoho duchaplných nákrešů pro Mnichovské *Fliegende Blätter;* avšak šťastliv se r. 1848 povstání ve Falcku musil vlast svou opustiti, načež přes Paříž a Londýn odebral se do Ameriky. V jeho nákrese *Vina před Bákchem* pozorovati lze neobyčejného ducha a rosmar.

Schneider 1) Hans Karl Immanuel Patricius, malíř XVI. stol. v Gelnikách a v Ulmu,

r. 1852 profesorem na Berlínské akademii. Čelší z novějších jeho maleb jsou: *Filipina Welca před Ferdinandem II. a Jindřich IV.*, obviňující se chváli jeho Loučeni se Oldenburském velkodušním a lobismu dějepisce Bonke.

Schramm 1) Johann Michael, malíř, nar. lalsbachu Bavorském 8. pros. 1779, učil se s pokru slatnictví, načež odebral se r. 1798 do Mniva vzdělával se na tamější akademii v malbě a vjeectví, od r. 1801 pak v téměř oboru ve Vídni, konečně co malíř v ministeru a co rytec v Mnivě se usadil, kdež i † r. 1835. Z jeho podobisenálí se vliště ony kurfürsta Maxe Josefa a hudebá Knechta a Voglera. — 2) J. H., novější malíř akouského Sleska rodilý, † ve Vídni r. 1866. loval vodními barvami vliště podobisny, jež velmi isně a bedlivě prováděl, načež mu r. 1842 udě hodnost dvorského malíře velkovévody Basonarokého, a r. 1843 počtán jest řádem vévody duého. Na četných cestách sebral svých veliké očetví podobisen znamenitých mužů, kteréž sobě ní sdařile tuškou byl vykreslil. Mezi těmito se nazejí: Thorvaldsen, Mendelssohn, Rückert, Ander, Gutzkow, kníže Metternich, Cornelius, Schelling, ter, Grimm a j.

Schraudolph 1) Johann (v. hl. d.), říjící maněmecký. Novější jeho díla jsou: *Vzkříšení dcery rovy na obmítce v podlouhí Mnichovské svapo pole; Nanebevstání Panny Marie*, oltářní obraz kostel v Syrii; *Sv. rodina; Loučení se svatých it s Kristem; Zstava před Ahasverem a Louení na jezeru Tiberiadekém* (posledně jmenované 4 asy v nové pinakothéce Mnichovské). — Jeho tr 2) Claudius Sch. st. (v. hl. d.), říje nyní mnich v benediktinském klášteře Mteňském žavofích, a jeho (Janův syn 3) Claudius h. ml., sase v Mnichově co schopný malíř genru; brast jeho chváli se co vliště sdařil: *Děka u vtru a Mnichovský pivovar*.

Schultzeova Františka, schopná malířka kvénar. ve Vymaru r. 1808, † tamt. r. 1864. Vzdělala se dílem u Prellera, dílem v Dráždanech slavných mistrů nizozemských v tamější obraě a malovala velmi sdařile květiny v akvarelle, i jin. provedla též půvabné ilustrace k výtčné ní Rückertově *Der Liebesfrühling*, jakož i řadu nilych komposic k objasnění 12 měsíců. Z polní doby její pocházejí jemně a překrásně na perěně provedená kvítka k ozdobení biblí v kaple rtburské.

Schultz-Schultzenstein Karel Jindř. † 22. bř. 1. nikoliv 1870.

Schultz Daniel Jiří, malíř podobisen, s Gdánrodilý, kdež i větší část svého života strávil, rozovav tam s dobrým úspěchem svoje umění, a i s semfem r. 1686. Někdy čas pracoval též v ři a ve Vratislavi. Na Gdánské radnici nacháse od něho pěkné podobisny (v životní velistí) tři králův Polských, totiž: *Jana Kasiměra, hola Korybuta a Jana III.*; v knihovně Gdánské e veliká podobisna Gdánského astronoma *Jana eliusa* († 1687). Mnohé s jeho podobisen byly slavných umělců rytý, tak od Hondiusa: kráě Polští *Vladislav IV.* r. 1637 a *Jan Kasiměráte*: 1649 a 1650, *králově Karel biskup Vratiský*, *Jan Radvilovič 1652*, *Oldřej Leszczyński*, *bip Chelmiński a podkancleř Hle* r. 1652; od Jana lka: *Achác Prýtzký, kastelná Owocimský 1652*, *idá hrabě s Bruna Opaliński 1653*, *maršálk kony Jiří Labomirski 1653*, *Bohuslav kníže Radvilovič*, *podkancleř Litavský Bohuslav hrabě na Leszmie scyniski*, *vojvoda Vilenský kníže Janusz Radvilovič*;

od P. Kiliana a P. Lombarda pak podobisny některých radniců pánů Vratislavských.

Schulz František (píše se maď. *Schulcs Ferencs*), stavitel uherský, v Pětikostali říjící. Konav ke vzděání svému daleké cesty vydal nákrasy gotických památek stavitelských v Palmě na ostrově Majorce. V nejnovější době svěřena mu restaurace sádku Vajda Hunyadského v Sedmihradku. Obnovení to státi se má v duchu a rázu prvotního založení se XIV. a XV. století.

Schurig, malíř a prof. tétoho umění v Dráždanech říjící. Z původních jeho prací zasluhuje čestné zmínky oltářní obraz *Vzkříšení Pána* pro kostel Eppendorfský. Zvláštní zásluhou o umění získal sobě malíř ten vydáním řady křídou výtčné provedených nákrešů nejasnamenitějších obrazů s Dráždanské galerie, s kterých nade všechny vynikají: *Tisťanův Kristus s farisej s penáze poplácán ve velikosti životní a Svata noc Correggiova*.

Schuster Amadeus a S. Josepho (v Jungmannově *Historii liter. české* 1849 znám toliko pod názvem *Amadeus* str. 258 a 259), nar. 1690 v Břelavi na Moravě, vstoupiv 1706 do řádu piaristův stal se učitelem filologie ve vyšších třídách na více gymnasiích té řehole, a pro svou znalost hudby představeným „Loretanského konviktu“ v Mikulově, který byl stážen pro pěstování zpěvu a hudby. Za přičinou své pedagogické spůsoblosti byl stádiv též během let vychovatelem dítku u několika šlechticův. Záhy ochuravěv odebral se do Litomyšle, kde 1728 skončil. Vydal spis *Institutio syntactica Emmanuele Alvari* (Praze 1726, pak 1727); totiž mluvnicki latinského jazyka žákům pokročilejším určenou, v nížto pravidla jsou latinsky, příklady česky a německy podány.

Schwartz Václav, říjící ruský malíř, nar. v Kuru r. 1838, vzdělával se s počátku na Petrohradské akademii, posléž v Lefévrea v Paříži a pracuje od r. 1865 v Petrohradě. Jeho obrazy svědčí o důkladných jeho studiích. K čelnějším z nich náležejí: *Vyjednávání ruských bojarů s osmání poslanci; Moskevský vyslanec u císaře dvora; Rychlý posel s XVI. století; Ruský střelec; Car na pouťi*. Provedl též několik velmi zajímavých nákrešů perem, s kterých obviště vynikají: *Car Ivan Hrozný na louce se sokoly a Svatební průvod se oné doby*.

Schwartz J. G., říjící (?) malíř v Americe zrozený, vzdělával se na Dusseldorfské akademii, a již r. 1844 sjednala mu sdařilá ženka podobisna, že byl přijat co úd do Amsterodamské akademie. Kromě podobisen maluje však i sdařilé genrové a historické obrazy, jakož jsou jeho: *Kolumbus před soudem v Salamance; Čekající dětky; První služby boží peritné v Severní Americe a Michelangelo u mrtvol Vittoria Colonnny*.

Schwarz-Senborn Vilém, svob. pán, dr., generální ředitel Vídeňské světové výstavy, nar. se r. 1815 ve Vídni s otce, jenž pocházel se Sas a s matky rodilé Francouzky s Lyons. Ve Vídni nabyl prvního vzdělání a věnoval se posléž výhradně studiím technologie a lužby. R. 1840 stal se sekretářem průmyslového spolku dolnorakouského a 1849 sekretářem obchodní a průmyslové komory dolnorakouské. Posléž povolal jej baron Bruck na úředníka do rak. ministerstva obchodu, a r. 1850 byl jmenován rakouským komisařem při něm. průmyslové výstavě v Lipsku. Zde rozvinul S. tak rozsáhlou činnost ve prospěch rak. průmyslu, že jej jmenovala vláda s počátku svým zástupcem na celní konferenci v Dráždanech a pak jej odeslala ve vlištěním posláni do Anglie, aby tam zreorganizoval rakouský konsulát. Za krátký čas na to byl jme-

iska o velkosti díla Goethe (v Kolínském muzeu) mi se chváli. Umělec ten samel prvním neduhem r. 1866 ve Vymaru. *Mě.*

Schwörer Fritz, v Mnichově říjící malíř. Ke škole s obrázky jeho náležejí: *Kletba básníka* díla básně Uhlandovy; *Nabuchodonosor*; v bavorském národním muzeu *Únos dívky a Padající voda*. *Mě.*

Schweiser Eduard, v Mnichově říjící malíř historický a genu. Ke sdafilejším jeho dílům náležejí: *Udravující se matka*; *Albrecht Habsburský, nající svého syna Rudolfa, do svatek sem se ubírá*; v bavorském národním muzeu: *Turnaj na nichovském náměstí Mariánském*; *Vjezd královny bely do Paříže*; *Obrana Marienburku a Kronachu*; a pak též *Přepadení šoldnéřů*. *Mě.*

Sjellani Giovanni Bernardino, italský malíř a sochař, nar. v Neapoli r. 1806, † r. 1887. Byl žákem svého ujece Roderiga, a první želánějí jeho díla byl oltářní obraz sv. *Kateřiny Sienské*, kterýž ní v kostele Santa Maria la nuova se nachází. Smrti svého ujece odešel k Domenichinovi, kterýž tehdy (1829) pracoval v Neapolském hlavní chrámě sv. Januaria. Po smrti tohoto svého stry odebíral se k. do Říma, odkudž pak brzo sázel se naspět do Neapole, kdež maloval oltářní kazy pro chrám Jeronymitův, do kaple rodiny Mustolské, pro chrám: San Carlo al Gesù nuovo, sta Patrisia a j. Malbarni na stěně osdobil chrám La Solitaria a San Martino. Hlavní jeho díla jsou: olejní obrazy rúkenové v tak sv. Sanitá a v San tro Martire, jakož i fresky v kostele San Carlo v theatinském kostele v Pizzo Falcone. V jeho dílách spojena přesnost Domenichinova se seobem Annibala Caracciho. I o plastických sch žiní se smínka mezi jeho výtvoři, jen že ně s nich nás nedošlo, kdežto jeho malby téměřcky se zachovaly. *Mě.*

Sieckinger Anselm, sochař, v Mnichově říjící, v Owingách v Hohensollern-Hechingu r. 1807. enje hlavně ve slohu středověkém a provedl mezi hlavice sloupů ve trůnání síni a v basilice Mnichovské, mnohé osdoby v kostele sv. Ludvíka, v bibliotéce ve hlavní síni tamtéž, oltáře ve farním kole Veldenském, v kostele sv. Jošta v Landshutě, nekafský oltář v kostele Matky Boží v Mnichově. Je pocházel od něho i několik pěkných náhrobků. Jest nyní učitelem ornamentiky na Mnichovské akademii. *Mě.*

Siebenotcher Michal, historik, nar. v Lövenlu v Slezsku r. 1642; skončiv nižší studie vstoupil řehole premonstrátské v kláštere Hradištském u umúce, a byv vysvěcen na kněze pracoval na vii Páně a sáněšel se při tom co nejbedlivěji stumi humanistickými a historickými. Bylť mužem důvtipným a vzděláým, jasyků klasikých i zemědobě znalý a milovný dějin domáciích, politiků a církevních; pokřval také přáně a vášností kú mocných a vsácných doma i vně. Zemřel však nejlepším věku na soukotiny dne 1. ledna 1690. Usal tato díla: *Historia monie sacri a prima oris ad sua usque tempora* (v Olomúci 1679, 8), již al biskupovi Olomúckému Karlovi s Liechtenstynu a hejtmanu semskému, známému vlastenci hr. Kolovratovi Libšteinskému (tomuto s čem a onoma s německým přpisem). Kromě to sávil v rukopise: *Diaras annotationes ex notis se abbatis gradicensium descripturas* (fol); *Obito fratrum gradicensium ab ao 1666* (Tonii duo, fol.); *abbatis gradicensium a dom. Pasorino usque Fridericum Schimalium*; *Historia relatio de consensibus Mon. Gradicensis, serie abbatis gradie*; *alevnik senády*. XI.

gentis ex actis coramdem altisquis memorabilibus in Moravia et adjacentibus provinciis a prima Gradieci erectione usque ad nostra tempora (fol.); Přiběhy kláštera Hradištského od počátku až do r. 1593). *Ra.*

Slegert 1) August, malíř ve Vratislavi říjící (?). Vzdělával se s počátku na Berlinské akademii, posději v Paříži u Davida. Obráje se prvotně malbou historickou věnoval se na cestě po Itálii s dobrým úspěchem malbě krajiny, kteréž ošivoval histor skupenými. Co zvlášť sdařilé s nich jmenuji se *Zálie Palermky*, *Dívadlo Tuorminské a Jesero Tatrocké*. Krom toho maloval i správné dioramy a podobizny. — 2) Karel August S., v Düsseldorfě říjící malíř genu, nar. v Neuwiedu r. 1820, vzdělával se na Düsseldorfské akademii, s počátku u Hildebrandta, posději u jiných mistrů tamějších. R. 1841 odebral se do Antorfu, kdež kopřoval několik obrazů Rubensových, načež navštíviv Paříž a Holandsko, usadil se ve svém rodišti co malíř podobizen. R. 1847 sávil do Vídně, Benátek a Mnichova; po svém návratu maloval opět podobizny a vyučoval v kněžci rodině Neuwiedské. Přestěhovav se konečně do Düsseldorfu obdržel tam r. 1851 učitelkou stolicí. Provedl mnohé sdařilé obrazy, s kterých zejména sluší uvěsti: *Leather a Frondsberg na římském sněbě ve Vormaru* (1843); *Svateční den* (1853); *Nedělní jitro* (1854); *Výjev z hospodě za 30leté války*; *Domáci pobožnost ve svátek* (1860); *Dívky v dílně malířově* (1861); *Podléhání chudé rodiny potracou v sámočném domě* (1862); *Při fortě klášterské* (1863) a j. *Mě.*

Slegewitz Johann Albrecht, sochař XVIII. stol. s Bamberka rodilý, pracoval ponejvíce ve Vratislavi, a sice r. 1735 v kostele sv. Elišběty náhrobek Teubnerův se sochou Viry, čtvero alegorických postav nad hlavním portálem tamější jesuitské koleje, několik jiných alegorických soch, andělův a pod. na sávnější stěně též budovy, a r. 1761 dřevěné sochy Arona a Mirjamy na velkých varhanách ve chrámě sv. Elišběty tamtéž. *Mě.*

Siemering Leopold Rudolf, říjící sochař, nar. v Královci, jest žák Bläserův. K novějším jeho dílům náležejí: mramorová socha *krále Viléma Pruského* pro novou bursu Berlínskou; charakteristicky pojatá socha *Leibnizova* pro dům akademie v Pešti, a půvabně a jemně individualisované skupení: *Bacchus, jež nymfa učí tančiti* (u obchodníka Borsiga v Moabitě), jakož i náhrobek na hřbitově sv. Matouše v Berlíně. R. 1863 konal S. ceny po Itálii a po Francii, a obdržel též řád korunní. *Mě.*

Sienna, Sano n. Ansano di Pietro da, malíř italský, nar. v Sienně r. 1405, † r. 1481. Učil se umění svému s počátku nepochybně u Stefana di Giovanni Sassetta, jehož malby na obmíte na tak sv. bráně Římské v Sienně dokončil. On sám náležel k nejsnamenítějšímu umělcům školy Sienské, s kterých nade mnohé předčí kresbou, nad větš část jich pak velebným a spanilým pojmutím Panny Marie a andělův, ve kterémž ohledu prý na slovo vzatému Angeliku da Fiesole súpina se vyrovnává. Maloval ponejvíce v miniatuře a osdobil čtená díla toho druhu pracemi, s kterých ještě mnohé se zachovaly. Bibliotéka Sienská chová jím osdobený kodex se stanovami universitními a breviář jeptišek řádu sv. Kláry; obzvlášť výtečné jsou pak jeho miniatury v antifonáři. *Mě.*

Sigmund III., král Polský (v. hl. d.), byl netoliko horlivý přítel a podporovatel krásného umění, nýbrž i sám praktický umělec. Maloval mezi jin. alegorii na založení jednoho kláštera jesuitského, kterýžto obraz daroval své doči při jejím zasnování s falekrábětem Filipem Vilémem na Řýně. Obraz ten

v a Louboněv a proslul zvláště svými věrně s přírody malovanými zvířaty. Co zvláště udeřilo obrátě jeho jmenují se: *Upomínka na St. Etienne; sta na jatky; Oves; Krajina se zvířaty. Mů.*

Simonau Gustave Adolphe, říjící kreslil a litograf, hlavně však malíř architektury v akvarele, r. se v Bruggách v Belgii r. 1814. Jeho otec byl ry po vynalezení kamenopisu co lithograf v Londně se usadil, jaa s počátku v tom synem podporán. Zvláštní zálibou v kresbě přimělo však toto, zcela věnovati se umění kreslitelskému. I kreslil tedy ponejvíce rozličná jednotlivá stavení i celá sta se středověku; hlavním jeho dílem jsou však pod titulem *Les 24 principaux monuments gothiques de l'Europe* v kamenopise vydaná vyobrazení 24 hlavních gotických budov v Evropě; kromě toho provedl však v lithografii i v akvarele mnohoých slavných budov evropských, ve kterýchž ora považován jest za jednoho s nejvýtečnějších ících malířů belgických; i udělen mu r. 1866 též lgický řád Leopoldův. *Mů.*

Simonov Ivan Michalovič, astronom a spisoitel, nar. se v Astrachani r. 1785, oddal se po dých studiích přípravných s velikou horlivostí d hvězdářské a stal se r. 1816 prof. astronomie meteorologie na universitě v Kazani, kterýž úřad živě zastával až do r. 1880. Mezi tou dobou byl zvolen také za rektora této university, také věské výpravy, Hizením Bellinghausena a Lareva do Tichého moře podniknuté, účastnil se S. astronom s obětavostí vsornou, čině velmi važená torování meteorologická a shromážděje pilně boý materiál pro sbírky domáci. Od r. 1845 byl skutečným státním radou. † 21. led. 1855 v Ka. i. Ze spisů S-ých dle titulů uvádíme: *Essai sur methode directe du calcul integral* (v Paříži 1824); *moires sur les series des nombres aux puissances moniques* (v Kazani 1834); *Recherches sur l'action gnétique de la terre* (tamt. 1845); *Sur l'emploi hauteurs correspondantes en mer* (v Petrohradě, správách cis. akademie, 1840); *Refutation de la tendue necessaire mathematique placement du cristal pour conserver constante la distance focale de il* (v *Journal de Physiolog.*, redigoval Magendie 14) atd.

Simpson, říjící malíř anglický. S počátku mal rostičné výjevy a války krimské, avšak odešel 1860 do Indie navštívil a vyobrazil tu krajiny, rž ještě nikdy představeny nebyly. Navrátil se 4 letech zpět do Londýna vystavil tam 200 tařichto vyobrazení nejznamenitějších místností a jin indických, kterýmž se dostalo všeobecného ání. *Mů.*

Simsen William (v. hl. d.), angl. malíř, nar. 1800 v Dundee ve Skotaku, † r. 1847 Londýně. 1829 provedl první celnější svj obraz 12. srpna, němž následovalo několik výjevů loveckých. Na maloval několik let podobizny, a odebral se ko- ně r. 1835 k dálkům vzdálil svému na 3 léta Itálii. Po svém návratu provedl více slaveníh obrazů, s kterýchž nad jiné vynikají: *Mnich, kvis vedho kláštera ukazující; Cimabue a Giotto sbírce p. Roberta Peela; Holandská rodina* (ve roe markýze Landsdownea); *Žebračci Kolumbus sbírce p. W. Gordona; Gil Blas u Laury* (v sephank-gallery); *Pokřesení sv. Antonína; Zavra- nění princů v Toweru; Černoch, probodaný Hulan- s* (v národní galerii). *Mů.*

Sindellé Štěpán, slavnitý srbský junák a íavský vojvoda, nar. se ve vsi Grabovci v Ču- jském kraji kníž. Srbského. Jméno jeho připomíná poprvé v slavném boji na Ivankově a u Taračinu

1807, na Deligradu a Banji r. 1808. R. 1809 byl velitelem Čagarského obkopu, v němž leželo 3000 Srbův. Obkop ten nalezal se nedaleko vsi Kamenice, kdež stálo 10.000 mužů srbského vojaka pod vrchním velitelstvím Miloje Todoroviče. Toto vojsko mělo velkou pevnost Niš, a záměr ten byl by se tehdeš velmi snadno provéstí dal, kdyby jen bylo více svornosti mezi jednotlivými srbskými vůdci bývalo. Nemístní fevnost byla přčinou, že se se srbské strany od- kládalo s rozhodným vystoupením, až Nišský vezír s vojskem 40.000 mužů silným proti Srbům se posta- vil. Mezi tím odtáhnul Hajduk Veljko s jedním dílem srbského vojaka ke Gurgusovci (nyn. Knjaževac), sa ním odešel Petr Dobrujac, davný přítel Mladenův, a ostatke arb. vojaka ostal rospílen v šestí obkopech, s kterýchž S-ův nejčetnější obsazen byl, avšak byl i k nepříteli nejbliže pošinut. Ve středu 19. kv. ráno vrhla se celá turecká síla na S-e, který po kruté seči, vida že se Srbové s druhých obkopů nečinně na boj dívají, a nechtěje živ Turkům do rukou pa- dnouti, sapálil ranou s bambitky složený v obkopu prach a vyhodil se se sbylými druhy a několika sty Turkův, kteří byli až do obkopu vnikli, do povětří. To vidouce Srbové v ostatních obkopech dali se na to k Deligradu na útěk. Toho dne ostalo na bo- jiště okolo 4000 mrtvých Srbů, s jejich hlav dal vezír potom vystavět pověstnou věž, jejíž sbytky ještě nyní při silnici Caštrudské a 7/8 hod. od vsi Kamenice viděti lze. Památka S-ova slavi se i s rekorným jeho činem v četných národních písních. *Sč.*

Sipmann Gerhard (v. hl. d.), malíř, zemřel r. 1866 v Mnichově. Krátce před smrtí sbýval se ještě zdobením jedné jídelny výjevy s báje o Bak- chovi, kteréžto dílo velmi se chválí. Byl též rytířem řádu sv. Michala. *Mů.*

Slivan, devátý měsíc obecního a třetí církev- ního roku židovského (květen, červen).

Skidmore, v Coventry říjící sochař anglický, kterýž mezi jin. osadil štít kůru katedrály Lich- fieldské řezbami slohu gotického, zejména 16 výteč- nými andělskými postavami s mědi kutého díla. *Mů.*

Skoblikov Michal, lučebník a spis. ruský, nar. se 13. list. 1820 v Pense, byl magistrat chemie a technologie, později pak mimoř. profesorem techno- logie na universitě v Petrohradě. Ze spisů jeho vy- nikají zvláště: *Recherches sur quelques combinaisons nouvelles d'Iridium* (v Petrohradě 1853); *Sur l'action du sulfure de carbone sur les borates a une tempe- rature élevée* (tamt. 1854). Dále rediguje S. od více let ruský časopis obsahu hornického a průmyslového. Také o cukrovarnictví a nejnovějších jeho pokrocích psal S. ruskou, velmi poučnou knihu 1854. *Mů.*

Skočdopole Antonín (v. dopl. 1.) sepsal ještě: *Obecná či národní škola. Její opravy a oddělení od církve* (1868 v Praze); *Katechismus náboženství ka- tolickkého pro školy obecné* (1873), jemuž dostalo se přínášeho podrobného rozboru kritického v *Časopise katolického duchovenstva* od kaplana T. Nováka, na- čerž vydáno druhé opravené vydání. Nyní vydává *Přůvodnou knihu bohosloví pastýřského* v Budějovi- cích, jejíž první dva dosud vyšlé svazky obsahují dvod do této vědy, pak liturgiku a homiletiku. Psal také do Borovského *Časopisu duchovenského* a do *Školníka*.

Skřivan Gustav, první řádný profesor výšší ma- thematiky, s vynuocí ředí českou na kr. polytech- nice Pražské, nar. se 11. led. 1831 v Kracemburku co jediný syn koželuha Augustina S-a, který sobě přál, by také syn jeho koželužství se vyučil. Za tou přčinou vsal Gustava, když byl tento 4. hlavní třídu v Kutné Hoře odbyl, k řemeslu, kdež S. po celý rok strávil. Avšak tožde po výšším vzdělání vymohl

Slivce se Slivie, česká rodina Mlechtická, a psala se dle zemského nyní sídla Slivie v Benušku, a kvetla v XV—XVII. století, dršč stahy sluchov, Mentinn, Problie a j. v. Na začátk leti XVII. připomínají se Křiřtof, Kařpar a Melichar bratři S-vcové s S., kteří se rozdělili doboř otcovské tak, že Křiřtof vnal sobě Voslu-ov. Tento měl se manželku Johanku ze Zap, děm splodil syna Bohuchvala; semfel však již 1612, odkásav státek Vosluchovo synu jmenova- nu, a kdýby semfel v nealetilosti, bratru Kařpa- i; bratra Melichara vyloučil však ode všeho lictví, poněvadž byl jemu spřisobil mnohá př- i. Němčák dršel r. 1616 tž Melichar S- tek Vosluchovo, jakož pak Eliřběta Zapská Slivie byla roku toho v drčeni statku Peruce a aškova. V druhé polovici století XVII. nepřicháší e rodina ta v registrech veřejných, při čemž př- ináme, že kvetoucí Mlechtická rodina S-vců se ivie s rodinou nadepsanou naprosto není spo- a ani erbem ani přibuzenstvím. Ka.

Slep z Cadenberga Josef Antonín, hvězdář, pisovatel, nar. se 31. Hj. 1740 v Cadenu v Triestu, oddal se po obdobytech studiích gymnasiálních i filosofických s velikou horlivostí astronomii a morologii, byl od r. 1765—1780 adjunktem znamenitého hvězdáře T. Perelliho v Pise, a obdržel smrti jeho profesura astronomie na universitě, ož i ředitelství hvězdárny Pisanské. S. podal ve svých velmi vážená pozorování hvězdářská, lla jeho svědčí vynikala slohem jasným a elegantním. Die titulu uvádíme zde tyto spisy S-ovy: *Observationes siderum habitas Pisis in specula aca-*
sica etc. (v Pise od r. 1769—93); *Theoria com-*
um annorum 1769—70 (tamt. 1771); *Novae planetae*
eraciones et theoria (tamt. 1782); *Oppositione*
irano observata negli anni 1790—92 (tamt. 1799).
meckým jazykem napsal: *Von den Zeitgleichungen*
de's Jahrbücher (1778); *Ueber die von Ptolomaeus*
genommene Fortrückung der Fixsterne in die Länge
mt. 1779); atd. S. + v Pise r. 1808.

Smallfield, říkají schopný malíř anglický, maluje
inými barvami, ponejvíce výjevy z obecného ži-
va a vnitřek rolnických budov, první s neobčej-
ný prostorů a velmi působivě, druhé u vytečeném
svitu, jen že ne vždy zcela správně kreslené.
losavdních obrázků jeho svědčí se chvála: *Doris*;
upení dítě; *Vnitřek kartouze*; *Žed*; *Truchlení sa-
leny*.
Ma.

Smee Alfred, lékař a spisovatel, nar. se 18. čna 18 v Camberwellu u Londýna, studoval medicínu usadil se co praktický lékař v Londýně, kdež i pořádá pravidelné přednášky na školách me-
inákých. S. byl r. 1841 sa své zásluhy o vědy
atské a přírodnické jmenován členem král. aka-
nie v Londýně. Z četných spisů jeho dlužno
bati tyto: *Elements of electro-metallurgy* (v Lon-
ně 1851); *On the state, in which animal matter is
sally found in fossils* (tamt.); *On the galvanic pro-
ties of metallic elementary bodies with a descrip-
n of a new chemico-mechanical battery* (tamt.
60); *On the production of electrotypes; On the cause
the reduction of metals from their salts by the
laic circuit* (1843—44); *New application of elec-
city to surgery* (1845) atd.

Smeltzing Jan, nizozemský medailleur XVII.
let, z Nymvæg rodilý. Medailiř satyrickou způsobí-
šel tolik nepřátel, že musil utéci do Francie;
žak památní peníz ke cti města Lejdy sjednal mu
žet povolení k návratu. Kromě toho provedl ro-
sňadřilá díla pro císaře Leopolda I., pro krále
anobského Ludvíka XIV., a pro krále Anglické

Jakuba II. a Viléma III. Zemřel ku konci XVII. století v Lejdě. — Jeho mladší bratr Martin, který pro krále Španělského Karla III., a pro krále Polského Augusta II. pracoval, méně se chváí. Má

Smies Jakob, nizosemský kreslíč, nar. v Amsterdamě r. 1765, semfel co úd král. ústavu Gent-ského r. 1825. Za svého mládí obdržel všechny ceny akademie Amsterdamské; poslédji vnoval se hlavně vyučování, prováděje při tom dnohaplně šertovné kresby k Fokkeově *Veselé cestě*, jakož i karika-turní ilustrace k rozličným románům komickým. *Má*

Smith 1) Charles Harriott, stavitel angl., nar. r. 1792, † 1864, byl prvotně prostým kameníkem, navštěvovav pak akademii učil se tam kreslit, a obdržel r. 1817 slatou medailii za architekturu. Podději studoval pilně mechaniku, archaeologii, lušbu a geologii, psal o lineární a vzdušné perspektívě a byl obvištěn důkladný znal staviva, ve kterémž ohledu ho nejčelněji stavitelé angličti na poradu brali. I co sochař dával, přj neobyčejné vlohy na jevo. — 2) Orrin S., dřevoryjec angl., nar. 1799, † r. 1842, provedl mnohé výtěčné xylografe k rozličným ilustrovaným dílům angl., jako ku Grayovým *Bardům* die nákreš J. Talbota, k *Ústě spěvu* a k j. — 3) George S., v Londýně šijící malíř, nar. tamtéž r. 1829, vsdělával se na král. akademii a u Cope, a maluje velmi živé a rozmarné vjevy z obecného života, při kterých jak jednotlivé osoby, tak i krajiny i květiny se stejnou výtečností představeny bývají. K nejsadafilejším z nich náležejí: *Klopec na ptáka; Dětky v údí; První den ustřicový; Sestry; Na třechních; Tančící louka; Fotograf na venkově; Zpurné dítě; Hra na špekulaci. Mě.*

Smítz (též Smits ps.), Kašpar, namnose též Magdalenový S. zvaný, malíř XVII. století, z Holandska (dle jiných z Němce) pocházející, v Anglii však usedlý. Maloval obzvláště mnoho Magdalen, při kterých se mu nejlépe dařil výraz lítosti a skroucenosti. I jeho podobizny bývaly velmi oblíbeny, a neméně sdáfile maloval květiny a ovoce. Založil svlašttní školu, z kteréž vyšlo několik řádných umělců. Zemřel v Dublině r. 1707 (dle jin. už r. 1689) v veliké nouzi, ačkoli mu jeho malby dobře placeny byly.

Smolík Rupert, nar. v Praze 5. Hj. 1832, stud. tamtéž na Novoměstském gymnasiu, r. 1854 vstoupil do řádu benediktinského u sv. Markýty v Břevnově, vysvěcen 24. čce 1859 kaplanil v Metličanech u Nového Bydžova a v Polci u Králové Hradce, učiniv doktorát v theologie stal se pak profesorem pastýřského bohosloví v Králové Hradci. Sepsal *Rukověť pro spovědníky*. Nákladem dědictví sv. Prokopa 1868 v Praze.

Smyth J. Talfourd, ryjec angl., nar. v Edinburku r. 1819, † r. 1861. Učil se u W. Allana jakož i na Trústeeské akademii ve svém rodišti, při čemž ale přece jen sňstal nejvíce samoukem. Roku 1837 odebral se do Glasgowa, odkudž ale posději vrátil se zpět do Edinburku. Ryl ponejvíce dle Wilkie, Altana a pro tak sv. *Art. Journal*. Jeho rytiny jsou velmi vášeny. Ma.

Smythe Lionel, šijící angl. malý genru a kraj. V dílech tohoto duchaplného umělce bývají kresba, kolorit, účinek i podání stejně výtečné. Jeho krajiny bývají originálně pojaté a velmi pravdivé; jeho georgové vjeví při všeliké lahodnosti své přece nevšední, jako jeho *Dlečiny v lese; Temná noc ne-daleko Goodwinu a j.* Mla.

Snell Rudolf, v Čurichu žijící malíř krajín, představuje velikolepé alpské krajiny, poeticky a charakteristicky pojmá jako: *Pád Schmiedrühche* a i. *Ma*

Snětlivý Bogoljub Jovanović, nar. 2. čna 1839

chým, v rytině leptacím způsobem provedené. Žijovav se r. 1849 delší čas v Lüneburku našel tamějších sakristiích a kostelních komorách mnohých památek uměleckých, kteréž pak i vydal u věrch vyobrazeních.

Solvyns Frans Baltasar, nizozemský malíř, nar. Antorfě r. 1760. Byl žákem Guertemontem a obdržel už v 11. roce svém od Antorfských akademie cenu v kreslení, načež vzdělával se dále v Paříži u Vincenta představoval s obvláštěním salicím a s dobrým zdarem předměty námořské. Počítal se kapitánem tvrze Lillo, na to námořským jtnanem v Laekenu. Byv revolucí ze své dráhy zmknut vydal se na cesty a doprovázel anglického mníra Pophama do Indie. Zde sebral množství kresb tamějších krajův, obyčejův a p., kteréž pak zott ryl způsobem leptacím. Strávil takto 15 let Indii nastoupil s. s bohatou kofistí zpáteční cestu své vlasti, avšak na pobřeží španělském loď se roskotala, při čemž ale umělec jak život tak i esby své zachránil. R. 1800 vydal tyto v Paříži 4 dílech a 288 rytinách, od něho samého leptacím způsobem provedených. Tyto rytiny nejsou sice j rytečnými, avšak pravdivostí svou velesajímavé. Jmenován jest pak přístavním kapitánem Antorfým, maloval ještě několik zdařilých námořských rasů v oleji a semfel r. 1824.

Somalmi Francesco, novější malíř italský, v Milně žijící. Vzdělával se na tamější akademii obžel tam hlavní cenu, a pracoval pak dílem pro kadrálu Novaraku, dílem pro bránu míru v Miláně. 1828 měl v tamější výstavě pochovalně přijaté upení s mramoru představující Matku se synem ym manžela oplakávající. Posději prováděl nejvíce hrobky v sochách i v vypuklé řezbě.

Sommellier, inženýr, † v Turině 12. čce 1871; provedení tunelu Mont-Cenisakého sfákal si s. jvých sálův zároven s inženýry Grandisem a rattonim. Otevření tunelu pro všeobecnou jízdu dne 1. září 1871 se s. nedočkal. V literatuře vyniká mnohými původními a velmi důmyslnými prami v odborných časopisech uveřejněnými.

Somov Josef, prof. a učenec rus., nar. se 13. čna 1815 v gubernii Moskevské, stadoval po odbytych colách přípravných na filosofické fakultě v Moskvě, iek také ve vědě té hodnotí doktoraké dosáhl. Posději stal se S. prof. matematiky na universitě Petrohradě, načež se nedlouho svěřena mu proaura téhož předmětu také na tamější kadetní škole safské. S. byl za zásluhy své jmenován členem s. akademie věd a státním radou. Ze spisů jeho vádíme následující: *Théorie des équations algébriques déterminées* (v Moskvě 1841); *Théorie analytique de la lumière*; *Pt. 1. Propagation des ondes lumineuses dans les milieux isotropes* (v Petrohradě 1850); *ur l'équation algébrique de l'aide de laquelle on détermine les oscillations très-petites d'un système de oints matériels* (tamt. 1859); ve správných cla. akademie věd v Petrohradě uveřejnil S. *Sur la rectification graphique de l'ellipse* (1850); *Memoires sur les axes et les moments principaux des corps homogènes* (1861) atd.

Sondermann Hermann, žijící malíř genu, ar. v Berlíně r. 1832. Malovav s počátku u Otta Berlíně podobizny vzdělav se pak dále v Antorfě, Paříži a konečně v Düsseldorfě, kdež v umění vém u Jordana se dovtřdil. Maluje zajímavé genové obrazy s ostrou individualisací, jen že barvitost nebývá vždy nejakvělejší. Co svláště zdařilé menují se: *Den před slavností*; *Zkoušení pálenky*; *Domácí blaho*; *Vypravující babička*; *Věřejný prodej*; *lanios*; *Seatební smlouva*; *Věneček při kafičku*. Mú.

Senje Jan, holandský malíř XVII. stol., v Rotterdamě umění své provozovavší († r. 1691). Maloval velké hornaté krajiny v italském alohu, s jasným nebem, stříbrnými oblaky, jen že s poněkud tmavým popředím. Stromy charakteristicky podává; jeho svíata a osoby jsou velmi pravdivé a živé. Maloval zejména mnohé Porýnské krajiny ve způsobě a vkuse H. Sachtlevona.

Sonnenschemel Johann Valentin, sochař a stukturník, nar. v Ludwigsburku ve Vitemberku 1749. Vzdělával se na Štutgartské akademii prováděl pak četné a vkusné stukturní práce pro sámek Solitude, načež odebrav se do Švýcar pracoval sde s počátku v jedné továrně na porculán v Curichu, posději pak jmenován byl profesorem na akademii Bernské. Zde provedl mezi jin. sochu *Ganymeda* (1804) a vsorec k pomníku Albrechta s Hallerů. Vyučoval v kreslení Danneckera (ještě ve Štutgartě) a Usteriho a semfel r. 1816.

Sopers Antoine, sochař v Bruselu žijící. Roku 1860 udělena mu slatá medaile v Bruselu a r. 1864 v Paříži. Jeho díla jsou velmi půvabně provedena; tak jeho *Pom s lasturou* (mramorová socha); *Hraječ Nespoládán* (mramorová soška); *Čas* (sádrová socha).

Sorri Pietro, ital. malíř, nar. v Guseme u Sieny r. 1556. Počátkům svého umění se učil u Salimbeniho, načež odešel do Florencie dále se vzdělával u Domenika s Fassignana, jehož dceru pak pojal za manželku. Maloval v napolo Benátském, napolo Florentinském alohu tohoto svého mistra, s menší síce srůčností, ale s půvabnější barvitostí a se správnější kresbou. Hlavní jeho malby jsou v katedrále Pisánské: *Vysvěcení katedrály* a *Rozhovor Krista s učenci*, při kterýchto malbách obvláště se chválí část architektonická. R. 1610 odebral se do Janova, kdež založil školu, s které vyšlo několik výtečných žáků. Posději odešel do Říma maloval tam *Zasmoubení Panny Marie* pro kostel v Santucci u Sieny, a semfel r. 1622 ve svém rodišti. Při jeho dílech chválí se spanilá výmyslnost, jemná a volně vedení křivky a vznešenost idey.

Soslas, řecký malíř vás, od něhož v Berlíně se nachází pěkná, v Camposcale u Vulci nalezená číše s červenými postavami, v přisném alohu bedlivě provedená. Figury ty představují sevnitě bohy, uzníří pak *Raněného Patrokla*, jež přítel *Achilleus* obvasuje.

Soto, don Lorenzo de, španělský malíř, nar. v Madridě r. 1634, učil se u Aguera, jehož v oboru malby krajiny šťastně napodoboval. Posději maloval i větší duchaplné obrazy s historickou stafáží. Avšak dosáhnuv vrchole svého vzdělání obnovil starou hádku strany ukládání daní umělcům, čimž se tak rosmrsel, že, zdav se malby, uvásl se v nějaký úřad a teprve po letech, avšak ne více s předešlou srůčností, opět malovati sapačal. Zemfel u veliké bídě a nouzi r. 1688.

Sotomayer, Luis de, španělský malíř, nar. ve Valencii r. 1635. Jsa s počátku žákem malíře bitev Estebana Marche opustil tohoto na přičinou jeho hrubosti, a vzdělával se pak ve škole Juana Carrea v Madridě. Po svém návratu do Valencie provedl tam četná díla, svědčící o jeho výmyslnosti a vkusné barvitosti, a zjednavší mu dobrého jména mezi jeho krajany. Od něho pocházejí obrazy sv. *Kříštofa* a sv. *Augustina mezi Pánem Kristem a Pannou Marií* v kostele jeptišek augustiánek, jakož i obraz *Panny Morenity* v kostele obutých karmelitánek ve Valencii. Navrátil se opět do Madridu semfel tam už r. 1673.

Soubeyran Pierre, rytec a stavitel, nar. v Ge-

v Bohdanči, odkud otec jeho 1852 vystěhoval se nejprv do Slavonie a pak do Bělehradu Srbského, kde jal se provozovatí řemeslo truhlářské. S., skoušev se dříve v rozličném jiném povolání, vstoupil 1866 do státní služby srbské a dostal se brzy k ministerstvu finančnímu, kdež pracoval nejprve v oddílu pro hornictví, od 1869 v oddílu statistickém, a r. 1873 přenesen k ministerstvu osvěty. Pouze jeho zásluhou jest, že mohl každého roku vycházet jeden svasek úředního statistického díla *Državopis Srbije*. Vedle toho jal se S. sestavovati veliký *topograf. statistický slovník Srbska*, jež odevzdal ku posouzení učené společnosti srbské. Od 1869 jest S. pilným spolupracovníkem *Slov. Nauč.*, též *Kuždy* přinesli z jeho pera několik článků, a také do *Světlosora* pispívá. Srbsky píše do časopisů *Rodenik* a *Jedinstvo*. V letech 1871—72 byl korespondentem *Pokroku*, a jeho dopisy dotýkaly se jmenovitě Maďarů tak nemile, že rak. konsulát v Bělehradě obdržel nařízení po dopisovateli tom pátrati. O sobě vydal S. v serbském jazyku: *Organisacija svanične statistike* (1873) a *Srpska sagranična trgovina* (1873). K vybitnutí knihkupec Wiganda píše nyní S. články pro šesté vydání Ritterova *Geographisches statistisches Lexicon*, obsahující nejen Srbsko, nýbrž i Bosnu, Hercegovinu a Černou Horu.

Sogni Giuseppe, říjící (?) malíř italský, nar. ok. r. 1800. Vzdělávav se v Miláně a v Římě maluje hlavně historické obrazy, avšak i podobizny a krajiny. Z prvních obvláště se chválí: *Lošcič se Kolumbus* (1828); *Unos Sabiňanek* (1831); *Lombardové po bitvě u Legnana* (1837). R. 1837 byl S. co profesor a ředitel akademie povolán do Boloně; r. 1839 však v téže vlastnosti dosazen ku Brěe Milánské.

Sohn 1) Julius, v Paříži říjící řezbář, z Mnichova rodilý, vynášel r. 1842 nápodobení plastických prací ve franc. mořské pění. Nápodobiv takto velmi věrně četná díla Schwanthalerova dosáhl tím ve Francii dobré pověsti a jisté popularnosti. Král Ludvík Filip učinil u něho mnohé zakázky, mezi jin. objednal vypuklou řezbu s válečnými činy prince Joinvilla. Roku 1847 obdržel S. za svůj vynález od vlády franc. velikou stříbrnou medailii. — 2) Vilém S. (v. hl. d.), narodil se v Berlíně r. 1830. Pracoval s počátku více v oboru malby historické, a provedl na tomto poli mnohé zadávané dílo, jako jsou jeho: *Křistuš na rozkaceném moři* (s r. 1853, ve městské obrazárně Düsseldorfské); *Křistuš na hoře Olivetské* (s r. 1855, v kostele míru v Javoru ve Slesaku); *Genovefa* (u obchodního rady Schnitzlera v Rýno-Kolíně). Posději však obrátil se rozhodně k malbě genrové, a tu došel veliké pochvaly svými obrazy: *Rozličné dráhy života*; *Oldška na svatdomi*; *Porada u právního přítele*. V nejnovější době provedl větší malbu pro Berlínskou národní galerii: *Slavení vočeře Páně v protestantské patriotické rodině*. — 3) Paul Eduard Richard S., bratranec a švagr před., syn a žák Karla S. (viz t.), nar. v Düsseldorfě r. 1834, vzdělával se dále na Düsseldorfské akademii u malíře historického Schadowa, a posději u malíře genru Jordána. Od r. 1862 pracuje samostatně a maluje velmi zdařile genrové výjevy, za nejnovější doby pak nejvíce podobizny. Z prvních dob obvláště se chválí: *Ubýtoční vojáka na venkově*; *Slepý žmář a jeho dítě při bouři*; *Rozkoš malčína*; *Starožitník*; z druhých pak podobizna otceva.

Sohneke Ludvík Adolf, matematik a spisovatel, nar. se 20. čna 1807 v Kralovci v Prusku, studoval tamtéž gymnasiu, načež vstoupil na fakultu filosofickou do odboru matematiky, fysiky a věd pří-

rodních. R. 1833 stal se S. doktorem filosofie, a přednášel pak po dvě léta co soukromý docent matematiku na universitě Kralovecké, načež r. 1835 povolán byl za řádného prof. téhož předmětu na vysoké školy v Halle. S. byl literárně v oboru své vědy velmi pilný a napsal řadu důmyslných spisů, z nichž zde dle titulu uvádíme následující: *Samstag von Aufgang aus der Differential- und Integralrechnung* (v Halle 1850); *Analytische Vorlesungen* (2 díly, tamt. 1851—54); *Bibliotheca mathematica etc.* (Spis tanto S. nedokončil sám, načež v dalším zpracování a ukončení uvázal se W. Engelmann r. 1854); *De motu corporum coelestium in medio resistente* (v Cralle's Journal 1838); *Aequationes modulares pro transformatione functionum ellipticarum* (tamt. 1837); *Ueber das sphaerische Viereck* (Crunert's Archiv 1844) atd. S. † v Halle 10. led. 1853, zanechav valnou část posuvování a badání svých v rukopisech.

Solger Bernhard, v Norimberce říjící stavitel, nar. r. 1812 v Rentweinsdorfě v Bavořích. Jest žákem profesora Gärtnera v Mnichově a vzdělával se pak dále na cestách. Posději stal se stavitelkým radou města Norimberka, a staví hlavně ve slohu gotickém. Jeho budovy ve slohu tom vynamávají se při veliké přesnosti slohu hlavně jasným návrhem stavby a přispůsobením slohu toho k potřebám a požadavkům novější doby. Nejčelnější budovy, jež umělec ten co stavitelský rada v Norimberce provedl, jsou: *nemocnice, banka, obchodní škola, nový mlýn Kateřinín, Mariánská brána a smrtelná komora na hřbitově sv. Rocha tamtéž, jakož i protestantský kostel ve Steině*.

Soloman 1) Abraham, novější malíř anglický, nar. v Londýně r. 1824 z židovských rodičů, † v Biarritsi r. 1862. Dostav se r. 1838 do umělecké školy Bloomsburyrské obdržel na této ještě téhož roku medailii. Roku 1839 vstoupil do akademie Londýnské a dosáhl i na této 2 medailie. Od r. 1843 oběsil výstavy akademie a britického ústavu uměleckých obrazů, kteréž, vynikající svládností a zajímavostí předmětu, ostrou charakteristikou a jemným rozmarem sjednaly původci svému pojmenování drabého Hogartha. K nejsnáhlivším z nich náležejí: *Smidant* (1846); *Výjev z Viktora Wakefeldského* (1847); *Tančárna* (1849); *Přích podobno! výjev z uměleckého života* (1850); *Odhod a nárat vlna se železnou dráso* (1854); *Účelní na rozsedek a Novin* (1857 a 1859; opět dva zajímavé poboční kusy); *Útopení* (1860); *Útěcha* (1861); *Domácní chorý* (1861). — Jeho bratr 2) Simon S. jest též malířem v Londýně říjícím, a jakkoli v obrazech svých jeví dosti smyslu pro krásu a akvělou barvitost, nedostává se mu přece tolik původnosti a trojivosti, co bratru Abrahamovi. — I sestra obou, Rebekka, obrábá se krásným uměním; r. 1862 měla v Londýnské výstavě obraz *Za opovoz*.

Soltan Heinrich Wilhelm, říjící malíř a rytec, nar. v Hamburce r. 1812. Učiv se umění svému v Mnichově vystoupil tu poprvé r. 1835 *Slavení o dušičkách*, dáváje v obraze tom na jevo veliký talent poetický. V následujících dvou obrazech: *Klášter františkánský* (1837) a *Vchodu do paláce Cestei v Benátkách*, osvědčil se co schopný malíř architektury. Stejnou pravdivost a bedlivé provedení pozorovati lze v jeho *Plavbě po Iseře*. R. 1840 odešel do Paříže, kdež pro Bavorského krále Ludvíka kopíroval rozličné miniatury. R. 1843 provedl malebné osdobení divádního města Hamburku panovníkem Francie, Sas, Dánska a Ruska za jejich podporu. Posději zase kreslil a vydal pěkné ilustrace k *děskám písním*, shotoviv už dříve *variance k písním* a-

Spangenberg, jméno několika řídkých umělců německých. 1) Louis, nar. v Hamburce r. 1824, architekt a malíř, a vyučiv se v prvním dílně u Eisenlohra v Karlsruhe byl pak v 1844—45 při stavbě železnice zaměstnán, věnoval však posléze malbě architektury a krajiny, vzdělal se v oboru tom u E. Kirchnera v Mnichově a v Bruselu, načež i on v Paříži se usadil. Prohlásil podobně mnohé sgrafito dílo, s kterých oblést se chvály pěkné akvarely: *Akrokoriath*; *Akroia Athénská*; *Krajina severoněmecká*; *Bouře na níž*; *Oldenburský sešláký dvorec*; *Vřesoviště na jehnědině v Harou*; *Rybářské chatrč na Balickém*; *Kráva v Piemontě*. — 2) Gustav Adolf bratr před., malíř v Berlíně řídký, nar. v Hamburce r. 1828. Jsa k umění přiveden uměleckou školou otce ušil se od r. 1844 u Hermanna Hoffmanna, v l. pak 1846—48 u Desessira Josuma a v l. 1848—50 na akademii Antorské. Idiv se na to v Paříži maloval tam sgrafito gené obrazy, s kterých zasluhuji býti jmenovány: *Řecké dílo*; *Krysař Hamelský*; *Večer vatojanský*; *Byno-Kollná a Noc Filipjakubská*. Přestěhovav se do Berlína maloval tam sa poslední doby několik velmi sgrafitých výjevů se života Lutherova, náma: *Lutherau domácí hubba*; *Luthera co papež Jříka*; *Luthera a Melanchthona*. Též jeho *Myšcovu rodina* velmi se chvály. — 3) Friedrich malíř historický, nar. v Gotinkách r. 1843, vzdělal se v Mnichově u Ramberga, posléze ve Výnu u Pauwelse, a malovat tu *Věhlaslavu jednoty řídké* pro kapitolium ve Washingtoně došel tímto m vyborné pověsti. Na to vrátiv se opět do Mniva maloval tu *Dravující Vandaly a Geisericha*, *ahujícího s Říma s Eudoxii*; sa tyto malby byl namenán od tamější historické jednoty, která ulší objednání u něho učinila.

Má.
Spanno Bartolomeo, slatník a sochař italský, eggia rodilý, byl syn slatníka Elementa Sarovedl r. 1620 dvě stříbrná poprá do chrámu sv. tity v Padově, *sv. Proscodina a sv. Justina*, jakož vypukl řesbě výjevy se života těchto svatých; *biskupa Maleguzziho* s Arlotti v katedrále Regické (1626) a konečně náhrobek ss. Chrysanta a ia tamtéž.

Má.
Sparmann Karel Christian, novější malíř něcký, nar. v Mělni r. 1805. První studia svá konal svém rodišti u malíře květin Samuela Arda, pak v Drážďanech u profesora Dahla, na se stal učitelem v kreslení u prince Ludvíka oleona, napotomního císaře Francouzského, a nenbergu. Posléze cestovav po Tyrolsku a po cařích sebral tam množství studií, kterých pak brým úspěchem použil ke sgrafitým obrazům svým. Šcho buďtež jmenovány: *Úřina Sustencká u hoť Bernských*; *Pustina*; *Krajina Dessavská a Pol na Wetterhornu ve Švýcarsku*. Umělec ten zemřel Drážďanech r. 1866.

Má.
Spence Benjamin Ednard, novější sochař angl., v Liverpoole r. 1822, † v Livorně r. 1866. nřho vzdělání svého nabyl u svého otce, podobně náfe a Gibsonova spolutníka, načež co 23letý ch odebrav se do Říma pracoval tam po nějaký u svého krajana Wyatta, po jehož smrti (1850) ho dlouh převzal. Již před svým odchodem do ie ryl výtečné poprá anglického dějepisce W. ooe, jakož i skupení na památku zemřelého věy s Asinacourt provedl, sa kterého poslední mu v Manchesteru cena přifknuta byla. Z dal. jeho prací zasluhuji býti jmenovány: *Horaká tika (Highland Mary)*; *Nalezení Mojžíše*; *Ovčák hana Deaneova před královnou Karolínou a Se-*

ptajek anděl; poslední jmenované dílo jest obavlastě sgrafilo skupení s mramoru.

Má.
Speranza 1) Giovanni Battista, italský malíř, nar. v Římě ok. r. 1610. Byl žákem Francesca Albana, u kteréhož důkladně kreslení se naučil. Pilným a bedlivým studováním starých mistrů stal se i dobrým malířem na obmíte, avšak zemřel už r. 1640. Malby od něho jsou v kostele sv. Kateřiny Sienké, v sirotčinci a jinde. — Jeho bratr 2) Stefano S., byl schopným sochařem. **Má.**
Spielmann Jakob Reinhold, spisovatel, nar. se ve Štrasburku 31. bř. 1722, studoval medicínu a byl r. 1748 sa doktora lékařství promován, načež stal se r. 1755 prof. medicíny, posléze pak také lužby na universitě ve Štrasburku. Z literárních prací S-ových uvádíme pouze důležitější, jako: *Institutiones chemicae, praelectionibus academicis accommodatae* (v Paříži 1768, 2 díly); *Dissertatio de argilla* (tam. 1766); *Institutiones materiae medicae* (tam. 1784); *Pharmacopaea generalis* (tam. 1783); *Dissertatio sistens commentarium de analysi urinae et acido phosphorico* (tam. r. t.). Většina spisů S-ových vydána byla také v překladu na jazyk německý. † 9. září 1799 ve Štrasburku.

Spiller Philipp, něm. spis. přírodnický, nar. se 26. září 1800 v Einmiedelu, věnoval se po odbytém gymnasium studium přírodních věd, kteréž pak co učitel na různých gymnasiích přednášel. R. 1837 stal se prof. a sa nedlouho ředitelem gymnasia v Poznani. Z četných spisů S-ových připomenouti dlužno následující: *Die bürgerlichen und kaufmännischen Rechnungsarten* (v Hlohově 1834); *Das System der Elementararithmetik* (tam. 1846); *3200 arithmetische und geometrische Rechenaufgaben* (v Berlíně 1839—51); *Gemeinschaftliche Principien für die Berechnungen des Schalles, des Lichtes, der Wärme, des Magnetismus und der Elektricität* (v Poznani 1855); *Grundriss der Physik* (v Terstu, ve více vyd. 1857); *Das Phantom der Imponderabilität in der Physik* (v Poznani 1859); *Neue Theorie der Elektricität und des Magnetismus in ihren Beziehungen auf Schall, Licht und Wärme* (v Berlíně 1861) atd.

Spitz Johann Karl Philipp, matematik a spisovatel, nar. se 31. kv. 1826 ve Weiblingenu u Heidelbergu, studoval po skončení středních škol filosofii, stal se doktorem filosofie a nastoupil r. 1848 co učitel matematiky na vyšší občanskou školu v Emmendingenu. R. 1852 ustanoven byl š. sa prof. táhož předmětu na polytechnice v Karlsruhe. Ze spisů jeho vynikají hlavně následující co školní knihy na ústavech v Německu zavedené: *Elemente der Geometrie* (2 díly, v Heidelbergu 1852—53); *Lehrbuch der ebenen Geometrie* (2 díly, tam. 1859); *Ueber die Bestimmung der vier gemeinschaftlichen Durchschnittspunkte zweier Kegelschnitte* (Grunert's Archiv etc. 1859); *Zur Auflösung der kubischen Gleichungen* (tam.); *Zur Auflösung biquadrater Gleichungen* (tam. 1866) atd.

Spitzweg Karel (v. hl. d.) provedl sa posledních let opět mnohá sgrafila díla, s kterých buďtež jmenovány: *Poustevna*; *Pondáka*; *Milostná pesná*; *Večer se mlází*; *Konfid Turci* a p. V novější době maloval též několik utěšených krajín, a r. 1867 udělen mu rytířský kříž I. třídy bavorského řádu sv. Michala.

Má.
Springer Cornelis (v. hl. d.). Z nejnovějších jeho maleb zasluhuji býti jmenovány: *radnice Bruselská*, *motiv s Brem*, *radnice Brumšvická* a *radnice Münsterká s trhem*; poslední obraz vyniká světlou výtečnou perspektivou a charakteristickou stafáží. **Má.**
Sporisch s Ottenbachu Jan, básník a lékař, nar. v Otmašově v Slesku v první polovici

rický obraz *Cromwell* byl od Rýno-Kolínské umělké jednoty zakoupen. Zdokonalovav se dále na rtách do Antorfu, Paříže a Mnichova usadil se v 1859 v Düsseldorf, kde s dobrým úspěchem pracuje v oboru genu. Je sádkolejším s obrasí jeho ležejší: *Knihomol*; *Žid a žoldáč*; *Maloměstský úd*; *Ráno po kvasu*; *Země a lišák*; *Vesky umě*; *Vše prohráno*; *Sedláci v museu*. — Jiný umělec ioz jména žil co sochař v prostředí minulého století v klášteře Admontském (v Horním Štýrsku), eš i provedl rozličné sochy a jiné řezby. Zemřel 1769.

Stampe Henrik, jeden z nejsázoukilejších právníků dánských, nar. se 9. ledna 1718 ve farnosti mmerské okresu Aalborgského. Po obdrtých stuch na školách Aalborgských obíral se po 5 let ným studováním filosofie, mathematicy a právní a stal se konrektorem těchto škol. Roku 1737 nal cestu po Německu, Francii, Anglii a Holandii, načež, byv opět do vlasti své povolán, obdržel 1741 profesuru filosofie. Avšak hlavním jeho stum bylo vždy právnictví, a jelikož už r. 1740 se l stal doktorem práv, jmenován jest r. 1758 proorem juris naturae et gentium, jakož i generálním kuratorem. Jakkoli co učitel velmi blase působil prospěch studia právnického, získal sobě ve dru postavě veliké zásluhy o vývin dánského sázodárství, k čemuž přichází ještě záslužná jeho nost od r. 1756 co asesora v odboru administrativním. O chvalitebném jeho působení v této řě, kde zejména též velmi horlivě co ředitel ujl se potlačování rolníka, zachovaly se mnohé, ocenné památky v jeho *Erlæteringer, Brev og restillinger, Generalprocuratorembedet vedkommende*. 1753—82 (Výklady, listy a představení, činné ierální prokuratura od r. 1753—82; I.—VI., vyd. tttbülliem v l. 1793—1807). Po úpadku minia Guldbergova r. 1784 S., kterýž mesi tím poien byl do dánského stavu šlechtického, jmenován t konečně státním ministrem, kteroužto hodnost itával až do své smrti, dne 10. čce 1789. Ma.

Stampfer Simon, spisovatel, nar. 28. září 1792 Matreyi, stal se po obdrtých studiích universitíh profesorem mathematicy na lyceum v Salopurku, kudš povolán byl za prof. praktické geometrie na lytechniku ve Vídni, kde úřad svý horlivě navál až do r. 1848, načež vstoupil do výslužby. St. l sa své znamenitě práce literární v oboru mathematicy a geometrie jmenován členem cis. akademie ve Vídni. Z velmi četných prací jeho smíme se o následujících: *Tafeln bebst Einleitung n Höhemessen mit dem Barometer* (v Salopurku 18); *Logarithmisch-trigonometrische Tafeln u. s. v.* mt. 1822 v 5 vyd.); *Hypometrische Reise auf den oss'ockner (n Jahrbuch des polytechnischen Instituts in Wien)*; *Ueber die Theorie der achromatischen röhre, besonders der Fraunhofer'schen* (tamt. 29); *Ueber die optischen Täuschungsphänomene, the durch die stroboskopischen Scheiben hervorbracht werden* (tamt. 1834); *Ueber die technische arbeitung der Rotationsapparat an astronomischen d geodätischen Instrumenten und über den Einfluss der Unvollkommenheit auf die Beobachtung* (tamt. 37); *Vorschlag einer vergleichenden Prüfungsmethode r Fernröhre* (tamt. r. t.); *Ueber die farbenzerstreuung Kraft der Atmosphäre* (v *Denkschriften der Wiener Akademie* 1851) atd.

Stanfield 1) George Clarkson (v hl. d.), vzejš angl. malíř krajín a dekorací, nar. se 1793 Sunderlandě. Jsa syn irského spisovatele Jaba F. St-a, strávil své mládí na moři, a ešmiv se na cestě do Guiney s emancipistou Th.

Clarksonem stal se tak důvěrným jeho přítelam, že přijav i jeho jméno toto ke svému připojil. Za časú své služby v vojákch čínských seznámil se s humoristou Douglassem Jerroldem, kterýž mu pak na jeho posádky dráse co malíři divadelnému byl velmi prospěšným. Slavný kapitán Marriat byl první, jenž poznav vlohy St-ovy na ně posornost obrátil. St., poraniv se úpadem na kotvici, opustil r. 1816 službu námořskou a skoušel se především co malíř divadelní, v čemž už na lodích v divadelních představeních se byl ovičil. Pracoval pak s dobrým úspěchem pro rozličná divadla Londýnská, jako pro Old Royalty, Victoria, Her Majesty's a Drurylane-theater. Roku 1790 provedl svý všeobecně obdivovaný obraz *Horu Svato-Michaelova*. Téhož roku konal cestu po kontinentě, a výsledek těchto cest byly: *Strasbourg*; *Bendky a Rybáří Honfleuru*. Dále maloval četné a sádklé obrazy válečné a námořské, někdy i na obmíte, jako v zahradním domě při Buckinghamském paláci. Obvládnutí zásluhy sobě získal co zakladatel jednoty britských umělcův a semfel v Londýně r. 1867. — Jeho syn 2) George St. maluje podobně s dobrým úspěchem krajiny, v čemž mu dílem otec, dílem David Roberts za vsor slouží. Ma.

Stang 1) Frederik, norský právník a politik, nar. ve Stokkách v Norech 4. břesna 1808, stal se r. 1829 docentem právnictví a posádky lektorem. Co učitel universitní vypracoval *Systematik Fremstilling af Norges constitutionelle Ret* (1833), kterýžto spis pak platil sa hlavní dílo k objasnění základního práva norského. Roku 1834 stal se St. hlavním nástupcem (advokátem) při nejvyšším soudě, kde sobě získal veliké vážnosti; r. 1845 jmenován jest státním radou. Obvláště co předseda nové říšské rady odboru pro vnitřní záležitosti valně se přičinil ku zvelebení a rozšíření komunikace, zejména zakládáním silnic v Telemarkách a první železní dráhy v Norech. Má se sa to, že jevil veliký vliv na celou politiku krále Oskara. Za přičinou nervovní choroby musil r. 1855 žádati sa dovolenou k další cestě a r. 1856 sa propuštění se státní služby. Posádky byl údem Norského sněmu (stortingu) v l. 1850—60. V prosinci 1861, když Petersen, Birch-Reichenwald a K. Møtzfeldt vystoupili s norské státní rady, svěřeno mu od krále sestavení nového ministerstva, jehož předsedou se stal. — 2) Rudolf St., rytec, v Düsseldorfě žijící, kde se i narodil r. 1831 a na tamější akademii v l. 1846—57 vzdělával hlavně u profesora Josefa Kellera, jehož návodem shotočil několik menších rytin pro jednotu k rozšíření náboženských obrasů, jako: *Umřední nohou*; *Jelikož kšajloho na Petrov loděce* die Overbecka, jakož i *Panna Marii s dítětem žehnajícím kouli svátost*; načež samostatně ryl *Zobstování Panny Marie* die Degerovy malby na obmíte v sánku Stolsenfelckém; *Krista na křtí* die Guffense a *Goetheovu Múu*, *Bugonii a Mignon* die Kaulbacha. Roku 1856 konal cestu po Itálii, kde zejména k účelí ryjeckému ve Brae Milánské kreslil Rafaelovo *Zamouzení Panny Marie*, kteréž pak před nedávem u výtečně provedl rytině. Ma.

Stanger Alois, žijící řezbář, hlavně pak rytec medailí, nar. v Mnichově r. 1836. Od svého otae, cínáře, vyučen v jeho řemesle, oblibil sobě rytí úlel a liter na duto tak, že vstoupil do učení k ryteli Birnböckovi. Naučiv se zde technice toho řemesla vzdělával se pak dále na Mnichovské akademii a od roku 1857 v řezbářské škole Widemannově. Již r. 1859 poctěn jeho basrelief *Bacchusa, Amora v pití vynýjícího stihrným panísem*, a r. 1860 přiknuty jeho *Únos Hylaseem* první cena

by svolen byl na kněze-opata řádu sv. St. byl
ktorem filosofie i theologie a členem král. akade-
lie věd v Mnichově. † 21. ún. 1819 v Řezně, vudav
dříve hodnosti opatské. V literatuře vyniká St.
valným jménem, a se spisů jeho zejména důlní-
ipomenouti následujíc: *Positiones ex universa phi-*
sophia et mathesi (v Řezně 1768); *Observationes*
acnomenorum electricorum etc. (tamt. 1768); *Atho-*
haeras pressio varia, observationibus baroscopis
opriis et aliis quassita (v Ingolstadt 1783);
iber die tägliche Abwechslung des Steigens und
Wassers des Quecksilbers im Barometer (v Mannheimu
83); *Beantwortung der Preisfrage über die An-*
rie der Elektricität und des Magnetismus (v *Neue*
handlungen der Münchener Academie, 1780, také
překlady na jazyk francouzský od J. H. v. Swin-
na) a j.

Stein Sophus August Vilhelm, znamenitý ana-
m a ranhojč dánský, nar. v Kodani 29. čce 1797,
al se doktorem mediciny r. 1834 a rok na to prof.
iatomicke na umělecké akademii, r. 1857 docentem
iatomicke na vysokých školách Kodánských a r. 1842
of. na lékařské fakultě. V letech 1844—54 byl
iuhojčím ve Frederikově nemocnici a prof. na
iirurgické klinice; od těch dob vyučoval anatomii
iirurgické a operování. Co učence a učitel získal
bě veliké zásluhy o vývin a pokrok anatomického
boru na universitě, ve kterémž obledu jeho ne-
yčejný smysl pro tvar a jeho vřetný návod vy-
ovadl velmi vhod přehásky jeho žákům. Co prak-
kí ranhojč povzněl se na jednoho s nejředněj-
h a nejelagantnějších operatorů v celé zemí, ne-
lé doby. Mš.

Steinberg Karl, spisovatel, nar. 4 dub. 1812
Kötthou, stal se doktorem filosofie a prof. chemie
farmacie na universitě v Halle. V literatuře vě-
cké proslul některými sdáhlými pracemi, s nichž
e následující uvádíme: *Comment. de conversationibus*
vinis et pycolithis, cholelithis, cystolithis (v Halle
42); *Supplementum zu Wöhlers Grundriss der Chemie*
er Die Dynamide: Elektricität, Magnetismus, Licht
d Wärme; Verwandtschaftslehre und Stöchiome-
ie (v Berlíně 1846); *Untersuchungen mehrerer Por-*
lanerden von Halla (v Erdmann's Journal 1839);
iber das Störkorn der Kryptogamen (tamt. 1843);
iber das fragliche Vorkommen von Arsen in Orga-
nischen Körpern (tamt. 1843); *Nachweis von Jod*
itteln der galvanischen Säule (tamt. 1844); *Ueber*
uminit (tamt. 1845). St. † v pros. 1852 v Halle.

Steiner Jakob, prof. matematiky a spisovatel,
r. se 18. bř. 1796 v Utsensdorfu; po odbytech
idických gymnasiálních a universitálních dosáhl hod-
sti doktorské s filosofie, a stal se r. 1835 učitelem
iathematiky na městské škole průmyslové v Ber-
ě. R. 1835 povolán byl St., jehož jméno v litera-
ře již tehdy chvalně bylo známo, na prof. téhož před-
ětu na tamější universitě. Zároveň pak stal se čle-
m král. akademie věd v Berlíně. Ze spisů St.-ových
ádíme tyto: *Systematische Entwicklung der geo-*
metrischen Gestalten von einander u. s. w. (v Berlíně
32); *Die geometrischen Constructionen angeführt*
itteln der geraden Linie und eines festen Kreises
amt. 1833). V Crelles Journal vykytují se od St.-a
vněš znamenité práce, na pf.: *Einige Gesetze der*
teilung der Ebene und des Raumes (tamt. 1836);
rei polygametrische Sätze (tamt.); *Aufgaben und*
shreits (řada původních prací; tamt. 1835—53);
iber die Flächen des dritten Grades (tamt. 1857);
Ugemeine Betrachtungen über einander doppelt be-
ehrende Kegelschnitte atd.

Steinfurth Hermann, kreslící a malíř historický,
Hamburce říjící, kdež se i narodil r. 1824. Vzdě-

lával se s počátku u profesora Bohna v Düssel-
dorfu, později (od r. 1845—53) na tamější akademii,
načež konav cestu k dalšímu vzdělání svému po
Itálii, usadil se ve svém rodišti, kdež už mnohé
sdáhlé dílo provedl, s kterýchž obvlášť se chválí:
Vaklóni Pána Krista se sv. Petrem a Pavlem po
boku, co oltářní obraz v kostele sv. Petra v Ham-
burce; Kládání Pána Krista do hrobu; Vřetování
Jupiterovo a Undění Hylase; kromě toho i mnohé
sdáhlé podobizny. Mš.

Steinhäuser Karel (v. hl. d.), říjící sochař a
profesor v Karlsruhe. Z novějších jeho prací zaslu-
hují býti jmenovány: *Krásné poprsí Panny Marie*
a skupení *Hermann a Dorothea* v zámecké zahrádě
v Karlsruhe, dále několik náhrobků, jako onen Bur-
dáv ve Filadelfii a tři dítky Heinekenových v Bre-
mách, gotický oltář v kostele sv. Štěpána tamtéž,
křtitelnice ve Filadelfii atd. Mš.

Steinhell Karel August (v. hl. d.), člen král.
akademie věd v Mnichově, rytčí řádu Maximilianova
pro vědu a umění, † v Mnichově 14. září 1871.

Steininger Johann, přirodopysce a spisovatel,
nar. se 10. led. 1794 ve Wendelu v nyz. Porýnském
Prusku, stal se po odbytech studií r. 1815 prof.
matematiky a fysiky na gymnasiu Trierském a
sastával úřad ten se vnuou pečlivostí až do r. 1857,
kdy vstoupil do důstojné penze. Z mnohých St.-ových
spisů nutno alespoň nejrozdílnější a vědeckou cenou
vynikající tuto uvést, jako: *Geognostische Studien*
am Mittelrhein (v Mohudi 1819); *Die erloschenen*
Vulkane in der Bifel und am Niederrhein (tamtéž
1820); *Gebirgskarte der Länder zwischen dem Rhein*
und der Maas, nebst Text (tamt. 1822); *Die erlo-*
schenen Vulkane in Südfrankreich (tamt. 1823);
Geognostische Beschreibung des Landes zwischen der
unteren Saar und dem Rhein (tamt. 1840—41); *Essai*
d'une description géologique du Grand Duché de
Luxembourg (v Bruselu 1829); *Untersuchungen über*
die eisführenden Gebiete in Lothringen (1826) atd.
St. přispíval také pilně původními články do od-
borných časopisů geologických a mineralogických.

Steinle Johann Eduard (v. hl. d.), říjící kreslící
a malíř, obdržel r. 1865 důstojnický kříž belgického
řádu Leopoldova a r. 1869 bavorský řád sv. Michala
I. třídy. Z novější doby počínají jeho půvabné il-
lustrace (nákrety) k *Schneewittchen* (Schneewittchen) a k *Co*
choctz; dále ve starožitném slohu věrně a uměle ná-
podobami Wohlgenuthova dřevotisku *So. Řím-*
ská kře Německého národa, jakož i návrhy k mal-
bám ve skle pro kostel Matky Boží v Treviru. Mš.

Stenhouse John, lučebník a spisovatel, nar.
se 31. pros. 1809 v Glasgově, studoval po odbytech
gymnasium práva a byl také na doktora práv po-
výšen. Hlavní ale snaha St.-ova čelila k pilnému
studiu chemie, v kteréž tak ohavného jména do-
sáhl, že jmenován byl prof. lučby na ústavu St.
Bartholomews Hospital v Londýně. Také v laboratoři
znamenitého Liebiga byl St. delší dobu pro ade-
konalení svých vědomostí zaměstán. Práce své lita-
rární uveřejnil s větší částí v Liebigově světo-
známém časopise pro lučbu atd. St. byl za své zásluhy
r. 1848 jmenován členem král. akademie a král. spo-
lečnosti pro pěstování lučby v Londýně. Z jeho prací
připomínáme: *Ueber die Darstellung und Analyse des*
Hippurats-Aethers (1839); *Ueber eine neue Chlo-*
ryen-Verbindung (1840); *Ueber das Myrococerin, eine*
neue krystallinische Substanz aus dem weissen Balsam
von Sonsonate (t. 1841); *Ueber die entzündenden und*
desinficirenden Eigenschaften der Holzkohle, nebst Be-
schrreibung eines neu erfundenen Respirators (t. 1854);
v anglických časopisech nalézáme: *Analysis of the*
palm oil and cacao butter; On the action of per-

a spojené s ní stipendium k cestě do Paříže. Dříve byl už v medaillozech provedl sdařilé podobizny malíř Schwinda, Foltze a Kaulbacha. V Paříži pak pracoval u medailleuru Dantsela shotovil tam kadlab k medaili s podobiznou Bavorského prince Leutpolda. Po svém návratu do Mnichova (1861) věnoval se studiu středověkého hlubitelství medaili, a provedl mezi jin. *Umění, Pegasos ku ležadám umění* pro cennou medaili tamější akademie, jakož i výtečné podobizny Liebige, Martina, Hainda a krále Ludvíka II. Roku 1864 povolán jest do Drážďan co hlubitel mincí. *Má.*

Stankiewicz 1) Robert, polský malíř z času panování Stanislava Augusta, maloval nejvíce po kostelích, v oleji i na omítkách. Ve Wlaniu po vyhození kostela piaristického r. 1794 osdobil kostel ten malbami na omítkách, s kterých obzvláště vynikají architektury. Dále maloval pro týž kostel i některé olejné obrazy. Též druhu malby jsou od něho i v kostele Cisterciáckém. — 2) Pavel, říjící malíř polský, maluje hlavně a velmi sdařile podobizny, někdy i kostelní obrazy, jakož jest jeho *Se. Trojice* v kostele sv. Mikuláše v Německé Koruně okresu Kwidzyňského v Pruské provincii. *Má.*

Stanza 1) národní rýmovaná sloka italská původu sicilského, které, když v XIV. stol. od Boccaccia ustálenou formou co *Ottava rima* byla dostala, napotom v epických básních Italů, Portugalů a j. pravidelně bylo užíváno. Se zvláštní dovedností uplatňovali ji Poliziano, Bojardo, Ariosto a Tasso. *Ottava rima* jest sloka s osmi řádky se skládající, s nichž každá pět jambových stop čítá. Rýmuje se střídavě 1., 8. a 5., pak 2., 4. a 6. řádek, rým pak posledních dvou tvoří harmonický závěrek sloky. Hlavní podmínkou pěkné st-ty jest jednotná myšlenka a formy. Myšlenka pravidelně jednou st-í jest ukončena, pročť tato též jest vhodnou formou pro menší, samostatné básně; vzhledem pak k rýmu žádá se souladný poměr svazků rýmujech se samohlásek k látkě. Jihoevropské jazyky různými a libovůlnými ženskými rýmy světuji hudební krásu st-ty, aniž by však užívání rýmů mužských bylo vyloučeno. Němci se jednotvárně a mdlé ženské rýmy své (vysvukují téměř pravidelně na en) užívají též rýmů mužských. — 2) St-ty, slovou tři siné Vatikánské (*Stanza della Segnatura, Stanza d'Elodoro a Stanza di torre Borgia čili del incendio del Borgo*), které Rafael akvěřmi stěnomalbami svými osdobil (viz Rafael v hl. d.).

Stapleaux Michel Ghislain, novější malíř belgický, nar. v Bruselu r. 1799. Byl žákem slavného Davida a provedl mnoho historických obrazů, jakož i podobizen, kterýchžto posledních mnohé se nacházejí v galeriích krále Vrtěmberského, prince Petra Oldenburského a j. *Má.*

Starkenbergh, Jacobus Nicolaas baron Tjarda van, říjící malíř nizozemský, nar. r. 1822 ve Wehe provincie Groningské, studoval pilně staré mistry holandské, načež odebral se r. 1849 do Ameriky rozhodl se tu pro odbor malby krajin. Po svém návratu (1862) usadil se v Düsseldorfě, odkudž koňal cesty po Durynsku, Švýcařech a Anglii. Maluje ponejvíce a velmi sdařile krajiny durynské, obzvláště při raním osvětlení. *Má.*

Starokatolíci (v. dopl. 1.). Dne 11. srp. 1873 posvětil biskup Deventerský Hofman Heykamp v holandském Rotterdamě (v. Utrechtská církev) za misionářského biskupa starokatolíckého v Německu se sídlem v Kolíně nad Býnem profesora Vratislavského dra Josefa Reinkensa, jež byli dne 4. čna t. r. kněží (22) a vyslaní nástupové (56) starokatolíckých věřících 69 hlasy vyvolili, a jenž po delším

zdráhání k neustupnému nalehání všech přítomných volbu tu konečně přijal. Tutáž přijat jednolamý návrh církevního samosprávního diocesaního, synodalního a osadního řádu s pera dra Schmitze, jenž třetím kongresu st-řků v Kostnici dne 12.—14. září t. r. k schválení a definitivnímu přijetí předložen bude. Vůbec pokračují st. v Německu a ve Švýcarsku velmi pilně se zakládáním osad.

Stavaern, námořské norské město se 1200 obyř., bývá parními loďmi silně navštěvováno. R. 1750 založena zde tak sv. Frederikavaernská válečná loďnice (*orlogsværft*) s rosl. hradbami. Po roce 1814 byla zde hlavní štace norského válečného loďstva (*orlogsfleete*). Když posději stavba nové založené loďnice Hortenské byla dále pokračována, přeneseny tam po r. 1850 s větší částí všechny veřejné ústavy, kromě školy námořských kadetů. Město to vyhořelo r. 1853. *Má.*

Steenbuch Henrik Nicolai, norský politik, nar. r. 1774, byv po nějaký čas právním nástupcem lidu v Helsingöru a Trondhjemu stal se r. 1816 lektorem a posději profesorem právnictví na vysokých školách v Christianii, a zemřel r. 1839. Jevil znamenitý vliv na vývin norského konstitučního života svými neodvratným a opozičním duchu psanými úvodními články o nejdůležitějších otázkách politických, jak tehdy právě byly v oběhu. Články ty vycházely sice bez jeho jména; on se však posději k nim přisáhl. *Má.*

Stefanović-Riznić Jan, mecenáš arbáký, nar. 18. Hj. 1793 v Trstu, † 14. list. 1861 ve vsi Gopčici v gubernii Kijevské na Rusi. Učitelem jeho v domě otcovském byl slavný Dositej Obradović. Po skončeních právnických studiích uchopil se obchodu, a vystřehovav se do Oděsy stal se tam nejbohatším obchodníkem. R. 1880 saneehal obchodu a vstoupil do ruské státní služby, v které až se státního řádu postoupil a mnohými řády vysnemenán byl. Ačkoli v Rusku, nespomínal St. nikdy na původ svůj, a podporoval své krajany při každé příležitosti, obzvláště literatura arbáká byla za jeho pomoci zohřm krásným a užitečným spisem obohacena. *Má.*

Stegmann Johann Gottlieb, matematik a spisovatel, nar. se 16. čna 1725 v Hartamu (v knížectví Mindenu), stal se po obdětých studiích r. 1751 mimořádným a r. 1752 řádným prof. filosofie na universitě v Ritelnu, odkudž r. 1754 povolán byl za prof. filosofie, fysiky a matematiky na Karolinum v Kaselu. R. 1786 obdržel St. profesuru logiky, metafysiky, matematiky a fysiky na universitě v Marburku. Z jeho četných spisů vědeckých i populárních uvádíme zde následující: *Beschreibung eines Luftmeers der gesunden und ungesunden Luft* (v Kaselu 1770); *Von einem Sonnenmikroskop* a *unsichtbaren Körpern* (tamt. 1781); *Beschreibung eines neuen Pantographen* (tamt. r. t.); *Beschreibung einer Milchpumpe u. s. w.* (tamt. 1783); *Luftmessinstrumente* (tamt. 1784). St. založil na svého působení na ústavu v Kaselu znamenitou dílnu na zhotovování přístrojů fysikálních a mathematických † 4. kv. 1795 v Marburku.

Steiglehner Cölestin, matematik a spisovatel, nar. se 17. srp. 1738 v Sindersblühnu v Norimbersku, vstoupil po skončeních studiích gymnasiálních do řádu benediktinského a stal se po vyovězení nejprve kazatelem výpomocným v Řezně a r. 1765 řádným ve Schnabelweisu. St. zabýval se od mnohých let a velkou horlivostí studiemi matematiky a fysiky, a byl také r. 1766 s fary své povolán za prof. těchto předmětů na ústavu řádu v Řezně. R. 1781 státna byla St-ovi profesura fysiky a astronomie na universitě v Ingolstadtě, kterouž zastával do r. 1791,

kdy zvolen byl za knížete-opata řádu svého. St. byl doktorem filosofie i theologie a členem král. akademie věd v Mnichově. † 21. ún. 1819 v Řesně, vřadav se dříve hodnosti opatřak. V literatuře vyniká St. chvalným jménem, a se spisy jeho zejména důležitě připomenouti následující: *Positiones ex universa philosophia et mathesi* (v Řesně 1768); *Observationes phaenomenorum electricorum etc.* (tamtéž 1768); *Atmosphærae pressio varia, observationibus baroscopis propriis et alienis quæritæ* (v Ingolstadt 1768); *Ueber die tägliche Abwechslung des Steigens und Fallens des Quecksilbers im Barometer* (v Mannheimu 1768); *Beantwortung der Preisfrage über die Analogie der Electricität und des Magnetismus* (v *Neue Abhandlungen der Münchner Academie*, 1780, také v překladu na jazyk francouzský od J. H. v. Swindena) a j.

Stein Sophus August Vilhelm, znamenitý anatom a ranhojič dānský, nar. v Kodani 29. čce 1797, stal se doktorem mediciny r. 1834 a rok na to prof. anatomie na umělecké akademii, r. 1837 docentem anatomie na vysokých školách Kodánských a r. 1842 prof. na medicinské fakultě. V letech 1844—54 byl nadhojičem ve Frederikově nemocnici a prof. na chirurgické klinice; od těch dob vyučoval anatomii chirurgické a operování. Co učence a učitel získal sobě veliké zásluhy o vývin a pokrok anatomického oboru na universitě, ve kterémž ohledu jeho neobyčejný smysl pro tvar a jeho výtečný návod vyučovací velmi vhod přicházely jeho žákům. Co praktický ranhojič povzněl se na jednoho z nej přednějších a nejelegantnějších operatorů v celé zemi, ne-li celé doby.

Steinberg Karl, spisovatel, nar. 4. dub. 1812 v Köthenu, stal se doktorem filosofie a prof. chemie a farmacie na universitě v Halle. V literatuře vědecké prosadl některými sdáklými pracemi, s nichž zde následující uvádíme: *Comment. de concretionibus aluminis et pyolithis, cholelithis, cystolithis* (v Halle 1842); *Supplementum zu Wöhlers Grundriss der Chemie oder der Dynamide: Electricität, Magnetismus, Licht und Wärme; Verwandtschaftslehre und Stöchiometrie* (v Berlíně 1846); *Untersuchungen mehrerer Porcellanerden von Halle* (v Erdmann's Journal 1839); *Ueber das Vorkommen der Kryptogamen* (tamtéž 1842); *Ueber das fragliche Vorkommen von Arsen in Organischen Körpern* (tamtéž 1843); *Nachweis von Jod mittels der galeanischen Säule* (tamtéž 1844); *Ueber Aluminium* (tamtéž 1845). St. † v pros. 1852 v Halle.

Steiner Jakub, prof. matematiky a spisovatel, nar. se 18. bf. 1796 v Utzendorf; po odbytech studiích gymnasiálních a universitních dosáhl hodnosti doktorské z filosofie, a stal se r. 1825 učitelem matematiky na městské škole průmyslové v Berlíně. R. 1835 povolán byl St., jehož jméno v literatuře již tehdy chvalně bylo známo, za prof. téhož předmětu na tamější universitě. Zároveň pak stal se členem král. akademie věd v Berlíně. Ze spisů St-ových uvádíme tyto: *Systematische Entwicklung der geometrischen Gestalten von einander u. s. w.* (v Berlíně 1832); *Die geometrischen Constructionen angeführt mittels der geraden Linie und eines festen Kreises* (tamtéž 1833). V Crelles Journal vyskytují se od St-a rovněž znamenité práce, na př.: *Einige Gesetze der Theilung der Ebene und des Raumes* (tamtéž 1836); *Zwei polygametrische Sätze* (tamtéž); *Aufgaben und Lehrsätze* (řada původních prací; tamtéž 1835—53); *Ueber die Flächen des dritten Grades* (tamtéž 1857); *Allgemeine Betrachtungen über einander doppelt berührende Kegelschnitte* atd.

Steinfurth Hermann, kreslil a malil historický, v Hamburce křijel, kdež se i narodil r. 1824. Vsdě-

lával se s počátku u profesora Bohna v Düsseldorfě, posléhji (od r. 1845—53) na tamější akademii, načež konav cestu k dalšímu vzdělání svému po Itálii, usadil se ve svém rodišti, kdež už mnohé sdáklé dílo provedl, s kterých obzvláště se chválí: *Vskříšení Pána Krista se sv. Petrem a Pavlem po boku*, co oltářní obraz v kostele sv. Petra v Hamburce; *Kladení Pána Krista do hrobu*; *Vytáhování Jupiterova a Undění Hylase*; kromě toho i mnohé sdáklé podobizny.

Steinhäuser Karel (v. hl. d.), křijel sochař a profesor v Karlsruhe. Z novějších jeho prací zasluhuji býti jmenovány: *Krásné popel Panny Marie* a skupeni *Hermann* a *Dorothea* v zámecké zahrádě v Karlsruhe, dále několik náhrobků, jako onen Burdův ve Filadelfii a tři dítek Heinekenových v Bremách, gotický oltář v kostele sv. Štěpána tamtéž, křijelnice ve Filadelfii atd.

Steinhell Karel August (v. hl. d.), člen král. akademie věd v Mnichově, rytčí řádu Maximilianova pro vědu a umění, † v Mnichově 14. září 1871.

Steininger Johann, přírodopysce a spisovatel, nar. se 10. led. 1794 ve Wendelu v nyn. Porýnském Prusku, stal se po odbytech studiích r. 1815 prof. matematiky a fysiky na gymnasiu Trieském a sastával dřad ten se vzornou pečlivostí až do r. 1857, kdy vstoupil do sdáklé péne. Z mnohých St-ových spisů nutno alespoň nejrozsáhlejší a vědeckou cenou vynikající tuto uvést, jako: *Geognostische Studien am Mittelrhein* (v Mohuči 1819); *Die erloschenen Vulkane in der Eifel und am Niederrhein* (tamtéž 1820); *Gebirgskarte der Länder zwischen dem Rhein und der Maas, nebst Text* (tamtéž 1822); *Die erloschenen Vulkane in Südfrankreich* (tamtéž 1823); *Geognostische Beschreibung des Landes zwischen der unteren Saar und dem Rhein* (tamtéž 1840—41); *Essai d'une description géognostique du Grand Duché de Luxembourg* (v Bruselu 1829); *Untersuchungen über die saftführenden Gebilde in Lothringen* (1826) atd. St. přispíval také pilně původními články do odborných časopisů geologických a mineralogických.

Steinle Johann Eduard (v. hl. d.), křijel kreslil a malil, obdržel r. 1865 důstojnický křijel belgického řádu Leopoldova a r. 1869 bavorský řád sv. Michala I. třídy. Z novější doby počítají jeho půvabné ilustrace (nákrety) k *Sněženke* (Schneewittchen) a k *Češce*; dále ve starožitném slohu věrně a uměle napodobení Wohlgemuthova dřevotisku *Se. Římské křijel Německého národa*, jakož i návrhy k malbám ve skle pro kostel Matky Boží v Trevíru.

Stenhouse John, lučebník a spisovatel, nar. se 31. pros. 1809 v Glasgowě, studoval po odbytech gymnasiu práva a byl také za doktora práv povýšen. Hlavní ale snaha St-ova šelila k pilnému studiu chemie, v kteréž tak chvalného jména dosáhl, že jmenován byl prof. lučby na ústavu St. Bartholomews Hospital v Londýně. Také v laboratorii znamenitého Liebige a byl St. delší dobu pro sdokonalení svých vědomostí zaměstnán. Práce své literární uveřejnil s větší částí v Liebigově světě známém časopise pro lučbu atd. St. byl za své zásluhy r. 1848 jmenován členem král. akademie a král. společnosti pro pěstování lučby v Londýně. Z jeho prací připomínáme: *Ueber die Darstellung und Analyse des Hippuräure-Aethers* (1839); *Ueber eine neue Chloro-Verbindung* (1840); *Ueber das Myronocarpin, eine neue krystallinische Substanz aus dem weissen Baktam von Sonceonats* (t. 1841); *Ueber die entstehenden und desinfectirenden Eigenschaften der Holzkohle, nebst Beschreibung eines neu erfundenen Respirators* (t. 1854); v anglických časopisech nalézáme: *Analysis of the palm oil and cacao butter*; *On the action of pure-*

Beobachtungen in der Algemeen etc. (v Delftu 1790); *Zeepeiler of Bathometer waarmede men alle diepten der zee kan afmeten etc.* (tamt. 1808); *Dissertatio, qua respondetur ad quaestionem propositam: Ut determinetur, per examen comparatum proprietatum physicarum et chemicarum, natura lactis muliebriis, vaccini, caprilli, asinini, ovili et equini* (společně s N. Bondtem, tamt. 1794, vyd. také v překladě); dále psal St. do všech hlavních časopisů odborných články velmi dobré, obsahující vždy výsledky původních jeho studií. † v Delftu v kv. 1829.

Stirling James, spisovatel, nar. se r. 1696 v St. Niniansu, nabyl anamenitého vzdělání v Oxfordu. St. sábal se takřka výhradně vědami přírodními a sepsal řadu výběrných spisů, začež jmenován byl členem král. akademie věd. † v Leadhillsu 6. pros. 1770. Ze spisů jeho uvádíme: *Lineae tertii ordinis Newtonianae sive illustratio tractatus Newtoni de enumeratione linearum tertii ordinis* (v Oxfordu 1717); *Methodus differentiativus sive tractatus de summatione et interpolatione seriem infinitarum* (tamt. 1730—64 v mnohých vydáních); *On the figure of the earth and the variation of gravity on their surface* (ve správách: *Phil. Transact.* 1781 v Londýně); *A description of a machine to blow fire by the fall of water* (tamt. 1745) atd.

Stisser Johann Andreas, lékař a spisovatel, nar. se 19. led. 1657 v Luchavě, studoval po obdoby školách přípravných medicínu na universitě v Lejdě, kdež také hodnosti doktorské dosáhl. Na to odebral se do Hamburku co lékař praktický a prodal tam až do r. 1687, kdy povolán na prof. medicíny, posléze také chemie a anatomie na vysoké učení v Helmstädtu. S. † v tomto městě 21. dub. 1700. Z jeho spisů, kteréž mají cenu historickou i vědeckou, uvádíme následující: *De phaenomenis quibusdam chemicis-physicis* (v Brunšviku 1688); *Compendio chemiae etc.* (v Helmstädtu 1689); *Aetorum laboratorii chemici specimen primum* (tamt. 1690) atd.

Stöckler Emanuel, malíř ve Vídni žijící, nar. se v Mikulově r. 1819, maloval s počátku v akvarele idalší obrazy s Benátk a s Bosporu, jako: *Svět Asunt* (pro velkokněžnu Helenu); *Křestnou kapli ve chrámě sv. Marka v Benátkách a Benátské album* (pro arcikněžnu Žofii); *Palác Belisardů a Pohled na Černé moře* (v Belvederu Vídeňském); *Hrad Boskovic* a j.; v novější době maluje pak tímž způsobem (vodními barvami) i osoby v životní velikosti; s těchto svislých vyniká jeho *Dáma s doby parukou*. M.

Stöttner Andreas, malíř a rytec, nar. v Hamburce r. 1764, vzdělával se v letech 1771—74 na Kodaňské akademii, načež opět v Hamburce se usadil. Maloval zde podobizny v oleji a v miniaturě, a byl též podobizny v tečkovacím způsobu. Vydal též několik spisů o kresbě (r. 1783), zejména pak o kreslení květin (1808), a zemřel r. 1812. Jeho syn Christian Georg Štöttner (1789—1838) byl podobněž v Alteně co rytec činý.

Stohl Jindřich, žijící malíř v akvarele, nar. r. 1826 ve Vídni co syn úředníka knížete švarcenberka. Uživ se umění svému na Vídeňské akademii vzdělával se v něm dále na cestách po Horních Rakousích, po Čechách, do Mnichova, kdež rok strávil, do Terstu, kdež půlruka roku prodal, do Benátek a jinam. Ve svých akvarelech, jakéž se chová i ve sbrkách oia. Františka Josefa, arcikněžny Žofie, velkokněžny Marie Nikolajevny a mnohých rodin šlecht rakouské, představuje velmi sdařile krajiny, architektury i osoby. Maluje však s dobrým úspěchem i v oleji. *Vnitřek chrámu sv. Marka v Benátkách* se mu svislě podařil. R. 1865 odkryl prý ve Veroně

u Antonia Tortally Rafaelovu Sv. rodinu, jejíž kopie se pod jménem *Madonna di Loreto* v Paříži a jinde nacházejí. M.

Stojaković Jiří, dvorní rada a upřímný národovec srbský, nar. se r. 1810 v Palance v Bačce, † ve Vídni 16. list. 1868. Po skončených právních studiích byl advokátem v Pešti, a za krátký čas stal se v celém Uhersku známým. R. 1848, od kterého času začíná jeho hlavní národní činnost, účastnil se v Prase slovanického sjezdu. Po svém návratu byl na rok na tehdejší maďarské vlády zatknut, a jen přičiněním pravoslavného vládce Budinského Platona Atanakoviće dostal se zase na svobodu, načež tím usilovněji pro svůj národ pracovati se jal. Po celý čas trvání maďarské revoluce byl nejčinnějším údem hlavního národního výboru v Karlových. Po potlačení jejím stal se St. radou při apelačním soudu v Pešti, a posléze předsazen k vrchnímu zemskému soudu do Temešvaru. R. 1856 stal se radou u nejvyššího soudního dvoru ve Vídni. Když r. 1860 vnitřní politika v Rakousku jiným směrem se dala, a Maďarům povoleno zřízení dvorské kanceláře, stal se St. radou té kanceláře, a v tomto postavení sdárně a k velikému prospěchu svého národa účinkoval, proto zůstane i památka naň mezi uvědomělými Srby trvalou. S.

Stojčević Miloš, vojvoda Poceraský, též jen Pocerac nazvaný, proslavěný junák srbský, nar. se r. 1776 ve vsi Vranaké pod planinou Cerem. V prvním roce povstání srbského byl jen sprostým vojínem, ale brzo potom vsal jej k sobě Ilija Marković, tehdejší starešina nižšího stupně v Pocerině, jako pisáře. Když r. 1806 Turci Bosňáci dobyli Mácvu a celý Šabecký kraj, vzdal se jim smírně Marković, načež jej Tito ustanovil vrchním starešinou Poceriny. St., ačkoliv Turci jeho matku v Šabci v zajetí drželi, nechtěl se po příkladu svého pána vzdáti a uchýlil se raději do hor, kdež rozspěhl junáky v četu sbíral. Zatím přitáhl Černý Jiří s novou silou, a sáhnav Turky ustanovil St. a sa vojvodu Poceraského, a od Turkův ustanovený Marković sotva že živ vyvázal. V bitvě na Mišarském poli vynamenal se St. slavně, a pronásleduje rozprášené Turky po Kitogu vydobyl si bohatou kořist, mezi kterou se nacházel i meč pověstného Kulin-kapetána. Za tu všechnou kořist podávala rodina Kulinova tolik zlata, kolik ona váží. St. naproti tomu uvolil se meč jen pod tou výminkou vydati, budou-li všichni toho roku v Šabecké nahiji zajati a do Bosny odvedeni muži, ženy a děti na svobodu propuštěny. To vyplniti nebylo rodině Kulinově možné, a tak ostal slavný meč v rukou St.ových. R. 1807, 1808 a 1809 bojoval St. udatně na Drině, a slavný výsledek souboje jeho s Musou Orugdićem r. 1809 opěvává jedna z národních písní. R. 1811 vyskytl se v Pocerině jakýs hejduk, a poněvadž byl každý vojvoda savasán pořádek ve své nahiji udržovat, proto se i vydal St. s malým počtem svého lidu na vyhledání toho hejduka, a odváživ se samojediný neprospěšně do houštiny byl zde od hejduka zastřelen. Tak zahynul neslavně junák, jehož jméno, jak národní píseň říká, se bude spomínat „dokle tebe sunca i mjeseca“. St. byl postavy malé, obličje podlouhlého, ducha bystrého, myslí veselí a bohatý v pravém toho slova smyslu. Po Milošovi stal se Pocerakým vojvodou jeho bratr Jan k o, který, nehoden jsa slavného jména bratrem mu sůstaveného, Turkům se r. 1813 v obkupu Lješnickém vzdal, načež jej Tito, vsavše mu prvé bohatyrský meč Kulinův, spoutaného do Cañfirada poslali, kdež neznámo jakým způsobem zahynul. S.

Stojković Milenko, srbský vojvoda, nar. v Kličevci ky. Počaravackého. V mladém věku svém sa-

býval se v Požarevci oběhem, ponděží se ale zase vrátil k rolnické živnosti. Když se r. 1798 Srbové k vysávání Bělehradského vesíra Hadži-Mustaj-paše postavili se sbrání proti janičarům, deroucem se od Vidina k Bělehradu, byl St. buljubašou, a na počátku povstání srbského r. 1804 proti dahijům byl už bimbášou. Na sklonku r. 1804, když dahijové z Bělehradu do Adakale uprchli, vyslán St. od Karadjordja sa nimi s nářizem, aby je pobil a jich hlavy do Bělehradu přinesl. R. 1805 proslavil se St. vítězstvím, jehož nad Afis-pašou na Ivankovci dobyl. Když na počátku r. 1806 Srbové na všech stranách s úspěchem v boji postupovali, dobyl St. Poreče, a přeložil sem hrad s Kličevce své sídlo. Z jara 1806 překročil pohorí Miroč a postupoval do krajiny, která až dosud pod Turky se nalezala. Zde se položil u Malajnice tábozem, voje turecké pod vesírem Vidinským Mula-pašou a Gušanc Alijou seřvali tu St-e, který jen rychlou pomocí Černého Jihho a ruského G. M. Isajjeva jistě záhubě uniknul. Nepořádný život a náslinivci, jakého se na podřizování mu lidí dopouštěl, a konečně sjevné odepření poslušnosti vrchnímu voždovi a sovjetu byli příčiny, pro které byl St. r. 1811 se Srbska vypověsen. Odebral se s Dobrinjcem do Multan, kdež oboum od ruské vlády penze vyplácena byla. Když Rusové r. 1812 po uzavření s Tureckem míru s Multanska vyšli, odešel s nimi též St. a t brzy na to v Počse. St. byl postavy prostřední a krásný muž. Psát a číst naučil se teprve ve vyhnanství, byl však od přírody nevědnými schopnostmi nadán. Mluvil málo, byl ale stato veličký junák a k svým podřízeným velice přísný. St.

Stokes George Gabriel, matematik a spisovatel, nar. 18. srp. 1819 v Skroenu (County Sligo, Irland), byl prof. matematiky na universitě v Cambridge a členem král. společnosti filosofické. R. 1851 jmenována také král. akademie věd v Londýně St-a svým členem zejména za veliké zásluhy jeho v literatuře, kterouž obohatil četnými znamenitými pracemi, s nichž uvádíme následující, uveřejněné ve správách akademie Cambridgské: *On the steady motion of incompressible fluids* (1842); *On some cases of fluid motion* (1844); *On the theories of internal friction of fluid in motion and of the equilibrium and motion of elastic solids* (1847); *On the theory of oscillatory waves* (tamt.); *On the critical values of the sum of periodic series* (tamt. 1849); *On the formation of the central spot of Newton's rings beyond the critical angle* (tamt. 1849); *On the composition and resolution of streams of polarized light from different sources* (tamt. 1851) a j. v.

Stoklas Eduard, učitel na městské škole chlapecké v Novém městě za Vidni, nar. 9. kv. 1845 ve Valaš. Mezíříči na Moravě; vzdělán pro učitelské povolání své v Praze, byl 1865—66 asistentem na reálné škole Starobrněnské, a v té době již přispíval články přírodovědeckými do Vítákovy *Přelouha*, Demlova *Hospodáře Moravského* a Mathonova *Ročníka*. Pobyv rok v tomto postavení, byl po sobě učitelem na rolnické škole v Přerově, na reálce v Telči a na měst. škole v Hodoníně, odkud v H. 1872 odešel na novým povoláním svým do Nového města za Vidni. Po ten celý čas byl literárně činným, přispívaje v Telči do Urbánkových *Učitelských listů* články přírodovědeckými, s nichž obzvláště výklady s fysiky *Proč a proto* pozornost na sebe obrátily, a mimo to sepsal *Fysiku pro hlavní, národní a vyšší díle školy* (1872), *Základy chemie pro nižší střední a občanské školy* (1878) a jiné spisy školní a praktické potřeby sloužící, které všechny vyšly nákladem Fr. Urbánka v Praze; mimo to přispíval

spíval do četných časopisů. Co kreslil provedl St. přerem skupení *Telč a okolí*, pak skupení *Mr. Bědžovice a okolí*; mimo to kreslil více než 100 svitů do Soukupova *Přírodopisu Maléšického*.

Stolac, město v sandžaku Mostarském, leží u úpatí pohorí Hergudu při řece Bregavě. Mí 3500 obyv. Nad městem pne se pevnost, již Turci za nejsilnější v Hercegovině považují. Pevnost byla založena před 400 lety od předkův rodiny Risvanbegovičů, kteří se též od místa toho Stolčevici jmenovali. R. 1838—34 pokoušelo se marš vojska turecké o dobyti pevnosti. R. 1840 aspálil bleak v pevnosti prachárnu, čímž způsobeno v pevnosti a městě mnoho škody. Tehdejší vesír Mostarský Ali-paša Risvanbegovič dal pevnost zase opravit. Od Mostaru vzdálen jest St. 6 a od Ljubinja 4 hod. N. hje St-oka má v 1935 domech 9516 mužských obyv.; s těchto jest jen 1418 tureckých. St.

Stolcker Jan, holandský malíř, nar. v Amsterdamě r. 1724, učil se u Guinharda malbě podobizen, kterouž pak horlivě provozoval. Posléz vřnuoval se v Rotterdamě malbě záclonů a stín, tévaje při tom na jevo bujnou fantasi a neobyčejnou srůžnost štětem. Maloval i pěkné vnitřky rokok-ných budov a hotovil die slavných mistrů též nákreasy tušové, kteréž bývaly svého času velmi cěšeny. Mnohá s nich ryl též způsobem leptadla a zemřel r. 1785 v Rotterdamě. St.

Stoltze Georg Heinrich, prof. lesby a spivatel, nar. se 31. čce 1784 v Hanoveru, odbyl právne školy studoval filosofii na universitě v Halle kdež pak r. 1816 za doktora promován byl. St. byl s počátku administrátorem v lékárně sirotčince Hallského. R. 1816 stal se tamtéž privátním docentem. Z prod St-ových vynikají: *Gründliche Anleitung die reine Holzsäure zur Bereitung der reinen Essigsäure zu benutzen, nebst genauer Betrachtung der übrigen bei der trockenen Destillation des Holzes sich bildenden Products* (v Halle 1820); *Bemerkungen über die Darstellung der China-Alkaloide* (1825). St. vydával i redigoval *Berliner Jahrbuch der Pharmacie* (od rku 1821—1826), kamž znamenitými články hojně přispíval.

Stolz Michal, říjící stavitel a sochař tirolský. Obnovením úpravy obrámu Svatoapavelského ve slohu gotickém osvědčil se býti důkladným znatelem umění starokřesťanského. Dále od něho pochází oltář v kápě na zámku Ambrasckém. St.

Stone Marcus, říjící malíř angl., přidruhuje se a následuje v dílech svých směra a způsobu nových malířů franc., jakž o tom svědčí jeho obrazy: *Milost a přilomnost Francoušek jindy a nyní*. Převabnější a více v anglickém způsobu provedeny jsou jeho *Wattova skouška se strojem na čej a Francouzská Marii Stuartkové přinucena vzdát se své soad*. Svěží rosmar a výborné technické provedení pozorovati lze v jeho *Galerii přechod lásky*. St.

Storey George Adolphus, říjící malíř anglický, nar. v Londýně r. 1834. Odehrav se r. 1848 do Paříže konal tu pilné studie v Louvru vedením Delongovým. Po svém návratu přidružil se k L. Liemu, kteréžto přátelství mu bylo velmi prospěšné v uměleckém jeho snažení. S počátku maloval nejvíce dětské podobisny, které se mu výborně dařily. Avšak obzvláštěi pozornost obcearstva vzbudil r. 1864 svým obrazem, předstávujícím *Sedmiu Williama Seymoura s Annou Stuartkou při dvři Jakuba I.* Z pozdějších obrazů jeho, vynikajících skvělým osvětlením a výborným reliefem, zasluhuji býti jmenovány: *Osídlování dívk a Taneční hodina* (1868). St.

š navrátil se však spět do Gdánska, byv jmenován ředitelem tamějšího gymn. útstavu. St. byl na-
řím spisovatelem a vydal řadu výborných prací,
nejméně hlavně ve spisech akademii a časopisech
odborných. V *Astronomische Nachrichten* vytu-
puje se na př. články: *Ueber die mittlere Tempera-
tur in Danzig als Funktion der Jahreszeiten* (1829);
beobachtung mosier Sternbedeckungen (1831); v Pog-
endorffových *Annalen* pro laičnu nalezá se: *An-
nung zwischen gleich- und ungleichnamigen Schei-
(1828)*; *Widerlegung der Einwürfe Driberg's
en Luft auf Wasserdruck* atd.

Stremayer, Karl von, nar. 30. Hj. 1823 v Štyr.
adei, kde 1845 odbyl právnická studia, načež
list. 1846 tamtéž na doktorství práv promovov-
al; rok na to odbyl skoušky soudnické. Vstoupiv
rám 1846 co praktikant k c. k. štyrské komorní
kuratufě stal se 15. ún. 1850 substitutem státního
tupce, 9. kv. 1864 jmenován radou při zemském
adu v Štyr. Hradci, 30. čna 1869 minist. radou
in. vnitra. Mesi tím byl St. volen také do sněmu
rakého a do jeho výboru, v němž býval jedním
nejpilnějších pracovníků. Dne 1. ún. 1870 byl
povolán do tak zvaného občanského ministerstva
ministra kultu a vyučování, kterýmž stálal až
12. dub. 1870, načež jmenován jest dvorním ra-
dai při nejvyšším soudu. Ale již 30. čna 1870 stal
podruhé ministrem kultu a vyučování, v kterémž
adě setrval až do 4. ún. 1871, načež vrátil se
své předchozí místo při nejvyšším soudu. Poté
š se ministrem předchozího svého oboru v mini-
stevě kníž. Adolfa Auersperka, a spolu tajemní-
lou, v kterémž úřadě dosavad setrává. Za něho
se bezohledná germanisace škol sžíváti na Mo-
ř, ale přes to všecko není ani u něm. strany
líben, která mu vytýká přílišnou shovívavost na-
proti straně klérkální. St. sná se důkladně ve frane.
l., angl. a jiných evrop. jazycích, jen žádného
svanského není mocen.

Striowski Vilém (v. hl. d.), malíř v Gdánsku
řed. Novější díla tohoto nadaného umělce jsou
sledující: *Modlící se rodina židovská na hřbitově*;
ilustr. *šlechtici před táborem cikánským a Severoně-
ská národní slavnost*. Za posledního času předsta-
je s výborným nadarem též některé dělnejší doby
dějin Gdánských v XVII. a XVIII. století, umi-
je při tom s dobrým úspěchem též rozličné ma-
bné budovy toho města. I jeho krajiny velmi se
vávají.

s Strkova, posádky také Hrošek (Hruška)
St., staročinná rodina vládycká, která se psala dle
valé tvrze Strkova v Táboraku. V druhé polo-
ci XIV. stol. šli bratři Lev a Jan s St. (s nímž
nto byl farářem v Jistebnici), kteří společně s pa-
ři s Chotěm byli tehdejší kolátory kostela Třebí-
ého (1870—1899), k němuž Lev s St. r. 1883
roval mlýn pod Strkovem. Na začátku XV. stol.
ipomínají se Beneš a Vojtěch s St., kteří
1415 přiváželi toliké své pečeti k listům státním
o uplání M. J. Husi do Kostnice poslaným. Za
st kr. Vladislava II. připomíná se Jan Hrošek
ruška) s St., který r. 1497 koupil od Barbory
Jettichovic tvrze Kovařova a Zahrádku, s dvory a
nty tamtéž, pak vsi Záluží, Lhotu, Vesce, Křehov-
j. za 900 kop gr. š. Týž měl syna Jiřího H.
a Kovařov, který přicházel také v tit. s r. 1534.
1542 vložil Václav H. na Kovařov list důlní
anšece jeho Dorotě svědčící do deek, a tolikéž
ložil do deek r. 1549 Václav, Jan a Bohuš
atři H-vé se St. statek Kovařov a dvory v Záluží
horním a dolním Vesce, jak je po otci Jiřkovi
ahně let drželi, znovu do deek. — R. 1568 prodali

Jan a Jiří H. se St. statek Chotěm Sigmundovi
Kaffunkovi s Olhmu. R. 1570 držel Kovařov spo-
lečně bratři Jan ml. a Jiří H. se St., s nímž
Jan r. 1571 koupil od bratra Jiřího jeho podíl na
Kovařov. V tit. s r. 1589 připomínají se Jan H.
se St. v Helfmédicích a Jiřík H. na Vidně v Be-
rounsku. Dále nemáme širších zpráv o rodině této.
— S rodnou Hrošků šli Hrušků se St. neslu-
směsti rodu Hrušků s Trkova, ješto nebyly
vespolek ani erbem ani krví spřislušny. Hruškové
s Trkova byli rodina patricijská, která v XV. a
XVI. stol. v Táboře byla usedlá a držela tam grunty
šosovní a úřady obecní; titul s Trkova a erb
nabyli teprv v druhé polovici XVI. stol., aškoliv se
snad již dříve tak psávali dle nějakého aboků toho
jména. V první polovici jmenovaného stol. přicházel
mezi sousedy a konšeli Tábořskými Mikuláš H.
(1538—1553), který měl syny Jana a Václava.
Onen vzdělav se ve vyšším umění literním vstoupil
do služby vešejně a byl za časů císa. Max. II. ko-
morníkem při soudu komorním v Praze; pro své
služby platně nadán jest majestátem, jehož dátum
na hr. Praž. dne 12. září 1575, tit. s Trkova a
erbem, který se vypisuje takto: „Štít červené b.
a v něm oděsac až po stehna, maje ruce na boky
podepřené a nad helmem dvě pára pštrosova, pravé
červené a levé žluté.“ — Václav H. s T., bratr
Janův, připomíná se ješto r. 1587 a někteří potomci
rodiny té šli posádky také v Praze i v Prachaticích.
V Táboře přicházejí Hruškové ješto v XVII. i XVIII.
století, nepřítce se však více s Trkova, pročež
nelze tvrditi, byli-li s výše psanou rodinou spřislušni
šli nic.

Strohmayer Hanuš, malíř a rytec, v Praze
ku konci XVI. stol. umění své provozovavš. S po-
čátku byl ve službě u arciknížete Arnošta Rakou-
ského, načež r. 1583 jmenován jest dvorským ma-
lím a rycem císaře Rudolfa II. Jeho rytiny jsou
s velikou jemností a jistotou leptacím způsobem
provedeny; obzvláště s nich vyniká *Venue s Amorem*
(s r. 1593).

Stroobant František (v. hl. d.), v Bruselu
šil malíř architektury, obdržel r. 1868 belgický řád
Leopoldův. Novější významitá díla tohoto výtečného
umělce jsou: tak sv. *Řecký káml* a *Kostel sv. Jří*
v *Benátkách*; *Starožitné domy na Radnickém náměstí*
v *Bruselu*; *Vnitřek paláce krále Kasimíra Vel.* v *Kra-
kově*; *Starý arcibiskupský palác v Litichu*; *Stará*
Pogmická štvrť v Norimberce; *Klášter beguinů v*
Bruggách a j.

Stůve Karl (v. hl. d.) † 16. ún. 1873 v Osa-
bruku.

Sture (rov. hl. d.), jméno tří šlechtických ro-
din švédských, ve XIV., XV. a XVI. stol. proslu-
lých. Dvě s nich, obzvláště slavné, byly, aby se
snadněji rozeznaly, naznačeny jménem starší a
mladší rodiny St.-ův. První s těchto, mající v erbu
tři černé lekníny ve zlatém poli, pocházela od ry-
tře a Hráského rady Anunda St., jenž šil v letech
1310—61. Jeho vnuč Algot Magnusson, rytíř,
Hráský rada a kapitán v Nerike, † r. 1427, byl co
spoluvykonavatel poslední války Bo Jonssonovy jeden
s prvních švédův, kteří do země povolali královnu
Markétu. Tohoto vnuč Gustav Amundsson, rytíř
a Hráský rada, zemřel 1444, měl za manželku
krále Karla VIII. Knutsona nevládní sestru Brigitu,
s kterouš spločil syna Stena. Tento, Sten St.
starší, rytíř na Gripsholmu, vystoupil již záhy co
nepřítel unie Kalmarské, pomáhaje r. 1464 biskupu
Ketilui Karlssonu v jeho sporu s Dánským králem
Kristianem I., a později, za posledních let panování
Karla Knutsona, hlavně napomáhal k udržení se

její byl proti jejích sňatku, unesl St. milenku svou, vymohl si požeňnutí církve a vystoupil v vojenské služby šel na statku svém lásko, ekonomii a studium politickým. Manželka tato semela mu již r. 1849 a jest pohřbena v klášteru Kovilském. Nyní žije St. v manželství druhém. — Po skončení válce r. 1848—1849 byl jmenován St. od rak. vlády za služby již konané podplukovníkem v pluku hulanckém, odměna to s jistotou chatrná, kterou však nicméně St. přijal v naději rychlého postupování, jaké mu slibováno. Avšak sliby ty ukázaly se býti lichými. Mužové tehdejší vojensko-absolutistické reakce nemohli se k tomu odhodlati, aby muže, jež byl vlastně boj za svobodu povzněl, povýžili na místo rozsáhlejší působnosti, a tak St. odsouzen k nečinnosti trávil život svůj větším dílem na dovolené ve Vídni, až konečně rok 1853 povolal jej následkem východních zápletek k nové činnosti. Jak známo, přišlo roku toho k válce mezi Turky a Černošenci, kteříž poslední byli od Omara pašety u Cerova na hlavu poraženi, tak že kníže Danilo jen s těžší se skrovným sbytkem svých lidí ušel úplné zhubě a Turci bezmála celé země se zmocnili. Tyto prospěchy tureckých zbraní snepokojovaly vládu rakouskou, které na tom záleželo, aby Černá Hora, tato hradba Dalmatska, nepadla do tureckých rukou. I obrátila sraky své na St.-e, který již dříve se byl v té záležitosti k císaři obrátil, a poslala jej, arcit pod rukou, do Černé Hory, slibce pomoc na obranu se státních sbrojení i na vojenských důstojnících. St., jen jediným sluhou provášen, dostal se po dobrodružné cestě Bosnou a Hercegovinou skrz samý tábor turecký do Černé Hory, kde jej kníže Danilo co osvoboditele svého přijal a jemu vrchní velitelství nad veškerou branou silou svou svěřil. Jak mile se rohlásila správa o příchodu povstání národního hrdivý, hrnul se k němu odevšad ozbrojený lid, a v málo nedělích stál St. v čele dostatečné síly, že mohl s dosavadní obrany přejít k útoku. Především jednalo se o to, aby zamezeno bylo spojení se obou voják tureckých, z nichž jedno pod Omerem pašetem postupujícím od Skadru bylo se k Cetyni až na tři hodiny cesty přiblížilo, druhé pak pod Ismailem pašetem od Hercegoviny přicházelo. St. přepadl 19. ún. 1858 u Glavice předvoj Omerův pod Osmanem pašetem s důrazem tak neodolatelným, že jej porazil na hlavu a mezi jiným 1500 Mirditů zabil, následkem čehož Omeru bylo nastoupiti zpáteční pochod. Téhož dne přinesl kurýr správu o míru, který v Cařihradě prostředkováním Leiningena, tehdejšího mimoř. rak. vyslanec, mezi Portou a Černou Horou byl uzavřen. Na památku slavného vítězství založil kníže Danilo k pobádání St.-ovu „tád neodvislosti Černé Hory“, jehož prvním rytířem stal se St. Kníže osobně mu odevzdal jeho snak spolu s písemným vyjádřením díků senátu černohorského. — R. 1858 poslán jest St. od vlády rakouské co diplomatický jednatel do Bělehradu, aby tam vlivem svým podporoval vnikající se stolec knížete Alexandra Karađorđeviče. Avšak St. sesnal, že marný jest odpor proti vůli národní mocně se osvědčující ve prospěch Obrenovičů, kteří také skutečně povolání byli na trůn po sesazení Alexandrově. St.-i náležel při tom zásluha, že správami svými o pravém stavu věcí odvrátil rakouskou vládu od zamýšleného zakročení ve prospěch knížete Alexandra a přiměl ji k uznání Miloše. R. 1859 postoupil St. za generálmajora i poslán jest do Dalmácie co adluta tamějšího guvernéra. Toho času byla se politika rak. vlády naproti knížeti Černohorskému Danilovi proměnila, i stala se mu rozhodně nepřátelskou. Z čista jasna obdržel St. z Vídne rozkaz, aby se postavil v čelo emigrace černohorské, osobních to

nepřátel knížete Danila, a vtrhna do Černé Hory pokusil se o vypuzení panovníka, jenž teprv před málo lety byl zachoval trůn, a to přispěním též vlády, která nyní proti němu se obrátila. V spravedlivém rozhorlení, že se mu dostává dlohy tak nečestné, samit St. rozkaz ten s doložením, že „míní-li vláda, c. k. generála snížit na vůdce loupežníků, že přitla na nepravého.“ Zezla dle tehdejšího systému byl následek kategorické té odpovědi, že St. dán na odpočinek. Na to žádal uražený generál za propuštění ze státního svasku rakouského, kterýmžto odhodlaným krokem vláda sarašena odvolala jeho pensionování a r. 1860 poslala jej co generálního konzula na Sicilii. Avšak vítězná výprava Garibaldiho proti království Neapolskému učinila brzy konec tomuto jeho novému postavení. Měsíc pak St. přilehl, osobně seznámil se s tímto velkým vlastencem italským a sláskati jej pro plán, osvoboditi křesťanské Slovany od jha tureckého. Nepřítel však k tomu pokusu, o kterémž svého času mnoho se mluvilo, pro nedostatečnost prostředků, jimiž Garibaldi vládl. Vřítiv se do Rakouska zapleten jest St. v nové roztržky s vládou, a jmenovitě Schmerling marně se pokoušel sláskati jej pro svůj systém, což vše jej přimělo k tomu, že úplně vystoupil ze státní služby, maje úmysl budoucně úplně politice se věnovati.

Stratingh Sibrandus, prof. lučby a spisovatel, nar. se 9. dubna 1785 v Adorpu u Gronink, stadoval medicinu a byl r. 1819 za doktora lékařství povýšen, načež po třech letech dosáhl ještě doktoratu s filosofie. S. usadil se a počátkem co praktický lékař v Groninkách, sabývá se neuváženou horlivostí studiem lučby a technologie. Spisy S.-ovy vabudily mezi učenci pozornost na nadaného badatele a získaly mu r. 1837 profesuru lučby a technologie na universitě Groninské. Z četných prací mamenného tohoto spisovatele uvádíme tuto: *Scheikadig Verhandeling over senige verbinding van den Phosphorus* (v Groninkách 1809); *Electromagnetische Bewegingskracht en anwendig daarvan tot en electromagnetischen wagen* (1835); *Elektrisch-Archimedisches Modelboot* (1840); *Over het vermogen der gloeiende Zwaavel-en Phosphordampen, en het licht, hetwelk bijde verenigingen van Zwaavel en Phosphor met sommige stoffen ontstaat* atd.

Strauss Anselm Frans, přirodospytec a spisovatel, nar. se 20. dub. 1780 v Aschaffenburgu, a tamt. 8. dub. 1830. Odbyv studia universitě stal se St. prof. lučby, fysiky a přirodních věd na lesnické akademii ve svém rodišti. V literatuře vynikl některými výběrnými pracemi, sepsanými na základě původních badání a zkoušek. Zejména důžno uvést z jeho spisů: *Chemisch-physikalische Abhandlungen über einige forsttechnische Gegenstände* (v Aschaffenburgu 1822); *Lehrbuch der besonderen und angewandten Physik* (v Mohuči 1823); *Grundriss der allgemeinen Chemie in ihrer Anwendung auf das Forstwesen* (v Gothě 1824); *Vorbereitungsgeschehen zum Studium der Physik* (spis psaný hlavně pro navštěvovatele lesnických škol, v Mohuči r. 1826).

Strazza Giovanni, říjící sochař a prof. svého umění v Miláně, kdež se i nar. r. 1817. Celé jeho díla jsou: kolosální socha *Mojžíšova* v katedrále Milánské, *Thamar*, alegorická socha *Zemělovi* a závojem sahalejší poprsí; s novějších prací pak *Sylvia*, *sojící rána Amyntasova*, kterémužto dílu r. 1867 druhá cena byla přifknuta.

Strehlke Friedrich, dr. fil. a přirodospytec, nar. se 11. pros. 1797 v západním Prusku, stadoval na universitě v Královci a stal se r. 1823 učitelem na gymnasiu v Gdaňsku, odkudž r. 1834 povolán byl za prof. na reálné gymnasium v Berlíně. Po krátké

mnasialní a filosofii, načež povolán byl za prof. matematiky na Collège Rollin v Paříži. R. 1840 al se skutečným prof. mechaniky na Pařížské polytechnice. St. † v Paříži 18. pros. 1856. Z jeho vědeckých prací literárních, za kterých v odměnu jmenován byl členem akademie v Paříži, následující řádky: *Étant donné trois points et un plan, trouver dans ce plan un point tel que la somme de ses distances aux trois points donnés soit un minimum* (1823—24); *Recherches d'analyse sur les caustiques* (1852); *Courbure d'un fil flexible et inextensible dont les extrémités sont fixes et dont tous les instants sont attirés vers une fonction déterminée de la distance (r. t.); La distance entre les centres des cercles inscrit et circonscrit à un triangle est moyenne proportionnelle entre le rayon du circonscrit et l'excès de ce rayon sur le diamètre de l'inscrit* atd.

Suerman Alexander Karl Wilhelm, lékař a spisovatel, nar. se v Utrechtu r. 1809, studoval tamtéž mnasium a filosofii, načež oddal se medicíně. S. l na universitě Utrechtské r. 1835—36 povýšen doktora lékařství a filosofie, a r. 1839 ustanoven za profesora chirurgické pathologie na tamější universitě. Z jeho literárních prací vynikají tyto: *mentarium de definienda quantitate vaporis aquei atmosphaera vel aere quocunque* (v Utrechtu 1831); *ajecti ad Rheum* (tamtéž. 1836); *De calore fluidon-elasticorum specifice* (tamtéž. r. t.) a t. d. S. † dn. 1840.

Suckow Georg Adolf, lékař a spisovatel, nar. v Jeně 28. led. 1751, studoval filosofii a medicínu, v kteréž dosáhl hodnosti doktora. S. uzavřel se již od drahých let studiem věd přírodních, posléze vyláště k mathematické a fysice přilnul. Amenitě pokroky, které ve vědách těchto činil, nepochybně byly r. 1774 profesorem, kterák se mu na universitě v Heidelbergu nabídl. S. přednášel tam i le fysiky také laubů a vědy přírodní. V literatuře jméno jeho chvalně známo, a spisy jeho skutečně počátku novějšího století valně byly v Německu šířeny. Uvádíme zde s prací jeho následující: *alyses chemicas aquarum Janensium* (v Jeně 1772); *n dem Nutzen der Chemie zum Behufe des bürgerlichen Lebens* (v Mannheimu 1775); *Mineralogische Beschreibung und chemische Untersuchung des natürlichen Turpelta* (tamtéž. 1782); *Anfangsgründe der ökonomischen und technischen Chemie* (v Lipsku ve více částech); *Betrachtungen über einige für Deutschland wichtige Fabriken und Gewerbe* (v Mannheimu 1783); *sangsgründe der Mineralogie* (v Lipsku 1790, 2 t., ve více vydáních.); dále vyšly takem četné knihy S-ovy v rozličných časopisech, jako: v *Orell's malen*: *Ueber einige Apparate zu dem Versuchen Luftarten* (r. 1784); *Beobachtungen über einige wasserarten, sowohl in Ansehung der Luft, welche er Wasser leben als in Betreff auf ihre Wirkungen auf verschiedene Luftarten* (tamtéž. 1789) atd. † v Heidelbergu 18. kv. 1813.

Sudlice. Jména toho užívalo v XVI. století několik rodin v Čechách (S. s Hrachovic, s Jivou [Jivan?] a s Žernova), avšak nevíme udati, y-li rodiny ty erbem nebo krví vespolek spory. a) S. s Hrachovic psali se dle sdla Hravice v Tábořsku, kteréž drželi v XVI. a XVII. etf. V druhé polovině XV. stol. seděl Jan S. (. na Petrovicih v Čáslavsku, kteréž sbohl však al r. 1488 Slavotovi s Chlumu; statek ten vlodědicové Janovi r. 1544 k ruce páni Slavátůvu do deak. V tit. s. r. 1534 čteme Diviše S-ci (. a Mikuláše S-ci s H. v Poháně. R. 1546 šli Jana Mikuláš bratři S-ové s H. sbohl své ohnání znovu do deak, s nichž Jan S. r. 1554

koupil od bratra Mikuláše S. část dvorů jeho v Hrachovicích. V tit. s. r. 1556 přichází Jan S. v Hrachovicích. R. 1568 prodal Jan a Jeronym S. 2 díly dvorce a mlýn v Hrachovicích Jiřimu Semanovi, svobodníku v Horních Hrachovicích. — Ku konci XVI. stol. šli Václav a Jan S. s H., kteří s přivolením císa. Rudolfa II. přijali k erbů a tituli svému Matiaše Vopršala. Václav S. šil ještě r. 1615 v Novém M. Praž., kdež držel dům a provozoval obchody roslině. — b) S. s Jivova (Jivan). Z rodiny té čteme v tit. s. r. 1534 Hendricha a Jana S. s J., a v tit. s. r. 1556 Václava S. s J. na Čiškrajicích. — c) S. s Žernova psali se dle sdla Žernova na Náchodsku. Ku konci XV. a na začátku XVI. stol. připomíná se často Šimon S. s J., který byl časů toho (1494—1509) úředníkem na Náchodě. V tit. s. r. 1534 čteme Jana S-c s Ž. a v tit. s. r. 1556 Jiřího S-ci s Ž., načež mší rodina ta s pamětí veřejných. Ro.

Suersen Johann Friedrich Herrmann, něm. spisovatel a lučebník, nar. se 9. čce r. 1771 v Kielu, studoval farmakologii a byl posléze lékárníkem v Berlíně, odkud r. 1797 do Kielu přestěhl. S. byl výborným a pilným spisovatelem i badatelem, načež ho universita v Kodani jmenovala doktorem filosofie (ad honores). V *Orell's Annalen* etc. vydal práce tyto: *Ueber die Einbindung der Lebensluft aus dem für sich verkalktem Quacksilber* (1793). V *Platt's Archiv* etc. vyskytl se články: *Ueber die vortheilhafteste Art Phosphor zu gewinnen* (1799); *Ueber einige noch nicht bekannte Eigenschaften der Phosphorsäure* (1802). V *Gehlen's N. Journal*: *Ueber das nöthige Verhältniss der Schwefelsäure zum Salpeter hinsichtlich auf die Eduktion der reichlichsten Menge Salpetersäure* (1806) atd.

Sueur 1) Eustache le, v. Lesueur. — 2) Hubert le S., sochař v XVII. stol., provedl několik kovových soch králi Anglickému Karlovi I., zejména jesdeckou sochu a poprávé tohož krále a sochu vévody Pembrockého. Poslední nacházejí se nyní v obrazárně university Oxfordské. — 3) Nicolas le S., dřevorytec, nar. v Paříži r. 1690, † tamtéž r. 1764. Provedl více velmi pěkných rytin v tak zvaném přívodu dle nákrešů a maleb znamenitých mistrů. K nejkrásnějším s těchto rytin náležejí: *Pomlva Apelleova dle Rafaela, Nalezení sv. kříže dle Pinturicchia, Pád Pařtonova dle P. Farinata*. Též k bajkam Lafontaineovým sdělal ilustrace dle nákrešů Bachelierových. — 4) Nicolas Blaise le S., kreslitel a malíř, nar. v Paříži 1716, † 1782. Studoval na akademii Pařížské proslul sáhy co dobrý kreslitel, pročel byl 1757 do Berlína povolán za ředitele akademie, o jejížto zvelebení sobě v skutku nemalých zásluh dobyl. Maloval podobizny (*Leadvka XV. a XVI.*), historické předměty (*Křistu křeslo syna vdovy*) a krajiny; avšak nejvíce vynamenal se výborným kreslením. — 5) Louis le S., malíř a rytec, nar. v Paříži 1746, vždělával se s počátku v Paříži, pak v Itálii, maloval v oleji italské krajiny a ryli způsobem leptacím řadu sdalých krajín s okolí Pařížského. Při požáru v Hamburce r. 1808 přijel o život. — 6) Jacques Philippe le S., sochař, nar. v Paříži r. 1759, učil se umění svému na tamějším akademii, obdržel r. 1780 velikou cenu a stal se r. 1795 prof. sochařství na tamějším institutu. Od něho jest sdalá výpuklá řesba v přední tamějšho Pantheonu, pak výrasu plná socha Demosthenova v sni tribunální, a socha generála Dugommiera v sni senátu. Pracoval též pro tak sv. vítězoslavný oblouk karuselu (*Are de triomphe du carnuel*), pro vnitrní dvůr Louvru atd., a zemřel r. 1821. Mě-

tohoto svého ujece na trůně; po smrti Karlově byl zvolen r. 1471 na Hšákém sněmě v Arbore (Arboga) na správce semě. Poraziv téhož roku krále Kristiana I. v bitvě u Brunkeberku uměl, opíraje se o stav měšťanský a selský, po celých 24 let udržeti se ve svém postavení, ačkoliv měl mocnou, unii přející stranu proti sobě v radě. Za doby té pomáhal semí, jak dalece vůbec bylo lze v oněch nesnadných časech (na východních hranicích švédských bylo mu téměř nenastále věsti válku s Rusy), i staral se též bedlivě o osvětu založením university Upsalské (1477), zavedením tiskářství ve Švédsku a povoláním mnohých učenců do semě. Avšak nebylo mu přece lze překasiti, by unie po mnohem marném vyjednávání nebyla obnovena tak sv. Kalmarským resemem od r. 1483, ale provedení tohoto uzavření podařilo se mu přece sádkati až do r. 1497, kdež konečně přisahu věrnosti složil Dánákému králi Janu, kterýž sněmem jsa povolán švédské selské vojsko porazil u Rotebro a Stena St. kásal uvěsniti ve Štokholmě. Co dvorní správce, jakož i co majitel velikých statkův a neméně působením svým v lidu stál Sten St. přece nejmocnějším pánem v Hši. Když se byl opět směl s radou, kteráž se viděla sklámanu ve svých nadějích, že se jí uní dostane všechna moc do rukou, a když r. 1501 nastalo obecné povstání v semí, byl Sten St. podruhé zvolen za správce Hše. Tenkrát však netrvala dlouho jeho vláda, neboť když sahnal nepříteli byl manželku krále Jana, kteráž vedla povstání ve Štokholmě, doprovázel k dánským hranicím, roznemohl se náhle na spáteční cestě a semfel v Jönköpingu 18. pros. 1503. S ním vymřel starší kmen St-ův. — Mladší kmen pocházel s rodiny, kteráž se poslézji svala Natt och Dag (Noc a Den), užívajíc téhož znaku co starší rod. Nils Bosson St., syn rytíře a Hšského rady Boa Stenssona a sešvagřen s králem Karlem Knutssonem, pomohl tomuto pošetil na trůn, vystav r. 1466 Dalekarly proti arcibiskupu Jönasu Bengtssonovi. Co kapitán ve Vesteršuu a Dalekarlii stal se poslézji hlavní podporou Stenovou a přispěl hlavně k vítězství v bitvě u Brunkeberku; semfel r. 1503. Jeho syn Svante Nilsson St., byv po delší čas Hšským radou a kapitánem v Örebro, obdržel r. 1495 velení proti Rusům, kterých s Čuchonska sahnal, a dobyl Narvy, načež opustiv o své ujmě vojsko vystupoval v radě co horlivý protivník správce semského. Ačkoliv byl králem Janem pasován na rytíře a jmenován maršálkem a náčelníkem v Elfsborgu r. 1497, účastnil se přece povstání roku 1501; smřiv se pak se Stenem St-m byl po jeho smrti zvolen r. 1504 za jeho nástupce ve správě Hšské. Co takový dokončil, co Stenem St-m bylo započato: uzavřel mír s Ruskem na 60 let; s Dánskem pak vedl dále válku netoliko ve Švédsku, nýbrž i s hranicemi, a vstoupiv ve spojení s Hanseaty i na moři. Vedle toho nikoli nesesadbal vnitřních záležitostí. Vyjednávaje v radě se právě s lidem o obdělávání stříbrných dolů Salaských semfel náhle ve Vesteršuu 2. led. 1512. Jeho syn Sten St. mladší, nar. r. 1492 n. 1493, byl, nejza ještě ani pětiletý, při korunování krále Jana jmenován hejmanem Nyköpingským (1497). Po smrti otcově zvolen jest od měšťanů a sedláků za správce země, ačkoli rada k tomuto místu byla ustanovila svého úda Ericha Trolle, pročes nabyt nesmřitelného nepříteli v synu tohoto, kterýž brzo na to byl jmenován arcibiskupem. Proti tomu, jakož i proti mocné jeho straně ve vysoké šlechtě hájil St. dlouho samostatnosti Švédska; a když tito byli Dánákého krále Kristiana II. na pomoc povolali, porazil několikrát jejich vojska; avšak při sražení se s dánským voj-

skem u Asundakého jezera 19. led. 1520 byl těles raněn. Ušel sice do Strengnäs, avšak chtěje odtud odebrati se do Štokholmu, by tu další prostředky obstaral k obraně proti postupujícím Dánům, semfel cestou na saních 9. ún. 1520. Z jeho synů byl nejstarší, Nils, nar. r. 1518, po smrti otce opět poslán do Gdanská, odkudž se vrátil do Švédska r. 1523, tu upadl do rukou německého šlechtice Bernharta von Mehlen, kterýž použil jeho jména k povstání proti Gustavovi I. Zemfel již r. 1527, avšak ještě po jeho smrti užívali ho nepřítelé Gustavovi k obojnému obmyslu svém. — Svante St., bratr předcházejícího, nar. r. 1517, byl již v útlém mládí, meškaje sv. příčinou svého vzdělání v Německu, od Bukovčaná převán k oboji proti Gustavovi I., čehož on, jakož i poslézji jiných vysváni odepřel, sňstav více řečenému králi, kterýž se mu i za to odvděl. Po smrti Gustavově užíval sa prvních let panování jeho nástupce Ericha XIV. u vysoké míře přisně tohoto, kterýž ho jmenoval r. 1561 Hšským maršálkem, nejvyšším tajným radou, prvním hrabětem švédského a brzo na to místodržitelem estonským. Poslézji však vsbuditv proti sobě nedůvěru královi byl r. 1567 uvěsněn a brzo potom s rozkasu Erichova savařžden. Jeho syn téhož jména, nar. r. 1543, sňstav již v útlém mládí více důvěrných úřadů; tu však pojav Erich tutáž nedůvěru k němu dal jej pod záminkou, že byl příčinou porážek Svarťanských (u Čerň řeky) a Bohuske, r. 1566 odsouditi, by co zřídce a potupou byl vlečen ulicemi Štokholmáskými; avšak téhož ještě roku vypraven jest co vyslanec do Lettrínaka, po svém návratu ale zase uvřčen do vězení, kdež Erich vlastní rukou o to se pokusil, aby ho savařždil, což pak jinými dal prověsti 24. kv. 1567. S ním a s otcem soudsaně byli savařžženi jeho bratři Erich St. (nar. r. 1546), jakož i Hšští radové Abraham Lejonhufred a Ivar Ivarsson, kterážto vrahda jest známá pod jménem vraždy St-ovy. Jiný syn Svante St-ův, Sten St., nar. r. 1644, padl již roku 1565 co viceadmirál v bitvě s dánským loďstvem u Bornholmu; mladší dva bratři jeho, Maurice a Karel, přechkali ještě delší čas otcu. Karel St. semfel ok. r. 1598. Maurice St., Hšský rada, nar. 1552, † 1592, jest znám, jako předchůz jeho bratři, co horlivý přivřec krále Karla IX.; sánelchal dva syny, Svanteho a Claasa; tento semfel nást před bratrem, a jelikož Svante St., nar. r. 1567, rada a kancléř Jana vévody Östergöthlandského, semfel r. 1616, neposťstaviv mužských potomků, vmřel jím mladší hraběcí rod St-ův.

Sturgeon William, proslulý přírodospytec angl., nar. se r. 1783 ve Whittingtonu u Lancasteru. St. prožil život nad míru dobrodružný, s počátku žil se femeslu ževocovskému, kteráž se mu na valie donucoval otec tak sněbilo, že opustil domov a vstoupil do vojska anglického a sice k dělostřelstvu. Zde teprve objevily se znamenité vlohy St-ovy, kterýž činil neobyčejné pokroky v mathematice, fysice i vědách strategických, tak že konečně stal se prof. fysiky na voj. akademii Východoindické společnosti v Addiscombe. Od r. 1838 byl St. superintendantem galerie Roy. Victoria v Manchesteru. † v Prestonu v Manchesteru 8. pros. 1830. Ze spisů jeho uvádíme následující: *Experimental researches in electro-magnetism, galvanism etc.* (1830); *On the magnetic character of simple metals, metallic alloys and salts* (1848); *On the formation of clouds* (tam.); *On lightning and lightning conductors* (1851) atd.

Sturlason v hlavním díle stojí chybně místo Sturlason.

Sturm Jakub Karel Frant., prof. mechaniky a spisovatel, nar. 1803 v Ganově, kdež odjel studiu

ymnastická a filosofii, načež povolán byl za prof. matematiky na Collège Rollin v Paříži. R. 1840 stal se skutečným prof. mechaniky na Pařížské polytechnice. St. † v Paříži 18. pros. 1855. Z jeho výborných prací literárních, za kterých v odměnu menován byl členem akademie v Paříži, následující vidíme: *Étant donné trois points et un plan, trouver dans ce plan un point tel que la somme de ses distances aux trois points donnés soit un minimum* (823—24); *Recherches d'analyse sur les caustiques lances* (1852); *Courbure d'un fil flexible et inextensible dont les extrémités sont fixes et dont tous les points sont attirés vers une fonction déterminée de la distance (r. t.)*; *La distance entre les centres des cercles inscrit et circonscrit à un triangle est moyenne proportionnelle entre le rayon du circonscrit et l'excess de ce rayon sur le diamètre de l'inscrit* atd.

Suerman Alexander Karl Wilhelm, lékař a spisovatel, nar. se v Utrechtu r. 1809, studoval tamtéž gymnasium a filosofii, načež oddal se medicíně. St. † na universitě Utrechtské r. 1835—36 povýšen doktora lékařství a filosofie, a r. 1839 ustanoven za profesora chirurgické pathologie na tamější universitě. Z jeho literárních prací vynikají tyto: *mmmentarium de definienda quantitate vaporis aquei atmosphaera vel aere quocunque* (v Utrechtu 1831); *ajeoti ad Rhenum* (tamt. 1836); *De calore fluidorum elasticorum specifice* (tamt. r. t.) a t. d. St. † . dn. 1840.

Suckow Georg Adolf, lékař a spisovatel, nar. v Jeně 28. led. 1751, studoval filosofii a medicínu, v kteréž dosáhl hodnosti doktorské. S. saval se již od drahých let studiem věd přírodních, posléžev slávil k mathematice a fysice přilnul. amenitě pokroky, které ve vědách těchto činil, měněny byly r. 1774 profesurou, která se mu na universitě v Heidelbergu nabídl. S. přednášel tam ike fysiky také lábvu a vědy přírodní. V literatuře jméno jeho chvalně známo, a spisy jeho skutečně počátku nynějšího století valně byly v Německu šířeny: Uvádíme zde a prací jeho následující: *alysae chemicae aquarum Jemensis* (v Jeně 1772); *n dem Nutzen der Chemis zum Behufe des bürgerlichen Lebens* (v Mannheimu 1775); *Mineralogische rchreibung und chemische Untersuchung des natürlichen Turpells* (tamt. 1782); *Anfangsgründe der ökonomischen und technischen Chemie* (v Lipsku ve více láních); *Betrachtungen über einige für Deutschland htige Fabriken und Gewerbe* (v Mannheimu 1783); *angründe der Mineralogie* (v Lipsku 1790, 2, 3, ve více vydáních.); dále vyšly takem četné ky S-ovy v rozličných časopisech, jako: v Croll's ealen: *Ueber einige Apparate zu dem Versuchen Lustarten* (r. 1784); *Beobachtungen über einige eammarten, sowohl in Ansehung der Luft, welche in Wasser leben als in Rücksicht auf ihre Wirken auf verschiedene Lustarten* (tamt. 1789) atd. † v Heidelbergu 13. kv. 1813.

Sudlice. Jména toho užívalo v XVI. století olik rodů v Čechách (S. s Hrachovic, s Jirava [Jivan?] a s Žernova), avšak nevíme udání, -li rodiny ty erbem nebo krví vespolek spo- . a) S. s Hrachovic psali se dle sídla Hra- ic v Tábořku, kteréž drželi v XVI. a XVII. stí. V druhé polovině XV. stol. seděl Jan S. na Petrovích v Čáslavsku, kteréž sbohl však al r. 1488 Slavatovi s Chlumu; statek ten vlodědicové Janovi r. 1544 k ruce pánů Slavátů u do deak. V tit. s r. 1534 čteme Diviše S-ci a Mikuláše S-ci s H. v Pohnání. R. 1546 Ji J a n a Mikuláše bratři S-ové s H. sbohl své hdnání znovu do deak, s nichž Jan S. r. 1554

koupil od bratra Mikuláše S. část dvorů jeho v Hrachovicích. V tit. s r. 1556 přichází Jan S. v Hrachovicích. R. 1568 prodal Jan a Jeronym S. 2 díly dvorce a mlýn v Hrachovicích Jiřimu Se- manovi, svobodníku v Horních Hrachovicích. — Ku konci XVI. stol. šli Václav a Jan S. s H., kteří s přivolením císa. Rudolfa II. přijali k erbů a tituli svému Matiaše Vopršala. Václav S. šil ještě r. 1615 v Novém M. Praž., kdeš držel dům a provozoval obchody rosičné. — b) S. s Jivova (Ji- van). Z rodiny té čteme v tit. s r. 1534 Hendricha a Jana S. s J., a v tit. s r. 1556 Vá- clava S. s J. na Čiškrajících. — c) S. s Žer- nova psali se dle sídla Žernova na Náchodsku. Ku konci XV. a na začátku XVI. stol. připomíná se často Šimon S. s J., který byl časů toho (1494— 1509) dědnlkem na Náchodě. V tit. s r. 1534 čteme Jana S-c s Ž. a v tit. s r. 1556 Jiřího S-ci s Ž., načež mial rodina ta s paměti veřejných. Ra.

Suersen Johann Friedrich Herrmann, něm. spisovatel a lučebník, nar. se 9. čce r. 1771 v Kielu, studoval farmakologii a byl posléž lékárníkem v Berlíně, odkud r. 1797 do Kielu přestěhoval. S. byl výborným a pilným spisovatelem i badatelem, načež ho universita v Kodani jmenovala doktorem filosofie (ad honores). V Croll's *Annalen* etc. vydal práce tyto: *Ueber die Entbindung der Lebensluft aus dem für sich verkalkten Quack Silber* (1793). V Plaff's *Archiv* etc. vyskytlj se články: *Ueber die vorthell- hafteste Art Phosphor zu gewinnen* (1799); *Ueber einige noch nicht bekannte Eigenschaften der Phosphor- säure* (1802). V Gehlen's *N. Journal*: *Ueber das nöthige Verhältniss der Schwefelsäure zum Salpeter hinsichtlich auf die Eduktion der reichlichsten Menge Salpetersäure* (1806) atd.

Sueur 1) Eustache le, v. Lesueur. — 2) Hubert le S., sochař v XVII. stol., provedl několik kovových soch králi Anglickému Karlovi I., zejména jesdeckou sochu a poprák tétož krále a sochu vévody Pembrockého. Poslední nacházej se nyní v obrazárně university Oxfordské. — 3) Nicolas le S., dřevoryjec, nar. v Paříži r. 1690, † tamtéž r. 1764. Provedl více velmi pěkných rytin v tak zvaném přívitu dle nákrešů a maleb znamenitých mistrů. K nejkrásnějším s těchto rytin ná- ležej: *Pomluva Apelleova dle Rafaela, Nalezení sv. kříže dle Pinturicchia, Pád Pažonův dle P. Farinata*. Též k bajkam Lafontaineovým sdělal ilustrace dle nákrešů Bachelierových. — 4) Nicolas Blaise le S., kreslitel a malíř, nar. v Paříži 1716, † 1782. Studovav na akademii Paříž- ské proslul sáhy co dobrý kreslitel, pročáž byl 1757 do Berlína povolán za ředitele akademie, o jejížto zvelebení sobě v skutku nemalých zásluh dobyl. Ma- loval podobizny (*Ludvíka XV. a XVI.*), historické předměty (*Křistu křesli syna vdovy*) a krajiny; avšak nejvíce vynamenal se výborným kreslením. — 5) Louis le S., malíř a rytec, nar. v Paříži 1746, vzdělával se s počátku v Paříži, pak v Itálii, ma- loval v oleji italské krajiny a ryli způsobem lepta- cím řadu sáhlých krajín s okolí Pařížského. Při požáru v Hamburce r. 1803 přišel o život. — 6) Jacques Philippe le S., sochař, nar. v Paříži r. 1759, učil se umění svému na tamější akademii, obdržel r. 1780 velikou cenu a stal se r. 1795 prof. sochařství na tamějším institutě. Od něho jest sá- filá vypuklá řesba v předsíni tamějšího Pantheonu, pak výrasu plná socha Demosthenova v síni tribu- nální, a socha generála Dugommiera v síni senátu. Pracoval též pro tak sv. vítěsoslavný oblouk karu- selu (*Arc de triomphe des armées*), pro vnitřní dvůr Louvru atd., a zemřel r. 1831. Ma-

ylí bojařů odpustků, jež papež každému takovému outníku uděloval. Byly pak ty s. ukasovány s politku na vysoké věži, k tomu konci od čáře na slikač náměstí Novoměstském (nynějším Karlovým) stavěná, porůstá však, když na téměř náměstí vyavěna jest kaple Božího těla (1882), věž řezaná st. rosebrána, a každoroční ukasování s-tí dalo se k na svlátním ležení s venku okolo věže nad řezou kaple té. Ale slavnost ta, která obyčejně o vystřídání čteného lidu celých 8 dní trvala, během válek husitských docela zanikla. Císař Sigmund těl ji po svém dosednutí na trůn obnoviti, i dal l. dub. 1437 přivésti Hléské klenoty s Karlísteina v Prahy a vystaviti je při kostele Božího těla, ale zastenství lidu bylo již ochablo v té míře, že toto stavení s-tí bylo posledním.

Svoboda Karel (v. hl. d.), malíř, † 18. září 170 ve Vídni.

Swellengrebel Jan Gerard Hendryk, doktor filosofie a matematik, nar. se 30. bř. 1821, studoval matematiku a filosofii ve svém rodišti, načež po dožení hodnosti doktorské s filosofie věnoval se stavu itelakému. Záhy však přestal vyučovati na ústach veřejných s ohledu zdravotních, a oddal se vyučovatelskému. † již v 33. roce věku svého r. 1854 Utrechtu. S. byl velmi nadaným a přičinlivým isovatelem i badatelem, o čemž mnohé s výběrůch spisů jeho svědectví podávají. Uvádíme s nich sledující: *De quibusdam curvarum affinitatibus* (v rechu 1847); *Neun verschiedene Coordinationsysteme* (v Bonnu 1853); *Analytisch-geometrische Untersuchungen über die allgemeinen Verwandtschaftsverhältnisse von Coordinatensystemen* (vyd. po smrti ově 1855); *Ueber die sich unendlich vergrößernden d die sich unendlich verkleinernden Curven* (v Grunrt's Archiv 1851) atd.

Swendborg (ar. hl. d.), nejjižnější a po lense (v. t.) největší obchodní město na dánském rově Fünském, leží na zálivu tak sv. S. Sundu, rýž jde s Baltického moře mezi ostrovy Fünen řaasinge. R. 1860 čítalo město 5537 obyvatelů, 1801 toliko 1942. Čelnější stavby jsou tu: dva stely (sv. Mikuláše a Matky Boží), o kterýchž u se má za to, že pocházejí s doby Valdemara

Vitěze (XIII. století), dále radnice (vystavěna 1829 —30) a lodnická škola (saložena r. 1852). Obchod se valně smáhá, zejména vývoz obilí, jehož bylo r. 1861 do cizosmí obdyto 80.663 tůn, doma pak 28.954 tůn. Též stavení lodí a plavectví jest zde znamenitější, nežli v kterémkoli jiném obchodním městě dánském; roku 1861 náleželo sem 219 lodí. Přístav, jež tvoří svrchu jmenovaný záliv, jest 14' hluboký, chráněný před ním ležícím podlouhlým ostrůvkem, svaným Frederiksö. Ve městě nachází se též spořitelna a námořská pojistovna. Město (dříve Svineborg sv.) bylo již ve XIII. stol. dosti znamenité, a utrpělo valných škod v rozličných válkách. — Okres S-ský zaujímá jižní menší polovici ostrova Fünského, jakož i Langeland, Taainge a několik menších ostrůvků jižně od Fünského. Zaujímá 28¹/₂ □ míle, a r. 1860 čítal 94.212 oby. Mě.

Sykes William Henry, matematik angl., nar. se v Londýně 25. led. 1790, vstoupil do vojska anglického, kdež brzy stal se důstojníkem u pluku v Indii lečického. S. odebral se s svým povoláním na východ a avančoval u vojska až s plukovníka. R. 1854 povolán byl do ředitelstva Východoindické společnosti. Za zásluhy o literaturu jmenovala ho král. akademie v Londýně členem svým. Ze S-ových prací byla většina uveřejněna ve správách řezané akademie, jako: *On a theory of syzygetic relations of two rational functions comprising an application of the theory of Sturm's functions and that of the greatest algebraical common measure* (1853); *On the motion and rest of fluids* (1858); *Enumeration of the contacts of lines and surfaces of the second order* (1854); *On the theory of projectiles* (1856); *On the algebraical theory of derivative points of curves of the third degree* (1858) atd.

Syltjaell šili Syltappen (hora nebo vrch Sylt) nasyvá se jedna s nejvyšších hor švédských, ležící v Harjedalském okresu nedaleko norských hranic a vypínající se do výše 5865 stop. Ve válečných dějinách švédských došla truchlivé pověsti tím, že tam vojsko, 6500 mužů silné, s jakýmž generál C. G. Armfelt po smrti Karla XII. s Norska domů se vracel, o vánocích r. 1718 s většinou částí zahynulo zimou a hladem. Mě.

Š.

Šabčani Milorad Popović, srbský pedagog a sov., nar. 1842 v Šabci, stal se po obdobytech studi gymn. v Novém Sadě a v Karlovedch písatelem konsistoři Šabčké, v kterémž postavení tamější kup Gavrilu schopného mladíka podněcováním mu uvedl na dráhu spisovatelskou. První básnické usy Š-ovy vyšly v Danici, vycházející tehdejší ovém Sadě, když pak jeho přítel Stojan Nováci r. 1864 jal se v Bělehradě vydávati beletr. opis Vily, stal se Š. pilným jeho spolupracovník a umístil v něm nejlepší své básnické plody. si tím byl Š. již r. 1863 vydal o sobě *Prve sbírku*; 2. vyšla r. 1866, které se velice líbily, ještě oblíbenějším stal se svými povídkami, ž látku bral s národním životu. R. 1866 obdržel řád v srbském ministerstvu osvety, a od té doby oval se s celou duší opravě školství až dosavad ní nedostatečného. R. 1867 vydal spisek pro mlá. *Nar dobroj deci*, kteréhož příkladu i jiní spisov. té následovali. R. 1870 jmenován Š. sekretářem ist. osvety a poslán na cesty po Evropě. Navštívil š, Prahu, Německo a Švýcarsko, kdež všude

seznámil se se školní soustavou tam zavedenou, vypracoval společně s Pečićem nový vyučovací plán pro národní školy, který již násl. roku vstoupil v život. Při tom byl Š. i co spisov. pedagogický šinným, vydav o sobě: *Poslanica učiteljima osnovnih škola* (1869); *Heinrich Pestalocije i njegov pedagogijski rad* (1870); *Očigledna nastava u osnovnoj školi* (1871); v Glasniku pak i jiných časopisech četná pojednání s téhož oboru. Když r. 1868 vláda srbská ujala se záležitosti národního divadla, avěšeno Š ovi vypracování základních stanov a předpisů administrativních i disciplinárních, a byl spola jmenován členem a sekretářem divadelního výboru, když pak správa divadla přenešena byla na svlátní intendant, povolán Š. do rozličných komisi co znalce repertoiru, divadelní techniky a administrace. Též co dramatik básník pokusil se Š., avšak bez značného úspěchu. Od r. 1866 jest Š. členem srbské učené společnosti Š. Jest na slovo vzat co výtečný stylista. Š.

Šarovec s Šarova (v. v dopl. 1. str. 211, 6, kde rodina ta omylem nazvána Šanovec s Šanova s odvoláním, ovšem chybným, na hlav. dílo).

Šebat, pátý měsíce obecního a desátý měsíce církevního roku židovského (leden, únor).

Šlěskin Jan, říjící malíř ruský, nar. r. 1831. Vzdělávav se na Petrohradské akademii, obdržel tam r. 1863 první velkou cenu a stal se i jejím učedníkem r. 1866. Představuje poněkud a velmi sdravě krajinu, dáváje při tom i neobyčejně jemný cit a bujnou fantazii na jevo. Avšak obzvláště vyniká kresbou perem; s jeho nákrešův nad jiné se chválí: *Siddo v lese*, *Vnitřek lesa*, *Břesovina a pokraj lesa*; s olejních obrazů jeho pak: *Krajina s okolím Düsseldorfského a Smrčina*.

Šmilovský Alois Vojtěch, vlastně Šmilauer, spisov. český, nar. se 24. led. 1837 v Mladé Boleslavi, pocházející ze staročeského jihlavského rodu Schmillauerův (v. dopl. 1.). Roku 1844 dán byl na nižší piaristické gymnasium svého domova; vyšší gymnasium absolvoval v Praze na Starém Městě. Vstoupiv na to na universitu Pražskou obíral se hlavně studiem přírodovědeckými, filosofickými a slavistickými. Po dokonáních studiích působil co profesor na gymn. Klatovském až do prásdnin roku 1873, načež stal se prof. gymn. Litomyšlského. V oboru literatury hudební vydal Š. dvě práce: rozpravu *Básně a hudební v Ulimově Slavoji* (1860) a *živopis L. E. Měchury v Hudebních listech* (roč. I.). Z dramatických jeho spisů, posud netištěných, provozovány byly na některých venkovských jevištích posud tři: tragédie *Žid z Prahy* r. 1865, jednoaktová trag. *Scéna se salónu a fraška Při bouři*. Celkem sepsal Š. posud jedenácte kusův dram.: 4 tragédie, mimo jmenované obdanskou trag. *Kapcova dcera* a tragédie se života uměleckého *Natalie*, obě ve 3 jed., pak 7 veselohr: *Starý kyrymák*, *Zárlivci*, *Při bouři*, *Musikanti*, *Hledá nešťastnou lásku*, *Lapla motýla a Fialky*, první 2 a *Lapla motýla* po 3, ostatní po 1 jednání. Libreto k operám sepsal Š. dvě: *Záboje* ve 3 jed., její komponoval J. L. Zvonář, a šertovné libreto *Prokšpek z basov* ve 2 jedn. (v ruk.). Z jeho prosou psaných spisův vyšel o sobě naučný výpravný obraz *Kmoř Rozumec* nákladem *Matice lidu* r. 1872. Roku 1871 vyšel ve *Květech* román *Starý varhaník* a r. 1872 *Selák Dřevnický*. Roku 1878 vyšly od Š.-kého v *Osvětě*: *Hospitálené kapitoly*. Nový román *Martin Oliva* vyjde v bruce v *Matice lidu*. Drobno novely Š.-kého jsou pořádku vytvářeny v časopisech našich počínaje r. 1859. Z prací veršovaných vydal tiskem, nepočítaje příspěvky do časopisů, posud teprve r. 1878 spis jeden, totiž *Básně*, tvořící 2. svazek *Všeobecné knihovny* nákladem K. Brovým v Praze vycházející. Mimo to chová Š. v rukopise ještě *Orlov sen*, ukrajinskou to pověst, poesie obsahu vážného, poesie způsobu antického, balady a romance, epigramy a přiležitostné básně. Ze

Šofka František Oktavius, prof. a spisovatel, nar. se 5. dub. 1811, studoval po obdoby gymnasium filosofii co člen řádu piaristického a oddal se posuději se vzornou horlivostí vědám přírodním. Dosažnuv doktorátu s filosofie stal se nejprve učitelem na koleji piaristické v Rychnově, kdež při ústavu neunavrou pěl vlastní a obětavostí založil pro tu dobu slušný kabinet fyzikální. Také sbírky přírodnické snažil se Š. pro ústav organizovati, avšak nemaje od řádného s piaristických rektorů podpory, upustil od tohoto zámyslu posuději úplně. Š. byl výtečným učitelem, a dovedl u většiny žáků svých vřelou náklonnost k vědám přírodním vsbuditi. Z Rychnova povolán byl za prof. na gymnasium v Mikulově, kde dosud vyučuje. Musíme připomenouti, že od mnohých let pečlivě zabývá se pozorováním úkazů meteorologických a astronomických, že neváhá dovoliti si předpověditi „možné“ směny počasí, kte-

rěš ale s takovou určitostí skutečně pak následovaly, že časosemáké a dle nich vídeňské listy s velkou pečlivostí správy jeho otiskovaly. Š. napsal r. 1840 první práci svojí do *Zeitschrift für Physik* (red. Holger) pod názvem *Ueber die Zusammensetzung der Wasser- und Gasstrahlen*; ve správách cla. akademie věd ve Vídni uveřejnil: *Ueber einige Lichtmetere* (1852). Mnohé technické články Š.-ovy vyskytují se v časopisu *Encyclopädische Zeitschrift für Gewerbewesen* v letech 1841—48. Na počátku r. 1849 určil se Š. sám v redakci tohoto listu, který za jeho obseřného řízení k nemalému rozkvětu dospěl. Kpt.

Šolín (Ledecský) Jan, evan. farář ve Vysoké u Mělníka, nar. 18. pros. 1806 v Ledcích blíž Orlově v Králověhradecku v Čechách s rodičů nemajetných. Základu literního vzdělání položil na venickém škole v Klášterci, námcině se přičinil v Řepíchách. Do r. 1827 studoval gymnasium v Králově Hradci, načež odebral se na studia filosofická a theologická do Prešpurku a r. 1831 do Šároř-Pataku v Uhrách. Zde káňoval jako bohoslovec k tomu oprávněný nejprve slovensky v reform. slovenských sborech, a posuději také maďarsky. Pobyt nějaký čas v Š. Ujhely v šlechtické rodině Joa. Dokně de Csaba co domácí vychovatel, složil 31. led. 1836 v kollegiu Šároř-Patackém primariam censuram, čímž mu byla otevřena cesta k profesuře na tamním ústavu. Četní přísluivci Š.-ovi vysývali jej, by sůstal v Uhrách, co však nepřivoliil, nýbrž odebral se r. 1836 do Čech a složil r. 1837 zkoušku kasatelakon ve Vysoké u Mělníka, kde byl též ordinován k úřadu ev. ref. kasatele. Pobyt téměř 1/5 roku ve Vysoké co vikář a administrátor odebral se Š. r. 1843 do Libštátu u Jiřina za samostatného ref. faráře, v kterém vlastnosti přisídli r. 1844 do Veselého u Jimramova na Moravě, a r. 1847 vrátil se zase do Vysokého, kde až posud co ref. farář úřaduje. Mezi tím časem byl Š. pldruhého roku (1864—65) administrátorem ev. ref. sboru v Praze. Pěti Š.-ovou postavena ve Vysoké nová škola, chrám uvnitř dlehně opraven, nové varhany poříseny a jiné menší stavby vykonány. Š. přispíval prosou i veršem do ročníků časopisů náboženských, hospodářských a j. Jeho psané *Báň otec Tvůj* a *Hospodina ješitě stádo též* slyšit obkřeny. Mimo to chová některé práce v rukopise Š.-ova káňaní se těší s plně přimě obecnosti. (Z)

Šolthés Gerson (v. hl. d.), nar. se 1. dub. 1811 ve Velenicích, kde byl otec jeho, též Gerson, rodilý Maďar, reform. kasatelem, a † tamt. 29. srp. 1860 co nástupce svého otce v úřadě. Špáta s Freidnberku, bohatá a velmi vřelá rodina patricijská, v XVI. a XVII. století vyniknuvší. R. 1569 připomíná se Michal Š., jenž měl tři syny: Václava, Jana a Jakuba. Z nich vynikl nejvíce nejmladší bratr Jakub Š. 1590(?)—1640. R. 1616—1633 zastával stále úřad hejtmána Náchodského, a r. 1630 byl též regentem Adama Erdmanna Trčky, a měl v Náchodě 5 domů, mnoh: rolí a luk, a vládl velikým jménem hotovým. Kdy asi Jakub Š. do stavu šlechtického povýšen byl, určiti nám nemožno, zdá se nám ale, že to př. r. 1631 nebylo. Od těch dob píše se totiž vždy Jakub Š. s Freidnberku, a r. 1632 určil se za jedné listině již mezi osobami se stavu rytířského. Dítky jeho byli: Jan Š. s Fr., Kateřina a Magdalena, provdaná za p. Maximiliana Da. Aukerckého s Festemburku, který po smrti Jakuba Š.-y s Fr. (1640) a jeho manželky (1644) Doroty, na se Sládova, veškeré statky Špátovské zakoupil. Syn Jakubův, Václav Š., byl v l. 1606—1622 purkmistrem v Náchodě a úřadníkem v Slaném (v Kladsku), obě Náchodské patřící.

Šrůtek Josef Ant. (v. hl. dílo) redigoval čas. *Školník* až do konce roku 1870, tedy plných 21. Nyní vychází týž list v Praze redakcí Fr. Šnečka. Během posledních let upravil Š. Šnečkovu *Modl. knihy* již v 3. skvostném vydání L. Pospíšila v Hradci Kr.; dále přepracoval *matismus* diocese Kralohradecké r. 1872 dle čech. přetřeb, vynechav latinisování místních jmen. Hlavně statistiky; r. 1873 vydal *Posledí evangelia výmí výklady* u B. Stýbla v Praze. Švihovec se Švihova, starožitná rodina česká se psala dle tvrse Švihova v Prácheňblich Březnických, nebyvši s rodinou Švihovských se Švihova a s Bysmburku ani ani ani krví spojena. — Š-cové připomínají se

již v XIV. stol., jmenovitě Štame r. 1398 Přibík se Š., který učinil nějaké nadání na kostel v Bubovicích, a r. 1442 Jana Š-ce jako svědka v přícházi kostela Pačtického. V první polovině XVI. stol. přichází Václav Š. na Drahonice (v Prácheňsku), jejíž Štame v tit. s r. 1584 mezi vladykami a r. 1588 v rosepři Prachatických se Šuňickými. Týž zemřel, jak se podobá, besdětek, protože dědila zboží Drahonické po něm manželka jeho Kateřina. Tato provdala se napotom posnovu za Hynka Radkovec s Mirova, jemuž přineala věnem zboží nadepsané, a r. 1572. Ku konci XVI. stol. nepřipomíná se více rodina ta, tak že je ku pravdě podobno, že jmenovaný Václav Š. byl poslední potomek rodu svého. *Ra.*

T.

Taaba, u moleminů strom života rostoucí v sadách rájských, jehož větve jsou nesmírné rostlosti a plny nejchutnějšího ovoce, samy se nacházejí k těm, kdož je chtějí česati.

Tabacchi Lorenzo, spis. ital., nar. 10. led. 1809 v Loreu u Belluna, stal se po odbytku studií u profesora prof. přírodních věd na universitě v Padově a r. 1840 tamějším architektem městským. T. nadaným a pilným spisovatelem, s jehož prací domínáme následující: *Curve a quattro centri, ossia li, descritte per archi di cerchio* (v Padově 1841); *plicazioni di geometria descrittiva al disegno architettonico, delle macchine e formule per calcolare le superficie delle volte composte* (tamtéž, 1844); *Soluzioni problema generale sulla ricerca del centro di gravità contrafforti e sostegni a scarpa* (1841) atd.

Tablic Bohuslav (v. hl. d.) byl r. 1800 kazatelem v ansko-Kurtaňské obce ev. na Slovensku, odkud odešel Trojičnou r. 1802 odešel do Skalce, kdež stal až do r. 1805, byv dne 19. H. t. r. přeložen evang. kazatelem do Kostelních Moravců. — Oženil tak zvané učené společnosti okolí českého měl vedle Tablice přední zásluhu známý sovatele slovenský Sam. Čerňanský. Zemřel 09 (v. t.), pročel také T. v prvním sezení společnosti, 16. kv. 1810 v Kostelních Moravcích odvaném, připomenul velmi ardečně těchto služeb zásluh Čerňanského. Tehdáž také zvolen jest za rostu společnosti nadepsané co farář Bystřických, a za jednatele a tajemníka (jednomyslně) h. T.; mezi spolunouy byli tenkrát: Joseff, aho, Rojko, Šimko, Karafiát a jiní ev. kazatelové venští. *R.*

Tafel 1) Immanuel, Švedenborgián a nejvýšší obháje Nové církve (církve Nového Jeruzaléma) ve Vitemberku, vydal dílo Švedenborgova *oana coelestina* (1833), přeložil jiná jeho díla do ryka německého a sepsal: *Sammlung von Urkunden, treffend das Leben und den Charakter Swedenborges* (Tubinkách 1839—42); *Swedenborg und seine sner* (tamtéž 1841); *Katechismus nach den Lehren v Nouen Kirche* (tamtéž 1830). — 2) Gottlieb T., of filosofie v Tubinkách, nar. se 1787 v Bellingenu a r. 14. H. 1860 v Ulmu. Vydal díla arci-skupa Thesalonického: *Eustathia* (ve Frankfurtě 33); *Chronographi Theofanove* (Vídě 1858); *Sammlung der Urkunden zur älteren Handels- und Staatsgeschichte der Republik Venedig* (tamtéž 1856) a s Osiadrem a Schwabem německý překlad řeckých a makých prosaiků.

Tacheci (Tachesy) Jan, kanovník Litoměřický a přítel Josefa Jungmanna, nar. se 14. ún. 1763 v Praze a byl dne 31. srp. 1788 na kněžství posvěcen. Pobyv 13 let kaplanem v Koňanech a jeden rok lokalistou v Křížích, jmenován byl od biskupa Litoměřického Václava Leopolda Chlumčanského rytíře s Přestavk r. 1803 sacellanem, sekretářem a bibliotékářem, r. 1804 stal se prof. biblického studium starého i nového zákona v Litoměřicích, 1808 residentiálním kanovníkem Litoměřickým, r. 1816 diocesaním dozorcem nad školami a r. 31. čce 1828 v Litoměřicích. T. byl muž ducha šlechetného, učený a pracovitý. Od r. 1812 učil v Litoměřicích předmětům biblickým beze vší náhrady, jakož i jazykům arabskému, syráckému a chaldejskému. Taktéž byl horlivý Čech, muž bedlivě si všímající příběhů časových a věrný přítel Jungmannův, s nímž se tento, jak s listů jeho vysvítá, o věcech nejdůležitějších radil. Jediný plod literární T-ho byl překlad vytištěný r. 1814 ve *Videňských Listech Hromádkových* pod titulem *Osvětlený křesťan na zelený čtvrtek v chrámu Vatikánském Sv. Petra v Římě*.

Tachenius Otto, chemik, nar. se v 1. pol. XVII. stol. v Herfordě, byl nejprve lékárníkem, studoval pak medicínu a odebral se do Italie. Byl jadem s nejpřednějších obhájců chemiatrie, jejíž původ u Hippokrata hledal, učil vyrábění organických solí z popele svola spalených rostlin, s nichž jedna po něm *soli Tachenovae* byla nazvána, a sepsal: *Epistola de famoso liquore alkahast* (v Benátkách 1655); *De recta acceptatione arthridis et podagras* (v Padově 1662); *Hippocrates chimicus* (v Benátkách 1666); *Antiquissima medicinas hippocraticas clavis* (tamtéž 1669).

Tajmerové, tři bratři, výborní virtuosové na anglický roh i oboe, nar. v Čechách, byli členové kapely knížete Švarcenberka ve Vídni a proslni zvláště nedostikým přednášením rozličných tří na své nástroje; skladyb k tomu cili skládali jim známý tehdejší hudebník Hoffmeister; Filip, nejmladší s nich, byl i výborným basistou a stal se r. 1797 členem divadla Šikanedrova ve Vídni, kde až do své smrti r. 1812 účinkoval. *J. S.*

Taluet Ferdinand, souvěký malíř, nar. v Angersu. V umění malířském vzdělal se znamenitě u proslulých mistrů Davida d'Angers a Merciera, tak že r. 1865 první medailii obdržel. Hlavní dílo jeho představuje *Brama dobytkého Říma*. Osoby na obrazech T-ových vyznaménávají se přesnou kresbou svědků o výtečných jeho vědomostech ang-

num, quas circa corporum formam fluidam aut igneam hucusque in lucem prodire (v Gotinkách 1821); *Die napsal: Darstellung der mathematischen Geographie* (v Hammu 1824); *Anfangsgründe der chemischen Naturlehre* (tamt. 1831); *Physikalische Studien einer Reihe naturwissenschaftlicher Abhandlungen* (tamt. 1834); *Astraea, Briefe über Astronomie etc.* (tamt. 1854); v Orell's *Journal* vyskytl se rovněž mnohá výborná pojednání časová, sepsaná na základě původního badání, jako: *Novas curvas investigandi methodus* (1835); *Combinatorische Lösung der Euler-Pfaff'schen Aufgabe* (1842) atd. — 2) Georg Friedrich Heinrich T., syn předelého, inženýr a spisovatel, nar. se 27. srp. 1831 v Hammu, nabýv výborného vzdělání pod doзором otce svého vstoupil do obdětých školách reálních na techniku a oddal se inženýrství, načež po absolvování přijal službu do inženýr při dráze v Hanoveru. Mladý T. vyniká v literatuře mnohými původními pracemi, z nichž zde uvádíme následující: *Beiträge zur Geodäsietheorie nach Carvallo* (v Hanoveru 1855); *Die Theorie der Hängebrücken* (tamt. 1856); *Versuch zur Begründung einer möglichst einfachen Theorie und Erklärung der Kreisbewegung* (v Poggendorffových *Annalen* 1856).

Terzić, Tržić, Marjan, hraničárský kapitán, nar. se r. 1702 ve val Kobani v Slavonské Hranici. V 18. roce vstoupil do pluku Jiudeckého a za krátký čas stal se praporečkem. Když r. 1737 válka mezi rakouskem a Tureckem vypukla, vtrhlo hraničárské vojsko pod princezem Hildburghausenským do Bosny a začalo Banjaluku oblehat. Pokud oblehání trvalo, vyhládkl se města každého dne Turek Džombeg: kapitán, muž obrovské postavy, a vyslal rakouské vojny k souboji; že však pouštěn nebyl do souboje od rak. vojevůdců přisnů sakááno bylo, tropil i Džombeg proto s vojáky smích. Konečně nemohl i. rouhání Turkovo déle snášeti, a pustiv se s ním jednoho dne v souboj stal mu jednou ranou hlavu, koně s mrtvolou přivedl co kofiat do rak. táboru. Za tak hrdinský čin byl T. od císaře Karla VI. na apitana a do stavu šlechtického povýšen. † 12. dub. 1767 v Sibini. Z jeho dvou synů stal se jeden generálem a druhý štábním důstojníkem. Čin T-ův zachoval několik písní v paměti lidu obecného, a ejkrásnější s nich pochází od známého Ondřeje lačice.

Tessier Henri Alexandre, učenec franc., nar. se 6. Hj. 1741 v Angerville (Seine-et-Oise), byl před svolucí lékařem, po jejím pak ukončení prof. hospodářství a obchodních věd na řáděním obchodní akademii v Paříži. T. vynikl také co spisovatel v oboru věm na slovo vsaty, a s děl jeho tiakem vyhlých lužno uvést následující: *Observations faites pendant les gelées des mois de December 1788 et Janvier 1789 au Château d'Andoville* (v Paříži 1789); *Sur le artie glutineux du froment* (1789). † 11 pros. 1837 Paříži.

Tetens Johann Nicolaus, spisovatel přírod., nar. 16. září 1736 v Tetebüllu, stal se po obdětých udích univerzitních r. 1860 docentem a po třech tech skutečným profesorem fyziky na universitě v Štetrově v Meklenburku. Odtud povolán byl roku 1776 za prof. matematiky a filosofie na vysoké školy v Kielu, kdež vytrval v horlivém působení do 1789, načež ustanoven byl za finančního ředitele Kodani, kdež dosáhl ještě hodnosti ředence ve řadu finančním, a ředitelství dápak všeobecně po adny pro vdovy a sirotky. Činnost T-ova byla dík všestranná, a král akademie věd v Kodani jmevala jej v odměnu za služby jeho členem svým. se týče literárního působení T-ova, dlužno o spich jeho podati stručně chvalný. Z řady jich vy-

znameníváme zde následující: *Dissertatio de causa caerulei coeli coloris* (v Rostokách 1760); *Dissertatio de vi cohaesivis explicandis phaenomenis, quas vulgo vi attrahendi tribuuntur, haud sufficientes* (tamt. 1762); *Dissertatio de causa fluxus siphonis biorerallia in vacuo continuanti* (tamt. 1762); *Schreiben eines Naturforschers über die Magnetismus* (tamt. 1775); *Einkleitung zur Berechnung der Lebrenten und Anwartschaften* (2 díly, v Lipsku 1785—86); *Von dem Maass der lebendigen Kräfte* (1762); *Einige Erfahrungen über die Beschaffenheit der Winde* (1766); *Auflösung des Problems über die Friction auf den geneigten Flächen* (v *Kieler Literaturjournal* r. 1780) atd. T. † 15. srp. 1807 v Kodani.

Thalen Tobias Robert, přírodosp. švédský, nar. se 28. pros. 1827 v Kjöpingu, byl po absolvovaných studiích filosofických adjunktem fyziky a mechaniky na universitě v Upsale a stal se tamtéž posději prof. skutečným těchto věd. Z mnohých výborných spisů T-ových, které v odborných časopisech u větším díle tištěny byly, uvádíme tyto: *Om astronomiska observationer med tillhjälp af galvanisk elektricitet och de po Upsala observationum i desta hänseende anställda försök* (v časopisu *Nord-Universitets Tidsskrift* 1856); *La longitude terrestre determinée au moyen de signaux galvaniques* (v Upsale 1856); *Recherches sur les propriétés magnetiques du fer* (tamt. 1864) atd.

Than Moritz, současný malíř histor. obrazů, nar. se r. 1828 v O-Besse v Uhřích, studoval s počátku práva na universitě v Pešti 1848, avšak máje svládnutí salibení v malířství opustil r. 1851 dráhu právníkou, vstoupil do Vídeňské akademie a posději do vyhlášeného ústavu K. Rahlva, kde několik sdělých prací, zejména *Nenebesset Panny Marie* shotočil. R. 1855 vydal se na cestu vědeckou a navštívil Německo, Belgie a Francii, kde v Paříži delší dobu pobyl; zde také maloval znamenitý obraz *Bísta u Moháče*. R. 1856 odebral se do Říma, kde více roků při pilných studiích prožil. Veliký vliv měli na nadaného umělce Wagner, Riepenhausen, Cornelius a Overbeck; tehdy maloval výborné obrazy *Odysseus a Nauisika*; *Odysseus a Penthesilea*. Po svém návratu do Pešti shotočil *Angeliku a Madonu a Tragedii člověka* pro muzeum v Pešti; dále maloval T. znamenitá díla na sdí v reductním sále v Pešti. T. je rytířem řádu Františka Josefa.

Thamlew Moritz Christian Julius, spisovatel přírodov., nar. se 19. list. 1812 ve Šlesviku, stav se po obdětých studiích gymnasiálních a universitních doktorem filosofie obdržel nejprve místo lektora, posději pak prof. na universitě v Christianii. Z jeho spisů uvádíme: *Chemische Avendales i Aggerdykingen* (v Christianii 1841); *Den kvalitatives analyses chemiske* (tamt. 1847); dále psal T. řadu chemických pojednání do různých listů vědeckých, jako do Poggendorffových *Annalů*, kdež se našel: *Analyse eines Antimonerzes* (1837); *Chemische Untersuchung des Bergholzes* (tamt. 1837); *Ueber die Zusammensetzung der Rhodionerze* (v Liebig's *Annalen für Chemie* etc. 1835); *Ueber das Atomgewicht der Citronensäure* (tamt. r. t.) atd. T. † 20. čce 1860 v Christianii.

Thessel Antonin Moritz Fürchtegott, současný malíř krajín, nar. se ve Wursemu v Sasku, konal studia svá v umění malířském pod F. Nestlerem, načež cestoval v Sasku, Bavorsku, Tirolsku a Švýcarsku, zabývá se v popředí pilnými studii romantických partií horských. Obrazy jeho jsou velmi sručně provedeny a vynikají znamenitou věrností originalum v přírodě. Uvádíme zde nejlepší, jako: *Angersalm* (s r. 1863); *Stichisen v kantonu Glar*

tomických. T. žije v Paříži, a práce jeho z posledních let vesměs umístěny jsou v Louvru.

Talsyn Matthias, prof. matematiky a spisovatel, nar. se 9. pros. 1819 v Petrohradě, byl po skončení studií univerzitních nejprve adjunktem cís. lycea v Petrohradě, pak prof. na témtě ústavu. T. sepsal následující práce v jazyku ruském: *Úvod do mathematicko-fyzikální geographie* (v Petrohradě 1848, v čestných vydáních); *Nová badání o přílivu a odlivu v Bílém moři* (ve 3 odděleních, ve správách cís. akademie věd v Petrohradě 1849—58) atd.

Tambolini Rafael, znamenitý pěvec a miláček krále Fridericha II., nar. r. 1766 ve Fermo v státě církevním. Vyzníkaje co hoch svučným hlasem podrobil se operaci (kastraci), a byv vyhojen odeslán do Neapole k dalším cvičením v hudbě i v zpěvu a brzy štítán k nejslavnějším pěvcům svého času. R. 1784 povolán do Berlína k vlaské opeře, při níž tehda účinkovali nejslavnější umělci a umělkyně, jako: Marová, Šikova, Marchetti-ova, Fantassi a Concialini, a docházel veliké obliby. Po srúžení vlaské opy r. 1809 sdířoval se v Berlíně co koncertní pěvec, a za pobytu cara Alexandra v Berlíně r. 1815 vystoupil naposledy v opeře. R. 1817 dán do výslužby odebral se do Charlottenburku, kde i jeho přítel Concialini se sdířoval, a ve vlastním domě svém obíral se pěstováním fíků co upomínkou na svou vlast. † 27. Hj. 1839. T. vynikal nad míru svučným a libesným mezzosopránem s převahou altovou, a vystupoval nejvíce v úlohách rektů a milovníků v operách Grannových a Righiniových. J. S.

Tantardini Cavalieri Antonio, současný sochař, nar. se r. 1829 v Miláně a stal se tamtéž posději prof. na akademii umění výtvarných. Díla T-ho vynikají znamenitou technikou v zpracování mramoru a přesností forem, jako na př.: *Kolodílní socha Arnova* v Miláně; *Poprsí Dantovo*, kteréž všeobecný obdiv znalců a umělců vzbuzuje; *Mramorová soška Arnolda da Brescia*; *Italia* (pro pomník Cavourův v Miláně určená). R. 1866 byl T. za své v Berlíně vystavené sochy medailí vysnáměn.

Tardieu, vynálezce violoncella a první virtuos na tomto nástroji, nar. r. 1705, šil co duchovní v Tarascou v Provencl a tam okolo r. 1770 zemřel. Nástroj jím vynalezený měl však mimo 4 nyní obecné struny, jimiž cello potažena jsou, ještě strunu vyšší d, již odstranil mistr Verduť k větší snadnější aplikatuře, což i posději se udrželo. J. S.

Tarchanov Pavel, znamenitý hvězdář a spis. ruský, nar. 29. Hjna 1787 v Ugři v gubernii Jaroslavské, studoval filosofii a přilnul svlašt ku hvězdářství, jemně pak veškerou plii věnoval. Od r. 1819—1832 účastnil se T. vědecké výpravy do moře Indického Hsemím Vasilieva Bellinghause. Po svém návratu do vlasti byl r. 1826 jmenován prof. sboru důstojnického při námořnictví. Za své zásluhy pro vědu astronomickou a meteorologickou přjala ho cís. akademie věd v Petrohradě za člena. T. † 16. bře. 1839 v Petrohradě. Z jeho spisů důlžno uvésti tyto: *Calcul des oppositions de Jupiter et Saturne observées a St. Petersburg en 1818* (ve správách cís. akademie v odboru mathematicko-přirodnickém 1831); *Longitude de Rio Janeiro etc.* (tam. 1832) atd.

Tavaststjerna Karel Gustav, učenec švéd., nar. se 13. čna 1777 v Knopiu ve Finsku, stal se po odbytech studiích seméměřičem ve službě vládní pro větší okřsky Finska, aš pak ustanoven byl za vrchního ředitele důležitých těchto prací pro celé Finsko. R. 1858 vstoupil T. do výslužby a † 11. dub. 1855 v Petrohradě. Z jeho spisů vjímáme dle titulu nejrozkřivenější: *Pöreläningar i Topografien* (ve

Stockholmu 1807); *Lärobok i Landmåtingen* (tam. 1843); *Om proportional-azlar* (1842); *Om proportional-planer* (1847) atd.

Tedenat Pierre, matematik a spisovatel, nar. se 6. dub. 1746 v St. Geniesu, kde † v pros. 1832. T. odbyv studia svá byl s počátku učitelem matematiky, fysiky i přirodních věd na některých ústavech, načež v době revoluce franc. odebral se do Heidelbergu na universitu, kdež přednášel co privatní docent matematiku a fysiku. Posději přibyl do Paříže, a byl sde jedním s předních zakladatelů ústavu École normale; s Paříže pak odebral se po několika letech co prof. matematiky do Nimes, odkudž pro týž účel povolán byl za krátký čas do St. Geniesu v depart. Aveyronském. Ze spisů T-ových vynikají následující: *Leçons élément. d'arithmétique* (v Rhodessu a v Paříži 1799); *Leçons élément. de mathématiques* (2 díly, tam. 1801 až v 21 čestných vydáních); *Précis des leçons de géométrie appliquée à l'ardentage* (tam. 1801) atd.

Tegman Pehr, probošt a spisovatel mathematický, nar. se 10. září 1767 v Amalu, studoval po odbytech školách přípravných theologii a dosáhl po svém posvěcení za kněze doktorátu theologického. T. přilnul již za svých studií se svlašt k sálibu k mathematice a fysice, a věnoval posději vědám tímto veškerou plii svoji. R. 1787 povolán byl za prof. matematiky na universitu v Lundu, načež stal se r. 1791 proboštem v Torna Hărădu. Král. akademie věd ve Stockholmu jmenovala T-a za výteč. zásluhy jeho o zvelebení literatury mathematické členem svým r. 1795. T. † v Lundu 20. zář. 1810. Z jeho znamenitých a všestranně uznaných prací uvádíme následující: *De longitudine geographica* (v Lundu 1788—91); *De motu corporum projectorum* (tam. 1790); *De latitudine geographica mari invenienda* (tam. 1795); *Fluctiones quantitatum trigonometricarum* (tam. 1794); *De resolutione nivis* (tam. 1798); *Regula lardami et methodo Bringiana radii invenienda cubicae inter se collatae* (tam. 1799); *De fluidis proulientibus* (tam. 1808) atd.

Tegner Petr Wilhelm, matematik a spisovatel, nar. se 16. čce 1798 v Hölslungu, vstoupil po odbytech přípravných studiích k vojsku dánskému a stal se záhy důstojníkem při námořnictví. R. 1841 ustanoven byl za prof. navigace a matematiky na kadetním ústavu pro námořníky v Kodani. Posději povýšen byl T. za vrchního velitele loďstva dánské. † v ún. 1867 v Kodani. T. vynikal také co nadš. spisovatel v literatuře dánské; z původních prací jeho důlžno sde uvésti následující: *Lärobok in de element. Geometrie* (v Kodani 1834); *Nautiske Astronomie* (tam. 1840, 3 díly s dodatkem s 1847); *Om Kimmings dalningen og Horisonens Udtrækning* (1848); *Problem, ved tre i Narden af Meridianen observerede Solhøjder og Tidssintervallerne imellem dem at bestemme saavel Ländge ved Chronometer som Bredde* atd.

Tellkamp 1) Johann Dietrich, spisovatel, nar. se 28. kv. 1798 v Hanoveru, vstoupil k vojsku hanoverskému a stal se záhy důstojníkem. Avšak záhy jeho původní, zejména oblíbené pěstování matematiky, přiměly jej, že opustil dráhu vojenskou, maje v úmyslu dosáhnouti docenturu matematiky na některé universitě. R. 1822 také skutečně se habilitoval co privatní docent na universitě v Göttingu, načež stal se prof. na gymnasiu v Hamnu a r. 1855 ředitelem vyšších občanských škol v Hanoveru. Z jeho spisů rozšířily se mnohá v čestných vydáních, jako na př.: *Vorsschule der Mathematik* (v Berlíně 1829—56 pět vyd.); cenou počta byl následující spis T-ův: *Historia critica variorum opi-*

tr této dráhy a oddal se svému samilovanému šn malířskému. K pravému zdokonalení svému bral se nejprve na malířskou akademii do Paříže, dtud posději do Bruselu. Z výtčejší jeho děl, kteréž vysnamenzn rytířským řádem Františka efa a řádem sv. Vladimíra, jakož i medailí s vý- vý Pařížské r. 1869 a velkou slatou medailí v ichevů atd., uvádíme tyto: *Sídlo uherských volů d útkojící; Smečka prd; Prondalelování loupeš-; Pluh se zapřaženými voly* (scéna s Normandie); *obizna clafu Rakouského na koni* (s frapantní ností provedená); *Noc v pustě* atd.

Thorsten Jon, lékař a spisovatel, nar. se na 1794 v Hunavatsen Syssele na Islandském ově, byl po odbytech studíh praktickým lékařem osději zemským fysikem na Islandu. Universita lagdeburku jmenovala ho za jeho badání a přeposorování v oboru vřd přirodních čestným docem filosofie r. 1847. Z jeho spisů uvádíme: *Ba- eter- og Thermometer-Jagttagelser fra 1820 til 25 4-27*; *Bidrag til Islands Climatologie* (1845); *ectanea meteorologica* (2 díly, 1837) atd.

Thurmann Julius, učenec franc., nar. se 8. list. v Novém Brissachu v Elsaaku, studoval na ersitě filosofii, zejména pak matematiku a fy-. Posději stal se prof. těchto věd na koleji v Prunt- v kantonu Bernském. † 25. čce 1856 v Prunt-. Z jeho spisů vynikají mnohé v literatuře př- přím badáním, jako: *Essai sur les soulèvements niques* (ve Štrasburku 1832 ve více vydáníh); *issae orographiques du Jura* (tamté 1855); dále ytují se četná pojednání v časopisech: *Actes de ociété helvétique* s r. 1836—55; *Bulletin de la eolog. de France* atd.

Ticln Xaverius Jakub, srbsko-lužický spiso- , nar. se okolo r. 1680, studoval v letech 1678 79 v Nise v Slesku filosofii, posději vstoupil raze do řádu jesuitkého. T. † r. 1693 jako kaplan v rakouském vojšt před Bělehradem. ho spisů sluňi uvěsti: *Historia Rosenihalenensis raze 1692*; *Srbski katechismus wol Ticina* (v ča- e tovaršstva Maciej srbského III. 1659); *Prin- linguae Wendicae, quam aliqui Wandalicam nt* (v Praze 1679); mimo to vydal některé mo- v jazyku srbsko-lužickém. Z básničkých prací uvěsti: *Elogium na rožňčanskou lipu*; 3 epi- y na rožňčanskou studěň; *Lakunski a grekski phiski distichon na Srbina*.

Tidey Henry, současný malíř akvarel v Lon- , nar. se r. 1815 ve Worthingu. Záhy po svém pení do akademie malířské dosáhl T. chvalného a výbornými pracemi svými, jako obrazem *Žena maří*, kterýž oo původní důmyslně promyšlená inace věstrauného uznání došla. Z dalších T ových vynikají dosud následující známé: *us a malířů; Dar-Thala* a četné scény ze ži- dětinského, velmi živě a věrně nápodobené.

T-ův Alfred je malířem miniaturám. Tiedemann Friedrich, lékař a spis. něm., nar. 3. srp. 1783 v Kasselu, studoval po odbytém asium medicinu na universitě v Marburku a r. 1804 za doktora promovován. Již r. 1805 oven byl za prof. anatomie a zoologie na uni- v Landshutu, odkud povolán r. 1816 za anatomie, fisiologie, porovnávací anatomie a gie na universitu v Heidelbergu, kde vytrval v- vém působení do r. 1849, načež vstoupil do vý- y. T. jmenován byl za své zásluhy literární- ničním členem Pařížské akademie věd r. 1851. o práci uvádíme: *Versuche über die W-ge, auf ra Substansen aus dem Darmkanal in das Blut* (společně s L. Gmelinem, v Heidelbergu

1820); *Die Verdauung nach Versuchen* (2 díly, tamt. ve více vydáníh 1826—31) a j. T. † v Mnichově 22. led. 1861.

Timbal Ludvík, znamenitý současný malíř, od- dal se nejprve malbám kostelním a vynikl tu svlášt jednoduchými komposicemi, přesnou kresbou a živým, jasným koloritem, jakož díla jeho u sv. Sul- picia v Paříži a v tamější kapli sv. Genovefy do- svědčují. T. byl věrným napodobitelem Flandrina, což přece někdy v dílech jeho se prozrazuje. Zna- menitý je obraz T-ův představující *Mum a bádka*; zde objevil se pravý talent malířův, který zajisté ještě mnohé výtčné dílo štěstcem svým dokoná.

Timmermans Jea Alexis, spisovatel přirodov., nar. se 22. srp. 1822 v Bruselu, vstoupil do vojska franc., kdež ale dlouho nevytrval, dosáhnuv stupně důstojníka opustil stav vojenský a oddal se úplně studiu matematiky a fysiky. R. 1835 povolán byl za prof. těchto předmětů na universitu v Gentu. T. byl členem akademie věd v Bruselu. Ze spisů jeho vynikají: *Generalis theoria compositionis ac resolu- tionis virium motuumque* etc. (Spis tento byl od uni- versity Gentské korunován a vyšel tiskem ve správ- vach této university r. 1818); *Recherches sur la theorie des courbes de suite de la considération de leur rayons de courbure successifs* (v Lille 1828); *Recherches sur la forme la plus avantageuse à donner aux ailes des moulins à vent* (1832); *Recherches sur les axes principaux d'inertie et sur les centres de percussion* (1848); *Mémoires sur l'intégration des équations linéaires aux dérivées partielles, a coefficients variables* (1854) atd.

Tingry Pierre François, lučebník a spisovatel, nar. se v Soissonsu r. 1743, studoval po odbytech školách středních lékárnictví a byl r. 1770 léká- níkem v Geněvě. Výtčné snámosti jeho v chemii získaly mu r. 1803 profesuru této vědy na tamější akademii. S. byl spolu zakladatelem Genevské spo- lečnosti věd a umění r. 1776. Ze spisů jeho uvádíme tuto následující: *Analyses des eaux de Marclaz* (v Genevě 1774); *Des eaux minérales de Drise en Savoie* (tamté 1785); *Traité théorique et pratique sur l'art de faire et d'appliquer les vernis* etc. (2 díly, v Pa- říži 1813); *Construction d'un fourneau propre à pré- server les dorures, en petites pièces, des vapeurs* (1786 ve správách společnosti věd v Geněvě); *Recherches analytiques sur les schistes de Sallanches* (v Memoir, Turin. r. 1786) atd. T. † 13. ún. r. 1821 v Geněvě.

Tischendorf Konstantin (v. hl. d.) jest 1869 od Rus. císaře povýšen do stavu šlechtického pro zásluhy své o vydání kodexu Sinaiského. Vydal jeltš: *Novum testamentum Vaticanum. Post Angeli Masi aliorumque imperfectos labores ex ipso codice edidit* (v Lipsku 1866), ač mu v Římě, chtějce jej sami vydati, kodex ten k přehlédnutí a přítomnosti Ver- cellonově po šest dní vždy několik jen hodin za- půjčili; *Appendix codicum celeberrimorum Sinaitici, Vaticani Alexandrini cum imitatione sporum antiqua manuscriptorum* (tamté 1866); *Appendix novi Testamenti Vaticani. Inest Apocalypsis ex codice Unciali Vaticano nro 2066. Cum supplementis et emenda, novi testamenti Vaticani. Item illustratur editio codicis Vaticani Romani nuperrima* (v Lipsku 1869); *Res- ponsa ad calumnias romanas. Item supplementum novi testamenti ex sinaitico codice anno 1865 editi* (v Lipsku 1870). Posléze: *Novum testamentum graece. Ex sinaitico codice omnium antiquissimo, Vaticano, itemque Elsevieriana lectione notata* (Lipsko 1870). Vedle Lachmanna má T. největší zásluhy o nový zákon, an rukopisné látky mení všemi nejvíce na- shromáždil a ve svých prolegomenech k čestným vy-

ulonu, studoval na akademii v Pugetu a vy-
šil r. 1700 první s výtečnými pracemi svými u-
nost. R. 1716 odebral se do Paříže, kamž ho
hvalné jméno co dovedného a nadaného sochař-
ského. Zhotoviti tam mnohé výborné práce
stáraké a osoboty pro kostely. Z T-ových kreseb,
lá a provedených uměleckých předmětů dosud
množství se zachovalo, zejména v Paříži v ar-
u Toulonském a Aixu. Die souhlasného soudu
i pak T. mezi přední mistry v umění sochař-
ské století minulého. † r. 1731 v Toulonu.

Torrey (v. hl. d.), amer. botanik, † 10. břez.
v Novém Yorku. R. 1818 uveřejnil seznam
a rostoucích v okolí Nového Yorku. Dr. Walter
t pojmenoval k jeho počti jeden druh soanovi-
roslin *Torreyia* (*taxifolia*).

Fertolini Barnaba, prof. matematiky a spiso-
val, stal se r. 1829 doktorem filosofie a za nedlouho
matematiky a fysiky na „Collegio Urbano di
agando Fide.“ R. 1845 povolán byl za profe-
schse věd na Pontificio Seminario Romano.
yl členem četných akademii i učených společ-
v, v jichž spisech pak práce své, s větší částí
rné, uveřejňoval. V *Giornale arcadico di Roma*
l: *Determ. degl' integrali di alcune formole dif-*
ferenziali si algebriche et si trascendenti (1832); *Ri-*
s sopra alcuni punti di geometria analitica
1833—34); *Quadratura dell' ellissoide e tre*
inequali (tamt. 1839); *Alcune applicazioni del*
do inverso delle equazioni a differenze finite agli
ali delle equazioni differenziali (tamt. 1843); *va-*
lore della curvatura totale di una superficie e
uso di questo valore nella determinazione di al-
integrali definiti duplicati (v *Crell's Journal*
50—51); spisy T-ovy sahají až do r. 1860. .
Fortosa Francisco, spisovatel, nar. 10. čna 1717
dni, vstoupil po odbytých studiích gymnasiál-
do řádu tovaryšstva Ježíšova, kdež pak věnoval
svu učitelskému pro odbor přírodních věd, ma-
tiky a fysiky. Pobyt co učitel na rozličných
ech řádu, obdržel konečně trvalé místo v Parmě
to prof. matematiky. T. † v Bologni r. 1800.
o spisy uvádíme: *Aritmeticae, algebrae et geo-*
ae principia (v Benátkách 1794); *Theoria calium*
ilium etc. (6 dílů, tamt. 1797); *Theoria eorum,*
in re physica recentia inventa sunt (tamt. 1800).

Fourtural Kaspar Theobald, lékař a spisovatel,
se 1. srp. 1803 v Münsteru, studoval po absol-
ných školách středního medicínu na universitě
lině, kdež také r. 1823 hodnosti doktorské v lé-
ví dosáhl. Pobyt delší dobu co praktický lékař
ém rodišti, stal se pak tamtéž na ústavu chří-
ko-medicinském prof. anatomie a chirurgie.
1838 je T. medicínalním radou. Mnohé vý-
i spisy jeho nelze zde celkem uvésti, pročes
umenáváme pouze následující: *Die Sinne des*
chen u. s. w. (v Münsteru 1827); *Die Dimen-*
en der Tiefe im freien Sehen und im stereosko-
en Bilde (tamt. 1842); *Ueber den Begriff und*
Eintheilung der Gesichtswahrungen (v časop.
ndlungen der ärztlichen Gesellschaft in Münster
); *Beobachtungen über die Zerstreuungsbilder auf*
telztaut (1830); *Die Chromie des Tages* (1830);
den Einfluss der Bewegungen der Iris auf die
tiven Phänomene des Sehens (v *Hecker's Medi-*
Zeitschrift r. 1832) atd.

Frantwein Jakob Bernhard, lékařník a spiso-
val, nar. se 11. bř. 1793 v Schiltachu v Badenském
o odbytých studiích pivorem ve více lékař-
nesanedbávaje nikde pilně laibou se zabývati.
ši usadil se co lékařník v Norimberce, načež
s tím větší horlivostí oblíbené vědě své věno-

vati se mohl. T. byl velmi nadaným pozorovatelem
a badatelem, a skoušky jeho laibnické vykasují
řady nových vynálezů. Také v literatuře vynikal, a
práce jeho v časopisech odborných vydané docházely
všeobecného uznání. Tak vyskytují se v Schweigg.
Journal, následující články: *Ueber die Bereitung*
des Quecksilbersublimats (1819); *Ueber die Darstellung*
von reinem Silber, reinem Höllenstein und reinem koh-
lenwasserigem Natron (1819); *Pharmaceutische und tech-*
nische Beobachtungen (tamt. 1821); *Ueber die trok-*
kene und wässrige Blausäure (1821); v Bruchner's
Report. vydal T. *Ueber Coumarin, Salpeteräther und*
Castoreum canadense (1826); *Ueber die Baldrian-*
säure und ihre Verbindungen (1835); *Ueber das Kirch-*
lorbeerwasser (1843); *Ueber einige Metamorphosen*
des Kartoffelfuselöls (1846) a j. T. † v Schiltachu
10. čna 1855.

Trembecki Jan (pseudonym Jakuba Byniewi-
okého), náboženský spis. polský s času sportů a aka-
toliky v XVII. stol., nar. 1597 nepochybně na Litvě.
Při zrušení sboru sociálníského v Kisielině r. 1644
vyhlášen jsa za besectného a vypověsen s vlasti,
přijal nové jméno T., jehož napotom stále užíval.
Stal se pastorem v Lublině a posději v Kisielině na
Litvě, naposledy pak, aby užel všelikému stihání,
akryl se v zemi Pruské, kdež také zemřel 1678. Se-
psal v jazyku polském sebrané paměti o současných
aneb nedávných dělejších událostech, ponějvíce o
dělejších náboženských v XVI. a XVII. století.
Spis tento, k vysvětlení událostí historických a k po-
znání ruchu náboženského v Polsku dělejší, sta-
vil v rukopise.

Trlebel Karel, současný malíř, nar. se r. 1828
v Desavě. Vzdělání svého v umění malířském nabyl
T. u dvorního malíře Becka, načež r. 1822 ode-
bral se do atelieru K. Schultze, Krause a Bier-
manna v Berlíně, kdež nejvíce liboval si v nápo-
dobení přírody, zvláště pak horských scén s Tirol
a Švýcarska, kdež dříve byl cestoval. Mezi nejma-
menitější práce jeho náležejí tyto: *Na cestě ku klá-*
stevu Svatothardeckému (zakoup. od krále Pruského);
Poslední část jenera v Rameau; Jenera Thunerské;
Pohled na jezero Brienserské. Velká část obrázků
T-ových zakoupena byla pro Ameriku a Anglii.
R. 1866 jmenován byl T. od krále Pruského pro-
fessorem.

Trikupis Spiridion (v. hl. d.) † 25. čna 1873
v Athenách.

Trost Johann Jacob, prof. a výtečný kreslíř,
nar. se r. 1789 v Aeschaffenburgu, stal se posději
prof. na Vídeňské akademii výtvarných umění, kdež
zdárně do 30 roků působil; mezi tou dobu za-
stával také úřad bibliotekáře a kustoda při sbírac
rytin ve městě. R. 1869 vydal přepracovaný a dů-
myslně opravený spis Dürerův *Die Proportions-*
lehre, a r. 1866 vydal tiskem vlastní práce T-ova
pod týmž názvem, která zakládala se na nejpečli-
vějším dlouholetém měření a důkladné zkušenosti
praktické T. † ve Vídni r. 1867.

Turini František, nar. 1590 v Prase, byl co
sirotek na útraty císaře Rudolfa vychován a se
všim pílí oddal se hudbě, tak že jmenován varhaní-
kem, brzo však odebral se k dalšímu vzdělávání do
Itálie, a pobyl delší dobu v Římě a v Benátkách,
načež se opět do Prahy ke dvoru císařskému vrátil
a dlouhá léta co komorní hudebník účinkoval. Po-
sději nabízeno mu místo kapelníka u dómu v Bře-
cvi, jež, až po dlouhém zdráhání, přijal a tamtéž
r. 1656 zemřel. T. považován za nejucenějšího kon-
trapunktistu a kanonistu v XVII. stol., a jméno jeho
bylo po veškerém hudebním světě v největší váž-
nosti. Složil mnoho mší, motet a madrigalů jedno-

1 členem tamější král. společnosti věd a dosor-
m nad král. kabinetem modelů. Ze spisů jeho
máme následující: *Lehrbuch der Trigonometrie und
Cosmetrie* (v Gotinkách 1828); *Lehrbuch der prak-
tischen Geometrie* (2 díly, tamt. 1832—38); *Lehr-
buch der reinen Mathematik* (tamt. 1836); *Lehrbuch
in Mechanik* (tamt. 1835). Tyto spisy U-ovy dospěly
hojněmu rozšíření, svlášť pokud užíváno jich co
učebnicových knih na školách středních.

Unger Ephraim Salomon, prof. matematiky a
isovatel, nar. se r. 1788 v Coswigu v Anhaltu,
sáhl po odborných studiích na univerzitě hodnosti
ktorské s filosofie a stal se r. 1810 docentem na
univerzitě v Erfurtu. R. 1820 sahlil sobě U. ústav
o pěstování matematiky a fyziky, ku kterému
sději přidruženy byly školy reální, načež vše roku
144 v drčení města Erfurtu přešlo. U. byl prof.
athematiky a ředitelem těchto škol. V literatuře
ám je následujícími chvalnými pracemi: *Die Ab-
bra für Geschäftleute* (v Lipsku 1828); *Abhand-
ngen über die wichtigsten Gegenstände der Arith-
metik* (tamt. 1829); *Uebungen aus der angewandten
athematik für Techniker* (2 díly, v Berlíně 1830—
34); *Die Geometrie des Euklides u. a. v.* (v Lip-
u ve více vyd.); *Vollständiges Handbuch der Arith-
metik* (2 díly, v Erfurtu 1835) atd.

Ungewitter Georg Gottlob, znamenitý architekt
pisovatel, nar. se r. 1820 ve Wanfriedu v Hes-
nsku. R. 1834 vstoupil po odborných školách pří-
avných na polytechniku ve svém rodišti, odkud
k po 8 letech navštívil technickou akademii v Mn-
ově. Škola Mnichovská vyhověla snahám U-ovým
plném dosahu, neboť mohl se tu zabývatí výtvar-
shitektonického slohu románského i gotického. R.
40 odbyl U. státní zkoušku co architekt v Kaselu,
čež odebral se do Hamburku, kde mnohé veliko-
é stavby v plátech navrhl i provedl. Po r. 1848
esdlil se pak do Lipska, a odtal se činnosti lite-
rní. Ze spisů a prací jeho uvádíme následující:
Wegblätter für Ziegel-, Stein- und Holzarbeiten;
Wörter zu Grabsteinen und gothischen Möbeln;
Wörter zu gothischen Zimmerornamenten; *Wörter zu
Stadt- und Landhäusern*; *Gothisches Musterbuch*;
Wörterbuch der gothischen Construction a j. v. R. 1851
l se U. prof. na průmyslové akademii v Kaselu,
lež zemřel r. 1864.

d'Unker-Lützow, malíř obrazů genrových, nar.
r. 1829. Obrazy tohoto znamenitého umělce vy-
kají přesností kresby, živostí a pravým humorem,
ko: *Pyriták*; *Satanův kočulíř jidecké společnosti*;
Idrny na dráze, a jiné: *Ökerna I, II, III, IV, V*;
Idy; *Šk. krod*. d'U. byl dvorním malířem
ále Švédského a † r. 1866 v Düsseldorfu. Několik
ků před smrtí byl na pravé ruce mrtvici ochromen,
čež i levou rukou mnohé rovněž vynikající práce
otovoval aneb v náčrtech navrhl.

Unterriehter Joseph, dr. a spisovatel, nar. se
led. 1724 v Calderu v Tirolsku, vstoupil po
odých studiích na školách středních do řádu to-
šstva Jedličova, kdež po vysvěcení na kněze dosáhl
ktorátu s theologie. Pobýv co prof. theologie, filo-
sie a kanonického práva na roslínských ústavech
du, byl konečně v téže hodnosti definitivně na-
zen. Školách Freiburských, kdež po víceletém horlivém
isobení zemřel. Z jeho spisů dlouhá zasmenanatí
sledující: *Synopsis philosophiae hodiernae ac me-
sae praeae* (v Inšpruku 1760); *De aestu locu
cui vulgo Hechtensee* (tamt. 1761); *Magnitudo ve-
ris ejusque a tellure distantia* (tamt. 1763); *Physica
utricularis* (*De planeticulis* 1763) a j.

Ursinus Jachim, básník a pedagog, naroz. v
arlsruheu v Durinkách r. 1545, studoval ve Vi-

temberoe a Jeně, kdež r. 1567 nabyl hodnosti mistra
sv. umění. Vyučoval na to mládež na školách roslí-
nských v Říši a jmenovitě také ve Vitemberoe s do-
brým účinkem, jsa jako pedagog a humanista na
slovo brán. Z Vitemberka povolán jest r. 1577 za
rektora evang. školy čili gymnasia Jihlavského, kte-
rěš jeho přičiněním nemálo se vyzdvihlo a vzešlo.
R. 1581 dal se však v hádky náboženské s tamním
farářem evang., známým Janem Hedrichem, a když
univerzita Vitemberská, jižto celá ta pře k rozhodnutí
byla předložena, dala Hederichovi za právo, propu-
stila rada Jihlavská U-na s rektorství školního (1583).
Že však U. vůbec byl pokládán za důkladného peda-
goga a snatek jasyků klasikých, jmenoval jej ihned
na to (1584) p. Ladislav Helt s Komentu na Vel.
Mesaříš správce školy vyšší (*illustre gymnasium*),
která tam r. 1577 byla zřizena, a na místě U. ještě
r. 1589 vyučoval. Na to stal se rektorem školy la-
tinaké v Šrbiti (*Zerbst*) v Anhaltu, kdež zemřel
r. 1616. — U. byl čas svého v přátelákém spojení
se všemi vsácnějšími osobami a učenci v Říši, v
Čechách i na Moravě, s nimiž sobě dopisoval
a k počtu jich básně přiležitostně skládal, jakož k tomu
ukazuje nejeden spis latinský času toho tiskem vy-
šlý; jmenovitě byl velmi důvěrným přítelem M. Petra
Codicilla, jehož smrt (1589) i opěval básní svláštní
(*Carmen lugubre in obitum M. Petri Codicilli s Tu-
lechove* 1569) a M. Bacháčka. — Deera U-nova Eliš-
bta provdala se r. 1591 na M. Jáchima Goltzia,
tehdeš rektora školy Jihlavské.

Ussel Stefano, současný malíř historický v Itálii,
pocházi rodem s Toskánska a nabyl vzdělání svého
na akademii výtvarných umění ve Florencii, kdež
miskal r. 1843 za první větší obraz svůj cenu aka-
demie. Dílo toto představující *Milodrdného Samari-
tána* získalo U-mu velmi chvalné jméno mezi mla-
dými, nadějnými malíři. R. 1846 přiknuta mu byla
opět první cena za obraz *Smrt Bayardova*, načež
třetí cenu obdržel r. 1849 za skvostné dílo *Vzkříšení
Lazara*. Od r. 1849—51 pobyl v Římě a cestoval
po Itálii. Mezi nejlepší práce U-ho náleží ještě: *Vy-
puzení vědce Athenického s Florencie*; dále: *Socha*
s Dantovy *Nuova vita* a *Marco Visconti s prape-
rem v přísti*.

Ustěcký (Austecký, Onstecký) s Festem-
burku, stará patricijská rodina česká, v Náchodě
a jeho okolí v XVI. a XVII. stol. usadlá a velmi
bohatá. R. 1614—1618 připomíná se Daniel Max.
U. s F., který měl téhož času v Náchodě několik
domů a mnoho rolí a luk; zároveň byl Daniel M.
hejtmanem p. Albrechta Jana Smiřického se Smi-
řic (1614—1618). pána na Náchodě. Syn jeho, též
Daniel Max. U. s F., pojal r. 1648 Magdalenu
Špátovou s Freidemburku, deuru bohatého patricia
a někdy též hejtmána na Náchodě Jakuba Špáty
s Freidemburku za manželku, s níž měl posději
deuru Ludmilu, sstával pak r. 1670—2 jako někdy
otec a tchán jeho dšad hejtmanský na Náchodě,
a zemřel, jak se zdá, r. 1680, kdežto jeho manželka
Magdalena ještě r. 1701 se připomíná. I on měl
v Náchodě vynikající statky, zejména r. 1653 uvádí
se v knihách grunt, že měl 54 koroč rolí, 8 potahů,
11 krav, 3 jalovice, 62 ovců, a vedl veliký obchod
v obilí, s ním vyhnul bohatý rod ten po meči. Je.

Utrechtská církev (v. dopl. I.). An dosavadní
arcibiskup Utrechtský Jindřich Loos dne 4. čce 1873
zemřel a biskupství Haarlemské od r. 1867 uprád-
něno bylo, přikročili tamější katolíci s obavou, aby
snad náhla smrti jediného biskupa Devanterského
apoštolská biskupská posloupnost nepřestala, k nové
volbě. A v Amstřdámě vyvolen 30. čna od kněšstva
Kaspar Rinkele (nar. 1826), farář v Krommenie,

byl členem tamější král. společnosti věd a dosorocem nad král. kabinetem modelů. Ze spisů jeho uvádíme následující: *Lehrbuch der Trigonometrie und Stereometrie* (v Gotinkách 1828); *Lehrbuch der praktischen Geometrie* (3 díly, tamt. 1832—38); *Lehrbuch der reinen Mathematik* (tamt. 1836); *Lehrbuch der Mechanik* (tamt. 1855). Tyto spisy U-ovy dospěly k hojnému rozšíření, svlášť pokud užíváno jich co vyučovacíh kněh na školách středních.

Unger Ephraim Salomon, prof. matematiky a spisovatel, nar. se r. 1788 v Coswigu v Anhaltsku, dosáhl po odbytých studiích na universitě hodnosti doktorské s filosofie a stal se r. 1810 docentem na universitě v Erfurtu. R. 1820 získal sobě U. ústav pro přestavbu matematiky a fyziky, ku kterémuž později přidružený byly školy reální, načež vše roku 1844 v držení města Erfurtu přešlo. U. byl prof. matematiky a ředitelem těchto škol. V literatuře znám je následujícími chvalnými pracemi: *Die Algebra für Geschäftleute* (v Lipku 1828); *Abhandlungen über die wichtigsten Gegenstände der Arithmetik* (tamt. 1829); *Uebungen aus der angewandten Mathematik für Techniker* (2 díly, v Berlíně 1830—1834); *Die Geometrie des Euklides u. a. w.* (v Lipku ve více vyd.); *Vollständiges Handbuch der Arithmetik* (3 díly, v Erfurtu 1855) atd.

Ungewitter Georg Gottlob, znamenitý architekt a spisovatel, nar. se r. 1820 ve Wanfriedu v Hesensku. R. 1834 vstoupil po odbytých školách přípravných na polytechniku ve svém rodišti, odkudž pak po 3 letech navštívil technickou akademii v Mnichově. Škola Mnichovská vyhověla snahám U-ovým v plném dosahu, neboť mohl se tu sabytati výtvary architektonického slohu románského i gotického. R. 1840 odbyl U. státní zkoušku co architekt v Kaselu, načež odebral se do Hamburku, kde mnohé velikopéče stavby v plánech navrhl i provedl. Po r. 1848 ředitel se pak do Lipska, a oddal se činnosti literární. Ze spisů a prací jeho uvádíme následující: *Vorlegeblätter für Ziegel-, Stein- und Holzarbeiten*; *Entwürfe zu Grabsteinen und gothischen Möbeln*; *Entwürfe zu gothischen Zimmerornamenten*; *Entwürfe zu Stadt- und Landhäusern*; *Gothisches Musterbuch*; *Lehrbuch der gothischen Construction* a j. v. R. 1861 stal se U. prof. na průmyslové akademii v Kaselu, kdež zemřel r. 1864.

d'Unker-Lützow, malíř obrazů genrových, nar. r. 1829. Obrazy tohoto znamenitého umělce vykazují přesnost kresby, živost a pravým humorem, ako: *FFipiták*; *Satnice kočující jiadecká společnost*; *Jedárny na dráze*, a sice: *Čekárna I. Hdy, II, III, IV. Hdy*; *Sín herní*. d'U. byl dvorním malířem krále Švédského a † r. 1866 v Düsseldorfu. Několik oktů před smrtí byl na pravé ruce mrtvici ochromen, načež i levou rukou mnohé rovněž vynikající práce hotovoval aneb v náčrtech navrhl.

Unterrichter Joseph, dr. a spisovatel, nar. se 1. led. 1724 v Caldernu v Tirolsku, vstoupil po odbytých studiích na školách středních do řádu tovařstva Ježíšova, kdež po vysvěcení na kněze dosáhl doktorátu s theologie. Pobyv co prof. theologie, filosofie a kanonického práva na rosičských ústavech řádu, byl konečně v téže hodnosti definitivně usazen a školách Freiburských, kdež po víceletém horlivém vyučování zemřel. Z jeho spisů důležno zaznamenati následující: *Synopsis philosophiae hodiernae ac laevae praeviae* (v Inzpruku 1760); *De aeste laevae usui vulgo Hechtensee* (tamt. 1761); *Magnitudo veris ejusque a tellure distantia* (tamt. 1762); *Physica articulata* (*De planetis* 1763) a j.

Ursinus Jachim, básník a pedagog, naroz. v Jarishausenu v Durinkách r. 1545, studoval ve Vi-

temberce a Janě, kdež r. 1567 nabyl hodnosti mistra sv. umění. Vyučoval na to mládež na školách rosičských v Říši a jmenovitě také ve Vitemberce s dobrým účinkem, jsa jako pedagog a humanista na slovo brán. Z Vitemberka povolán jest r. 1577 za rektora evang. školy žili gymnasia Jihlavského, kteráž jeho přičiněním nemálo se vysdvihlo a svezbilo. R. 1581 dal se však v hádky náboženské s tamním farářem evang., známým Janem Hedrichem, a když universita Vitemberská, jižto celá ta pře k rozhodnutí byla předložena, dala Hederichovi za právo, propustila rada Jihlavská U-na s rektorství školního (1583). Že však U. vůbec byl pokládán za důkladného pedagoga a znatele jazyků klasických, jmenoval jej ihned na to (1584) p. Ladislav Helt s Klementu na Vel. Mesečích správcem školy vyšší (*illustrum gymnasium*), která tam r. 1577 byla zřízena, a na už U. ještě r. 1589 vyučoval. Na to stal se rektorem školy latinské v Šrbišti (*Zerbst*) v Anhaltsku, kdež zemřel r. 1616. — U. byl času svého v přátelákém spojení se všemi vzácnějšími osobami a učenici v Říši, v Čechách i na Moravě, s nimiž sobě dopisoval a k počtů jich básně přiležitostně skládal, jakož k tomu ukazuje nejeden spis latinský času toho tiskem vyšlý; jmenovitě byl velmi důvěrným přítel M. Petra Codicilla, jehož smrt (1589) i opěval básní svláštní (*Carmin lugubre in obitum M. Petri Codicilli a Tuschova 1589*) a M. Bacháčka. — Dcera U-ova Elišbta provdala se r. 1591 za M. Jáchima Goltzia, tehdejšího rektora školy Jihlavské.

Usser Stefano, současný malíř historický v Itálii, pochází rodem z Toskánska a nabyl vzdělání svého na akademii výtvarných umění ve Florencii, kdež získal r. 1848 za první větší obraz svůj cenu akademie. Dílo toto představující *Milostdného Samaritána* získalo U-mu velmi chvalné jméno mezi mladými, nadějnými malíři. R. 1846 přiknuta mu byla opět první cena za obraz *Smrt Bayardova*, načež třetí cenu obdržel r. 1849 za skvostné dílo *Vskříšení Lazara*. Od r. 1849—51 pobyl v Římě a cestoval po Itálii. Mezi nejlepší práce U-ho náleží ještě: *Vypusť věvodů Athenského z Florencie*; dále: *Scéna s Danteovy Novou vírou a Marco Visconti s praporem v pěsti*.

Ústecký (Austecký, Onstecký) s Festemburku, stará patricijská rodina česká, v Náchodě a jeho okolí v XVI. a XVII. stol. uselá a velmi bohatá. R. 1614—1618 připomíná se Daniel Max. U. s F., který měl téhož času v Náchodě několik domů a mnoho rolí a luk; zároveň byl Daniel M. hejtmánem p. Albrechta Jana Smiřického se Smiřic (1614—1618), pána na Náchodě. Syn jeho, též Daniel Max. U. s F., pojal r. 1648 Magdalenu Špátovou s Freidemburku, dceru bohatého patricia a někdy též hejtmána na Náchodě Jakuba Špáty s Freidemburku za manželku, s níž měl posději dceru Ludmilu, zašatval pak r. 1670—2 jako někdy otec a tehán jeho úřad hejtmanský na Náchodě, a zemřel, jak se zdá, r. 1680, kdežto jeho manželka Magdalena ještě r. 1701 se připomíná. I on měl v Náchodě vynikající statky, zejména r. 1653 uvádí se v knihách grunt, že měl 54 korců rolí, 8 potahů, 11 krav, 3 jalovice, 62 ovců, a vedl veliký obchod v obilí. S ním vyhynul bohatý rod ten po meči. *Je*.

Utrechtská církev (v. dopl. I.). An dosavadní arcibiskup Utrechtský Jindřich Loos dne 4. čce 1873 zemřel a biskupství Haarlemské od r. 1867 uprázděno bylo, přikročili tamější katolíci s obavou, aby snad náhlou smrtí jediného biskupa Deventerského apoštolská biskupská posloupnost nepřestala, k nové volbě. A v Amstřdamě vyvolen 30. čna od kněžstva Kaspar Rinkeel (nar. 1826), farář v Krommenie,

varas systematicum (tamt. 1709); *Meteorum Gothanum inauditum* atd. — 2) Christoph Bernhard V., spisovatel, syn předchozího, nar. se 29. pros. r. 1694 v Giessenu, stal se r. 1719, po odbytých studiích univerzitních doktorem medicíny a byl již po roce ustanoven za mimořádného prof. medicíny za vysokých školách Giessenských. V. byl členem mnohých učených společností a akademií, a vynikal literární činností velmi chvalně; z jeho spisů důležito zasnamenati následující: *Dissertation de lapide caesio, et de fulmine tactis* (v Giessenu 1717); *Osteocolla figurata Giessena* (v Acta academ. Nat. 1727). † v Berleburku 10. ún. 1728.

Valerio Theodore, malíř, lithograf a mědirytec, nar. se 1819 v Herserange v depart. Moselském. Jest řád Charlestův, procestoval Rusko, Turecko a Uhry, a má zvláště vyvinuté nadání pro snázorňování krajů a obyčejů různých národů, zejména národů slovanských. Jeho rytiny a akvarely jsou provedeny vesměs způsobem elegantním; jmenujeme z nich: *Děda cikánská, Černoňorka, Bosenská ta-sečnice, Bosenská žena u kolébky, Slepička dítky bre-onské*. R. 1861 obdržel umělec tento kříž čestné egie.

Valette Siméon Fagon, spisovatel matematika, nar. se 18. dub. 1719 v Montaubanu, studoval po odbytých školách středních matematiku a fyziku, načež stal se profesorem matematiky v Montaubanu. Ze spisů jeho uvádíme následující: *Le trinométrie sphérique, résolue par le moyen de la règle et du compas* (2 díly, v Borgesu 1767); *L'astro-mie, poème* (1769) a j. V. † v Honor de Cos u Montaubanu 29. pros. 1801.

Vallas Anton, prof. a spisovatel, nar. se 18. kv. 1809 v Pešti, kdež odbyl gymnasium i studia univerzitní na fakultě filosofické v odboru věd přírodních a matematicko-fyzikálních. Stav se doktorem filosofie zastával V. nejprve profesuru matematiky na gymnasiu v Ujhely, načež byl ustanoven za profesora téhož předmětu na universitě v Pešti 1848. Za doby revoluce světská byla V-ovi organizace vojenských škol v Pešti, sačež pak r. 1860 shaven byl profesury univerzitní. V. odjel na to do Ameriky, kdež stal se prof. matematiky v Alexandrii. V. psal velmi důmyslné články do časopisů odborných a sestavil za svého pobytu v Pešti více školních knih, které od vlády za učená uznány byly a valného rozšíření dosáhly. Dále vydal r. 1855 v Novém Yorku: *On the resolution of numerical equations*.

Valz Jean Elix Benjamin, učenec franc., nar. se 18. kv. 1787 v Niemesu, věnoval se s neobyčejnou horlivostí studiím astronomickým a meteorologickým, naje svojí vlastní hvězdárnu v Niemesu všemi potřebnými přístroji výborně opatřenou. Roku 1835 něl veřejně přednášky o astronomii na universitě v Montpellieru, načež stal se r. 1836 ředitelem hvězdárny v Marseille. V literatuře vyniká V. slavným ménem, a z předchozích spisů jeho důležito zasnamenati následující: *Projet de docks, port auxiliaire et vase de sortie pour le port de Marseille* (v Paříži 1838); *Observation de la comète I. de 1818 etc.* v *Memoir. Academ. du Gard* 1812—22); *Description et comparaison d'un grand thermomètre étalon, envoyé par Bézoumer* (tamt. 1833); *Determination du trajet aérien des ballons et des son utilité pour la météorologie* (tamt. 1836); *Découverte de la branche rétrograde de l'aqueduc romain du pont du Gard* (tamt. 1840); *Origines des orbites actuelles des comètes périodiques et action progressive de Jupiter pour en changer le cours* (1844); *Partage en deux fragments le la comète de Biela, et leurs variations singulières l'intensité* (1848); *Application d'une lunette rétrograde*

aux instruments (1850); *Détermination des longitudes et latitudes géographiques du temps, de l'azimut et de la distance zénithale sans le secours des instruments divisés* (1855); *Cartes équinoxiales célestes et les services qu'elles rendroient à l'astronomie* (1857) atd.

Vandelli Francesco, ital. učenec, nar. se v Modeně r. 1694, † tamt. 30. kv. 1771. Nejprve ustanoven byl V. po odbytých studiích za prof. stavitelství válečnického na ústavu vojenském v Boloni, odkudž pak posléh povolán byl za prof. matematiky do Modeny. V literatuře znám jest následujícími pracemi: *Ephemerides motuum coelestium ex anno 1751—62 ad meridianum Bononiae supputatas* (v Boloni 1760); *De pulvere pyro* (1746—57) a j. Astronomická pozorování, jimiž V. také pilně se zabýval, uveřejnil s větší částí v časopisech učených spol. neb ve správách ústavů vědeckých.

Vandermaelen Philippe Maria Guillaume, známý kartograf, nar. se 28. pros. r. 1795 v Bruselu, oddal se záhy s velkou oblíbeností studiím geografickým, a jsa zároveň výborným kreslíčem shotoval mapy přesné a snadno přehledné, zejména vydal r. 1827 velikolepý atlas v Bruselu, který čítá 400 listů, pod názvem: *Atlas universel de géographie physique, politique, statistique*.

Vannutelli Scipio, současný malíř v Římě, řád Vídeňského prof. Wursingera, vynikl v nejnovější době svým obrazem *Milenka hledá milého*, k čemuž vsal motiv se Šalomounovy písně. Práce tato vyniká hlubokou poesí, dokonale skladbou technickou a ušlechtilým výrazem celku.

Vanuxem Lardner, spisovatel, nar. se v Filadelfii, načež poslán do Paříže, kdež navštěvoval školu hornickou. Navrátil se do Ameriky stal se profesorem lučby na koleji v Columbiu (v jižní Americe), posléh však vzdal se místa toho a šel co farmář u Bristolu v Pennsylvanii. † tamt. 26. led. 1848. Z jeho četných prací literárních zasnamenati důležito následující: *Experiments on anthracite and plumbago, with references to the fusion of carbon* (v Sillim. Journal 1824—26); *Proofs from geology of the abstraction of nitrogen from the atmosphere by organisations* (tamt. 1827); *On the classification and characters of American rock-formations* (tamt. 1829); *On ancient oyster-shell deposits at the Atlantic coast* (t. 1830) a j.

Vatikánský koncil. *) Přípravy. Nynější papež Pius IX. myslil již od nastoupení svého úřadu na svolání obecného sněmu církevního, ale teprv od r. 1854, v němž vydán *Syllabus* (v. t.), uvrhl v něm tento úmysl, snad že myslil jej takto se dogmatickou platností uvést do světa katolického, jak se o to jesuita Schrader před V-m k-em v skutku přičiňoval. Nikdo také nedivil se tomu, že po 300 letech aspoň zase jednou seje se oekumenický sněm církevní, any v poslední době i synody diocésální a provinciální také do života opět byly povolány. Než teprv r. 1867 při 1800leté slavnosti mučnické smrti sv. Petra proslvil se určitě Pius IX. o tom v alokuci k biskupům v Římě shromážděným dne 28. čna, a v odpovědi na dotčenou adresu biskupskou odvětil dne 1. čce, že jej „pod ochranou Matky Boží svolá na den nepokřiveného počtu Panny Marie r. 1869 do Vatikánu.“ I aš kardinálové, zejména Antonelli, neschvalovali vůbec v tehdejší době takové svolání, učinil to papež přece opovřednou bulou od 29. čna 1868 ke všem katolickým biskupům a apoštolskými listy od 8. září t. r.

*) Přijetím tohoto článku nestaví se redakce *Slovníka naučného* na stanovisko žádné církevní strany, nýbrž dává pouze přehled volnému slovu se strany vázané.

šed shromážděných katolických zástupců v tom směru freivirákmu biskupu, a podána také od profesorů university Bonnake arcibiskupu v Kolíně nad Rýnem v čnu 1869). Dne 17. čce 1869 odbyvána při příležitosti celního parlamentu v Berlíně od hlavních katolických členů jeho podobná porada, a resoluce její poslány biskupům německým i do Prahy kardinálu Švarcenberkovi, jenž ukasoval na Döllingera, jehož zavalání se již v Římě byl staral, dokládaje fanamné k dru Leppovi o té resoluci, že s Římem musí se jíná (ostřejší) řeč vésti. I vydali vakutku šmečti biskupové s Fuldý 6. září pastýřský list, bláhologie lid, a poslaři hned také privátní list k papeži, varující jej před novým „dlánkem víry“; iapeš však tajil i před Antonellim sáměr svtj, a ešš 10. list. vyhybal se dotýně určitě otáče francouzského vyvalance s „diplomatickou“ odpovědí, že ituje podobných starostí o koncili. Vlak i vědecká heologie nalenila; děkan fakulty theologické v Paříži, světic biskup Maret (*O obecném koncilu*), Lioměřický kanovník Gintel (*Reformy v církvi*), Orleanský biskup Dupanloup a jiní vystoupili spisy svými a bojiště sa starou víru proti infalibitě. Tu se objevily v Hj. 1869 Döllingerovy *Erwägungen* o tom, idresované biskupům na koncilu, a university i města odávaly mu sa ně četné adresy souhlasu; nic nepomohly ani episkopové opačné strany, szejmě píleci proti oněm výše jmenuovaným vědeckým matalorům, aniž agitace papeže samého, jenž zase na osličné strany poslal pochvalná breve takovým spiovatelům strany infaliblní.

Jednání koncilu. Dne 27. list. 1869 vydal Pius IX. bulu *Multiplices inter*, jež obsahuje jednací řád koncilu, ovšem že nikoli dle Tridentického vypracovaný, nýbrž od papeže dle libovůle jeho oktrojovaný. Propozicií právo (návrhy dělání němu) vyhraňuje sobě zejména sice sám papež, nicméně natísuje přece volbu čtyř komisí po 24 členech pro dogmatiku, disciplinu, řehole a vřehodní církve; i presidenty od sebe jmenovanými; ale hlavní komisí o návrzích biskupských celou jmenoval sám, a sice 26 členou s mužů jenom strany své, ponechávaje sobě ještě právo rozhodující, mají-li jejich návrhy a které jím anebo kdy přijíti k jednání. Dále ustanovuje sám všechny „oficiály“ koncilu, presidenty, sekretáře, notáře, skrutatory se svých přivřenech, sčož sám vyhraňuje tam sobě právo, určovati předěty rokování a postupnou řadu jejich rosboru v oncilu, a ustanovovati všeliké odbyvání kongregací enerálních a veřejných sezení sněmovních; řecníci rajš se hlásíti již den před schůzí k slovu, a mluví po sobě jen dle své důstojnosti; ale an odpovědi hned na to není dovoleno, nýbrž až druhý den, tím arci všechna debata jest nemožnou učiněna; šickní však sněmovníci i pomocníci jejich přísnou achovejte o všem mlčenlivost až do odhlasování ekretů ve formě nikoli koncilární, ale s mocí a šle papežské (*Pius... approbantis concilio...*) promulgovaných. Tím položeny byly již veliké překážky škladnému a volnému probírání látek poradních, ešš více však, když nepřipustění k sněmování, jako Hve bývalo, šádni bohoslovečtí učenci, když zavřídány všechny soukromé schůze a porady biskupů, šž nedány jim všechny předlohy najednou, když ředepána v aule bes toho neakustické Svatopetrého chrámu ještě latinská řeč, když nepřijeny jim nihy ano ani stenografické protokolární zápisky oncilu. Všecka činnost sněmu byla obmesena vlastně s jmenováním 4 komise, a tyto, vyvoleny od většiny Vatikánu Hséné dle tříšných volebních listků od d jim doručěných 400 hlasy, až nenasali obyčejně šickí ani navržené aniž hleděli na schopnosti je-

hich. A nic nepomohly všeliké adresy a protesty biskupů proti tomuto řádu, ani francouzských, ani německých, ani rakouských od 10. pros. 1869 a dva od 2. led. 1870. Až nesažat ještě sněm, položen přece již základ k jeho pomniku v Římě s ohromným nákladem. Dne 2. pros. 1869 oslovil poprvé papež v předběžném sezení shromážděné otce, vítaje je s radostí. Z 1108 biskupství (s nichž tehdeš jen 981 obsazeno bylo) bylo přítomno ponse 770 sněmovníků, počítaje v to i kardinály, kteří nejsou biskupy, pak opaty řádů a jiné titulární hodnostáře — v celku asi 133. Dne 8. pros. 1869 pak při hlolu všech svotě Římských, při střelbě s děl, ale spolu při náramném dešti sahájen sněm — první veřejné sezení v Svatopetrákém chrámu, zahajovacím kázáním kapucinského arcibiskupa tamějškého Passavali, a alokuci papežskou, načež všickni přítomní jeden po druhém konali obvyklé líbání nohy šlii homagium papeži na trůnu sedícím, jež trvalo půldruhé hodiny. Teprv dne 6. led. bylo druhé veřejné sezení, kdež přisáhali shromáždění biskupové na Tridentické vyznání víry klečíce před papežem, jenž je také odříkával. Zatím hned od počátku drážený skorem denně generální kongregace. Byly ovšem zcela soukromné a při zavřených dveřích, a měly se v nich spracovati od propravní komise skorem bez směny přijaté ony látky k veřejným sezením. Nejprve voleny v nich dotýčné komise s majority, načež ku konci prosince 1869 sačato s rosborem schematu o víře, od jesuity Schradera a Franselina vypracovaného, ale práce tak chatrné a plné zastaralých fraš šcholaistických, že musilo (10. led.) naspět vzato a zcela přepracováno býti. Když při debatě o něm biskup Štrossmayer dne 30. pros. chtěl mluvíti o potřebné směně publikační formule papežské k dekretům koncilárním (Pius... v souhlas se sněmem atd.), odňato mu slovo, an prý formule ta jednacím řádem nesměnitelně zavedena jest. Paderbornský biskup dr. K. Martin se svým theologem P. Rohem jesuitou, Pottieraký biskup Prě, Malinský Dechamps obstarávali revisi tohoto schematu, a šalášovaný pro hrdelní sločin jesuita Kleutgen, byv amnestován, uvásl se v poslední předhlídku, tak že 15. bf. schema to na novo otčům předloženo bylo. Po navracení schematu o víře přeloženo k satinním rokování dne 14. led. 1870 jiné o kázni, o biskupích a o malém katechismu, které bylo ještě chatrnější než ono o víře, tak že kardinál Matthieu s Besançonu nasval je při debatě zcela nepraktickým (14. led.) Téhož dne kardinál Švarcenberk ukasoval na nutnou reformu volby kardinálů, aby všickni národové jimi byli zastoupeni, a primas uheraký Šimor stěžoval si, že se mluví v schematě jen o povinnostech biskupů, ale práva jejich že splyvají v scentralisované pravomocnosti papežské, Pařížský pak arcibiskup Darboy (19. led.) nevhodnost předlohy o poměru státu k církvi dokazoval. I vráceno opět schema to k přepracování, a musilo šestkrátě vady v jiné formě tříšně býti, než se zase k debatě do koncilu (15. bf.) dostalo, kdežto po tuhých debatách, při nichž 22. bf. nejen nespokojenost kardinálů ale i svonek presidentů Švarcenberka vytrhovo, když k mnohým opětným nedostatkům schematu dokládal, že nevidí v tom celém dosavadním jednání šádný koncil. A když Štrossmayer téhož dne ošře, až zaslouženě hřimal proti schematu, odňato mu slovo přes trojí jeho protest, a v všeobecném hřmotu a hrozbě křičeno naň: „My všickni tě satracujeme.“ Konečně přijaty jsou po tolikých směnách a debatách dne 24. bf. v třetím veřejném sezení koncilu dvod. 4 kapitoly a 18 kanonů o víře

664 hlasy, ale Strossmayer se k hlasování nedostavil, řádně dříve satisfakci za zcela správné své jednání. Vedle schématu o více předloženo k debatě také nástin malého katechismu (27. led.) dle jasně Bellarmina, ale při debatě o něm v ún. propadl také, ano ještě 4. kv. po přečtených opravách osvalo se proti němu 90 hlasů, navrhující další revizi; a v nevolnosti s předlohou těch řekl kardinál Matthieu při debatě o něm 10. ún., že se mu zdá, jakoby kurie sestávala s nevědomostí. — Ale Řím nechtěl se ty dlouhé rozbory, a proto vydán jako odpověď ke stížnostem proti prvnímu jednacímu řádu 20. ún. 1870 nový — ale ještě příkrajší a k potlačení svobodomyslnější menšiny na koncilu vhodnější. Nyní měly se totiž jen písemně sadávati po předložení schématu a sice v 10 dnech od otce zamýšlené opravy a námítky, s nichž pak komise podá koncilu jen sumární přehled dle svého usnutí sestavený, a debata může se ukončiti již k žádosti jenom deseti hlasů; konečně přijímají se dekrety pouhou většinou hlasů. Otcové byli velmi nespokojeni s touto obmesující a neočekávanou směrností, ale nieméně přijali ji, ač proti ní 1. bř. protestovali písemně; než jako dříve nedostali tehdejší také žádné odpovědi. Nieméně ani tento řád ještě nebyl schvácen, jak protesty 4. a 8. kv., 4. čna a 9. čce sázané dokázaly, když mělo totiž ve prospěch většiny něco dopadnouti. Největší ránu zasadil mu však odsuzující rozbor Döllingerův, uveřejněný dne 9. bř. 1870 a upřijírající proto koncilu již napřed okume nicity, *Einige Worte über die Unfehlbarkeitsadresse und die neue Geschäftsordnung des Concils*. 2. Göttingen von Döllinger (München 1870). Než znenáhla vycházel již na jeho vlastní účel svolání V-kého k-u. Již v led. (21.) předloženo bylo schéma o církvi od Jesuity Perronea spracované v 15 kapitolách, v němž jednalo se v 11. kap. o primátě Římského papeže, ve 12. o jeho světském panství, v posledních pak třech o poměru státní moci k církevní, a k celému přidáno bylo 21 kanonů téhož obsahu s obvyklým na konci anathemem. Bylo to hotové dogmatické usnutí univerzálního episkopátu Římského papeže jakožto náměstka Kristova se centralisovanou pravomocností v celé církvi (papalismus), aprobez syllabu od r. 1864, schválení buly Bonifacia VIII. *Unam Sanctam* od r. 1302 o podřízenosti světské moci papeži, a usnutí nevyhnutelnosti papežského státu pro církev. Biskupové poznali ovšem hned neobyčejný dosah této předlohy, žádali 9. ún. aspoň o rozložení jeho při debatě, a 10. dub. protestovali proti tak neobvyklému výkladu poměru moci státní k církvi, jeounce podporování i dřívějšími protesty vlády rakouské (od 16. ún.) a francouzské (od 20. ún. a 22. dub. 1870). Ale všechno bylo nadarmo; 8. bř. poručil Pius rozdati dodatek k 11. kapitole jednající o infalibilitě papální, a vyhověl tak svému dřívemu a stoupenci svých přání, ale tím spolu nastal zcela nový obrat v koncilu. Nikoho, kdo vímal si směru agitace minulého čtvrtletí r. 1870, nepřekvapila ovšem nová tato předloha o papežské neomylnosti. Hned 15. pros. 1869 shotovila byla strana infalibní ve sněmž adresu papeži a sbírala církuřákem od 8. led. 1870 podpisy sněmovníků pro dogmatizaci toho „učení víry“, udávající v ní příhodnost a potřebu této deklarace, a předložila ji 16. ún. oně komisi pro návrhy. Právě tuto snížil Döllinger svým rozborem. Brzo následovala ještě druhá, svláště sepsaná od italských biskupů. Strana ta čítala asi 450 přívrženců. Po tu celou dobu agitoval však papež sám písemně i ústně pro neomylnost. Uděloval pochvaly spisovatelům infalibním, jakož i kněžstvu za adresy takové, v alocuci chválil

přivržence její, a naopak zase tupil oponenty, a nedopustil jim ničeho tiaknouti v Římě proti infalibilitě, aniž jim ku protestům jeim co odpověděl, ano jednotlivěm infalibním dopisoval. Při tom pomáhali mu mnozí spisovatelé i kamatelé v Římě, profesoři a kněží, spolky a fakulty, modlitební knihy a časopisy, nadejše se a obdrževše vzkutku také pochvalných za to listů. Není v celé církevní historii ani příkladu podobné tendenci agitace nějakého papeže proti koncilární menšině. Než i opoziční strana, ač sotva třetinu oněch čítajíc, nebyla nečinná; němečtí a francouzští biskupové sestavili protiadresu dne 12. led. s 46, francouzští s 38, američtí dne 18. led. s 18 a vlastně se 7 podpisů, ukazující na nevědomost věcí a vědecké obtíže. Nikdo jí však neočtěl papeži doručiti; tu odhodlal se k poslání jejímu kardinál Švarcenberk; ale Pius nepřijav ji zanevřel proto na něj, nešetě ani osobní jeho cti, a hned odkázal ji komisi návrhů, kteráž ovšem ji zavrhla, ana souhlasila dávno již s prae Cardiniho, od propravní komise přijatou a neomylnost schvalujič. Nedočkaví někteří biskupové, asi 40, sadali 14. bř. zase adresu papeži, snajíce ovšem jeho toužebné přání, v níž žádali, aby se s pomínkami ostatních schémat hned jednalo o neomylnosti, ač ještě neuplynulo od rosdělného schématu (dne 8. bř.) ustanovených 10 dní k sadání písemných o ní návrhů a námitek; a když na to 3 francouzští biskupové podali druhou žádost téhož smyslu se 400 podpisy (?): tu vyhověl jim papež dne 26. dub., poručiv, aby se podala sumární správa koncilu o dotyčných písemných votech biskupů, v nichž bylo mezi 189 jenom 26 contra, sa to však velmi rázně. Nejráznější oponenti byli: Vídeňský kard. Rauscher, Pražský Švarcenberk, Olomoucký arcibiskup Fürstenberk a St. Louiský s Ameriky Kenrick, dále biskup Budějovický Jiráek (směnil již náhled svůj), Orleanský Dupanloup atd. Odhodlal se sice opozi sice ještě k protestu od 8. kv. 1870, namítajíc, že se opemžijí celé thema o církvi, a že hned o primátě a infalibilitě se má jednati; ale třetí den sa to byl rosdělen již otčím referát dogmatické komise o sadaných votech otčů, majíc několik set stran ve folio. Tu tedy musila pokračovati menšina také v opoziční agitaci. Nejvíce mrsely v Římě Quirinový dopisy, nejspíše od angl. lorda Aktuna a redakci Döllingerovou v *Augsburger Allgemeine Zeitung*, jichž věrohodnost a pravdivost ani majorita nemohla upřiti, aniž autora přes všechno namáhání vypátrati. Nejvíce skusil pronásledování skrz ně obviňovaný s jich autorství profesor Mnichovský dr. Friedrich, theolog kardinál Hohenlohe. Stejně škodlivým infalibním straně byl Gaillardův spis franc. *Tak se vede na světě* svou podrobnou ostrou kritikou, tak že 16. čce docela ehtěli jej vynucenými podpisy koncilárních otčů dementovati, ale Kolokský arcibiskup Haynald srušil ten sámer. Též vydáno bylo v té době několik různých vědeckých spisů, ač neomly v Římě titěly býti; tak rosdával kardinál Švarcenberk sply od prof. Majera, biskup Kettler s Mohuče tak svanoz *Quaestio*, kardinál Rauscher sepsal výtečný spis s arcibiskup Kenrick podobné tomuto dílu. I biskupové Hefele, Dupanloup, a mimo sněm učenci Graby a Hötzel vystoupili sply svými. University německé posílaly adresy Döllingerovi, náčelníkům opozi; v časopisech byl ruch neobyčejný, biskupům do Říma na koncilu posílaly se adresy k dorovědění smýšlen v jejich diocesech; také kněžstvo arcidiocese Pražské poslalo adresu ku konci června 1870 kardinálovi s textem *Stulcovým* — ale vše bylo nadarmo. V Římě nedali se svrátiti od úmyslu svého; 2. kv. 1870 rosdáno sice otčům opravené schéma v

4 kapitolách a 3 kanonech, ale podržena v něm přece je příkřá definice strany papežské (Passaglia, Dechamps, Manning), a nebdáno ani na prostředkovací návrhy. Přes sto řečníků dalo se sapsati; 14. kv. začala debata generální, a až do 3. čna mluvilo jich 60, mezi nimi někteří velmi různě, proti předloze, zejména Švarcenberk, Rauscher, Simor, Darboy, Heffele, Kettler, Greith (ze Švýcar), Ghinoulac (s Grenoblu) a Clissard s Orléanu. Dvakrát chtěla již většina ukončiti generální debatu, až 3. čna konečně odňato slovo biskupu Maretovi a většinou hlasů uzavřen konec debaty, tak že 50 řečníků sapsaných k slovu nepřišlo a protest druhý den podepsaný od 81 nic neprospl. Dne 6. čna začala speciální debata o primátě (první tři kapitoly schématu) a dne 15. o neomylnosti (4. kapitola téhož) svlašt. Asi sto řečníků, nejvíce s většinou sněmovní, dalo se sapsati; s menšími však mnozí biskupové již odjžděli domů, jedni s ehuravostí nebo pro stále přílišné parno, obávající se obyčejné mimické nemoci v letních měsících v Římě a okolí jeho panující (*malaria*), jiní však s omrzelostí tak trapného stavu v koncilu. Kardinálové Rauscher a Matthieu slavně začali debatu proti předloze. Tu tvořila se střední strana, hledající příhodné formule na základě oné od sv. Antonína, slopy arcibiskup Tissani namáhal se o její vyvinutí, kardinál Quidi s řádu dominikánského dal jí 18. čna výraz ve sněmovní své řeči v tom smyslu, totiž že třeba při dogmatických rozhodnutích papežských šestiti dosavadního podání v církvi a souhlasu veškerého episkopátu; ale papež hned svolal jej na večer k sobě, vytýkáje mu smělost jeho, zapovídaje mu veliké styky s jinými biskupy a donucuje jej k odvolání v budoucí kongregaci. Ano 8. čne nabízelas deputace s kardinálem Švarcenberkem v čele podobnou sprostředkující formulí, jinak vyhrožující vystoupiti se sněmu — ale také bez výsledku v obojíh ohledu. Mezi dalšími ostatními řečníky oposice mluvili nejostřejši amerikánský biskup s Halifaxu dne 22. čna, dokládaje mezi jiným, že pak budou všichni biskupové — slepci, vedenými od vidoucího papeže. Někteří namáhali se zase, aby se koncil s výše jmenovaných příčin raději odročil k příhodnější době, domnívající se tak dočkatí příznivějšího výsledku oposice, ale papež odmítl návrh ten hned 2. čna, proto raději vstali se 4. čne ostatní sapsaní řečníci slova svého, vidouce sbytečnou práci nekonečnou při neustupující většině. Nesouhlasnost tato ukázala se 5. čne, když hlasováno o 8. kapitole schématu čili o universálním episkopátu papežově, vedle něhož by všecka samostatná biskupská pravomocnost zmizela; 70 oteů sdruželo se hlasování a 60 hlasovalo proti návrhu. Taktéž nesouhlasili s třetím kanonem téhož obsahu, k hlasování předloženým; ale dogmatická komise chtěla si pomoci i překročením jednacého řádu, až již dosti těsného. Na žádost koncilu měla totiž dáti opravný návrh ten dříve tiaknosti v předloženém právě snění; ale 8. čne před hlasováním o něm doručen oteům tištěný zase ten původní (od 9. kv.) návrh komise, bez ohledu na žádané změny při debatě, ano ještě přidavkem ostřejším opatřený. Proti tak nepoctivému jednání osval se Pařížský arcibiskup Darboy, dokládaje, že předkládá se k hlasování bez předchozí debaty zcela jiná oprava proti stejnému snění jednacého řádu. Tu arci musila býti vsata naspět, a druhý den saďán od 62 oteů se Švarcenberkem v čele písemný protest proti takovému nekonečnickému jednání, ale většina přijala jej 11. čne přece v této nové formě i s celou kapitolou třetí. Než taploměř v stínu ukazoval 22. správy o vypuknutí války prusko-francouzské sapsávaly — v Římě měli na spěch s konečným de-

kretováním infalibility, majíce najistotu a spěšnou tuto dobu za nejvhodnější. Proto k generální kongregaci 12. čne volání od kurie mnozí (a většiny) telegramem; an mělo se hlasovati o celém schématě; nicméně dostavilo se jich jenom 601; ani 70 v Římě přítomných sduvalně nepřišlo; přímo proti jich hlasovalo 88, s výminkou 62, v celku tedy 150 hlasů; ostatní souhlasili s předlohou (451). Dne 15. čne šla šlešená deputace minority v čele s arcibiskupem Pařížským k papeži večer ještě po generální kongregaci, žádaje o směnu schématu dle zpuomenutého návrhu sprostředkujícího, primas Uherský klčil zhebně následky obmyšlené definice, a Mohučský biskup Ketteler docela klekl před papežem, prose aby nerostěpoval dogmatizaci tou pokoj v církvi. Pius, uspokojuje se s jakoukoliv definicí infalibility své, doufal tím získati oposici a stavěl se již povolným, jen omlouvaje se, že schématu onoho ještě nečetl; ale když po nich druhý den přišli ve jmenu majority anglický arcibiskup Manning se Senestreyem biskupem Řezenským, ukazuje mu na své četné stoupence a strážice jeho papežem Honoriem I. (kacířem), že bude nástupcem jeho, povolil-li menší, poručil papež druhý den v 87. kongregaci jednati ještě o návrzích oněch s výminkou opouštějících oteů. Než místo debaty navrhli španělští biskupové k přijetí nejen původní text komise, ale i křiklavý dodatek k slovům: že výroky jeho jsou samy se sebe, nikoli však se souhlasu církve, nezvratnými, načež měli otcové savrhnouti ony zpuomenuté 2 spisy o obmezené svobodě tohoto koncilu vypravující, ale k protestu Kalockého arcibiskupa Haynalda nedocleno toho. Druhý den 17. čne řekl papež kardinálovi Rauscherovi, že se již nemůže ničeho v textu změnit, až ku přidavku bořejšímu dosti času měli, načež minorita s 56 podpisy, v čele se Švarcenberkem, podala papeži dne 17. čne protest, kdež obnovují své protihlasy, oblažující, že se při veřejném oblažování dotýčených dekretů sejtřejšího dne do IV. veřejného sezení koncilu proto ani nedostaví a že se domů odeberají. A druhý den dne 18. čne 1870 vskutilo dostavilo se jen ostatních 535 sněmovníků, a s těch dva ještě vyřkli svůj protihlas. I mnozí kardinálové, jako Hohenlohe, Quidi, Bonaparte, Meroche scházeli. Papež po odbytem odhlasování promluvil ještě o „rozjiti“ odešlé oposice, načež přečetl dekrety o svém universálním episkopátu v církvi a neomylnosti papežské. Avšak právě téhož dne vypukla válka prusko-francouzská, a brzy odročen koncil na neurčitou dobu, svlašt když 20. září město Řím obsaseno bylo italským vojskem. Biskupové ostatní odebrali se také do svého domova, čekající až dosud, až marně, na svolání ku pokračování ve V-kém k-u, aby napravili, co neodhodlaností svou vlastně sami zaviniili.

Oekumeničnost V-kého k-u. Dle theorie o obecných sněmech církevních nemá sněm tento známek všeobecnosti ani s příčin theologických (dogmatických) ani s kanonistických (juristických). Schází mu vnitřní důvody pravdivosti, an dekretoval nepravdu o neomylnosti papežské a článek víry Kristovy, pomínuv při tom nebo stranně vykládaje si písmo svaté a tradici církevní ve svůj prospěch. Také nevynaložena ani potřebná píle lidská na vypátrání pravdy, a mylně spoléháno na Ducha svatého. Spisy proti neomylnosti papežské nedovoleno vůbec v Římě tiaknouti, ale opadným dostávalo se ještě pochvaly papežovy; Cardonihho chybná práce přijata na základ, nutný rozbor koncilární dle jednacého řádu a ostatních zmíněných okolností nemožným učiněn, theologové sduvalně s prací sněmovních vyloučení, biskupové předepsaným přislaným

tajemstvím a zřekáním sehláš poradných i nedostatkem vědeckých pomůcek obmecení, ano ani žádání komise ke skoumání textů ze svatých otců nepovolena, tím méně jiné specialní komise. Vědecké spisy a náměty učených biskupů sůmyslně nevířmány nebo hehým způsobem vyvracovány, ano otcům ani původní text písemných námětů nepodán k uvážení, aniž protokoly řečníků předloženy k instrukci. Jen tak mohla světská infaibní majorita na dkor pravdy sřejmá. Dále nešetřeno nevyhnutelného m ravního souhlasu při dogmatických dekretech, ale usnášeno se, proti dosavadnímu způsobu v církvi, zejména v Tridentě, jen většinou hlasů, jakoby ani žádné opozice nebylo a jakoby se jednalo o disciplinu nebo jiné články, jež by možno bylo posději dle příhody a potřeby zase srušiti, což podstatě katolických dogmatických dekretů zcela odporuje. „Co vždy, všude a odevšech věřeno, to je katolické,“ pravil již Vincenc Lerinský v V. stol. (Dupanloup *De l'unanimité morale nécessaire dans les Conciles pour les définitions dogmatiques. Mémoire présenté aux Pères du Concile du Vatican. 1871*). Ano ani representace církve nebyla správně provedena. Tak sa nepřítomné biskupy nepřipuštění zástupcové jejich diecése, ku pf. sa Králově-Hradeckého nemocného biskupa; sa to však přijati i biskupové a jiní preláti bez diecése, ku pf. kardinálové, kteří nejsou biskupy, opatř a generálové feholi, apoštolští vikáři (*episcopi in partibus infidelium*) dle volby papežovy a titulární biskupové, v celku přes 200 hlasů. Mimo to byli mnozí s nich i bytem i živobytem odvislí zcela od papeže, zejména biskupové s propagandy na misích v Americe a v Asii. Dále s papežského státu jich bylo 148 a s celé Itálie 276, kdežto ostatní semě, zejména Francie, Německo, Anglicko, Amerika, ač co do obyvatelstva a vzdělanosti každá daleko nad Itálií stojí, ani dohromady jich tolik neměly. (Kenrick: *De pontificia infallibilitate*. Neapol 1870.) Vůbec nebylo o nějaké akoněce oprávněnosti ani řeči, a v poslední době o překot jmenování stále noví biskupové misionářští, ku pf. mezi 1866—69 rokem 51 v celku. Taktéž konstituování koncilu bylo zcela nesamosprávné, ustanoveno hlavně s vůle papežské, k čemuž ještě oktrojovaný jednací řád přidati sluší. Tímto pak jakož i agitaci papežskou obmecená byla svoboda koncilu náramně, ano ani osobní svoboda a bezpečnost ani listovního tajemství nešetřeno. Ostatně nejlépe dokazují to ty časté písemné protesty a prosby biskupů k prezidentům i k papeži, jak výše uvedeny, jakož i volání k pořádku, vytrhování řečníků hřmotem a svonkem, nátlak na hlasující většinu (dle znamení), a smíšené ono 16. čce vynucované savržení oněch dvou koncilárních správ (od Gaillarda? a Dupanloup?), jakož i horlivé pátrání po dopisovateli do Augsburských *Allg. Ztg.* A když pak biskupové němečtí v Fuldě, ač dříve sami, ku pf. Förster, Namssanowski, Kotteler, Kremeuta, Hefele, jakož i francouzští: Pařížský Darboy a Marseillský i Montpellierský atd. si stěžovali, všecko to sapírali, napsal Ďakovský Strossmayer jednoduše ale poctivě, že to není pravda. (Brovej Darboy (?): *La liberté du Concile et la infallibilité*, spis podaný kardinálům; Dupanloup (?): *La dernière heure du Concile* v čci 1870; list Lorda Aktona biskupovi Hefelovi v Rottenburku Virtemberském od 30. srp. 1870; Reinkens *Die Unregelmässigkeit und Unfruchtbarkeit des vatikanischen Concils*, 1871, Mnichov). — Opozice pokoncilní. Ještě před 18. čcem 1870 sepsali slovatní profesori Döllinger, Kuhn a Schulte proti dogmatizaci infalibility papežské veřejně povolání, poslavše jej universitám k podpisům sou-

hlasu jejich; když však přes nakutečnka, ta vystoupil první s otevřeným listem k Plovi IX. prof. filosofův Braunsberku kněz Dr. Michalis; dne 18. srp. sepsán na schůzi v Königswartu v čale s prof. dr. Hefelem (nyní biskupem) protest, a 27. t. m. vydán od prosululých prof. Mnichovské, Bonnské, Vratislavské, Braunsberské a Pražské (Schulte, Mayer, Löwe) university první veřejné osvědčení, načež utvořeno svislátní komitě v Bonně k Hsání opořičního tohoto hnutí. Vedle toho osřvali se i světská profesori university a gymnasií německých, i adresy laikův v Německu se množily. Potom následovalo Döllingerovo osvědčení od 28. bř. 1871, a hned v čau t. r. Mnichovské a v srpnu Heidelberské schůze opořičných vzdělaných theologů a kanonistů s veřejným osvědčením. Zatím však biskupové opořiční, ač s před odjezdem svým s Říma byli nuceni, že jen společné kroky činiti budou proti novým dekretům, zejména němečtí, opouštěli pomalu opořiční své stanovisko, přijímajíce jeden po druhém neomylnost papežskou sa článok víry a občice i jiné k těsné nutiti. Nejdříve začal arcibiskup Mnichovský Scherr hned po svém příchodu s Říma 21. čce 1870 před profesory fakulty theologické, ale Döllinger opřel se mu hned velmi rázně. V srpnu t. r. již vydali společný pastýřský list s Fuldě, načež se sice ještě otevřeně směnu svého smřřlení sjevovati, ač již patrna byla s diplomatického textu listu jejich; v květnu 1871 následoval druhý list zcela již stejný, a tak se stalo, že nátlakem s Říma zmenšila přelí všichni do tábora infaliblistů, občice tam také i profesory a věřci sa sebou přivěsti. Také jednotliví profesori podali se v skutku jejich nátlaku, vyjma několik málo s Mnichova, Bonnu, Vratislavi, Braunsberku, ku pf. Döllinger, Friedrich, Reusch, Langen, Baltzer, Michalis, načež i se stejně smřřlajícími ostatními od týchž biskupů s církve vyloučení byie stali se náčelníky starokatolického hnutí. Společným orgánem jejich byl *Rheinischer Merkur* v Kolně na Rýnem, a Michalisův *Katholik* v Královci. Z potřeby zakládány od nich spolky a posději osady protinfalibních exkomunikovaných katolíků, kteří odřývali výroční kongresy, první 22.—24. září 1871 v Mnichově, a druhý „starokatolický“ v Kolně 20.—22. září 1871. Podobné dlo se s biskupy i s opořičným věho učením v jiných seměch, svisláte ve Francii, Švýcarsku, Rakousku, kdež jen Strossmayer a Švarcenbek ještě věrně, ač potichu opozice se drží, vidouce se od ostatních biskupů opuštěny. Sem tam ovšem bylo se stalo jen sevnitřní podrobení dekretům, znane nejvýš byl pro pokoj s Římem pouhý latinský list v ordinariátních listech uveřejněn. Ale na východě učinilo to rostráku velikou, jakož i v Německu, kde právě nyní již starokatolický biskup zvolen jest a ve Švýcarsku, kde vláda rázně ve prospěch starokatolíků zakročuje. Ve Vídni a v severních Čechách německých (Warnsdorf) jest posud neustálená sa odráža jejich. Ve Francii po Gratrym a Hyacinti (Loysonovi) řídí hnutí to Dr. Michaud s Paříže a abbé Junqua s Bordeauxu, ve Španělsku abbé Aguirre, redaktor listu *La Iglesia española*. Teprva budoucnost ukáže, zdali opořiční schopní jsou obnoviti církev katolickou dle staré církve s nutnými směnami novější době se hodícími (v. čl. Starokatolíci). — Prameny k dějepisu Vatikánského směnu jsou: *Officielle Aktenstücke zum vatikanischen Concil* (1870 Berlin, 2 díly); *Quirinus Römische Brief vom Concil* (München 1870); *Friedrich Theobald während des vatikanischen Concils* (1871, Nordlingen); *Documenta ad illustrandum Concilium Vaticanum* (2 díly, tamž 1871); *Friedberg Sammlung der Aktenstücke zum vatikanischen Concil mit einem*

undrise der Geschichte desselben (1872 Tübingen); *Millard Ce qui se passe au Concil* (1876 Paris); *Ston Zur Geschichte des vatikanischen Concils* (Nürnberg 1871); *Schulte* (reeds Ginsel) *Unbarkelndekret vom 18. Juni 1870* (Prag 1871); *omann Geschichte und Kritik des vatikanischen Concils* (Gotha 1878). Z infalibai strany: *Fess*, sekretář koncilu, *Das vatikanische Concil, dessen sere Bedeutung und innerer Verlauf* (Wien 1871); *rtin Die Arbeiten des vatikanischen Concils* (3. Paderborn 1878), a téhož *Omnium concilii Vami, quae ad doctrinam et disciplinam pertinent, monumentorum collatio* (tamt. 1878); *Cesconi Geschichte der allgemeinen Versammlung im Vatican h den Originalakten. Aus dem ital. von Molitor gensburg 1878*; *Frond Acts et histoire du concumenique de Rome* (Paris 1869).

Vaucher Jean Pierre Etienne, prof. a spisovatel, se 27. dub. 1763 v Genevě, studoval teologii yl také krátkou dobu farářem, načež povolán za ě dějin církevních na akademii v Genevě. V. zal se velmi horlivě studiem věd přirodních a dnal také po nějaký čas na smíšené akademii unku. Ze spisů jeho zasměnováme tyto: *Meres sur les seiches du lac de Genève, composé de 3—4* (v *Memoir. Societ. Genève* 1833); *Histoire conserves d'eau douce etc.* (v Genevě 1808). V. led. 1841 v Genevě, zanechav po sobě aname-abírky botanické.

Veglia Pier Dionigi, spisovatel, nar. se r. 1684 erugi, vstoupil po obdobytých školách přípravných řadu servitů, kdež pak se po vysvěcení na kněž-ěnovál stavu učitelskému. S počátku vyučo-na více řtavech řádu matematické, načež pod-cestu do Německa, Francie a Španělska. Po návratu stal se ředitelém botanické zahrady universitě Pisané. Z jeho četných prací lite-lich důležno následující uvěsti: *Geometria prac* (v Perugii 1626); *Della dimensione delle linee eseguita con lo squadro agrimensorio, con serine ordinario e con cameo simplicissime, con eme assione geometrica della misura degli scemi delle* (tamt. 1633). V. † v Pise r. 1636.

Vechte Antoine, proslulý ciseleur, nasývaný venuto Cellini XIX. století nar. se 1900 (dle 1796) v Avallonu v Burgundsku. S počátku obyčejným kovářem v Paříži, poslézji vstoupil ičení k Boyerovi, jenž kl sloup červený, a vval zároveň dějiny a mytologii i cvičil se v lení dle rytin a modelů; zejména kopíroval mi-kalé díla starověku a osvojil si tím tak doko-sloh antiky, že mnohé s jeho řtů, helmie, řřů a j. byly pokládány za díla Celliniova. Jedno iprosulnějších jeho děl byla stříbrná vasa s tri-um Galathay pro vévodu Luyneského; neméně li se též jeho rukou provedení kord dle kresby mannovy pro hraběte Pařížského, vasa s bojem aurá a Lapiithů (1847). Poslézji nabídl své služby týnské firmě Hunt et Boskall a zhotovl pro cké královské manžely dvě vazy, s nichž jedna orňovala opět boj Centaurů a Lapiithů, druhá měla vyrytá na jedné straně Venuši a Adonisa, druhá pak Thetidu a Achilla. Na to zhotovl se stříbra a slonové kosti s motivy vstahujícími Shakespearovi, Miltonovi a Newtonu. V po-lich dobách vynikly s prací jeho rosočná soška e, *Váza s bojem Titánů, kandelabr pro markýze albaneského a desky pro bibli vévody Aumal-..* R. 1862 vrátil se V. churav do své otkiny 1868 ve svém rodšti (dle jiných v Paříži).

Velflik Jan, dr. práv, bývalý poslanec na sam-směnně čes. za okresy Nové Strašeci, Loupy a

Rakovník, deklarant, bývalý jednatel výbora pro vy-stavění nár. divadla, posleďně advokát v Olomouci, rodil. s Kralovic u Plzně, † 28. čce 1872 v 37. roce svém. Přispíval svého času do *Právníka*.

Velislav (Velislav, Veleislav), staročeské jméno mužské. Již v letech 1180—1182 připomíná se mezi Mechtici českými jakýsi V., taktéž přichází r. 1226 V., syn Nemojův, mezi kmety (comites) země České. Od r. 1279—1294 čteme v listinách domácích V-a, který byl časů toho písařem zemským (terres notarius) a kanovníkem Vyšehradským, Pražským a Olomúckým. Totéž jméno *Velislav* čteme v biblí, pocházející z XIV. stol. a osdobené hojnými nákresey miniaturními, jenž se chová pod názvem „Bibli Velislavova“ v bibliotéce kníhat Lobkoviců v Praze a obšírně popsána i náležitě oceněna jest skrze J. E. Vocela v pojednáních kr. české společnosti nauk r. 1871 (*Velislav's Bilderbibel aus dem XIII. Jahrhunderis mit 80 Bildtafeln VL Folge 4. Band*). Avšak nelze s jistotou pověditi, byl-li nadepsaný kanovník V. táž osoba s onou, která, nazývaje se tolikéž *Velislav*, vyobrasena jest dvakráte v biblí té v podobě mladého muže prostovlasého ve světském oděvu panošském.

Ra.

Vellejus Soerenen André, učenec dánský, nar. se 3. září 1542 ve Vejle a † 13. ún. 1616 v Ribe. Ve společnosti Tychona de Brahe navštívil Německo a stal se 1566 mistrem krásných věd ve Vitemberku. R. 1568 byl co kanatel na dvůr dánský povolán a dosáhl r. 1580 hodnosti kanovníka v Ribe a řřadu historiografa. Ze spisů jeho jmenujeme: *Antichristus romanus: de romeraka Tavers Lovnet* (Kadaň 1571); *De origines appellationis regni Daniae* (Slaviv 1584); *Et Hundred adelgts danske Viser* (Ribe 1591), spis pro dějiny řeči a vzdělanosti dánské vysoce důle-žitý; *Tragica eller gamle danske historiske Elskovs viser* (Kadaň 1657); *Svend Tveskjaags Bedrifter* (Bora 1642); *Om den danske Kronike* (ib. 1787). Mimo četné řeči pohřební (svlášť onu na Bedřicha II.) vypracoval ještě dánský překlad díla *Saxo Grammaticus* (Kadaň 1610) a vydal poprvé Adama Břemského *Historia ecclesiastica* (ib. 1579) a Gud-branda Thorlacia *Descriptio Islandiae*.

Veltheim, Frans Wilhelm Werner von, spisovatel, nar. se 10. list. 1785 v Rothenburku na řece Saale, studoval hornictví a stal se r. 1816 horním hejtnanem v Halle, poslézji pak vrchním horním hejtnanem v Berlíně. V. zemřel 31. pros. 1839 v Schönflieasu u Berlína. Z četných prací jeho literárních uvádíme následující: *Mineralogische Beschreibung von Halle* (v Halle 1830); *Ueber das Vorkommen einer gangförmigen Lagerstätte schlackenartiger Bildungen im Porphyrt bei Halle* (tamt. 1828); *Betrachtung einiger wichtigen Erscheinungen in dem Verhalten der Salzquellen von Schönebeck* (v Schweigg. Journal 1824); *Ueber den Granit des Harzes* (tamt. 1826); *Ueber die metall. Fossilien im Mansfelder Kupferschiefergebirge* (tamt. 1827) atd.

Venel Gabriel François, lékař a spisovatel, nar. se 23. srp. 1728 v Combesu u Béziers, studoval medicínu a dosáhnuv hodnosti doctorské prakti-koval po krátkou dobu v nemocnicích Pařížských. R. 1753 vysvala ho vláda, aby prokoumal veškeré minerální vody ve Francii, kterémuž úkolu V. sma-mitě dostál. R. 1759 ustanoven byl pak za prof. medicíny na universitě v Montpellieru. Ze spisů jeho vynikají tyto: *Analyse chimique des eaux de Passy* (v Pař. 1757); *Quaestiones chemicae duodecim* (v Montpellieri 1759); *Instruct. sur l'usage de la houille* (v Lyoně 1775); *Sur la construction des fourneaux de chimie* (1769); *Recon sur l'analyse des végétaux* atd. V. † v Montpellieru 29. čna 1775.

Venturoli Giuseppe, prof. a spisovatel, nar. se 31. led. 1768 v Boloni, stal se po odhytých studiích prof. matematiky na universitě Boloňské (r. 1795); posději byl V. povolán za presidenta *Consiglio idraulico* v Římě, kdež mu r. 1817 nároveň ředitelství tamějších inženýrských škol svěřeno bylo. V. † v Boloni, kamě po svém vstoupení do vládnby 1824 přesídlil 19. říj. 1846. Z jeho spisů uvádíme následující: *Ricerche sulla resistenza che risardano le acque correnti, et in particolare sulla resistenza di attrito* (v Modena 1807); *Elementi di meccanica e idraulica* (v Boloni 1806—7); *Sul pendolo idrometrico* (v *Memor. Societ. Ital.* 1805); *Sul' arte ritrometrica* (tam. 1809); *Sull' elettricità atmosferica* (tam. 1818); *Sull' effluo dell' acqua dai vasi conici* (1822); *De aestuariis* (1824) atd.

Veratti Giuseppe, dr. filosofie a lékařství, spisovatel, nar. se 30. led. 1707 v Boloni, studoval ve svém rodišti na školách středních i na fakultěch universitních a dosáhl r. 1734 hodnosti doktorské v medicíně a posději také ve filosofii. R. 1738 ustanoven byl V. za prof. experimentální fyziky a posději za prof. medicíny na universitě Boloňské. V. † ve svém rodišti 24. bř. 1793. V literatuře znám je četnými vědeckými pracemi, z nichž uvádíme následující: *Osservazioni fisico-mediche intorno alla elettricità* (v Boloni 1748, přel. do francouziny a němčiny, ve více vydáních); *De aurora boreali anni 1732* (1745); *De elettricitate coelesti* (1755); *Experimenta magnetica* (1758); *De animalibus electrico iotu percussis* (1791) a j.

Vercellone Karel, bibliický učenec, nar. 10. led. 1814 v Sordevolo v Sardinaku, vstoupil v 16 letech již do řádu barnabité v Janově, a studoval v Turině i v Římě, kdež stal se doktorem theologia. Na to přednášel bohosloví a filosofii v několika klášterech řádu svého, až r. 1844 přesídlil do Říma, kdež, jsa generálním prokuratorem řádu svého a přičuče se od Ungarelliho kritickému studiu bible, spisoval z toho oboru díla vědecká až do smrti své dne 9. led. 1869. Vedle Tischendorfa platí V. za druhého nejsnametnějšího kritického znatele a vydavatele textu bibliického. Již r. 1857 vydal po karadinu Angelovi Majovi († 1854) v 5 dílech vytištěný kodex Vatikánský s mnohými opravami, a napsal 1859 předmluvu k téhož menšímu vydání s názvem: *Vetus et novum testamentum ex antiquissimo codice Vaticano*. Na to vydal r. 1860 *Dell' antichissimo codice Vaticano della Bibbia Greca* nákladem Římské akademie, a *Dissertazioni academiche di vario argomento* (17 pojednání s bibliické kritiky). Téhož roku počal vydávati nad míru důležitá díla *Variae lectiones vulgatas latinae biblicorum editionis*, jež od katolických i protestantských autorů (Reusch — Ewald) za nejspolehlivější uznáno bylo. R. 1866 vydal napsaný posud unciální řecký kodex proroků s VIII. stol. *Un codices palimpsesto, scoperto dai Monaci Basiliani di Grottaferrata*, jež našel basilian Josef Cozza v tamějším klášteře řádu toho; pak *Ultiori studii sul Nov. Testam. greci dell' antichissime Cod. Vatic.*, dále r. 1867 kritické pojednání o pravosti 8. kapitoly Evangelia sv. Jana *La storia dell' adultero nel Vangelio di s. Giovanni*. Posléze společně s Cosson vydal znamenitý rukopis písma sv., pocházející s Alexandrie s času císaře Konstantina ve IV. století, *Biblicorum canonum graecorum codex Vaticanus* (vro 1209) nákladem propagandy ve velmi skvělé úpravě. Dokončení díla převzal po něm žák jeho Sergio společně s Cosson, obstarává s ním ještě za jeho živobytí menší vydání (1. díl 1869). V. psal také články filosofické a mnohé kritiky do časopisů. Život a spisy jeho popsal žák jeho řecký spolupracovník Sergio v *Notizie in-*

terno alla vita ed agli scritti del P. D. Carlo Vercellone (Roma propaganda 1869). T. Nk.

Verdam Gideon Jan, matematik a spisovatel, nar. se 2. pros. 1802 v Mydrechtu (blíže Utrechtu), studoval v Lejdsě a byl na tamějších vysokých školách r. 1825 na doktora filosofie povýšen. R. 1826 stal se lektorem praktické mechaniky na universitě v Groninkách, načež r. 1828 povolán byl za prof. matematiky a fyziky na měst. školu v Haagu, kdež zároveň svěřeno mu bylo ředitelství téhož ústavu. Od r. 1839 však ustanoven byl V. za řádného profesora matematiky na universitě v Lejdsě. Za své velké zásluhy o vědy přirodní a matematicko-fyzikální byl V. jmenován členem četných společností věd a akademii věd. Z jeho spisů uvádíme dle chronologického pořádku následující: *Data duorum locorum differentia latitudinis et linea lozodromica, inveniri differentiam longitudinis eorumdem* (komunovaný spis od university v Gentu, kteráž za rozřešení otázky té vysokou vypjala cenu, vyd. r. 1822); *Gronder der tegepaste werknigkheit* (2 díly, v Groninkách 1829); *Verhandeling over het interpoleren van Rekenen* (tam. 1850); *Handleiding bij de beoefening der spherische trigonometrie* (v Leyden 1856); *Summary der goniometrie en der regellijne of vlakke trigonometrie* (ve více vydáních, tam. 1856); *Beckelingen, tot nabijbreiding van de Theorie der hyperbolische Paraboloïde* (v *Nieuwe Verhandl.* r. 1844); *Releidenen enen reeks van Integralformules tot elliptische functien* (1845); *Bijdrage tot de Geschiedenis der algemeene Oplossing van de cubische aequation* (r. 1.); *Sur le rapport de la circonférence au diamètre atd.*

Verdell François, lékař a spisovatel, nar. se r. 1747 v Berlíně, kdež po absolvování gymnasia oddal se na tamější universitě studiu medicíny. Dosáhnv hodnosti doktorské praktikoval V. co lékař v Lausanne, načež r. 1799 přestoupil co vrchní lékař k vojsku helvétskému. V. † v Lausanne 21. ún. r. 1832. V literatuře jsou práce V-ovy, z nichž následující uvádíme, chvalně známy, jako: *Mémoire sur les bronchites électriques vues en Juin 1783, d'ur le tremblement de terre arrivé à Lausanne 1783* (v *Mémoire. Societ. de Lausanne* r. 1784); *Observations et expériences faites à l'occasion d'un coup de foudre tombé sur l'église cathédrale de Lausanne* (tam. r. 1.); *Observations générales sur le climat de Lausanne atd.*

Verdet Marcell Emile, spis. přirod., nar. 13. bř. 1824 v Niemesu (Depart. du Gard), byl po odhytých studiích učitelem na norm. školách v Paříži, načež po více letech jmenován examinatorem fyziky na tamější polytechnice. V. vyniká v literatuře četnými pracemi původními, sepsanými na základě vlastních badání, pozorování a skoušek. Zde uvádíme následující jeho spisy: *Recherches sur les phénomènes d'induction produits par les décharges électriques* (1848 v Paříži v *Annal. chim. phys.* et.); *Notes sur les courants induits d'ordre supérieur* (tam. 1850); *Sur les interférences de la lumière polarisée* (tam. 1851); *Sur l'intensité des images lumineuses formées au foyer des lentilles et des miroirs* (tam. r. 1.); *Sur l'explication des phénomènes des couronnes atd.*

Verhulst Pierre François, spisovatel mathem. nar. se 28. říj. 1804 v Bruselu, studoval na universitě Gentské, kdež r. 1825 povýšen byl na doktora filosofie. R. 1834 povolán byl za prof. matematiky na vojenskou akademii v Bruselu. V. byl literárně velmi činným a spisy jeho vynikají důmyslem a přirodností. Zde uvádíme následující: *Commentarium de maximis et minimis* (spis tento byl korunován a obdržel vypsanou cenu od university Bruselské); *Dissertatio de resolutione algebraica cum lineari aequationum binomialium quae etc.* (v Gentu 1825); *Trat-*

lémentaire des fonctions elliptiques (v Bruselu 1841); *Leçons d'arithmétique sur la multiplication abrégée* (tamt. 1847); dále psal V. množství článků výteč-
ných do velikých časopisů odborných a správ aka-
demii věd.

Vernier Théodore, comte de Mont-Orient, lékař a spisovatel francouzský, nar. se 28. čce 731 v Sous-le-Saulnier a † 3. ún. 1818 v Paříži. yl nejprve advokátem, pak zvolen co poslanec do sněmárních stavů (1789), kde svláště finančních po-
ud se účastnil, a předsedal konečně národní sně-
movně až do r. 1791, kdy byla konstituce vypraco-
vala. Co člen konventu hlasoval pro vyhnání udvíka XVI., protestoval však proti revoluci 31. v., načež musil do Švýcar utéci. Avšak konvent povolał spět a učinil jej svým předsedou, jímž lstal až do r. 1795. Po státním převratu 18. bra-
airu, v kterém podporoval Bonaparta, stal se se-
torem a velitelem čestné legie. Ale opozice jeho oti úmyslům prvního konsula způsobila mu takové tíže, že se všeliké politické činnosti vzdal, až idvík XVIII. do komory páirů jej povolal. Sepal: *éments de finances* (Paris 1789); *Caractères des ions au physique et au moral* (ib. 1807); *Sur ducation* (ib. 1802); *Notices et observation pour fa- iler la lecture des Essais de Montaigne* (ib. 1810); *rgés analytiques de la vie et des oeuvres de Sène- e* (ib. 1812).

Vervloet Victor, malíř a prof. na akademii sých věd a umění v Malině, maluje nejvíce kra-
y, s nichž prosluly: *Mlýn*, *Schody Lafontainešké* Malině, *Rímský kapitol*, *Okolí chrámu St. Germai- ho a Starorakouský csařský dvůr v Malině*.

Vest Lorenz Chrysanth, učenec něm., nar. 18. t. 1776 v Lublani, studoval medicínu a dosáhnuv inosti doktorašl stal se sáhy prof. theoretické raktické medicíny na lyceu Lublaňském, načež 1830 povolán byl za prof. botaniky a chemie na hanneum ve Štýrském Hradci. Ze spisů jeho uvá- ne následující: *Ueber Arsenikprobe* (v *Oesterrei- che medicinische Jahrbücher* 1818); *Ueber den nstrahl* (tamt. 1819); *Entdeckung und Darstellung es neuen Metalle, von Junconium oder Sirium, von bert Vestium genannt* (1820); botanické práce ov uveřejněny jsou rovněž v časopisech odbor- ý. Dle něho jmenuje se v botanice jedm druh tin *Vestia*. V. † ve Štýrském Hradci 18. pros. 1840.

Vettin Ulrich Franz Friedrich, lékař a spis., se 4. kv. 1890 v Stěněně a usadil se po odbytych lších a dosažení hodnosti doktorašl v medicínu praktický lékař v Berlíně. V. zabýval se velmi i astronomií a meteorologií a vydal s oborů těch ledující spisy: *Meteorologische Untersuchungen* (v gendorff's *Annalen* 1856—57); *Ueber den mit- n Barometerstand unter verschiedenem Breiten* t. 1857); *Ueber den aufsteigenden Luftstrom, die atung des Hagels und die Wirbelstürme* (t. 1857).

Veyrassat Jules-Jaques, současný malíř a rytec ářie. Malby tohoto umělce jsou energické, leš é, jak zejména jest viděti na jeho obrazech *ý ovčák a Spřežení koní*; za to vynikal však rytiny, zejména ony, kteréš provedl pro obra- ov bibli Hachetteovu, kde obrasy: *Modřící se* f, sv. *Petr*, *Herodias* a j. svláště se chválí.

Vial du Clairbels Honoré Sébastien byl po rytých studích technických nejprve stavitelem , načež posději stal se ředitelem na École des inieurs de vaisseaux. † 20. pros. 1816 v Brestu. literatuře vyniká následujícími spisy: *Essai géo- rique et pratique sur l'architecture navale* (v stu 1776); *Dictionnaire encyclopédique de la ma-*

rine (4 díly, v Paříži, 1792); *Trois éléments de la construction des vaisseaux* (2 díly tamt. 1808—5) a j. v.

Viard Henri Stanislav, spisovatel přírodov., nar. se 28. říj. 1821 v Rouenn, byl nejprve repe- tentem na jedné normální škole v Paříži, posději pak, když jméno jeho proniklo chvalně v literatuře, povolán byl za prof. fyziky na universitu v Grenoblu a odtud za nedlouho v téže úřadu profesorském na vysoké škole v Montpellieru. Ze spisů jeho uvá- díme následující: *Du rôle électrochimique de l'oxy- gène* (v *Annales chim. phys.* 1852); *Mémoires sur chaleur que développe l'électricité par son passage à travers les fils métalliques* (tamt. 1855); *Mémoires sur les lois de l'écoulement des gaz à travers les po- res du ciment, et sur son emploi dans la conduite du gaz de l'éclairage* (tamt. 1857) atd.

Vibert Georges Jean, současný malíř s Paříže, jest žák Barriášuv a vypořádňoval s počátku se ná- libou a se sdarem nahé žlá, zejména v obrazech: *Narcis kochající se ve vlastní své kráse* (1864) a *Daf- nis a Chloé* (1866). Posději věnoval se humoristi- ckému žanzu, v kterém se mu dobře daří; s obrázků posledního druhu jmenujeme: *Více dotěravý než ví- taný* a *Křátky ve zbraní*.

Vicat Louis Joseph, inženýr a spisovatel, nar. se 31. bř. 1786 v Neversu, studoval od r. 1804—6 na polytechnice a pak na École des ponts et chaus- sées v Paříži. R. 1851 vstoupil co ingénieur en chef do výslužby. † v Grenoblu 10. dub. 1861. Ze spisů jeho, v literatuře chvalně vynikajících, dlužno za- snamenati následující: *Recherches expérimentales sur les mortiers ciments et betons* (v Paříži 1818); *Re- sumé des connaissances positives actuelles sur les qualités, le choix et la convenance réciproque des ma- teriaux propres à la fabrication des mortiers* (tamt. 1828); *Recherches experim. sur les phénomènes phy- siques qui précèdent et accompagnent la rupture ou l'affaiblissement d'une certaine classe de solides* (tamt. 1833); *Recherches sur les propriétés diverses que peuvent acquérir les pierres de ciment et à chaux hydraulique par l'effet d'une incomplète cuisson* (tamt. 1841); *Nouv. études sur les pouzolanes artificielles comparées à la pouzolane d'Italie* (tamt. 1846); *Principaux résultats de diverses expériences sur les chaux de construction etc.* (v *Annales de chimie* 1817); *Sur un enduit propre à prévenir le développe- ment des excroissances tuberculeuses dans les tuyaux de fonte qui conduisent l'eau* (t. 1836) atd.

Vico, Francesco de, znamenitý astronom a spi- sovatel, nar. se 19. kv. 1805 v Maceratě (blíže An- kony), vstoupil po odbytych studích gymnasiálních do obnoveného řádu tovaryšstva Ježíšova a stal se r. 1835 příručím pátera Dumouchela na hvězdárně v Collegio Romano v Římě, kdež ve vědě té učinil tak znamenité pokroky a tak bohatých vědomostí sobě získal, že již r. 1839 ustanoven byl za ředitele této hvězdárny. R. 1848 byl V. povatáním s Říma vypuzen, načež odebral se do Londýna, kde téhož roku 15. list. zemřel. Ze znamenitých prací jeho zasnamenáváme následující: *Osservazioni fatte nella specola del' universita Gregoriana in Collegio Romano* (více svazků, v Římě 1838—45); *Epreuves d'une figure de la nébuleuse d'Orion obtenues par un procé- dé particulier* (1841); *Osservazioni de la planète Saturne* (1842); *Figures de la nébuleuse d'Hercole et des deux nébuleuses de la grande Ourse* (tamt. 1843) atd. V. objevil množství komet jako r. 1841, 22. srp. 1845, 26. ún. 1846 našel čtyry nové komety.

Vidal Jacques, franc. astronom a spis., nar. se 30. bř. 1747 v Mirépoixu, studoval nejprve inženýr- ství a vstoupil do inženýrského sboru v Languedoku r. 1770, při čemž však oblíbil sobě astronomii, kte-

růž brsy veškerou plli svoji věnoval. R. 1791 ustanoven byl V., který mezi tím chvalného jména svými literárními pracemi nabyt, za ředitele hvězdárny v Toulousu. † v Paříži 2. led. 1819. Spisey V-ovy rostoucí jsou v různých časopisech odborných, zejména pak ve *spřávkách akad. Toulouské*, kdež r. 1788 podal výtečnou práci o Merkuru a slunci. V těchto správách chovají se veškerá V-ova, nešťáka velmi důležitá pozorování hvězdářská na hvězdárně Toulouské.

Vierordt Karel, znamenitý současný fyziolog a spisovatel, nar. se 1. čce 1818 v Lahru ve velkovévodství Badenském, studoval medicínu a dosáhnuv hodnotní doktorské oddal se r. 1841 lékařské praxi v Karlsruhe. R. 1849 povolán byl za mimořádného prof. fyziologie na universitu v Tubinkách, načež r. 1855 stal se prof. skutečným. Ze spisů jeho zasnamenáváme následující: *Physiologie des Athmens* (v Karlsruhe 1848); *Die Lehre vom Arterienpuls usw.* (v Brunšviku 1855); *Die Erscheinungen und Gesetze der Stromgeschwindigkeiten des Blutes* (ve Frankfurtě 1858); *Grundriss der Physiologie* (spis tento vyšel již v četných vydáních a jest co příruční kniha pro mediky velmi rozšířen, v Tubinkách 1862); *Beschreibung eines verbesserten Endosmometers* (v Poggenдорff's Annalen 1848); *Neue Methode der quantitativen Analyse des Blutes* (v Archiv für physiologische Heilkunde 1850); *Ueber die Blutkörperchen* (tamt. 1854) a j. V. je členem četných učených společností a akademii věd.

Vleth Gerhard Ulrich Anton, spisovatel, nar. se 8. led. 1763 v Hocksiolu, byl r. 1786 učitelem, posději pak prof. matematiky na školách v Desavě, načež stal se r. 1799 ředitelem tamtéž. R. 1819 ustanoven byl V. za školního radu. † v Desavě 12. led. 1836. Ze spisů jeho zasnamenáváme následující: *Vermischte Schriften für Liebhaber mathematischer Wissenschaften* (v Berlíně 1792); *Anfangsgründe der Mathematik* (4 díly v 3 vyd., v Lipsku 1796—1821); *Anfangsgründe der Naturlehre* (tamt. 1797 v 6 vyd.); *Physikalischer Kinderfreund* (10 dílů, tamt. 1797—1809); *Astronomische Unterhaltungen* (tamt. 1808); *Grundriss der Physik* (tamt. 1817); *Kurse Anleitung zur Differentialrechnung* (tamt. 1822); další články: *Ueber Combinationstöne*; *Versuch, Gestalten organischer Naturkörper geometrisch zu bestimmen*; *Ueber Durchschnitte und Tangenten* a j. uveřejněny byly v časopisech odborných.

Victoradi di San Reale Giacomo, člen admirální rady Turinské a spisovatel, nar. se 26. ún. 1746 v Castello di Sanreal, stal se generálním intendantem při námořnictví a povolán byl posději do rady admirální. Také akademie věd v Turíně zvolila ho za svého člena. V literatuře známy jsou následující práce V-ovy: *Sur les montagnes primitives et sur la formation des granits* (v Mem. Acad. 1809); *Application des syphons à l'épuisement des eaux* (tamt. 1810); *Description de plusieurs pierres et minéraux de la Maurienne et du Faucigny* (tamt. 1812) atd. V. † 13. list. 1832 v Turíně.

Vimercati Cipriano, špaň. učenec, byl nejprve prof. na Collegio de artilleria v Segovii (od r. 1764—1776), pak stal se ředitelem na Academia de Guardias marinas ve Ferrolu. † tamt. r. 1800. Z jeho spisů uvádíme tyto: *Discurso sobre la arquitectura naval antigua y moderna* (v Madridu 1787); *Memor. sobre el uso del termómetro en la navegación* a j.

Vince Samuel, prof. astronomie a fysiky na universitě v Cambridge a archidiakon v Bedfordu, vynikal co badatel a spisovatel ve vědách přírodních a mathematicko-fyzikálních. Spisy jeho byly velmi rozšířeny a vysnemenávaly se jednak původními

pracemi, jednak plynným, srozumitelným slohem a přehledným uspořádáním. Uvádíme z nich následující: *The elements of conic sections* (v Cambridge 1783); *A treatise of practical astronomy* (v Londně 1790); *A plan of a course of lectures on the principles of natural philosophy* (tamt. 1793); *A complete system of astronomy* (3 díly, v Cambridge 1797—1808); *A treatise on plane and spherical trigonometry* (tamt. 1800); *Observation on the hypothesis which have been assumed to account for the cause of gravitation from mechanical principles* (tamt. 1806) atd. V. † r. 1831.

Viviani Domenico, botanik a spisovatel, nar. se r. 1772 v Legnaro (Riviera di Levante), stal se po odbytech studiích universitních sáhy prof. botaniky a posději také mineralogie na universitě v Janov. Po delší dobu svěřena mu byla také prof. farmacie na tamějších školách farmaceutických. † 18. ún. r. 1840 v Janově. V literatuře má V. četné jméno, a ze spisů jeho dlužno zvláště připomenouti následující: *Voyage dans les Apennins de la ci-devant Ligurie* (v Janově 1807); *Mémoires sur le sable noir ou menakanite que l'on trouve sur les côtes de la Ligurie* (v Journal de physique 1809); *Phosphorescentia maris quatuordecim laccoscentium animalculorum novis speciebus illustrata* (1814). Botanické znamenité práce V-ovy uveřejněny jsou v různých částech časopisech odborných.

Vivorio Agostino, spisovatel mathematický, nar. se r. 1744 ve Vicenze, vstoupil po odbytém gymnasiu do řádu augustiánů a stal se po své ordinaci profesorem zeměpisu na vojenské koleji ve Veroně, posději pak ředitelem nad stavbami slábními a vodními v Benátkách. V. † ve svém ročníku 25. srp. 1822. Z jeho spisů uvádíme následující: *De cubicis et biquadraticis aequationibus tractatus; addit nova regula Cartesiana, qua numerus affirmativum et negativorum radicum in aequationibus agnoscitur, demonstratio* (ve Veroně 1769); *Sublimioris geometriae opuscula* (v Benátkách 1772); *Instruendo divisoire* (ve Veroně 1794); *Notizie della dimostrazione sul problema proposto dall'Accademia Reale di Mantova l'anno 1777 per le matematiche* atd.

Vliet, August Frederik van der, spisovatel farmaceut., nar. se 22. Hj. 1812 v Rotterdamě, studoval farmaci a pobýval na některých místech co proviz. lékárnický zařídil sobě posději vlastní lékárnu v Rotterdamě. V. byl také co spisovatel velmi činný, a práce jeho jsou v literatuře chvalně známy, vynikající původními badáními a novými výsledky zkoušek léčebnických. Zde uvádíme z nich zejména následující: *Tafel voor het pharmaceutisch laboratorium doorerki naar de Pharmacopoea Neerlandica* (v Rotterdamě 1852); *Over de electricische verhouding van een grootere, tegenover een kleinere condensator, beide in een snur gedompeld* (společně s P. J. Hartmanem 1838); *Action de l'acide sulfurique étendu sur le zinc distillé, placé dans des vaisseaux isolés et nonisolés* (v Bull. de sciences phys. et nat. Néerlande r. 1838) atd.

Voelkel Fridrich Karel, lučebník a spisovatel, nar. se 9. led. 1819 v Grünstadtě, studoval slovní, zejména v odboru mathematicko-fyzikálním a lučebním. Dosáhnuv doktorátu s filosofie stal se nejprve mimořádným, pak řádným prof. na lyceu v Solthurnu. V literatuře chemické vyniká jméno V-ovo slavně; spisy jeho vysnemenávají se četnými badáními původními, a psány jsou slohem velmi srozumitelným i plynutým. Zvláště pak z nich dlužno uvést: *Ueber die Zusammenströmung des Berylls* (v Liebigs Annalen 1839); *Verhalten des wasserigen Zinkoxyds in höherer Temperatur* (tamt. 1841).

zusammensetzung des Ozeanrill und des Kammelsäls (m. r. t.); *Zusammensetzung des mittels Kaliumcyanide erhaltenen Berlinerblau* (tamt. 1841); *Untersuchung über die Zersetzungserzeugnisse der Schwefelsäure* (tamt. 1842); *Destillationserzeugnisse der bereichsweselflaueure und des Schwefelcyanammoniums* (tamt. 1845); *Ueber die flüchtigen Oele bei stillation des Harzes, welche leichter als Wasser d* (tamt. 1851); *Ueber Gewinnung des metallischen aus schwefelsaurem Bleioxyd* (tamt. 1853); *Produkte der trockenen Destillation des Zuckers* (tamt. 1854); *Produkte der trockenen Destillation des Guaharzes* (tamt. 1854); v Poggendorff's *Annalen* kytaje se rovněž valně množství původních prací ových, jako na př. *Ueber Adlerelemente* (1844); *tionelle Zusammensetzung des Oxamids und der mannten Amide überhaupt* (tamt. 1845) a j. v.

Völler Andreas, spisovatel matematiky, nar. 14. září 1833 v Helb v Meinink, stal se po olvování studií univerzitních doktorem filosofie a učitelem matematiky a fyziky na reálních školách v Saalfeldu r. 1857. Z jeho spisů naznamenati následující: *Ueber einen merkwürdigen allgemeinen Satz von den Curven* (v Grunert's *Archiv* 8, ve vědě jmenuje se věta tato Völlerovou počest jejího vynálezce); *Neue Methode der Quatur der Parabel* (tamt. 1859); *Quadraturen sämtlicher Kegelschnitte* (tamt. 1859); V. † přilhl sáhy vědu i školn 27. čna 1859 v Saalfeldu.

Vöcher Leopold Heinrich, současný malíř kra v Mnichově, nar. 1830 ve Vídni. Prvního vzdělávacího nabyl u krajináře Hansche a v letech 1846—51 na Vídenském akademii. Posději prooval Švýcars, Itálii, Korutany, Krajinu, Uhersko lpy a usadil se r. 1864 v Mnichově. V-ovy kra jsou dobře kresleny a vkusně provedeny. Jme me s nich: *Krajina Korutanská* (1853); *Jesero skomské* (1854); *Krajina Salpurská* (1855); *Mat- ora* (1862); *Montrose* (1866); *Orler* (1867) a *Luganském jezere* (1868).

Vogel 1) Heinrich August, lučebník a spitel, nar. se 25. čce 1778 ve Westerhofu a Go- , stal se po odbytech studiích na fakultě flo- ká a lékařské doktorem medicíny i filosofie. 1802 odebral se do Paříže, kdež stal se učitelem y na „Lyce Napoleon“, a konservátorem ka- tu fyzikálního. R. 1826 povolán byl s řá- o profesora lučby na vysoké školy v Mnichově, i ho král akademie věd již dříve byla jmeno- členem svým. Z jeho četných prací literárních lme následující: *Die Mineralquellen des König- is Bayern* (vody tyto skoušel V. k zvláštnímu ání vlády bavorské od r. 1823—27 a podal vý- ak ve dvou dílech r. 1830—32); *Lehrbuch der ie* (3 díly, v Mnichově 1832); *De l'action de la érie solaire sur les corps simples et composés* (v *nal de physique* 1813—15); *Mémoires sur la se et de quelques composés médicamenteux dont est l'excorpion* (v *Annales chim.* 1806); *Now- riences pour constater l'état du mercure dans plu- rs préparations mercurielles et particulièrement l'ouquet double* (tamt. 1810); *Recherches anes sur le corail rouge* (tamt. 1814); *Sur la for- on de l'acide acétique pendant la fermentation*. svém příchodu do Mnichova psal V. ještě: *Ueber Natur der Gasarten bei aufgeblihten Káhen* (rner's *Archiv* 1826); *Das Pyrrhin keine eigen- liche Substanz* (tamt. 1828); *Ueber die Feuer- einungen bei chemischen Verbindungen der* *Mon- ter sich und über Arsenikwasserstoffgas* (tamt.); *Ueber die Absorption der Salze durch ge- e mit unversehrten Wurzeln versehene Pflanzen*

(tamt. 1843) atd. — 2) Fr. Chr. Max. V., spiso- vatel lučebnický, nar. se r. 1781. Po odbytech stu- diích a víceleté praxi lékárnické sařdil sobě V. vlastní závod v Bayreuthu. Ze spisů jeho dlužno naznamenati následující: *Beiträge zur nähern Er- kenntnis der kalischen oxalsauren Kupfersalze des neutr. oxalsauren Kupfers und des oxalsauren Kalks* (v Schweigger's *Journal* 1811); *Versuche über die vegetabilische und thierische Kohle u. s. w.* (tamt. 1812); *Eigenschaffen und Zusammensetzung einiger bis jetzt noch dargestellten Kupfersalze* (tamt. 1813); *Beiträge zur Lehre von den bestimmten chemischen Mischungsverhältnissen* (tamt. r. t.). V. † v Bay- reuthu 6. bř. 1818. — 3) August V., lékař a spiso- vatel, nar. se v Mnichově 4. srp. 1817. Vystudo- vav ve svém rodišti gymnasiu vstoupil nejprve na fakultu lékařskou a po dosažení hodnosti doktorské s medicíny na fakultu filosofickou, kdež s doktora filosofie porýšen byl. Na to stal se V. soukromým docentem a r. 1843 mimořádným prof. lučby na uni- versitě Mnichovské. V literární činnosti své vynikl spisy velmi četnými, kteréž uveřejňány byly v časopisech odborných, jako v Liebigových *Annalen*, v Dinglerově *Journalu přírodních*, ve Walsoých a Wincklerových *Zprádech farmaceutických* atd. Práce jeho co původní badání jsou velmi valným mate- riálem literárním.

Vogelmann Johann Baptist, spisovatel přirodo- vědecký, nar. se 4. dub. 1760 ve Viroperku, vystu- dovav na fakultě filosofické stal se prof. přírodních věd nejprve na více gymnasiích, r. pak 1788 na uni- versitě Viroperské. Z písemnických prací V-ových dlužno naznamenati tyto: *Untersuchungen über das Brennbare in der Selpetersäure als ein Bestandtheil derselben* (v Helmstadtu 1785); *Ueber die chemischen Kennzeichen und die Bestandtheile der Mineralien* (v Bamberku 1805). V. † 22. dub. 1821 ve Viroperku.

Vogler 1) Johann Philipp, lékař a spis., nar. se 1746 v Darmstadtu, † r. 1816 ve Weilburku. V. oddal se po odbytém gymnasiu studium lékařským a dosáhl na universitě v Giessemu r. 1774 hodnosti doktora medicíny, načež oddal se praxi usadiv se ve Weilburku, kdež posději stal se také fyzikem. V. zabýval se již za svých studií pilně přírodními vědami, zejména pak lučbou, a spisy jeho, s nichž níže dlečtější uvádíme, vynikaly v literatuře odborné velmi chvalně. Jsouť pak následující: *Ueber das Schwefelstübende Spiesgas* (v Crell's *Annalen* 1784); *Versuche mit dem weissen Arsenik* (tamt. 1785); *Gebrauch der silberfarbenen Potentille in der Färberei* (1785); *Ueber den Nutzen des Klassamens in der Färbekunst* (tamt. 1788); *Ueber eine blaue Tinctur aus den Wurzeln des Walddingelkrantes* (tamt.); *Ueber den Nutzen des Holzes vom Damastpflaumen- baum in der Färbekunst* (tamt. 1793); *Ueber die verschiedene Güte der Farbhöler* (t. 1794) a j. v. — 2) V., současný malíř historických obráů ve Vídni, vzdělán ve svém umění nabyl u Kupelwiesera na Vídenském akademii, a vystavil r. 1858 u veřejnost mohutně komponovaný a výtečně kreslený karton, jehož předmět jest vsat s 2. knihy Machabajských, totiž: *Vidinu bojovníků reká nad Jeruzalemem*. Za to se nepodařil druhý jeho karton, představující Jo- sefa, jak přichází k svým bratrům, poněvadž jsou na něm vyznačeny některé válné momenty téměř humoristický.

Vohl Eduard Herrmann Ludvík, lučebník a spisovatel, nar. se 9. čce 1823 v Kolíně n. B., do- áhl po absolvování studií univerzitních hodnosti doktorské s filosofie, načež stal se technickým lučebníkem, posději také správcem technicko-chemi- ckého laboratoria v Bonnau. Ze spisů jeho dlužno

kreslí krajiny poeticky, ačkoli ne tak ideálně, jako Schirmer, a zejména se mu daří přirodu lesní, živý jeho jsou obyčejně jednoduché, leč cituplné. Nejlepší z jeho obrázků jsou: *Framen mezi řebí* (1865 badenské uměl. sbírka); *Deer ve Švarcově údolí* (1861); *Les borový*; *Walterhorn*. Od r. 1866 jest V. učitelem dědiců velkovévodý daského.

Vorsellmann de Heer Pieter Otto Cosnraad, doktor filosofie a spisovatel, nar. se 20. září 1809 Valbargu (u Geldern), podnikl po odbytých studiích univerzitních o dosažení hodnosti doktora filosofie vědeckou cestu po Německu a Itálii. R. 34 stal se pak prof. fyziky a matematiky na Atheneu v Deventeru. Na sklonku žití postižen byl omravností, a než by se již byl vyléčil; † v roce 26. pros. 1841. Z jeho spisů zasnamenaláme sledující: *De principis methodis, quae ad circuli adtractum ducunt* (v Utrechtu 1832); *Oratio de iure doctrinae in physica disciplina rite adhibenda* (mt. 1843); *Théorie de la télégraphie électrique et la description d'un nouv. télégraphie* (v Poggenf. Annalen 1839); *Over het bepalen van den dag en tem der vaste en bewegelijke feestdagen* (tamt. 1839); *De sur le calcul de l'inclinaison magnétique* (v Deventer 1840); *Recherches sur quelques points de sectricité voltaïque* (1840) atd.

Vortisch Louis Christian Heinrich, spisovatel, nar. se 13. srp. 1804 v Rostokách, studoval theologii a stal se pak kanonikem v Satowě v Mecklenburg-Schwerinsku r. 1836. Posději významněla ho akademie Leopoldinská za zásluhy jeho o vědu a raturu čestným členstvem. Ze spisů jeho uvádíme následující: *Die jüngste Katastrophen des Erdle* (v Brunšviku 1852); *Ueber geologische Constaten* (ve zprávách Leopold. akademie 1854); *gegung auf eine Zuschrift des dr. Schulze in Wien* (v Jahn's Unterhalt. 1852) atd.

Vossberg Heinrich, současný malíř krajin, nar. 1833 v Leeru ve vřch. Frissku. S počátku konal na v akademii Düsseldorfské, posději pak vstoupil podporován jsa králem Hanoverským, do nové umělecké školy v Karlsruhe, kde mu byl W. Schirmer učitelem v krajinomalbě. Studia svá přírody konal v Bavorsku, ve Vestfálsku, v Švabii a ve Švýcarsku. Obrazy jeho, vesměs velmi tiché a světlé, jsou roztoušeny v privátních rukou Karlsruhe a velkovévodý Badenského a v galerii berlinské. Jmenujeme z nich: *Krajina s ovocem*, *jina Lüneburgská a Rospaldský mlyn*.

Voss Karel, současný sochař v Římě, kde pracuje hlavně pro Angličany a pro Američany. Ve svých dílech směřuje umělec tento se střídmým štěhlou viorům antickým, jak to zejména pozorovati na jeho sochách: *Hebe nospájí orla* (v muzeu Wallerově v Kolíně), *Rebeka u studně*, *Loreley a Ruň*. Vrabec 1) Václav, výborný hudebník v Čes. Brodě v předešlém století, vynikal hlavně o el hudby a mnoho žáků vycvičil. Vystudoval také školy i filosofii v Praze stal se magistrem filosofie a odebral se do svého rodiště, kde zastával o rektora škol i křtu u sv. Gotharda až do roku 17, v němž zemřel. Sepsal mnoho dobrých skladeb, ora hudby chrámové a samšel se vyučováním svých žákův, mezi nimiž nejvíce vynikal jeho syn: — 2) Josef V., jenž, vyniv se hudbě u otce, již záhy co zpěvák do kláštera bened. v Sázavě, latinské školy navštěvoval; posději odebral se rahy, kde se proslulý Segert stal jeho učitelem arhany a v kompositce. Po smrti otce svého pon do Č. Brodu, kde místo rektora škol zastával sđěji i purkmistrem se stal; r. 1815 žil ještě

co jubilovaný rektor. Sepsal mnoho ofertorií i mší, a mnoho žáků v hudbě vyučoval, mezi nimiž nalazal se i slavný spisovatel G. J. Dlabáč. — 3) Václav Joachim V., nar. 18. srp. 1740 v Č. Brodě, vynikaje co hoch hlasem altovým, přijat byl do kláštera minoritů (u sv. Jakuba) v Praze co zpěvák, učinkoval tamtéž co altista, posději co tenorista, a studoval zároveň školy latinské i filosofii a medicinu. R. 1764 vstoupil do řádu milosrdných bratrů a 1776 cestoval do Paříže, aby se nejen v medicíně, ale i v hudbě vzdělal. Po dvacetiletém blahodárném účinkování v klášteře vystoupil za příčinou ustavičné nemoci, a byv řeholnou slibu spřoben pojal 1785 za manželku El. Fiedlerovou; bydlel co praktický lékař a fyzik kraje Kouřimského v Praze, kde 1804 v pros. zemřel. Škole v roditi svém daroval mnoho hudebních nástrojů a vždy vědeckým se jí proksoval. Jeho žák K. Kymal ryl jeho podobiznu do mědi. — 4) Antonín V., vyučen v hudbě od svého otce, vynikal co výborný houslista, sdíleval se ve Vídně a v Pražpurku; r. 1789 vrátil se do svého rodiště zastával zde úřad učitelský u svého bratra Josefa; posději jmenován městským důchodním, zabýval se i dále hudbou, složil několik koncertů a sonat pro housle, a † 1780. J. S.

Vrolik Gerard, lékař a spisovatel, nar. se 26. dub. 1775 v Lejdě, vystudoval v roditi gymnasium a medicinu, načež r. 1796 povýšen za doktora v lékařství. Roku nejbliže příštího stal se prof. botaniky a r. 1798 anatomie, fyziologie a porodnictví na Athenaeum v Amsterdamě. Z jeho spisů uvádíme tyto: *Observationes de desolations vegetabilium nec non de viribus plantarum ex principis diffundendis* (v Amsterdamě 1796). Jiné, zejména hudebnické práce, které napsal společně s Deimanem, uveřejněny jsou v časopisech odborných a významnější se četnými původními vynálezy.

Všetečka Václav, nar. 1745 v Čes. Brodě, stud. v Praze theologii, byl kaplanem v Děčíně a stal se posději farářem v Michně (?) v Litoměřicku, kde r. 1789 zemřel. V. byl výborný harfeník a hotovitel hudebních nástrojů, které v oně krajíně velké obliby našly. J. S.

Vujić Vladimír, srbský prof. a spisovatel, nar. 1818 v Irigu ve Srěmu. Po odbytých domácích škole studoval gymnasium a bohosloví v Karlovcích Srbských, filosofii v Pětikostelích a práva v Pešti. Po ukončených studiích stal se r. 1844 gymnasiálním učitelem v Dalmácii; po dvou letech povolala jej vláda srbská za prof. nižšího gymnasia v Šabci, kterýmž úřad 5. září 1846 nastoupil. Od r. 1848 do 1853 byl sekretářem šabecské konsistoře, na to v r. 1854 prof. gymnasia Bělehradského, a odtud až po dnešní den zastává úřad prof. bohosloveckého semináře v Bělehradě, kde přednáší o logice a rhetorice v srbském jazyku. Od otevření vyšší dívčí školy v Bělehradě přednáší také v tomto ústavu o srbském jazyku. Konečně byl také po nějakou dobu censem. V. sepsal: *Srpska gramatika* (1856, 4. vyd. 1871); *Obsada Sevastopola* (1867, překl. z němčiny); *Teorija proš* (1864). R. 1858 vydával V. společně s prof. Miletićem poučné zábavný časopis *Rodoljubac*, který však jenom půl leta vycházel. S.

Vukalović Luka (v. hl. d.) † 18. čce 1873 v Oděse.

Vuković, smamenitá rodina srbská, která mnohými seměmi a městy vládla a s rodinou Komnenův spjatěná byla. R. 1438 připomíná se 1) Djurdj V., který co vydávce časáfe Jana Trapezantského v Benátkách meikal, kdež odšlen mu patriciát. — Syn jeho 2) Božidar V. nar. se v Podgorici mezi 1460 — 70. Když Turci Macedonii, Albanii a Skadrem ovlá-

dí, předsídlil se v. do Benátek, kde první knižtiskárnu založil, kterou v l. 1515—29 osobně řídil, a konečně nemoha odolati touze po vlastní přestěhoval se do Goraždu na Dríně v Hercegovině, vzav s sebou též svoji knižtiskárnu. Nebylo mu však popřáno působiti v rodné zemi, neb již r. 1536 byl zase v Benátkách,

kde i r. 1540 zemřel. Tělo jeho přeneseno od syna Vičentije do Gorice při Skadarském jezeru a zde a kostela pochováno. Z knižtiskárny Božidarovy vyšly knihy jsou nyní velikou vzácností, a kde se taková kniha nalézá, chová se nejinak než jako ostatky svatých. 24

W.

Wackenroder Heinrich Wilhelm Ferdinand, spisovatel a lučebník, nar. se 8. bř. 1798 v Burgdorfu v bývalém království Hanoverském, studoval po odbytém gymnasiu na universitě v Erlankách vědy přírodní, zejména lučbu, jakož i farmacii, a dosáhnuv magisteria farmacie i doktoratu z filosofie stal se r. 1828 soukromým docentem na universitě v Gotinkách, odkudž pak povolán byl za prof. na filosofickou fakultu university Jenské. Zároveň svěčeno mu bylo ředitelství tamějšího farmaceutického ústavu. Posléze ustanoven byl také za inspektora veřejných lékáren ve velkovévodství Weimarském. † 4. září r. 1854 v Jeně. V literatuře jsou spisy W-ovy chvalně sněmy, zde pak s nich uvádíme následující: *Commentatio de anihelmithicis regni vegetabilis praemio regio ornata* (v Gotinkách 1826); *Chemische Tabellen zur Analyse der anorganischen Verbindungen* (v Jeně 1829); *Anleitung zur qualitativen chemischen Analyse* (tamt. 1836); *Ausführliche Charakteristik der stickstofffreien organischen Säuren, nebst Einleitung zur qualitativen chemischen Analyse* (tamt. 1841); *Kleine analytisch-chemische Tabellen* (tamt. 1847); *Commentatio de cerevisiae vera mixtionis et indolis chemica etc.* (tamt. 1850); *Chemische Classification der einfachen und zusammengesetzten Körper* (tamt. 1851). Od roku 1838—1840 vydával W. společně s R. Brandesem časopis *Archiv der Pharmacie*. Množství článků jeho vykytuje se ve Schweigger's *Journal*, Kastner's *Archiv*, Liebig's *Annalen* a t. d.

Waechter Alexander, spisovatel, nar. se 12. srp. 1820 v Štětíně, studoval na universitě v Berlíně a sice na fakultě filosofické v oboru věd přírodních a mathematicko-fyzikálních. R. 1843 povýšen byl na této universitě na doktora filosofie, načež stal se arkanistou při král. továrnách na zboží porcelánové v Berlíně. Z jeho spisů uvádíme následující: *Dissertatio de chloratibus* (v Liebig's *Annalen* 1844); *Ueber die Bereitung von Schmelzfarben* (tamt. 1848); *Ueber aeventurirähnliche Porcellanglasur* (tamt. 1849). W. † 8. ún. 1853 v Berlíně.

Wad Gregers, spisovatel přírodov., nar. se 18. čce 1755 ve Viborgu, studoval přírodní vědy a podnikl po absolvování university cestu do Itálie. Navrátil se stal se r. 1808 profesorem přírodních věd na universitě v Kodani, kdež mu také svěčeno vrchní dozorství nad znamenitými sbírkami král. akademie věd, jejíž členem W. již r. 1800 jmenován byl. † v Kodani 25. bř. 1832. Z jeho spisů zaznamenati dlužno tyto: *Fossilia aegyptiaca Musei Borgiani Valatris* (v Kodani 1794); *Tabulae synopticas terminorum systematicis oryctognostici Werneriani* (v Hannoveru 1798); *Om nogle islandiske Mineralier* (1806); *Beskrivelse af det Fossil Cimoliten* (v *Fysik. Bibl.* 1807) atd.

Wagmüller Michal, současný malíř a sochař v Mnichově. Umělec tento vyniká zejména u tvoření poprsí ženských, které velmi elegantně provádí. I jeho ženské sošky, jako: *Flora*, *Děve chytající*

motýl, *Děve ložající se ještěrky* jsou velmi světlé a elegantní.

Wagner 1) Ferdinand, souč. malíř obrat historických, nar. 1820 ve Schwabmünchen. Roku 1835 přišel na akademii Mnichovskou, kde se učil pod Corneliem a Schnorrem. R. 1848 vrátil se do svého rodiště a provedl tam rozličné malby pro kostely bavorské. První jeho větší dílo byla malba *Poslední soud* na stropě kostela Schwabmüchenského. Roku 1858 provedl podobnou stěnovou malbu v kostele Königbrunnském, kterou upozornil na sebe knížete Fuggera, načež mu tento světlí osudobení tak zvaného „Fuggerova domu“ v Augšpurku stěnomalbami. Práci tuto vykonal W. v letech 1860—1868. Posléze restauroval ve Vratslavi stěnomalby v domě sedmi kurfiřtů a osudbil tamější radnici i tamější katolický chrám. Podobně osudbil též průběhl knížešedho sádku v Monaku a maloval v Meiningkách tři velké oltářní obrazy na stěnu, totiž: *Klanění se tří mudrců z Východu*; *Křesť v Jezu Jordánu* a *Nesení kříže*. Konečně vynikl též jeden z olejořých jeho obratů, totiž *Mačarský kusec sacovní dluží*, jenž vyniká krásou barev a hloubkou citu. — 2) **Alexander W.**, současný malíř historických obratů v Mnichově, rodem z Uhar, jest kák Filotyho a proslul nejprv dojemným obratem *Leobolda Zápolská loučí se se Sedmihradskem*, pak svými stěnomalbami v Bavorském národním muzeu, představujícími: *Vjezd Gustava Adolfa do Aschaffenburga* a *Svatbu Otty Bavorského*. Velkolepé jsou též obrazy jeho v redutním sále Peštákém, z nichž jeden představuje *Hody Attilovy*, druhý pak *Turnaj Matěje Korvína*. R. 1865 maloval společně se svým přítelom Lissensmaierem oponu pro akciové divadlo Mnichovské a několik kartonů ku Götterovi a Berlichingmu. Od r. 1866 jest W. profesorem malířství na Mnichovské akademii.

Wahl 1) Friedrich Wilhelm Ludvik, spisovatel, nar. se 1795 ve Weimaru, dosáhl na univ. v Jeně r. 1823 hodnosti doktorské z filosofie, načež stal se soukromým docentem a r. 1824 mimořádným prof. matematiky na universitě tamější. Z jeho prací literárních dlužno zaznamenati následující: *Uncertainty mathem. ad epicurum theoriarum parallelas spectantium cont.* etc. (v Jeně 1823); *Geometriae demonstrationis quibusdam sphaericis trigonometricis theorematibus methodi censura* (tamt. 1825). W. † v pros. 1831 v Jeně. — 2) **Alexander von W.**, současný sochař v Mnichově, nar. 1839 v Livonaku. První vzdělání ve svém umění nabyl v letech 1853—61 na akademii v Petrohradě návodem barona Clodta; posléž vzdělával se až do r. 1866 pod Widmannem v Mnichově. Jeho první větší práce byla r. 1866 skupina znázorňující *Polyfema*, za níž *Ulysses* kamezem hádá, R. 1866 provedl náležitě kompozovanou a technicky dokonalou alegorii, představující: *pehanských Estů proti řádu německých rytířů*. V letech 1868—68 procestoval Německo, Itálii a Švecko, usadil se pak trvale v Mnichově, kde zejména p.

lí sochy typické ze života Slovanské a Čerkešské. Baronku Moltkeovu zabil též z bronzu velmi silou soška Petra Velikého.

Wahlberg Peter Fredrik, přírodovědec, zejména botanik, a profesor na medicinochirurgickém ústavu v Štokholmu, nar. se 17. čna 1800 v Gothsku. Studia svá konal s počátku v Linköpingu, r. 1818 pak na universitě v Upsale, kde se stal 1824 doktorem filosofie a r. 1827 doktorem medicíny. R. 1828 podnikl cestu po Dánsku, Německu, carsku, Itálii, Francii a Holandsku, a stal se po m návratu r. 1827 prof. přírodních věd v Štokm. Sepsal velmi důkladné dílo *Flora Gothoburgensis* a přispěl mnohými věcnými pracemi do *Tidnift för Läkare och Pharmaceuter*, zejména s oboru nakognozie. Když se botanik Wahlberg vzdal akce časopisu *Svensk Botanik* ujal se jí W.

Wahlenberg Göran, spisovatel přírodov., nar. 1. H. 1780 v Škarphyttanu, studoval po obdobytech přípravných medicínu na universitě v Upsale osáhl r. 1806 hodnosti doktorské v lékařství. Na procestoval W. celé Skandinávsko, Německo, carsko a krajiny karpatské, aby seznal geologické poměry a floru těchto zemí. Navrátil se do ti stal se r. 1814 demonstrátorem botaniky a 829 prof. medicíny a botaniky na vysokém učení Upsale. Z jeho spisů, kteréž původními badáními i chvalně v literatuře vynikají, uvádíme následující: *Disputatio de sedibus materiarum immediarum in plantis* (v Upsale 1806); *Beræstelse om vägar och observationer öfver lappskas fjällens och temperatur vid 67° polhöjden etc.* (ve Štokku 1808); *Flora Carpathorum* (v Gottinkách 1814); *climate et vegetatione Helæciae Septentrionalis* t. 1815) atd. W. † v Upsale 22. bř. 1861.

Wachenhusen Ludvík, soudasny stavitel ve ině. Vzdělání odborového nabyl od r. 1836 náu Stüllera a Stiera, procestoval pak Itálii (1843 44) a účastnil se po návratu domů pod Demman stavby Železného sádku. R. 1850 stal se vědně vřehním vojenským stavitel, a vystavěl v letech 1856—62 veliké kasárny dělostřelecké, jsou i co do praktické stránky i co do slohu důdku značn vřem moderních staveb vojenského druhu.

Wachter 1) Jan Jifi, numismatik a germaninar. 1673 v Meinkách, studoval v Tpbinkách, alle a v Lipsku bohoslaví a filologii. Úřadu svého nesařával W. po celé svoje živobytí, a měl ruské vlády od r. 1707 jen malou penzi na své cké zásluhy, kteréž mu vřak po nastoupení vlády rícha Viléma I. opět odňata byla. W. žil stří v Dráždanech a v Lipsku v velkém nedostatku, dal r. 1727 v posledním městě co výsledek mnohých badání *Glossarium germanicum*, kteréž r. rozšířené a opravené ve 2 svazcích opět ti. vyšlo. Mimo to vydal *Archaeologia nummaria psku* (1740) a semřel tamtéž 1757. — 2) Frieř Ludvík W., spisovatel, nar. se 20. čce v Cleve, studoval po obdobytech školách středna filosofické fakultě v Gottinkách a sice v ru mathematicko-fyzikálním. Ve válkách nanských, zejména v l. 1813 a 1814, účastnil se co dobrovolník, načež po uzavření míru oddal et studiím svým a byl r. 1815 za doktora filopovýřen. Posději stal se W. prof. matematiky enburku. Z jeho spisů uvádíme následující: *De ntis, quas ad corporum coelestium revolutionem n propriam axem spectant, ex observationibus ntriciis derivandis* (v Gottinkách 1815); *Demonon axiomatis geometriaci in Euclidis undecimo litam.* 1818); *Tafel der Sonnenkoordinaten mit vnik andes.* XI.

Bezug auf den Aequator (v Zach's *Monat. Corr.* 1812) a t. d.

Walbeck Henric Johann, hvězdář a spisovatel, nar. se 11. H. 1793 v Abo, kdež dosáhl po obdobytech studiích universitních r. 1815 hodnosti doktorské s filosofie. R. 1816 stal se W. docentem matematiky na této universitě, načež mu posději udělena byla profesura astronomie; zároveň byl W. observátorem tamější astronomicko-meteorologické stanice. † v Abo 23. H. 1822. Z jeho spisů uvádíme tyto: *Dissertatio de forma et magnitudine telluris ex dimensionibus arcibus meridiani definiendis* (v Abo 1816); *Ueber die Genauigkeit der Beobachtungen am Mittagsfernrohr der Dorpater Sternwarte* (v Bode's *Jahrbücher* 1823) atd.

Waldin Johann Gottlieb, znamenitý mathematic a spisovatel, nar. se 28. H. 1728 v Geře, dosáhl po absolvovaných studiích doktorkátu s filosofie a stal se adjunktem, r. 1758 pak mimořádným prof. filosofie na universitě v Jeně. R. 1766 povolán byl s řádného prof. matematiky a posději také fysiky na vysoké školy v Marburku. Ze spisů jeho uvádíme zde následující: *Dissertatio de similitudine triangulorum proportionata* (v Jeně 1756); *Programma de causis, cur radii solares superficiem telluris magis calefaciant tempore aestatis quam hiemis* (v Marburku 1768); *Dissertatio de spatio vacuo in hoc universo* (tam. 1769); *Beobachtung eines ausserordentlichen Regensbogens* (v Rothenburku na Fuldě 1777); *Die Frankenger Versteinerung nebst ihrem Ursprung* (tam. 1778); *Programma de calculo, qui quantitate mixturae, quam Archimedes detexit in corona Hieronis, ostendit* (tam. 1788); *Programma de formatione et expansione glaciis* (tam. 1785); *Beschreibung der ältesten Veränderungen des Erdkörpers, wie auch die Entstehung der Steinkohlen und des Basalts durch Vulkane* (v Lipsku r. 1796, vyd. po smrti spisovatele. W. † 13. čce 1795 v Marburku.

Waldschmidt 1) Johann Jakob, lékař a spisovatel, nar. se 13. led. 1644 v Rodheimu (Wetterau), stal se po skončených studiích universitních r. 1667 na universitě v Giessenu doktorem medicíny, načež usídlil se co praktický lékař v Hanavě. Roku 1674 povolán byl s prof. medicíny a posději také fysiky na vysoké školy v Marburku. W. vyniká znamenitě v literatuře výbornými spisy svými, hlavně s oboru astronomie a fysiky. Uvádíme zde následující s nich: *Dissertatio de microscopio* (v Marburku 1682); *De magnetis* (tam. 1683); *De igne perpetuo* (tam. r. t.); *Dissertatio meteoris ignis in aere nuper conspecti considerationem physicam sist.* (tam. 1683); *De primaevo et hodierno telluris statu* (tam. 1684); *Physicae curiosae et utiles miscellanea* (tam. 1685); *De principii rerum naturalium* (tam. 1686); *De elementis* (tam. 1688) atd. W. † v Marburku 12. srp. 1689. — 2) Wilhelm Huldreich W., lékař a spisovatel, syn předěložho, nar. se 12. led. 1669 v Giessenu; nabyv důkladného vzdělání doma i na středních školách Giessenských dosáhl po obdobytech studiích universitních hodnosti doktora medicíny, načež stal se r. 1691 prof. anatomie a botaniky, posději také experimentální fysiky a medicíny na universitě v Kielu. W. byl s své zásluhy o vědu přírodních počtů členstvím četných akademí věd a učených společností. † v Kielu 12. led. 1731. Ze spisů jeho uvádíme následující: *De co'oribus objectis coloratis non in existentibus* (v Kielu 1703); *Solutio problematis Societatis litterarum Toloanae: Cur aer, madio aestatis tempore, aequus frigidus quandoque sentiatur, ac in gelidissima hieme esse solet* (tam. 1699); *De Alis minutissimis argenteis in vitro natis* (1697—98). Mnohé jiné práce W-ovy vysky-

tuji se ve správách sborníků akademií a učených společností, jichž členem spisovatel byl, jakož i v časopisech odborných.

Walferdin François Hippolite, přirod. spisov. franc., nar. se 8. čna 1795 v Langresu (Haute-Marne), byl před r. 1848 „chef aux Donnes et directeur du matériel des finances;“ posléž šel co soukromník na venkově a v Paříži. Z četných prací jeho vynikají následující: *Observations faites dans le but de déterminer la hauteur à laquelle pourra remonter l'eau dans le puits foré de Grenelle* (v *Compt. rend.* 1839); *Mesure de la température au fond du puits de Grenelle à 505 mètres de profondeur* (tamt. 1840); *Sur les thermomètres différentielles et sur les thermomètres métastatiques proposés par lui* (tamt. 1842); *Sur le jaugeage, et la graduation des thermomètres hypsométriques* (tamt. 1848); *Sur les échelles thermométriques aujourd'hui en usage etc.* (tamt. 1855) atd.

Walker Adam, spisovatel a mechanik, nar. se r. 1731 ve Westmorelu, † 11. ún. 1821 v Richmondu, byl nejprve učitelem v Ledshamu a měl posléž i veřejné přednášky o astronomii v Manchesteru, Londýně a jiných velkých městech Anglie. Z jeho spisů uvádíme následující: *Analysis of lectures on experimental philosophy; Ideas suggested in an excursion through Flanders, Germany, Italy and France* (v Londýně 1791); *Remarks made in a tour to the lakes of Westmoreland and Cumberland in the summer of 1791 etc.* (tamt. 1792); *A system of familiar philosophy in twelve lectures* (tamt. 1799). W. vynalezl a sestrojil velmi mnoho praktických strojů a aparátů, jako na př.: tři nové druhy lodních pump, přístroj k současnému měření směru i síly větru, atd.

Wall Martin, lékař a spisovatel, nar. se r. 1746, studoval medicínu a stal se doktorem lékařství v Oxfordu r. 1778. Posléž ustanoven byl za prof. kliniky interní na universitě Oxfordské, načež mu také svěřena prof. chemie na téže ústavu. W. byl jmenován na své služby o vědu a literaturu členem král. akademie věd v Londýně 1824. Ze spisů jeho uvádíme: *Dissertations on select subjects in chemistry and medicine* (v Oxfordu 1783); *Conjectural remarks on the symbols or characters, employed by astronomers to represent the several planets, and by the chemists to express the several metals* (v *Memor. Manchester Soc.* 1785); *Some observations on the phenomena, which take place between oil and water* (tamt. 1787) atd. W. † v Oxfordu 31. čna 1824.

Wallerius Johann Gottschalk, spisovatel přírodovědecký, nar. se 11. čce 1709 v Nerike, stal se po obdoby studií r. 1731 magistrem filosofie na universitě v Upsale a r. 1733 doktorem medicíny. Po dvou letech ustanoven byl W. za adjunkta medicíny, posléž pak za prof. chemie, mineralogie a farmacie na universitě v Upsale. W. byl členem akademie věd ve Štokholmu a v Upsale, pak Leopoldinské akademie a král. akademie v Londýně. † v Upsale 16. list. 1785. Z četných spisů jeho uvádíme následující: *De causa chymificationis* (v Upsale 1738); *Mineralogia eller Mineral-Riket* (v Štokholmu ve více vydáních, 2 díly 1747; dílo to přešlo překladem do angličtiny, franctiny a němčiny); *Beskrif om chemiens rätta beskaffenhet och nytta* (tamt. 1751); *De artificiosa fecunditate immersa seminum vegetabilium* (tamt. 1754—58); *De origine salium aluminorum* (tamt. 1754); *Chemia physica* (3 díly tamt. 1759—68); *De systematibus mineralogicis et systematic mineralogico rite condendo* (tamt. 1768); *De stella reguli antimonii* (v *Acta academicae natural.* 1752); *De origine salium aluminorum* (tamt. 1754); *Chemia physica* (3 díly tamt. 1759—68); *De systematibus mine-*

ralogicis et systematic mineralogico rite condendo (tamt. 1768); *De stella reguli antimonii* (v *Acta academica natural.* 1752); *De cedricae praeparatione alijque inde obtinendis productis* (tamt. 1758); také vydal: *Urbani Hicarnae: Acta chemica Holmnia, annotationibus illustrata* (2 díly, v Upsale 1753) atd.

Wallis Henry, současný malíř histor. obrát a krajin v Anglii. Obrasy tohoto umělce vynikají vesměs dokonalou skladbou a lahodnou barvitostí; zejména uvádíme z nich: *Paul Veronese malý Sidney; Smrt Chattertonova; Marysas a Ledmoš jíc.* Mezi jeho krajinomalbami vyniká světlá nejvíce ona, kterou nazval *Modré svanky*.

Walton 1) James Troat, malíř kraj. z Yorku v Anglii. Prvního vzdělání nabyl na učené škole svého rodiče a maloval posléž u slavného Ettyvyma dle přírody. Ve 20. roce svého věku odebral se pak do Londýna, a studovav tam knižnictví v národní galerii, procenšoval r. 1856 švýcarský a r. 1860—61 ostatní krajiny alpské i horské Skotska. Na cestách těchto shotořil množství velmi pěkných krajin dle přírody, a začal na veřejnosti i v Pařížské též jeden svůj obrázek představující Polak na *mořto Algr.* † 1867 v Yorku. — 2) Elijah W., současný malíř krajiny v Anglii. Umělec tento maluje barvami olejovými i vodovými, a plody jeho proslavují velikou plní a nadání, neboť jsou prouti technické manýry a věrný dle přírody. W. maluje nejvíce krajiny alpské a východní, jako: *Summit Alpů; Sallanche; Mont Blanc; Oute s ledem; Západ slunce v Kahiru*.

Wanger Andreas, učitel přírodních věd a spisovatel, nar. se 9. září 1774 v Aarau, byl po obdoby studií nejprve učitelem výpočtových a r. 1800 skutečným na školách Aaravských. V literatuře znám jest následujícími spisy: *Beschreibung des fassigen stinkenden Kalksteins* (v *Leubach Taschenbuch* 1818); *Uebersicht der Bräunung des Grotthards* (tamt. 1822); *Vorlesungen der Vorlesungen in der Gegend von Aarau* (1822); *Vorlesungen im Signi-Thal* (tamt. 1833); *Neues Mineral Nager's Sammlung* (1836) a j. Zemřel v Aarau 11. dub. 1886.

Wanklyn James Alfred, inženýr a spisovatel, nar. se 18. ún. 1834 v Ashton-under-Lyne (v Manchesteru), stal se po obdoby studií na universitě asistentem v laboratorii Owensovy školy v Manchesteru, posléž pak demonstrátorem fyziky na vysoké škole v Edinburku. Ze znamenitých jeho prací literárních uvádíme zde následující: *On the action of preparing propionic acid, viz., by the action of carbonic acid upon an ethyl-compound* (v *Proc. Journ. chem. Soc.* 1859); *Action of nitric acid on ethylene* (tamt. 1860, společně s Thaxterem); *On the action of carbonic oxide on carbon dioxide* (1858); *Synthesis of acetic acid* (1859—60); *Mode of taking the density of vapour of various liquids at temperatures below the boiling point* (společně s Playfairm, 1861) atd.

Warburton Henry, přírodověd., nar. se 18. čna 1785, † tamt. 16. září 1833. S počátku maloval se W. kupectví, které jeho otec v čase smrti rozšířil, avšak brzy přešel k vědám. V době studií, načež odebral se do Cambridge a r. 1806 velkou plní svojí vědám přirodám a matematice. Vzdav se obchodu po otci, věnoval se v čase soukromník v Londýně. Od r. 1806—27 byl W. členem anglického parlamentu. R. 1809 vznikla v čase společnost geologická v Londýně na počest čna 1. znamenitých spisů W-ových *Memorabilia naturalia* (tamt. 1809); *On the partition of numbers and combinations* (v *Pr. Camb. Soc.* 1809).

nat. 1847); *On selfrepenting series* (tamt. 1856); *magnesian breccia* (v *Trans. Geolog. Soc.* 1817); *volcanic chromate of iron* (tamt. 1821); *On the gholand* (tamt. 1832) atd.

Ward 1) Edward Matthew (v. hl. d. 9). rasy tohoto umělce jsou vesměs velmi dramatické ložné, velmi energicky kreslené a pečlivě do- drobná provedené. Z novějších prací jeho vy- ly: *Zasražené Bismovo; Toileta mrtvol; Krá- ská svatba se starodávna; Dcera královská; V Ho- thově dílně; První uvedení Grinlinga Gibbona ku ru.* — 2) Henriette W-ova, choť předchozího, časná malířka, nar. 1832 v Londýně. Jako dcera dirigce Jiřího Rafaela Warda byla sevěřena y v umění kreslířské a malířské, a ilustrovala r. 1842 Robinsona. Roku 1848 provdala se za arda W-a, a oddávši se bedlivým studiím ma- kým vystoupila r. 1850 u veřejnost jedním zá- a. R. 1852 sjednala si pochvalu obrazem, před- rujícím *Trh v Antverpách*, a studovala později na y-Akademii anatomii. Té doby malovala rozličné vy se života rodinného, jako: *Ranní ležec; Do- v; God save the Queen* (obraz, v němž sebe a i rodinu portretovala); *První kroky v životě* a j. olední době přešla zcela k historickému genu, lersmí i skládou i hloubkou citu a harmonií v vynikla. Z obrazů jejích tohoto druhu jme- uve: *Královna Marie opouští sámek Stirling; Vy- e Louisa r. 1649; Henriette Marie dovídá se udu svého manžela Karla I.; Hrdě Palissy; Houes a j.*

Ware Samuel Hibbert, lékař a spisovatel, nar. Manchestru 21. dub. 1782, † v Hale Barnu pros. 1848. Po obdoby studiích přípravných l se W. medicíně, a dosáhnuv hodnosti doktor- vykonával po delší čas e výsledky velmi skvě- praxi lékařskou ve svém rodišti. Později šel co itník v Londýně. Ze spisů jeho vynikají v lite- e následující: *Description of the Shetland Islands* ondýně 1822); *History of the extinct volcanoes e basin of Newcastl* (tamt. 1832); *On the fresh- r limestone of Burdighouse, in the neighbourhood dinburgh, belonging to the carboniferous rocks* 3) a j.

Wargentin Peter Wilhelm, spisovatel a astro- nar. se 23. září 1717 v Saune Prestgardu tland), † ve Stockholmu 13. pros. 1783. W. stu- l po obdoby školách přípravných na univer- Upsale a dosáhl zde r. 1741 hodnosti magistra ie, načež stal se adjunktem téže vědy na učení lakém. Roku 1749 ustanoven byl za sekretáře akademie věd ve Stockholmu. Za veliké zásluhy jmenovala ho král akademie věd v Paříži čle- sahraněným. Spisy W-ovy vynikají badáním íním, a zejména astronomické a meteorologické e jeho mají vysokou a trvalou cenu vědeckou. četných děl a pojednání jeho uvádíme častodě- dující: *Dissertatio de satellitibus Jovis* (v Upsale e *Dissertatio de incrementis, quas capit astro- ab inuentis hoc saeculo* (tamt. 1746); *Alma- uigifve af Kongl. Vetensk. Akademien till Stock- , Göteborgs och Landshorisonten* (1749—1784); *rationes macularum varii generis in disco Jovis unctionum inferiorum satellitum ejus* (v *Nova Societ. Upsal.* 1775); *De simulato satellite Ve- monibus* (tamt. 1780); *Marcarii gang under framför solem 6. Maj 1753* (ve *Vetensk. Acad.* 1. 1753); *Ännärkingar om klimatets skifjak-* (tamt. 1757, 2 pojed.); *Om geographiska lon-* (tamt. 1758); *Om regnadtets olika mycken-* *örskilla orier* (tamt. 1763); *Ännärkingar* *örsk* (tamt. 1767); *Om de anstalter, som varit*

gjorda i Sverige, att observera planeten Venus i Solem 3. Jan. 1769 (tamt. 1769); *Om Uraniborgs och Lunds observatorii longitud* (tamt. 1773) atd.

Warren 1) Henry, president nové společno- sti malířů akvarelových v Londýně, nar. tamt. 1798. S počátku studoval umění v dílně sochaře Nolle- kena a vstoupil později do školy akademie, kde 12 let setrval. První jeho obrazy byly olejové; od roku 1825 počal malovati barvami vodovými a vstoupil do nové společnosti akvarelistů. Jeden z prvních velmi zdařilých obrazů tohoto druhu bylo *Údolí Ras- selaské*. Později věnoval se hlavně malbě krajin vý- chodních, ačkoliv sám nikdy na Východě nebyl a dojmy svoje s kněh, se zoologických sáhrad a pod. abstrati musil. Z obrazů těchto jmenujeme: *Umra- jec v bloud*, obraz to velmi poetický; *Kdasi v ho- rách* (1843); *Nárat postníká s Mekky* (1848); *Jo- sefov šat přindějí Jakubovi* (1849); *Žena pod křížem* (1852); *Křístus v Emausích*, a jeho nejzdařilejší obraz *První západ slunce v ráji*. Zejména se chváli na W-ovi, že nikdy nebažil po jménu a slávě pomoci snadných obrazů efektních, nýbrž že kráčet, nesta- raje se o proud časový, za vysokým cílem čistě umě- leckým. Zdali nebyl kdy výtečný tento umělec se- mfel, není nám známo. — 2) Edmund George W., syn předchozího, současný malíř obrazů akvare- lových v Anglii. Maluje poetické krajiny, kteréž sároveň svědčí o věrném nápodobování přírody; ze- jména se mu daří pěkně stromy a voda. Z děl jeho jmenujeme: *Pod stromy; Na břehu mořském; Dítě lesa; Duben v lesě Deanském; Stromoradí ve Wool- tonu; Koupení ovce a j.*

Watelet Louis Etienne (v. hl. d.) † 1866 v Pa- říži. W. byl učitelem Pavla Delarocha a působil na Troyona, Hueta, Lapita, Corota, Alignyho, Des- goffea a j. Hlavní zásluha jeho záleží v tom, že měl své žáky k tomu, aby samostatně pozorovali a samostatně malovali, tak že s nich žádný nebyl pouhým nápodobitelem mistra. W. maloval až do sklonku svého života, ukasoval však obrazy své již jen vyvoleným přátelům, aby, jak sám říkal, nepo- skytl světu podívanou na rospadávací se talent.

Watson Mungrave Lewithwaite, sochař, nar. 1804 v Cumberlandu. Ačkoliv jevil již záhy veli- kou náklonnost k umění, byl nucen od rodičů vstu- piti do praxe k advokátovi. Když tuto r. 1834 od- byl, odebral se do Londýna, a seznámiv se tam s Flax- manem vstoupil do sochařské dílny Stierserovy. Později odebral se do Paříže a do Říma, kde sástal 2 léta. Po svém návratu utvořil v Cumberlandu ná- kolik poprá a pomníků a usadil se r. 1849 v Lon- dýně, kde nemaje sám saměstnání modeloval pro Chantrage, sir R. Westonsacotta, Behnense a j. W. sám byl velmi bohat na idey a měl vkus klasický, leč život nepořádný překážel rozvinuti se jeho sku- tečného nadání. Nicméně jsou jeho díla, jako ba- relief *Spánek a smrt při mrtvole Sarpedonově*, ja- koi i jeho sochy *Flaxmana* (pro universitu Londýn- skou), *lorda Eldona a Stowella* pro Oxford velmi zdařilé a trvalé ceny umělecké. † 1867.

Watt James Henry (v. hl. d.), rytec anglický, † 1867.

Watter Josef, současný malíř genu a obrazů historických v Mnichově, rodem z Řesna. Jeť žák Ph. Foltze (dle jiných Ramberga) na Mnichovské akademii, a pracoval s počátku s prospěchem v oboru něm. pověstí, jako v obraze *Popelka* a j. Později maloval ve směru Mnichovských moderních realistů, jako *Jindy a nyní na Starnberském jezeře*, *Vskříšení* a humoristický obraz *Jida e dostaveníku*. Též ilu- stroval básně Schillerovy.

Webb Charles M., současný malíř v Düssel-

l. Hlavní s krajinomaleb jeho jsou: *Hrad Wind-Pohled na Temži, Dover, Krajina večerní, Hrad Waigh*.

Westmacott James Sherwood (v. hl. d.), švéd. l. sochař. Z prací tohoto umělce uvádíme ještě: orlické sochy *Jitra a Večera*, pak sochu *Mařidalemy*, a basrelief *Spánek* v genu Thorwaldova. Pěkná jeho skupina *Simson a lev* (1855) má o důkladných jeho studiích anatomických. 1856 vytvořil velmi poetickou figuru *Peri u vchodu dje* dle Moore, a konečně duchaplnou sochu *Andra Velikého, jak káže zapadliti Persepolis*.

Weyde Julius, malíř genu, nar. se počátkem dvacátých v XIX. stol. v Berlíně. Studia svá dokončil na akademii svého rodiště, a pokračoval ch v Antverpě pod Vermeyanem a v Paříži pod Brochem. Roku 1848 vrátil se do Berlína a mal tam obrazy se života maloměstského, v kterém ohoru veliký talent rozvinul. Jmenujeme z děl: *Zárlost, První cesta do školy, Taktická nčou est, Návrh plavců, Radost dědečkovy, Večere, udílí dít*. Umělec tento † r. 1869 v jedné z láb nedaleko Štětína.

Weyer Georg Daniel Eduard, spisovatel matematický, nar. 26. kv. 1818 v Hamburku, dosáhl dbytých studiích hodnosti doktorské z filosofie a potom asistentem na Hamburské hvězdárně a veu učitelem matematiky na tamější škole náční. R. 1853 stal se prof. téhož předmětu a nomie na universitě Hamburské. Z četných l jeho uvádíme následující: *Ueber die Differenzormeln für Cometenbahnen von grösserer Excentricität* (v Berlíně 1852); *Eine geodætische Aufgabe* Brunnert's Archiv 1844; *Viele astronomische nachungen auf der Sternwarte zu Hamburg an III, nebst Bahnrechnungen neuer Himmelskör* (v Astronom. Nachrichten 1841) atd.

Weyser Karel, soudný malíř architekturní, 1833 v Durlachu. Vzdělání nabyt na polytechnické škole v Karlsruhe, a studoval ještě dvě leta berlíně výhradně matematiku. Posději oddal se al, a navštívil obrazárny Berlinské, Dráždanské nichovské vstoupil r. 1855 do nově zřizené uměč školy v Karlsruhe. Zde studoval nejpr náu Des Condoreovým podobiznářstvím, posději malíř architekturní, s kterýmž účelem prodlí v le 1861—64 též v Mnichově. Obrazy jeho svědčí líké jeho plní a o jeho vytiženém smyslu pro gnomia jednotlivých měst. Z obrazů jeho jme: *Soudská brána městská; Trh v Rheuse a ecký dvůr v Heidelbergu*.

Wheatstone Charles, učenec angl., nar. v Gloucest. r. 1802, byl nejprve hotovitelem nástrojůbních v Londýně, načež nabyv značného jmění l se sávozu a přijal profesuru fysiky na „King's College“ tamtéž, avšak za krátkou dobu resignoval tento úřad a šel co soukromník v Londýně. byl členem tamější král. akademie věd. Z jeho l uvádíme následující: *On the figures obtained tracing sand on vibrating surfaces, commonly d acoustic figures* (ve Philos. Transac. 1833.); *account of some experiments to measure the velocity of electricity and the duration of electric light* t. 1834); *Contributions to the physiology of vision on some remarkable and hitherto unobserved omens of binocular vision* (tam. 1838 a 1852); *account of several new instruments and processes determining the constants of a voltaic circuit* t. 1848); *Description of the Kaleidophon or photokaleidoscope* (v New Quart. Journ. 1837); *On resonances on reciprocated vibrations of volume of air* (tam. 1828); *On the thermo-electric spark*

(tam. 1837); *Description of the electro-magnetic clock* (v Proceed. Royal Soc. 1840); *On Foucault's new mechanical proof of the rotation of the earth* (tam. 1851); *On the prismatic decomposition of electrical light* (1835); *On the imitation of the human voice* (1842); *On a mean of determining the apparent solar time by the diurnal changes of the plane of polarisation at the north pole of the sky* (1848). W. vynalezl množství nových a praktických strojů, a získal sobě nemalé zásluhy o zavedení telegrafů elektro-magnetických v Londýně.

Whistler James Mac Neil, soudný malíř a rytec v Baltimoru. S počátku kreslil a ryt mapy a plány a učil se umění malířskému v Paříži. Jeho rytiny (*Pohledy na Temži*) jsou velmi originální a věrné a jeho krajiny harmonicky malovány. Naproti tomu jsou však jeho figury méně sdařilé a s částí zcela nevkusné. Z obrazů jeho vynikly: *Bílá dáma; Knežna se země poroučdnové a Třetí symfonie*.

Wicke Johann Anton Wilhelm, lučebník a spisovatel, nar. se 13. ún. 1822 v Oldenburku, studoval na universitě v Gottingkách, kdež pak r. 1852 dosáhl hodnosti doktora filosofie. R. 1854 stal se W. privátním docentem a r. 1858 mimořádným profesorem lučby na universitě v Gottingkách. V literatuře znám je W. četnými spisy sdařilými, vynikajícími původností a důmyslným zpracováním, jako: *Ueber Amygdalin und seine Verwandlungsprodukte* (v Gottingkách 1852); *Anleitung zur chemischen Analyse nebst Beispielen* (v Brunšviku 1857); *Ueber das Vorkommen des Amygdalins* (v Liebig's Annalen 1851—1852); *Metallreduktionen durch Phosphor und Schwefel* (tam. 1852); *Anwendung des Kupfervitriols zum Conserviren von Thierbälgen* (tam. 1853); *Analyse von fossilen Elfenbein* (tam. 1854); *Analyse der Lössburger Infusorienerde* (tam. 1855); *Analyse der Schuppen vom Gürteltier* (tam. 1860); *Directe Beobachtung der Entstehung von Blütröhren* (v Poggenдорff's Annalen 1859) a t. d.

Widenmann Johann Friedrich Wilhelm, spisovatel hornický, nar. 5. ún. 1764 v Kirchheimu, byl nejprve tajemníkem pH vrchním horním úřadu ve Stuttgartu, r. 1790 pak povýšen za vrchního radu a zároveň ustanoven za prof. hornictví na akademii Karlově tamtéž. † 13. bř. 1798 v Michelstädte ve Švábsku. Ze spisů jeho v odborné literatuře mnohé vysokou cenou vynikají, skládající se na posuvoráních původních a obsahujících návody praktické pro horníky. Dle chronologického pořádku uvádíme s nich zde následující: *Ueber die Umwandlung einer Erd- und Steinart in die andere* (korunovaný spis od král. akademie věd v Berlíně, vyd. r. 1792); *Handbuch des oryktognostischen Theiles der Mineralogie* (v Lipsku 1794); *Erfahrungen, welche die Amalgamation des Silbers zu beweisen scheinen* (v Bergmännisches Journal 1788); *Ueber einige hungarische Fossilien* (tam. 1789); *Ueber den Basalt als eine Flützgebirgsart* (tam. 1791); *Geognostische Bemerkungen über einen Theil des Schwarzwaldes* (v Berlíně 1799); *Von der Nothwendigkeit ein viertes Naturreich anzunehmen* (v Grell's Annalen 1793); *Ist der Basalt vulkanisch oder nicht vulkanisch?* a t. d.

Widmer, soud. malíř rodem z Murnau v Bavorsku. Umělec tento proslul dvěma obrazy, kteréž v Římě zhotovil, totiž: *Osvien opěvuje smrt Oskarovu a Bonifaciuse káže skácti duby Donarovy*.

Wiederburg, rodina v XVIII. století švéd. z nich pocházejí znamenití tři matematikové, totiž otec 1) Johann Bernhard, nar. 22. ledna 1687 v Helmstädtě, † 29. dub. 1766 v Jeně. Po odbytých studiích a doktorátu z filosofie stal se asistentem a r. 1717 mimoř. prof. filosofie na universitě Helm-

se aus einer einfachen geometrischen Betrachtung (t. 1851); Erklärung des atomistischen Wesens tropfbar flüssigen Körperzustandes (v Poggendorffs Annalen 1863) a. j.

Wiese Christian Ludvík Gustav von, nar. se v Isbachu r. 1793, vstoupil do služby vládní a stal oddějí při dvoře saském komorníkem a vrchním mistrem. W. zabýval se se vzornou a neuváženou tvostí studiemi přírodnickými, a vydal s rásných to oborů řadu spisů v literatuře chvalně vyniklých, z nichž zde následující uvádíme: Antwort nach einer mechanischen Vorrichtung des Clavirtimons (v Drähdanech 1790); Versuch eines forarisch und tabellarisch vorgebildeten Leifadens Bezug auf die Quelle des harmonischen Tönungswesens u. s. v. (tam. 1791); Discours analytiques la coherence imperatible de l'unité du principes des trois premiers parties integrantes de la theorie icale etc. (tam. 1795) atd. † v Drähdanech 7. r. 1800.

Wieschenbrink František, soud. malíř, nar. 8 v Burgsteinfurthu. V letech 1834—40 navštívil Düsseldorfskou akademii, a pracoval posdějí ostatně nejprve v oboru biblické historie (Mladý idš a anděl (1839); Petrovo umění se žalše (1); Synové Jakoba se žalem Josefovým (1842); ale v oboru genu, v kterémž rozvinul drsný, leč sdravý humor. Z obrazů jeho tohoto druhu nejme: Škáděl se (1846); První opice (1846); usť rádosti (1846); O sv. Mikuláš nadějí (1851); Žní vycházka kádka.

Wiesner Julius, botanik a spisovatel, nar. se led. 1838 na Moravě, studoval ve Vídni a do na tamějši universitě hodnosti doktora filosofie. 861 stal se soukromým docentem fyziologie rostlin polytechnických školách Vídeňských. Z jeho spisů lze zaznamenati tyto: Untersuchungen über Blattung (v Sitzungsberichte der kais. Akademie der Wissenschaften 1859—62); Ueber das Verhalten des pferoxydummonies an vegetabilischen Stoffen (tam. 4); Ueber das magnetische Verhalten der Cyanbindungen des Eisens, Nickels und Kobalts (tam. 2) a. j.

Wiggers Heinrich August Ludvík, lékařník a ovatel, nar. se 12. čna 1808 v Altenhagenu v Haversku, studoval po odbytych školách gymnasiál na universitě v Gotinkách a dosáhl r. 1835 dokká hodnosti z filosofie, načež stal se r. 1837 rátním docentem a r. 1848 profesorem farmacie tamějši universitě. Posdějí ustanoven také za erálního inspektora lékařů v bývalém králov. Hanoverském a v kniektví Léppe. Z jeho spisů, stl částí v listech odborných uveřejněných, uváe tyto: Inquisitio in secale cornutum, respectu imis habito ad ejus ortum, naturam et partes conentes (spis cenou počtý, v Gotinkách 1831); nistio in fungum medullarum chemica (v Liebigh's nalen 1833); Grundriss der Pharmakognosie (v čtěl vydaných, v Gotinkách 1840); Chemische Unterung der Pyromyrtor Bismuthrings (v Hannover 17); Chemische Untersuchung einer Concretion (v zweiger's Journal 1833); Zerlegung einer am Hars undam Eisenmaass (v Poggendorffs Annalen 1833); Stöckigkeit des Quecksilbers im Wasser (tam. 17); Neues chemisches Feuerzeug (tam. r. t.); Ueber u mercurialis von ad vermes (v Liebigh's Annalen 17); Krytallinische Substanz aus dem Terpentinöl (mt. 1840—46); Ueber die Hervorbringung der Substitutionsprodukte von Anthylochlor durch Chlor u. w. (tam. 1852) a. j.

Wichmann Moriz Ludvík Georg, doktor filole a spisovatel astronomický, nar. se 14. září 1831

v Oelle v Hanoversku, dosáhl po odbytych studiích na školách středních a universitních hodnosti doktora filosofie, načež stal se r. 1841 nejprve příručím a r. 1848 observátorem na hvězdárně v Kralovci. Od r. 1847 byl W. také docentem astronomie na tamějši universitě. Z jeho spisů důlno zaznamenati následující: Proprietates maxime insignes pentagoni sphaerici, cujus singulae quingue diagonales quadrantia aequales etc. (spis cenou počtý, v Gotinkách 1843); De parallaxi stellar Argelandriae (tam. 1830); Ueber die Entdeckungen der neuen Planeten (tam. 1847); Ueber die Libration des Mondes (v Astronomische Nachrichten 1848) atd. † v čn. 1859 v Kralovci.

Wilczek Josef, současný bohoslovec polský, doktor theologie a prof. na universitě Varšavské, též člen učené společnosti tamějši, byl dříve profesorem pastorální theologie v Tarnově a vydal tiskem: Pastoralna Homiletika (v Krakově 1864), v časopise Przejacieli chrześcijańskiej prawdy obšírné pojednání Wiadomości o początkach biskupstwa, kapituły i o początkach dzisiejszego kościoła katedralnego v Tarnowie (1836) a mimo to četná kásaní a ředí církevní.

Wilczyński Alfons, současný polský humoristický spisovatel. Dráhu literární poal W. jednou veselou pověstí, umístěnou v Bibliotece warsawskiej, která takové došla obliby, že W. od té doby výhradně tomuto druhu beletrie se odovdal. R. 1836 uveřejnil ve Vilně Svazkovou humoristickou pověst Kłopoty starego komendanta, která též na jazyk ruský byla přeložena. V témže genu napsal posdějí Dwieci niedoli i dwieci próśności (ve Varšavě 1856, 2 svaz.); Drobiaszy powieściowe (tam. 1858; 2 svaz.) a Naws dwieci (v Mohilevě 1857, 2 svaz.). Vůbec jest W. v kreslení komických scén mistrem velmi dovedným a vtipným.

Wild 1) Johannes, spisovatel technický, nar. s: 13. bř. 1814 v Richtenschwelu v kantonu Urišském, stal se po odbytych studiích technických a víceleté asistentuře i docentuře profesorem geodacie na polytechnice v Urichu. Posdějí přidělena mu vrchní inspekce nad stavbami silničními a vodními v témi kantonu. Z jeho spisů důlno zaznamenati: Topografische Karte des Kantons Zürich; Karte vom Aarglischer a. j. — 2) Heinrich W., prof. fysiky a spisovatel, nar. se 17. pros. 1833 v Urichu, studoval na universitě v Kralovci odbor mathematicko-fysikální a dosáhl tamtéž hodnosti doktora z filosofie. Posdějí stal se soukromým docentem a r. 1862 prof. fysiky na universitě v Bernu. Spisy W-ovy znamenitě vynikají jak původním badáním, tak sdravým a přesným úsudkem, zakládajícím se na zkušenosti praktické. Z nich zaznamenáváme následující: Ueber ein neues Photometer und Polarimeter nebst einigen damit angestellten Beobachtungen (v Poggendorffs Annalen 1856); Ueber einige neue Methoden zur Bestimmung der bei der Diffusion einer Salzleung in das reine Lösemittel auftretenden Constanten (společně s Th. Simmlesem, tam. 1857); Ueber die thermo-elektrischen Ströme und die Spannungsgesetze bei den Elektrolyten (tam. 1858); Ueber das Nachleuchten im elektrischem B (tam. 1840); Versuch einer Erklärung der unipolaren Erwärmung beim galvanischen Flammenbogen (tam. 1861); Photometrische Untersuchungen (tam. 1863); Ueber die Bestimmung der Elemente der erdmagnetischen Kraft in Bern (společně s G. J. Seidlerem v Mittheilungen der naturf. Gesellschaft in Bern 1863); Ueber die Bestimmung der Lufttemperatur (tam. 1866) atd.

Wildig George Burgess, matematik a spisovatel, nar. se r. 1784 v Liebfeldu, studoval theo-

Cambridge, with observation on the variation and dip of the magnetic needle (v *Mem. Americ. Acad.* 1785); *Account of a very uncommon darkness in the states of New-England* a t. d. — 3) Samuel W., (v. hl. d.), dřevorytec, nar. se 1798 v Colechesteru. Vzdělání nabyl ve svém rodišti a odebral se teprv 1822 do Londýna, kde talent jeho mnohého usnadňoval. Mimo v hl. díle uvedené práce jeho jmenujeme ještě: ilustrace k *Robinsonu Crusoe*, k denníku Honeovu, k Tassovým básním a j. † 1858. — 3) Penry W. (v. hl. d.), současný malíř v Římě, nar. se na počátku XIX. stol. v Merthyr Tydvilu v Anglii a vystavil první svoje práce (podobizny a krajinozemalby) r. 1824. R. 1827 odebral se do Itálie, kde se věnoval zcela obrazy italských krajín, architektury a mravů. První jeho větší práce v tomto směru byl obraz představující křesť v *Ariceii*; posléž maloval *Plavce na řece Nymfě*; *Slib* (1872); *Pastýř koz v Campagni*; *Krajina s Olevano* (1848); *U studně Gaetaneké* a pravý obdiv vzbuzující obraz *Mše ženec v Campagni* (1860). — 4) Alfred W. W., současný malíř krajín a předmětů námořných. Jeho krajiny vynikají velikou věrností dle přírody a pěkným střídáním se světla a stínu. Pěkný dojem činí zejména jeho hornaté krajiny a lomy. Z obrazů jeho jmenujeme: *Lesní krajina v Surrey*. — 5) Haynes W., současný malíř genrových obrazů v Anglii. Hlavní studia svá konal mezi lidem v Španělsku, odkud se v posledních letech do Anglie vrátil. Obrazy jeho mají vsměs duchaplný, mužný sloh, a jmenujeme s nich: *La pómadora* (Časající se dívka) a *La feria* (výroční trh).

Williamson Alexander William, lučebník a spisovatel, nar. se 1. kv. 1824 ve Wandsworthu u Londýna, dosáhl doktorátu s filosofie a stal se posléž prof. praktické chemie na University-College v Londýně. Studia svá univerzální v oboru přírodním a lučebnickém odbyl W. v Giesenu. Z jeho literárních prací zasnamenáváme následující: *On the decomposition of oxides and salts by chlorine* (v *Mem. chem. Soc.* 1843—45); *Some experiments on osone* (tamt.); *On the blue compounds of cyanogen and iron* (tamt. 1845—48); *Theory of etherification* (v *Quart. Journ. chem. Soc.* 1858); *On the preparation of provision and caproic acids* (tamt. 1858); *On the decomposition of sulphuric acid by pentachlorid of phosphorus* (1854—55) atd.

Willigen, van der, Volkert Simon Maarten, matematik a spisovatel, nar. se 9. kv. 1822 v Roeranje (v již. Holandu), byl po odbytých studiích v letech 1847—48 učitelem matematiky na gymn. v Amsterdamě, načež stal se prof. matematiky na Athenaeum illustre v Deventeru. Literární práce W-ovy oživají jména chvalného, vynikající četnými, svislými smyslnými výklady. Zde s nich uvádíme následující: *Over een optische illusie, waar bij het Begeerd* (v *Verslagen on Mededeeling. d. Kon. Acad. v Wet. I.* 1854); *Over het in lagen verdeelde licht in het electrische Ei* (tamt. 1856); *Over het electrische Spectrum* (4 články, tamt. 1858); *Over de kleur eener Loois aangelopen stalen veer in gepolariseerd licht* (tamt. t. r.); *Over de kleuren van gemiddelde plaatsen* (tamt. 1860) atd.

Williech Caesar (v. hl. dílo), současný malíř. První studia svá počal umělec tento r. 1843 na Berlinské akademii pod Schlesingerem; na to odebral se r. 1846 do Mnichova, kde se přidal k Schornovi, jehož dílně první svůj větší obraz maloval. Politické události let 1848 a 1849 přiměly jej k tomu, a se zdržoval po nějakou dobu ve Švýcarsku. Roku 1860 odebral se do Belgie a studoval několik let v Antverpách, načež navštívil Paříž, kde 3 léta st-

stal a nějaký čas též dílnu Couturova navštěvoval. R. 1858 podnikl cestu do Itálie, kde zejména v Římě až do r. 1861 setrval, načež se usadil trvale v Mnichově. Z obrazů jeho posléžších jmenujeme: *Duchovní soud s doby soudů e čarodějnicích*; v nejnovější době maluje W. s velikým sdarem náhly mytologické figury, s nichž jmenujeme: *Spící Nymfa*, *Mladý Faun*, *Odpočívající Amazonka* a *Nymfa ryby chytající*.

Willing Friedrich Adolph Heinrich, spisovatel v oboru matematiky znamenitě vynikající, nar. se 8. ún. 1805 v Poznani, studoval v Berlíně a dosáhl na tamější universitě hodnosti doktoraké s filosofie r. 1834. Na to stal se privátním učitelem matematiky a fysiky v Berlíně. Z jeho spisů uvádíme nejrozsáhlejší, jako: *Die Wissenschaft der Mathematik nach historisch-praktischer Methode* (v Berlíně 1838); *Lehrbuch der Analysis* (tamt. 1845); *Allgemeine Zahlenlehre* (tamt. 1851) atd.

Willis Robert, prof. a spisovatel, nar. se 27. ún. 1800 v Londýně, studoval theologii, zabývá se zároveň horlivě vědami přírodními. R. 1837 stal se prof. fysiky na universitě Cambridgské. W. jmenován byl za veliké zásluhy své o zvelebování a šíření věd předsedou členem král. akademie věd v Londýně a společnosti filosofické v Cambridge. Z jeho důkladných spisů uvádíme zde tyto: *An attempt to analyse the automaton chess player of Dr. Kumpelen* (v Londýně 1821); *Remarks on the architecture of the middle ages, especially of Italy* (v Cambridge 1835); *Principles of mechanism* (v Londýně 1841); *Architectural nomenclature of middle ages* (v Cambridge 1844); *A system of apparatus for lectures on mechanical philosophy* (v Londýně 1851); dále psal W. množství článků vědeckých do časopisů odborných.

Willmore James Tibbits (v. hl. d.), dřevorytec, nar. r. 1800 (ne 1805) v Bristnald's Endu u Birminghamu. V 14. svém roce dostal se do učení k vynikajícímu ryjci Radclyffovi v Birminghamu, a odebral se posléž do Londýna, kde se u Karla Heatha dále vzdělával. První jeho znamenitější rytina byl *Byronův sen dle Eastlakea*. Dle Turnera ryl mimo již v hlavním díle uvedené: *Italka*, *Cop Colonna při svitu měsíce*, *Dover*, *Benátky*, *Palácův Child Harolda*; dle Landseera *Návrat s konem*, *Zně v horách* a j. † 1868.

Willrolder Josef, současný malíř krajín, nar. 1838 v Běláku. S počátku byl truhlářem a věnoval se od r. 1860 v Mnichově umění malířskému, nepřiděl se však žádného mistra. Vzdělání své dokončil na cestách po Bavorsku, Štýrsku, Korutanasku, Krajině a Holandsku. Jeho krajiny jsou v skladeb i v provedení velmi zdařilé a koloritu jasného, příjemného. Jmenujeme s nich: *Krajina s hornatou Bavorskou a Krajina s okolí Mnichova*.

Wilson 1) Alexander, hvězdář a spis., nar. se v St. Andrewseu r. 1714, † v Glasgowě r. 1786. Po odbytých studiích byl W. nejprve farmaceutem ve svém rodišti, načež r. 1763 dosáhl doktorátu s medicíny, avšak nevěnující se práci lékařské zabýval se tím pilněji hvězdářstvím a vědami přírodnými; i vynikl pak v oboru tomto tak znamenitě, že povolán byl za profesora praktické astronomie na vysokých školách v Glasgowě. Ze spisů jeho chvalně známých připomínáme následující: *On the transit of Venus 1769 June 8.* (ve *Philosoph. Trans.* 1769); *Extreme cold at Glasgow 1768* (tamt. 1771); *An improvement proposed in the cross wires of telescopes* (tamt. 1774); *On the nature of the solar spots* t. 1783) atd. — 2) John W., malíř krajín a předmětů námořných, nar. 1774 v Ayru. Umělec tento byl

leganci a koloritem vynikajících podobizn tohoto umělce jmenujeme ještě: *číslový Alchém, arómatický Žofie, kněžný Metternichovský, zejména pak sádkon podobiznu císaře Františka Josefa I. Za své zásluhy obdržel W. v poslední době komandérský kříž řádu Františka Josefa a komturský kříž vrtěberské koruny.*

Winthrop John, prof. matematiky a spisov., nar. r. 1715 v Massachusettsu, studoval přírodní vědy, hlavně pak matematiku a fyziku, a získal si záhy ak hlubokých a rozsáhlých vědomostí v oboru těchto věd, že povolán byl za prof. matematiky a posléze též fyziky na Haward-College v Cambridgi v Bostonu. W. byl členem král. akad. věd v Londýně. v Cambridge 3. kv. 1779. Ze spisů jeho uvádíme: *Lectures on earthquakes* (v Londýně 1755); *Lectures on comets* (tamtéž. 1759); *Cogitata de comitis* (tamtéž. 1767); *Letter concerning the longitude of the place of observation and the equation of time when found by equal altitudes* (v *Philosoph. Transact.* 1764); *On the retardation in the times, of this transit, occasioned by the aberration and remark made 1786 during a tour to Lake Champlain* (1793) atd.

Wiser David Friedrich, učenec něm., nar. se r. 1802 v Zurichu, studoval na universitě tamější a osáhl hodnosti doktora s filosofie. Jsa majetným epřijal mu nabízených veřejných úřadů a šil ve věm roditi co soukromník. Z jeho obhvalných spisů asnamenati dlužno tyto: *Oryktognostische Beobachtungen in den Alpen* (v *Leonhard und Bronn's Jahrbuch* 1838); *Beiträge zur mineralogischen Kenntniss des Schweizerlandes* (tamtéž. 1839); *Ueber ein Mineral im Dolomit des Binnenthales* (tamtéž. r. t.); *Fernere Nachrichten über schweizerische Mineralien* (tamtéž. 1840—46) atd.

Wislicenus 1) Johannes, lačebník a spis., ar. se r. 24. čna 1835 Kleinlechstetu u Querfurtu, osáhl po odbytu universitě hodnosti doktora s filosofie, stal se r. 1860 privatním docentem na polytechnice Curlišké a r. 1864 prof. lučby na školách adustrialních tamtéž. Ze spisů jeho uvádíme následující: *Theorie der gemischten Typen* (v Berlíně 1859); *Ueber ein basisches Zersetzungprodukt des Addehydammoniake* (společně s W. Heintsem, Poggendorff's *Annalen* 1858); *Ueber die Gasealle und deren Zusammensetzung durch Tawrocholture* (tamtéž. r. t.); *Kritische und theoretische Untersuchung über das Glycerin* (1859); *Beiträge zur Theorie der polyatomem Alkohole* (r. t.) atd. — 2) Hermann W. (v. hl. d.) stal se r. 1866 profesorem e Výmarnu a členem tamější umělecké akademie.

Wisniewski 1) Vincent, hvězdář a spisov., ar. se v Polsku r. 1781, byl prof. astronomie na universitě v Petrohradě zastáváje zároveň ředitelství tamější hvězdárny. † 1. čna 1855 v Petrohradě. pisy W-ho vysnamávají se znamenitým a bezecným pozorováním úkazů hvězdářských i meteorologických. Z nich uvádíme následující: *Observationes Ceresis, Junonis, Saturni, Uranicus habitus a specula acad.* (v *Nov. acta Acad. Petropol.* 1806); *Leure de la hauteur du mont Elbrus* (v *Mém. Acad. L. Petersb.* 1816); *Diamètre de la lune déduit des occultations d'Aldebaran* (tamtéž. 1822); *Passage de la lune d'1819 au méridien* (tamtéž. 1824). — 2) Oskar W., současný kreslil a malíř genu v Berlíně. W. st všestranný umělec, jenž zejména pěkně akvarely, řjevy s básničk, s dějin a se života maluje, jako a př. *Sofie Charlotta a Leibnitz v parku Lützelsburkém*. Dle jeho kreseb jsou shotoveny též pěkné fevorytiny pro křesť. spěvník evangelických obcí findenaké a Ravensburské (1857), představující vývy se života Kristova.

Wissmann Heinrich Rudolf, učenec něm., nar. se 23. pros. 1815 v Meensen u Gotink, kdež odbyl studia gymnasiální a universitní a stal se doktorem filosofie. Jsa velkokostáčkem šil na svém panství ve Wissmannhofu u Mündenu v Hanoversku. V literatuře znám je W. mnohými velmi sdáhlými spisy, jež svědčí o velikém nadání a přiř spisuvateli. Z nich uvádíme následující: *Beiträge zur Geognosie und Petrefaktenkunde des südöstlichen Tirole, vorzüglich der Schichten von St. Cassian* (společně s hrabětem Münstrem a dr. Braunem (v *Bairathu* 1841); *Beiträge zur Geologie des Odenwaldes* (v *Leonhard v. Bronn's Jahrb.* 1839); *Versuch einer Erklärung der erratischen Blöcke in der Schweiz* (tamtéž. 1840); *Verstärkungen im Muschelkalk* (tamtéž. 1842) atd.

Wistar George, matematika a spisovatel, nar. se r. 1628, byl dlouhá léta soukromým učitelem počtů v Londýně, načež stal se prof. matematiky a prvním učitelem na škole námořnické v Portsmouthu r. 1783. Ze spisů jeho dlužno zaznamenati: *Experiments and observations on evaporation in cold air* (v *Transac. Americ. Soc.* 1793); *Exper. on evaporation* (tamtéž. 1799) a j.

Withering William, lékař a spisovatel, nar. se r. 1741 ve Willingtonu (Shropshire), studoval medicinu na universitě v Edinburku a dosáhl r. 1766 doktoratu s lékařství. Od r. 1774 usdílil se W. co znamenitý lékař praktický v Birminghamu. Král. akademie věd v Londýně jmenovala ho členem svým. † 6. Hj. 1799 v Larchesu u Birminghamu. Z jeho četných a důmyslně pracovaných spisů uvádíme následující: *On different marls from Staffordshire* (v *Phil. Tr.* 1773); *Analysis of the Bowley-rag and the Toadstone from Derbyshire* (tamtéž. 1783); *Chemical experiments on the terra ponderosa* (tamtéž. 1784); *Some extraordinary effects of lightning* (tamtéž. 1790) a j.

Witherington William Frederick (v. hl. dílo). Z jeho posléžších obrasů jmenujeme: *Žně* (1846): *Ochrana před poleďním sluncem; Súdání na poli* (1849) a jeden s nejpěknějších jeho obrasů *Vestovskou počtovou kancelář* (1853). Obrasy jeho HČ velmi trefně život a spůsoby Angličanů a vynikají sdavým koloritem. † 1866.

Witte Karel, polský spisovatel, nar. se 1814, studia konal na lycu v Křemenc, byl pak privatním učitelem a sdílil si chlapce penzionat ve Várlavě. R. 1862 vstoupil do státní služby a stal se konečně inspektorem gymnasia v Kielcích. V letech 1838—1841 vydával novoroční almanach pod názvem *Pamiętnik roczny warszawskiej* (4 svaz.). Posléž byl vydavatelem a redaktorem *Gazety powszechnej*, vycházející ve Várlavě, ku kteréž dodával *Pamiętnik literacki* se svého vlastního pera. Od r. 1843 vydával pak s vlastní svojí tiskárnou *Diennik krajowy*, kterýž čas redigoval. Při tom uvádějuj ve Várlavských časopisech rozličné články kritické, s nichž o sobě vyřly tiskem ještě *Gauzy pedagogiczne* (ve Várlavě 1866).

Wittig (ne Wittich, v. hl. d.) August, současný sochař a profesor na akademii v Düsseldorfu. Z nejnovějších prací tohoto umělce uvádíme: *Žnělku; sochu Descartesovu pro budovu akademie v Polti*, nálechlil skupení *Hagar a Ismael*; dále reliéf *Uložení Krista do hrobu* a reliéfy na Lápekém městském divadle, představující *Fršed Bacché* a *Cereřia*. R. 1869 obdržel W. řád červeného orla 4. třídy.

Wittich, Heinrich von, výtečný fyziolog, nar. se v Kodani 21. září 1821, stal se po odbytu studíich universitních doktorem medicíny a pak prof. fyziologie a ředitelem fyziologického ústavu v Královci. Z literárních prací jeho uvádíme tyto: *Neue Methode der Scheidung des Haematins vom Globulin*

technických do státní služby bavenské co inženýr, a stal se později profesorem stavitelství na polytechnice v Mnichově. Ze spisů W-ových uvádíme následující: *Vollständige Abhandlung über Kalk, Gyps und Marmor* (v Nulmbachu 1812); *Vollständige Lehrbuch der gesamten Baukunst* (3 díly, ve Stuttgartu 1833). W. byl též pilným pracovníkem pro časopisy odborné, a většina jeho prací literárních vykytuje se dílem v nich, dílem ve správách akademií včel.

Wollin Christian, lékař a spisovatel, nar. se r. 1780 v Cimbrichamu, dosáhl nejprve magisteria z filosofie, načež vystudoval medicínu byl r. 1760 také za doktora v lékařství povýšen. Od r. 1766—1761 zastával W. adjunktské místo na medicínském fakultě v Londnu, načež se tam posléze stal též prof. lékař a farmacie. † 7. září r. 1798 v Oesverby Prestgard, Bohonen. Ze spisů jeho chvalně známých připomínáme tyto: *Von der Verfälschung des Weins mit Bleiglätte* (v Altenbarku 1778); *De astragio mangoniatis* (v Londnu 1777); *De atramentis sympatheticis* (tamt. 1778); *Om kemiens nytta i fysiken* (tamt. 1782); *De tartaro antimoniali* (tamt. 1783); *De principis sanguinis humani* (tamt. 1789); *Corollaria nonnulla ex analysi aquarum mineralium* (tamt. 1794) a j.

Wood James, spis. mathem., nar. se v 2. pol. min. stol. ve farní osadě Bury (Lancashire), byl mistrem na St. Ihus-College v Cambridgi a posléze rektorem ve Freshwateru. † 23. dub. 1839 v Cambridgi. W-ova astronomická pozorování majl v literatuře odborné cenu skutečně vědeckou, a mathematické četné práce jeho, uveřejněné s větší částí v časopisech odborných, vynikají rovněž badáním původním. Z nich uvádíme: *The principles of mathematics and natural philosophy* (4 díly, v Cambridgi 1795—99); *On the roots of equations* (ve *Philosoph. Trans.* 1798) atd.

Woodhouse James, lučebník a spisovatel, nar. se 17. list. ve Filadelfii, kdeš také † 4. čna 1809. Po odbytech studiích universitních byl W. nejprve asistentem, posléze pak prof. lékař na koleji ve Filadelfii. Z jeho důmyslných prací literárních uvádíme následující: *On the chemical and medical properties of the peruvian tree* (ve Filadelfii 1799); *On the combination of acids, bitters and astringents* (tamt. 1798); *The young chemist's pocket companion* (tamt. 1797); *An Answer to Dr. J. Priestley's considerations on the doctrine of phlogiston and the decomposition of water, founded upon demonstrative experiments* (ve správách filsof. společnosti ve Filadelfii 1799) atd.

Woodmann Richard, malíř miniatur a rytec v Londýně, nar. 1784, † 1859. Z vačných rytin tohoto umělce jsou nejrozměšnější: *Rossindek Paris dle Rubense*, *Hrající si děti dle Poussina* a rozličné objevy lovecké dle Marshalla a Coopera.

Woodward 1) John, lékař a spisov., nar. se 1. kv. 1665 v Derbyshire, † 25. dub. 1728 v Londýně. Obyv na universitě v Cambridge medicínu a dosáhnuv v ní hodnosti doktorské praktikoval krátkou dobu při některých veřejných nemocnicích, načež ustanoven byl za profesora medicíny na Gresham College v Londýně. W. byl členem četných učených společností a král. akademie věd v Londýně. Z jeho spisů dlužno uvést následující: *An essay towards a natural history of the Earth, and terrestrial bodies, especially minerals* (v Londýně 1695); *Naturalis historia telluris illustrata et acuta* (tamt. 1714; dílo to přeloženo překladem na jazyk francouzský a německý); *Attempt towards a natural history of the fossils of England* (2 díly, tamt. 1728) atd. — 2) S. W., sochař zvířat, nar. 1806 v Parnhore ve Worcestershire. Umění svému vyučil

se u Abř. Coopera a a. n. m. i. v. n. m. tak rychle pokroky, že již v 16. svém roce obrasy svoje vystavoval. Nejpečlivěji jeho obrasy jsou *Bitva u Worcesteru* a *Boj o Worcestro*. Jeho kreslinovalby byly sgrafilá. † 1852. — 2) Benjamin W., angl. architekt, byl přivrženecem slohu gotického a. a. a. a. a. v tomto slohu mnohá výtečných nákrešl. Posléze sbudoval velkolepé masenm Oxfordské a † záhy r. 1861 na úbytě v Lyonu.

Woolner Tomáš (v. hl. d.), současný vynikající sochař v Londýně. Jeho poprsí při podobiznách jsou velmi sgrafilá, lež mnohdy tak přehrány, že se rovnají téměř karikaturám. Z jeho mramorových soch v poslední době vynikly: socha *Macaulayova* pro universitu v Cambridge, prince *Alberta* pro Oxford a *Davidu Sassoonu* pro Bombay; pro porotní dům v Manchesteru sshotvil úctyhavnou sochu *Mojžíše, kráčího s hory Sinai* a 18 soch různých národností světa. Z ideálů jeho soch zasluhuje býti jmenována poetická socha *Osieia*.

Worms Jean Jules, současný kreslíč a malíř genrových obrasů v Paříži, jest šák Lafossa a pracuje v oboru liték s moderní společeností. Mnohé z jeho pěkných genrových obrasů vasy jsou s životu španělského lidu. Jmenujeme z nich: *Švadl v Burgozu*, *Krém v Asturii*, *Šponělské dostihy*, *Podlouhadí*, *Romance dle medy*, *Láska s přehádkami* a j. W. sshotvil též množství kreseb pro ilustrované časopisy.

Wrede, Fabian Jacob baron, nar. se 9. říj. 1802 v Línköpingu, vstoupil do švédské služby vojenské a sice k dělostřelectvu, kdeš stal se náčelníkem dělostřelectkého štábu, a posléze také velitelem nad dělostřelectkými ústavy. W. byl členem král. akademie věd ve Stockholmu. Ze spisů jeho připomínáme následující: *Föreläs att härleda ljusets absorption fran undulationstheorien* (ve *Vetensk. Akademi. Handl.* 1834); *Beschreibung eines neuen Multiplikators* (v Poggendorff's *Annalen* 1835); *Ueber die Beziehungen zwischen Spannkraft und Temperatur der Wasserdämpfe* (tamt. 1837); *Ueber die Geschwindigkeit der strahlenden Wärme* (tamt. 1841); *Ursächliches der Thermo-Elektricität* (tamt. 1843) atd.

Wucherer Wilhelm Friedrich, matematik a spisovatel, nar. se 19. led. 1743 v Altstadt-Phorsheimu, † 21. čca. 1816 ve Freiburgu (Breisgau). Po odbytech studiích stal se W. profesorem matematiky na gymnasiu v Karlsruhe, načež r. 1807 povolán za profesora této vědy na universitu ve Freiburgu. Ze spisů jeho dlužno zaznamenati: *Erleuterung und Ergänzung des Auszugs aus dem Anfangsgründen der Wolffschen Trigonometrie* (Karlsruhe 1778); *Einige geometrische Sätze* (tamt. 1780); *Anfangsgründe der Arithmetik und Geometrie* (tamt. 1782); *Beiträge zum allgemeinen Gebrauche der Desimalbrüche* (tamt. 1799) atd.

Wüger J., současný malíř, rodem se Švýcar a provonující své umění v Římě, kde přešel s vly protestantské na katolickou. V Římě maloval jednu *Madonu s dítětem* a sv. *Mauricia*, které obrasy svědčí o pilném studiu starých mistrů a vynášují se lahodou formy i barev.

Württemberg (psal se posléze Wurts) Karel Adolf, lučebník a spisovatel, nar. se 26. list. 1817 ve Štrasburku, studoval lékařbu a stal se pak prof. této vědy na Ecole de Médecine v Paříži, posléze přeměnen však v téže úřadu na Institut agricole ve Versailles. Spisy W-ovy jsou v literatuře oc práce důmyslné velmi chvalně známý. Zde s nich uvádíme následující: *Sur la constitution de l'acide hypophosphoreux* (v *Annal. chim. phys.* 1848); *Sur l'hydrure de cuivre* (tamt. 1844); *Sur la transformation de la fibrine en acide butyrique* (tamt. r. t.); *Recherches*

sur l'acide sulpho-phosphorique et le chloroxyde de phosphore (tamt. 1847); Sur un nouv. mode de formation de l'éther ordinaire et de ses homologues (tamt. 1856); Recherches sur l'acide lactique (tamt. 1859) atd.

Wüst Alexander; současný malíř krajín z Ameriky, žil v Bruselu. V jeho krajinách jeví se neskrocená síla, mnohé z nich jsou však následkem toho příliš drsné a surové. Jmenujeme z nich lepší: *Katekill* (v galerii pěkných umění v New Havenu); *Norský vodopád* a *Myslivci na Sengs fjordu*. Roku 1866 dostal umělec tanto v Bruselu a v Hagu slatě medálie.

Wunder Gustav Martin, lučebník a spisovatel, nar. se 26. Hj. 1830 v Meissenu, dosáhl doktorátu filosofického a byl pak assistentem p. Erdmanna v Lipsku od r. 1852—54. Na to odebral se do Paříže a pracoval v laboratoři věhlasného lučebníka Frény, načež po návratu svém r. 1856 stal se učitelem analytické a hospodářské lučby na vyšší průmyslové škole v Chemnici. Z jeho výborných spisů, vynikajících pracemi původními, uvádíme tyto: *Ueber die wasserfreien einbasischen organischen Säuren* (v Erdmann's Journal für prakt. Chemie 1854); *Ueber die bei Destillation aetherischer Oele sich bildenden Säuren* (tamt. 1855); *Ueber von Hüllenrauch gestroffene Feldfrüchte* (1859); *Ueber die chemischen Vorgänge in Rüben während der Vegetation derselben* (vice pojednání, 1861—62) atd.

Wussim Jan (v. hl. d.) byl k své žádosti vymeščen min., jehož dat. 3. kvěť. 1873 č. 5064, s celým platem dosavadním dán na odpouštění, při čemž mu za jeho velmi platné a bedlivé služby, které

všeo 40 let jednak v c. k. úřadech polit., jednak při c. k. univ. bibliotece Vídeňské konal, mejr. rozhodnutím dne 18. dub. 1873 seznalým jest propůjčen titul c. k. vládního rady.

Wyatt 1) Mathew Cotes (v. hl. dílo), ne Coats, sochař, nar. se 1778 a † 1862 v Paddingtonu. Byl syn sir Jeffreya Wyatville (v. hl. d.) a jako tento miláček Jiřího IV. a jeho manželky královny Charlotty. Z hlavních jeho děl uvádíme ještě: *Pomník Nelsonu na barevném námitě v Liverpoolu*, *Jsadetek sochu markýze z Anglesa, So. Jiří s drakem pro kapli sv. Jiří ve Windsoru* a mramorovou podobiznu *newfoundlandského psa*, která se na výstavě r. 1851 velmi líbila. — 2) Thomas W., malíř podobisen, jenž † r. 1859 v Lichfieldu. Umění svému se vyučil na Londýnské akademii, pracoval pak v Birminghamu, kde se stal sekretářem spolku uměleckého, a v Liverpoolu i v Manchesteru. Podobizny jeho byly v Anglii velmi hledány.

Wyllie W. J., současný malíř krajín a námořních předmětů v Londýně. Umělec tento má bystrý smysl pozorovací, a krajiny jeho, ačkoliv poněkud sběžně navrženy, vynikají svěžestí a jistou energií. Z obrasů jeho jmenujeme: *Les na jeře*; *Cesta do odčiny*; *Rosbitý koráb na franc. pobřeží*. R. 1868 obdržel umělec tento slatou medaili.

Wynfield D. Wilkie, současný malíř genu v Londýně. Umělec tento má velikou zrůčnost technickou, vyříbený vkus, a vyniká i co podobiznář. Z obrasů jeho jmenujeme: *Boudoir jedné dámy*, *Bohatá vdova*, *V mé sakradě*, *Poslední okamžiky Alžběty* (1865).

Y.

Yahez y Girona Augustin, učenec španělský nar. se 9. září 1789 v Barceloně, byl od r. 1816 doktorem v lékařství a magistrem farmacie. Posději ustanoven za profesora medicíny a farmacie na univerzitě Barcelonské. Z jeho spisů zasnamenati dlužno následující: *Memoria sobre la constitución mineralógica de la Montaña de Montjuí* (v Barceloně 1821—22); *Leciones de historia natural* (3 díly, tamt. 1846); *Memorias sobre la temperatura media de Barcelona*; *Memorias sobre las diferencias entre el calor sensible y el termométrico por lo que respecta a Barcelona* (v Boletín de la academia de Barcelona).

Yeames William Frederick, současný malíř v Anglii, jenž maluje se stejným darem historie, obrasy genové a krajiny. Mezi prvními uvádíme *Lady Jane Grey odmítá pokusy Fachsenhamovy svatě*

ji s věry, obraz pěkně pojatý a charakteristicky provedený; *Útoky Jakobita*; mezi druhými *Charonův dítě u krku*; *Zbrojení se nového rytíře*; *Malíř pokání židů*. Z krajinových jeho obrasů jmenujeme: *Údolí Cotehelekt*. Od r. 1866 jest členem Londýnské akademie.

Young G. H. R., sochař, nar. 1826 v Berwicku na Tweedu. Umění svému se vyučil záhy a počal je provozovati nejprv v Ulverstonu, kde si sjednal velmi chvalnou pověst popráím sir John Barrowa. Posději odstěhoval se do Newcastle on Tyne, kde taktéž nejvíce zhotovováním popráí se zabýval. Z děl jeho tam provedených jmenujeme popráí sir John Tysea, R. Stephenson, R. Grainger a J. T. Taylora. † 1866.

Z.

Zagurnowski Stanislaw, polský spisovatel rodem z Litvy. Po skončení studií filosofických na univerzitě Vilenské zasvětil se zcela písemnictví, překládal rozličná vědecká díla z jazyků cizích na polský, a pracoval samostatně zejména v oboru mineralogie a geologie. Ze spisů jeho uvádíme: *O dyjamenie czyli węglíku* (ve Vilni 1826); *Nowe rozmyślenia polskie, francuskie i rosyjskie* (tamt. 1829); *Powstanie narodów polnočných z dzieł celniejszych se-*

brane i s některými odměnami procelone (tamt. 1832, 2 svaz.); *Pustelník tajemnicového grobowce* (z franc. tamt. 1830; 3 svaz.).

Zahn Jan Karel Vilém (v. hl. d.) † 22. srp. 1871 v Berlíně.

Zachenberger Josef, malíř na porcelánu, nar. 1782 v Mnichově. S počátku byl malířem v továrně na porcelán v Nymphenburku a posději maloval na tabatěrky velmi pěkné a jemně provedené pohledy

na Mnichov, Nymphenburg, Schleissheim a j. Těs byl dovedným kreslíčem; † 1802.

Zajíček Eduard, český žurnalista, nar. v Pardubicích 30. čna 1843, studoval gymnasium v Hradci Králové a filosofická studia konal v Praze. Dráhu žurnalistickou nastoupil ku konci r. 1864, vstupniv do redakce Finkova *Hlasu*, kde až do jeho fuse s *Ndr. Listy* setrval. Když František Schwarz sekretářem okres. zastupitelstva se stal, převzal po něm redakci *Píseňských Novin*, do nichž mnohé politické i jiné články napsal. Časopis ten redigoval samostatně od 1. ún. 1866 až do 6. bř. 1867. Pro články s nápisem *Vláda a my*, vytklých v *Píseňských Novinách* dne 10. bř. 1866, zavedeno s ním vyšetřování pro slovní rušení veřejného pokoje u zemského co tiskového soudu v Praze, kam ještě za pruské okupace k výsledkům volán byl. K vynešení obžaloby nedošlo však následkem amnestie udělené po uzavření míru. Ke konci r. 1867 vstoupil Z. do redakce nově založeného politického deníku *Národní Pokrok*. Když noviny ty v H. 1868 byly zastaveny, odebral se s ostatními členy redakce do Chručimi, kde byl spolupracovníkem *Koruny*. Po zrušení výmimočného stavu v Praze na jaře 1869 vstoupil Z. do redakce *Pokroku*, při němž je posud stále zaměstnán. Od srpna 1872 rediguje také politický, asekurační a hospodářský týdeník *Slovem*, do něhož již před tím mnoho přispíval. Z francouziny přeložil romány *Černý ševrák* od Pavla Févala a *Ze života mladého chudého muže* od Oktava Feuilleta, jež vyšly také co přílohy k *Slovem*.

Zamacois D. Eduardo, současný malíř v Bilbau ve Španělsku, jest řád akademie S. Fernando a mistra Meissonniere, a maluje lehkým štětcem duchaplné, veselé vjevy v jemnějším genu a s provedeným detailem. Z obrasů jeho jmenujeme: *Diderot a Dalemberi*; *Cervantes dává se odhodlání k vojsku* (1863); *Španělská rekruti* (1864); *Vstup zápasníků s býky do arény* (1866); *Nepřítelů daň*; *Dvojná šach* se *XVI. stol.* (1867); *Králové mladé* (1868).

Zander Christoph Eduard, malíř a cestovatel, nar. se 1843 v Radegastu v Anhaltu. S počátku se vzdělával ve vědách hospodářských, posléž pak se oddal v Mnichově malířství. Vyučiv se umění tomuto a nemaje dosti prostředků, aby se mohl v Mnichově malováním a kreslením vyvíjovati, odebral se k dru Schimperovi do Abyssinie. R. 1847 přišel do Massu, odkud na mnohých nebespěch života do Antitio k Schimperovy dorasil. Tomuto pomáhal při jeho přírodovědeckých pracích a maloval krajiny, rostliny, zvířata a různé kroje tamějších obyvatelů. Posléž stal se stavitelem vládaře Ubie v krajině Tigre, kde se též oženil a vystavěl chrám v Debr Eakia. V bitvě u Debely, svedené mezi vládařem Ubiem a králem Theodorem, komandoval Z. dělostřelectvo. Po bitvě této vstoupil do služeb Theodora a stal se velitelem opevněného ostrova Gorgora v jeseň Tanna, kde stíhl královu pokladnu. Roku 1868 stál po boku Theodorově jako jeho ministr války, a † brzy po zahynutí svého pána v Muluto. Jeho štětel a peru děkujeme mnohá data vztahující se k Abyssinii.

Zeiser Jan, současný sochař v Štuttgartu. Od tohoto umělce pochází sochy *dyr opořitelů a Krista na kříži* v Leonhardském chrámu tamějším, pak v nadživotní velikosti provedená poprání *krále Karla a královny Olgy* v irtemberské. Umělec tento sдобil svými pěknými sochami i jiné chrámy v irtemberské.

Zelený (Selleny) Josef (v. hl. d.) musil pro chorobu duševní na začátku r. 1873 světem býti k ošetřování útstavu pro choré na mysl.

Zell Karel (v. hl. d.) žil od r. 1855 na vřelubě ve Freiburgu, kdež † 24. led. 1863. Mimo spisy

uvedené sepa. ještě *Leben der heil. Lioba* (1860); čtvrtý díl jeho *Parischen Schriften* vyšel teprv 1857.

Zeppenfeld Victor, současný malíř genrových obrasů, nar. 1838 v Greitsu. Prvního vzdělání ve svém umění nabyt u Genslera v Hamburku, pak pokračoval ve svých studiích v Mnichově, a naposled u Jordana v Düsseldorfu. V době svých studií vykonal též několik uměleckých cest po Německu, Švýcarsku a Hořejší Itálii. Z. jest velmi pilný umělec a sná velmi dobře líčiti stránku idylickou v životě lidu. Z obrasů jeho jmenujeme: *Ráno před stělečkou slavnosti*, *Udravení se*, *Slupý hudec*, *U loutkaře a letní divadlo*.

Zieliński 1) Josef, profesor franc. literatury a historie na lyceu Varšavském, nar. se 1785 ve Varšavě, studia konal na piaristických školách svého rodiště, pak byl od r. 1800 privátním učitelem, od r. 1806 tlumočnickem do franc. jazyka u apelačního soudu knížectví Varšavského, a od r. 1809 sekretářem téhož soudu. R. 1813 byl povolán na profesora franc. jazyka na lyceum Varšavském a † 1857. Sepsal a vydal: *Grammatyka francuska teoryceno-praktyczna ułożona dla Polaków* (ve Varšavě 1816—18, 2 sv.); *Cours de litterature française* (tam. 1823—3, 3 sv.) a *Histoire de Pologne* (v Paříži 1830, 2 sv.). — 2) Viktorin Z., polský básník, nar. se 1814 ve vsi Bobrovec na Ukrajině. Studia konal ve své vlasti a odstěhoval se r. 1837 do Varšavy, kde počal pracovat při redakcích rozličných časopisů. R. 1841 stal se prof. na gymnasium v Osetochowě a vrátil se posléž opět do Varšavy, kde se živil spisovatelstvím. † 1866 ve Varšavě. Mimo četné články a verše původní a přeložené v rozličných časopisech vydal o sobě: *Nowy Komenijusz czyli pierwiastki konwersacyi polskiej, francuskiej i niemieckiej* (ve Varšavě 1838, 5. vyd. 1859); *Drobné písmo poetyczne* (tam. 1842); *Ekonomija przemysłowa, kurs z r. 1837 i 1838, vykládaný przez Blanquiego* (tam. 1843—44, 3 sv.); *Wybór písem moralnych Franklina, pomnožený krátkim rysem jego życia i ciekawými wyprawkami z jego własnych pamiętników* (tam. 1845) a j.

Ziem Felix (v. hl. d.). Tento současný malíř, jenž se nar. r. 1822, pokračuje v ilustrování Benátek Vlasých, v kterémž oboru si již velmi chvalné jméno sjednal; a nejnovějších obrasů jeho jmenujeme ještě: *Pohled na Benátskou zbrojnicu*; *Buceniar odobný k slavnosti svatební*; *Odpravení generála Carmagnoly a Pohled na Venus*.

Zimmermann 1) Christian Gottlieb, učenec něm., nar. se 26. dub. 1766 v Královci, † 28. srp. 1841 v Berlíně, stal se po odbytých studiích svých nejprve učitelem na Fridericianu v Královci, odkudž pak r. 1803 povolán byl za prof. matematiky na Werderovo gymnasium v Berlíně. R. 1821 povýšen byl za ředitele téhož útstavu, a zároveň svěřeno mu přednášení matematiky na tamějším škole dělostřelecké. Ze spisů jeho uvádíme následující: *Entwicklung analytischer Grundätze* (v Berl. 1805); *Rechnungstafeln* (tam. 1808); *Anfangsgründe der Differential- und Integralrechnung* (2 díly, tam. 1810); *Anfangsgründe der Geometrie* (více vydání, tam. 1813—14); *Lehrbuch der Differential- und Integralrechnung* (tam. 1816); *Gründriß der reinen Mathematik* (2 díly, tam. 1818). — 2) Wilhelm Ludvík Z., výborný lučebník, nar. 7. H. 1780 v Bikenbachu, studoval na universitě v Giesseu o dosažení hodnosti doktora z filosofie. R. 1803 stal se učitelem na paedagogiu Giesenském a po patnácti letech povolán pak za prof. lučby a mineralogie na tamější universitu. † v Giesseu 19. čce 1825. Z literárních prací jeho důležno zaznamenati: *Einige merkwürdige, die Metallogenese begleitende Phänomene* (v Gies-

seno 1811); *Ueber eine neue Entstehung mehrerer Metalloëthion- und Hydrothionmetallarten* (tamt. 1816); *Ueber eine rothe Substanz (Pyrrhin), die durch salpetersaures Silber im Regenwasser entsteht* (v Schweigger's Journal 1825); *Beiträge zur näheren Kenntniss der wässrigen Meteore* (r. t.) atd. — 3) Johann Christian Z., horní rada, nar. se v Marburku 25. dub. 1858; po skončených školách středních studoval na universitě v Heidelbergu na fakultě filosofické, věnuje hlavní píli svoji vědám hornictví příbuzným, jakož i hornictví samému. Stav se r. 1807 doktorem filosofie byl pak ustanoven za asistenta, posději za soukromého docenta na universitě Heidelberské. Roku 1809 oddal se Z. úplně hornictví, jsa zaměstnán ve slánských vestfálských a posději hanoverských, kdež jmenován byl vrehním horním radou. † v Klausthale 29. září 1858. Ze spisů jeho jmenujeme následující: *Ueber die Structurverhältnisse der Gebirgsarten* (v Heidelbergu 1805); *Darstellungen aus der Mineralogie, Mathematik, Physik und Bergwerkskunde* (tamt. 1808); *Das Harzgebirge* (2 díly, 1834); *Neues Beispiel von schlagenden Wettern in einer Blei- und Silbergrube am Harz* (v Karsten's Archiv für Bergbau 1829) atd. — 4) Karel Gottfried Z., lékař a spis., nar. se 29. led. 1796 v Hammu v Hamburku, studoval na vysokých školách v Berlíně a dosáhl r. 1820 doktorátu medicinského. Pobyt krátkou dobu v nemocnici Berlínské co lékař odebral se do svého rodiště, a provozoval tam s výsledkem velmi skvělým léc. praxi. R. 1836 jmenován byl spolekředitelem ústavu slepých v Hamburku. V literatuře vědecké i populární požívá Z. jména ohvalného, a ze spisů jeho dlužno zaznamenati následující: *Hamburg's Klima, Witterung und Krankheits-Constitution* (v Hamburku 1846); *Die geologischen Verhältnisse der Umgebung Hamburgs* (v Leonhard und Brom's Jahrb. 1858); *Ueber die Petrefakten in den Gesteinen der norddeutschen Ebene* (tamt. 1841); *Ueber die gehobene Austerbank bei Blankensee bis Schulan* (tamt. 1846); *Ueber die Entdeckung eines Kreidelagers beim Hemmoor an der Oste* (tamt. 1856); *Ueber die mioocenen Conchylien von Lütz* (tamt. 1857); *Versuch einer orographisch-geognostischen Beschreibung der Umgegend von Hamburg* (v Mittheil. der naturw. Gesellschaft in Hamburg 1845); *Ueber eine Schwefelbildung neuerer Zeit* (1862); *Bestätigung des von K. Fritsch gelieferten Nachweises einer säularen Aenderung der Lufttemperatur* (v Poggendorff's Annalen 1855); *Die Meteorsteine und Meteorsteinmassen* (v Die Natur 1854) a j. Z. byl členem četných učených společností a spolu zakladatelem společnosti pro pěstování a šíření věd přírodních v Hamburku r. 1837. Od r. 1862 řídil také velkerá meteorologická pozorování na tamější hvězdárně. — 5) Friedrich Z., souč. malíř v Geněvě, nar. 1828 v Dissenhofenu v Thurgavě, jest syn chudého brádky, a dlouho mu bylo zápasiti s hmotnými nedostatky a svíselemi, než se dostal do dílny malíře Calamea (1852). Pod dohledem tohoto mistra pracoval čtyry léta a sjednal si konečně pověst dobřého umělce, tak že obrazy jeho odbytu nalézati počaly. Krajiny jeho jsou dobře kresleny a s velikou svědomitostí i dovedností malovány. Jmenujeme s nich: *Engstlen Alp* (v Turinské galerii); *Vnitřek dubového lesa* (u vévodkyně Janovské); *St. Moritz* (u princezny Piemontské); *Údolí Ancoasa v Monte Rose*; *Bernská krajina* (majetek Londýnské akademie); *Na Genevském jezeře*; *Mont Blanc při západu slunce* (v Petrohradě).

Zincken Johann Karl Ludvík, znamenitý horník a lučebník, nar. se 18. čna 1790 v Seesenu v Brančicku, byl od r. 1810—1818 ve vestfálské slánském co úředník zaměstnán. Pobyt ještě na jiných

mlstech hornických ve slánském technické stal se r. 1830 ředitelem Anhalt-Bernburgských hutí, nafei pak jmenován byl vrehním horním a ministeriálním radou. Posději oslepl a zemřel záhy na to 19. bř. 1862 v Bernburku. Z jeho výborných spisů uvádíme tuto následující: *Der östliche Harz, mineralogisch und bergmännisch betrachtet u. a. u.* (v Brančiku 1825); *Beschreibung der Harzer Selenfossilien* (v Poggendorff's Annalen 1829); *Entdeckung von Selenpalladium am Harz* (tamt.); *Das Akrometer, ein neues Instrument zur Angabe kleiner Masse* (tamt. 1831); *Auffindung des Kupferantimonglanzes* (tamt. 1835); *Zur Kenntniss der Harzer Mineralien* (společně s Rammelsbergem tamt. 1849); *Bemerkungen über die Quellenbildung* (tamt.); *Ueber neue Hüttenprodukte* (v Erdmann's Journal für technische Chemie 1828); *Ueber Anwendung vom Wasserdämpfer beim Eisenschmelzen in Hochöfen* (tamt.); *Ueber die Gewinnen des Selen* (tamt. 1829). Mimo to vydal Eschenwegovy *Nachrichten aus Portugal mit dessen Colonien mit Anmerkungen etc.* (v Brančiku 1820) a sepsal výborné praktické *Realrepertorium a Breislake's Geologie*.

Zilnin Mikuláš, prof. lučby, nar. se 25. srp. 1812 v Zakavskaku, odbyl studia universitní a k tékrát na universitě v Giessenu byl posději ustanoven za prof. matematiky, technologie, lučby a fyziky na medicínsko-chirurgické akademii v Petrohradě, kdež ho také čis. akademie věd jmenovala členem svým. R. 1856 jmenován byl Z. skutečným státním radou. Z jeho výborných spisů, s valně částí už v jazyku něm. sepsaných, uvádíme následující: *Beiträge zur Kenntniss einiger Verbindungen aus der Benzoylreihe* (v Liebig's Annalen 1839); *Ueber einige Zersetzungsprodukte des Bittermandelöls* (tamt. 1844). Hlavní práce jeho vykytují se v *Bull. scientif. Acad. St. Petersburg*, a sice až do r. 1858.

Zo Achille, současný malíř v Paříži rodem z Bayonne. Jest šák T. Coutura a vyniká svými garovými obrazy, za kteréž obdržel r. 1866 slatou medálii v Řenuu a r. 1868 v Paříži. Z. líčí se zálibou a s nadáním život nízkých vrstev španělského lidu a zejména se mu daří znázorňování jiřního teple: podobně. Hlavní s obrazů jeho jest *Náměstí San Francisco v Seville*.

Zocchi Emilio, současný sochař ve Florenci nar. r. 1835. Jeho skladby jsou velmi pěkné a zejména se mu daří podoby zvířat. Hlavní díla jeho jsou s mramoru: *Michel Angelo jako hoch při své umělecké práci*; *Věroost*; *Nesinnost a Nesmrt*.

Zollinger Heinrich, přírodopysce, nar. se 22. břez. 1818 ve Feuerthalenu v kantonu Curichském studoval vědy přírodní, a pobyt po absolvování několik roků učitelem na středních školách ve Švýcarsku odebral se pak roku 1841 na ostrov Javu, aby vykořistil tamější přírodní pro sbírky domácí; v na Javě r. 1859, stávil po sobě velmi vzácné a přetěžné materiál pro sbírky přírodní. W. pak množství článků botanických, týkajících se nových objevů rostlin do časopisů odborných, a ve *Vierteljahrshrift der naturw. Gesellschaft in Zürich* veřejnil r. 1858 následující výtečné pojednání: *Ueber die Gewitter und andere damit verwandte meteorologische Erscheinungen im indischen Archipelago*.

Zornov Anton Robert, gymn. prof. a spisovatel, nar. se v Královci 31. čce 1803, vystudoval gymnasium i universitu v rodišti svém, kdež po absolvování stal se pak prof. na Kneiphoferském gymnasiu tamtéž. R. 1844 ustanoven byl za ředitele na vyšší městské škole Královské. Z. napsal do *Credé's Journ. články Demonstration de la solution du problème de Mal'atti, donnée par Mr. Steiner* (1833);

Dè compositione numerorum e cubis integris primitivis (1835). Z. sestavil a vydal také některé velmi praktické knihy školní s oboru počtů a fyziky. † v Královci 3. září 1846.

Zschokke Johann Heinrich, učenec něm., nar. se v Marburku 22. bř. 1771, † v Aravě 1848. Dokončiv studia svá universitně stal se docentem soukromým na vysokých školách ve Frankfurtě n. O. Odtud přesídlil však za několik let do Švýcarska, kdež svěřeno mu ředitelství vychovatelého ústavu v Rychnově (v kantonu Grisonakém). Posději ustanoven za člena vrchního úřadu lesnického i hornického v Aravě. Z jeho prací literár. jmenujeme zvláště: *Die farbigen Schatten, ihr Entstehen und Gesetz* (v Giesenu 1826); jiné spisy Z-ovy nalezají se v časopisech odborných, a sice lesnických, přirodních i beletristických.

Zuber-Bühler Frits, současný malíř v Paříži, rodem z Locle. Jest žák Picota a Grosclaudea. Jeho genové obrazy vynikají jakousi dětinakou naivností, svěžestí a mistrovskou technikou. Jmenujeme s nich: *Laškování, Ranní procházka a Královna karnevalu*.

Zuccari Frederico, učenec italský, nar. se v Sofe (Terra di Lavoro) r. 1781 a † 15. pros. 1817 v Neapoli, kde již od r. 1812 byl prof. astronomie na universitě, maje zároveň svěřené ředitelství tamější znamenité hvězdárny. Ze spisů jeho, které vši chvaly v literatuře zasluhují, jmenujeme zde následující: *Storia degli osservatorii di Pisa e di Napoli* (v Neapoli 1817); *Metodo facile ed uniforme di descrivere orologi a sole su qualunque superficie piana* (v *Giorn. enciclop. di Napoli* 1814); *Considerazioni sulle costruzioni delle carte geografiche e particolarmente sul metodo proposto dal Cav. A. M. Longua* (tam. 1815); *Estratto delle osservazioni meteorologiche* (tam. 1816) a j.

Zuckermanndel Christoph Wilhelm, nar. se 17. list. 1767 v Norimberku, † tamt. 6. pros. 1839. Z. byl nejprve mistrem krejčovským v Norimberce a v Berlíně. Jsa muž nadaný zvláště k mathematice horlivě pilnul, navedor původnímu svému řemeslu. R. 1809 podnikl zkoušky učitelské z matematiky, načež stal se hledaným učitelem pro počty a vědy přirodní i v rodinách vrozených. Z jeho spisů uvádíme: *Aufgaben zu geometrischen Berechnungen* (v Norimberce 1827); *Praktisch-theoretisches Handbuch der Geometrie* (tamt. 1830); *Regeln, nach denen alle Zauberquadrate mit gleichen Liniensummen leicht und schnell gebildet werden können* (tamt. 1838).

Zumbach von Koesfeld Lothar, věhlasný matematik, nar. se 27. srp. 1861 v Trienu, † 29. čce 1727 v Kaselu. Z. byl od r. 1888—89 dvorním matematikem kurfiřta Kolínského, načež opustil postavení toto, studoval medicínu a stal se r. 1892 doktorem. Nehledě sobě ale praxe lékařské obdržel

brzy místo prof. matematiky na Collegium Carolinum v Kaselu. Z. vynikal za své doby co učenec na slovo vzatý. Ze spisů jeho připomínáme tyto: *Planetolabium quo problemata secundorum mobilium in compendio et geometricè explicuit, a plurimis tentatum, a nomine perfectum, nunc tandem inventum* (v Leydenu 1896); *Cyclus lunaris eclipticus et perpetuus* (v Amsterdamě 1708); *De vero mundi systemate* (1718 tamt.) a j.

Zumbusch Kašpar, současný sochař v Mnichově. Jeho model pomníku krále Maximiliana byl mezi 10 jinými přijat k provedení a chváli se na něm ostré, ušlechtilé rysy a ideální krása jednotlivých figur. Zejména jest krásná figura *Míru* na podstavci téhož pomníku. Jeho poprsí krále Bavorského Ludvíka II. jest též velmi zdařilé. Pro krále tohoto modeloval ještě: poprsí *Richarda Wagnera*, sochu *Siegfrieda, Lohengrina, Brumhildy*. Mimo to provedl sochu *Rumfordovu, soob. pánna von Fraunhofer* a poprsí *Josefa Schröderova*.

Zumpe Jan, malíř, nar. 1819; prvního vzdělání nabyl na Lipské akademii a u mistra Haus Veit Schnorra, později u Nehera v Stutgartu a konečně u Julia Schnorra v Drážďanech. Ku konci padesátých let navštívil Itálii, kde se těšil veliké přízni Corneliiově a † 1864 v Drážďanech. Z. shotovil karton pro malby na skle v chrámě Stutgartském; kresba *Parnas* pro umělecký spolek v Lipsku, oltářní obraz pro jeden chrám v Horní Lužici a návrhy pro loggii Drážďanského musea představující alegorické *figury podmínek umění*.

Zullani Pietro, znamenitý fysik, nar. se 30. list. 1739 v Atmisborgu ve Furlánsku, stal se pak prof. fyziky na universitě v Padově, kdež také jmenován byl členem akademie věd. Z. † 19. dub. 1804 v Padově. Z jeho spisů uvádíme následující: *Della forza ossia azione d'una vena d'acqua che esce da un vaso e colpisce direttamente un piano* (v *Saggi di Padova* 1794); *Difesa e conferma della misura della velocità de fluidi viscosi nei fori di vasi* (v *Mem. Soc. Ital.* 1799).

Zwenger Constantin, výtečný lučebník, nar. se ve Faldě 12. pros. 1814, studoval na universitě v Giessenu a byl tam r. 1841 za doktora filosofie povýšen. Za nedlouho stal se ředitelem farmaceutického ústavu v Marburku, načež r. 1825 svěřena mu také prof. farmakologické lučby tamtéž. Ze spisů uvádíme následující: *Untersuchungen der Poole von Neuheim* (v *Liebig's Annalen* 1836); *Ueber die Wermuthsäure* (tamt. 1843); *Gewinn der Chinasäure aus dem Heidelbeerkraut* (tamt. 1860); *Ueber das Solanin und dessen Spaltungsprodukte* (společně s Kin-dem, tamt. 1861); *Ueber das Vorkommen der Chinasäure in den Kaffeebohnen* (společně se Siebertem, tamt. 1861) a j.

Ž.

Žák Benedikt, nar. 1758 v Miroslavě v Pračensku, vyučil se hudeb u svého otce, rektora školy tamější, a stal se později znamen. hercem a spěvákem divad. ve Vídni, kde se i s Mozartem seznámil. Tamino v *Kouzelné flautě* byl schvalně pro něj psán, a kdykoli Ž. v dílo té vystupoval, dostalo se mu vždy hluché pochvaly. R. 1798 odebral se Ž. za příčinou nějaké neshody s ředitelstvem do Štýrského Hradce, kde po tři léta žil, načež jest povolán za dvorního div. pěvce do Mnichova. Ale pro

veliké namáhání na divadle počal Ž. churavěti, následkem čehož musil žádati za propuštění. Obdržev výsluhně žil pak v Mnichově co soukromník a věnoval se zcela komposici; hlavně vynikal co skladatel menších oper a operet, jakož i v hudeb. chrámové, i sepsal mnoho mň. *smutečných kantát, večerohlasých písní a lamentací*. Ž. zemřel 1816 v Mnichově. J. S.

Žakovský Josef, znamen. hudebník, nar. v Jihlavě, dovedl hráti zároveň na dva nástroje, pravou

rukou na piano a levou na kytaru. V září 1829 uspořádal ve Vídni před vybranou společností koncert a vzbudil uměním svým všeobecný obdiv. Z jeho skladeb vynikají hlavně kusy pro piano, *Tantum ergo* pro čtverospěv s průvodem dvou houslí, flauty, dvou klarinetů, dvou rohů, dvou trub, varhan a kontrabasu, konečně *Tu Deum* pro čtverospěv s průvodem tří houslí i jiných nástrojů.

Žello Ljudevit, básník slovenský, nar. 7. srp. 1809 v Báňské Bystrici na Slovensku, kdež navštěvoval nějaký čas městskou školu; když se r. 1820 rodiče jeho přestěhovali do Pešti, přišel tam mladý Ž. do domu našeho básníka J. Kollára, tehdejšího katepeta evang. církve slovenské tamtéž, a posluchoval mu několik let. Zde vycvičil se v němčině, spěvu a kreslení, načež odebral se r. 1825 na školy Prešpurské, připravuje se tu k úřadu učitelskému. Roku 1829 stal se pomocníkem při škole slovenské v Čik-Faršu, kdež mu bylo vyučovati i řečnicku v jazyku slovenském, jehož však tehdejší dostatečně mocen nebyl, a tudíž nucen se viděl nyní teprv v písemném jazyku československém důkladně se cvičiti, při čemž mu faráři Peteny a Jakubovič platně byli radní a pomocní, načež povolán jest za učitele do Rakos-Kereszturu. Navštívil r. 1832 Pešť dostal od J. Kollára výtisk jeho znovu vydané *Slávy Doery* s výkladem, kterouž knihu bedlivě přečetl, a na to začal sám básně skládati, kteréž podával J. Kadavému k opravení; některé z nich vydal po ruku v časop. *Květy* (r. 1839 a 1840), jiné pak dal o sobě vytisknouti v Pešti u Trattnera s titulem *Básně Lude-*

víta Žella (v Pešti 1842). Od té doby obíral se pilněji literaturou československou a skládal větší a menší písně a básně, jichž však vydávání vzešlým na to hnutím politickým bylo přerušeno. Když však po r. 1869 J. Viktorin jal se vydávati almanach *Lépa*, podal Ž. do druhého ročníku jeho větší báseň *Pád Miliaduha*, od té doby psal pilně do časopisů slovenských. R. 1834 jmenován jest Ž. učitelem v Malém Kereši, a oženil se tam ponejprv s vdovou po tamním učitelovi Salayovi a podruhé r. 1842 s Teresí Bindlebosou, kteráž mu porodila několik dětí. Ž. † 21. list. 1873.

Ra.

Žiték Antonín Václav, kněz církevní, nar. 3. září 1795 v Štáhlavi; akončiv studie filosofické v Plzni, kteréž tam odbyval společně s J. Markem pod prof. Sedláčkem v l. 1816 a 1817, vstoupil do semináře Pražského, kdež 12. srp. 1821 vysvěcen jest na kněžství. Byl kaplanem v Měně, pak lokalistou v Šebci, a jest nyní farářem v Smolnici v Rakovnicku. Již jako studující obíral se literaturou domácí a skládal básně, z nichž některé čteme v *Esmanitostech* (1817) a v *Dobroslavu* (1820—1822), jakož i ve *Věle*, a *Čas. pro kat. duch.*; také vydal o sobě několik básní příležitostných v Slaném roku 1821 a *Desatero písní pro jeden hlas při kytáře* (v Praze 1821), času svého velice oblíbených a vůbec spívaných, jakož byly: *Bledě jak mástiček vycházel; V háji holoubek smutně vrhá; Vlasta se ráčí a j.)* pak *Odměna mravným a pílým dítkám* s hud. příl. (v Slaném 1825).

Ra.

Doplňek třetí a poslední

článků život- a rodopisných.

Bazaine (v. hl. d. a dopl. 1.) odsouzen od vojenského soudu dne 10. pros. 1878 jednohlasně k degradaci a smrti, kterýž ortel však prezident republiky Mac Mahon ku přimluvě všech členů vojenského soudu změnil v 20letý žalář, odpustiv B-novi také formálnosti, nikoli však účinky degradace.

Beneda s Neštin (v. Benedové a s Neštin v hl. díle). Rodinu tuto sluší pokládati mezi nejstarší v Čechách; neboť třeba že to, co Hájek, Paprocký a jiní píšou o jejím původu, jest pouhá smyšlenka, nicméně připomíná se v listinách již v XII. stol. Psala se dle hradu Neštin (*Preitenstein*) v Plzeňsku, a jsouc téhož původu s Bavyry s Neštin a Strakonice usívala s nimi stejného erbu; totiž v štítu modrém štychu bílého od pravé k levé straně šikmo přetaženého a v něm stěly slatě, špicí vzhůru postavené a nad helmem téže stěly v křídle modrém. — Za časti Václava IV. seděl Heřman s Neštin na hradě Bubně, po jehož smrti († 1415) synové Vilím a Ivan rozdělili se o dědictví otcovské. V bouřích náboženských stáli B-dové k straně katolické, a Vilím B. přicházel tehdejší mezi úředníky komory české a r. 1487 jako král. prokurator. Za časti krále Jiřího seděl Jan B. na Dolních Březanech, jemuž tehdejší Ctibor s Bestachova postoupil Novou Libeň, klášteru Ostrovskému náležející, načež se r. 1475 Jan B. s Mikulášem, opatem kláštera toho, v příchů toho sboží smluvil v ten rosum, že bude platiti každého roku 8 kop gr. č. klášteru, a že klášter má moc, sboží to v 900 kop. gr. sobě vyplatiti. — V první čtvrti XVI. stol. připomíná se Jan B. na Břežanech a Libni, který přicházel také v tit. r. 1584, a r. 1589 vymohl toho sobě při králi Ferdinandovi I., že mu zapsáno sboží Libeňské za svobodné a spupné; ten- týž obdržel r. 1543 od bratří Trčků část sboží kláštera Vilimovského. Měl bratry Václava, Ludvíka a Sigmunda, kteří se r. 1542 rozdělili o sboží otcovské; Václav B. přicházel již r. 1534 tolikrát v tit. a na to často na sněmích, byl r. 1572—77 místopisárem král. Čes. R. 1555 koupil od Jana s Říčan statek Maršovice, a vymohl to, že ves jeho Maršovice r. 1572 byla povýšena na městečko, avšak prodal nedlouho potom sboží to Bohuchvalovi Dro-

uckému s Olbramovic. Výše jmenovaný Jan B. na Libni a Břežanech († 1569) měl syna Beneše B-du, jemuž na sněmu r. 1577 dožadní zápisné sboží Libeňské postoupeno jest za sumu 6500 kop gr. č. co dědičné a svobodné; týž přicházel často na sněmích a v rozličných úřadech krajských (r. 1565 a 1567 byl musterherem a 1572 hejtm. kr. Čas. a t. p.). Zůstavil syny Adama a Beneše B-dy, kteří se připomínají v tit. r. 1589, avšak okolo roku 1600 prodali sboží Vilimovské Václavovi Boryňovi ze Lhoty. — Času toho žili v Čechách s rodiny té Daniel B. na Přemyšleni, který přicházel v tit. r. 1572 a 1589, pak na sněmích 1575, 1592 a 1612, a byl tolikrát místopurkrabím hradu Praž.; pak Jan B. na Straškově (tit. 1589) a Jiří B. (sněm. 1596) tolikrát na Straškově. V bouřích stavovských nezdá se, že by rodina ta bývala měla nějakého účast- ství, proto že členové její byli tehdejší asi nezletilí; teprv v druhé čtvrti XVII. stol. přicházel sase Albrecht B. na Záboří, Polí a Straškově, který roku 1636 a násl. sedával na sněmích, byl přisedlcem soudu zemského, hejtmánem hradu Praž., nejvyšším berníkem, a koupil statek Brloh za 6400 zl. po Vilimovi Čejkovi ku komoře kr. propadlý. Potomci Albrechtovi připomínají se napotom zhusť v Čechách, kdež drželi sboží zemské a sloužili ve vojě- dísařským. Jan Smil B., učiniv r. 1656 slib věr- nosti dědičné, oženil se r. 1658 s Ludmilou s Olbra- movic, která mu přinesla vñem statek Načeradský; vrstevníkem jeho byl Antonín B., který † v Praze r. 1682 a pochován tamtéž v kostele na Poříčí. Pře- depsaný slib dědičné věrnosti učinili s rodiny této v XVII. a XVIII. stol. ještě tyto osoby: Ferd. Ignác (1680), František (1681), Jan Jiří (1681), Frant. Rudolf Kajetan a Ant. Rudolf Vá- clav bratří (1729), Antonín Josef (1751), Adolf Josef (1752), Antonín Josef (1769) a Vavřinec (1781). Ve válkách za času Marie Te- rezie vedených sloužili B-dové zhusť ve vojě- rákouském, jmenovitě byl Antonín Joa. Václ. B. nejvyšším pěšího pluku Veterského a napotom gene- rálem a polním strážmistrem, Rudolf Ant. Václ. B. setníkem v téměř pluku a Antonín Joa. B. r. 1769 poručíkem v pluku Prýsachském. Výše jme-

novaný Antonín Josef Václav B. držel čas tuho statek Stránu v Bolešlavsku, jež však r. 1756 prodal řeholi augustiánské v Čechách. Jak se podobá, starobitná a vznešená rodina tato vymřela po meči v Čechách teprv na začátku století přítomného.

Benedix Roderich (v. hl. d.), sepsal vedle divadelních kusů spisy: *Die Lehre vom mündlichen Vortrag* (1852); *Der mündliche Vortrag* (1860); *Das Wesen des deutschen Rhythmus* (1862); *Shakespeareomanie* (posud nedotiskn); více románů a novel, s nichž uvádíme: *Bilder aus dem Schauspielersleben* (1847) a *Die Landstreicher* (1867). † počátkem listop. 1873.

Bergner Václav, nar. r. 1763 v Praze, kdež se záhy důkladně vzdělal v jasynech, pak vědomostech matematických a fyzikálních, a byl ku konci minulého a na začátku přítomného století jedním z nejhorlivějších milovníků literatury domácí a s nejobětivějších pěstitelů oklíd národnosti naší, jakož i v přátelském spojení s tehdejšími spisovateli a vlastenci českými, odbíraje a rozšiřuje knihy a noviny české a máje účastenství ve vělejších předsevzetích vlasteneckých času toho. Na začátku nyn. století (r. 1806—18) byl B. obchodníkem v Rumburce, při čemž navštívil krajiny zahraničné a nabyl tím důkladných známostí zeměpisných, merkantilních a živnostnických; r. 1815 ucházel se o místo v oddělení komerčních při guberniu českém, jehož neobdržel; avšak stal se nedlouho na to sekretářem při rakouském vyslanectví v Brazílii, kdež sdržoval se přes tři leta (1818—20) v Rio Janeiro; vrátil se odtud spět sřízen byl na úředníka při c. k. bankální administraci ve Vídni, kdež zemřel r. 1834. Jakož připomenuto, byl B. velmi horlivý a vzdělaný národovec, svláště pak sdržoval v přátelském spojení po celý čas s J. Jungmannem, jemuž při vydávání jeho prací literárních peněží a jinak platně pomáhal; předkem však byl Jungmannovi raden a pomocen při spisování jeho arcidíla, slovníku česko-německého, sděliv s ním své hojné sbírky slov a frásí, kteréž jednak sám byl shromáždil, jednak skrze jiné učence koupil a Jungmannovi daroval. B. sázaval se také již r. 1810 a násl. s několika jinými vlastenci o založení společnosti k vzdělávání jazyka a rozhojnění literatury české, a mluvil shusta o potřebě jednoho jazyka spisovného u všech kmenů slovanských, též psal času svého do novin a jiných časopisů českých, jmenovitě do *Kroka Preslova*, kdež mimo jiné kusy v IL dílu str. 161—174 vytištěno jest zajímavé a až podnes čtení hodné pojednání jeho *O literatuře vesměs*, v němž jadrně a důmyslně promlouvá o prostředcích, jimiž se vůbec každá literatura zmáhá; o překážkách, kteréž jsou rozkvětu takovému v cestě, ukazuje všude k sousedním národům i k našemu, mluví o všeobecném literárním jazyku slovanském a napomíná důtklivě tehdejší starověroce, aby pomněli, že nežijeme v XV. nebo XVII., anobrž v XIX. stol., kdež máme jiných a hojnějších potřeb, nežli tenkrát měli předkové naši.

Blazek Michal (v. hl. d.), nar. v druhé polovici XVIII. stol. v Senici na Slovensku, studoval v Debrecíně a pak v Němci. Vracaje se domů žádán byl ve Vídni od několika tam přítomných oudů helvetské církve Nošislavské na Moravě, aby přijal v ní správu duchovní; přivůliv k tomu ordinován jest v Debrecíně od superintendenta Szilagyhya na úřad kasatelský, a příjel 26. srp. 1782 do Nošislavi, načež v říjnu t. r. potvrzen jest od gubernia moravského. Avšak odešel odtud již po dvou letech (v srpnu 1784) jako správce duchovní do Jimramova, kdež povýšen jest t. r. na superintendenta vysnání

helvet. na Moravě. Zde sdržoval až do své smrti († 10. říj. 1827), jsa pro svou pastýřskou horlivost a vzdělanost vůbec ctěn a milován.

Bodelschwingh, svob. pán, bývalý pruský fin. ministr (v. hl. d.), † 12. kv. 1873 v Berlíně.

Brozík Václav, vznešený nadaný český malíř, nar. r. 1852. V počátcích umění svého vzdělal se v Praze, kde provedl v prvních letech své umělecké činnosti mezi jinými menšími obrazy zejména historický obraz představující *sestřinu krále Otakara II.*, dále velmi dojemný obraz *Útěcha v tůňce, Květinářka* a mnohé menší návrhy, kteréž vesměs svědčily o neobyčejně rychlém pokroku, jaký mladý umělec v umění svém šnil. Počátkem roku 1873 dokončil B. v Praze další veliký obraz představující *Komenského a Žerotína*. V díle tomto povedl se mu zejména mohutný, živý výraz obou tváří, nadšené Komenského, hluboce pohnuté Žerotínovy, a ležící v nich šťastný psychologický kontrast muže a starce. Dalším svým obrazem téhož roku dokončeným, jež se jmenuje *Justice po Bílé Hoře*, podal B. důkaz svého snamenitějšího nadání koloristického. Obraz ten kloní se velmi rozhodně k způsobu Gabriela Maxa, ač ovšem nesapírá též význačnou individualitu B-ovu hned při prvním pohledu. Šťastná kompozice a samenessy kolorit jsou výtečnými znaky *Justice po Bílé Hoře*. Na podzim r. 1873 odebral se B. k dalšímu vzdělání svému do ciziny a sice nejprv do Mnichova, odkud na nějaký čas též do Paříže se odebrati hodlá. V Mnichově maloval B. nový obraz *Svatá Iria*, kteréž dílo spůsobilo velikou sensaci a bylo všeobecně pokládáno za důstojný pendant *Svaté Julie*, kterouž náš krajan Gabriel Max si dobyl jména evropského. Nedá se sice upřít, že B-ova *So. Iria* značně upomíná na *So. Julii* Maxovu, leč B. se jeví v nejnovějším tomto svém díle přece již samostatnějším, než v kterémkoliv ze starších svých obrazů. *So. Iria* jest velmi zajímavým dokladem převkypujícího pokroku B-ova, neboť v tomto obraze se stal B. v každém ohledu jemnějším a vkusnějším, jeho bujný malířský talent našel již cestu k pravé míře i počal konečně s cizích směrů nejen opakovati, nýbrž sobě asimilovati, co se mu zdá býti vhodným, skrátka B. vstoupil *So. Iri* do skvělé fáse svého uměleckého vývoje. Španělská legenda vypravuje, že cizí muž, jenž pohostinství jemu poskytnutého zneužil, Irii v noci unesl na hory, tam oloupil, pak sabil a pod růžovým keřem pochoval. B. zobrazil situaci, jak sbojník sklesnuvší práv dívku sdrhává, aby ji k onomu keři dovedl. Skapení obou postav jest nad míru šťastně komponováno; vyniká krásou skladby i lahodností rytmu; kolorit jest výtečný, a dokonalý soulad barev účinkuje netoliko svou měkkostí a něžností příjemně na oko, ale též velmi charakteristicky. Tim vším předčí dílo toto rozhodně všechny dřívější obrazy B-ovy, ano v jistém ohledu i *So. Julii* geniálního Maxa. Jako valná většina moderních umělců, klade i B. náladu nejen do figurální části svých obrazů, nýbrž stejnou měrou i do jejího okolí a posadí, obmexujícího se třeba jen nejjednodušším motivem krajinným. I v kresbě pokročil B. valně, neboť tato jest na *So. Iri* již mnohem lépe promyšlena a mnohem bedlivěji provedena, než na dřívějších jeho obrazech.

Bubanović Milan, srbsko-charvátský spisovatel, nar. se v Křiževci 17. list. 1836. Po odbytech nižších školách dal jej otec r. 1845 do českého semináře v Zábřehě, následujícího roku pak přestoupil tamtéž do šlechtického konviktu. R. 1853—54 navštěvoval univerzitu v Štýr. Hradci a 1855 ve Vídni. Pro slabé zdraví musel však sanechati studií a 27. led. 1856 ve Varašdině. Literatura srbsko-char-

váteká utrpěla smrtí mladistvého B-e strátu nemalou. Nejvíce jeho práci přínášely *Spectoid* a *Neves*; v roč. 1855 tohoto časopisu nalézá se historická rozprava od B-e *Pověstnice biskupie královské*, která o znamenitých historických vědomostech svědčí. Zabývá se badáním historického zodpověděl B. velmi krásně postavené od historického spolku v Zahřebě otázky, vstahující se k vzdělávání domácí historie. Tyto odpovědi nalézají se v IV. knize sborníku *Archiev sa jugoslavensku povjestnicu*. B. věnoval si též životu jiných Slovanů velmi bedlivě, obavilš však mu leželo na srdci národní muzeum, kde se mnohá vzácná starožitnost od něho darovaná uložená nachází. *Sd.*

Civilius Jan, básník, nar. v druhé pol. XVI. století v Lomnici nad Popelkou, kde otec jeho Duchek Měšťánek byl sousedem. Studoval na akademii Pražské a stal se tamt. bakalářem svob. umění, načež byl správcem školním v několika městech venkovských, jako r. 1579 v Třebenicích, r. 1580—1584 v Mělníce a j., píše a naryňuje se napotom po latinskou C., a vydal i několik spisů tiskem u veřejnost: *OPAA sine arma pui magistratus, quibus in ornanda gloria divina et defendendis pui punitiudis malis ac sceleratis hominibus uti debet. B. schola trebenicensis 30. Aug. ano 1579. Typis Nigrianis a Joanne Civilio Lomniceno*, která dílo připsal radě Třebenicí. Mimo to vydal v Praze 1582 *Soio sui erodidi, staré i v nové vložené písníčky a letenice* (s nápěvy). Taktéž čteme české a latinské verše od něho složené v kancionálech Lomnických, v *Památkách* IV. d., 2. č., str. 74 vypsanych. O dalších přiběsích básníře tohoto nemáme však vědomosti. *Ba.*

Crnogorac Kosta, ředitel nižšího gymnasia v Bělehradě, nar. se 12. srp. 1836 v Bělehradě. Předkové jeho pocházeli z plemene Ljubotinců v Černé Hoře, odkud se do Srbska přestěhovali. Po odbytech studií na středních školách a lyceu poslán byl C. r. 1856 od vlády srbské za účelem odborného vzdělání na hospodářský ústav do uher. Starých Hradů, odkud se poslédě do Hohenheimu odebral. Vrátil se r. 1860 do Bělehradu byl po nějakou dobu zaměstnán při národní bibliotéce, a r. 1861 ustanoven za prof. gymnasia v Šabci; r. 1865 přesešel na nižší gymnasium do Bělehradu, a 1878 jmenován ředitelem téhož učiliště. C. sepsal několik školních knih, a sice pocházejí od něho: *Zoologie* (1867, 2. vyd. 1869); *Botanika* (1870); *Botanica* (1873). Poslední spis významenává se mnohými vlastnostmi od jiných spisů toho druhu, praktickým sestavením a mnohými novými spůsoby metody počítákové. V rukopise má C. spis *Mineralogija*. Mimo to psal C. mnohé články do rozličných časopisů; z těchto prací zasluhují povážlivosti v časopise *Srbija* r. 1868 uveřejněný článek *Poljaka giroreda* a v hospodářském časopise *Tešak* r. 1861 uveřejněné *Čelavstvo*, velmi zajímavé a poučné pojednání o včelařství. C. pobyl za času svých studií také krátkou dobu v Praze, a osvojiv si známost českého jazyka patří mezi ony mladé Srby, jenž vzájemnost mezi Srby a Čechy všemožně podporují a pěstují. *Sd.*

Cermák Jan Nep. (v. hl. d.) † 17. září 1878 co profesor v Lipsku. Složil 1860 profesuru v Pošti žil napotom v Praze, až r. 1865 povolán za prof. do Jany, a r. 1870 do Lipska.

Dobranovský z Dobranova, staročeská rodina, psala se dle tvrse Dobranova v Litoměřicku, již ku konci XV. stol. držela. V první čtvrti na to jednou stol. XVI. žil Václav D. z D., který přichází také v tit. r. 1534 a 1559, a prodal dědictví své dvře ve Valentíně Jachimovi Blectovi v Ontěšovic na Tlušci. V druhé polovině století toho drželi sboři somaké v Čechách Adam a Václav D-ští, jež

štáme také v tit. r. 1559. Okolo r. 1600 připomíná se Jan D. z D., a r. 1616 seděl Friderich D. na dvoře v Milovci a Albrecht D. na Černém Blatě (v Kouř.), z nichž tento pro účastenství v bouřích stavovských (1618) po bitvě Bělohorské propadl statek svůj. V druhé polovině XVII. stol. držel D-ští ještě tvrse a sboři Hradenín v Časl., a jmenovitě připomíná se r. 1654 Václav D. na Hradeníně; dalších správ o rodině této nemohli jsme však vyhledati. *Ra.*

Dvořák Šimon, horní komisař v Praze, nar. se 30. led. 1818 v Dubě u Tovačova na Moravě s rodičů selaských. Poněvadž jevil nevědní vlohy, dán byl r. 1835 do Kroměříže k piaristům, odtud pak po 1 1/2 roce do Olomouce. Odbyv s výborným prospěchem gymnasium oddal se studium právnickým. D. byl hmotně podporován prof. Sturmem (jehož syna, nynějšího vřídce ástavák moravských, vyučoval). Odbyv právnická studia r. 1841 odhodlal se k hornictví a odebral se proto do Štátnice v Uhřích, kde se dosti bídě vyučováním svých spolužáků živil. Poslední dvě léta obdržel akademické stipendium 200 sl. Absolvoval hornickou akademii roku 1845 s prospěchem výborným dostal se D. za praktikanta k hornímu soudu do Přibrami, a odtud r. 1846 povolán k vyššímu hornickému vzdělání do Heidingrova kursu mineralogického a geognostického, po jehož odbyti r. 1847 se stal praktikantem u dvorní komory ve Vídni, r. 1849 aktuárem horního soudu Přibramského, r. 1851 horním měřičem horního hejtmanství v Přibrami. Za svého pobytu v Přibrami zabýval se D. výhradně vědami hornickými. Roku 1855 byl za horního měřiče přesešen do Chomutova k hornímu hejtmanství, r. 1855 stal se samostatným horním komisařem kraje Chebského a r. 1859 komisařem horního hejtmanství v Lokti. R. 1861 zvolen D. od měst Hořovic, Rokycan, Radnice a Berouna do sněmu českého, a od sněmu na Hlášku rada. Po vystoupení poslanců českých z Hlášské rady r. 1868 přišel D. k hornímu hejtmanství do Prahy, kde se r. 1864 stal honorovaným docentem na polytechnice, a přičinil se o to, by mohl přednášeti na universitě horní právo. Za ministra Jirečka toho docílil, když pak Stremayer rozličné překážky mu činil, upustil D. opět od toho. R. 1867 cestoval na útraty rak. vlády po Francii, Belgii a Prusku, aby hornictví státi těch poznal a dle toho u nás opravy svedl. Ve správě své k ministerstvu navrhoval opravy a) v horním zákonodárství, b) v horních úřadech a c) v horních akademích a školách. Zpráva ta, od ministerstva tiskem vydaná, došla svláště v Prusku povážlivosti, poněvadž v ní vytýkal D. hornictví v Saarbrückenu rozličné vady. R. 1870 měl být D. do Štýrska přesešen, on si však vyžádal od ministra Potockého satimní odpočinek. R. 1872 cestoval D. na útraty ruské vlády na Urál, do jižního Ruska, pak přes Moskvu do Nového Ruska, by seznal první základy ruského hornictví a úsudek o tom pronesl, zdaž by možno bylo pro hutnictví a hornictví dobré slyš s Čech získati. Spis o cestě této hodlá vydati D. v *Matici lidu*. Prvý, kdo účinkoval na mysl D-ovu v smyálu vlasteneckém, byl historik moravský Boček, poslédě prof. Šembera. Mezi byrokraty v horních úřadech měl D. pro svoje národní smýšlení mnoho nepřátel. Roku 1859 psal do *Bergund Hüttenzeitungu*. D. jest upřímným a horlivým národovcem a přivřecem strany pokroku, nyní se však oddává pilným studium hornictví, v němž nutno považovati jej za prvou kapacitu v Rakonaku. *Uh.*

Gavrilović Jovan, veleslanouklý srbský státník, nar. se 3. list. 1796 ve Vukovaru Srbském, kde byl otec jeho bohatým kupcem. Obdržev v rodě domově pečlivě vychování navštěvoval nejdříve

gymnaziální školy v Pütkestelích, Karlovcích, Stetině Bělehradu a Segedině. Vědy filosofické a politické studoval v Pražce, a poněvadž dle tehdejších maďarských zákonů nebyl náležet k státní službě připuštěn, samyšel G. studie ukončiti ve Vídni a odebrati se potom do Ruska. Předsevzetí své nemohl však uskutečniti, neboť jej otec k vypořádání v rozsáhlém obchodu domů povolal. Brzy na to zemřel otec, a G. stál ještě nějaký čas ve Vukovaru a vedl obchod dále, staraje se o bratry a sestry své pěti otcovskou. R. 1822 strávil ve Vukovaru veliký požár přes 800 domů, a G. utrpěl tím též velkou škodu na svém majetku, i bylo mu po několik let s velikými nesázami zápasiti. Když po uzavření Akermanské smlouvy v Hjaz 1826 knížectví Srbskému neodvislost vnútní správy od Turecka sázána byla, hlásil se tam G. o službu a sám v té náležitosti r. 1829 Srbsko navštívil. Žádost jeho vyplnila se r. 1831, v kterémž jmenován byl nejprv sekretářem velikého soudu a 22. září t. r. sekretářem srbské agencie v Cařihradě, kdež se horlivě účastnil vyjednávání, kterýmž se měla úplně neodvislost Srbska docílit. Na začátku pros. 1833 vrátil se G. z Cařihradu, a byl potom v kabinetní kanceláři knížete Miloše samostánn. R. 1835 byl sekretářem min. financí, a když téhož roku kníže Miloš do Cařihradu se odebral, ustanovil správcem země svého bratra Jefrema, byl tomuto G. za sekretáře přidělen. V únoru 1836 obdržel místo sekretáře u srbského vyslanectví v Bukurešti, a r. 1839 stal se přednostou v min. financí. Toho roku byl, jak známo, kníže Miloš přinucen vzdáti se vlády, načež vzal G. své propuštění, a vstoupil teprve zase do služby, když kníže Michal, druhý syn Milošův, vládu se ujal. Mladý kníže, věda dobře, jaké služby si G. o vlast a dynastii získal, jmenoval jej ředitelem své kanceláře. Vláda knížete Michala neměla však také dlouhého trvání, a proto když musel kníže v srpnu 1842 Srbsko opustit, odebral se i G. do ciziny. Lidé učených, poetických a spásobných bylo ale tehdejší mladému Srbsku velice potřebí, a proto povolal kníže Alexander Karađorđević G-e již v září 1843 naspět a udělil mu řídící místo. R. 1844 byl G. v Majdanpeku hornickým ředitelem, a posléž přiručím ministra finančního. Když r. 1859 kníže Miloš Obrenović národní skupitnou zase na vládu do Srbska povolal byl, podával G-ovi úřad ministra financí, kterého místa on však nepřijal, a teprve r. 1860 po nastoupení knížete Michala převzal G. Hzení ministerstva. Nemoha se shodnouti s náhledy ministra Nikoly Christiče, vystoupil G. již r. 1861 z ministerstva, načež v prosinci povolán do státní rady, v kterémž úřadě setrval až do 20. čna 1868, načež po savraždném knížeti Michala zvolen byl vedle Blaznavce a Ristiće za spolunámětka. Když 22. srp. 1872 kníže Milan Obrenović, stav se plnoletým, na knížed stolec dosedl, vyslovil G-ovi své uznání a dal jej s plným jeho dosavadním platem na odpočinek. G. jest všestranně vzdělán a jeho práce na poli národní literatury získali mu mnoho přátel mezi učenými. Tak byl G. osobním přítelům slavného vládky Mušického. S Vukem Karađiđcem znal se od r. 1814 a setrval s ním v těsném přátelském svazku až do smrti, podporuje jej materiálně v literárních jeho pracích. R. 1848 byl G. zvolen za člena srbské učené společnosti, toho roku stal se také ředitelem řemeslnícko-obchodní školy. R. 1849 zvolila jej srbská učená společnost za svého místopředsedu, a již tenkrát snažil se G. zavésti v organu společnosti *Glasniku* Vukův nyní všeobecně u Srbů užívaný pravopis, což ale nemělo na ten čas výsledku. Když srbská učená společnost r. 1864 novou organizaci

obdržela, byl G. od vlády jejím předsedou jmenován, kterýž čestný úřad až do r. 1868 zastával. Roku 1850 byl G. člena školské komise, r. 1855 zvolen za čestného člena jihoslovanského spolku historického v Zářbehu, r. 1865 obdržel ruský řád sv. Anny II. tř., r. 1867 zvolen za čestného člena jihoslovanské akademie. Při literárních pracích napomáhá G-ovi velice znalost více jazyků. G. sepsal následující díla: *Rýdník geograficko-statistický Srbské* (1846); *Zemljopis srbske kneževinske i turskega Carstva* (1860); *Mala njemačka gramatika* (1853); *Nešto iz rada srbske finansije za trideset poslednji godina* (1857); *Trgovacki zemljopis* (1858). Posuhočné jsou jeho články v *Glasniku* a rozličných jiných časopisech uveřejněné. R. 1847 vedl po nějakou dobu také redakci srbských Bělehradských novin a dopisoval do různých cizoslovanských novin. G. podporuje vždy vynikající talenty, on vypěstoval a nacheval tak Srbsku mnohou výtečnou sílu, která by jinak pro sem ztracena byla státna.

Hruška z Trkova v. z Strkova v 2. dopl. Jovanović Vladimír, srbský politik a spisov., nar. v srp. 1833 v Šabci v kníž. Srbském, stud. v Bělehradě a pak co chovanec vlády srbské vždy kamerální v Rakousku a v Německu. Vykonal na to cestu po Holandsku, Belgii a Francii vrátil se do vlasti (1856) a stal se prof. národ. ekonomie na nově otevřené hosp. škole v Topčideru. Když r. 1858 vypukla zjevně nespokojenost s vládou knížete Alexandra Karađorđevića, nalezl se J. v popředí politického hnutí, a po navrácení se knížete Miloše se stal sekretářem v ministerstvu finančním, a měl na to platné účastnění v převratu, jaký se stal s organizací státní. Jmenován pak redaktorem vládního listu *Srpske novine* dal mu směr rozhodně liberální. Za to byl J. netoliko se státní služby propuštěn, nýbrž i z Bělehradu vypověsen. Odebral se tedy na nějaký čas do Londýna, ale po smrti knížete Miloše vrátil se a stal se jedním z redaktorů polit. listu *Narodna skupština*, organu to liberální strany, načež vzal byl v trosní vyšetřování, ale nalezeno při něm viny. Na to byl činným při *Trgovackých novinách* a spolu plným spolupracovníkem *Srbského davstva*. Když po bombardování Bělehradu r. 1862 liberální strana od opozice upustila, nalezajíc o uskutečnění národního programu ve spolku s Černou Horou, jmenovitě o osvobození Bosny ode jha tureckého, vyslán jest J. do Londýna, aby tam všemi prostředky zastával zájmy Srbska. Tam vydal J. r. 1863 brožurku *The Serbian nation and the Eastern Question*, a mimo to psal do novin *Morning Star* články o srbských poměrech jednají. V Londýně seznámil se J. netoliko s mnohými předními státníky angl., nýbrž i s korifej revolucí, jako s Massinim, Bakuninem, Hercegem a j. Z Londýna vrátil se J. 1863 do vlasti své přes Turín, kde seznámil se s tehdejšími předsedou ital. ministerstva Minghettim a s Košutem. Po svém návratu stal se J. prof. národ. hospodářství na vys. školách v Bělehradě, ale pro svobodomyšlné přednášky své byl v krátce i toho místa zbaven a musil nanov o dychanství. Odebral se do Švýcarska a tam vydával list dvoujazyčný, nazvaný nejdříve *Sloboda — La Liberté*, posléž *Srpska sloboda — La Liberté Serbe*, ale bez valného úspěchu, když list ten v Srbsku byl zapověsen. Proto s radostí přijal pozvání dra Svetosara Miletiće do Pešti, aby se tam ujal v redakci nově založeného časopisu *Zastava*. V tu dobu přičlenil se J. s jinými stejně smýšlelci k založení spolku „Srbské omladiny,“ jehož organem stala se *Zastava*, která posléž do Nového Sadu přeložena byla. Po savraždní knížete Michala jest „Omla-

dina⁴ viněna s účastenství v tomto skutku, a mezi jinými jejími členy také J. satšen a do vyšetřování vsaz, ale s nevinného usuzán. Po jeho propuštění dály se jemu ke cti hluché demonstrace. Na to vydal se J. snova na cesty a navštívil Itálii, Švýcarsko a Francii. V Paříži vydal 1870 dílo *Les Serbes et la mission de la Serbie dans l'Europe d'Orient* v Genevě pak 1871 spis angl. *The Emancipation and Unity of the Serbian Nation, or the Regeneration of Eastern Europe by the Reconciliation of the nationalities*. V obou spisech vyložil své mínění o znovusrovnání východní Evropy. Vráťv se koncem podzimku 1871 do Bělehradu oddal se J. zcela pracím literárním, počínaje peněžitě podpory od vlády. Konečně v květnu 1873 jmenován J. sekretářem v ministerstvu nitra. J. jest vysoce vzdělaný člověk a má kromě srbského v úplné moci také německý, franc. a angl. jazyk. Mimo besétné články v rozličných polit. i liter. listech sepsal následující díla: *Usvrći nazadka i selovi napredka poljske prirode v Brbiji* (1858); *Sastav i život rastiņa* (1862); *Nauka o atmosferi, o promenama u atmosferi i o njihovome smaduju sa rastiņa* (1863). Z Roscherova *System der Volkswirtschaft* přeložil *Načela národního prirode* (1868) a *Narodna ekonomika poljske prirode* (1872), kteréž oba spisy vydány nákladem vlády. Z polit. spisů J.-ových uvádíme: *Pokutaji sa slobodu i narod* (1868); *Osnovi, snage i veličine srpske* (1870); *Optika* (1872); *Socijalizam ili društveno pitanje o najstarijih vremena pa do danas* (1873). R. 1870 začal vydávati obšířle a důkladné dílo *Politički rečník* pomocí srbské učené společnosti, jehož dosud ukončeno jen 6 prvních písmen. Ke všemu tomu jest J. výborný fečník. Ve všech jeho spisech a řečech vane duch sanice pro bratrstvo všech Slovanů, kterouž ideu hlásá jmenovitě v časopise *Budućnost*, jenž r. 1873 v Bělehradě vycháseti počal.

Juhn Vojtěch Benedikt, kněz chr., nar. 21. bř. 1779 v Polhřimově, odbyv nížší třídy gymnasiální soukromě odebral se r. 1794 do Prahy, kdež pokračoval v studii; r. 1799 vstoupil do theologie, a byv dne 24. září 1802 v Budějovicích vysvěcen na kněží, poslán jest za kaplana do Břesny. Na to podnikl skoušky konkurán s ředí východních a se Starého a Nového zákona, a povolán jest r. 1804 za profesora předmětů též na theol. ústav Budějovický; posléh jmenován tam radou konsistorní a r. 1818 rektorem semináře biskupského. Dne 25. list. 1826 povýšen jest za probosť Jindřichohradeckého a 25. čce 1826 slavně na hodnost tu instalován, v níž setrval až do své smrti. — V Hradci Jindř. pracoval J. co nejbedlivěji na vinici Páně, pečue horlivě a platně o mravní a materiální dobré svých osadníků, a jsa jmenován vikářem a školdosorcem okresu tamního prohlášen slyšet k zvelebení škol národních v městě i na venku, i pomáhal vdovám a sirotkům sdělitelským, jakož vůbec byl dobrodincem chudých a opuštěných. Při tom miloval upřímně jazyk a národnotu domácí, odbíral knihy a časopisy české, povzbuzoval duchovní spolubratry i jiné známé své k podobnému jednání, a mival účastenství ve všech shromážděních a ústavěch k vyzdvížení národnosti a zvelebení jazyka českého směřujících; jmenovitě působil k tomu, aby v tamních a jiných v okresu jeho postřetavajících školách alespoň náboženství v jazyku mateřském se vyučovalo, a sice také k četitě slušné shromáždění se mělo. J. obnovil tolikéž probosťský chrám Páně v Jindřichově Hradci požárem spustošený, a přispěl nemalou sumou se svého k opravení probosťství tamního. J. byl muž všestranně vzdělaný, kánsel výborný a při tom slyšet velkí přítel a dů-

kladný smatel umění výtvarných, a podporoval je bohatě, jakož i umělce jimi se obírající (ku př. nášeho slavného ryce J. Döblera), a snaje se sám důkladně v rejsování a malování shotovil za mladých let mnoho výkresů míst a krajin českých, jež i s částí tiskem u veřejnost vyšly. — Zpanilomyslný a vzdělaný vlastenec tento semfel 28. list. 1843, a pohřben jest u slavném právodu dne 30. list. na hřbitově Jindřichohradeckém.

Karaňát Josef byl r. 1808 a nšel správem a účetním obvodu Hoppakého v Brně s jedním s nehorlivějších pomocníků a pěstitelů okřilé tehdejší národnosti a literatury české; jsa v přátelském spojení s tehdejšími spisovateli a nakladateli vlastenskými, Kramerusem, Bulíkem, Tomsou, bratřimi Nejedlými, Puchmírem, J. Jungmannem, Rautenkrancem a j., kupoval a rošířoval knihy české na Moravě a jinde, zakládal české spisovatele hotovými penězi při vydávání jich spisů (jmenovitě Jungmanna při vydávání Milponova *Zraccného ráje*), a byl mezi vlastenci, kteří času toho se zasazovali o zaražení společnosti podobné Institutu slovenskému v Prešpurku, k vzdělávání literatury domácí vydáváním dobrých a laciných knih českých. Bohužel nemáme však na ten čas širších správ o tomto zpanilomyslném vlastenci, tak že nevíme ani kdy a kde se narodil a vzdělal ani kdy a kde smrti sešel.

Landseer Edwin (v. hl. d.), nar. 1808, † první dni v říjnu 1873 v Londýně.

Max Gabriel, syn proslulého spohře Josefa Maxa, nar. v Praze 1840, položil základ uměleckému vzdělání svému u otce. Po jeho smrti (1854) odešel k dalšímu vyučení svému do Vídně, kde shotovil 12 kreseb tušem k hudebním dílům Beethovenovým, Mendelssohnovým a j. Roku 1863 odebral se M. do Mnichova, kdež pracoval pod návodem Pilotyho až do r. 1867. Od tohoto mistra naučil se skvělém koloritu, a již r. 1865 objevil se v jeho obraze *Ukřižovaná mučednice* (sv. Julie) celý svláštní způsob jeho se všemi jeho přednostmi i vadami. Od těch dob vzbudily veřejnou pozornost další díla M.-ova: *Usvrćení sv. Lidmily*, *Modlitba se Markétka*, *Teškomyslná jeptiška*, *Anatom* a nejnověji *Šešlo*, představující alepoň dívkou v katakombách Římských, ana vstupujícímu do nich křesťanu podává hořící kahanec. Mimo to podal M. pěkné ilustrace k rozličným klasikům. Od vědovy Koburského obdržel M. medaili za umění a vědu, a 1869 od krále Bavorského slatý čestný peníz.

Müller Ch. L., kříděl malíř, nar. 22. pros. 1815 v Paříži co syn výtěčného ryce, byl zákem nejprve Cognietovým, pak Grosovým, načež doplnil vzdělání své na akademii krásných umění. R. 1837 vystavil první svůj obraz *Vánoční jitro*, načež následovaly po sobě: *Umučení sv. Bartoloměje* (1839); *Zavraždění Arthura Breitaňského* (1838); *Diogenes* (1839); *Kristus od žblba pokoušen* (1840); *Heliogabal, tažen od nahých žen ulicemi Římskými* (1841), v kterémto posledním díle jeví se M. již na výši mistrovství uměleckého. Z pozdějších obrazů jeho jmenujeme: *Čtení jmen posledních obětí hrabství ve vězení sv. Lazara*; *Vive l'empereur*; *Měs za doby hrabství*; *Matka Napoleonova při pohledu na podobismu syna svého předtucha naplněna*; *První ráda*. V poslednějším době pěstuje M. a obvláštiti oblíben obor studijních hlav, v kterém nad jiné umělce vyniká. Zásluhy jeho odměněny byly rytířským křížem čestné legie.

Novaković Stojan (v. dopl. 1). Po smrti generála Blasnave, který byl zároveň předsedou ministerstva, svěřeno v nově utvořeném kabinetu N.-ovi ministerstvo osvěty. Za krátkou dobu, ne stáplna sedmi měsíci (od 14. dub. do 3. list. 1873), rosvlnul

N. v úřadě svém velkou činnost, která tím většího uznání zasluhuje ohledem na to, že personál téhož ministerstva předpovědně sestaven byl. N. byl při všech pracích výhradně sám na sebe odkášen, neboť mu bylo s jedné strany zápasiti s nevědomostí úřadnou, a s druhé zase se sávisitým platičářstvím. Z předloh, jež N. vypracoval a které svému nástupci v úřadu ministerském Filipu Christićovi odevzdal, v první řadě stojí zákon o organizaci školství vůbec, vysoké školy a středních učilišť svlátek; zákon o otevření obchodní školy se svlátkami během pro tovaryše a učeníky; o vydržování škol a sirotků učitelských atd. Národní divadlo, které v č. 1878 navrženo bylo, poněvadž výdaje byly nespoměrně veliké naproti příjmům, mělo obdržeti nový organizační statut, jenž měl vydržování jeho usnadniti. N. vykonal více, než kterýkoliv ministr před ním. za příznivějších okolností, a proto počíval vážnosti veliké u všech těch, jimž pokrok školství domácího na srdci ležel. Odstupením Ristiće (v. t.) vzdal se i N. úřadu svého, avšak, jak sám jeho nástupce Filip Christić vysnal, sotva na dlouhou dobu. Zahrnut pracemi úředními nemohl N. pokračovati v sa-početých literárních pracích, avšak vyšly od něho pfece druhý díl díla *Opisť istorija književnosti i velesajmavá lingvističká studie Fisiologija glasa i glasovi srpskoga jezika* (1878), v srbské literatuře jediný toho spůsobu a veledařilý sjev. 82.

Pulda Antonín, český dramatický herec, nar. 1848 v Prase co syn Pražského měšťana a mynáře Emanuela P-dy. Odbýv v Prase studia reální hrál s počátku na ochotnických divadlech na Smichově a v Karlíně, vystoupiv ponejprv na jevišti r. 1866. Když pak se uvádalo nyníjší družstvo ve správu zemského českého divadla, byl P. engačován pro toto divadlo a působí tam posud. V poměrně krátkém čase dosavadní herecké činnosti dovedl si P. svou uhlasenou a důstojnou hrou, jasným přednesem i rychlým vpravováním se do nejrůznějších situací získati přízeň soudného obecenstva u míře veliké, a těší se posud přízni této, vynikaje zejména v úlohách charakterních a rekovských. Mimo hraní zabývá se P. též pilným překládáním rozličných franc. dramat pro české divadlo; tak přeložil zejména s franciny: *Mor; Nesmýrný dobrodinec; Salický zákon; Mrak na nebi; Bon soir monsieur; Pantalon; Na nádraží; Pro a proti; Mesi dvěma; Vychovatel; Článek 218; Ženky; Javotte; Chodí pozdě domá; Christiana; Žena Oladova*. Mimo to upravil pro letní divadlo dle starší franc. hry kasovní féerii *Čert na semi*.

Rakić Mita, srbský profesor a spisovatel, nar. se 15. Hj. 1847 v Mijionici kr. Valjevského, studoval gymn. v Bělehradě a Srbských Karlovicích, a práva zase v Bělehradě. Na to byl od vlády srbské k vyššímu vzdělání do ciziny poslán, a studoval státní vědy v Mnichově, Gotinkách, Curichu, Berlíně a Londýně. Po svém návratu stal se 1871 sup-
 plentem na gymnasiu v Šabci a r. 1872 ustanoven za profesora nižšího gymnasia v Bělehradě, kde až dosud působí. R. mluví kromě mateřtiny své ještě rusky, polsky, anglicky, francouzsky a německy. Na poli literárním záhy počal pracovati, napsal několik povídek a přeložil mnoho s rozličných cizích řečí, nejvíce národohospodářských článků; hlavní však

jeho prací jest *Istorija umnog rasvita Jevrope*, překlad s anglického. Dílo to vydala srbská učení společnost a jmenovala R-e svým ídem. 84.

Reischel Václav (pseudon. Kokořinský), naděje plný mladý spisov. český, † 1848, byl pilným přispěvatelem do rozl. časopisů. Z jeho článků třeba připomenouti: *Poselství ze školy, Obrádek ze života učitelského* (ve *Květech* 1846, též o sobě tištěno) a *dváha o Kolárovi Monies* (ve *Květech* 1847), kterozí odkryl smělý plagiát literární.

Reisseová Antonie (jmenem vlastenským svíaa Bohuslava Rajská), nar. se r. 1817 v Rožmitále s německých rodičův, kteří s Porýnska do Čech se byli přistěhovali. Předškolní se několik let na to s rodiči svými do Prahy seznámila se zde s kruby vlasteneckými a v bruku jich hlavně vlivem vchovala se úplná povolání učitelskému, vyměřic se dí života svého sříditi v hlavním městě dívků ústav český, kterýž by byl hrásí proti tehdejšímu odnárodňovacímu proudu, mocná mezi dívkami Pražskými převládajícímu. Za tím účelem pořádala v letech 1839 až 1842 s některými vlastenci českými, doktory Čejkou, Amerlingem a j. soukromé přednášky české pro dámy, jež velmi hojně navštěvovány byly a na probuzení národní smělého blahodárný vliv jevily. Když r. 1848 založen a vystavěn byl společ-nými sbírkami v kruzích vlasteneckých konanými a hlavně působením dra Amerlinga vschovatelský ústav "Budeč" v Žitobrané ulici, tu pokračováno v jeho smích s přednáškami pro dámy. Antonie R. téhož roku odbyla zkoušky k stavu učitelskému potřebné, a počala po prásdáních vyučovati mladé dívky jazykem českým. Tak založen v Prase první dívků ústav český, kterýž o uvědomění a vschování dívek českých v té době obhvalných si získal zásluh. Avšak již r. 1846 musila se R. s ústavem tím rozloučiti, stavši se chotí Fr. Lad. Čelakovského, v ten čas profesora na universitě Vratislavské. Ústav její přešel do rukou slečen Jonákových a nepfestal do roku 1848 býti učilištěm vlasteneckým. Velmi zajímavým obrazem vlasteneckých těchto snah v letech čtyřicátých je spis *Z let probuzení*, v němž uveřejněny jsou memoiry Antonie R-vé a dopisy její s drem Amerlingem, drem Čejkou, se Slováký Ludvíkem Štúrem a Samoslavem Hroboněm, s Frantou Šumavským, s Čelakovským a Boženou Němcovou. Antonie R. zemřela v Prase 2. kv. 1862, a pochována na hřbitově Volčanském v společném hrobě se svým chotěm.

Ristić Jovan (v. dopl. 1.) jmenován po smrti generála Blasnavece 5. dub. 1873 předsedou ministerstva a sestavil nový kabinet, jehož přední pětě byla obnovení přátelského poměru k Rakousku, který za vlády Blasnavece se byl skalil. To se R-ovi v plné míře podařilo, a následak toho bylo okamalé přijetí knížete Milána u dvora Vídeňského ku konci srpna 1873. Nioméná kníže po návratu s cesty své do Paříže ku konci Hjna dával R-ovi a kabinetu jeho sjevně znáti nemilost svou, čímž R. a soudubrí jeho viděli se pohnuti žádati na své propuštění s úřadu, které od knížete 8. list. přijato jest, a zároveň uloženo Marinovići sestavení nového kabinetu. R. dle v příkaznost, ale nedá se očekávati, že by tím uká-
 čena byla působnost tak výtečného státníka.

NOT TO BE
REMOVED
FROM THE
LIBRARY

4
1
S

